

Др Војислав Шешел

**РИМСКА КУРИЈА
ВЕЧИТО ЖЕДНА СРПСКЕ КРВИ**

**Српска радикална странка
Београд 2006.**

Др Војислав Шешелъ
РИМСКА КУРИЈА ВЕЧИТО ЖЕДНА СРПСКЕ КРВИ

Рецензенти

Томислав Николић
Александар Вучић

Директор издавачког сектора
Огњен Михајловић

Редакција

Ивана Борац, Љубинка Божовић, Љубица Давидовић, Весна Зобеница,
Зорица Илић, Весна Марић, Љиљана Михајловић, Биљана Мичић,
Северин Поповић, Злата Радовановић, Марина Ристић, Златија Севић,
Бранкица Терзић, Драгица Томић, Милица Шешелъ

Издавач

Српска радикална странка
Трг победе 3, Земун

За издавача

Др Војислав Шешелъ

Штампа

Штампарија ДОО „Драгић“, Зрењанин

За штампарију

Момчило Драгић

Тираж

3000 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
327.83(456.31:497.11)

ШЕШЕЉ, Војислав

Римска курија вечито жедна српске крви /
Војислав Шешелъ. - Земун : Српска радикална
странка, 2006 (Зрењанин : Драгић). -
1000 стр. ; 23 см. - (Сабрана дела
Војислава Шешелъа ; 75)

На насл. стр. назив места издавања:
Београд. - Тираж 3.000.

ISBN 86-7886-001-4

а) Српско питање - Међународна заједница
б) Ватикан

COBISS.SR-ID 132376844

Предговор

Књигом „Римска курија вечито жедна српске крви” заокружујем целину од четири дела која су у целости посвећена доказивању одговорности римокатоличког папе за ратне злочине почињене на територији бивше Југославије. Претходе јој „Понтифекс максимус сатанистичке цркве Јован Павле Други”, „Антихристов намесник зликовачки римски папа Бенедикт Шеснаести” и „Ватикан главно Сатанино гнездо”.

Пошто сматрам да је ово дело потребно, а зато и значајно целокупном српском народу, предвидео сам да ова књига, четврта и последња у низу, изађе из штампе између два битна историјска датума, два догађаја која задиру у суштину мржње коју папство гаји према свему српском. Први датум је 10. јули 2006. године, када је обележена 150. годишњица Николе Тесле, а други пада на празник Светог Илије (2. август), када је, тачно пре 65 година, у родном селу највећег српског научника, хрватска власт спровела масован покољ тамошњих Срба. Када се има у виду да је, према попису из 1931. године, у овом личком селу живео 621 Србин, те да је до краја Другог светског рата убијено укупно 559 Срба, јасно да Туђман није имао тежак посао са преживелим Теслиним земљацима. Протерани су у „Олуји”, а пре тога усташе друге НДХ уништиле су споменик и родну кућу генија из Смиљана. Споменик је 1981. постављен у Госпићу, гдје Тесла похађао гимназију, а срушили су га хрватски „бојовници” 1991. године.

Зато су ове четири моје књиге изашле између ових датума, да објасне зашто је Стјепан Месић стајао поносно на прослави 150. годишњице рођења Николе Тесле. И то баш у Теслином родном засеоку Богданићу, управо оном месту где су први злочини 1941. извршени, селу које је Миле Будак директно одредио за почетак геноцида. Није то никаква прослава Теслиног јубилеја, било је годишњица и пре ове, па их Хрвати никада нису обележавали. Прослава је то успешно спроведеног геноцидног плана самог врха Римокатоличке цркве, оличеног у папи Јовану Павлу Другом. Православна црква у Смиљану, која је обновљена и отворена на дан јубилеја од стране хрватских власти, данас је пука туристичка атракција. У родном крају српског научника Николе Тесле одавно више нема његових сународника. Њихово затирање започео је усташки вођа Анте Павелић, а завршио челник нове НДХ Фрањо Туђман. Садашњи председник НДХ, Стјепан Месић, који је открио споменике Тесли у Загребу и Смиљану, био је Туђманова десна рука у време рушења таквог истог споменика у Госпићу. Да се нешто није променило? Није, само је завршена једна од фаза папског плана. Сада је на реду

фаза у којој се манипулише мртвим Србима. Тренутно, за промоцију хрватске „демократије”, када једну фашистичку творевину насталу на геноциду треба угурати у уједињену Европу.

У сврху овере наводне демократизације Хрватске, на прослави у окупираном Смиљану, искоришћен је још један живи Србин. Појава званичног председника Србије Бориса Тадића на свечаности успешног привођења крају етничког чишћења, не може бити другачије схваћена него као његова сагласност са поступцима његових домаћина.

Наравно, католичка црква је та која је створила услове за славље у Смиљану.

Познато је да су Срби у Карловачком генералату, којем је припадало и Теслино родно село, до прве половине 18. века чинили апсолутну већину, па је услед тога католички клер унијаћењем настојао да промени етнички састав у себи подобан. Овај процес је дао веће резултате тек у другој половини 19. века, у чему су се нарочито истакли капуцинери, припадници католичког реда које је у прекрштавању личких и крбавских Срба предводио Марко Месић.

Каква коинциденција, Месић почео, Месић и завршио. Или је све то већ виђени цинизам, којег ових дана није недостајало у Смиљану.

Шта би на све то рекао Никола Тесла? Шта би на све то рекао његов отац, прота Милутин, чија парохија више не постоји? Претпостављам шта би имали да кажу Месићу, али не знам како би прошли Тадић и слични.

Зато су сваком Србину потребне ове четири књиге. Немамо право да препустимо забораву невиних жртве и погазимо оно што је једном народу најсветије – да са поштовањем сачувамо успомену на своје претке.

Иначе, више Срба бити неће.

Проф. др Војислав Шешел

Судски документи

Међународни кривични суд за бившу Југославију

Предмет бр. ИТ-03-67-ПТ

Претресном већу I

Поднесак број 162

Судије: судија Alphons Orie, председавајући
судија Patrick Robinson
судија Bakone Justice Moloto,
Секретар: г. Hans Holthuis
Датум: 7. јун 2006. године

Тужилац
против
Проф. др Војислава Шешелја

**ОПТУЖЕНИ ОБАВЕШТАВА ТУЖИОЦА
ДА НАМЕРАВА ДА ИЗНЕСЕ ПОСЕБНУ ОДБРАНУ
У СКЛАДУ СА ПРАВИЛОМ 67 ПРАВИЛНИКА
О ПОСТУПКУ И ДОКАЗИМА О УЛОЗИ ВАТИКАНА
И ПАПЕ ЈОВАНА ПАВЛА II У ЗЛОЧИНИМА
ИЗВРШЕНИМ НА ТЕРИТОРИЈИ
БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ОД 1991. ГОДИНЕ**

*(Део друѓи, насловак из књиге
„Ватикан главно Сајанино гнездо)*

Поводом захтева Тужилаштва да се проширењем измени првобитна оптужница, проф. др Војислав Шешелј је на статусној конференцији, 31. јануара 2005. године, изјавио да ће основни концепт његове одбране да се базира на чињеници да је за све ратне злочине, који се њему лажно приписују, главни кривац римокатолички папа Јован Павле II.

У складу са правилом 67 Правилника о поступку и доказима, проф. др Војислав Шешел обавештава тужиоца да намерава да изнесе своју посебну одбрану која се заснива на основном концепту да је за ратне злочине на територији бивше Југославије од 1991. године главни кривац римокатолички папа Јован Павле II. Доказни материјал на који ће проф. др Шешел да се позове, како би доказао ову посебну одбрану, налази се у елаборату „Геноцидна политика Ватикана према Србима и пресудна улога Јована Павла II у злочинима извршеним на територији бивше Југославије од 1991. године”.

Тужилаштво: Hildegard Uertz-Retzlaff, Ulrich Massemayer и Daniel Saxson

Оптужени: Проф. др Војислав Шешел

Стручни тим који помаже одбрану:

Томислав Николић	Бранкица Терзић
Славко Јерковић	Амџад Мигати
Гордана Поп-Лазић	Мирко Благојевић
Александар Вучић	Петар Јојић
Драган Тодоровић	Весна Зобеница
Зоран Красић	Новак Савић
Вјерица Радета	Филип Стојановић
Злата Радвановић	Љиљана Михајловић
Елена Божић-Талијан	Марина Рагуш
Весна Марић	Момир Марковић
Јадранко Вуковић	Огњен Михајловић
Бранко Надовеца	Марина Томан
Немања Шаровић	

ГЕНОЦИДНА ПОЛИТИКА ВАТИКАНА ПРЕМА СРБИМА И ПРЕСУДНА УЛОГА ЈОВАНА ПАВЛА II У ЗЛОЧИНИМА ИЗВРШЕНИМ НА ТЕРИТОРИЈИ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ОД 1991. ГОДИНЕ

12. Папски представник

поздравља фашистичким поздравом

Симић наводи крајње компромитујуће чињенице о опату Марконеу, које неспориво доказују какву политику је водио Ватикан.

„Из дипломатске каријере опата Марконеа сачуван је један докуменат од историјског помена: реч је о фотографији на којој се, између осталих, јасно види и опат Марконе, папски легат у НДХ, са уздигнутом руком фашистичког поздрава у „почаст јунацима Стаљинграда”.

Уништавање осовинско-сателитских формација на Истоку, посебно код Стаљинграда, диригована штампа је приказивала обрнуто: као „побједу код Стаљинграда”. Што се тиче НДХ, у циљу завањања јавности и ублажавања утиска стварног пораза, јер су на Источном фронту учествовали и усташе у саставу Вермахта, организована је пропаганда у „почаст славним јунацима Стаљинграда”. Усташки министри су приређивали академије, односно

„примања” на којима су предавачи говорили о текућим питањима у светлости осовинске пропаганде. О једном таквом „примању”, 6. фебруара 1943, у Загребу „Хрватски народ” је донео опширан извештај, који је почињао овако:

„Данас прије подне одржано је у дворани Трговачке коморе друго свечано примање министра народне просвјете дра Мила Старчевића у низу промичбе дјелатности са сврхом обавјештавања јавности о питањима у вези са садашњим ратом.

Били су присутни представници хрватске државне владе, дипломатски збор угледни представници јавног живота, страни и домаћи новинари”.

Међу члановима „дипломатског збора” види се да је био присутан „Апостолски делегат преузв. г. Марконе”.

Пре главног предавача немачког генерала Глајза фон Хорстенауа, уводну реч је одржао Миле Старчевић. Свима присутнима Старчевић се обратио уздигнутом руком фашистичког поздрава (који су усташе увели од првих дана НДХ). Сви присутни су устали и на исти начин отпоздравили. Објављујући фотографски снимак овог момента, „Хрватски народ” је донео легенду ове садржине:

„Поздрав и почаст јунацима Стаљинграда за вриеме говора министра народне просвјете дра Мила Старчевића”.

Оно што је најважније, на фотографији се види „Апостолски делегат преузв. г. Марконе”. Опат Марконе је у првом реду заједно са члановима „дипломатског збора” и са уздигнутом руком фашистичког поздрава, види се како одаје „поздрав и почаст јунацима Стаљинграда”. Он је, као и обично, у белом хабиту, на врху реда, и тако је постао врло упадљив.

Ова иста фотографија јесте прегледнија и јаснија у усташком листу „Спремност”.

Од провинцијских листова познато нам је да је фотографију објавио осјечки „Хрватски лист”.

После уводне речи М. Старчевића, немачки генерал Г. фон Хорстенау је одржао предавање о „рату на истоку”.

Објављена фотографија у „Хрватском народу”, „Спремности” и „Хрватском листу” остаје не само као лични докуменат из дипломатске каријере опата Марконеа. Она представља и остаје нешто више: историјски докуменат о пријатељству и сарадњи Ватикана и Осовине у овом делу подјармљене Европе, а посебно у окупираној Југославији.

На плану војно-политичке пропаганде забележено је још једно иступање опата Марконеа.

Католички верско-црквени празник „Душни дан” искоришћаван је још од 1941. од стране усташа у пропагандне циљеве. Разуме се, усташе су ово чинили уз сарадњу хрватског клера.

На „Душни дан”, 2. новембра 1943, у Загребу, „одана је на Мирогоју почаст јуначким хрватским, њемачким и другим савезничким борцима”. Реч је о „борцима” осовинског покрета тзв. „Нове Европе”. Овом приликом, на Мирогоју, поред усташких и немачких представника, присуствовао је и представник Ватикана – ’папски легат Марконе.’” (Симић; Ватикан...; стр. 95-97)

„С пролећа 1943, у клеро-ушашкој јавности забележен је поновни боравак опата Марконеа у главном граду Херцеговине. Што се тиче боравка сачуван је врло занимљив помен у недељном мостарском листу „Хрватско право”, од 24. априла 1943, са овом садржином:

„Последњих неколико дана боравио је у Мостару посланик папе Пија XII, папин легат преузв. Марконе. Преузв. госп. Марконе био је у Мостару и приликом устоличења његове преузвишености мостарског бискупа др Петра Чуле, гдје је заступао Његову светост папу, којом приликом је одржао присутним вјерницима лиеп и ватрен говор. Овај говор оставио је врло дубок дојам на све хрватско пучанство, које је онда преко својих представника упутило по њему своје жеље и Светом отцу папи.

Поновни долазак преузв. госп. Марконеа у Мостар, који поновно представља Светог отца папу изазвао је нарочито задовољство, те је пучанство желило с њим доћи у дотицај и изразити му своје жеље и потребе. У току свог боравка у Мостару преузв. госп. Марконе посетио је све хрватске државне представнике, уз посјет католичким вјерским установама. Г. легат посетио је такођер и талијанске и хрватске војне заповједнике, те се свугдје точно занимао о животу хрватског народа, те га је баш та жеља за што тјешњом сурадњом и заједничким потпомагањем понукала, да поново упути у Хрватску своје представнике, да би се тако добро упознао са животом народа и његовим недаћама и потребама”.

Из писања мостарског „Хрватског права”, види се, како се боравак опата Марконеа потпуно одвијао у духу пропаганде за клеро-ушашки режим НДХ. Политичко иступање опата Марконеа није се ограничило само на сређивање ушашких прилика у Мостару, него је, у истом циљу, посетио и још нека места у Херцеговини. Био је у Широком Бријегу, Љубушком и Чапљини, „гдје се такођер задржао дуго с хрватским државним представницима и католичким свећеницима, као и са самим пуком”.

Од важности је забележити, да су код дочека опата Марконеа у Мостару, на аеродрому, узели учешће и поздравили га представници ушашких грађанских власти на челу са великим жупаном Петром Златаром, представници домобранства и католичке цркве, као и представници окупаторских снага у Херцеговини на челу са фашистичким генералима Амиком и Черцием.

Као што се види, „апостолско путовање” опата Марконеа по Херцеговини претворило се у јавно и отворено иступање Ватикана у прилог НДХ. Не треба изгубити из вида, да је Херцеговина пламсала у националном отпору против фашистичког окупатора и његових ушашких најамника. Исто тако, да су фрањевачки самостани, које је посетио опат Марконе у Широком Бријегу, Љубушком и Чапљини, били легла ушаштва. Херцеговачки фрањевци, одмах по прокламовању НДХ одликовали су се свирепошћу у уништавању православаца и уопште борбом против снага националног отпора.

После боравка у Херцеговини, опат Марконе је кренуо у Босну и 20. априла 1943, авионом је отпутовао у Сарајево. То је био пут од једног ушашког прелата до другог ушашког прелата: од бискупа П. Чула до надбискупа И. Шарића.

На рајловачком аеродрому, опат Марконе је био свечано дочекан и поздрављен од високих клеро-ушашких и војничких представника. Његов

боравак у Сарајеву имао је одјека у месној јавности. Разуме се, да нису изостали извештаји ни у загребачкој усташкој штампи.

„Католички тједник” бр. 18, од 2. маја 1943, објавио је посебни чланак и једну белешку. Што се тиче посебног чланка, према обавештењима редакције, многе податке за чланак дао је Ђузепе Мусучи, секретар папског легата.

О значају личности опата Марконеа, као папског легата и о његовом боравку у Херцег-Босни, „Католички тједник”, између осталог, објавио је коментар ове садржине:

„Као и сви други крајеви, и католичко Сарајево је било јако обрадовано, кад нам је своједобно стигла виест, да је Св. отац папа Пије XII послао у Независну Државу Хрватску својега посебног изасланика у особи преузв. госп. дра Јосипа Рамиро Марконеа. Та је наша радост знатно повећана, кад смо задњих дана били почашћени његовим боравком у нашој средини. Упознали смо га као мужа велике ерудиције, као прелата заузета за црквену дисциплину, уза све то као човјека наравно, посве једноставна и очински добра: значајка свих истинских величина. Преузв. госп. др Јосип Рамиро Марконе најпријатељскије је расположен и најискреније забринут за добро хрватског народа. Он је у томе само вјеран тумач мисли и осјећаја Пија XII, а ми смо увијек знали, да су папе највећи пријатељи Хрвата и Хрватске. Најбоље то зна и осјећа наш мали пук, зато иштује онако искрено папу, зато и нагрне увијек у масама на прославе папиних дана. Искренији нам пријатељ и не може нитко бити од великог ватиканског чувара Крестова Еванђеља, Исусове правде, љубави и истине. У њега су мотиви љубави најчишћији: Бог, Еванђеље, Вјечност: па зато и љубав најсигурнија. То смо поновно живо осјетили пригодном кратком боравку Апостолског делегата у Херцег-Босни. Затим нека му је срдачна и топла хвала, што нам је дошао! И нека нам дође опет”.

Ускоро за овим, у клеро-усташкој јавности је забележено, да је опат Марконе наставио „апостолско путовање” по Славонији.

У пратњи личног секретара Ј. Масучија и Ивана Шалића, секретара надбискупа А. Степинца, 30. априла 1943, опат Марконе је стигао у Ђаково где је био свечано дочекан и поздрављен. Његов боравак у Ђакову, Осиеку, Вуковару, Винковцима и у другим местима Славоније, претворио се у клеро-усташке манифестације пријатељства Ватикана и НДХ.

Опат Марконе и ђаковачки бискуп А. Акшамовић, са својом пратњом, приликом боравка у Вуковару, били су гости кнеза Ервина Лобковица, усташког дипломатског представника при Ватикану.

Какву је успомену међу клеро-ушашама оставио опат Марконе са овог путовања? Одговор ће се наћи у једном запису из овог доба:

„Дошао нам је отчински искрено, за све је питао и нашао реч похвале”.

Поводом „апостолског путовања” опата Марконеа по НДХ, намеће се једно историјско-политичко поређење.

Апостолски нунције у Југославији монсињор Хектор Феличе боравио је у нашој земљи од 26. јуна 1938. до 19. маја 1941. За ово време, он није обавио ниједно „апостолско путовање” по Југославији нити је учествовао у посвећењу иједног бискупа.

Међутим, опат Марконе, папски легат у НДХ – дакле, само на једном делу раскомадане Југославије – извршио је низ „апостолских путовања” (по

Хрватској, Босни, Херцеговини Славонији). Затим, учествовао је у посвећењу нових бискупа, који су именовани без знања и одобрења владе међународно признате Југославије, уопште, учествовао је врло активно у црквено-политичком животу клеро-ушашке НДХ.

Поводом боравка опата Марконеа у Херцеговини (април 1943) „Хрватски народ”, између осталог, извештавао је:

„Особито је дуго разговарао с нашим политичким представницима, доживевши им Св. отца најсрдачније поздраве и желећи од њих чути све, што типично наш народ, наглашавајући, да се Свети отац много занима за прилике и живот хрватског народа”.

Овај одломак из извештаја „Хрватског народа”, јасно показује у чему је смисао „апостолског путовања” опата Марконеа. Наиме, да је активно иступао, у име Ватикана, у прилог клеро-ушашког режима и НДХ.” (исто; стр. 99-102)

„У низу манифестација фашистичко-ушашког пријатељства и сарадње, загребачка хроника је забележила, 12. јуна 1943, предавање фашистичког академика Ђоакина Волпија о теми „Савојски дом”. Предавање је одржано у оквиру рада фашистичког „Завода за италијанску културу” поводом завршетка школске године 1942/43. Предавању, у великом позоришту, присуствовали су чланови породице Анте Павелића, затим, многи ушашки министри и виши официри.

„... од црквених власти судјеловали су предавању загребачки надбискуп преузвишени др Алојзије Степинац, док је хрватску православну цркву заступао митрополит њ. пресв. Гермоген. Евангелистички бискуп др Рорр био је заступљен по члану Врховног црквеног виећа дру Витомиру Тардинију”.

Даље, предавању су присуствовали и сви чланови дипломатског кора Осовине и њених сателита.

„... у казалишту био је такођер назочан изасланик Свете столице преузвишени господин Рамиро Марконе”.

Разуме се, предавању су присуствовали и чланови „Изасланства народне фашистичке странке при хрватском ушашком покрету”. Облигатно, нису изостали ни представници Вермахта.

Предавача академика Волпија је представио ушашки министар М. Старчевић. Волпи је у предавање поставио у светлости „значања Савојског дома у свјетском повијестном збивању”. Предавање је завршио са изјавом радости, „што је сјеме Савојског дома пало и у ове крајеве и тако повезало у искреном и пријатељском духу италијански и хрватски народ”.

Као што се види, предавање фашистичког академика Волпија је било апологија Савојске династије, која је требало преко једног свог принца да управља НДХ. То је, у ствари, значило апологију Савојске династије у окупацији једног дела југословенске територије. Разуме се, капитулацијом фашистичке Италије пред савезницима, која је уследила непуна три месеца после овог предавања, све политичке комбинације савојске династије и ушаша неповратно су изгубљене.

За нас је од значаја да установимо, да је опат Марконе ревносно учествовао у политичком животу фашистичке колоније у Загребу, односно да

је присуствовао једном предавању, које је било апологија окупације над једним делом југословенске територије. Његово присуствовање, несумњиво, да је носило изразито политичко обележје.” (исто; стр. 103-104)

„Благодарећи планској пропаганди клеро-ушашке штампе, популарност опата Марконеа била је веома распрострањена. Датуми из његове биографије су улазили у састав клеро-ушашке пропаганде. Тако се са његовим именом, у вези са мисијом у НДХ, оперисало у одређеном виду” у позитивном приказивању односа између Ватикана и НДХ.

Поводом 25-годишњице опатске части Ј.Р. Марконеа (1943) објављено је више апологичних чланака. У овом погледу, значајни су чланци објављени у политичким органима надбискупа А. Степинца и надбискупа И. Шарића.

Изасланик Св. отца папе

Пригодом 25-годишњице опатске части преузв. изасланика др Јосипа Рамира Марконела О. С. Б.

Под горњим насловом и поднасловом, „Католички лист” бр. 22, од 3. јуна 1943, објавио је чланак ове садржине:

„Један од најзаслужнијих редова како за циелу католичку цркву тако и за хрватски народ јесу бенедиктинци. На источној јадранској обали и отоцима имали су око стотину самостана. Најстарији познати самостани у Хрватској између Саве и Драве, у Подборју и Биелој код Дарувара те Рудини код Пожеге, припадали су такођер бенедиктинцима. Они су први основали школе и поучавали не само хрватску дјецу у читању и писању него такођер одрадлије људе у разним занатима, у напредном ратарству, сточарству и воћарству. Поради свега тога имали су бенедиктинци у Хрватској веома велики углед. Када је велики папа Гргур VII одлучио послати хрватском краљу Звонимиру краљевске знакове: круну, жезло, заставу и мач, изабрао је управо бенедиктинског опата Гебизона, који је пошао у Хрватску као папин изасланик, саслушао у солинској цркви св. Петра пред црквеним и свјетовним великашима краљеву заклетву вјерности папи и затим му ставио на главу краљевску круну. У то доба била је Хрватска на врхунцу моћи и славе, обухватала је подручје од Драве до мора, обиловала сваким богатством и обиљем.

Божја је провидност последице више стољећа допустила, те је опет обновљена Звонимирова хрватска држава, у којој је Хрват на подручју од Драве до мора свој на своме, господар своје земље и свога огњишта. У обновљену Хрватску дошао је, као некада опат Гебизон, опат истога бенедиктинскога реда преузв. изасланик Свете столице др Јосип Рамиро Марконе. Послала га је Света столица, да буде њезин заступник те тумач отчинских осјећаја папе према хрватском народу и свједок, хрватске синовске љубави према Св. столици.

Хрвати су у папама имали увиек најбоље пријатеље и помагаче, па је посве наравна ствар, да и садашњи Св. отац обухваћа својом отчинском љубави такођер наш народ и жели му свако добро. Исто је тако истина, да су Хрвати у разним тешким кушњама остали вјерни католичкој цркви и у тој вјерности желе и данас узтрајати. Чврста веза са Св. столицом донела је Хрватима у прошлости помоћи и јакости у борби против разних непријатеља вјере

и домовине, па се чврсто надамо, да ће Божја помоћ и папин благослов бити и убудуће увиек уз Хрвате. У часу, када су невоље притисле сав свиет, дигли су се и против Хрватске непријатељи њихове вјере и народне слободе, али ће и та невоља проћи, као и све друге, а Хрвати ће остати и снажни, јер је с њима Бог и Божји намјесник на земљи – папа.

Пред неколико дана, 26. свибња, навршило се 25 година како је изасланик Св. столице посвећен за опата у бенедиктинској опатији Монтевергине код Напуља. Пригодом овога јубилеја са захвалношћу и молитвама сјећају се Хрвати преузв. опата Марконеа не само зато, што је он изасланик заједничког отца свега кршћанског свиета, него још више зато, што је преузв. изасланик у размјерно кратко вриеме свога боравка у Хрватској показао много пажње и љубави управо оним Хрватима, који су у разну доба данашњих невоља највише страдали. Преузв. изасланик је већ два пута уз погибао властитога живота обишао драгу Херцеговину, да тјешти оне, који су послије дивљачкога одметничког клања и уништавања једва остали на животно, а изгубили су кућно огњиште и најмилију родбину.

Преузв. опат др госп. Рамиро Марконе родио се 1. ожујка 1882. у Сан Пиетро Инфине код Напуља. Млад је ступио у бенедиктински самостан. На римском свеучилишту Св. Анзелма студирао је филозофски и богословски факултет те на обадва постигао докторску част. На истоме свеучилишту био је професор филозофије те је написао и дјело „Повиест филозофије”, добро познато у Италији и изван ње. Неко вриеме је предавао и на академији Св. Томе Аквинског у Риму. У доба прошлог свјетског рата био је војнички душобрижник. 1918. именован је опатом Опатије нулиус у Монтевергине код Напуља, под коју опатију спада 7 жупа и 11.000 вјерника. За своје опатске службе много је учинио, како би се опатија у сваком погледу обновила. Његовим настојањем је повраћен опатији архив с 5.000 пергамених исправа, које су у своје вриеме биле конфисциране. Осим тога израдио је цесту, дугачку преко 4 км, која води према опатији. Уредио је трг пред опатијом, електрични вод, шумарију, обновио више цркви на подручју опатије. Преузв. опат је у сваком погледу, а особито у ширењу вјерских друштава, показао се подузетан и реван у раду за Божју службу. Својом љубезљивошћу и тактичношћу освајао је свакога па у раду на обнови опатије налазио је увијек и свагдје на разумјевање и помоћ.

Можемо бити захвални Богу и Св. столици, што је за свога изасланика у Хрватској именовала управо преузв. опата Марконеа. Надамо се, да ће он својом познатом подузетношћу и тактичношћу вјерно извршити повјерену задаћу. Молимо доброга Бога, да га својим благословом прати и помаже у његовој важној и тешкој служби. Хрвати ће му на исказаној љубави бити увиек захвални”.

Поводом јубилеја опата Марконеа писала је и загребачка „Хрватска стража”, недељни клерикални лист. Чланак почиње речима признања на адресу бенедиктинаца у хрватској прошлости:

„Хрватска је везана уз бенедиктинце. Хрватска се прошлост ни не може замислити без бенедиктинаца”.

А после апологије бенедиктинаца у овом стилу, „Хрватска стража” је написала:

„И зато није случајно, да је Св. отац посало у Хрватску, као свог изасланика, одличника бенедиктинског реда њ. преузвишеност дра Јосипа Рамиро Марконеа. Тим чином папа је посебно одликовао Хрвате. Првом народном краљу доноси бенедиктинац папин благослов и у часу, кад се обнавља хрватска самосталност, папа шаље бенедиктинца као свог изасланика. Отчински чин брижног отца”.

Дакле, сасвим јасно је „Хрватска стража” објашњавала, да „у часу кад се обнавља хрватска самосталност” – а то значи: кроз најезду Осовине и њених сателита на Југославију, а затим кроз окупацију и комадање Југославије односно прокламовање НДХ – папа Пије XII „шаље бенедиктинца као свог изасланика”. Заиста, то „није случајно”: био је то „отчински чин брижног отца”!

Од клерикалних листова у Загребачкој црквеној провинцији у вези са прославом јубилеја опата Марконеа, посебну пажњу заслужује један састав у „Епархијском вјеснику крижевачке бискупије” из пера Јанка Шимрака, унијатског епископата.

Када се узме у обзир да је Ј. Шимрак био овејани усташа и да је уживао велику репутацију у ватиканским круговима, онда његов састав о опату Марконеу прелази значај пригодног освртања на један јубилеј. То је, у ствари, било ауторизовано тумачење источне политике папске курије у јужнословенским земљама.

После уобичајених података о именовану и настањењу Макронеа у Загребу као папског изасланика код хрватског епископа, Ј. Шимрак је писао о значају његовог положаја у НДХ у вези са новоствареном међународном ситуацијом:

„Положај изасланика Свете столице био је врло деликатан и требало је далековидности, оштрине суда, дубоког просуђивања прилика и људи, да се изврши тешка задаћа. *Са становишта Свете столице Загреб је постао преко ноћи средиште католичке црквене политике не само за Независну Државу Хрватску него и за даље и ближе сусједство*, гдје нема дипломатских представника Свете столице. Свети отац је добро уочио тај положај Загреба, па је зато и одабрао као свога заступника мужа, који је у себи дотадањим својим радом усредоточио све оне особине, које су биле потребите, да изврши своју задаћу на корист свете цркве и католичких вјерника”. (Подвукао писац Јанко Шимрак).

На адресу бенедиктинаца, чијем реду припада опат Марконе, у наставку чланка је речено:

„Тај муж је прије свега скромни редовник, пун духа Божјег, који све догађаје мјери мјерилом Божје провидности, а не мјерилом људске мудрости. Тај муж припада реду Св. Бенедикта, који се ред појављивао на позорници Хрватске у њезиним најважнијим повјестним данима”.

Пошто је поменуо опата Мартина и његово деловање, епископ Шимрак је наставио:

„Тако је ред Бенедиктинаца судјеловао код полагања темељца камена не само кршћанства него и народне самосталности Хрватске, која је с тиме била узко спојена” (Подвукао писац Ј. Шимрак).

Задржавши се мало више на улози опата Гебизона – као једног другог папског легата међу Хрватима – Ј. Шимрак је наставио конкретно са тумачењем улоге опата Марконеа у НДХ:

„Сигурно није без провидности Божје, да по трећи пут у тако одлучним повијестним часовима долази у Хрватску као посебни папински делегат и опет опат светог Бенедикта. Писац ових редака оћутио (осетио, пр. С. С.) је године 1941. у првој половини мјесеца српња у аудијенцији код садашњег Светог оца Пија XII, колику скрб, колику љубав има у свом срцу према католичким вјерницима у Хрватској, према хрватском народу и према Независној Држави Хрватској. Сигурно је он у својој превеликој скрби послао као свога представника онога, кога је сматрао за најспособнијег. И доиста, преузвишени опат др Рамиро Марконе је својим наступом и својим радом оправдао све наде, које су у њега биле полагане”.

Сходно писању клерикалних листова у Загребачкој црквеној провинцији, било је сасвим разумљиво, да је јубилеј опата Марконеа имао одјека и у Врхбосанској провинцији.

У Врхбосанској надбискупији, баштину клерикализма и шовинизма надбискупа Ј. Штадлера, надбискуп И. Шарић је само унапредио: тако је био отворен пут за клеро-ушастака злочинства против човечности. У једној таквој средини, апологични чланци ове врсте имају логични захтев и потребу. Због тога је било сасвим природно, да су „Врхбосна” и „Католички тједник”, поводом јубилеја опата Марконеа, имали речи најлепшег признања.

„Врхбосна” је указала на чињеницу, да је Пије XII послао опата Марконеа на „Антуново дне 13. јуна 1941. у Хрватску, као свог делегата код Хрватског епископата. Види се, да ни ово „није случајно”. Јер указивање на датум именовања имало је да подвуче политички значај и разумевање папе Пија XII за саму личност Анте Павелића.

„Католички тједник” бр. 22 од 30. маја 1943, издашно се одужио јубилеју опата Марконеа. Састављен је посебни број, са више фотографија, и посвећен је „њему, његовој опатији и бенедиктинцима уобће”. Исто тако, у претходним бројевима, објављено је доста материјала о „изасланику Св. столице код нас” и о бенедиктинцима.

У овај мах је од интереса осврнути се на чланак под насловом „Изасланик Св. отца папе – опат др Јосип Рамиро Марконе О.С.Б”, објављен од стране редакције „К 25-годишњици опатске части”. Чланак почиње са освртом на његову прву појаву пред ушастим сабором:

„Обрадовали су се тада хрватски заступници, а и сав хрватски народ с њима. Посебно нас је дирнула пажња Св. отца папе, што нам је послао свога човјека у особи једног бенедиктинца. Хрватска се, ни државна, ни културна, ни вјерска прошлост без бенедиктинаца не да ни замислити. Па, кад нам папа у почетку нове хрватске државне творевине шаље и опет бенедиктинца, зар није то најбољи знак његових најпријатељскијих осјећаја према Хрватима и њиховој земљи? Не можемо бити индиферентни ни према на око безначајној повластици, што ју је папа дао свом изасланику и његовој пратњи, да носе посве биело одиело (бенедиктинци се иначе служе црним одиелом). Значајна је та повластица за нас зато јер је подијелена из пажње папе Пија XII према Хрватима.

Ми у њему (опату Марконеу, пр. С. С.) штудујемо Св. отца папу, кога нам заступа. А то више га волимо, што и он сваком згодом јасно показује, да воли нас, схваћа наше прилике, разумије наше потребе и жели добро хрватском народу. Осјетио је то недавно и наш напаћени и тешко изкушани херцеговачки пук, кад је пред Ускрс ове године – пијући по други пут горку чашу свога тежког изкушења – зашао у његову средину, не као слављеник, већ као отац, тјешитељ, тумач забринуте љубави Св. отца, бранитељ. Осјетио је то наш народ, разумјели су то наши свећеници, схватиле су то наше власти, а и други.

Ми хрватски католици имамо још један посебан разлог, да из срдца рекнемо: „Тебе Бога хвалимо“!, јер нам га је дао, да нам заступа Св. отца и у овим нам судбоносним временима буде вјеран тумач жеља Пија XII, а њему опет истински извешитељ о нашим вјерским и народним потребама. На помолу нове, Божје Европе и новог, Божјег свиета потребни су напосе цркви живе вјере, далековидног ума, челичне воље, великог срдца и жељезне руке у заштићивању интереса Божјег краљевства на земљи. Да је такав и свечар, говори његов досадашњи рад. Ми му желимо и на ту се накану Богу молимо, да у том великом и важном послу пође стопама великих синова св. Бенедикта: Гргура Великог и Гргура VII, Петра Дамјана и Вилима Верчелског, те његових предшасника баш на овом мјесту, на којему је код нас: „светог и вјерног опата Мартина“, опата Маинарда и опата Гебизона! Нека нам то удиели велики и добри Бог.”

Као што се види, „Католички тједник“ је отвореније и недвосмисленије него „Католички лист“ обележио мисију опата Марконеа у НДХ. Карактеристично је повезивање „челичне воље“ и „жељезне руке“ опата Марконеа – о чему говори „његов досадашњи рад“ – за судбину НДХ у „Божјој Европи“. То уједно показује, да опат Марконе, одиста, није био само „истински извешитељ о нашим вјерским и народним потребама“, него потстрекач и учесник.” (исто; стр. 105-110)

„Годишњицу крунисања папе Пија XII (1944), као и обично, „Хрватски народ“, главни орган усташа, поздравио је апологичним чланком.

Истичући, да „хрватска држава“ и „хрватски народ“ у данашњим приликама могу у схваћању и разумевању, које долази од Св. столице, видети доказ за исправност и оправданост своје борбе, као и да је народ с радошћу поздравио одлуку папе Пија XII, да већ у првој години обнове НДХ пошаље у Загреб апостолског делегата, „којему је задаћа одржавати везу између Свете столице и црквене организације у Хрватској“, у погледу значаја личности опата Марконеа, „Хрватски народ“ је писао овако:

„Апостолски делегат њ. пр. опат др Рамиро Јосип Марконе, који борава у Загребу, ужива код нас све почести, које одговарају његовом високом положају и угледу Свете столице, коју он код нас представља. Осим тога је личност папинског делегата преузвишеног Марконеа, човјека високе културе, великог дипломатског такта и искуства, које је значајно за представника Свете столице, посебно запажене у Хрватској то више што се представник Светог отца од првог часа настојао уживјети у наше прилике, показујући при том велико разумијевање и благонаклоност”.

На овај начин дознали смо да папа Пије XII „од првог часа” НДХ „настојао уживјети у наше прилике”, а то значи у клеро-ушашке прилике, „показујући при том велико разумијевање и благонаклоност”.

У једном разговору ушашког новинара Стипа Томичића са опатом Марконеом о савезничком бомбардовању фашистичке Италије и НДХ, обухваћена су и друга питања од актуелног значаја.

Опат Марконе нашао се побуђеним да пред широм јавношћу објасни значај своје мисије у НДХ. С тим у вези је рекао:

„Мени је од Свете столице повјерена брига око пробитака католицизма у Хрватској, те ме у тој тузи тјешти (мисли на савезничко бомбардовање НДХ пр. С. С.) што вам могу рећи, да сам веома задовољан приемом епископата и свећенства, које вјерно и пожртвовано врши своје дужности”.

Настављајући мисао о НДХ, опат Марконе се дотакао једне врло важне ушашке делатности. Наиме, доношења црквеног законодавства. О том законодавству, опат Марконе је дао веома похвалну оцену:

„Црквено је законодавство хрватске државе веома добро, а власти подупиру пробитке католичке цркве и поштују их с пуним разумијевањем”.

Када се узме у обзир, да је ушашка влада донела законодавство, које је стварно било клеро-расистичког обележја против припадника православне, старо-католичке и јеврејске верско-црквене управе и њихове имовине, онда ова похвала опата Марконеа има изузетан политички значај: потпуно покриће Ватикана за доношење клеро-расистичког законодавства у НДХ.

Ушашки новинар „Хрватског народа”, сасвим правилно, схватио је важност ове изјаве опата Марконеа. Са своје стране, додао је коментар ове држине:

„Ову смо изјаву из мјеродавних уста примили с великим задовољством. Она долази послје исто тако позитивних изјава представника, како католичке, тако и других признатих вјероизповиести у Независној Држави Хрватској, јер државне власти према свима, а напосе према муслиманској, једнако се односе и пружају им сваку потребну помоћ”.

Дакле, коментаром се подвлачи, да је изјава опата Марконеа, као „изјава из мјеродавних уста”. За католичке масе НДХ, свакако, да је ова пропаганда опата Марконеа за клеро-ушашки режим била од позитивног значаја.

Шта се тиче узбуђења папског легата због савезничког бомбардовања фашистичке Италије и НДХ, којом је приликом, понекад, неизбежно, био погођен и неки црквени објект у близини фронта, од важности је установити ово: опат Марконе, ни као римокатолички прелат, ни као папски легат, уопште ни као хришћанин, никада није осудио масовна ушашка злочинства, њихова планска рушења, пљачкања и паљења православних манастира и цркава, као и јеврејских синагога. Сем ако ова злочинства није убрајао у позитиван биланс ушашких власти, које су на тај начин подупирале „пробитак католичке цркве” о чему је њему „од Свете столице повјерена брига”. Исто тако, опат Марконе никада није осудио ни страховита злочинства италијанских фашиста над незаштићеним становништвом у окупираним крајевима Југославије.” (исто; стр. 114-116)

„У „Дневнику” дон Керубина Шегвића који је познат под насловом „У првим мјесецима стварања НДХ” и са поднасловом „Моје послање у Италији 7. IX – 24. IX 1941”, сачуван је помен на опата Марконеа.

У вези овог помена потребно је имати у виду, да је дон Керубин Шегвић, као католички свештеник, био предратни усташа и човек од великог поверења самог Анте Павелића.

Крајем августа 1941, пише дон Шегвић у свом „Дневнику”, позвао га је Павелић и рекао му је да се спреми за путовање у Рим да обави „становиту мисију” „у највишим круговима”. Посебно му је ставио у задатак мисију код војводе од Сполета, десигнираног краља НДХ. На пасошу дон Шегвића стајало је: „достојанственик поглавникова дома”.

У посланству је добио и два писма а фашистички генерал Е. Козелски донео му је 12 писама „за... врло уважене особе” у Италији. Ову колекцију писама, дон Шегвић је употпунио и једним писмом опата Марконеа. Како је дошло до тога, дон Шегвић је овако забележио:

„Пошто је монс. Јосип Рамиро Марконе, abbate di Monte Vergine, био дознао, да путујем у Рим, изразио је жељу да ме види, па сам га посејтио 8. рујна у његову стану у надбискупском сјеменишту на Шалати. Изјавио је своју радост, што је баш мени поглавник повјерио једну мисију у Италији у данима старања Хрватске. Предао ми је писмо за кардинала Маљонеа уз дубоке поклоне и поздраве принцу Умберту”.

Дон Шегвић је стигао 10. септембра 1941. у Рим. истог дана је посетио монсињора Хектора Феличија. Овом посетом се утврђује повезаност монсињора Феличија, који је био званични папски нунције у Југославији, са дон Шегвићем, усташом и Павелићевим емисаром у Риму.

Ако издвојимо друге посете и разговоре, што се тиче посете Квириналу код принца Умберта, 11. септембра 1941, дон Шегвић је забележио у „Дневнику” да му је изручио поздраве опата Марконеа. С тим у вези, дон Шегвић је дословно забележио: „Он се је (принц Умберто, пр. С. С.) врло срдечно захвалио. Монсињор Рамира је увелико хвалио”. У току разговора, забележио је дон Шегвић да је принц Умберто опет хвалио опата Марконеа,

„с којим да га веже трајно пријатељство и запита: како се он осјећа у Загребу? Је ли задовољан? Њему до сада није била позната његова најновија функција”.

„Задовољан и презадовољан”, одговорио је Шегвић, па је наставио:

„Он се осјећа међу нама Хрватима као да је међу Талијанима у Риму, осим што не говори хрватски, иначе се не разликује од наших прелата”.

Усташа дон Шегвић био је 14. септембра 1941. примљен у аудијенцију код папе Пија XII. Приликом аудијенције било је неизбежно рећи и о опату Марконеу. О томе је усташа дон Шегвић оставио овај помен:

„Затим се је Свети отац занимао за све, што се збива у Хрватској, особито ме је питао за поглавника и за остале чланове Владе, за њихове вјерске осјећаје, за њихов вјерски одгој. Са видљивим весељем се је увјерио, да Света столица може увiek рачунати на Хрватску као католичку државу. Он знаде, да су Хрвати задужили Европу бранећи кршћанску и то баш католичку цивилизацију. На концу је изручио поруке надбискупу Степинцу и

апостолском делегату монсињору Марконеу. Запитао ме је, да ли га познам, јесмо ли у вези и како су с њиме Хрвати задовољни?

– Кога нам је послао Свети отац не може бити него за нашу срећу и задовољство. Папе су, од првих почетака с Хрватима опћили преко својих легата: опата, као опат Мартин, посланик Ивана IV, па опат Гебизон, легат Гргура VII”.

Ови одломци из „Дневника” дон Шегвића бацају извесно светло на рад опата Марконеа у НДХ. Као што се види, по свом доласку у Загреб, опат Марконе се повезао са усташом Шегвићем, коме је Павелић поверио чисто политичку мисију у фашистичкој Италији. Опат Марконе је „био дознао” да усташа Шегвић путује у Рим и „изразио је жељу” да га види. Овом приликом усташа Шегвићу „предао је писмо за кардинала Маљонеа уз дубоке поклоне и поздраве принцу Умберту”. Овим се утврђује да је иницијатива за повезаност и сарадњу са једним прононсираним усташом потекла од стране папског легата.

А лично папа Пије XII рачунао је на НДХ искључиво ’као католичку државу’.” (исто; стр. 117-119)

„Уобичајено је било, да се новогодишња честитања код Павелића претварају у политичке манифестације клеро-усташког режима у оквиру осовинског покрета „Нове Европе”. Разуме се, у честитању узимали су учешћа и чланови „дипломатског збора у Загребу”. Тако су честитања искоришћавана за међународно афирмисање НДХ.

О последњем новогодишњем честитању код Павелића, 1945. – колико је нама познато – сачуван је помен у загребачкој штампи. Какве су прилике владале у НДХ, најбоље се може видети из чињеница, да су новогодишња јануарска честитања обављана тек почетком фебруара.

Дипломатски представници осовине и њених сателита на свечани начин Павелићу су честитали нову годину 1945. Доајен дипломата, нацистички посланик Сигфрид Каше, прочитао је поздравни говор. Павелић му је захвалио на овом честитању. Међу осовинско-сателитским дипломатама, облигатно је био запажен „изасланик Светог оца папе др Јосип Рамиро Марконе”.

О пријему код Павелића објављено је и неколико пригодних фотографија. На једној фотографији, види се надбискуп А. Степинац, у моменту, кад Павелићу честита нову годину, у име верско-црквених управа у Загребу. Позади надбискупа А. Степинца, виде се представници муслиманске, евангелистичке и тзв. хрватске православне цркве.

Изасланик Свете столице у Хрватској
Опат др Јосип Рамиро Марконе
(Пригодом 63-годишњице живота)

Загреб, 10. ожујка

У уторак 13. ожујка слави свој имендан преузвишени господин опат др Јосип Рамиро Марконе, легат Св. столице у Независној Држави Хрватској, а у четвртак 15. ожујка свој рођендан. Име високог свечара опата Марконеа спомиње се у Хрватској јавности увiek с особитим поштовањем, јер у њему хрватски народ гледа високог дипломатског представника Свете столице, а Хрвати католици представника Св. оца папе, заједничког оца свих кршћана, који је уједно особити пријатељ хрватског народа.

Угледни црквени и дипломатски достојанственик опат др Марконе развија своју дјелатност у Независној Држави Хрватској од 13. липња 1941, када је од Свете столице позван, да свој положај опата гласовите бенедиктинске опатије Монтевергине замиени положајем изасланика Св. отца у Независној Држави Хрватској. Од тога времена опат др Марконе у вршењу своје нове задаће показује особити жар, да учини још ближима и још срдачнијима везе хрватског народа и Свете столице, налазећи у хрватској повластици и традицији као и у савременом животу мноштво настојања за учвршћивањем и продубљивањем веза између католичког дијела хрватског народа и Свете столице.

Овај велики и јаки муж, који је дошао у нашу државу у тежким и крвавим временима, нашао је схваћања за наше прилике и потешкоће, за наше боли и борбе те циени племенита настојања хрватског народа. Више пута напустио је своју резиденцију у главном граду Загребу, па је посјетио народ у нашим покрајинама, у којима народ живи и доносио свуда риечи бодрена и утјехе, очинске благодати и самопријегора. Тако је стекао нове заслуге ради овога свога дјеловања, које се наставља на мноштво племенитих дјела, која је остварио у својој домовини.”

Пошто је навео познате биографске податке о опату Марконеу пре доласка у НДХ, „Хрватски народ” је завршио чланак овим речима:

„Напустивши своју домовину, када је позван од Св. столице на нову дужност, дошао је у Независну Државу Хрватску, гдје је његова племенитост и активност дошла до изражаја у новим дјелима, која су на корист хрватског народа. Стога хрватски народ од срдца жели, да Бог још дуго поживи овог пожртвованог радника и великана, да његова дјелатност донесе што обилније плодове на корист цркве и Независне Државе Хрватске”.

Када се узме у обзир, да је ова апологија „Хрватског народа” о опату Марконеу објављена у доба агоније Осовине и њених сателита, односно у доба пред ликвидацију НДХ, онда се може правилно и потпуно схватити њен смисао и значај. У ово доба, вршена је врло интензивна клеро-ушастичка кампања за опстанак НДХ. Затим, вршена је клеветничка кампања против савезника и њихове Кримске декларације у погледу нове Југославије, која се афирмисала под водством народноослободилачке борбе.

Баш у овом истом броју „Хрватског народа” објављен је велики говор Анте Павелића, у коме је наглашена одлучност борбе за опстанак НДХ:

„Хрватски народ борит ће се свим средствима за своју самосталну хрватску државу”.

Која су то „средства”?

Једно је било сигурно, да су усташе у та „средства” убрајали: „оружано братство с великим њемачким Рајхом” и „Петров Рим”.

Са апологијом о опату Марконеу, „Хрватски народ” је истовремено објавио чланак политичке садржине о годишњици крунисања папе Пија XII у светлости „значања папинства за Хрвате”.

„С Петровим Римом уједињени смо у патњи мучеништва. Молимо Бога и боримо се, да с њим будемо уједињени и у слави заједничке побједе”.

Одиста, ускоро, Петров Рим преко Треће бискупске конференције, 24. марта 1945, учиниће последњи покушај да се спасе и очува НДХ.

Улога опата Марконеа није разјашњена у вези заседања католичког епископата и издавања бискупске посланице. Наше је мишљење, да је његов удео, несумњиво, био од значаја, а можда и пресудан и то из разлога, што се католичка црква у НДХ развијала под његовим надзором и упутствима из Ватикана које је он преносио. Његов положај је захтевао велику опрезност и умешност у спровођењу ватиканских налога. Утолико пре, што се целокупна линија политичког деловања усташког поглавника Павелића развијала на основи католичанства и заштите Ватикана.

С обзиром на време и међународне прилике, преко конференције хрватског католичког епископата и његове посланице, Света столица је предузела последњи покушај да се спасе и очува НДХ, као ватиканско-осовинска творевина, која је представљала комбинацију највеће католичке државе на Балкану.

Мисија опата Марконеа у НДХ не може се одвојити од помоћи и сарадње његовог секретара дра Ђузепе (Јосипа) Масучија, такође бенедиктинца.

Несумњиво, да је бенедиктинац Масучи био необично угледни члан свог реда. Са репутацијом угледног католичког интелектуалца и посленика, он је, свакако, био врло квалификован за нови позив у НДХ (...)

Од важности је установити, да је Масучи у Загребу, такорећи одмах по доласку, показао извесну политичку активност. Како је у Загребу била јако развијена фашистичка колонија, он се одмах укључио у њен друштвени и политички живот. Тако је било запажено његово учешће у једној чисто фашистичкој прослави, када шира јавност тачно није ни знала, ко је он и зашто стварно борави у Загребу.

Као што је познато, крајем октора 1941, у свим већим градовима фашистичке Италије, а посебно у Риму, свечано је прослављена 20-годишњица „похода на Рим”. С обзиром на фашистичко-усташку повезаност и пријатељство, изведена је прослава и у Загребу. Прослави су присуствовали чланови фашистичких организација и установа у Загребу. Неколико дана усташка штампа је писала о значају ове годишњице не само за Италију, него за Европу, за НДХ, уопште за цео свет. Овом приликом, истицало се да је „фашистичка револуција” била од пресудног значаја за формирање усташке „револуционарне организације”. Идеолошка повезаност тих „двеју револуција”, по усташким коментарима, тако је очигледна, да је због тога сарадња усташа и фашиста довела до НДХ. Другим речима: без „похода на Рим”, никада не би ни дошло у Загребу до НДХ.

На загребачкој фашистичкој прослави „20-годишњице похода на Рим” једна чета „Црних кошуља” приредила је дефиле на коме су присуствовали Анте Павелић и многобројни усташе.

У Радничкој комори приређена је свечана академија, на којој су узели учешћа многобројни фашисти и усташе, представници Вермахта, дипломате из осовинско-сателитског кора и др. Међу овејаним усташама, на почасном месту, били су запажени надбискуп А. Степинац и његов помоћни бискуп Ј. Лах.

Пошто је гренадирска фашистичка музика одсвирала усташку химну, нацистичку мелодију Хорст Весела, италијанску и фашистичку химну, вођ

фашистичке делегације при усташком покрету, генерал Еугенио Коселски, на позорници, предао је заставицу загребачких фашиста „свећенику O.S.B. дру Гузепе Масучију, који је обавио благослов. На заставици биле су написане ове ријечи: „Fascio Italiani all’ Estero Zagabria, Fascio „Arnaldo Mussolini”. Др Масучи одржао је том приликом краћи говор, у коме је међу осталим рекао, да се данас слави двострука свечаност и то свечаност Христа Краља и свечаност похода на Рим”.)

После тога, фашистички прваци су одржали неколико говора у савременом пропагандном духу.

Доносећи веома опширан извештај са ове фашистичке прославе, „Хрватски народ” је објавио и неколико фотографија. На једној фотографији, види се надбискуп А. Степинац и његов пом. бискуп Ј. Лах.

Од важности је да установимо, да се на једној пропагандној фашистичкој прослави, као активни учесник, појавио Ј. Масучи. То је, уједно, био доказ, да се он, по свом доласку у Загреб, где је дошао као секретар папског легата Марконеа, повезао са фашистима, који су били заступљени при Усташком главном стану. Фашисти у Загребу били су у политичкој и војној мисији. Њихово иступање, редовно, било је антијугословенско и антисавезничко.

Иступање Ј. Масучија бенедиктинца, на прослави „20-годишњице похода на Рим”, улазило је у политички рад колектива загребачке фашистичке организације. Несумњиво, да је ово иступање одговарало његовом фашистичком убеђењу и националном пореклу.

Уосталом, његов старешина, опат Марконе, не само да се није оградио од његовог иступања, него је, као што смо видели, личним примером, још више и ауторизованије дејствовао у овом погледу.” (исто; стр. 121-128)

Симпћ закључује да је повезивање и дух сарадње, који је владао између Ватикана и НДХ, груба повреда моралних начела једне хришћанске цркве.

„Исто тако, јесте груба повреда начела неутралности међу ратујућим странама, коју је прокламовао папа Пије XII.

У низу примера повезаности и сарадње између представника усташких власти и папске курије, деловање опата Марконеа, као папског легата у НДХ, имало је изузетни значај и степен одговорности. Када се узме у обзир, да је ово деловање „неколико мјесеци” било отклоњено од јавности уопште, онда се боље могу разумети политички мотиви папе Пија XII у погледу слања опата Марконеа у Загреб и ватиканске комбинације са НДХ на Балкану.

Ко је и зашто је био опат Марконе у НДХ?

На ова питања одговорили су усташки министар иностраних послова Младен Лорковић и лично опат Марконе.

А) На трећој седници усташког сабора, 23. фебруара 1942, у свом извештају о спољној политици, М. Лорковић, помињући међународни положај и признање НДХ, осврнуо се свега једном реченицом и на Ватикан. Истакнувши, сходно овом признању, да је седам пријатељских нација са својим посланицима заступљено у Загребу, М. Лорковић је понаособ поменуо државе, имена и титуле тих посланика. У погледу Ватикана и опата Марконеа, М. Лорковић је дословно рекао:

„Св. столица заступљена је за сада неофицијелно по Његовој преузвишености Марконеу, као што и ми код Ватикана имадемо свога посматрача”.

Ова кратка изјава М. Лорковића јесте прво ауторизовано усташко саопштење о односима између НДХ и Ватикана, уједно и први званични помен на опата Марконеа у НДХ.

Б) У поздравном телеграму надбискупу И. Шарићу – честитајући му златни јубилеј” – опат Марконе се представио широм јавности као „delegatus apostolicus”.

Видели смо, како се редовно оперисало са припадништвом опата Марконеа бенедиктинцима. То припадништво је служило за усташке историјске аналогije и паралеле са улогом бенедиктинаца у прошлости хрватског народа, посебно, са улогом опата Гезибона, легата папе Гргура VII. Сходно овом, у савременом тумачењу положаја НДХ, у вези са мисијом опата Марконеа, клерикалци су намерно полазили од мистификације, како је стварно „Божјом провидношћу послје више стољећа” „опет обновљена Звонимирова хрватска држава”. Због тога су се надали, да ће опат Марконе „извршити повјерену задаћу”. Још више: „што лепшом круном окрунити своју преважну мисију”.

Даље, видели смо, да је била врло развијена пропаганда око имендана и рођендана опата Марконеа. У вези са овим, од интереса је осврнути се на историјско-политичко поређење између ранијих папских нунција у Југославији и папског легата у НДХ.

Период редовно васпостављених и одржаваних дипломатских односа између Југославије и Ватикана између осталог, карактеристичан је радом тројице папских нунција, који су се клонили јавности и избегавали јевтину демагогију уопште, изузев монсињора Пелегринетија. Монсињор Фрања Керубини (1920-1922), монсињор Херменигилдо Пелегринети (1922-1937) и монсињор Хектор Феличе (3938. до 1941), као папски нунцији овог периода, са предајом акредитивних писама, стекли су опште уважавање, које изискује њихов високи положај. У овом погледу, није прављена разлика између њих и осталих дипломатских представника световних власти. Када је папски нунције Пелегринети покушао (1926) да се меша у наш страначки живот, наишао је на жестоку осуду јавности. Лично га је напао сам Стјепан Радић, као активни министар просвете.

Несумњиво, да су сва три папска нунција имали веома занимљиве биографије, затим, да се њихов рад у Југославији одвијао у значајном правцу по схватању папске Курије. Један од њих, монсињор Пелегриенти, чак је био именован кардиналом (13. децембра 1937). Па ипак за то, никада нису њихови имендани и рођендани, као ни датуми из биографија, били предмет политичке и идеолошке кампање једне страначке групе, као што је то био случај са опатом Марконеом у НДХ.

То значи, да се са именом и положајем опата Марконеа, водила безобзирна клеро-усташка кампања на идеолошкој основи верске искључивости и националне нетрпељивости уз његову помоћ и сагласност Ватикана.

Независно од свега овога – што је опат Марконе говорио или шта су други о њему говорили и писали – важно је установити, шта је он конкретно радио.

1. Опат Марконе је учествовао у јавном и политичком усташком животу. Као што је познато, 23. фебруара 1942, он се први пут презентирао широм

јавности. Важно је установити, да се опат Марконе није презентирао на некој верско-црквеној свечаности, него на једној изразито политичкој свечаности, која је имала усташки карактер: на свечаном отварању усташког сабора.

Доносећи опширан извештај о учествовању осовинско-сателитског дипломатског кора на отварању усташког сабора, „Хрватски народ”, у одвојеном реду, посебно је поменуо опата Марконеа.

„У дипломатским ложама заузео је мјесто папински легат опат преузв. г. Марконе О.П. са својим тајником”.

Као духовно лице, опат Марконе није морао да присуствује отварању усташког сабора. Када се одлучио да присуствује, тиме је јавно показао да је себе ставио у ред осовинско-сателитских дипломата у НДХ. На тај начин, свесно и својевољно, ступио је у ред непријатеља народа Југославије и савезника.

Исто тако, „Хрватски народ” је забележио и учествовање надбискупа А. Степинца.

Према томе, сходно својим позивима и положајима, опат Марконе и надбискуп А. Степинац, од стране католичке цркве, пружили су пуну меру заштите и легалности усташком сабору.

2. Опат Марконе је присуствовао на фашистичкој прослави 23-годишњице оснивања првих борбених фаша.

Поводом овог присуствовања, отварају се ова питања: да ли је опат Марконе на фашистичкој прослави учествовао као духовно лице, даље, као Италијан или као фашиста.

Ако је присуствовао као духовно лице на једној фашистичкој прослави, онда му није било места као представнику Ватикана.

Ако је присуствовао као Италијан, такође није му било места. Ово није била прослава италијанског народа него је била фашистичка прослава. Својим присуствовањем, опат Марконе је учинио покушај идентификовања фашизма са италијанским народом.

Ако је присуствовао као фашиста, онда је ситуација сасвим јасна.

У сваком случају, опату Марконеу није било места на једној фашистичкој прослави. Што је најважније, Ватикан се није оградио од његовог учествовања на загребачкој фашистичкој прослави, која је имала антијугословенски и антисавезнички значај.

3. „Апостолска путовања” опата Марконеа по НДХ, несумњиво, носила су изразито обележје високе ватиканске агитације за клеро-усташки режим. Својим поступцима на терену, он је то свима ставио до знања. Објашњавајући значај ових „апостолских путовања”, „Хрватски тједник”, између осталог, писао је:

„... зашао је у његову средину, не као слављеник, већ као отац, тјешитељ, тумач забринуте љубави Св. отца, бранитељ. Осјетио је то наш народ, разумјели су то наши свећеници, схватили су то наше власти, а и други”.

Свакако, да је агитација опата Марконеа пред католичким масама за НДХ, била груба повреда начела папске неутралности.

За нас је од значаја да установимо, да се опат Марконе није никада оградио од оваквог клеро-усташког тумачења његових „апостолских путовања”. Исто тако, да ни Ватикан није учинио никакав приговор у овом погледу.

4. Опат Марконе је узео учешћа на прослави у „почаст јунацима Стаљинграда”.

Као духовно лице, опат Марконе није био приморан да учествује на једној оваквој приредби. Исто тако, није морао са уздигнутом руком фашистичког поздрава да одаје „почаст јунацима Стаљинграда”.

Пре свега, овај поздрав (фашистички) није протоколран. Према томе, опат Марконе фашистички поздрав није морао да чини ни као „угледни црквени и дипломатски достојанственик, како га је назвао „Хрватски народ”. Такав поздрав није израз извесног укуса или узуса. Фашистички поздрав је израз идеолошког убеђења и политичког опредељења.

Дакле, фашистичким поздравом, опат Марконе се јавно представио као човек фашистичког убеђења и опредељења.

5. Одржавање и продубљавање веза опата Марконеа са крижарима, такође, било је у плану политичке активности у прилог НДХ. Бар у погледу крижара, од првих дана НДХ, није било никаквих илузија. Сутрадан по образовању прве усташке владе, 17. априла 1941, представници крижара посетили су Павелића и поклонили му се као „хрватском суверену”. Велико Крижарско братство упутило је Павелићу посебни поздрав као

„ослободитељу хрватског народа, оснивачу и поглавару Независне Државе Хрватске”.

Све ово са крижарима било је сасвим јасно и разумљиво. Они су били „одгојени у духу католичког радикализма, који у начелима не позна компромис, они нису познавали попуштања ни у програму хрватског национализма”.

Кроз цео период НДХ, крижари су организационо и политички представљали снажну полугу клеро-усташког режима.

Одржавање и продубљавање веза опата Марконеа са крижарима није имало локалног значаја. То се пренело и на Ватикан. Видели смо, да је папа Пије XII, преко опата Марконеа, слао апостолски благослов крижарима. На овај начин, крижари су били покривени високим ауторитетом католичке цркве. То је, несумњиво, значило притисак на верска осећања католичких маса НДХ.

6. Иступање Јосипа Масучија, секретара папског легата опата Марконеа, на фашистичкој прослави „20-годишњице похода на Рим”, свакако, да је имало изразито политичко значење у прилог фашистичког режима. Сама прослава у Загребу изведена је у знаку антијугословенске и антисавезничке политике. На прослави, Ј. Масучи је иступио као овејани усташа.

Поводом иступања опата Марконеа и његовог секретара Масучија у клеро-усташком и фашистичком политичком животу за све време трајања НДХ, намеће се једно питање: питање о држању католика (духовних лица) према политици.

Када је међу члановима римског друштва „Пријатеља *civiltà cattolica*”, на ширем плану католичке акције и пропаганде, настао спор око начела „изван и изнад сваке политике”, окончање спора је извршио папа Пије XII начелом: „изван и изнад сваке страначке политике”.

Својим деловањем у НДХ, опат Марконе је показао, да ово начело папе Пија XII има хипокритски смисао и пропагандни значај. Да тако није

практично схватио, опат Марконе, због повезивања и сарадње са усташама, дошао би у колизију између савести и дужности. Још више: упао би у црквене казне, свакако, не би био лишен ни политичке одговорности код световних власти.

Уосталом, папа Пије XII, који га је послао у НДХ, такву жртву не би ни тражио од њега. Наиме, да се буквално и примитивно држи његових јавних начела намењених у пропагандне сврхе.

Из низа примера, доказано је да опат Марконе својим деловањем у НДХ, несумњиво, није био „изван и изнад сваке политике”. Повезујући се и сарађујући са усташама, он се определио за једну страначку политику, за клеро-ушашку политику, која је била израз државног бандитизма. Та политика била је антитеза југословенских и савезничких напора и жртава у Другом светском рату.

Са низом примера, непобитно је доказана повезаност и сарадња опата Марконеа са усташким властима и са осовинско-сателитским дипломатским кором у Загребу на унутрашњем изграђивању НДХ, као и на њеном међународном утврђивању.

Из конкретних примера, даље, видело се, да опат Марконе није водио рачуна о интересима католичке цркве у верско-моралном погледу, него се старао о унапређивању ватиканске пропаганде на снажењу и унапређивању клеро-ушашких тековина.

Због тога, поставља се питање да ли је опат Марконе могао политички да иступи у прилог клеро-ушашког режима, без знања и одобрења Ватикана.

И мање упућеним у дух и начела, у смисао и начин сложеног рада Ватикана, одговор је непотребан. Јер без знања и одобрења, затим, без јасних директива, опат Марконе није ни кренуо у НДХ нити је направио иједан корак у клеро-ушашкој јавности.

Уосталом, да опат Марконе није савршено спроводио линију Ватикана у овом југословенском и савезничком подручју, био би дезавуисан као папски легат.

Исто тако, да политика Ватикана није била у сагласности са осовинским поретком тзв. „Нове Европе”, коју је спроводио опат Марконе у НДХ, његово присуство у Загребу огласило би као непожељно како представници ушашких власти тако исто и представници сателитско-осовинских држава.

Са сагласношћу и разумевањем ових представника, опат Марконе је за основао свој положај папског легата и спроводио мисију за време Другог светског рата у окупираној Југославији на подручју прозваном НДХ.” (исто; стр. 129-135)

13. Степинац – крволочни надбискуп

Римокатолички надбискуп у Загребу за време Другог светског рата Алојзије Степинац подржавао је геноцидну политику ушашке власти и Павелића према Србима, која је за њега представљала „дело божје руке”. Био је веома близак са злочинцем Павелићем и изузетно га је ценио као верника. Степинац је подржавао такође и Хитлера, кога је назвао „божјим изаслаником”. Надбискуп је био велики србомрзац и презирао је православље. Већ

смо у неком од претходних поглавља видели да је био задужен за спровођење насилног покатоличавања. Степинац је био врховни свештеник усташких кољача. Осуђен је као ратни злочинац, саучесник у геноциду над православним Србима, Јеврејима и Ромима.

„Године 1916, 28. јуна Степинац је дипломирао и регрутован је у Аустроугарску војску: послџе једносеместралне обуке у Риједи добио је чин потпоручника и премјештен је на италијански фронт у околини Горице; у јулу 1918. за вријеме битке на Пјави пао је у заробљеништво. (аутор цит: Према француском новинару Жерару Делалоју који се позива на историчарку Ани Лакроа-Риз и њену студију „Le Vatican, l'Europe et le Reich”) у заробљеништву се Степинац инфилтрира у српске редове и бави се шпијунажом за рачун Централних сила. То је нормалан чин будући да он зависи од Аустроугарске, али тим активностима ствара корисне везе (уп. Le Temps, 2. октобра 1998)) Ослобођен на крају рата, децембра 1918, отпуштен је из царске војске у прољеће 1919.” (Ривели; цит. дело; стр. 44)

„1924, Степинац је одлучио да постане свећеник. Тадашњи надбискуп загребачки, Антун Бауер, обезбједио му је да заврши теолошке студије у Риму, на колеџу Германикум-Хунгарикум. Студије је завршио на Папском грегоријанском универзитету, добивши диплому из теологије и филозофије. 26. октобра 1930. Степинац је заређен за свештеника: у Риму, у цркви Велике Свете Марије, служио је своју прву мису.

По повратку у Загреб, јула 1931, почео је свештеничку службу у хрватској надбискупији, а надбискуп Бауер му је одмах повјерио важне дужности. Године 1934, 29. маја Пије XI је прогласио тридесетшестогодишњег Степинца за бискупа, именујући га и за помоћног надбискупа с правом наслједства: био је најмлађи бискуп Римске цркве тог доба (...)

Када је умро надбискуп Бауер (7. децембра 1937), Степинац је са мање од четрдесет година преузео вођење загребачке надбискупије, оснивајући многе нове жупе (14 у Загребу) и први кармелићански самостан (у Брезовици) (...)

Ватрени поборник хрватске независности и верског интегрализма, монсињор Степинац је прије свега био заклет антикомуниста: говорио је да је убијеђен да ће и СССР врло брзо примити католичанство и да ће кип Мајке Божије бити постављен у Кремљу.

Године 1942. навршило се 13 стољећа од покрштавања Хрватске, годишњица у част које је папа Пије XI уприличио посебну свечаност.

Атмосфера духовних свечаности лепрша у Загребу и 15. априла, на Ускрс, усташка диктатура припрема прве расне декрете. Са проповједанице загребачке катедрале глас надбискупа Степинца делује равнодушно; Исусе, наш ускрсли спасиоче! Молим те да кажеш хрватском народу, за који почиње ново доба, оно што си рекао апостолима послџе ускрснућа: Мир нека је с вама.”

Али, 15. априла, по доласку Анте Павелића у град, надбискуп Степинац не крије одушевљење и упућује дирљиву добродошлицу убици краља Александра и скорашњем диктатору геноцида: Велики човјек је дошао да оствари највећи задатак свога постојања.

Чињеницу да примас Хрватске католичке цркве даје безрезервну подршку доласку усташке диктатуре по жељи Хитлера и Мусолинија и да на неки начин дијели с њом расне етничко-религиозне планове које најављују и операционализују први декрети-закони, потврђује Пастирска посланица коју монсињор Степинац разатише 28. априла:

„Тко би могао да ми замјери што сам судјеловао, као онај тко је одговоран за духовне активности, у одушевљењу и радости народа, узносећи молитве дубоке захвалности Божјем Величанству? *A domino factum est istud mirabile in oculis nostris* (Божјем дјелу диве се наше очи: Псалом 117, стих 33). Тражим од вас и молим вас да се до краја заложите да Хрватска постане Божији народ: само ће се тако остварити битне обавезе Државе усмјерене ка осигрању добробити народа. Због тога разлога морате одговорити нашем позиву да се посветите заштити и напретку Независне Државе Хрватске. Познавајући људе који сада у својим рукама држе судбину хрватског народа, увјерени смо да се наши напори схватају и да имају подршку.

Обраћам се вама, часна браћо свећеници! Неуморно позивајте на молитву све оне који вјерују у Бога. И ви, пред олтарима Господа, позивајте Оца звјезданог неба зато што је Он извор сваког савршенства и молите га да надахне поглавара наше Независне Државе Хрватске и да га учини свјесним чињенице да може располагати разборитошћу која ће му омогућити да изврши своју мисију у част Бога и на спас народа пуном правдом и истином. Зато наређујем да се сљедеће недјеље, 4. свибња, у свим црквама отпјева *Te deum* и позивам мјесне власти и народ да присуствују”.

Пастирска посланица монсињора Степинца даље опомиње католички клер да слиједи поглавника и да подржава нову државу, не толико што је хрватска колико што она представља Свету католичку цркву, и истиче: Лако је овдје распознати Божију руку. Оно што се десило представља остварење идеала који одавно прижељкујемо и за којим жудимо. Поистовјећивање католичке цркве с усташком државом Анте Павелића не може бити изричитоје.

Дан по оглашавању Посланице монсињор Степинац шаље лично писмо Павелићу у којем пише” Ова свијест (да Независна Држава Хрватска представља Католичку цркву) данас нас доводи пред вас да вас поздравимо од свег срца у својству законитих представника Божије цркве у Независној Хрватској као њеног поглавара, уз обећање да ћемо искрено и вјерно сурађивати за бољу будућност наше Домовине.

Пуна подршка монсињора Степинца усташкој диктатури не ограничава се на заузимање јавних ставова и на давање благослова. Чим је проглашена Независна Држава Хрватска загребачки надбискуп се одмах ангажује на посјешивању признања нове усташке државе код Свете столице. У Степинчевом Дневнику од 27. априла записано је:

У Загреб је, на пропутовању из Београда за Рим, стигао нунцијски приправник. Посјетио је надбискупску палачу и том пригодом надбискуп му је изложио ситуацију и замолио га да оде код Светог оца и да му све пренесе, с обзиром на то да пошта не функционира. Надбискуп се ватрено заузео да Независна Држава буде што прије де факто призната од Свете столице... Послије разговора с нунцијским приправником надбискуп је посјетио по-

главника, пренијевши му да је подузео прве кораке да успостави први контакт између Свете столице и Независне Државе Хрватске. Поглавник је слушао с великом пажњом.

Искрена и вјерна подршка коју монсињор Степинац даје поглавничковој диктатури и ангажовање надбискупа на дипломатском признавању од стране Свете столице, услиједили су након првих вијести о усташким расним покољима; тако фашистички министар Галеацо Ђано биљежи у Риму: (У Хрватској) отимачине, силовања, убиства су свакодневни. Није загребачки надбискуп једини високи католички прелат који активно подржава крволочни Павелићев режим: сличну позицију подршке и активне колаборације заузима и монсињор Иван Шарић, примас католичке цркве у Босни и Херцеговини.

Године 1941, 26. јуна, када је Анте Павелић приредио свечани и службени пријем за католичке бискупе, усташки режим је већ окрвавио Хрватску првом фазом истребљења Срба и Јевреја (укључујући убиство тројице владика и преко сто православних свештеника). Али током тог сусрета монсињор Степинац не заборавља да поглавнику упути све похвале, што је документовано у католичким часописима „Католички лист” и „Хрватски народ” од 30. јуна, који између осталог преносе сљедеће ријечи загребачког надбискупа: Ми знамо да Господ, у својој самилости, просвјетљава поглавничково дјело... и да је његова вјера (Павелићева) искрена.” (исто; стр. 44- 48)

„Године 1942, 8. фебруара хрватски политичар Првослав Гризогоно, ватрени католик, бивши министар разних југословенских влада, упућује загребачком надбискупу Алојзију Степинцу сљедеће писмо:

„Пишем вам као човјек човјеку, као кршћанин кршћанину. Већ више мјесеци намјеравам да то урадим, надајући се да ће застрашујуће вијести које стижу из Хрватске престати да бих могао да се концентрирам и пишем у миру. Тијekom посљедњих десет мјесеци Срби се убијају и уништавају у Хрватској на најбруталнији начин, док се њихова имовина, процијењена на више милијарди динара, одузима. Црвенило од срама и срџбе покрива лице свих поштених Хрвата.

Покољ Срба почео је од првог дана стварања Независне Државе Хрватске (види Госпић, Гудовац, Босанска Крајина итд.) и наставио се без прекида све до данас. Ужас се не састоји само у убојству. Покољ укључује све: старце, жене и дјецу, и праћен је барбарским мучењима... Ријеке Сава и Драва, Дунав, с њиховим притокама, однијеле су на тисуће и тисуће српских мртваца. На неким је писало: „Правац Београд, за краља Петра”. У једном чамцу који је донијела матица Саве била је хрпа дјечјих глава с главом једне жене (вјеројатно једна од мајки те дјеце) с натписом: „Месо за Јованову тржницу у Београду”.

Случај Милеве Божинић из Стабањца посебице је страشان: син јој је извађен из утробе. Ту је и случај печених глава у Босни, посуда пуних српске крви, случај Срба који су били присиљени пити још топлу крв својих најдражих који су убијени. Безбројне жене, дјевојке и дјевојчице – мајке пред кћерима и кћери пред мајкама –силоване су или су слате у усташке логоре да их услужују. Силовања су вршена и на олтарима православних цркава. У близини града Петриње један момак је присиљен да силује властиту мајку. Покољ Срба у православној цркви у Глини без преседана је у повјести.

Постоје детаљна извјешћа о свим овим грозотама. И сами Нијемци и Талијани остали су пренеражени овим злочинима. Они су снимили фотографије безбројних случајева оваквих покоља. Нијемци кажу да су Хрвати тако поступали и у Њемачкој за вријеме тридесетогодишњег рата и да због тог разлога још постоји гесло „Сачувај нас Боже куге, глади и Хрвата”. Нијемци (из покрајине Срем) презиру нас због овога и понашају се много човјечије према Србима. Талијани су фотографирали једну посуду у којој је било више од три килограма српских очију, једног Хрвата који је носио огрлицу од српских очију, док је један Хрват родом из Дубровника носио каиш са којег висе језици који су одрезани Србима.

Ужаси логора, гдје су тисуће Срба убијени или су умрли од непогода, глади или хладноће, превише су страшни да би се о њима причало.

Нијемци причају о једном логору у Лици гдје су се налазиле тисуће Срба, али када су они стигли нашли су празан логор преплављен крвљу и пун крвавих одјевних предмета. Кажу да је у том логору изгубио живот један српски владика. Тисуће и тисуће Срба налазе се сада пред мучењем у Јасеновцу гдје проводе ову сурову зиму у дрвеним баракама без сламе и крова, преживљавајући од два крумпира по глави дневно. Треба отићи у Азију у доба Тамерлана или Џингис кана, или у племенску Африку жедну крви да би се нашло нешто слично.

Ови догађаји прекрили су срамотом име Хрватске на више стољећа. Ништа нас неће никада моћи ослободити те срамоте. Нећемо чак моћи причати ни посљедњем балканском биједнику о тисућљетној хрватској култури, јер ни Цигани нису никада извршили такве грозоте.

Зашто ово пишем вама, који нисте политичка личност и који не можете сносити одговорност за све то? Ево зашто: наша католичка црква судјелује на два начина у свим овим барбарским злодјелима без преседана која су више него безбожна...

Велики број припадника клера, свећеника, редовника и чланова хрватске младежи активно судјелују у свему томе. Било је случајева у којима су католички свећеници постајали гвардијани логора и усташки помагачи, одобравајући тако мучења и покоље кршћана. Један католички свећеник особно је убио властитим рукама једног православног духовника. Нису то могли радити без дозволе њиховог бискупа зато што би тада изгубили положај и били подвргнути правди. Како се то није догодило, значи да су им њихови бискупи дали одобрење.

На другом мјесту католичка црква је искористила све за прекрштавање Срба који су преживјели. И тада, док се земља још пушила од од крви тих невиних жртава, док се плач разлијегао из груди преживјелих, свећеници, редовници и вјерници (католички) у једној руци су држали усташку каму а у другој мисале и бројанице.

Сва покрајина Срем преплављена је лецима – које је саставио католички бискуп Аксамовић и који су по његовој наредби тискани у Бакову – који траже од Срба да спасе живот и имања прекрштавајући се у католицизам. Као да наша црква жели да покаже да она може уништити душе као што усташке власти уништавају тијела.

Има још већа прљавштина на католичкој цркви, будући да су у исто вријеме бројне православне цркве и сви православни манастири одузети, а њихова добра опљачкана као и многа повијесна блага. Није поштеђена ни Патријаршија у Сремским Карловцима.

Све ово насиље над савјешћу и разумом бацило је још више срамоте на нашу нацију и на име Хрватске.”

Ово писмо монсињору Степинцу није први покушај Хрвата Гризогона да од католичке хијерархије затражи да се супротстави усташком геноциду: већ 24. јуна 1941. Гризогоно је упутио једну посланицу католичком надбискупу у Београду, монсињору Ујчићу, потичући га да се ангажује код Ватикана да се заустави усташко истребљење Срба у Хрватској. Али Римска црква је ћутала, а ћути и примас Загребачке надбискупије. Ватикан и монсињор Степинац се претварају да су глуви и слијепи. Покољи се тако настављају.” (исто; стр. 123-125)

„Хрватски католички клер активно учествује у прохитлеровској и анти-мусолинијевској пропаганди. Симптоматичан је један чланак објављен у „Недјељи”, „крижарском” тједнику који је близак загребачкој Курији, 27. априла 1941: „Бог који влада судбином народа и влада, срдашћима краљева, дао нам је Анту Павелића и навео је Адолфа Хитлера, вођу пријатељског и савезничког народа, да ангажира своје трупе за уништење наших угњетача да бисмо ми основали своју Независну Државу Хрватску. Нека је слава Богу! ... Наша захвалност Адолфу Хитлеру и безувјетна оданост Анти Павелићу, нашем вођи – Мусолини и италијанска интервенција отворено се игноришу.” (исто; стр. 126-127)

„По мишљењу историчара Фалконија у саучесништву католичког клера с Павелићевом диктатуром одлучујући је био крајње вјерски карактер усташког покрета који је у извјесном смислу желио да обнови старо хрватско краљевство које је имало вазалски однос према папи”. Поглавников покрет „у име Бога” карактерише екстремни католицизам који га јасно разликује од њемачког националсоцијализма и италијанског фашизма; већ у годинама илегалне активности Павелићев покрет је придобио многе активисте у дјеловима хрватског клера и без пуне подршке веома распрострањене и хегемонске католичке цркве хрватска држава не би могла ни да настане.

Готово сви католички свештеници и њихова братства дају, дакле, пуну и освједочену подршку новонасталој усташкој диктатури. Подршку која иде чак до гордог и отвореног саучесништва и послје првих етничких покоља. Као примјер навешћемо један чланак који је 10. априла 1942. објављен у новинама „Врхбосна”, а чији је потписник Драгутин Камбер, секретар сарајевског надбискупа Ивана Шарића:

„(Можемо) устврдити, без бојазни да будемо оповргнути, да смо се ми хрватски католички свећеници од самог почетка нашли у веома великој већини на страни оних људи који су припремили дошапће Независне Хрватске. Ова држава је наша творевина”.

Године 1941, 21. априла службени орган Загребачке надбискупије, „Католички лист”, коментаришући напад на Југославију од стране нацифашистичких трупа, долазак Павелића у Загреб и успостављање усташке диктатуре, такве догађаје приписује „Свемогућем Провиђењу”:

„Ови су догађаји омогућили стварање Независне Државе Хрватске. Зато је хрватска држава чињеница. Наши преци су је у себи носили стољећима као идеал све док је Свемогуће Провиђење није остварило у љету великог народног јубилеја. Католичка црква, која 1300 љета духовно води хрватски народ у свим тешким и веселим временима, сједињује своју радост с радошћу хрватског народа у овим данима успона и поновног стјецања државне независности.”

Исти овај „Католички лист” – чији је прочелник надбискуп загребачки монсињор Степинац – у броју 41, од 7. јуна 1941. објављује чланак под насловом „Независна Држава Хрватска”, чији је потписник каноник Јанко Пенић (уредник часописа), у којем се слави усташки диктатор Павелић: „Поглавник је вратио католичкој цркви њену древну, традиционалну божанску власт која је у старој Југославији знатно трпјела. Поглавник посвећује велику пажњу вјери и чудима”. (исто; стр. 135-136)

И Вјекослав Цврље, први амбасадор СФРЈ у Ватикану после четрнаестогодишњег прекида дипломатских односа, иначе Хрват који је, према подацима које сам износи, био врло близак Титу, у књизи коју је написао 1980. године износи истоветне чињенице и изводи истоветне закључке као и историчари које смо наводили. Мада је Цврље много касније потпуно променио своје ставове, па се у књизи коју је написао 2004. придружио многобројним фалсификаторима хрватске историје, те 1980. године истицао је да је Степинац најодговорнији за покатоличавање и тврдио је следеће:

„Уочљиво је да у „Дневнику” (аутор мисли на Степинчев Дневник; нап. Е.Б.Т.) нема нигдје осуде злочина усташке владе или усташког система, већ се као у говору у катедрали (од 31. X 1943) кривња за насиља пребацује на неодговорне појединце и њихове бруталне методе. Нема коментара о покатоличавању. Не спомиње се акција словенских свећеника који су се налазили у Србији против насилног покатоличавања у Хрватској. Та група је 1. III 1942. предала промеморију београдском надбискупу др Ујчићу да је прослиједи у Ватикан. У њој се наводи да су пријелази на католичку вјеру претежно неважећи јер се нису обављали по слободној вољи нити из освједочења у истинитост католичког учења. Зато би Св. столица, док траје страховлада у НДХ, морала забранити пријелазе и савјетовати хрватским бискупима да у јавној обрани православних кршћана и њихових свећеника наступају с одлучношћу и с апостолском храброшћу.

У „Дневнику” се не спомиње да је мостарски бискуп А. Мишић у извјештајима од 18. VII 1941. и од 7. XI 1941, часно дигао свој глас против усташких насиља и злоупотреба око покатоличавања. Он описује како су државни усташки органи у Загребу дали подручним властима директиве које не служе добру цркве. Тзв. емисари у лицу стожерника и логорника преузели су посао цркве и злоупотријебили ситуацију те извршили окрутна злодјела повезујући акцију покатоличавања с масовним убојствима.

У Степинчевом „Дневнику” налази се писмо које је, 11. VI 1941, упутио Степинцу београдски надбискуп др Јосип Ујчић. Он упозорава на жалбе што се у Хрватској поступа неправедно и нехумано са становницима православне вјере и што приватници на своју руку затварају и убијају Србе и пита

како држава може рачунати на божји благослов ако се у њезино име врше тешке неправде...

Подсјећајући загребачког надбискупа да је сам у почетку осудио извјесне методе противне кршћанским принципима, Ујчић уједно моли Степинца да изложи влади у Загребу његово (Ујчићево) стајалиште против сваког обрачуна средствима која не одговарају духу еванђеоске љубави и кршћанске праведности. На крају моли Степинца, ако може штогод учинити, да се духови помире.

Степинац је био најодговорнији за цјелокупни поступак покатоличавања. Наиме, 17. XI 1941, пленум Бискупске конференције изабрао је тзв. Одбор тројице, на челу са Степинцем, за Хрватску, Босну и Херцеговину и основао радни извршни одбор да проводи покатоличавање у договору с усташким министарством правосуђа и богоштовља.

Да је покатоличавање било вршено често насилним путем, потврдило је на процесу Степинцу преко педесет свједока, међу којима и неки свећеници". (Цврље; „Ватикан...“; стр. 42-43)

Анализирајући учешће представника Католичке цркве у планирању и припремању НДХ, Симић истиче:

„Католички представници, повезавши се са усташама у земљи и у иностранству, несумњиво да су знали политичке циљеве и методе борбе Анте Павелића и његових присталица. На тај начин – овим повезивањем и сарадњом – они су постали саучесници и извршиоци, а у многим случајевима, чак и иницијатори усташких злочина и то злочина против човечности.

Што се тиче политичке делатности верских представника она је двоструко постављена: према постојећим државним прописима и прописима о устројству црквених власти.

Према томе, само учествовање у планирању и припремању НДХ, затим започињању и извођењу клеро-усташких злочина против човечности, косило се и са јавним учењем католичке цркве о хришћанству. Даље, било је у супротности са прописима њене службе и организације. Најзад, косило се и са законима југословенске државе.

Овде треба напоменути да католичка црква, начелно, својим учењем пледира за сарадњу између црквених и државних власти. У вези ове сарадње објављено је неколико енциклика.

Фра Анте Црница, професор канонског права на Високој фрањевачкој богословији у Макарској, у свом Канонском праву католичке цркве о односима између цркве и државе истиче следеће:

„Са таквом заједницом (државом, пр. С. С.), црква нити може нити хоће да живи у немиру, она жели да с њом живи у најтешњој вези. Одношај између њих најлепше је изражен у слици одношаја између душе и тијела. Стога црква државу брани: казном изопћења придржаваног на особити начин Св. столици, удара оне, који се уписују у друштва што роваре против законитих државних власти (кан. 2335)“.

Дакле, по канонском праву, католичка црква жели да живи у најтешњој вези са државом, сходно томе, она државу брани, као такву, чак и кажњава лица, која роваре против законитих државних власти.

Ово је начелни став католичке цркве према држави уопште, независно од тога, да ли је конкордатом регулисала односе са државом.

Међутим, по истицању самих усташа, њихов покрет је био од пре рата – дакле, пре прокламовања НДХ, односно „прије 10. травња” – дакле, у доба законитих државних власти:

„Илегална, револуционарна, терористичка и деструктивна организација” (подвукао писац усташа Анте Оршанић).

Због тога је веома важно установити да уопште – ни пре прокламовања НДХ, а ни после овог датума – никада ни Ватикан ни католичка црква у Хрватској, Славонији, Далмацији, Босни и Херцеговини, сходно *Codex iuris canonici* (кан. 2335) јавно не осудише оне свештенике који су учествовали око планирања и припремања НДХ, нити оне који су учествовали у одржавању клеро-усташког режима државног бандитизма.

Даље, важно је установити да је усташка организација и њена делатност у оквиру међународног тероризма била једном предмет оцењивања и осуђивања у Друштву народа у Женеви. Тако је на пример, Савет лиге народа заузео принципијелан став поводом марсељског атентата као дела међународног тероризма усташке организације.

Савет лиге народа, 10. децембра 1934, после свестране дебате, једногласно је донео резолуцију, којом је осудио међународни тероризам као претњу миру и безбедности.

У резолуцији Савета лиге народа подсећа се, да свака држава има дужност да на својој територији не подржава нити трпи ма какав терористички рад у политичком циљу; да свака држава не треба ништа да занемари да би предупредила и онемогућила дела ове врсте и да пружи своју помоћ у истом циљу владама које то траже.

У резолуцији Савета лиге народа даље се констатује, да се ове дужности нарочито намећу члановима Друштва народа због обавеза из Пакта, у вези са обавезама које су они узели да поштују територијално јединство и садашњу политичку независност других држава.

Па ипак, поред ове опште осуде међународног тероризма, која је добила основац у позитивном међународном праву, представници Римокатоличке цркве остајали су и даље повезани са усташама, радили су и даље на планирању и припремању НДХ.

Још и више од овога. После прокламовања НДХ, која је проишлагоу току нападачког рата Осовине и њених сателита против Југославије, радили су на њеном унутрашњем и иностраном афирмисању. Што се тиче међународног афирмисања НДХ, највећи корак, уједно и први, учинио је лично папа Пије XII. Иако је знао ко су усташе, даље, иако је знао порекло и постапак НДХ, затим, иако је знао за усташку политику државног бандитизма, ипак је, 18. маја 1941, примио у аудијенцију, прво, усташког поглавника Анту Павелића, а потом клеро-усташко изасланство.

На овај начин, папа Пије XII је дао клеро-усташком режиму државног бандитизма највиши међународни католички легитимитет и тиме је санкционисао учешће представника Римокатоличке цркве у планирању и припремању НДХ.” (Симић; „Ватикан...”; стр. 43-45)

„Године 1941, 16. јуна, поглавник се упућује у Немачку, у Брехтесгаден, на разговоре с Хитлером. Овом сусрету присуствовали су маршал Рајха Херман Геринг и министар спољних послова Јоахим фон Рибентроп.

Након сусрета на врху с Фирером, Павелић одлази у Венецију, гдје 15. јуна потписује протокол о приступању Хрватске војном савезу Рим-Берлин-Токио; а приликом узвраћања на добродошлицу коју је изговорио Тано, поглавник изјављује: Хрватска у потпуности прихвата принципе и разлоге који побуђују јединствени фронт за стварање новог поретка у Европи и у азијском свијету. Хрватска се поноси што припада заједници држава којима владају тоталитарни режими, обновљени друштвеном и политичком револуцијом.” (Ривели; цит. дело; стр. 51)

14. Павелићева „Велика Хрватска” остварење сна „праваша” и „хаесесоваца”

Жутић у поглављу „Идеологија Независне Државе Хрватске и римокатолицизам” указује на измишљотине римокатоличких идеолога о угрожености хрватства у оквиру Југославије и о хитности одвајања Хрватске, али „готово у Ритеровим границама”, од Србије.

„Априлски рат 1941. године усташе су прогласиле „народним устанком” против великосрпске хегемоније, „бизантизма” и масонског деизма. Хрватска је, према оцени усташе у мантији, др Иве Губерине, 1918. године „упала у источњачки катао у коме је, по намени властодржаца, имало нестати хрватске нације. Исток и његови помагачи (масонство, жидовство и комунизам) нису у своме насртају на хрватски народ имали само политички циљ – Велику Србију – него у првом реду културно уништити Хрватску као предзиће кршћанског запада и тако осигурати слободни пут својим идејама на Запад, а посебно у подунавску котлину... Бизант је ишао за тим да се читави хрватски народ културно бизантизира а политички посрби. Све политичке, културне и економске силе Србије... увијек су се нашле на окупу кад је по плану требало гушити хрватство, а оно се је у првом реду гушило зато јер се је хтјело угушити католицизам”.

Римокатолички идеолози, у служби НДХ, тврдили су да је двадесетогодишње постојање Југославије доказало да је она створена да уништи „предзиће католицизма” – хрватство, а на његовим рушевинама отвори пут у „срдце Еуропе” – бизантизму и његовом чеду бољшевизму. „Великосрпка православна држава” у шапи је држала „хрватски католицизам”. Усташе су стално тумачиле да се Хрватска, готово у Ритеровим границама, мора „одиелити” од Србије „ако је хтјела да се потпунома не бизантизира и не утопи у великосрпски понор православља, комунизма и вјерског формализма”. У својој фанатичној идеолошкој харанги против православног и комунистичког Истока, К. Драгановић је указивао на опасности које прете римокатоличком Западу од могућег јединственог деловања православља и комунизма.” (Жутић; стр. 211)

„Свештеник-ушаша, др Иво Губерина, позивао је у „отворену крваву борбу с оним народом и с оним суставом који је Хрватску кроз задње 22 године држао у ропству: са српским народом и његовом државом”. Он је 1943.

посебно упозоравао да ова борба „није била у протимби с католичким начелима”. Срби су, по Губерини, једино могли разумети језик оружја, па зато ускићено пише о „праскању бомби по заробљеној домовини”, о „устанку у Лици” 1932, о убиству у Марсеју и о „народном устанку након 6. травња 1941. године”. Таквим средствима створена је Независна Држава Хрватска и уништен „бизантско-православни притисак на Хрватску”.

Национално-државне визије усташке државе и Римокатоличке цркве биле су у потпуности усклађене. После стварања Независне Државе Хрватске, Крунослав Драгановић у одушевљењу изјављује: „Остварили су се снови њезиних најбољих синова. Витезовићева ‘Croatia rediviva’ постала је делом... По први пут од времена Крешимира и Твртка нађоше се исламизирани потомци поносних босанских патарена са својом католичком браћом да, диелећи добро и зло, у међусобној љубави и поштовању, изграђују заједничку домовину”. Правашки и „хаесесовски” сан о јединственом споју Хрвата муслиманске и католичке вере остварио се у тренутку стварања Павлићеве „Велике Хрватске”. Драгановић је, цитирајући „мислиоца Šufлаја” о европском значају хрватства, често говорио да хрватски национализам не значи локални патриотизам, већ „лојалну службу читавом биелом западу, и зато је он позитиван”. Идеологију савременог хрватског национализма изградио је, како истиче Иво Губерина, „учењак свјетског гласа – повјесничар Милан Шуфлај”. Он је „у западној култури, како ју је изградила католичка и кршћанска Еуропа видио најбитнији смисао хрватског национализма”. Хрватској је наметнута „стара мисија” да брани Запад од Истока, католицизам и иапинство од „његовог вјековног непријатеља Бизанта”. Усташтво се, како истиче И. Губерина, „држи Шуфлајеве мисли да је религија битни атрибут сваке народне мисли, а у првом реду хрватске.

Римокатоличка Илирија, коју су у вековном трајању идејно пројектовали римокатолички клерици, на крају је поистовећена са Хрватском. „Та Илирија с границама на Дрини и Драви”, како пише др Мијо Трумпвић, „није ништа друго него Независна Држава Хрватска, а Илири ништа друго него Хрвати. На посебан начин источна граница Хрватске, граница на Дрини, има не само своје етничко и повијесно оправдање него и неизравно признање у праворијеку највишег суда Римске цркве прије три столећа”.

Драгановић је истицао све благодети које произлазе за Хрвате због њихове везаности за Ватикан и западну „кршћанску” културу: „Хрватски је народ најуже везан с Петровим насљедницима на Римској столици везама вјере и културе, везама љубави и оданости. Они су га увели у повиест, у Цркву Крјстову, у еуропску заједницу... Руком римских папа примили су Хрвати из неисцрпиве ризнице католичке цркве безбројна духовна и материална добра”.

Идеолози усташтва стално су истицали да „хрватски католицизам” мора изражавати велику захвалност усташком покрету због кога је и опстао у „србославији”. Усташки покрет „се бори за самосталност Хрватске и тиме онемогућава ону државно-политичку констелацију, за коју се бори једна страна његових политичких противника, а чије би државно-политичко остварење у својим посљедицама носило пропаст католицизма у Хрватској”.

Усташе су често помињале свој „кршћански морал”. О суштни „ћудоређа” (морала) хрватског народа И. Губерина је изрекао следеће речи: „Тежити ћудоредне снаге хрватског народа лежи у уредном вјерском и обитељском животу, његова господска снага у сељачком господарству, задружном животу и природном богатству хрватске земље, обранбена снага у средботворним (организационим) и прокушаним војним врлинама...”.

„Усташки прописник” истиче да је „усташки ћудоредни (морални – Н. Ж.) покрет који хоће и настоји да сваки његов члан, сваки присташа и сваки припадник хрватске народне заједнице буде свиестан да су темељ уредног, здравог, задовољног и сретног живота – вјера и обитељ”. Зато у своје чланство прима „само поштене, ћудоредно непоковане људе те добре и честите Хрвате; сузбија у народу безбоштво, псовку, клетву, пијанство, нећудоређе, неслогу, лаж, клетву...; бори се против мекопутности и лакоумног живота те чува светост брака и обитељи... Посебна дужност сваког члана усташког покрета је да помно чува чистоћу усташке борбе и никада се у борби и раду не огриешити о туђи невини живот или о туђе добро; штитити свагђе и у свакој прилици слабе, немоћне, старце и старице, незаштићене и невини прогонене, а посебно удовице, жене и дјецу...”. Оваквим речима декларативног хуманизма и човекољубља достигнут је врхунац усташког цинизма. Усташе су управо према набројаним категоријама српског становништва исказале човечност по „кама систему”.

Социјални програм усташтва био је у складу с великим папиним енцикликама, пошто је овај покрет сав социјални поредак заснивао на „поштивању вјере, рада, обитељи и особности, дакле на оним основама које је папа у својој божићној поруци 1942. године прогласио темељем праведног друштвеног поретка”. И. Губерина је с поносом истицао да 16. и 17. тачка усташких начела изгледају тако као да је „нетко сабрао главне социјалне мисли папиних посланица и порука, те их применио на наш народни живот”.

Усташка начела сваки римокатолик је морао водити у живот како би опстао усташки режим. Сваки римокатолик је морао радити за добробит усташтва. Према тумачењу И. Губерине, усташтво је народни покрет који хоће да изгради и усаврши оне елементе у хрватској народној души који ће учврстити и изградити хрватског човека да он заиста постане Хрват. Губерина је сматрао да усташтво није верски покрет, нити је оно позвано да у томе правцу одгаја човека Хрвата: „Али оно изграђујући Хрвата-усташу, ствара све предувјете да онај који је позван, може узгајати Хрвата вјерника, конкретно Хрвата-католика. Без тих предувјета немогуће је узгајање Хрвата вјерника. Усташтво се бори за начело духовности и Провидности. Снагом своје материјалне и духовне силе уклања с терена народног живота носиоце материјалности: жидовство, масонство и њихово чедо комунизам”.

Римокатолички идеолози у Независној Држави Хрватској пропагирали су, поред оданости римском хришћанству, и оданост неопаганству по узору на нацистичке визије религиозности и веровања. Међутим, у том погледу није владао идеолошко-верски склад међу римокатоличким идеолозима. Протестантско-римокатоличка Немачка је збуњивала идеологе у НДХ, јер је још пре рата истицала нову паганску нацистичку религију и тзв. ’германски митос’..” (исто; стр. 212-216)

„Идеологија НДХ се кретала у двојном религиозном оквиру који је представљао мешавину нацистичког неопаганства и фашистичког империјалног хришћанства. Слављење паганских обреда сведено је на „хрватске обреде“ („штовање“ огња, сунца, Даждбога, Перуна). С друге стране, задржали су веру у бесмртност душе, додавши томе „изповиједање једног Бога и једне свете католичке и апостолске цркве“. Национално-државне визије усташке државе и Римокатоличке цркве биле су потпуно усклађене.” (Жутић; цит. дело; стр. 216)

„У почетку, иако створена уз извесну подршку хрватског народа, НДХ је остала специфична квислиншка творевина под непосредном контролом окупацијских сила. Да би јој надокнадили губитак територија за рачун Италије на јадранској обали, у НДХ је укључена територија Босне и Херцеговине и Срем.

Стварни статус ове квислиншке творевине био је утврђен споразумом између Трећег рајха и Италије, постигнутим у преговорима о подели њене територије на немачко и италијанско подручје, вођеним 21. и 22. априла 1941. Том приликом је утврђена демаркациона линија. Будућу демаркациону линију утврдио је Хитлер 24. априла и она се протезала од Самобора преко Петриње, Приједора, Бањалуке, Јајца, Травника у великом луку јужно од Сарајева до Рудог и северних граница Црне Горе. Северно од те линије, Немачка је задржала контролу над најважнијим центрима и комуникацијама, коју је спроводила помоћу својих полицијских и посадних трупа под командом немачког опуномоћеника генерала у Загребу. После повлачења немачких оперативних трупа из Југославије, у периоду април–мај 1941, на територији НДХ остала су три немачка „Landeschutzen” батаљона и 718. посадна дивизија. Поред тога, на територији НДХ самостално је дејствовала и немачка обавештајна служба. Низом привредних и политичких уговора, НДХ је била укључена у планове Трећег рајха. У тој квислиншкој творевини била је прихваћена нацистичка расна теорија, по којој је спроведен геноцид над Србима, Јеврејима и Циганима. Немачка народносна група је уживала посебан статус у НДХ.” (Качавенда и Живковић; цит. дело; стр. 10)

„Питање граница НДХ према окупацијском подручју Србије, такође је требало да се реши посебним договором. У записнику са састанка, одржаног у Немачком посланству у Загребу 4. јуна 1941, о разграничењу између Србије и НДХ, стоји да, поред фирерових смерница о граници НДХ, „немачки војни командант у Србији задржава за потребе оружаних снага Рајха град Земун”, због тога што се ту налази аеродром, што су у Земуну смештени службени органи, због емисионих уређаја у Земуну и неопходног снабдевања Београда аграрним производима из рејона Земуна. Тај рејон је био ограничен општинама Сланкамен, Нови Карловци, Инђија, Стара Пазова, Војка, Угриновци, Добановци, Сурчин, Јаково, Бољевци.

Постигнута је сагласност да се сва персонална питања у овом рејону споразумно решавају између немачког војног команданта у Србији, кога ће представљати начелник Управног штаба, и НДХ, коју ће заступати вуковарски велики жупан. НДХ ће независно вршити власт у овим областима у просвети и правосуђу.

НДХ је требало да преузме све управне власти, с тим што се њихово уређење трајно доводило у зависност од војног команданта у Србији: општу унутрашњу управу, железнички, поштански и телефонски саобраћај и убирање пореза. Плаћање службеника регулисаће се споразумно, чиме ће се обезбедити хрватске државне прерогативе и прилагодити економским потребама.

Ради регулисања односа предвиђених претходним тачкама, немачки војни командант у Србији, у сарадњи с представником НДХ, био је дужан да припреми нацрт уговора и достави га Немачком посланству у Загребу ради утврђивања коначног текста у договору с владом НДХ. Тај уговор би се, потом, предао Министарству спољних послова ради прибављања одобрења из Рајха.

Ради обезбеђења интереса НДХ, у Земуну ће се успоставити хрватски службени орган, који ће с војним командантом, односно генералним опуномоћеником за привреду у Србији, размотрити све случајеве који се буду наметали. Без обзира на овакву сагласност, представници НДХ су у готово свим погодним приликама тражили од немачких представника да се то подручје у потпуности додели НДХ. У подршци НДХ нарочито се истицао немачки посланик у Загребу Зигфрид Каше (Siegfried Kasche), који се упорно залагао да се испуне обећања дата Павелићу у вези с границама НДХ према Србији, која је требало да иде Савом до њеног ушћа у Дунав. После неколико седница, одржаних између немачких представника у Загребу и Београду, Каше је најзад победио. Земун, с источним делом Срема, званично је уступљен НДХ 10. октобра 1941. године. Овом одлуком Nojthauzenov штаб и друге немачке установе, које су биле формиране за Србију, били су принуђени да се преселе у Београд.

У организацијском погледу, НДХ је имала све атрибуте самосталне државе, али само привидно, јер је целокупни привредни и државни систем био потчињен окупаторима, у првом реду Немачкој, а онда и Италијанима, мада се Немачка јавно изјашњавала да је незаинтересована за НДХ. Павелићевом законском одредбом, од 10. јуна 1941, извршена је административно-територијална подела НДХ на 22 велике жупе, а затим на 141 котар са 31. територијалном јединицом, које су биле повезане централистичким уређењем. Поред министарства, НДХ је за кратко имала и свој сабор – Хрватски државни сабор.

По наредби команданта Друге немачке армије, од 11. априла 1941, немачки опуномоћени генерал у НДХ, који се већ 15. априла налазио у Загребу, приступио је формирању војних снага НДХ јер је требало да те снаге замене немачку војску, која је била потребна за Источни фронт. За стварање оружаних снага НДХ искористио је све што је остало од старе Југославије: кадрове, наоружање и друго. Према Закону о војсци и морнарици, потписаном 11. априла 1941, оружане снаге НДХ састојале су се од домобранства, жандармерије и усташке војнице.

Основну снагу домобранства чинило је пет дивизијских подручја, у чији су састав улазили пешадијски пукови, који су били размештени по градовима. Жандармерија је створена од бивше краљевске југословенске жандармерије,

којој је 13. априла наређено да остане на својим местима и врши дужност по старим упутствима до доношења нових. Убрзо је реорганизована и прилагођена новим потребама. Усташка војница је била војска усташког политичког покрета и стварала се по угледу на СС трупе у Немачкој и Црну легију у Италији. Војница је имала штаб, независан од домобранства, иако је потпадала под Министарство хрватског домобранства. Најпре се попуњавала добровољцима, а касније и мобилизацијом људства. Око 1.500 усташа, који су се с Павелићем 15. априла вратили из Италије и других праваца, чинили су руководећи кадар усташке војнице, која је прво била организована по четама, а затим по батаљонима и пуковима. На тлу НДХ Немачка је постављала углавном Аустријанце (па и сам немачки опуномоћени генерал био је Аустријанац), који су међу усташама и домобранима нашли старе пријатеље још из доба Аустроугарске и њих углавном доводили на одговарајуће положаје. Поред осталих разлога, и та стара познанства су помогла да немачка Врховна команда буде добро обавештена о стању усташко-домобранске војске и да је држи у пуној зависности.” (исто; стр. 11-13)

15. Независна Држава Хрватска католички експонент на Балкану

Качавенда и Живковић истичу да је НДХ имала обележја геноцидне државе, и објашњавају како је геноцидној политици дата законска форма.

„Независна Држава Хрватска је била антисрпска, антијугословенска, антисловенска и антиправославна државна творевина која се заносила идејом да постане главни католички експонент на Балкану. Да би се то постигло, Србе у НДХ требало је физички и духовно ликвидирати и створити једнонационалну државу, претварајући и муслимане у „двјијет” хрватства исламске вере. Основне политичке опсесије НДХ су биле католичка расна димензија и симбиоза национализма и клерикализма, на основу које је створен клерофашизам сличног типа који је постојао у Словачкој и Шпанији. Већ од самог почетка, НДХ је имала обележја геноцидне државе, јер су усташе без оклевања кренуле да спроводе политику геноцида. Расна политика у НДХ се, по облицима и методама, од самог почетка уобличавала у правни систем. Од НДХ је требало створити „чисти хрватски простор” на коме ће живети „чисто хрватска нација”, а са тог простора истребити све остале, у првом реду Србе и Јевреје, који су проглашени за највеће непријатеље хрватског народа.

Како и колико су представници усташке власти били оптерећени овим питањем, види се из чињенице да су међу првим законским одредбама у НДХ биле оне које говоре о том питању.

Дана 17. априла 1941, донета је Законска одредба за одбрану народа и државе, која је каснијим допунама од 1. и 8. маја исте године, „још у самом почетку постала један од најригорознијих усташких аката против Срба и Јевреја, са ретроактивним дејством. „Значајан је њен први члан – „Тко било на који начин повриједи или је повриједио част и животне интересе хрватског народа или било на који начин угрози опстанак Независне Државе Хрватске или државне власти, па макар дјело остало само у покушају, чини се

кривцем злочинства велеиздаје” – кажњава се смрћу. Основан је Изванредни народни суд, који је проглашен 17. априла, истог дана када и законска одредба. Суд је, истог дана, формиран у Загребу, а затим у Карловцу, Вараждину, Бјеловару, Госпићу, Тузли, Бањалуци, Осијеку и другим местима. Ови судови су развили обимну делатност, радећи без икаквог процедуралног поступка. Довољно је било да припадник српске или јеврејске нације, у приватном разговору било шта каже на рачун усташке власти или да се кућа неког Србина или Јеврејина или било каква друга покретна имовина допадне неком усташу, а да га усташа пријави Изванредном суду, власник је, по кратком поступку, био осуђен на смрт. По угледу на немачке нацистичке законе, усташка власт издала је, 30. априла 1941, две законске одредбе: Законску одредбу о расној припадности и Законску одредбу о заштити аријске крви и чисти хрватског народа. За њихово спровођење издата је Наредба о устројству и делокругу рада расно-политичког повјеренства. Следећи правни акт била је Наредба о утврђивању расне припадности државних и самоуправних службеника и вршитеља слободних академских звања од 5. јуна 1941. Према њој, сви службеници и људи слободних професија требало је да доставе писмену изјаву о расном пореклу свом и својих супруга. Изјаве су достављене претпостављеним, који су их прослеђивали својим коморама.

Осим поменутих, 25. априла 1941. донет је Закон о забрани ћирилице на територији НДХ. У мају, Србима у Загребу је забрањено кретање од 18 до 8 часова. Наредбом од 9. маја одређено је да се Срби и Јевреји морају иселити из северног дела Загреба. Кулминацију притиска на српски народ у НДХ представљала је Законска одредба о преласку из једне вере у другу, издата 3. маја 1941, и Упута пригодном прелазу с једне вјере на другу донета 27. маја исте године.

У даљем спровођењу терора над српским и јеврејским живљем на подручју НДХ значајно је увођење преких судова. Ти судови су имали седиште у Загребу, Мостару, Бихаћу, Госпићу, Сарајеву, Травнику, Осијеку и Тузли, углавном тамо где је било српског живља. Законском одредбом о пријеким судовима, донетом 17. маја, и њеном допуном од 22. септембра 1941, проширен је и појачан специјални судски систем за спровођење терора над српским живљем.

Даља етапа у стварању казненог судског механизма за српски живаљ на територији НДХ било је оснивање покретних преких судова, о којима је 24. јуна 1941. донета посебна законска одредба. Први преки суд је основан 24. јуна 1941. у Загребу, а затим у Бањалуци, Бихаћу, Брчком и Дервенти. На захтев Павелића, 19. јула 1941. донета је законска одредба о оснивању „Великих изванредних народних судова”, који су имали посебну намеру. Наиме, министар правосуђа имао је право да одлуку сваког суда – уколико му није одговарала, упути Великом изванредном суду и да захтева казну каква је њему одговарала.

Разним допунама, механизмом специјалног судства, све се више развијала и проширивала делатност на све оне, у првом реду Србе и Јевреје, чије је понашање оцењено као „повреда части и животних интереса хрватског народа”. У оквиру његове делатности путем бројних законских допуна, спадао

је све већи број најразноврснијих „кажњивих дела”, која су се, без довољно аргументације, квалификовала као злочини и издаја, и за то су се најчешће примењивале најстроже казне. Но, све то није било довољно, па је Павелић 5. јула 1941, законском одредбом проширио компетенције преких и покретних судова давши им могућност да најстрожије кажњавају све оне који пишу или штампају књиге, новине, летке у којима се било шта неповољно говори о усташкој држави или слушају радиоemisије о терору и злочинима усташке НДХ против српског и јеврејског народа.

Истребљење Срба и Јевреја са подручја НДХ представљало је стварање „чистог животног простора” за хрватски народ, кога су, према усташкој идеологији, чинили Хрвати и муслимани. Организована је широка кампања да Србе и Јевреје са тог подручја треба уклонити, и то, Јевреје побити, а Србе један део протерати, други покатоличити, а највећи део побити. У тој политичкој кампањи, предњачили су: Павелић, као вођа, Миле Будак, Младен Лорковић, Андрија Артуковић, Јозо Думанџић, Матија Ковачић, Виктор Гутић, Милован Занић, Мате Фрковић, Мирко Пук, Александар Сеитз и многи други. У веома добро смишљеној и још боље организованој кампањи полазило се од тога да су Срби на овај простор дошли после Хрвата и да они имају своју домовину Србију, и да се са подручја НДХ морају милом или силом уклонити.

Решење „српског питања”, како су терор над српским народом називали усташке вође, није ишло лако, посебно ако се има у виду да је на територији НДХ било 1.900.000 Срба, који су чинили трећину целокупног становништва на овом подручју. Зато је било нужно да се терор појача разним допунама раније донетих законских одредби. Српски народ је стављен у положај народа другог реда, односно ван закона. Срби су све више избацивани из службе, а њихова имовина је пљачкана. Према наредби МУП-а НДХ, од 10. маја 1941. отпуштени су из службе сви они који су се на подручје НДХ доселили после 1900. године, а наредбом од 7. јуна исте године сви који су се на било који начин изјаснили против усташке управе.

У даљој пракси терора против Срба, хапшења су била све карактеристичнија. Хапшени су Срби који су се, мање или више, истакли у јавном и политичком животу још за време Југославије, које су усташе оценили као противнике Хрватске. Најпре су хапшени представници српских странака СДС, ЈРЗ, УНС, а затим власници некретнина, трговци, православни свештеници и интелектуалци, а сва њихова имовина је пописана и заплењена. Издата је наредба за стварање многих логора, у које су смештани ухапшени Срби. Ти логори су у почетку били основна сабиралишта, а касније ће многи од њих постати стални логори, у којима ће скоро сви ухапшени бити мучени и убијани. Упоредо са овим, почела су масовна убиства и покољи српског народа.” (исто; стр. 15-17)

На основу законских аката о држављанству и расној припадности, сви који нису могли или нису хтели да постану држављани НДХ нити да буду проглашени аријевцима, морали су да се покатоличе или преселе са територије НДХ или ће бити убијени.

Усташки програм за иселјавање био је утемељен на Франковој концепцији о Србима који су се населили на територију Хрватске и као такви, треба да се иселе. Не узимајући у обзир етничку измешаност народа, и сродство њихових обичаја, усташка власт је за границу српског и хрватског народа прогласила Дрину и Саву до ушћа у Дунав. У томе су се послужили и нацистичком теоријом о чистоти расе и стварању новог поретка у Европи.

Над српским живљем на подручју НДХ заведен је терор. Срби су изbacивани из службе, из станова, ограничавано им је кретање и снабдевање, иселевани су из централних делова већих градова и насеља, пљачкана им је имовина, хапшени су, тучени па и убијани без разлога. У таквим околностима Срби, а са њима и Јевреји, брзо су схватили ситуацију, па су се склањали у шуме и забачена насеља, а најчешће користили прилику и бежали у Србију. Велики број се наоружавао и бежао у шуму где су формирали оружане групе за одбрану избеглог становништва, а затим су се придружили оружаним групама НО покрета и борили су се са усташким, немачким и италијанским снагама.

Немци, а затим и усташе, брзо су увидели да такав поступак према Србима и Јеврејима неће дати жељене резултате, па покушавају да Србе иселе без терора, као што је случај у Мостару. Усташке власти су 14. августа 1941. позвале све Србе из Мостара и ближе околине да се укрцају у воз који их чека на железничкој станици до 20 часова, а онда су их даље транспортовали за Србију. Изгледа да овај начин иселјења није одговарао усташама, вероватно зато што нису имали прилику да искале свој бес, па су јуна 1941. почели тзв. другу фазу прогона српског становништва затварањем у логоре, одвођењем на стратишта и принудни рад као и пресељавањем ван граница НДХ. Формиран је велики број логора, нарочито у подручју Славоније, Срема и Посавине. Срби су хапшени најчешће ноћу и довођени у логоре са пртљангом од 50 кг и 500 динара. У логорима су вршене тријаже похапшеног становништва. Један део је одвођен у логоре смрти и на друга стратишта, други прогнан у Србију а трећи упућен на принудни рад у Немачку.

Етничка измешаност становништва погодовала је спровођењу окупаторске политике раздора. У том погледу Славонија је била специфична како по бројности, тако и распореду Срба добровољаца насељених после Првог светског рата. Уочљиве су временске фазе у прогону Срба. За разлику од осталих крајева, у почетку је терор над Србима био блажи. Разлог томе био је слаб развој усташке организације, па су за тај посао довођене усташе из Загреба које су, у мају 1941, формирале усташки стожер за Славонију и источни Срем. У Борову је створена посебна усташка група, која је преузела важније положаје у граду. Упоредо са организационом консолидацијом, вршио се све жешћи терор над Србима. У првој половини јуна, српско становништво је протерано из Липоваче, Клисе, Силаша, Борова, Бршадина и других места. Појачан је терор у Вуковару и околини. Тада је са територије среза Вуковар иселјено и опљачкано 300 српских домаћинстава.

Како се види из пописника усташких власти, са територије Славонске Пожеге до краја октобра 1941. иселјен је следећи број српског становништва: Бектеж 17, Пожега Вањска 9, Строжеман 10, Рушево 19, Пожешки

Брестовац 15, Кутјево 6, Велика 1, Јакшић 18, Велико Село 28, Плелетерница 1 породица. Према подацима са територије Подравска Слатина у току 1941. отпремљено је у логор око 500, а избегло у Србију око 5.000 Срба. У мају 1941. са територије среза Ђаково протерано је 70 породица, чија је имовина опљачкана. Половином априла 1941. из Нове Градишке је исељено преко 30 породица. Са територије среза Доњи Михољац вршена су масовна исељавања половином јуна 1941. Били су то добровољци из следећих колонија: Брезовица, Гложња, Блања, Вацкаваца, Цреста, Коблане, Мартинаца, Орешњака, Круносавија и Карловца. Рачуна се да је исељено преко 400 породица. Са територије среза Окучана пресељавање је отпочело 25. јуна 1941. и то око 900 породица са око 4.000 особа.

Крајем априла ухапшени су виђенији Срби на територији среза Грубишно поље.

Организовано пресељавање српског становништва са територије среза Грубишно поље отпочело је 4. августа. Тај посао су обављале усташе из Херцеговине. Пресељеници су железницом транспортовани до Бјеловара, по 80 њих у једном вагону. Даље, транспорт је ишао до Славонског Брода и Земунa, па у Београдску железничку станицу. На такав начин, са територије среза Грубишно поље исељене су 2.324 особе.

Терор усташа над српским становништвом ширио се на остале срезове и поједина места у НДХ: Бихаћ, Босанско Грахово, Доњи Лапац, Приједор, Мркоњић Град, Кључ, Сански Мост и др. За тај посао, постојала је Тајна окружница Равнатељства усташког редарства НДХ од 23. јула 1941. Поред ње, на основу наредбе Министарства унутрашњих послова, вршена је регистрација Цигана.

Окупаторском поделом Југославије 1941, територија Срема је ушла у састав НДХ.

Терор и хапшење Срба вршиле су све установе, како немачке, тако и усташке и појединци.

Са прогонима Срба отпочели су фолксдојчери у централном делу Срема. Градско поглаварство Руме је 30. априла издало наредбу „... да сви Срби добровољци и колонисти у срезу румском од 1918. имају напустити своја додашња места становања и са собом могу понети само једна кола натоварена покућством и повести највише два коња и једну краву”. Крајем маја услови исељавања су поопштрени и захтевало се да незавичајни Срби у Руми напусте град у року од осам дана, што је и учињено. Срби из села Жарково крај Путинаца, 30. априла 1941, морали су да се иселе за 20 минута. Исељене су 103 породице које су под немачком војном пратњом спроведене у Сремску Митровицу, а одатле преко Саве у Србију.

Крајем августа, отпочело је присилно пресељавање Срба са подручја срезова Винковац и Вуковар. У ова места дошле су такође и усташе са стране, као што је усташки пуковник Грдић, са својом групом. Од усташа из Винковаца образован је исељенички одбор, чији је председник био сам градоначелник. Пресељеници су пребачени у логор у Славонској Пожеги, одакле су транспортовани у Србију.

На посед исељених, населиле су се немачке породице из Доњег Товарника, Огара, Платичева као и других села из јужног Срема. Те немачке

породице су груписане на једном месту са циљем да економски ојачају и постану чврсте друштвене ћелије за јачање немачког утицаја и будуће организације, која је била предвиђена да се оснује у овом делу Југославије.

У једанаест расељених кућа уселиле су се хрватске породице, чему су се супротставили фолксдојчери избацивши две хрватске породице. У спор се умешао и Завод за колонизацију у Загребу, али је он решен у корист фолксдојчера.

Фолксдојчери су присвојили имовину особа исељених са подручја НДХ, мада је законска одредба предвиђала да сва имовина исељених и присилно исељених особа постане својина НДХ.

Број пресељених – протераних Срба са подручја НДХ до данас није утврђен. Због страховитог усташког терора, протерани народ се разбежао по шумама и збеговима. Много је помрло, у првом реду деце и старијих људи, од глади и хладноће и разних болести. Да би спасао живот, велики број се илегално пресељавао, бежећи у Србију.

У документима постоје различити подаци о броју илегално пресељених Срба са територије НДХ у Србију током 1941. године. Према извештају представника војног заповедника у Србији код немачког посланства у Загребу од 22. августа 1941, 90.000 лица је илегално прешло границу НДХ према Србији. На другој страни, према извештају Државног равнатељства за понову МИП НДХ до почетка септембра 1941. у Србију је илегално прешло 92.564 Срба, али је тај број сваким даном растао.

Према расположивим изворима, највише је пресељено са подручја источне Славоније.” (исто; стр. 23-25)

16. Католичко свештенство благословило покољ Срба

Убрзо пошто су свом геноцидном програму дали законску форму, усташе и католички клер крећу са масовним покољем Срба.

„Признајем да сам одавно опседнут злочиначким карактером Независне Државе Хрватске. Чак су и Немци били ужаснути зверствима која су у њој чињена. Званични програм фашистичке хрватске владе био је усредсређен на искорењивање Срба, тако што би трећину побили, трећину покрстили и трећину иселили. Пазите добро, није реч о политици, већ о врло одређеном програму...”

Симон Визентал

(Јован Бошковић; „Lux croatiae ili NDH rediviva”; Горњи Милановац; „Дечје новине”; 1995; Крагујевац; „Никола Николић”; стр. 4)

„У првом тренутку српском народу бива наређено да напусти територију државе у складу с усташким слоганом „или у Дрину или преко Дрине”; једину могућност избегавања прогона представља одрицање од православља и прихватање католичке вјере (али често ни Срби новообращеници у католичанство неће успјети да избјегну прогон, у складу с усташком изреком, Спасили сте душу, али ваше тијело припада нама.) Затим се Срби оптужују за историјске грозоте и злочине против хрватског народа, те се у име тобожње колективне кривице више десетина хиљада њих осуђују на смрт од стране 34 суда који су основани у ту сврху. Ипак, груби судбени пут представља само

покриће: главни пут који усташе слиједи ради истребљења јесте војнички. Почињу да сравању са земљом читава српска села, а њихове становнике кољу, не штедећи никога.

Поглавников расни програм оглашава се и потврђује на свим нивоима од стране највиших усташких власти уз апсолутно ћутање и саучесништво Хрватске католичке цркве. Будући министар вањских послова Младен Лорковић, на примјер, изјављује 27. јула 1941. у Доњем Михолцу:

„Усташки покрет инзистира на енергичном рјешењу српског проблема у Хрватској. Они што се налазе с друге стране Саве и Дрине деру се да смо ми нетрпељиви, да нехумано поступамо према Србима. Ми одговарамо свима да је дужност хрватске владе да поступа тако да Хрватска припадне само Хрватима. Наша је дужност да заувјек ушуткамо оне елементе који су највише допријели да Хрватска 1918. падне под српску власт, Једном ријечју, морамо истријебити Србе у Хрватској! То је наша дужност и то ћемо урадити. Ићи ћемо до краја, не обазирећи се на оно што говоре они преко Саве и Дрине у име осјећања човјечности. Хрватска Влада под водством нашег дивног поглавника узела је у своје способне руке рјешавање овог проблема и ријешити ће га темељито.

Хрватска Влада је такођер узела у своје руке рјешавање жидовског проблема. Знате ви ко су Жидови. Увијек су били и остали пријатељи и слуге непријатеља хрватског народа. Жидови који су најодговорнији за овај рат зато што су се уротили против Велике Њемачке и њеног савезника Италије, не могу очекивати ништа друго него да се према њима поступа у складу са заслугама.

Хрватска има бити очишћена од свих ових елемената који представљају несрећу за наш народ, који су туђинци и непријатељи хрватског народа... Ти елементи које треба уништити јесу наши Срби и наши Жидови.”

Етничковјерски покољ који је покренула усташка диктатура – Исусово друштво хрватског национализма – у априлу и мају 1941, представља само почетак онога што ће се дешавати следеће четири године. И ма колико да су грозна звјерства Хитлерових нациста над Јеврејима и становништвом окупираних територија, геноцид који су извршиле усташе у Хрватској показује да код људских изопачености стално постоји и нешто још горе.”(Ривели; цит. дело стр. 40-41)

„Године 1941, 16. априла, диктатор Павелић оснива Хрватско домобранство НДХ: Копнене, Зрачне и Поморске снаге, Оружништво и Радну службу (...)

Државна казнена радна служба организује се по узору на аналогну структуру у Трећем рајху и састоји се од око 100 хиљада чланова којима се повјерава задатак да надгледају осуђене на присилни рад у радним логорима; у концентрационим логорима надзор је повјерен Усташкој надзорној служби, апарату за сигурност режима којим заповиједа Андрија Артуковић и чији дио је и заповједник логора Јасеновац, фрањевац Мирослав Филиповић Мајсторовић.

Војну елиту усташке диктатуре, која одговара нацистичким СС одредима, представља Усташка хрватска револуционарна организација, тј. наоружани дио Павелићевог покрета. Састављена од 37 батаљона активне војске

(Усташке дјелатне бојне) и од 27 батаљона резервиста (Усташке припремне бојне), она даје најбоље елементе поглавничког Тјелесног здруга. Драгуљ овог корпуса представља Црна легија којом заповиједа пуковник Јурај Францетић и која сије страх у источној Босни, окомивши се попут паса на српско становништво.

Осим батаљона падобранаца и 369. пука Вражја дивизија, који су ратовали против југословенских партизана, сви остали усташки војни састави (који никада нису учествовали у војним операцијама) били ангажовани на унутрашњем фронту, тј. на огромном послу етничковјерског чишћења.

Сви састави Снага усташке самообране имају католичке капелане: неки од њих, без обзира на то што носе свештеничке мантије, лично учествују у акцији истребљења; остали се задовољавају тиме да оправдају покољ у име Бога. Војних капелана има укупно 150 и подређени су апостолском војном намјеснику, тј. примасу Хрватске Алојзију Степинцу.” (исто; стр. 42-43)

„Већ од априла 1941, очито је да је апсолутни приоритет Независне Државе Хрватске етничковјерска чистоћа земље. Док поглавник у обраћању оружницима објашњава да је добар онај усташа који зна да употреби каму и да ишчупа дијете из мајчине утробе, прагматични јерарх Виктор Гутић, у једном говору усташкој милицији, 26. маја 1941, у Бања Луци најављује да ће сви непожељни елементи бити брзо истребљени и да ни трага од њих неће остати. Сљедећег дана у Босанском Броду Гутић боље прецизира овај концепт: Донио сам драстичне одлуке да Срби имају бити уништени, најприје господарствено а онда у сваком другом смислу. Нема никакве милости према њима: уништавајте их гдје год вам се пружи пригода... Пратити ће вас Божији благослов и моје одобрење.

Да је Божији благослов покоља српског становништва прихваћен потврђује часопис сарајевске надбискупије (који је водио Иван Шарић) „Католички тједник”, од 15. јуна:

„Треба се сложити да долазе тешка времена за Србе који плаћају цијену нашег програма и подносе његов терет. Ми смо хумани. Осјетљиви смо на питања која се тичу живота, постојања, обитељи. Једна таква трагедија нас дубоко жалости. Раздире се живо месо. Ожалошћена срца, сузе, туга, урлици, клетве... Али политика је нешто друго: она захтијева у име опће добро бити и у име државног интереса једну круту дисциплину, бруталну, жељезну. Одговорност преузима онај који влада. То се не тиче појединца као таковог нити наше вјерске савјести као католика! Ми имамо другу сферу дјеловања, омеђена путања, за коју одговарамо пред Богом и пред нашим кршћанским положајем.”

Католички часопис Сарајевске надбискупије сљедећег, 31. августа, пријегава јаснијим ријечима да би изразио разумљивији концепт. И тако, „Католички тједник” пише:

„Све до данас Бог је говорио преко папских посланица, проповиједи, катекизма, кршћанског тиска, мисија, преко подвига светаца. Али они (србо-православци) нису слушали. Остали су безосјећајни. Сада је Бог одлучио да употреби друге методе. Он ће инспирирати наше дјело, нашу опћу мисију! Њу неће водити вјерници него прави Хитлерови бојовници. Проповиједи ће

се коначно слушати уз помоћ топништва, шмајсера, тенкова и бомбардера.” (исто; стр. 55-56)

„Усташка диктатура придаје нарочиту важност етничковјерској чистоћи хрватског главног града, Загреба. Тај кључни задатак повјерен је Еугену Кватернику-Диду, сину маршала Славка Кватерника, који је у ту сврху именован шефом полиције.

Године 1941, 8. маја Кватерник-Дидо доноси Наредбу која припрема масовну депортацију Срба и Јевреја који живе у граду, уз прећутни пристанак загребачког надбискупа монсињора Степинца:

За 8 дана сви Срби и Жидови који живе у подручју сјеверно од Максимирске, Влашке, Јелачића плаца, Илице, све до Митнице имају се преселити у друге дијелове Загреба; Срби и Жидови имају се осим тога преселити из свих градских рејона сјеверно од означене црте. Они који се не придржавају ове наредбе бити ће присилно евакуирани о њиховом трошку и кажњени према важећим законским нормама... Срби и Жидови који станују у граду Загребу могу се кретати на подручју (града) само од 6 ујутру до 9 навечер. Од 9 навечер до 6 ујутру (морају) се задржавати у властитим пребивалиштима... Улазити у град Загреб и излазити са подручја града Загреб дозвољава се само Србима који су опскрбљени дозволом коју су издале оружничке власти. Ове дозволе ће се издавати само у изузетним случајевима.

Највећи дио евакуисаних из подручја града наведених у Наредби постају прогнаници у сваком смислу: нико у Загребу није вољан да их прими нити да им изнајми нове станове. Чим напусте град евакуисане кољу усташки оружници или их интернирају у логоре за истребљење (још у припреми и тајни); у оба случаја сва њихова добра бивају им одузета. (Аутор цит: 1945, након бијега усташких убица, сандуци пуни злата, драгуља и других драгоцености биће пронађени у Загребачкој надбискупији, у црквама и градским самостанима које је Павелић повјерио на чување монсињору Степинцу и његовом клеру: ово ће бити једна од главних тачака оптужнице на Загребачком процесу Алојзију Степинцу (јесен 1946)).

Иако се вијести о овим првим покољима шире брзо и сустижу једна другу, католички клер наставља да ћути и да даје пуну подршку усташкој диктатури. До тренутка када ће Еуген Кватерник-Дидо бити примљен у Ватикан заједно са 100 усташких агената у униформи.

Брзо и немилосрдно етничковјерско чишћење у Загребу наставља се сличном ефикасношћу и у другим важнијим градовима Независне Државе Хрватске.” (исто; стр. 57-58)

„Неке ствари морамо најзад отворено да кажемо. У Другом светском рату један велики број Хрвата, који је тада био у пуној снази учествовао је у геноциду према Србима на територији НДХ. Лаж је да су злочин учиниле само усташе. Они су били предводници, али не и једини извршиоци. Злочин је био толико масован да би било бесмислено оптуживати неколико стотина усташа за сав грех. У припреми злочина учествовао је велики број католичких свештеника као подстрекачи, али и позамашан број комуниста који су у тактици освајања власти играли на тезу о „великосрпском хегемонизму” као тлачителу хрватског народа у Југославији. Та антисрпска пропаганда спровођена

деценијама, један је од узрока масовног учешћа Хрвата у геноциду према Србима. Нетачно је, наравно, оптужити за злочин цео хрватски народ, али је такође бесмислено рећи само је Павелић крив, или католички врх, или Хрвати – комунисти, који су били антисрпски оријентисани. Једна паралела ипак мора да се повуче: Ако је за злочин према Јеврејима у нацистичкој Немачкој крив немачки народ, крив је по логици и хрватски. Ако је немачки народ невин, невин је и хрватски.

Прогон Срба (и осталих „странаца”) на територији Независне Државе Хрватске почео је одмах након 10. априла 1941. године. Међутим, озваничен је након програмског говора поглавника Анте Павелића на Марковом тргу 21. маја 1941. године. Тада су Срби проглашени главним кривцима за лош друштвени положај хрватског сељака у новој „држави”. Усташе су сада биле у прилици да остваре оно што су годинама планирали у емиграцији. Њихова емигрантска борба против Југославије у ствари је била борба против српског народа. Оно што је био сан у емиграцији хрватских националиста, сада је постало реалност. Срби су у НДХ, као и Јевреји у Немачкој, проглашени грађанима другог реда. Њихова имовина и лична безбедност биле су без икакве правне заштите. Многи сиромашни Хрвати, присталице нове усташке власти, преконоћ су постали богати, захваљујући пљачки српске и јеврејске имовине.

Међу првим декретима загребачких властодржаца била је забрана употребе ћирилице и назива „српска православна вера”. Уведен је нови назив – „грчко-источна вера”. Србима и Јеврејима било је забрањено кретање ноћу. Настојећи да по сваку цену понизи Србе, усташка власт доноси пропис по коме су Срби морали, на јавним местима, око рукава да носе плаву траку са словом „П” (православац). Затвори су брзо напуњени Србима, па је питање њихове изолације решено формирањем „сабиралишта”.

Независна Држава Хрватска искористила је ратни вихор да нагомилану мржњу према Србима материјализује. У „сабиралиштима” у која су Срби довођени без неког правог законског разлога, вршено је масовно садистичко истребљење. Хиљадугодишња хрватска култура, поносито истицање да је овај народ део западне цивилизације и слично показало је своје право лице. Хрватски националисти од политичке групације зачас су се претворили у побеснелу азијатску хорду. „Хрватско питање” којим је шиканирана предратна Југославија – показало је шта су националисти заправо хтели, а то је етнички чисту Хрватску. Нешто слично у новој Југославији остварују Шиптари, али у мирнодопским условима. Због сличности политике према Србима – Хрвати и Шиптари шовинисти праве коалицију.

Црна интернационала (Ватикан), искористила је жељу дела Хрвата да остваре самосталну државу, условљавајући своју подршку претварањем те земље у доминион католичанства. Да би се та политика реализовала деценијама је, преко мреже свештеника, васпитаван народ у правцу верске искључивости. Преведено на народни језик, католички свештеници учили су Хрвате да мрзе Србе јер су православци... Неко ће – ради објективности рећи: „Било је изузетака”, и то је тачно, али ти изузеци су били минорни. Доказ за то је масовност злочина, што значи да је он био производ колективног дела а не експеса.

Да иза истребљења Срба и православља на територији НДХ стоји католички фанатизам (подстицан од католичке цркве) говоре и многи немачки извори. Тако, рецимо, СС генерал мајор Ернест Финк у свом писму које је, почетком 1944. године, послао Хајнриху Химлеру, за усташке кољаче каже да су „католички настројени” и да су „другачије настројене одвели у концентрационе логоре и заклали на балкански начин”.

Терор над српским православним народом усташе не би могле тако успешно да спроведу да им у овоме нису помагали римокатолички свештеници. Они су против православља деловали по инструкцијама Ватикана и многи од њих, по злочинима над православним Србима, надмашивали су и усташке терористе.

И поред тога што Каптол и Ватикан данас умањују, па и потпуно негирају злочиначко деловање једног дела католичког клера у НДХ над српским народом, остало је много материјалних доказа који се не могу уништити. Уместо хришћанску љубав ови попови кољачи својим крвавим камама сејали су – мржњу.

Италијански новинар Корато Цоли (Corrado Zoli) и поред савезничке наклоњености Независној Држави Хрватској у свом листу „Il Resto di Carlino”, 18. септембра 1941. године, о усташама пише да „набијени мржњом, кољу невинне људе, браћу по једној крви, и браћу по једном те истом тлу мајке земље, што их напаја соковима истих њедара: кољу, убијају, закапају живе по јамама, мртве стрмоглављују у ријеке, у мора или низ провалије...Постале су банде убица, које су биле и вјеројатно су још вођене и потицане од католичких свећеника и редовника...” (Лучић; цит. дело; стр. 135-137)

„Колике су те католичке, а не хрватске „муке”, уколико се приписује Србима као православним припадницима јужних Славена, видимо из књиге „Крвава црква”, где се исправно констатује, „да хрватска средина ништа толико не воли, колико историју претворену у анегдоте и анегдоте у историју”, (случајеви Загорке и др Рудолфа Хорвата), те где се о тобожњим хрватским мученицима у предратној Југославији каже:

„Некако у тим данима (почетком друге половине 1941 године), објавио је усташки главни орган „Хрватски народ” спискове Хрвата, које су „поклали” Срби. Сви ти спискови нису били у стању да испуне једну страну. У спискове су уврштени и они који су пали 5. децембра 1918. године у отвореној побуни на Јелачићевом тргу у Загребу, а према којима није испаљен ни један једини српски хитац, него је то било израчунавање хрватских „републиканаца” и хрватских „ројалиста”, стварних противника Југославије, а приврженика пропале Аустроугарске и оних Хрвата, који су хтели државну заједницу са Србима и Словенцима. У тим су списковима сви атентатори и велеиздајници, осуђени по редовитим судовима. Уврштени су и они, који дигосе буну у Сењу и Сибињу и сви по другим местима, који напојени „директором” (вином од дивље лозе) и пропагандом католичког клера голим рукама насртакше на жандаре, а негде и разним оружјем. У тим списковима нема ни једно једино лице, које је погинуло од руке неког Србина, грађанског лица. Нема ниједног случаја на тим списковима, да је неко изгубио живот само зато, што је Хрват.”

Да ли би се ма и за једну између милиона српско-православних жртава по „независној држави” могло рећи, да је изгубила живот ради ма чега другог, сем ради своје православне припадности.

Ако би се тумачило стање како у ствари јесте, онда би усташкој Хрватској најбоље одговарао наслов „Независна држава католичка”. Јер, ако се некада буде тражио корисник осовинског похода на Југославију, наћи ће се он у институцији католичке цркве. Зато, нико није имао више разлога за ликоване од врхова католичке цркве. Загребачки надбискуп пожурio је да, 28 априла 1941, објави окружницу упућену католичком свештенству, којом изражава дубоку радост поводом „најзамашнијих догађаја у животу хрватског народа” и поред осталог каже:

„Часна браћо,

Нема никога међу вама, који у ово последње вријеме није био свједоком најзамашнијих догађаја у животу хрватског народа, међу којим дјелујемо као гласници Крстова еванђеља. Догађаји су ово, који су наш народ довели у сусрет давно жељеном идеалу...

Је ли потребно истицати, да је, и у нашим жилама живље закључала крв, да је и у нашим грудима живље закуцало срце... И ко нам може замјерити, ако и ми као духовни пастири дајемо свој принос народном веселју и закону, кад се пуни ганућа и топле захвалности обраћамо Божјем Величанству”.

У исто време када је завршио окружницу, која ће се читати у свима католичким црквама „независне државе” и када ју је умножену потписао, надбискуп Степинац је савио један комад и на челу хрватског католичког епископата се упутио у поклонствену депутацију поглавнику, кога је у име католичке цркве поздравио рекавши:

„Та свијест доводи нас да вас као легитимни представници цркве Божје од срца поздравимо као њезиног (црквеног!) главара, с обећањем наше искрене и лојалне сурадње за бољу будућност наше домовине”.

После повратка из поклонствене депутације, загребачки надбискуп наређује, да се 4. маја 1941. године одрже „мисе захвалнице” по целој „независној држави” и да се на њима чита она његова посланица, у којој, поред цитираних редака, има и оваких:

„Црква, која већ двије тисуће година гледа превирање у историји свијета, вјековни је свједок ... како краљевства прелазе с једног народа на други због неправедности, неправде, срамоћења и разних пријевара”.

Сувишно је наглашавати, да се овај пасус односи на српски народ и његову династичку традицију, јер то потврђује и „Нова Хрватска”, од 6. августа 1944, у којој се на једном месту о уласку Хрватске у склоп Југославије каже и ово: „У Југославију су нас довели тек на превару”!

Католичка црква нити је чекала, нити је морала чекати упутства из свога епископата, јер су она пре издаје била достављена месним жупским уредима, одакле су усташке хорде добивале упутства и извршавали наређења. Тако видимо фратра Павла Силова, где већ на католички велики четвртак, 17. IV-1941, у Промини испред црквеног олтара проглашује „независну државу”, („Хрватски народ” од 25. априла 1941). Исто тако видимо утркивање католичких бискупа, који ће од њих пре и дирљивије поздравити „поглавника”.

Недостају нам многи подаци, који би били драгоцени, али и са оним чиме располажемо, хварски бискуп Михајло Пушић према сплитском „Новом добу”, од 23. IV 1941, у поздраву каже:

„У име своје, каптола, свећенства, пучанства отока Хвара, Брача и Виса, најтоплије поздрављам успостављање слободне и независне Хрватске у стародревним границама, те вама, првоборцу за народна права изразујем дубоку захвалност, вјерност и оданост, просећи обиље божјег благослова”.

Сплитски бискуп др Клемент Бонефачић, овако се пресамићује својим телеграмом „поглавнику”:

„... да вас најсрдачније поздравим као обновитеља слободне и независне државе Хрватске, изразујући своју искрену оданост и обећавајући у свему ревну сурадњу и просећи Бога, да благословом и потпуним успјехом окруни ваше велико дјело”.

Све у католичком стилу, па и устоличење усташке полицијске власти у Книну. Католичка црква нашла је за потребно да овласти жупника дон Иву Губерину из Книна, који ће 17. јуна 1941, свечаном службом у книнској католичкој цркви устоличити жупана неког Николића. („Хрватски народ” од 18. VI 41).

Ништа мање не звучи парадоксално, да је на трибини усташког збора у Горњој Јеленској, за време тобожње посвете звона, као и у многим другим местима инсталисан католички олтар, одакле је жупник паралелно са усташким говорницима служио свету мису. („Хрватски народ” од 9. VI 1941), да „Католички лист”, орган загребачке надбискупије, од јуна 1941, тријумфује на рушевинама Београда, или да „Гласник Светог Анте”, број 5 и 6 из 1941. године овако служи хришћанској мисији:

„Хрватски алелуја!”

У велики четвртак, кад су занјемела звона у очекивању ускрснућа, закликтала су наша срца, сузе су оросиле нашу радост, остварио се тисућљетњи сан.

Анте Павелићу! Анте Павелићу! Нека је милијун пута благословена свака минута твога изгнанства! Звоните звона ускрсна с ромором потока, пјевајте птице у шумама.

Сунце, сини као никада над Хрватском, задрхтајте као срца наша звијезде на небесима!”

Да, „независна држава је католичка” а не хрватска, јер у њој не ликује толико хрватство, колико католичанство.

„Зато се наша срца дижу с топлом молитвом благом Богу и пресветој мајци Марији, краљици Хрвата, да своје најодабраније благослове излију на дичног нашег поглавника дра Анту Павелића и да му удјеле велику милост”.

Тако каже „Сињски гласник”, орган Сињске Госпе од 19. априла 1942, као што каже и календар „Госпине Крунице” у Загребу за 1942. годину, на чијим се корицама уместо крста налази слика највећег хришћанског целата свих времена Анте Павелића.

Неће бити без интереса споменути тајанствене братре са црним наочарима, са којима се срећемо у многим саслушањима избеглица. Они се појављују у првим данима усташких недела до уласка Русије у рат. О њима говори

избеглица инж. Светозар Бабац, који о масовном стрељању Срба у школи на дванаестом километру код Мостара поред осталог каже:

„Међу светом, који је уживао у српској крви, видео сам више фратора, који су сви на очима имали наочаре са црним стаклом. Они су прилазили од групе до групе сељака и свакој нешто живо објашњавали. Они су главне личности у овоме усташком времену и у овом усташком крају. Њима се пријављују, њима се подносе извештаји, а од њих се примају наређења. Они се држе као главна лица и главни актери. У тим данима је било облачно и хладно, па ни најосетљивије око није требало заштити црнога стакла”.

То исто сведочи чиновник Миленко Петровић са железничке станице Каштел Стари, у коју је ноћу упао фратар Берковић са наоружаним усташама. Петровић запажа ову околност и каже:

„Кад је фратар ушао у канцеларију, имао је у руци црне наочари, а кад је изашао, ставио их је на нос, макар да је била дубока ноћ око пола ноћи”.

После уласка Русије у рат, фратри не сакривају очи црним наочарима. Ово упућује на помисао да су се фратри у доба привидно добрих руско-немачких односа бојали руске интервенције у корист прогоњеног православља. За тај случај требали су остати анонимни и избећи евентуалној казни. Уласком Русије у рат противу Немачке, фратри су се растеретили тога страха и пред културним човечанством, скинули маске. То је стварност, католичка стварност, коју поводом Павелићевог говора, од 21. маја 1941. године, на Марковом тргу у Загребу спомиње и италијански публициста Leone Concato у италијанском листу „Il lavoro fascista”, где се може наћи и ово:

„Одреди усташа пролазили су поред поглавника, заокретали иза цркве Светог Марка и спуштали се према каменитим вратима...

То су били Хрвати националисти, младићи од 20 година и више, студенти универзитета, обртници, цвет нове Хрватске. А свештеници, који су стајали код цркве Св. Марка, плескали су у знак одобравања.

Можда је међу тима свештеницима стајао и жупник Божидар Брало, који је на Алипашином мосту код Сарајева дао побити 180 Срба, да би затим пред осталим усташким крволоцима повео коло и до изнемоглости играо око гомиле лешева, припадника једне од хришћанских цркава. Није можда изостао ни дон Крсто Јеленић из Ждрелца, иначе жупник у селу Пољице код Задра, који је наредио, да се у православну цркву села Трибња затвори 80 Срба које је осудио да помру од глади, што је извршено, и што је дао упутства за силовање и патолошко-садистичко убијање великог броја српских девојчица у кући столара Душана Маринковића. За такву свечаност вероватно је дошао и онај жупник дон Илија Томас, који је наредио да се из околине Клепаца доведу сви Срби ради неког „саслушања”, где су их уместо саслушања дочекивали усташе и све до једног поклали. Вероватно је прославу поред војске таквих Христових пастира увеличао својим присуством и метковићски ескан фратар Бјелобрк, који је једној групи сакупљених Срба у циљу насилног покатоличавања рекао: „Цабе вам се покрштавати, кад ћемо вас ионако побити!”

За време док су католички свештеници хистерично плескали испред цркве Светог Марка, изгледа да се на почасној трибини налазио злогласни

фратар др Срећко Перић, који је пре тога у средњој Босни једној окупуљеној усташкој гомили рекао, нека иду и кољу Србе, па кад их све побију, нека дођу код њега, да им у име Христа опрости грехова. Али нека не забораве да прво убију његову рођену сестру, која је „неопростиво погријешила и удала се за Србина”. Треба ли још додати, да је поред католичког свештенства и поглавника на свечаности главни предмет пажње био немачки посланик фон Каше, коме је усташка влада поделила наслов „витеза”, са својим италијанским колегом. Исти они, којима је могло бити познато, да су учесници ове параде поред осталих зверстава заклали најпунију Српкињу у Грачацу, девојку именом Даринку, чије су месо исекли на комаде и скували га у казан, да би са њиме хранили остале Српкиње, које су покупили из околице, да би под претњом смрти обављале пољске радове на усташким њивама.

Снабдевени пуномоћјем националсоцијалистичке Немачке и клерикалнофашистичке Италије, а прећутно благословени Ватиканом, католичка црква и усташки покрет започели су велико уништавајуће дело. Уништењем балканског православља припремана је писта за католичко узлетање према давно жељеном циљу иза Карпата. Осим рушења и паљења српских цркава и културних споменика, замисао коалиције католичке цркве и усташког покрета била је, да се сва српска интелигенција као есенција Српства већ на почетку ликвидира, па да се затим приступи превођењу обезглављеног сиромашног српског становништва у католичку веру (...)

Масовним покољима, најчешће на очиглед осталих које је иста судбина очекивала ако не приме католичку веру, рушењем православних храмова, уништавањем српских гробаља и надгробних споменика, огромном литературом понижавања свега што носи српско обележје, католичка црква као ватикански, а усташки покрет као нацистичко-фашистички представник, оборили су се на балканско православље и настојали да време што боље користе (...) (Псуњски; „У име...” 18-27)

„Може се мирно рећи, да су једна и друга организација све од себе дале и оправдале наде, које су од аранжера уништења православља у њих полагање. То најбоље сведочи најновија службена статистика усташке владе из које се види, да је од преко 3,000.000 српско-православних припадника у српским земљама под усташком чизмом остало једва око 500.000. Остало је или веома малим делом успело пребећи у Србију, или је преведено у католичку веру, или је највећим делом стављено под усташки нож.

Друга половина месеца јуна 1941. године, означена је у фашистичко-нацистичком свету знаком „крсташког рата”. Ступци усташке штампе пунили су се извештајима о припремама за одлазак хрватских добровољачких јединица на источни фронт. Најпозванији носиоци католичке и усташке власти предсказивали су крај „руског незнабоштва” и свршетак „вјерске тираније”.

То је била психолошка платформа, која је фасадом своје базе скривала католички сан уништења православља и националсоцијалистичку политичко-економску похлепу. У ствари, католичка црква и усташки покрет створили су ново раздобље најцрњег вандализма и верске тираније у историји човечанства. Западним српским земљама нахрнула је сила удружене језуитске мржње, која се није задовољила крвљу живог православља, него је своју

вековну мржњу искалила не само на православним храмовима, већ и над српским надгробним споменицима.

Мало је вероватно, да ће ма које дело моћи обухватити све детаље злочина, почев од оних у подвести духовних вођа, па све до надничарских послушника католичког послодавства, који на срамоту поштеног дела хрватског народа пркосно носе назив хрватских усташа. Може се, међутим, десити и то, да устројство будуће државе добије такав облик, где рањенику неће бити дозвољено да јавно жали. А српско-православни народ и његова црква заиста су на предстражи славенског православља тешко рањени. У интересу „братства”, које у пракси значи продужење српског самоодрицања и спремање нових генерација, да би опет у погодном моменту биле стављене под католичко-усташки нож, биће можда у демократској земљи Србији забрањена истина и по свој прилици онемогућена публикација римокатоличке страности, која је један део нашег народа уграбила и дала му у руке разнолика оружја, која ће употребити противу свога народа, противу себе самих. Ми ћемо и у овој прилици поновити стару грешку и по речима Николе Пашића уложити у заједницу паре, а друга страна вересију, па када се будемо делили, добићемо исто оно, што смо 1914. године добили.” (исто; стр. 29-30)

„Успостављање режима НДХ значило је да су фанатици дошли на власт у држави у којој су закон и ред рапидно ишчезавали и чије је становништво било једва 50 одсто хрватско (...)

Светозар Бабић, Србин из Глине, имао је 14 година када је 10. априла 1941. проглашена НДХ. У Глини су живели измешани Срби, Хрвати и нешто Јевреја. Ово су његова сећања на прве седмице у НДХ:

„Сећам се проласка немачких трупа на почетку рата. Није било одбране, није било борби, само су прошли. Онда су Хрвати национализовали нашу радњу, као и радње других Срба и Јевреја без икаквог права на надокнаду. Али, ничији живот није био угрожен. Почетком маја одвели су пет или шест јеврејских породица. Мислили смо „у реду, они су против Јевреја, али ми смо хришћани”. Веровали смо да нису против нас. Онда је дошла ноћ између 10. и 11. маја. Око поноћи дошле су наоружане усташе, који нису били мештани, лупали су на врата и питали ко је у кући. Одвели су мог оца и брата. Моја мајка је слагала и рекла да имам дванаест година, што ми је спасло живот. Рекли су да их воде због испитивања, а на улици се већ формирала колона људи. Следећег дана дозволили су нам да донесемо хране затвореницима, али су нам 13. маја рекли да су одведени у Немачку на рад. После неколико дана чули смо да су сви били побијени. Више од 300 људи убијено је у првом масакру у Глини (...)

Масакр у Глини, међутим, није био први. На дан 28. априла убијено је 187 људи из села Гудовац и околине. Ова кампања се затим убрзала, али изгледа да није вођена на организован начин. На пример, почетком јуна спроведени су страховити погроми против Срба у Херцеговини; Мачек се у мемоарима присећа да су у исто време преплашени српски сељаци слободно долазили код њега и питали га шта треба да раде. Треба ли, на пример, да пређу у католичку веру?” (Џуда; цит. дело; стр. 111-112)

Професор Милорад Екмечић, историчар који је 1990. учествовао у оснивању Српске демократске странке (СДС), политичке партије босанских

Срба, записао је сећања на догађаје у родном селу Пребиловци које се као и Мостар налази у Херцеговини: „Када су 1941. почели велики масакри, један сусед убио је мог оца, моје стричеве и друге људе. Убијено је 78 чланова моје породице. Најмлађа је била Анђелина, која је имала четири месеца, а најстарији мој 77-годишњи деда. Они који су преживели основали су прву партизанску јединицу”.

Хитлер није рачунао с фанатизмом усташа који је, упркос убијању не зна се колико стотина хиљада људи, убрзо довео до побуне Срба, прво у Херцеговини, а затим у старим областима Војне крајине на Кордуну и у Лици. Есековци су брзо разумели природу овог проблема, због којег су Немци морали да повуку трупе с других фронтва. У једном од њихових извештаја каже се:

„Зверства усташких јединица над православним становништвом на хрватској територији морају се сматрати најважнијим разлогом за распламсавање герилских активности. Зверства су чињена не само над православним војно способним мушкарцима већ нарочито и на најбестијалнији начин над ненаоружаним старцима, женама и децом... Због њихових зверстава бројни православци пребегли су у смањену Србију, а њихове приче су код српског становништва изазвале огромно огорчење.”

И док су партизани убрзо успели да преузму водство над српским устанцима у Лици и Кордуну, ситуација се развијала сасавим другачије у Далмацији и Херцеговини, које су контролисали Италијани. Револтирани масакрима, италијански војници почели су да штите Србе и поново преузимају области које су раније препустили НДХ. Обични италијански војници прискакали су у помоћ намученим Србима, а било је чак и случајева да су Италијани хапсили и стрељали неке усташке старешине. Генерал Марио Роата, италијански командант области, написао је да на НДХ не треба гледати као на „независну државу већ као на болесника који је довео себе до ивице сопственог гроба”.

Италијанска политика имала је неколико последица. Срби и Јевреји почели су да беже на територије под контролом Италијана. Српски сељаци који су живели у страху од усташких пустошења почели су да моле Италијане да их заштите. У италијанском војном извештају каже се да су се 29. септембра 24 представника разних села у западној Босни састали с италијанским официрима и рекли им да би били „спремни на интензивну сарадњу с италијанским трупама било као борци, било да поправљају путеве или да буду водичи, под условом да они (Италијани) окупирају њихова села”. Њихов циљ био је, коментарише се у извештају, не само избегавање нових напада већ и спасавање жетве која се не би могла сакупити у тадашњим условима.” (исто; стр. 113-114)

17. Католички клер – одред најмонструознијих убица

Клероусташка власт је засукала рукаве својих крвавих руку и неуморно се бацала на верско и етничко чишћење своје нове државе. Стравичне злочине који су уследили није потребно коментарисати. Само читати о њиховим зверствима толико је мучно да вам се преврће утроба.

„Усвојена је нова политика масовног убијања свих „непожељних”. У „непожељне” су спадале све особе које нису имале аријевско порекло и нису били

чланови Римокатоличке цркве. Другог јуна 1941, министар правде Милован Занић је изјавио следеће: „Ова држава, наша домовина, је држава за Хрвате и ни за кога другог. Не постоје начини и средства која ми Хрвати нећемо употребити да учинимо да ова земља буде истински наша и да је очистимо од свих православних Срба. Сви они који су у нашу земљу стигли пре 300 година морају нестати. Ми не кријемо наше намере. То је политика наше државе и док је будемо спроводили нећемо радити ништа друго до следити усташке принципе.”

„План за етничко чишћење био је амбициозан. Нову државу сачињавао је огроман број расно-религијских група које морају бити елиминисане. Од 6,7 милиона становника, само 3,3 милиона били су Хрвати католици. У земљи је живело преко 2 милиона православних Срба, заједно са 700.000 муслимана и 45.000 Јевреја.

У следећих неколико месеци почели су да раде кампови смрти у местима као што је Ђаково, Стара Градишка, Крапје, Градина, Брочице и Велика Кошутарица. Од децембра 1941. до фебруара 1942. 40.000 Срба убијено је у озлоглашеном логору Јасеновац, усташком одговору на Дахау. До лета, у логору је владала много већа ефикасност. Од јуна до августа 1942. убијено је 66.000 Срба, од тога 2.000 деце. Крематоријум у Јасеновцу радио је и ноћу и дању а усташе су постале толико одлучне у намери да елиминишу Србе да су почели да их бацају у пећнице док су још живи. Од овог се плана брзо одустало због језивих реакција међу онима који су били на реду за спаљивање. „Људи су вршталли, викали и бранили се”, усташки официр касније се присећао. „Да би се избегле такве сцене одлучено је да се најпре убију а затим спале.”

Посебни логори смрти за децу основани су у Лобору, Јабланцу, Млаки, Брочицама, Ушгици, Старој Градишци, Сиску, Јастребарском и Горњој Ријеци. Гордана Диедлендер, која је била чувар у Старој Градишци, на суђењу Анти Врбану, заповеднику логора, дала је следећу изјаву:

„У то време у логор у Старој Градишци жене и деца стизали су сваки дан. Отприлике 14 дана након тога Анте Врбан би наредио да се сва деца одвоје од мајки и сместе у једну собу. Десеторици нас је речено да их однесемо тамо завијене у ћебад. Деца су пузила по соби и једно дете је протурило руку и ногу кроз врата тако да се врата нису могла затворити. Врбан је узвикнуо: „Гурај!” Када то нисам урадила, он је залупио вратима и смрскао детету ногу. Онда је ухватио дете за здраву ногу и ударао њиме о зид док дете није умрло. Након тога наставили смо да уносимо децу унутра. Када је соба била пуна, Врбан је донео отровни гас и побио их све.”

Неколико команданата и официра у усташким логорима били су католички свештеници. Фра Мирослав Филиповић био је командант у Јасеновцу. Три фратра: фра Звонко Брекало, фра Звонко Липовац и фра Јосип Чулина, официри усташке војске, помагали су фра Филиповићу у надгледању масовних егзекуција. Павелић је 1944. за истакнуто служење новој Хрватској фра Брекалу доделио Орден краља Звонимира. Слично томе, фра Грга Блажевић био је помоћник команданта концентрационог логора у Босанском Новом.

Док је из логора смрти навирао дим, усташки војници путовали су кроз околину, уништавали градове и села, скупљали позамашан плен и убијали на

хиљаде Срба. Егзекуције су вршили у домовима жртви, најпримитивнијим оруђем: чекићима, косама, вилама и секирама. Улице су испуњавале редови обешених тела. Неке су жртве разапете, укључујући Луку Аврамовића, бившег члана југословенског парламента и његовог десетогодишњег сина.

Један типичан пример усташке окрутности десио се када су усташки војници поставили у круг 331 Србина и присилили их да сами себи ископају гробове пре него што су их искомадали секирама.

Православном свештенику наређено је да изговара молитве за мртве док су му синово тело комадали пред очима. Затим су мучили свештеника. Војници су му стргнули браду и косу, ископали очи и одрали кожу са њега док је још био жив.

Да би се истакли као јунаци, чланови усташких банди позирали су за фотографисање са њиховим жртвама. На снимљеним фотографијама, превише језивим за описивање, приказане су усташе како секирама одрубљују главе Србима, како пилама пререзују вратове жртвама и носе њихове главе на штаповима кроз загребачке улице.

Католички свештеници, увек фрањевци, не само да су подржавали већ су били и активни учесници у крвопролићу. Фра Тугомир Солдо био је организатор великог погрома 1941. год. Фра Божидар Брало, познат по томе што је аутоматску пушку увек носио са собом, плесао је око тела 180 убијених Срба на Алипашином мосту. Засебно, фрањевци су убили стотине мушкараца, жена и деце; подметали су пожаре у кућама; пљачкали села и уништавали тај део Босне као вође усташких банди. У септембру 1941. године, италијански дописник писао је о фрањевцу који наговара усташе да масакрирају Србе у селу јужно од Бањалуке док маше распећем. Неконтролисано „етничко чишћење” згрозило је и очврсле нацистичке официре. Немачки генерал Edmund Glaise von Horstenau рапортирао је Хитлеру да су „усташе потпуно полуделе”.

Добар део највећих страха извршили су представници католичке интелигенције а не хрватски сељаци (...)

Ово огромно крвопролиће донело је цркви неочекивани финансијски добитак. Православне цркве, манастири и куће опљачкани су а драгоцености пребачене у фрањевачке цркве и манастире а касније у Ватикан.” (Williams; цит. дело; стр. 65-68)

„Усташка доктрина бранитеља католичког кршћанства Анте Павелића представља једну харизматичну, мрачну, средњовековну визију хришћанства. Фанатичну и крваву расновјерску идеологију која се у пракси ослања на пуну подршку Хитлера, на дискретно саучесништво Мусолинија и на прећутно одобравање Ватикана.

Док у већим хрватским градовима поглавникова диктатура проводи етничковјерско чишћење, ослањајући се на расне законе, у мањим срединама усташки оружници понашају се као окрутна варварска хорда. Од друге половине априла до јуна 1941, акције истребљења стижу једна другу на цијелом подручју Хрватске.

У Коритима усташе масакрирају 176 србоправославаца. У Љубушком котару, оружници, под командом усташког вође Јуре Бороте, масакрирају 4500. У Чапљини број српских жртава које су страдале у покољима које је

наредио Фрањо Бего (сарадник министра Артуковића) износи око 5000. На дислоцираном аеродрому између Шујица и Ливна 280 Срба бачено је у цистерне и посуто живим кречом. У Галинчеву је са моста у Присоју више стотина Срба, везаних жицом и у паровима, бачено у ријеку Дрину.

У Оточцу је 2. маја 331 Србин присиљен да ископа огроман јарак, да би потом били убијени сјекиром. Међу тим жртвама налазио се и православни поп, бивши посланик у Скупштини Југославије, Бранко Добросављевић, којег су убили усташки оружници (међу којима је био и фратар Јован Поповић), након вишесатног мучења био је присиљен да присуствује погубљењу свога сина.

По наређењу Еугена Кватерника-Диде двадесет осмог јуна динамитом је срушена православна саборна црква у Бихаћу док је током истог дана поклано око 2000 Срба и Јевреја. Хиљаде православаца и Јевреја бацају у вирове Дрине. У Херцеговини 559 Срба бачено је у поноре Голубинке (гдје ће следећих година завршити више хиљада жртава); том покољу присуствују два католичка свештеника (можда са задатком да дају последње помазање...). Српска села: Сребреницу, Озрен, Кладањ харају усташки оружници. У котару Сански Мост и Кључ за три дана српске и јеврејске жртве пењу се на око 5000.

Од 29. јула у селима Крњац, Кротиње, Широка Ријека, Раковићи, једна усташка постројба под вођством Божицара Церовског, врши погубљење 3000 Срба. Других 907 погубљено је од 9. августа између Орница, Дивосела и Читлука. Преко 500 жена и дјеце бачено је у јаме планине Тушнице, 80 жена и дјеце поклано је у школи у Челебићима. (аутор цит: За наведене податке, уп. В. Новак, оп. цит, стр. 127. Процјењује се да су између 1941. и 1945. на територији Независне Државе Хрватске усташе убиле не мање од 63.000 српске дјеце млађе од 12 година. Послије рата истраживач Драгоје Лукић, члан једне југословенске државне комисије, саставиће листу од 53.626 дјеце по имену и презимену коју је поклала поглавникова диктатура.) Затворено у кућама у Башки и Перни спаљено је живих 540 Срба.

У Кореници од 22. августа усташки оружници муче и убијају више стотина Срба. Неким лешевима су одсјечене уши и нос; другима су забијене игле под нокте. Свим жртвама су извађене очи које су усташе сачувале као грозне трофеје; енглески лекар Л. Роџерс ће свједочити: Узех торбу (једног усташког оружника) и отворих је. У почетку сам мислио да видим ољуштене мекушце, али када сам боље погледао постадох свјестан да се ради о људским очима. (аутор цит: L. Rogers, Guerrilla Surgeon, Лондон 1957, стр. 46. Роџерс је службени енглески лекар који је био члан једне британске мисије која је додијељена Титовим партизанима).

О језовитој љубави усташа према очним јабучицама својих жртава свједочиће и италијански писац Курцио Малапарте. Описујући један свој сусрет с Павелићем, Малапарте пише: Док смо разговарали посматрао сам једну корпу од врбовог прућа која се налазила на столу лијево од поглавника. Поклопац је био подигнут, видјело се да је корпа пуна плодова мора, тако ми се чинило, рекао бих остриге али ослобођене љуске, сличне онима које се понекад виде у излозима Фортнума & Мејсона на лондонском Пикадилију.

Казертано (италијански министар у Загребу) ме је погледао, намигнувши: Свиђела би ти се права супа од острига, је ли!? Јесу ли то остриге из Далмације? упитао сам поглавника. Анте Павелић је подигао поклопац корпе и, показујући ми те плодове мора, ту љепљиву и желатинасту масу острига, рекао, уз онај добродушан и уморан осмијех: То је поклон мојих вјерних усташа: двадесет килограма људских очију; С. Malaparte, *Karput*, Фиренца 1964, стр. 429.)” (Ривели; цит. дело; стр. 59-60)

„Септембра 1941, у Двору на Уни, усташки оружници су под личним вођством жупног намјесника из Дивуше, Анте Ђурића, убили општинског секретара, директора поште, надлугара и још 11 Срба, након што су им спалили ноге и руке; Павелић ће касније овом свештенику додијелити Криж заслуга.

Послије рата једна истражна комисија југословенске владе, у пратњи савезничких посматрача, описаће резултате ексхумације више десетина хиљада лешева у свим дјеловима Хрватске: „Испитивањем остатака жртава закључује се да су неки удављени жицом, други умлаћени дрвеним батинама, а неки маљевима, чекићима и другим металним предметима који су узроковали прелом лобање, док су неки убијани пуцњем из пиштоља и пушке у врат, груди или главу.”

Бројна су свједочанства о овим првим покољима. Марија Богуновић, на примјер, родом из Ливна, изјавиће особљу Центра за избојеглице у Београду: „20. августа 1941, усташе су ухапсиле све Србе мушкарце мога града и одвеле их близу шуме Копривнице, гдје су их поклали. Касније је дошао ред на чланове њихових породица. Силовали су жене и дјевојчице; резали су им груди, дјечаке су набијали на колац, старце черечили након што би их ослијепили”.

Посредством свједочења јединог преживјелог биће могуће реконструирати покољ у Глини. Смјештена на обали истоимене ријеке, Глина је градић у Крајини; као већина других насељена је претежно сељацима. Године 1941, 14. маја, сви становници српског поријекла, око 700 лица, спроведени су у православни храм на свечану мису *Te Deum* у славу оснивања Независне Државе Хрватске и ради подвргавања обреду колективног прекрштавања у католичанство. Прије почетка вјерске службе у православни храм упада један усташки одред, чији заповједник тражи од присутних да покажу потврду о прекрштавању (једина два власника овог документа удаљени су из цркве); након тога поглавнички мучитељи прелазе на убијање свих присутних, а међу првима је на реду православни поп Богдан Опачић.

Покољ у Глини организовали су усташки министар Мирко Пук (родом из тог градића), и фрањевачки фратар Ерменеђилдо, гвардијан самостана Кунтић. Једини преживјели, Љубо Једнак, у јесен 1946, на загребачком процесу против монсињора Степинца, даће сљедеће свједочење:

„(Једној од првих жртава) наслонили су главу на сто, један усташа му је пререзао грло вичући: 'Пјевај сада!', а овај је почео да пјева. Крв му је шикнула из грла у млазевима од два метра.

Један од нас рече: 'Тако ће урадити са свима, једним по једним'. На ове ријечи усташе заурлаше: 'Кољи тог сина српске курве!' Бацеше се на онога који је говорио и зададоше му пеколико убода ножем. Када је пао на земљу

двојица других усташа бацише се на њега и разлупаше му главу; затим га извукоше из цркве и бацише га на камион са осталима. Тако су наставили дуго. Камион за камионом пунио се лешевима. Заклали су скоро све оне који су стајали у цркви. Остао сам ја и још десетак живих. Ја сам стајао у једном ћошку до врата и гледао сам усташе како извлаче кржаве лешеве. Црквени под се претворио у језеро крви, а црква је била освјетљена свијећама. У једном трену, када је настала тишина, док су усташе биле напољу и товариле лешеве на камион, изашао сам из свога ћошка и бацио се усред хрпе покланих. Раширио сам руке, превалио се у крв и остао као да сам мртав.

Усташе се вратише, прегледаше цркву, али не открише три особе које су биле скривене иза олтара, у просторијици у којој поп држи књиге. Затим су почели да извлаче оне са хрпе у којој сам се ја налазио. Један, два, три... Дође и на мене ред. Један усташа ми се попе на леђа, удари ме ногом у главу и рече: „Све је готово!”. Није, има још живих, рече други усташа. Онај који ме је ударио ногом удаљи се, а ја лагано помјерих главу и виђех ону двојицу усташа који су зграбили једног човјека, држећи га за руке. Он их је преклињао: „Немојте ме убити, нисам учинио никакво зло, остао сам само ја жив, поштедите ме! Тај човјек је имао велике бркове. Усташе су га питале има ли фамилију и он им одговори да има једну сестру од осамнаест и другу од двадесет двије године. Она од осамнаест је моја – рече један усташа. – А друга је моја, додаде други. Затим су, смијући се, узели једну свијећу и спалили човјеку бркове. Урлао је од бола, а усташе су му спалиле и очи, једно па друго. Тада је човјек заурлао као звијер, а један од усташа му је задао ударац у леђа кундаком пушке. Онда су га бацили на земљу и размрסקали му главу, ударајући га ногама и пушком. На крају су га десетак пута изболи ножем по цијелом тијелу.

Коначно су подигли и мене, правио сам се мртав, био сам крвав од главе до пете. Један ме узе за руке, други за ноге, изнесоше ме напоље и бацише ме на камион на остале мртваце. Нисам испустио ниједан јаук, нисам изговорио ниједну ријеч, задржао сам дах. Мртви су били сложени у три реда, положени на трбух. Када су ме бацили на хрпу, гомила лешева се срушила, а ја сам ударио главом о ограду камиона. Како је тај камион био претоварен, узели су мене и још неколико лешева и бацили на други камион. Било је укупно пет камиона. Истоварајући ме са камиона, један усташа ме узео за ноге и бацио ме на земљу тако да сам разбио главу. Тако испребијан завршио сам на другом камиону и на мене су бацили још неколико лешева. Један је пао тачно по мени и из његовог прекланог грла крв је цурила на моје лице... Капала ми је у очи, у уста, по цијелом тијелу. Осјетио сам страх...

Камион се покренуо са својим товаром лешева. Они који су га испратили упозорили су: Припазите да неко није остао жив. Ако један једини преживи боље је да се не враћате у Глину. Ја рекох себи: Још сам жив и могу се надати да ћу преживјети. Камион је прошао Укиначе и Прекоп, малко сам подигао главу и видио двојицу усташа како сједе на камиону: сједили су и ћутали. Камион је скренуо десно према Новом Селу. Познавао сам то мјесто. Затим је прешао једно поље и када се зауставио тамо су га чекале усташе.

Почели су да истоварају тијела. Камиони су се зауставили покрај једне велике јаме. Узеше ме за ноге и руке и бацише ме доље на хрпу. Јама је била

скоро пуна. Сав сам се скупио, неколико тијела пало ми је на ноге, једна жена је још давала знакове живота. Боже мили, шта све нису радили тој несретници! Силовали су је ту над јамом, јаукала је и запомагала. „Одакле си?“, питали су је. „Учитељица из Бовића“, одговорила је. Затим су јој тољагом разлупали главу и поново је пала у јаму. Један усташа рече: Да погледамо има ли златног прстења, може се продати по доброј цијени. Онда је један од њих сишао у јаму и почео да претражује. Остали су маљевима и сјекирама ударили по хрпи крвавих тијела.

Отишао је један камион, а дошао је други. Испред су већ биле друге јаме, три или четири, и оне су се пуниле. Сваки час понеко би завапио међу лешевима: „Јој, јој, дјецо моја, мајко моја, шта сам вам урадио?“ Увијек је био понеко жив и усташе би га онда докусуриле сјекирама и маљевима... Мислим да је у мојој јами било више од стотину покланих. За друге јаме не знам колико су биле широке и дубоке...

Затим је настао мир. Напрегох уши да чујем, али ништа се није чуло... све је ћутало. Подигох мало главу да боље послушнем и нешто касније чух како неко каже: „Видите да овдје не могу стати, јама се неће моћи покрити. Треба их пребацити у другу јаму. Сложите их добро да могу сви стати“. Двојица усташа почеше да одвлаче лешеве. Дошли су и до лешева који су били на мени. Узеше један, други, трећи... Четврти се помјерио сам. „Мајку му његову, овдје има један који није мртав“, опсовао је један усташа. „Упуцај га!“ Испалили су неколико метака и један ме погодио... овдје изнад кољена... Када су подигли тијела која су била на мени узели су и мене за руке, скинули су ми кошуљу, окренули ми лице надоље и испружили ми ноге да ме боље намјесте. Оставили су ме у јами. Учинило ми се да траје цијелу вјечност, престао сам да дишем, нисам се мрдао. Непрестано сам понављао: „Морам остати жив”...

Љубо Једнак је успио да преживи. Изашао је из јаме у току ноћи и, вукући рањену ногу, дошао је до имања једног стрица на којем се склонио. Остала три преживјела у покољу у православној цркви у Глини остали су скривени три дана иза олтара, без хране и воде, и четврти дан су били присиљени да изађу на отворено; попели су се на звоник и онда сишли да би од једног пролазника затражили воде: добили су воде, али одмах затим наишао је одред усташа који их је погубио.

Године 1941, 8. маја Југословенско посланство код Свете столице предаје ноту секретарици Ватиканске државе у којој пише да се велики прогони и убиства врше против српског елемента у Хрватској... Краљевско посланство Југославије има част да вас замоли да изволите наћи начин да интервенишете против овог самовољног и неоправданог истребљења српског елемента у свим подручјима која се налазе под непријатељском окупацијом. На ову ноту није одговорено.

Сљедећег мјесеца југословенски суверен лично, краљ Петар II, пише Пију XII оптужујуће писмо:

Поступци уперени против српског народа у окупираним деловима Југославије такви су да савест цивилизованог света мора да се побуни... Немачке трупе су се дале на вешања и стрељања мноштва српског народа... У хрватској

краљевини, која уображава да је независна, Срби су изложени систематском истребљењу. Да би се ово истребљење одвијало што брже и што ефикасније, један од најбруталнијих закона, толико мрзак цивилизованом свету, закон против Јевреја, примењује се и против српског народа. Сведени на положај ниже расе која је осуђена на нестајање, Срби су по овом закону лишени свих права и свих средстава за живот... Никада до данас није један хришћански народ тако понижен и прогоњен од власти која се у исто време дичи да је хришћанска”.

Пије XII одговара југословенском суверену да понтифекс много мисли на српски народ и да чини колико може да би олакшао његове патње.” (Ривели; цит. дело; стр. 77-81)

„Прве логоре за истребљење у Хрватској усташе припремају већ од априла и маја 1941. Озакоњени су 23. новембра 1941, под називом Логори за интернирање и рад, једним посебним декрет-законом који су потписали поглавник и министар унутрашњих послова Андрија Артуковић. Познати као логори расути су по цијелој територији Независне Државе Хрватске (...)

На територији хрватске државе активна су 22 логора, али највећи дио њих остаће активан кратко вријеме – онолико колико је потребно да се изврши етничковјерски геноцид. Само два логора – у Јасеновцу и у Старој Градишци – остаће у функцији до 1945. Биће немогуће утврдити тачан број жртава које су убијене или страдале од мучења или болести у логорима: све спискове и документарни материјал (у неким логорима није чак ни вођена никаква документација о интернирцима) уништиће усташки целати у бјекству.

У почетку је заповједник свих логора Мијо Бабић, али његова владавина траје врло кратко: јуна 1941. Бабића убијају српски партизани. Наслиједио га је Вјекослав Лубурић, који ће се 9. октобра 1942, за вријеме једне свечаности, хвалити да је „смакао (у логору Јасеновац) више лица него отоманско царство у дугој окупацији европских земаља” (аутор цит: Е. Paris, op. cit, стр. 118; Лубурићем се бави један извјештај који је потписао полицијски намјесник Њемачке амбасаде у Загребу: „(Лубурић је) усташки пуковник из Загреба. Од 1928. до 1941. је у изгнанству. Оснивач је и први командант концентрационих логора у Хрватској. По његовој наредби је до сада ликвидирано 80.000 у Старој Градишци, 120.000 у Јасеновцу и 20.000 у другим логорима. Лубурић је лично учествовао у покољима; велики је садиста, нервни болесник, патолошки тип. Веома је послушан Поглавнику и његово поуздано оружје, спреман на све. Политички је активан, моторна снага за крваво свођење рачуна у Хрватској” (уп. АА. VV, Документи о протународном раду и злочинима једног дела католичког клера, Загреб 1946). Послије рата, склонивши се у франкистичку Шпанију, Лубурић се старао о објављивању усташког часописа „Дрина”.)

Лубурићева сестра, Нада Лубурић, истиче се ефикасношћу коју показује према логорашцима у Старој Градишци. (аутор цит: „У Старој Градишци био је свакодневни приказ видјети гомиле закланог и унакаженог свијета... Међу најкрволочнијим кољачима сјећам се Наде Лубурић. Ноћу се забављала бодући ножем заточенице или их давећи властитим рукама... Даномоћно су бирали нове жртве. Долазили су сатник Стјепан Бошак, усташкиње Нада

Лубурић, Маја Буђон и Божица Обрадовић, вршили су избор и оне које су одабране клали су у једној хелији”. (Из свједочења Паулине Вајс и Рожике Шинко, које су преживјеле интернацију у логору, уп. „Злочини...”, цит.)

Чување логора истребљења повјерено је специјалном корпусу под називом Усташка надзорна служба.

Чуће се многа свједочења о грозотама које су вршене у овим логорима који су благо називани логорима за интернацију и рад; у поглавниковим логорима смрт је загарантована, а задаје се на најокрутнији начин.” (исто; стр. 88-89)

„Логор Јадовно, смјештен на падинама планине Велебит, први је усташки логор који је искључиво формиран за истребљење. Активан је од 22. маја 1941. када су дошли први логораша који су учествовали у његовом подизању: то је отворени простор ограђен оградом од бодљикаве жице у висини од четири метра. Двије бараке, једна за заповједништво а друга за стражу, смјештене су ван ограђеног простора. Унутра нема ничега: логораша спавају на голој земљи. Крајем јуна у Јадовно стижу у таласима други хапшеници који бивају одмах ликвидирани: у ритму од 3 до 4 хиљаде дневно интернирце, углавном Србе и Јевреје, одводе у једну урвину удаљену пет километара од логора, Шаранову јаму; ту их кољу или убијају маљем, а затим бацају у понор. Крајем јула Шаранова јама је заједничка гробница за преко 10 000 лешева. Током августа број оних који свакодневно пристижу у Јадовно варира у хиљадама. На тај начин се појачава и ритам смакнућа, која се сада обављају и код јаме Гргин бријег. Крајем мјесеца логор је срушен; посљедњих 1500 логораша стрељано је на рубовима ових двију јама. Међутим, остало их је још 150 који су добили задатак да доврше рушење логора и да униште све трагове; када су завршили тај посао и они су побијени на дну провалије. Према изворима процјењује се да број покланих и поубијаних у Јадовно варира између 35 и 75 хиљада.

Године 1941, 18. маја, у једном дворцу 25 км од Загреба завршава се логор Керестинец у који се интернирају интелектуалци и лица ухапшена у главном граду Хрватске. Стрељања почињу 8. јула, али у ноћи између 13. и 14. једна група југословенских партизана продире у логор и покушава да ослободи заробљенике. Ова акција пропада: само 14 интернираца успијева да се спаси, сви други су побијени. Логор је распуштен 16. јула.

Други логор кратког трајања је онај у Сланом на острву Пагу. Прва група заробљеника стиже ту 25. јуна 1941. За мање од два мјесеца број покланих пење се на око 10 000. Када италијанске трупе заузимају ово острво 20. августа, налазе читаве гомиле лешева наслагане у једној дубокој јами у предјелу Форнаце.” (исто; стр. 91)

„Око 1000 српских и јеврејских жена и дјеце, који су евакуисани са Пага прије доласка италијанске војске, депортовани су у логор Крушица у Босни који је управо припремљен. Бараке немају кров, унутра нема лежаја тако да заробљеници спавају у блату. Осим старица, све друге жене, укључујући и дјевојчице, сексуално злостављају усташки тамничари. Крајем септембра број логораша пење се на 3000; затим бивају прмјештени у логоре Лоборград и Јасеновац, а Крушица бива распуштена.” (исто; стр. 92)

„Стара Градишка је стара тврђава смјештена на обали Саве; логор истребљења – углавном намијењен женама и дјеци – припремљен је у јесен 1941. То је нарочит логор: располаже групом тамничарки, часних сестара, које помажу усташким мучитељима. Дана 25. априла 1945. трупe Народноослободилачке војске Југославије стићи ће у овај логор који је распуштен само неколико сати раније: осим лешева жртва наћи ће само шест преживјелих који су били скривени у бунару, три мушкарца и три жене: Анту Беничког, Бранка Јеличића, Зијада Миџића, Емицу Вагнер, Љубицу Џајић и Рајку Пивчевић. Биће процјењено да је у Старој Градишци за четири године поклано око 75.000 лица.

Други логори активни су у Лепоглави, Вировитици, Винковцима, Коштајници, Хрватској Дубици, Доњем Михољцу, Процидама, Земуну, Горњој Ријеци, Јастребарском, Славонској Пожеги, Сиску. Све су то логори у којима се одвијају најсвирепија усташка насиља. Али ниједан од њих не може да се мјери с Јасеновцем, балканским Аушвицем.” (исто; стр. 93-94)

18. Припадник крижара и фрањевац – најбољи кољачи

„Јасеновац је најважнији и најстрашнији логор истребљења који је формирала усташка диктатура. Његов „архитекта”, министар унутрашњих послова Андрија Артуковић, признаће да је ту убијено 700 хиљада интернираних. Логор Јасеновац, 28 км од Старе Градишке, припремљен је у мају 1941. (...)

Нови заробљеници стижу непрестано као што је непрекидан и ритам убијања. Сваки дан заробљеници морају да копају нове јаме и да сахрањују нове лешеве; међутим, многи лешеве се бацају у Саву и Струг (аутор цит: У логорима је организовано такмичење кољача, које се састојало у томе ко ће најбрже пререзати грло интернирцима специјалним закривљеним ножем који се звао *Грависо*. Побједник таквих такмичења био је Петар Брзица, ученик фрањевачког сјеменишта у Широком Бријегу и припадник Братства крижара. У ноћи 29. августа 1942. у логору Јасеновац успио је да убије 1300 особа (АА. VV, „Злочини...”, цит.)

Звјерствима која су се примјењивала у свим усташким логорима истребљења у Јасеновцу додаје се ефикасност својствена нацистима. Током јануара и фебруара 1942. у логору се, у ствари, активирају два крематоријума које је пројектовао усташки пуковник Хинко Пићили; ова постројења раде непрекидно дању и ноћу све до маја (када престају с радом из непознатих разлога), тј. око три мјесеца. У том периоду спаљено је око 15.000 тијела. (аутор цит: Усташки стражари нису довољни за одржавање страховитог ритма спаљивања: тако се њима придружује стотињак Рома који су присиљени да се од заточеника претворе у саучеснике кољача с квалификацијом гробари.)

Извјесно вријеме дјеца остају у баракама заједно с осталим члановима породице. Касније, у децембру 1941, скупљају њих око 400, старосне доби између 4 и 14 година, а заповједник Вјекослав Лубурић наређује да им се даде на располагање једна барака и да их учитељи и професори, одабрани међу заробљеницима, уче да читају, пишу и пјевају. Ова режија присилног учења има један циљ: заповједник логора очекује посјету групе страних новинара

и посматрача која ће доћи у пратњи једне хрватске делегације. Четири дана након посјете новинара сва дјеца и њихови наставници су масакрирани. (аутор цит: О нарочитој свирепости Лубурића према дјечи свједочиће послије рата деветнаестогодишњи усташа Јосо Орешковић, кога су ухапсили партизани: Лубурић ми је наредио да подигнем десну ногу. Подигао сам је и он ми је испод ње ставио дијете. 'Гази', наредио ми је: нагазио сам и здружио главу дјетета (АА. VV, :Злочини...'', цит.).)

У овој групи новинара-посматрача, која је крајем јануара 1942. прегледала логор Јасеновац, налази се и Италијан Алфио Русо, који узалудно покушава да интерниранима постави питања (забрањено им је да одговарају). За ову прилику логор је „очишћен”, грозоте прикривене, па ипак италијански новинар биљежи: „Сваки дан улазе нови небројени станари, сваки дан одлазе они који су умрли од бола и мука”. Језовита атмосфера овог логора истребљења јасна је италијанском новинару, али измиче секретару ватиканског посланства, дон Ђузепеу Мазућију, као и секретару монсињора Степинца, свештенику Стјепану Лацковићу, а који су били дио делегације коју је у логору примио шеф усташке полиције Еуген Кватерник-Дидо.” (исто; стр. 94-95)

„Током зиме 1944-45, ритам смакнућа у логору Јасеновац се убрзава: приближава се крај поглавничке диктатуре, па целати скраћују вријеме. Током марта и априла 1945, 15.000 нових интернираца бива истребљено одмах по доласку; преживјели логораши присиљени су да покопају хиљаде лешева. Послије тога, да би избрисали трагове ужаса, дио логора је запаљен.

Двадесетог априла посљедњи преживјели логора Јасеновац покушавају да побјегну у маси. Највећи дио покошен је митраљеском ватром, успјело је да побјегне само њих педесетак. Неколико дана касније усташки стражари минирају и дижу у ваздух посљедње остатке овог логора истребљења, остављајући рушевине одредима Народноослободилачке војске Југославије.

Први заповједник логора Јасеновац је усташки духовни поглавар Љубо Милош. Године 1948, у затвору у Загребу, Милош ће водити дуге разговоре с енглеским писцем Г. Билајинкином: испричаће му, између осталог, како су прављени специјални ножеви за брже клање жртава, како су се користили маљеви за убијање мушкараца и жена и како су његови потчињени ходали по тијелима и главама дјеце да би их убили.

Милошев наследник на мјесту заповједника усташког логора Јасеновац је фрањевачки фратар Мирослав Филиповић Мајсторовић, звани 'фра Сатана', поглавников пријатељ (који ће га наградити чином мајора усташког оружништва). Приликом преузимања заповједништва над овим логором истребљења 'фра Сатана' већ има несумњиву репутацију: овај католички фрањевац био је заповједник једне бригаде Павелићевог Тјелесног здруга, усташког ескадрона смрти, која је октобра 1941. у подручју између Бања Луке и Мотике, масакрирала 4800 Срба, а новембра 1941. у основној школи у Криваји ножевима су искасапили српску православну дјецу. У логору се 'фра Сатана' не ограничава на заповиједање већ лично убија заточенике. О томе ће свједочити Шиме Риболи, заточеник логора Јасеновац:

„Једноставно је незамисливо да се један фрањевац покаже толико крволочним. Насупрот Матковићу и Милошу, који су својим поступцима откривали духовну подлост, фратар Филиповић је био финог и пријатног држања,

осим за вријеме покоља. Тада је постајао невјероватан. Он је у Градини предводио починиоце масовних убистава. Излазио је сваке ноћи да би предводио клање и враћао се у зору с мантијом сасвим крвавом. Нико од убица није поседавао његову издржљивост... Једног дана, док је ручао, обратио му се један усташа и шапнуо му нешто на уво. Усташа се затим упутио ка огради логора и вратио се доводећи једног заточеника, Фратар Филипковић је устао и убио га. Несретник је пао на под. Фратар је поново сјео и мирно завршио оброк пошто је викнуо: „Доведите укопника!”

Звјерства која је починио овај крволочни католички свештеник изазвала су протесте упућене примасу Хрватске, монсињору Степинцу. Надбискуп загребачки ће интервенисати прилично касно, 1943, тако што је само суспендовао фратра крволока од вршења духовничке функције, избегавајући да примјени драстичније мјере. Уосталом, ако је Мирослав Филипковић несумњиво један од најжешћих целата у усташким логорима истребљења, исто тако сигурно није једини католички редовник који је био активан у тим логорима.

О организацији истребљења у логору Јасеновац причаће један од његових највећих твораца, његов бивши заповједник Љубо Милош, у току свједочења које ће дати 9. јуна 1948. пред судом у Загребу:

‘Послије стварања логора Ш – Циглана, почело је пристизање нових група које су биле све бројније и све чешће. На почетку су групе бројале око 300 особа, а касније су се попеле на 500, 1000 и више, па чак и на 1500. У изузетним случајевима поједини транспорти су прелазили и ову цифру... Број заточеника, међутим, стално се кретао око 3000. Шта се дешавало с другима? Морам објаснити да су биле двије врсте заточеника који су слати у Јасеновац. Они који су имали рјешење били су евидентирани у картотеци логора; они без рјешења нису ни евидентирани. Ових посљедњих било је далеко више и они су одмах одвођени на ликвидацију. Међу онима који су стизали с рјешењем било је осуђених на затворску казну од шест мјесеци до три године. Они који су имали рјешења на три године у већини случајева су такођер ликвидирани. О томе је постојао договор, тј. била су то Лубурићева наређења: ликвидирати одмах заточенике без рјешења и оне који имају рјешења на три године затвора. Познато ми је да је сваки пут пригодом одласка у Загреб, поради подношења извјешћа, Лубурића примао Павелић и да га је овај о свему информирао. Више пута ми је Лубурић говорио да ништа не ради самовољно него све по наредби претпостављених, тј. по наредби Павелића. Сваки пут када би број заточеника у Јасеновцу прешао утврђену границу поради доласка нових, обвезатно је издавана наредба за смањење тог броја ликвидацијом, при чему су најприје ликвидирани стари, болесни и они који тјелесно нису били способни за рад.’” (исто; стр. 96-99)

„Безбројна су свједочења о етничковјерском геноциду у Хрватској. Не само оних који су преживјели или с југословенске и с британске стране; постоје и свједочења самих савезника Павелићевог режима.

Систематичност и ефикасност усташких злочинаца таква је да узнемирава чак и хитлеровске окупационе власти које се налазе у хрватском сектору под контролом Немачке. У децембру 1942, генерал Глајзе фон Хорстенау обавјештава маршала Славка Кватерника – команданта Хрватских оружаних снага – да ће предложити Хитлеру да смијени поглавника владом коју

ће водити Влатко Мачек, а то због тога „што сам током посљедњих година доживио толико страшних ствари, али се ништа не може упоредити са злочинима које су починили Хрвати. У једном извјештају из истог периода, који је упућен главној њемачкој команди из 718. пјешадијске дивизије, пише да је усташку пуковнију 'Францетић' разоружала њемачка војна полиција зато што је одговорна за звјерства извршена над српским народом, и да су војници Вермахта осудили неколико усташа који су били криви за масакре, међу којима и католичког свештеника Мату Гаврановића.

Шеф њемачке обавјештајне службе за Југоисточну Европу, Валтер Хаген, записаће у својим мемоарима: 'Права смртна мржња изражавана је против Срба и Јевреја (Хрватске) који су службено проглашени *fogelfrei*, тј. с њима се могло радити што год желите и некажњено их убијати... Покољи каквим до тада није било равних организовани су у љето 1941... Систематски су уништавана читава села... Читава подручја (Хрватске) била су изложена масовним убиствима'." (исто; стр. 103-104)

„Талас покоља које су усташе диктатора Павелића покренуле у прољеће-љето 1941, у складу с програмом етничковјерске чистоће, потичу стални позиви на расну мржњу које шири поглавникова пропаганда, а често и проповједаонице католичке цркве. У прољеће 1942 – према процјени кардинала Ежена Тисерана – број жртава покоља већ је прешао 350 хиљада. Почетком 1943, овај звјерски крсташки рат попримиће обилежја противпартизанског рата, задржавајући још увијек оригинално етничкорасно обилежје. Године 1945, на крају усташке диктатуре, број жртава у балканском холокаусту биће процијенен између 700 хиљада и једног милиона, тј. између 10 и 15 одсто укупног становништва Независне Државе Хрватске (процент који се пење на 30-40 одсто ако се узме у обзир само српско становништво).

Њемачки историчар Валтер Герлиц ће писати: „Нажалост, једна од првих мјера које је примјенио католички усташки режим био је ужасни војни подухват истребљења уперен против становништва које је припадало грко-православној вјероисповјести”.

У једном извјештају који је потписао генерал-мајор Ернст Фик, командант СС бригаде, од 16. маја 1944, а који је упућен врховном команданту СС трупа, рајхсфиреру Хајнриху Химлеру, записано је: „Усташка страна је католичка. Лоше је вођена, нема дисциплине, није поуздана у борби и позната је по томе што је побила балканским методима између 600 и 700 хиљада особа различите вјере и различитих политичких мишљења... Сами себе су назвали 'СС Хрвати'”.

Друга свједочења о етничковјерским покољима од стране усташа дају италијански војници који су у Хрватској били у оквиру мусолинијевских окупационих трупа.

Приликом доласка у Љубиње италијански војници из дивизије „*Cassatori delle Alpi*” (Алпски ловци) налазе гомиле лешева с извађеним очима, дјецу с одсјеченим стопалима, распорене трудне жене.

Пуковник Ђузепе Анђелини, командант једног пука дивизије „*Rex*” (Краљ), записаће у својим мемоарима: „На хиљаде Срба бјеху ослепљени и звјерски мучени, читаве породице су масакриране без икаквог обзира на пол и доб. Организатори и извршиоци често су славили клање весело се частећи,

као кад су августа 1941. прославили убиство сина директора средње школе у Госпићу који је био њихова хиљадита жртва”.

Слична свједочења даће и многи други италијански војници, као поручник Салваторе Лој, очевидац десетак покоља; или пјешадијски официр Енцо Гаталди, који ће писати о „покољима које су починили Хрвати током 1941. и 1942, одводећи на клање 356.000 православаца и више десетина хиљада Јевреја.

Друга свједочења налазе се у извјештајима италијанских новинара послатих у Хрватску, који су објављивани упркос цензури италијанског фашистичког режима. Дописник Роберто Батаља, на примјер, пише: Хрвати су покренули чин потпуног уништења Срба и готово да су успјели у томе. Дописи Коррада Золија, објављивани у болоњском дневном листу „Il Resto del Carlino” од септембра 1941, описују усташке покоље и оптужују активну сарадњу франчевачких фанатичних и сурових фратора са њима.” (исто; стр; 121-123)

„Укупан број жртава ових свирепих покоља никад није утврђен, па према томе остаје отворен за спорења. „Официјелна” цифра од 700.000 убијених Срба јесте процена, као и друге цифре, од којих су неке веће а неке мање. Оно што нико не спори јесте ванредна свирепост ових погубљења, што су потврдили бројни сведоци, посебно италијански и немачки посматрачи који су били савезници и заштитници усташких кољача. Приче о злочинима су бројне, нарочито у вези са сакаћењем, посебно са вађењем очију убијених Срба.” (Донстон; цит. дело; стр. 228)

„Период од маја до прве половине августа 1941. је време најжешћег усташког терора над српским народом који је спровођен кроз масовна хапшења и затварања у логоре, масовна и појединачна убијања, исељавање и протеривање, као и плачку целокупне имовине. У селу Гудовцу крај Бјеловара усташе су 27/28. априла стрељале 184 сељака Србина. У Благају, на Кордуну, где су позвали одрасле Србе из Вељуна и околних заселака, убиле су око 250 сељака, који су се одазвали позиву. Неколико дана касније, 11/12. маја, извршен је масовни покољ око 300 Срба у Глини. Током јуна уследили су нови већи покољи у Херцеговини. У околини Љубиња, усташе су 2. јуна отпочеле масовни покољ, у којем је страдало око 140 српских сељака. Три дана касније, поклале су око 180 сељака из села Корита код Гацка. Затим, 23. јуна, поново близу Љубиња, убијено је око 160 људи, а у три села близу Гацка око 80 мушкараца, жена и деце. Два дана касније, уследио је покољ око 260 људи у неколико села столачког среза. Истовремено је код Опузена, близу Метковића, стрељано око 280 Срба, ухапшених на подручју среза Столац. У близини Љубушког, побијено је 30. јуна око 90 Срба, доведених из Чапљине. У јуну је дошло до покоља Срба на подручју северне Далмације. Покољи су започели великим хапшењима сељака Срба на подручју дрнишког и книнског среза. Најпре је 15. јуна ухапшено, у три села, око 60 сељака, који су затворени у тврђаву у Книну, а затим је над њима извршен покољ. Једна група од око 50 ухапшених Срба поубијана је на путу Книн–Грачац. У ноћи 19/20. јуна, усташе су у Книну и Книнском пољу ухапсили 76 Срба и поубијали их у Промини. У неким селима врличке, дрнишке и проминске општине убијено је, од краја јуна до средине јула, око 250 сељака Срба, међу

којима знатан број жена и деце. У четири села око Книна убијено је до 12. јуна око 70 Срба, а у селу Присоју код Сиња 90 особа.

У току јуна, организован је низ већих покоља који су достигли врхунац крајем месеца. То је и време почетка оружаног устанка српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини. У селу Сувај код Грачаца убијено је 1. јула око 300 мушкараца, жена и деце. У селу Грабовцу код Петриње, усташе су 24. и 25. јула убили преко 1.200 људи. У раздобљу од 20. до 27. јула у Приједору и околини убијено је неколико стотина људи. У Приммишљу је у ноћи 27/28. ухапшено, а затим убијено код Слуња 80 особа. Сутрадан, 28. јула, усташе су убиле око 180 Срба у близини Војнића. Истога дана је извршен покољ над групом од око 50 мушкараца и жена из села Полаче код Книна. Следио је 29. јули, велики покољ неколико стотина Срба у цркви у Глини. Према неким подацима, крајем јула у Глини је било убијено око 2.000 Срба. Истовремено је дошло до масовног покоља од око 500 Срба из Грачаца и околине. Највећи покољи на подручју Босне догодили су се крајем јула у западним подручјима. Претпоставља се да је тих дана у срезу Бихаћ, Босанска Крупа и Цазин убијено око 20.000 Срба, на подручју среза Сански Мост око 6.000, у срезима Приједор и Босански Нови, такође, око 6.000. До великог покоља дошло је у српским селима код Дувна, где су усташе побиле око 250 људи. Од 29. јула, настају масовни покољи у ливањском срезу, којима је у наредних месеца дана обухваћено преко 1.000 Срба. У усташкој акцији 18. и 19. новембра 1941. на Шамарици убијено је око 1.000 Срба и спаљен је већи број кућа.

Један део српског становништва склонио се у збегове по шумама и отуда организовао одбрану. Многи су се прикључили НО покрету, што усташама и окупаторима, у првом реду Немцима, није одговарало, па су покушавали да нађу нека друга решења. Према немачким проценама из августа 1941, на подручју НДХ је тада било 1.500.000 Срба, значи да је 400.000 до тада побијено или протерано. Велики број од ових 1.500.000 био је у шумама и збеговима под оружјем, штитећи своју нејач и борећи се да обезбеди минималне услове за живот. Немци су стога саветовали усташама да мало смире свој терор и примене друге методе за ликвидацију српског живља на овом подручју.

Немцима је одговарао мир на овом подручју из више разлога. Потребне су им биле сировине, гвожђе, боксит, дрво, као и радна снага коју је усташки терор отерао у шуму. Из тих и других разлога, предлагали су усташкој држави да се српском живљу дају нека основна права (право на рад и сл.), а да га у црквеном погледу одвоје од Србије. Сматрали су да би те и још неке погодности умирале српске масе и вратиле их кућама, па би их усташе и Немци користили за своје потребе. (Качавенда и Живковић; цит. дело; стр. 17-19)

„Терор над српским народом се наставио свом жестином и бруталношћу. Поменућемо само неке злочине.

Велике злочине, усташке, домобранске, немачке и италијанске јединице су починиле над српским становништвом на подручју Босне и Херцеговине, где су током 1942. и 1943. године водиле битке са снагама НО покрета. У тим акцијама, усташки и сви други војници нису презали ни од чега, и свој бес, због неуспеха у борби против снага НОП, искаљивали су над недужним становништвом, у првом реду српским. У војним операцијама у источној Босни,

крајем 1941. и почетком 1942. године, починили су масовни злочин. У сачуваним документима, налазимо податке да је у овим операцијама убијено 3.400 особа, а два пута више одведено у концентрационе логоре. Током нове усташко-немачко-италијанске операције у источној Босни, крајем априла и у првој половини маја 1942, усташка Црна легија злогласног Јурја Францетића само код места Милашића на Дрини побила је 3.500–4.000 Срба, већином жена, деце и стараца. Средином маја исте године, усташке снаге током операције на Петровој гори убиле су више хиљада Срба, а већи део упутиле у логор Јасеновац. У операцијама које су вођене током јуна и јула 1942. године на подручју Козаре, под командом немачког генерала Штала (Stahl), поред убијених и несталих бораца Козарачког одреда, почињен је масакр над становништвом овога подручја. Према сачуваним и накнадно прикупљеним документима, у овој операцији је убијено и у разне логоре одведено 68.600 лица, међу којима и велики број малолетне деце, од којих се више од 25.000 није вратило кућама. У акцијама Виктора Томића против српског живља, на подручју Срема, у августу и првој половини септембра 1942, на православној гробљи у Сремској Митровици убијено је преко 2.800 Срба, на Дудик крај Вуковара више стотина, а у три транспорта – близу 2.000 људи, углавном Срба, упућено је на уништење у Јасеновац.

У операцијама „Weiss”, које су вођене на територији НДХ од 20. јануара до марта 1943, поред немачких, учествовале су бројне усташке и домобранске јединице. Из њихових дневних, недељних и месечних извештаја са знајемо да је убијен 10.831 припадник НОП-а, а из докумената, која су накнадно прикупљена, видимо да је на подручју на коме је вођена ова операција, убијено и од зиме и глади умрло и интернирано 80.000 лица, међу којима велики број нејачи, жена и старијих људи.

У наставку борбе усташко-домобранских и немачко-италијанских јединица против снага НОП, у периоду 15. мај – 15. јун 1943, под шифром Schwartz, у сливовима река Пиве, Таре, Сутјеске и Дрине, познате под називом Пета офанзива или битка на Сутјесци, поред 7.400 припадника НО покрета, погинуло је, нестало, заробљено и одведено у логоре више од 42.000 лица разног пола и узраста. У даљим операцијама оружаних снага окупатора и НДХ, страдао је недужни цивилни народ, у првом реду српски. Само у познатом десанту на Дрвар погинуло је 1.916 лица, а још толики број одведен је у разне логоре, одакле се вратио само мали број.

Злочини над српским народом нису престали до краја рата. Усташе су мењале само тактику и начин убијања. Све су више вршили тријажу ухапшених лица, и у договору са Немцима радно способне слали на принудни рад у Немачку, а остале у разне логоре, пре свих у Јасеновац ради ликвидације.” (исто; стр. 21-22)

„Од половине јула до септембра 1941, допремљено је у логор у Славонској Пожеги 9.489 пресељеника.

Стрепећи да се пресељеници не прикључе партизанима и појачају отпор против окупатора, немачки командујући генерал у Србији Данкелман је одлучио да се више ниједан транспорт Срба пресељеника не може преузмати у Србији. Он наводи податак да је до половине августа 1941. легално

пресељено 12.436 и илегално 92.564, укупно 105.000 избеглица. Међутим, према подацима Комесаријата за избеглице при влади Милана Недића, регистровано је 324.840 лица избеглица. У ову цифру треба урачунати и избеглице које су Мађари протерали из Бачке и Барање, Немци са подручја Баната, Бугари са подручја Македоније и дела Косова и Италијани из западне Македоније и дела Косова који су Италијани окупирали.” (исто; стр. 26)

„Логорисање Срба и Јевреја поверено је Усташкој надзорној служби, са целокупним полицијским апаратом, на чијем челу је био Еуген – Дидо Кватерник.

Међу првима се појавио логор „Даница” у Копривници, формиран априла 1941. у просторијама индустрије вештачких ђубрива „Даница” недалеко од града. Првих 500 затвореника доведено је из Грубишног поља. У мају и јуну довезени су затвореници из Славоније, Срема, Мославине, Билогоре, Хрватског Загорја, Загреба и Карловца. Средином јула у логору је било око 4.000 људи, а крајем истог месеца почело је њихово транспортовање у Госпић и друге логоре. Када је у Лици букнуо устанак, затвореници више нису слати у Госпић него у Јасеновац. Пред крај 1941, у логор је доведена група криминалаца, чији је задатак био да провоцирају и пријављују заточенике Србе и Јевреје. Затвореници су повремено коришћени за тешке физичке послове. Животни услови, посебно хигијенски, били су врло лоши, здравствену службу организовали су, колико је то било могуће, сами затвореници. Сви заточеници овога логора били су предвиђени за уништење, што је и учињено у Јадовну на Велебиту, Сланом на Пагу, Јасеновцу и другим стратиштима.

Логор у Госпићу налазио се у згради казнионе за затворенике са територије срезова Госпића и Перушића. У почетку је било 300 Срба. Ту су допремљени и затвореници из логора „Даница”.

Логор Јадовно је организован у мају 1941, а познат је као први логор у коме су чињена масовна погубљења затвореника Срба и Јевреја. Жртве су бацане у дубоке велебитске јаме, а било је случајева да су усташе у дубоке провалије бацали и живе људе. Према расположивим подацима, у Јадовну је погубљено 35.000 људи, углавном Срба и Јевреја. Логор је укинут августа 1941. године. У исто време, постојао је логор за Србе и Јевреје на острву Пагу. Људи су ту остављени без хране и других услова за живот, па су умирили од глади и болести. У то време се на подручју НДХ налазио и логор Крушчица, недалеко од Травника, у којем су биле заточене и уништаване мајке са децом.

Нешто касније формиран су и други логори на подручју НДХ. У другој половини 1941. године основан је Јасеновац, у чијем комплексу је било пет мањих логора (Крапје, Броцице, Кожара, Циглана и Стара Градишка). Усташе су тај логор називале радним, а у штампи НДХ ширена је вест да ће се заточеници из њега користити за одавно планирано исушење Лоњског поља које је, због изливања оближњих река Саве, Лоње и Великог струга, било увек под водом. Највећи је био логор Циглана у којем је почињено највише злочина. Због терена на коме се налазио, масивне ограде од цигала и бодљикаве жице којом је био опасан и јаког обезбеђења, из логора нико није могао да побегне. Непосредни организатор ових логора био је Вјекослав

Лубурић Макс, а први заповедник логора Циглана – усташки поручник Јозо Матијевић, а затим су били Љубо Милош, Ивица Матковић, Мирослав Филиповић-Мајсторовић, Ивица Бркљачић, Хинко Пичили и др. Први заточеници су доведени у логор после доношења законске одредбе од 25. октобра 1941. о упућивању непослушних у сабирне логоре. Највише је било Срба и Јевреја, затим Рома и осталих.” (исто; стр. 27-28)

„У склопу јасеновачког логора, али са посебним управама били су и логори за децу у Јабланцу, Јастребарском и Горњој ријеци. На сличан начин је третиран и логор Стара Градишка, смештен у просторијама старе казнионе, у почетку као мешовити логор за мушкарце, жене и децу. Масовно довођење заточеника почело је после козарске офанзиве. У том логору вршена је селекција заточеника за одвођење на рад у Немачку и друге логоре. Према расположивим подацима, за време постојања логора од априла 1941. до априла 1945, у њему је лишено живота 75.000 људи, жена и деце.

Логор у Сиску основан је 3. августа 1941, после немачко-усташке офанзиве на Козари и Шумарици. Логор је носио назив Пролазни логор за избеглице, а у свом саставу је имао и специјални логор за децу – Прихватилиште за децу и избеглице.” (исто; стр. 28-29)

Аутор наводи који су све логори основани, колико је лица прошло кроз сваки, колико их је убијено или умрло. То су били још логор у Винковцима, сабирни логор у Цапрагу, дечји логор Јастребарско-Јаска, сабирни исељенички и усељенички логор Славонска Пожега, сабирни логор у Јабланици, сабирни женски логор у Лабор Граду, сабирни логор у Ђакову, сабирни логор у Крушчици.

„На подручју Сарајева било је неколико затвора, у којима је било заточено више хиљада људи. Један од таквих је Чемалуша, истражни затвор, организован у просторијама старог затвора, чију су адаптацију извршиле немачке јединице. Затим Беледија, основана још за време Турака, а користила ју је и Аустрија. У току Другог светског рата била је под управом усташког Жупског редарства, које је сарађивало са немачким обавештајним и политичким органима (...)

Зграда Православне богословије била је претворена у затвор усташког Жупског редарства. Зграда са четири спрата, релативно нова, налазила се у центру града. У свакој соби било је по 40 до 50 људи. Ту су углавном вршена саслушања уз разне тортуре и мучења, а пресуде су извршаване и у другим логорима(...)

Берковићева-волкерт, односно Лубурићева вила добила је име по злогласном Максу Лубурићу, који је 18. фебруара 1945. дошао у Сарајево са својим кољачима да покаже како треба кажњавати непослушне. За 42 дана његовог боравка у Сарајеву убијена су 323 родољуба, а 55 је обешено. Сабирни логор је био у предратној касарни, а имао је два дела: један за комунисте и симпатизере НОП, а други за припаднике бивше југословенске војске. Затвор је био под немачком командом. Кроз логор је прошао велики број заточеника, који су ту саслушавани, а онда слати у друге логоре (...)

Поред ових, било је и других затвора, у којима су затвореници задржавани краће време и саслушавани. Такви су били: Централа Гестапоа, усташки

истражни пункт, Ајнзац команда, Италијанска обавештајна служба, Централни затвор, вила Беневолентија, Обавештајна усташка служба, Црна легија. Жупско редарство је имало 12 пунктова, а Усташка надзорна служба 6, где су затвореници задржавани на краће време. Кроз све ове затворе током рата прошло је 86.420 лица, а са подручја Сарајева убијено их је 11.498. Постојали су до ослобођења Сарајева, 6. априла 1945.

На подручју Херцеговине, од 1941. до 1945. године, формирано је више немачких, италијанских и усташких затвора. За смештај затвореника коришћени су: зграде бивших затвора (у Мостару Ђелавина), жандармеријске и војне касарне (Јабланица, Автовац, Билећа, Мостар), складишта за откуп дувана (Чапљина, Лиштица, Столац, Домановићи), зграде основних и средњих школа (Билећа, Дивин, Звијерина, Требиње, Столац, Берковићи, Љубиње, Невесиње, Мостар), соколски домови (Корита), манастири и старе цркве (манастир Дужи, Житомислић код Мостара, Митрополија код Мостара), силоси (Чапљина, Тасовчић), зграде државних надлештава, зграде судова (Требиње, Коњиц, Невесиње). У те затворе, од којих су неки имали карактер сабиралишта, прикупљани су углавном припадници и симпатизери НОП, а касније су одатле транспортовани у велике логоре Јасеновац, Крушчица, Јадовно, Раб, Мамула, Сајмиште и у логоре у Немачкој и другим земљама. Сви логори у Херцеговини постојали су од месец дана до три године, а кроз њих је прошло преко 70.000 људи.” (исто; стр. 31-32)

„На подручју Босанске Крајине и у самој Бањалуци, усташке власти су све затворе прошириле и претвориле у сабирне логоре. Затвор Црна кућа, који је још Аустроугарска изградила, Гестапо и Усташка надзорна служба претворили су у логор. Сабирне логоре организовали су и у цитадели и Мектебу (муслиманска верска школа). Кроз ове сабирне логоре прошао је велики број лица, а око 1.500 изгубило животе.

Логор Керестинац. У мају 1941, по налогу Усташке надзорне службе, загребачка полиција је у дворцу Керестинац, у околини Загреба, организовала сабирни логор подељен у три дела: за комунисте, Јевреје и Србе (...)

Део похапшених Срба са подручја НДХ усташе су предавали Немцима за рад у индустријским погонима у Аустрији, Немачкој и земљама које су биле под немачком окупацијом. За рад су узимани само способни, док су остали и они за које су располагали подацима да су учествовали у НО покрету или били његови симпатизери, одведени најчешће у Маутхаузен, Бухенвалд, Дахау, Аушвиц, Равенсбрик, Ноенгаме и друге концентрационе логоре и тамо уништавани.” (исто; стр. 33)

19. Деца убијана у мајчиној утроби

Злочини, које су усташе организовале против одраслог српског и јеврејског живља на подручју НДХ, нису мимоишли ни њихове најмлађе. Од првих дана постојања НДХ, организовано је хапшење и прикупљање деце. Хапшена су заједно са родитељима и одвођена у логоре, где су одвајана од родитеља, без обзира на узраст и пол. Највише деце убијено је у логорима Лоборград, Баково, Крушчица, Тење, Сајмиште, Јасеновац, Стара Градишка и другим.

„Ради ефикаснијег уништења српске и јеврејске деце, као и прекрштавања оне која преживе све страхоте затворског и логорског живота, Павелић је 12. јула 1942. донео одлуку да се за децу формирају посебни логори у Горњој Ријеци код Крижевца, Јастребарском и Сиску. У овим логорима деца су, под видом заштите, систематски уништавана.

Деца су убијана са одраслима, али и појединачно, без обзира на узраст. Многобројни су начини и места како су и где деца уништавана: почев од убијања у мајчиној утроби, у пеленама, набијањем на бајонет, бацањем у ватру запаљених кућа, запаљених стогова сена и сламе, па до специјалних крематоријума, бацањем у провалије, затварањем у шпиле без воде и хране, бацањем у бунаре и дубоке воде, увезаним у специјалне вреће, бацањем у узаврели креч, тровањем специјалним отровима, цијанкалијем и каустичном содом до изнуривања без хране и воде и свим другим, чиме су могли најефикасније да их униште.

Према истраженим и до сада прикупљеним изворима, на просторима НДХ убијено је и на друге начине уморено 74.762 дечака и девојчица млађих од 14 година, од тога у Хрватској и Срему страдало је 30.305 малишана, а у БиХ 41.474.

Један од многих метода уништавања српског живља на подручју НДХ од стране усташа, био је и бацање живих или полуживих људи у јаме или провалије. Ова свирепа и сулуда работа усташа највише је дошла до изражаја на босанско-херцеговачком терену у периоду јуни-август 1941. године. После Другог светског рата отвори неких јама били су забетонирани. На захтев мештана и родбине бачених у јаме, а и шире јавности, од октобра 1990. до јула 1991. године многе од тих јама су отворене, и уз присуство специјалиста за судску медицину и спелеолошких стручњака и родбине бачених у јаме, извршена је ексхумација.

Међу првима, отворена је јама Ржани до или како се још називала „Јагодњача”, која се налазила на око 30 км од Требиња у правцу Љубиња. Јама има отвор од 2 x 2 метра, а дубока је више од 40 метара, са неравним зидовима и великим каменим испупчењима. На дну јаме, измерена је температура од 10-12 степени. Ексхумацијом је утврђено да је у јаму, 18. и 19. јуна 1941, бачено најмање 236 лица између 25 и 50 година. На бази костију, одеће, обуће, зуба и вештачких вилица као и других остатака, идентификовано је 16 жртава. На основу начина усмрћивања, утврђено је да је већина жртава на дно јаме доспела жива, а да су накнадно убијени из пушака, бацањем бомби или да су помрли од глади. Међу људским, нађене су и животињске кости, највероватније псеће, чиме су усташе највероватније хтеле да понизе жртве бачене у јаму.

Јама Пандурица налази се 5 км од места Љубиња. Дубока је око 20 метара, са уским отвором. У њој је пронађено 36 скелета људи које су усташе бацили 13. и 14. јуна 1941. То су углавном били Срби интелектуалци (учитељи, свештеници, трговци) између 25 и 45 година. Сви су они доведени из затвора у Љубињу, везаних руку жицом. Прегледом костију, утврђено је да су повреде на костима лобање начињене ударцем тупим предметом приликом убацивања у јаму. На основу пронађених људских остатака и предмета које су жртве имале на себи, идентификовано је осам жртава.

Према истраживањима Гојка Везмара на подручју осам личких општина у 57 јама и бездана, нађено је 2.188 лица разног узраста и пола. Највише је бачено у јаму Јадовно, а затим у јаме Дупчок код Рибника, Шибуљна, Бездан код Борићевца, Кук Јавник, Делић јама, Пријебој, Сорић крчевина, Поноор Тузић, јаме на Рубовини – Грачачац, Света Ана – Кочињ, Повкуша, Црно језеро, Жута бездан – Лица, Личко лешће и друге.” (исто; стр. 34-36)

„Према подацима из расположивих докумената, питање депортације Срба са подручја НДХ постављено је још првих дана окупације. Већ 19. априла 1941, у усташкој штампи појавиле су се вести и наредбе о исељавању Срба са подручја НДХ. Основу за масовне прогоне српског становништва у НДХ дао је Трећи рајх својим планом исељавања Словенаца из словеначких покрајина окупираних од стране Немачке, а власти НДХ су оберучке то прихватиле, видевши у томе остварење својих давнашњих тежњи да протерају Србе са подручја Хрватске и Босне и Херцеговине. Тим планом било је предвиђено да се 260 до 280 хиљада Словенаца исели са подручја Словеније у Србију, а касније је из Берлина сугерисано да тај словеначки живаљ прихвати НДХ, с тим да се њој дозволи да исти толики број Срба протера са своје територије у Србију, која се налазила под немачком окупацијом. Прихваћена крајем априла 1941, та идеја је коначно разрађена 4. јуна 1941, када је немачки посланик у НДХ Зигфрид Каше сазвао конференцију у Загребу на којој је одлучено да се усељавање Словенаца из Словеније у НДХ и исељавање Срба из НДХ у Србију изврши у три таласа, од јуна до краја октобра 1941. Овом одлуком било је одређено да лица, која буду исељена, могу понети пртљак до 50 кг и 500 динара по глави, а сва остала имовина требало је да буде конфискована. За спровођење договора, у Загребу је 24. јуна 1941. формирано Државно равнатељство за понову, чији је задатак био да прикупља лица за исељавање и попише њихову имовину. Од 1. јануара 1942, Равнатељство је укинута, а његове послове је преузело Министарство НДХ за обрт, велеобрт и трговину. Државно равнатељство је спискове одмах предавало новоформираном Заводу за колонизацију, чији је задатак био да пописану имовину дели одређеним лицима. Као помоћни органи Државног равнатељства за понову, формиране су три подружнице са седиштем у Бањалуци. Осијеку и Сарајеву, које су преко среских и општинских власти, према упутствима од 2. јула 1941, прикупљали депортирце у сабирне логоре. Највећи логори били су у Загребу, Сиску, Славонској Пожеги, Бјеловару, Бјелјини и др.” (исто; стр. 39)

„Међу исељеницима је било крупних индустријалаца, власника пилана, трговаца, гостионичара, предузимача, власника занатских радњи и др. Државно равнатељство је настојало да се у кратком року, не дужем од 10 дана, све то попише и спискови разврстају по струкама и доставе одговарајућим органима Равнатељства.” (исто; стр. 40)

„Питање пресељења Хрвата са територија које нису улазиле у састав НДХ, постављено је у склопу пресељења и других народа. Павелић је, 10. јуна 1941, издао Законску одредбу о оснивању Повереништва за хрватске пресељенике са подручја бивше Југославије, која нису ушла у састав НДХ. Одмах се поставило питање пресељења 20 хиљада Хрвата из Доње Штајерске,

које је требало преселити у Хрватску на имања протераних Срба и Јевреја. После дугих дискусија између представника НДХ и Доње Штајерске, уз присуство немачких представника, споразум је потписан 12. новембра 1941, по коме су се Хрвати исељавали са подручја Доње Штајерске, али не као Срби из Хрватске и Словенци са подручја Штајерске. Исељавали су се само они који су то желели, и ако су се на то одлучили, имали су право да сву непокретну имовину отуђе по слободној продаји, а покретну имовину да понесу, док су имовину протераних или побијених Срба и Јевреја добијали бадава, или уз сасвим малу надокнаду.

Мењање Хрвата са подручја Србије и Македоније, територије која је била под немачком, односно бугарском окупацијом, ишло је преко Уреда хрватског клуба у Београду, а после успостављања дипломатских односа између НДХ и Бугарске, исељење Хрвата са подручја Македоније ишло је дипломатским путем. Према сачуваним документима, до половине децембра 1941, из Македоније се иселило око 600 породица, под сличним условима као и из Доње Штајерске, а насељени су на имања прогоњених Срба и Јевреја, на подручје Бањалуке. Интересантно је напоменути да Срби из Хрватске који су, под истим условима као и Хрвати, насељени у Македонији између два рата, нису могли да се врате на територију НДХ, него само у Србију. Такође, треба напоменути да са територије Србије, која је била под немачком управом, није исељен ниједан припадник хрватске нације. Напротив, многи који су ту живели, изјаснили су се да не желе да иду у НДХ, нити, пак, да буду њени поданици, а многи су користили прилику да се са територије НДХ, заједно са Србима које су протеривале усташке власти, доселе у Србију. Тврдњу усташких власти да је више од 500 Хрвата у београдским затворима, специјална комисија, састављена од представника немачке окупационе власти и НДХ, одбила је као неосновану, јер је нађено само двадесетак, и то припадника Комunistичке партије, који су хапшени и на територији НДХ.” (исто; стр. 41-42)

20. Бестијална убиства српских свештеника

Када читате чињенице које износи Псуњски треба узети у обзир да он пише у време док злочини над српским народом увелико трају, тако да не располаже комплетним статистичким подацима.

„Бискуп Шарић, као Христов тобожњи пуномоћник може заиста бити задовољан да се његови језуити нису борили на фин и отмен начин како им то он пребацује, већ су засукали језуитске рукаве и ваљда их у име Христа до рамена муљали по крви православно-хришћанских епископа и свештених лица.

Нема можда ниједних хрватских новина из доба српске калварије по „Независној Држави Хрватској”, у којима није одштампана која од Шарићевих песама, где се велича дело поглавничково на истребљењу Срба. Да ли је и то у духу Христове науке, „преузвишени” бискупе!

Усташки стојерник др Виктор Гутић говорећи на збору у Санском Мошту, у чијем је срезу према хрватској статистици из 1910. године поред 23.598 Срба било једва 4.656 Хрвата, овако је протумачио становиште хрватске владе:

„Нема више српске војске! Нема више Србије и гегула наших крвопија! Нестаје циганске династије, а и код нас ће ускоро друмови пожелити Срба,

али Срба бити неће. Издао сам драстичне наредбе за њихово економско уништење, а слиједиће нове, за њихово потпуно истребљење. Не будите слаби ни наспрам једнога. Држите увијек на уму, да су то били наши гробари и уништавајте их гђе год стигнете. Благослов поглавников и мој неће вам измаћи. Срби нека се не надају ничему. Нека их нестане из наших крајева и наше домовине”!

Да би дао јачег подстрека масовним убијањима Срба, дозвоао је Гутић на трибину Хасана Шабића и јавно га са 2.000 динара наградио за то, што је овај својим рукама убио највише Срба у селу Кијеву недалеко Бања Луке.

На скупштини у Бања Луци Гутић је продужио са тумачењем „хрватског народног програма” и наговестио оно што ће после тога предузети:

„Сјутра ћу притегнути. Пуцаће кичме! Препоручите то нашим непријатељима. Поручите им: пуцаће кичме, настаће чишћења. Нема милосрђа! Поглавник и хрватски министри једва чекају да дођу у очишћену Бања Луку. А то ће бити јака гвоздена метла. Поручујем, нека ми нико не долази молити за наше душмане”!

Да се хрватски народни пуномоћник и пуномоћник хрватске владе др Виктор Гутић није задржао само на претњама, то нам је добро познато. Познато је то и народима Европе и ван ње. Било би просторно немогуће обухватити све оне злочине, који су у име „хрватског народног програма” у сваком кутку Хрватске извршени. Њих ће вероватно обухватити књига нарочите намене. Наша је, међутим, била намера, да искључиво помоћу хрватских врела разголитимо хрватски закулизам типа Анте Старчевића, који је у жељи за хегемонијом над српским живљем унутар граница бивше Аустроугарске, старе исто толико колико и боравак Хрвата на овоме тлу, којег су давно пре њих населили српски прадедови. Све то разуме се у намери, да српски народ сазна стварну истину о српско-хрватском „братству” и да се у будућности чува онога, што би га могло стати нове крви и суза. Јер, Хрватима је тобожње српско-хрватско „братство” лежало на срцу само у толико, у колико је требало њиме маскирати црно језуитско лице.

Према првим непотпуним подацима, прикупљеним за једва неколико првих месеци усташког дивљаштва, могу се у једва бледој слици ти злочини представити овако:

Међу првим жртвама, које су понеле крст српског мучеништва, био је бањалучки епископ Платон. Бруталношћу која засењује нормални појам, усташе су га извели из епископског двора заједно са протојерејем Душаном Суботићем из Босанске Градишке. Под изговором да га терају у Котор Варош ради неке истраге, усташе су га ноћу на том путу заједно са Суботићем мучили, чупајући му браду заједно са кожом и најзад га у најтежим мукама дотукли. Иста је судбина снашла и проту Суботића. Бацили су их заједно у реку Врбању. Кад им је вода избацила тела, власти су, незнајући да се ради о владици Платону, наредиле обдукцију леша у просектури бањалучке болнице. У ту сврху састављена је нарочита комисија. Кад је, међутим, усред обдукције утврђено да се ради о лешу владике Платона, власти су издале наредбу да се обустави обдукција и да се започети записник обдукције уништи. Затим су земни остаци владике Платона и проту Душана Суботића закопани

на неком непознатом месту у близини војничког гробља код Бања Луке, како се не би знало за њихове гробове.

Загребачки митрополит Доситеј, који је у време усташке разузданости лежао тешко болестан, извучен је из постеље и мучен чупањем браде и ударањем. Загребачка гомила одушевљавала се његовим мучењем и понижавањем за време његовог спровођења загребачким улицама.

Недалеко од Нашица у једној шуми, завршио је ретком мученичком смрћу свој живот свештеник Ђорђе Богић из Нашица. Преживели колоништа Прока Пејиновић из колоније Брезника код Нашица стајао је сакривен иза неког дрвећа и посматрао мученичку смрт овога свештеника. Пошто су га довели у ову шуму, усташе су Богића везали за једно дрво, па му затим одсекли нос, уши и језик. Браду су му заједно са кожом одерали. Свештеник је стењао од бола, али се и поред свега тога држао усправно. Усташе су му затим ископали очи. Пошто се он и даље држао уз дрво везан усправно, распорили су му груди. Тек тада се свештеник нагнуо да падне. Један од злочинаца рекао је тада: „Пази мајку му влашку, још му срце куца”! Најзад су у њега испалили плотун, а затим су побили још неке жртве које су довели са Богићем, па онда напустили шуму. Пејиновић је успео да побегне и да се дочепа Србије.

У селу Буљанима среза Слуњског, усташе су наредили свештенику Бранку Добросављевићу, да ископа гроб за свога јединца сина студента. Кад је то после страховитог мучења учинио, довели су му сина и ту га пред њим убили, па му наредили да над њим изврши опело. За то су се време сатански смејали и свештеника ударали тако, да је свештеник за време опела три пута падао у несвест, док најзад није издахнуо поред свога сина.

Међу многобројним дивљаштвима извршено је једно над протојерејом Стеваном Ђурчићем у Огулину. Усташе су му најпре ишчупали браду, па му пребили ноге и руке. Пре него су га дотукли, извадили су му очи.

Тамо где други нису могли извршити језуитску „наруџбу”, језуити нису презали да је сами изврше. То се види из случаја свештеника Михаила Минаћа из Биљешева у срезу Зеничком. Њега је заклао један католички поп, који је заједно са усташком хордом упао у његову кућу.

Избор оружја за мучење српских жртава није задавао брига усташама. Чим оружје грубље, тиме садистичка наслада већа. По тим принципима убијен је гвозденом ђускијом прота Шпира Старовић из Автовца у срезу Гацком заједно са другим свештеником Вишњевцом.

Нису ретки случајеви да су усташе главама породица приређивали страховите последње часове тиме, што су им најпре убијали децу па тек онда њих. Тако је прота Богуновић из Доњег Лапца најпре морао гледати како су му убили два синчића и жену. Тек су онда убили и њега. Њихова су тела бачена у ону заједничку јаму гробницу између Доњег Лапца и Богићевца, која је постала долина смрти великог броја Срба из доњег Лапца, Кулен Вакуфа и других околних места.

Слична церемонија људождерском плесу око беле жртве изведена је у Книнском усташком логору, где су усташе довели свештеника Милана Тришаћа из села Врлине. Пошто је послужио за појединачна крвничка наслађивања, заклан је уз грохотан смех подивљале гомиле.

Познато је, да су усташе бацајући велики број побијених Срба у разне реке овим претходно везивали за тела камење, како би се што мање жртава појављивало на површини воде. И поред тога, Дрина, Сава, Драва и Дунав, проносиле су безбројне лешеве, којима се броја не зна. Међу онима које је у првим данима усташког дивљаштва избацила Драва, налазе се три свештеника, чији се идентитет није могао утврдити. Сава је, како изгледа, сведок много тежих злочинстава, јер и после скоро две године од проглашења „Независне Хрватске” проноси обезглављене лешеве, којима усташе привезују око тела дашчице са натписом: „Пасош за Београд”, „Виђен за Србију”, „Путује своме краљу Петру”! и слично. Нарочито је велики број лешева Сава пронела месеца јуна 1942. године. Почетком јуна те године јављено је са Чукарице, да је Сава међу многобројним лешевима пронела и једну комплетну свадбу са младом, младожењом и сватовима. Сви су били један за другога везани жицом. У исто време пронела је Сава леш једног свештеника, који је био везан жицом са својом женом и ћерком.

Пошто је клање било најслађе усташко убијање, заклан је 19. јуна 1941. године у Крупни на Врбасу прота Богдан Врањешевећ. Проту Петра Мајсторовића из Дољана у срезу Госпићком толико су мучили и понижавали, да се у очекивању поновних мучења сам у затвору обесио.

Проту Ристу Ђатић из Сојковића у срезу Ливно натерали су да у једној оближњој шуми гледа мученичку смрт осморице својих парохијана и личних пријатеља, па су тек после тога и њега убили, а тела им бацили у једну јаму.

У Власеници су желели да одједном гледају крв више православних свештених лица, па су 22. јуна 1941. побили свештенике Милоша Савића, Бранка Максијевића, Јанка Савића, Љубу Јакшића и Душана Бобара.

Неколико усташких бандита упали су у кућу осјечког свештеника и катихете Воје Војновића и рекли му да пође са њима. Уместо да га воде на са слушање, како су му рекли, одвели су га у правцу православног гробља недалеко његове куће. Престрашеној породици искрсла је страховита стварност пред очима тек онда, када су кратко време после тога чули плотун у гробљу. Тога момента испуштао је душу један од ретких српских родољуба Воја Војновића.

Прота Пајо Обрадовић, бивши сенатор из Брувна, Милош Петровић из Лужана, прота Милић Мандић у срезу грачачком, мостарски свештеници Влада Гвозденовић, Огњен Радић, Јевта Вујевић и Душан Алексић, свештеник Никола Вучковић из Дрљаче, свештеник Дане Бабић из Свињца, Богдан Опачић из Глине, прота Дамјан Штрбац из Босанског Грахова, прота Грозданић из Радуше, свештеник Илија Будимир из Црног Луга, свештеници Илија Бањац и Ратко Јелић из Дрвара, као и многобројни православни свештеници који су знано или незнано крв своју мученички пролили за српство и православље, жртве су заједничке акције усташтва и хрватског језуитизма, које је преко крви и суза приводило нове верске заробљенике не због њих самих, колико због њихових потомака, које ће католичка црква приправити временом на измирење и начинити их новим католичким јаничарима.

Бескрајна је листа мучења, којима су биле изложене стотине хиљада побијених Срба, српских жена и српске нејачи широм Хрватске. У овој највећој

несрећи свих српских времена, ретки су били они, који су умирали једноставном смрћу, а да претходно нису извргавани нечувеном садизму. Пребијање руку и ногу, сеча појединих делова тела, најчешће полних органа, сољење засекотина по телу, вађење очију и многобројне измишљотине мучења које само зликовачки мозгови могу замислити, средства су, којима је српски народ стављен на крст мучеништва само зато, да би се тиме остварило „хрватско народно право”. Дугачка ће бити листа злочиначке многострукости, а без сумње још дужи списак жртава, који ће српским поколењима кроз будућност служити као путоказ на опасност пред амбисом, где је, рекло би се, строваљена и свака помисао о обнови српско-хрватске сарадње у новој Европи независно од тога по чијим ће се начелима она формирати.

Поред онога, што се о страдању православног свештенства до 20. јула 1941. свакако у једном незнатном делу укупног броја жртава могло сазнати, усташка Хрватска је по утврђеном плану започела са српским истребљењем, чим је услед издајства и ратних догађаја дошла у прилику да приграби власт и оружје у своје руке. У немогућности да се прибаве потпуни подаци, ограничићемо се само на поједине случајеве из усташко-хрватског терора до половине месеца јула 1941. године.” (Псуњски; „Хрвати...”; стр. 177-184)

Псуњски такође износи сведочења Срба који су преживели Јасеновац.

„У великом јасеновачком логору, највећој логорској гробници Српства, приређивана је често нарочита дивљачка атракција. На стотине повезаних Срба поређано је уз један зид. Један усташки крволок изашао би пред пофронћеним и везаним Србима и на душак искапио боцу рума. Затим би на очиглед немоћних Срба наоштрио нож. То му је време било потребно да алкохол отпочне са дејством. А онда би зашао редом са стране пробадао дупшке несрећних жртава док не ликвидира цео квантум за тај дан.

Друга логорска атракција био је кавез један метар висок од бодљикаве жице, до пола метра, стављен у воду. У њега је угуран бивши министар Отон Гавранчић који је морао седети у тој води јер се није могао исправити. У таквом је стању приказиван као Хрват за „мустру” све док у најтежим мукама није издахнуо.

Али, дозволимо да о јасеновачком логору смрти, како су га сами Хрвати-усташе називали, говоре они једва хиљадити срећници, који су се као неким чудом из прича о „Хиљаду и једне ноћи” спасли и у Комесаријату за избеглице записнички нацртали хрватско-усташку политику потпуног истребљења како Срба, тако и оног малог броја њихових симпатизера.

Војислав Прњатовић, секретар Трговачке коморе из Сарајева, који се са 13 својих другова спасао из „логора смрти”, изјавио је 9. априла 1942. записнички између осталог и ово:

„У четири блумбирана теретна вагона, после дводневног путовања без хране и воде, допраћено је 24. децембра 1942. године на станицу Јасеновац 62 мушкарца и 150 жена (све Срби) из Сарајева. Како смо из вагона излазили, усташе су нас ударали кундацима. Пошто су нас поређали, отерали су нас мушкарце у усташки „табор” у самом месту Јасеновац, док су жене одвојене и одведене на другу страну. Кад смо стигли у „таборско” двориште ту смо поново постројени. Кратко време иза тога стигла је једна група од 19 загребачких

Срба, који су већ по спољњем изгледу одавали школоване људе. Њих су одвојили у посебну групу тако, као што се мало даље налазила још једна група од око 140 Јевреја. После извесног времена, усташе су нас најпре површно претресли у дворишту, па је затим један по један вођен у „таборску” канцеларију, где нам је одузет сав новац и ствари од вредности. При изласку из канцеларије, дочекивали су нас усташе код вратију и млатили нас штаповима као стоку. Пошто су нас тако опљачкали и претукли, вратили су нас у двориште, где смо поново образовали оне три групе. Мало после тога изашао је из „таборске” канцеларије командант логора, злогласни Милош Љубомир, бивши емигрант, несвршени правник из Љубушког. Чим се појавио у дворишту, наредио је да му се донесе овећи демижон (плетена боца) ракије. Ту пред нама отпочела је усташка пијанка. Пошто се напио, Милош се одједном издвојио из оне групе усташа са којима је пио и извадивши бодеж из корица упутио се према оној деветнаесторици загребачких Срба. Изморени и ошамућени свиме оним што се дотле са нама дешавало, нисмо били свесни онога што ће наступити. Кад се приближио људима, почео је да псује и виче, те на наш ужас, почео редом да коље људе. Заринуо би нож у врат са стране и нагло тргао у страну тако, да је у један мах пресекао жиле кудавице и гркљан. Крв би шикнула на лице и груди човека звери. Жртве су стајале укочено, престрављене, као замрле и углавном резигнирано са апатијом без гласа дочекивале ударац ножа. Тек понеки би дао глас од себе, или инстиктивно испружио руку према убици, да тренутак после тога падне мртав. Били смо ужаснути. Колико је то клање трајало, не знам. Као кроз маглу, видео сам, како је Милош довршио посао са том групом Загрепчана, па се крвава лица, прсију и руку упутио према нашој групи. Био сам сигуран да ми је дошао ужасан крај. Идући према нама, запело му је око на једном нашем босанском сељаку у гуњу. Био то неки сељак из Пала код Сарајева, чијега се имена не сећам. Несрећник је био други до мене. Убица му је нагло приступио и стао да му забада бодеж у груди где стигне, а када је овај пао, приклао га је као и оне пре тога. Хтео је да настави свој ужасни посао, али се у то појавио на вратима зграде ордонанс и јавио му да га зову на телефон. Милош је на то затакао нож у корице, наредио да нас преостале потерају у логор, па се упутио у зграду. Тој случајности можемо остали захвалити, што смо тог момента остали живи. Уз грдње и батине, преведени смо после тога у логор, који се налазио одатле удаљен око 3 км на ушћу Лоње у Саву, где се налази фабрика фирме „Бачић и друг”.

Сутрадан по нашем доласку, дакле на сам дан католичког Божића, дотерана је једна група од 56 Срба из Пакраца. Усташама ништа није сметао Божић, да њих 36 поубијају у „таборском” дворишту.

Масовна убиства, сем оних у јасеновачком „табору” где се Срби најпре пљачкају, вршена су обично пред логорском канцеларијом, која је била удаљена од наше бараке око 500 метара. О броју масовних убијања добивали смо податке од „гробара”, односно оних заточеника који су били одређени да побијене сахрањују. Ови су гробари стајали под командом једног сарајевског Јевреја, по занимању геометра. Оваква су убијања највише вршена на гробљу. После 25. децембра, па све до краја јануара 1942, дотериване су поједине

групе Срба, Јевреја и по неколицина Хрвата у логор. Пошто усташе нису трпели веће бројно стање од 1000, то су нови придошлице бивали редовито „ликвидирани”. Пошто би их пред логорском зградом повезали међусобно жицом, одводили су их на гробље, где су их натеривали да легну потрбушке у већ раније ископане јаме, дуге 100 до 200 метара, а широке 2 метра. Дубина се није могла већа постићи од 50 сантиметара због подземне воде. Усташе су затим узимали дрвене маљеве и секире и њима редом разбијали главе лежећима, или их бодежима пробадали. Затим су „гробари” затрпавали побијене.

Други начин ликвидације вршен је у самом логору кад се бројно стање повећа изнад 1000, да би се логор испразнио. Тада би усташе наредили такозвани „наступ” (збор). Ујутру 2. јануара 1942. наређен је „наступ”, па смо морали сви изаћи пред бараку и постројити се. Усташе су пролазили поред строја, загледали свакога понаособ и одвајали по вољи. Затим су одвојене повезали жицом и отпремили на гробље, где су поубијани маљевима и секирама. Сећам се да су у тој групи побијени Милутиновић и Ружић, мењачи из Сарајева, Војо Ерић, трговац из Сарајева и Јован Бећир, пуковник у пензији такођер из Сарајева. Поред тих масовних убистава, ређала су се свакодневна појединачна убиства као обична логорска појава.

Сем ових убистава, вршено је ликвидирање болесних заточеника. Велики број заточеника, иако свесни шта их чека, морали су се јављати за лекарску помоћ, па се тако логорска болница за 10-15 дана напунила. Кад се тако накупи изванредан број, усташе обично пред вече долазе и избацују болеснике пред болницу, где их секирама и маљевима убијају, па се затим преносе на гробље и закопавају.

Почетком фебруара 1942, јављено је усташкој логорској управи, да ће логор посетити једна међународна комисија, састављена од Српског црвеног крста, Мађара, Немаца, Италијана и представника Ватикана. Одмах су усташе предузели опсежне радове на изради нових барака и осталих зграда, које би имале приказати комисији „Потемкинова села”. Радило се по љутој зими. Уочи самог дана доласка комисије доведени су из вароши око 15 до 20 квалификованих мајстора, који су обучени у нова радничка одела, само им је стављен на руке заточенички број иако ови нису били заточеници већ Хрвати, па су постављени за машинама у логорској фабрици, тобоже као заточеници. Из болнице су избачени сви болесници и поубијани пред њом секирама маљевима и ножевима, а у кревете су легали хрватски болничари, па чак и сами логорски лекари. Тако је комисија могла да види добро однеговане болеснике и прилично угојене раднике у радионицама, док су стварни заточеници били уклоњени од додира са комисијом која се похвално изразила о приликама у логору.” (исто; стр. 184-189)

Аутор наводи још низ изјава сведока о усташким зверствима над Србима. Лучић наводи сведочење из Јасеновца Вукашина Жегарца.

„Индоктринација мржњом према Србима у Хрватској била је, а вероватно је и данас, врло широка. Међутим, Други светски рат и разбијање Југославије свим тим малим мрзителима Срба пружало је шансу да се свете за измишљени грех. Србофобија је била болест која је завладала у НДХ. Истине ради морамо рећи да је било и Хрвата који су се заиста понели братски према

Србима или према Јеврејима. Нажалост, таквих је било мало јер иначе не би било убијено скоро милион Срба и 60.000 Јевреја.

О времену када је било главогубно бити Србин међу Хрватима има много сведочанстава. Мој избор пао је на још живог Вукашина Вујо Жегарца, човека који је успео да се жив извуче из фабрике смрти, из Јасеновца. Овај човек је написао и књигу под насловом „Дневник о Јасеновцу”, јер је њоме хтео да отргне од заорава једно време када је помахниталост била реалност.

Вукашин Вујо Жегарац причу почиње описом догађаја у Градишки, после слома Југославије:

„Око 17 часова Бибо и ја одемо у кафану, да и ту прославимо рођење његовог Небојше. У кафани је било доста света и преко радија чујемо да је Краљевина Југославија пропала. Изађемо на улицу. Имамо шта и видети. Из дворишта среског начелства, гимназије, жупног уреда и цркве, излећу и трче наоружани људи уз гласне покликe Павелићу.

За час се велики парк испуни масом. Срби на брзину затварају трговине и радње. Беже са улица. Јевреји, очигледно, још нису свесни шта их чека. Остају у својим трговинама не слутећи зло.

Срби се са страхом подсећају краја Првог светског рата када је редовна аустријска војска напустила Нову Градишку, препуштајући је пуној анархији. Официри, војници и цивили, франковци почели су одмах да пљачкају и пале српске радње и трговине, искаљујући бес што су изгубили рат и царевину Фрање Јосифа. Али, убрзо је у Градишку стигао „зелени кадар” – дезертери из аустроугарске војске – који је спречио даље насиље. Као деветогодишњи ученик носио сам 1918. „кадровцима” храну у шуму по налогу учитеља Максима Огорелице.

Сада, 1941. уплашио сам се ове разјарене руље која је као лава извирала са свих страна. Пуцање, певање, веселје, кермес какав Нова Градишка никад није видела.

Кућа ми није далеко, али се не усуђујем да прођем крај наоружане масе. Седнем у такси па – право у Медаре. У такси ускочи и мој бивши колега из банке Вукашин Мирић. Вози нас сам власник таксија Никола Кезерић.

У Медарима смо дознали да су Немци код Банове Јаруге, што ће рећи на 30 километара од нас. На окупу је много сељака и сеоских младића. Сви питају: шта да се ради? Одлучују да чекају до јутра, па за Босну, где ће се, вероватно, дати отпор. Дознајемо да је мост између Старе и Босанске Градишке миниран. Договорили смо се да се нађемо у селу Горице, близу Саве, низводно од Босанске Градишке. Ту Немци не могу лако доћи тенковима, јер нема тврдог пута.

Поп Нестор Родић остаје да дели судбину са својим парохијанима, али даје јединца сина, Мому, гимназијалца, да иде са нама. Што се овај договор није остварио криви су кључеви Дирекције шума који су се налазили код мене у џепу. Трезор не може нико да отвори без мене, јер сам шифру само ја знао. У великој каси налазило се више од два милиона динара готових пара и још неколико милиона вредносних папира положених на име кауције.

Рачунао сам да са благајником обавим примопредају на брзину, да моји не би имали неприлика, односно да се не посумња да сам покрао и однео новац.

Био сам опрезан и ујутру рано са поште у Медарима назовем пошту у Новој Градишки. На телефону Ката Пајк, комшиница и „соколица”.

„Като, сестро, шта се то догађа у Новој Градишки?”

„Нема ништа, што би се тебе тицало...Само да знаш, да су сви државни чиновници позвани у Среско начелство ради полагања заклетве, па је боље да дођеш, да не мисле да си побегао”...!

Захвалим јој се братски и са двојицом другова кренем за Нову Градишку. Претходно сам у каиш на панталонама ушио 20.000 динара, 100 долара и десет малих дуката.

Одмах на улазу у Нову Градишку опколише нас усташе и стрпаше у затвор.

Касније сам дознао да је Ката Пајк известила стожерника о разговору са мном.

Доведоше ме у ходник среског начелства и извршише претрес од главе до пете. Узевше сав новац, револвер, чиновничку легитимацију и кључ од трезора.

Затражим реверс за кључ који је у руци већ држао католички поп. Капелан се издра и опсова ми мајку српску:

„Водите га у судски затвор. Шта ова битанга умишља, да ће нама заповедати...”

Нису ме одвели у судски него у котарски (срески) затвор. Пространа, велика соба и у њој само Никола Кезерић, таксиста. Прве ноћи у затвору ока нисам склопио, уверивши се да јелово дрво никако не спада у меко дрвеће.

Дознајемо да у судском затвору има већ стотинак виђених Срба из Нове Градишке. Наводно, доведени су као таоци, за случај да се неком Немцу нешто догоди.

Око подне дође Перо Павишић, сад већ у усташкој униформи, држећи у руци табак хартије и оловку и рече:

„Вас двојица имате сада прилику да ми усмено, или ако хоћете писмено, изјавите своју последњу жељу!”...

Усташко редарство у Новој Градишки преко круговала (радија) позива „добре Хрвате”, да дођу из града и околних села у двориште судског затвора, где увече могу да батинама искале свој бес на „непријатељу хрватског народа”. Чујемо то у хелијама. У души нам се леђи.

Увече око 10 сати пушта се у рад стара електрична централа, која се налази поред суда и стана „велечасног” жупника Матице. Тада се и отварају дворишна врата да руља може да уђе.

Из хелија изводе једног по једног. Тешко је описати, шта све с њима раде. Они који се живи врате причају нам невероватне ствари. Тако најпре набију несрећнику цак на главу, у уста му ставе пиљевину, вежу руке и ноге и онда туку и газе. Скоро сви смо тучени. Неко мање, неко више. Тројица су умрла од батина. Мртве су их обесили у хелијама. То су: Петар Пухало, шеф полиције, Милан Басарић, курир Среског начелства и сељак Богдановић, Личанин, отац седморо деце.

Мирка Трнинића, службеника поште, врло јаког и високог човека, тридесетих година, шесторица су једва извукла из хелије. Тукли су га по глави,

стомаку, вукли за уд. Јаукао је да га је цела Градишка чула. Остао је жив. Ђуру Баборца, кројача, су, као и остале, најпре претукли а онда обесили за тегтисе о плот.

Немамо куд. Психоза у ћелијама, нарочито после тих вечерњих „саслушавања” и малтретирања доводе нас до лудила.

Појединци се држе и кукавички: Мољакају и плачу.

Данило и др Драгутин Гајски су рођена браћа. Данило се држао јадно. Правник је по занимању и зет новоградишког милионера. Лупао је на врата доказујући да није Србин, већ унијата и да му није место у затвору. Добио је батине, као и остали.

Др Драгутин, новоградишки адвокат, начелник „Сокола”, посланички кандидат на владиној листи на изборима 1939. доведен је у нашу ћелију у униформи резервног официра. Био је срећан што није отишао у заробљеништво.

Милош Дивић, такође адвокат и посланички кандидат на Мачековој листи никако да схвати да је у затвору заједно са националистима.

После подне 3. маја 1941. долази кључар Стево у нашу ћелију и позове ме у ходник. Рече ми да је био у Медарима и да је од мојих добио 100 литара ракије, као поклон за Ускрс, али да не зна, како да ме вечерас спаси од батинања, јер је наша ћелија на реду.

Скинем каиш и кажем му да однесе у свој стан и тамо отвори. Убрзо се вратио. Улази у ћелију и каже нам:

„Слушајте ме добро. Вечерас ви долазите на ред. Ујутру ће доћи стојерник Лукац, да види како сте претучени. Уфачлујте се добро, а нарочито Дивић, Марковић. Жегарац и Кезерић. Други нека то учине мање и не треба много да кукају...”

Није нам рекао како ће извести подвалу. Да бих умирио другове, свима сам саопштио о чему се ради, односно шта се све од вредности налазило у мом опасачу.

У сумрак – ево руље. Долази. Стадоше пред нашу ћелију. Чује се звекет кључева, тишина. У нама капи крви нема. Чекамо као овца нож. Чујемо глас:

„Зови шлосера (бравара) Буцу, да отвори.”

Долази Буцо (брат апотекара Гавранића) и не може да откључа. Одлазе псујући нам све по списку.

Око два сата после поноћи долази Стево и пита нас да ли су били. Заменио је, каже, катанац на вратима једним великим зарђалим, још од Марије Терезије.

„Држите се, као што смо договорили. Лезите непомично и кукајте. Лукац долази око 9 сати.”

Ујутру чујемо Лукчев глас, како на сва уста грди Јанка Корена, управника затвора, и Стеву кључара што не могу да откључају врата наше ћелије.

Стево нам је помогао, али није био наиван. Оперушио је он и друге. Купио је касније кућу и 15 јутара земље.

Уочи 6. маја дођоше у празну ћелију преко пута петорица немачких војника. Пијани и весели. Преко ноћи ступимо са њима у контакт. Тројица нас

разумемо немачки, а Рајко, као бечки ђак, води разговор. Испричали смо им све што се дешава у затвору. Обећаше да ће ујутру реферисати својој команди. Стварно, одржали су реч. Око 9 сати дођу два немачка официра. Погледаше ћелије и одоше.

У 11 сати воде нас на суђење по групама. Пресуде су већ написане. Можемо бирати шта желимо бити: четници или комунисти. „Осуђујете се на издржани затвор и на принудни рад у казниони Стара Градишка, на неизвесно време (као четник или комуниста), ради тога што сте се огрешили о законе Независне Државе Хрватске”.

Суђење није дуго трајало. Убацише нас у затворени камион за превоз намештаја. У камиону стојимо збијени један уз другог. Рафали каменица ударају у камион.

Тако после 25 дана проведених у судском затвору, нађосмо се у правој казниони. Зграда је заправо тврђава из доба Марије Терезије. На спрат, зидана од камена. Зидови дебели преко једног метра, дугачка и широка, са великим двориштем опасаним шест метара високим зидом. Ћелије су смрдљиве и мемљиве. Плафон доста висок. Прозори мали са дебелим решеткама, ближе плафону, тако да се ништа не може видети осим неба. Лежаји са „причама”, као у судском затвору. Степеница на милионе.

Али, имамо и мало среће, један робијаш, по имену Милош, који издржава казну већ 18 година, јер је 1923. убио посланичког кандидата, предложио нам је да скупимо 150.000 динара да нам уреди да будемо пребачени из куле у једну стражарску зграду на улазу у казниону. Доносио нам је храну и воду, а чинио нам је и друге услуге. Поверовали смо му и дали новац. Нисмо били преварени. Када смо се преселили, овај свршени матурант нам је рекао, да је сав новац дао управнику казнионе, Бранку Пленару, преко његове жене са којом је у добрим односима.

У стражарској згради било нас је око 120 Срба из Нове Градишке и Славонског Брода. Ограђено веће двориште за шетњу. У приземљу стража, а на спрату три велике собе. Недељом примамо посете и пакете. Свакодневно нам стиже храна од пријатеља из Босанске Градишке и са села. Милош нам доноси новине и цигарете. Да се живети!

Тешимо један другога, да ћемо овако лако издржати и да неће дуго трајати. Једнога дана добро смо се покуњили. У новинама је осванула Черчилова прогноза, да ће рат трајати пет година! Шта смо му све псовали.

На дан 22. јуна 1941. били смо ведрији. Немачка објавила рат Русији. Наша прогноза је – брз завршетак рата. Шта онај Черчил зна.

Поступак према нама убрзо је измењен и поштрен. Нисмо више под управом казнионе, већ директно под стожерником и великим жупаном из Нове Градишке. Везу и даље одржавамо са надстражаром Матунићем, кога добро плаћамо, а Милош и његов другар Мехо кријумчаре новине. Наравно, не редовно.

Једног дана велика ужурбаност у казниони. Милош нам рече:

„Долази неки Будак са великом пратњом. Управник Бранко је премро од страха”.

Стварно, после подне долази доглавник др Миле Будак са пратњом у десетак аутомобила. Држао је велики говор у Винковцима и навратио да нас посети.

Сви аутомобили су стали испред наше зграде а доглавник је изашао де-рући се као луд. Био је много пијан. Једва се држао на ногама. Једнога сељака, из бродске групе, упита:

„Како је, сељаче?”

„Добро, господине доглавниче. Не туку и дају нам јести.”

„Ми Хрвати не тучемо, ми убијамо” – издере се државник др Будак.

Када је дошао у нашу собу, нисмо одмах устали, па се толико разбеснео да му је пена ишла на уста. Назвао нас је српским свињама, Циганима, разбојницима... Погледом је тражио др Драгутина Гајског, који му је био противкандидат на последњим изборима за срез Јастребарско.

„Шта си сада, господине докторе Гајски?”

„Југословен сам био и то остајем.”

„Та нација више не постоји, па те питам, да ли си Србин или Хрват?”

Након кратке паузе, Гајски одговори:

„Србин сам”

Будак није реаговао, већ упита:

„Има ли овде Хрвата?”

Јави се професор Јурај Кратки.

„Шта си по уверењу?”

„Југословен”, одговори професор.

„Тебе ћемо стрелјати. А ко је овде црвени?”

„Ја”, приђе му један гимназијалац.

„Како се зовеш?”

„Ја сам Јаношек, VIII разред гимназије. Зову ме „црвени” ради црвене косе”.

„Пакуј ствари и иди кући, ти си Хрват, а не комуниста”.

Адвокат Милош Дивић каже Будаку, да је био опозициони кандидат на Мачековој листи. Будак се цинично насмеја и рече:

„Такове ми требамо у затвору. Мајку вам вашу...Имате постелјину и јастуке... Живите овде ко грофови... Селићете се ви мени брзо одавде.

У пратњи доглавника били су Милан Лукац, стожерник, инж. Стјепан Шкопац, директор Дирекције шума, Антун Брничкић, предузимач, Карла Цвијић, директор, Емил Слама, директор банке, Јосип Круљац, власник творнице намештаја. Тодорић, осмошколац, Бранко Пленар, управник казнице и други, које не познајем. Било их је доста у десетак аутомобила.

Примамо разређене посете и дознајемо понешто што се догађа ван затвора. Први из затвора излази Рајко Марковић, јединац велетрговца Жике Марковића. Отац поклања велетрговину и кућу у вредности од осам милиона динара, по процени судског вештака др Рудолфа Пољака, судије, који је правио и уговор о преносу имовине на Независну Државу Хрватску. Да би отац, мајка и Рајко добили пропусницу за Београд, дао је Жика још шест милиона у готову.

На сличан начин, уз скромнија средства, која се дају као поклон Независној Држави Хрватској, пребацују се у Србију: адвокат Милош Дивић, коме је ипак помогла Мачекова странка, Никола Кезерић, Перо Станојчић, трговац Бата Николајевић, адвокатски приправник и Вељко и Ранко Зеџ, отац и син.

Вељко је као удовац оженио једну Црногорку, која неометано ради у суду као дактилографкиња код судије Крањца, задуженог за пренос власништва, имања и кућа, ликвидираних Срба у логорима или протераних у Србију, на НДХ. Као Црногорка, она је успела да извади из затвора мужа и пасторка, те све троје, без икакве накнаде, буду пребачени у Србију, у Богатић.

Последњи је изашао мој пријатељ Никола – Бибо Ђурић, уз услов да се покрсти. Жена му је Чехиња, једно племенито и дивно створење, У затвору је Бибо учио наглас католичке молитиве и изводио разне удурме, да смо се слатко смејали. Моја молба, коју је жена поднела, за дозволу за иселење у Србију, уз поклон имовине, није одобрена. Наводно, из затвора ћу изаћи, одмах, ако се покрстим и останем у Новој Градишки. То је био само изговор стожерника и мога директора Шкопца, који није предао новац мојој мајци. Задржао га је за себе.

Ништа ми није преостало, него да правим планове за бекство. Но, што ми је вредело кад уз сва преклињања и убеђивања, моја жена са сином Миленком и кћерком Љиљаном није хтела да пређе у Србију без мене. Бојала се, да ми бекство неће успети. Осим тога, уверавали су је да ћу бити пуштен, и да нема потребе да правим глупости!

Нисам могао да рескирам живот најмилијих: у случају мог бекства сигурно би били ухапшени. Како да се одлучим да ми син од непуне две године и кћерка од непуне 4 месеца дођу са мајком у затвор? Код усташа нема милости. Кољу и децу.

...Рано ујутру, 24. септембра 1941, стражар Јуришић рекао ми је у повећењу, да после подне идемо у Јасеновац. Жао му је, јер је познато да се у Јасеновац шаљу само на смрт осуђени.

Надстражар Матунић нам рече да идемо у Јасеновац по наређењу Управе казнионе Стара Градишка без знања Загреба. Долазимо на железничку станицу Окучани и ту остајемо прилично дуго. Примећујемо неку расправу ради нас. Прође један путнички воз, а ми остајемо на станици. Мали трачак наде, да ће нас вратити назад. Дође други путнички воз и – ми одлазимо за Јасеновац.

У Јасеновцу у дворишту домобранске касарне опљачкаше нас до голе коже. Морали смо на чаршав, прострт на земљу, да спустимо све што смо имали код себе: документа, новац, прстење, сатове, ножеве, чешљеве, огледала, цигарете, шибице, па чак и четкице за зубе.

Крај мене је стајао један официр и узимао све моје ствари. На чаршав је вратио диплому, чешаљ, огледало и четкицу за зубе, а у џеп ставио ручни сат „Шафхаузен“, сребрну табакеру, златно наливперо „паркер“, венчани прстен и новчаник у којем је било прилично новаца. Све спремно за бекство.

После претреса, идемо до православне цркве. Црква, старо светилиште у коју сам претходно залазио, сва демолирана: олтар порушен, слике искрзане. Неподношљиви смрад од коњске балеге. Нађосмо нешто сена и у једном делу цркве очистимо балегу и направисмо лежаје.

Преноћисмо прву ноћ, уморни од пута, без међусобних трзавица. Имамо велики проблем: где вршити велику и малу нужду? Смрад у цркви постаде још већи.

...Друга ноћ и друго јутро, а врата се не отварају. Гробна, црквена тишина. Један сељак уздише наглас:

„Ако има Бога, нека нареди овим животињама, да нам бар гутљај воде пружи.”

Приближава се и трећа ноћ. Шест сати је после подне. Наједном чује се нека галама и пуцњава. Отварају се врата. Један усташки официр са великим револвером у руци и десетак усташа са пушкама на готово упадоше у цркву:

„Све ћемо вас побити, ако не одате онога који је са црквеног торња давао светлеће сигнале.”

Истераше нас на брзину из цркве ударајући нас кундацима по глави. Убацише нас у један камион. Опет трачак наде, јер одлазимо из Јасеновца. Нисмо знали, да већ постоји логор број II у Лоњском пољу у који се скреће пре жељезничког моста за Новску.

Пред жицом, код улазних врата у логор, прочиташе нам буквицу; овако се треба владати у логору...

„Упамтите: овде имате само дужности. Немате никаква права”.

Ствари површно прегледаше, али зато запретише да ће бити ликвидран свако код кога се нађе новац или каква друга вредност. Трговина и пушење у логору кажњавају се смрћу.

Отворише врата и убацише нас унутра. Цвилимо: „Људи, дајте воде, ако бога знате.”

Воду нисмо пили од 24. IX у 12 часова до данас, 26. IX у 20 часова, а то је 56 сати. Усне су нам испуцале. Свест се мути. Полудећемо.

Било је вече, скоро мрак. Висок младић уведе нас у бараку и донесе воде:

„Сместите се за вечерас како знате.”

Одахнули смо. Жеђ нас више не мучи. Спасени смо. Бар привремено.

Спавали смо, односно легли да спавамо на под ходника између два реда кревета на спрат. Неко ме зовну по имену, да легнем поред њега. Био је то Милан Релић, бачвар из Славонског Брода, који ми је правио бурад за ракију. Легнем између њега и Паје Геренчевића из Сремских Карловаца. Причали смо до дубоко у ноћ. Рекоше ми да у бараци има око 900 људи, највише сељака из околине Бијељине, онда педесетак интелектуалаца из Мостара, и једна група Сремаца из Крчедина, Сремских Карловаца и Боботе. Описао ми режим у логору и ко су „главни” у нашој интерној управи.

Ујутро у 6 часова устајање. Чувар бараке или, како смо га доцније звали, командант бараке, Драго Хаци-Чолаковић, висок и снажан човек, родом из Бијељине, дугачком батином млати по људима, који се споро спремају или не могу да устану. Простачки псује. За пет минута морамо бити ван бараке. Остаје доста болесних људи, који не могу да устану упркос батинама.

Логор је опасан високом бодљикавом жицом, а на свим угловима су осматрачнице и пушкомитраљеви. Површина логора, једно 120 до 150 метара и 69-70 метара ширине. Жицом је подељен на два једнака дела. На левој страни једна српска, а на десној две јеврејске бараке.

Баракe су на стубовима од метар висине. Унутрашњи део баракe подељен је на три реда боксова на спрат. Добио сам лежај у првом доњем левом боксу. Свуда гадан задах и смрад. Непомични болесници врше нужду под собом на лежиштима. Вашке загорчавају ионако ужасан живот.

Главни командант за радове је инж. Пичили. Он врши надзор на изградњи насипа на реци Струг, притоци Саве. Одређује и број заточеника за рад.

Интерни заповедник је Слободан Мицић, шофер из Јање, код Бијељине. Његов заменик Мика Марковић трговац из Бијељине. Кувари: Душан Гучевац, Стево Симић, Душан Попара. Лекар др Перо Тодоровић, берберин Драго Светличић, чувар баракe Драго Чолаковић.

Ван логора на раду је командант радова Саво Хаџи-Чолаковић, брат Драгин. Постоје још десетари и педесетници. Десетар је особа која на раду контролише десеторицу, пазећи да не побегну, јер за њих одговара главом. Педесетар контролише десетаре, туче их, ако своју десетину не тера да ради и одговара главом у случају њиховог бекства.

Код Јевреја командант је Бруно Дијамантштајн, трговачки путник из Загреба, кога сам добро познавао јер смо често играли шах у Новој Градишки.

Слободан Мицић, као командант логора, често врши неко пребројавање и престојавање. Прави две групе. Моја група стоји одвојена поред баракe. Одваја мајсторе – занатлије. Иако је недеља иде се на посао. Чекамо сат два. Слободана интересује, како смо прошли у казниони и на путу до логора. Мене интересује њихов случај. Прича Слободан, да су најпре били у Госпићу, па су их пребацили у Јастребарско. Док су били у Госпићу, дневно су одводили веће групе на ликвидирање у Јадовно. У Јадовну има једна велика јама, дубока преко 100 метара (окомита шпилџа) у коју је, каже, бачен велики број живих Срба.

Слободанова група из Јастребарског дошла је прва у овај логор. Стигла је 21. VIII 1941. Било је око 950 Срба. Највише сељака из околине Бијељине, педесетак из Сарајева и Мостара. Истога дана после подне дотерана је већа група Јевреја, група Сремаца и још неколико мањих група, опет углавном из Босне. Прва четири дана ништа нису јели. Чак ни отпатке из јеврејске кухиње. Јевреји су добијали вагонску храну од своје богоштовне општине из Загреба. Овим друговима није имао ко шта да шаље, нити су се томе надали.

Петог дана дошао је Вјекослав Лубурић и одржао им говор. Рекао је да је ово радни логор и да ће у њему остати до завршетка насипа.

Одвојио је тада око 500 сељака. Касније се сазнало да су сви побијени у Славонској Пожеги.

Долазиле су потом друге групе и радило се са вољом и залагањем. Само, да се што пре иде кући. Веровали су Лубурићу. Обећао је да остају само до завршетка насипа.

Једнога дана дошао је Еуген Кватерник, шеф усташког редарства и дао часну усташку реч да ће кућама чим изграде насип. Снимали су их и приказивали у биоскопу у Загребу, како својски раде. У филму су они избеглице од четничко-комунистичког терора. Добровољно раде на изградњи Независне Државе Хрватске, због чега их добро хране и чувају.

...Постројени смо по десетинама, на челу са десетарима. Одлазе најпре Јевреји, па група занатлија. А онда 500-600 сељака и грађана трчећим кора-

ком до градилишта, удаљеног око 2 километра. Колона се отегла. Моја група Новоградишчана је 65. по реду и на зачељу је колоне. Морамо добро да трчимо, да стигнемо оне испред нас. Стижемо готово без даха на место кулчења.

„Радите, мајку вам влашку. Робови морају да раде без права да се буне.”

У нашем делу логора направише затвор од бодљикаве жице. Округао простор од десетак квадратних метара ограђен бодљикавом жицом са свих страна висине један метар. Кров је такође од бодљикаве жице. У жици се не може усправно стајати, а вода до колена. Што је најгоре, ти несрећници по дану морају ићи на рад, а по ноћи у жицу.

Просто је невероватно, како људи то издржавају данима радећи и не спавајући. Кажњавани су углавном интелектуалци, који су дошли у логор уз пресуду да су кажњени строгим затвором. Боље речено – да буду ликвидирани.

Прве муштерије „жице”, су српски официри пуштени из заробљеништва из Немачке. Њих је сада осам. Међу њима и капетан Душан Нећак из мога родног села Главаци, Лика. Он је издржао а с њим и Немања Ђурица, његов колега. Остали нису.

Вујо Жегарац у свом дневнику је забележио и најгрознији начин убијања Срба – спаљивањем!

„...Месец дана смо на Бачићевом имању. У шупи још спавамо стојећи. Дежурам испред циглане и проматрам, не бих ли опазио Бранка испред зграде творнице или у кругу логора. Пред зградом усташке команде постројено много усташа. Иду, помислих, преко Саве у борбу против партизана. Врага, крећу они према нашем тунелу. Јављам да долазе. Паја нестаде. Покушавам и ја да се изгубим. Кобојаги, носим у канцеларију извештај о броју болесника. Али, враћају ме у тунел. Усташе се постројавају. Истерају све из тунела. Ко не може да изађе, докрајчују га кундацима.

Бројно стање је преко две стотине. Био сам у десетом реду. Померамо се полако напред. Од усташа не видим шта се догађа. Већ сам пети по реду. Осећам у ногама чудну топлину. Необично јер је веома хладно. Са ужасом већ схватам нов начин ликвидирања: спаљивање у ужареним пећима циглане.

Боже, има ли те?

Двојица из другог реда уносе у пећ двојицу испред себе. И онда се враћају. Да буду први. Па њих онда уносе. У пећ. И тако ланчано.

Мозак престаје да ради. Ништа више не осећам. Обузима ме равнодушност. Већ сам полумртав. Бројим у себи: колико ћу минута још живети? Код броја шездесет, који, махинално, у себи изговарам, као кроз сан, чујем да неко виче.

„Докторе, излази! Зове те командант.”

Не реагујем. Све док ме не додирну нечија рука по рамену. Бранко ме изводи из реда, говорећи:

„Ми те требамо, докторе.”

Остајем жив и – непечен. Изгледа да операција спаљивања споро иде и да је досадила усташама.

Остале су поклали.

Бранка нисам више видео. Прича се да је убијен у тучи са усташким војницима, у сеоској кафани, неколико дана пошто ми је спасао живот.

На католички бадњак, око подне, опколише усташе бараку. Њих двадесет тражи да сви изађемо напоље. Паја и ја смо у малој, затвореној просторији која је служила као амбуланта. У бараци су болесни и немоћни, па нико не излази. Напољу снег и врло хладно – минус 25 степени.

Усташе улећу у бараку и редом бајонетима боду. На вратима други дочекују и кољу. Боже свети, колико кама у гркљанима! Дођоше два официра и клање престаде. Више од 15 људи је поклано. Мало их је остало у животу.

Паја је потпуно изгубио живце. У нервном растројству хтео је да се обеси. Није могао да клање гледа из близине.

Ставио је омчу око врата и гурну столицу испод себе. Био сам пред вратима када сам чуо неку лупу. Улетим унутра и имам шта да видим: придржавајући га зовем упомоћ. Саво Чолаковић ми помаже да му скинем омчу са врата. Ударам га по лицу док није дошао к себи. Дуго не може да схвати шта се догодило.

Испред бараке чистимо крв закланих. На рад се не иде, али зато нема ни ручка, иако је Божић.

Прошло је већ више од пола године како нисмо очима видели, а камо ли јели со и хлеб, а о уљу и масти и да не говоримо. Хранимо се углавном супом од киселог купуса или са по два кромпира дневно. Радујемо се ако их добијемо непромрзле. Сматрамо правом срећом ако у чорби од пасуља пронађемо понеко зрно. Нема га.

Једном смо, ипак, били сити. Готово пресити. Догодило се то онда кад су нам крајем године, по дубоком снегу, усташе дозволиле да из земље ископамо једно цркнуто кљусе. Коњска лешина била је у земљи већ недељу дана. Никад нисмо дознали шта је том коњу прекинуло живот али се кроз логор пронела прича да је липсао. „Био је заражен и сви ћемо се од тог проклетог меса поразбољевати...”

Усташе су подупирале ову гласину:

„Само се ви наједите, па ћете нам олакшати посао. Тровање уместо клања. Да се не умарамо...”

Глад нас је заслепила. Нисмо се обазирали на опасност. Нисмо је, у ствари, ни били свесни.

Ископали смо коња, одрали га и сваки логораш, а било нас је око 1.500, добио је по 300 грама куване коњетине. Боже посласнице! Да смо имали још и по парченце хлеба била би то права гозба. Нико није одбио. Јели смо халапљиво, бојећи се да однекуд не стигне наређење да нам се месо одузме.

Доктор Паја се такође прихватио коњетине. Умрети од глади или од зараженог меса било је готово свеједно. Овако смо бар имали пуне стомаке. У логору је то била права реткост. Паја ме је храбрио:

„На овако ниској температури свака клица је убијена. Буди безбрижан. Ништа нам се неће догодити...”

Ништа нам се није догодило, осим што су многи због халапљивости, касније повраћали.

Немам хартије и не могу да поднесем извештај о бројном стању. Бележница ми је остала у тунелу. Писар у Централној писарници је Исо Фрид из Нове Градишке, мој друг са академије. Од њега дознајем и понеку новост.

На улазу у логор је велика група људи. Постројавају их у двојне редове. Љубо Милош по старом свом обичају блефира вичући:

„Ма, богаму, има још логора у Хрватској, зашто све шаљу мени? Ово је радни логор у који примам само здраве људе, а болесне шаљем кући”.

Здрави на једну, а болесни на другу страну. Јадни људи, не знајући за Љубине блефове, одлазе међу болесне. То је група из Пакраца и Липика. Међу њима и моји познаници: Никола Зјалић, геометар, Владо Лончар, шумски инжењер и Раде Милошевић, учитељ.

У писарницу доноси извештај и јеврејски лекар Пишта Полицер из Осиека. Испричам му за Пају, а он мени о ужасном клању Јевреја на Божић.

Љубо Милош нас позива к себи. Држи крваво људско срце у десној руци. Поиграва се њиме гледајући како срце титра и пита:

„Докторе, од чега је умро?”

„Од прехладе” – велим тихо.

„Кажем ја да имам добре докторе. А ти, Јеврејчино, оживи онога тамо коме фратар (Мајсторовић) није добро пресекао гркљан...”

Долази група из Карловца. У њој је и брат моје жене Бранко Бореновић, геометар. Ту је и др Бранко Бараћ, прота и народни посланик из Двора на Уни.

„Спрема ли се овде дијетална храна?” – покушава Бранко да се нашали.

„Како да не, ја сам на дијети већ шест месеци, а ти нећеш издржати ни шест дана”.

Убрзо, ликвидирани су сви до једног.

Крајем децембра почела је изградња нових барака. Требало је направити 40, а саграђено је 9. Три за Србе и 6 за Јевреје. Дознали смо, да су логори I и II у Крапњу ликвидирани. То значи да сам од моје, градишчанске групе, остао сам. Бројно стање у мом логору, према тврђењу усташа, је 1.500 Срба и 6.000 Јевреја.

На српски бадњак дође једна група из Нове Градишке. Да бих је видео носим извештај. Група није велика, а и моји су, Градишчани: Милан Ђурић адвокатски приправник, Ђуро Ђурић, сељак из Шиметлице, Драган Драгојевић, лугар, Љубан Татомировић, гостионичар, Станко Кнежевић, чиновник Дирекције шума, Милан Витас, сељак из Машића, Милан Басарић, званичник Среског начелства из Окучана, Живко Ђурић, трговачки помоћник код Марковића.

Сви су поклани, осим Станка Кнежевића и Живка Ђурића.

...Смрт је у сталном походу. Кога ће се домоћи? Сви смо је свесни.

Крајем јануара пронео се глас о доласку нове комисије. Љубо Милош сазвао све групнике на састанак у главној писарници:

„Долазе ми пријатељи из Њемачке, па тражим, да се логор доведе у најбољи ред. Мора да се очисти сав снег у кругу и око барака. Мора се монтирати једна барака за трпезарију и централну кухињу и једна барака за болницу и амбуланту. Рок вам је три дана.

Јадни људи морали су да раде и по ноћи на великој зими.

„Пилана се мора оспособити за нормалан рад, да моји пријатељи стекну уверење, да је јасеновачки логор радни логор, а не логор за ликвидирање, како то непријатељска штампа и круговали (радија) пишу и говоре”.

На време је све завршено. Паја и ја селимо се у бараку болнице.

Пар дана пре доласка интернационалне комисије врши се генерална проба. Вјекослав Лубурић сазива збор свих заточеника и прети, да ће логор у потпуности ликвидирати, ако се догоди и једна грешка пред „пријатељима из Њемачке и Италије.”

„Мора све да функционише: у ланчари, циглани, пилани, економији, а нарочито у болници. Као доказ добре организације извршити попис свих затвореника. Болеснике ликвидирати. У попису могу бити само здрави људи.”

Поклано је више од 150 болесника. Сви који су се нашли у болници. Избачени су сви кревети да би се могло приступити рибању пода од силне крви.

Барака је преграђена на два дела. Болница има 15 гвоздених кревета са белом постељином и вуненим декама. Крај кревета асталчић са чашом за воду, а изнад кревета – табла за означавање болести и температуре. У делу амбуланте монтиран је зубни атеље. Уведена је и струја. Ради се и по ноћи.

Вршимо попис свих заточеника, али не успевамо да га довршимо.

Дознајемо да ће комисија доћи 6. фебруара 1942. Имамо још три дана, али попис се не може извршити јер заточенике стално одводе ван логора.

Поређају их као сардине у лежећем положају с тим што су им главе на ивици реке, па једни ударају маљем по глави, а други хватају за ноге и убацују у воду.

Понеке, ошамућене и још живе, затрпавају, земљом. Ужасна, језива смрт. Главни за ударање маљем је већ чувени Мујо из Бихаћа. Прочуо се по специјалном ударцу: једном удари – глава се спљошти.

Мујо од Бихаћа је за нас синоним зверства и душа усташтва. Не знамо како изгледа, али не знамо много ни о усташама. Ко су? Шта су? Шта хоће? Шта смо им скривили? Зашто нас желе мртве? Има ли греха у нама који би их „задужио” да овако поступају?

Узалудна су нам премишљања. Не можемо да докучимо о чему је реч. Али, овде смо да трпимо. Упркос томе што не знамо зашто... – Записао је Вујо Вукашин Жегарац, и данас живи сведок дивљања Хрвата и муслимана у усташким униформама. Жегарац се пита: Одакле та мржња према Србима? Одговор је данас јасан, то је последица католичке и комунистичке пропаганде која је баратала тезом о српском хегемонизму који угрожава све народе Југославије, а нарочито хрватски. Геноцид према Србима после такве индоктринације био је „одбрамбени” механизам Хрвата.” (Лучић; цит. дело; стр. 144-158)

Драго Шормаз сведочи о злочинима у Јасеновцу, мучењу, спаљивању живих људи и „крнисању” ужареним гвожђем:

„Подсећајући на зверска дивљања усташких клерофашиста, о чему сведоче бројни аутентични документи, Драго Шормаз посебно издваја речи ффра Мирослава Филиповића које је он упутио својим усташама, напуштајући једно од многих попршта масакра над недужним људима: „Само ви наставите посао, а ја ћу с Богом благословити ваше велико дело”.

Историчар и књижевник Драго Шормаз, један од сведока јасеновачког пакла, подсетио је јавност на злочине и масовне ликвидације у логору у Јасеновцу. Он је упозорио да су у скоро свим логорима формираним за време

Другог светског рата постојали крематоријуми, али да је логор у Јасеновцу једини имао крематоријум у којем су спаљивани живи људи.

– Према начину мучења и масовној ликвидацији, логор у Јасеновцу сврстава се међу најозлоглашеније логоре Другог светског рата – истиче Шормаз у разговору за Срну, и износи податак да је циглана у кругу логора коришћена као крематоријум у којем су спаљивани живи људи.

– Уским ходником људи су довођени до саме пећи. Натчовечанском снагом и вољом за животом логораши су притискали зидове да их не гурну у пламен отворене пећи, а зидови ходника често су под тим притиском пуцали и рушили се – казује Шормаз, и додаје да се сећа протеста становника из околине, који су негодовали јер их је гушио смрад спаљеног људског меса из јасеновачког крематоријума.

Према његовим речима, тадашњим јасеновачким целатима ни канибализам није био стран као метод најстрашнијег мучења, јер постоје необориви докази који упућују да су логораше доводили у стање потпуне изгладности и психичког растројства и да су у том безумљу једни друге нападали у нагону за преживљавањем.

– Специјалност јасеновачких усташа била је набијање жртви на главу ужарених гвоздених круна – док жртва не издахне – присећа се Шормаз, и додаје да се „овако свирепом крунисање, ипак, није често користило – због спорости убијања”.

Сведок јасеновачке голготе истиче да је један од посебних „специјалитета” у логору био – убијање логораша живим штакором.

–Затворенику је на стомак стављан живи штакор у посуду, везан тако да не може да побегне, осим, гризући и увлачећи се у утробу жртве – објашњава Шормаз, и тврди да су се по свирепости посебно истицали фра Мирослав Филиповић Мајсторовић, назван „фра Сатана”, затим фра Перо Бризица из самостана у Љубушком и Ивица Брклјачић, Ивица Матковић и фра Јере Маричић.

Они су се у Јасеновцу, тврди Шормаз, такмичили у брзом убијању и клању, за шта су из немачке фабрике „Солинген” наручивали израду посебне врсте ножева.” (Београдски дневник; „Куир”, 11. април 2005.)

Псуњски истиче да су сва сведочења која могу да се наведу и чињенице које могу да се изнесу овако на папиру, у књигама само „једна бледа слика, или незнатан исечак из обиља грозота, којима су били извргнути милиони Срба свих доба старости” и да сва литература овога света не може да обухвати злочине које су починили католички свештеници и усташе.

„Исто је тако и сам јасеновачки логор као целина, само исечак из система усташко-хрватске политике, да затре и сећање на Србе. Јер, српско губилиште није ограничено на јасеновачки и остале логоре, већ је велико таман толико, колико је велика и „Независна држава Хрватска”.

Ако се данас, после милионског уништења Срба по Хрватској нађе још по неко, ко поставља теорију „неодговорне масе”, тај је или сам неодговорна маса, или је препредени припадник политике „свршеног чина” у хрватско-усташкој служби, пошто су логори за Србе и оно мало југословенски оријентисаних Хрвата, били званичне хрватске установе, уклопљене у хрватску

државну администрацију и буџетиране из државне касе, а њихови функционери постављани указима владе и шефа хрватске државе.

Оставимо ли на страну чињеницу, да ли су ове логоре посећивале комисије међународног Црвеног крста, за које су се прилике уклањали сви трагови многоструких масовних злочина и комисији приказивана „Потемкинова села”, уништавање Срба заточеника ишло је по линији државне политике, коју је подржавала велика већина хрватског народа, учлањена у усташким организацијама.

Неће бити без интереса чути, што мисли о одговорности за масовне покоље Срба по Хрватској др Паја Јањанин, адвокат из Винковаца, на чијој се кући приликом ма каквих хрватских светковина у доратном животу редовито вила хрватска застава иако је он Србин православне вере. Ево шта разочарани др Јањанин на записнику од 11. новембра 1943. године о томе каже:

„После организовања усташке власти, Хрвати су се листом уписали у усташку организацију, а многе организације Мачекове сељачке странке (ХСС), листом су прилазиле усташама. Горњи пример најбоље доказује, да је сав хрватски народ одобравао усташки режим и његова злодела и да се са њиме идентификовао. Било је неколицина људи, који су се по страни држали, али нико од њих није протествовао против ових злодела. Уверен сам, да су они Хрвати, који су се држали по страни, у души се радовали прогону Срба. Човек нормалне логике очекивао би од те усташке власти, да ће прогонити оне Србе, који су се експонирани за време разних политичких режима у Југославији, као народне посланике, велике жупане, шефове полиција или среске начелнике. Но, хрватске усташе прогонили су колективно сав српски народ, без обзира којој је ко политичкој партији припадао и како се у друштву према Хрватима опходио. Њихова је тенденција била, да се истреби сав српски народ, те да на тој територији остану хомогени и да тај териториј задрже као ову вечну „Независну Државу Хрватску”.

Дајући дефиницију о зверствима по Хрватској, судија срескога суда у Бјеловару Бранко Јакшић, у записнику од 12. октобра 1942. године, тврди, да је покољ над Србима у Гудовцу извршила „Хрватска сељачка заштита”, дакле Мачекова борбена формација и на крају закључује:

„Може се рећи, да се све ово вршило и врши константно и по једном утврђеном плану. Мишљења сам ради тога, да ће остатак Срба који је тамо остао бити уништен на исти начин, како је то било и са стотинама хиљада других Срба, који су невино завршили своје животе у једном историјском раздобљу, који се још једино може упоредити са старовековним и средњевековним зверствима Џингис-кана и других барбарских народа”.

Немогуће је у једном ограниченом простору описати сва масовна српска губилишта по „Независној Хрватској”. Па ипак, поред Јасеновца, Славонске Пожеге и других, морамо се осврнути и на онај природни амбис у Велебиту, где су бачене десетине хиљада српских жртава, у највише случајева живи или рањени. Многобројни искази оних Срба избеглица из сабирног логора у Госпићу, који су чекали на ред да буду одведени и ликвидирани у овај амбис, а пуким случајем спашени изненадном талијанском окупацијом тога дела Хрватске, слажу се у детаљима. Чујмо стога Драгу Свјетличића, бријача из Добоја, шта каже о велебитској „долини смрти”:

„Казнионица у Госпићу била је сабирна станица за оне Србе из Хрватске, који су од месних власти одређени за Велебит. За време мога боравка у овој казнионици, од како сам 9. августа доведен, па до 25. августа 1941. године, формиран је свакога дана у казнионичком дворишту по један транспорт за Велебит. Сваки пут је у транспорту било 800 до 1200 људи. Они су везани два по два жицом, а затим су спојени једним ланцем по средини поворке. Сваку вечер враћали су се усташки пратиоци назад у казниону, носећи собом оне спојене ланце, које су сутрадан употребљавали за следећи транспорт. На овакав начин одведено је за време мога боравка око 18.000 Срба, који су на Велебиту убијани тврдим предметима по глави, а затим бацани у један дубок амбис у стенама. Дана 24. августа 1941. формиран је нови транспорт од 900 Срба, међу којима сам и ја био. Пошто смо страховито стегнути жицом и свезани спојним ланцем и када је све било спремно за полазак, стигла је изненада наредба да транспорт не креће. Усташки крвници су били страховито озлојеђени на ово наређење, а главни везивач, неки Ивица, јадиковао је: „Зар смо се бадава мучили док смо их везивали! Нека их сада одвезује ко хоће”! Најзад су одвезали неколицину Срба, а ови остале, па су нас сутрадан спровели возом за јасеновачки логор. Исти овај усташки крволок Ивица, коме не знам презимена, рекао нам је за време путовања у возу: „Захвалите Богу што нисте отишли у Велебит. Јер да сте тамо отишли, сада бисте били на небу”.

То су резултати српско-хрватског братства. То су резултати вечитих обзира према „хрватском делу нашега народа” за време заједничког живота у држави Југославији, која је била свачија, а најмање српска, пошто се српски народни живот састојао само у одрицању, а хрватски у натурању своје воље.” (исто; стр. 197-201)

21. Фратри – крволочни целати

„На челу српском крвљу изопијаних усташких хорди, невидљиво се вила црна језуитска застава. Њу су, у комаду меса што се срце зове, носили представници Светог оца папе и хрватског надбискупа, католички фратри и попови. Чиме би се иначе могло тумачити, да је велики број католичких попова и фратара било руководило масовним убијањима Срба, било и сами са ножем у руци играли улогу крволочних целата. Ево неколико примера:

Фратар самостана у Книнском Пољу Вјекослав Шимић није дозвољавао да у његовом присуству други од усташа коље Србе, пошто је то „право” придржао за себе и сам их клао.

Католички свештеник Еуген Пујић упао је у стан православног свештеника једног херцеговачког места и после цинизма равног само језуитској наслади, заклао свештеника православца, са којим је дотле живео у привидно најсрдачнијим односима.

Са олтара католичке цркве у Ливну држао је фратар др Срећко Перић „предикту” вернима и рекао им, да Србе треба клати редом, јер да то није никакав грех, шта више, рекао је да треба и његову рођену сестру убити, јер се удала за Србина. А др Срећко Перић, фратар, био је на српску и конкордатску срамоту, донедавно, пре рата, католички жупник у Нишу.

Неки фратар Анте, католички жупник у Тамушници среза брчанског, организовао је као усташки првак хајку на Србе, које је хватао по околици,

затварао их у немогућим просторијама и ту их, поред мучења глађу, страховито мрцварио пре коначног убиства.

У Босанској Костајници, на мосту који води преко реке Уне, тамошњи је гвардијан католичког самостана давао упутства како да се кољу Срби и заклани бацају у воду.

Са великом воловском жилом наслађивао је своју језуитску хистерiju „зачасни каноник” и жупник Иван Микан у Огулину, када је свакодневно упадао у препуни затвор Срба и дивљачки се обарао на њих, дајући тиме пример усташама шта треба да чине. Пошто је то спадало у његову „надлежност”, наредио је да се православно манастирско братство манастира Гомирја побије.

Језуитски клер послао је у нашички крај највернијег тумача хрватских интенција у особи фратра тамошњег фрањевачког самостана Сидонија Шилца, који се истакао у терору над српским телима и душама.

Католички попови Драгутин Марјановић и Фрања Гунчевић из Славонског Брода, присуствовали су као представници хрватског надбискупа многобројним мучењима и убијањима Срба у Сл. Броду и сами давали упутства.

„Мајсторима” за убијање и покатоличавање показали су се, поред осталих, католички попови Брало из Сарајева, Фрањо Матица из Нове Градишке, Зубић из Вуковара, Асталаш из Даља, Виолини из Брчког и други.

Да бисмо видели како се „екстерно” гробарило над српским животима изван логора као државних установа по Хрватској, кроз чије смо кључаонице мало пре једва провирили, дозволићемо Марији Богуновић из Ливна и Љубомиру Црногорцу из Челебића код Ливна да нам они изложе језовите детаље из свога краја:

„Под духовним вођством фратра др Срећка Перића из католичког самостана у Горици крај Ливна сврстали су се др Урмовић адвокат, Владо Кајић без занимања а за њима домаћи Хрвати, муслимани и Цигани. Пошто су најпре разоружали српско становништво, преваривши их обећањем законитости у „Независној Хрватској”, усташе су почетком јуна 1941. године отпочели са покољем. Уочи православних Духова стигли су из Ливна у суседно село Губин усташе, смештени у један аутобус. Пошто су се пријатељски обратили месном свештенику, замолили су га да им спреми ручак. Не слутећи језуитску препреденост, свештеник их је добро почастио. При завршетку ручка усташе су му рекли, да позове своје парохијане, којима имају нешто саопштити. Тек тада слутећи зло, свештеник је позвао једва шест својих парохијана, које су усташе заједно са свештеником стрпали у аутобус и пошли према Ливну, рекавши им да их воде на неко „саслушање”. Међутим, на око 3 км пред Ливном, аутобус је скренуо према брду изнад села Сухаче, где се налази велика камена јама, у коју сељаци бацају поцркалу стоку. Ту су усташе свештеника са његовим парохијанима и још неким сељацима које су успут стрпали у аутобус, најпре повезали жицом, па их затим на ивици јаме пострелили и стрмоглавили у амбис. Један међу овима, Јово Пајчин, пошто је био рањен и лакше повређен приликом обурвавања, успео је да се извуче из јаме и побегне кући. Кад су сељаци хтели да лешеве свештеника и осталих сусељана поваде и сахране, усташе су донели неколико канти бензина, које су сасули у јаму и запалили је.

Око 2 часа по подне, 20. јуна 1941, стрпали су усташе у један ауто др Душана Митровића управника болнице, др Крсту Зубића судију и др Ранка Маргетића адвоката, све из Ливна, па их повезли према Бугојну и заклали у шуми званој „Копривница”. Затим су њиховим породицама упутили лажна писма из Сарајева, као да ови већ мртви људи пишу својима, како иду на присилан рад у Немачку.

Заједно са једним бројем Срба, одведен је у пратњи своје жене и кћери свештеник Коста Станишић из Ливна, који је са целом групом нашао смрт у селу Прологу, удаљеном око 20 км од Ливна.

На 13. јул 1941, затворени су у затвор среског начелства у Ливну 13 виђених мештана. Њих су усташе заједно са већим бројем Срба из околице Ливна држали у затвору до 26. јула, па су их тога дана одвели у ону исту шуму Копривницу и ту их поубијали.

Два дана после овога новог покоља у Копривници, усташе су затвориле све мушкарце Србе, сем деце, у Ливну. Осим тога су са 5 камиона довели око 300 Срба из Врлике у срезу сињском. Кроз даљних 8 дана усташе су ове Србе одводили у партијама са везаним рукама позади жицом у хрватско село Пролог и тамо их клали. А кад су се побојали доласка талијанске војске, пожурили су да и остатак покољу у самој основној школи где су били затворени. Њихове су лешеве закопали у ђубришту и испод пода у школи. Тада је убијено преко 1000 људи и у Ливну није остао ниједан Србин старији од 16 година, сем петорице стараца преко 70 година, али је доцније један убијен.” (исто; стр. 201-205)

Псуњски наводи још многобројне примере ужаса и зверстава почињених над Србима.

„Према оном „програму”, којег је открио Миле Будак, министар „просвете и богоштовља”, вршена су масовна депортирања преостале нејачи из читавих крајева. Ова работа по својој окрутности представља злочин своје врсте. Усташе би ноћу упали у поједина српска села и наређивали српском становништву да се у року од неколико десетина минута спреме за полазак. Затим је даван знак за сакупљање. Сваки српски домаћин морао је на „зборно место” предати кључеве од куће, где је оставио све своје покретно и непокретно имање. На нарочитом формулару морао је потписати „драговољну изјаву”, да све своје имање оставља „Независној Држави Хрватској”. После напуштања села, депортирани су извргавани претресу. Усташе су им одузимали све од вредности што су могли ови у мањим завежљајима собом понети.

Чим је српско становништво истерано из којег села упадала је хрватска руља у њихова села и запоседала домаћинства са свим живим и непокретним инвентаром. И сада се нађе по који хрватски „наивчина” који поставља тврдњу да се хрватска већина није сагласила са усташким начелима! У каквом онда односу стоји оно јуришање на опустелу српску имовину после масовних убијања и депортација?

Да би се остварио „хрватски народни програм” и језуитска жеља за потпуним уништењем православне цркве и вере, затворене су све православне богомоље, од којих су многе претворене у магацине за напљачкану српску робу, која се затим у цркви продавала као у каквој базарској радњи.

Пошто су ретко преживели православни свештеници депортирани, остављени су остаци православља у Хрватској на милост и немилост хрватског језуитизма. Хрватске власти су се пожуриле да им се нађу „при руци”, па су им ставили рок за прелаз у католичку веру. Државним чиновницима православне вере, који су остали у Хрватској наређено је, да приликом испуњавања нарочитих формулара о службеним односима неће моћи остати у државној служби нити на подручју „Независне Хрватске”, ако у међувремену не пређу на католичку веру. За то време разарана је имовина Српске православне цркве, а они Срби који и поред терора нису хтели оставити веру својих отаца терани су под кундацима да морају присуствовати „мислима”, које су одржавали католички попови. Ови попови, праћени наоружаним усташким хордама, размилели су се попут грабљивица по свима местима где је било православних цркава, да тамо најпре, опет ваљда у име Христа, опљачкају све црквене драгоцености, а затим заплене црквене матице и најзад да изврше палеже оних цркава, које им за покатоличавање не би биле потребне. Тако су 12. јула 1941. упали хрватски католички свештеници у пакрачки епископски двор и истерали свештенике заједно са епископским вршиоцем дужности, које су стрпали у затвор. Пошто су опљачкали све црквене драгоцености, запалили су православну катедралу. Све то у име Христа и загревачког надбискупа Степинца, који је за то време служио мисе захвалнице („Te Deum”) „Независној Држави Хрватској”, на којима ниједном речју није осудио верски варваризам, какав се у историји човечанства не памти. Тога истог надбискупа видимо где са изасланством „бискупског збора”, 23. новембра 1941, поглавнику реферише о стању католичке цркве и на овакав начин прибављених нових католика. Надбискупов реферат поглавнику мога да је био веома обиман.” (исто; стр. 216-219)

„Према непотпуним подацима порушено је, попаљено заједно са у њима затвореним Србима или демолирано 288 православних цркава и манастира на подручју такозване „Независне Државе Хрватске”. Тај је број свакако далеко већи, али се хрватски надбискуп др Алојзије Степинац и са овим запањујућим бројем усташко-хрватског вандализма могао достојно представити поглавнику, кога је после тога Свети отац папа примио у званичну аудијенцију и ваљда због успешног реферата о истребљењу православља на територији независне Државе Хрватске, благословио га у име Христа!

Пошто је стожерник Виктор Гутић говорио 9. јуна 1941. испред бањалучког среског начелства и рекао, да ће остатак Срба који дотле није побијен или протеран уништити ако не приме католичку веру, наредио је да се узму све православне цркве, а да се на парохијским становима истакну натписи „Хрватски дом”. Већ сутрадан постала је прњаворска православна црква жртвом овога верског вандализма. Устахе су предвођене католичким поповима дошли у Прњавор, истерали свештеника из парохијске зграде и на њој окачили таблу са натписом „Хрватски дом”. После тога су се слични походи свакодневно ређали.

Да би уништење Српства и православља што симболичније представили, Хрвати су у већим местима наредили рушење или минирање православних цркава, међу којима цркве у Бања Луци, Бихаћу, Новој Градишки, Босанском Грахову и др. (...)

Мимо свега онога што су Срби дали у животима и крви, усташама то није било довољно, већ су спровели систем уцена, какав по својој обимности превазилази све злочине ове врсте. Из бојазни да депортирани или на смрт одређени Срби имућнијег стања не би сакрили новац и драгоцености изван усташког домаћаја, усташе су напола пребијене Србе уцењивали могућношћу поштеде живота ако им предаду новац и драгоцености. Кад су циљеве постигли, или су их убијали или су их осиромашене пребацивали преко границе, а на њиховим кућама излепљивали службене објаве хрватске владе: „Извлашћено у корист хрватске државе”. Овако опустошена српска имања попуњавана су већином кајкавским Хрватима из Хрватског Загорја, дакле правим такозваним „аутохтоним” Хрватима, од којих и потичу све несреће, које су Срби преживљавали од момента, када су их ови хрватски дошљаци унесрећили својим доласком. Тамо где се због недостатка „кајкаваца” нису могла попуњити српска имања, давана су она оним хрватским или муслиманским јаничарима, који су се истребљивањем Срба показали достојни такве награде.

Усташама није било доста српске крви и њихових имања по „Независној Држави Хрватској”. Кад су свршили са Србима тамо, окренули су се и према матичној српској земљи Србији, у намери да и овде повећају српски данак у крви. То најбоље сведочи ово ухваћено писмо београдског усташког стожера број 9, сакривеног иза олтара католичке цркве „Криста Краља” у Београду, које гласи:

„Велеможном господину стожерноме поручнику
поглавникове тјелесне бојне

Загреб

Драги стожерниче, храбри усташо!

Шаљем ти лист по нашем храбром усташу Звонку уз благослов католичке цркве Христа Краља у нашем будућем католичком Београду.

Приповједао ми је Звонко, да су наши храбри усташе муслимани и католици побили и поклали србијанске цигане у Мачви и Шапцу.

Звонко ми рече, да је он сам својом руком заклао двадесет и пет православаца у Мачви, те му зато католичка црква опрашта све грјехове, а Свети отац папа наградиће све храбре хрватске синове који су ставили под католички мач ове балканске шизматике.

Сви католици Хрвати и муслимани, усташе у Београду, учлањени су у нашој тајној усташкој организацији и чекају нестрпљиво анексију Београда хрватског града, домовини Хрватској.

У цијелој циганској Србији разапели смо уходарску мрежу, која ради пуном паром. Заостали Хрвати и муслимани остали су у привидној служби циганске Србије и имаде их приличан број у сваком уреду и по министарствима и осталим браншама. Навели смо ти и тајне шифре за дописивање. Загреб ће послати упуте, које имају делегати у циганском Београду.

Главни стожер ради на томе, да се униште православци на Балкану, на славу католичке цркве.

Сабирамо податке о српским комитама и војводама, јер смо дошли у посјед њихових списа и наређења. Дакле видиш, да хрватска ствар напредује преко Дрине до Ниша и од Ниша до Солуна.

Податке смо данас послали са списима. Пренио их је број 129 у Земун. Информирај се код главног стожера у Загреб да ли је број 129 уручио све. Новац за Ниш и Крагујевац шаљемо редовно.

За дом спремни! Усташки стожер број 9.

ПС. Уз лист се прилаже отисак печата „Топличког четничког одреда” са грбом и потписом, отсјеченог са једног четничког списка.”

Један међу многобројним усташким зликовцима, пошто се безброј пута окупао у невиној српској крви на територији „Независне Хрватске”, нашао је за потребно, да се за оно што га је пре тога Београд годинама хранио, одужи провокацијом на тај начин, што би у повољном тренутку убио којега припадника окупаторске војске и тиме послао на други свет неколико стотина невиних Срба. Београдска полиција ухватила је Химлију Берберовића из Босанског Новог, који је пре рата био запослен у Београду, па је као добар познавалац прилика упућен у Београд да настави са усташким неделима. Берберовић је по лишењу слободе пред полицијским поднаредником у Коларчевој улици број 1 о својим усташким злочинима између осталог изјавио и ово:

„Почетком мјесеца јуна 1941. добила је моја сатнија налог да иде у Глину. По доласку у Глину, прво смо претресли град, па смо затим ишли по селима. Ово претресање трајало је око 15 дана. Кад је са претресањем завршено, дошли су усташе из Загреба и Петриње, па смо тада добили налог да по селима сакупимо све православне мушкарце од 20 до 45 година старости. У прво вријеме вршили смо хапшење мушкараца. Њих смо сакупљали по селима и доводили их у Глину, гђе смо их стављали у судски затвор. Ту су остали у затвору по неколико дана док се затвори не напуне, а тада су убијани.

Убијање је вршено на више начина. Неке су затварали у православну цркву у Глини. У цркву је могло стати око 1000 људи. Тада је командир сатније одређивао 15 људи који имају да врше клање. Прије него што пођу на овај посао, давано им је алкохолно пиће и то некима рум а неком љута ракија, па кад се напију, онда су их са ножевима пуштали унутра. За вријеме клања је пред црквом постављена стража, а ово је чињено ради тога што су се неки православци пењали у звонару, па су затим скакали са ње. Ја сам био одређен да вршим клање у три маха. Сваком приликом су ишли и неки официри, Добрић Јосип и Михајло Цветковић, а поред њих је било и усташких официра. По уласку у цркву, официри су стајали код вратију и посматрали наш рад, а ми смо вршили клање. Убијање је вршено на тај начин, што смо неке ударали право у срце, неке клали преко врата, а неке ударали гђе стигнемо. Ако неки Србин не би био од првог ударца смртно погођен, тога су усташе приклали ножем. За време клања није горјела свјетлост у цркви, већ су били одеђени специјални војници, који су рукама држали батеријске електричне лампе и тиме нам осветљавали простор. У више махова десило се, да је неки Србин налетео на нас песницом или пак да је некога ударио ногом, али је тај био домах искаспаљен.

За вријеме овога клања била је у цркви велика галама. Присутни Срби викали су: „Живио краљ Петар”! „Живјела Југославија”! „Живела краљица Марија”! „Живела Србија”!, „Доле усташе”!, „Доле Павелић”! итд. Клање је

почињало у 22 сата увече, а трајало је до 2 сата. За вријеме док је последњи Србин био жив ове су манифестације трајале. Овако клање у цркви десило се седам до осам пута, а ја сам учествовао три пута. За вријеме клања сви смо били толико упрљани крвљу, да се униформа није могла очистити, већ смо је замјењивали у магацину, а касније се прала. Црква је послије сваког клања прана. Кад се клање завршавало долазили су камиони и носили љешеве. Обично су их бацали у ријеку Глину, а неке и закопавали. Неке су православце изводили на обалу ријеке Глине гђе су их стријељали из митраљеза. Ово стријељање вршено је одједном на 300 до 400 људи. Они су сви постављани поред обале у двије врсте, па су повезани конопцима један за другога и тако гађани из митраљеза, који су били постављени у непосредној близини. Љешине ових лица која су стрељана поред обале, бацане су у ријеку Глину. Неке групе Срба извођене су из затвора и стрељане у близини мјеста Глине поред шуме, па су послије закопани на мјесту где су стрељани.

Прикупљање Срба вршено је на тај начин, што је у одређено село ишло око 70 усташа и 30 нас војника, а сви смо били под командом усташких официра. Село је увијек било опкољено, па је унутра улазила одређена група, која сакупља Србе. Кад буде цијело село сакупљено, онда смо их стражарно спроводили у судски затвор. У прво вријеме доводили смо само мушкарце, а доцније и женска лица од 15 до 50 година старости. Приликом овог довођења видио сам да су усташе, неки моји другови и војници силовали жене и дјевојке, па су их затим одводили у Глину. Видио сам да су неки усташе као и војници долазили у логор, одакле су одводили жене које су хтјели, па су над њима вршили обљубу негђе на периферији града, па су их поново враћали у затвор. Од стране официра ово није било забрањено, јер су и сами официри ово чинили”.

Тако се исповедао један од безбројних хрватских терориста који је свесрдно поделио радост „Независне Хрватске” са већином свога народа и „војничком вјежбом” у домобранским редовима не само био помоћни род усташког оружја, него и вршио толика клања у Глинској православној цркви. Исто, дакле, онако, као што су их вршили и безбројни други Хрвати, без обзира имали усташку исказницу у цепу или не.

Прећутним благословом хрватског надабискупа, руководио је овим злочиним над злочинима у глинској православној цркви и свима српским крвопролићима глинске околице главом представник Римокатоличке цркве, гвардијан католичког самостана у Чунгићу Герман Частимир.” (исто; стр. 222-227)

„Прва „Поглавникова” јавна изјава била је: „Муслимани су цвијет хрватске народности”! Културно заосталији од Хрвата, босански су муслимани видели у овој изјави подстрек за све оно, што смо чули од Берберовића. И заиста, један део муслимана, са Хакијом Хаџићем, Мачековим прваком у Босни потрудио се, да заузме прво место у „врту” усташко хрватске избежљивости.” (исто; стр. 228)

„Када су се затвори напунили, Срби су одвођени у сабиралишта. У тим „сабиралиштима” усташе су почели да врше злочине. Да би „скратили посао” великохрватски шовинисти су отпочели са масовним злочинима и на

терену. Између тих бројних убистава српског становништва, спомињемо масакр у селу Гудовцу, крај Бјеловара, где су између 27. и 28. априла стрељана 184 сељака. У Благају на Кордуну, након што су позвали одрасле Србе из Вељуна и околних заселака, усташе су поубијали око 250 сељака, колико их се одазвало позиву. Неколико дана касније, у ноћи између 11. и 12. маја, извршен је један од најгрознијих злочина у историји, у српском селу Глина, где су усташе заклали 300 житеља Срба. Током јуна, усташка машинерија деловала је и у Херцеговини. У близини Љубиња 2. јуна, усташе су убили 140 Срба. Три дана касније поклали су око 180 сељака из села Корита код Гацка... Код Љубиња је поново убијено још 160 људи, а у три села близу Гацка око 80 мушкараца, жена и деце... Два дана касније, усташе су убили 260 људи у неколико села столачког среза. У то време у Опuzену, близу Метковића, стрељано је 280 Срба, ухапшених на подручју Стоца. У близини Љубушког побијено је, 30. јуна, око 90 Срба доведених из Чапљине.

Јун је био фаталан и за Србе на подручју северне Далмације. Масакр је уследио после великог хапшења српских сељака на подручју дрнишког и книнског котара. Ухапшено је 60 сељака, који су затворени у книнску тврђаву, да би затим на њима било извршено зверство. Једна група је поубијана на путу Книн – Грачац. У ноћи између 19. и 20. јуна, усташе су у Книну и Книнском пољу ухапсили 76 Срба и поубијали их у Промини. У неким селима врличке, дрнишке и проминске општине убијено је од краја јуна до средине јула око 250 сељака Срба, међу којима је био велики број деце и жена. У четири села око Книна убијено је до 12. јула око 70 Срба. У селу Присоју код Сиња, ухапшено је око 90 особа, које су – као што је постало уобичајено у овој усташкој, великохрватској држави – ликвидирали без икакве кривице, осим што су били Срби, православци, зато што су по мишљењу усташа и њихових идејних покровитеља са Каптола, представљали народ „уљеза”, „шизматика”, „хегемониста”.

Но, та прва крв није задовољила шовинистичку освету. Усташка геноцидна машинерија мрвила је и даље: У селу Суваји код Грачаца убијено је првог јула око 300 Срба... затим у селу Грабовцу код Петриње усташе су 24. и 25. јула побили преко 1200 људи. У раздобљу од 20. до 27. јула убијено је у Прибоју и околини неколико стотина људи. У Примислју је у ноћи 27/28. истог месеца ухапшено 80 људи – убијени су у Слуњу. Сутрадан, усташе су убили око 180 Срба у близини Војнића. Тог дана је извршен масакр и над педесет жена и мушкараца у селу Полаче код Книна. По неким подацима, крајем јула у Глини је убијено 2000 Срба... Тада је убијено и 500 Срба из Грачаца и околине...

Највећи покољи на подручју Босне збили су се крајем јула у западним подручјима. Претпоставља се да је тих дана у котарима Бихаћ, Босанска Крупа и Цазин убијено 20.000 Срба... на подручју котара Сански Мост око 6000, у котарима Приједор и Босански Нови још 6000...

Припадност српској нацији значила је смрт и у селима око Дунава, где су усташе побили око 250 људи. Од 29. јула почели су покољи у ливањском котару, и током следећег месеца убијено је преко 1000 људи. (...)

Колико је Срба, Јевреја, Рома, Хрвата убијено у НДХ, у име хрватског шовинизма, расне чистоте, у име „католичког” Христа, у име диктатуре – да-

нас је тешко рећи. Варварство које су спроводили хрватски шовинисти толико је одвратно, срамно и бедно, да се над њим гнушају чак и бивши окупатори. Хрватски народ, поштени католици, честити католички свештеници, такво блађење хрватства, католичанства, никад неће заборавити. Но, и данас има лажних патриота који желе фалсификатима да умање злочине својих истомишљеника, који су живели и убијали пре непуних педесетак година. Хрватском народу, поштеним католицима такви адвокати – фалсификатори нису потребни. Историју је немогуће прикрити пред будућим поколењима. Хрватски народ, поштени католички верници, никада се нису идентификовали са онима који су чинили варварство у име хрватства, у име католичанства.

Хрватска „независна” држава како су је реализовале усташе и римокатолички свештеници, била је симбиоза великохрватства и верског хегемонизма. Усташе, као једна мала терористичка групација, никада не би могли да спроведу свој план о уништавању српског, православног народа, као и Јевреја, Рома... да им у томе нису одлучујућу помоћ пружали римокатолички свештеници инструисани са Каптола и из Ватикана.

Тешко је данас сакривати пред историјом овај злочиначки рад римокатоличког клера, не само у врховима већ и на терену, међу народом. Безбројни су докази да су многи свештеници у римокатоличким униформама постајали усташки предводници. Ти људи који су требали да проповедају љубав међу хришћанима, показали су да им је до хришћанства најмање стало. Узели су пушку и нож у руке и клали невинне људе, невин српски народ – само зато што је друкчије мислио, зато што се није клањао римскоме папи.

Римски духовни империјализам у НДХ био је изнад оног у доба инквизиције, када су страдали појединци. У доба ове клерикално-шовинистичке творевине сви Срби имали су судбину вештица. Морали су да умру у грозним мукама! Подршка свему томе долазила је из Ватикана, и са Каптола. Из уста, из пера, помоћу штампе и деловања надбискупа, бискупа, ширена је једна идеологија која је по својој монструозности остала без премца у историји људске глупости!” (Лучић; цит. дело; стр. 160-163)

У поглављу „Шарићев духовни син – жупник Божидар Брало приноси људске жртве на олтар католичанства” Лучић износи документоване чињенице да је државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, у спису под бр. 12489/45, утврдила да је Божидар Брало, римокатолички жупник у Сарајеву, био организатор убиства у Босни.

„Одмах након доласка НДХ постављен је за замј. усташког повјереника у Сарајеву. Након напада Њемачке на СССР дао је наређење за масовна хапшења родољуба. Помоћу окупатора сакупљао је пропале типове у усташке формације. Те банде, по њему руковођене, врше масовне покоље у непосредној околици Сарајева: на Алипашину мосту и Рељеви, и у тим покољима невиног сељачког народа Брало и сам лично учествује пушком у руци те се с тих похода враћао с групама сељака које су довођене у логор у Сарајево и касније нестајале... Брало је све то радио на очиглед свога заштитника надбискупа др Шарића. Није прошло ни мјесец дана иза како је Брало почео да руководи споменутим бандама, а надбискуп Шарић именује га почасним предсједником надбискупског Врхбосанског духовног стола с правом на ношење љубичастог појаса. Опћенито је познато да је поп Брало био

Шарићев миљеник, и ради тога је унаточ своје младости дошао до одговорних дужности у цркви. Истога дана када је добио именовање, изјављује Брало на скупштини друштва „Требевић” да ће радити ’онако како је интенција мога надбискупа и мог Повјеренства у Загребу’. Пригодом предаје одликовања Брало надбискуп Шарић мотивира: да га предаје након што је ’уочио заслуге вич. г. Божидара Брало’. Надаље је Брало на већ споменутом састанку друштва ’Требевић’ изјавио: ’Из наших ’Требевићевих’ редова регрутирали смо усташе и домобране, усташнице и дужноснице’. У извештају на истој скупштини каже: ’Омладински пјевачки збор није могао испунити у цијелости свога задатка, јер су многи његови мушки чланови својевољно обукли усташке одоре и одушевљено отишли у борбу против заклетих непријатеља хрватског народа.’”

Брало је нарочито одушевљен страховитим злочинима Францетићеве „Црне легије”. Тако је 10. VII 1942, приликом сахране изгинулих усташа рекао: „Ја као жупник и усташа пригибам кољена над овим палим јунацима и усташким поздравом јављам вам да су ваши „црни другови” у Козари рекли своју ријеч и долазе да је кажу на Иван планини на обронцима Коњица и Брадине. Из те историјске планине чути ће се усташка брзометка и усташка ријеч. Како Црна легија говори ту своју ријеч свједоком је источна Босна”.

Послије погибије усташког пуковника витеза Францетић Јуре, Брало каже: „Босна га је упамтила, упознала и заволела оним даном када је у свој војнички дневник уписао повијесни надневак оснотка „Црне легије”. Нема сумње да усташтво представља најинтимнију језгру хрватске државности и да је оно тако уско и недјеливо испреплетено с повијешћу првих револуционарних дана, да је постало њеним битним елементом. Стога и није чудо што су се противници младе државе оборили свом жестином на усташтво и његова носиоца у Босни – „Црну легију”. Твоме витешкоме лику у нашој средини на зиду дижемо усташку десницу и кунемо се исто онако као и теби живу: Бесмртниче међу бесмртнима! окупи их као и нас у легију да нам душе над свима бдију и плове, напријед тако за звијездама тима, та усташа твојих јоште има!”...

„Вичемо ти као ти нама на врху Романије: На ноге мртви ти наш Јура, да нам и надаље из аркада бесмртних хрватских синова заповиједаш живима како се љуби, брани и за Поглавника и Хрватску пада! Остани с нама, твојим вјечно захвалним „Црнцима”, без тебе сиротанима, јер нитко међу њима није тако драг и мио, легендаран и велик био, као ти, драги наш Јура..”

Сам каже да је он: „Бескомпромисни проводилац принципа на којима је створена млада НДХ, војничар”. Када долази у Бања Луку у посјету др Виктору Гутићу, кличе овоме: „Теби брате, драги Викторе, као глави и души свега овдје захваљује се „Требевић”. Када би ти отворио наша срца, нашао би у њима стари пламен, кога је пухнуо и широм читаве Хрватске разбуктао Поглавник, а затим ти, Викторе. Ми смо увијек за Поглавника, за тебе и НДХ спремни”.

Када је било укинута повјереништво, пише сарајевска штампа: „Преузевши власт у најтежим, да не рекнем у критичним часовима, они (повјереници) су је извршили с толико обзира да је немогуће и замислити да би то

нетко боље учинио од њих. Изабравши такве људе за своје повјеренике, наш велики Поглавник је и опет показао да умије за свако мјесто наћи правога човјека. Он је могао мирно препустити овој двојници наших првака власт у нашој покрајини, јер су они до сада када одлазе са својих положаја, дали небројених доказа да су својој задаћи дорасли у потпуном опсегу, једном ријечју да су знали и умјели.” (исто; стр. 163-165)

У поглављу „Фра Петар Берковић, жупник и декан из Дрниша-крволок” Лучић износи податке о овом монструму.

„Као што је Брало у Босни плански спроводио директиве усташа да убиствима реше „национално питање” у НДХ, тако је слично радио и фра Петар Берковић, жупник и декан у Дрнишу. Према констатацији Комисије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача, под бр. Ф 4502/1, из изјава очевидаца: Јоце Дрезге из Дрниша, чувара затвора, Мате Приморца, чиновника из Дрниша, Стеве Вукашина, чиновника из Дрниша, Петра Накушића из Дрниша, Шпире Скочића, сељака из Нос Калика, и Шиме Лончара из Сиверића:

„Фра Петар Берковић као усташки функционер скупа с познатим крволоком Маројевић Јуром, таборником, одговоран је за хапшења, злостављања и убијања Срба у Дрнишу и околици. Ухапшеници били су довођени из опћинских затвора у Дрнишу у судске затворе, а одатле појединачно или у групама одвођени пут Книна, гдје су нестајали. Тако су Његуш Душан пок. Мате, Андрић Чедо Тодин из Дрниша, Беандер Ранко пок. Стјепана, Јањић Нико пок. Марка из Кучака и Јовић Коста пок. Јове, – били доведени у судски затвор дана 7. VI 1941. и то из опћинских затвора, а дана 14. VI 1941. одведени су аутом браће Мијановић пут Книна и нестали. Беандер Ранко посебно је био испребијан, и чувар затвора котарског суда у Дрнишу Дрезго Јосо му је потајно привео лијечника, др Марка Скелина. Ухапшеници су надаље били Јован Милош, бивши жандар Иваз Миле, Лончар Миле и Његић Јово. Споменути су доведени дана 8. VI 1941. из опћинских затвора у судске затворе, а дана 16. VI 1941, одведени су аутом пут Книна.

Дана 17. IV 1941, ухапшени су Вукашин Стево пок. Петра и Војко, али су пуштени дана 27. IV 1941. Петрановић Јово, речени Јувела, ухапшен је у исто вријеме и пуштен, али је у другом хапшењу Срба био убијен. Заједно са Стевом Вукашином и Војком ухапшени су и Чолак Симо, Мрђен Миховил, Јовић Нико и Бранко, те Вукашин Ранко.

Кувач Мирко, учитељ из Тепљуха, доведен је у затвор само зато, што је тражио да се пусти из затвора Ширинић Вјеко. Њега су усташе ударали по лицу и тукли ногама говорећи му да је комунист као и Вјеко Ширинић, када може да тражи пуштање Ширинића на слободу.

Дана 6. VI 1941, Берковић фра Петар у друштву с Маројевићем, те другим крвницима Доганом и Матковић Ивицом дошли су у кућу Лончар Шиме пок. Раде из Сиверића, те одвели собом сина му Косту и затворили га у судски затвор у Дрнишу, гдје је остао 15 дана; тамо су га мучили и напекон у непознатом правцу одвели и вјероватно бацили у јаму.

Дана 20. VII 1941, одвели су усташе Саву Скочића Иљина, који се више није вратио”.

Списак жртава које су страдале због злочиначког рада фра Петра Берковића, који је дала Комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, под Ф.бр. 4502/І:

1. Андрић, Чедо Тодин из Дрниша, 2. Његуш Душан пок. Мате из Дрниша, 3. Бендер Ранко пок. Стевана из Дрниша, 4. Његић Јово Крстанов из Тепљуха, 5. Јован Милош, бив. жандар, 6. Иван Миле, рудар из Сиверића, 7. Лончар Миле, рудар из Сиверића, 8. Јањић Нико пок. Марка из Кућака, 9. Јовић Коста пок. Јосе из Кућака, 10. Вукушић Стево пок. Петра из Дрниша, 11. Вукушић Гојко пок. Петра из Дрниша, 12. Петрановић Јово реч. Јувелја, из Дрниша, 13. Чолак Симо из Жинића, 14. Мрђен Миховил из Дрниша, 15. Јовић Бранко пок. Душана из Дрниша, 16. Јовић Нико пок. Душана из Дрниша, 17. Вукашин Бранко крчмар из Дрниша, 18. Кувач Мирко, учитељ из Тепљуха, 19. Лончар Коста из Сиверића, 20. Сточић Саво Шпирин из Нос Калика, 21. Каљик Симо пок. Марка из Нос Калика и 22. Зељак Нико пок. Тодора из Нос Калика'." (исто; стр. 165-166)

У поглављу „Фрањевачка гимназија у Широком Бријегу – фабрика злочинаца” Лучић износи детаље везане за ову гимназију која је одиграла значајну улогу у припремању окупације и у окупаторско-усташкој страховлади.

„Из ове гимназије је изашао низ усташа-фрањеваца који су своје усташтво показали у прогонима Срба. Из ње се добрим делом регрутовао управни и војнички апарат НДХ.

Одмах по капитулацији бивше Југославије, почетком маја 1941. године, усташе су у Херцеговини извршили масовне покоље Срба у околини Мостара, Стоца, Чапљине, Билеће, Невесиња и у другим местима. А инспиратори мржње према српском народу били су свештеници, који су и лично учествовали у прогонима и убиствима.

Међу њима се истицао столачки декан Марко Зовко, који је тада био у усташком одбору и као такав одговоран је за тешке покоље у столачком срезу. За њега Комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, бр. 12946, износи:

„Године 1941. с усхићењем и раширених руку дочекују окупаторске трупе и окупљајући око себе народ увјерава га у праведност Хитлеровог рата и у његову непобједиву моћ. Врло радо грли талијанске фашисте, води их на коначиште у свој жупски стан и тамо обилно части.

За кратко вријеме постаје идеолошки покретач, формира дивље усташе и усташку војску. У ту сврху, као жупник, често одржава савјетовања с угледним хрватским сељацима из околних села столачког среза обмањујући их лажима и страшећи их од опасности која им пријети од Срба, ако се правовремено не ликвидирају.

Он приступа масовном покрштавању српског живља увјеравајући га, да су му његови крштени листови гаранција да ће се спасити њихови голи животи, премда ти исти људи падају као жртве усташког терора и насиља.

Он бездушно агитира и онда, када је над јамом у Видову пољу побијено 200 људи, и одмах сутрадан, не осврћући се ни тренутка на оно што се догодило јучер, у чаршији с новинама у рукама живо агитира о незадржљивом напредовању Нијемаца кроз Русију, те о скором свршетку рата.

Он говори да је боље што су на вријеме побијени онолики Срби, јер да се није тако радило не би ниједан Хрват остао жив.

И онда кад је свакоме било јасно на страни кога је побједа, он окупља око себе све оне највеће непријатеље свега што је напредно и родољубиво и дочекује у Стоцу усташке министре Фрковића и усташког генерала Бегића те високе њемачке команданте.

И ту на састанку позива се на чувену лозинку министра Фрковића и исту пред свим присутним понавља, да у Хрватској не смије бити Срба.

С агентима и доушницима талијанске ОБРА-е, њем. Гестапоа и УНС-а, организира хапшење и интернирање родољуба у затворе и логоре. То све ради подло и у рукавицама, као да га се ништа не тиче, и као да он ништа за то не зна.

Марко Зовко је „тјешо“ све принове вјернике, насилно преведене на католичку вјеру:

„Није нам била намјера да спасавамо ваше животе. Хисторија учи да је и прије било народа који су нестали па ће нестати и српског народа. Ми нисмо мислили да вам примањем у римокатоличку вјеру и животе спасавамо. Преводећи вас у римокатоличку вјеру, имали смо намјеру да вама само душе спасимо“.

Злочин у име хрватства и католичанства у НДХ спроводен је на најварварскији начин, који је и Немце – покровитеље збуњивао. Европа није могла да верује да тако нешто може да се чини у 20. веку, а уз католичку антипропаганду она ни данас не жели то да верује. То је одбрамбени механизам свег католичанства, а и у овој деценији кад напуштамо 20. век, католички Запад не жели да зна истину о злочину Хрвата-католика јер би самим сазнањем требао да подели и кривицу. Кад знамо да истину о злочину оних Хрвата, који су се звали – усташе прикривају и Хрвати комунисти, схватићемо зашто овакве књиге смеју да се штампају само у Србији.” (исто; стр. 166-168)

„Док ватиканска дипломатија појачава своје односе с усташком диктатуром, у Хрватској тече оно што ће се означити као „покољи за које не зна ни најмрачније историјско доба“.

Ескалацију етничковјерског геноцида и моралну одговорност (али не само моралну) католичке цркве, потврђује сам диктатор Анте Павелић. Интервјуисан од италијанског новинара Алфија Русоа, крволочни поглавник тврди да се „понеки Србин побунио, и ако се други Срби побуне, побити ћемо их; а ако се сви побуне, све ћемо их побити“, па прецизира: „Ово није покољ него чин правде“. Новинар који види „фратре и свећенике како машу марамицама и бучно аплаудирају“, пита га: „Како то да фратри и свећеници подржавају једног човјека и један режим који проводе насиље?“, а поглавник одговара: „Ти не знаш ништа: овдје фратри и свећеници мрзе православце... Срби су мрски странци и округли непријатељи“. На ове ријечи Русо се буну: „Али не можете да их убијате!“, а Павелић узвраћа: „Ниједан споразум није могућ између човјека и вука. Чак и ако се вук припитоми понекад утрисе и убије“. Уосталом, побожни поглавник „не само што је око себе стално имао свештенике као савјетнике и што је један свештеник био учитељ његове дјеце, него је имао и властитог исповједника, а у својој палати разматао се тиме што има и капелу“.

Биће безбројна свједочења директног учешћа католичких духовника у етничковјерском геноциду који је вршио поглавник: на примјер фратра Агостина Ђаволе (из фрањевачког самостана Сплит), постављеног на чело усташких одреда с мантијом и пиштољем; свештеника Божидача Брала, који је такође оптужен да је учествовао у покољу 180 Срба у Алипашином мосту; свештеника Николе Пилогрва из Бања Луке, одговорног за систематске покоље србоправославаца у свом котару; фрањевца Јосипа Вукелића (капелана Равнатељства Првог усташког округа), који издаје наредбе за пљачке, паљевину кућа и покољ Срба на подручју Бања Луке; свештеника Звонимира Брекала (капелана усташких оружника у чину сатника), који мучи и лично убија многе интернирце у логорима за истребљење у Чулинама, Цвитану и Липовцу; вишеградског жупника Ивана Милетића, који се „на позив усташког сатника Гавеза упућује код његових бојовника да окријепи уморне, да ојача несигурне, те да свима подигне морал и вољу за борбом, мијеша се с најбољим бојовницима да би сијао смрт око себе побуњеним српским болшевицима (то јест Титовим партизанима)”, како о њему пише у часопису „Хрватски народ” духовник и војни капелан Еуген Балухан; фратра и војног капелана Диониса Јуричевића који руководи упадима у српска села и гине у борби с партизанима приликом усташког напада на Дицмо; католичког свештеника и војног капелана Јосипа Булановића (званог „поп Јоле”), који ће 1944. бити подпрефект Госпића и у тој улози лично ће се заузети за ликвидацију последњих Срба у граду.

Овај феномен је такав да на јединствен начин карактерише стил усташких покоља за разлику од истребљења која су вршена у свим другим земљама за вријеме Другог свјетског рата, у тој мјери да је скоро немогуће замислити једну казнену експедицију усташких банди без свештеника и прије свега без неког фрањевца који их води и потиче.

Крвави крсташки рат многих хрватских католичких духовника наставиће се све до пада Независне Државе Хрватске. О томе ће посвједочити телеграм који 30. марта 1945. упутио капетан Ивлин Во, из 37. британске војне мисије у Београду, Министарству спољних послова у Лондону:

„(...) Већ неко вријеме фрањевци из Хрватске стварају забринутост у Риму, било својим својеглавим понашањем, било ускогрудим патриотизмом. Већина њих потиче из слабије образованих слојева становништва, и привучена је да уђе у Ред, као што показују многи елементи, сигурношћу и релативно лагодним животом који овај ред нуди. Многи од тих младића послати су у Италију на обуку и провели су један период у близини Павелићевог штаба у околини Сијене. Ту су им се придружили усташки агенти који су их задојили Павелићевим идејама. Са своје стране они су, кад су се вратили у домовину, пренијели те идеје ученицима по школама. Сарајево се помиње као центар фрањевачког усташтва.

Један злочинац у униформи, по имену Мајсторовић, познат по злочинима које је извршио над робијашима у злогласном концентрационом логору Јасеновац, идентификован је као бивши фратар, отац Филиповић. У истом том логору један други духовник, отац Бркљачић, вршио је службу у својству официра. Трећи, отац Булановић, обављао је функцију префекта у Госпићу и вјероватно је учествовао у покољу православних сељака”.

Оно што ће се назвати „фрањевачким усташтвом” само је један аспект одговорности хрватског католичког клера у етничковјерском геноциду који је натапао Хрватску крвљу између 1941. и 1945. године. Вишеструка је одговорност, директна и индиректна, која је потхрањивана прећутним пристанком, изостанком помоћи, оправдавањем из интереса, саучесничким или бојажљивим ћутањем.

Дописи из Хрватске италијанског новинара Корада Золија садрже прецизну оптужбу Хрватске католичке цркве у геноциду који је замислио и остварио поглавник. Золи пише за вријеме разбукталог рата, у периоду у којем је сваки чланак подвргнут гвозденој цензури фашистичког режима, док мусолинијевска диктатура одржава одличне односе с Римском црквом. Упркос томе 18. септембра 1941. у новинама „Resto del Carlino”, у чланку под насловом „Птичице из Грачаца”, Золи пише како је руља католика предвођена фрањевачким фратром обила врата једне православне цркве у коју се било склонило 500 Срба (углавном жена и дјеце) и све их побила; затим коментарише:

„(У Хрватској) ситуација се компликује у најопасније аспекте вјерског рата. Ту су банде кољача које су водили и потпаљивали католички свештеници и духовници, а по свој прилици и сада их воде. Ово је више него доказано: у Травнику, стотињак километара јужно од Бања Луке, један фратар, затечен да лично са распелом предводи банду кољача, стрељан је (од италијанских војника). Дакле, Средњи вијек погоршан употребом митраљеза, ручних бомби, запаљивих средстава, динамита... Све невоље се дешавају због доласка правих усташа који су приспјели из Загреба и који организују, наоружавају и руководе покретом прогона православаца уз саучесништво, а понекад и уз директно учешће фанатичног католичког сеоског клера... Онај први фрањевац из Асизија назвао је браћу и сестре птичицама док ови његови ученици и духовни потомци, пуни мржње, који живе у Независној Држави Хрватској, убијају невинне особе, своју браћу по Оцу небеском, истог језика, исте крви, истог поријекла... убијају, живе закопавају, мртве бацају у ријеке, у море, у поноре”.

„Фанатично сеоско свећенство” којем ће усташка диктатура увијек изражавати апсолутну оданост и непролазно признање, што показује поглавник:

„Увјерен сам да ће потомци бити захвални хрватским свећеницима што су првим бојовницима наше Независне Државе утувили у главу чисте осјећаје, једну другу ћудоредност и штовање Бога, као и одважност и одлучност у сучељавању с непријатељем, у домовини и иноземству”. Католичко свештенство, чији ће врховни представник, примас Хрватске, монсињор Алојзије Степинац, 21. марта 1944, бити одликован „Велередом”, највишим одликовањем усташке диктатуре резервисаним за невојничка лица.” (Ривели; цит. дело; стр. 181-185)

Пол Вилијамс, такође као и претходни аутори указује на чињеницу да је Пије XII био потпуно информисан о свему. Наводећи уобичајене канале преко којих су ишле информације, а то су опат Марконе и Степинац, Вилијамс наводи и друге начине на које се папа информисао.

„Пије XII користио је и алтернативна средства информисања када су догађаји у Хрватској у питању, укључујући емисије Би-Би-Сија које је за њега

надгледао и преводио Francis D'Arcy Osborne, изасланик Лондона у Ватикану. Шеснаестог фебруара 1942, емитован је следећи садржај: „Најгора злодела чине се на простору Загребачке надбискупије (Степинац). Братска крв тече у потоцима. Православни верници примају католичанство под принудом а надбискупа нема да изрази револт. Уместо тога, судећи по извештајима, он учествује у нацистичким и фашистичким парадама.”

Осмог фебруара 1942, осам дана пре ове емисије, Првослав Гризогоно, бивши министар Краљевине Југославије, послао је званично писмо Пију XII у коме је нагласио све грозоте које су усташе починиле у широм нове Хрватске (...)

Упркос таквим извештајима, Пије XII никада није изговорио ниједну реч против усташа. Папа се није огласио чак ни када су се по завршетку рата документовани извештаји о учешћу фрањеваца у масовним егзекуцијама појавили у међународној штампи. Никада није позвао на одговорност ниједног члана свештенства; чак ни фра Мирослава Филиповића, фра Звонка Брекала и друге команданте логора смрти. Никада није казнио никога, чак ни фра Божидара Брала који је организовао масовна погубљења или фра Г. Казимира надстојника манастира Гуњић, који је надгледао покољ у Глини.” (Williams; цит. дело; стр. 70-71)

И Ривели истиче да је папа био одлично обавештен о свему.

„Сам папа, Пије XII, знао је све. Кад није био обавештаван ни од високих ватиканских достојанственика, ни од представника Свете столице који су били непријатељски расположени према усташкој диктатури (нпр. кардинал Тисеран), ни од званичних југословенских или англоамеричких представника које је папа примао на званичне али и на приватне пријеме, барем у једном случају Свети отац је имао директне информације: „Бранко Бокан, представник југословенског Црвеног крста код Свете столице, добио је од своје организације задатак да испослужује интервенцију и посредовање Ватикана у прилог Срба православне вјере, као и Јевреја и Цигана, који су буквално истребљивани од група хрватских католичких фанатика. Бокан тврди да је узалудно покушавао да добије пријем код папе, али да је свеједно успио да му достави информације”.

Знао је папа, знала је Света столица, знала је Римска црква. Али је ћутала. Баш као што је крајње неодлучна ћутала за вријеме нацифашистичких антисемитских прогона. Неколико католичких коментатора избацило је хипотезу да је Пије XII сматрао неефикасном мјеру изопштења из цркве нацифашиста и усташких кољача; тумачење које је демантовано будућим акти-ма папе Паћелија, који је 1949. приступио изопштењу свих комуниста.

Један дио католичке историографије приписао је ћутање Свете столице „реалполитици” Пија XII, понтифекса који је био опсеђнут комунизмом. Харолду Титману, отправнику послова САД при Светој столици, папа Паћели је рекао да Ватикан није посебно осудио нацисте зато што би тада морао да прошири осуду и на большевике, а то се „очито не би свидјело” источним савезницима, Совјетском Савезу, у рату против нацифашизма.

„Политичко ћутање” Ватикана према варварским дјелима нацифашиста, жигосали су и разни католички представници, као кардинал Тисеран: „Надам се да историја неће сутра морати да прекоријева Свету столицу да је

проводила политику комодитета искључиво због сопствене користи или још горе од тога. То је заиста жалосно, посебно када смо живјели под Пијем XII”.

Као италијански католички интелектуалац Карло Бо: „Папа који мјери своје ћутање јесте папа који се прилагођава друштву које је већ одавно навикнуто на то да не води рачуна о еванђеоским истинама и које је дозволило да коров непосредних интереса расте на човјековом тијелу”. Као њемачки кардинал Допфнер, који је 8. марта 1964. поручио из проповједаонице катедрале у Монаку: „Историјски поглед унатраг савршено оправдава мишљење да је папа Пије XII морао снажније да протестује”.

Лаичко историографско тумачење које је ближе чињеницама, ватиканско „ћутање” у односу на балкански холокауст приписује стварној димензији завјереничког саучесништва: у рађању једне државе која је „идеолошки” католичка, као што је Хрватска на Балкану, Света столица је прије свега видјела могућност да на том простору ојача власт и структуре Римске цркве, те да извуче корист из антикомунистичког упоришта у том стратешки важном простору према Истоку. Уосталом, најрадикалније непријатељство у односу на комунизам главни је циљ ватиканске спољне политике током XX вијека: одбојност која од крајње и неопозиве осуде совјетског болшевизма прераста у отворену подршку свим антикомунистичким снагама и режимима. У усташкој Хрватској „Католичка црква се вратила духу крсташког рата против албижанаца. Ни у једном другом дијелу свијета нису свештеници тако прихватили и поздравили један новонастали режим; али црква није успјела ни у чему да се одупре искушењима, ма колико била скандалозна, која су јој наметнули режими који су се позивали на хришћанску цивилизацију: на примјер, онај из Вишија”. Дакле, никаква осуда није могла да дође од Свете римске цркве за грозоморну диктатуру Анте Павелића, којој је папство Пија XII умјесто осуде дало подршку и покриће баш преко загребачког надбискупа и примаса Хрватске, монсињора Алојзија Степинца.

Одговорност, непосредна и посредна, монсињора Степинца за вријеме крвавих година усташке диктатуре у Хрватској, таква је и толика у име и за рачун Свете римске цркве. У цијелом периоду 1941-45. Ватикан је, у ствари, непрестано подржавао, гарантовао и помагао колаборацију примаса Хрватске с Независном Државом Хрватском која се свим силама zaloжила за етничковјерски геноцид.” (Ривели; цит. дело; стр. 243-247)

22. Дивљачко сатирање православних храмова

Клероусташка власт је била решена да истреби све српско и православно. Сведочанство о стравичном духовном, верском геноциду оставио је Псуњски. И овде треба узети у обзир да он пише док рат још траје, тако да подаци нису комплетни.

„Остављајући другим делима да обухвате остало, ми у настојању да истином доприносимо отржењу, уколико се ради о уништењу живог православља и његових непокретних споменика, задужујемо хрватски католички клер са усташким делом хрватског народа и стављамо им на терет верски вандализам, испред кога, колико нам је могуће, дижемо завесу приказујући га овако:

Насред села Александровца у срезу подравско-слатинском сазидаана је православна црква посвећена Светом Илији. Усташе су упали у ову цркву, па пошто су иконостас порушили и полилеје са архивом спалили, „опоганили су се у цркви” – каже један избеглица у своме саслушању.

На дан, 29 јула 1941. године, спроведена је обимна усташка хајка на Србе у Босанској Крупи. Од куће до куће, усташе су одводили православне мушкарце све до 10 часова увече. Пошто су их прикупили, затворили су их у месну православну цркву. До зуба наоружани усташе ушли су затим у цркву и запалили свеће, рекавши претходно затвореним Србима да им пале свеће још за живота. Онда је почело страховито мучење, које је трајало неколико часова, па су их најзад све извели из цркве и побили негде у близини места. Избеглица Мара Калембер изјавила је, да су усташе после мучења и убијања православних мушкараца приступили хапшењу жена, међу којима је и она била. Некакав полицијски наредник муслиман Шерих и Асан Месић стражар отерали су их у цркву, где су их извргли мучењу, а онда су их превели у кавану „Корзо”, где је импровизиран затвор. Кратко време после тога је црква порушена до темеља, а сав њен употребљиви намештај пренешен је у среско начелство. Да не би остало никаквог трага Српству и православљу у месту, порушени су на православном гробљу у месту сви крстови и споменици.

У Босанском Петровцу образована је једна усташка комисија, која је утврдила да за шталске потребе најбоље одговара месна православна црква. Одмах после тога је демолиран иконостас и уништене све црквене ствари, па су уведени коњи у цркву. По линији опште католичке политике, доцније је ова црква требала да се поруши, са чиме је започето у јесен 1941. године, али се морало престати из разлога, што је дошло до италијанске окупације јужних крајева „Независне Државе Хрватске”.

Православна црква у Бјеловару, посвећена Светој Тројици, чувена са иконостасом и декоративним сликарством, послужила је усташама као магацин угља. Као и из осталих цркава бјеловарске околице, усташе су и из ове однели црквене одежде, са којима су се о покладама 1942. године маскирали и по католичким местима околице изводили карневалске свечаности, а неке су продали околним Циганима.

Блашко-слатинска православна црква и црквени дом стављени су под огањ, јер ни ово село са својим католичким делом становништва није смело изостати од уништавајућег дела. Ватру у цркву унео је, према исказу пароха блашкослатинског, некакав Антон Петелин из истог места.

У Бастасима, у босанско-граховском срезу, усташе су запалили месну православну цркву, која је до темеља изгорела.

Пошто су на месном православном гробљу у Бушевићу код Босанског Петровога Села експлозивом разорили споменик протојереју Марку Миљевићу, који је представљало мало уметничко дело, усташе су упалили и православну цркву.

После 30. новембра 1941. године, забраниле су усташке власти да се у православној цркви Брчкога одржавају службе Божије. Да и помисао о томе отклоне, упали су најокорелији злочинци усташких припадника 2. децембра 1941. у цркву, где су демолирали све слике и иконостас, пуцајући чак на иконе по зидовима. После тога су бацили бомбу на торањ, који се од ње за-

палио и срушио. Већ сутрадан, отпочео је са рушењем ове цркве брчански предузимач Хинко Либман за погођену суму од 90.000 динара, уговорену са месним римокатоличким и усташким властима. Гвожђе, бакар и плех са цркве, превезен је преко Саве у католичко село Гуњу, одакле им се губи траг. Исто тако су незнано куда одвезена црквена звона, а цигле су превезене на брчанску марвену пијацу.

На месном православном гробљу у Брчком налазила се веома лепа капела, посвећена успомени Ђоке Хаџића, трговца из Брчког. Њу су усташе, по наређењу месног католичког жупника, разорили. Дрвене крстове са целог гробља су сакупили и од њих направили велику ватрену ломачу. Камене крстове и споменике на гробљу све су до једног излупали, па се затим повратили и присуствовали јавном добошању на главном брчанском тргу, којим срески начелник Монтани позива преостале Србе, да у прозорима својих кућа ставе натписе „гркоисточњак”. Чланови српског певачког друштва „Венац” натарани су претњом смртне казне не само на прелаз у католичку веру, него и на то, да морају сваке недеље певати у брчанској римокатоличкој цркви католичке црквене песме.

Бољанић је мало село у грачаничком срезу, а у њему је била православна црква које више нема. Прогутао ју је пламен, потпаљен искром католичке мржње, али није пропуштено њено пљачкање пре паљења.

Брезово Поље налази се у срезу брчанском. Усташе су месног православног пароха Саву Поповића, одвели у Јасеновачки логор, где га је задесила судбина смрти дрвеним маљем у главу, а црква је после пљачкања спаљена.

Капела у Божинцима среза дервентског садржавала је поред црквених ствари и неколико пешкира, дарованих капели приликом каквих задушница или славе. Усташе су све те ситнице опљачкали и у другој половици јула месеца 1941. године је запалили.

Село Бержани лежи у срезу приједорском, где је према 26.150 Срба стајало једва 3.062 Хрвата. Па ипак, ових 3.062 Хрвата, и ако вероватно не сви, приредили су покољ православном становништву среза и поред многих осталих запалили и цркву у Брежинцима.

Црква села Бунића у срезу кореничком, била је пре паљења сведок страховитог мучења појединих истакнутих Срба, који су у њу довођени и ту мучени, а затим одвођени и у близини места убијани. Свештеника Петра Рашету су усташе из ње извукли и пошто су га извргли нечувеној тортури, одвели су га у Госпић, а одавде незнано куда, где му се губи сваки траг. У моменту када су по језуитској наредби запалили цркву, у њој се налазио измучени леш лекарке др Наде Кнежевић из Рунића.

Зато што су православни мештани села Бовића отворили по усташама насилно затворену цркву и звоњавом објавили молитву Богу, усташе су се повратили и запалили је.

Бузета, недалеко од Војнића имала је своју цркву, коју су усташе најпре опљачкали, а затим запалили.

За привредно-господарске зграде манастира Бешеново у Срему зна се позитивно да су запаљене угарком из усташких руку. Да ли је и сам манастир прогутала сатанаска ватра, није се још могло утврдити.

Живо православље Бања Луке, са својим верским и културним споменицима спада међу најизложеније објекте језуитском бесу. Бањалучког епископа Платона су усташе извеле ноћу са још једним угледним свештеником из владичанског двора и под изговором да га воде ради неке истраге, повели су га према Котор Вароши, где му се за кратко време губи траг. После неколико дана избацила је речница Врбања унакажени леш владике Платона, на коме су се видели трагови чупања браде заједно са кожом и слично. Његов је леш нечујно закопан наводно негде у околици војничког гробља код Бања Луке. Иста је судбина задесила свештеника који је заједно са њиме одведен.

Бања Лука је била седиште злогласног др Виктора Гутића, представника усташкохрватске владе, коме је стављено у задаћу потпуно ликвидирање православља и Српства у домену његовог седишта. Његову улогу дефинисао је најбоље он сам кад је јавно на збору у Бања Луци, говорећи о Србима, рекао: „Издао сам драстичне наредбе за њихово економско уништење, а слиједиће нове, за њихово темељито истребљење”.

У Бања Луци су биле три православне цркве, од којих је саборну цркву бомбардовало немачко ваздухопловство поподневних часова 12. априла 1941. године, али која није бомбардовањем срушена, већ се могла поправити. Гутић је, почетком месеца маја 1941, телефонски наредио владичанском двору да се црква има порушити. Неколико дана после тога започело је рушење, које су под усташким корбачем и митраљеском блокадом морали обављати заточени Срби и Јевреји. Црквена звона су скинута и ко зна на којој од католичких цркава Независне Хрватске она тако оскрнављена зову вернике на молитву. Рушење ове некада величанствене цркве трајало је пуна два месеца.

На узвишици бањалучког предграђа, које се зове Петричевац налазила се укусно саграђена капела, у којој су сахрањени смртни остаци митрополита Василија Поповића. Подаље одавде лежи Блашки бријег, на коме се налази гробље за поцркалу стоку. Усташе су изнели ковчег са костима митрополита Василија и пренели га у ово сточно гробље где су га закопали, а капелу су до темеља сами порушили.

Трећа бањалучка православна црква насилним је путем претворена у гркокатоличку.

Нема противног доказа да бањалучки бискуп фратар Јоза Гарић није свесрдно сарађивао са усташким покретом и био корисник истога. То се најбоље види из случаја Ђорђа Кољевића, трговца из Бања Луке. Њега је, 19 маја 1941. године, писменим путем позвао др Виктор Гутић да усташком покрету положи 300.000 динара, иако је знао, да ту готовину Кољевић нема. Трговац је положио 160.000 динара, колико је имао и дао поштenu реч да више нема. По утврђеном договору, појавио се тада бањалучки бискуп и понудио затвореном трговцу куповину његове куће за остатак од 140.000 динара иако је кућа вредела преко 600.000 динара. Немајући куда, Кољевић је морао пристати, па му је бискуп исплатио ову суму. У ствари све је било подметнуто, пошто су паре у ствари биле усташке и бискуп их је само за тренутак имао у рукама само толико, колико је требало извршити усташко-језуитски церемонијал. За такав „патриотски и пастирски рад”, одликован је ба-

њалучки бискуп фратар Јоза Гарић поводом трогодишњице постојања Независне Државе Хрватске, године 1944. орденом „велереда са звиездом”, а трговац Кољевић пребачен је осиромашен и без ичега у Србију.

Православна црква у Бихаћу спадала је међу оне цркве, које по солидности своје грађе могу пркосити столећима. Усташе су свештеника ове цркве Јована Бјеговића одстранили у Босански Петровац где су га доцније и убили, а са рушењем бихаћске православне цркве започето је о Видовдану 1941. Како је црква зидана од солидног материјала и рушење због тога није могло напредовати, усташе су морали подметати mine.

У Босанској Дубици захтевао је и надзирао над рушењем православне цркве католички свештеник Иван Бенко, који се доцније истакао у покатоличавању православног становништва.

Судбина порушене православне цркве у Босанској Градишци нагони и незнабошца на размишљање. Пошто су је опљачкали, усташе су подметнули експлозив у намери да је на тај начин поруше, али тај подухват није успео. Усташке власти су тада позвале грађевинског предузимача Соху, који се опирао да, и поред богате награде, предузме рушење. Кад је најзад под притиском морао приступити радовима, овога је католика стигао Божји прст. На тајанствен начин откачио се велики крст са црквеног кубета и полетео доле, где се налазио предузимач Соха. На очиглед запрепаштених усташких вандала, крст је размрскао предузимачеву главу и на месту га убио. После првог запрепаштења, усташе су се прибрале и наставили рушење.

Бањани су село у босанско-крупском срезу. Поред црквених матичних књига налазило се у цркви и неколико пешкира. Књиге су усташе попалили, пешкире опљачкали, а цркву експлозивом порушили.

Сиромашно село Буковача у срезу босанско-петровачком имало је и сиромашну православну цркву. Ту усташе нису имали неке нарочите користи од пљачке. Међутим, они су извршили језуитску мисију и у слепој послушности католичкој ствари порушили ову цркву.

Посвећена Светом Виду налазила се православна црква поврх Босанске Костајнице. Њу су усташе оскрнавиле тиме, што су је најпре претворили у нужник, па је после запалили. Пошто су порушили иконостас и запалили црквене књиге, усташе су ватром докрајчили цркву Свете Параскеве у Бочини, среза маглајског.

У срезу Сански Мост живело је, још 1910. године поред 23.598 Срба, свега 4.656 Хрвата. Случај са црквом у Босанском Милановцу, истога среза, сведочи, да је усташка власт и међу овим малим бројем католика нашла апсолутну већину фашистичко-нацистичких следбеника и римских најамника. Црква је најпре оскрнављена, затим опљачкана и најзад порушена.

Православна црква села Блатуше у срезу Вргин Мост, порушена је. Само се по себи разуме, да су је порушили усташе.

Брђани су село у срезу петрињском. У овом селу налазила се православна црква посвећена великомученику Ђорђу. И њу су римски најамници усташе до темеља срушили.

У личности Петра Медведа, римокатоличког жупника из Слуња, нађена је „девојка за све”. Он је истовремено био: жупник, фашиста и усташки

првак, да и не говоримо о осталим функцијама у усташком покрету. По његовом диктату спровођена је акција уништавања живог православља и његових споменика у овоме срезу. Овај Медвед наредио је, да се парох цркве у селу Бухачу Саво Којић убије, да се црква опљачка и да се најзад запали. Све је то слепо извршено. А Петар Медвед и данас заузима видно место у римокатоличкој хијерархији и благосивље народ у име Христа.

Православну цркву у Беденику среза бјеловарског, усташе су као обично најпре опљачкали, па затим наредили њено рушење. На исти начин поступљено је са црквом у селу Борови код Вировитице.

Бенковац је српско село у новоградишком срезу. Усташе су првих дана злочиначке подивљалости наредили рушење православне цркве у овоме месту, које је после скрнављења и изведено.

Бодеграји код Нове Градишке имали су православну цркву посвећену Св. Богородици. Сада је више немају, јер су је усташе у децембру 1941. године срушили. Исту судбину поделила је и православна црква у Богићевцу, суседног среза новског.

Баломаче у срезу славонско-пожешком имале су такођер православну цркву, не због неправославног, већ због православног становништва целог места. Ни они је више немају. Уклонила ју је сатанска рука црне католичке интернационале.

Острвљене усташке хорде упале су, 5. јула 1941. године, у православну цркву села Буковца код Петроварадина. Они су скрnavили иконе, опљачкали црквене ствари, поцепали литијске барјаке и цркву најзад запечатали, забранивши православном становништву ма какав приступ њој.

Неколико година пре избијања рата, откривено је у поседу једног свештеника код Винковаца чувено Буђановачко јеванђеље, уметнички писано руком негде у XVI веку. Ово јеванђеље изазвало је огромно интересовање не само код нас, него чак и у свету, јер се чак и Америка интересовала, не би ли откупом могла доћи до њега. То је вероватно био разлог да усташе одмах на почетку своје крваве владавине дођу у православну цркву Буђановаца код Руме, да развале олтар и однесу све ствари из цркве.

„Дошао је час, којег је Бог хтјео, када су Срби изгубили све. Ми сада имамо велику Хрватску као што је никада нисмо имали, а они имају малу Србију” – рекао је на скупштини усташког покрета у Слуњу католички свештеник жупник Микан. И ми се слажемо са Микановим гледиштем да Хрватска просторно никада није била толика, колико ју је направила фашистичко-националсоцијалистичка коалиција на рачун српских земаља. Само, „велечасни” Микан заборавио је рећи, да је то усташка Хрватска, коју чак ни Хрвати изван усташког покрета не признају јер знају, да је неприродно велика.

Простор православне цркве у Вребцу код Госпића, дозвољавао је усташама да је преграде и да у њој сместе просторије дрварнице и клозета. Разуме се, да су пре приступања овоме унутарњем „преуређају”, полупали иконостас и спалили га заједно са црквеним столовима и књигама.

Лезива је судбина православне цркве у селу Вељуну код Слуња. Она представља историју за себе. Почетком августа, прича избеглица Михаило Новаковић из Вељунске Глине, стигли су слуњски усташе у ово село и одмах

приступили сакупљању српско-православног становништва. Жене и децу су стрпали у православну цркву, а мушкарце у подруме жандармеријске станице, где су их мучили и појединачно убијали. Затим су се на црквеним вратима појавили усташе, тражећи погледом међу женама и децом девојчице, које ће ту у цркви пред свима осталима силовати. Пре овога нечувеног вандализма, усташе су цркву опљачкали, црквене слике боли ножевима, а неке мазали лудским изметима. Најзад је црква претворена у шталу, али ни то није било довољно, већ су је преуредили за клаоницу. У таквом је стању остала све до зиме 1941. године, када су је коначно запалили. Да никакав траг иза ње не би остао, усташе су вељунског пароха Бранка Добросављевића са његовим сином одвели до села Хрватског Благаја, где су их побили.

Вировитичку православну цркву усташе су посве опљачкали. Да би православно обележје што ефикасније извргли руглу, усташе су обукли црквене одежде и у њима ишли улицама Вировитице. Најзад су и саму цркву порушили.

Друге половице месеца фебруара 1943. године, дошла је једна банда усташа у сремско село Белегиш. Ту је одмах предузела масовна хапшења. Похапшени Срби трпани су у месну православну цркву, где су затим извргавани страховитим мучењима, које је вршио неки шеф полиције Ђиковић.

Манастир Раваница код Врдника, позната српско-православна светиња, такођер није поштеђена усташког варварства. Усташе су због његовог богатства поставили комесаријат, који је у ствари од манастира направио неку врсту усташког свратишта. Ту се пило манастирско вино, клала манастирска живина и стока и најзад, усташки комесар проводио је ноћи блуда у самом манастиру.

У селу Влашковци у босанско-дубичком срезу била је православна црква, али је више нема. Запалили су је усташе, јер је то било по линији римокатоличке политике за уништење православља у српским земљама.

У селу Влаховићу среза глинског биле су две православне цркве, али више нема ниједне. Обадве су одмах у почетку усташке солдатеске опљачкане и оскрнављене. Прва, посвећена Светом Николи спаљена је, затим, у лето 1941. године, а друга, посвећена Светом Илији спаљена је годину дана доцније. Иста судбина задесила је две православне цркве села Великог Шушњара у истом срезу. И њих су усташе опљачкали, изнаказили иконе по зидовима и кад су се заситили вандализма, запалили су их. На исти начин докрајчиле су своје постојање православне светиње села Великог Граца.

Црква у Винковцима служила је као базарска радња за продају покретнина, које су усташе од винковачких Срба опљачкали. Иконостас је изнешен и по свој прилици запаљен. Према изјави др Паје Јањанина, адвоката из Винковаца, стајала је једна група винковачких интелектуалаца пред среским судом и коментарисала дан пре тога изненадну објаву рата и бомбардовање Београда. Туда је наишао месни католички жупник др Антун Митровић и придружио се разговору. Дотле се још ништа није могло знати о усташкој издаји нити о догађајима који ће непосредно после тога наступити. Па ипак, кад су запитали др Митровића шта он мисли, он је на опште изненађење рекао: „У осталом, ја мислим да ће на концу побиједити др Анте Павелић” – и уз ироничан смех продужио свој пут. То је било 7. априла 1941. године.

Вуковарска православна црква Св. Петке на Доброј Води није заостала у страдању. Пошто је послужила као просторија за сакупљање и распродају опљачканих ствари, пошто је извргнута вандалском понижавању од стране усташких припадника католичке младежи, најзад је спаљена.” (Псуњски; У име...; стр. 33-44)

23. „Православљу не треба ни дете у трбуху оставити живо”!

„Има и тежих злочина од онога, кад је католик Драго Коловрат, порески чиновник из Фоче, распорио живу Српкињу презименом Ждрале из Калиновика, из чијег је трбуха испало дете од шест месеци, па се после хвалио, да је он најбоље протумачио католички програм, кога му је још у време нормалног државног живота објаснио његов жупник реченицом: „Православљу не треба ни дете у трбуху оставити живо!”

Као да су се највише плашили цркава, усташе су долазећи у поједина српска села прво наваљивали на православне храмове, сматрајући их у најмању руку арсеналима. У ствари, оваквом су психозом доста невешто маскиране задње фашистичко-католичке замисли, које су на очиглед културног човечанства запањујућом бруталношћу спровођене у дело.

Под изговором да се у њој налази сакривено оружје, усташе су, лета 1941. године, упали у православну цркву села Великих Радинаца у срезу румском. Мада оружје нису нашли, усташе су из цркве изашли тако натоварени, да су једва могли ићи. Однели су све што се из цркве могло однети, јер су у ствари дошли ради тога, а не ради оружја.

Манастир Возуђа код Маглаја није могла мимоићи судбина осталих. И он је оскрнављен и по свој прилици запаљен.

Усташки министар унутрашњих послова др Младен Лорковић, издао је неку брошуру о тобожњим зверствима четника или партизана „над недужним хрватским народом” и ако га честити део хрватског народа никада није овластио за то. У тој се брошури наводно спомиње, да су партизани или четници порушили католичку цркву у Војнићу. Ма докле допрла ова пропагандистички испалена ракета усташке владе, њу ће угасити туш наше тврдње, да се овде ради о православној цркви у Војнићу, коју су усташе хтели претворити у католичку, пошто католичке цркве у овоме српском месту није било. Ту су цркву усташе најпре оскрnavили као и све православне цркве до којих су дошли. Дозволићемо чиновнику Душану Еремићу, избеглици из Војнића да нам он кроз записник састављен у Комесаријату за избеглице у Београду о скрнављењу војнићске цркве каже и ово:

„У месецу августу 1941 године, покупили су усташе Србе по околним селима и око 11 часова истога дана их затворили у православну цркву Војнића. У цркви су им скинули одијела и онда их тукли колцима, црквеним сликама, лустерима и свиме што им је у цркви до руке допало. Ту у цркви су их држали до сутрадан. Никола Хајдин је у цркви толико мучен, да је ту и умро. Усташе су га сутрадан извукли мртвог и закопали поред црквене оgrade”. Војнићског пароха Петра Нинковића усташе су одвели из Војнића и убили.

Гледала сам – каже једна очевитка рушења православне цркве у Великој Писаници код Бјеловара – између 1. и 14. јануара 1942. године, када су тада

изнели из цркве иконостас, па га полили гасом и запалили. Исто тако све књиге и иконе. Црквени торањ је порушен, кров скинут, а дрвена грађа одвезена. Заповести за рушење давале су усташке власти, а рушили су је католички мештани.”

Изругавајући се да у темељима траже оружје и муницију, усташе су срушили цркву у славонском месту Врбовљанима. Потпуно слично десило се и са православним црквама у Вођину и Ветову.

Кратко време иза проглашења Бановине Хрватске, у августу 1939. године, провалили су једне ноћи католици места Гаћишта у срезу вировитичком у месну православну цркву, где су излупали кандила и најзад се сви редом „опоганили”, па нестали у помрачини. Ти исти католички фанатици срушили су ову цркву децембра 1941. године. Овога пута јавно, јер је то био католичко-фашистички програм сила Тројног пакта.

Село Гата налази се у бихаћском срезу. По програму уништења живог православља и његових споменика, усташе су разорили православно гробље и српске културне установе. У новој месној православној цркви запалили су иконостас, а стару цркву су запалили тако, да је до темеља изгорела.

Као и многе друге, усташе су оскрнавили православну цркву села Грабовице у срезу јајачком, па је затим запалили.

Створивши најпре погодно тло, католичкој цркви и фашистичко-усташком покрету било је довољно само толико, да убаце варницу. Остало је ишло само од себе. Усташком покрету су стајала сваковрсна средства на расположењу, пошто је усташка Хрватска била члан Тројног пакта. Тако је „хрватско зракопловство”, септембра 1943. године, бомбардовало манастир Грегтег у румском срезу и запалило га заједно са осталим манастирским зградама.

Црква Горње Слатине у срезу брчанском неколико пута је „претресана” од усташа, који су тобоже тражили у њој оружје. Кад више нису имали шта да у њој пљачкају, срушили су је.

Тешко је описати последње часове историје православне цркве у Глини. И перо у најгрубљој руци мора задрхтати пред језивом сликом, коју је овде усташки покрет као експонент великокатоличке политике нијансирао до толиког степена, да она представља композицију злочиначке многострукости, каквој заиста нема ни сличне, а камоли равне.

Усташке власти издале су, 1. и 2. августа 1941. године, проглас православног становништву Вргиног Моста и Чемеренице од 16 до 60 година, да се на дан 3. августа, односно сутрадан, морају сви сакупити у самом Вргином Мосту на одређено место, где ће их нарочито изаслани представник католичке цркве колективно превести у католичку веру. Претња је у прогласу за недолазак предвиђала смртну казну у самој кући, пошто ће се гарантовати живот само онима који се на одређено место сакупе, јер је имала усташка казнена експедиција да обилази све православне куће. Настало је страховито стање у подсвести побожних православаца. Иза наоружаних усташких хорди стајала је коалиција фашизмонацизма на врхунцу своје снаге, а Србима су чак и цепни перорези одузети. Најзад, верујући лукавом језуитском прогласу да ће они који приме католичку веру бити изравнати у правима на живот са Хрватима, попустила је душевна отпорност пред силом и 3. августа

1941. слегло се на одређено место око 3.000 Срба. Они су ту чекали до после подне, када им је саопштено да морају на пољани преноћити, јер није стигао бискупски изасланик који има да изврши обред колективног покатоличавања.

За сваку сигурност је извршена блокада и унаоколо постављено многобројно пешадијско оружје запоседнуто усташама. Кад је сутрадан свануло, уместо католичког попа, стигла је колона усташких камиона, на које су потрпани сви Срби. Речено им је да ће их одвести у Глину, где их чека свештеник, па ће се после обреда вратити кућама. На исти начин су допремљени Срби из околице Топуског. Мушко становништво истога доба из самог глинског среза доведено је блокадама села, које су усташе уз сарадњу домобранских јединица изводили. Та огромна маса људи смештена је уместо на зборишту колективног покатоличавања, по многобројним импровизованим затворима, одакле је у партијама од по 1.000 људи одвођена ноћу у месну православну цркву, где су сви до једног стављени под усташки нож. Кад би која партија била поклана у цркви, долазили су камиони у које су трпани лешеве и одвозили их у већ спремљене раке изван места. Друм је био сав потресан густим млазевима крви, који су цурили са камиона.

Тачан број покланих у глинској цркви није се могао утврдити, али се поуздано зна, да је заклано 8 партија од по округло 800 до 1000 људи. Сам чин клања описао је један усташа, који је доцније ухваћен од српске полиције у Београду, где је намеравао да врши дела саботаже на рачун преосталог дела српског народа, над којим се имао искаљивати крвави бес пруског милитаризма. Овај усташа овако описује глински вандализам:

„Био сам у три маха одређен да вршим клање у цркви. Сваки пут су ишли неки официри и то Јосип Добрић и Михајло Цветковић. Они су стајали поред вратију и посматрали наш рад, а ми смо вршили клање. Убијали смо на тај начин, што смо неке ударали ножем право у срце, неке клали преко врата, а неке ударали гдје стигнемо. Ако који од Срба не би био од првог ударца смртно погођен, њега су усташе приклали ножем. За време клања није горела светлост у цркви, него су били одређени нарочити војници, који су рукама држали батеријске лампе и тако нам осветљавали простор. У више махова се десило, да је неки Србин налетео на нас песницом или ногом, али је тај био одмах искасапљен. За вријеме клања била је у цркви велика галама, јер су Срби викали: „Живио краљ Петар!”, „Живела Југославија!”, „Живела Краљица Марија!”, „Живела Србија!”, „Доле Павелић!”, „Доле усташе!”.

Није, међутим, само ово био начин ликвидације православља у Глини. Исти онај ухваћени усташа изјавио је, да је вршено стрељање православаца у партијама 300-400 у близини места.

Пошто је глинска православна црква послужила усташама као клаоница Срба и пошто нису заборавили да ликвидирају и глинског пароха Богдана Опачића, усташе су приступили и самом рушењу цркве. У ту сврху су ангажовали Стјепана Фајерфела, из оближњег села Јукинца, и Стјепана Шубалића, лимара из Глине. Велика маса католика, који су из далеке околице стигли у Глину ради пљачке српске имовине окупила се око цркве у очекивању да отпочне рушење. Вандалску атракцију отпочели су ова два ортака тиме, што су се попели на црквено кубе, одакле су уз грохотан смех поди-вљале масе најпре срушили крст.

Пошто је темељито опљачкана и оскрнављена по познатој усташкој типичи, срушена је православна црква у Градуси, среза петрињског.

У Горњем Михољцу код Подравске Слатине, усташе су злочиначку наслалу задовољили најпре на православном гробљу, где су сравнили са земљом надгробне споменике и гробљанску капелу. Затим су се упутили у село, где су поткопали црквене темеље и цркву оставили да се сама сруши.

Знајући да ће усташе и њихову цркву срушити, некоји сељаци села Гређана у срезу новоградишком, покупили су покретну имовину црквену и сакрили је у намери да је сачувају пљачке. Усташе су заиста дошли да руше цркву, али кад су видели да немају шта опљачкати, покупили су око 15 сељака, које су отерали у староградиштански логор, где су постепено поубијани. Црква је затим до темеља порушена.

Кивни на православно становништво Градине, што су ови под притиском крвавог терора морали привидно пристати на прелаз у католичку веру, мада су својим осећајима остали код старе вере својих предака, усташе су уочи православног Божића, јануара 1942. године, извршили преко залеђене Саве препад у село, како би се уверили у свечане припреме, које ови сељаци Срби врше за дочек свога право Божића. Резултат је, разуме се, био за православно становништво крвав, а њихова је црква порушена.

Ништа није сметало усташкој солдатесци, што је према хрватској статистици из 1910. године на 13.079 Срба у грачаничком срезу живело свега 46 католика, да оружаном снагом продре у ову српску варош и да ту, поред многобројних зверстава у крви, поруши православну цркву. Јер, домет католичке мржње тим је даљи, што су му могућности веће.

Као и у многим случајевима, тако је и православна црква у Дрвару била предмет „стручног увиђаја” једне усташке комисије, која је требала решити, да ли просторије ове цркве могу послужити за војни магацин. Комисија је нашла да црква може послужити у ту сврху, па су из ње уклоњене све црквене ствари, иконостас, часна трпеза и остало. Усташе су што је за њих било опљачкали, а црква је постала магазином опљачкане робе.

Усташка влада у Загребу утврдила је верски церемонијал приликом полагања заклетви у хрватској војсци. Између осталог обавезно је, да се са једне стране сталног или импровизираног католичког олтара постави бомба, а с друге бомба! Каква војска, таква јој симболика. А колико она служи католичкој ствари, толико јој католичка црква враћа у признањима. О таквој једној заклетви у Загребу, коју је обавио усташки капетан, иначе католички жупник Иван Никшић, пише и „Хрватски народ” од 22. фебруара 1944. године.

О православној цркви у месту Дрињачи код Зворника, пустићемо, да нам нешто каже Василије Прерадовић, свештеник, који је успео да, почетком године 1942. пређе Дрину из Србије. По повратку у Србију, овај је свештеник изјавио дословно: „Црква у Дрињачи је у тако жалосном стању, да и најкрволочнији и најбездушнији човек мора задрхтати пред ужасном сликом Божијег храма, претвореног у нужник”.

Доњи Вакуф налази се у јајачком срезу. Месну православну цркву у овоме живописном месту усташе су најпре опљачкали, па је затим претворили у шталу, где су држали своје коње.

Као и у осталима срезовима, тако је и православна црква у Доњем Лапцу оскрнављена, опљачкана и најзад доведена у такво стање, да су усташе у њу ради обављања нужде свраћали. Ни то, међутим, није било довољно да се задовоље усташки злочиначки инстинкти. Они су најзад, према исказу шефа пореске управе Милана Љушгине, довели артиљерију и са њом докрајчили историју постојања доњолапачке цркве. Њеног пароха Николу Богунчића поштедели су да гледа страхоте своје цркве. Њега су већ на почетку своје страховладе убили.

Католички жупник Иван Бенко из Бос. Дубице у срезу костајничком био је један међу многима у којима су биле сконцентрисане духовна и извршна власт усташког покрета. Под његовим директним руководством похапшено је 186 Срба из Дубице и околице, који су затворени у месну православну цркву, где су без хране и воде држани непрестано затворени 2 дана. У самој цркви су морали вршити нужду, јер за то време нису пуштани на ваздух. После тога су одведени непознато куда, а по свој прилици у који од „логора смрти” по Хрватској. Жупник Бенко није се тиме задовољио, него је наредио да се црква поруши.

Велика патријаршијска добра у Даљу код Осијека, представљају богат плен за усташке завојеваче. Необично богати подруми са чувеним даљско-патријаршијским винима служили су усташама и католичким свештеницима за непрестане пијанке. Они су их вероватно „инспирисали”, да се једног дана корпоративно упуте према месној православној цркви, где су полупали иконостас, иконе запалили, прозоре полупали и све остало демолирали тако, да су остали само зидови. Тада се један од усташких функционера досетио, да би се црква могла успешно претворити у сушионицу кукуруза. То је било првих дана усташког дивљаштва. Нешто доцније, усташе су ухапсили месног православног пароха Николу Оцића и спроводили га од места до места, док га најзад нису убили у Бјељини. У једној шуми крај Даља, налазила се још једна православна црква и на православном гробљу капела. Ову су цркву у шуми усташе већ 1941. године порушили, а капелу демолирали. Најзад су одустали да велику месну цркву претворе у сушионицу кукуруза, него су је, о Божићу 1942. године, порушили, али не сами, него под претњом казне смрти они Срби из Даља, који и поред толиких претњи нису хтели пријемити католичку веру.

У првој половини године 1942, усташе су, предвођени једним католичким свештеником, упали у село Драгеље среза босанско-градишког, где су месну православну цркву опљачкали и затим је запалили.

У Добром Селу, среза босанско-крупског, усташе су по наручби једног католичког свештеника затворили све становнике православне вере, свих доба старости, у месну православну цркву. Затим су кроз прозоре бацили у цркву велики број бомби и најзад је запалили, те су сви православни хришћани затворени у њој изгорели.

„Од Добрљинске православне цркве (у новском срезу) виде се само чађаве зидине” – изјавио је записнички један избеглица из тога села. Њу су усташе одмах у почетку опљачкале, па је мало доцније и запалили. Исто се десило и са црквом у Доњем Будачку среза војнишког, као и у селу Драготини истога краја.

Ширином своје славенске душе примили су некада Срби дервентског краја немачке колонисте, који су се после анексије Босне и доцније населили у овом пределу, и са њима живели у веома добром суседству. Међутим, ови германски уљези су се за то гостопримство крваво одужили и године 1941. у зверствима нису много заостали за усташама, у чије су редове свесрдно приступили. Коалиција дервентских Немаца и усташа демолирала је, поред осталих, и цркву православну у селу Дугом Пољу.

За ствар демократије, српски народ никада није мерио жртве. Он их је, несразмерно величини свога народа, доприносио у уверењу, да тиме допринаша величини свеколиког човечанства. Борећи се са истим данашњим савезницима противу заједничког непријатеља, оставиле су многе хиљаде интернираних Срба прошлога светског рата своје кости у добојском логору. Захвална грудa подигла им је величанствену костурницу, да поколења виде, како се несебично мре за човечија права. Католичко-усташка коалиција порушила је и овај споменик демократији. На челу избеzumљених хорди које су рушиле добојску костурницу и вршиле остала светогрђа по срезу, налазио се месни католички жупник Драгутин Камбер.

Пошто су месног пароха Душана Шушњара на зверски начин убили, усташе су опљачкали и демолирали месну православну цркву у Дуњаку код Војнића, и запалили је.

Село Дрљаче налази се код Петриње. У ери „крсташких ратова”, усташе су допринели, ваљда хришћанској ствари, када су и цркву у овоме српском месту до темеља порушили. Исто тако, можда верују да су повећали славу хрватске католичке цркве и своју, што су порушили цркву у Доњем Рајићу среза новоградишког. А ништа мање и када су рушили цркву у Добровићу среза подравсколатинског.

Дреновац, село у подравсколатинском срезу, имало је прилично лепу православну цркву и на њој звона, за која се веровало да својим звуцима растурују облаке, који прете градом (ледом). Да би ову мистику што пре присвојили и њоме се користили, усташе су одмах поскидали звона са цркве и некуда их однели, а цркву су оставили опљачкану и демолирану.

Пошто су православну цркву у Дољану запалили, усташе су затворили њеног пароха Петра Мајсторовића и спровели га у логор Госпића, где се он после многоструког усташког мучења успео обесити у затвору и тако усташама прикратио задовољство да му они на крају одузму живот.

У избеzumљеној јурњави за што бржим уништењем што већег броја православних светиња, усташе су запалили манастир Житомислић у срезу мостарском, али, колико се располаже са подацима, манастирска је црква остала читава, пошто се усташе нису интересовале да до краја виде уништење овог манастира, јер им се журило у друга места.

Православна црква у Зовику, код Брчког дала је, на почетку усташког дивљаштва, свога пароха Јована Књажева, кога су усташе убили. Али то није било доста. Предвођени неким Рашидом Ужичанином, познатим предратним криминалним типом из Брчког, дошли су усташе у ово село и запалили је.

У Злоговцу, селу код Јајца, усташе су, и поред хрватске мањине, у срезу од 15.932 Срба према 8.122 Хрвата, навалили на православну цркву и после пљачке је запалили.

На обронцима Фрушке Горе, за чије је име везан добар део српске историје, налази се среско место Илок са српском већином, а у њему православна црква. Заправо, налазила се, јер је сада нема, пошто су је усташе најпре посве опљачкали и на послетку порушили.

Међу усташким зверствима православна црква у Јајцу заузима једно од првих места. У месту их је било две, и то једна стара и једна нова. Стара црква је одмах првих дана усташког дивљаштва опљачкана и проглашена јавним нужником. У новој цркви су усташе изболи ножевима све иконе и пошто су однели све што ваља, оставили су на часној трпези људски измет и отишли. Када су затим, крајем августа 1941, предузели масовна српска хапшења у Јајцу и околици, нова јајачка православна црква им је служила као затвор за Србе, одакле су их ноћу изводили и клали, а доцније им је служила као сталан затвор за Србе.

Једна усташка „сатнија” дошла је, маја месеца 1941. године, у Јосипдол среза огулинског и ту демолирала православну цркву, срушивши иконостас и спаливши све из цркве. Затим су од ове цркве направили магацин за оружје, муницију и опљачкану покретну имовину месних Срба.

Јасеновачка православна црква, место толиких српских страдања, претварана је, после опљачкања, како је кад требало: час за шталу, час за кланицу, а најчешће за затвор. Избеглица Марија Бобинац из Загреба, која је прошла кроз јасеновачки транзитни логор за жене, каже: „Видела сам да су усташе у јасеновачку православну цркву затварали стоку, где су клали”. Друга једна избеглица, Бранка Поповић из Добоја била је после хапшења у Добоју доведена у Јасеновац, где је затворена у православну цркву. Доцније је наређено од усташких власти да се црква сруши.

Судбину многих попаљених православних цркава у простору који је фашистичко-нацистичка заједница, мимо основних правила историје, названа „Независном Државом Хрватском”, само зато, да би што више разјединила наш народ и јаче осигурала своје позиције у овом делу Балкана, поделила је и православна црква села Језера у срезу јајачком.

Месеца августа 1942. године, запаљен је манастир у Јаску у Срему. Само је по себи разумљиво, да усташе нису овај манастир запалили заједно са његовим покретним добрима. Њих су они најпре опљачкали и војничким каминима отпремили у Загреб, па тек онда ставили угарак у манастир.

И босанскопетровачки срез, са 32.326 Срба и 1.394 католика, по стању статистике из 1910. године, дао је свој прилог на олтару православља и демократије. Међу осталим црквама овога среза, порушена је и црква у селу Јањилима. На исти начин и село Јешевик у срезу славонско-бродском, где је са нарочитим усташким наслађивањем порушена православна црква.

Православна црква у Какњу претворена је, од стране усташа, у војни арсенал. У њој су они држали оружје и муницију.

Подивљала гомила усташких безумника упала је једног дана, децембра 1941. године, у православну цркву села Клокочевика у срезу славонско-бродском. Усташе су у њој обукли црквене одежде, па изнели литије и тако импровизирали православну литију кроз село, изазивајући на тај начин месно православно становништво. Кад ни оваквом провокацијом нису могли

изазвати сеоски метеж, где би употребили оружје, усташе су зашли по кућама и поразбијали све иконе где су их нашли. Тиме се, међутим, ипак нису задовољили, већ су цркву доцније порушили.

Под изговором да га воде на неко „саслушање”, усташе су одвели некуда кореничког пароха Радивоја Станисављевића, где му се губи траг. Његову су цркву у Кореници запалили и затим зидине порушили.

Према исказу избеглице Вукосаве Галогаче, учитељице, усташе су поред осталих запалили православну цркву у Кирину, среза Вргин Мост, пошто су је пре тога опљачкали. У исто време, на другом крају српских земаља под усташком Хрватском, горео је древни манастир Кувеждин у Срему (...)

Поред велике православне цркве у Костајници, најлепшег храма горњокарловачке епархије и некадашњем седишту костајничких епископа, налазиле су се још три капеле у месту и црква на гробљу, посвећена св. Петру и Павлу. За решавање судбине ових светиња, усташе су сазвали један састанак, на коме се имало само решити, на који ће се начин све ово склонити са лица земље. Тада је, међу осталим говорницима усташама, узео реч и Марко Лукинић, пекар из истог места, иначе истакнути католички радник и усташа. Он је уз одобравање осталих сакупљених усташких функционера, рекао и ово:

„Све споменике православне на гробљу и по граду треба полупати, па од њих направити калдрму на сточној пијаци. А све српске лешеве, који су сахрањени до у назад двије године, треба из земље поводити и бацити у ријеку Уну, па затим гробље потпуно преорати тако, да се не зна ни за траг те влашке гамади.”

По ономе што је после тога следовало, предлог пекара Марка Лукинића примљен је и спроведен у дело. Са рушењем костајничке епископске катедрале започето је прве половине месеца септембра 1941. Рушење је предузео и њиме руководио католик и усташа, иначе грађевински предузимач Флоријан Перц из Костајнице. Црква је срушена до пола. Из тако порушене цркве дуго се уздизао иконостас чувене вредности. Најзад је све довршено и костајничког епископског храма нема више. Нема више ниједне од три капеле, нема више ни цркве на гробљу, а тврди се да је и гробље разровано и добрим делом уништено.

Колунић, село у босанско-петровачком срезу, имало је своју православну цркву, али је данас више нема. Срушиле су је сатанске руке усташког покрета. На исти начин нестала је са лица српске земље, православна црква у селу Крњеуши истога среза и црква Кулен Вакуфа, заједно са њеним парохом Родољубом Самарџићем, који је отеран незнано куда.

Пошто су похапсили велики број Срба из Котор Вароши и околице, које ће после ликвидирати, усташе су натерали ове ухапшене православце, да поруше месну православну цркву. Према казивању избеглица, међу којима и Љубише Дивјака из Бања Луке, ова је црква порушена у месецу јуну 1941. На исти начин срушене су цркве у Копривни среза Власеничког, Кристињи среза војнићског и Крњаку, такође у војнићском срезу.

Православна црква „Свете Недеље” у Кињачку, среза петрињског, много је сметала језуитима неких суседних села, јер је она била верско жариште православља у овоме крају. Усташе су једва дочекале наредбу католичке цркве

за рушење ове православне богомоље, коју су срушили до темеља, пошто су је пре тога опљачкали.

Насеобина Клиса, у срезу вировитичком, имала је православно становништво и православну цркву. Данас нема ни једног ни другог. Прогутала их је католичко-ушашка независност.

„Поглавник је, као представник свега поштеног и поносног хрватства, изрекао праведну осуду. И сви смо се у срцу обрадовали” – каже католички жупник др Фердо Рожић у књизи „Моје тамновање” (страна 70) поводом погибије краља Александра I у Марсељу 1934. године. А онда, када је вођена истрага за овај атентат, католичка црква свим својим ауторитетом се заложила у настојању да докаже, како хрватско ушаштво нема никакве везе са марсељским злочиним. Исто тако, католичка црква ће се и сада заложити у настојању да докаже, како њихови послопримци усташе не само нису криви за покољ православља и уништене његове цркве, већ да су се налазили у праведној нужној одбрани, јер да су их напали голоруки и жицом повезани Срби.

На домаку Београда, где обронци Фрушке Горе прелазе у плодну сремску равницу, усташе су, спроводећи велику католичку замисао уништења православља, посетили и место Крчедин. Као и у другим местима, они су одмах посетили православну цркву, коју су оскрнавили и опљачкали. По истој методи страдао је и древни српско-православни манастир Крушедол у срезу иришком.

Уочи нове 1896. године, муслимани околице Урфе у предњој Азији затворили су пуну цркву православних Јермена и запалили је. Целим културним светом ондашњице затреперио је револт и осуда. Дело је означено као највећи степен људскога дивљаштва. То се десило пре пола столећа. Од онда смо оставили за собом многобројне проналаске и културне тековине, које су човечанство још за неколико степеница приближили савршенству. Међутим, на тлу културне Европе, и то на простору где се свакога дана истиче толико извикана „тисућгодишња култура”, одиграле су се далеко потресније сцене од оних у малоазијској Урфи. Јер, на штету Српства и православља, у прозваној „Независној Хрватској”, људи не само да су спаљивани у својим православним црквама, него је католичко-ушашка коалиција, у духу предања о „Бартоломејској ноћи”, њиховом крвљу најпре прскала олтаре, свете иконе и остале црквене ствари, да би тек онда земни остаци жена, људи и деце, заједно са тако оскрнављеним храмовима, били предати огњу католичке мржње. Такав један пример види се из случаја православног становништва села Кукуњевац у срезу пакрачком и њихове цркве.

У раним јутарњим часовима, 11. октобра 1942, освануло је село Кукуњевац опкољено ушашким јединицама, доведеним из Босне и Херцеговине. Ове су јединице биле састављене од босанских муслимана и херцеговачких католика, од којих је фрањевачки ред католичког свештенства створио Хрватске, мада су они некад пре прелаза католичанству били православни Срби. Кад је обруч око села био потпун, ушашке патроле су зашле по селу, купећи од куће до куће све православно становништво без обзира на пол и доба старости. Свима су говорили, да ће их одвести у црквену порту, где ће их „преслушати”, па ће их после тога пустити кућама. Пошто је сакупљање за-

вршено и православно становништво сатерано у црквену порту, усташе су према исказу избеглица, међу њима и Цвете Јанковић из Кукуњевца, издвојили из групе све мушкарце испод 60 година старости, отимајући чак из руку мајки њихову мушку децу, па су их све затворили у цркву. Жене и старце су оставили поред цркве, да би могли слушати оно, што се после тога имало дешавати. Затим је у цркву, међу голоруке Србе, ушао један одред најкрволочнијих католика-ушташа, који су натерали православце да свуку са себе одела сем најпотребнијег веша, изговарајући се да је то ради мера сигурности због заразних болести пошто ће остати овде у цркви затворени неколико дана, док се истрага не заврши, а одело ће им се дезинфиковати и после пуштања вратити.

У ствари, усташе у својој католичкој и пљачкашкој занесености, хтели су да им поред живота и непокована одела одузму. После одузимања одела, овај одред ушташа-крволока поводио је нарочито спремљене ножеве за клање и приступио чину, који превазилази моћ људског расуђивања. Самртни крици, који су допирали из затворене цркве кроз решеткасте прозоре, ледили су крв у жилама оних немоћних православаца који су и даље, под јаком стражом, чувани око цркве. Таквом страшном смрћу, узиданом у темељима будућег православног препорода, завршили су животе затворени Кукуњевчани. Њихова невина крв попрскала је црквени олтар и иконе по зидовима до стропа и исписала још једну страницу српског страдалништва у борби за чување свога светосавског и славенског обележја.

Ни најмањи траг православлa није према католичком плану требало оставити, „јер ће он подсећати прелазнике”. Тако су језуитима сметале чак и најмање православне капелице, затурене негде по брежуљцима атара. Оне су немилице затиране, било то од организоване усташке масе, било од католичких појединаца. Једна међу многобројним на тај начин уништеним православним капелама је и она у Кордушевцима код Славонског Брода, са које усташе нису заборавили скинути звоно, да би га негде попели на католички звоник, одакле ће ожалостићено позивати католичке вернике на молитву (...)

Само католичка црква могла је одгојити непрегледне хорде фанатизованих злочинаца, који су по утврђеном плану у каптолској Курији, били у стању пролевати православну крв и предавати огњу њихове светиње. Да иронија буде већа и грех неопростивији, Рим је ово тобоже у име Христа прогласио „крсташким ратом”.

Ваљда у општој стратегији „крсташког рата” пала је жртвом и православна црква села Коларића недалеко од Војнића заједно са великим бројем српске нејачи, затворене у њој. У априлу 1942, опколили су усташе и „домобранци” (регуларна хрватска војска) села Леденик и Купленску у срезу војничком, где су покупили око 170 православаца свих доба старости и оба пола. Њих су одвели у Војнић, где су их без разлога затворили, али су их после страховите тучњава пустили. Међутим, када су се ови враћали према својим селима, дочекале су их друге усташке банде на путу и спровеле у село Коларић. Осим њих, довели су други усташе још већи број Срба из самог Коларића и суседних села, па су сви заједно на челу са коларићким протом Душаном Малобабићем затворени у месну православну цркву. Усташе су тада у

цркву, према исказу Милића Живковића, избеглице, унели већу количину средстава за мучење, међу њима и жари, па пошто су постављањем наоружане страже обезбедили терен, отпочело је мучење. Пошто је црква била на брегу, удаљеном свега 2 километра од Војнића, то се према исказу многих избеглица јаук из цркве чуо чак у Војнићу. Међу првима који су мучени сипањем жеравице на голо тело, био је црквени парох Малобабић. Усташе су после појединачног клања Срба у цркви, донели велику количину сламе, коју су набацали преко мртвих и тешко рањених жртава у цркви, па је запалили. Заједно са овим мученицима изгорела је ова црква јер је то било у интересу” свете католичке вјере”.

Уџбеник усташке методике прописала је католичка црква. То се види по томе, што су сви усташки злочини извршени плански. Онако, како је то утврђено на састанцима у каптолској Курији број 4. Јер, мада се село Кусање налази далеко од Војнића, јер је у пакрачком срезу, у њему се одиграла копија језивог филма из цркве у Коларићу. Покупивши све Србе, без обзира на пол и старост из села Драговића и Чакловића у срезу пакрачком, злогласна „сатнија” Лубурића дотерала их је 13. августа 1942. године у село Кусоње. Да злочин буде обимнији, усташе су покупили и српско становништво села Кусоња, па су сав тај православни народ скупили у авлији гостионице Матије Осмака, где су одвојили мушкарце изнад 10 година и повели их у месну православну цркву, где су их затворили, па затим убацили сламу поливеном бензином кроз прозоре и запалили је. Црква је изгорела са жртвама. Жене и децу су затим одвели у логор Старе Градишке, одакле им се губи сваки траг. Оне су свакако поделиле судбину оних стотина хиљада православних припадника, који су масовно поубијани маљевима у већ спремљеним масовним ракама.

Већ од 1934. године, почели су усташки припадници отвореније говорити оно, што су дотле шапутали. Озлојеђени на ратне добровољце из Првог светског рата, који су „допринијели слому Аустроугарске” и затим населили властелинска имања узета под удар аграрне реформе, околни становници католичке вере говорили су им, да су требали направити куће на точковима, како би могли са њима бежати кад дође хрватско време. Седам година доцније, добровољачки ветерани са солунског фронта уверили су се, да је католичка мржња далеко јача од њихове вере у Југославију, за коју су тако несесбично пролили крв скоро по свима континентима. Добровољци насеобине Личани у срезу нашичком, гледајући како им католичко-усташке хорде руше тешко подигнуту цркву, гледали су истовремено и рушење оних заносних идеала, који су их неодољиво превукли преко океана, да би овде са земље њихових отаца отерали вековног душманина и поделили благодети слободе чак са онима, који су се у редовима аустроугарске војске фанатизованим заносом борили да до те слободе не дође. Судбина горка, али истинита.

Село Лисичине, у срезу подравсколатинском имало је православну цркву. Сада је нема више, католичке канџе рушили су циглу по циглу, камен по камен. Тако је изискивао програм католичке експанзије на штету православља.

Код Бјеловара у селу Ласовцу налазила се лепа православна црква, посвећена Св. Јовану. Водећи рачуна о најинтимнијим осећањима према вери

својих отаца, усташе су чекали да са рушењем ове цркве отпочну баш на дан црквене славе, 20. јануара 1942. године, како би што више истакли јубиларну иронију. Материјал од порушене цркве изложен је јавној продаји, па су га покуповали католици сељаци из околине.

Пошто су најпре опљачкали све што се опљачкати може, усташе су запалили цркву у селу Љусинама, среза босанско-крупског.

Према исказу пароха модричког Стевана Поповића, усташе су одмах по доласку у Модричу претворили месну православну цркву у магацин и на њеним вратима поставили стражу.

Злочиначки нагон нашао је примену и у случају православне цркве у Маглају. Усташе су најпре разбили иконостас, па затим изнели све покретне иконе и остале ствари, на које су пред црквом пљували, а кад је пала ноћ на све то вршили нужду. Затим су цркву претворили у шталу и у њој држали коње. Најзад, када су почели веровати да ће доћи некада и време њене обнове, срушили су је.

Православна црква у Мркоњић Граду није поштеђена верског вандализма, као и толике друге по усташкој Хрватској. Усташе су из ње изнели свештеничке одежде, које су дали муслиманској и хрватској деци, да се обуку и да тако обучени извргавају православну веру улицама вароши. Неки крволочни усташе облачили су и сами ове одежде онда, када су ишли да кољу Србе по околним местима. Црква је затим демолирана и претворена у јавни нужник. Црквене књиге су развукли пиљари католици и муслимани и у њих умотавали воће и поврће муштеријама. Најзад је црква, 12. септембра 1942. године, запаљена од усташке руке.

Главни „разлог” за упад у православне цркве, усташе су налазили у томе, што су тобоже тражили оружје. Тако су усташе и цркву православног места Мајских Пољана у срезу Глинском посетили, упавши под оружјем и капама у њој, опљачкавши је и оскрнавивши, а после тога су је запалили.

Католици села Мајковца у срезу вировитичком демолирали су месну православну цркву. Пошто су желели да „прошире простор” за утеривање стоке у њој, разрушили су иконостас и затим цркву претворили у шталу, у коју су доцније затварали стоку.

Ни мало место Међувође у срезу босанско-дубичком, није поштеђено усташке тираније. Овде су усташе запалили парохијски дом.

У селу Мачковцу среза брчанског биле су две православне цркве. Католици су одмах у почетку спалили стару цркву. У новој су цркви опљачкали све што је било покретно. Пре тога су одвели пароха Михаила Јовановића у јасеновачки логор, где је према неким исказима умро од глади.

Многи од читаоца сетиће се да су читали о дивљачким становницима црне прашуме, људождерима који изводе чудесне урођеничке игре за време док се ухваћени белац пече на ломачи. Становници села Мајевца у срезу Дервента имали су прилике да такву егзотичну игру виде у своме месту, иако се оно налази у цивилизованој Европи. За време док је православна црква у овом месту горела, усташе су око ње играли коло.

Ни Мачково Село у срезу петрињском нема више своју православну цркву иако ју је до усташке солдатеке имало. Као многе друге, и њу је прогутао

пламен, кога је подметнула језуитска рука, преко усташа. По познатој усташкој методици, иста је судбина снашла и манастир Малу Ремету у Срему иако је она од Мачковог Села веома далеко.

Пошто су демолирали цркву у Медјеђи среза босанско-дубичког и пошто су опљачкали и оскрnavили овај свети дом, усташе су у њу бацили неколико бомби, али је нису посве срушили. Како их је вукао нагон за што већим и што бржим уништавањем православља на другим местима, пожурили су да тамо стигну.

Пред многим одељењима усташких хорди налазиле су се језуитске мантије, које су се непосредно интересовале на терену и саме давале смер зверским акцијама. Тако сретамо Алојзија Ђосића, фратра из Котор Вароши, како сам крстари на челу усташких јединица по своје срезу и брзом акцијом уништава живо и непокретно православље. По његовом наређењу порушена је, међу осталима у овој срезу, и православна црква у селу Масловарима.

У лето 1941. године, упали су усташе у православну цркву села Мокре у срезу сарајевском, пошто су претходно разбили улазна врата. Са донешеним секирама су исекли иконостас и часну трпезу. Затим, као да су обавили какав Богу угодан посао, сврстали су се у маршовску колону и певајући напустили оскрnavљену цркву.

Толико опевани Мостар, родно место великог српског песника Алексе Шантића и духовни центар српске Херцеговине, понижен је у својој историјској достојанству. Наоружане банде босанско-херцеговачких муслимана и католика, предвођене католичким свештенством фрањевачког реда, упале су после обезоружања српског становништва у њега и извршиле страховити покољ, спроводећи тиме политику измене етничког стања у корист католичанства. Затим су прешли на уништавање непокретних споменика и на тај начин, што су мостарску цркву опљачкали и оскрnavили, а споменике на православном гробљу полупали.

Колика је наступила хајка на Српство и православље види се по томе, што су чак и муслимани стављали притисак на православце, да пређу чак на муслиманску веру. Тако видимо и Реџепа Смиљанића из Црнољева у срезу грачаничком где држи под стражом „збор“ православном становништву и позива га на повратак у праву веру муслиманску. У распродаји православља, режираној католичким мачем, могли су чак и муслимани учествовати. И то је било у име Христа!

Једна група усташких крволока из Осијека упутила се у село Мартинце код Валпова и онде порушила православну цркву. Да што јаче задовоље своју жељу за српском крвљу, покупили су неколико Срба из села и везали их жичаним конопцима за камионе којима су дошли. Затим су пожурили према Осијеку, вукући за собом ове несрећне људе, који су завршили животе мученичком смрћу. Тек у близини Осијека, код добровољачке колоније Ливане, одрешили су остатке тела ових православних мученика и оставили да се закопају поред пута.

Велико православно село Мединци код Подравске Слатине имало је православну цркву, које више нема. Обилазећи са усташким патролама овај претежно српски срез у циљу ликвидације православља, Јулије Бирнер, ка-

толички жупник и усташки функционер, дао је упутства да се и ова црква до темеља сруши.

У Малом Грацу код Глине католици су пожурили да и сами допринесу „за Поглавника и дом”, па су запалили месну православну цркву и преношењем пожара се старали да до краја изгори.

После рушења православне цркве у Борови код Вировитице, католици истога села предузели су радове око уништавања православног гробља, па су све гробнице и надгробне споменике уклонили, а гробље тако преорали, да се данас, према казивању избеглице Евице Таталовић, не може знати где су се гробови налазили сем што се зна положај где је гробље било. То се исто десило и са православним гробљем села Клисе у истом срезу.

Немајући средстава за подигнуће цркве, становници села Наудовца у срезу вировитичком подигли су веома леп звоник, који је доживео да буде срушен од усташке руке. Исто тако је и у овом селу сравњено православно гробље, које је преорано и траг му утрвен. На исти начин поступљено је са православном црквом и гробљем у суседном селу Новом Обилићеву.

Скоро свако село, а срез поготово, имали су католичког инструктора који је било посредно или непосредно руководио у акцији уништавања православања. У срезу Нове Градишке ову је функцију вршио католички жупник Јосип Матица, коме су били потчињени остали католички жупници у срезу. Овај препредени језуита наредио је да се између 7. и 8. јуна 1941. године подметне ватра у парохијску цркву Нове Градишке, посвећену Св. Тројици. Пошто је изгорео један део крова, ватра је угашена. Како би између православног свештенства и народа створили раздор и повећали изгледе на прелаз православаца у католичку веру, усташе су по жупниковом упутству пустиле у народ тврдњу, да су православну цркву запалили сами православни свештеници. Када то није успело, усташке су власти приступиле рушењу, које је изведено септембра месеца 1941. године. Пре тога је црква сасвим опљачкака и њена имовина развучена. На исти начин је упропаштена црква на православном гробљу у Новој Градишки.

Православна црква у Новској била је саграђена, али још није освећана. Усташке власти нису ни дозволиле да се посвети, већ су натерале православне становнике Новске да кулуком ову цркву сруше. Материјал је дат „најзаслужнијим” усташама из места и околице, који су га одвезли и од њега саградили куће или господарске зграде.

Насред православне цркве у Новој Буковици код Подравске Слатине усташе су направили ломачу, на којој су спаљивали црквене књиге, иконе, одежде и остале црквене ствари. После тога је црква срушена. Сличну судбину доживела је и православна црква села Новог Топоља у срезу славонско-бродском. И она је срушена, пошто је претходно послужила усташким силецијама за наладу тиме, што су у њој спалили све покретне ствари. Исто се то десило и са православном црквом села Новог Обилићева код Вировитице, која је срушена.

Како то произлази из акта, кога је загребачки надбискуп др Степинац, 20. јануара 1942. године, упутио осталим хрватским бискупима, хрватски је надбискуп као награду за истребљење православања у „Независној Држави

Хрватској” примио од папе титулу „војног викара хрватских војних снага”. Другим речима, постао је војним викаром хрватског усташког покрета. Шта се десило са православљем и његовом црквом под војним викарством усташког покрета надбискупа Степинца, остаће забележено у најтамнијим страњацима историје културног човечанства.

Православну цркву у селу Осмацима, среза власеничког, порушили су муслимани Осман Салкановић, Аљо Имшировић и Адем Салкановић, сви из суседног села Вицетине. Пошто су и сами припадали усташком покрету, присвојили су сав материјал од цркве. После цркве срушили су парохијски дом и звонару, са које су поскидали звона, која су великим чекићима разлупали „да не би кауре звали на молитву”.

У Осредцима, среза доњолапачког, католици су упали у православну цркву, где су је оскрнављивали пробадањем икона, да би је најзад запалили (...)

Црква манастира Озрен пошла је путем свога страдалаштва, то је посведочио маглајски православни парох Василије Перовић, који каже, да је манастир оскрнављен, иконостас оштећен, а све црквене ствари развучене и опљачкане.

Поред православне цркве у Славонској Ораховици, налази се древни манастир, који се налази у шумовитом Папуку, богат по своје имању и чаштан по прошлости. Право на његова имања загарантовао му је једном посебном повељом Леополда I. Манастир је био духовно средиште славонског православља од свога постанка пре провале Турака у Славонију, за време Турака и после њих, све до доласка језуитске власти у облику усташког покрета. Већ на почетку усташке власти, месни католици у Ораховици затворили су православну цркву и запечатали је, а под претњом смртне казне забранили православцима да јој се приближе.

Па ипак, иако на тај начин учињена неприступачном српском становништву, њен величанствени лик сметао је усташком погледу. Зато су је крајем јануара 1942. године порушили. Што се манастира тиче, њега су усташе претворили у „оружничку постају” (жандармеријску станицу), пошто им је његов положај одговарао тој сврси. Покретна манастирска имовина са златним крстовима, златом извезеним митрама српских патријарха, златним путирима и осталим богатством, представљала је богат усташки плен. Усташе су одређивали преостале Србе из Ораховице, да кулуком превајају манастирску покретну имовину на железничку станицу Зденци, одакле је возом отпремана у Загреб. У моменту када се ова књига пише, можда манастирско кубе не пркоси више времену, као толико векова пре тога. Сатанска душа фратра Сидонија Шолца, заогрнута католичком мантијом, која је крива за многобројна православна страдалаштва по срезу нашичком, можда је пре заслужене одмазде која га је стигла, још имала времена да нареди саврење овога древног православног манастира са земљом.

Пошто су православну цркву у среском месту Окучани срушили, усташке су власти сву грађу са црквеним звонима, иконостасом и осталим црквеним стварима одвезли возом у непознатом правцу.

Православно становништво села Оштри Врх у срезу новоградишком имало је своју православну цркву. Имало би је и сада, да није било фаши-

стичко-нацистичке коалиције и њиховог католичког послодавца. Међутим, усташе су је без и трунке гриже савести порушили у уверењу да с једне стране проширују подручје католичког утицаја, а с друге стране да допринашају уређењу новог света под чизмом великонемачког националсоцијализма и католичког фашизма.

Осјечка православна црква саграђена је пре пуних 200 година. Представљала је грађевину ванредне лепоте, којој су осјечки католици одавно завидили. Како су се осјечки католици огромном својом већином придружили усташком покрету, на чијем је челу стајао интелектуални вођа др Стјепан Хефер, бивши посланик Хрватске сељачке странке, то су се створили услови, да се поред покретног православља уништи и непокретно. Месеца децембра 1941. године, отпочело је рушење ове монументалне грађевине, чији је материјал распродат на јавној лицитацији, да би се добивеном сумом покрили трошкови рушења.

Унизити и уништити све што је православно и што на њега подсећа, био је први задатак, иза кога су следовали други. У том уништавању поједине усташке јединице или скупине, уносиле су своју иницијативу већ према томе, како је која била крволочна. Једну између таквих видимо у селу Подновљу, среза дервентског, где натерује православне становнике да сами демолирају своју цркву и да на црквене ствари и у олтару врше нужду.

Плашко у Лици седиште је горњо-карловачког епископа. Према утврђеном програму за време седница у загребачкој каптолској Курији, усташе су пожурили у Плашко и бруталном силом одвели горњо-карловачког епископа Саву. О његовој се судбини даље не зна ништа. Познато је, међутим, да су на интервенцију немачке власти трагале за њим, али кад су трагом дошли до логора где се имао налазити епископ Сава, нашли су логор празан, а на простору где се налазио виделе су се непрегледне локве усирене крви са остацима издеране одеће, по којој се видело, да су се поубијане жртве отимале смрти. Тела оволико великог броја сакупљених Срба одвезена су некуда и тајно закопана. Међу њима се свакако налазио и мученички леш епископа горњо-карловачког Саве.

Да ли је епископска црква у Плашком доживела судбину осталих порушених цркава по „Независној Хрватској”, то у овом тренутку није познато. Позитивно се међутим зна, да су усташе после одвођења епископа ову цркву претворили у магацин, а владичански двор су употребили за смештај општинске управе у Плашком.

Као и многе друге, православна црква у Карловцу најпре је од стране усташа опљачкана. Како су усташке власти опљачкале велике количине разних ствари од Срба које су побили или отерали од домова, то су ове ствари заједно са јеврејским стварима довозили и смештали у ову цркву, где су доцније отворили трговину. Црквени намештај и црквене ствари однешени су незнано куда.

Село Перна налази се у босанско-крупском срезу. Одмах по доласку у ово село, усташе су демолирали православну цркву, развукли из ње црквене књиге и остале покретности и најзад је претворили у нужник, а најзад је и запалили. Осим тога су запалили и парохијски дом исте цркве. То су исто урадили са црквом у селу Подгомилама истога среза.

Недалеко од Мркоњић Града, где је православна црква претворена у јавни нужник и после тога запаљена, налази се село Подрашница и у њему православна црква. Према исказу пароха ове цркве Николе Рожића, црква је запаљена заједно са свим црквеним стварима и намештајем, а заједно са њом и црквена кућа. На исти начин, запаљена је и црква у Пешћаници, среза Вргин Мост.

Петрово Поље у сињском срезу имало је своју православну цркву посвећену Св. Петки. Већ првих дана усташке изbezумљености, црква је постала жртвом верског вандализма. Усташе су спалили иконе и све остало у цркви.

Богата имања православних манастира по Срему била су, сем оне главне католичке линије уништавања православља, нарочито интересантна за врхове усташког покрета. Усташке власти су пожуриле, да одмах после уласка немачке војске у Југославију поставе своје комесаре, који су имали задатку, да сва покретна добра ових манастира превезу у Загреб. Како су услед такве политике усташке Хрватске отпали разлози за постојање господарских зграда поред ових манастира, усташе су међу осталима попалили и господарске зграде манастира Прибина Глава.

Разорним и запаљивим бомбама напали су усташе, 18. маја 1943. године, православну цркву у Прогару среза земунског. Настала је ватра у самој цркви, али се неким чудним случајем сама угасила. Избеглице из Прогара кажу, да су усташе забранили приступ овако општењеној цркви, те се за сада не зна у каквом се стању налази црквена унутрашњост.

Место Пркоси налази се у срезу Кулен Вакуф. Православни становници овога села били су од усташких јединица натерани да својим рукама поруше ову цркву.

Говорећи универзитетској младежи у Загребу, хрватски надбискуп је (према „Католичком листу” од 26. III 1942) између осталог рекао и ово:

„Први пут је да вам говорим са овог светог мјеста, након што се обистирио сан ваше младости и постао збиљом – Независна Држава Хрватска”.

Представници такве младежи, наоружани оружјем бивше југословенске војске коју су издали и благословени од стране католичких свештеника у име Христа, упали су у село Прибинић код Теслића, где су опљачкали православну цркву и парохијски дом, па затим парохијски дом запалили, а цркву до темеља порушили.

Познато излетиште и летовалиште Плитвичка језера красила је православна црква са црквеним конацима. Да би страним туристима могли ово српско земљиште приказати као „исконски” своје, усташе су одлучили да затру сваки траг Српству и православљу. Тај задатак је поверен блиском рођаку бившег терористе и доцнијег министра војске усташке Хрватске Еугена Кватерника, Љубомиру Кватернику. Овај је одмах наредио да се отпочне са потпуним рушењем цркве и црквених конака. Све је то порушено тако, да се не познаје место где су се налазили. Материјал од порушених зграда и цркве употребљен је за подизање нових зграда, којима је дат усташко-хрватски карактер. Тако сведочи Драган Калембер избеглица из Коренице. Кватерник је сматрао на почетку за најпотребније, да се плитвички парох Душан Диклић ликвидира, што је и учињено.

Срби мештани села Плитвичког Лесковца били су од стране усташких јединица сакупљени у циљу присилног рушења месне православне цркве, која је у мају 1941. године сасвим порушена. Пре тога је од стране усташких припадника и месних католика потпуно опљачкана.

Један избеглица из Пала код Сарајева изјавио је да су усташе извалили јужна врата на цркви и унели их у цркву, па их бацили на часну трпезу, где су полупали све што се на њој задесило. Затим су покупили кандила, иконе и све што се са иконостаса могло скинути, па све то изнели и спалили. Најзад су и сам иконостас са часном трпезом изнели и разлупали, па палили ватру и грејали се.

Недалеко села Крњака усташе су убили дотле доведеног пароха перјасичке цркве Милана Докмановића. После тога је наређено рушење његове цркве у Перјасици код Војнића, која је сасвим порушена.

Католици многих села среза петрињског пожурили су да се материјалом од православне цркве богате. Настала је хајка на цркве, које су без предаху рушили. Како нису могли сами организовати превоз материјала својим кућама, наређивали су Србима да то под претњом смртне казне морају чинити. То се односило на дрвени и остали грађевински материјал, док су црквена звона изгледа припадала хрватској држави, је су их сељаци морали возити на станице у Петрињи и Слуњу, одакле су даље транспортовани возом. Међу тако порушеним црквама код Петриње, налази се и црква у селу Петрињци, а исто тако срушена је и православна црква у самој Петрињи.

Пошто су на зверски начин убили пароха примишљанског, усташе су, почетком 1942. године, приступили рушењу православне цркве у Примишљу код Слуња. Иако та вест није потврђена, говорило се да је код тога посла полудео један од усташких припадника. Православна црква у Полојској Варошици такође је постала жртвом усташког дивљаштва. И она је до темеља срушена, пошто је облигатно пре тога опљачкана.

У седишту пакрачког епископа, Пакрацу, биле су две православне цркве. Прва, месна парохијска црква и друга саборна црква. Што се православних храмова тиче, усташе су на почетку однели иконостас из пакрачке цркве под изговором, да га носе у загребачки музеј. Црква је после тога срушена. Католички фратри су пакрачку саборну цркву претворили у свој самостан. Хрватски надбискуп и „војни викар усташких снага у Хрватској” Степинац, који је поводом савезничког бомбардовања неких хрватских места у проповеди ходочасницима Марије бистричке 15. јула 1944. године, рекао да савезници не могу замерити Хрватима што у склопу сила осовине бране своју хрватску самосталност, сигурно је знао и зна за ову језуитску отимачину, али нити је ове отимачине забранио, нити је макар протествовао у знак негодовања. Најзад, како би и могао, кад то није ишло без његовог знања и одобрења.

Православна црква у Подравској Слатини, срезу са апсолутном српском већином – усташе су приликом уништавања свеукупног православља међу првим акцијама предузели и рушење ове православне цркве. Као и у другим местима усташке Хрватске, црква је на почетку опљачкана и оскрнављена, а материјал после рушења развукли су „најзаслужнији” усташе, који су се највише истакли у покољима Срба.

Да је католичка црква активно учествовала у тајним припремама за уништење православља, то се види на оној спомен плочи узиданој у каптолској Курији број 4. А да је католичко представништво у Хрватској успоставило и непосредну јавну сарадњу са усташким покретом, о том сведочи званични извештај објављен у ускршњем броју загребачких „Новости” (Ускрс 1941. године) у коме се дословце каже:

„Загребачки надбискуп, хрватски метрополита др Алојзије Степинец, посетио је замјеника Поглавника (који још није стигао у Загреб) генерала Кватерника и срдечно га поздравио. Тиме је успостављена уска сурадња између усташког покрета и највишег представника римокатоличке црквене власти у држави Хрватској”.

У духу тако успостављене „уске сурадње” између усташа и католичке цркве, усташе су, негде у лето 1941. године ушли у православну цркву Рогаџице, опљачкали је и на крају иконостас демолирали.

После масовног покоља Срба у цазинском срезу, који се догодио у лето 1941, када је и рујиначки парох Илија Илић одведен и вероватно негде убијен, упала је једна муслиманско-усташка јединица у село Рујинац и покупила остатак православаца, које је натерала да пљују на иконе у месној православној цркви. Затим су побили неке Србе, а цркву запалили. Другу православну цркву у истом овом селу срушили су доцније до темеља.

Пишгалине, село у срезу цазинском, имало је своју православну цркву, али је нема више. Спалила ју је „уска сурадња” католичке цркве и усташког покрета. Иста „сурадња” ставила је под огањ православну цркву у Паланчишту у срезу приједорском, заједно са школом и неким другим зградама.

Из православне цркве у Радовици среза суњског, усташе су извели свештеника Милоша Вујића, кога су приликом спровођења мучили све до места Мехино Стење, где су га најзад дотукли. После тога су цркву у августу месецу оскрнавили и опљачкали, па је затим запалили.

У селу Рибњачку среза бјеловарског усташе су по жељи суседног католичког свештеника потпуно разорили месну православну цркву.

На падинама Фрушке Горе, у селу Ривици среза иришког, употпуњавала је фрушкогорску лепоту православна црква, коју су усташе септембра месеца 1943. године минирали и порушили.

За манастир Раковац, такође у иришком срезу, казује једна избеглица, да су га усташе опустошили и демолирали тако, да су од њега остале голе зидине, без вратију и прозора. Из манастира Рмња у срезу босанскопетровачком, усташе су извели монаха Милана Поповића, кога су дуго мучили и најзад одвели у непознатом правцу. Цркву су затим демолирали и оставили је зубу времена, да је он доврши.

Да би олакшали пољске радове око сабирања кукуруза католичким становницима среза босансконовског, усташе су многобројним блокадама разних српских места сакупили велики број српског становништва, које је под стражом морало радити на католичким њивама. За време док су под таквим условима радили у селу Слабињи, усташе су их сместили у месну православну цркву.

Место Стари Мајдан налази се у санско-мостанском срезу. Домаћи католици, који су као и скоро сви остали одмах приступили усташком покре-

ту, опљачкали су и демолирали цркву. Један избеглица овако закључује свој исказ о овој цркви: „После тога су у њој ноћивали коњи, пси завијавали, а муслиманска деца и нужду вршила”.

„Данас је моменат да се у католичким редовима заувјек и после обрачуна са Србима путем католичке бунтовности...”

Такву је поруку путем сарајевског „Католичког тједника” одмах после проглашења „Независне државе Хрватске” упутио подручном свештенству и свеукупном католичком свету Босне и Херцеговине, нико други већ надбискуп врхобосански др Иван Шарић, кога је поглавник за тако бунтовно обрачунавање са Србима хришћанима, одликовао орденом „велереда са звиездом” нагласивши, да је овај „дјеловао” у хрватском усташком духу”.

Само је по себи разумљиво, да православна саборна црква у Сарајеву није могла остати поштеђена у непосредној близини овога „пастира”, заденог фанатичном мржњом према свему што је православно. Сарајевска саборна црква оштећена је била немачким бомбардовањем. У најбољој вери, да ће црква моћи и под новим околностима продужити рад, црквена управа је предузела оправку прозора, који су били бомбардовањем попуцали. Међутим, у духу „католичке бунтовности”, упали су усташе у цркву и отворили револверску ватру на раднике, који су се морали рањени повући. Усташе су намеравале и да опљачкају цркву, али у њој нису нашли ништа, сем неколико пешкира, пошто је остало било склоњено због оправке.

У парохији староселско-градишкој поднесена је молба Марији Терзији за подигнуће цркве. Позната својим ставом против православља, Терезија није дозволила подигнуће ове цркве. Најзад, 15 година после њене смрти, године 1795, православни свештеник Никола Главаш одлучио је да цркву сагради без дозволе власти, у чему су га помогли сви православни становници парохије. Тако је црква саграђена и у њој остављен запис, да је саграђена „без дозволенија церковних и милитерских (војничких) власти. Усташе су давно преминулој Марији Терезији и на „оном свету” угодиле, када су ову древну цркву, саграђену од храстових брвана продали једном католику Хрвату из села Црнца код Сиска, који ју је порушио и направио шталу.

Један међу најлепшим парохијским домовима у Босни био је свакако онај у Сребреници. Ради те своје лепоте, он се допао усташама, па су у њега уселили усташку команду.

Недалеко споменуто Славонску Ораховицу и древни манастир повучен поврх ње у недрима шумовитог Папука, али заборависмо да цитирамо одломак из саслушања избеглице Ђорђа Бабића из Ораховице, који о њему између осталог каже и ово: „Шта су све усташе радили у томе манастиру и за шта им је служио, најбоље ће се видети из овога примера: Усташки таборник места Ораховице, бивши кројачки помоћник Живко Бељановић, до успоставе „Независне хрватске државе” нерадник и скоро просјак, прославио је заруке у самом манастиру, где су се пекли прасци и пило вино, што је све било власништво манастира. Познато ми је исто тако, да су усташе по околним селима хапсили невине Србе и одводили их у овај манастир, кога су претворили у усташки стан. Чуо сам доцније, кад се отопио снег, да је недалеко манастира пронађено 13 лешева и верујем да су то лешеви одведених Срба”.

О судбини православне цркве у Славонској Пожеги вођена су дуга саветања усташких првака у месту. Једни су били за то, да се црква потпуно сруши и да јој се затре траг, док су други сматрали да би се она као зграда могла корисно употребити. Најзад је ова друга теза превагнула, али са коректуром у толико, да се поруши торањ, како више не би личила на цркву. Пошто је то урађено у цркви је један од усташа, по занату месар, отворио месарницу.

У лето 1943. дошли су у Сурдук код Старе Пазове усташе под командом неког шефа полиције Ђиковића. Овде су усташе затвориле већи број Срба, које су стрпали у месну православну цркву и ту их појединачно мучили.

Православна црква у Сремској Каменици доживела је да једна банда осјечких усташа уђе у њу, да је потпуно опљачка, да све ствари из ње потрпа на камионе и да их одвезе према Осијеку. Један избеглица на крају записника казује: „Пре одласка, вршили су нужду у цркви и оставили је потпуно загађену људским изметима”.

Ноћу између 14. и 15. јуна 1941. године, усташе су дошли у село Спасовину недалеко Дрвара и ту запалили месну православну цркву, која је сасвим изгорела. Исто је то урађено и са православном црквом у селу Стабанци код Босанске Крупе, као и са православном црквом у Стројици код Јајца у Босни. Црква у Србу код Доњег Лапца запаљена је у лето 1941. године.

Село Стипан налази се у срезу вргинмостском. Кад су усташе у њега дошли, прва им је дужност била, да провале у месну православну цркву, где су опљачкали све што им је до руке дошло. Затим су цркву оскрнавили и најзад је запалили. На исти начин је поступљено са православном црквом у Славском Пољу, посвећеном Светоме Духу.

Једна међу оним православним црквама, које су усташке јединице из чистог задовољства порушиле артиљеријом, била је према сведочанству Милана Љуштинине, шефа пореске управе из Доњег Лапца, и православна црква у селу Сувајама, среза доњолапачког. Пре тога су усташе на зверски начин убили пароха ове цркве Спасоја Лаврњу.

Село Стрмници једно је од оних у книнском срезу, које је вековима одолевало католичком притиску, јер су сва прошла времена нижестепене културе, ипак била заштићена неком, ма и оскудном законитошћу. Најзад је дошло време, када су усташе под заштитом нацизма-фашизма дошли у прилику да окончају вековну мржњу према овоме малом сеоцету, у коме су поред страховитих зверстава над живим православним становништвом демолирали православну цркву и из ње изнели све што је покретно, па је најзад по утврђеном плану оскрнавили и „побједнички” отишли.

Пошто су свештеника Данила Бабића из Свинице код Петриње мучничком смрћу ликвидирали, усташе су упали у месну православну цркву посвећену Јовану Крститељу, из које су однели све што им се допало. Да задовоље и своје оружје, пуцали су на иконе. На послетку су усташке власти наредиле, да се и ова црква поруши.

Католичко становништво које је било најближе селу Стрмену у срезу костајничком, није имало стрпљења чекати наређења од усташких власти да би порушило православну цркву у овоме месту, већ су са свих страна нави-

лили већ првих дана иза проглашења Независне Хрватске на ову цркву и после темељитог пљачкања порушили је. Исто се то десило и са православном црквом у Старом Селу код Петриње.

Гудовачки покољ, биће предмет посебних студија и остаће записан у најтамнијим страницама усташког варварства. Међутим, није само Гудовац место православног страдаштва. Сва српска села, ма како се она иначе звала, поделила су гудовачку судбину. Тако су усташе и у селу Средској, после незаситог клања, порушили и месну православну цркву. На исти начин, по правилима усвојеним на састанцима у каптолској Курији, порушене су после пљачкања и скрнављења православне цркве у селу Слатнику среза новоградског и Смртићима среза новског.

Није редак случај, да су усташе пре коначног рушења црква правилно ломаче насред цркви, где су палили иконостасе, часне трпезе, иконе и остале црквене ствари. А дешавало се да су на таквим ватрама и Срби мучени. Једна међу таквим ломачама била је и у цркви у Сухој Млаци код Подравске Слатине. После тога је црква порушена.

Пошто је састанком надбискупа Степинца са замеником поглавника Кватерником и формално успостављена „уска сурадња између усташког покрета и католичких црквених власти у држави Хрватској”, није ни чудо, да је сва усташка власт у Славонском Броду углавном била сконцентрисана у рукама католичког катихете Драгутина Марјановића.

Уколико се усташка зверства односе на бродске православне цркве и остале споменике православља, Марјановић је оправдао наде католичке цркве, које су у њега полагане. Већ на почетку, усташе су натерали бродске Јевреје и Србе, да поруше цркву Свете Богородице у Славонском Броду. Нешто доцније, када је усташко уверење у победу сила осовине достигло врхунац, дошла је до кулминације и њихова злочиначка делатност. Тада је, свакако по упутствима овог и осталих католичких свештеника, наређено, да се приступи рушењу велике православне цркве у Сл. Броду, посвећене Светом Виду. Рушење су извршили затворени Срби и Јевреји. Материјал су развукли усташки функционери из Брода и околице. Петар Мунић из Славонског Брода каже, да су после тога усташе уништили све крстове и споменике са православног гробља, а гробље преорали. Истинитост овога исказа у вези са гробљем није се услед познатих прилика могла проверити.

Недалеко од Славонске Пожеге, места где су усташе од православне цркве направили најпре месницу, а после тога је порушили, налази се село Смољановци. Уочи православног Божића, зиме 1941/42, усташама је било стало, да православно становништво за време божићних празника не види своју православну цркву. Ради тога је у село стигла једна група усташа која је наредила рушење цркве. Исто тако, да црква не би дочекала сеоску славу Велике Госпојине, усташе су приступили рушењу православне цркве у Слобоштину истога среза.

И поред толико познате мржње према православљу, Марија Терезија није могла наћи наслов за његово тотално уништење. Патријаршијско седиште у Сремским Карловцима одолело је дакле и терезијанштину, али није могло одолети усташком варварству, коме је на челу стајао професор Вјеко-

слав Барлековић и остали усташки функционери, иза којих је стајала католичка црква. Усташе су патријаршијску цркву у Сремским Карловцима опљачкали и демолирали. Према неким исказима, поскидана су чувена звона са ове цркве и некуда однесена.

Трагична је судбина фрушкогорских манастира, где је био сконцентриран српско-православни духовни живот и смештене мошти многих светаца. Због њиховог богатства усташка је влада изаслала нарочите пљачкаше интелектуалце, који су имали да изведу стручно пљачкање. Тако се срећемо са неким др Марковићем из Загреба, који је опљачкао све црквене драгоцености манастира Раковац у Фрушкој Гори и са усташким камионима их одвукао у правцу Загреба.

Други један професор из Загреба, за кога се зна само толико да се зове именом Стјепан, извршио је пљачкање манастира Хопова у Срему те као онај први покупио све драгоцености, које је камионима усташке владе превезао за Загреб. У септембру 1941. усташе су однели цео иконостас манастира Крушедола заједно са моштима светаца. И Турци су поштовали овакве светиње, али усташе не.

„Први весници скрнављења православне цркве у Травнику били су месни Цигани, којима су усташе дали црквене иконе да се ови са њима ругају улицама Травника. Што се год могло уновчити, као црквене одежде и остале ствари, све је то распродато на јавној лицитацији. Месни муслимани су пожурили да из цркве изнесу иконостас, са којим су ложили ватру у својим кућама. За то време су усташке хорде убијале и пљачкале Србе по Травнику и околици, па се указала потреба за један већи магацин, где би се сместила опљачкана покретна имовина православних Срба. Ту је потребу задовољила православна црква, од које је створена базарска радња.

Православна црква у Тушиловићу, среза војнишког послужила је усташама после пљачкања за затвор, у коме су затварани Срби и страховито мучени.

Православци села Турјака у срезу босанско-градишком морали су помагати усташама да им црква посве изгори. Усташе су пре спаљивања ове цркве харачили по цркви и пуцали у иконе. Пешкире и остало што им се из цркве допало, однели су као плен. То исто одиграло се у селу Трубару код Дрвара.

Пошто су село Беговиће у срезу петрињском, усташе су се једног летњег дана 1941. године упутили у село Тремушњак, где су приступили палежу месне православне цркве. Најпре су изнели црквене књиге и спалили их. После тога су дошле црквене одежде и остало, а најзад и сама црква. Када је све било готово, усташе су се певајући упутили даље. Некако у исто доба и по истом распореду, запаљена је православна црква у сеоцету Трепчи у срезу вргинмостском.

Према исказу једне избеглице, Наде Поповић из Травника, католици села Турбета у травничком срезу, порушили су по одобрењу виших католичких власти месну православну цркву и од тога материјала сазидали нову католичку цркву.

Село Тимарци у костајничком срезу имало је православну цркву, које више нема. Њу су усташе најпре опљачкали, а после тога порушили и материјал дали „најзаслужнијима” који су се највише истакли у убијању Срба.

Као дар „најзаслужнијим” усташама, послужио је и материјал православне цркве у Тоболићу код Слуња, која је после харачења и скрнављења порушена, а њен парох Симеун Матић на зверски начин убијен. Ни православна црква у Тржићу код Слуња није могла измаћи усташком варварству. И она је порушена после пљачке и скрнављења.

Терезино Поље налази се на самој Драви у срезу вировитичком. Поред Терезиног Поља била је добровољачка колонија Зрињ. За ова два места служила је једна црква у Терезином Пољу, где је поред хрватских католика било и Мађара. Како је одјекнула она изјава др Владимира Мачека, дописнику италијанског листа „Борнале д Италија” после споразума са Цветковићем о тесним везама Хрвата и Мађара види се по томе, што су они највећом слогом заједнички порушили православну цркву Терезиног Поља.

Место Трњани налази се у срезу славонскобродском. Акцијом многобројних културних институција и православних добротвора у Југославији, попуњена је празнина овога српског села тиме, што је кратко време пре овога рата саграђена православна црква, која је потпадала под Клокочевик као филијална црква. Акцијом за подизање ове цркве руководио је јавни бележник и бивши народни посланик др Паја Шумановац из Винковаца, иначе родом из Трњана. Усташе су одмах иза грабљења власти ухапсили др Шумановца у Винковцима, а цркву у Трњанима срушили. Према причању неких избеглица, који су били заједно са Шумановцем у усташком затвору, њега су усташе толико мучили, да је са своје тежине од 110 килограма опао на 50 и најзад наводно издахнуо негде у којем од личких логора смрти.

Мештани католици села Трештановаца код Славонске Пожеге предузели су већ првих дана државе Хрватске све што су могли измислити, чиме би своје суседе Србе увредили и унизили. Велики број Срба ухапшен је од ових мештана, који су скоро без изузетка ступили у усташке редове већином ради пљачке српских имања. Они су међу првим недељима обили православну цркву и поарали је. После тога је дошло до рушења цркве и најзад подеље тако добивеног грађевинског материјала „заслужним усташама”.

Ноћу између првог и другог јуна 1941. године, упали су усташе у православну цркву села Удрежња у срезу невесињском, где су ножевима изнаказили све иконе. На црквеном Јеванђељу налазио се месингани оков, који се сјајио и изгледао као да је златан. Усташе су отцепили прву корицу са овим украсом и узели црквени нож за резање „нафоре”. Јеванђеље без украса су затим бацили у пожар једне куће поред цркве, коју су сами пре тога запалили.

„Парохијски стан у Устиколини претворен је у усташку команду, а месна православна црква у усташку трпезарију”. Тако је изјавио један избеглица из тога места у београдском Комесаријату за избеглице. Устиколина се налази у срезу фочанском.

Преко 240 година стару православну цркву у Утолици код Костајнице усташе су опљачкали и дозволили католичкој младежи да у њој обавља нужду. Затим је наређено њено паљење.

Православна црква у Уштицама среза новског послужила је са својим материјалом подмирењу рачуна у заслугама на уништењу живог и непокретног православља. Она је срушена, а њен материјал раздељен истакнутим усташама из места и околице.

Како православна црква у колонији Хаџићеву код Вировитице још није била довршена, усташе нису ни дали да се довршава, него су је претворили у магазин за напљачкане покретнине од православних Срба. Никола Боговац из овог истог села сведочи, да су усташе пре њиховог иселења вршили припреме да униште сваки траг православном гробљу, како би и после протеривања Срба са њихових имања затрли сваки траг Српству и православљу.

Пре него што је усташка влада из Загреба упутила оног професора именом Стјепана да опљачка древни српски женски манастир Хоново у Срему, упала су, према исказу манастирске игуманије Пајсије, четворица усташа у манастир, изговарајући се да морају претрести све просторије. Понашајући се веома брутално, они су почели са „претресом”, али им је главни задатак био да опљачкају манастирско злато. У ту сврху нису поштедели ни ћивот, у коме су се налазиле мошти светаца, већ су завлачили руке у ковчег и преме-тали по моштима. Затим су однели неколико шунки и око 100 килограма манастирске сланине. После скоро две године, ноћу између 21. и 22. априла усташе су предали огњу овај манастир, те је изгорео.

Хајтић, село у глинском срезу приложио је у одбрани Српства и православлa, поред великог броја мученика свих врста, и своју лепу цркву, коју су усташе запалили, пошто су је пре тога облигатно осркнували и опљачкали.

Православна црква у Цвијановићевом Брду код Слуња опљачкана је од усташа тако, да су у њој остали голи зидови. Чак су усташки припадници скидали и прозоре са цркве. Затим је црква служила као јавни нужник, док није сасвим пропала.

Да би порушили православну цркву у Цагама код Нове Градишке, усташе су довели интерниране Јевреје и похапшене Србе, терајући их да руше цркву. Усташе су их нагонили да певају разне погрдне песме на рачун Српства и православлa, међу којима и песму:

*„Србин слави своју славу,
да прошири хрватску државу.
Како је чорби без мркве,
тако је Србину без цркве.”*

Материјал од цркве у Цигама купио је на јавној лицитацији усташки припадник презименом Ковачевић из суседног села Бароваца, од кога је подигао велику кућу са господарским зградама.

Оснивање „Усташке богословске академије” одобрио је загребачки надбискуп и по обичају благословио опет у име Христа почетак њеног деловања. Католичка црква не бира средства, кад је у питању постигнуће циља. Ипак, тешко је замислити, да религија може дозволити политичким странкама оснивање таквих семеништа, која се већ по своме називу спремају да не служе Богу, већ партији којој припадају.

Уосталом, загребачки надбискуп не само, да није осудио зверства спроведена над Србима и Јеврејима, него да их је јавно одобравао, види се не само по томе што је узео учешћа у готово свима усташким манифестацијама, већ и по томе што му је поглавник, поводом трогодишњице државе Хрватске, доделио највеће усташко одликовање.

„Видео сам својим очима како су усташе у српско-православној цркви у Чипулићима код Бугојна везивали коње и сву је загадили, а најзад и црквена звона скинули” – каже сведок Радоје Коњевић.

Као и на многим другим местима, усташе су по доласку у село Чемерницу код Вргиног Моста, запечатали месну православну цркву, пошто су је претходно опљачкали и оскрнавили. По одласку усташа православци су је наводно отворили, али су се усташе ради тога вратили и пошто су поубијали извештан број православаца, запалили су је.

Црква у Четвртковцу, среза петрињског, била је саграђена пре скоро 150 година од храстових брвана. Пошто је ова стара храстовина представљала велику грађевинску и столарску вредност, а како је цркву у интересу католичке ствари требало уклонити, то су усташке власти по кратком поступку решиле, да се црква поруши, а да се материјал да „заслужним усташким припадницима”.

Православни становници села Човца у срезу новоградишком, извргнути нечувеном мучењу и шикану, морали су сами порушити цркву у своме селу и са својим колима одвести материјал појединим усташким функционерима. То су исто морали радити православни становници села Чечавца у срезу славонскопожешком са својом православном црквом.

У духу оног прогласа ђаковачког бискупа сремском становништву да пређе на католичку веру, поступали су усташе када су демолирали и опљачкали богату православну цркву у Чортановцима код Срем. Карловаца. Све ствари од вредности усташе су однели са собом, док су остале уништили.

Лупањем добоша наредиле су усташке власти Србима села Шаша у срезу костајничком, да одређенога дана дођу са потребним алатом пред православну цркву, где ће се почети са рушењем. За време рушења, усташе су водиле надзор и на крају извршиле расподелу материјала међу својим припадницима. Звона су одвезена наводно у Загреб.

Један међу богатим манастирима у Срему био је и манастир Шишатовца. Пошто су испразнили све господарске зграде манастира и када је, према томе, престала њихова функција, усташе су их у духу католичког завета запалили.

У Шиповљанима код Дрвара приспела је једна усташка јединица. Не застајући нигде у селу, усташе су се упутили право према православној цркви, певајући хрватске маршеве немачким аријама. Чим су стигли пред цркву, неколицина њих су извалили црквена врата. Затим су ушли унутра и изнели из ње пешкире и оно што су сматрали да им може користити. На крају су је запалили и опет уз песму напустили порту. По истом церемонијалу спаљена је православна црква у селу Шипову код Јајца.

О начину уништења православне цркве у Широкој Ријеци код Војнића водила се жучна дебата међу месним усташама. Једни су сматрали да ју је корисније порушити, па материјал поделити, него је запалити. Други су се залагали да се „влашка” црква запали. У мало да нису плануле пушке међу светогрдницима. Најзад је превагнула друга теза, па је црква уз дивље одобравање избезумљене усташке гомиле запаљена.

Мало место Шегестин у срезу дворском имало је православну цркву, али је више нема. Запалио ју је пламен католичке мржње, благословен злоупотребљеним Христовим именом. Исто тако, нема православне цркве у Шушњару код Петриње.

Ни некадања православна црква у Шушњевцима у срезу славонскобродском не постоји. Постоји још само материјал од ње, кога су поједини усташки функционери употребили за побољшање свога оскуднога господарства.

Још једна црква, чији су зидови исписивали ужасе пред којима стаје разум, била је православна црква у селу Швици код Оточца. Усташе су ову цркву претворили у затвор, где су трпали похапшене Србе. Сваке ноћи одигравале су се међу црквеним зидинама страховите сцене. Усташе су упадали у цркву са исуканим ножевима и клали. Крв је шибала млазевима по зидовима, који су далеко изнад човечије висине испрскани.

За пљачкање српске стоке из села Штрбаца усташе су организовали праву хајку. Сакупивши велики број стоке, усташе су је потерали према Дрвенти. На путу су је задржали неколико дана у Прњавору, где су је затворили у месну православну цркву.

Један међу најзнаменитијим православним манастирима, био је манастир Гомирје у срезу огулинском. Он је имао ретку библиотеку и многобројне старине. У њему су се чували ретки рукописи. То је било духовно средиште православног живља целог краја и српска историјска ризница. Знајући за то, усташка влада је овластила католичког жупника Ивана Микана из Огулина, да спроведе ликвидацију Српства и православља како у самом Гомирју, тако и у целом огулинском срезу. Микан је оправдао поверење усташке владе. По његовим инструкцијама сакупљан је велики број истакнутих Срба по срезу, који су затварани у Огулину.

Сам католички жупник пролазио је деспотски кроз ове затворе, наоружан поред ватреног оружја и великом воловском жилом, са којом је без икаквог разлога ударао голоруке Србе. После тога су ови Срби одвођени у поворкама и убијани, или спровођени у који од познатих усташких логора смрти, где су доживљавали страховите смрти тупим оруђем. Свакако по упутствима Микановим, манастир Гомирје су усташке банде опљачкале и опустошиле. Однесене су све драгоцености, међу којима и историјски рукописи са библиотеком. Све је то камионима некуда одвезено. По свој прилици у Загреб.

Пустошећи овај манастир усташе су пуцали на иконе. Нарочито им је задовољство било пуцати у драгоцени кип Светога Саве, кога су разрушили пушчаним мецима. Најзад, када је први део вандализма према овом манастиру извршен, Микан је наредио да се манастирско братство поубија. Први међу манастирским братством који је убијен, био је монах Теофан Косановић. Најзад је црква претворена у затвор, где су усташки зликовци наслађивали своју католичку мржњу над недужним Србима, а на крају је послужила као магазин за опљачкане покретнине, које су од Срба одузете, да би затим биле јавним лицитацијама продаване. Разуме се, само католицима.

Међу првим мученицима села Горњег Будаčka у срезу војнићком пао је на бранику православља месни свештеник Миле Пеурача. Њега су усташе одвели до села Змијиног Јарка и ту га после језивог мучења оставили да сам

издахне. Истовремено је његова црква била извргнута пустошењу и унижавању, да би је најзад запалили.

Да би што јаче исказали вековну мржњу према православним храмовима и што ефектније деловали на преостало православно становништво за прелаз у католичку веру, усташке су власти наредиле, да се црквена звона у Паланчишту уз учешће читавог православног становништва не скидају са звонаре, већ да се одозго побацају на земљу. Као неко чудо међутим, звона се приликом пада нису полупала. То је усташе толико озлоједило, да су хистеричним бесом навалили на црквену унутрашњост, срљајући разним алатом на иконостас, часну трпезу и црквене иконе.

Једна скупина усташа из Цетинграда и околних села, спровела је масовно купљење Срба из околних места, које је спровела у Велику Кладушу. Пошто се радило о великом броју Срба оба пола и свих старости, усташе су се нашли пред проблемом затворских просторија, пошто тај народ није могао стати у општинску зграду и реквириране приватне куће. Најзад је по нарочитом куриру стигла наредба са овлашћењем, да се сви похапшени Срби поубијају. Усташе су тада отворили мучилиште у месној православној цркви. Ту су ноћу увођене партије српског становништва, где су најпре страховито мучени, а затим клани. За то време су пред црквом чекали усташки камиони, на које су бацани мртвачи или тешки рањеници, па су одвожени у поље звано „Мехино Стење”, где су бацани у ровове, које је из војних разлога копала југословенска војска. Међу тако баченим Србима и затрпаним у овим рововима налазио се велики број тешких рањеника, за које су усташе у цркви веровали да су мртви.

Јасеновачки крвници нису се задовољили масовним убијањем, спаљивањем живих жртава у цигларским пећима и другим зликовачким измишљотинама, већ су уочи православног Божића 1941. године прешли залеђену Саву и упали у села Градину и Драксениће, јер су знали да се Срби и поред своје голготе спремају на дочек Христовог Рођења. После пустошења Градине, усташе су похапсиле око 80 људи, жена и деце из Драксенића, које су стрпали у месну православну цркву и ту их све до једног поклали. Затим су са опљачканом стоком и разним стварима „победнички” вратили у Јасеновац.

Село Садиловац у срезу слуњском опкољено је са свих страна претежно католичким становништвом, услед чега је морало доживети страшну судбину. У време када су усташке власти, јула месеца 1941. године, издале опште наређење за присилно покатоличавање, садиловачки су се Срби решили на крајњи отпор. Ни поновни позив усташке владе у мају 1942. године није имао успеха код садиловачких Срба. Тада је усташка влада, свакако у споразуму са вишим католичким црквеним властима упутила у Садиловац 1. и 4. чету (сатнију), које су припадале 19 усташкој бојни. Ове су усташке јединице опколиле Садиловац, али ни то није имало успеха, јер су садиловачки Срби успели да пре опкољавања великом већином побегну у шуму.

Месец дана доцније, пошто није успела сила, ступила је на позорницу римокатоличка препреденост. У недељу, 26. јула 1942. огласила се општинска управа у Дрежњик Граду (којој припада Садиловац), да су Срби од стране поглавника помиловани, да ће им хрватска држава саградити домове које су

усташе приликом блокаде села попалили и да ће им надокнадити сву проузроковану штету. У ту сврху, позива их општина, да 31. јула сваки буде на своме згаришту, где ће доћи једна комисија за утврђивање одговарајућег материјала који је потребан за градњу и одређивање висине штете у новцу.

Оно што нису успеле оружане снаге пре тога, успела је језуитска прева-ра. Сељаци су дошли на своја згаришта заједно са породицама, јер је у наређењу стајало, да ће број чланова породице играти улогу при одобравању висине помоћи. Међутим, усташе су муњевитом брзином опколили село и похватили све. Тако похватане, сакупили су их пред православну цркву, где су мушкарце одвојили од жена и деце, па их све пред женама и децом поклали. Ужасни призори учинили су, да неколико жена умре од парализе срца. После овога ужаса, усташе су преостале жене и децу стрпали у цркву и закључали, пошто су пре тога полили црквени под бензином. Затим су донели сламу и нагурали је кроз решеткасте прозоре и запалили цркву. За време док је ужас проламао ваздух, усташе су држали митраљеску стражу око цркве, чекајући да и задња жртва подлегне.

У исто време када је порушена православна црква у Ивањској код Бања Луке, одиграло се огледало католичког карактера у селу Челинцу суседног среза. Познато је, да је краљ Александар после погибије Павла Радића у парламенту 1928. узео као под своје његова два сина, које је школовао из својих средстава. Новине су често писале о краљевим штићеницима и изгледало је као да су ова два католичкића нашли свога другог оца. Међутим, што је једном језуитским млеком задојено, то ће целога века остати у његовој служби. Један од синова Павла Радића, чим се дочепео независне државе, желео је да послужи примером осталима. Он је као припадник једног усташког летећег одреда бацио неколико бомби у православну цркву села Челинца у срезу Котор Вароши и разорио је.” (исто; стр. 44-99)

24. Зверско иживљавање усташа и покољ Срба у православној цркви у Топуском

„Страховита је исповест Стевана Јарчева, гостионичара из Топуског и Јулке Шкаре из истог места уколико се односи на православну цркву у Топуском. Њен случај представља злочиначки успон усташког покрета, највећег дивљаштва у историји човечанства. Усташе су сакупили велики број Срба из места и околице и затворили их у месну православну цркву. Међу тако голоруке Србе ушли су наоружани усташе у цркву и почели страховито дело мучења. Стеван Јарчов, који је успео да се сакрије међу венцима на црквеном торњу и да се на тај начин спасе сигурне смрти каже, да су усташе натерали православце да седну на црквени под, где су их ударали кундацима и шамарали. Терали су их да морају певати усташке песме. За то време заклали би на очиглед осталих по којег, па би наставили са захтевом да православци чине оно, што их највише вређа и понижава.

Једном је пала команда, да се стрпају на једно место у цркви све црквене ствари. После тога су усташе направили од православаца поворку, која је морала пролазити поред ове гомиле ствари и на њу плувати. Најзад су извршили клање над већим бројем затворених Срба, међу којима и над 80-годишњим

старцем Николом Кордићем, који је на носилима донесен у цркву да би ту био ликвидиран. Пошто су на такав начин поубијали око 50 људи, остале су пописали и спровели их у Глину, где су у тамошњој цркви поклани. Стеван Јарчов успео је да се неопажено извуче испод венаца и кроз крваву цркву побегне. Усташке власти су кратко време после овога склопиле погодбу са Матићем, фарбаром из Топуског, који је за 30.000 динара порушио цркву, с тим да материјал од ње припадне њему. Тај Матић је продао црквени иконостас и врата неким месним католицима, који су од тих светиња поправили свињце.

Рушилачки бес и снага вековне мржње нису застали тамо, где су се завршавали злочини Садиловца, Топуског и безбројних других мучилишта. Заиста, човек мора имати јаче нерве, па да може поднети ретке, којима се исписује крвава историја припадника православне вере, судбином постављених на југозападној предстражи васколиког православља.

Да би што јаче извргли руглу православне светиње, усташке хорде су једнога дана њихове подивљалости упале у православну цркву села Зборишта код Босанске Крупе, где су демолирали иконостас и остали црквени намештај. Други су се попели на црквени торањ, где су непрестано звонили. За то време су се неки усташки злочинци, регрутовани из најнижег друштвеног талоба обукли у свештеничке одежде и изводили дивљачке игре пред осталима. Да би импровизирали литију, усташе су исцепали иконе, чију су парчад натакли на коље и тако обилазили око цркве. Најзад су из цркве изнели црквене барјаке, књиге и остале ствари, које су ставили на једну гомилу. На тако побацине светиње редом су вршили нужду, па их затим запалили.

Тиме се међутим не завршава крвава историја православне цркве у Зборишту. Августа месеца 1941. године, усташе су изненада дошли поново у ово село и опколили га, па похватили око 1000 православних душа. Све су њих усташе затворили у онако оскрнављену цркву, тако, да су се гушили због мањкава простора и ваздуха. Пошто су поставили свуда наоколо митралезе, да ко од затворених Срба не би приликом пожара побегао из ватре, усташе су запалили цркву и стражарили све дотле, док се није и последњи глас ужаснутог запомагања из цркве утишао и затворене жртве изгореле.

У време толиких усташко-католичких злочина добацио је заједљиво „Хрватски народ“ од 13. маја 1941, песмом под насловом „Труло“ Србима ово:

*„По свијету што је труло,
То распасти се мора.
Ил прије или касније,
Кад дође права хора.
Да Југословенској земљи
То збило се, бје јасно.
А „браћа“ (Срби) сад нек веле:
Зар није – ’ефикасно?!“*

Једном приликом, када су грофу Тиси у мађарском парламенту досадила мудријашка „наклапања“ усташких предака, овај је устао са свога места и срдито добацио: „Каква Хрватска! Ње нигде нема!“ Усташки преци су на ово заћутали и на томе би се свршило, да није устао Србин, посланик Суботић, који је Тиси у лице рекао: „Ако Хрватске нема на тој мапи, она је ипак у нашим срцима!“ и широким гестом показао своје груди.

Овај сам случај дотакао због једног другог случаја, који је тесно везан за усташку солдатеску и историју загребачке православне цркве.

Године 1871. требале су се у загребачкој католичкој катедрали одржати задушнице поводом 200-те годишњице погубљења Зрињског и Франкопана у Бечком Новом Месту. Мада су фанатизовани католици Зрињски и Франкопан подигли велики број католичких цркава и својим легатима богато допринели римокатоличком престижу у Хрватској, тадањи је загребачки надбискуп у слепој послушности бечком двору забранио одржавање таквих задушница како у Загребу, тако и на територији целе Хрватске. Па ипак, слично овоме случају у будимпештанском парламенту, чула се молитва за покој душа Зрињском и Франкопану, додуше не из католичких цркава по Хрватској, већ из загребачке православне цркве, и ако ова двојица хрватских првака нису ничиме задужили Српство и православље, већ обрнуто. Срби усред хрватског Загреба имали су смелости да стану испред Хрвата и да одрже помен њиховим првацима, који су у хрватском народном календару заузели места светаца.

Што је православна црква у Загребу 1941. године и после ње поштеђена усташког пијука или огњеног угарка, не треба тражити узроке у овој њеној заслуги, колико у на широкој бази заснованим католичко-фашистичким и националсоцијалистичким плановима о господству над славенским земљама. Ради руске емиграције, у коју је Осовина полагала наду за успех руске контрареволуције и ради сакривања стварног стања православља после његовог тоталног уништења у унутрашњости „независне државе”, остављена је плански загребачка православна црква као мустра за показивање страшној дипломацији.

У ту сврху инсталисана је марионетска фигура руског емигранта Гермогена Максимова Ивановића на положај епископа српско-православне цркве у Загребу. Од таквог издајника православља и славенске мисли, није се могло ни очекивати, да дигне свој глас у корист прогоњеног православног народа, јер су се његови погледи на опстојност српског народа у западном делу блаканског полуострва у свему поклапали са линијом усташке политике према православљу. Што се тиче оног броја руских емиграната, који су му на територији „независне државе” чинили једину паству, они су ионако били у правима изравнати са припадницима немачке народности и усташког припадништва, те су са те стране били потпуно заштићени. Српски народ, нити је имао шта заједничког са усташким епископом Гермогеном Максимовим Ивановићем, нити му је његов службенички однос према усташком покрету могао ма у чему олакшати његово страдаштво. За тако своје пасивно држање у доба прогона православља, свакако не без знања папе Пија XII и надбискупа Степинца, одликована је ова католичка и нацистичко-фашистичка марионета орденом усташког „велереда са звиездом”. Његов случај је још једна карика у језуитском обухватном ланцу око славенства и његовог православља.

Кад је после свих страхаота двадесетог века, наступио оправдани револт и када су се после првог запрепаштења појавиле организоване српско-православне групе у циљу самозаштите, завапили су исти они католички све-

штеници, који су руководили крвопролићима и светогрђима над живим и непокретним православљем, па међу њима и сплитски бискуп Бонефачић, који у посланици за 1. новембар 1941, чак прети, да ће поднети извештај папи Пију XII, мада нам није познат ни његов, ни извештај његових бискупских колега о толиким страдањима православне цркве и њезине пастве. Није толико занимљива садржина његове посланице, колико је карактеристична констатација, да је бискупу одједном, тек сада, стало до истине. Он каже:

„Не спомињем то да бацам уље у ватру, него да истини дадем њено мјесто, да правди дадем задовољштину”.

Жеља за истином није једнака у два истоветна случаја. Онај бискуп, који призива Духа Светога на крваве руке усташких припадника у чијим је редовима и сам, не може сагледати истину. Јер, ко мрзи, томе мржња заклања видике. Дозволимо зато бискупу, да један део истине сагледа у интервјуу италијанског новинара Золија, којег је имао са једним немачким мајором, а који је објављен у италијанском листу „Il resto garlino”, од 18. септембра 1941. године, где овај мајор о усташким зверствима под католичким руководством каже:

„Овде је било нарочитих масакратских банди, а вероватно их има и сада, морално и стварно водећих и распаљивих од католичких попова и фратара. Ова ствар је више него утврђена: код Травника, неких стотинак километара јужно од Бања Луке, затечен је неки фратар, како са распелом (крстом) у руци распаљује крвничку банду, коју је сам организовао и коју води. То је било првих дана, пошто сам тамо стигао”.

Дакле, то је средњи век? – приметио је новинар Золи.

„Да, али погоршан митраљезима, ручним бомбама, динамитом, кантама бензина и другим средствима за мучење”.

– Јесу ли то радили Хрвати мештани? – запито је мајора Золи.

„Да, али најгори елемент хрватског становништва, најобичнији младићи испод 20 година. Ти занесени малолетници су зликовци, сакупљени, наоружани и вођени од Хрвата, који су дошли из Загреба. Рекоше ми, да су то усташе, али се не бих могао заклетити. Знате, тешко их је препознати”.

„Све се то збива у становништву, наводно довољно цивилизованом, које се хвали да је упило медитеранску и римску културу, а по некада претендује да се представи као директни потомак Гота”.

„Све мржње, сви спорови, све неостварне жеље и све зависти провреше у жучи. Сви наоко неплаћени дугови, наплаћени су. Све сеоске освете хладно су освећене. По мрачним и несигурним денунцијацијама упутише спољни непријатељи у овим местима регрутоване банде крвопија, да се освете означеним породицама, као кривима за мржњу на хрватство... Био је покољ. Био је ужас. Целе породице, људи, жене, дојенчади, старци, болесни и деца, поубијани су кинеским методама најстрашнијим мука, какве се не могу ни у машти представити”.

– Немачки мајор је најзад покрио чело рукама и према Золију направио гест молбе:

– Поштедите ме молим вас осталог сећања, да вас поштедим ужасног описивања.

И за овога пруског милитаристу, припадника нације, која је изазвала проливање читавих река крви по свима континентима, много је оно што је видео у „независној држави”. Тим више што се уверио, да је режија припадала католичкој цркви.

Овим се није исцрпла листа нацизо-фашистичко-усташких светогрђа према једној од хришћанских религија и њених храмова. Велики је још број оних, за које мањкају потпуни подаци, или се још свакодневно пале. Послодавац из каптолске Курије неће никада престати да машину католичког продавања у славенски простор овога дела света покреће политиком „самохрватства”, која је нашла своју потпуну примену у усташком покрету. На ову тврдњу наводи нас и најновији извештај о једном разговору у кафани „Загреб” на Зрињевцу, који је месеца јула 1944. водило једно друштво састављено за једним столом од усташког мајора (бојника) и два домобранска капетана (сатника), са другим грађанским друштвом за суседним столом, али тако, да је свраћена пажња целе каване на њега. Иако тај разговор опреза ради цитирамо са извесном резервом, он је, према тврдњи једнога угледног Хрвата који се на њега гнушао, карактеристика католичког утицаја на хрватске масе путем политике „самохрватства”, што у пракси значи уништење Српства и православља, како би се тиме одбранио „статус кво независне државе”, која почива на бруталијој сили и начелима тоталитарног уређења Балкана у служби католичког империјализма и макар мртвог фашизма.

Усташки мајор је уз опште одобравање другова за истим столом и већег броја осталих посетилаца кафане овако говорио: „Господин Мачек тражиће од мировне конференције овакву Хрватску каква је сада и да јој се још припоји Војводина са Прекомурјем. То ће бити република а ако Срби хоће имати краља, нека си га задрже”. Мајор је затим повукао дим и још достојанственије наставио: „Зато, када ускоро отпочне инвазија Балкана, ми морамо првенствено користити вријеме да покољемо и остатак Срба и осталих мањина, како би на том простору остали искључиви Хрвати. У то име, за поглавника и дом!” – рекао је усташки „бојник” и заједно са већином гостију у стојећем ставу искапио своју чашу.” (исто; стр. 99-107)

„Ви сте Христови војници! Као Готи и виша раса морате од Славена стварати војску радника, која ће вам ропски служити!”

Тако су католички свештеници бодрили „Христове војнике” у усташким униформама када су ови изводили најбестиднија светогрђа православних светиња. На овој основици почива римокатолички појам о сарадњи са славенским народима.” (исто; стр. 111)

25. Ватикански покушај спасавања НДХ и обнове католичке монархије Аустрије

Аутор књиге „Тајни документи о односима Ватикана и усташке НДХ” износи чињенице о паници која је захватила Ватикан и папу Пија XII када је фашизам почео да показује знаке слабости, и о њиховом покушају да спасу злочиначку НДХ и то преко владе Сједињених Америчких Држава. Детаљно су изложене дипломатске активности које је предузимао Ватикан у намери да оствари свој план који је подразумевао обнову некадашњег „бе-

дема католицизма”, католичке монархије Аустрије на челу са Отом Хабсбуршким, која би поред Аустрије обухватала Баварску, Словачку, Мађарску, Словенију, Хрватску.

Аутор, такође, износи чињенице које неспорно доказују да је хрватски епископат добијао директиве од Ватикана. Бави се посебно загребачким процесом на којем је потпуно откривена повезаност и координација активности између Ватикана и усташких злочинаца и помоћ коју им је Света столица пружала.

„Почетком 1943. почео је ипак Ватикан озбиљно страховати, да фашизам неће побиједити. Италија је на удару. Савезници задају одлучне ударце нацистичкој ратној машини. Југославија је у пламену народноослободилачке борбе. Све су јасније перспективе нове Југославије. Поред осталих забринутости Ватикан мучи и брига за усташку НДХ. Лобокович пише Лорковићу у писму од 10. V 1943:

„Кардинал државни тајник Маљоне изјавио је Марконеу (који је у Риму вјеројатно у вези с новонасталим стањем), да се са жаљењем боји за судбину хрватске државе након овога рата”.

У писму од 14. IV 1943. Лобокович извјештава о разговору с Монгинијем, који ипак, уза сву прекарност нове ситуације, остаје на становишту, да НДХ треба остати:

„Он је увјерен, да је Хрватска бедем (ein Bollwerk, казао је Монгини на њемачком) против болшевизма, да то Св. столица знаде и да је у свачијем пробитку, да Хрватска има своје садашње границе према Истоку. Хрвати се са Србима не могу амалгамирати”.

То су мишљења двојице најближих папи у преломно вријеме. Карактеристично је и оно, што каже кардинал Pizzardo, један од првих у кардиналском колегију, уз Паћелија кандидат за папу. Лобокович пише у писму 10. VI 1943:

„Кардинал (Pizzardo) види садашњи положај у свијету као нешто пролазно и мисли, да ће садашња карта Европе (она фашистичка о. п.) доживјети великих промјена. Увјерен је, да Хрвате у сваком случају треба одијелити од Срба. Иначе је најсклонији Дунавској конфедерацији, као ријешењу проблема средње и југоисточне Европе”.

И кардинал Marchetti-Selvaggiani, папин намјесник у римској бискупији, истога је мишљења. Lobkowitz пише о њему:

„За наше је ствари и за наша питања показао доста занимања и сложио се са мном о питању границе на Дрини, али је додао, да врло сумња, да ћемо у томе успјети, поготово ако побједе савезници”. (Писмо 10. VI 1943)

У истом писму ријеч је и о мишљењу кардинала Пелегринетија, негдашњег нунција у Београду, који говори с највећом мржњом о Југославији и Србима. Исти је и монс. Felici, други бивши нунциј у Београду. А кардинал Fumasoni-Biondi „изразио је своју срдачну жељу, да би Бог уздржао Хрватску”.

Тко позна Ватикан, тај неће помислити, да су папа и његови остали скрштених руку и само „срдачно жељели” или усрдно молили Бога, „да би уздржао Хрватску”. Они су на томе живо радили на познати начин.

Хисторијски је утврђено, да је Пије XII чинио велике напоре, да би спасио чак и Мусолинијев фашистички режим у Италији једним вјешто сми-

шљеним компромисом са Сједињеним Државама, непосредно пред инвазију Италије. Улога Мерона Тајлера, тада Рузвелтовог особног изасланика код папе, као и америчког надбискупа (сада кардинала) Спелмана, који је у тој ствари боравио у Риму, у разним је публикацијама откривена. На папину жалост, Рузвелт је био онај, који је то осујетио, мада је и око њега било оних, који су хтјели, да се фашизам у Италији спаси.

Већ је 1943. Пије XII било прилично јасно, да ће Њемачка и Италија изгубити рат. Тада су већ започеле његове акције за „компромисни мир”. Хисторијски су утврђене двије акције, једна за Италију, а једна за Њемачку. Папи је било до тога, да од фашистичке реакције и у једној и у другој земљи спаси што више, ако не и све.

Salvemini и La Piana у својој књизи „La sorte dell’Italia” о томе опширно говоре, али смисао је овај: „Фашизам с Мусолинијем или без њега, требао је остати на власти”. (аутор цит; стр. 198.). Сврха је била онемогућити у Италији револуцију, комунизам. Правиле су се комбинације с Грандијем, фашистичким министром, или Спаном.

„На ниједном мјесту, ако искључимо фашистичке кругове, констернација и страх од непосредног Мусолинијева слома није била већа него у ватиканским круговима. Они су предвиђали, да талијански народ, чим се ослободи, неће заборавити и опростити црквиудио, који је имала у фашистичкој трагедији”. (аутор цит; идем, стр. 342.).

Амерички кардинал Спелман, на својем познатом лету у Рим, у току рата г. 1943, био је посредник. На повратку у Америку Спелман је изјавио, да је „Ватикан дубоко забринут социјалним пертурбацијама, које би могле настати у Италији након војничког пораза”. („Њујорк тајмс”, 12. V 1943.)

У плану Пије – Спелман предвиђао се „период од десет година за политичку метаморфозу Италије”, довољно да се спријечи комунистичка револуција. У исто вријеме док ради дипломатски, Пије XII, у вријеме пред катастрофу, тушира на свој начин револуционарност талијанских маса. У липњу 1943. он говори маси од 25.000 радника у Риму: „Спас није у револуцији!... Италији треба дух праве солидарности и братства, који ће обухватити све, оне више и оне подложне, раднике и послодавце, велике и мале, једном ријечи све класе народа”. Револуција, по његовим ријечима, уништава „приватно власништво и темеље обитељи”. Масае, другим ријечима, требају опростити и крвавим фашистима, да би се и социјални и читав државни поредак конзервирао и окупација Англоамериканаца прошла без потреса. Иако првобитни план није сасвим успио, нешто од онога, што је папа желио, остварило се.

Револуција у Италији није, додуше, осујећена само вољом папе и његових англоамеричких пријатеља, него и кривњом Комунистичке партије Италије. Захваљујући томе папа је успио да своју екипу демокристијана изгура на владу, у почетку у коалицијама, чак и с комунистима, да се с временом комуниста ослободи. А и главнина је фашиста и фашизма, у нешто измијењеној форми, спашена, како је папа желио.

И за Њемачку је Пије XII још 1943, почео акцију спасавања. У српњу 1943. писао је шпањолски лист „Informaciones”, према извјештајима из Вашингтона, да папа навјештава опасност, „која би настала кад би се прими-

јенио захтјев о безувјетној капитулацији Њемачке”. Агенција „Ројтер” јављала је, 23. српња 1943, из Рима, да Ватикан жели преузети иницијативу за посредовање у преговорима за мир с Њемачком. Лист „Њусвик” у коловозу 1943. донио је из Лондона, „из добро обавијештених кругова”, вијест, да папа ради на компромисном миру с Њемачком. Тада је група бивших енглеских католичких свећеника у листу „Converted Catholic” оптуживала папу, да у виду „неутралности” жели спасити нацизам од катастрофе. У исто вријеме, док је радио „на миру”, Пије XII слао је Хитлеру срдачан брзојав, честитајући му, што атентат против њега није успио.

По папиним директивама амерички су бискупи, који су за читава рата саботирали напоре за уништење нацифашизма, основали тада „комитет за популаризацију планова о миру”, другим ријечима за спасавање Хитлера и нацифашизма. Папа је имао и другачије жеље и намјере. У једном од посљедњих интервјуима прије смрти казао је Јан Масарик америчкој ревији „The Protestant”: „Има доказа, да је за вријеме рата Ватикан имао план да споји њемачку реакцију с Американцима у јединствени фронт против Сојетског Савеза”. Али предуго је живио – Рузвелт... Све то није донијело оне резултате, које је папа желио, али ипак није мала ни његова заслуга, да нацизам у Њемачкој и фашизам у Италији није сасвим ликвидан, те се данас повампирује. Није искључено, да је већ у вези с тим папиним плановима био повезан и онај о хрватској „држави” с границом на Дрини.

Да је у вријеме свог боравка у Риму 1943. године Спелман био у контакту с усташким представницима, да су усташки мандатори с њиме водили разговоре, упућени од Ватикана, то је утврђена чињеница, која се може доказати и писменим документима. Хрватска је, заправо, била детаљ из једног ширег плана, који се можда не разликује од онога, на који алудира кардинал Pizzardo, кад говори о „Дунавској конференцији”.

Да је Ватикан имао већ тада у плану ускрсавање једне посебне католичке монархије Аустрије, којој би на челу био Отон Хабсбуршки, то је такођер утврђено. Спасити читаву Хитлерову Њемачку папи се је чинило немогућим, а можда и непожељним. Он је рачунао сада већ са расипањем Хитлерове Њемачке, а у његове су комбинације долазиле, поред независне Аустрије, још и католичка Баварска. Папа се заносио чак и мишљу, да се те двије земље повежу и да буду стожер оног католичког политичког система, који би обухваћао осим њих још Словачку, затим Маџарску, посебну Словенију и посебну Хрватску.

„Није никаква тајна, да је Ватикан увијек жалио за несталом Хабсбуршком монархијом. Аустријско царство било је бедем католицизма у централној Европи, једини империј у којем је црква имала супстанцијалних права, те у којем је религију активно протезирала и фаворизирала држава. Реконструкцију хабсбуршког царства сматрала је „Света столица” као потребну баријеру против ширења протестантизма са сјевера, комунизма са истока, православља с југа. То је један од виталних проблема са становишта католичких интереса. Међутим, зашто би Сједињене Државе имале да анкуражирају наде хабсбуршког претедента, да се врати на сцену, то је дипломатски мистериј.

Мало иза искрцавања америчких трупа у Сјеверној Африци, било је најављено, да је министар рата Стимсон, службено био прихватио понуду Отону, да формира једну аустријску легију у Америци... Чињеница је, да је Отон био наступио као шампион под заштитом Сједињених Држава. Ништа не може камуфлирати право значење тог геста... То се је догодило мало послје Тајлорове мисије у Ватикану. Да ли су ти догађаји међусобно у вези? Да ли је појава Отона била цијена, коју су Сједињене Државе платиле за неку услугу, коју им је Ватикан учинио? Да ли је то био лијепи гест, којим се хтјело умирити бојазни Пија XII с обзиром на тијесне везе и сурадњу Америке са Совјетском Русијом? (Salvemini-La Piana: „La sorte dell'Italia”, стр. 196-197)

Ствар није изведена до краја, Рузвелт је коначно то спријечио, али да је питање католичке монархије Аустрије, Ватикан 1943. покушао ријешити с Америком, то је несумњиво. А да је у вези с тиме покретао већ тада и питање Хрватске, то је такођер познато, да је папа био онај, који је касније, кад је већ Рим био окупиран од савезника, с много више могућности настављао код савезника да пласира свој план о уређењу Средње Европе и Југоистока. Послијератни велики процеси усташким бандитима у Загребу и детаљна истраживања у вези с дјелатношћу цркве открили су везе које су постојале између тог великог ватиканског плана и покушаја, и акције у Хрватској, да се пребацавањем усташтва на неку тобоже „демократску” гарнитуру, уз помоћ надбискупа Степинца, олакша папи интервенција код савезника за „спас Хрватске”, то јест, за савезничку окупацију наше земље, барем до – Дрине... То Ватикану није успјело, мада је до посљедњег тренутка папа вјеровао у то, што се може закључити по директивама, које је давао својим подређеним органима у Хрватској, који су, што показује случај надбискупа Степинца, вјеровали до дана ослобођења, а и нешто касније, да ће се папин план ипак остварити. Није само тврдоглавост и фанатизам Степинчев одлучивао у његовој упорности у спасавању усташтва у данима, кад је свакоме у нашој домовини било јасно, да је ликвидација усташтва неминовна. Само су папине директиве могле дјеловати на њега, да се онако стопостотно заложу у акцији спасавања усташке НДХ.

Међутим, закључци, створени у Јалти, и обавезе, које је преузео Рузвелт, нису се могле олако прегазити и на крају су на тој страни превагнеле оне позитивне силе. Несумњиво је у првом реду снага наше народноослободилачке војске претекла и спријечила оне намјере, које су постојале да се на западном Балкану створи једна папи драга ситуација.

Да је Ватикан, посредством кардинала Спелмана, настојао почетком 1943. године дјеловати на владу Сједињених Држава и за спасавање усташке „НДХ” може се са сигурношћу тврдити.

Постоји један документ, из којег се види, како је Спелман гледао на усташку „НДХ”. То је извјештај „изванредног опуномоћеника НДХ” у Риму Лобоковича од 6. III 1943, у којем је казано дословно ово:

„Имао сам прилику посјетити њујоршког надбискупа Спелмана у пратњи тајника уреда Wurstera.”

Надбискуп Спелман боравио је, како је познато, око два тједна у Риму. Око његове особе и значаја његовог римског боравка колале су бројне и различите гласине. Од тих су безувјетно сигурни слидећи подаци и обавиести:

Прије свог долазка на столицу њујоршког надбискупа, био је под садашњим папом као државним тајником службеник ватиканског државног тајништва и према томе политичка личност. Био је особа Паћелијева (то је презиме Пија XII, о.п.) повјерења, много је путовао и стекао многе везе. Врло је савремен, те је као први и ваљда једини католички бискуп положио пилотски испит: сам је равнао једним путничарским зракопловом приликом једног надзорног путовања по Аљаски. Своједобно је и свјетско новинство писало о „летећем бискупу”. Сада је човјек повјерења председника Рузвелта, који у њему гледа најизтакнутијег представника сјeverоамеричког католицизма а уз то некадањег близког сарадника садашњег папе. Спелман је уједно војни викар за католичке војнике америчке војске.

„На свом путу у Рим задржао се у Мадриду два сата у разговору с Caudillom. Шпањолски поклисар обећао ми је у том сусрету дати потањих обавиести”.

„За вријеме свога боравка у Риму био је четири пута примљен у дугу аудијенцију код Св. оца. Нитко не зна о чему су говорили; треба наине знати, да имаде ствари, које папа не повјерава ни самом кардиналу-државном тајнику, као што је то било и приликом долазка Тејлора.

„Спелман је неким овдашњим личностима опетовано изјавио, да је његово путовање строго црквене природе и да нема политичке позадине”.

„Талијанске су се власти држале према њему врло сусретљиво. Особни надзор био је препуштен ватиканским редарственим чиновницима, само га је на пролазу кроз град пратио самовоз с талијанским редарственицима. Становао је изван самог Ватикана на Gianicolo, на екстратериторијалном подручју Папинског колегија „De propaganda Fide”, у згради сјeverоамеричког завода”.

„Посредством једног овдашњег америчког каноника, члана либерианског капитула, којег већ познајем дуги низ година, те који стално живи у Риму, затражио сам код Спелмана аудијенцију, након што сам се о тој ствари савјетовао с послаником дром С. Перићем”.

„Назвао ме сам Спелманов тајник и урекао састанак за уторак дне 2. ожујка у 8.30. Нашли смо се у уречено вриеме у његову стану. За вриеме чекања могао је тајник Wurste прегледати посјетнице, које су лежале на столу и увјерити се, да се међу њима налазе посјетнице многих талијанских личности, као председника апелационог суда, неких сенатора и сл. Говорило се па че, да су га посјетила и два министра из садашњег кабинета. Ја сам му предао своју посјетницу папинског коморника. Док смо чекали, чули смо, како је у његовој соби у једном живахном разговору пала риеч „Croatia”.

„Примио нас је изванредно љубезно и одмах рекао: „Ви ми не можете рећи много нова у вашој ствари. Ја сам о свему добро обавиештен и добро познам хрватско питање. Пред више година путовао сам вашим крајевима и већ ми је сама разлика између Београда и Земуна, да не говорим Загреба, рекла доста: то су два свиета. То не иде скупа”. Ми смо му изтакли, да је садашња хрватска држава изтакнути положај католицизма и западњаштва према Истоку и да је граница на Дрини јамство за одржање католичких позиција у том сектору, а да би било каква узпостава Југославије значила не само уништење хрватског народа, него и католицизма и западне улјудбе у том

подручју. Мјесто границе Запада на Дрини, имали би границе Бизанта на Караванкама.

Спелман се с тим изводима сложио и додао, да предсједник Рузвелт хоће слободу свим народима, па ни Хрвати сигурно неће бити изузети. Додао је, да он особно чини колико може за нас, али да имамо много непријатеља и да један против многих не може много. С Хрватима је усвојио бискупији врло задовољан, како са свећенством тако и с вјерницима. Поновно је изтакнуо, да је о нама врло добро обавиештен, једним диелом и од тајника загребачког надбискупа дра Лацковића, који га је такођер посјетио”.

„Предали смо му „Сиву књигу” и преостали примјерак „Усташких начела” на латинском језику. Листао је са занимањем књигама и запитао: „Има ли то предсједник Рузвелт”? Одговорили смо, да зациело нема. На то је рекао, да смо то могли доставити сталном Рузвелтовом изасланику при Ватикану Титману. Узвратили смо да се наша држава налази у рату са Сједињеним Државама Америке, те да нам је немогуће подржавати такве везе; ми смо се обратили само њему као католичком бискупу чијој су скрби повјерени многи наши изселјеници, а обратили смо се само као хрватски католици, а не као нека службена лица. То је с разумиевањем примио. Из његовог држања стекли смо дојам, да кани „Сиву књигу”, као и „Усташка начела” одниети предсједнику Рузвелту”.

„Како нам се журило на опроштајну аудијенцију код Св. оца, морала је аудијенција заршити. Сам нас је изпратио све до самовоза, особно помогао код облачења капута и уобће био више него срдачан, жалећи што нам не може посветити више времена. На разстанку рекао је на енглеском језику: Бог благословио Хрватску”!

„Слидећег дана одпутовао је у Африку, одакле ће у Сирију, Ирак и Иран”.

Овај је Лобоковичев извјештај веома карактеристичан и пун садржаја, који компромитира Спелмана у највећој мјери. Он је свакако с великим интересом подупирао ватиканску линију према усташкој творевини и настојао је да и самог Рузвелта тиме компромитира. Упада у очи његова изјава: „Ја сам о свему добро обавиештен и добро познам хрватско питање”. Значи, да је у Ватикану добио точно онакве сугестије, какве му и сами усташе могу дати. А што да се каже о Спелмановом хушкању Хрвата против Срба и о његовом наглашању „границе на Дрини”? И њему је, као и најзадртијем усташки, Југославија опасност за католицизам и западну цивилизацију! И он говори о – Бизанту! Одушевљава се, као и остали римски кардинали, „Усташким начелима”.

Али – иако је желио, у смислу папиних жеља, спасавати „НДХ”, види се из Лобоковичевих ријечи, да није сувише сигуран у успјех – „имамо много непријатеља”...

Овај Лобоковичев извјештај открива, међу осталим, и то да је Спелман у тој прилици, у јеку рата, имао додира с фашистичким властима. Опет на линији папинских односа с фашизмом и његовом жељом, да фашизму помогне у већ доста тешким и критичним моментима.

Видјели смо већ како је 1942. године надбискуп Степинац дјеловао у Риму, приликом свог посјета папи, у корист Павелића и усташке „државе”, те

су усташе били с њиме особито одушевљени. У свибњу 1943, Степинац је био поново у Риму. Тог је пута дошао с изричитом намјером да учврсти позицију „НДХ” и припреми Ватикан на акцију, дође ли до неких промјена међународног карактера. И Степинац је већ под утјецајем неповољног развоја рата за фашизам и усташтво. Зато он предаје папи један Меморандум, у којем је тежиште на заклињању папе, да не пропусти ништа, па да „НДХ” остане, ма што се иначе десило.

У том Меморандуму (с датумом од 18. V 1943) Степинац оперира особито с чињеницом, да је усташка „држава” заслужна за масовно прекрштавање православних, па се тако база католичке цркве повећала, а нестанак „НДХ” значио би и губитак тих насилно добивених маса, нових вјерника.” („Тајни документи...” стр. 120-126)

Изводе из поменутог Меморандума у којем Степинац открива да је до половине 1943. силом покатоличено 240.000 Срба православца, већ смо цитирали претходно у тексту.

Аутор коментаришући Меморандум истиче да Степинац „с тим импозантним бројем оперира пред папом као са позитивним, сјајним резултатом, те истиче, да би тај велики успјех, који је вјеројатно драг и папи, пропао, кад би пропала усташка „НДХ”! Зар није и у томе још један доказ, да је папа директно одговоран за масовна прекрштавања у Хрватској, то значи и за све оно, што је та прекрштавања пратило!”

„По повратку Степинца из Рима, објавио је његов „Католички лист” бр. 23, 1943, да папа благосливи свећенство и усташку Хрватску. Надбискуп објављује у том листу окружницу, којом „ставља до знања вјерницима, да је Св. отац папа Пије XII пригодно мојег (Степинчевог, о.п.) службеног посјета опетовано преко мене свим вјерницима надбискупије загребачке и цијеле Хрватске, послао свој топли и очински благослов, препоручујући нас и нашу домовину (то значи усташку „НДХ”, о.п.) драгому Богу за помоћ...”

Лобокович је, 10. VI 1943. извјестио заносно о дјеловању Степинца у Ватикану, кад је он тамо боравио (26. V до 3. VI 1943.) и поднио папи Меморандум с апелом да спаси „НДХ”. Лобокович каже да је том приликом био у Риму и папински легат у Загребу Марконе (да помогне Степинцу) и да му је он приповиједао, да је Степинац:

„... позитивно извјестио о Хрватској у Ватикану. Опажа се, да су у Ватикану Хрватској све склонији. Надбискупу Степинцу, да је било савјетовано у Ватикану нека настоји бити у што срдачнијим односима с хрватским државним властима”.

Значајно је, да се такве сугестије дају Степинцу у исто вријеме док се води акција, да се усташтво чвршће повеже с „Хрватском сељачком странком” из неких опортунистичких разлога, с обзиром на за њих опасан исход рата. Ватикану је, ипак, првенствено на срцу само усташтво с Павелићем на челу.

Лобокович пише у истом писму о Степинчевом дјеловању и ово:

„Ватиканске кругове је надбискупов долазак веселио, а и надбискуп је био задовољан пријемом. Из разних обавиести, а и по његовој властитој изјави, надбискуп је врло позитивно извјестио о Хрватској. Нагласио је, да је неке ствари с којима се он иначе никако не слаже – прешутио само да створи о Хрватској што бољи дојам”.

То показује, да Степинац није у Ватикану, пред папом, уопште показивао критичког односа према усташтву и да се је залагао свим силама за усташтво, но ни Ватикан није правио такве примједбе о усташтву, да би Степинцу позиција била тешка. Папа је радо слушао само добро о усташтву и Павелићу.

Лобокович даље каже:

„Надбискуп је изјавио, да је јасно уочио разлику у држању Ватикана према хрватској држави прије годину дана и сада. Установио је знатно побољшање у сваком погледу”.

То значи, још боље него ли је било оно раније –добро!

А, ето, на који је необичан начин Степинац говорио у прилог усташтва пред папом и осталим Ватиканом:

„Много је у Ватикану изтицао – каже Лобокович – наше законе за злочин побачаја, који су закони у Ватикану врло добро примљени”.

Занимљива је брига Ватикана за овај проблем, а не мучи га никаква брига за тисуће и тисуће људи, које усташе кољу у исто вријеме док издају законе тобоже за заштиту сваког зачетог и нерођеног човјека. Опет смо пред примјером особитог лицемјерства.

Лобокович међутим наставља овако:

„Надбискуп је на темељу тих закона оправдавао дјеломично и поступак против Жидова, који су код нас били највећи поборници и најчешћи извршитељи злочина овакве врсти” (то јест побачаја).

Ствар не може бити јаснија. Иако само „дјеломично”, опрашта се усташама ужасне прогоне Жидова! Овај докуменат заслужује особито пажњу и тих пар редака можемо убројити међу најтеже у овој документацији.

Све се је то између надбискупа и Ватикана, заправо самог папе, догађало средином 1943. године, пред саму капитулацију Италије, кад је исход рата већ био прилично јасан и кад су у Ватикану могли врло добро знати како ће ствари свршити. Али они усташтво подржавају досљедно до краја.

У то је вријеме био у Риму и мостарски бискуп Чуле, усташа постављен за бискупа за вријеме рата. И он је „спасавао” усташку творевину у том критичном времену. Лобокович јавља:

„Мостарски бискуп Чуле боравио је у Риму од 30. свибња до 6. липња. Оставио је дојам врло паметног, добронамјерног и сређеног човјека, па се без сумње може предпоставити, да су и његови извјештаји били у прилог Хрватске”.

Усташа и није могао него говорити у прилог усташке „НДХ”.

Нема сумње, да је папа том приликом Степинцу дао гаранције или чврсто обећање, да ће поступити према жељама из његовог Меморандума и да ће се за усташку „НДХ” у свим могућим приликама заузети, да она не би свршетком рата пропала и нестала. Тако се је и са пуним правом тумачило тај благослов папин и то обећање да ће се он молити за – „домовину”.

Управо је тих дана (2. V 1943) сарајевски „Католички тједник”, орган бискупије, писао о посјету папиног легата опата Марконеа Босни и Херцеговини, па истиче, да је тај „најпријатељскије и најискреније забринут за добро хрватског народа. Он је у томе само вјеран тумач мисли и осјећаја Пија ХЦ, а ми смо увијек знали, да су папе највећи пријатељи Хрвата и Хрватске”.

Нема сумње, да је надбискуп Шарић добро знао што и како папа мисли и што кани урадити за усташку „НДХ”. Тада је Марконе посјетио представнике усташких власти у Мостару, а и усташке војне команданте, и држао је хушкачке говоре против партизана. „Католички тједник”, од 23. V 1943, о томе опширно пише, казујући, да је легат истицао – „да Свети отац највећом љубављу и помагањем прати развој и напредак малог, али вјерног и оданог му хрватског народа...” Лист даље каже, да је папин легат „особито дуго разговарао с нашим (усташким) политичким представницима, донијевши им од Св. оца најсрдечније поздраве и желећи од њих чути све што тишти хрватски народ, наглашујући да се Св. отац много занима за прилике и живот хрватског народа”.

Нема сумње, да папин легат потпуно идентифицира усташке разбојнике с хрватском државом и хрватским народом, па и да папа сматра потребним да помаже баш усташе и да рјешава оно што њих „тишти”, а што је, у ствари, против интереса и тежњи народа, који је устао против усташа у борбу. Марконе је особито наглашавао, да папа „помаже”.

Већ смо у једном пертходном поглављу говорили о специјалној аудијенцији, коју је папа подијелио усташком министру Давиду Синчићу 9. V 1943. Репродуцирали смо и акт, у којем он реферира, за усташко министарство вањских послова, како је та аудијенција текла, како је била у високом церемонијалном стилу и што је папа казао о Павелићу и „НДХ”. Но, тај је извјештај Синчићев био ипак више формалне нарави, те он није сачинио на жељу усташког опуномоћеника у Ватикану Лобоковича, који га је Лорковићу послао по дужности, у склопу свог редовитог извјештаја. Међутим, открило се је да је Синчић с папом имао нешто далекосежније разговоре. На једном процесу групи ратних злочинаца у Загребу, свибња и липња 1947, наступио је Синчић као свједок (он је такођер осуђен, на посебном процесу, као ратни злочинац), те је износио оно што је знао о плановима, да се усташка „НДХ” спаси помоћу веза са западним савезницима и Ватиканом, а коначно објаснио и сврху свог пута у Рим и посјета папи.

Синчић је уводно, током преслушавања пред судом, дне 2. VI 1947, изнио ово:

Почетком 1943, видјело се већ и у усташким круговима да је рат почео да се развија против њих и фашизма. Видјело се, да ће Совјетски Савез с истока тући Њемачку, а да ће доћи и до инвазије са запада, која ће бити судбоносна. Синчић тумачи, да су они очекивали – „да ће Енглези бити они, који ће доћи на Средоземље и који ће, с обзиром на геополитички положај, доћи први на Балкан”. Зато су усташке главешине почели да мисле на реорганизацију – „да припреме што јаче резерве за случај да савезници побједе и да се Енглези појаве на Балкану”. Јавља се идеја, да се Хрватска сељачка странка, коју води др Влатко Мачек, ангажира јаче и да јој се чак даде у критичном часу привидно водећа и главна улога. Синчић каже: „Таква нит, такво схваћање, провлачи се кроз цијело вријеме”. Синчић каже дословно ово:

„Они (усташе) би требали испунити обећање вођама Хрватске сељачке странке, о реорганизацији управе, да на руководећа мејста дођу чиновници од струке, да се из управног апарата уклоне компромитирани људи, да се по-

ставе они људи, који су у управном апарату били и за вријеме Бановине (старе Југославије) и да се у војсци што више омогући улазак присташама и симпатизерима Хрватске сељачке странке. У војсци се је имало успоставити јединство, то јест усташке јединице ликвидирати и успоставити само домобранство. Хрватској сељачкој странци требало је омогућити рад легалне опозиције на терену и у земљи. На тај начин би се Хрватској сељачкој странци омогућило да буде резерва, која ће вршити припреме да у даном моменту преузме власт”.

Како се види план је био „вјешто” смишљен, с неком тобожњом опозицијом, која би имала да „ускочи”, ако све пође по злу. Синчић потврђује да је управо зато требало реорганизовати војску, да тежиште буде на домобранству, а не на усташтву, како би у критичном часу домобранство могло подупријети Хрватску сељачку странку, која би, као „неутрална”, дочекала на влади западне савезнике, па чак и са својом војском. Синчић тумачи да се је то већ било почело проводити и да је Павелић дао такве директиве и наредбе.

Синчић је подржавао везе с неким вођама Хрватске сељачке странке, који су га о свему томе информирали и казивали му, да њихови представници у емиграцији, у Лондону, одобравају тај план и поручују, да ће Енглези доиста доћи на Балкан, па их треба тако дочекати, да би се „хрватска држава” спасила и послје рата. Везе су ишле преко Мадрида, гдје је био усташки посланик гроф Петар Пејачевић. Синчић наставља:

„Онда долази до разговора о потреби активизације и о догађајима, који ће бити врло интересантни у Италији, јер се Италија српемала да промијени ситуацију у рату. Италија ће, говорило се, извршити прекретницу своје политике на страну савезника, а против Нијемаца. За тај случај требало је успоставити везу с Талијанима, који ће судјеловати у прекретници талијанске политике, јер ће то бити врло важна ствар у вези с доласком савезника... Мени се понудило, да бих ја, као познавалац Италије и њихових намјера, који познајем талијански језик – говорило ми се то са стране Лорковића (усташког министра вањских послова) – да бих ја могао ићи у Италију”.

Синчић је до тада био на неком другом положају, но управо зато, да би се могао лакше кретати и путовати у Италију, био је именован за повјереника при талијанској команди на Сушаку, која је под окупацијом држала један дио хрватског територија. То је било талијанско подручје, а он је имао дипломатску путницу. Он је на тај начин могао да путује и у Рим, тобоже по другим пословима, у својству повјереника код талијанске окупационе команде. У Риму је ступио у везу са свећеником Мађерцем, управитељем Завода св. Јеронима, те с бискупом Mellom, који је био папин особни тајник. Упознао се је и с дипломатом Gallijem, који је својевремено био талијански посланик у Београду, те с амбасадором Guarigliom, који је одиграо знатну улогу у талијанском преврату, који ће мало касније услиједити, те је постао министром у Badoglioвој влади, а био је близ Ватикану. Синчић спомиње и Brosia, који је такођер касније био члан Badoglioве владе.

Синчић прича, да су ти људи, као и неки други које спомиње, били у вези с фашистима, а особито с грофом Cianom, Мусолинијевим зетом, који је судјеловао, касније, у завјери против Мусолинија. Синчић потврђује да се је

сарађивало с фашистичким организацијама и да је Сiano судјеловао у свему томе на сугестију Ватикана, који је желио да се од фашизма што више спаси, макар и без Мусолинија, само да се пребаци Италија са што мање потреса на страну савезника. Познато је, да је баш то био покушај, мада није потпуно успио. Ти су Талијани, који су на сугестију Ватикана покушавали спасавати фашизам рушењем самога Мусолинија и неких око њега, одобравали план, о којем им је Синчић причао, то јест, да се и у Хрватској спаси усташка „НДХ” оном комбинацијом са Хрватском сељачком странком. С тим Талијанима је Синчић говорио чак и о границама између неке независне Хрватске и Италије. Они су били против обнављања Југославије и против „великосрпског империјализма”. Усташе су, дакле, имали додирних точка са тим реакционарним елементима, који су у Италији очекивали преокрет (...)

„Осим додира с политичким људима ступио сам у везу и са Ватиканом, те сам био примљен од папе и задржао се с њиме у разговору 35 до 40 минута. Разговор није могао бити на моје сугестије, јер је постојала етикета, да се на упите одговара, али су ми Brosi (који је касније био министар у Bodoglio-вој влади, о.п.), бискуп Mella и други рекли, да ће папа бити припремљен на мој долазак. Разговор се водио углавном око тога како се овдје (у Хрватској) развија ситуација. Рекао сам у каквој се ситуацији налазимо под двоструком окупацијом. Онда је дошао разговор на положај у свијету. Потужио сам се папи и на талијанску војску, јер сам у оно вријеме водио акцију за ослобођење наших интернираних људи у Италији. Успјело ми је, да су они збиља изашли из логора прије доласка Нијемаца. У тој ствари тражио сам и папину интервенцију, јер су ствари код талијанске војске запињале.

Када се разговарало о ситуацији у свијету, дошао је разговор конкретно на Хрвате, Словенце и Србе, па ми је папа рекао: „Италија ће наскоро наћи пут да се извуче из рата и талијански ће народ ускоро допринијети миру у свијету. Италија тражи и наћи ће пут. Ја радим на томе. И другдје треба да се тако ради. Дакле, треба у самим народима да се нађу људи, који ће бити активни за ту ствар. Папа се нарочито интересирао за ствар Мачека и Хрватске сељачке странке и сматрао је да је та страна погодна да у Хрватској допринесе новом стању. Говорио је затим о опасности комуниста, који пријете свијету. Даље је говорио како се има уредити питање Хрватске и осталих земаља. Хрватска треба да одигра улогу. У Италији ће наступити талијански политичари, не само они који су у опозицији, него и они данашњи (то јест фашистички, о.п.) државници, па ће, видећи опасност, с једне стране комунизма, а с друге безизлазност борбе, коју води Њемачка – тражити пут спасења за себе. Верујем, наставио је папа да ће то учинити и њемачки народ, а потребно је да то учине и народи на Балкану. Сретан сам, казао је папа, да је недавно био генерал Антонеску из Румуњске овдје, те је са мном разговарао, па сам видио, да и на Балкану, и уопће у свијету, постоји ситуација, и жеља да се тим путем иде, и ја у том смислу радим”.

Из овога разговора Синчића с папом, који није у потпуности репродуциран у оном већ цитираном акту, који је Лобокович послао Лорковићу, види се да је папа утјецало на усташе, да се и они покушају спасити уз помоћ Хрватске сељачке странке, а да је баш алудирајући на фашисте у Италији и на

фашисту и колаборационисту Антонескуа, одобравао да се и усташе, па и Павелић, спасу неком макиначијом, како би се приказали „позитивнима” пред савезницима. Уосталом, у том је истом разговору папа питао за Павелића, поздравио га је и благословио и зажелио да га поново види. Папа је сигурно канио баш у том смислу дјеловати код савезника, а видјели смо, да је ангажирао баш за такав циљ и америчког надбискупа Спелмана.

Синчић је пред судом изјавио, да је о том свом дјеловању у Риму и разговору с папом реферирао у Загребу (усмено је „поднио реферат”!)

„Они су се сагласили најпозитивније и казали ми нека наставим рад, нека успоставим још више веза и нека останем у Италији, док не наступе догађаји, који су се очекивали, јер је заправо то био тек почетак мог додира с људима и са Ватиканом... Степинац је рекао да је задовољан с таквим развитком ствари и да ће у том смислу настојати код Павелића, да Хрватској сељачкој странци доиста омогући да ради у народу, да се ојача, а не слаби, јер сматра да ће с побједом савезника преузети власт у Хрватској. Рекао је, да ако Енглези нису још успјели у Италији, да ће то бити 1944, и да ће све учинити, да спаси Хрватску”.

Но, ствари су се развијале нешто другачије. Познато је како. Овом приликом најважније нам је, да установимо на који начин и с којим се је циљем папа ангажирао око спасавања усташке „НДХ” и какве је трикове и он сам сугерирао.

На том истом процесу наступао је као свједок Маричић, који је био уплетен у акцију сличног карактера, али преко Њемачке, а у исто вријеме и с истим комбинацијама, за спасавање усташке „НДХ” пред савезницима. Он каже:

„Јасно је, да иза овог плана стоји и подржава га Ватикан, јер му је у сваком погледу добар: ствара се баријера против СССР-а, а у другу руку, уколико и не дође одмах до прижељкиване Подунавске федерације, или, како се назива, католичке уније држава, ипак се може и на други начин моментано једно рјешење наћи”.

И тај је разговарао са Степинцем.

„Тако сам се ја вратио у Загреб и у дужем разговору Степинцу приказао читаву ствар. Он је био одушевљен и са оном секундарном комбинацијом, јер је он као надбискуп човјек Ватикана, који не може друкчије да мисли и да ради, него како добије директиве”.

У сваком случају, и по Синчићевом и по Маричићевом свједочанству, који су радили као емисари усташа, те су били упућени у планове, радило се о разбијању Југославије, о спасавању једне реакционарне, фашистичке творевине, каква је била усташка „НДХ”, с перспективом, да се она уклопи у неку Подунавску федерацију или блок католичких држава средње Европе, под директном контролом Ватикана.

То је било половицом 1943. године, близу капитулације Италије. Будући да није било брзог очекиваног продора савезника кроз Италију или другим путем на Балкан, усташтво је наставило старом линијом, али је и даље све до конца трајала чврста вјера, да папа остаје на познатој позицији и да ће он спасавати „НДХ” у сваком случају. Срдачни односи Ватикана с Павелићем наставит ће се. То је обилно документовано.

Надбискуп Степинац, тај највиши представник цркве у Хрватској, одржао је у Марији Бистрици, српња 1944, приликом великог ходочашћа, говор, који је тим значајнији, јер је у то вријеме било свакоме јасно, да је пораз фашизма неминован. Главни усташки орган „Хрватски народ“, од 23. VII 1944, донио је на цијелој страни репортажу под насловом „Први прелат Хрватске“, попраћену сликом, која представља надбискупа у орнату уз бок Павелића.

У тој репортажи репродуциране су и попраћене коментаром ријечи, које је др Степинац изрекао у Марији Бистрици. Лист назива Степинаца „првим великашом краљевства“, упоређује га с оним црквеним великодостојницима који су стајали на првом мјесту у свити хрватских краљева у средњем вијеку, те њему ту улогу придаје у Павелићевој свити. Говору у Марији Бистрици усташки орган даје овај коментар:

„Није можда случај, да је преузвишени Степинац изабрао баш то велико светиште хрватског католицизма, да у њему изврши своју дужност не само надпастира душа, говорећи о великим вјерским и ђудоредним опасностима и задаћама нашег трагичног раздобља, него и као први прелат Хрватске, заузимајући становиште према животним питањима свога народа и изразујући ауторитативни став ријечима, које носе сву тежину надбискупског папија и прве митре хрватске државе”.

Надбискуп Степинац је у Марији Бистрици искористио прилику да говори о рату и о усташкој „држави“, коју ће чувати и спасити Мајка Божја:

„Сматра ли, можда, ратујућа странка, док оваквим страхотама погађа нашу земљу, да је злочин, што хрватски народ свом снагом својега бића стољећима тежи за слободом и данас брани своју државну самосталност уз нечувене жртве? Онда би били злочинци и сви други народи, који носе у срцу исто тако непоколебиву тежњу за слободом и самосталношћу... Да се Хрвати неће никада одрећи свога права, у то нека нико не сумња... Наша ријеч Мајци Божјој Бистричкој јест: Помози нам! Данас, кад се ломи свијет, а потоп свих могућих назирања поплављује душе, помози хрватском народу, да остане вјеран својој католичкој прошлости. Већ се два десетљећа покушавало, сад под овом сад под оном приликом, наринути комунистичко назирање на свијет. Хрватски га је народ до сада плебисцитарно одбио. Помози, да га одбије и убудуће...”

Надбискуп интерпретира оно стање, које је окупатор и усташки покрет створио у Хрватској као циљ, којему су тежили сви борци у прошлости Хрватске за њезину слободу и самосталност. Савезнике и народноослободилачки покрет, који доноси слободу хрватском народу, надбискуп осуђује и оптужује за – ратне злочине!

У право свијетло ставља ову проповијед загребачког надбискупа у Марији Бистрици сам главни орган усташког покрета „Хрватски народ“, који пише:

„То је гранитни начелни став према праву хрватскога народа на државу. Кад то долази из уста загребачког надбискупа, онда то нису само ријечи у име људских закона, него се тиме на тезуљу хрватског народног рата за државу баца вјечни утег божанскога права. Знајући за снагу, коју такво право даје народима, надбискуп изриче још једну озбиљну и чврсту ријеч. Закљу-

чак: Да се Хрвати никада неће одрећи свога права, у то нека нико не сумња. Тиме је католичка црква у Хрватској на уста свог највишег достојанственика поновно заузела у име божанског и људског права становиште у одбрану херојске и трагичне борбе хрватскога народа за право на државну самосталност, коју му нијечу они, који у одбрани истих тих својих и туђих права подјарише овај катаклитички рат. Исто су тако прије овога надбискуповог узимања става учинили у више наврата и он сам и надбискуп врхбосански и примас Хрватске и бискуп сплитски, којег говор, од 10. IV 1944, никада нећемо заборавити, јер нас увијек поновно узбуђује и испуњава светим осјећајем праведне борбе, као и остали бискупи диљем хрватске домовине. Но, ова надбискупова „prise de position” имаде особиту вриједност, јер долази у часу, када рат улази, ако већ није и дубоко ушао, у своје критично и закључно раздобље. У бризи за духовни и биолошки опстанак хрватскога народа, његове државе и његових културних вредноста, надбискуп је поновно упозорио на опасност, на коју није никада престајао упирати прстом и осуђивати је најтежом црквеном осудом: комунизам!

Схваћајући, да је данас, кад лордови мисле, да имаду право потпомагати комунистичког маршала Тита, комунизам најнепосреднија опасност и за хрватски народ и за државу и за католичку цркву и за сваку вјеру уопће, надбискуп је такођер с величанствене катедре Марије Бистрице поновно изрекао и ту своју осуду, која мора такођер ући у досије нацрта послијератног свијета”.

Говору надбискупа Степинца у Марији Бистрици дала је велики публицистички службена агенција ДНБ, те му је и тиме, а не само горњим коментаром у усташком главном органу, дана права интерпретација.

Поводом тога Радио Лондон је осудио надбискупа Степинца, констатирајући слиједеће:

„Савезнички авијатичари не нападају митраљезима становништво ниједне окупиране земље, јер се боре за њихово ослобођење. Они гађају из митраљеза само војничке одреде Нијемаца и усташа. (Надбискуп је, напротив, плашио и своју процесију, да може бити нападнута из зрака митраљезима...). Само Нијемци и њихове слуге могу да говоре, да савезници врше звјерства. Само усташе могу тврдити, да хрватски народ под њиховим режимом брани слободу и независност, пошто ни они сами нису ни слободни ни независни. Савезници неће ниједној земљи, па ни Хрватској силом наметнути комунистичке идеје. Политика савезника садржана је у једној реченици: О режиму одлучивати ће сами народи. Обзиром на врло деликатну и оштру изјаву, коју њемачка агенција приписује др Степинцу, треба очекивати деманти од самога њега, ако њемачка пропаганда говори неистину. У противном случају бит ће очевидно, да је надбискуп др Степинац коначно сасвим јавно ставио своје име на листу заштитника Нијемаца и усташа, а то значи, да је савезнички непријатељ”.

То, међутим, није била измишљена њемачка пропаганда и надбискуп није имао шта да демантује.

Напротив, он још и потврђује своје мисли изречене у Марији Бистрици, у свом органу „Католички лист” од 13. септембра 1944. Ту је изишао уводник (за

који каже „Хрватски народ”, да „представља компетентно мишљење и став католичке цркве и њезиног епископата, коме је на челу загребачки надбискуп”). У том чланку заузима се одлучно становиште у прилог усташке НДХ. Након једног великог увода наглашава се нарочито потреба ширења у народу повјерења у ту слободну хрватску државу, у ту тековину хиљадугодишње борбе за слободу и независност, за право народно „врховништво”, постигнуто напоскон у овом рату. „Католички лист” пише дословно:

„Што значи и за народ његова народна држава? У њој носе сву власт, па и највишу, врховништво, наши домаћи народни хрватски синови, кост од наше кости и крв од наше крви, који дишу истим духом, којим и народ, и према томе осјећају као и народ и за народ. Треба, дакле, народ непрестано упућивати, да су његови народни носиоци власти искрени пријатељи, да му добро хоће и чине, треба народ упутити, да своју власт искрено цијени и поштује, да с њом што више сарађује. Сада је једна од најпречих и највећих, али и најтежих задаћа сретно превести народни организам из духа традиционалне опозиције у дух сарадње с влашћу... Народ већ види, а што даље видит ће више и јасније, да сви закони редом, што их издаје народна држава, гледају само за добро народа. Народ осјећа већ сада, а кад се прилике смире и среде, осјетит ће још више и очитије, да се народни новац троши само за народно добро”.

Ништа није јасније од овога; хрватски епископат с надбискупом на челу, сав је свој ауторитет, све своје подложне органе, читаву цркву стављао у службу усташке НДХ, у службу разбијања народног неповјерења и мржње према тој монструозној усташкој творевини. Црква је своје проповједаонице употребљавала да вара народ, да га увјерава, како усташки злочинци желе добро народу, да позива народ да љуби и поштује те злочинце, да се равна по њиховим страшним законима и да им даје свој новац који се, како „Католички лист” пише, троши „само за народно добро”... Ти усташки разбојници „кост су наше кости и крв наше крви”, они дишу истим духом као и народ, то су „домаћи” народни синови... Носиоци усташке власти су народу „искрени пријатељи” итд.

Какав је био у том часу однос епископата Хрватске и Ватикана, не би требало објашњавати. Епископат не би био такав, кад то не би било Ватикану по вољи. Епископат је у питању усташке НДХ и народноослободилачке борбе давао Ватикану информације, али је од њега примао, након тих информација директиве и сугестије.

Главни орган усташки „Хрватски народ” писао је 23. VII 1944:

„Ја сам непоколебиви оптимист у погледу будућности хрватскога народа – рекао нам је ових дана преузвишени надбискуп др Степинац, кад нас је опет једном добродивно изволио примити у својој повјесној резиденцији. Он, устину, тако изгледа. Познавајући његову особу, знамо, да му у првом реду увјерење о праведности борбе хрватскога народа даје тај оптимизам. Но познато нам је и разабиремо из разговора с њим, и с његовим најближим сурадницима, да није ништа пропустио, да би и својим дјелима придонио, да сви можемо с оптимизмом гледати у нашу будућност. На својим до недавна честим путовањима у Ватикан, загребачки надбискуп увијек је наступао као прави први прелат државе. Никада није пропустио као први корак приказа-

ти на гробу св. Петра св. мису за сретан исход борбе хрватског народа, никада није пропустио пружити Св. столицу и главару католичке цркве, једном од највећих ауторитета у данашњем свијету, не само своје становиште о правима хрватског народа, него и обавијести о правом стању ствари у Хрватској. Будући да дипломатски обичаји и прописи ватиканске дипломатије стоје, још за сада, на путу признању хрватске државе „де јуре”, загребачком је надбискупу успјело, да Св. столица пред цијелим свиетом покаже, да јој је хрватска држава драга тиме, што је преко свога легата успоставила с хрватским државним властима контакт „де факто”. С истинским узбуђењем његова нам преузвишеност приказује потпору, коју прима од Св. столице. Света столица је данас исправно обавјештена о стању у Хрватској, о вољи, тежњама и правима хрватског народа, каже надбискуп. И ваљда је рефлекс његових римских искустава, која се надограђују на његову вјеру у побједу праведности, кад нам преузвишени поновно озбиљна, али поуздана лица вели: „Ја сам непоколебљиви оптимист”. Још су нам у сјећању његове ријечи, кад нас је милостиво отпустио: Хрвати ће остати своји господари, у то сам сигуран. А његов нам је сурадник код задњег стиска руке рекао: Нитко не осјећа за хрватски народ и хрватску државу као он”!

Усташки орган закључује: „То је, ето, први прелат Хрватске”.

Ово наглашавање улоге Ватикана у гарантирању „сретне будућности” усташке НДХ, у вези с разговорима надбискупа са самим папом, који је „исправно обавјештен”, ово наглашавање „оптимизма” и „непоколебивога оптимизма” надбискупа Степинца, који осјећа за хрватску усташку ствар као нитко други, ово истицање, да је он оптимиста на основу ватиканских „искустава”, потврђује оно, што смо већ казали у овом поглављу: помагање усташке НДХ и познате улоге свећенства у њој, строго по усташкој линији, политика је Ватикана! Ватикан је за то одговоран!

Треба међутим узети још нешто у обзир. Цитирани чланак „Хрватског народа” писан је под конач јула 1944, кад је Италија била већ давно поражена, кад су се савезничке армије спремале на коначни ударац хитлеровској Њемачкој, кад је отпочела ликвидација хитлеровске немани и на Балкану. Кад се то узме у обзир, онда је овакво писање и истицање надбискуповог оптимизма о хрватској самосталној држави тим значајније и добива нарочити смисао. То је било у часу, кад се је у усташкој Хрватској све више, систематски, пребацивало тежиште усташке идеје и „државности” на епископат, с тиме да се усташко „дјело”, „Независна Држава Хрватска”, након слома фашизма и нацизма спасава на некој ватиканско-англоамеричкој линији.

У то вријеме су ширене и вијести, да Америка има у резерви Отона Хабсбурга за централно-европску католичку федерацију по ватиканској концепцији, с тиме, да у њу улази и „НДХ”, те католичка Словенија. То се је, у то вријеме, приказивало као тобожњи детаљ из једног плана западних савезника за делимитацију утјецајних зона између истока и запада. Тумачило се, да западни савезници морају рачунати с „позитивним” католичким елементима хрватског усташтва, које би се имало само пребацити с фашистичко-ауторитативног на „западно-демократски” систем... У то се је вријеме придавала Степинчевим посјетима папи велика важност и усташки су врхови лансирали сами верзије, које су имале дјеловати на скретање пажње на-

родних маса на тај правац и на вјеровање да усташтво није предмет неминовне брзе ликвидације. Одатле и у цитираном чланку о Степинчевим разговорима с папом извјесна сибилинска нота и форсирана мистериозност.

Догађаји су се ипак развијали другачије, него што је Ватикан замишљао. Обећања, која је давао епископату у Хрватској и усташама нису се остварила. Држећи се ватиканских директива, надбискуп Степинац покушао је у посљедњи час, у травњу и почетком свибња 1945, пред само ослобођење Загреба, дјеловати на развој догађаја, те он постаје најважнијом политичком личношћу. Сазива се бискупска конференција, шаљу се нови меморандуми у Ватикан, да се успоставе везе са савезницима, склапа се савез са словенским бискупом Рожманом и тамошњим клерикалцима и колаборационистима, али све је било узалудно. Савезници нису дошли у нашу земљу! Павелић је с усташама морао бјежати из земље.

Ватикану није преостало друго, него да у другој ситуацији настави својом линијом. Успјева му да ипак сачува живот Павелићу и великом броју злочинаца око њега, који се склањају у самостане и сам Ватикан. Ватикан постаје службеном главном централом усташке емиграције. Ватикан се брине о усташким злочинцима материјално, он организира њихово ослобађање из логора и пребацивање „уредним“ путницама у разне прекоморске земље, под руководством свећеника Крунослава Драгановића, који постаје до Павелића главним човјеком усташтва, а има сједиште у самом ватиканском склопу, развија се нова терористичка акција и убацују се групе диверзаната у Југославију, организира се шпијунска служба, која свршава великим процесом у Загребу, српња и коловоза 1948. На том процесу дошле су на видјело све старе и нове везе Ватикана и усташтва, све старе и нове одговорности. Из материјала са тог процеса изнијет ћемо само пар значајнијих момената.

Познато је, да је с усташким злочинцима побјегло из земље уз велики број тешко компромитираних свећеника и неки бискупи, тако надбискуп сарајевски др Иван Шарић и бискуп Бањалучке Гарић. Из Словеније је побјегао истакнути колаборациониста и ратни злочинац бискуп Рожман. И они су нашли склоништа у самостанима Аустрије, док се нису почетком 1948. преселили на боље. На процесу у Загребу спомињани су у вези с новим комплотима против наше земље. О њима говори оптужени Милош. Тај убица многих тисућа људи, кољач логора Јасеновца, дружи се с тим бискупима и с њима расправља о плановима будућности. Милош говори о једном састанку, који је одржан у надбискупији у Целовцу, гдје се је расправљало о Подунавској конфедерацији:

„Иницијативу за то дао је салзбуршки кнез надбискуп. Не сјећам се његова имена. Присуствовао је салзбуршки надбискуп и још неки њемачки функционери, са стране Словенаца бискуп Рожман и још неки Словенци, затим надбискуп Шарић и мислим усташки министар Бален. То је био почетак да се створи један форум, који је радио на стварању Подунавске конфедерације... Замишљали су да би то био склоп католичких земаља: Мађарске, Словеније, Аустрије, а евентуално касније ушла би и Чешка... Једанпут у разговору са Сушићем (усташким министром) чуо сам да Павелић одобрава ту акцију на стварању Подунавске конфедерације, али ми овај није причао о детаљима”.

И оптужени Кавран говори на процесу о том састанку за Подунавску конфедерацију. То је било у Целовцу године 1945. Кавран каже:

„Ја нисам био присутан, али се сјећам из причања Сушића. То је било 1945. године, половицом или под јесен, то не знам сигурно. Једнога дана дошао је Сушић у Целовец и направио посјет надбискупу Шарићу и тамо је затекао неке министре, који су боравили у Целовцу”.

Кавран каже, да су били усташки министри Сушић, Думанџић и Бален, те да је дошао и усташки замјеник војног викара Цецеља:

„Дошао је Цецеља с једним од аустријских свећеника и кад је видио да их је нашао на окупу рекао је да је дошао због врло важне ствари, па би хтио поразговарати. На брзину је испричао да би требало направити један елаборат из којег би се видјела снага, јакост и могућност егзистенције хрватске слободне државе, а тај елаборат би се требао приклопити једном другом елаборату, који би се имао однијети скорих дана у Рим...”

То се је догађало у вријеме, кад се у Риму спремао кардиналски конзисториј. На тај конзисториј требао је ићи бечки кардинал Innitzer. Он је требао да понесе са собом елаборате, не само од Хрвата, него и од других нација. Касније је испало да је постојала једна теза за формирање Подунавске конфедерације у коју би ушла и Хрватска и да су за поткрепљење те тезе били потребни извесни елаборати. Како је ствар била на брзину и није се могла напречац рјешити, нису том згодом ништа одредили. Речено је да је немогуће да је то ствар кабинетског студија и Цецеља је преузео на себе да ће разговарати о томе с Баленом (министром) и да ће Бален израдити елаборат”.

Загребачки процес открио је широко засновану активност католичке цркве у сарадњи с усташким злочинцима. Та дјелатност је свеобухватна, она иде од највулгарнијег злочина преко терористичких тројки до кардиналских планова о неким католичким подунавским конфедерацијама. У том сплету налазе се мали фратри крвавих руку и кардинали у гримизу. Кроз све се провлачи нит дубоке мржње према Југославији, према њезиној слободи, према социјалистичком поретку у њој. Зар није карактеристично за те „државне” планове, да се у ње упућују страшни кољачи као што је један Милош, да бискупи о томе с њиме расправљају? Јер Милош изјављује на процесу да је он друговао с бискупом Гарићем и надбискупом Шарићем а с њима се је „познавао од прије”, то јест из времена, кад је у Јасеновцу клао многе тисуће људи.

Високи ватикански достојанственици ријечима и дјелом помажу усташке злочинце у емигранцији. Међу тима се особито истакао кардинал Ruffini. Он посјећује логоре, даје охрабрења злочинцима, држи им говоре и истиче, да је њихова даљња борба оправдана и да ће они побједити и вратити се у своју земљу. О једном посјету кардинала Ruffiniја логору било је у више наврата говора на процесу у Загребу. На преслушању говори злочинац Куштро, масовни ликвидатор и сада убачени терориста, који је био у логору Фермо од српња 1945. до студенога 1946:

„Познато ми је, да су кроз то вријеме посјећивали логор Ферма извесни црквени достојанственици, надбискуп. Не знам му имена, један кардинал, др Драгановић и једном др Доминик Мандић”. „Кад је долазио надбискуп свакако је држао проповјед у цркви, а колико се могу сјећати једном је приликом говорио и пред скупом”. „Кардинал је био поздрављен од проф.Жанка

на улазу у логор и на тај је поздрав одговорио”. „У тим говорима наглашавало се, да ће опет доћи до успоставе НДХ”.

Оптужени злочинац Росандић говори о посјету кардинала Ruffinija логору у Ферму:

„Припреме за долазак кардинала Ruffinija у логор биле су велике. Не само логорска власт, него цио логор био је на ногама, мајор и све особље је чекало. Био је свечан дочек. Кардинал Руфини дошао је са неколико свећеника, међу којима је био и др Мандић, фратарски финансијски министар, који је мноштво новаца подијелио међу емигранте. Кардинал Ruffini одржао је говор у коме је истакао, да они знаду, да Ватикан точно знаде тко су Хрвати, како су они једни од најбољих бораца против некрста, како су добили часни назив „предзиђе кршћанства”, како су они сада и како ће бити и у будуће добри борци против нове најезде новог некрста и да их чека будућност, да они знају да Хрвати желе опет своју државу и да ће је они поново добити. У том смислу био је тај говор... То је дјеловало ванредно оптимистички. Дјеловало је толико оптимистички, да се доласком кардинала Ruffinija у логору Фермо дефинитивно учврстио положај Драгановића, Жанка и осталих међу свим избјеглицама и да су се они осјећали јакима. Дјеловало је јако добро (на усташе у логору и њихову борбеност), дјеловало је оптимистички на расположење и рекло се: Ево видимо да се за нас брину, а мислили смо, да смо заборављени... Дјеловало је апсолутно борбено на расположење усташа у том моменту. То је био један од основних услова за подизање борбености”.

На процесу у Загребу оптужени Кавран је казао, да је за информирање кардинала и осталог високог клера написана читава једна књига под насловом „Martirium Croatiae” (аутор професор Бареза) на латинском језику.

„То су добили сви кардинали. Године 1945. је био конзисториј кардиналски у Риму и сви кардинали и бискупи добили су то”.

Говорећи о везама усташа с Ватиканом оптужени инж. Петрачић каже у записнику у току истраге:

„Везу с Ватиканом одржавао је (за логор Фермо) проф. Жанко преко попа Драгановића у Риму, који је заправо главна веза усташке емиграције с Ватиканом. Поп Драгановић је редовито посјећивао цивилне и војничке логоре усташке емиграције, па је према томе морао имати и специјалну дозволу власти. Баш тим путем, тј. преко Драгановића дошли смо и до самога папе и неких његових представника у Ватикану. Ватикан нас је новчано потпомогао, па смо и преко дра Мандића, главног благајника Завода св. Јеронима, добили веће своте новаца”.

Пије XII је и после рата сам, особно, показао да наставља линијом из времена рата у односу према усташтву. О тајним посјетима и разговорима с папом процес у Загребу није изнио нека открића и то зато, јер на том процесу није сједио као оптуженик Драгановић, који те разговоре води, али дошли су на јаву неки моменти, који ипак много кажу.

Оптужени Росандић говори о посјету делегације папи. Та је делегација отишла из логора Фермо. Сачињавали су је ратни злочинац професор Жанко и ратни злочинац бивши ректор универзитета у Загребу, професор Хорват. С њима је био поп Драгановић. Они су поднијели папи једну петицију или меморандум. Они су тражили, како каже Росандић, „да се заузме за Хрвате,

који су страдали, да их се помогне материјално, да се заузме да не би били изручени и прогањани. То су били први почеци цијеле ствари”, закључује Росандић. Како каже тај исти Росандић, чланови те делегације Жанко и Хорват говорили су након посјета папи о томе, а притом су изнијели да је папа обећао – како каже Росандић „да ће се он потпуно заузети, да ће се бринути за материјална средства, да ће помоћи цијелу ствар”.

Ако се, дакле, поставља питање одакле попу Драгановићу ауторитет и зашто га помажу савезници, зашто он може да превози читаве транспорте злочинаца у Аргентину, одакле му новац за финансирање војске терориста итд, ова нам чињеница, то обећање папе из средине 1945, може све објаснити.

Оптужени Милош говори такођер на процесу у Загребу о том посјету папи 1945:

„То ми је причао пуковник Штир и допуковник Томић, да су Жанко и Хорват били код папе и поднијели неку петицију, да се не би Павелића изручило и да је папа рекао да ће употребити свој ауторитет, јер Павелића позна као доброг човјека и доброг католика”.

Ово баца још јаче свјетло на случај Павелића, објашњава још боље зашто тај крвави злочинац, међу највећим из прошлога рата, није изручен и кад није изручен, зашто му изван Југославије није нитко судио, него је, напротив, уживао све протекције. Ово баца посебно свјетло и на папу Пија XII, који великог ликвидатора стотина тисућа људи још увијек назива „добрим човјеком” и „добрим католиком”. Истина је, Павелић је убио неколико стотина тисућа припадника православне вјере и Жидова, али тај је злочинац убио и стотине тисућа људи, који су били крштени у католичкој цркви, а ни-су сви били они папи „мрски комунисти”...

И оптужени Кавран говори на загребачком процесу о том посјету делегације код папе 1945. године. Он каже међу осталим:

„Предан је папи један меморандум, у којем се папа моли, да се заузме, да се не изврши изручивање тзв. ратних злочинаца и ту је папа рекао да он знаде за борбу Хрвата и да сматра да је та борба исправна и због тога ће му молбу подупирати и да је увјерен да ће та борба доживјети своје реализирање”.

Кавран каже, да су те изјаве папине дјеловале на читаву усташку емиграцију „у позитивном погледу, апсолутно”.

О оваквом односу папе према усташким ратним злочинцима говори у истрази оптужени Росандић. У записнику он се осврће специјално на први посјет папи, кад му је предана петиција:

„Након повратка (из Ватикана, гдје је делегација била „свечано при-мљена”) у Фермо, сазвао је Жанко састанак, на који је позвао све логораше. У свом говору је Жанко приказао детаљно пријем делегације код папе, те у главним цртама приказао папин говор. У почетку свог говора папа је изнио борбу Хрвата кроз историју, а напосе изнио борбу с Турцима ради чега су добили часни наслов „предзиће кршћанства”, и истакао, да су у најновије вријеме Хрвати показали да су заслужили тај часни наслов у борби против болшевизма и да се нада да ће Хрвати и у будуће бити вјерни Ватикану. Даље је нагласио (папа) да ће посебно о Хрватима водити бригу, као и њиховој држави, да их неће у никаквој неприлици напустити, те да ће их у њиховом

настојању својски потпомагати. У читавој Италији и Аустрији ова аудијенција код папе изазвала је ванредни утисак код емиграције, тргла клонуле душом и довела их у положај јаког оптимизма”.

Зато је папа обожаван код усташких злочинаца. Када они као терористи бивају убачени у Југославију они не носе са собом само бомбе, ножеве, радиостанице, него и папине слике. Из загребачког процеса:

Предсједник суда пита оптуженог Каврана: „Да ли сте пренијели преко границе једну слику папе Пија XII, да ли сте пренијели круницу и ланчић с привјеском св. Антуна и један пиштољ”?

Оптужени Кавран: „Јесам”.

Предсједник суда: „Како то иде скупа”?

Оптужени шути...

Оптужени Кавран каже на загребачком процесу:

„Свакако ауторитет једног папе, који изјављује сам да морамо водити борбу и да ће ту борбу помагати, то је свакако позитивно дјеловало”.

Тако је папа и директно, а не само индиректно преко свог црквеног апарата и појединих експонената, дјеловао на развијање нове злочиначке усташке акције, на формирање нових терористичких банди итд, једном ријечју на развијање нове акције за разбијање Југославије, која је, међутим, у заметку била осујећена.

Једном другом згодом усташе су били код папе као пјевачко друштво. У логору Фермо формиран је тај збор, који је дошао у Рим на концерт. Свакако посебна врста логора за ратне злочинце, из којег пјевачки збор полази на турнеју... Оптужени инж. Петрачић говори о том збору и концерту у Риму:

„Концерт се је одржао у једној згради близу Завода св. Јеронима. Том приликом била је израђена аудијенција код папе. То је била краћа аудијенција, у којој је било мноштво људи, а била је уприличена за нас Хрвате и Пољаци. Папа нас је примио са пар ријечи на талијанском језику... Рекао је неколико ријечи за наш сретан повратак кући и дао нам је свети благослов”.

У том збору, којим је диригирао свећеник Јоле Бујановић, такођер један од крупнијих ратних злочинаца, организатор и егзекутор масовних покоља у Хрватској, пјевали су многи ратни злочинци истога калибра: велики жупан Јурај Марковић, ликвидатор и убица, виши усташки функционери Никола Јерковић, бојник Славко Хајдиновић, Никола Јербић, Макс Храниловић итд. Били су и некоји злочинци, који су се касније убацили у Југославију као терористи, те су суђени на загребачком процесу. Оптужени инж. Петрачић каже, да је тај посјет папи, његове ријечи и његов поклик на хрватском језику усташама „Живјели”! дјеловао у смислу „подизања духова”. И други су оптужени на процесу у Загребу говорили о том посјету пјевачког збора папи, па тако оптужени Крижанић каже, да је папа својим говором изражавао усташама и њиховој борби „симпатије”. Тај оптужени Крижанић казао је да је усташама приликом те аудијенције било подијељено прво мјесто, да буду ближе папи. Он каже и ово: „За вријеме посјета Риму и Ватикану, пјевали смо и на ватиканској радио-станици”.

Усташки министар Владимир Кошак (који је у листипаду 1946. одговарао пред народним судом у Загребу као ратни злочинац) изнио је на суђењу

надбискупу Степинцу, којем је присуствовао као свједок, да му је у емиграцији, у Аустрији, изјавила супруга Анте Павелића – „да усташе имају гаранцију са стране Ватикана и са стране високог клера, да ће све добро свршити”. То значи, да је Ватикан увјеравао усташе, и лично Павелића, да ће се вратити у Хрватску, да поновно крвнички владају против народа.

То су, дакако, само неки моменти, који маркирају континуитет ватиканске линије солидарности с злочиначким усташтвом, и то након ликвидације усташтва у нашој земљи. Износимо то без претензија, да дамо цјеловиту слику и да изнесемо читав расположиви документациони материјал. Желимо само да укажемо како Ватикан није резигнирао, да се он не смирује и не признаје стање, које је настало свршетком рата, поразом усташтва и фашизма и побједом народних снага у Хрватској и у Југославији уопште. Усташки покрет у емиграцији, с „добрим католиком” Павелићем на челу, и даље је, дакле, обиљежен, све до данас, папиним благословом и његовом „очинском бригом”.

А да и даље живи идеја о разбијању Југославије, управо с благословом и на сугестију Ватикана, изнијет ћемо још један доказ из најновијег времена.

У Риму живи проф. др Филип Лукас, позната клерофашистичка „личност”, универзитетски професор и инспиратор најекстремнијег шовинизма на културном пољу у Хрватској. Он је у „Хрватској ревији”, коју издају усташе, објавио „политичку расправу” под насловом „Да ли је Југославија настала на темељу народног самоодређења”? Он ту развија ове „мисли”:

„Када је у претпрошлом свјетском рату (1914-18.) УСА ушла у рат, прогласио је њезин предсједник Вилсон Начело народног самоодређења, по коме би се имала ријешити спорна национална питања. Било је разумљиво, да су потлачени народи с одушевљењем поздравили тај велики гест слободе, јер им је предсказивао конач угњетавања и могућност властитог народног развоја. Највећи учинак тога Начела на еуропском простору одразио се је на великој подунавској држави, гдје су иначе особна и слобода и човјечја права те независно судовање били свакоме зајамчени: једино се неким народима ускраћивало признање њиховог националног права и властите самоуправе. Монархија се улијед тога распала (1918) и друге су државне творбе настале на њезином простору, али раскомадани овај велики простор изгубио је своју велику динамику и насљедне државе нијесу могле вршити ону политичку и господарску мисију, коју је прије вршила велика монархија. Распад је свакако био трагичан, јер је послање велике монархије било позитивно и оправдано са сваког гледишта, дапаче нужно, и то, с геополитичког, господарског и културног. ... Њезин распад једна је еуропска несрећа”.

Овај клерофашистички „експерт” плаче, ето, за Аустро-Угарском монархијом, против које су се најплеменитије снаге нашег народа с правом столице борице. Он, међутим, развија своју „тезу”, а образлаже је и већ познатим аргументом о обрани запада од истока, о западној и кршћанској цивилизацији, о бедему кршћанства, што је Аустро-Угарска била, а особито су ту улогу у њој вршили Пољаци и Хрвати. Он наклапа и о „ортооксији”, која пријети Хрватима „задњим представницима католицизма” на Балкану, он говори о „рушевинама католицизма” на Балкану – до чега да је дошло упра-

во зато, јер је разбијена католичка, папи вјерна, Аустро-Угарска, која је бранила цркву од „источне опасности”. Зато је за Лукаса уништење Аустро-Угарске „највећа лудост и највећи злочин уопће”!...

Што даље? Треба наставити ватиканском линијом, да се умјесто А-У монархије успостави Подунавска федерација или конфедерација, унија чистих католичких земаља, под контролом папе! То је мисао Филипа Лукаса, који је нашао склониште под куполом Ватикана или у њезиној сјени, и који тумачи вјерно стару концепцију католичке цркве, непријатељску и фаталну за наш народ и нашу земљу, ону концепцију натопљену крвљу испод усташког кољачког ножа, обилато благословљеног од Пија XII.

Исцрпивши битно из овдје цитираних тајних докумената, недвојено и непобитно смо доказали и освијетлили са свих страна једну тешку кривњу и одговорност Ватикана, с папом на челу.

Солидарност Ватикана са злочиначким усташтвом сасвим је јасна и изван дискусије.

Објављивањем ових докумената још јаче долази до изражаја већ доста позната чињеница, да је Ватикан непријатељ наших народа. То непријатељство вуче се у константној линији кроз читаву нашу историју, али је у периоду Другог свјетског рата, с усташтвом, дошло до своје кулминације и најбруталнијих манифестација.

Ватикан, који смо у свијетлу тих докумената још боље упознали, не може ни данас бити другачији. Данашње непријатељство и непрестана активност Ватикана, с тежњом да се нашкоди новој Југославији, у пуној је логици с традицијом. Од Ватикана се, с обзиром на његову праксу и тежње у прошлости, и не може очекивати ни данас другачији, позитиван однос према нашој држави и према нашим народима, па ни према хрватском народу. С тиме морамо бити на чисту.” (исто; стр; 127-144)

26. Бег

Ривели анализира последње трзаје усташке НДХ и бекство Павелића и неколико хиљада усташких злочинаца којима је Ватикан помогао да побегну преко „пацовских канала”. Ривели наглашава да је Павелић, пре него што је побегао, поверио Степинцу огромне количине злата, драгуља и других драгоцености које су опљачкали од српских и јеврејских жртава. Такође, износи податке са суђења Степинцу и реаговање Ватикана на процес.

„Почетком јесени 1943. југословенски партизани под Титовим вођством већ су преузели потпуну контролу планинског дијела Хрватске, Босне и Црне Горе. А послвије оснивања „Народног комитета за ослобођење Југославије”, новембра 1943, партизанске комунистичке формације могу да рачунају на подршку Савезника и на благонаклоност југословенског суверена у изгнанству, краља Петра II.

Првих мјесеци 1944, док ослободилачка војска успијева да преузме контролу све већег дијела југословенских територија, хитлеровске трупе су присиљене да се повлаче према њемачким границама. Присуство нациста у Хрватској је привремено. Вермахт, ангажован у рату са СССР, распада се, хитлеровско царство је готово на умору.

Неминован крај Трећег рајха присиљава усташку диктатуру да прибјегне тражењу друге врсте заштите. Павелић покушава да ступи у преговоре са савезничким владама: заступа нужност спасавања Независне Државе Хрватске што се поклапа с интересом Англоамериканаца у циљу отклањања опасности да Хрватска буде поново увучена у југословенску државу којом ће владати комунистички режим у совјетској орбити.

Хрватско католичко бискупство – годинама нијемо и саучесник у злочинима усташке диктатуре – одмах се оглашава и подржава покушаје Павелића код савезника: са своје стране изражава бојазан за пропаст Независне Државе Хрватске и њено увлачење у комунистичку Југославију, те потребу да се таква опасност отклони: 7. јула 1944. надбискуп загребачки, монсињор Алојзије Степинац, држи проповијед у којој изјављује:

„Хрватска пролази кроз тешке тренутке и могуће је да се деси нешто још горе, али ми морамо вјеровати и увијек бити оптимисти да ће Хрватска опстати и да је нитко неће уништити. Хрватски народ пролијева крв за своју државу и он ће чувати и спасити његову државу. Сви покрети противу народа и противу хрватске аутономије не смију никоме одузети храброст, већ се сви морају ставити у одбрану и у изградњу државе још већом снагом”. (Ривели; цит. дело; стр. 189-190)

„У фебруару 1945, англоамеричка авијација бомбардује њемачки град Дрезден. У марту Хитлер шаље своју посљедњу директиву: самоуништење њемачке нације.

Анте Павелић упорно остаје при могућности да ће Други свјетски рат, након пада нацифашизма, прерасти у сукоб Совјетског Савеза и Англоамериканаца; уосталом, антикомунизам је једина карта на коју усташки диктатор још може да игра у покушају да спаси властити режим (...)

„Јалтска конференција потврђује да неће бити никаквог додатног антикомунистичког рата. У том тренутку поглавник, без икаквог излаза, припрема бијег. Уз сарадњу с Њемцима Павелић организује специјални воз који 30. априла (баш кад Хитлер врши самоубиство у бункеру своје берлинске канцеларије) креће за Салцбург: на возу је његова жена Мара и дио огромног плијена скупљеног током четири године диктатуре (48 ковчега пуних злата, драгуља и драгоцјених нумизматичких збирки).

Трећег маја Павелић прави екстремни политички потез: доноси декрет-закон који изједначаје, како по правима тако по обавезама, све грађане хрватске државе, „без обзира на њихову расну припадност”, потврђујући тако крај етничковјерских прогона који су обиљежили грозотама усташки режим. Ријеч је о очајничком акту, који је отворено инструментализован и лишен сваког кредибилитета. Прије бијега у „изгнанство”, поглавник, у друштву Мачека, одлази у надбискупски двор у Загребу, гдје се сусреће с монсињором Алојзијем Степинцом, и повјерава католичком примасу Хрватске бројне ковчеге с владиним досијеима, као и 36 сандука злата, драгуља и других драгоцјености.

Петог маја Анте Павелић напушта Загреб и у пратњи преосталих нацистичких заштитника склања се у Аустрију. Заједно с диктатором налази се неколико хиљада најоданијих усташа, али и 500 католичких духовника и ча-

сних сестара, укључујући сарајевског надбискупа Ивана Шарића и бањалучког бискупа Јозу Гарића; у првом моменту сви духовници одани Павелићу склањају се у самостане фрањеваца и других редова у околини Клагенфурта. У фрањевачке самостане у Аустрији склањају се и сам Павелић и његова десна рука Андрија Артуковић; њих двојица се најприје склањају у самостан С. Гилген у близини Салзбурга, а потом у Бад Ишл у близини Линца (самостан под заштитом клагенфуртског надбискупа, монсињора Рорбаха).

Осмог маја – три дана након бијега – хрватски главни град ослобађа југословенска војска под вођством Тита. Поглавник, из аустријског скровишта, почиње да ради на преузимању власти: у великој тајности Павелић шаље емисаре на хрватску територију да би успостављали везе и ковали завјере.

Фебруара 1946, бившег усташког диктатора у Аустрији хапсе британске снаге и затварају га у савезнички концентрациони логор у Клагенфурту. Југославија одмах тражи изручење Павелића, али је тај захтјев одбијен, као што ће потврдити генерални секретар владе у Београду, Митар Бакић, у „Њујорк хералд трибјуну” од 14. августа: „У фебруару 1946. Одељење за ратне злочине Врховне америчке команде у Висбадену обавестило је наше власти да је Павелић пао у руке Енглеза... Међутим, британске власти су одбиле да изруче Павелића нашим функционерима”.

Зашто Британци одбијају да изруче бившег поглавника југословенској правди остаће заувјек тајна. И то не баш весела: Павелић је одмах пуштен на слободу, а дешава се то у тренутку када у подручје Клагенфурта стиже прелат, бивши усташки функционер у Министарству за унутрашњу колонијацију (установа одговорна за одузимање добара српског народа у Босни и Херцеговини), монсињор Крунослав Драгановић. Тек именован од Свете столице за директора Одјелења за Балкан, монсињор Драгановић располаже пропусницом коју су му издале савезничке војне власти, а која му дозвољава да се слободно креће по заробљеничким логорима које су основале англоамеричке трупе.

Југословенски историчар Шиме Бален сматра да је Павелић, након што је пуштен на слободу, остао сакривен у манастиру С. Гилген до прољећа 1948: након чега се пребацује у Рим, гдје живи под лажним именом „отац Гомес” при „Латиноамеричком побожном колеџу”; годину дана касније – још увијек по Балену – Павелић се склања у Аргентину захваљујући помоћи монсињора Драгановића.

У ствари, биће утврђено да Павелић стиже у Рим већ 1946, гдје остаје под заштитом Курије до 1947: у свјетском центру католицизма крволочни бивши усташки диктатор живи при Институту Св. Биролама Илирског, под лажним именом „отац Бенарес”. Године 1947, захваљујући помоћи монсињора Драгановића, Павелић одлази у перонистичку Аргентину: укрцава се у Ђенови на италијански брод „Aidrea С.”, носећи свештеничку одору; путује под лажним именом „Арањош Пал”, с пасошем бр. 74369 Међународног црвеног крста, овјереним у Аргентинској амбасади у Риму, 5. јула 1947, на препоруку Секретаријата државе Ватикан.

Септембра 1947, бивши усташки диктатор се искрцава у Буенос Ајресу, гдје му аргентински предсједник Хуан Доминго Перон ставља на располагање

комфорну вилу смјештену у улици Авиадор Мермос 643 Сиудад Хардин, у Ломасу де Паломар. У аргентинској пријестолници Павелић формира „Владу у изгнанству Независне Државе Хрватске”, са сједиштем у Авенији Боедо 1061, у којој преузима дужност предсједника и именује за свог замјеника усташког злочинца Вјекослава Вранчића (између осталог „одговорног за депортацију многих хрватских Јевреја у нацистичке логоре у Њемачкој, Аустрији и Пољској). У Буенос Ајресу почиње и излажење часописа „Хрватска”, који се одређује као „Службени орган хрватске владе у изгнанству”.

Октобра 1955, пада Перонов режим и гарантована заштита аргентинске државе бившем усташком диктатору – иако потврђена – постаје мање сигурна, 10. априла 1957 – годишњица проглашења Независне Државе Хрватске – Павелић је рањен у једном атентату: један српски прогнаник испалује четири хица из пиштоља на бившег поглавника.

Године 1958, Павелић се повлачи на карипско острво Санто Доминго, гдје добија заштиту локалног диктатора Леонида Рафаела Трухила, који му ставља на располагање једну вилу у граду Сан Кристобалу и штити његов живот једним одредом војника које је изабрао генерал Фелипе Циприан. Унутар виле у Сан Кристобалу Павелић располаже приватном капелом у којој свакодневно присуствује миси коју држи један фратар. У Санто Домингу, бивши поглавник као ватрени католик стално посјеђује надбискупа Октавија Бераса Рохаса, примаса Доминиканске католичке цркве.

Јануара 1959, Павелић напушта златно скровиште у Санто Домингу и пребацује се у Сантјаго де Чиле. Потом одлази у Шпанију диктатора Франциска Франка и дефинитивно се настанује у Мадриду. Живи у једном француском самостану у који га је упутио бивши сарајевски надбискуп Иван Шарић. У новембру 1959, бивши поглавник је смјештен у њемачку болницу шпанске пријестолнице, гдје умире 28. децембра. Крволочни диктатор Анте Павелић, „побожни вођа побожне католичке државе”, најодговорнији за балкански холокауст прелази у бољи живот, окружен вјерним сљедбеницима, пријатељима и члановима породице, у потпуном миру.

Фебруара 1960, усташки мјесечни листови „Хрватска” (издаван у Мадриду) и „Хрватска зора” (из Минхена, Баварска) објављују „Службени комунике о смрти поглавника Анте Павелића”, свечани, крајње побожан и фанатичан некролог који завршава овако: „18. просинца 1959. фрањевац Михаил Марић, након што је исповиједио поглавника, дао му је свету причест. 27. просинца велечасни фрањевац Бранко Марић дао му је посљедње миропомазање. Истога дана папа Иван XXIII особно га је благословио”. Поглавник је тако умро као што је и живио, захваљујући Богу и благослову Свете римске цркве.” (исто; стр. 191-196)

„У новембру 1945, неколико мјесеци по завршетку сукоба, савезници оснивају Суд за суђење ратним злочинцима. Међутим, Римска црква се активира на помагању нацифашистичким злочинцима да избјегну земаљској правди, па Ватикан постаје „највећа организација укључена у илегални промет злочиначких емиграната”.

Разне католичке установе припремају пут бијег који води од Аустрије до града Ватикана: пут који је паралелан и повезан с творевином коју је са-

чинила обавјештајна служба војске САД, чији је назив The Rat Channel, „Пацовски канали”. Захваљујући овим милосрдним „каналима” неколико хиљада ратних злочинаца, у наизмјеничним таласима, стижу у Рим: примани на мјестима заштићеним екстериторијалношћу, добијају пасоше с лажним идентитетом (често документи Међународног црвеног крста), на крају се упућују на сигурна скровишта у Јужној Америци, нарочито у Аргентини, Чилеу и Уругвају, земљама у којима владају режими под великим утицајем католичке цркве.

Католичку организацију, која користи „пацовске канале”, води усташки прелат Крунослав Драгановић и може да рачуна на активну подршку (или просто на сажалење) мноштва католичких прелата и свештеника. Захваљујући овом „божанском провиђењу” у првим годинама послје рата преко 4000 ратних злочинаца, међу којима 200 бивших усташких главешина, успијева да избјегне судове и правду. „Пацовским каналима” бјеже – да набројимо само нека имена – организатор антисемитског „коначног рјешења” Адолф Ајхман, идеатор покретних гасних комора Валтер Рауф, доктор из Аушвица Јозеф Менгеле, командант логора Собитор и Треблинка Франц Штангл, теоретичар еутаназије „нижих врста” Герхард Боне, „Лионски крвник” Клаус Барби, те многи други нацистички злочинци.

Режијска кабина католичког сектора „пацовских канала” смјештена је у Риму, у Улици Томаћели 132, код сједишта Црквеног колеџа Св. Ђиролама Илирског, историјског центра хрватског катонационализма; по стварању Независне Државе Хрватске, априла 1941, сјемеништарци овог колеџа су одмах скинули југословенску заставу и замијенили је заставом хрватске државе. Током рата у овај колеџ су примане усташке делегације, организовали су се сусрети између тих делегација и представника Римске курије, с аргентинским амбасадором Љобетом, с оцем Агостином Ђемелијем (оснивачем Католичког универзитета Свето срце у Милану, који је био веома моћан у Ватикану и предсједник папске Академије наука). Октобра 1943, у Колеџу св. Ђиролама представљена је књига аутора монсињора Драгановића и др Иве Губерине, „Света Хрватска”, која представља оду пракси присилног „прекрштавања” православних „шизматика” у католицизам.

Најзлогласнији усташа кога је спасио католички сектор „пацовски канали” јесте Анте Павелић. Али бивши поглавник само је први у дугом низу.

Године 1945, први заповједник логора Јасеновац, Љубо Милош, задржан је заједно с бившим заповједником усташких логора за истребљење, Вјекославом Лубурићем, у савезничком заробљеничком логору у Ферму, Италија. По доласку у логор монсињора Драгановића, ова двојица усташких злочинаца, обухвативши свештеничке мантије, успијевају да побјегну и да се домогну гостољубивог Колеџа Св. Ђиролама Илирског у Риму. Првом се губи траг, а други ће се у Мадриду придружити монсињору Ивану Шарићу, да би заједно основали усташки часопис „Дрину” и групу „Хрватски народни отпор”. Године 1967. Лубурић ће потписати предговор књизи Ђузепеа Мазуђија „Missione in Croazia 1941-1946”, апологетско дјело о Независној Држави Хрватској и њеном поглавнику. Године 1969, Лубурић је убијен у револверском обрачуну у просторијама усташке штампарије.

„Пацовским каналом”, који је припремила Света римска црква, бјежи бивши усташки министар унутрашњих послова Андрија Артуковић. Бјежи одговорни за масовну депортацију у нацистичке логоре Вјекослав Вранчић (за кога ће Аргентина, у коју се склонио, одбити захтјев за екстрадицију добијен од југословенске владе). Бјежи бивши усташки амбасадор у Шпанији Петар Пејашевић, те бивше поглавнике дипломате у Латинској Америци Бранко Бензон (који ће се исто тако повући у Аргентину, гдје ће постати лични Перонов лекар), и Домагај Антонио Петрић (који ће почетком деведесетих година регрутовати плаћенике у Аргентини за рат против Срба). Бјежи бивши шеф тајне усташке полиције Горг Врантић. Бјежи бивши заповједник Павлићеве тјелесне гарде Владо Свешћен. Бјежи бивши министар ратарства у вријеме диктатуре Стјепан Хефер. Бјеже духовни поглавари Иван Асанчић и Јосип Марковић. Бјежи заповједник хрватске војске Јосип Томљановић. Бјежи бивши заповједник усташког зракопловства Владимир Крац. Бјежи бивши шеф загребачке полиције Радомил Верговић. Бјеже бивши генерал Иван Херенчић и бивши пуковник Данијел Црљен. Бјеже бивши заповједник Усташке младежи Орсанић и његов друг Мило Богетић. Бјежи бивши официр усташке војске Иво Богдан (који ће у Буенос Ајресу основати часопис „Хрватски наук”).

Међу усташким злочинцима који су се спасили преко католичког Rat Channel налази се и бивши поглавар Иво Ројница. Префект града Дубровника, одговоран за истребљење хиљада Срба и Јевреја, Ројница је 1945. побјегао носећи плијен који је отео од жртава. Ухапшен у Трсту, након што га је препознала једна Јеврејка родом из Дубровника, Ројница је ослобођен на интервенцију монсињора Драгановића и пребачен је у Аргентину. У овој јужноамеричкој земљи постао је индустријалац текстила, а 1977. Југославија је затражила његово изручење које су аргентинске власти одбиле. Године 1991, предсједник Фрањо Туђман именоваше Ројницу за хрватског амбасадора у Аргентини, иако је име бившег усташког поглавара на списку ратних злочинаца који се још траже; пристанак аргентинске владе стићи ће по хитном поступку, али ће именоване бити опозвано због енергичне кампање аргентинске штампе.

Међу десетинама усташких главешина које су се склониле у попустљиву Аргентину само ће Нада Лубурић (бивша кољачица у логору за истребљење Стара Градишка и сестра Вјекослава Лубурића) имати проблема с правдом, али веома краткотрајно: ухапшена 19. јула 1998, од Интерпола у Санта Тересити, у провинцији Буенос Ајрес, и оптужена за злочине против човјечности, Лубурићева је изјавила савезном аргентинском судији Ернану Бернасконију да са жудњом очекује захтјев за изручење Хрватској да би се коначно могла вратити у домовину. Изручена Загребу 2. новембра 1998, Нада Лубурић је одмах пуштена на слободу.

Блиски сарадник монсињора Драгановића у операцијама Rat Channel је њемачки бискуп Алојз Худал, покровитељ базилика Santa Maria dell' Anima у Риму, који се ангажује на спасавању ратних злочинаца под покрићем папског пружања помоћи. Од раније присталица њемачке Националсоцијалистичке партије, 1937. је написао књигу „Die Grundlagen des Nationalsoziali-

smus” („Основи националсоцијализма”, с посветом Адолфу Хитлеру, за кога каже да је „Зигфрид њемачке величине”), и оснивач часописа „Der Weg” 1947, у свом Римском дневнику Худал ће испричати о сопственом ангажовању за „пацовски канал”, похвалиће се како је допринео спасавању преко 1000 „прогоњених” и означиће читаву операцију као „задатак који је добијен од Ватикана”.

Уосталом, да је рад монсињора Худала у оквиру католичких „пацовских канала” имао благослов високих папских сфера показује писмо које му је, 4. априла 1949, упутио монсињор Ђовани Батиста Монтини, смијењени секретар Ватикана: ријеч је о посланици која њемачком нацифилском бискупу шаље благослов Светог оца уз приложени чек на „30 000 италијанских лира”.

Ватиканску режију у „пацовским каналима” показује и свештеник нациста Карл Бајер: побјегавши из заробљеничког логора у Гедију (гдје је био заточен зато што је активно учествовао у корпусу хитлеровских падобранаца), постаје један од најватренијих активиста у помоћи ратним злочинцима, да би 1950. био награђен именовањем за генералног секретара организације Caritas Internationalis.

У строго повјерљивом извјештају, од 15. маја 1947, америчког војног аташеа у Риму, Винћента ла Висте, упућеном америчком државном секретару Џорџу Маршалу, детаљно је наведена одговорност Ватикана и учествовање бројних духовника у илегалној и тајној активности која је повезана „пацовским каналима”. Све злочинце који су користили овај канал уједињује фанатичан антикомунистички жар и због тога су они „најдражи синови” католичке цркве.” (исто; стр. 213-217)

„На доказе да је усташка диктатура имала пуну подршку католичке цркве, монсињор Степинац од самог почетка подиже глас против нове социјалистичке републике; из коријена пориче устројство нове југословенске државе, напада до краја нову комунистичку власт, жестоко се супротставља законским мјерама народне владе и ангажује се на повратку усташа и Независне Државе Хрватске. Загребачки надбискуп постаје тако главни ослонац оних који жале за поглавником и свих антикомунистичких позиција у Хрватској и у новој југословенској држави, као што ће потврдити свједочење једног енглеског официра из 1946:

„Сада је осамнаест мјесеци (прољеће 1945) откако сам се нашао у Југославији као официр за везу, откако сам читао у штампи коју су контролисали Нијемци и слушао на Радио Загребу позив који је надбискуп упутио народу да се стисне око хрватске државе већ у распадању, супротстављајући се савезничкој војсци која је крочила ка коначној побједи. Неколико недеља касније Загреб је ослобођен. Надбискуп је остао на свом мјесту, док је Павелић побјегао.

Кад сам се вратио у Загреб после једне године дана, био сам изненађен да је, упркос дубоким промјенама које су се десиле у Југославији, надбискуп Степинац још примас Хрватске. Надбискуп ми је уприличио пријем, задржавши ме више од једног сата у приватном разговору. Отворено ми је објаснио да су он и његови свештеници сарађивали с Нијемцима зато што се рат, у ствари, водио између фашизма и комунизма: он је одабрао да се сврста у

први фронт, а Британци у други. Изразио је своје жаљење за грешке које су се догодиле под њемачком окупацијом, али је прецизирао да му је овдашњи режим мрскији, првенствено због тога што је ријеч о држави коју су успоставили Срби, а на другом мјесту зато што су Нијемци и усташе палили цркве и уништавали конгрегације (православаца и Јевреја), док комунисти, путем школских и аграрних реформи пријете да униште саму егзистенцију цркве, служећи се њеним школама и добрима. Рекао ми је да се нада да ће Запад употребити атомску бомбу да Москви и Београду наметне цивилизацију прије него што буде прекасно. (...)

Док сам поново прелазео самостанско двориште у сјенци катедрале питао сам се у чуду колико ли ће још Степинац духовно водити Хрватску”.

Да би се чуо први, иако сасвим неодређен, самокритички глас хрватског католичког бискупства у односу на скору прошлост усташке диктатуре са својим теретом грозота, треба чекати до 20. децембра 1945. „Допуштамо да је било свећеника који су, заведени националном страшћу, згријешили противу Божијег закона и кришћанског милосрђа и који поради тога заслужују да одговарају пред земаљском правдом”. Ово је одломак из Пастирске посланице католичких бискупа Југославије, која је састављена на Бискупској пленарној конференцији у Загребу. Посланица – коју је потписао Степинац и још 2 надбискупа, 10 бискупа и 4 генерална викара – рјешава у ова 4 ретка питања балканског холокауста и сарадњу католичке цркве с окупационом поглавничком диктатуром.” (исто; стр. 228-229)

„У јесен 1945, против нове југословенске републике, коју је водио комуниста Тито, почиње да се развија тајна превратничка активност „Крижара” и „Божијих крижара”, католичких интегралита и усташких носталгичара.

Бивши шеф поглавничких оружника, пуковник Ерик Лисјак, који се вратио у земљу с лажним пасошем као извјесни „Петровић”, координира рад преосталих хрватских усташа на хрватској територији у циљу покушаја дестабилизације нове југословенске државе. У Загребу „Крижари” и преостале усташе за политичко-духовног саговорника имају монсињора Степинца. Лисјака је, у ствари, у великој тајности, под лажним идентитетом, примио примас Хрватске у великој тајности. Везе с „Божијим крижарима” монсињор Степинац одржава преко свог секретара, свећеника Јосипа Шалића.

Децембра 1945, Лисјак је ухапшен заједно с усташким главешином Павлом Гулином. У току испитивања њих двојица признају своју тајну дјелатност и откривају везе са загребачком надбискупијом.” (исто; стр. 232-233)

„Почетком јануара 1946, југословенске власти предају званичном представнику Свете столице у Југославији, монсињору Патрицију Херлију (који је наслиједио Марконеа маја 1945, одмах по завршетку рата), опсежну документацију о колаборационистичкој дјелатности монсињора Степинца и великог дијела хрватског клера с Павелићевом диктатуром. Ова дипломатска иницијатива има за циљ да наведе Свету столицу да надбискупа премјести из Загреба и да га постави на високо пастирско мјесто у некој другој држави: потез који би омогућио избјегавање процеса и спасавање дипломатских односа између Београда и Ватикана.

Међутим, Светој столици је потребан антикомунистички „мученик” у улози „жртве” у пропагандистичкој кампањи, један политичкосудски случај,

способан да упали фанатизам хрватског католицизма и да створи потешкоће на унутрашњем и међународном плану „материјалистичком”, „атеистичком” и „бољшевичком” режиму нове Титове Југославије. Због тога Ватикан потврђује останак монсињора Степинца на дужности примаса Хрватске. Тако, 18. септембра 1946, загребачке судске власти издају налог за хапшење Алојзија Степинца, оптужујући га за колаборационизам и за субверзивну активност против југословенске државе.

Процес загребачком надбискупу почиње 30. септембра 1946, на основи оптужнице коју је потписао хрватски судија Јаков Блажевић. Главне тачке оптужнице на терет оптуженог Алојзија Степинца су слиједеће:

1) подршка коју је надбискуп пружао нацифашистичким окупаторима и његова колаборација с усташком диктатуром од априла 1941. до априла 1945. То доказују изјаве и декларације бискупства у тим годинама, написи католичке штампе тог времена, проусташко дјеловање разних католичких организација које је водио примас Хрватске, многе вјерске свечаности одржане у прилог режима (као Свечана миса 10. априла сваке године у знак прославе настанка Независне Државе Хрватске);

2) директна одговорност надбискупа у организовању и провођењу присилног „прекрштавања” србоправославаца Хрватске и Босне и Херцеговине које је обављано под пријетњом клањем;

3) одговорност монсињора Степинца за етничковјерски геноцид против Срба, Јевреја и Рома, утолико што је био апостолски војни намјесник усташких оружаних снага, то јест поглавар свих капелана који су духовно помагали убилачке оружнике;

4) одговорност загребачког надбискупа зато што није никада предузео никакве мјере против тог низа духовника који су се упрљали грозним злочинима, учествујући лично у усташким покољима;

5) политичка активност монсињора Степинца у посљедњој фази Павелићеве диктатуре у покушају да спасе пад усташког режима, покушају који је кулминирао прикривањем у загребачкој надбискупији „Архива Министарства унутрашњих послова Независне Државе Хрватске и поглавникове Префектуре”;

6) подршка монсињора Степинца субверзивној активности „Крижара” и усташа Лисјака и Гулипа, који су тајно припремали устанак хрватских националиста.

Практично, оптужница против Степинца – предвиђена свим судским уређењима и самим међународним законима односи се на „издају” и „колаборационизам”. У ствари, Краљевина Југославија – коју су априла 1941. напали нацифашисти да би створили тобожњу Независну Државу Хрватску, није престала да постоји, утолико прије што је њена влада у егзилу наставила да ради и што су је признавале све земље – укључујући и Ватикан – осим сила Осовине.

У току расправе показано је на стотине чланака које је издала католичка штампа у периоду 1941-45, чланака који су отворено подржавали усташку диктатуру, који су дијелили или потицали вјерски фанатизам и неправилне расне ставове, славили нацифашизам и поглавника, тражили провођење присилног „прекрштавања”, прећуткивали етничковјерске покоље које су у

међувремену вршили усташки оружници и скривали концентрационе логоре и депортацију Срба, Јевреја и Рома.

Потом су репродуковане и документоване све званичне свечаности које је прослављала усташка диктатура и којима је присуствовао лично монсињор Степинац. Све до свечаног додјеливања „Велереда” којим је поглавник одликовао надбискупа 21. марта 1944, а овај га примио. Зашто га је примио? Монсињор Степинац се бранио тезом морања: „Да сам одбио ово одличје, десиле би се још страшније ствари”.

Али мало касније, суочен с питањем присилног „прекрштавања”, оптужени надбискуп пада у читу контрадикцију. Степинац жестоко негира да су та „прекрштавања” била присилна: „Ми смо на јасан начин установили начела прекрштавања, православци су били слободни и у духовном стању да се прекрсте или не”. Јавни тужилац му вјешто реплицира: „Малоприје сте на питање зашто нисте одбили одликовање које вам је дао Павелић одговорили да сте га примили да би се 'избјегле још страшније ствари'... Сада ипак тврдите да су православци, кад су масакрирани, били слободни да се прекрсте у католицизам или не, док ви као надбискуп нисте били слободни да одбијете одликовање?!”. У том моменту оптужени Степинац сагиње главу и ћути.

Бројна свједочења током овог процеса потврђују и политичку улогу монсињора Степинца у току 1944-45, у циљу спасавања пада усташког режима и Независне Државе Хрватске. Навешћемо их неколико:

Свједочење Кошака, бившег министра усташког режима: „Након капитулације Италије и режим Независне Државе Хрватске пада у дубоку кризу... Министар Младен Лорковић водио је преговоре с А. Кошутећем (секретаром Хрватске сељачке странке) за формирање нове владе, али је Павелић поставио Мандића за шефа кабинета. Касније је дошла њемачка иницијатива: разговарало се о намјесничком савјету под водством Хрватске сељачке странке, у којем се морао налазити надбискуп Степинац као први члан... Требало је да дође до компромиса између усташа и вођа Хрватске сељачке странке. Разговарало се и о влади чији би предсједник био надбискуп Степинац”.

Свједочење Алајбеговића, бившег министра вањских послова усташког режима: „Постојао је пројект по којем би монсињор Степинац прихватио дужност *locum tenens* (намјесника) након елиминације Павелића. У том смислу Степинац је посетио Влатка Мачека у друштву генерала Москова”.

Свједочење маршала Славка Кватерника, бившег заповједника усташких оружаних снага: „Особно сам написао монсињору Степинцу два писма. У једном сам га извијестио о мом одласку (бјекству) из земље; нисам имао времена да особно узмем опрост од надбискупа, а Степинац ми је одговорио пожеливши ми свако добро. Послао сам му друго писмо преко Хочева, пишући му да треба урадити све што је могуће да збаци Павелића. На крају морам прецизирати да ми је, када сам прогласио Независну Државу Хрватску, 10. травња 1941, монсињор Степинац одмах дошао у посјету иако га нисам позвао”.

Свједочење генерала Москова, бившег официра усташке војске: „Павелић је канио уступити власт или да пренесе сувереност на надбискупа Степинца. Том приликом му је министар Булат рекао: 'Ово припада старом хрват-

ском међународном праву. Када је бан напуштао земљу у старим временима, уступао је власт надбискупу.' Баш је тих дана монсињор Степинац посјетио Влатка Мачека. Међутим, најближи Павелићеви сарадници су се успротивили преношењу власти на монсињора Степинца и од тога није било ништа”.

Друга свједочења током процеса потврђују тајну активност монсињора Степинца у мјесецима након партизанског ослобођења на реорганизовању преосталих усташа у ковању завјере против нове социјалистичке Југославије:

Бивши шеф усташких оружника, пуковник Ерик Лисјак, потврђује да се тајно састао с монсињором Степинцем у јесен 1945 у надбискупском двору, тражећи од њега помоћ за субверзивну дјелатност; потврђује да му је он договорио контакт с Павлом Гулином и другим усташким конспираторима и с „Крижарима”. На питање да ли је за вријеме поглавникове диктатуре монсињор Степинац икада протествовао због усташких злочина, бивши шеф полиције одговара: „То нисам никад чуо.”

Затим долази ред на свештеника Ивана Шалића, секретара монсињора Степинца. Шалић потврђује те двије посјете притајеног Лисјака загребачкој надбискупији, потврђује колаборацију монсињора Степинца с активношћу завјереника. Помиње благосиљање једне усташке заставе коју су подривачи касније скрили у једној шуми, те аутомобил који је монсињор Степинац дао Јосипу Шимецком (свештенику и вјероучитељу у једној школи у Загребу, који је био активан у овој субверзивној католичкоусташкој групи).

Свештеник Шимецки изјављује у суду: „Познато ми је да је монсињор Степинац био упознат с благосиљањем заставе (које се догодило) у капели (надбискупије). Када сам се, дан пред хапшење тајника Шалића, упутио код надбискупа Степинца, он ме је питао јесмо ли били довољно обазриви при благосиљању (усташке) заставе.” Потом оптужени свештеник потврђује да је растурао један летак с натписом: „Браћо Хрвати! Шуме су пуне наших крижара! Народе, немој чекати већ ударај гдје можеш!”, те да га је дао Степинцу: „Да, дао сам га надбискупу и редовницама које су биле с њим”.

Оптужени свештеник Ђуро Марић (још један завјереник који је дипломирао на Папском универзитету у Риму, бивши усташки официр и исповједник поглавникове тјелесне гарде) потврђује да је вршио присилна „прекрштавања” по наређењу монсињора Степинца. Испитиван од партизанских власти по ослобођењу Загреба, потврђује да се најприје био склонио у Италију по писменој препоруци загребачког надбискупа која је упућена тршћанском надбискупу.

Фратар Модесто Мартинић, провинцијал хрватских фрањеваца, изјављује да је примио и закопао у властитом самостану 37 ковчега у којима се налазио дио злата које су усташе опљачкале својим жртвама. Њему је те ковчеге предао фрањевац Радослав Главаш, високи дужносник усташког Министарства богоштовља, један дан по ослобођењу Загреба (8. маја 1945). „Мишљење високих црквених кругова, поред бискупства и његове узоритости Степинца, било је такво да нисам могао другачије дјеловати. Морао сам не сурађивати с народним властима, чекати и држати скривено злато... Држање монсињора Степинца изражено је у Посланици (од 20. септембра 1945) и у извјесним знаковима његовог увјерења да ће се десити промјене... Једном, пригодном посјета у који му је дошао неки страни представник, не

знам да ли је био енглески или амерички велепосланик, не сјећам се добро, ја сам га упитао: „Узорити, прича се да ће ускоро доћи до промјене режима”; погледао ме, насмијешо се и рекао: „Зар се одиста о томе прича?” Тада ми је било јасно да он рачуна на сличну промјену... (Други прелати) причали су ми да ће садашњи режим кратко трајати... На друге свећенике се дјеловало, строго их опомињући: 'Пазите добро да сурађујете ако се не желите компромитирати', што је другим ријечима значило позив на пасивни отпор. То проистиче и из чињенице да су неки свећеници, оријентирани у усташком смислу, прешли из пасивне у активну опорбу, почињући самоиницијативно организовати и подупирати акције против режима и особно у њима судјеловати”.

У типичном маниру најiskusнијих политичара оптужени Степинац негира све, чак и доказни материјал.” (исто; стр. 233-239)

„Године 1946, 10. октобра, судије Суда у Загребу проглашавају оптуженог Степинца кривим за кривична дјела потпомагања непријатеља (то јест за „колаборацију”) и издају, осудивши га на 16 година затвора уз присилни рад.

Света столица назива Загребачки процес „фарсом”. „L'Osservatore Romano”, од 30-31. децембра 1946, пише да је једини Степинчев злочин што је „од себе направио гласника кршћанске вјере и кршћанске традиције против атеистичког материјализма који комунистички диктатор, уз подршку Москве, настоји да наметне његовој земљи”. Крајем октобра 1946, Света столица предвидјела је изопштење судија који су изrekli казну на терет загребачког надбискупа.

Титов режим чини посљедњи покушај да избјегне да монсињор Степинац издржава казну коју му је одредио суд: понуђено му је да напусти земљу, али бивши католички примас Хрватске одбија овај приједлог.

Пребачен у затвор у Лепоглави, монсињор Степинац добија третман који одговара његовом рангу „ванредног затвореника”: бива ослобођен присилног рада из пресуде и проводи у затвору 5 од 16 година прописаних казном: 5. децембра 1951, тобожњи „католички мученик” ослобођен је затвора и присиљен на интернацију у свој родни градић Крашић(...)

Послије нешто више од једне године, 12. јануара 1953, „гласник кршћанске вјере”, Степинац, именован је за кардинала, а ово унапређење у Ватикану најављује папа Пије XII свечаном похвалом: „Није овдје, али га ми грлимо братском њежношћу... Желимо да сви знају да смо га додјељивањем кардиналске части жељели наградити према његовим заслугама”.

Кардинал Алојзије Степинац умире у Крашићу 10. фебруара 1960, са 62 године; сахрањен је иза главног олтара загребачке катедрале. Смрт која је сигурно тужнија због принудне изолације: ништа у поређењу са стотинама хиљада звјерских убистава за која се годинама претварао да их не види. Смрт једног неслободног човјека: ситница у поређењу с геноцидом који је потврђивао и благосиљао годинама.” (исто; стр. 239-240)

27. НДХ творевина Мачека и Степинца

Проф. др Михајло М. Вучинић истиче да је „ослонац на Влатка Мачека и ХСС пре рата била велика заблуда као и вера у духовност католичке цркве и личност Алојзија Степинца.”

„Да цитирам изјаву Јакова Блажевића о Мачеку и Степинцу коју наводи Владимир Дедијер (види Момчило Диклић „Српско питање у Хрватској 1941–1950”, Удружење Срба из Хрватске и Српско културно друштво „Зора” Книн – Београд 2004, стр. 355, фуснота 64).

„Кад је Павелић дошао из Италије, са пар стотина усташа, Немци нису дозволили да он пређе из Карловца у Загреб. Он је тамо боравио неколико дана, јер су Немци хтели да Мачек буде у првом плану. Није се ту радило само о томе што је Мачек издао проглас; још је важније што је он дао наређење својој сељачкој заштити да приступи Павелићу... Степинац је, заједно с Мачеком, допринео да се НДХ идеолошки, пропагандно и организационо учврсти. Да нису Мачек и Степинац изашли са конститутивним документима без њих не би било Павелића, НДХ не би имала свога основа, Павелић са пар стотина усташа које је довео из Италије не би могао тако да учврсти власт... НДХ је заиста творевина, пре свега, Мачека и Степинца... Само уз ову помоћ Павелић је избио у први план а Мачек и Степинац покушали су за време рата да се скривају. С времена на време ударили би понеку пацку Павелићу, како треба паметно радити”. (Разговор Владимира Дедијера с Јаковом Блажевићем о Степинцу, Мачеку и Павелићу, Дедијер, стр. 561, 562).

Срби су НДХ дочекали збуњено, изненађени и неспремни, наивно верујући да им усташе неће ништа учинити, јер ни за шта нису криви. Велике грешке чинили су и српски политичари указујући поверење Мачеку и ХСС.

Важно је указати и на понашање водећих људи Комунистичке партије Хрватске (КПХ) и осталих комуниста у периоду почетка устанка, нарочито у току рата и после њега. Посебно је значајно изнети чињенице о понашању и активностима Андрије Хебранга и Владимира Бакарића, чија је активност утицала на све партијске кадрове хрватске и српске националности.

„Сјећам се чуда које тад, 1941. године, нисмо могли разумјети. Андрија Хебранг члан ЦК КПХ је на сједници јула 1941. године изјавио: Формирање НДХ је остварење вјековног сна хрватског народа, рекао је Јоца Еремић, командант кордунашког подручја до маја 1944. године (М. Диклић, стр. 397).

(„Грађански рат у Хрватској 1991-1995”; Зборник радова; приредио Михајло М. Вучинић; Удружење Срба из Хрватске; Београд; 2005, стр. 6-7)

„Човек који је заменио Андрију Хебранга је нанео највише неправде српском народу, на један изузетно перфидан начин. Реч је о Владимиру Бакарићу. Он је наредио да се сруше остаци логора у Јасеновцу, није дозвољавао обнову православних цркава у Хрватској. Под његовим патронатом су укинуте све националне институције Срба у Хрватској, а српско питање решавано је иселјавањем Срба из својих крајева. Није било лако српском народу, под не малим бројем руководилаца Хрватске, који су били антисрпске оријентације. Срби који су се нашли у партизанским редовима, долазили су у супротност, борили се за Хрватску, али у оквиру Југославије, многи Хрвати у окриљу НОП-а су видели шансу за оснивање самосталне хрватске државе, што значи без Југославије. Срби нису разумели тврдње о којима је говорио Душан Бркић кад је рекао да је Тито сматрао да су за њега четници били опаснији од усташа. По причању Душана Бркића, Тито није био комуниста, него човек франковачке групације, а њима је, према Бркићу, било

главно да остваре власт. Срби нису ни разумели изреку др Хрвоја Ивековића, познатог загребачког универзитетског професора и антисрбина, иначе брата народног хероја Младена Ивековића, који се, такође, истицао по антисрпству. Хрвоје Ивековић је после рата изјавио: „Ми смо у првом реду католици а онда комунисти”. Код Срба је било обрнуто. (Диклић, стр. 408)”. (исто; стр. 7-8)

Дајана Џонстон истиче да је оно по чему се разликовала Независна Држава Хрватска од осталих земаља под нацистичком окупацијом било то што геноцидни покољи, који су тамо почињени, нису имали за циљ само уништење Јевреја и Рома, већ су добровољно и одушевљено проширени и на Србе.

„На Србе се гледало као на главног непријатеља, равног Јеврејима. Хитлер је окривљавао Јевреје и за капитализам и комунизам и сматрао да је њихова елиминација неопходна да се свет ослободи тих зала. Хрватске усташе су похитале да подрже тај став, али су додале и свој чвор оптужујући Србе да су и „комунисти” и „оруђе британског и француског империјализма”. Један високи владин функционер, проф. Александар Зајц, изјавио је да „жидовско-српски фронт мора заувјек нестати из цијелог свијета”. Известан број Хрвата и Словенаца потомци су Немаца из времена дуготрајне аустроугарске управе. Име Зајц је, примера ради, српскохрватска верзија немачког имена Seitz. Ова немачка компонента олакшала је расистичку тврдњу да су Хрвати стварно немачки „аријевци” који су једноставно усвојили словенски језик.

Упркос томе што су се после рата ужасни злочини у НДХ спремно приписивали нацистима, окупационе силе Осовине нису наредиле покољ Срба. Масакре над српским становништвом у Хрватској нису вршили специјални одреди фашистичких или нацистичких окупатора; напротив, ти масакри су код њих изазивали гнушање, изражено у замашној гомили докумената, војничких писама кући, мемоара и званичних дипломатских извештаја, као што је онај од генерала фон Хорстена. Немци су замерали НДХ нарочито због тога што не успева да заведе ред, али и због тога што покољи сељака ометају пољопривредне радове (потребне за исхрану Вермахта) и онемогућавају пацификацију терајући Србе у оружани устанак. Италијански војници, стационирани у Хрватској и Далмацији, често су изражавали симпатије према јеврејским и српским жртвама и узимали их у заштиту.

И данас, више од пола столећа касније, геноцидни напад на Србе у НДХ јесте једна од најнеосветљенијих епизода Другог светског рата. Из политичких разлога, победнички савезници су га гурнули под тепих, како на Истоку тако и на Западу. Титова политика је настојала да промовише помирење око мита „братства и јединства”. Требало је заборавити националне антагонизме. И сама Комунистичка партија Југославије више је волела да заборави своје напоре између два светска рата и да склопи савез са усташким покретом „против хегемоније српске буржоазије”. На Западу се слабо обраћала пажња на усташке погроме уперене против Срба. Један број усташа пребегао је на Запад, где су се представили као слободољубиви католици који беже од комунизма. У борби против комунизма, Вашингтон је гледао кроз прсте „националистима” са Истока и спремно занемарио њихову злочиначку прошлост.

Постојао је још један аспект догађаја у Хрватској, тако јединствен да је био готово невероватан. Управо тај аспект може да помогне да схватимо зашто је то била табу тема: реч је о ванредној уплетености католичког свештенства у покоље над Србима.

У говору одржаном 3. августа 1941. године усташки министар јавне наобразбе Миле Будак присетио се крсташких похода које је организовала католичка црква. „Ако се то десило у једанаестом и дванаестом столећу, ми смо сигурни да ће света црква имати разумијевања за усташку борбу”, тврдио је он. И није много грешио. Зачудо, Павелић је у Европу двадесетог века поново вратио у живот не само давно умрлу Хрватску, већ исто тако, и нарочито, фанатични дух средњовековних крсташких ратова. Позив на оружје који су упутили Миле Будак и његови компањони био је одјек крсташког похода у тринаестом веку на јеретичке катарје из града Албија и околине у југозападној Француској, који је наредио папа Иноцент Трећи, кад је Симон де Монфор оправдавао масовне покоље паролом „Убијте их све; Бог ће да препозна своје”.

У средњовековној Босни, идеолошки рођаци катара били су богумилски јеретици. Католичка црква је послала фрањевачке свештенике да се боре против богумила. Другде познати по свом небеском миру, фрањевци у Босни и Херцеговини (чије је главно упориште у пределу скорашњих „миракула” у Међугорју у западној Херцеговини) деловали су фактички као војни ред са задатком да проповедају официјелну доктрину цркве против јеретика (богумила) и „шизматика” („гркокатолика”, то јест православних Срба). У овим граничним областима религија, дуж границе Исток-Запад, католичка црква је спонзорисала милитантну агресивност, супротно благим екуменским ставовима какве испољава на другим местима и у другим временима.

Кад је Павелић преузео власт у Загребу, поздравио га је загребачки надбискуп, монсињор Алојзије Степинац, као „великог човјека” који је дошао да изврши промене у нечему што је Степинац замишљао као „прст Божји”. Он је постављен за врховног свештеника оружаних снага НДХ. Католицизам је проглашен за државну цркву. У жеку покоља над Јеврејима и Србима, 19. маја 1941, ватикански лист „L'Osservatore Romano” је описао Павелића као „великог државника”, а папа Пије XII га је примио у аудијенцију.

Ватикан никада није осудио усташке злочине над Србима. На усташе се гледало као на „бедем против бољшевизма” (као и на нацизам, уосталом). Усташе су проводиле у живот многовековни програм замене „шизматичне” православне цркве римокатоличком. У мају 1941, Павелић и Будак прокламовали су „закон гледе превођења из једне вјере у другу”. Тај се закон сводио на ултиматум Србима да пређу у католичку веру. Сматрало се да је протестантизам немачка религија, која заслужује поштовање због свог утицаја у „богатим и развијеним земљама”, али је доступан само „аријевцима”. Степинчев кабинет у Загребу дефинисао је Србе као „отпаднике од Римокатоличке цркве” и одобрио владине планове да их преведе у католичку веру. У фамозној проповеди својим парохијанима у Удбини, фра Мате Мугоша изјавио је: „До сада смо радили с мисалом и крижом у руци. Сад је дошло вријеме да радимо с пушком и пиштољем. Ми ћемо их протјерати из Хрватске

или ћемо истријебити србско пучанство у Хрватској. И бит ћемо сретни кад будемо могли подијелит србску земљу Хрватима. Усташе ће се борит без милости и истријебит ће све оне који нису вјерни НДХ и поглавнику и утемељитељу. Погледајте, народе, ових шеснаест усташа што стоје поред мене. Они имају шеснаест тисућа метака и они ће убит шеснаест тисућа Срба...”

Према проф. Смиљи Аврамов, аутору једне добро документоване и промишљене студије о овој теми, објашњење за ово чудно држање налази се у осећају несигурности Ватикана након губитка италијанских посета (папска држава је постала део модерне Италије 1871. године) и нестанком Хабзбуршке монархије, највернијег савезника Ватикана у целој Европи. Од тада, сугерише она, Ватикан је покушавао да по сваку цену изгради нове политичке бедеме против своја три идеолошка противника: протестантизма, большевизма и грчко-католичких „шизматика”.

После рата, крајем 1946. године, Степинац је изведен на суд због подршке усташком режиму и осуђен на шеснаест година затвора, да би био пуштен само четири године касније. Одбијајући понуду да емигрира, он је држан у кућном притвору. Упркос овом релативно благом третману, Ватикан га је промовисао у кардинала и бившег врховног свештеника усташа прогласио за хероја и мученика „за људска права”. Приликом посете Загребу, 2. октобра 1998. године, у току претњи НАТО алијансе да ће бомбардовати Србију, пољски папа Карол Војтила, папа Јован Павле II, беатизовао је Степинаца, хвалећи његов отпор комунизму.

Догађаји из 1941. покрећу најтеже од свих питања: откуд толика мржња? Општеприхваћена хипотеза заснива се на претпоставци да „људи мрзе једни друге због тога што су различити”. Али може да буде случајева када мржња потиче не због тога „што су људи различити”, већ због тога што су истовремено и различити и веома слични.

Хрватски националисти себе дефинишу супериорношћу у култури. Првобитно њихова амбиција се сводила на захтев да буду признати као равноправни са Аустријанцима и Мађарима на пољу културе. У Југославији, међутим, они су се одједном обрели неприкључени на блештави културни живот Беча, већ упрегнути да диринче са сиромашним рођацима из Београда, јуначним одгајивачима свиња, чија вера, начин одевања и обичаји су им изгледали инфериорни у односу на рафинман Хабзбуршке империје. Неочекивани преображај од „најсиромашнијег међу богатима” у „најбогатијег међу сиромасима” изазвао је реакцију тоталног одбијања са нагласком на великој културној супериорности Хрвата. Контрастне претензије ова два народа навеле су романсијера Мирослава Крлежу да изјави, „Сачувај ме, Боже, хрватске културе и српског јунаштва!”

Стварне и умишљене замерке нашле су идеолошко оправдање у расистичким фантазијама оснивача Хрватске странке права, Анте Старчевића (1823-1896). Ослањајући се на расистичку идеологију деветнаестог века, Старчевић је прогласио Хрвате за вишу расу, заслужну за сва културна и политичка достигнућа у свим средњовековним државама на западном Балкану. Он је приписивао њихово пропадање бастардизацији чисте хрватске расе са нижим народима као што су Шиптари и Власи од којих је настало оно

што се назива „Срби”, који, по њему, и нису прави народ. Ова расистичка мегаломанија ишла је дотле да је он тврдио да „ниједна друга жива нација у Европи нема славнију прошлост од хрватске”. Хрватска раса је, тврдио је он, „најстарија и најчистија аристократија коју Европа има”, а њена ренесанса зависи од елиминације ненарода одговорног за њену декаденцију, такозваних Срба.

Павелић је био непосредни ученик Старчевића. Као генерални секретар Хрватске странке права, Павелић се противио Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца од самог почетка, још пре него је основао усташки покрет десет година касније, као војно крило ширег покрета за уништење југословенске државе. Принципи хрватског усташког покрета прокламовали су да је хрватски народ „посебна нација, друкчија од свих других нација”. Будућом хрватском државом „управљат ће само хрватски народ”, који ће сам уживати права „политичког народа” на својој територији. Овај еуфорични хрватски национализам, који никад није озбиљно проучен и осуђен од вањског света, једноставно је емигрирао после Другог светског рата и организовао се, чекајући боље дане.” (Џонстон; цит. дело; стр. 229-233)

28. Ћутање и покушаји да се прикрије геноцид

Марко Аурелио Ривели, писац књиге „Надбискуп геноцида” говорећи о свом вишегодишњем раду на сакупљању документације о злочинима клероусташког режима истакао је следеће:

„Ова књига је резултат вишегодишњег истраживања и захтијевала је увид у импозантну документацију; службена акта, свједочења, извјештаје из тог времена који су били подвргнути рецензији окупационих италијанских и њемачких снага. Документарна жетва занемарена од западне историографије, која настоји да прикрије геноцид који је крвљу натопио Независну Државу Хрватску, створену по жељи нацифашиста од 1941. до 1945. Ћутање условљено потребом да се сакрије одговорност Римске цркве у балканском холокаусту.

Ова историјска цензура утолико је безочнија уколико је документованија и неоспорнија колаборација хрватског католичког клера с усташком диктатуром. Наравно, нису сви свештеници ни сви фрањевачки фратри активно сарађивали на геноциду: али је сигурно да нико од њих није устао да се бори против њега, нико од њих није дијелио мучеништво са жртвама, и нико од њих није се усудио да се супротстави усташким кољачима. Нити је бискупство икада подигло свој глас против етничковјерског геноцида над Србима и православним свештенством, него су се неки његови представници – као бискупи Иван Шарић, Јозо Гарић и Јанко Шимрак – директно купали у крви.

Највећу одговорност имао је примас Хрватске, монсињор Алојзије Степинац: повезан с усташком аристократијом, члан Сабора Независне Државе Хрватске, поглавар свих капелана усташких убица, одликован од Павелићеве диктатуре. Понеки користољубиви животописац је записао да је Степинац понекад „протествовао”: али не постоји никакав документовани траг о било каквом „протесту”, о било каквом одлучном акту, о било каквој одлучној интервенцији загребачког надбискупа у циљу супротстављања уста-

шким покољима. Језуита Петер Гумпел, извјеститељ о проглашењу Степинаца за блаженога, тврди: „Имамо доказе да је барем дванаест пута (Степинац) у катедрали протествовао против нацизма. У Југославији нико није направио више за Жидове од Степинаца.” Ако и допустимо да је „дванаест пута” примас Хрватске католичке цркве протествовао против нацизма, није познато да је икада протествовао против поглавника. Ако и допустимо да се монсињор Степинац ангажовао да спаси понеког Јевреја од прогона, језуита Гумпел се претвара да не зна да су усташе извршиле балкански холокауст првенствено зато да би истријебили србоправославце: у ствари, није позната нити једна Степинчева интервенција у одбрану Срба из Хрватске, који за Гумпела, језуиту проглашивача блаженога, уопште не постоје.

Истина – потврђена ван икакве сумње – лежи у томе да будући блажењи, монсињор Степинац, није ни прстом мрднуо да би зауставио етничко-вјерски геноцид. Монсињор Степинац није искористио ни трунчић своје несумњиве моћи да призове разуму Бискупство и свештенство који су били обузети екстремним национализмом и који су служили као оруђе тиранске хегемоније. Није се никада обратио хрватским католицима да се држе пете Божије заповјести: Не убиј! Уосталом – као што смо видјели – Хрватска католичка црква бијаше и сама суоснивач хрватске нацифашистичке државе, до краја заинтересована да Хрватску претвори у земљу једне вјере.

Исто тако је неспорна и документована подршка Ватикана колаборацији католичког Бискупства Хрватске с усташком диктатуром. Хитра у извршавању своје земаљске моћи, посебно у смислу духовног вођства католичанства, Света столица је са своје стране дала политичку подршку и покриће Павелићевој диктатури, ослонац који није ослабио ни крајем другог свјетског рата. Између бојажљивости и колаборације, папа Пије XII подржао је и холокауст Јевреја на европском континенту, глумећи глувоћу и сљепило. Антисемитски прогони од стране нацизма почели су још 1935. доношењем „Нирнбершких закона”, али то није спријечило Ватикан да задржи срдачне односе с једном диктатуром која се унапријед припремала за истребљење (...)

За вријеме писања ове књиге интервјуисао сам бивше усташе, црквене људе и бивше прогоњене који су избјегли истребљење.

Многе старе усташе чувају нетакнутом своју фанатичну и злочиначку историјску дрскост и бране легитимност балканског холокауста у име свете Хрватске која је инспирисана најмрачнијим поукама католичке вјере.

Многи представници свештенства негирају или минимизирају суштину истребљења или се усуђују да га „правдају”. Понајвише непријатно реагују, збуњени и раздражени: један римски прелат успио је чак да ову моју историјску реконструкцију назове „ђаволским дјелом” које ће ме одвести у пакао.

Један стари Србин, који је успио да избјегне смрт у јасеновачком логору за истребљење гдје је присуствовао мучењу и убијању сестре, жене и троје дјете, рекао ми је са сузама у очима: ’У том логору, у том кругу пакла, сваки дан сам се напрезао да мислим на Бога: да бих га проклињао.’” (Ривели; цит. дело; 257-259)

XII

ВАТИКАНСКА КРАЂА ЗЛАТА

1. Злато које су усташе и нацисти покрали Србима и Јеврејима ускладиштено у Ватикану

Усташки злочинци, не само да су успели да избегну правду захваљујући Ватикану који је организовао „пацовске канале” за њихов успешан бег, већ су успели и да понесу и драгоцености које су опљачкали од жртава. Злато и друге драгоцености, које су усташе и нацисти за време Другог светског рата покрали српским и јеврејским жртвама, завршило је у Ватиканској банци. За то постоје многобројни докази, а тим питањем се бавио и подсекретар САД, Е. Ајзенштат у извештају из јуна 1998. године. Џонатан Леви, водећи адвокат за тужитеље – преживеле жртве холокауста Србе, Јевреје и Украјинце, у другостепеном судском поступку, везаном за захтев поднет 1999. године, да им се поврати злато које су им отели нацисти, истиче да злато од жртава није завршило само у Ватиканској банци већ да је већа количина сакривена у најважнијем католичком светилишту – Фатими, у Португалу.

Ватикан је на све могуће начине покушавао да заустави ову тужбу, али у томе није успео. Апелациони суд Деветог округа Сан Франциско је, априла 2005, одлучио да судски процес за реституцију из Другог светског рата против Ватиканске банке и Фрањевачког реда може да почне, а јуна 2005. године одбио је молбу Ватикана за поновно разматрање.

„Године 1997, 22. јула, француски дневни лист „Nice Matin” објављује чланак под насловом „Хрватско злато у Ватикану? Америчка администрација трага за пребацивањем 800 милиона француских франака”, у којем пише:

„Бил Клинтон је јуче најавио да Министарство финансија проучава архивски докуменат који открива да Света столица чува злато старог фашистичког режима у Хрватској. Према том документу, који је објавила једна америчка телевизијска мрежа, један значајни дио златних резерви фашистичког режима Хрватске, у вриједности од 800 милиона франака, у облику златних шипки, требало би да је ускладиштен у Ватикану пред крај II свјетског рата да га не би одузели савезници...”

Датиран октобра 1946, овај докуменат је написан од стране одговорног лица у Министарству финансија, Емерсона Бајцлова. Наводећи ријечи директора за монетарна истраживања, Бајцлов тврди да је крајем II свјетског рата усташки режим из Загреба покушао да изнесе са своје територије 350 милиона швајцарских франака (свота која данас вриједи око 20 хиљада милијарди лира). Британци су одузели 150 милиона. Према упорним гласовима, те резерве, углавном у златним шипкама, кренуле су, старањем Ватикана, пут Шпаније и Аргентине, (земаља) у које се склонио Анте Павелић, фашистички диктатор Хрватске... Бајцлов сматра да се (у документу из 1946) ти гласови шире из Ватикана да би се скрила истина: по његовом мишљењу наведене резерве никада нису напустиле папски град...” (Ривели цит. дело; стр. 218)

„Питање злата које су нацисти и усташе покрали Србима и Јеврејима предмет је посебног извештаја подсекретара САД Стјуарта Е. Ајзенштата из јуна 1998.

Поглавље под насловом „Судбина усташког ратног блага” задржава се посебно на односима између усташког режима и Ватикана:

„А. Завођење хрватског усташког режима за вријеме рата

(...) У извјесној мјери амерички и британски лидери били су свјесни убилачких акција усташког режима против Срба, Јевреја и Рома који су живјели на територији под хрватском контролом. Није јасно да ли су савезнички лидери водили рачуна о томе да је 700 000 жртава, највише Срба, убијено у усташким логорима смрти, како у Јасеновцу тако и другдје, најокрутнијим и најпримитивнијим методима, укључујући и масовна стрељања, ударце маљем, одсијецање глава.

Савезници су посљедњих мјесеци 1943, након искрцавања на полуострво, почели да окупљају Југословене избјегле у Италију. Мало је било Јевреја: нацисти и усташе су били истребили највећи дио њих. (...) Иако нису разумјели која је судбина задесила Јевреје и Роме, америчке власти су јасно схватиле оно што се догодило Србима на територији под усташком контролом. Августа 1941, југословенски амбасадор Константин Фотић добио је од шефа Одјела за Балкан при Министарству спољних послова извјештај у којем је описана „политика масовног истребљења српске расе (коју су проводиле усташе) у Независној Држави Хрватској”, и који се односио на бруталне и звјерске масакре.

Године 1941, 20. децембра, Фотић се обратио предсједнику Рузвелту и прегледао је заједно с њим један меморандум о звјерствима почињеним над Србима. Предсједник (Рузвелт) је остао шокиран тим извјештајем, питајући се како Срби могу да се надају да ће послје таквих злочина живјети у будућој заједничкој држави с Хрватима. Марта 1943, када се британски министар спољних послова, Ентони Идн, упутио у посјету Бијелој кући ради преиспитивања савезничких ратних циљева, имао је прилику да чује „опетовано мишљење” предсједника Рузвелта да антагонизам Срба и Хрвата искључује могућност њихове коезистенције у истој држави и да Хрвати морају бити стављени под строги надзор.” (исто; стр. 219-220)

„Б. Усташко благо и његово пребацивање у Швајцарску

Послијератни извјештаји су показали да се дио блага усташког режима састојао од драгоцености добара која су опљачкана жртвама депортираним за вријеме кампање усташког етничког чишћења. Стручњаци америчке обавјештајне службе дошли су до закључка да усташке вође послје рата располажу са преко 80 милиона УСА долара (350 милиона швајцарских франака), углавном у облику злата, чији је један дио одузет жртвама холокауста у Хрватској. Други, непровјерени извјештаји, с почетка педесетих година, сугерисали су да је благо скромније и да није сигурно гдје се налази. Године 1944, усташки режим је почео да пребације добра у швајцарску банку да би их прикрио. Дана 31. маја 1944, Швајцарска национална банка (ШНБ) примила је 358 килограма злата из Хрватске, да би слједећих 980 килограма приспјело 4. августа 1944.” (исто; стр. 221)

„Хрватско злато, пребачено у Швајцарску августа 1944, ишло је заједно са 25 тона сребра које је ШНБ примила за ковање новца. Октобра 1944, представници хрватске марионетске владе безуспјешно су покушавали да наговоре ШНБ да одобри пребацивање злата на један хрватски рачун у Ње-

мачкој. Децембра 1944, ШНБ одбила је хрватски захтјев за поврат злата у Загреб, а Швајцарски савезни савјет замрзао је сва хрватска добра у Швајцарској.

Д. Подземна усташка мрежа у Риму и усташко злато

Према информацијама које су у разним временима прикупиле информативне службе САД, Колеџ св. Ђиролама Илирског у Риму, који је примао хрватске студенте у Ватикану током и после II свјетског рата, био је центар тајних хрватских активности и подземне хрватске мреже која је усташким бјегунцима и злочинцима помагала да побјегну из послејератне Европе. Марта 1946, и британске тајне службе су идентификовале Св. Ђиролама као усташку цркву којом је руководило братство хрватских свећеника „Братство св. Ђиролама”. Такво је братство обезбјеђивало лажна документа за усташе у бјекству, која су им омогућавала да побјегну и да избјегну хапшење од стране савезника.

Монсињор Јурај Мађереџ, идентификован као припадник усташа, био је директор овог колеџа, али главни аниматор ове усташке активности у Риму био је секретар колеџа, отац (у ствари, монсињор) Крунослав Стефано Драгановић, већ усташки пуковник и бивши функционер хрватског „Министарства унутрашње колонизације”, установе која је одговорна за одузимање добара Србима у Босни и Херцеговини.

Сматран од америчких обавјештајаца „другим ја” Анте Павелића, отац Драгановић, рођен у Хрватској, био је претходно професор теологије на Свеучилишту у Загребу. Године 1943, пребацио се у Рим, званично као службеник Хрватског црвеног крижа, али очито за координацију усташких операција у Италији. Користећи своје везе у Међународном Црвеном крсту и другим организацијама за помоћ избјеглицама, Драгановић је помагао усташким бјегунцима да илегално емигрирају у Јужну Америку, снабдевајући их свећеничким одорама и лажним документима, а исто тако осигуравајући им превоз, нарочито за Аргентину (...). Извјештаји америчких обавјештајаца приписују значајну улогу попу Драгановићу у подршци усташама који су тражили заштиту Рима непосредно после рата.

Такођер произлази да је он имао дужност да спасава Архив Усташког изасланства у Риму, оно што је дјелимично радио унутар Ватикана, бавећи се и добрима која су пратила усташке бјегунце... Под управом Драгановића, подземна хрватска мрежа св. Ђиролама развила је ефикасну тајну активност која је хрватским националистима пружала услуге евакуације у бјекству од југословенског режима. Драгановићева организација сарађивала је и са пацовским каналом, који је основала Контраобавјештајна служба Америчке војске, у сврху помоћи бјегунцима, доушницима у совјетским и источноевропским активистима, да побјегну са територија под контролом комуниста. Године 1951, Драгановић је сарађивао с америчким контраобавјештајцима у организовању бијега нацисте Клауса Барбија, антикомунистичког доушника и ратног злочинца, у Јужну Америку. Половином октобра 1958, неколико дана после смрти папе Пија XII (9. октобра), Драгановић је добио од подсекретара ватиканске државе наређење да напусти Колеџ Св. Ђиролама. Године 1962, амерички контраобавјештајци су га скинули с врата као „штетног агента због безбједносних разлога и помањкања контроле”.

Наредних година односи између Југославије и Ватикана се побољшавају, да би на крају били нормализовани јуна 1966. Драгановић, који бјеше раскинуо с Антом Павелићем још 1955, искористио је амнестију коју је донио Титов режим почетком шездестих година. Године 1967, упутио се у Трст и пјешнице је прешао југословенску границу. Неколико дана касније одржао је говор на Југословенском радију у којем је оптуживао усташе и хвалио напредак постигнут за вријеме Титовог режима. Све указује на то да је Драгановић касније мирно живио у Југославији, гдје је умро јула 1983 (...).

Од почетка 1946. до краја 1947, римске усташе су пружале уточиште Анти Павелићу, као и другим усташким вођама. Павелић је стигао у Рим 1946, преобучен у свештеника са шпанским пасошем. Извјештаји тврде да је слједеће двије године живио или у Св. Ђироламу или у другим римским базама. Подршка подземне хрватске мреже била је кључна за бијег Павелића из Европе у Аргентину (...)?

Америчка контраобавјештајна служба, која је имала одговорност за проналажење ратних злочинаца, знала је за присуство Павелића у Италији и држала је готово двије године под присмотром његове активности, покушавајући такође да добије јасну слику његових премјештања. Крајем јула 1947, након што је један извјештај ове службе указао на то да Павелић живи у посебној римској згради у власништву Ватикана и након консултација у Вашингтону, Министарство спољних послова дало је упутства Врховној команди савезничких снага у Италији, према којима „САД морају сарађивати с италијанским властима у вези с овим случајем”.

Четири дана касније, британска влада дала је свој пристанак на ову иницијативу. Агенти америчке контраобавјештајне службе, задужени за праћење Павелићевих активности, у планирању хапшења извијестили су о чињеници да он ужива британску и заштиту Ватикана, тако да су предложили једнострану америчку акцију за изручење Павелића Југославији да не би изгубили подршку католика и емиграната антикомуниста. Тајна војна служба САД подвукла је чињеницу да ће хапшење Павелића узроковати губитак подршке Хрвата оданих усташкој ствари који су се све чешће запошљавали у улози доушника америчких обавјештајних служби. На крају су се снаге САД повукле из Италије без одлучног реаговања по питању хватања Павелића. (Али) интересовање контраобавјештајне службе натјерало је Павелића да напусти Рим и да оде у један манастир у близини папске летње резиденције у Кастел Гандолфу, гдје је остао више мјесеци прије напуштања Европе.

Ф. У потрази за усташким благом

Службена документа САД откривају недовољно познавање судбине усташког блага, укључујући злато и драгоцености опљачкане од јеврејских, српских и циганских жртава у усташкој политици етничког чишћења и депортације и погубљења Јевреја и других од Нијемаца. Потпуни опис догађаја из усташког периода у Хрватској и бјекства усташких диригената, које је дијелом финансирано из усташког блага, мора да се налази у архивима других нација и вјероватно у Ватикану... Постоје докази да је барем дио Архива Министарства вањских послова Хрватске послат у Ватикан при крају рата...

У својим мемоарима, Џејмс В. Милано, командант 430. одреда контраобавјештајне службе САД, говори о потпуном уништењу документације „па-

цовских канала” од стране Америчке војске, те о својим односима с једном групом Хрвата. (...)

Осим доказа који се односе на тајну усташку активност у Колеџу св. Ђиролама, постоји и питање држања папске администрације. За вријеме II свјетског рата, папа Пије XII је показао прорачунату неутралност која је предмет контроверзних историјских разматрања. Његово држање према хрватским католицима Колеџа св. Ђиролама, као и према другима, дало је полицај многим спекулацијама. Иако нису нађени докази о директном укључивању папе или његових савјетника у усташке активности у посллијератној Италији, изгледа невјеројатно да они нису уопште знали шта се догађа. Ватиканске власти кажу да нису нашле ниједан погодан документ којим би расвијетлили питање усташког злата.” (исто; стр. 222-225)

2. Недодирљиви

Џонатан Леви је калифорнијски адвокат који је – заједно са адвокатом Томом Истоном – главни косаветник у заједничкој тужби против Ватиканске банке и Фрањевачког реда која је 1999. године поднета од стране српских, јеврејских и украјинских преживелих жртава холокауста не би ли им се повратило злато које су им отели нацисти. Леви такође представља Кронзер фондацију, непрофитну религиозну организацију која се бори против корупције унутар Римокатоличке цркве. Поднео је и тужбе против Хрватског ослободилачког покрета, и промотера Међугорја, укључујући Каритас из Бирмингема, наводећи велика кршења људских права од стране неофашистичких францисканаца у Међугорју. Леви износи податке о Ватиканској банци, која је недодирљива за међународне законе, и идеална да новац који се ту уложи једноставно нестане без трага. То је банка у којој је завршило покрадено злато од жртава усташког геноцида.

„Званично, Ватиканска банка је позната као Институт за религиозне послове (Istituto per le Opere di Religione) или ИОР. Међутим, религија има мало тога заједничког са банком – осим ако не говоримо о зеленашима у храму.

„И Исус уђе у храм Божји и избаци све који су у храму куповали и продавали, и преврну столове мењача новца и столице оних што голубове продаваху”.

„Али док су зеленаши само пружали услугу да би се могли платити трошкови храма, Ватиканска банка је укључена у прање новца од нацистичког злата, избегавања пореза и финансијских превара. Папа, као једини власник акција Ватиканске банке, један је од најбогатијих људи на свету, али и по тој логици, један од најмање моралних.

Ватиканска банка или ИОР једна је од најозлоглашенијих али и најтајанственијих финансијских институција на свету. Заправо је врло мало тога познато о самој банци осим онога што Ватикан обелодани. Додатне информације могу се прикупити са грађанских и цивилних судских парница. Папа је основао претходника ИОР 1887. године, као „Комисију за богоугодна дела” а 1941. године, „комисија” је трансформисана у профитни Институт за религиозне послове, објављивањем закона који је имао папско одобрење. Порекло основног фонда на основу кога је ИОР настао је новац Свете сто-

лице. Екстрапрофит, ако га има, предаје се Светој столици; последњих година ИОР је био и извор оперативног фонда Ватикана и обавеза.

Тренутна јавна позиција банке је таква да се она одувек држала свог оснивачког акта и постоји да би служила цркви као што је назначено у кирографима или законима банке. Света столица је званично владајуће тело и Римокатоличке цркве и државе Ватикан. Град Ватикан је дом трима финансијским институцијама, Апостолском братству свете столице (APSA), које функционише као Централна банка Ватикана, Министарству економије као и раније поменутој Ватиканској банци. Иако држава Ватикан има популацију од свега око 800 и укупну територију од 109 ари, те је најмања микродржава на свету, па изгледа да јој нису неопходне три тако велике финансијске институције, Света столица је и владајуће тело свих римских католика и – као таква – има захтеве и циљеве који се не могу поверити конвенционалним банкарским институцијама.

Ватиканска банка није одговорна ни централној банци Ватикана (APSA) ни Министарству економије; она функционише независно са три директорска одбора, од којих се један састоји од кардинала високог ранга, други је Саветодавни одбор који чине међународни банкарски, док чиновници Ватиканске банке и један директорски одбор воде свакодневне послове. Овако замршене организационе структуре су норма Свете столице и добро служе да сакрију операције банке.

Ватиканска банка функционише као приватни банкар цркве – као што и приличи једној банци чији је власник сам папа. Иако ИОР тврди да нема ниједног конкретног власника, папа је апсолутни владалац Свете столице и банка припада њему – нема других познатих власника акција. Банка каква је данас, настала је наредбом Пија XII. Упркос томе што је папино власништво, банка је од свог оснивања била повезана са најпрљавијим скандалима, преварама и заверама. Оснивање банке 1941. године, по наредби Пија XII, такозваног Хитлеровог папе, пружило је погодан банкарски канал за италијанске фашисте, аристократију и мафију. Када му је ускраћена „Петрова пара” из Северне и Јужне Америке, папа је тражио друге изворе прихода, а послао банкара за фашистичке елементе је изгледа био превелико искушење.

Ватиканска банка тврди да нема документа из периода II св. рата; штавише, према адвокату Ватиканске банке, Франку Гранде Стивенсу, ИОР уништава сву своју архиву сваких 10 година. Међутим, друга документа постоје у немачким и америчким архивама и она показују да су нацисти пребацивали фондове из Рајхсбанке у ИОР и из ИОР-а у своје банке у Швајцарској.

Познати адвокат који се специјализовао за рехабилитацију жртава холокауста документовао је пребацивање злата са СС рачуна у једну неименовану банку у Риму, септембра 1943, баш кад су се савезници приближавали граду. Није вероватно да су ови фондови пребачени у обичну италијанску банку, јер су ове биле под наређењем да све своје фондове пребаце у Милано да би избегле неизбежну заплону својих средстава од стране савезника. С друге стране, трансфер нацистичког злата са СС рачуна, такозваног жртвеног злата, је врло могуће обогатио сефове неутралне Ватиканске банке.

Али, прича о нацистичком злату и цркви се не завршава у Ватиканској банци, већ даје наговештаје о томе како се већа количина нацистичког зла-

та нашла сакривена у најважнијем светилишту римског католицизма, Фатими, у Португалу. Извори унутар Фатиме извештавају да светилиште контролишу масонски елементи, чија ће веза са ИОР-ом бити нешто касније објашњена.

Према томе, Ватиканска банка је рођена из потребе за кешом за време II св. рата и непосредно после њега. ИОР је био водећи партнер у операцији нестајања финансија немачке марионетске државе Независне Хрватске, које су 1945. године процењене на 200 милиона долара.

Хрватски нацисти или усташе били су острашћени националисти, чија је верзија деградираног римског католицизма била подједнако фанатична као и њихова мржња према православним Србима. Усташе су новац опљачкан током геноцида улагале код Ватикана да би финансирале своју владу у изгнанству у егзилу у Аргентини и да би платиле слање својих чланова заједно са одабраним нацистима као што су Клаус Барбие и Адолф Ајхман у Јужну Америку преко ватиканских „пацовских канала“.

Док тачни детаљи прања усташких финансија остају тема текуће тужбе, коју је подигла неколицина људи који су преживели усташка зверства, Стејт департамент САД је 1998. године објавио извештај „Судбина усташких финансија“ у коме је указао на Ватикан и његове архиве као на вероватна места где треба потражити одговоре.

Према ОСС-овим (Служба за стратешке услуге, претходник ЦИА) извештајима и документима америчке војне контраобавештајне службе, у последњим данима II св. рата хрватски конвој са новцем је кренуо ка Аустрији где су га пресрели британски званичници, постигнут је договор, новац је прешао из руке у руку и остатак богатства је наставио ка Риму неометан од стране војних власти. Кад је новац стигао у Рим, моћни банкар фрањевачког реда, Доминик Мандић, учинио је фрањевачке рачуне у Ватиканској банци доступним – од тог тренутка новац је нестао и даље је распоређен као што се обично догађа са фондовима који се нађу у ИОР. Према Џону Лофтусу, писцу и бившем тужиоцу Министарства правде САД, задуженом за прогон нациста, Ватиканска банка је једина банка која се никад не проверава – стога фондови који се овде уложе могу једноставно да нестану без трага.

Док је ИОР одуговлачио по питању хрватског богатства пред Савезним судом САД, државни секретар Ватикана је послао дипломатску поруку влади САД, тражећи од њих да изврше притисак на Савезни суд да се овај случај обустави; међутим, Стејт департамент је одбио да то уради и тај случај је и даље пред судом где очекује пресуду. Историјска комисија, коју је Ватикан пажљиво одабрао међу Јеврејима и римокатолицима, безуспешно је испитивала везе Ватикана и усташа за време и после II св. рата када је усташка врхушка чувана на ватиканским и фрањевачким имањима у Италији. Одговор Ватикана био је да су сва релевантна документа запечаћена и историјска комисија је престала са радом.

Међутим, има неколико јеврејских и римокатоличких организација које су вољне да се суоче са страшном истином забележеном у документима америчке владе. Папа Пије XII и његов државни секретар Монтини, касније папа Павле VI, два водећа кандидата за титулу свеца, били су банкарски, пут-

нички агенти и станодавци нацистичким ратним злочинцима. Према Павелићевом досијеу код америчке војне контраобавештајне службе, усташки вођа Павелић и његов телохранитељ су чувани у различитим манастирима и сигурним кућама у Риму, и често су се састајали са високим црквеним званичницима, укључујући и тадашњег државног секретара Ватикана Монтинија – касније папу Павла VI. Ватикански „пацовски канал” послао је десетине хиљада нациста у Јужну Америку, Аустралију и другде, укључујући ту и скоро све битније ратне злочинце – Павелића, Ајхмана, Барбија и Артуковића. Ипак, нацисти нису управљали Ватиканом, а пацовски канали су можда делимично успостављени пре из финансијских него из чисто идеолошких разлога. Америчка војна контраобавештајна служба је била сасвим свесна штетних последица по папу када су њени специјални агенти написали 1947. године:

„Павелићеви контакти су тако високи и његова тренутна позиција је тако компромитујућа по Ватикан да би било какво изручење овог субјекта нанело значајан ударац Римокатоличкој цркви.”

Током 50-их и 60-их година, ИОР је напредовао перући новац за богате италијанске породице које нису могле лако да пребаце средства из Италије у иностранство, због рестриктивних италијанских прописа о преносу новца. Рачуни Ватиканске банке су номинално резервисани за црквене службенике и римокатоличке организације. Међутим, ово правило је кроз историју банке у неколико случајева заобилажено. Такозвани мафиозе су често били корисници ових рачуна, као што је показано у филму „Кум III”.

Било је и неколико мањих скандала, укључујући и покушај ИОР-а да протури много лажних обвезница. Али, тек касних 70-их и 80-их је ИОР постао водећи играч на светском финансијском тржишту. Под покровитељством два метра високог америчког бискупа Паула „Гориле” Марчинкуса, бискупа Павла Хнилице, Личија Ђелија, Роберта Калвија и Мишела Синдона, Ватиканска банка је постала интегрални део неколиких папских и мафијашких шема за прање новца, у којима је било тешко одредити где престаје Ватикан а где почиње мафија.” (Guyatt; цит. дело; стр. 55-62) „Анђело Калоја, тренутни директор Ватиканске банке, безуспешно је покушавао да очисти замрљану слику о ИОР-у стално наглашавајући врлину и оданост цркви – иако се човек и даље пита зашто је Ватикану потребан приватни банкарски систем. ИОР тврди да управља банкоматима у Ватикану и да одржава рачуне за свештенике и религиозне организације. Али, чак и ови скромни послови имају мрљу. ИОР је 1993. године, признао своје везе са ранијим усмеравањем мита за италијанске политичаре. Други скорији скандали укључују заверу мафије, очигледно спречену, да употребе интернет и ИОР да би проневерила фондове, као и надолазеће суђење надбискупу Напуља за утају пореза и прање новца који укључују његову позицију правног саветника Ватиканске банке” (исто; стр. 64-65)

„Иза лудила ИОР-а постоји метод. И банкарски и обавештајни стручњаци се слажу да је један од најбољих начина за прање новца имитирање Римокатоличке цркве. ИОР од свог оснивања има рачуне код Савезних резерви и има кореспондентне банкарске везе са већином највећих светских банака.

Кореспондентне банкарске везе омогућавају релативно малим банкама да раде кроз знатно веће и престижније банке, а да физички не морају да буду присутне. За ИОР, који тврди да не води послове у Сједињеним Државама, сматра се да ради преко банкарских гиганата као што су Republic Bank of New York, Bank of America i Chase Manhattan. Будући да кореспондентни рачуни обично не излажу банку јурисдикцији судова земље-домаћина, ИОР функционише у САД са релативним имунитетом, двоструко заштићен својом тврдњом да има суверени имунитет као део Свете столице. Врло мало банкарских експерата зна ишта о ИОР-у, а они који знају су често укључени у трансакције црног злата и не желе да говоре. На тај начин, Ватиканска банка, иако се често спомиње у вези са преварама и скандалима, још увек није потпуно одговорна за сва своја дела због недостатка знања о њеној унутрашњој структури.

Да закључимо, ИОР је папина банка – али је и банка мафије, масона и нациста. Пошто су трансакције ИОР-а далеко од транспарентних, ми за његово делање имамо само свету реч његовог председника и одбора. И док ИОР тврди да је прочистио своје послове, и даље децидирано одбија да се позабави преко педесет година старим питањем прања нацистичког злата, чак и данас. Парадоксално, папа поседује Ватиканску банку – па ипак, када је покојни Јован Павле I покушао да се умеша у послове сопствене банке, пронашли су га мртвог. И док се Јован Павле II извињава Јеврејима, православним хришћанима и Украјинцима за прошла недела, његови адвокати су заузети брањењем Ватиканске банке пред савезним судовима у САД да би спречили повраћај нацистичког злата, па чак и почетак процеса којим би се утврдило његово постојање. Ипак, како ИОР улази у 21. век, наставља да се бори са својим духовима прошлости – Калвијем, нацистичким златом, као и са својом тренутном репутацијом сигурне луке за новац превараната. Док Европска унија и Сједињене Државе врше притисак на мала оф шор острва да преиспитају своја банковна пословања, Ватиканска банка остаје нетакнута. Прљава банкарска пракса је један грех који папа, по свему судећи, никад неће престати да практикује – превише је исплатив.” (исто; стр. 67-68)

„Роберто Калви је, 1982, проценио вредност Ватиканске банке, и то не узимајући у обзир друге рачуне Римокатоличке цркве, на преко 10 милијарди долара. Само је неколицина људи боље знала унутрашње деловање ове ватиканске институције, што су је успоставили папа Пије XII и Бернардо Ногара, од мафијашке личности која је постала позната као „Божји банкар.” Вредност Ватиканске банке данас остаје у сфери нагађања. Неколицина финансијских експерата проценила је да се вредност ватиканске имовине морала утростручити или, чак, учетворостручити током година бума 1980-их и 1990-их. Но, све те процене остају само нагађања. Када би неко покушао да комбинује имовину Ватиканске банке са другим рачунима и имовином Римокатоличке цркве, тада би доспио у стратосферу где би сви прорачуни постали надреални. Нема папирних трагова који воде ка и од Ватиканске банке. Није спроведена ниједна ревизија од некога споља. Све унутрашње и спољашње финансијске изјаве Свете мајке цркве искључују Ватиканску банку од разматрања или просуђивања. Неизбежно, онај који помно ис-

тражује такве изјаве наилази на фразе као што су „остављајући недирнутим посебни карактер ИОР (Ватиканске банке),” „не укључујући ИОР,” или „са пуним поштовањем судског статуса ИОР.” Ватиканска банка остаје корпоративни орган – одвојен и различит од свих других органа и служби Свете столице.” (Вилијамс; стр. 189-190)

„23. новембар 2001: Према једном општем извору, Ватикан је главна дестинација за преко 55 милијарди УСД у италијанском илегалном прању новца и светска дестинација број 8 за прање новца, рангирана значајно више од таквих рајских „оф-шор” места као што су Бахами, Швајцарска и Лихтенштајн.

У недавном извештају лондонског „Телеграфа” и билтена „Inside Fraud” (Унутар преваре), Ватикан је именован као врхунска „cut out” земља заједно са „оф-шор” банкарским центрима Науруа, Макао и Маурицијуса. „Cut out” земља је она чија банкарска тајност чини надасве немогућим прањење „опраног” новца уназад до његовог извора (...)

У изјави коју је под претњом казне за кривоклетство поднео адвокат Ватиканске банке Franco Grande Stevens, наводи се да је „основна сврха” Ватиканске банке „да промовише побожна дела” и да су њени улагачи „битно ограничени на службенике државе Ватикан, чланове Свете столице, религијских редова, и особе које депонују новац који је, најмање једним делом, намењен за побожно деловање”. Стивенс је такође изјавио суду да папа контролише Ватиканску банку и да се банчина евиденција не чува после десет година.

Изгледа да се Ватиканска банка, главни посленик у илегалном прању новца, крије иза доброћудне појаве Јована Павла II. Уз наводну умешаност Ватиканске банке у нацистичку пљачку и садашње везе за организованим криминалом, ово мишљење не може бити далеко од истине. Докази који се гомилају указују да је Ватиканска банка више пиратска него побожна.”

(www.vaticanbankclaims.com/vatpr.html)

3. Тужба против Ватикана

Већ смо навели да је Леви адвокат који заступа преживеле усташке жртве у тужби против Ватикана и фрањевачког реда. У тексту који следи он наводи податке везане за ову тужбу.

„Ја сам један од два водећа адвоката за тужитеље у другостепеном судском поступку везаном за захтеве за реституцију из периода II светског рата, поднете америчком Окружном суду за Северну Калифорнију. Ја сам тужитељ у другој тужби поднетој према Закону о слободи информисања којом се од ЦИА и Војске траже документи из савременог периода. Тужбе су:

Алперин против Ватиканске банке Ц99-4941 ММЦ – Тужба коју су поднели Срби, Јевреји и Украјинци који су преживели (II св. рат), тражећи реституцију и попис усташког блага из II светског рата, које је после рата опрано уз помоћ Ватикана и швајцарских банака, францисканског реда, и хрватског ослободилачког покрета.

Наумовић против СНБ Ц-00-3636 БЗ – Тужба у име нејеврејских жртава холокауста из бившег Совјетског Савеза и Југославије којом се тражи по-

пис злата које су опљачкали нацисти и њихови савезници и које је током II светског рата прошло кроз Рајхсбанку, швајцарске банке, Банку за међународна поравнања и Ватиканску банку.

Леви против Војске и ЦИА Ц-00-3103 ПЈХ – Тужба на основу Закона о слободи информисања којом се тражи скидање ознаке тајности са досијеа Војске и ЦИА који се односе на шефа ватиканских 'пацовских канала', агента фра. Крунослава Драгановића.

Главни стручни сведок прибављен за ове тужбе је Џон Лофтус бивши адвокат Службе за специјалне истраге Министарства правде (САД) (одељење за лов на нацисте), коаутор, уз Марка Аронса, *Unholy Trinity: The Vatican, The Nazis and The Swiss Banks* (Несвето Тројство: Ватикан, нацисти, и швајцарске банке), *The Secret War against the Jews* (Тајни рат против Јевреја), и аутор *The Belarus Secret* (Тајна Белорусије). Саме тужбе су засноване на доказима које је Лофтус открио у својим истраживањима дугим две деценије. Лофтус је био значајан извор за извештај америчког Стејт департмента за 1998. год. (извештај Стјуарта Е. Ајзенштата: Судбина усташког блага који је усмерио пажњу на улогу Ватикана у прању усташког новца.)

У суштини, Лофтус и други су изнели теорију да је геноцид коме су у II светском рату нацисти и њихови савезници изложили Јевреје, Србе, Роме, Совјете и друге, произвео огромне количине ратног плена и опљачканог блага, укључујући златне кованице, бурме и зубно злато из конц-логора. Ово геноцидом обојено благо је претапано у Рајхсбанци и другим сабирним центрима и прано кроз швајцарске банке, Банку за међународна поравнања и Ватиканску банку, током и после II светског рата. Према Лофтусу, многе послератне активности усташа и Ватикана биле су скривене под маском антикомунистичког деловања и биле охрабриване или активно спонзорисане од стране британске тајне службе и касније ЦИА, а посебно од стране Алена Далса и Џејмса Џизуса Енглтона.

Најзапаженије међу послератним нацистима биле су хрватске усташе. За разлику од Немаца, чији су главни криминалци изведени пред Трибунал за ратне злочине у Нирнбергу, заправо читава усташка хијерархија, укључујући и њиховог вођу или поглавника Анту Павелића, избегла је правду. Још веће изненађење је да су са собом у егзил понели финансијска средства која су потицала од истребљења 750.000 Срба, Јевреја и Рома.

Павелић, познат као 'балкански касарин' је у периоду од 1945 – 1947. године био уважавани гост Ватикана, док су се други ратни злочинци слободно шетали окол. Артуковић, хрватски Химлер, човек одговоран за логоре смрти у којима су стотине хиљада Срба убијани, живи спаљивани или специјалним чекићима млаћени до смрти, преко тридесет година је живео слободно у Јужној Калифорнији, док су га приватни конгресни закони штитили од депортације. Друге усташе, као садиста Лубурић, куповали су виле у Шпанији или започињали нови живот као пословни људи у Аргентини, Бразилу и Венецуели. Али, за разлику од других бивших нациста, усташе нису изгубиле своју фашистичку идеологију; насупротив, у Буенос Ајресу су отворено поново успоставили своју нацистичку партију, а 1956.год. отпочели нову кампању терора која је на крају стигла до САД током 1970-их и 1980-их година, резултирајући отмицама, бомбашким нападима и убиствима.

Џон Лофтус и коаутор Марк Аронс и други истраживачи, посебно Кристофер Симпсон у *Blowback* (Повратни ударац) и браћа Андерсон у *Inside the League* (Унутар Лиге) износе теорију да послератно оживљавање усташа није случајно. Усташе су чак и у данима пре II светског рата представљале једну од најбоље организованих терористичких организација у Европи, успешно убивши југословенског краља Александра II и француског министра иностраних послова Луја Бартуа у Марсеју 1934. године.

После II светског рата усташко познавање закона, кријумчарења и трговине на црном тржишту добро им је послужило. Усташе су такође имале моћне покровитеље у хијерархији Католичке цркве, укључујући Францискански ред и ватикански Државни секретаријат. Али ово није до краја објаснило њихов феноменални успех у избегавању Трибунала за ратне злочине. Не само да су после рата усташе биле толерисане, већ су их америчке и британске тајне службе, укључујући прво ОСС, а касније ЦИА, одржавале. И док је списак ликова умешаних у то огроман, Лофтус прстом указује на Филбија и англофиле Енглтона и Далса, који су покушали да манипулишу ватиканским и усташким оперативцима за сопствене потребе.

Филби, који је 1944. год. именован за шефа антисовјетског одељења СИС, инфилтрирао је у усташке пацовске канале и ватикански Интермариум совјетске шпијуне, док су Енглтон и Далс изабрали да игноришу ултрафашистичка нагињања својих хрватских помоћника. Усред овог вртлога конкурентских интереса, 26 година је стајала једна централна фигура, главни шпијун и креатор пацовских канала, фра Крунослав Драгановић, који је у различитим периодима радио за усташе, Ватикан, Американце, Енглеze, Титову Југославију, а можда и за Совјете.

Лофтус покушава да расветли ову смутњу око нацистичког злата, ратних злочинаца и обавештајних агенција до покушаја да 'лишиће поново врати на дрвеће пошто је олуја прошла'. Оно што ситуацији додаје тежину је да су можда неки од листова 'измењени', другим речима, да су у интерна досијеа убачене дезинформације ради збуњивања било каквих будућих истраживача који покушају да размрсе ову паукову мрежу. Ватикански пацовски канали су први пут били изложени јавности 1983. год. у случају Клауса Барбија, али њихов пуни домет је још увек непознат.

Случај *Леви против Војске и ЦИА* је покренуо нову декласификацију неколико стотина докумената који никада раније нису објављени, а који још увек могу да баце додатно светло на пацовске канале.

Први контакт Далса и ОСС са усташама одиграо се у Берну, а британска обавештајна служба, и МИ5 и/или МИ6 су такође имали контакте са њима. На крају рата ОСС је престао да постоји али су се оперативци као Далс једноставно утопили у војну обавештајну службу и створили своју сопствену фракцију. Док су неке јединице војне тајне службе (СИС) јуриле и хватале нацисте, друге америчке јединице, повезане са Далсом и британском обавештајном службом, биле су заузете регрутовањем и заштитом нациста као вредних обавештајних помагача у предвиђеном рату против комунизма. Далсова група је створила савез са 430. јединицом СИС у Аустрији, док су се елементи СИС у Италији противили овим плановима.

Кључ за ове збуњујуће догађање било је депозиционирање масовног убице Павелића, и усташког блага у Риму и њихових средстава у Швајцарској. Британци су Павелића и део његовог блага ухватили у Аустрији, договор је склопљен, Павелић и његова врховна команда су наставили за Ватикан уз британску помоћ, а злато је убрзо пристигло из Аустрије и Швајцарске.

Павелић и други нацисти су били смештени и заштићени у дворцима и манастирима Ватикана, често се скривајући иза свештеничке одежде. Усташки ратни плен је коришћен да се усташе устоличе као антикомунистички борци за слободу. Тзв. *Усташки крижари* борили су се у позадинским акцијама против Тита који је устао против Американаца у Трсту. *Крижари* нису били успешни и може бити да је Ким Филби саботирао те (њихове) напоре. Такође може бити да су Хрвати преувеличали бројност и ефикасност својих борбених снага да би спречили хапшења.

Фра Драгановић је био ратни злочинац кога је тражила Југославија због бруталног етничког чишћења Срба 1942. год. на Козари, истом региону у коме је оперисао други нациста, Курт Валдхајм. Хрвати су 1943. године, осетили ратну плимину промена са Истока – лојални нацистички савезник, Хрватска легија, борила се код Стаљинграда и била уништена. Као осигурање против евентуалне победе савезника, Павелић је послао Драгановића, као шефа обавештајне службе, у Рим, где ће он после рата постати главни реализатор усташких планова. Чудновато, Драгановић је такође радио и као амерички и британски агент, а можда је касније радио и за Титову владу. Кома је припадала Драгановићева крајња лојалност, остаје мистерија.

Драгановић је водио тзв. пацовске канале Ватикана, набављајући Хрватима али и другим нацистичким ратним злочинцима, као Адолфу Ајхману, лажне папире и пролаз у нови живот у Јужној Америци и на другим местима. Драгановић је 1946. године, био амерички обавештајни помагач и убрзо је ЦИА почела да користи пацовске канале Ватикана и, према неким, да их финансира добрим делом 1950-их година, као метод слања антикомунистичких бивших нациста у Латинску Америку. Предвиђало се да би њихове услуге једног дана могле бити потребне у борби против комунизма. Хрватски плаћеници су се борили против Лумумбе у Конгу, а Драгановић их је регрутовао за операцију у Доминиканској Републици 1966. године. Влада Хуана Перона је регрутовала усташе као ударне трупе, пре него што га је отерала војска, као и генерал Стреснер, фашистички диктатор Парагваја, који је наставио да помаже усташе и током доброг дела 1980-их година.

После пораза крижара у Југославији, Павелићево присуство у Риму је постало одговорност за Ватикан. Амерички специјални агенти које Далс није компромитовао, лоцирали су Павелића и спремали се да га ухвате када је наређење повучено. Павелић је побегао путем пацовских канала у Аргентину, где је постао политички саветник Хуана Перона. Друге усташе су биле добродошле у фашистичкој Шпанији. Усташко благо је ускоро кренуло за Павелићем у Буенос Ајрес и 1956. године усташе су се реконституисале као Хрватски ослободилачки покрет (ХОП) који је успоставио ефикасну владу у егзилу (признату као легитимну од стране неколико земаља укључујући Тајван и Парагвај) са терористичким делом у форми ХВО.

Током 1958. године, корист од Драгановића је избледела и он је истеран из Ватикана. Без обзира на то, он је наставио да ради као агент за Војску до 1962. год, а можда до 1967. год. за ЦИА. Године, 1967. Драгановић је или пребегао или га је југословенска обавештајна служба киднаповала. Његова судбина је била изненађујуће блага: био је испитиван или дебрифован и дозвољено му је да се повуче у манастир у Хрватској. Губитак Драгановића је био разлог да директор ЦИА за планове Карамесинес поднесе подужу извештај заменику помоћника секретара за безбедност у Стејт департменту. Али, није познато да ли је Драгановић заиста био киднапован или је његова репатријација била део неког већег плана. Одговор је у још увек тајним досијеима југословенске обавештајне службе.

Усташе нису биле заплашене Драгановићевим одласком. Још увек под маском антикомуниста, поново су се наоружали и почели да спроводе терористичке операције које су на крају стигле и до САД. Погрешне информације или њихов недостатак, угрозиле су законите напоре да се (те операције) сузбију. Заиста, ФБИ је посматрао чикашки део ХОП-а као у суштини ненасилну организацију, док је у исто време њено револуционарно крило беснело вршећи убистава, киднаповања и бомбашке нападе. ФБИ је погрешно; новцем чикашког ХОП-а плаћан је тероризам широм света.

Кристофер Симпсон описује усташе као пример 'повратног удара'. Повратни удар је жаргонски израз за неочекивани негативан ефекат у домаћим оквирима условљен тајном операцијом из иностранства. ЦИА је тако нехотице помогла терористичку организацију, а интензивна тајност, која је окруживала спонзорство ЦИА над усташама и другим фашистима спречила је агенцију да научи из сопствених грешака начињених у прошлости.

Прошло је педесет година од када су се овде описани догађаји десили, а Независна Држава Хрватска је поново успостављена уз настало крвопролиће и немире у Југославији. Ипак, Ватикан и ЦИА и даље настављају да сузбијају информације о прошлим операцијама, информације које су можда, да су биле широко познате, могле да пруже другачију перспективу несрећној судбини модерне Југославије.

(www.pavelicpapers.com/features/essays/lavc.html)

4. Суд одлучио да судски процес за реституцију почне и одбио молбу Ватикана за поновно разматрање

Институт Јасеновац из Њујорка затражио је од надлежних европских институција да блокирају пријем Хрватске у Европску унију док се не реши питање обештећења логораша Јасеновца и имовине опљачкане у усташкој Независној Држави Хрватској (НДХ).

Захтев Института Јасеновац подржале су две међународне конференције које се баве питањима обештећења жртава рата (Klein konferens i B'nai B'rit) и неколико међународних организација, рекао је саветник директора Института Данко Васовић у изјави коју преноси Танјуг.

Васовић је истакао да је крајем прошлог месеца амерички федерални Апелациони суд у Сан Франциску обавестио Институт да је прихватио тужбу против државе Ватикан због примања опљачканог злата и других вредности од жртава усташког геноцида.

„Тужба је, после неколико одбијања, најзад прихваћена, упркос протеста и тврдњи Ватикана да је нелегитимна, и сада се читав случај враћа Окружном суду, који треба да отвори судски процес”, објаснио је Васовић.

Институт Јасеновац се прикључио тужби коју је тим адвоката с Џонатаном Левијем на челу покренуо пре пет година против Централне ватиканске банке (Istituto per le opere di religione), због прања опљачкане имовине Срба, Јевреја и других страдалника у НДХ.

Пошто је тужба одбијена, Леви је покренуо парницу против агенције ЦИА због скривања података о усташама из „Хрватског ослободилачког покрета” (ХОП), фрањевачког реда и Ватикана. Након што је ЦИА отворила своје досијее, Леви и његов тим су, у новембру 2004, подигли нове тужбе пред Апелационим судом, али сада и против банака – швајцарске, аустријске, аргентинске, шпанске, италијанске, португалске, немачке и америчке. И, те тужбе су биле одбијене, јер их је суд сматрао политичким, а не правосудним предметом, али су адвокати уложили жалбу, која је 19. априла ове године прихваћена.”

(Београдски дневник; „Национал”, понедељак, 23. мај 2005)

18. април 2005; Сан Франциско: Апелациони суд Деветог округа Сан Франциска одлучио је данас да судски процес за реституцију из II светског рата, поднет 1999. године, против Ватиканске банке и Францисканског реда може да почне. У тужби се тражи реституција имовине Срба, Јевреја и грађана бившег СССР-а која је опљачкана од стране нацистичке хрватске владе за време II светског рата. Суд је одлучио да се захтеви за конверзију имовине коју су по завршетку рата ’опрали’ Ватиканска банка и францисканци, могу покренути. Можда осетивши да случај не иде добро, државни секретар Ватикана кардинал Содано затражио је недавно од америчког државног секретара (Кондолизе) Рајс да интервенише у име Ватикана. Стејт департамент је, међутим, изабрао да се уздржи. Износ у питању могао би да пређе 100 милиона УСД. (www.remnantofgod.org/BN050419.htm)

„14. јун 2005; Сан Франциско: Апелациони суд Деветог округа (Сан Франциска) одбио је молбу Ватикана за поновно разматрање и није показао интерес за захтев Ватикана за ванредну *ex parte* расправу пред судом Деветог округа. Ово је уследило после одлуке суда Деветог округа од 18. априла 2005. године, којом се дозвољава особама које су преживеле холокауст да наставе са својим захтевима против Ватикана за попис и реституцију тзв. усташког или хрватског блага, које се састоји од средстава опљачканих из бивше Југославије током II светског рата. Већину жртава геноцида у Хрватској током II светског рата чине православни Срби, од којих је преко 500.000 ликвидирано од стране хрватских усташа уз потпору неких римокатоличких свештеника.

Суд Деветог округа је такође издао преиначено мишљење које указује да италијански Уговор о миру са савезницима из 1947. године изгледа не искључује судски процес јер Ватикан није потписник тог уговора.

Према адвокатима тужитеља, ова најновија одлука ће, надајмо се, дати замах решавању ове тужбе, за оне који су преживели холокауст, од којих су многи у годинама и слабог здравља. Адвокат Џонатан Леви каже: „Ватикан

говори о помирењу са православним хришћанима али игра подлу игру чекања да последњи међу преживелима југословенског холокауста нестану.” (www.vaticanbankclaims.com/61405.htm)

ХШ

ВАТИКАН И КОМИНТЕРНА ЗАЈЕДНО РУШИЛИ ЈУГОСЛАВИЈУ

1. Савезништво усташа и комуниста на уништавању Српства и православља

Дејан Лучић износи парадоксалне чињенице које говоре о сарадњи усташа и комуниста. И усташе и комунисти и Ватикан имали су истоветан програм, а то је уништавање Српства и православља.

Очигледне идеолошке супротности између усташа и комуниста нису представљале препреку за заједничко деловање које је требало да доведе до толико жељеног циља. Сарадња је озваничена и кроз споразум. Како би изазвали што већу мржњу према држави, неуморно пласирају тезу о „велико-српском хегемонизму”.

Исти циљ, а различите мотиве за разбијање Југославије имали су Коминтерна и Ватикан, а Хрвати су одиграли улогу која је креирана у иностранству. Лучић нам презентује веома занимљиве чињенице:

„Хрватска је била препарирана мржњом према Србима. Ретки су били људи који су се одлучније супротстављали тој сулудој идеји. Две најагресивније политичке струје тог времена, хрватски националисти и хрватски комунисти заједно проповедају да су за све невоље и социјалне тегобе у држави криви „великосрпски хегемонисти”, што је у пракси значило сејање мржње према суседима Србима. Савез усташа и комуниста није био ни сувише тајан.

Радослав Стојановић, професор Правног факултета у Београду, у својој књизи „Југославија, нације и политика” на стр. 109. износи директиву Коминтерне у којој се каже:

„Партијска ћелија и сељачки акциони одбори морају свакако помагати и предводити усташку борбу сељака против војно-фашистичке диктатуре”. Оваква политика како каже Стојановић „свакако је допринела заоштравању међуетничких сукоба у Југославији јер је представљала моћну подршку сепаратистичким снагама у Југославији”.

Међутим, сву кривицу не треба пребацити само на Коминтерну. Ни КПЈ није остала „равнодушна” према овом покрету за ослобођење хрватског народа. На Петом конгресу (1928. у Дрездену) прихватила је идеју о формирању Независне Државе Хрватске, и ту идеју је уградила у свој акциони програм. Тада су и поједини комунисти, без неког дубљег размишљања, почели да сарађују са чврстим језгром усташког покрета.

Идеје о сарадњи су биле обостране. О томе нешто више говори Јаков Блажевић у својим „Препознавањима” (стр. 96 и 123).

’Прво ћу навести мишљење једног комунистичког агитатора по имену Нину.... Слушајући тога Нину, комунистичког агитатора са „глоријом” хрватског националног револуционара, сјећао сам се наших госпићких, гимназијских времена. Сјећам се разговора с њим и његовим истомишљеницима, све нашим вршњацима, када су ми, нама комунистима, говорили: требамо се заједнички борити; ми се радићевци, старчевићевци Хрвати од вас битно не разликујемо – боримо се против заједничког непријатеља, само ви комунисти наглашавате социјално, а ми национално. Тога момента ту разлику нисмо успјели премостити и тај гордијски чвор пресећи. Није то била дјечачка нејакост нас госпићких ђака, у том чвору су тада биле запетљане водеће снаге и умови, руководства наше револуционарне комунистичке борбе.’” (Лучић; цит. дело; стр. 110)

У студији „Масони у Југославији (1764-1988)”, Зоран Д. Ненезић изнео је податке који су запрепастили послератни нараштај: открио је да је постојао савез између комуниста и хрватских националиста против српског народа. Ево шта је објављено:

„У првом кату у соби, гдје се приказује рад комуниста у бившој Југославији, налазе се на зиду графикони и натписи, из којих је видљива веза комуниста и масона, као и то, да су комунисти први поставили тезу, да не постоји тзв. југославенски народ, него да је Југославија склоп од 6 заробљених народа. Водич објашњава посјетиоцима, да су комунисти главни кривци за пропаст Југославије и то највише ради тога, што су подупирали усташки покрет, као и остале националне покрете у бившој Југославији. Водич тврди дословно: ’Комунисти су били савезници свих деструктивних елемената и они су нам говорили својевремено, немојте пуцати на усташе, а ви сви сигурно знате шта су усташе учиниле Србима’. На овај начин се на тој изложби стављају у исти ред комунисти с усташким покретом” (А VII, Фонд НДХ, 235-29/2-91-91).” (исто; стр. 111)

Лучић наводи још један важан документ:

Прилог бр. 20.

Реферат Милана Банића (1943)

„Дана 4. децембра о.г. Радио Лондон донео је вест, да је Врховни законодавни одбор партизанске војске у Југославији на својој конференцији образовао Комитет за национално ослобођење, заправо нову партизанску владу.

О овом догађају много је говорено и писано, те би било сувишно понављање.

Овде ће се изнети оно о чему нико до сада није ни писао ни говорио, позадина целе ове по српски народ трагичне игре, коју воде наши суседи из Независне Хрватске Државе.

Ограђујући се унапред чињеницом да је о овоме политички врло смишљено, вешто и обазриво вођеном послу тешко пружити конкретне и сигурне доказе, изнеће се онолико колико то логично везивање појава и запажања дозвољавају.

Од свога постанка хрватска држава са усташким режимом уводи у историји беспримерну политику мржње и злочина према српском елементу.

Ниједан народ никада није у борбу са другим народом унео толико бруталности као вође данашње Хрватске. И не само данашњи властодршци Независне Хрватске Државе, већ има много чињеница да у свом нагону уништавања Српства постоји нешто опште и духовно, што обухвата хрватски народ као целину.

Прва етапа ове акције уништавања, као што је познато, извршена је углавном током 1941. и 1942. године, а завршена капитулацијом Италије, која је из својих империјалистичких циљева, заједно са католичком црквом помагала и раширивала дело уништавања. Резултат је поразан – за Србе. Стотине хиљада побијених Срба са подручја Хрватске независне државе, круна је овог рушилачког хрватског беса.

Напуштањем хрватског подручја од стране Италијана, а захваљујући немачкој интервенцији, изгледало је да ће се односи ублажити, а прилике побољшати. Међутим, нагон је остао и даље, само му се дао лепши и лукавији израз. Употребљено је једно друго средство и пут, овом приликом са два циља.

Први циљ – наставити са биолошким истребљењем Срба и православља, и то што већим проширењем подручја дејства, по могућности изван хрватских политичких граница, и преношење акције на саму матичну српску територију. Други циљ, врло лукав, најбрижљивије и вешто скривен, састоји се у томе, да се из целе ове игре извуче политичка корист за финале, да се осигура мост преко кога ће се моћи у случају потребе одступити.

Средство за остварење овога циља, иако на први мах изгледа парадоксално, усташки режим нашао је данас у комунистичкој оружаном акцији вођеној од Хрвата Јосипа Броза Тита и његовим најближим сарадницима у привременој влади „ослобођене територије”, Хрватима др Ивану Рибару, Антуну Аугустинчићу, др Јосифу Смодлаки, Сулејману Филиповићу, Фролу Фрањи и Божићу Маговецу.

Оваква политика усташких властодржаца поразна је на првом месту за нас Србе, и то како за оно мало српског живља који је преживео раније покоље, тако и за само подручје Србије. Штетна је и по немачке војне и политичке интересе, јер целокупна партизанско – комунистичка акција чији је епицентар у Хрватској, поред тога што апсорбује велики део снага немачке војне силе, онемогућује истовремено и сређивање и политичких а тиме и привредних прилика на целом Балканском полуострву.

Полазећи са овог становишта дужност је наша да скинемо вео са овог усташког, односно хрватског политичког маневра, а не можемо ли то, да бар укажемо немачким факторима на појаве које потврђују ова запажања, а која се могу конкретно резимирати у овом:

1. Познато је да је комунистичка, како пропаганда тако и оружаном-револуционарна акција врло еластична, и да се, према Лењиновом учењу, никада не сме држати крутих шаблона, већ треба увек да опортунистички искоришћава сваку дату ситуацију хватајући „актуелну карику револуционарног ланца.” Пактирање и сарадња са свим елементима који могу припомоћи да се дође до циља, не само да су дозвољени по комунистичким доктринама, већ је то заповед комунистичке праксе.

Позната је још пре рата на нашем југословенском подручју сарадња између Комунистичке партије Југославије и толиких многих иредентистичких

покрета, међу којима само да споменемо ВМРО, црногорске федералисте, хрватски франковачки покрет, па и саме словеначке клерикалце. Да би ова сарадња на рушењу постојећег облика државе и поретка била што тешња и успешнија, Комунистичке партије Југославије основала је чак и посебне комунистичке партије за Црну Гору, Македонију, Хрватску и Словенију. Теоријски, духовни и политички јаз који је постојао између Комунистичке партије и ових покрета, ништа није пречио Комунистичку партију да, верна учењу лењинизма, у овој сарадњи 'хвата актуелну карику'.

Зашто да Комунистичка партија и сада не поступа по истом начелу опортунизма налазећи у усташком покрету односно режиму доброг сарадника и помагача у борби против православља и Српства. Комунистичко гледиште овде је јасно. Искористити погодну ситуацију, а после се оборити и на самог савезника, по начелу „ко кога“.

2. Србин са својом народном црквом, која је везана за свој национални простор, по својој духовној структури одан родној грудни и непријатељ сваког интернационализма, запрека је, и то врло јака и озбиљна, болшевизирану Балкана. Покушаји Комунистичке партије да од Србије створи базу свог револуционарног деловања на Балкану пропали су 1941. године, а и последњи покушаји концем ове године ломе се о уједињени национални отпор Срба, у коме учествује скоро цео српски народ.

Према томе, гесло комуниста мора бити – уништити Србе и православље. Програм усташког режима је исти. Ако се томе дода политика католичке цркве и њена мисионарска пенетрација на балкански простор, за коју има доста доказа да већ годинама води борбу против православља, онда је истоветност програма сва ова три партнера уколико се односи на истребљење српског елемента још очигледнија.

3. Усташки режим, водећи овакву политику, не одступа ни за длаку од своје основне политичке линије изражене у тези биолошког уништавања Српства и православља.

Овоме треба додати још један, колико нечастан и недостојан, толико и опасан моменат, а који је својствен хрватском менталитету. Имати Јосипа Броза, католика – Хрвата макар и по нужди за сарадника, значи осигурати себи политичку будућност за случај победе савезника. Поглавник је ту за сада, а Јосип Броз за сваки случај. Оваква политика и њен успех гарантовани су и чињеницом да уз Тита седе и хрватски политички корифеји др Рибар, др Смодлака (бивши посланик код Ватикана), Сулејман Филиповић, усташки пуковник, коме његово комунистичко уверење, да је уистину из идеолошких побуда приступио Титовом штабу, не би могло дозволити страховити покољ српских жена и деце у Босни, те Фрањо Фрол, дугогодишњи сарадник и истомишљеник др Мачека и бивши одијелни предстојник при Банској власти у Загребу. Ово неколико Хрвата, чланова Титове владе допушта веровање да се шарено хрватско друштво окупило „у влади ослобођене територије“ са посебним политичким циљевима, иза којих стоји и поглавник и цела Хрватска заједно са др Мачеком.

4. Ако се макар и једним делом приме ове претпоставке, зар се само по себи не намеће уверење да цео комунистичко-пропагандни покрет на југословенској територији материјално и морално помаже званични Загреб.

Већ две године у хрватској држави вршљају Титове банде и све досадашње казнене експедиције нису успеле да их униште.

У Србији, где је комунистички пламен најпре букнуо, и то у разровојаној и окупираној Србији, партизанска акција уништена је за неколико месеци, а угнездилa се на територији слободне и суверене земље, која располаже регуларном војском, тамо се шири, организује и јача, претећи да поново захвати Србију, а преко ње да се прошири и на цео Балкан.

Постоје, наиме, обавештења да се спрема сеоба Титовог Главног штаба на територију Србије, на планину Пасјачу (округ лесковачки), од куда би се на домаку бугарске границе руководило партизанском балканском акцијом наредног пролећа.

5. Усташко комунистичка сарадња чије перспективе сада запажам, није нова појава. Познато је да ово пријатељство датира још из бивше Југославије, и да је на бази борбе против Српства, православља и „српске хегемоније” добило свој реалан изражај у протоколу споразума између вођства усташке организације и вођства комунистичке партије Југославије. Споразум је закључен у Казненом заводу у Сремској Митровици, а потписан од стране Моше Пијаде и др Миле Будака. Његова идеолошка основа сажета је у члану 2 и 3, који гласе:

„2) Вођство југословенске Комунистичке партије свесно своје улоге, признаје да се Балканско полуострво неће тако дуго моћи комунизирати, док се Српству и православној цркви не сломи кичма, пошто је познато да су управо ова два фактора увек спречавала како продирање Османлија на запад, тако и комунизма и Аустрије према истоку. Ради тога ово вођство сложено је у томе да припреми заједнички терен за комуницирање Југославије и Балканског полуострва и за уништење свега онога што је српско и православно веро.

Вођство хрватске усташке организације предосећа, да ће у случају да не наступи брза промена, хрватски народ подлећи југословенској подлости и српској хегемонији, те нуди своју сарадњу свима подјармљеним народима Краљевине Југославије, а поготово Комунистичкој партији, како би се пожурио ток догађаја, свим средствима а према упутима овога вођства.”

„3) Вођство хрватске усташке организације обавезује се да ће потпомагати и учествовати у свима материјалним издацима, демонстрацијама, манифестацијама и разним штрајковним акцијама, које проводе комунистичке формације.

Вођство Комунистичке партије сматра хрватску усташку организацију као важан фактор и као помагача у уништењу постојећег стања и у постизању усташких идеала обећава сваку своју помоћ.

Вођство ових партија обавезује се да ће између себе избегавати све несугласице и распре, на пример: путем јавних прогласа, приватних разговора итд, те да ће се обострано безусловно потпомагати у случајевима демонстрација, револуције или рата, а особито што се тиче уништења свега оног што је српско или православно, као што је то наглашено у тач. 2 овога Споразума”.

Дакле, управо оно што је у овом реферату напријед детаљније изложено и образложено.

6. Из облика досадашњих партијских акција на територији хрватске државе, види се да махом страдају српска насеља и да се уништава српски живот, а да је општрица на првом месту управљена против српског становништва. Случај поступка „партизанске ослободилачке војске” у Шибенику еклатантан је и убедљив. И у самим партизанско-комунистичким редовима убијају се и уништавају Срби, а водећа места поверена су Хрватима. И ове чињенице указују на усташки дух у овим редовима и остваривање усташког програма путем Титових банди.

Као што се из предњих излагања види, иза целе ове тајанствене игре крије се невидљиви режисер, који глуму вешто режира, а на штету Српства. Ово раскринкати, или бар указати на ове перфидне махинације усташког режима, хрватских политичара и католичке цркве наша је дужност. Овај реферат прилог је и помоћ на путу испуњења ове дужности.

Прилаже се препис усташко комунистичког споразума.

Београд, 17. XII 1943. године.

(Архив VII, Недићева грађа, К. 1А, Ф. 1, Д. 9-9а)

Тако је објављено – и то нико аргументовано није побио!

Да ли постоје још неки докази о политичкој и другој сарадњи комуниста и усташа пред Други светски рат? Одговор је – да!

Комунисти у свом часопису „Класна борба” анализирају како да изведу револуцију и уведу диктатуру пролетаријата. Ево шта пишу:

***Балканска комунистичка федерација
и карактер револуције у Југославији***

(из одлука седнице њо њињању октобарског пленума КПЈ, 4. XII 1929. године)

„... Што се тиче питања карактера предстојеће револуције у Југославији ИОБКФ је мишљења, да ово питање није академско, апстрактно питање, него једна од најважнијих основа целокупне политике и тактике КПЈ, њенога рада и борбе. Пленум ЦК је исправно констатовао да у питање карактера револуције у Југославији треба унети више јасноће и више очигледности него што је то учињено у резолуцијама IV конгреса партије.

ИО, после претресања тога питања, констатује и закључује:

1. Како је познато, Југославија није хомогена држава. Она се састоји из Србије (као главног државног територија) и из покрајина бивше аустро-мађарске монархије. Ови разни територији разликују се својом различитом економском и социјалном структуром, као и својом прошлошћу. У Србији су незнатни остаци феудализма а национално питање завршења буржоаско-демократске револуције не поставља се тамо конкретно и није акутно. На супрот томе, баш завршење нерешених задатака буржоаско-демократске револуције бити ће полазна тачка револуције у Хрватској, Македонији, Косову итд.

2. Војно-фашистичка диктатура у Југославији није средњовековна апсолутистичка монархија, дапаче она не представља ни оно што је аустро-мађарска монархија била до светског рата. Војно-фашистичка диктатура је пре свега капиталистичка диктатура, диктатура финансијског капитала у земљи са феудалним остацима и нерешеним националним питањем у неким крајевима. Борба против војно-фашистичке диктатуре није борба против

феудалног апсолутизма, него против диктатуре финансијског капитала, која ставља у покрет и искоришћава и феудалне остатке, и која окупља око себе капиталистичку буржоазију и велепоседнике, како владајуће, тако и угњетених нација (Хрватска, Македонија итд).

Револуција у Хрватској, Македонији итд., која ће почети као национална и аграрна револуција окренути ће се одмах како против српске, тако и против своје властите капиталистичке буржоазије и велепоседника, пошто се великосрпски финансијски капитал већ ујединио у облику војно-фашистичке диктатуре, са капиталистичком буржоазијом и велепоседницима Хрватске, Македоније итд.

3. У случају револуције у Хрватској нпр. дужност је радника и сељака Србије да се ставе, под вођством КПЈ, на страну хрватских маса и против војно-фашистичке диктатуре. Они не смеју пуцати на хрватске усташе: они не смеју преважати војнике и муницију; они морају објавити масовни политички штрајк итд. Али онда је самим тиме већ отпочео грађански рат у самој Србији и конкретно постављено питање власти: или војно-фашистичка диктатура или пролетерска диктатура у савезу са радним сељаштвом.

Другачије не може српски пролетаријат – при правилном руководству, од стране КПЈ – да поставља питање власти. Он не може (и не сме) да чека најпре на завршење националне и аграрне револуције у Хрватској (и другим крајевима) и тек после заједно са победоносним хрватским масама да пређе ка пролетерској револуцији, против војно-фашистичке диктатуре. Напротив, он мора заједно са хрватским пролетаријатом (и пролетаријатом осталих крајева) и у исто време: а) да брани и подупре националну револуцију, путем развијања борбе за власт у самој Србији; б) да уједини обадва покрета у покрет за рушење војно-фашистичке диктатуре и за успоставу диктатуре пролетаријата, тј. да претвори националну револуцију у Хрватској (и осталим крајевима) у пролетерску револуцију. Иначе ће револуционарни устанак маса у Хрватској (и осталим крајевима) бити или посебно угушен од стране војно-фашистичке диктатуре или ће стати на пут талијанског империјализма и Хортијеве Мађарске. У оба ова случаја бити ће револуција угушена.” (исто; стр. 111-117)

„Ортаклук комуниста и усташа дуго је прикриван. Мало је, на пример, знано да су у Митровици заједно штрајковали глађу усташе и комунисти и да је прва жртва и „мученик” био усташа Стипе Јавор.

Вредна је да се помене и једна изјава Родољуба Чолаковића у „Пролетеру” из 1937. године. Тада је био члан Политбироа ЦК КПЈ и као сваки савесни члан партије, а поготово члан најужег руководства, морао је да да свој допринос у вођењу антисрпске политике. Ево једног дела његове изјаве: „... српски народ у Југославији постао је угњетачки народ, што је дозволио и чак помогао шачици београдских дахија да набијају јарам хрватском, словеначком и другим народима Југославије” (објављено у „Књижевним новинама”, 15. новембра 1988).

Какве ли ироније! Народ, српски народ који је збацио пре више од сто година турску власт и јарам, а и саме дахије, долази у ситуацију да га Чолаковић проглашава за угњетача дахијског типа у XX веку.” (исто; стр. 119)

„Да тај народ није могао баш тако бескрупулозно да експлоатише друге, навешћу само бројке које довољно казују у одбрану српског народа. Рудолф Бићанин, економски идеолог Хрватске сељачке странке, једном је изјавио да је „педесет одсто целокупног капитала краљевине Југославије било у загребачким банкама”. Па онда подаци које је покупио др Гојко Грђић и објавио у студији „Производне снаге НР Србије”, 1953. године:

„Подаци пописа индустрије Југославије из 1938. показују да је у Југославији у периоду 1918 – 1938. године подигнуто укупно 2.193 индустријско-преобрађивачких предузећа, од чега на Словенију отпада 403 творнице или 18,4 одсто, иако је она по броју становника сачињавала само 8,21 одсто од укупног броја; на Хрватску је отпало 635 творница или 29 одсто, иако је њен удео у укупном становништву 24,12 одсто. Истовремено, Србија (у границама пре 1912) је добила 428 нових творница или 19,5 одсто и поред њеног већег становништва – 24,15 одсто. Развој Словеније ишао је 2,8 пута брже од Србије, а Хрватске 1,9 пута брже од Србије”. Каква је то онда политика која тлачи друге на уштрб свог развоја, подижући 200 одсто више фабрика „угњетеној” нацији (нпр. Словенији), него себи?

Међутим, пропаганда хрватске националне машинерије потпомогнуте римокатоличком хијерархијом, али и комунистичком, не признаје чињенице. Она зна да истина није битна, већ политичка мотивисаност народа. Он се све више гура у сепаратизам и мржњу према држави. Српска грешка је што се о тој пропаганди не говори отворено у име мира у држави и југословенства које је бивало све више истањено од стране хрватских маса. Држава је немоћна јер је притиснута спољним проблемима. Хрватима се све више излази у сусрет да би се умирили. Стварају се бановине, Хрвати је тиме требало да буду задовољени. Но, то се није догодило, хрватски политичари су и даље антидржавно расположени. Вођство ХСС обавештава своје подружнице на терену тајном „Окружницом” која објашњава циљеве „Споразума”. То се догађа у другој половини 1939. године.

Строго поверљива Окружница Хрватског народног покрета из 1939. г. потврђује да иза ове завере, поред Римокатоличке цркве, стоје и комунисти.

Велимир Терзић, у својој књизи „Слом Краљевине Југославије”, наводи овај документ који је био тајни, па га неки оспоравају као неверодостојан. Чињеница је ипак да се по том документу деловало. Да видимо какву тактику за рушење земље нуди хрватски народни покрет.

„Дужност је сваког истакнутог и појединог члана хрватског народног покрета да у свакој пригоди растумачи присташама праве циљеве „Споразума”.

Треба сваки члан да држи пред очима, да су средства и начин борбе уприличени увијек према томе, да се што мањим жртвама и потресима постигну што већи позитивни резултати.

Хрватски сељачки народни покрет за разлику од осталих покрета и изван домовине, неће да убаци хрватски народ у борбе, које би му могле да нашkode и да стави у погибелј постигнуће хрватских коначних циљева, који су увијек исти и непромјењени, тј. пуна слобода и државна независност”! (Напомена: овај део цитиран је из Историје грађанских партија у Југославији, II део, Београд, 1952. стр. 67. Чулиновић је овај део испустио, а Бобан на стр.

421 овако цитира почетак Окружнице: „Е, да склапање 'споразума' и улазак представника хрв. народног сељачког покрета у београдску владу не унесе забуну у редове хрв. народног покрета, упућујемо ниже наведене упуте, које ће сваки, да на најзгоднији и најумјеснији начин саопћи присташама”. Затим наставља као горе „Дужност је свакога”...) Даљи текст Окружнице гласи:

„Хрватски (сељачки народни – по Бобану) покрет тежи и настоји да, искоришћавајући сваку ситуацију постигне што већи успјех и баш зато је и склопио „Споразум” као згодно средство и оружје борбе хрватског народног (сељачког – Бобан) покрета. Нека стога буде свакому јасно, да „Споразумом” хрватско народно вођство није се одрекло постојећих крајњих циљева хрватскога народа. Према присташама треба то увијек и посебно наглашавати. Пред тим претпоставкама има се сад радити и поступити овако:

I

„Споразумом” су постигнута два важна циља покрета:

а) Сломљена је државна цијелина. Држава је раздијељена на два подручја. Бит ће то задатак хрватског народног водства, да ову раздиобу све то више и још јаче развија. Зато у свима нашим изјавама, говорима и чланцима, као и разговорима, нећемо никад употребити име Југославија, него државна заједница. Овим хоћемо казати и нагласити да је држава састављена од више дијелова. Говорит ћемо и писати о народима државне заједнице, чиме хоћемо нагласити да има више народа, тиме наглашујемо посебност хрватског народа.

б) Постигнуто је да су београдски фактори – мислимо на владу и кнеза намјесника – одступили од појма народног јединства, што је врло важно, јер је тиме изгубљено оправдање за постојање државе. Срушен је тим сам темељ Југославије, а то је најважније. При томе су нас извјесни београдски кругови помагали, као и дио српске интелигенције, а и српска црква. (Подвучени део је цитиран према књизи „Историја грађанских партија”, II део, Београд, 1952, стр. 68 и према Бобану, стр. 422). Они су већ почели да истичу Српство посебно, чиме су нама олакшали борбу против југословенства, као нашег највећег непријатеља. Требаће због тога чувати се нападаја на српство док ћемо водити несмањену акцију против југословенства, у нашој штампи, и изјавама итд. Истичемо увијек хрватски, словенски и српски народ. Тиме ласкамо највећој словенској странци др Корошца, а шкакљемо јавно мишљење у Србији.

II

„Споразумом” смо постигли, да су наши поузданици као хрватски министри ушли у централну владу. Треба да се они увјек у штампи, у нашим изјавама и у разговорима називају хрватски министри, јер се тиме истиче њихов државно-правни положај. Постигли смо тиме:

- а) судјеловање у влади, дакле утјецај у владању;
- б) контролу владања, тј. сазнање о одлукама власти;
- ц) контролу доходака са правом да искоришћујемо државне дохотке у циљеве Хрватског народног покрета.

На тај начин београдска централна влада јако је ослабила, и без обзира на умањено подручје њезиног утјецаја, посебним положајем Хрватске. Судјеловањем хрватских министара у тој влади чинимо ју овисном о даљним уступцима на штету државе. Код сваке згодне прилике хрватски министри запријетит ће оставком и тиме извојштити даљне уступке хрватској особности, јер је од њих овисна, без њиховог судјеловања нема владе. Тај положај даје хрватским министрима кључ који отвара све и омогућује велико искориштавање свих прихода.

III

Кнеза намјесника држимо у нашој власти. Пред њим смо увијек на око вјерни, али опрезни, док у ствари он је играчка у нашим рукама. Ласкањем његовим високим културним способностима одличног државника европског кова, умног и далековидног политичара, који је увидео оправданост хрватских захтјева, ми ћемо увијек моћи да га употребимо за наше циљеве. Он зна да га Срби не воле, за нас је то повољно. Стога наша штампа треба о њему писати најљепше, треба га хвалити и ласкати му, краља оставити у позадину.

Кнез намјесник је неискрен и подмукао, али врло приступачан ласкању и сугерирању, да би требао да он остане на вођству државне заједнице. Истицати, да га Хрвати поштују и цијене. Она два друга намјесника нису важна. Њихова улога је потпуно подређена и ми се на њих не смијемо освртати. Ако их и спомињемо у нашој штампи, споменут ћемо их сухо и кратко. Они су задовољни, да у миру уживају сласти и користи високог положаја. Али и они су приступачни сугерирању, да би намјесништво требало остати на вођству државне заједнице и доцније.

IV

Нека се наше присташе никако не смућују изјавама, које ће хрватски министри или сам предсједник давати у Београду. То је све само формално, без значења, то је заваривање. Али зато ће свака таква изјава бити овдје коригирана службеним изјавама овлаштених представника хрватског народног покрета, која ће точно исказивати становиште хрватског народног вођства. Постојат ће стога опрека између изјава министара и предсједника и изјава водства, али то само вањски и само док су они у Београду.

V

У нашој штампи, у нашим изјавама и разговорима треба и сада послије „Споразума” наставити ударањем против хегемоније, треба нападати све оне који не схваћају да је свакој акцији и идеји народног и државног јединства заувјек одзвонило. Треба тражити даље изграђивање аутономије и наглашавати незадовољство са постигнутим „Споразумом”, треба се увијек тужити да се „Споразум” не извршује и не ставља у дјело итд. На тај начин хрватски министри и предсједник моћи ће се увијек жалити и показивати пред централном владом и пред кнезом намјесником, тражећи нове уступке и нова права за Хрватску, позивајући се на потребу, да се незадовољство народно уклони у интересу државне заједнице и „због изграђивања бољих одношаја између Хрвата и Срба.

VI

Треба избјегавати употребу ријечи Бановина Хрватска, а насупротив, треба се више служити ознаком Хрватска, хрватска влада итд. Треба увијек писати и говорити о одношајима Хрвата, хрватског народа и Хрватске према другим државама и народима. Треба увијек Хрватску, хрватски народ и Хрвате истицати као фактор међународне политике независно од државне заједнице. Уопће, у вањским чланцима и говорима неће се спомињати државна заједница, а поготово не Југославија.

VII

Треба добити своју посебност у спорту, треба добити уред за штампу, свој радио, и у свакој пригоди пред вањским свијетом иступити као представник Хрватске или хрватског народа. И наши хрватски министри настојат ће, да своју посебну припадност хрватском народу увијек прикладно укључе у њихове службене изјаве. Ту ће они настојати нагласити и посебност Хрватске или хрватског народа.

VIII

Треба све установе, друштва, подuzeћа, културне заводе итд. означити увијек као хрватске. Истицање Хрватске увијек на сваком мјесту и у свакој пригоди. Треба излучити строго хрватске књижевнике од српских, хрватску литературу од српске, хрватску повјест од српске итд. Укратко увијек раставити и дијелити. Добро ће нам доћи и извесна настојања дијељења језика. Нека се и то покуша.

IX

Бит ће задатак наших мјеродавних фактора, мало помало уклањати и уклонити све ознаке државног јединства. У „Споразуму” нема спомена ни о хрватској застави, ни о хрватском грбу, али баш зато је могућ пут да се то *via facti* уведе. Код тога нам средишња влада неће сметати, јер нас не може ометати. Запријетит ћемо иступањем из владе и готово је.

X

Треба систематски уклонити све ријечи, све називе и све ознаке, до сада употребљаване по српском начину. За то треба успоставити и опет увести хрватске називе чиновника. Упутити треба штампу да се клони српских назива уопће. Наше новине требају доносити вијести из хрватских крајева одјелито од вијести из осталих дијелова државне заједнице. Све те вијести треба пак уносити скупа са вијестима из иностранства.

XI

Тражит ћемо мало по мало, путем наших поузданика из хрватског народног покрета да уклонимо разна чиновничка мјеста исто као и мјеста приватних подuzeћа, друштава и усанова, на којима су се Срби утврдили. При томе се послужити унижавањем пречанских особа, нападајући их као издајнике хрватског народа и слично. Треба добити у своје руке редарство; додуше је „Споразумом” политичко редарство остављено државној заједници, али то не смета да се *via facti* добије надзор редарства.

Дирање у оружништво и војску је тешко, јер су Срби ту врло осетљиви, па би изазвало реакцију. То треба на други начин поткопати. Нека се код тога употребе прокушане методе из аустроугарског времена. Посебно треба пажњу посветити да наши присташе као војни љечници заузму важне положаје у војним установама. По њима ћемо слабити војску и рушити дисциплину у њој. Свакако треба организовати нашу снагу. Њу треба даље развијати и јачати по селима и градовима. Њу ћемо представљати као помоћницу код чувања реда и мира. Настојат ћемо да власти добију повјерење у Заштиту. Она ће на тај начин доћи до сазнања војне организације. Али њу треба будно чувати од утјецаја српске војске. Њезино организовање треба се равнати по методама бившег хрватског домобранства, да буду исти називи, исте ознаке, исте заповиједи итд. Посебно пазити пак на дух Заштите, као и истицати дух хрватског народног покрета за посебне хрватске циљеве.

XII

Наши присташе морају од сада у времену своје службе судјеловати у разним парадама државне заједнице. Нека то не заведе наше присташе ни најмање. Они ће код тога тако наступити, да буде широким народним слојевима видљиво, да они то чине јер морају, али не од своје воље. Код таквих свечаности настојат ће се да се број представника сведе на најмање, а они ће се ограничити само на пасивну присутност. Треба избјегавати свако српско манифестовање и код тога неће се издавати ни прогласи ни позиви на судјеловање. Треба мало по мало учинити да нестане прославе Видовдана, а прославу краљевог дана треба уприличити као чисто службену, без судјеловања народа, а тако исто и још у јачој мјери сужавати прославу првог просинца. Организацијама као нпр. Соколу, када приређује своје прославе, треба правити сметње, особито их треба заспечавати да своје прославе врше јавно.

XIII

Треба увијек истицати да је стање „Споразума” само први ступањ, први за постигнуће даљних и виших циљева. Зато увијек треба говорити и спомињати слободну и независну самосталну Хрватску итд. Нека се увијек говори о хрватским интересима, о хрватским народним правима, хрватској дужности итд. Хрватске народне масе нека су будне увијек. Њима треба увијек спомињати хрватско народно заступништво, хрватске народне заступнике, хрватски Сабор (који ће доносити самосталне одлуке – Бобан, стр. 424) итд.

XIV

Наше противнике треба оштро (жестоко – Бобан, стр. 424) нападати, приказивати их као корупционаше (носиоце корупције, оштећивања хрватских интереса – Бобан, стр. 424), плачкаше и крволоке хрватског народа итд. Треба омаловажавати њихова дјела, њихову штампу прешућивати и ругати се, извртати их смијеху и порузи.

XV

Држећи се горњих упутстава ми ћемо изабрати сваку коњуктуру за наше циљеве. Међународна ситуација иде нама у корист. Руши се систем Вер-

саја, а Југославија је умјетна творевина тога система. Наше ће водство балансирати између Осовине и демократије. Имамо људе за једно и друго. Главно је да се руши Југославија. Код тога нас у велико помаже католичка црква с једне стране и међународни комунизам с друге стране. Треба свагдје уздизати католичанство као главни браник Хрватске. На православну као византинску културу треба наваљивати и истицати да су специјалне одлике.

Ових се упутстава треба строго придржавати и нека их позвани тумаче на згодан начин својим присташама. Треба их држати као строго поверљиве и тајне. За то одговарају вође месних организација. Упуте пак дат ће сви хрватски заступници.

Напријед сви за слободну и независну хрватску државу!

Вјера у Бога и сељачка слога!"

Да је ова „Окружница” тачна довољно је навести неколико примера писана тадашње штампе у Бановини Хрватској:

„Хрватски лист”, од 29. августа 1939: „Иако у том погледу није све учињено, већ је формирана само Бановина Хрватска, потписана је Уредба која омогућује да се у том правцу пође даље. Разлози су били јасни. Није се хтјело дирати у Босну, дирати у питање босанско-херцеговачких муслимана. То исто вриједи и за Војводину. Ријешење тих питања остављено је за доцније”.

„Хрватска стража”, од 28. августа 1939 – „Ускрснуће Бановине Хрватске значи први пораз лажног југословенства...”

„Сријемски Хрват” у броју од 31. августа 1940 – „Оснутак Бановине Хрватске значи прву степену, то јест, почетак остварења хрватског народног програма”.

„Хрватски Дневник”, од 28. августа 1939 – „Хрватска неће моћи држати на своме подручју становити број појединаца који су оријентирани неповјерењем према хрватском народу, а неће моћи ни плаћати мировине јер је ни-су ни заслужили”.

Тако је писала службена хрватска штампа о Споразуму по страначким директивама. Био је то пут који ће се убрзо осетити 6. априла 1941. године, кад ће доћи до распада Југославије и стварања Независне Државе Хрватске која ће по својим усташким и клерофашистичким злочинима ући у посебне анале XX века.” (исто; стр. 119-126)

Лучић поставља питање – да ли Срби „носе” део кривице?

„Можда је најбоље одговоре на та питања дао Слободан Селенић. Ево шта је једном приликом рекао новинару Ратку Кнежевићу: „Коминтерна је потпомагала разне националистичке и терористичке покрете у Југославији – од усташа до ВМРО. Она је правила своје обавештајне центре у Загребу, а не у Београду. У Коминтерни су, уосталом, владали припадници побеђених народа у Првом светском рату: Мађари, Бугари, Немци. А зна се где су били Срби као победници... Српски народ је, по Коминтерни, представљен као реакционаран и та је флоскула остала до дана данашњег”.

Ово рече Слободан Селенић, а његово је мишљење да су и сами Срби допринели овоме. На питање новинара: „Значи, на примеру вашег оца, Срби су се одрицали српства у корист Југославије и југословенства”, Селенић је одговорио: „Да, и то је трајало годинама. Доскора, јер су изгледа увидели

да је та њихова нација, тај народ, да је сапет, да је направљена не једна, него милион мрежа око ње. Тек сада, они су почели схватати да су се одрекли свог у име нечег што је фиктивно, почели су да схватају где им је историјска грешка”.

Новинар је даље питао: „Али та грешка, чини се, усвојена је изнутра”, а Селенић је казао: „И изнутра, а била је наметнута. И то лако наметнута, јер је српска душа била широка, широка за све наше народе. А ми смо пристајали на то наметање. А то наше пристајање је било баш у овом: што смо сами у нашим очима и срцима имали једну метафизику и ирационализам метафизике. Ми смо презирали и државу и нацију. Презирали смо све национално: и песме, и химну, и заставу, на један начин, све смо потиснули. И нашу историју, и наше битке, све смо то сузили, заборавили, постали смо сужењени људи, огољени, и зато смо били жртве манипулације, која је, кажем, имала у нама добру подлогу. То су, ето, биле историјске грешке Срба, српских комуниста”.

Све те политичке игре одговарале су Коминтерни, то јест Комунистичкој партији, а и Ватикану, то јест клерофашистима и усташама.

Завера против српског народа од стране Коминтерне и Ватикана добро је била замишљена. Хрвати су, наоружани мржњом против Срба, били спремни да одиграју улогу која је била креирана у иностранству. У оба случаја, код Ватикана и код Москве, Хрвати су имали ковертиран потез. Срби су имали улогу жртве геноцида или топовског меса у сукобу такозваних четника и партизана. Хрвати су у овом предстојећем рату лукаво типовали на више страна. У случају победе сила Осовине имали су Павелића, у случају победе и окупације савезника спремали су Мачека или Степинца. Да су дошли Совјети – имали би Хебранга. Јосип Броз, такође Хрват дошао је као решење коме се нису надали. Својом политиком омогућио је Хрватима да се из усташког и домобранског табора престоје у комунистички и да тако „заслужно” заузму место у историји нове Југославије. Но, Хрвати су и под њим имали шансу да убијају оне исте људе које су на почетку рата отерали у шуму својим акцијама у име НДХ! Срби су били – како год се окрене – прогањани, било као православци или ако нису хтели да буду комунистички оријентисани. А многи од њих то нису могли јер је партизански покрет у НДХ имао много елемената антисрпског.” (исто; стр. 126-127)

„У рушењу државе хрватски националисти који су иступали са сепаратистичких позиција у робијашницама старе Југославије налазили су у комунистима своје саборце. Повезивала их је разбијачка политика. Усташе и комунисти поред стране директиве да треба да разбијају Југославију имали су још једну заједничку платформу, а то је теза о „великосрпском хегемонизму” којом су придобијали друге сепаратисте: Шиптаре, Мађаре, Немце-Фолксдојчере, Македонце, Црногорце (зеленаше).

Звонко Ивановић Вонта, у књизи „Хебранг” којом покушава да рехабилитује овог комунисту и хрватског националисту пише:

О тој сарадњи у борби против великосрпске хегемоније рећи ћемо нешто више. На робији у старој Југославији, та је сарадња била врло честа, чак су и многи франковци и хаесесовци (који су се на робији називали – „хрватски народни борци”) постали касније комунисти, неки су као такви били већ ома запажени.

Познато је да је Моша Пијаде добро сурађивао с Јуцом Рукавином (касније усташким пуковником) у заједничком одбору „Заједници политичких осуђеника хрватских националних револуционара, македонских националних револуционара и комуниста.” (исто; стр. 129)

„Навест ћемо што о Јуци Рукавини свједочи Милован Ђилас, који је био против Хебранга још за тих робијашких дана. У својим мемоарима, Ђилас, између осталог каже:

Међу многима који су прошли кроз Аду циганлију (велики затвор који је за вријеме старе Југославије био на том савском отоку код Београда), била је и велика група усташа из Лике. Њихов вођа био је Јурај Јуцо Рукавина, у Другом светском рату усташки пуковник и организатор покоља Срба у Лици... Ова група била је састављена углавном од сељака из Лике, који су били бистри и примитивни, поштени и, изнад свега, сиромашни... Њихов сељачки разлог за сукобљавање са београдским режимом био је другачији од оног којег су имали интелектуалци у усташком покрету. Они су тражили посао и бољу перспективу живота, што им „српска влада” и „српски жандари” нису хтјели дати... Фашистичка идеологија усташа тада још није била у потпуности развијена... Такођер још нису... усвојили назив „усташа”... називали су се „хрватски националисти” (касније) под комунистичким утјецајем – „хрватски народни револуционари”... Централни комитет (КПЈ) и Коминтерна подвлачили су важност кооперације с „националним револуционарима” у појединим подручјима земље... Рукавина и ја смо постали прави пријатељи, што није била изнимка. Други комунисти спријатељили су се с „националистима” и таква пријатељства често су преживјела затворске године.

Звонко Иванковић Вонга, пише:

...Бивши робијаши Јосип Јапунчић Јапа и Шиме Бален (касније вијећник ЗАВНОХ-а и АВНОЈ-а) изјавили су аутору – да је на робији први пришао тим „усташама” (устаницима!) Петко Милетић, који их је назвао „пушкаљикама” и узимао као примјер како треба обрачунавати с режимом. Ђилас пак, у наведеном своме свједочењу, каже да је Јуци Рукавини одбрану за суд саставио нитко други него проф. Сима Марковић, један од првих секретара КПЈ, познат као вођа „десне фракције”, без слуха за национално питање угњетених народа у старој Југославији. Па ипак, специфични односи на робији носе своје. По Милатовићевим критеријима, сви би ти комунисти прошли и горе од Хебранга!

Како свједочи Ђилас, такођер у својим мемоарима, када је Јуцо Рукавина за вријеме рата на улици (у Загребу) срео комунисте, које је познавао с робије, он их није пријављивао... Кад је Загреб ослобођен (у свибњу 1945), наше су га власти ухватиле (савезници су га предали нашим властима 17. 5. 1945) и ликвидирале. Није тражио ништа, нити је ишта очекивао.

Према свједочењу Владимира Фрајтића, Јуцо Рукавина је осуђен у нормалном поступку на смртну казну. Прије извршења смртне казне посетио га је Хебранг, у пратњи Ивана Стеве Крајачића и Фрајтића (као тјелохранитеља) и разговарали су „робијашки”: Рукавина је казао да се не жали на судбину, али моли да му заштите породицу као невину. Хебранг му је то обећао и, касније, обећање извршио.” (исто; стр. 130-131)

„Вјенцеслав Ценчић, аутор књиге „Енигма Копинич” пише:

Када је 1948. године отворена истрага против Андрије Хебранга, многе његове дјелатности још из првих дана рата изашле су на видјело. Тако је утврђено да је он још у казниони у Сремској Митровици, пред рат, склопио пријатељство с Ахметом Љубљанкићем, који је као франковац био осуђен на осам година робије. Хебранг је крио од својих другова везу с овим и другим франковцима, посебно када је ту везу обновио у данима стварања НДХ. Он се тада нашао са Љубљанкићем, и према исказу самог Љубљанкића, Хебранг је рекао да сви робијаши – франковци треба да активно судјелују у стварању НДХ и преузму власт. Љубљанкић је постао агент усташке полиције и по савјету Хебранга уселио се у стан једног богатог Жидова, чија је породица избјегла. У то вријеме Хебранг станује код другог франковца, познатика са робије Владимира Фрајтића, такођер усташког обавјештајца. О томе, наравно, не обавјештава никога у Партији.

Копинич каже да је упозоравао на то руководство КПХ. Али они нису ни повјеровали, нити интервенирали.

„Када сам са Бакарићем, а касније и са Кончаром говорио о мојим сумњама у Хебранга” – каже Копинич – „рекао сам им да он станује код најкорјелијих франковаца, усташких агената. На то ми је Владо (Бакарић) одговорио:

’Ти сумњаш у све, па то су му пријатељи из Митровице.’

Одговорио сам му реско:

’Лијепо, богами, Владо, нисам знао да су усташе и франковци пријатељи нас комуниста.’”

Међутим Владо Бакарић, један од стратега послератног комунистичког покрета – имао је разлоге да буде благонаклон, јер и њему је живот спасен од усташког агента.

Тибор Вашко, агент усташке полиције који је многим дошао главе објаснио је свој однос према Бакарићу:

„Ја сам чувао своју главу, па сам и многе познате комунистичке личности, какав је, нпр, био др Владимир Бакарић, успио уврстити у своје свједоке, који би ми помогли ако пропадне НДХ. Тако сам, негдје 1941, мислим у новембру, срео др Бакарића у Горњем граду. Пришао сам му и рекао да знам тко је он и што је у Партији, и савјетовао сам му да бјежи из Загреба, јер имам налог да га хапсим. И видите, његова изјава на моме суђењу, а посебно изјаве које су дали Јосип Копинич и инжењер Звонко Морић, помогле су да ми се смртна казна преиначи на двадесет година робије, односно да се након седамнаест година нађем на слободи.” (исто; стр. 132-133)

„Директива Коминтерне годинама је била: рушење Југославије! Циљ је био стварање низа болшевичких република које би политички али и економски биле привезак СССР – у.

Директива ватиканске империје годинама је била: рушење Југославије! Циљ је био стварање низа католичких или у првој фази „унијатских” држава које би политички биле везане за Римску цркву.

Москва и Ватикан су значи имали исти план, али различит циљ. У првој фази били су на истом колосеку – и тада су комунисти шуровали са усташама

против Југославије. Из те фазе је уговор из Сремске Митровице – кога се сада стиде и комунисти и усташе.

Да подсетимо, друга тачка гласи: „Вођство југословенске Комунистичке партије, свесно своје улоге, признаје да се Балканско полуострво неће тако дуго моћи комунизирати, док се Српству и православној цркви не сломе кичма...”

У трећој тачки уговора пише:

„...Вођство Комунистичке партије сматра хрватску усташку организацију као важног фактора и као помагача у уништењу постојећег стања, у постизању усташких идеала обећава сваку своју помоћ...”

Срби су тим уговором били одређени за кривце, но за хрватске шовинисте та кривица датира још пре Југославије и тадашње „српске хегемоније”.

Прогони Срба спровођени су и пре НДХ, а нарочито после 1900. године, када су ударени темељи клеронационализма.

После Павелићевог програмског говора на Марковом тргу, 21. V 1941. године, уследила је агресивна шовинистичка кампања коју су водили истакнути усташки функционери и чланови владе, тумачећи народу нову политику, која је у себи садржавала и подстицање мржње према свим „странцима” на хрватском тлу. Међу најактивније политичаре у тој кампањи треба издвојити Милу Будака, Милована Жанића, Младена Лорковића, Мирка Пука, Андрију Артуковића.

Срби су као народ проглашени кривим у НДХ јер је нова власт морала да стекне „углед” код народа тиме што ће казнити „кривце” за лош друштвени положај хрватског сељака, који је представљао већину становника ове тзв. државе. Србе је требало казнити и као носиоце „великосрпства”, „унитаризма”, „хегемонизма”. Усташе су заправо морали да изврше обећање које су давали током своје емиграције, током своје борбе против Југославије. Да нису то учиниле, многи који су примили ту антисрпску идеологију, која је пријала хрватским шовинистима – постали би разочарани! Друго, свака нова власт, да би стекла подршку мора да обави експропријацију имовине неке класе, или расе, нације, у име „правде”, „равноправности”. Жртвени јарци у Немачкој били су Јевреји, а у НДХ углавном Срби и Јевреји; Роми су страдали у име неке расно-социјалне чистоте. Пљачкањем имовине српског и јеврејског народа, омогућено је сиромашним, али и похлепним присталицама нове усташке власти да побољшају свој положај. У тој свеопштој похлепи, свирепости и експропријацији уз помоћ геноцида, нису заостајали ни римокатолички свештеници.” (исто; стр. 159-160)

2. Броз наложио бомбардовање Београда

Лучић истиче да је на Ускрс 1944. године Београд бомбардован по налогу Јосипа Броза Тита:

„На православни Ускрс, 16. априла 1944, само месец дана после писма којим је Броз пред Рузвелтом оптужио Србе, Михаиловића и Недића, изнад Београда су се појавили амерички бомбардери. Београд није био немачка база, него сматран отвореним градом од почетка рата. На дан тог великог хришћанског празника, српска деца, жене и стари људи испунили су све бе-

оградске православне богомоље молећи се Богу, поред осталог, и за победу савезника.

Док се српски народ тако молио, Београд су изненада обасуле савезничке бомбе, од којих је, на тај велики празник Христовог Васкрсења, поубијано на хиљаде српских жена, деце и стараца. То је настало као последица онога што је Броз тражио, а савезници под утицајем Енглеза учинили. Од ових злочиначких бомби бачених на Београд на Ускрс, 16. априла 1944. године, тачно три године после таквог истог бомбардовања које су учинили Немци 6. априла 1941. године, није погинуо ниједан Немац, али је у експлозијама тих бомби нашло смрт хиљаде Београђана, највише деце и жена.

Тако је на захтев Броза у српском Београду на Ускрс 1944, под кишом савезничких бомби нашло смрт мноштво Срба. Београд је био отворен град и у њему није било неке нацистичке војске која би била од већег значаја. Док је тако било са српским Београдом, на другој страни хрватски град Загреб није никад бомбардован током целог рата, иако је био пун наци-фашистичких активности, јер је био и центар Сила осовине за Балкан.

Да ли је овај злочин према Београђанима жиг којим је потврђен уговор комуниста и усташа у Сремској Митровици?

То су била сведочења оних Срба који су сматрани четницима, националистима и антикомунистима – бандом.” (исто; стр. 308-309)

3. Комунисти заташкавали клероусташки геноцид

Лучић указује да су комунисти заташкавали геноцид који су починиле усташе и католички клер, што значи да је политика Павелића и Броза била на истом путу.

„Ратни пораз обично је кроз историју значио – казну за поражене, чак и одмазду за крволоке! У Југославији коју је водио комуниста Јосип Броз Тито Хрвати нису одговарали за геноцид који су систематски спроводили над Србима! Тиме је комунизам на индиректан начин легализовао злочин геноцида! Деценијама је чак било онемогућавано и писање о злочину. На основу тога можемо да закључимо да је комунизам као систем у рукама Ј. Б. Тита одобрио злочин, јер је он у завери са Хрватима учествовао у њему!

Последица хрватско-комунистичке завере, која је заташкала злочин позивајући се на „братство и јединство”, је повампирење великохрватске идеје која крајем 1990. године, док ово пишем, поново се припрема да злочин понови!

Фрањо Туђман преузео је на себе улогу да настави посао који су започели Анте Павелић, Јосип Броз, Владимир Бакарић, Андрија Хебранг... Зато можемо да кажемо да Фрањо Туђман спроводи Павелићев тестамент... Не треба никада заборавити да је Фрањо био Титов партизан, који је догурао до генерала ЈНА...

Да ли је то случајно?

Колико још има оваквих официра Хрвата, муслимана...?

Ко још жели да спроводи Павелићев и Титов тестамент?

Ко још мисли да може убијати Србе без људске и божије казне?

Докле се сме опраштати а да то не буде издаја?”(Дејан Лучић; „Павелићев тестамент”, књ. 2, „Жиг комунизма”; Зрењанин, „Екопрес”, 2004; стр. 173-174)

„Почетком јануара 1942. г. Јосип Броз Тито, Хрват, пише ЦК КПХ:

„... Треба објаснити хрватском народу да је положај хрватског народа најтежи на Балкану, јер се успјело, благодарећи таквој пасивној политици вођа ХСС, да једна шака бандита на челу са Павелићем створи од једнога великога дјела хрватског народа оружје у борби против ослободилачке борбе народа Југославије и борбе против СССР. Љага због тога пада на читави хрватски народ, и кривицу за то носе и вође ХСС са Мачеком због свог пасивног става и свесне саботаже и кочења борбе хрватског народа против окупатора”.

Наравно, Тито овде сервира лаж, јер НДХ није створила шака бандита, већ елита хрватских националиста, и та је држава, таква каква је (значи геноцидна) вековна тежња хрватског народа, како је рекао Титов генерал Фрањо Туђман за кога је гласала 1990. године већина Хрвата. Тиме што су свој глас дали Туђману, који је настављач дела Павелића и Тита, Хрвати су потврдили да су у већини народ спреман да понови злочин геноцида према Србима!

Велики злочин Хрвати су спровели или потпомогли, а затим и заташкали колико им је то било у могућности!

Да видимо шта су Хрвати – комунисти учинили да не ометају Хрвате – усташе у злочину!

Аутор ове књиге својевремено је правио интервју са генералом Миланом Бастом. Интервју је завршен и није објављен, Баста је одустао. Из тог интервјуа ипак због историјске истине објављујем део. Милана Басту сам питао:

Хвалите се да су партизани били једна озбиљна војска, која је уз себе везивала многобројне немачке дивизије. Ако је то истина зашто неке од тих јединица нису нападе Јасеновац или бар конвоје који су довозили Србе у хрватску кланицу?

Милан Баста, Србин из Хрватске, партизан, генерал који се „прославио” учешћем у хватању немачких генерала крајем рата, али и ликвидирањем заробљеника по Титовом наређењу – на ово питање је одговорио „изокола”:

– Логор Јасеновац је крајем августа 1941. формирао Вјекослав Лубурић, на простору између реке Саве, Великог Сруга и Лоње. То је био веома мочваран крај, гдје се у највећем временском периоду стварало језеро, и ишло се само ријечним насипима. Партизанске снаге нису могле нападати логор на таквом мјесту, јер за то нису имале ни довољно снага нити средстава. За вријеме офанзиве која је отпочела 10. јуна 1941. дејствовало је око 40.000 непријатељских војника а Козару је бранио 2. крајишки (козарачки) одред, који је бројао око 3.500 бораца. После два неуспјешна покушаја продора из обруча, козарачки одред се по групама покушао пробити и спасавати самоиницијативно. У козарачкој офанзиви која је трајала преко мјесец дана, 60-70.000 људи, жена, дјеце и стараца су одведени у логор Јасеновац и тамо поубијани.

Није било таквих снага да надмаше јаке непријатељске снаге које би могле тада спречити одвођење народа у логоре. Чини ми се да је у логор Јасеновац највише народа одведено и ликвидирано у 1942. години. Одвођење народа у логоре, непријатељ је најчешће чинио у вријеме офанзива казних експедиција за чишћење терена. Тада су редовно биле концентрисане јаке снаге и нападало се најчешће изненада. Ни касније, када су наше снаге биле ојачале и нарасле у дивизије и корпусе, није се објективно могао планирати напад на Јасеновац. Прво, за тај напад су биле потребне јаке снаге, али што

је још важније имати десантна и друга средства за форсирање Саве од стране крајишких дивизија, а исто тако и славонске дивизије морале би наступати подводним лоњским пољем, што би било свакако неизводљиво. Не би био проблем савладати, ако би се могло прићи најважнијим тачкама логора, непријатељске снаге најчешће једног пука усташке обране да је приступ бољи и да тај логор није на средокраћу главног магистралног правца Загреб – Славонски Брод, одакле за 3-4 сата могу у Јасеновац стићи мотомеханизоване њемачке дивизије. Мислим да је Јасеновац раније било веома тешко, скоро немогуће, заузети без огромних жртава и доживљавања неуспјеха. Нисам нигдје прочитао, али сам приватно чуо да је о ослобођењу логора Јасеноваца било говора у штабу V крајишког корпуса, али се последице свестране анализе одустало од те замисли, као неизводљиве... – рекао ми је генерал Милан Баста.” (исто; стр. 174-176)

„У писму политичког комесара Главног штаба НПО одреда Хрватске, од 31. децембра 1941. године, упућеном политичком комесару Кордунашког одреда, стоји и ово: „Неисправно је Павелићеву Хрватску напосто означити фашистичком државом. Она је у првом реду потлачена и поробљена земља под страним окупаторима, а потом су ови њом почели владати, својим методама. Стога ми и не стварамо само антифашистички фронт, него и фронт националног ослобођења. Зато и ова карактеристика је од основне важности.”

Значи, према мишљењу Хрвата-комуниста за злочине према Србима нису криви Хрвати, већ „окупатори”. Познато је, међутим, како су Хрвати дочекали окупаторе као ослободиоце, па је неправедно ту љубав прикривати и „прљати је”! Злочине према Србима нису чинили ни приближно Немци – колико „браћа” Хрвати!

Да је хрватско антисрпство било присутно и у Главном штабу Хрватске, потврђују следећи редови.” (исто; стр. 176)

„Партизански командант другог батаљона, Другог крајишког одреда, данас пуковник ЈНА у пензији, Мирко Пекић, објашњава зашто 1942. године није изведен напад на Јасеновац, где је током рата убијено преко 700.000 претежно Срба. (Овде није урачунато убијање у другим логорима и по селима где је масакрирано око 300.000 Срба)

„Моја јединица налазила се на територији села Маглајци испод Козаре. Био је мај-јуни 1942. кад нам је у јединицу стигао један бегунац из јасеновачког логора који се неким чудом успео спасити. Звао се Душан Ђулум.

Био је измучен и јадног изгледа. Причао нам је детаљно шта се дешава у логору.

„Ено, и сада убијају ваше Козарчане, спасавајте људе ако бога знате”, вапио је Душан.

Дао нам је исцрпне податке о свему: колико има усташа, наводио је цифру од око стотинак кољача, детаљне положаје усташких „бојни” и све друго што нас је интересовало.

Истог тренутка синнула ми је кроз главу идеја да са својим батаљоном нападнем логор. Имао сам 300 сјајних бораца, изузетних људи, храбрих да бољи не могу бити. Уз то, знао сам да су многим од њих породице и сви најдражи у логору или на путу ка њему. И моји су били заробљени и могао сам

сада сигурно да знам да су у јасеновачком логору. Ваљало је исто тако претпоставити да ће моји борци дати све од себе да заузму и униште логор.

Одмах потом одем у Штаб одреда, који је био у близини манастира Моштанице на Козари. Тамо у договору са Бошком Шиљековићем, његовим братом Милошем, Чочем и Шошом, одлучимо да без поговора нападнемо логор. Да је то права ствар и једино решење, ту није било никакве дилеме.

Акција је била планирана тако што бисмо прешли реку Саву, која је у то време била изузетно плитка – буквално се могла прегазити. Дакле, форсирање реке било је, захваљујући таквим условима, врло лако. А план да их нападнемо преко Старе Градишке био је тактички потез и примена изненађења. Са босанске стране требало је да делују борци са тешким митраљезима. Основна идеја била је да побијемо кољаче, срушимо жице и пустимо народ. Велика ствар је било и то што су многи од нас родом из тих крајева Босне и сви борци су знали готово сваки детаљ на том терену, сваки грм, поток, што би се рекло сваки камен...

Наравно, морали смо да обавестимо главни штаб Хрватске, јер је то њихова територија, и да их уједно замолимо за помоћ, да нам евентуално пресеку надирање усташких трупа са њихове територије. Ваља напоменути да овај услов, заправо тражење њихове помоћи, и није био нарочито битан. Значајније је то било као нека заједничка операција, пре у смислу јачања нашег заједничког отпора.

Убрзо из штаба обавештавају ме да смо добили негативан одговор главног штаба Хрватске са одговором: Не слажемо се, никако нападати, ми вам не можемо помоћи...

Шта је даље писало у саопштењу не знам, о томе зна много више Бошко Шиљековић, који је лично примио поруку. Ја говорим као војник и командант батаљона о постојању реалне могућности да уништимо тај логор смрти који ће нам касније однети неслућени број жртава. Лично сам био згранут одговором и образложењем које ми је Бошко пренео.

Данима сам размишљао шта да радим. Хтео сам да самоиницијативно са својим батаљоном кренем у логор. Мало је фалило да то учиним, и ако ишта себи замерам, то је што нисам то учинио. Био бих вероватно стрељан и у случају успеха и у случају неуспеха. Али све више ме прогања тај неостварени план. Готово да се осећам одговорним иако се то не може никако рећи, јер су о свему одлучивали штабови, па и ово је била њихова надлежност. Сигуран сам да смо свесно обманути, преварени. Шта још друго рећи. То је била издаја српског народа и свих часних и недужних људи који су тамо настрадали. Неко је јасно и недвосмислено желео да ми тамо организовано умиремо и да нас има што мање.

Као војник, уверавам вас да је план за уништење логора био врло реалан и добро осмишљен, а представљао би за нас једну од уобичајених акција.

Какав Гестапо, какве приче о стратешки толико добро лоцираној и неосвојивој територији логора! То су приче за малу децу. Неумољива је била извршна команда која нам је рекла НЕ.” (исто; стр. 176-178)

„Уговор који су потписали у затвору усташки и комунистички лидери најбоље је функционисао по основи антисрпства. Многи историчари тај уговор

проглашавају неважећим или непостојећим. Међутим, однос према јасеновачком логору у коме су сатирани Срби тај уговор потврђује. Хрватски комунисти, међу које свакако спада и Јосип Броз, са својим сарадницима Хебрангом и Бакарићем нису дозволили да партизани униште логор и зауставе геноцид Срба.

Новинар Срето Драгаш, у „Свету” открива ко је спречио напад партизана на Јасеновац.

Један од партизана који је требало да учествује у овој акцији, Милан Кевић, говорио нам је о плану „Савом више не плове лешеви”.

Милан Кевић је првоборац, курир и бомбаш славног команданта Николе Демоње и најмлађи официр Народноослободилачког рата. Постао је поручник када му је било четрнаест година. „Вашигтон пост” је тих ратних година записао да је поручник Милан Кевић и најмлађи официр у савезничким армијама.

Кевића је у рату страдало осамдесет четворо, многи баш у Јасеновцу. Године 1943. предложио је свом команданту Николи Демоњи да се нападне Јасеновац.

Предлог је одбијен. Али...

– Прошло је два-три дана од тог разговора кад сам се вратио из Калника са задатка и нађем мој штаб у селу Врховци код Псуња. Ту затекнем Демоњу који ми сав озарен каже: „Чуј мали, одлучили смо да нападнемо Јасеновац. Само ником ни речи” – оштро ме упозори Демоња.

Дакле, иако се радило о веома конспиративном задатку, мислим да ми је Демоња то поверио зато што је знао да су моји најрођенији у логору. Уосталом, био сам без лажне скромности одличан бомбаш и надасве веома поверљив курир. Знао је Демоња да ми је био узор као ратник. Никада нисам волео неког као Николу Демоњу. Његова одлука да нападнемо јасеновачки логор просто ме распаметила. Видео сам већ себе како улазим у логор и затичем своју родбину, поносно им отварам капије да иду својим кућама. Ноћима нисам спавао размишљајући о акцији и себи дајући неслућену важност. Убрзо се приступило разради плана. У свакој комбинацији чланова штаба било је вечно присутно питање како да поступамо са ослобођеним логорашима, за које смо знали да не могу ни да ходају а камоли да беже. Послали су ме у болницу б/5 Б у Папук са још два војника да доведемо Николу Губарева, капетана и партизанског лекара. Вратили смо се тек увече у штаб, лекар је ушао у шатор, а ја сам стајао испред са наредбом да никога не смем пусти унутра. Чуо сам јасно Демоњин глас: „Друже капетане, шта мислите како да те измучене људе спасимо ако будемо у ситуацији да их поведемо”.

Лекар је стрпљиво објашњавао да је сигуран да су људи у логору стравично изморени и веома исцрпљеног организма. Али, ако виде да су слободни и да су спасени то ће им дати снагу. Само, упозоравао је лекар, не смете да им дајете никакву храну, већ евентуално по две-три коцке шећера.

Касније се све одвијало по плану. Штаб је одлучио да се нападне логор, а операција је добила и шифру: „Савом више не плове лешеви”. Одлучено је да се одмах приступи конкретним задацима. У операцији је требало да учествује око 150 до 200 бораца, оних најспособнијих, који су владали и одређе-

ним вештинама, попут једног борца кога смо звали Кинез и који је сјајно баратао ножем. Могао је на великој удаљености да погоди прецизно сваку мету. Обука је извођена на Равном камену, а са борцима су радила четири инструктора. Једна група се обучавала за напад на телефонске и електрообјекте; друга за ликвидацију Немаца; трећа група за ликвидацију страже и усташа који су се налазили у баракама. Опште мишљење је било да су усташе разуларена и недисциплинована руља која се опијала и оргијала у логору. Сигурно нису могли никако претпоставити да би неко могао да их нападне. Ми смо имали аутоматско оружје, изузетан мотив и, као главно, потпун увид и информације шта се све дешава у логору и каква је непријатељска снага.” (исто; стр. 178-179)

„Никола Плећаш тврди да се Владимир Бакарић налазио на територији Лике и Кордуна међу самим устаницима, али је у исто време држао редовне и тесне везе са усташком организацијом у Карловцу. Уска сарадња са усташком организацијом и заједничка борба против надмоћнијих Срба у Београду, била је једна од предратних смерница КПХ. Тако је Павелићева Хрватска била једина нацистичка земља на свету, у којој, после напада Хитлера на Совјетски Савез и током Другог светског рата, нису хапшене вође Комунистичке партије. Тако ће сви високи руководиоци КПХ бити нетакнути и преживети рат, осим појединаца које је Партија сама решила да ликвидира, као што су били Раде Кончар-Брко, Станиша Опсеница. Истовремено, кроз ратну ватру ће изгинути 90 одсто четничког вођства, а током рата Хрвати-усташе убиће преко 600.000 Срба и Хрвати-комунисти ликвидираће око 250.000 опет само Срба, и једни и други из истог разлога, да би свој „хисторијски простор очистили од влашке гамади”.

Да ли су Срби били у Хрватској током рата од комуниста третирани као опасан „великосрпски и четнички” елемент?

Никола Плећаш то објашњава у свом дневнику:

– Док сам био у партизанима мене је највише болело што партијци нису испитивали прошлост ниједног Хрвата, док су за сваког Србина истраживали све детаље из ранијег живота, поред осталог шта је радио пре рата, за кога је гласао, где је живео, с ким се дружио итд. Ником у партизанима, није сметало што је у мају 1941. Владимир Бакарић апеловао на чланове КПХ да се својски ставе на расположење властима нове тзв. Независне Државе Хрватске и да помогну завођење реда, рада и мира у њој. Исто то је препоручио свима Хрватима и др Влатко Мачек, вођа ХСС. Доцније, кад су четници претили да претворе у прах целу хрватску државу, Бакарић је одлазио међу њих и певао с њима четничке борбене песме, и ни тада ни касније нико није постављао питање о његовој прошлости. А кад су хрватски комунисти успели, инфилтрацијом и триковима, најпре помоћу прикривеног, а мало затим и јавног терора, да преузму контролу над бројним оружаним четничким јединицама, Бакарић је наставио шуровање са усташама и, у договору са Хебрангом, водио преговоре са Павелићевим маршалом Кватерником о узајамној помоћи за борбу против српских четника.

По једном споразуму ове тројице, Кватерник је доставио три вагона муниције и оружја комунистичком штабу за Лику, а пре тога упознао са овим

споразумом Павелићевог министра војних послова др Младена Лорковића који га је одобрио, па су и оружје и муниција испоручени на Каменском у надлежност ОК КПХ за Лику, преко секретара комитета Јакова Блажевића. Том приликом сусрели су се Хрват-комуниста Иво Рукавина и његов полубрат усташа Јуцо Рукавина, највећи убица Срба Лике у прошлом рату. Пред ове двојице, овом кратком састанку присуствовали су Јуре Неглић и Томо Никшић, и том приликом Блажевић се захвалио усташи Рукавини на „резонском” понашању према Србима члановима КПХ, па је Јуцо Рукавина упитао за Милована Ђиласа, са којим се упознао у затвору у Лепоглави, и испоручио му поздрав.” (исто; стр. 260-261)

„Иако је званично, однос између партизана и усташа био крвнички, има и на тој страни неколико момената које треба поменути: Владимир Назор, хрватски песник, певао је химне Павелићу, отишао је затим партизанима, где је певао химне Титу. Вајар Аугустинчић извајао је са много заноса бисту Анте Павелића, да би касније са истим заносом вајао бисту Јосипа Броза Тита.

Заробљени хрватски усташки одред под командом Марка Месића Сојети нису ликвидирали, него су од тих људи створили „југословенску дивизију” под Месићевом командом која је, 1944. године, дошла као окупатор у Србију; југословенски комунисти нису га узимали на одговорност. Вјекослав Крижанић, Павелићев генерал, два пута одликован од Павелића, постао је партизански генерал. Јаков Макиједо, Павелићев генерал, који је био командант усташких снага у Мостару, постаје Титов генерал. Пуковник Пирц, командант Павелићевог ваздухопловства, прешао је комунистима. Било би погрешно веровати да је ово било случајно: још 1936. године склопљен је у Сремској Митровици, на робији, споразум између комуниста и усташа о сарадњи. Склапали су га др Миле Будак и Моша Пијаде... Капетан Чукаловић, југословенски активни официр, заробљен 1941. године, вратио се из заробљеништва пошто је изјавио да је Бугарин. Ступио је у бугарску војску као Чукалов и био окупаторски официр у Србији. После рата био је комунистички војни аташе у Лондону са именом Чукаловски.

Интереси окупатора и југословенских комуниста у односу на Србе, подударали су се: циљ је био уништавање отпорности српског народа. Тито и Александар Ранковић, у име ЦК КПЈ, издали су, 14. децембра 1941. године, инструкцију члановима партије за Србију. У њој, поред осталог, стоји: „Јасно је да се на тај начин окупља један реакционарни великосрпски центар, који ће одиграти водећу контрареволуционарну улогу на Балкану. Нема сумње да је најодлучнија борба против тога центра главни политички задатак наше Партије”.

Пошто су током рата Хрвати, предвођени Павелићем, извршили геноцид над Србима, једина алтернатива да се извуку без казне било им је прелажење у партизанску војску код Хрвата Тита.

По процени др Ивана Авакумовића, додатни мотиви су били:

„Страх од немачке и усташке полиције, инфилтрација комуниста у оружаним снагама НДХ, неизвесност по питању исхода рата у свету и грађанског рата у окупираној Југославији и убеђење да ће победа Драже Михаиловића довести до истраге и кажњавања свих оних официра који су се ставили

у службу окупатора, допринели су ставу ишчекивања код домобранских официра све док им није постало јасно да ће савезници победити Хитлера и да су Черчил и Стаљин за Тита а не за Михаиловића. Онда су наступила масовна дезертирања из домобранских и усташких редова, која су узела такве размере да је совјетски радио, 6. априла 1944, могао да се хвали да је 80.000 бивших Павелићевих официра и војника већ прешло на страну партизана. У другој половини 1943, читаве јединице НДХ напуштале су Павелића и укључивале се у борбу коју је Тито водио не само против окупатора него и против Михаиловићевих одреда у истим пределима у којима су се 1941-1943. ти домобрани и усташе тукли под Павелићевом заставом против четника.”

Јасније речено, Хрватима усташама и домобранима, је прелажењем у партизанске редове опроштен злочин према Србима, опроштен им је геноцид, крв стотина хиљада српске деце, мајки, очева, опроштене су им све јаме напуњене лешевима Срба. Титу су такви војници, злочинци, били и потребни, јер је у будућности желео да их користи поново против Срба, да би извео „револуцију” и завођење своје личне диктатуре.

Побегуље усташе, крволоци Павелића постали су крволоци Тита.

Убијање Срба је настављено!

Наводна кривица Срба била је иста: хегемонисти, четници, издајници...” (исто; стр. 277-279)

4. Блиске везе Тита и Ватикана

Ево још једне парадоксалне чињенице – Тито је био у одличним односима са Ватиканом. У прилог овој тези већ смо цитирали Смиљу Аврамов која, поред осталог, истиче да би озбиљно требало испитати позадину тих односа, а сада наводимо и податке које износи Вјекослав Цврље, бивши амбасадор СФРЈ у Ватикану, а који сведоче о блиским везама између Тита и папе Павла VI. То је још једна потврда чињенице да Ватикан није био гадљив на комунизам ако су интереси били истоветни. Уосталом, Ватикан није био гадљив ни на шта и користио је сва средства да оствари своје намере.

„Папа Павао VI је давао подршку Титовим мировним иницијативама и политици несврстаности. Предочавао је председнику Никсону у два наврата, 1969. и 1970. улогу СФРЈ и председника Тита у акцијама за мир и истицао да је независност Југославије од опћег интереса као фактор европске и свјетске равнотеже и стабилности. Указивао је на Титов утјецај у свијету несврстаних, на његове могућности за допринос миру на Блиском истоку и другдје. Истицао га је као државника који заслужује симпатије и повјерење и као доброг познаваоца међународних проблема.

Чини се да је папа од свих државника највише цијенио Тита.” (Цврље; „Ватикан...”; стр. 322-323)

„Тито је био папин гост од 28. III 1971. Тада су га изван ватиканских зидина (на аеродрому „Сiampino”) дочекали и поздравили у име папе Павла VI замјеник државног тајника монсињор Venelli и други високи ватикански функционари.

Титов посјет 29. III 1971. први је службени посјет шефа једне социјалистичке државе папи и Ватикану. Прије тога су папу посјетили високи руко-

водиоци СССР-а, али као приватна лица. Сусрет Тита као лидера социјалистичке државе и папе као свјетовног суверена ватиканске државе и поглавара највеће вјерске заједнице имао је симболично повијесно значење.” (исто; стр. 337-338)

„Епилог минулих догађаја у југославенско-ватиканским односима догодио се за вријеме посјета које је као потпредсједник владе и савезни секретар за вањске послове Милош Минић учинио Ватикану и папи Павлу VI – 16. и 17. XI 1977. (...)

Минић је предао Титову поруку Павлу VI с изразима признања за папину политику мира. Папа је с највишим уважавањем и симпатијама говорио о међународној улози предсједника Тита истичући Титов голем допринос миру и сурадњи у свијету.

У Ватикану су опет као и 1971. за вријеме Титова посјета папи Павлу VI најпохвалније говорили о Титовој личности као једној од водећих личности наше епохе, протагонисту мира и покрета несврстаности и неуморном прегоацу за један хуманији свијет.” (исто; стр. 342)

XIV

ЈОВАН ПАВЛЕ II – НОВИ КРСТАШ У ПОХОДУ НА ИСТОК

1. Пије XII хоће интегрисану католичку Европу

После Другог светског рата дошло је до прегруписавања снага на светској политичкој сцени. Потези Ватикана увек су били усмерени на остваривање што веће доминације на глобалном плану. Постизање те доминације папа је видео у уједињавању европских католичких земаља.

Аврамов истиче да је Пије XII желео уједињену католичку Европу као брану комунизму и да је из тих настојања створена ЕЕЗ (Европска економска заједница). Учешће у овом пројекту су хтеле и САД. С друге стране, актуелни папа Рацингер, био је главни човек који је радио на стварању транснационалне дипломатије која би вукла konce из сенке, и из тих настојања је формирана Билдерберг група, о којој ће детаљније бити речи у наредном поглављу.

„Пије XII је сву своју енергију и неспорну дипломатску вештину усмерио у правцу модификације односа побеђених и победника. Био је одлучан противник сарадње западних сила са СССР-ом, и у великој мери допринео је разбуктавању хладног рата.” (Аврамов; цит. дело; стр 46)

„Хладни рат био је охрабрење за поражени Ватикан, а идеолошка борба двају антагонистичких блокова шанса за укључење у нову офанзиву. Са маргине 1945. године Св. столица се постепено почела укључивати у политички живот католичких земаља, да би почетком осамдесетих ушла у сам центар одлучивања о светским проблемима. Папа Пије XII покренуо је акцију на неколико паралелних колосека: у сфери теологије и политике, на организационом и дипломатском плану.” (исто; стр. 47)

„Прве идеје о потреби уједињења западне Европе потекле су од Пија XII. У помирењу двеју католичких земаља, Француске и Немачке, открио је темељ на коме треба изградити „нову Европу”. О томе је водио дуге разговоре са Вајцкером (Freiherm von Weizacker), који је све до капитулације Немачке 1945. био њен амбасадор при Св. столицу. У Италији је нашао снажан ослонац у Демохришћанској странци на челу са Де Гасперијем (De Gasperi), у Француској у Народно републиканском покрету, иза кога је у целости стајао Ватикан. Пије XII желео је да за време свог понтификата види интегрисану католичку Европу, као брану комунизму.” (исто. стр. 47)

„И поред непобитних историјских чињеница о сарадњи са силама Осовине, папа Пије XII у енциклици „Sacra Vergente Anno”, од 7. јула 1952, покушао је да убеди свет како Св. столица није била на страни ниједне ратујуће стране. „Рат против Русије нисмо одобрили” наглашавао је папа, чиме је у ствари желео да докаже како је Ватикан, сходно обавезама садржаним у Латеранским уговорима, током рата био неутралан. Међутим, у мери у којој су се заоштравали односи на линији Исток – Запад, папа је интензивирао политику уједињења католичких земаља. На сам Божић 1953. он је узвикнуо: „Зашто оклевати, циљ је јасан, јединствен и неопходан”. Није никаква случајност да је Уговор о Европској економској заједници потписан у „вечном граду” Риму 25. марта 1957. уз благослов папе Пија XII.

Поуздано се може тврдити да је Европска економска заједница, у првом реду, дело Пија XII. Немачка је третирана на исти начин као и победничке силе шест католичких земаља: Италија, Француска, Немачка, Белгија, Холандија и Луксембург оствариле су уједињење на економском и културном плану. Постојање протестаната у појединим земљама за Св. столицу било је занемарљиво. Чињеница је да на путу даљег развоја ЕЗ религија није имала примарну улогу, али и да је идеја уједињења потекла из Ватикана и да је папа до дана данашњег задржао снажан утицај у свим западноевропским интеграционим телима, посебно у Европском савету. Пије XII окупио је најбоље економисте тог времена који су, далеко од јавности, разрадили програм економског развоја, не у смислу аутархичне привреде католичких земаља, него њихове експанзије. Иницијатива папе наишла је на повољан одјек у САД. Председник Труман и две истакнуте фигуре америчког политичког живота Дале (John Foster Dulles) и Рокфелер (J. D. Rockefeller) изразили су разумевање за комбиновану стратегију политике и религије и спремност да финансијски учествују у реализацији овог плана. Истовремено је ватиканска дипломатија покренула преко „сиве еминенције” Јозефа Рацингера (Joseph H. Ratzinger) иницијативу да се оформи транснационална дипломатија која би деловала иза кулиса, из потаје. Из те замисли произашла је Билдерберг група.” (исто; стр. 47-48)

„После Другог светског рата, у сасвим другачијем контексту, Титова Југославија се поново нашла између непријатељски расположеног Ватикана и ништа мање непријатељски расположеног совјетског блока, али јој је пошло за руком да извуче предности покрета несврстаних и прилика које је нудио „хладни рат”: учинити положај једног блока што тежим да би се извукла помоћ од другог. Крај „хладног рата” ставио је тачку на такве могућности.

Док је на Истоку практично владао вакуум, Југославија се још увек суочавала са моћним непријатељима на Западу. Кад се Савезна Република Немачка пркосно оглушила о европске замерке подршци сецесије Словеније и Хрватске, Ватикан јој се одмах придружио (као и десничарска коалициона влада Аустрије). Најјачи подстрек овој политици дошао је од традиционалних снага немачког католицизма, нарочито снажног у Баварској, чији су богатство и утицај играли кључну улогу у избору Карола Војтила за папу Јована Павла II. Пољски папа био је идеална личност да води успешан крсташки рат против комунистичке власти у источној и средњој Европи. Поновно уједињење Немачке у виду преузимања Источне Немачке од Савезне Републике означава победу ове стратегије. Колапсом Варшавског пакта, католичке земље средње Европе ушле су у немачку сферу утицаја. Једини изузетак били су католички делови Југославије. Многи Југословени су сматрали да су далеко испред совјетског блока, па тамошње промене готово да нису имале нарочитог утицаја. Али с тачке гледишта Ватикана и Минхена, напротив, Југославија није била испред, већ иза, то је био посао који је тек требало што брже обавити.” (Донстон; стр. 124)

2. Јован Павле II – настављач политике Пија XI и Пија XII

Јован Павле II је изабран за папу уз помоћ католичке мафијашке организације Опус Деи (у једном од наредних поглавља детаљно је обрађена улога ове организације) и тадашњег кардинала, а сада актуелног папе Рацингера. Папа Војтила никада није крио своје амбиције и одмах је показао да га занима једино врх светске политике.

Кључан догађај који је утицао на усмеравање спољне политике најмоћније западне силе и прекомпоновање граница на Балкану било је успостављање савезништва на линији Ватикан – Вашингтон. Главни циљ овог савеза било је растурање источног блока. Ово је пресудно утицало и на судбину наше земље.

Смиља Аврамов истиче да је чињеница да велик број истакнутих светских политичара и аналитичара сврстава Јована Павла II у ред личности које су одлучујуће допринеле разбијању Југославије, довољна да му се посвети посебна пажња.

„Професор на Римокатоличком универзитету у Лувену (Louvain, Белгија), Торф, упоредио је режим који је у зидине Ватикана унео Јован Павле II са некадашњим совјетским режимом, а један италијански филозоф (Flores d’Arcais) као „највеће мрачњаштво овог века”. (Аврамов; цит. дело; стр. 58)

Објашњавајући како је дошло до зближавања Ватикана и Сједињених Америчких Држава, Аврамов каже:

„Војтила је одржао говор на Хардвардском универзитету 26. јула 1976, у коме је развио тезу да духовни вакуум који ће иза себе оставити комунизам, који је он посматрао само као пролазан феномен, мора бити испуњен хришћанством. Предавању је присуствовао и Бжежински (Zbigniew Brezezinski), у то време професор универзитета, који је после предавања водио дуге разговоре са њим, и нашао убрзо заједнички језик споразумевања о основним политичким опредељењима. Када је постао саветник за безбедност

председника САД Картера (Jimmy Carter) обавестио је Војтилу, са којим је остао у сталној преписци, да су САД вољне да помогну његову антикомунистичку делатност у Пољској, финансијски и у обавештајном смислу. То је био први корак у приближавању будућег папе и Вашингтона. Бжежински је у својству представника САД присуствовао свечаној инаугурацији папе Јована Павла II.” (исто; стр. 60-61)

„Формално иницијатива за избор Војтиле за папу потекла је од бечког кардинала

Кенига (Carl-Franz Konig) и америчког кардинала Крола (John Krol). Сматрали су да савремени историјски тренутак налаже да на чело цркве дође човек са Истока. Међутим, највећи број италијанских, француских и белгијских кардинала предност су давали флорентинском надбискупу Бенелију (Giovanni Benelli).

Сукоб двеју супротстављених струја није решен ни после неколико узастопних гласања. Тада је на сцену ступио немачки кардинал Рацингер (Joseph Ratzinger), који је уз помоћ чланова Опус Деи развио кампању у прилог Војтиле. Тек у деветом кругу гласања у Светом колегијуму кардинала, Карол Војтила је добио потребну двотрећинску већину. У значајном делу европске штампе преовладава уверење да су САД припремиле терен за избор Војтиле за папу, и да је главну улогу одиграо Бжежински, саветник председника Картера.

У прилог овом ставу наводе се „приватна писма које је председник Картер разменио са надбискупом Војтилом. Но треба указати и на тесне везе Војтиле са немачким бискупима које су успостављене још на Другом ватиканском концилу. Процес помирења католичких земаља који је отпочео папа Пије XII није окончан за време његовог живота; желео је да оствари помирење источноевропских земаља са Немачком. Тај задатак преузео је Војтила. У писму немачким бискупима 1966, Војтила је предложио реципрочно опраштање и помирење речима: „Опраштамо и молимо опроштење”. За многе, чак и радикалне пољске антикомунисте, био је то непојмљив гест и уследили су протести. Међутим, Војтила није одустајао од свог плана. Формирана је пољско-немачка комисија бискупа за помирење. Цео подухват имао је своје велико финале, када је 28. маја 1967. „Ватикан, знатно пре свих, признао немачко-пољске границе.” (исто; стр. 60-61)

„По његовом схватању црква не сме остати на дефанзивним позицијама, она не може бити само „трезор вере”, не може бити ограничена само на доктринарне и еклезиолошке проблеме. Као „савршена заједница” црква мора имати водећу улогу у свету. У његовим првим обраћањима јавности видно су дошле до изражаја и политичке амбиције Јована Павла II. Стремιο је ка самом врху светске политике. У својим говорима указивао је да су религија и политика нераздвојно повезане, упркос покушајима да се повуче граница између „Божије и Цезарове сфере”.

Папа Јован Павле II вербално се изјашњавао у прилог одлука Другог ватиканског концила, али је кроз реинтерпретацију докумената усвојених на Концилу учинио све да цркву врати у традиционалне оквире. Позивао се на речи папе Јована XXIII о „знацима времена” и потреби њиховог препознавања, али уз нагласак да су „времена” измењена у односу на она која су до-

минирала у време одржавања Концила. У ствари, идеал папе Јована Павла II нису били личност и дело Јована XXIII, или Павла VI, него Пија XI и Пија XII.

У вођењу цркве папа се све више удаљавао од закључака Другог ватиканског концила и завео је тоталну аутократију.” (исто; стр. 62-63)

„У односу на светску заједницу поставио је два амбициозна задатка: борбу против комунизма и екуменизам, тј. уједињење свих хришћанских цркава, пре великог хришћанског јубилеја – две хиљаде година од рођења Исуса Христа (...)

Упоришне тачке у планетарној стратегији папе Јована Павла II нису биле традиционално католичке државе, као што су, на пример, Аустрија и Шпанија, него претежно протестантска супресија САД, на Далеком истоку вишеконфесионални Филипини, на јужној полутки Латинска Америка. Прекомпозиција Европе на римокатоличким основама била је само део много ширег плана. Папа Јован Павле II инаугурисао је једну нову геополитику Ватикана.

САД нису одржавале дипломатске односе са Ватиканом. Препреку у том правцу чинио је Устав земље, али и снажна опозиција окупљена око протестантских цркава. Протестантска, пуританска Америка није могла заборавити папи Пију IX што је 1867. протерао из Рима све протестанте и затворио све протестантске цркве. Међутим, политички односи одржавани су преко личних изасланика председника САД и у сусретима на највишем нивоу. На пример, папа Пије XII после државног удара у Прагу 1948. разменио је писма са председником Труманом указујући на нужност стварања једне политичко-религиозне алијансе једног „Рах-Christi”. Када је основан НАТО 1949, папа је послао свој „очински благослов”. Септембра 1970. папа Павле VI примио је у званичну посету председника САД Никсона. Приједи код папе високих личности америчког живота постали су стална пракса. Али успостављање дипломатских односа, до којих је дошло 15. децембра 1983, било је могуће, како то наводи Ледер, „тек када је цементирана алијанса између католика фундаменталиста и Беле куће”.

Историјат тајних контаката између Ватикана и Вашингтона описао је врло детаљно Лофтус, високи службеник америчког Министарства правде, и сам учесник у тој игри. По његовим речима одмах по окончању Другог светског рата оформљен је „Ватиканско-британско-амерички антикомунистички конзорцијум” који је окупио најокорелије ратне злочинце Осовинских сила и њихових сателита и трансформисао их у „борце за слободу”, у нове крсташке ратнике.

Директор ЦИА-е Дале (Allen Dulles) упутио је Кејсија (William Casey) у Лондон како би потпомогао функционисање „пацовских канала”. САД су оформиле посебну службу (МИ-6), утврдиле посебну квоту за улазак тих лица у земљу, која су одмах по уласку била додељена Пентагону и ЦИА-и. Писац даље наводи да је папа Пије XII са својим сарадницима „координирао најтајнијом и најсрамнијом операцијом у историји Ватикана... Британци су оформили посебну масонску ложу међу емигрантима, у коју су били укључени најеминентнији лидери Балкана”. За избегле усташе изграђени су војни и терористички центри. „Отац Крунослав Драгановић, секретар братства Св. Јеронима у Риму” био је хрватски представник у „Интермариуму”.

Тако се називала група која је руководила операцијом на линији Рим – Лондон – Вашингтон, а на њеном челу је био Словенац Миха Крек, бивши члан југословенске краљевске владе у Лондону.

Доласком Регана у Белу кућу, Кејси је именован за директора ЦИА-е. Ништа мање значајну улогу није имао ни генерал Волтерс (Vernon Walters) дугогодишњи заменик директора ЦИА-е, који је школован на језуитском универзитету. Кејси је успоставио лични контакт са Јованом Павлом II после његове прве посете Варшави. Од тада до распада Источног блока одржавали су интензиван контакт, а састајали су се најмање двапут годишње. Римокатолицизам је био дубоко уткан у лични живот Кејсија и његове погледе на свет; снабдевао је папу поверљивим информацијама из политичке, војне и економске сфере, али је, према писању папиних биографа, улазио са папом и у „најинтимнију спиритуалну конверзацију”. Односи су неговани и проширивани на друге личности и институције САД. Експерти у ЦИА-и, како је то уобичајено када је реч о значајним партнерима, сачинили су психолошки профил папе. Разговори на линији Ватикан–Вашингтон обухватили су широк спектар проблема, од унутрашње политике СССР и Кине, њихове војне снаге, технологије, здравља председника Брежњева, па до Латинске Америке и теологије ослобођења. Када је, 20. јануара 1981, нови председник САД Роналд Реган ступио на дужност, састанак са папом Јованом Павлом II већ је био утначен.” (исто; стр. 63-65)

„До сусрета папе и председника Регана дошло је 7. јуна 1982, али је алијанса духовног и световног центра моћи отпочела ефективно да делује још почетком 1981. Папа и председник Реган размењивали су писма током 1981/82. Први састанак двојице лидера одржан је без преводиоца, лицем у лице, и разговори су до данас остали најстроже чувана тајна. У јавност је само процурила вест да се разговарало о решењима која су усвојена на Јалти 1945. Потоњим разговорима прикључили су се чланови делегација двеју преговарачких страна (...)

Ричард Ален (Richard Allen), саветник Беле куће за безбедност окарактерисао ју је као „једну од највећих тајних алијанси свих времена”.

Представници двају центара моћи, различитих по својој природи, световне с једне стране, и духовне с друге, према данас доступним документима, нису у разговорима улазили у идеолошку, нити пак теолошку страну савеза. Посматрали су алијансу са прагматичког становишта у односу на заједничког непријатеља СССР, кога су називали „сатанском империјом” (...)

Вашингтон је инструментализовао Св. столицу, односно Римокатоличку цркву, на исти начин као што ће то нешто касније покушати и са исламом. Ако игде у свету уопште постоји атеистички естаблишмент, онда је то ван сваке сумње, савремени естаблишмент САД и то у смислу изреке Достојевског: „Ако не постоји Бог, све је дозвољено”. Ратове које су последњих деценија водиле САД, обмане које су шириле у сопственој земљи и у свету путем пропаганде, речит су доказ горње поставке.

У епицентар нове алијансе постављена је сила, а не религија. Америчка администрација оценила је да духована снага папе има шири спектар деловања од војне силе, и да са прагматичког становишта може убрзати процес разарања Источног блока. Посматран ретроспективно, савез духовног и

световног центра моћи представља критичну раскрсницу у светским размерама, која ће довести до најрадикалнијих промена у овом веку. Кроз овај савез преобликована је геополитичка карта света, измењен је стил у вођењу политике.

Повезивањем центра римокатоличанства са најмоћнијом војном силом, уз већ чврсто повезане банкарске куће двају савезника, створен је нови, агресивни политичко-клерикални блок, као одлучујући чинилац у спољној политици САД, који ће имати најфаталније последице у односу на Југославију. Када су успостављени дипломатски односи између Ватикана и САД, поводом протеста протестантске цркве, Министарство иностраних послова САД издало је кратко саопштење у коме стоји да су тим путем омогућени „чешћи контакти и консултације од обостраног значаја”.

Католичкој цркви у САД признат је привилегован статус, што није имала ниједна друга црква. Председник Реган успоставио је сталне консултације са високим католичким круговима, а истовремено појачао „прикривене” акције у свим источноевропским земљама и помоћ дисидентима. За првог амбасадора при Св. столици именован је свог личног пријатеља, калифорнијског милионера Вилсона (William A. Wilson) који није био католик по рођењу, него је прешао у католичку веру. Из федералног фонда обезбеђена су несразмерно велика средства за „Ватиканску мисију”. Ватикан је пак прихватио да се мрежа „Central Intelligence Agency” укључи у његове канале. Председник Јужнобаптистичке конвенције отворено се супротставио политици председника Регана, указујући да коришћење од стране владе религиозних организација „за информације, ако не и шпијунажу, угрожава, не само кредибилитет порука које шаље, него и животе у ратом захваћеним земљама”.

По тврђењу америчких експерата за Ватикан, ЦИА је још раније ушла у врх католичке хијерархије. Директор ЦИА генерал Вилијам Донован, назван „Дивљи Бил” (William Wild Bell Donovan) примљен је у аудијенцију код папе Пија XII, који га је одликовао великим крстом „Св. Силвестра”, најстаријим и најпрестижнијим симбол папског витештва, који је добило само стотинак људи у читавој историји Ватикана. ЦИА је снабдевала информацијама и тајну организацију Опус Деи и индиректно јој је пружала финансијску помоћ.

Ватикану је на основу споразума између Регана и папе додељен сателит, назван „Лумен 2000”, а крајем 1983. свечано је пуштен у рад ватикански телевизијски центар, који, према званичној верзији „треба да допринесе планетарном ширењу вере”. Религиозне емисије, уз политичке поруке упућују се од тог времена у свет на језицима свих континената. Најсавременија информатика овладала је средњовековним Ватиканом. За кратко време ватикански ТВ центар израстао је у моћну индустрију касета. У милионима примерака продају се касете широм света, нпр: „Вера и познавање Бога”, „Верујем у Исуса Христа”, „Свето тројство и провиђење” итд.

Да би тајна алијанса могла што ефикасније да делује, два висока савезника чинила су узајамне концесије, често се сукобљавајући са својом сопственом околином.” (исто; стр. 66-69)

„Папа је поставио јасан циљ да кроз „глобалну евангелизацију” претвори Римокатоличку цркву у трећу светску силу. Главни ослонац у том амби-

циозном задатку биле су милитантне католичке организације, у првом реду Опус Деи. Успешно је повезивао верске и политичке циљеве, паралелно водио дипломатске разговоре и закулисне акције, при чему је испољио велико умеће.” (исто; стр. 73)

„Успостављањем дипломатских односа ширена је мрежа католичких организација, именовани су бискупи и надбискупи без сагласности влада итд. Са становишта Римокатоличке цркве највећи успех несумњиво представља успостављање дипломатских односа са САД, протестантским земљама северне Европе и са бившим социјалистичким земљама. Са Шведском, Норвешком, Данском и Британијом односи су успостављени почетком осамдесетих, након закључења алијансе Ватикан–Вашингтон.

Најосетљивију тачку представљала је Велика Британија, где је англиканска државна црква на чијем челу је још од XVII века монарх. Главну улогу у извођењу ове операције имао је лабуристички лидер Блер (Tony Blair), који је прешао у католичку веру, а чију је промоцију у британски политички врх потпомогао Ватикан, преко католичких организација у земљи.” (исто; стр. 74)

О тајном савезу Ватикан–Вашингтон, пише и Ђани Виола у часопису „Европа нација”:

„Тајни споразум покојног папе Војтиле и Роналда Регана, направљен у четири ока, 7. јуна 1982, у Апостолској библиотеци Ватикана, дуго је проглашаван пропагандном измишљотином „лоборника теорије завере”. Међутим, данас о њему нашироко пише и италијанска публицистика, у распону од католичке до оне ултралеве или ултрадесне, водећи своје идеолошке расправе. Шта нам постојање таквог савеза, сада већ поуздано доказано, открива о суштини преломних догађаја у последњих двадесет година прошлог века?

У „Интернешнел хералд трибјуну” објављена је, 17. марта 1983. године, изјава Роланда Регана, према којој је Совјетски Савез „концентрат зла у савременом свету”.

Четврт века касније, 25. априла 2005, председник Руске Федерације Владимир Путин рекао је следеће: „Крах СССР-а је био највећа катастрофа у XX веку, права драма за руски народ”.

Истини за вољу, треба подсетити и да је још у време кад су се те ствари десиле било оних који су их схватили, али можда нису знали да реагују или, једноставније, совјетске власти их нису слушале, док су тонуле окружене неспособнима и проданима.

Међу малобројнима који су успели да схвате ствари био је професор Владимир Алексејевич Куроједов, својевремено директор листа „Совјетскаја Росија”, а још од 1960. године директор Савета за послове Руске православне цркве при Савету министара СССР-а, као и, од 1966, руководиоца Савета за послове религија, такође при Савету министара СССР-а. Куроједов је пророчански писао, још маја 1980. године, дакле две године после избора папе Војтиле: „У последње време присуствујемо расту религиозног екстремизма у деловању католичке цркве, која све чешће даје изјаве супротне совјетском законодавству о верама. А то се великим делом догађа од када је на чело Ватикана дошао пољски надбискуп Војтила”.

У панорами земаља Источне Европе, Пољска, као једина социјалистичка земља са католичком већином (поред Мађарске, у којој је утицај католич-

ке цркве увек био мањи), била је „слаба карика” преко које је међународни фактор планирао продор у Совјетски Савез. Новинар Карл Бернштајн тврди да је Ватикан и финансирао ту операцију тајним фондовима, као и да су католички бискупи и свештеници, које је писац Енио Карето дефинисао као „неку врсту божјих Џемс Бондова”, учествовали у побуни против совјетске власти, што је представљало увод у распад СССР-а. Збигњев Бжежински (рођен у Пољској), који је у време те изјаве (1992) био амерички државни секретар, потврдио је са своје стране да је „јавна тајна да је Бела кућа финансирала Солидарност”.

Теза Карла Бернштајна је да су Јован Павле Други и ЦИА садејствовали на уништавању совјетског блока. Папа је био „кључни савезник” за САД, па је било „редовних посета” Ватикану од стране високог функционера ЦИА-е Вилијема Кејсија, који је био католик. Осим тога, постојала је обимна размена информација између Ватикана и ЦИА-е преко одговарајућих канала.

Црква се служила бројним центрима за религиозне струје, у Италији и иностранству, а САД су користиле, преко ЦИА-е, тајне органе посебно оспособљене за шпијунажу и провоцирање СССР-а и њихових савезника. Посебно место су имале „радиофонске субверзивне организације” као „Глас Америке”, Би Би Си, „Дојче Веле”, „Дојчландфранк”, Радио „Слободна Европа” и Радио „Либерти”, у оквиру којег се налазио и Радио „Слободни Авганистан”.

Одговарајући на једно питање о Совјетима на првој конференцији за штампу (1981), Реган је рекао: „Једини морал који признају је оно што помаже њиховој ствари – односно, узимају себи за право да почине било који злочин, да лажу и варају”. Са своје стране, после сусрета са Реганом (1982), папа Војтила каже: „У овом посебном тренутку историје света, САД су позване, пре свега, да изврше своју мисију у служби светског мира. Стање данашњег света захтева дугорочну визију која може да поспеши услове потребне за правду и слободу, за истину и љубав који чине темељ дуготрајног мира”.

Дакле, у стварности је постојало потпуно сагласје између ове две личности и „до рата у Голфском заливу 1991. године – после пада комунизма у Источној и Средњој Европи – папа и његова црква никада се нису јавно супротставили било којој америчкој политичкој иницијативи”.

Ако узмемо у обзир да је у то доба НАТО увео нову генерацију крстарећих ракета у Западну Европу, што је сматрано најозбиљнијим ударом у домену контроле наоружања – папа је својим ћутањем очито и у томе подржавао америчку политику. Упркос јавном супротстављању америчких бискупа, он је заузео такав став после дугих објашњења која су му дали Валтерс и Кејси и после апела америчког председника надбискупу Лагију, кардиналу Кролу и самом папи.

За потребе засењивања простоте папа је, повремено, настојао да преузме улогу браниоца сиротиње, користећи се изјавама које су биле прилично популистичке. На пример, када је папа отишао у слободне балтичке земље, у јесен 1993, изазвао је (пише Бернштајн) чуђење рекавши: „Искоришћавање које је производ нехуманог капитализма било је аутентично зло и ту има зрнце истине у марксизму”. У једном каснијем интервјуу Јашу Гавронском, папа је отишао и даље, рекавши: „То семе истине (у марксизму) не би требало

да буде уништено, не би требало да га однесе ветар... Подржаваоци екстремног капитализма настоје да не виде оно што је било добро у комунизму: његов покушај да се реши незапосленост, његова брига за сиротињу”.

Бернштајн пише да је реакција Горбачова на те речи била: „Врло занимљиво, изгледа да папа почиње да схвата да је било позитивних вредности у социјализму и да ће их и убудуће бити”.

Не зна се да ли Горбачова треба због тога сматрати само наивним. Јасно је, пак, да су баш у то време, 1981. и 1982, „председник Реган и Јован Павле Други тајно разменили многа писма не само о Пољској, већ и о перспективама општег споразума САД и СССР о контроли наоружања. Мало догађаја је утицало толико на Регана, за време његовог председничког мандата, колико увођење преког суда у Пољској. Пошто је сматрао Совјете директно одговорнима за то, Реган је одмах увео тешке економске, културне, дипломатске и технолошке санкције против СССР-а и Пољске”.

У јануару 1982. године (дакле, две недеље после ступања на снагу преког суда у Пољској), Реган је, да би прекинуо унутрашњу борбу за власт, именоввао Вилијема Кларка за свог саветника за националну безбедност. Кларк је, према ономе што пише његов биограф Едмунд Морис, био „католичка савест америчке администрације” и његов задатак је био да притисне Совјете много агресивније од Хејга, посебно у Пољској. У сваком случају, захтевало се од њега да се „пусти Реган да буде Реган”, како су говорили идеолошки обожаваоци председника.

Нема потребе доказивати да је „пустити Регана да буде Реган” значило – пренећемо то формулисано прилично грубо – само да је Реган „могао да на било који начин испољи јенкијевску имбецилност чији је био портпарол и оличење”. Ужасна је помисао да је „управо најмање паметан од свих америчких председника (уз Буша, наравно) био онај коме Ватикан највише верује и кога највише слуша”.

Као одговор на акцију владе Јарузелског у Пољској (прокламација преког суда), Реган је, 23. маја 1982. године, издао декрет Националне безбедности бр. 32 (National security directive n. 32) којим се одобрава низ тајних акција „да би се неутралисали напори СССР-а да одржи своју доминацију у Источној Европи”. У суштини, реч је о безобзирној вољи за америчким мешањем у унутрашње ствари других земаља које припадају различитој политичкој сфери.

Истовремено, а по изричитом налогу председника Регана (кога је Ватикан подржавао), „Вилијам Кејси и Вернон Валтер су дали Ватикану гомилу тајних информација, у којима су папи доставили не само податке о Пољској, већ и о источним регионима у које је папа хтео да иде у своју мисију ’еванђелизације’, са намером да им ’посвети посебну пажњу”.

Петнаест дана касније, 7. јуна 1982. године, Реган је имао сусрет са папом у Апостолској библиотеци Ватикана. Два најмоћнија лидера на свету у том тренутку, познати по свом жестоком антикомунизму, састали су се да би постигли „споразум” о својој борби за рушење источног блока и успостављање новог поретка. „Реган долази у Ватикан ради сусрета на врху који би морао да успостави личнији тајни савез те две суперсиле, тако различите (и тако сличне!)”.

Хроника каже да су њих „двојица остали сами и без преводиоца у папској канцеларији читавих педесет минута. Тада су разговарали, филозофски и практично, о хипотези до те мере радикалној да је ниједан други западни лидер не би никада узео за озбиљно: да је пад совјетске империје неминован (више из духовних него из стратешких разлога) и да свет скројен на Јалти не само да је на издисају, већ и да је мртав”.

У првим минутима њиховог сусрета сложили су се да их је Бог одредио да одиграју посебну улогу у судбини Источне Европе. „Треба само видети које су се свеколике силе зла испречиле на нашем путу и како нам је помогло божје провиђење”, рекао је Реган, а папа се сложио.

Папа Пољак и северноамерички председник су се сложили да појачају помоћ за организацију „Солидарност”, не само да дају нова велика финансијска средства, већ и материјал (токи-воки радио уређаје, штампарске машине, фотокопире, факсове, видеокамере, компјутере, итд) и обавештајне информације. Договорено је да база за координацију буде у Бриселу, где ће се периодично сусретати пољски свештеници из „Солидарности”, ватикански емисари и агенти ЦИА-е. Монсињор Марчинкус се побринуо да се илегалном синдикату, уз ватиканске фондове, допреми и финансијска помоћ САД. О договору Војтила–Реган није ништа знао ни државни секретаријат Ватикана, ни државни секретаријат САД. Убрзо су појединци у неким папским круговима одлично били у току са договором.

У разговорима са папом Реган је прецизирао да „империја зла може и мора да почне да пада у Пољској”. Пољски папа је климнуо потврдно главом.

Дакле, чинило се да су папа и Реган тајно склопили „свети савез” за рушење социјалистичких система у Источној Европи и неиздрживи економски удар на Кремљ. У ствари, испоставило се, испланирали су беду, очај, морални и материјални пад читавих народа. У рушевинама сопствених држава и економија, народи су претварани у слуђену масу, личности у слепце и потрошаче. Чак и они који су у то унели добре енегрије и намере, схватили су да није циљан овај или онај режим, циљане су њихове отаџбине. Ослобађање и људска права беху само флоскуле – радило се о новом, ефикаснијем, неолибералном облику потчињавања.

У наредних пола сата Реган је објаснио папи свој план дестабилизације пољске владе на челу са Јерузелским и првих одвајања земаља сателита од СССР-а. Посебно је припремљен општи план који је предвиђао акције што су се односиле директно на Совјетски Савез, а одмах затим и план за све земље Источне Европе.

Бернштајново истраживање нам открива да је „најважнија тајна у финалној фази хладног рата можда била – у периоду између Реганове посете папи 1982. и пада Берлинског зида 1989. године – то што је влада САД потрошила више од 50 милиона долара да би одржала покрет „Солидарност”. И, како тврди овај амерички новинар, „Јован Павле II је био, наравно, обавештен о овој амбициозној операцији којом је управљала ЦИА”. Стога, није претерано рећи да је и недавна „свечаност у Гдањску”, поводом „великог јубилеја”, била дословно театар америчких марионета.

У САД је кардинал Пио Лаги деловао у договору са Вилијамом Кларком (саветником председника Регана за националну безбедност), као и са Вилијамом Кејсијем и Верноном Валтером и Аленом, припадницима ЦИА-е.

Добар део свога времена Кларк и Касеј су посвећивали (дискутујући и са председником) темама Пољске и широког специјалног рата у Централној Америци, у које се папа све више уплитао. Још у пролеће 1981, Кејси и Кларк су често одлазили у резиденцију папиног апостолског нунција у Вашингтону, на доручак, кафу и консултације. Лаги је улазио у Белу кућу „на задња врата”, на југозападном улазу, да би се тајно сусретао са Кларком, Кејсијем, а касније и са председником.

Лаги каже за Кејсија и Кларка „да им се допадао капућино, а понекада смо разговарали о Средњој Америци или о ставу цркве о питању контроле рађања. Али, најчешће је тема била Пољска. Пошто смо били у тако тесним односима, добро смо се разумевали”.

„Реган је тражио специјалне обавештајне извештаје о Пољској. Имао је осећај да ће Пољска, ако се подигне народ, бити права пукотина у гвозденом зиду”, испричао је Кларк. „Кејси је то схватио. Зато сам тражио од Државног секретаријата, од Савета за националну безбедност и од ЦИА-е да обраде посебну пажњу у дневним извештајима не само на оно што се дешавало у Гдањску, већ у целој Пољској и источној Европи. Посебно када је реч о ’Солидарности’ и односима у комунистичком блоку”.

Ален, Кејси и председник су почели да се редовно сусрећу са кардиналом Кролом из Филадельфије, експонентом америчке католичке хијерархије који је био најблискији са Јованом Павлом II. Крол је обавештавао Белу кућу, више од било ког другог свештеника, о општем стању везаном за независни синдикат „Солидарност”, његове потребе и о својим односима са пољским епископатом. Он је био веза између Беле куће, Пољске и Ватикана, а, што је још важније, он и председник су створили јак лични однос.

У вези са тајним договором између папе и Регана, кардинал и бивши апостолски нунције у САД Пио Лаги негира било какав договор: „Ма, какав тајни договор! Био сам, од 15. јануара 1981. до 15. маја 1990. нунције у САД и само сам представљао Светог оца код америчких бискупа, вршећи своју дужност на пуној светлости дана. Немам коментар на та претпостављена открића. „Тајм” треба да пружи објашњења”.

А „Тајм” је једноставно пренео речи које је он сам изговорио у једном интервјуу новинару Карлу Бернштајну. Касније, када је размислио, све је негирао!

Десет година касније (1992), када се по први пут говорило о постојању „светог савеза” између САД и Ватикана, Горбачов је написао: „Може се рећи да све што се десило задњих година у Источној Европи не би било могуће без импулса папе и без изузетне улоге, и политичке, коју је он одиграо на светској сцени”. (Часопис „Европа нација” број 5, новембар-децембар 2005, стр. 41-43)

О тајној алијанси Вашингтона и Ватикана на рушењу система у Пољској као увертири за пад Совјетског Савеза, о финансијском и сваковрсном помагању организације „Солидарност” преко „Банко Амброзиано” уз огромну помоћ мафијашких структура, детаљно ћемо говорити у једном од наредних поглавља.

3. Политичка идеологија глобализма и религиозни глобализам

Аврамов истиче да су разлике које постоје између партнера у овој ватиканско – америчкој алијанси почеле да долазе до изражаја са падом СССР-а.

„Нестанак са светске сцене СССР-а оцењен је у Римској курији као тоталан пораз комунизма, као његова дефинитивна сахрана. На светској сцени доминантну улогу преузеле су САД, савезник Ватикана, са моделом капитализма постављеним на бази идеологије глобализма. Оба партнера развила су планетарну стратегију, код оба су била дубоко укоренења глобалистичка схватања, али и лидерске амбиције. И папа се саживео са улогом овоземаљског победника. Цркву и самог себе сагледавао је као централног актера у разрешењу савремене драме човечанства. Своју прву енциклику након нестанка Источног блока, „Centesimus Annus”, посветио је, како и сам назив каже 100-годишњици борбе Римокатоличке цркве против комунизма, која је отпочела енцикликом Леа XIII „*Regum Novarum*” 1890.

По схватању Јована Павла II та борба тријумфално је завршена 1990. По слову енциклике одлучујући допринос у том процесу дала је Римокатоличка црква. Херојске подвиге извели су „у тешким условима свештеници, целе хришћанске заједнице, поједини верници и други људи добре воље”, да би обезбедили срећнију будућност. Папа им је „у име цркве, уз очински благослов” изразио захвалност (тачка 22). Потом је свом савезнику САД пружио духовни легитимитет; кроз процес пада „насилничких режима” по речима папе произашле су нове форме демократије.

У т. 34 он наводи: „Како на нивоу појединих нација, тако и на нивоу међународних односа, слободно тржиште представља најефикаснији инструмент у погледу коришћења ресурса и ефикасног задовољења потреба”. Након овако категоричног става у прилог САД, након дефинитивног обрачуна са марксизмом, понудио је свету треће решење као идеалну оријентацију за земље „у којима је дошло до тешке дезоријентације у процесу реконструкције, после пада реалног социјализма, као и за земље Трећег света које се налазе у драматичној ситуацији неразвијености, као никада до сада, која се погоршава сваког дана” (тачка 56).

Раскорак између ових двају ставова више је него очит. Пре свега, идеологија глобализма, са слободним тржиштем у епицентру, не познаје трећи пут, а потрошачко друштво, које је папа подвргао жестокој критици, његов је нераздвојни део. Међутим, то није једина противречност. У неколико тачака у енциклици папа провлачи идеју о томе како постоје многобројне људске потребе које „немају приступа на тржишту”; постоје многобројни колективни и индивидуални интереси који не могу бити заштићени простим механизмом тржишта, нити се уклапају у логику тржишта. Папа решење налази у интервенцији држава да заштите колективна добра (т. 40). Међутим, тржиште у визури САД подразумева нестанак држава и дерегулацију, јер се само тим путем, по њима, може обезбедити истинска слобода тржишне економије.

Много критике изречено је на рачун ове енциклике, у чијој је изради учествовало око стотину стручњака, поред осталих и чувени амерички економиста Галбрајт (Kenneth Galbraith). Неки су папу назвали највећим еквилибристом у свету. Један његов биограф назвао га је човеком са два лица.

Други су опет енциклику описали као „шизоидну”. Без постављања енциклике у контекст конкретних односа не може се дати њена оцена и место у доктрини Римокатоличке цркве.

Неоспорна је чињеница да је Римокатоличка црква преко својих организација одиграла кључну улогу у разарању Источног блока. Црква је традиционално мисионарство заменила верским организацијама, које су са својом фундаменталистичком оријентацијом, спретно укључене у идеолошке циљеве САД у датом историјском тренутку. Имали су пред собом заједничког непријатеља. Са друге стране САД, са својим европским савезницима, замениле су традиционални колонијализам „прикривеним акцијама”, посредним начином вођења рата путем тзв. „мировних снага” под њиховом командом. Победа над комунизмом је извојевана али су разлике између глобалистичке идеологије и једног аутентичног хришћанства продубљене. Очито је да су тек након остварене победе, и Вашингтон и Ватикан схватили сву комплексност савеза у који су ушли. Ту се јавља једно фундаментално питање од ширег значаја: до које је границе могућ компромис у политици двају центара моћи, духовног и световног, чији идејни темељи нису ништа мање антагонистични, но што су били између капитализма и социјализма током хладног рата. Политичка идеологија глобализма и религиозни глобализам о коме сања врх римокатоличке хијерархије, појмовно су две различите ствари постављене на различитим премисама. Идеолошки компромис у смислу интеграције хришћанског вредносног система и глобалистичких премиса САД, у целости лишених етичке димензије, тешко је замислив, а да се тиме не угасе и последњи трагови хришћанске супстанце у римокатоличанству.” (Аврамов; цит. дело; стр. 156-158)

„Источна политика Ватикана у XX веку прошла је кроз три јасно распознајљиве фазе. У првој, која је окончана смрћу папе Пија XII 1958, тежиште је било на борби против комунизма а несрећним стицајем околности марксистички експеримент опробан је на православном свету, супротно предвиђањима творца „научног социјализма” Карла Маркса.

Пије XII и његов претходник Пије XI посматрали су комунизам кроз призму неминовног крсташког обрачуна, у коме је из тактичких разлога био дозвољен и „пакт са ђаволом”.

Папа Јован XXIII, насупротив томе, отворио је пут конструктивној дипломатској пракси. Инаугурисао је политику дијалога с комунистима и тиме успоставио директан контакт са државним руководством источноевропских земаља. Његова енциклика „*Pacem in terris*” (Мир на земљи), означила је нову фазу ватиканске политике.” (исто; стр. 159-160)

У време блоковске поделе Ватикан се дистанцирао.

„Архитекта новог курса био је кардинал Казароли (Agostino Casaroli) секретар Савета за јавне односе цркве, који је обављао ову функцију за време трију папа. Папа Јован Павле II именован га је 1979. за државног секретара. Казароли је пре именовања на највише функције у Римској курији предавао дипломатско право на Понтификалној академији у Риму. Прозван је касније „ватикански Кисинџер”.

У опроштајном говору који је одржао на Теолошкој академији у Кракову 2. јуна 1990, поводом одласка у пензију, рекао је да распад Источног блока не

треба посматрати као „чудо”, него као логичан исход једног процеса, а затим је додао: „Од мојих првих директних сусрета са тзв. реалним социјализмом 1963. године, стекао сам утисак да тај експеримент нема никакве будућности, никакве перспективе. То је била чиста утопија”, а у вези са његовим нестанком закључио „само је проблем када и како ће сићи са историјске позорнице”. Он је сачинио план успостављања дипломатских односа са источноевропским земљама. Приближио се најпре Југославији, која је прекинула дипломатске односе са Ватиканом 17. децембра 1952, у знак протеста због грубог мешања Св. столице у унутрашње ствари земље. Преговори су отпочели 1964, вођени су пуне две године и успешно завршени потписивањем Протокола у Београду 25. јуна 1966. Влада СФРЈ гарантовала је овим актом Римокатоличкој цркви у Југославији „слободу вршења верских послова и верске слободе”. Влада СФРЈ, додаје се у овом акту, уважава компетенцију Св. столице у вршењу њене јурисдикције под Римокатоличком црквом у Југославији у спиритуалним питањима и питањима црквеног и верског карактера, уколико нису противна унутрашњем поретку СФРЈ”. Протокол гарантује бискупима у Југославији могућност одржавања контаката са Св. столицом, под условом да имају искључиво верски и црквени карактер. Св. столица, са своје стране, признала је друштвено-економски систем Југославије и обавезала се да ће делатност католичког свештенства остати строго у црквено-верском кругу. Имајући у виду активно учешће једног дела католичког клера у извршењу геноцида над Србима, Ромима и Јеврејима током Другог светског рата, било је природно да Св. столица осуди геноцид. Изричито помињање геноцида је, међутим, изостављено, а уместо тога усвојена је једна општа формулација о осуди „политичког терора или сличних облика насиља ма од кога били помињани”.

Разлози за овај опортунистички став су двојаки. Ватикан је током преговора био у сталном контакту са врхом Римокатоличке цркве у Хрватској, који је категорички захтевао да се избегне помињање геноцида, па чак и осуда тероризма. Када је нацрт протокола већ био завршен и у текст ипак унета одредба о осуди тероризма, у Рим је изненада допутовао загребачки надбискуп Фрањо Шепер 25. маја 1966, како би убедио папу да се та формулација избаци. Папа није прихватио сугестију уз образложење да се тим путем отклања сумња о недозвољеној делатности католичког свештенства.

Став католичке цркве у Хрватској је разумљив; одржавала је најтешњи контакт са екстремном хрватском емиграцијом, која је управо у то време изводила низ терористичких аката против дипломатских представника Југославије, у Вашингтону, Отави, Њујорку, Паризу, Сиднеју, Бриселу итд. Са друге стране, у име лажног „братства и јединства” Брозев естаблишмент водио је још од 1945. политику прикривања геноцида и мрачне стране хрватске историје. Слично су поступали и бивши савезници на Западу. Велика Британија је још 1948. упутила телеграм строго поверљиве природе свим земљама Комонвелта, захтевајући обустављање истраге и прогона ратних злочинаца. Према наводима Лофтуса, британска обавештајна служба одржавала је „тесне везе са подземном усташком терористичком мрежом, чак и после убиства краља Александра у Марселу 1934... Била је то најразумданија хипокризија” закључује овај писац.

Повратак ратног злочинца Крунослава Драгановића у земљу и његов неометани рад у Сарајеву до краја живота, према Лофтусу, „био је део софистицираног споразума између Тита и Ватикана”. Двострука игра Броза, јавни напади и осуда цркве у земљи и тајно споразумевање са Ватиканом, захтева детаљнија истраживања, будући да ту леже, добрим делом, корени данашње трагедије српског народа.

Да би пружио, ипак, задовољење Каптолу, на иницијативу бечког надбискупа Кенига (Frans Konig) Шепер је премештен у Рим и поверен му је један од најзначајних ресора Римске курије: Конгрегација за веру. Шепер је преузео дужност само три дана пре доласка премијера СФРЈ Мике Шпилка, 8. јуна 1968, у званичну посету Ватикану. Протокол представља први формално правни акт који је Ватикан закључио са једном социјалистичком земљом. Дипломатски односи успостављени су 1970, а следеће године уследила је званична посета Јосипа Броза Ватикану; примио га је папа Павле VI. Разговори су вођени најпре у четири ока, а тек потом придружили су им се чланови делегације.

Ватиканска дипломатија отпочела је затим преговоре и са осталим источноевропским земљама: Пољском, Источном Немачком, Чехословачком, Мађарском, Румунијом и Бугарском, који су довели до успостављања редовних дипломатских односа. Једино није дошло до контакта са Албанијом, где је религија укинута, а црквама забрањен рад.” (исто; стр. 161-163)

„Погледи Римске курије били су усмерени ка Москви. Папа је пред Колегијумом кардинала поднео исцрпан извештај, 24. јуна 1966, о политици према СССР-у истичући да је мотивисан, пре свега, тешким положајем верника. Приликом посете Уједињеним нацијама папа Павле VI састао се са министром спољних послова СССР-а Громиком, а већ у пролеће следеће године (27. априла 1966) примио га је у ватиканској резиденцији. Посета је квалификована као „приватна”. Прву званичну посету учинио је председник Президијума СССР Николај Подгорниј 30. јануара 1967. Андреј Громико био је чест гост Ватикана (...)

На линији еквидистанце према блоковима, папа Павле VI примио је септембра 1970. председника САД Никсона, а новембра исте године поново Громика, само овога пута у званичној посети, и задржао се са њим у разговору 80 минута. Италијанска штампа је забележила да је папа придао већу пажњу Громiku него Никсону, чија је посета трајала само 30 минута. Није на одмет напоменути да је Ватикан преко организације Опус Деи финансијски потпомогао изборну кампању Никсона за председника САД.

Ватикан ће се наћи и међу учесницима Конференције о безбедности и сарадњи у Европи (КЕБС), али само у својству посматрача. То, међутим, није било препрека да развије широку активност и у позадини одигра одлучујућу улогу у усвајању „треће корпе” која се односи на људска права, а преко које ће Запад продрети у унутрашњу сферу социјалистичких држава и припремити терен за преокрет који ће се догодити 1989/90.

Избором пољског надбискупа Војтиле за папу отпочела је трећа фаза источне политике, са прецизно дефинисаним циљевима и једном новом стратегијом. Источна политика Јована XXIII и Павла VI била је политика малих, обазривих корака. Насупрот томе, Јован Павле II од првих дана свог

понтификата прелази у отворену офанзиву. У својим првим обраћањима свештенству и верницима најавио је „дуго ходочашће ка слободи“; понављао је речи Христове упућене апостолима на Галилејском језеру: „Nolite timere“ („Не плашите се). Био је то у ствари позив на борбу. Осудио је компромисну политику својих претходника према комунистичким земљама. Сматрао је пугубним стратегију генералног опредељења према комунизму и социјалистичким земљама као блоку. По његовом схватању, источна политика мора бити дефинисана индивидуално, за сваку земљу понаособ, уз различите иницијативе у погледу конкретних акција, зависно од ситуације у свакој земљи. Ватиканска дипломатија задржала је репрезентативно-церемонијалну функцију, а спровођење политике пребачено је на католичке организације, у првом реду Опус Деи, које ће развити једну особену манипулативну стратегију.

Као што је већ раније речено, избор Војтиле за папу није случајност. Био је дубоко опредељени антикомуниста, истовремено и ватрени пољски патриота. Још као надбискуп први је осетио крај комунизма и то је јавно саопштавао. Капетан пољске армије Куклински (Ryszard Kuklinski), са службом у Генералштабу снабдевао је САД поверљивим информацијама, поред осталог и о стању у пољској цркви. Са друге стране, и Москва је имала своје људе и пратила је делатност Војтиле. Била је непријатно изненађена избором Војтиле за папу. Документа из архиве Комунистичке партије СССР-а, која су декласификована 1994, пружају увид у један од најдраматичнијих периода хладног рата. Централни комитет Комунистичке партије СССР-а одобрио је, 13. новембра 1979, план акције као одговор на нову политику Ватикана према социјалистичким земљама.

План је разрадила експертска група, у којој је, поред осталих, био и директор КГБ-а Јуриј Андропов, који ће нешто касније наследити Брежњева, као и генерални секретар ТАСС-а Леонид Замјатин. Коначни текст редиговала је и потписала деветочлана група којој је на челу био Брежњев, а у којој је био и Михаил Горбачов. План је предвиђао мобилизацију и појачану пропагандну делатност у крајевима настањеним католицима и грко-католицима, посебно Литванији, Летонији, Украјини и Белорусији.

КГБ-у је наређено да борбу против нове ватиканске политике подигне на квалитетно виши теоријски ниво, уз истовремено разобличавање личности папе Јована Павла II, о коме је ова служба имала обилате и веома компромитујуће податке. Централни комитет обратио се и Академији наука, апелујући да обрати већу пажњу на идејне поставке и рад верских организација и појача научно проучавање атеизма. Оцењено је такође да Ватикан користи религију као средство борбе против социјалистичких земаља, као што је то чинио и раније, али овога пута уз примену нових метода и сложеније апаратуре. Да би отпор против новог таласа био ефикасан, наводи се у поменутом плану, „потребно је пратити комплексни процес који се одвија унутар Римокатоличке цркве“.

Пољска је у политици папе Јована Павла II имала апсолутни примат, што је сасвим природно. На тој линији доћи ће до потпуне подударности са политиком САД и до синхронизоване акције у односу на Источни блок. Обе стране оцениле су као први корак потребу дестабилизације земаља чланица Варшавског уговора. Међутим, треба имати у виду да је папа још као надби-

скуп и духовни вођа покрета „Солидарност” поставио темељне стратешке одреднице борбе против СССР-а (...)

Када је средином седамдесетих дошло до радничких демонстрација због наглог погоршања економске ситуације, несташице елементарних животних потрепштина, црква је влади понудила помоћ, не само духовну, него и материјалну, што је прихваћено као високо патриотски гест (...)

Пољска влада и Римокатоличка црква у тој земљи ушле су у фазу сарадње, која је кулминирала избором Војтите за папу и његовом првом посетом Варшави у својству „Pontifex maximus”. Званични позив да посети Пољску упутила је Епископска конференција Пољске, али је председник Републике Хенрик Јаблонски као највиши национални ауторитет изразио задовољство „што је Епископат упутио позив и што папа жели да посети своју отаџбину”.

Москва је била непријатно изненађена; желела је нормализацију односа са Ватиканом, али је, знајући за његову претходну активност, у његовом избору видела реалну стратешку опасност по цео Источни блок (...)

И поред противљења Москве, папа је посетио Пољску (2-10. јуна). Говор папе на „Скверу слободе” пред милионским аудиторијумом означио је почетак преокрета, не само у Пољској, него и у читавој Источној Европи. На путу кроз Пољску, десет милиона Пољака дочекивало је папу песмом, цвећем и заставама. Један новинар је прокоментарисао посету следећим речима: „Пољска је живела 9 дана у националној екстази”. У обраћању масама папа је повезивао духовну и политичку мисију цркве; две речи доминирале су у његовој реторици: помирење и мир. Папу је пратила група из најужег круга Опус Деи, која је иза сцене артикулисала политички процес у Пољској. Унели су у земљу велика финансијска средства. По тврђењу Хачинсона „архитекта продора Опус Деи у Источну Европу био је шпански амбасадор у Бечу Лопез Родо (Laureano Lopez Rodo).

По повратку у Рим папа Јован Павле II примио је директора Централне обавештајне службе САД Кејсија (William Casey), дубоко оданог католика и члана милитантних католичких организација, о чему је већ било речи. Том приликом Кејси је предао папи снимке са његовог пута по Пољској, снимљене из америчког сателита. Истовремено, што је био основни разлог сусрета, Кејси је снабдео папу свим значајним информацијама о стању у Источној Европи. Пренео му је и поруку Беле куће да Пољска представља приоритет америчке политике. Био је то први јавни сусрет папе са шефом ЦИА-е. Пре пада Берлинског зида уследило је још 6 таквих сусрета, на којима је пројектована алијанса коју ће озваничити Роналд Реган, након избора за председника САД. У организационој и духовној снази Св. столице ЦИА је открила „неконвенционално оружје”, које може изменити однос снага у свету.

Москва је била запрепашћена спектакуларним дочеком папе у Пољској. Његове говоре оценила је као „опасне и агресивне”. Тријумфални дочек и еуфорију која је захватила Пољску упоредила је са дочеком ајатолаха Хомеинија у Техерану, само 4 месеца раније. Поређењем истоветног расположења милионских маса у Пољској и Ирану, изведен је закључак да на сцену ступају два фундаменталистичка покрета: исламски и католички. Ватикан, односно Св. столица, оцењен је као трећа суперсила на светској сцени.

Протести у Пољској су се ширили; 1980. избила је побуна у Лублину, а штрајк је захватио све веће градове у земљи. Папа је у јавном обраћању и писменим порукама пружио духовну и велику материјалну помоћ побуњеницима, што је политички и психолошки било од пресудног значаја за даљи развој ситуације. Несумњиво да је папа и након устоличења на папски трон, остао лидер покрета отпора. Међутим, било би погрешно игнорисати остале актере. Саветник за националну безбедност председника Картера Бжежински одржавао је сталан контакт са папом и обавештавао га о „прикривеним” операцијама које изводи ЦИА по одобрењу председника Картера. Бжежински је захтевао од папе да преко бискупа у Западној Европи изврши притисак на владе у циљу изолације СССР-а, уколико запрети Пољској. Посета председника Картера папи, 21. јуна 1980, означила је даљи корак у приближавању Вашингтона и Ватикана.

Политбиро Комунистичке партије СССР-а оценио је ситуацију као критичну (...)

По схватању министра одбране Јустинова стекли су се сви услови да се уведе ванредно стање. Он је нагласио: „Има колебања у армији, али је наша Северна армија у приправности и у пуној борбеној готовости” (...)

Да би се осујетила војна интервенција СССР-а, две истоветне поруке упућене су из Вашингтона Москви и Ватикану. Папа је преко кардинала Казаролија скренуо пажњу Кремљу да је стање у Пољској строго унутрашња ствар. Вашингтон је без устезања обавестио Москву да ће бити суочена са тоталном економском блокадом, политичком и културном изолацијом, у случају војне интервенције (...)

Главномандујући Варшавског пакта Виктор Куликов обавестио је генерала Јерузелског да СССР неће интервенисати „ни под којим условима”.

Међутим, ванредно стање у Пољској је уведено и Декларација о томе је објављена 13. децембра 1981, само два дана након саопштења Куликова. Јерузелски је касније изјавио да је то учињено „под притиском Москве”. Уследила су масовна хапшења чланова „Солидарности”, али и појачана подземна активност. САД, као одговор на увођење ванредног стања, наметнуле су Пољској и СССР-у економске санкције уз истовремену финансијску помоћ покрету „Солидарност” у износу од 50 милиона долара. Као што је већ речено, политичку активност у земљи артикулисали су чланови Опус Деи. И поред увођења ванредног стања црква није прекидала везе са Јерузелским. Преписка између папе и Јерузелског је учестала, али и између папе и председника САД. До првог сусрета представника двају центара моћи, световног и духовног, Регана и папе дошло је 27. јуна 1982. у ватиканским одајама. За Регана централно питање је било како извући Пољску из Источног блока, па је одмах у том смислу понудио „Светом оцу” финансијску помоћ за илегалну активност у Пољској. Папа се топло захвалио, рекавши да је „свака помоћ добродошла, али и да Ватикан има сопствена средства и канале помоћи пољској ствари”. Папа је овог пута пошао корак даље, поставио је питање будућности Европе. Поновио је оно што је већ раније истицао у својим говорима, нпр. оном из фебруара 1981, о вештачкој подели Европе па Јалти, што је по њему даље неодрживо. Реган се сложио да је Јалта била „велика грешка”.

Папа је затим поставио питање шта и како даље „после Јалте“; којим путем кренути. По њему, било би апсолутно неприхватљиво враћање па Версајски споразум против кога се Ватикан борио. Био је то истински, историјски, састанак на коме је прекројена карта Европе, чије ће трагичне последице доћи до изражаја почетком 90-тих. Српски народ био је прва жртва ове игре. Судајући по потоњем развоју догађаја и доступној документацији, ни Реган ни папа нису имали јасну представу о моделу уређења Европе који би био прихватљив за свет након рушења версајског система. Изгледа да је њихова главна преокупација у том тренутку била деструкција Источног блока. Споразум је постигнут на билатералној основи без учешћа европских сила, Француске и Велике Британије, које су, не само потписнице уговора који су закључени у оквиру версајског система, а оснажени после Другог светског рата, него и гаранти територијалног интегритета Југославије. Реган и папа тотално су игнорисали постојећи међународни поредак и довели Европу у парадоксалну ситуацију. Поништили су међународне уговоре у којима нису били уговорне стране.

Смрт Леонида Брежњева 10. новембра 1982. значајно је утицала на даље политичке токове. Иако Ватикан није имао дипломатске односе са СССР-ом, папа Јован Павле II упутио је телеграм саучешћа, па чак и ватиканску делегацију на сахрану. Наредни месеци били су испуњени драматичним догађајима, у којима је папа испољио велику храброст и дипломатску вештину. Иако је у Пољској било ванредно стање, иако је Св. столица доживела тешке ударце због банкротства банака и серије афера, укључујући и бројне афере због педофилије, папа одлази у своју другу званичну посету Пољској, 17. јуна 1983, која је била мање спектакуларна, али плодотворнија са становишта Ватикана.

Другог дана по доласку, сусрео се у председничкој палати са генералом Јерузелским. Два Пољака, представници двају антагонистичких праваца, један са највишим духовним симболима, други са комунистичким, у униформи главнокомандујућег армије, убрзо су нашла језик споразумевања, без уштрба по достојанство једног или другог. Јерузелски се није извињавао због увођења ванредног стања; објаснио је то као једини излаз да се избегне крвопролиће. Папа је са своје стране, похвалио Јерузелског што је легализовао „Солидарност“. То је, по његовим речима, допринело „да се очува часно име Пољске у свету“. Како је касније изјавио, стекао је утисак да је Јерузелски „личност са високим моралним интегритетом“. Ваља нагласити да је код обојице доминирао интерес Пољске, а не идеологија, али се не могу искључити ни други моменти који су допринели зближавању. Јерузелски је у својим сећањима забележио: „Ја нисам верник, али понешто остаје у генима из младости. Тако ме је и папа, фигура у белом, емотивно дирнуо“. Црква је са своје стране огромно допринела да Пољска што мање осети терет санкција, а становништво што мањи притисак ванредних мера (...)

Лични контакти Регана и папе су настављени. Сусрели су се поново 2. маја 1984. (Fair-Banks) када су размењена мишљења о односима Исток–Запад и постигнут договор о даљој сарадњи.

Горбачов је изабран за генералног секретара Комунистичке партије 11. марта 1985, а маја исте године стигао је у Ватикан извештај из Пољске да је

„Горбачов други тип комунисте”. У „Перестројки” коју тек што је најавио, папа је видео изазов; ватиканска дипломатија окренула се Москви. У дијалог двају Словена, папе Јована Павла II и генерала Јерузелског, укључио се и трећи Словен – Михаил Горбачов. Не зна се поуздано од кога је потекла иницијатива; биографи папе Јовапа Павла II наводе да је Јерузелски у разговору са папом поменуо Горбачова и предложио његово укључење у разговоре, а затим је отишао код Горбачова да разговара о папи. Једно је, међутим, сигурно – да је Јерузелски успоставио директан контакт између папе и Горбачова.

Када је 1994. папа упитан о улози Јерузелског у успостављању контакта са Горбачовим, одговорио је: „Да, он је био посредник, али наравно, не званични... Ја волим Јерузелског, он је интелигентан човек”. А о Горбачову папа је изјавио: „Провиђење нам је послало Горбачова”. Контакти преко Јерузелског су учестали и папа је изразио велике симпатије за „Горбија” како га је називао, уз понављање речи: 'Морамо му помоћи'.” (исто; стр. 163-170)

„Савез Ватикан-Вашингтон беспрекорно је функционисао уз узајамне уступке; на захтев Ватикана Реган је укинуо санкције Пољској фебруара 1987. Приликом наредне посете Ватикану 6. јуна 1987, Реган је захтевао од папе појачану акцију према Истоку и изразио своју „забринутост због недостатка верских слобода на Истоку”. У односима са СССР-ом настављена је хипокритска игра. Сва светска штампа забележила је као догађај године, долазак хора Црвене армије у Ватикан, фебруара 1988, на позив папе (...)

Званични преговори „за округлим столом” у Варшави отпочели су 6. фебруара 1989, а већ 6. априла објављен је Споразум о реформама. Парламентарни избори одржани су јуна исте године, након чега су успостављени дипломатски односи са Ватиканом 17. јула 1989. Тиме је симболично манифестована историјска повезаност пољског народа и католичанства и окончан насилно наметнут Јалтски споразум.

Дијалог са Горбачовим је настављен. Папа је изразио жељу да посети Москву и Кијев. Горбачов се обратио патријарху руском са захтевом да се на прославу 1000-годишњице покрштавања Руса, која је заказана за 10. јуни 1988. позову сви верски лидери света. Казароли је допутовао у Москву како би утаничио посету папе. Међутим, Руска православна црква се супротставила позиву, тако да је та жеља папе остала неостварена. На прославу је ипак упућена делегација на највишем нивоу, на челу са министром иностраних послова Казаролијем, који је носио и писмо папе за Горбачова.

У присуству министра спољних послова Едуарда Шеварнадзеа, Горбачов је примио делегацију која му је уручила писмо, али његова садржина никад није објављена. Тек крајем августа 1989, Горбачов је упутио свог емисара папи. Очито да је Горбачов наишао на велики отпор. Садржина одговора Горбачова папи остала је такође непозната широј јавности. Биографи папе Јована Павла II објавили су само једну једину реченицу из писма Горбачова: „Морамо се срести”. Тај сусрет уследио је 1. децембра 1989. и оцењен је као „историјски”. Подужи разговори вођени су на руском „у четири ока”. Тек након вишечасовних разговора придружили су им се чланови једне и друге делегације. Званични преговори окончани су Споразумом о успостављању дипломатских односа. Била је то велика победа Јована Павла II. Успео је да успостави дипломатске односе са обе суперсиле, што му је дало нову

снагу. Горбачов је приликом сусрета упутио званични позив папи да посети Москву, међутим, Руска православна црква била је и овога пута одлучно против његовог доласка, тако да је и тај позив остао неостварен.

Размена дипломатских представника уследила је 1990. Вредно је забележити да је Ватикан оформио посебне уредбе за Сибир и Казахстан. Врховни совјет усвојио је 1990. Закон о слободи савести, који је био предмет разговора двеју делегација приликом сусрета у Ватикану. Уследила је потом права инвазија мисионара широм СССР-а. Опус Деи развио је у тој земљи широку активност. Горбачов је одобрио оснивање центра „Мајке Терезе” у Москви, по узору па исти такав центар у Калкути. У ствари то је био главни канал преко кога је деловао Опус Деи у Индији, а сада и у Москви. Приближавање Ватикана и Кремља отишло је тако далеко да је Казароли нудио услуге Москви у сваком спору, унутрашњем и међународном. И након смењивања Горбачова, у ватиканским круговима он је остао „*persona grata*”.

Промене у Пољској, и последице које су одатле произашле у односу на Источну Европу, у америчкој литератури тумаче се на бази поставки „теорије домина”. По систему надовезивања падали су један за другим социјалистички системи у источноевропским земљама” (исто; стр. 171-172)

4. Ватикан иницирао разарање Југославије

Смиља Аврамов истиче кључну улогу ватиканско – вашигтонског савезништва у рату који је Запад повео против Југославије.

„Распуштање Варшавског пакта покренуто је на састанку шефова земаља чланица 4. децембра 1989, а формална одлука о томе усвојена је 1. априла 1991.

У свим овим земљама процес преокрета текао је, мање-више, на исти начин уз примену истоветне стратетије као у Пољској. Одлучујућу улогу имала је осовина Ватикан–Вашигтон, уз асистенцију домаће елите. Лех Валенса, вођа покрета у Пољској, и Михаил Горбачов успех приписују, у првом реду, папи Јовану Павлу II. У својим мемоарима Валенса наводи да је „Солидарност” преживела захваљујући цркви која је пружила „не само моралну потпору, него је буквално отворила своја врата, тако да смо могли одржавати јавне и тајне састанке”. И у другим источноевропским земљама Римокатоличка црква је представљала централну полугу: у Чехословачкој преко кардинала Томашека, у Мађарској преко Минденситија и Лекаја. „Изнад свих налазио се Јован Павле II, увек повезан са борбом народа за слободу”.

У интервјуу италијанском листу „La Stampa”, од 2. марта 1992, Горбачов је изјавио: „Данас можемо тврдити да све што се догодило у Источној Европи последњих година не би било могуће без присуства папе, без улоге папе на светској сцени”. Та оцена важи и за Југославију. Француски министар спољних послова Дима (Rolan Dumas) изјавио је да је папа Јован Павле II одговоран за разарање Југославије. У католичкој ревији „Веритас” папи је одаато признање за ослобођење Хрватске „из двоструког ропства – србијанског и комунистичког”. Међутим, Југославија се није укључила „у теорију домина”, у процес промена без крви. Да ли је у питању случајност, несрећан стицај околности или нешто треће?

Случајност сигурно није. Ватикан је од првих дана кризе био активно укључен у политички процес разарања Југославије. Из његове „кухиње” потекли су рецепти за „правно” уобличавање кризе или прецизније речено за преобликовање злочина у хуманистичко обојене акте. Постојали су и код његовог савезника САД сценарији о разарању Југославије давно пре критичног тренутка.” (исто; стр. 172-173)

„Овом приликом корисно је подсетити се пророчанских речи владике Николаја из 1956, али, нажалост, на њих српска интелектуална елита није обратила пажњу. Он је између осталог рекао:

„Српски народ се може поново наћи пред страшном трагедијом. Сви говоре: нека падне Тито, па ћемо онда лако! А нико нема плана шта ће бити после пада комунизма. Хрвати имају план инспирисан од папе и подржан од Италије. У моменту пада комунизма (ако Русија не интервенише) Хрватима ће се одмах доставити оружје, и сви ће бити наоружани, док ће Срби бити голоруки као и при првом покољу. И усташе и оружје – све чека готово на граници Југославије... За 24 сата сва ће Хрватска бити под оружјем и сви гаулајтери на своме месту. Папа ће опет благословити покољ Срба, и ућуткати њима наклоњене Англосаксонце. А шта Срби партијаши мисле? Они мисле да ће, као и 1918. г. прво расписати изборе па нека народ (јадни, тужни, голоруки српски народ) искаже своју жељу и вољу! И ништа више. У тој једној мисли садржан је план свих српских демократских и полудемократских и левичарских и полулевичарских партија па чак и националних, четничких и патриотских. Каква фантазија и какво лудило! Питање је, дакле, не како оборити Тита, него шта ће бити после Титовог пада. Ко ће српски народ наоружати да се брани од вечног и много страшнијег непријатеља? И каква ће се власт одмах установити у српском народу?”

Несумњиво да је улога осовине Ватикан–Вашингтон била од прворазредног значаја у рату који је Запад повео против Југославије, али се она не може истргнути из историјског контекста, како у односу на традиционално непријатељску политику Ватикана према Србији, тако и у односу на унутрашњу политичку сцену; морају се процењивати сви учесници датог процеса. Мора се водити рачуна о још једном моменту. Ватикан у односу на Југославију није тражио само промену система, него разарање земље. Могло би се чак рећи да је систем био последња ствар у политичкој игри, јер су управо комунисти у Хрватској и Словенији имали главну реч у разарању државе. Не ради се у овом случају ни о каквој завери Реган–Јован Павле II, него о „Realpolitik”, о подударности интереса и циљева двају центара моћи у датом историјском тренутку.

Политика Ватикана према Југославији, као што је већ раније речено, обликована је још почетком XX века. Мултиконфесионална Југославија била је трн у оку Ватикану и главна препрека његовом продору на Исток. Сваки покушај разбијања Југославије наилазио је на благослов Ватикана; нпр. „устанак у Лици”, стварање тзв. Независне Државе Хрватске 1941. итд. Односи Ватикана и Југославије побољшали су се једно кратко време, током понтификата папе Јована XXIII и Павла VI, али је Римокатоличка црква у Хрватској и надаље одржавала везу са усташком емиграцијом и активно

учествовала у процесу дестабилизације земље. Запад је ту политику прихватио и укључио у контекст „ослобођења Источне Европе”, о чему је већ било речи.

За Ватикан Балкан је од давнина био приоритетна мисионарска земља. Прелат Ескрива ступио је у контакт средином шездесетих са Грчком православном црквом и понудио им „заједничку хуманитарну акцију”. православни монаси убрзо су открили прозелитске циљеве и позадинску делатност Опуса Деи и прекинули су сваки контакт са Ескривом.” (исто; стр. 174-175)

XV

СВЕ КАТОЛИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ОД МАЛТЕШКИХ ВИТЕЗОВА ДО ОПУСА ДЕИ, ИМАЈУ ПРОЗЕЛИТСКЕ ЦИЉЕВЕ

1. Тајна дипломатија и контрола верника

Већ смо говорили о Католичкој акцији, али многобројне су католичке организације које је Римокатоличка црква користила на различите начине за спровођење својих циљева. Смиља Аврамов је детаљно обрадила ову тему. Она полази од појаве религиозних организација у XI веку, до савремених католичких организација чија је основна улога вођење закулисне дипломатије и контрола верника. Набраја више католичких организација које су деловале на простору бивше Југославије у време избијања сукоба.

Опус Деи, како наглашава Аврамов, заузима посебно место, без преседана у историји римокатоличанства. Изнећемо многобројне чињенице везане за ову организацију због њеног огромног утицаја на Ватикан, који је посебно оснажен захваљујући Јовану Павлу II. Навешћемо податке Смиље Аврамов и Роберта Хачинсона о овој моћној организацији.

„Током историје Римокатоличка црква прибегавала је различитој техници контроле над верницима и различитим средствима у циљу повећања капацитета свог деловања. Религиозне организације различитог профила имају дугу традицију у оквиру римокатоличанства.” (Аврамов; цит. дело; стр. 79)

„Када је Римокатоличка црква кренула у освајачке походе у XI веку појавиле су се религиозно-војне организације. Најстарија међу њима „Витезови св. Јована од Јерусалима, Родоса и Малте” познатији под називом „Малтешки витезови”, који је опстао до данас и активно је укључен у живот међународне заједнице. Ред је основао „велики мајстор фра Жерард” 1080. године, у време Првог крсташког рата, након што су крсташи освојили Јерусалим. У римокатоличкој литератури крсташки ратови описују се као „свети ратови” вођени за ослобођење „светих места” Христовог рођења и распећа.

Историчар Бредфорд наводи да су битке које су водили крсташи биле „тако крволочне и окрутне да је тешко поверовати да су феудални владари и њихови следбеници имали и минимални концепт о вери у чије су име предузимане експедиције”. Позиције источне цркве у односу на „ослобођење светих места”, додаје Бредфорд, биле су другачије. „Источна византијска црква

посматрала је рат као зло, грех и као крајњи исход након што су пропали сви дипломатски покушаји...Војник који је извршио убиство, чак и у одбрани своје сопствене земље, кажњен је забраном причешћа у наредне три године...

Агресивни, полуварварски народи са севера нису могли да схвате префињен и софистициран закон Византије” закључује Бредфорд. Формирање „витешког реда” било је у функцији стварања представе о узвишеној мисији крсташа, што је имало позитиван психолошки ефекат и на саме чланове, у смислу осећања супериорности у односу на околину. Али у суштини, по преовлађујућем ставу у науци, крсташки су били инструмент папске политике, по Бредфорду део „вечног непријатељства Запада према Истоку”. У прилогу овог става говори и екскомуникација императора Фридриха III од стране папе Грегора IX, 21. марта 1228, због одбијања да поведе нови крсташки рат. Диран убраја у главне узроке крсташких ратова контролу над Блиским истоком и проширење трговине, уз нагласак да је слабљење Византије папа оценио као погодан тренутак да Источну цркву стави под своју власт.” (исто; стр. 80)

„Доношењем новог Кодекса, кога је потврдио папа Јован XXIII 1961, по коме Малтешки витезови представљају „суверену међународну јединку”, са дипломатским апаратом, сопственим пасошем, који се користи само у службеној мисији.

Погрешно је посматрати ову организацију као неки клуб римокатоличке елите, чији је духовни живот везан за давно прохујало време. Од свог оснивања у XI веку ова организација доживела је многе трансформације, прилагођавајући се промењеним условима живота. Данас је технички оспособљена за савремену епоху и укључена у политички живот на ширем светском плану. Какав значај има за Римокатоличку цркву најбоље говори чињеница да „великог мајстора” који стоји на челу организације бира исто тело кардинала које бира и самог папу, и да у погледу ранга, привилегија и протокола чланови имају исти статус као и кардинали.” (исто; стр. 81)

„Витезове од Малте” као суверено међународно тело признаје данас 38 држава, са којима ова организација има успостављене сталне дипломатске односе. Значајне личности политичког живота биле су чланови овог реда, као нпр. председник САД Кенеди, канцелар Немачке Аденауер, бивши директор ЦИА-е Кејси, Алдо Моро итд. Данас су чланови водеће личности НАТО-а и Европске уније. Према годишњаку овог реда који се штампа сваке године „витезови од Малте” имају своје националне групе и ангажовани су на хуманитарном плану, о чему постоје бројне студије (...)

Хуманитарна делатност „витезова” је само видљиви део њихове делатности; суштину пак чине политичке акције које се изводе прикривено. На терену некадашње Југославије постоји неколико индивидуалних чланова.” (исто; стр. 82)

„Савремене католичке организације и покрет изашли су из оквира традиционалне мисионарске активности и делују на новим, свежим основама. У католичкој литератури бујање ових организација изједначава се са „спонтаним манифестацијама”, које су одраз потребе за новим формама духовности или као „деловање Св. духа који покреће живот и буди код људи жељу за зближавањем”. Дубљим понирањем у њихов рад стиче се други утисак. Све су оне плански изграђиване, помно артикулисане из самог врха Римокато-

личке цркве и излазе из сфере духовности; иза вербалних прокламација јасно су распознатљиви прагматични политички циљеви. Заслуга за њихов процват припада, у првом реду, папи Пију XII.

По његовом схватању, класична дипломатија, сама за себе, није подесна за политику XX века. Она и надаље треба да задржи церемонијалну и представничку функцију; за оперативне функције подеснији су „лобији” и католичке организације које могу продрети у сфере недоступне дипломатији. Иако је Католичка акција опстала до дана данашњег, она није испунила наде својих оснивача: све је теже било мобилисати масе на некој општој религиозној основи, а још теже спровести контролу над њима. Отуда је бројност чланства у главним католичким организацијама замењена квалитетом чланова. Другим речима, тежиште је пребачено на утицајне људе у политичкој и друштвеној сфери.

Немогуће је у једном раду чак ни побројати све организације које данас делују на транснационалној основи: „Легионари Христа”, „Католичка лига”, „Плава армија Богородице”, „Chiesa-Mondo”, „Добровољци хришћанске инспирације”, „Мисионарски покрет за рад у Трећем свету” итд. Осврнућемо се само на неке чија је делатност обухватила простор некадашње Југославије, нарочито у доба избијања кризе и њеног прерастања у оружани сукоб.

А. Покрет фоколари: Према званичној верзији овај покрет је основала студенткиња филозофије у Тренту (Италија) Силвија Лубић (Lubich), крајем 1943, у време када се Италија нашла под ударима савезничког бомбардовања (...)

У теолошком смислу суштина покрета своди се на „мистично тело Маријино” и на поставку да је „Богородичин аспект цркве претходио Петровском”, при чему се има у виду улога св. Петра као римског бискупа. Иако је приписана Киари, та идеја није њена; настала је и разрађена у Римској курији као основа екуменског процеса, а затим је у неколико различитих варијанти инфилтрирана у неколико различитих покрета.” (исто; стр. 85-86)

„Данас тај покрет активно делује на универзитетима, школама и у правним домовима у 187 земаља света, али понајвише у земљама Трећег света (...)

Током агоније Источног блока и кризе у Југославији касних 80-тих, „фоколари” су испољили вишеструку активност. Часопис „Citta Nuova” преводен је на 22 језика укључујући кинески, хрватски, словеначки итд. и растуран у милионима примерака. Културним проблемима посвећен је нови часопис који излази под називом „Nuova Umanita”. „Фоколари” су организовали састанке у Риму са групама ходочасника из Источне Европе, организовали су фестивале и скупове различитог профила, певали заједно песме које су најчешће биле интониране у правцу подизања ауторитета папе и изазивале су понекад колективну хистерiju (...)

Падом Берлинског зида, Покрет „фоколари” је проширен на све земље Источне Европе. Међутим, треба истаћи да је Киара успоставила прве контакте на простору Југославије 1957, приликом своје посете Загребу.

Најзначајнија акција „фоколара” у постхладноратовском периоду је израда пројекта „Економија заједништва”, промовисаног 1991. Пројекат предвиђа изградњу разних објеката у католичким земљама, па и изградњу градова,

који би били центри католичког економског живота. Треба додати да је Покрет „фоколари” само један од инструмената Св. столице у сфери економије. Није на одмет напоменути да је премијер Велике Британије Тони Блер, након ступања на дужност примио међу првима Киару Лубић, 17. децембра 1996.

Септембра 1998, Киара је примила престижну награду UNESCO-а. Посебно признање добила је од Европског парламента „за одбрану права човека”, што само по себи указује на тесне везе и утицај који Ватикан има у овим телима. Штампана у Европи није крила своје запрепашћење тим поводом, имајући у виду да је Статут „фоколара” у дубокој супротности са Европском конвенцијом о људским правима. О чему се у ствари ту ради и какве су везе Ватикана и Европског парламента, постаје јасније када се има у виду листа предлагача за награду. Ту је на првом месту Романо Проди, који ће се ускоро наћи иа месту председника Комисије Европске уније, а затим следе имена Арпада Генца, председника Мађарске, Јанеза Подобника, потпредседника Скупштине Словеније.

Б. „Il Cammino Neocatecumenale” (Пут новог крштења), основао је у Шпанији (Паломерас Алтас) 1964. шпански артиста Аргуело (Kiko Arguello), иза кога је стајао мадридски надбискуп Марчело (Casimiro Marcello). Седиште покрета премештено је у Рим 1968, али га Римска курија није прихватила.” (исто; стр. 87-89)

„Још крајем 1970. Аргуело је успоставио најтежни контакт са тадашњим бискупом Кракова Војтилом, будућим папом. Отуда не изненађује што је покрет доживео свој процват у време понтификата папе Јована Павла II, иако је у то време Римска курија имала негативан став у односу на њега (...)

Покрет је развио богату издавачку делатност која је усмерена претежно ка источноевропским земљама. По речима истакнутог католичког теолога Уркхарта, још пре пада комунизма имали су своје пунктове у Мађарској, Чехословачкој, Хрватској, Словенији, Србији, Грузији, Ђорџији, Румунији, Белорусији и Украјини. Формирали су и три семинара: у Источној Немачкој, Југославији и Пољској, са циљем „јевангелизације Источне Европе” (...)

Игноришући став Курије, септембра 1990. у писму Кику Аргуелу, мимо свих канона, Јован Павле II признао је покрет као „ваљан правац за формирање одраслих католика у савременом свету”, што је појачало затегнутост између папе и Курије. Протесту су се придружили многобројни бискупи. Пад комунизма покрет је прославио као највећи успех Римокатоличке цркве у последњих неколико векова.

Ц. *Communione E Liberazione* – Покрет „Заједница и ослобођење”, имао је од свог конституисања изразито политички карактер. Основао га је Дон Ђусани (Don Luigi Giussani) 1964/65, професор догматске теологије и источне теологије на Католичком универзитету у Милану, дубоко забринут за судбину своје земље, која је у то време пролазила кроз тешку кризу.” (исто; стр. 89-90)

„На скупу који је одржан у Милану 31. марта 1973, на тему „Универзитет за ослобођење”, утврђен је програм и постављене су основне смернице активности у наредном периоду. Енергичном борбом „за афирмацију правог хришћанског идентитета”, покрет се убрзо проширио на 20 земаља Европе и Америке, а после слома Источног блока и на све источноевропске земље, укључујући и Југославију (...)

Политичка димензија организације тесно је повезана са основном мисијом цркве, тј. евангелизацијом (...)

Покрет је прихваћен од стране Римске курије и 11. фебруара 1982. подигнут је на ранг понтификалног удружења. Нешто касније стекао је консултативни статус при Економско – социјалном савезу Уједињених нација.

Д. La Comunita Di Sant Egidio – „Заједница св. Еђидија” произашла је из дијалога, који су касних шездесетих водиле мале скупине интелектуалаца у једном напуштеном манастиру на периферији Рима, под руководством једне каризматске личности, угледног професора историје на универзитету у Риму Рикардија (Andrea Riccardi). Света столица прихватила је групу и 1986. озваничила је као „Међународно удружење лаика”. Манастир у коме су се састајали обновљен је средствима италијанске владе и постао је званично седиште удружења, за чијег је председника изабран професор Рикарди. Нешто касније он је предложен за Нобелову награду за мир (...)

Приликом пријема руководећег тима удружења, 17. септембра 1986, папа Јован Павле II је указао на потребу да уз рад са сиромашним, посебно са имигрантима, услед екуменски сусрети и међурелигијски дијалог. Поступајући у духу добијених директива удружење је организовало 1987. сусрете у Риму, Варшави, Барију, на Малти итд. Да се ту није расправљало о теолошким проблемима, него политичким, најбоље сведочи листа учесника, међу којима су били генерал Јерузелски, Бутрос Гали итд. Организован је и сусрет хрватског надбискупа са једним српским владиком.

Након учвршћења у Италији, организовани су огранци удружења у Белгији, Холандији, Немачкој и Шпанији, а после 1990. и у свим источноевропским земљама, укључујући и Југославију; пажња је била усмерена на Косово. Удружење има своје центре у Москви и у Кијеву (...)

Удружење располаже огромним финансијским средствима која држи у најстрожој тајности (...)

Италијанска штампа је забележила да је државни секретар за спољне послове САД госпођа Олбрајт (Madeleine Albright), приликом својих посета у Риму проводила више времена у седишту „Св. Еђидија”, него у Квириналу. Посете губе мистериозни призив, ако се има у виду да је у оквиру Државног секретаријата за иностране послове САД формиран „Консултативни савет за религијске слободе”, у коме се налазе представници око 20 највећих цркава света. Савет се састаје по потреби, на захтев државног секретара, а на његовом челу налази се један од помоћника државног секретара: у садашњем тренутку то је Џон Шатак (John Shattuck). Савет је конципиран као помоћно тело у изградњи глобалног светског поретка.

Представници „Св. Еђидија” наћи ће се, „случајно”, 1996. на тлу Косова где су основали свој центар. Под њиховим покровитељством председник Србије Слободан Милошевић потписао је 1. септембра исте године Споразум са Ибрахимом Руговом, као представником албанске етничке популације на Косову, о „нормализацији” школског система. Потписници Споразума нашли су за потребно да и писмено изразе „захвалност својим заједничким пријатељима, хуманитарној заједници „Св. Еђидио” за помоћ и подршку коју су дали у остварењу дијалога”.

Делегацију „Св. Еђидија” сачињавала су три професора Понтификалног универзитета Ватикана, Вићенцо Паља (Vescenzo Paglia), Роберто Морозо (Roberto Morozzo della Rocca) и Пауло Раго (Paulo Rago), а са југословенске стране чланови преговарачког тима били су: Ратомир Вицо, Добросав Бјелетић и Горан Перчевић. Споразум је вербално постављен „изнад било какве политичке дебате”, дата му је „друштвена и хуманитарна вредност”. Међутим његова суштина је политичка, са поражавајућим последицама по Републику Србију. Председник Милошевић одрекао се дела својих суверених прерогатива и у том Споразуму појављује се само као представник српске популације, а не грађана Косова. Признат је, у ствари, души легитимитет у представљању јужне српске покрајине. „Св. Еђидио” организовао је и финансирао путовања Ибрахима Ругове за Рим, Брисел, Париз и Бон.

Папа Јован Павле II, после овог „успеха” „Св. Еђидија”, појачао је дипломатске акције у правцу Београда, куда је упутио кардинала Торана (Jean Louis Tauran) као свог личног изасланика, који је требало да пренесе његову жељу да успостави директан дијалог са патријархом Павлом и да заједно одрже „молитву за мир”. До сусрета није дошло због противљења Светог архијерејског синода Српске православне цркве.

Светска конференција за религију и мир (La Conference Mondiale des religions pour la paix) оформила је Екуменски савет за Босну, Хрватску и за Косово. У Приштини је 2. марта 1999, дакле нешто пре бомбардовања Србије, одржан „екуменски сусрет”.

Позадину бујања католичких организација последњих неколико деценија треба тражити у новој стратегији Ватикана. Организовање лаика, под строгим контролом Св. столице, омогућило је суптилну инфилтрацију Римокатоличке цркве у све поре друштвеног живота. Свака од ових организација има своје подручје деловања, а све без изузетка имају месијанске и прозелитске циљеве. Све оне наступају са програмима „хуманитарне помоћи”, иза које следе политичке акције. Да би се ускладио рад ових организација у политичкој и социјалној сфери, папа Пије XII сазвао је, октобра 1952, први светски конгрес, на коме је учествовало 1200 делегата и то: 1) представници 38 међународних католичких организација из 74 земље света; 2) представници 17 етничких група из Источне Европе, претежно емигрантских, међу којима је била и усташка група. У свом говору папа Пије XII указао је на значај учешћа католика у пословима држава и потребу убацивања образованих католика у разна међународна тела (...)

У целини католичке организације представљају само продужетак клерикалног утицаја Ватикана у секуларној сфери. Опус Деи заузима посебно место, без преседана у историји римокатоличанства.” (исто; стр. 91-95)

2. Опус Деи – срце структурне моћи Ватикана

Најмоћнија католичка организација која у својим рукама држи Ватикан је оличење свих антихришћанских вредности. Опус Деи или Дело Божје је мрачна организација која поседује огромну финансијску и политичку моћ. Њени чланови се налазе у владама широм света и у врху међународних и светских организација. На пример, ова организација је имала кључну улогу у довођењу Франковог режима на власт у Шпанији.

У својим рукама држи контролу над финансијама Ватикана. Функционише као транснационална корпорација и има огромне приходе и финансијске изворе. Такође, функционише и као мафијашка организација и не бира средства да оствари циљ. Наравно да су уз тако нагомилано богатство и моћ везани и многобројни финансијски скандали и афере праћене убиствима. Убиство папе Јована Павла I такође се везује за ову организацију и њене интересе, јер је он имао намеру да елиминира утицај Опуса Деи на Ватикан и Ватиканску банку. Доласком папе Војтиле овој организацији је свануло.

Папа Војтила је био потпуно под утицајем Опуса Деи. Он је био близак сарадник оснивача ове организације Хосемарије Ескриве и био је вођа Опуса Деи у Пољској. Постоје подаци и да су Ватиканска банка и папа Војтила, учествујући у инвестицијама Опуса Деи у Ирској, финансирани ИРА-у. Опус Деи је, такође, учествовао у наоружавању Хрвата за време рата на простору бивше Југославије.

Посебна тема је однос ове организације према чланству. Опус Деи има све елементе секте, успоставља потпуну менталну контролу над својим члановима. Када се једном уђе у организацију, из ње је готово немогуће изаћи. Неки чланови који су покушали били су убијени, многи уцењивани. Чланство има обавезу и да повремено примењује садомазохистичке ритуале, самокажњавајући се бичевањем. Хачинсон детаљно описује те ритуале које је увео и свакодневно примењивао Ескрива. Из чињеница које се износе лако се може закључити да је Ескрива био особа којој је било неопходно психијатријско лечење и хоспитализација, а да је Опус Деи најмрачнија секта.

Папа Војтила је таквој организацији дао титулу персоналне прелатуре и допустио јој апсолутни утицај на Свету столицу, а њеног оснивача Ескриву прогласио за блаженог.

„Име му је било Хосемарија Ескрива де Балагер (Josemaría Escrivá de Balaguer), и био је оснивач Опус Деи. Ескрива је своје животно служење цркви започео као обичан шпанолски свећеник. Умро је 1975. у 73. години у свом уреду у Villa Tevere, преко пута Тибра, мање од пет километара до Ватикана. Није био чак ни бискуп, а имао је већу моћ од многих кардинала.

Трећи тједан свибња 1992. Иван Павао II ће му додијелити чин блаженог, одличје које ће поставити шпанолског великодостојника у чекаоницу за свеце.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 16)

„Најближи савјетници Ивана Павла II били су људи из Опус Деи, Божјег дјела, духовне организације која је уз његову помоћ постала једина особна прелатура, односно привилегирана бискупија без територије.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 8)

„Не говоримо о Опус Деи као о некаквој споредној групацији, већ о моћној организацији која је од средине осамдесетих била срце структурне моћи Ватикана, организацији која је исто толико фундаменталистичка с кршћанске стране Духовне завјесе, као и Тураби и његови сљедбеници са исламске. Његови чланови укључују папиног особног тајника, портпарола и један дио министара. Иза њих стоје редови политичких и моралних стратега Опус Деи са средиштем у Риму, а иза ових 80.000 чланова дилем свијета, посебно индоктринарни свјетовници.

Ако случајни пролазник у неком граду није никада чуо за Опус Деи, то није изненађујуће, јер они стварно раде као нека религиозна „пета колона”. Њихових чланова има свугдје, а опет, нигдје се не виде. Они су у терминима и методологији контрадикција. Њихови циљеви су чисто духовни, али с папом сурађују на изradi његовог политичког програма. И док су сами мајстори модерне технологије, коријени Опус Деи сигурно су средњовјековни.

Први пута сам за Опус Деи чуо шездесетих, када ме пријатељ, банкар из Швицарске, обавијестио да су они главни играчи на тржишту еуродолара. Религиозна асоцијација која врши шпекулације францима, а идућег тједна доларима! То уопште није звучало добро. Од тада је неколико књига написано о организацији, већином изнутра. Међутим, нити једна не открива да се Опус Деи устолочио као преторијански чувар традиционалне католичке доктрине и да је данас најјача група која врши притисак унутар римске Курије која је на челу католичке цркве. Иако циљеви Опус Деи остају скривени, ова књига ће наговјестити да је покрет био дубоко умијешан не само у „духовну помоћ својим вјерницима”, већ је био инфилтриран у политичку, финансијску и образовну инфраструктуру бројних земаља, преузимајући контролу над финансијама Ватикана, и повремено политиком, ратујући против теологије ослобођења у Латинској Америци, против марксизма у Европи, преобликујући свијет послје перестројке, и у посљедње вријеме фокусирајући свој главни задатак на супротстављање појави „Источне осовине”, прецизније речено, централне исламске осовине, која укључује Сјеверну Африку, Средњи исток, Афганистан, Пакистан и шест исламских република бившег Совјетског Савеза: Азербејџан, Казахстан, Киргизију, Таџикистан, Туркменију и Узбекистан. Турска је, свидјело јој се то или не, стожер те осовине.

Отац Vladimir Felzmann, блиски сурадник кардинала Базила Хјума, вестминстерског надбискупа, сматра да је Опус Деи нешто најближе војном чеду из средњег вијека што је католичка црква успјела поново створити. Наравно, у терминима нагомиланог богатства и моћи, Опус Деи је најуспјешнија католичка асоцијација још од витезова темплара. До 13. стољећа Темплари су постали водећи банкари Европе. Али богатство витезова темплара широм свијета изазивало је завист еуропских принчева, док коначно темплари нису били уништени. Проучавањем, па чак и имитирањем темплара, Опус Деи ће бити врло пажљив да му се не понови слична судбина.

Упркос томе што је био врло значајан унутар цркве, поријекло Опус Деи је врло скромно и скоријег датума. У друштвеном смислу, млађи су од „General Motorsa” иако се каже да су им приходи знатно већи. Богатство, извучено из свјетовних активности, довело је до љубоморе и његова традиционална пракса такмичи се с прогресом унутар Курије. Али посвећеност у Опус Деи и одлучност у провођењу апостолских активности, такођер су им донијеле и јаке савезнике.

Опус Деи показује чуђење када га оптужују да руководи огромним земаљским царством, чији се пипци шире по многим земљама до највиших нивоа у владама. Тврде да им је једина мисија подсјетити све људе како су позвани на светост, нарочито кроз рад и обичан живот.

Човјек би закључио како Опус Деи не жели да свијет сазна што заиста смјера. С друге стране и даље се држе одређених отворених пројеката таконзаних колективних послова, чиме се јавно хвале. То се углавном односи на образовање и социјалну помоћ. На примјер, раде са осам свеучилишта и осам института за више образовање диљем свијета, контролирају затворени комплекс радио и ТВ-мреже, као и издавачке куће, што их чини медијским гигантом равним News корпорацији Руперта Мардока.

Наравно, напомена како би сам Опус Деи могао побједити новонасталу исламску алијансу је наизглед смијешна. Али чињеница је да се Опус Деи не чита ко отворена књига. Његово водство више воли остати у сјенци (...)

Није било лако схватити Опус Деи. Своје активности прикривају велом религиозне ароганције која је по неким у супротности с најранијим принципима кршћанске вјере. Али, такођер, треба истаћи да су многи добри и импресивни људи црквени великодостојници. Ипак, програмирани су да не доводе у питање намјере унутарње хијерархије и да се ригорозно покоравају претпостављенима. Онима који нису посвећени то може изгледати узнемирујуће. Али, Опус Деи се труди разувјерити све оне који сумњају, наглашавајући: „Наши циљеви нису изван сфере живота пастве и доктрине. Нарочито немамо политички ни економски програм нити средства за спровођење”. (исто; стр. 8-11)

Смиља Аврамов говорећи о времену настанка Опуса Деи, истиче:

„Појава организације под мистериозним називом Опус Деи (Дело Божје) пада у време револуционарних превирања у Шпанији. Светска криза крајем двадесетих година овог века захватила је и ту земљу. Незапосленост и демонстрације ширили су се по градовима Шпаније уз снажан антиклерикални покрет и појачану активност Комунистичке партије. Оснивач ове организације опат Ескрива (Josemaria Escriva de Balaguer), врстан познавалац историје и филозофије, иступио је са тезом да је Римокатоличка црква, као универзална, позвана да ступи на историјску позорницу, као што је то чинила и у прошлости у критичним тренуцима (...)

Ескрива је пројектовао свој ред као борбени ешалон који треба да се супротстави ширењу атеизма, посебно међу интелектуалцима, јер је, по његовим речима, „декрисијанизација отпочела међу интелектуалцима” (...)

Ескрива је рано напустио свој младалачки сан да постане архитекта и определио се за студије теологије и права. Свештенички чин примио је 1925; од тада па до смрти прошао је пут од пароха у малом шпанском сеоцету (Пердигуера), са свега 870 становника, до високих звања и признања у црквеној хијерархији. Докторирао је из грађанског права на универзитету у Мадриду, а из литературе и филозофије стекао је докторат *honoris causa* на универзитету у Сарагоси. За папског прелата именован је 1947. Исте године постао је члан Римске теолошке академије (Pontificia Accademia Teologica Romana) и саветник Конгрегације за семинаре и универзитете.

Умро је у Риму 26. јуна 1975, и није сахрањен па гробљу, како је то уобичајено за свештена лица, него у луксузној грађевини Villa Tevere у власништву Опус Деи, смештеној у најлуксузнијем стамбеном насељу Рима. На мермерној плочи стоји само натпис: „El Padre” (отац). Папа Јован Павле II обавио је његову беатификацију, тј. проглашење за блаженог 17. маја 1982.

Као дан оснивања организације Опус Деи у званичним актима наводи се 2. октобар 1928. Међутим, поједини католички писци сматрају да се Опус Деи појавио тек 1940. Има основа за овај став: у периоду од 1928-1941. Опус Деи је прошао пут од пројекта без званичне потврде, до признања од стране цркве.” (Аврамов; цит. дело; стр. 97-98)

„Национални католицизам била је идеологија Шпаније после грађанског рата и темељ на коме ће Ескрива оформити организацију под називом Дело Божје. Учинио је то у најтежњој сарадњи са министром унутрашњих послова Шпаније, који је раније припадао његовој групи.

Опус Деи се не може сврстати ни у једну категорију претходно поменутих организација (...)

Овде је реч о једном новом квалитету, споју политике и религије, о организацији са строго селективним чланством.

Опус Деи је свесрдно подржан од генерала Франка. Против нове организације појавио се отпор унутар Римокатоличке цркве, конкретно од стране језуитског реда (...)

За разлику од језуита који су продирали у најниже слојеве друштва, Опус Деи је оформљен као тајна, елитистичка организација. Постао је прототип „удруживања римокатоличке елите”. Освојио је кључне позиције у шпанском друштву својим, пре свега, аристократским духом. Сам Ескрива постао је лични душебрижник генерала Франка и за њега обављао „духовне вежбе”. Веронаук је уведен у све школе, од основних до универзитета, а наставу је потпуно контролисао Опус Деи. Папа Пије XII упутио је телеграм Франку, честитајући му „католичку победу”.

Ескрива је оформио центре широм Шпаније и укључио у покрет истакнуте личности; био је свестан да не може остварити своје циљеве без продора у највише политичке кругове. Руководио организацијом у појединим центрима било је у целости у рукама свештенства. Лаицима су поверавани задаци у сферама недоступним свештенству. Основни циљ Ескриве био је да оформи један блок шпанског друштва у интелектуалним круговима који би носио обнову земље. Војна победа је извојевана, али по речима Ескриве римокатолици морају бити на опрезу, јер рат мора бити добијен у духовној сфери. Развијену духовну структуру треба ангажовати на плану обнове земље и „реевангелизације елите”. Отуда су универзитети, наука и штампа били примарне, ако не и искључиве сфере делатности. Дисциплина, хероизам, аскетизам били су моралне одреднице које су захтеване од чланства.

Идеолошки оквир организације Ескрива је поставио кроз 999 максима, објављених у књизи под насловом: „El Camino”, што значи „Пут” (...)

Пре отпочињања Другог светског рата, чланови организације Опус Деи заузели су истакнуте положаје у државном апарату, а неколико њих ушло је у владу генерала Франка. Активност организације далеко је превазилазила религиозни оквир. Опус Деи је стекао значајну имовину и располагао је по-замашним фондovima у разним банкама. Ескрива је сматрао да је сазрело време да и формалноправно реши положај организације. Обратио се, 14. фебруара 1941, мадридском бискупу (Leopoldo Eio Y Garay) с молбом да одобри „Унију побожних лаика и свештених лица преданих Богу – Pios Union”. Својим писмом од 19. марта 1941, на основу канона 708 „Codex Iuris Canonici”,

бискуп је изашао у сусрет захтеву Ескриве, чиме је Опус Деи стекао канонски признат статус.

Шпапија је у Другом светском рату остала неутрална. Ескрива је био шокиран споразумом Рибентроп – Молотов и победом Пољске између Немачке и СССР-а. Биографи Ескриве нису до краја расветлили до које је мере он утицао на Франка, имајући у виду, како је сам говорио „макијавелистичку политику Хитлера”, кога је иначе подржавао, али су сви сагласни да се у то време јавља идеја о потреби проширења организације широм Европе. Након напада Немачке на СССР, Ескрива је рат осовинских сила објашњавао као крсташки поход против комунизма. На тој основи доћи ће до првих непосредних контаката руководећег тима организације Опус Деи и папе Пија XII. Стратегија коју је осмислио Ескрива идеално се уклапала у папине политичке планове. Званична дипломатија Ватикана добила је свог историјског сапутника (...)

Уз одобрење Конгрегације за веру, од 11. октобра 1943, а на основу Декрета који је потписао бискуп Мадрида, Ескрива је основао 8. децембра исте године „Свештеничко друштво светог крста” као „претежно клерикално друштво оних који живе у заједници без завета” (...)

Еструха и бројни други католички писци сматрају да је оснивањем Друштва светог крста Ескрива желео да свештенство, које припада Опус Деи, изузме испод компетенције бискупа одређене дијецезе и стави га под своју искључиву власт (...)

Преломну тачку у историји организације Опус Деи представља 1946. година, када је од националне организације прерасла у интернационалну. Пун значај трансформације ове организације доћи ће до изражаја тек избором краковског бискупа Војтيله за папу. Дотадашња званична квалификација Опус Деи као националне – „Opus Dei unicum habet domicilium nationale” – напуштена је; уместо тога Ескрива излази са дефиницијом по којој је Опус Деи „израстао из универзалне димензије Римокатоличке цркве”. „El Camino” постаје нови „свети” текст, преведен је на 35 језика и растурен по свету у више од 4 милиона примерака. Католичка штампа отпочела је са величањем Ескриве, упоређујући га са Лојолом, св. Аугустином и са св. Томом Аквинским.

Ескрива је успоставио најтежње везе са папом Пијем XII и стекао титулу „monsignor”. Крајем 1946, централна канцеларија Опус Деи, са свим особљем, пресељена је у Рим. Супротно својим проповедима о великим хришћанским врлинама као што су скромност, уздржаност итд., Ескрива је смеистио седиште организације и своју личну резиденцију у луксузну вилу која ће носити назив „Escriva-Villa Tevere”, а која се налази у елитној четврти Рима, резервисаној за врхунску аристократију. Премештање седишта у Рим, и нешто касније подизање организације на степен понтификалне институције, није случајност. Био је то део осмишљене и прецизно планиране политике. Ескрива није крио своје планетарне амбиције; наступао је отворено у бескомпромисној борби за победу римокатолицизма у свету, указујући при том и на потребу да се „црква очисти од загађених вода”, које су заплуснуле Римску курију (...)

Опус Деи је, по њему, био инструмент за савладавање кризе која је већ раније захватила Римокатоличку цркву, али у првом реду, и изнад свега, организацију, која ће артикулисати политичке токове у свету (...)

Ескрива је развио широку делатност међу емиграцијом, затим је систематски проширивао рад ван Италије (...)

Света столица издала је, 2. фебруара 1947, Апостолску конституцију под називом „Provida Mater Ecclesia” и чл. 1 одобрила стварање „секуларне институције свештеника и лаика, са циљем да се постигне хришћанска перфекција и потпуно вршење апостолата, да се исповеда јеванђеоска мудрост у секуларном животу”. Након тога Конгрегација за веру издала је, 24. фебруара 1947, „Decretum laudis” (Похвални декрет), којим је успоставила Свештеничко друштво Светог крста и Опус Деи, краће названо Опус Деи. Под овим „сретним називом” (члан 3 Декрета) желело се „скромно навестити да се не ради о људском, него о светом Божијем делу”. Тим актом, који није прошао без унутрашњих борби у крилу Римске курије, сједињено је Свештеничко друштво и Опус Деи и оформљена је прва понтификална секуларна институција. Интерна правила о функционисању усвојена су 13. марта 1947. По први пут у историји Римокатоличке цркве признато је да „хришћанску перфекцију” могу постићи појединци који нису чланови религиозних редова, него секуларне организације”. (исто; стр. 99-104)

„Ескрива де Балагер и дон Alvaro del Portilo су вршили притисак на Конгрегацију за религиозност да прогласи Опус Деи за први црквин секуларни институт. Због престижа Опус Деи је морао бити узор, јер је као Божје дјело био јединствен. Три тједна послје објављивања папинске буле, Конгрегација за религиозност је издала декрет под насловом „Primum Institutum seculare”, којим је Опус Деи постао први у реду, јединствено почашћен као тјело које је имало мање од тристо чланова, укључујући свих девет сећеника.

Сада је постало потребно да Опус Деи пресели своје сједиште у Рим. Ескрива је желио да то буде на грандиозан начин. Монтини је преузео то на себе. Захваљујући својим аристократским везама, нађена је вила у отмијеном римском кварту Париоли.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 110)

„Власник је био гроф Mario Mazoleni. Опус Деи је с њим закључио посао у српњу 1947. Ескрива је коначно имао своје величанствено сједиште, које је назвао Villa Tevere (...)

Шпањолска је имала строгу девизну контролу до осамдесетих година, а Италија чак до почетка деведесетих. То што је Опус Деи имао могућност користити велике количине швицарских франака 1947. године био је знак његових растућих ресурса. Можда је на ситуацију имало утјецаја и то што је 1947. и NSRC (Национални научноистраживачки савјет) отворио представништво у Риму са циљем „настављања напретка шпањолске науке и координацијом рада шпањолских истраживача у Италији”. У то вријеме је најмање шест шпањолских истраживача боравило у Риму, и сви су били чланови Опус Деи. Материјалне потребе Ескриве де Балагера и његових ученика у главном граду Италије су постале екстравагантне. Радови на доградњи Ville Tevere су започети одмах и наставили су се следећих дванаест година. Никада није објављена цијена радова, али су укупни трошкови процијењени на више од десет милијуна долара.” (исто; стр. 110-111)

3. Улога Опуса Деи у борби Ватикана против комунизма

Хачинсон објашњава да је Опус Деи финансијски помагао план Ватикана за рушење комунизма, а како је том плану била наклоњена и ЦИА, то је био и почетак сарадње између Опуса Деи и ЦИА-е.

„Убрзо послје куповине Ville Tevere, Ескрива де Балагер је промовиран у прелата папског домаћинства, што му је дало право да га зову монсињором, додало мало пурпурне боје његовој одори и ношењу ципела с копчом (...)

Промоцију Ескриве у клерикалној хијерархији организирао је Монтини, који га је у то вријеме упознао с младим политичаром у успону и будућим одлучним противником комунизма Ђулијом Андреотијем (...)

Пије XII је дао задатак Монтинију да мало политички учврсти Католичку акцију у Италији, која је имала значајно више чланова талијанске Комунистичке партије, па је Монтини затражио од Андреотија да он буде веза између католика и Демокршћанске партије у предизборној кампањи 1948. Два фактора су обиљежила кампању: прво, огромна средства су се слила из Вашингтона кроз новостворену организацију познату као ЦИА, и друго, тајне операције самог Ватикана које је координирао Монтини.

Оба су била важна у побједи над комунистима. Фондови ЦИА су депонирани у Ватиканску банку, или ИОР (Istituto per le Opere di Religione), одакле су усмјеравани у организовање народних митинга широм земље. Католичка акција је такођер организирао Омладински конгрес чија је тема била „Крист је надвладао Маркса”, а њени чланови су учествовали у кампањи лијеplења плаката дуж цијелог полутока темпом од 1.000 комада дневно. На крају, демокршћани су тријумфирали са 48,5 према 31 посто за комунисте.

Из побједи демокршћана никнула је стратегија Ватикана за борбу против комунизма, у којој је Опус Деи, са својим растућим финансијским ресурсима, добио улогу. Стратегију је дефинирао Монтини, уз Андреотијеву помоћ, и она се заснивала на развијању секуларног састава који ће упозорити јавно мнијење на опасност од марксизма. Она је уживала подршку ЦИА и означила почетак радног пријатељства између Опус Деи и ЦИА.

Како је стратегија попримила облик, Монтини је саопћио француском велепосланику да се Ватикан нада да ће три водеће европске католичке силе, Италија, Француска и Шпањолска, бити заједно у антикомунистичком блоку. Критизирао је Француску што и даље држи своју границу према Шпањолској затвореном.” (исто; стр. 112-113)

„Ескрива де Балагер, чији ће оцјењивачи у Конгрегацији за питање светаца тврдити да „стоји у повијести духовности на истој равни с традиционалним величинама”, предложит ће Пију XII да му осигура трупе ратника хладног рата, способних за провођење дискретног католичког утјецаја у кључним економским секторима и министарствима широм слободног свијета. Ово је представљало нову фазу у развоју Опус Деи, и захтијевало промјену у типу људи који су регрутирани у Дјело. Архетипски кандидат се тако помакнуо од студента свеучилишта до банкара, директора компаније и јавног администратора, одражавајући потребу института за новим ресурсима који неће само гарантовати његов опстанак, већ ће проширити апостолат на цијели кршћански свијет.” (исто; стр. 115)

„Послије пресељења у Рим, Ескрива де Балагер је прогледао и од тада гледао на свијет другим очима. У Риму је видио како се црквом заиста управља, и по ријечима његових најближих сурадника, то га је шокирало. Схватио је да власт долази са освојених позиција утјецаја. За Опус Деи, извор његове растуће моћи био је у приступу њених чланова важним мјестима, било у образовању, финансијама или политици (...)

Како би заштитио цркву, Опус Деи је морао располагати еклезијастичном моћи. За ово је било потребно да Ескрива де Балагер буде изабран за бискупа. За јавну употребу његов култ дискреције је захтијевао супротно, понизност. Непријатељу кажеш једну ствар, а направиш другу. Чисте савјести, Балагер је могао изјавити: „Никада не говорим о политици. Не одобрам да предани кршћани у свијету формирају политичко-религиозне покрете. То би била лудост, чак и ако је мотивирана жељом да се шири Крстов дух у свим људским активностима”.

Било како било, Опус Деи се декларирао као политичко-религиозни покрет и члан 202 Устава из 1950. то доказује: „Јавна служба... Представља привилегирано средство за провођење апостолата Института”. У складу са чланом 202, неки Ескривини синови у Шпањолској су планирали стварање политичке „треће силе”, која ће постојати независно од Франкове фаланге и недавно оформљених демокршћана.

Трећу силу је зачала група интелектуалаца из Опус Деи који су водили НСРЦ. Точније, тројица Ескривиних агилних сљедбеника лансирани су идеју за покретање културног часописа који би служио не само као гласник за НСРЦ акције у култури и науци, већ и као платформа за политичке акције Опус Деи. Rafael Calvo Serer, Raimundo Panikar i Florentino Perez-Embid су издали први број часописа „Арбор” у ожујку 1943. Као мјесечна ревија NSRC-а „Арбор” је издашно финансиран из касе Савјета и ускоро је постао један од најпрестижнијих часописа у Шпањолској.” (исто; стр. 117)

„Док се Европа суочавала с дилемом бирати између америчког сна и соvjетизације, Serer i Perez-Embid вjеровали су да се Старом континенту може боље служити помоћу комбинације њемачке ефикасности и шпањолске духовности. Calvo Serer i Perez-Embid су се сложили да је Шпањолска послије грађанског рата пружала шансу да се обнови милитантни католицизам који је у шеснаестом стољећу довео шпањолско царство на врх његовог стваралачког успjеха. Закључили су да због окренутости модерног свијета безбожном материјализму, било да је капиталистички или комунистички, једини пут да се избjегне катастрофа је да се настави крижарски поход Карла V, али овога пута не ресурсима једног народа, већ кроз моћан и виталан транснационалан католички покрет. Ескрива де Балагер их је охрабривао. По његовом виђењу, Опус Деи је био божански зачет као католички регенератор свјетског домета.” (исто; стр. 118)

4. Најважнији задатак чланова Опуса Деи – прозелитизам

Ескрива истиче да је приоритет организације и чланства прозелитизам, али он пропагира нови, модеран приступ прозелитизму.

„Хладни рат је био у пуном замаху крајем четрдесетих година. Сваки налет је наново потврђивао Ескриви да је комунизам више него икад био нај-

опаснији непријатељ цркве. Послије тродневног суђења кардиналу Mindszentiju у Будимпешти, папа Пије XII је рекао француском министру у Риму:

„Црква се сада налази у борби на живот и смрт са Совјетским Савезом, у којој је улог судбина 65 милијуна католика, шестина свих католика у свијету, који живе у сателитским државама Совјетског Савеза”. Нешто послје тога примас Пољске кардинал Стефан Вишински је ухапшен.

Ескрива је био одлучан проширити апостолат Опус Деи на борбу против марксизма. Али, рекао је својим сљедбеницима, „Не желим од својих синова правити мученике. Не могу ништа учинити с мученицима”. Мисионари које је изабрао били су млади професионалци аскете обучени у моралној чврстости од њега особно и његових апостола. Послао их је у свијет да раде за Бога, или точније да изврше Божје дјело, али не као обични мисионари.

Прозелитизам, како су га упражњавали језуити, по његовом мишљењу био је концепт прошлости. Божје дјело је требало проводити у конференцијским дворанама, банкама и министарским кабинетима секуларне државе. У почетку су нумерарији и неколико богатих сурадника били усамљени у овим настојањима. Нумерарији су били обавезни предавати своје зараде фондovima Дјела, а за властите потребе су добивали мале суме. Али увијек је био напор уравнотежити биланце због тога што је Ескрива имао велике апетите. Онда су ожењене људе, супернумерарије, почели примати у Дјело. Њихово присуство је увелико поправило финансијску ситуацију. Секуларни институт није био обавезан бавити се њиховом физичком доброти, што је био обвезан за нумерарије. Супернумерарији, с друге стране, нису имали обавезу предавати своје зараде, јер су имали обавезу према својој обитељи, тако да се од њих тражило да дају „добровољне” прилоге, у висини од 10 посто од њихових годишњих прихода, које су уплаћивали у мјесечним ратама. Резултат није био безначајан. Захваљујући раду арканђела Гаврила, капитал се слијевао у вреће Опус Деи као никада прије тога. Капиталом је требало управљати. Опус Деи су биле потребне његове властите банке и, у вријеме строге валутне контроле, паралелан финансијски сустав који је омогућавао да се заобиђу ограничења у трансферу капитала.” (исто; стр. 119-120)

„С одобрењем Ватикана, удареним у путовницу, Ескрива се коначно осјећао слободним да започне с активном експанзијом каква није касније забиљежена у повијести Опус Деи.” (исто; стр. 123)

„Успјех Опус Деи је био и остаје зависан од његове способности за регрутирање нових чланова. С друге стране, регрутирање није ријеч коју Опус Деи воли. Тврди се да се људи уопште не регрутирају у Дјело. Више воле рећи да они замоле људе да им се придруже у знак препознавања вокације да те од Бога која их води како би свој живот посветили апостолату. Било како било, упркос напорима да се чланство држи оданим, стално осипање чланова, било због природних разлога или разочарања захтијева експанзионистички настројен Опус Деи да стално тражи нове чланове. Тијеком десетљећа постојања развио је структуру регрутирања која је изненађујуће ефикасна. Није сватко мета, нити се сватко прихваћа.

Досије припремљен од бившег нумерарија Johna Rochea појашњава процедуру регрутирања Опус Деи до детаља. Потребно је, ипак, извјесно познавање рјечника Опус Деи. „Прозелитизам” је синоним за „регрутирање”,

чак иако су мете католици. „Добивање позива”, значи „довођење нових чланова”. У својој анализи Roche пише:

„Најважнија појединачна активност у животу члана Опус Деи је регрутирање или „прозелитизам”. Оснивач, монсињор Ескрива, то истиче врло често:

„Немамо нити један други циљ осим заједничког: прозелитизма, добивање позива...

Прозелитизам у Дјелу је пут, начин да се достигне светост. Када особа нема у себи ревност за задобивање других... Она је мртва... Ја сахрањујем лешеве. (Кроника V, 1963)

Идите на аутопутеве и на околне путеве и погурајте оне које нађете да дођу и испуне моју кућу, натјерајте их да дођу; погурајте их... морамо бити помало луди... морате се убити за прозелитизам... (Кроника IV, 1971)

Ниједно од моје дјеце не може се одмарати задовољно ако није задобило четири или пет нових чланова сваке године (Кроника VII, 1968).

... Сваки члан требао би имати најмање петнаест „пријатеља”, од којих је пет у сваком тренутку радно активно на „звиздук”. Залагање и успјех у прозелитизму је уско повезан са светошћу, тако да често постаје појединачно најважнији извор духовне напетости за мање успјешне. Обавеза да се регрутирају нови чланови је строга и неумољива. ... Јавно познате организације Опус Деи су посвећене прозелитизму. По оснивачу, „студентски домови, свеучилишта, издавачке куће... је ли то крај? Не, и што је на крају? Он је двострук. С једне стране је основна светост. С друге, проналажење у свијету највећег могућег броја душа посвећених Богу кроз Опус Деи...” (Кроника V, 1963)” (исто; стр. 134-135)

5. Ментални притисак на чланство и казна за напуштање Опус Деи

Као што смо навели, Опус Деи функционише као секта, своје чланове контролише страхом и сваки покушај напуштања организације се сурово кажњава.

„Једна од ствари која ме изненадила док сам истраживао је страх неких бивших чланова и њихових обитељи кад би говорили о Дјелу. Упозорен сам да би ме властита знатижеља могла довести у опасност. Но, не могу рећи да сам икад доживио нешто ружно. Моји су односи с Прелатуром остали цивилизирани и на дистанци. Међутим, свијет у којем сам се нашао био је пун пријевара, претварања, светих манипуланата и вођен лажним интересима. Причу која се лагано котрљала прекидале су нагле и доста често насилне смрти: Шпањолски националистички дужносник који је хтио подигнути оптужбу за издају против једног од првих учесника Оснивача, швицарски свешеник који је пријетио да ће разоткрити ватиканске финансијске обмане, бивши шпањолски министар вањских послова, шест банкара, сумњиви лондонски дилер старинама, руски митрополит за којег се сумњало да је агент КГБ-а, кардинал који се супротставио трансформацији Опус Деи у Особну прелатуру и папа који је заговарао умјетну оплодњу. Неки су случајеви били наводно објашњиви, но неки уопће не.

Не стављам се сад у позицију јавног тужитеља. Постоје границе до којих обични грађани могу истраживати комплексне ствари. Но, чуо сам приче обитељи које је разорила прелатурска пракса регрутације и од бивших чланова који су били напаствовани након што су напустили организацију и партили од проблема „одбацивања”. Покушаји организације да објасни овакве случајеве били су, искрено речено, промашај и често им је недостајала суосјећајност. Докази и службена документација који су ми били доступни оставили су на мене дојам да Опус Деи, због свог функционирања без пропуста и умијешаности у активности које се повезују с религиозним организацијама, представља опасност за цркву. Људе вођене фундаментализмом никад није „водила одговорност, одговорном љубављу”, већ јака, дубока емоција и једино увјерење да они знају све одговоре.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 11-12)

„Већина људи се придружи Опус Деи из љубави према Богу. По истом принципу, већина оних који га напуштају, чине то из истог разлога. Једном када се нађу у организацији, могу открити да љубав према Богу долази на друго мјесто, последије љубави према Оцу, који је савршен јер је син Божји. Неприпремљени за служење Богу кроз Оца, они се одлуче изаћи.

Vladimir Felzmann, који је напустио Опус Деи последије двадесет три године и постао свећеник дијецезе у Вестминстеру, објаснио је свој одлазак на следећи начин:

„Пошто ме је Бог довео у Опус Деи, његова љубав ме извела ван. Једном када сам схватио да могу отићи, а не прекршити своју ријеч дану Богу, отишао сам. Али било је потребно много, много сати молитве док... нисам увидио да Божје Дјело није исто што и Бог”.

Felzmann вјерује да људи који живе унутар Опус Деи у одређеном временском периоду постају тако увјетовани „понижењем интелекта” да постају емоционално зависни и потпуно се вежу за организацију. То почиње од тренутка њиховог посвећења и ојачава се „средствима формирања” чему се они касније морају потчинити.

Ови фактори се комбинирају како би створили моћан сустав контроле ума, који извргава руглу тврдњу Опус Деи да се никада, понављам никада, не мијеша у приватни или професионални живот чланова. Кроз овај сустав врло интелигентни људи се наводе на одустајање од своје способности да етички закључују у корист вишег ауторитета, у неким случајевима одустајући од сваке моралне одговорности за своје понашање у секуларном свијету.” (исто; стр. 187-188)

„Чланство Опус Деи је подијељено у четири категорије, у зависности од могућности појединца да обавља послове које спроводи Прелатура:

Нумерарији – лаици који су се одлучили за целибат и у потпуности су на располагању за потребе Прелатуре. Обично живе у резиденцијама Опус Деи. Међу женама нумераријима постоје асистенти нумерарија који се баве материјалном администрацијом центара Опус Деи, као што су одржавање, чишћење, прање и кухање. Понеки од мушких нумерарија се зареде као свећеници и преводе у Прелатуру.

Помоћници – лаици мушкарци и жене који се одлучују за целибат, али углавном не живе у резиденцијама Опус Деи. Мушки помоћници могу такође постати свећеници Прелатуре.

Супернуемерарији – лаици мушкарци и жене, било да су самци или ожењени, који вокацију према Опус Деи упражњавају у оквиру својих породица.

Чланови свећеничког друштва Светога крижа – укључују како свећенике Прелатуре тако и свећенике у дијецезама (назване помоћни или супернуемерариј свећеници) који желе примати духовну формацију од Опус Деи и који судјелују у апостолату Опус Деи. Свећеничко друштво шири дух Опус Деи међу свећенством које није на други начин повезано са Прелатуром.

Удружење сурадника постоји за особе које нису чланови, али које помажу својим „молитвама, донацијама, поклонима и другим облицима помоћи”. У неубичајеном заокрету за католичку организацију сурадници Опус Деи могу бити припадници било које друге религије.” (исто; стр. 190)

„Опус Деи је остао елитистичка организација, а пожељна клијентела за његове гимназије и омладинске клубове су дјеца из средње класе, чије обитељи могу себи приуштити плаћање доста високих школарина, што иде уз привилегију да њихови синови и кћери постају мете за регрутирање. Од уписа до дипломирања духовни развој његових одјела се прати и охрабрује. У исто вријеме процес селекције издваја најпогодније ученике, и мало-помало ови изабрани се припремају за формално укључење у Опус Деи, ако је могуће као чланови у целибату. Ова нова фаза започела је седамдесетих година. „Концентрирала се на оно што ће гарантовати опстанак институције регрутирајући малољетнике на нивоу основне школе, док је виши циљ био контрола моћи у Ватикану”, написао је Alberto Moncada, бивши нумерариј, у контроверзној расправи о секташтву Опус Деи. Али регрутирање младих испод осамнаест година је против канона цркве, а тешко да би Опус Деи отворено реагирао на правна упутства цркве.

„Будите сигурни, опћи принципи канонског и грађанског права забрањују укључење прије осамнаесте године. Ипак, и овдје, као и у другим аспектима своје активности, Опус Деи је открио како да комбинира вањско поштовање закона кроз функционални прагматизам који то дозвољава, с грабљењем младих кроз емоционално суучесништво у њиховом губљењу неовисности, а при томе проглашавајући неутралност и бригу за слободу погођене дјеце код њихових родитеља, забринутих због преурањених одлука”, објашњава Moncada.

Опус Деи пориче да регрутира малољетнике, али је довољно погледати релевантни извор о томе (који није доступан јавности, чак ни члановима Опус Деи), да би се разумио значај који придаје младим умовима:

... Младост је вријеме формирања. То је вријеме у којему ... се фиксирају смјер и значење за цијели живот. То је вријеме идеала и љубави, у којем се душа отвара, јер је жестоко рецептивна, ка свјетлости доктрине ... То је најбоље вријеме за ефикасну сјетву...

Ширењем свог школског сустава осамдесетих година, Опус Деи је почео привлачити поузданије, посвећеније чланове, обучавајући их од дјетињства како би посветили свој живот унапрјеђењу свјетске стратегије и интереса Прелатуре.

Отац је, у лику врховног прелата, основна веза која обрађује чланове да пренесу своју способност за рационалну анализу на виши ауторитет. Овај ауторитет их увјетује да се помире с унутарњим обавезама које не би биле толериране у вањском друштву. Коментира Moncada:

„Пошто појединац мора бити покоран Оцу и онима који стоје на његовом мјесту, па чак и „жртвовање особног суда”, јасно показује негирање особних права”. Таква послушност спрјечава унутарњу критику и гуши свако особно мишљење које се тиче апостолата. Под овим увјетима, браћа у вјери се претварају у тајне доушнике.

„Од тренутка уласка у Дјело, члану је забрањено да се исповиједа било којем свећенику који не припада институцији. Лака литература на тему 'доброг пастира' и максима о 'прању прљавог рубља у кући' легализира печење савјести члану према вањском свијету и чини менталну контролу од надређених простијом. Свећеници Опус Деи употребљавају информације које сазнају приликом исповијести да креирају стратегију коју ће пратити кандидати за пријем. Како би се ојачао круг менталне зависности и лојалности групе, сви чланови морају учествовати у недјељном 'повјерењу', по природи сличном исповијести, с директором њихове куће или центра на којем се охрабрује најексплицитнија искреност која нема везе са свећеничким квалификацијама”, написао је у свом тексту.

Апсолутна предаја особног суда надређеном, како се сугерира, одгаја облик етичке дјетињастости. Друга последица је да ово проводи абнормално висок ниво стреса међу млађим члановима. „Стрес је последица константног претварања према вањском свијету... Онима који теже да буду нумерарији, на примјер, савјетује се да кажу својим родитељима да се нису обавезали према Дјелу. Од почетка, особно осјећање поштења се искривљује”, наставља Moncada.

Опус Деи одбија оптужбе како његова средства формирања резултирају у колективном искривљавању моралних стандарда. „Опус Деи не може се умијешати, и заиста се не мијеша ... у професионални, обитељски, друштвени, политички и културни живот својих чланова”, понављају. Али Опус Деи остаје ватрено заинтересиран да утјече на јавно мнијење гурајући своје чланове на кључна мјеста у медијима. Ово очигледно има предности, али очигледно ствара лаж из тврдње да није умијешан у професионалне, друштвене или економске послове својих чланова. Наравно, Опус Деи остаје чврст у одбацавању било каквих сумњичења. Опус Деи контролира животе својих нумерарија суптилном комбинацијом сугестије и „свете принуде”.

Први члан Опуса у Британији, отац Michael Richards постао је незадовољан Дјелом и 1973. га је одлучио напустити. Измучен и сјетан, преузео је мјесто капелана на савечилишту Bangor у Велсу. Повукао се у себе и престао узимати лијекове, док није умро од излева крви у мозак у коловозу 1977. Када је Vladimir Felzmann затражио да напусти Дјело, регионални викар га је одвео до гроба Michaela Richardsa и рекао: „Видиш ли, Влад, што се дешава људима који напусте Дјело”.

Raimundo Panikkar, један од Очевих најталентиранијих синова четрдесетих и педесетих година, послан је у Индију да отвори представништво Опус Деи средствима која је прибавио НСРЦ. Неколико година касније Ескрива га је позвао у Рим да постане капелан у резиденцији Опус Деи. Није прошло много времена када је Паникар увидио да га Опус гуши и 1966. се припремио да га напусти. Усред ових припрема прихватио је да одржи предавање Конвенту Светог срца у Бону, гдје је његова сестра била студент.

Када је стигао на бонску жељезничку станицу, два бивша пријатеља са свеучилишта, два бивша женска нумерарија, чекала су га како би га отпратила на предавање. Прије него што су се стигле с њим поздравити, Паникару је пришао регионални викар, велечасни др Алфонсо Пар и још један свећеник Опус Деи. Одвели су га у регионални викаријат у Келну. Забринуте пријатељи су обавијестили надбискупа Келна, кардинала Јозефа Фрингса, о Паникаровом одвођењу. Кардинал Фрингс је одмах наложио свом тајнику да позове центар Опус Деи и затражи разговор с Паникаром јер кардинал жељели позвати познатог теолога на ручак. Одговорено му је како је Паникар промијенио своје планове и да истога тренутка путује натраг у Рим.

Паникар је отпратен у Рим, а онда је држан у резиденцији за свећенике сљедећих десет дана. Ескрива де Балагер је, по причи, бјеснио над његовим дезертерством и затражио да га Ватикан лиши свећеничког звања. Павле VI, којег су у међувремену обавијестили заједнички пријатељи о грубом поступању с Паникаром, одговорио је да му је драже да Паникар буде отпуштен из Опус Деи него да црква изгуби свећеника. Паникар је, у ствари, истјеран и дана му је карта у једном смјеру за Индију.” (исто; стр. 196-200)

„То што је Опус Деи развио јак карактер који подсећа на секту, изгледа не забрињава много Ватикан. Дјело је прикупило значајне изворе и заклело се да ће штитити цркву од њених непријатеља, што зна цијенити сваки папа. Успјех Опус Деи је одраз мудрости и далековидности њених директора у централу. Како би се разумио рад Опус централе, потребно је завирити иза масивних црних врата у улици Бруно Бози број 73 у Риму.

Највиша власт у Опусу Деи је генерални предсједник (сада прелат), којем се обраћају са „Отац”. Симбол његовог наслеђа је комадић „Истинског крижа” који носи као амајлију око врата. Његов ауторитет је апсолутан. Његов мандат је неограничен. У провођењу Божјих жеља помаже му генерални викар. Статути увјетују да и отац и његов генерални викар морају бити свећеници, обојица с најмање пет година свећеничког искуства, и да не буду млађи од четрдесет година. Њихово сједиште је у Вили Тевере, гдје је сједиште и централне владе Опус Деи.

Отац управља кроз два административна савјета, Генерални савјет за Мушку секцију и Централно савјетништво за Женску секцију. Оба се састају према жељи Оца, и немају фиксни распоред рада. Генерални Савјет је на вези с предсједниковим кабинетом министара. Њихови састанци су тајни, под будним оком Дјевике Марије, чији портрет доминира двораном. Поред генералног викара, у савјету сједи и генерални прокуратор, који осим што одржава везе с Римском куријом, служи и као државни тајник Опус Деи, затим три замјеника тајника, од којих је сваки заступник једног арканђела, потом генерални администратор, који је префект за студије и министар финансија. Њему асистира Consulta Tecnica General, коју чине само нумерарији. Кабинет комплетира свећеник тајник, који одржава везу са Женском секцијом, затим генерални духовни директор, који надзире опће духовно усмјерење свих чланова, и извјестан број регионалних делегата који представљају различите регионалне викаријате широм свијета.

Женско Централно савјетништво, као што име говори, чисто је савјетодавно тијело. Женска секција, на примјер, може дати своје мишљење тко би

могао бити Очев наследник, али жене немају изборну улогу и уопће узевши, имају мало утјецаја на формирање укупне политике Дјела. С Оцем, као председавајућим, којему помажу генерални викар и свећеник тајник, Централно савјетништво има састав који је пресликани онај Генералног савјета. Чланови централне владе се именују на осам година. И Савјет и Савјетништво имају Сталну комисију, која представља неку врсту сталног унутарњег кабинета. Именовања и премјештаји унутар Савјета и Савјетништва објављују се у полугодишњим билтенима, „Romana”, до кога претплатом може доћи и јавност. Власт над више од педесет регија је пренесена на Оца. Њега унутар граница сваке регије представља регионални викар. Регионални викари су на располагању Оцу. Они му шаљу извјештаје о свим важним збивањима у оквиру њихове јурисдикције. Сваком регионалном викару асистира регионални савјет и регионално савјетништво. Регионални савјет обично има десет чланова:

- Тајник – лаик, координира рад Регионалног савјета;
- Свећеник тајник – помоћник регионалног викара, одржава везу између Регионалног савјета и Женске секције;
- Бранитељ – увијек лаик, осигурава да се статуту правилно примјењују и одржавају;
- Регионални администратор – еквивалент министру финансија;
- Гласник св. Рафаела – надгледа регрутирање и формирање нових чланова;
- Гласник св. Габријела – надгледа духовну добробит супернумерарија;
- Гласник св. Михаила – надгледа духовну, физичку и материјалну добробит нумерарија;
- Делегат студија – првенствено окупиран теолошким и филозофским програмима Дјела;
- Регионални делегат – такођер члан Генералног савјета у Риму и службена је веза регије и Опус централе;
- Регионални духовни директор – свећеник, члан оба регионална савјета, и мушког и женског, без права гласа.

У неким случајевима регионални делегат дјелује као протутежа регионалном викару, јер обојица директно подносе извјештаје Риму. Регионални духовни директор, иако нема право гласа, може такођер служити и као Опус Деи коађутор, који подноси извјештај директно Оцу или његовом генералном викару. Неке регије, Шпањолска, Италија, Мексико и Сједињене Државе (изузев Калифорније и Тексаса), тако су велике или важне у оквирима чланства па су подијељене у делегације, што је еквивалент субрегијама. Сваком подрегијом управља викар делегат, којем помажу савјети делегације који имају исту структуру као и регионални савјети. Калифорнија и Тексас су конституирани као посебни регионални викаријат.

Трећи ниво управљања Опус Деи су локални комитети који управљају центрима и резиденцијама (...)

У сваком случају, регионални викаријати и локални центри уживају малу аутономију јер се морају приклонити „Praxisu” који интерпретира политику која се креира у Генералном савјету у Риму. Описан као „оперативи приручник који упућује чланове Опус Деи како се апсолутно све мора оба-

вљати”, он се редовно унапређује и допуњава. Обично се налази у сваком центру гдје служи за конзултацију, али је повучен пошто су неке дијелове фотокопирале особе које су напустиле Опус Деи и хтјеле га искористити против Опуса. Заједно с копијама „Сronice” и другим осјетљивим документима, сада се морају чувати у сефу сваког центра, и могу се једино конзумирати послуже изричите дозволе локалног директора. Опус Деи пориче постојање Praxisa (...)

Његово право име је Vademesum и налази се у седмобојној, бојом кодираној билежници (...)

Доступан је само на шпањолском језику. Описује у енциклопедијским детаљима све што је члану потребно како би научио о духу, животу и обичајима институције, од тога како се мора прослављати Оснивачев рођендан до прецизног узорка опорукe коју сваки нови нумерариј мора написати својеручно, остављајући празан простор за датум, имена наследника, извршитеље и хонорар за извршитеље. Ништа није остављено индивидуалном суду; све је прописано тако да су чланови нумерарији у потпуности програмирани. Више простора је остављено ожењеним члановима, али и они морају пратити кодекс понашања који је установила Опус централа у Риму. Вила Тевере је више од сједишта централне владе Опус Деи; то је живчани центар царства које прима информације из цијелог свијета кроз ефикасан обавјештајни сустав. Информације просијавају војске аналитичара који припремају извјештаје за сталне комисије или у неким инстанцама директно за генералног викара. Као што се директиве из Рима никада не шаљу поштом, већ се преносе ручно преко специјалних курира, тако се ни најповјерљивији извјештаји, који стижу, не повјеравају јавним средствима телекомуникација.

Било је потребно двадесет пет година да се заврши реновирање Виле Тевере (...)

Вртови оригиналне виле су нестали под масом бетона и цигле. Унутарње двориште има изглед класног фирентинског стила. Додана су два нова крила: Casa del Uffici у којој је централна мушка влада; и Villa Sacchetti, сједиште женске секције, с посебним улазом из покрајње улице истог имена. Иако је цијели комплекс задржао име Вила Тевере, оригинална зграда се сада назива Villa Vecchia.” (исто; стр. 200-205)

„Осим разлике у величини, Кремљ је већи, физичка сличност између два сједишта влада је запрепашћујућа. Обје су лабиринт кула, капелица и секуларних зграда повезаних двориштима, покривеним пролазима, подземним тунелима, и све то набијено у ограђеном простору ове „државе”.

Државно тајништво Опус Деи у Casa del Uffici је чувар Стратешког плана организације. Постојање Плана је непозната чињеница обичним члановима, али он обликује апостолат продирања Дјела. Води га мала група свешеника технократа, које је изабрао генерални викар због њихове оданости и дисциплине, и они раде иза затворених врата, без икаквог јавног надзора.” (исто; стр. 206)

И Смиља Аврамов износи исте тврдње о односу Опуса Деи према чланству.

„На учестале нападе на Опус Деи због његове тајне природе, Ескрива је одговарао бројним изјавама у којима је тврдио супротно, тј. да није реч о тајној

организацији. Међутим, сам Устав, затим поједине максиме, па коначно и изјаве појединих чланова потврђују да је реч о тајном документу. Чл. 12 Устава констатује да „Ниједан докуменат или јавна књига која припада Опус Деи, не може бити публикована; чланови не смеју носити никакво посебно чланско обележје; чланови морају бити убеђени да са странцима не могу говорити о Опусу”. Чл. 191 намеће обавезу члановима „промишљеног ћутања у погледу имена других чланова и захтева да никад не смеју открити никоме чињеницу да припадају Опус Деи”. У чл. 189 налазимо оправдање за овај став, који гласи: Да би се лакше постигли циљеви, установа мора живети у закључку.” (Аврамов; цит. дело; стр. 104-105)

„Чланови Опус Деи „служе Богу”, не као колектив, него као појединци. Тиме се објашњава строга контрола над члановима и сурово кажњавање уколико се одступи од „светих правила”. Посвећеност према Ескриви није никакав мистичан чин, него одговорно извршавање свакодневних обавеза. Али је сам Опус Деи по његовим речима „натприродни феномен”. (исто; стр. 106)

„Категорија чланства и придодавање „сарадника” или „пријатеља” није карактеристично само за Опус Деи. Готово сва тајна и полутајна друштва структурирана су на исти начин. Да ли се кроз ту оптику може решити енигма Тита и Хебранга и њиховог односа према Римокатоличкој цркви?

Наиме, у дневнику кога је водио старешина римокатоличког самостана у Вуковару на страни 49, 10. априла 1941, он је записао: „Како ништа не знамо за п. Тита и фра Закарију, то смо путем радија дали упут да се јаве у Вуковар, међутим, фра Закарије вратио се 17. 4. жив и здрав кући”. Као што је познато „Закарије” је једно од илегалних имена које је користио Андрија Хебранг у партијском раду. Име Тита помиње се чешће. Тито је за време рата своје „посете” самостанима у Босни, или своју посету Ватикану 1944. објашњавао „знатижељом и склоношћу према уметничким делима”. Да ли се у те изјаве може поверовати, ако се имају у виду услови у којима је живео. Питање је исувише озбиљно да би се могли изводити коначни закључци на основу наведеног записа. Потребна су даља помна истраживања да би се утврдило да ли су Тито или Хебранг били „пријатељи” неке од католичких организација.

Чланови организације Опус Деи дужни су да посвете посебну пажњу лицима која испољавају непријатељски став према римокатоличанству, посебно атеистима као „заблуделим синовима и кћерима”. Њихово „освајање”, како је то наглашено у интерним правилима, „мора бити изведено на један благ начин, уз хришћанску осећајност”.

Поједини католички писци наводе да пријем у чланство има уговорни карактер и да се заснива на пуној аутономији воље. Удружење, по овим писцима, преузима обавезу да кандидатима обезбеди обуку и помоћ како би се религиозно формирали, а кандидат се, са своје стране, обавезује да ће концентрисати све своје снаге „да достигне апсолутно посвећење” следећи дух Опус Деи и његове норме. Имајући у виду поступак око учлањења, тешко је прихватити ову тезу.

Поступак укључења у чланство остварује се кроз три етапе: прва „припремна” отпочиње по одобрењу регионалног предводника Опус Деи, који се назива „супериор”. Кандидат се ставља на пробни рад. Друга етапа траје пет

година, у њој се кандидат укључује у чланство и преузима обавезе на одређено време. Кроз обе фазе врши се строга индоктринација, или како каже Кармен Тапиа „ломи се душа члана, док се не постигне задовољавајуће духовно стање... Члан постаје прост робот у рукама организације”. Уколико кандидат, по оцени супериора, постигне задовољавајуће стање „духа”, подноси молбу за коначан пријем у чланство, што подразумева преузимање доживотне обавезе служења организацији. У трећој фази („Fidelitas”) члан улази у уски круг нумерарија.

За регрутовање чланова изграђен је веома прецизан поступак. Школе, студентски домови, културни центри итд. које финансира или само помаже Опус Деи најчешће су места где се одабиру кандидати. У новије време укључени су и избеглички логори. Регрутују се, по правилу млади људи. Устав ове организације захтева да кандидат који се доживотно ангажује не буде млађи од 23 године. У пракси стање је другачије. Како то наводе бивши „нумерарији”, регрутују се чак и малолетна деца у пубертету, потпуно несвесна и неспремна за оно на што се обавезују. Штајглер наводи да је његов „супериор”, који га је увео у чланство, постао члан са само 14 година. Кармен Тапиа наводи да је отац Роберто Салват, саветник Ескриве, инсистирао да се регрутују врло младе девојке и младићи, без искуства, посебно без сексуалног искуства. Ескрива у својим Максимама (902-928) говори о члановима Опус Деи као „инструментима који стоје на располагању Богу” и њему су одговорни.

Чин пријема у чланство праћен је верским ритуалом, али и ритуалом који се сусреће у неким другим тајним световним организацијама.” (исто; стр. 108-110)

„Приступање у чланство обавијено је најстрожом конспиративношћу, о чему се не смеју обавестити чак ни родитељи. По учењу Ескриве, ступање у чланство представља „интимни догађај између Бога и позваног”, па зато не треба тражити дозволу ни од кога. Свак ради по својој савести, преузимајући личну одговорност. Слобода је, следствено том учењу, схваћена „као последица мудрости”, као ствар савести кандидата који учествује „у мисији цркве и спасавању своје душе” (...)

Пут уздизања свих чланова „до хришћанског савршенства” је строго контролисан и под снажним психолошким притиском. Контрола иде до забране читања одређених дела. „Index librorum prohibitorum” је у Римокатоличкој цркви уведен 1559, а укинут 1966, али је у оквиру Опус Деи задржан. Међу више од 1000 забрањених књига налазе се нпр. имена Платона, Софокла, Брехта, Пастернака итд. Индивидуалну цензуру над сваким чланом спроводи „супериор и он одобрава и сугерише читање појединих дела.

Структура живота кроз који се постиже „хришћанско савршенство” укључује:

- тоталан прекид везе са породицом;
- живот у групи, испуњен континуираним обавезама, без слободног часа;
- дневну „духовну медицину” која подразумева повремено обамирање или мортификацију, тј. пригушивање страсти;
- сви у породици Опус Деи су браћа и сестре, а „отац” је централна личност која се мора волети више од сопственог оца;
- свакодневну молитву и медитацију.

– никакав спољни утицај не сме допрети до члана, као што је нпр. радио, телевизија, новине или разни магазини.

Молитва почиње падањем ничице, љубљењем пода, уз изговарање речи „Serviam”, што значи – служићу. Заједничка молитва, како то констатује Кармен Тапиа, темељи се на „фантазији и имагинацији”, а све то, сасвим природно води у фанатизам. Међутим, по речима Ескриве, медитација, „дубоко побожно размишљање” уз покајање, самооптуживање и повремено ношење „бича покорe” је пут посвећења. „Бич покорe” или покајнички појас је ланац са бодљикавим испупчењима са унутрашње стране. Самобичевање кандидата по голом телу, бар једанпут недељно, врши се уз речи: „Credo Sacra Regina” Ескрива је у својој књизи „El Camino” посветио десетину максима физичком болу и мукама, које упоређује са мукама Христа на Крсту (...)

Телесно обамирање или мортификација представља свакодневну обавезу, док се бичевање изводи само једанпут недељно. Бивши нумерариј Штајглер говори из свог искуства: „Колико год било болно кад сам себе бичујеш, мени је много неугодније и мучније било слушати продорно пуцање бича кад се неки други ударао – што сам, док сам становао у Бону у студентском центру удружења, често доживљавао.” (исто; стр. 110-112)

„У начелу чланови могу „слободно” напустити удружење у сваком часу. У пракси то је болан процес, често са тешким последицама. Напуштање удружења, а то значи „апостолског позива”, квалификује се као „кршење Божијег плана спасења... као тријумф ђавола”. То је, сходно интерним правилима „кретање у правцу велике опасности и претње вечним проклетством”. Своје болно искуство описали су бивши чланови. Стратегија одвраћања укључује уцене, застрашивања, изазивање осећања кривице, што све доводи до фрустрације и психичког сламања личности. Кармен Тапиа описује судбину појединих чланова речима: „нестали су у тишини... други су извршили самоубиство или покушали да то учине, а они који су ментално оболели нигде се и не помињу. Све је обавијено тишином и лажном атмосфером мистерије”.

Према наводима бивших чланова и поред свих претњи, готово половина кандидата напушта удружење након што открије његову мрачну позадину. Многи од њих, разочарани, психички сломљени, напустили су и Римокатоличку цркву и религију, други су остали верници, и отпочели отворену борбу против Опус Деи, видећи у њему само једну „опасну секту”, супротну хришћанству, или пак „белу масонерију”. Неретко је називају „светом мафијом”.

Чланови су распоређени по одређеним центрима и немају увида у целину рада организације; то право има само најужи круг, у који чак не улазе ни сви „нумерарији”. Често су, и без знања о томе, укључени у политичку активност, илегалне радње, нпр. пренос валуте. Кармен Тапиа, била је запрепашћена када је „на службеном путу” за Рим у једном коферу који је случајно отворила нашла америчке доларе (...)

Опус Деи је постављен на строгој хијерархијској основи и гвозденој дисциплини. Како каже Тапиа војнички језик комбинује се са цитатима из Светог писма. Седиште централног руководећег тела налази се у Риму и донедавно је било под контролом Конгрегације за веру. Регионална тела налазе се у појединим земљама, а постоје и локални или месни савети. Највиши ор-

ган Опус Деи је генерални председник или прелат, у чијим је рукама концентрисана сва власт. Као што је већ речено, називају га „оцем”. Изнад њега стоје Конгрегација и папа. Ескрива је именован „Ad vitam”, тј. за доживотног прелата. Њега је 1975. наследио други човек у организацији Алваро дел Портиљо (Alvaro del Portillo u Diez do Sollano) и њен суоснивач, свештеник са три факултетске дипломе: грађевинског инжењера, филозофије и канонског права, са три доктората: из филозофије, књижевности и канонског права. У време када је преузео функцију прелата био је и саветник Римске курије. За чланове организације Опус Деи Ескрива није умро: пренето им је саопштење Медицинског факултета у Памплони, који се иначе налази под патронатом Опус Деи, да је „Ескрива отишао потпуно здрав. Није му било заказало срце, него је дошло до заустављања рада срца, што се није дало медицински објаснити”. На лецима дељеним приликом беатификације стајало је: „Бог је прихватио жртву коју му је понудио Ескрива, његову спремност да свој живот поклони цркви и папи”. (исто; стр. 113-114)

„Римска курија негира тајност организације. Чак је и министар унутрашњих послова Италије Скалфаро (Oscar Luigi Scalfaro) изјавио, односно био приморан да изјави, како Опус Деи „није сврстана у тајне организације”. Међутим, у пресуди Федералног суда Швајцарске у Лозани, поводом спора који је огранак Опус Деи водио против листа „Tages Anzeiger”, Опус Деи је дефинисан као „тајно друштво које делује методом прикривених акција”, Тачно је да су позната имена центара организације, па и свештеника који њима руководе, али имена чланова и методе деловања остају под велом строге тајне.

Опус Деи је уз свестрану подршку папе Пија XII проширио подручје деловања, повећао број чланова и продро у многе земље. Након Италије, Енглеске, Француске и Ирске, о чему је било речи, Опус Деи је основао центре у Мексику (1948), Чилеу (1950), Колумбији и Венецуели (1951), Немачкој, Перуу и Гватемали (1953), Екватору (1954), Уругвају (1956), Аустрији и Бразилу (1957), Нигерији и Кенији (1958), Јапану, Швајцарској, Аустралији, итд. Деловао је системом лобија и повезивањем са утицајним круговима у земљи; зависно од ситуације, ангажовао је поједине чланове. Први контакти остваривани су, готово по правилу, преко хуманитарних, културних и уопште непрофитабилних организација (...)

И мада је од пресељења седишта у Рим до 1958, тј. до краја понтификата Пија XII, Опус Деи престао да буде искључиво шпански феномен, чињеница је да је највећа концентрација чланства била у Шпанији и да је на том терену Опуса Деи забележио свој највећи успех, што ће доћи до изражаја тек након смрти генерала Франка. Шпанија је постепено извлачена из изолације и неопажено укључивана у међународни систем, створен после Другог светског рата. Ескрива је у том периоду три пута одликован од Франка, највишим шпанским одликовањима. Опус Деи је у тој земљи у своје редове окупио најпре универзитетске професоре, а потом његови истакнути чланови улазе у владу. Тако су, на пример, 1957, од 18 чланова владе, 13 били чланови Опус Деи. Још у време чврсте владавине Франка припремљен је терен за безболне промене.” (исто; стр. 115-116)

„Своју прву школу Опус Деи је основао 1951. у близини града Билбао, што је оживело поновно спорење са језуитским редом. Наиме, у Билбау су

језуити основали центар за високо школство, давне 1886. Ескрива се није много обазирао на критике: сматрао је да ће све дотле док Опус Деи не буде држао у својим рукама универзитете, младе генерације тешко моћи да прихвате борбу за „истинску доктрину цркве” и остварење виталних интереса Шпаније.

Већ наредне године, тј. 1952, Опус Деи оснива у Памплони „Навара”, генералне студије, које ће ускоро прерасти у универзитет класификован у понтификалном годишњаку као католички универзитет. Имао је неколико одељења, од којих су два била најважнија: за журналистику и за „бизнис-менаџмент”. У првој фази школовале су се личности предодређене за посебне функције, за везу са финансијским и пословним круговима у свету, али је убрзо програм проширен. „Навара” је постала прототип за католичке универзитете широм света. Неколико професора, чланова Опуса Деи, било је задужено за образовање принца Хуан Карлоса, а историчар Ангел Лопез Амо био је именован за ментора будућег краља Шпаније.

На основу истраживања, која су обавили економисти – чланови организације Опус Деи, изведен је закључак да технолошка револуција налаже повлачење са сцене старе конзервативне финансијске аристократије и њену замену динамичним „менаџерима” – технократама. На тој основи Опус Деи је формирао у Барселони 1958. Институт за више пословне студије: истовремено, у истом граду језуити су основали „Вишу административну школу за бизнис-менаџмент”. Ове школе имале су широм Европе своја одељења која су отворана с циљем да се римокатолицизам укључи у све сегменте друштвеног и политичког развоја.” (исто; стр. 116-117)

„Захваљујући делатности организације Опус Деи окончан је у Шпанији, још за време Франка, период аутархичног франкизма и успостављене су прве везе са Европском заједницом, Међународном банком и Међународним монетарним фондом. Шпанска економија бележила је прве успехе: уведене су модерне методе рада у пословне организације и шпански капитализам трансформисан је постепено у модерни капитализам. Све се то догађало без мењања природе режима. Економска модернизација није била праћена политичким либерализмом.” (исто; стр. 117)

„Идеја ’лаичке спиритуалности’ је послужила шпанском друштву као моторна снага у прелазном периоду ка модерном, рационалном капитализму и формирању „менаџмент елите”; нешто касније ће многи из тог круга преузети високе функције у НАТО-у и другим европским организацијама. Папа Пије XII пружио је, сасвим природно, свесрдну подршку Шпанији да изађе из изолације, што је на неки начин разумљиво. Шпанија је током векова била упоришна тачка ватиканске хијерархије, па је папа желео да то обезбеди и у будућности.” (исто; стр. 118)

„Ескрива је покренуо широку акцију у циљу промене статуса. Желео је да Опус Деи прерасте у неку врсту транснационалне дијецезе, ван свих територијалних ограничења. На тој линији је његов заменик Портиљо оформио концепт „Prelatura nullius”. Смрћу папе Пија XII, само недељу дана након писма, шансе Ескриве да промени статус организације биле су мале, готово никакве, мада је Опус Деи у то време имао већ близу 50.000 чланова на 5 кон-

тинената. Папа Јован XXIII исполио је крајње одбојан став према Ескриви лично, и према Опус Деи (...)

Наследник папа Павле VI примио је Ескриву у званичну аудијенцију 1964, али је задржао резервисан став према организацији. Још као надбискуп он није одобрио да се њен центар оформи у Милану. Сматрао је да та организација, са својим конспиративним радом, изазива непотребну затегнутост у редовима цркве (...)

Тешкоће са којима је био суочен нису омеле Ескриву да и даље шири подручје своје делатности. Опус Деи је ушао фронтално у борбу у земљама Латинске Америке, ослањајући се на репресивне режиме, као нпр. у Чилеу на Пиночеа. У штампи су се појавиле најтеже оптужбе на рачун организације, посебно у њеним везама са „ескадроном смрти”, познатим под називом „аргентински троугао”, трговином оружјем итд. У најтежем тренутку за организацију умире Ескрива, јуна 1975, не дочекавши остварење свог сна. Његов наследник Портиљо наставио је борбу, праћену серијом неповољних околности по Опус Деи.” (исто; стр. 120-121)

„Учесници једног семинара иза затворених врата у Барселони су закључили како „постоји паралела између садашње ситуације на Западу и пада Римског царства, чији грађани су несвјесни своје декаденције”. Ово је алармантан, да не кажемо закључак који сугерира панику. Али је сасвим на црти кориштења психологије страха Опус Деи.

За једну религиозну аутократију Ватикан подржава изненађујуће широк дјелокруг различитих ставова. Покорност папи је апсолутна, али брзо можете увидјети да се папински апсолутизам истиче у различитим ступњевима и понекад дуж различитих стаза. Једном изабран, папа влада до смрти или док не одлучи поднијети оставку. Исти је случај са бискупом прелатом Опус Деи. Ово значи да два најјача вјерска лидера на Западу могу развијати политичке стратегије у дужим периодима, десет до дванаест година ако је потребно, што је луксуз који избрани политичари тешко себи могу приуштити. Јасно је да је дугорочна перспектива потребна да се у Курији осигура прихваћање обновљене доктрине праведног рата. Али прије него што буде могао директно утјецати на политику Ватикана, Опус Деи мора консолидирати своју моћ у бази, у Курији.

Бивши нумерариј истиче да је *diu modus operandi* Опус Деи одржати сталан осјећај напетости међу члановима. „Опус Деи осигурава лојалност својих чланова, не кроз љубав, ни кроз припадност тијесно повезаној заједници, већ кроз елемент страха. Страх контролира боље од љубави, боље од новца, боље од вјере. Елемент страха и Опус Деи су сретни партнери”, каже отац Felzmann.

Страх за опстанак цркве је сигурно био присутан приликом оснивања Опус Деи у Шпањолској прије грађанског рата. С падом комунизма, фактор страха је остао јак елемент у саставу Дјела. Послије избора Ивана Павла II, Опус Деи је покушао увјетовати Римску курију на исти начин на који увјетује своје чланове. Намећући мишљење како цркви пријети опасност изнутра, као и извана, Опус Деи увјерава чланство да је ангажирано у крижарском походу који траје. Један проматрач је описао папинство Ивана Павла II као повратак „ултрамонтанизма”, екстремне конзервативне силе која је домини-

рала црквом у вријеме Првог ватиканског концила. „Централна влада цркве мисли да још брани тврђаву вјере против опсадних снага барбаризма”, тврди један коментатор религијских питања (...)

Као што смо видјели, хијерархија Опус Деи је континуирано дјеловала у складу с геслом да су сва средства дозвољена. Оптуживана је за лажи, фалсифицирање докумената, дезинформације, уклањање својих докумената и кориштење пријетњи и физичке присиле. Случај који наводим као примјер је онај John Roch који је тужио суду Опус Деи ради враћања новца и на суду се суочио с фалсифицираним документима.

Raimundo Panikkar је испричао једном уреднику, језуиту из Цириха да је високи члан Курије открио два свећеника из Виле Тевере у архивима своје Конгрегације како уклањају или замјењују документе који су у вези с Опус Деи или његовим оснивачем.

„У Конгрегацији за религију више не можемо наћи одређена писма и документе о Опус Деи за које знамо да би овдје требали бити. У неким случајевима остављени су само празни омоти”, каже ватикански истраживач, др Giancarlo Rossa.

„Неколико пута смо пронашли досијее у којима су оригинални документи уклоњени, а на њихово мјесто стављени други... То је врло озбиљна ствар. Њихов начин писања повијести је лаж”.

Такођер смо видјели да свим члановима Опус Деи није позната структура Дјела. Codex Iuris Particularis Operis Dei се углавном не даје нижем чланству.

Они чине војску професионалаца који због своје дисциплине, пристожног изгледа и искрене вјере могу успјешно бити распоређени од Дјела у владиним тијелима, затворској администрацији, порезним управама, ФБИ, или Француском предсједништву. Потврђено је да нумерарији представљају идеалан заклон за специјалне „апостолске задатке” Дјела, како је одлучено од главне хијерархије и дозвољено интерним статутима.

Ах, да, статуту! Чак и ту постоји конфузија. Је ли Codex Iuris замијенио много детаљније и још тајне уставе из 1950?

„Устави 1950. наравно, нису више на снази”, тврди Andrew Soane. „Они су у потпуности замијењени статутима 1982.”

Је ли, заиста, тако? Чланак 172 Устава 1950. каже: „Ови уставу су темељ нашег Института. Из тог разлога морају се сматрати светим, неприкосновеним и вјечитим...”

Штовише, нумераријима као што је John Roche се говори да, како што је случај са Десет Божјих заповиједи, Устави 1950. су замишљени да трају *in aeternum*. Параграф 2. коначне верзије Codex Iurisa изгледа да то такођер подразумијева. Он гласи:

Овај кодекс, нека буде знано свим члановима Опус Деи, свећеницима и лаицима, као и свећеницима, чланству и супернумераријима свећеничког друштва Светог крижа, ступа на снагу од 8. просинца 1982. Сви чланови остају потчињени истим обавезама и задржавају иста права која постоје под претходним правним режимом, уколико прописи овог кодекса изричито не успостављају другачије, или ако нису изведени од норми укинутих новим статутима.

Ово је неуобичајена декларација, необична за право. Иако кодекс из 1982. не спомиње ниједан члан који се односи на Уставе 1950, испада да не укида нити један од њих. Назвати Опус Деи тајним друштвом је клеветнички, изјавио је представник Прелатуре. Они указују на истрагу коју је спровео талијански министар унутарњих послова 1986, др Оскар Луиђи Скалфаро, који је постао предсједник републике. Послије осам мјесеци разматрања Скалфаро, описан као „строги и фундаменталистички католик” и „осумњичени” члан Опус Деи, дошао је до закључка да Опус Деи није тајно друштво и да би подржао овај став цитирао је из Codex Iurisa 1982.

„Ови статутути, које министар (Скалфаро) детаљно цитира, били су они за које су критичари тврдили да су тајна правила Опус Деи... Како би показали да немају што скривати, прелати Опус Деи су контактирали с Ватиканом у жељи да ови статутути постану јавни. Ватикан се сложио и текст је постао доступан. Нитко од критичара није прихватио понуду да их истражи”, каже један апологет Опус Деи.

Према ватиканским изворима, дон Alvaro del Portillo није замољен, већ му је наређено од државног тајника кардинала Касарлија да осигура текстове Статута парламентарној комисији, како би се избјегло карактеризирање организације као тајне, што би се лоше одразило на цијелу цркву. Оно што представник Опус Деи није никада споменуо је да је Федерални суд Швицарске у Лозани, донио пресуду 19. свибња 1988, двије године послје Скалфарове „истраге”, у предмету Verein Internationales, помоћног друштва Опус Деи, против листа из Цириха, „Tages Anzeiger”. Пресуда означава Опус Деи као „тајно друштво” које дјелује „прикривено”, с максималном дискретношћу у својим пословима.

Кориштење пријетњи од капетана milites Christi Опус Деи тешко да је суптилно. Критизирана је и њихова пракса регрутирања нових чланова. А њихови финансијски послови, као што показује евиденција, нападани су као неетични и подмукли.

Ово је морал људи који припремају доктринарне инструменте за поновно наоружање кршћанства против радикалног ислама. Али како би осигурали доктринарно прихваћање Римске курије, а потом политичких вођа Запада, морају прво консолидирати своју моћ унутар Ватикана.” (Хачинсон; цит. дело стр. 372-376)

6. Опус Деи са Оттом Хабсбуршким и западним обавештајним службама обнавља Свето римско царство

Ово је још један од планова за уједињење католичких земаља, као онај папе Пија XII који смо помињали.

„До раних шездесетих, дјеца Ескриве де Балагера кретала су се у различитим сферама. Alfredo Sanchez Bella је прекинуо везе с Опус Деи раних четрдесетих, али се вратио скупу Ескриве де Балагера педесетих година.

Године 1949, годину дана након што су комунисти преузели Чехословачку, с надвојводом Оттом Хабсбуршким је основао Европски центар за документацију и информацију (ЦЕДИ), чији је циљ био основати федерацију европских држава око шпанолских Борбона, уједињену кршћанством и антикомунизмом. То је звучало као модерно ускрснуће Светог римског царства

којим је владао Charles V. Као старо шпањолско царство, предвиђена католичка федерација требала је имати широк спектар поданика у Латинској Америци и Сједињеним Америчким Државама.

Вјеровало се да је ЦЕДИ помоћна операција Опус Деи. Иако јој је сједиште било у Минхену, своје је годишње састанке држала у манастиру El Escorial близу Мадрида, а наставила је с радом за вријеме хладног рата. Њезини су се огранци проширили круговима католичких монархиста у читавој западној Европи. Надвојвода Ото, који се школовао у Шпањолској и довршио своје студирање на Католичком универзитету у Louvainu, постао је један од најцјењенијих супернумерарија Старе гарде Опус Деи (...)

Идеја компаније коју је држала ЦЕДИ може се сазнати путем чланства сестринске организације, Панеуропске уније са средиштем у Цириху. На њеном је челу био надвојвода Ото а међу њеним члановима нашли су се два белгијска премијера, талијански индустријалац близак Ватикану, бивши француски премијер, његов правни савјетник, помоћник Валерија Жискара д'Естена, тајник Жискарове Независне републиканске странке, професор теологије на Великом сјеменишту у Fribourgu који је био тајни коморник папинског дома, замјеник водитеља тајне дивизије НАТО, директор западно-њемачке тајне службе, шпањолски амбасадор у Европској заједници и Alfredo Sanchez Bella који је био шпањолски амбасадор у Колумбији, Доминиканској Републици и шездесетих година у Италији. За вријеме боравка у Риму, водио је Уред дипломатске информације, шпањолску вањску тајну службу за Европу. Франко га је поставио за министра туризма и информација 1969. године.

Много је панеуропских чланова припадало удрузи десног крила која није имала формалне структуре али је постала позната као „Пинај група” по Antoine Pinaу, бившем француском премијеру. Била је шири од Удруге јер њени чланови нису били искључиво католици а на њене су састанке често долазили Американци десничари. Међу њима је био бивши директор ЦИА-е Вилијам Колби, банкар Дејвид Рокфелер и пионир веза с јавности Crosby M. Kelly. Пинај група је у бити била европски комунистички лоби с циљем супротстављања марксизму.

Била је укључена у готово сваку западњачку европску тајну службу. Иако је била под покровитељством Пинаја, групу је координирао Жан Виолет, деголиста десног крила и пријатељ Ђулија Андреотија. Говорило се да је Пинај група помоћна операција Опус Деи, а да су њени главни протагонисти, Пинај и Виолет, повезани с Дјелом. Трачеви о сурадњи с нацистима довели су до Виолетовог хапшења у вријеме рата, но он је убрзо отпуштен по 'наредби одозго'. Недуго затим, он је своје услуге понудио СДЕЦЕ-у, француској контраобавјештајној служби знаној као La Piscine (Базен). Придружио се сљедбеницима Antoniea Pinaуа 1955. Истовремено се Виолет зближио с неколико људи из круга Опус Деи, између осталих с Алфредом Санчезом Белом и Оттом фон Хабсбургом.

Кроз своја путовања, Виолет је упознао оца Yves-Marc Duboisa, француског доминиканца који је водио рачуна о међународним везама његовог реда. Но, Dubois је заступао више од вањскополитичких интереса доминиканца Faubourg Saint Honorea. Описивали су га као „члана ватиканске тајне

мреже, ако чак не и њеног вођу”. С времена на вријеме се појављивао као неслужбени члан делегације Свете столице у Уједињеним народима. Док је био у Паризу, одсједао је у доминиканској кући, у улици Faubourg Saint Honore 222, у Осмој четврти (arrondissement), врло близу апартмана Jeana Violeta у улици De Provence 46, у Деветој четврти, до којег је могао долазити пјешаком.

Dubois је Violeta упознао са својим „швицарским кореспондентом”, Оцем Henriem Marnierom, службеником дијецезе Fribourga и главним уредником АПИЦ-а, католичке међународне тисковне агенције са сједиштем у Fribourgu. Отац Marnier и пољски доминиканац, отац Josef-Marie Bochenski, основали су под покровитељством универзитета у Фрибургу Институт Социјализма. Активности у Институту укључивале су и тајни network који је помагао католичким групама иза жељезне завјесе, посебице у Пољској. Институт је једним дјелом основан оним што су дужносници Fribourga звали „америчком даровницом”. Према регистру Универзитета у Fribourgu, Опус Деи је послао неколико својих чланова у Институт.

Институт је подржавао и Виолетов шеф, генерал Paul Grossin, главни спаситељ Базена од 1957. до 1962. Говорило се да је Grossin пребацио новац који је дуговао Виолету директно оцу Marnierу у Пољској „за добротворне сврхе”. (Генерал Де Гол је Виолета учинио витезом Легије части. Британском аутору Godfreyu Hodgsonу је изјавио да је управљао тајним политичким операцијама за СДЕЦЕ све док није отишао у мировину као активан шпијун 1970. Према Countu Alexandre de Marenches, главном спаситељу од 1970. до 1981, Виолету се помогло у напредовању јер је француску владу стајао више него било који други шпијун на дугој листи тајних агената СДЕЦЕ-а. De Marenches је надаље тврдио да је Виолет био троструки агент те да је радио и за Ватикан и западноњемачки БНД. Остали су извори наводили да је он уствари био отпуштен јер је знао превише о сексуалним лудостима једне од водећих француских дама).

Остали који су посјећивали Ранау групу били су Franz-Jozef Strauss, предсједник Кршћанске социјалистичке странке у Баварској и једно вријеме западноњемачки министар обране; др Alois Mertes, западноњемачки министар; принц Turki bin-Faisal, замјеник министра обране и директор Арапске тајне службе. Вјеровало се да су Strauss и Mertes повезани с Опус Деи иако је Mertes то порицао. Старија браћа принца Turkia били су краљ Faisal и принц Sultan ibn Abdul Aziz, арапски министар обране. Sanchez Bella, фон Хабсбург и Виолет су били увјерени да је уједињена Европа против комунизма требала чврстог вођу, нпр. шпанолског краља Хуана Карлоса, који би могао бити оличење католичке моралности и око кога би се Запад окупио као око лика са свеукупном моралном чврстином. Но, вођа са свом моралном снагом на свијету могао би бити неефикасан ако није имао dostatне изворе да се понаша исто као и популарно изабрана влада. Такођер су схватили да су за то потребни финансијски издаци великих пропорција.

План се почео развијати на ручку у хотелу Westburg у Бриселу у јесен 1969. Присутни су били Alain de Villegas, његов шурјак Florimond Damman, одан надвојводи и Жан Виолет. Да ли је тај план био још један пример pillegia (прљавих) послова синова Ескриве де Балагера, остављено је интерпре-

тацији. Иако се у почетку чинило као пријевара, показао се профитабилним. Траг фондова који су нестали довео је временом до неких религиозних редова у Шпањолској.” (исто; стр. 160-164). **Аутор у наставку износи чињенице о афери везаној за компанију ФИСАЛМ-а.**

7. Опус Деи преко финансија контролише Ватикан

Циљ Опуса Деи је био да контролише финансије Ватикана како би контролисао и сам Ватикан.

„Крајем педесетих година, у општем економском успону, Шпањолска је финансијала готово половину свјетских операција Опус Деи, и Андора, у којој није било контроле у промету новца, служила је као један од центара изношења фондова. Ту су се скупљали и преусмјеравали на тржишта новца, углавном у Франкфурт, Лондон или Цирих. Ако је новац ишао у Рим, Вила Тевере би добила шифрирану информацију из Мадрида да је, на примјер, „петнаест колекција кренуло данас”. „Колекција” је представљала суму од тисућу долара, тако да је петнаест колекција значило да је 15.000 долара упућено из Кредит Андора на рачун Опус Деи у Ватиканској банци.” (исто; стр. 140-141)

„Теолози Опус Деи проматрали су свијет кроз затамњене наочале кршћанског фундаментализма. Они вјерују да је Крист био разапет и ускрнуо како би разбио окове зла како би се свијет изнова направио, према Божјој замисли. За Опус Деи, Божји план се протезао на цијело човјечанство. Имајући ово на уму, чланови Опус Деи чврсто вјерују да је Бог говорио Мојсију, и Ескриви де Балагеру, али да новац говори свијету. Опус Деи је ту како би створио земаљско царство у славу Бога.

Стратези Опус Деи схваћају како ово захтијева огроман капитал, већи него што може сакупити било које црквено тијело, краљевска кућа или банкарска организација. Подједнако важно, јер стазези Опус Деи нису глупи људи, живјели су у том свијету окружени црквеним сликама и мирисом тамјана. Отац и његови апостоли су у Дјело регрутирали неке од шпањолских најбрилијантнијих умова. Шездесетих година су то исто учинили широм Европе и даље од ње, па је Дјело било присутно у готово тридесет земаља. Први пута је естаблишмент и монетарни сустав за ширење Добре вијести. Почели су обликовати свету завјеру. Опус Деи није финансијски апостолат. Опус Деи подрива властити кредибилитет тврдњом како живи захваљујући Божјем Провиђењу, као да прима финансијску ману с Неба. У складу с овим професор са свеучилишта у Мадриду скренуо ми је пажњу на нешто што сам назвао „Законом финансијске хегемоније”.

„Врхови Опус Деи знају врло добро да новац влада свијетом и да религиозна хегемонија у земљи или на континенту зависи од осигурања финансијске хегемоније”, објаснио је Javier Moreno.

Корпорацијски циљеви Опус Деи, према професору Морену, јесу, прво, контрола финансија Ватикана са циљем да се контролира и сам Ватикан, и друго, да се оствари што је могуће већи ступањ финансијске хегемоније гдје год је то могуће. Да би Божје дјело успјело то остварити на нивоу који су замислили сурадници Ескриве де Балагера, требало је смислити начин прикупљања и развијања без државног капитала.

Најплодоносније поље за прикупљање капитала без мириса је међународна трговина. Скривени профити се могу лако створити кроз трансфер робе и услуга између земаља с различитим фискалним и правним суставима. Физички трансфер преко граница, с коферима пуним новца, пао је у заборав. Нове методе су развијене кроз склапање међународних уговора који се ле профите, провизије или посредништво у удаљене надлежности због чувања. Из ових склоништа новац се може скренути и усмјерити тамо гдје ће се најбоље пласирати.

У то вријеме, Опус Деи је постао један од највећих играча на тржишту евродолара, на тржишту које се експоненцијално ширило шездесетих и седамдесетих година. Када уђе у нову земљу, секуларна рука Опус Деи се концентрира на развој вањскотрговинског сектора, посебно између држава у којима су дјела Ескриве де Балагера већ добро размјештена у влади.” (исто; стр. 142-143)

„Portillo је предложио стварање римског центра за окупљања свештеника. Centro Romano di Incontri Sacerdotali (ЦРИС) и да га искористи као форум који ће пренијети хијерархији са што је могуће више такта Ескривине страхове за цркву.” (исто; стр. 151)

8. Војтила био близак Ескривин сарадник и вођа Опуса Деи у Пољској

И Хачинсон и Смиља Аврамов износе податке о везама Војтиле и Опуса Деи.

„Ескрива се вратио у Рим са осјећањем олакшања и почео припреме за отварање CRIS у резиденцији Опус Деи у предграђу. Као труст мозгова католичке ортодоксије послужио је боље циљевима Опус Деи него што је Portillo могао замислити. Отварање CRIS је означило почетак стварне моћи Опус Деи унутар црквене хијерархије. Виталност Опус Деи није могла оставити равнодушним кардинале који су посјећивали CRIS састанке. Састанци су се одржавали иза затворених врата и учесници су могли слободно износити своја мишљења без страха да ће она индискретно процурити ван. Кардинали су били у прилици срести младе свећенике Опус Деи који су се сврстали уз католичку ортодоксију с таквим очигледним ентузијазмом да је било тешко одољети.

Опус Деи је показао како посједује унутрашњу кохезију која је недостајала остатку цркве. Концепт је брилијантно функционирао јер је CRIS био двосмјерни форум на којем су кардинали давали своја мишљења али такође примали она Опус Деи. Нитко тко је присуствовао састанку није отишао без сазнања да је криза вјере морала, конфузија и незаинтересисаност према друштвеној благости, поткопавала Запад. Опус Деи је посебно био склон њемачким бискупима пошто су годишње добивали двије и пол милијарде долара кроз порез који су дистрибуирали католичким добротворним и другим организацијама.

Један од њемачких чувара благајне, кардинал Хефнер из Келна, први се пута појавио на састанку CRIS 1971. За њим је слиједио 1972. Franc Hengsbach, бискуп Есена, жестоки противник марксизма. Кардинал Casariego из Гватемале је такође имао запажена иступања говорећи о Теологији Слободе и

хвалећи Оснивача због чињенице да је „једини свећеник који је у току свога живота увео у свећенство тисућу људи, професионалаца са пет континената, ангажираних у различитим секторима науке и слободних професија”.

Од источних кардинала Карол Војтила се сматрао најпријемчивијим за идеје Опус Деи. Када је у сијечњу 1964. Павао VI именовано Војтилу за надбискупа Кракова, овај је већ тада сматран најистакнутијим пољским бискупом. Војтилина ортодоксност се допала Оцу. Прије него што је постао други кардинал Пољске, причало се унутар Опус Деи да је Војтила био уведен као сурадник у свештеничко друштво Светог крижа, које је управљало ЦРИС-ом. Појавио се три пута на састанцима CRIS-а и његова излагања су издана у књизи под насловом „La fede della Chiesa” (исто; стр. 153-154)

О везама папе Војтиле и Опуса Деи пише и Смиља Аврамов.

„Шпанија је пошла једним средњим путем у савладавању тешкоћа у прелазном периоду; многи чланови Опус Деи наћи ће се нешто касније у самом врху НАТО-а и Европске заједнице. Опус Деи је испољио велику вештину у својој јавној и закулисној политици; па један еластичан начин успевао је да интегрише своју политику у нови амбијент Европе.

Доласком на папски престо краковског бискупа Војтиле ситуација је из темеља измењена. Војтила је одавно сарађивао са Ескривом, руководио је групом Опус Деи у Пољској, и као „духовни отац” покрета „Солидарност” примао је од Ескриве финансијску помоћ. Другог дана по устоличењу, папа је посетио гроб Ескриве, где се клечећи, задржао подуже време у молитви и медитацији. Неколико дана након тога, упутио је писмо наследнику Ескриве Портиљо, у коме је изразио мишљење да је Опус Деи потребно поставити на нове правне темеље, како би што успешније обављао своје задатке.

Читава операција, иако је спровођена у најстрожој тајности, изазвала је буру протеста у редовима Римокатоличке цркве. Опус Деи је назван „светом мафијом”, „сектом”, „белом франкомасонеријом”, „дрквом у цркви” итд. То је био разлог што је требало сачекати готово четири године да се реализује замисао папе о промени статуса. Портиљо је покушао да смири духове својим писмом од 8. децембра 1981, које је насловио: „Nuper Nuntiatum”, и које је потписао само са „Alvaro”. „Треба да прође неко време пре но што се ова вест објави”, навео је у писму Портиљо мислећи на одлуку папе. Покушао је у писму да оповргне оптужбе да Опус Деи „уништава цркву и изнео разлоге зашто Ескрива није желео да „свештеници-радници” зависе од бискупа. Повукао је разлику између две сфере делатности организације: пасторалне и „специфичне”. Сматрао је да у првој сфери бискупи имају право контроле, али је у односу на „специфичну” захтевао пуну слободу. Портиљо, као и његов претходник Ескрива, избегавао је да „специфичне задатке” назове правим именом, тј. политичким задацима.

Одбацујући све критике, па и добронамерне примедбе које су долазиле из Римске курије, папа Јован Павле II апостолском конституцијом „Ut sit”, донетом у форми папске буле, подигао је организацију „Светог крста и Опус Деи” на ранг персоналне прелатуре, интернационалног карактера, 28. новембра 1982. Уз Апостолску конституцију папа је потврдио нови Устав организације. Увођење у живот обављено је 19. марта 1983, на свечаној церемонији у базилици Светог Еугенија у Риму, у присуству највиших верских и по-

литичких представника и великог броја позваних верника. За првог прелата именован је Портиљо, а после његове смрти постављен је, 21. априла 1994, Mrg. Ечеверија (Javier Echevaria), који се и данас налази на тој дужности. У црквеној терминологији прелат је бискуп прелатуре и ужива пуну јурисдикцију, тј. лично управља прелатуром.

Папска була, као и Устав објављени су као званични документи, чиме је папа желео да оповргне оптужбе о конспиративној природи ове организације. Међутим, конспиративна политика остала је непромењена. Устав из 1950. није укинут; у завршним одредбама изричито је предвиђено да све одредбе из ранијег Устава остају на снази, уколико нису укинуте новим. Треба додати да је највећи део одредаба преузет из претходног Устава, понеке су само преформулисане да би се прикрила права природа Опус Деи.” (Аврамов; цит. дело; стр. 121-122)

„У сваком случају не може се оспорити да Опус Деи не делује и јавно, али је његова главна активност иза кулиса, тајним каналима. Сем тога, не сме се заборавити да је основна оријентација Опус Деи разрађена у делу Ескриве „El Camino”. Максима 639, на пример, гласи: „Остани ћутљив и никад нећеш зажалити; говори и често ћеш зажалити”. У наредним максимама развијена је до детаља вештина дискреције. Мора се ипак признати да се у лавиринту Опус Деи није лако снаћи.

Апостолском конституцијом „Ut sit”, Опус Деи је стекао аутономију унутар цркве. Темелјне одредбе садржане су у „Codex iuris particularis Operis Dei” – тј. Законик посебног права Опус Деи. Надлежност личне прелатуре протеже се на лаике и свештенство Опус Деи, у вези с „посебном делатношћу” и Опус Деи и његови чланови директно су потчињени папи (...)

Вековима је Римокатоличка црква била конципирана као универзална, али је организација постављена на територијалном принципу бискупија, повезаних до врховног ауторитета, тј. папе. Од тог принципа се у овом случају одступило; јурисдикција Опус Деи није територијална, него персонална. Прескачу се све степенице у хијерархијској структури цркве, и чланови, свештеници и лаици широм света, повезују се изравно са прелатом, односно преко њега са папом (...)

Путем Прелатуре персоналис Опус Деи је стекао независност у односу на територијалне бискупије, чиме је уједно појачана унутрашња кохезија и директно везивање „за наследника св. Петра” (...)

Прави смисао овог потеза прецизиран је у једном поверљивом акту, који носи назив „Трансформација Опус Деи у персоналну прелатуру”, у коме поред осталог стоји да ће тим путем „Света столица имати могућност да располаже једним покретним корпусом свештеника и лаика (добро припремљених), који ће бити посвуда један духовни и апостолски фермент, што је од посебног значаја у друштвеном домену, у оним подручјима деловања у које црква данас не може ући уобичајеним методама којима располаже”.

Папа је тим путем повећао своју моћ до неслућених размера; имао је под својом непосредном влашћу 72.375 особа, колико је у то време бројало чланство организације, које су се налазиле на истакнутим политичким и друштвеним положајима у 87 земаља на свих 5 континената. Обезбедио је тим путем једну римокатоличку, ултраконзервативну, клерикализовану армаду

за „епохалну” борбу коју је испланирао са својим новим савезником САД. Само у тој земљи Опус Деи је имао нешто преко 3000 чланова, а под контролом је држао 30 универзитетских центара. Та чињеница је од фундаменталног значаја за разумевање односа Америке према српском народу, свом некадашњем савезнику.

У чланству Опус Деи су се нашли припадници врхунске елите Запада, као што је нпр. Ото фон Хабзбург, чланови краљевских породица Шпаније и Белгије. Белгијски престолонаследник принц Филип, у пратњи министра спољних послова (Robert Urbain) отворио је свечано школу Опус Деи у Буенос Аиресу. Снажан ослонац Опус Деи има данас у Хришћанско демократској странци Италије, Хришћанско демократској унији Немачке и у неким круговима Француске, блиским председнику Шираку (Jacques Chirac). Његову изборну кампању за председника Француске подржао је и материјално потпомогао француски центар Опус Деи (...)

Приликом посете Вашингтону Ширак се укључио у осовину Ватикан – Вашингтон. Опус Деи је ухватио снажне корене и у најпротестантској земљи, у Великој Британији. Преко својих чланова обезбедио је утицај у међународним организацијама, пре свега у Уједињеним нацијама, UNESCO-у, Европском парламенту и Европској заједници односно унији. Поједини чланови успели су да заузму највиша места у тим телима, као нпр. Сантер (Jacques Santeur) у Европској унији или Самаран (Juan Antonio Samaranch) у Међународном олимпијском комитету.

Опус Деи је израстао и у моћног медијског гиганта, оспособљеног да води медијске ратове. Групу „Ampere” формирали су католички индустријалци на челу са Мишелином (Francois Michelin) и бившим министром у француској влади Монтањом (Rensy Michelin) и то у строгој конспиративности. Да би прикрили своју делатност, представили су се као „компанија” са почетним капиталом од 3,5 милиона франака, који је повећан на 200 милиона укључењем белгијско-холандских католичких група. Данас та компанија финансира бројне листове. Основали су у Бриселу новинарску школу „L'European Media Studies”, свечано отворену 27. јуна 1990, у којој су сви професори чланови Опус Деи, часопис „Europe Today” штампа се на неколико језика и растура широм света у милионима примерака.

Продор на универзитете одвија се преко Института за универзитетску сарадњу, који има своје уреде у Риму, Бриселу, Бејруту, Хонг Конгу и Манили. На челу Института налази се истакнути члан Опус Деи Умберто Фари (Umberto Farr). Институт данас прима субвенцију и од Европске уније. У Риму је 1998. основан још један универзитет који припада овој организацији „Pontificio Ateneo Romano della Santa Croce”. Многобројне школе широм света налазе се под непосредном управом или под покровитељством Опус Деи.

Од посебног значаја је делатност ове организације у сфери економије и финансија. И овде чланови настоје да одрже строгу конспиративност, али због природе делатности то им није пошло за руком. С обзиром на бројност, немогуће их је све побројати. Поменућемо само неке: фондација „Лимат” (Limmat – Stiftung – Suisse), основана у Цириху 1972, везана за шпанску банку „Lafundacio General Mediterranea”, на чијем се челу налази члан Опус Деи Томас (Hans Thomas); фондација „Рајна – Дунав” (Rhein –Donau – Stiftung)

преко које је Опус Деи ушао у Мађарску. Аустријски и шпански чланови основали су у тој земљи 1996. „Duna Egyesulet Kulturális Korpontok Felelősége”, (Дунавско удружење за унапређење културне сарадње).

У Латинској Америци делује „La Fundacion General Latino Americana” са бројним центрима у разним деловима континента. У економско-финансијској сфери Опус Деи делује на два начина: путем директних инвестиција или преко својих чланова и „пријатеља”, као што је случај нпр. са Швајцером (Louis Schweitzer), председником групације „Renault”, Баицом (Berthold Beitz), председником групације „Круп” итд.” (исто; стр. 123-126)

9. Инвестиције Опуса Деи у Ирској

Хачинсон износи запањујући податак да високи члан Опуса Деи конструише оклопне транспортере.

„У Ирској, Дјело је било присутно од септембра 1947. Његове инвестиције су ту биле под кишобраном подuzeћа University Hostels Limited. Али самом имовином је управљала друга компанија, Hostels Management Limited. Шездесет два посто акција University Hostelsа које су гласиле на име оца Patricia Cornaca Burka пребачено је на Lismulin Scientific Trust. Преостале акције су отишле Tara Trustu. Нејасно је тко су власници ових фондова, али су оба регистрована на истој адреси, у Knapton Housu, што је резиденција Опус Деи у Dun Laoghaire, Dublin Caunty.

Велечасни лијечник Франк Планел је 1977. именован за регионалног викара Опус Деи за Ирску. Као Francisco Planell Fontrodona, „Френк” је већ служио као Опусов директор Есфининог предузећа Universal de Inversiones S.A. Један од најталентиранијих ирских нумерарија под Планелом је био Seamus Timoni, професор на University Collegeу у Даблину. Када није предавао, Тимони се бавио суставима наоружања, конструирајући патентирајући снажни оклопни транспортер познат као Тимони АПЦ. Је ли потребно много да би се замислило како је отац Френк о томе извијестио Опус централ, која је случајно знала да је војсци Аргентине потребан такав тип војне опреме? Познато је како је Тимони АПЦ кренуо у производњу 1978. и како је непознат број транспортера продан Аргентини. Ако су се примјењивали уобичајени принципи, 10 посто прихода од продаје били су исплаћени Опус централу.

Професор Тимони је био интересантан случај. Повезан с Опус Деи од педесетих година, био је међународно познат због својих изума у војној технологији. Основао је 1957. Industrial Ingeneering Designers Limited, која је постала помоћно друштво Опус Деи. Пет од шест директора су били нумерарији Опус Деи. Netherhol Educational Trust, главни добротворни фонд Опуса у Британији, добио је „поклон акције”.

Неколико проминентних чланова Опус Деи у Ирској и Енглеској уложило је капитал, па ипак је Опус Деи тврдио како „професор Тимони није тражио средства од Опус Деи, нити му их је Опус икада дао”. Технички, ово је можда било тачно, али то није спријечавало Тимонија да у разним потхватима користи ресурсе Опус Деи и позива на сарадњу колеге инжењере из Британије, Шпањолске и САД. Advanced Technology Limited, још једно помоћно друштво, основано је 1975. Ad Тес, као што је познато, направио је и тестирао прототипове Тимони АПЦ. Једна од највећих наруџби за ове

оклопне транспортере је дошла од белгијске војске. По лиценци се такођер производио у Чилеу у вријеме генерала Пиночеа.

Ако нисте узнемирени чињеницом да нумерариј Опус Деи, који би вјеројатно морао бити посвећен достизању кршћанске перфекције, проводи слободно вријеме конструирајући оклопне транспортере и друге војне стројеве, онда на вас неће оставити утисак ни чињеница како је нумерариј Michael Adams подржао бацање бомби терориста ИРЕ.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 177-178)

10. Ватиканска банка и Јован Павле II финансирала ИРА?

Хачинсон истиче да оптужбе да је Ватиканска банка финансирала ИРА нису доказане, али довољно је компромитујуће што су се такви подаци уопште појавили. Коинциденција је и да је високи члан Опуса Деи подржао терористичке акције ИРА.

„Адамс, који је био оперативни директор Four Courts Pressa, издавача Пута у Ирској, и живио је у националном сједишту Опус Деи, Harveyton, у Даблину. Оно што је јавно изјавио било је како се бацање бомби у сјеверној Ирској може бранити ако ће то довести Британце за преговарачки стол. Доследно је рекао:

„Нитко, надајмо се, од герилаца на Сјеверу не ужива у убијању енглеских војника, па ипак ће прославити у врсти дирљиве одушевљености смрт сваког војника зато што свака смрт изграђује једини језик који Британци разумију... Патетично је да тугу ожаложњених енглеских обитељи треба тако комплицирати... али нетко мора умријети, нетко мора бити повријеђен. Ако се „повреда” може постићи грађанском непослушношћу, то је сигурно много пожељније и више „кршћански”; али тешко је повјеровати да ишта, осим насиља, у овом тренутку може држати лонац у стању кључања и довести до плодног преговора... Бомбе изгледа функционирају”.

Једна од најружнијих прича која се појавила о тајним активностима Ватиканске банке је била недоказана оптужба како осигурава средства за финансирање ИРА. Први пут се та прича појавила из уста бившег агента талијанске тајне службе и од тада се појављивала с времена на вријеме, али никада с доказима.

Оно што се зна је како је у свибњу 1981. папа Иван Павао II послао једног од својих особних тајника, оца Johna Mageea, у тајну мисију у Ирску гдје се овај срео са чланом ИРА Боби Сендсом, који је тада штрајковао глађу до смрти у затвору у Улстеру. Такођер је панамско подuzeће Ерин С.А, непознатог поријекла али касније повезано с Ватиканском банком, примило готово 40 милијуна долара зајма који јој је трансфериран кроз перуанску банку. Ништа не повезује Ерину с ИРА, или с Ad Тес, али је име свакако сугестивно. Не зна се што се десило с Еринових 40 милијуна, осим да се могу убројити у масу безименог капитала у међународном монетарном саставу.” (исто; стр. 178-179)

11. Финансијски скандали и афере

Чињенице које овде износимо о аферама везаним за финансијске трансакције Опуса Деи и Ватиканске банке само су мали део прљавштине Свете

столице, „Дела Божијег” и папа. Много детаљније о овим аферама и начину на који је стварана финансијска империја Опуса Деи говорићемо у посебном поглављу.

„Приходи и финансијски извори Опус Деи су огромни. Међутим, са финансијским трансакцијама дошли су и бројни скандали који су изазвали потрес у јавном мњењу. По речима Deviea: „Злочини почињени у високим сферама католичке хијерархије превазилазе сваку имагинацију, чињенице су познате, потврђене више пута у црквеним архивима”, али јавност о томе није обавештена. Последњих деценија догодило се неколико тешких афера од којих ћемо поменути само неколико.

Председник компаније „Матеса” (Jean de Broglie), укључен у ланац активности Опус Деи, убијен је 1969. под мистериозним околностима. Мултинационални конзорцијум „Румаса”, највећи „пословни конгломерат”, који је имао под собом 400 компанија: банкарских, осигуравајућих, хотелских, за производњу пића, са око 600.000 запослених а налазио се у рукама чланова Опус Деи, банкротирао је 1983. Председник групације, један од најбогатијих људи Шпаније (Ruiz Mateos Rose), оптужен за преваре. На саслушању Матеоз је изјавио да је био само „лутка у рукама Опус Деи... Пошто сам дао милионе Опус Деи био сам суочен са банкротством... Опус Деи је организовао моје бекство у Лондон”. Британска влада није желела да буде умешана у овај скандал, па је Матеоза изручила Шпанији, где је осуђен на дугогодишњу робију.

Највећи потрес у ватиканским круговима изазвало је банкротство „Вансо Амбросиана” из Милана, најтешње повезаном са ватиканском банком, која носи назив, како је то већ раније напоменуто „Институт за религиозне послове”, на чијем се челу налазио кардинал Казимир Марчинкус, пореклом Литванац, човек од великог угледа и поверења у ватиканским круговима. Још 1964. постао је „Prelato d onore” а нешто касније „Consigliere di Nunzoatura Prima Classe”.

Директор банке „Амбросиано” Калви (Roberto Calvi) ухапшен је 21. маја 1981. али је ускоро пуштен на интервенцију „са највишег места”. Његово тело пронађено је 18. јуна 1982. у Лондону, обешено испод моста на Темзи, са фалсификованим пасошем. Лондонска полиција није могла утврдити да ли је у питању убиство или самоубиство, с обзиром на то да је у његовим џеповима пронађено камење тешко неколико килограма. Група италијанских судија која је водила истрагу, а и супруга Калвија тврдили су да није у питању самоубиство; приступ месту где је пронађено тело није био могућ са горње стране моста, па су отуда закључили да је Калви доведен чамцем и обешен, а то није могао учинити сам. Чамац, међутим, никад није пронађен.

Други канал у овој афери водио је у банку коју је основао Институт за религиозне послове, на чијем се челу налазио Сидона (Michelle Sidona), сива еминенција у круговима Ватикана. Сидона је обављао разне трансакције за рачун „Института за религиозне послове”. Још 1969. постао је члан тајне организације „Propaganda due” или скраћено „П-2”, организована по линији масонерије од стране Ђелија (Licio Gelli). По тврђењу појединих писаца, који су читаве студије посветили овом питању „П-2” је била висока мафија. Сидона је осуђен на 25 година робије, са још неколико сарадника, због преваре, корупције и трговине хероином. У затворској ћелији нађен је мртав 22.

марта 1986, отрован шољицом кафе. Читав случај праћен је још неким мистериозним убиствима; нпр. када је истрага дошла до првих докумената убијен је истражни судија Александрини (Emilio Alessandrini), јануара 1979. За све време истраге Марчинкус је био склоњен у зидинама „суверене државе града Ватикана”, недоступан истражним органима. Током истраге пронађена је листа са 900 чланова ложе „П-2”, међу којима се налазе водеће личности из света бизниса, повезане са Опус Деи.

Папа Јован Павле II одбио је сваку одговорност Ватикана за банкротство и повезаност са скандалима који су избили на видело по ланчаној реакцији. Међутим, по његовом наређењу издвојена су финансијска средства из ватиканских фондова, како би се обештетиле штедиште банака. То је образложено као израз „добре воље”, а не као правна обавеза. Несхватљиво је да Света столица надокнађује губитке за које није одговорна!

Међутим, како су то установили поједини аналитичари који су дубље проникли у читаву ствар, спорни новац отишао је пољском покрету „Солидарност”, латиноамеричким групама за борбу против „теологије ослобођења” и за сличне делатности у „епохалној битки”. Афере у вези финансијског пословања Опус Деи изазвале су жестоку критику ове организације, али није био поштеђен ни сам папа.

Једни сматрају да је подизањем Опус Деи на ниво персоналне прелатури омогућено противправно деловање, те да је тиме тешко повређено канонско право. Персоналну прелатуру, као специјалну институцију искључиво за свештена лица, и то само изузетно у обављању мисионарских послова, увео је Други ватикански концил. Та институција, по схватању критичара није могла бити протегнута на лаике, укључена у верске, односно световне организације. Други су опет сматрали да је папа тим гестом „вратио дуг” овом удружењу, које је било моторна снага у његовом избору и сносило трошкове његових путовања. Мачинкус је био главни „менаџер” у овим пословима и организатор папиних путовања.

Протести су уследили и од регионалних епископских конференција, које су кроз Персоналну прелатуру изгубиле контролу над делатношћу Опус Деи у својим дијецезама и тиме доведене у деградирајућу позицију. Сем тога, по њима принцип колегијалности дефинитивно је одбачен, а наде у демократизацију Римокатоличке цркве су покопане. Амерички свештеник Грили (Andrew Greeley) дефинисао је Опус Деи као полуфашистичку институцију која очајнички тежи апсолутној моћи у Римокатоличкој цркви и која је веома близу да то и оствари. Грили закључује да је реч „о крајње опасној организацији по даљу судбину католичанства”. На разним странама света основана су удружења за борбу против Опус Деи. На пример, у САД је 1991. основан „Opus Dei Awareness Network – Inc. – ODAN” са циљем да се јавности пружи истините информације о позадини овог мистериозног удружења и помогне његовим жртвама. Звучи готово невероватно да је упркос свему број чланова и надаље растао. Опус Деи пробио се на 479 универзитета у разним деловима света, 604 научна часописа, у 52 ТВ куће, у 38 новинских агенција, и у 12 компанија за производњу филмова.” (Аврамов; цит. дело; стр. 126-129)

„Након нестанка са политичке сцене Источног блока критике на рачун папе и Опус Деи су се за тренутак утишале, да би уступиле место тријумфали-

стичкој еуфорији. Међутим, поделе унутар цркве су остале, посебно у погледу стила владавине папе Јована Павла II. Постављено му је отворено питање: како може захтевати демократска права за своју отаџбину Пољску, а остатку света наметнути свој апсолутистички метод управљања.” (исто; стр. 129-130)

„Почетком осамдесетих, папа Јован Павле II оценио је наредну деценију као пресудну, што је пракса потврдила. Прецизирао је јасно циљеве борбе, за коју, према његовим речима „чланови Опус Деи и њихови пријатељи морају бити опремљени”. Те циљеве свео је у три тачке: борба против секуларизације западног друштва; борба против комунизма; рекристијанизација и поновно освајање Источне Европе од стране Римокатоличке цркве.

У говору који је одржао посетиоцима „духовног курса”, 12. септембра 1985, папа је оснажио католичке организације као „спроводнике промена” које предстоје. „Делу Божијем” додељена је авангардна улога. Како то умесно примећује новинар угледног француског недељника: „Опус Деи је машина за фабриковање католика за високу игру коју изводи Његова светост папа.” (исто; стр. 132)

„У прошлости политика Ватикана била је артикулисана папским енцикликама, уз примену духовних санкција. За велику битку, коју је најавио папа Јован Павле II након устоличења, био је потребан сложенији механизам. Крајем Другог светског рата, у вези покушаја Римске курије да се укључи у процес решавања послератних проблема, Стаљин је, у помало подругљивом тону поставио питање: „Колико дивизија има папа?”. Данас су те дивизије оформљене у виду католичких организација, и своју стратегију прилагодили су новој природи рата. Оне имају једну видљиву и једну скривену страну деловања. Од закључења велике алијансе Ватикан–Вашингтон, Опус Деи ангажован је на два фронта: у борби против теологије ослобођења и у „ревангелизацији” Истока.” (исто; стр. 136-137)

12. Проглашење Ескриве за блаженог скандалозно

Аврамов наводи како је Јован Павле II променио поступак за проглашење светаца.

„У условима све веће изолације и отпора према политици коју је бескомпромисно спроводио, папа се све више ослањао на уски круг фундаменталистичких организација. Да би одао признање за „успешно деловање” током протекле деценије у којој је разорен Источни блок, папа је 30. маја 1998, на тргу Св. Петра, званично признао три организације као привилеговане актере „нове евангелизације”. То су: „Фоколари”, „Заједништво и слобода” и „Нео-катекуменале”. Тиме није доведен у питање посебан положај Опуса Деи.

У својој планетарној стратегији, да би католичким организацијама олакшао рад на „глобалној рекристијанизацији”, папа Јован Павле II прибегао је још једном инструменту – проглашавању нових светаца. Биографи папе забележили су: „Под Јованом Павлом II Римокатоличка црква постала је фабрика за производњу светаца... У готово 2 миленијума историје, црква је квалификовала за свеце само 3000 људи. За 15 година свог понтификата папа Јован Павле II произвео је 72 нова свеца... До средине 1999. извршио је бекатификацију више од 700 људи.

Процес проглашења за свеца прецизно је разрађен у крилу цркве. У ватиканској библиотеци чува се регистар, савременим речником речено „ко је ко” у клубу светаца. У раном хришћанству за свеце су проглашавани страдалници због исповедања вере Христове. Мучеништво је сматрано као врхунац хришћанског морала. Током времена критеријуми су се мењали, али као битан услов за беатификацију, претпоследњу фазу у проглашењу за свеца, захтеван је доказ о најмање два „чудотворства” кандидата.

Папа Јован Павле II објавио је, 23. јануара 1983, нову „Апостолску конституцију” (Divinus Perfectionis Magistrat), у којој је упростио поступак, захтевајући само једно „чудотворство”. Треба додати да постоји разлика између „beati” и „sancti”, тј. „блажених” и „светих”. Беатификација је последња степеница до пиједестала на који су постављени свеци.

Нови „свеци” и „блажени” су из свих делова света, а понајвише свештеници који су страдали у Мексичкој и Француској револуцији, у шпанском грађанском рату и под комунистичком влашћу у источноевропским земљама, што је том процесу дало изразито политички карактер. Историчар Менхетн у својој студији наводи да се „неколико комуниста из Источне Европе налазе на тајним листама за канонизацију, што ће бити обављено када се за то укаже погодан моменат.” (исто; стр. 130)

Хачинсон анализира зашто је Јован Павле II журио да Ескриву прогласи за свеца поготово када није био испуњен ниједан услов за то.

„Неке црквене власти изјавиле су да је овај мистични, па чак и чудотворни свећеник, учинио више за обнављање и јачање католичке вјере него иједан други још од св. Игњација Лојоле. За ове исте власти милосрђе је то што је Ескрива био проглашен за свеца у тако рекордно кратком времену, нити 17 година послје смрти, јер је чак и послје смрти наставио кроз чуда одржавати ауру мистерије која је окруживала католичку цркву. Штoвише, за Ивана Павла II каже се да је био одлучан завршити с његовим проглашењем за свеца још за свог понтификата.

Али чему толика журба? Thomas Beckert, архиепископ из Кентерберија, који је 1170. године убијен, држи рекорд у брзој канонизацији – 26 мјесеци послје смрти. „То је била политика”, коментирао је професор Теренс Морис, проучаватељ брзопотезних проглашења светаца. То би се исто могло рећи и за Ескриву. Још један „политички посао”.

Иван Павао II је без претјеривања вјеровало да је Римска црква била суочена с највећом кризом још од протестантске реформације. Папински ауторитет био је нападнут. Кривњу за то је бацао на неслагања на Другом ватиканском концилу (...)

„И док је непокорност владала изнутра, он је извана видио опасност од ширења ислама по цијелом свијету. Под тим увјетима Опус Деи је био вриједан савезник. Иван Павао II прихватио је тезу да је Ескрива основао своју Обра уз божанску помоћ, као резултат способности арагонског свећеника за комуницирање с Богом.

Божанска инспирација дошла је 1928. године, у вријеме када је друштвена структура у Шпањолској била суочена с поремећајима. Идеолошки, инспирација је била ауторитарна. Опус Деи се развијао под Франком. Остало нам је да закључимо како је вођство Опус Деи било и те како свјесно да је

чак и најпрепреденија стратегија сама по себи бескорисна ако је у провођењу не подржавају моћ и власт. Опус Деи зна како створити илузију, и има велику моћ. Беатификација оснивача, с надом у његово уврштење у свеце, била је дио те илузије јер је показала папин пристанак и тиме доказала да је центар моћи унутар цркве.” (Хачинсон; цит. цело; стр. 16-17)

„На Тргу св. Петра скупљали су се вјерници. „L’Osservatore Romano”, новине Ватикана, процијениле су број на 300.000 (...)

Међу вјерницима су били Santiago Escriva, млађи брат оснивача, Ђулио Андреоти, доживотни сенатор, који је седам пута био премијер, Мајка Тереза из Калкуте (...)

Иза помпе и ритуала крила се изузетно озбиљна порука. Гдје год да се црква окренула тражити нове душе, супротставио би јој се нарастајући ислам чије је водство, иако подијељено, било прилично богато и одлучно. С милијарду и двије стотине милијуна вјерника у успоредби са 965 милијуна католика, ислам је брзо растао.” (исто; стр. 18-19)

„Из другог кута проматрано, убрзано уврштење оснивача међу свеце савршено је одговарало припремама папе Ивана Павла II за велики јубилеј планиран за крај другог стољећа. Вјеровао је да проглашење за свеца приказује виталност цркве сувременог доба (...)

Унутар Ватикана проглашење светаца озбиљан је посао. Они који су се уздигли до почаста олтара постају иконе вјере. У вријеме када црква губи свећенство, иконе вјере су неопходне (...)

У најраније доба, светац је био нетко тко је умро за своју вјеру (...)

Али тек у 14. стољећу коначно је започета процедура позната као „канонизација” – уписивање имена у каноне или листу светаца. Тако се и појавила конкурентна разлика између оних који ће бити проглашени блаженима и који су поштовани локално или унутар религиозног реда и светаца које је папа прогласио као особе вриједне поштовања широм свијета (...)

До 1917, међутим, процедура канонизације није формално била уврштена у канонски закон цркве. Нове канонизације биле су веома ријетке и постале су предметом пажљивог испитивања. За 500 година, не више од 300 нових светаца је уписано у каноник, а процедура се мало промијенила од 1983, када ју је Иван Павао II у потпуности претресао.

Особа коју је Иван Павао II изабрао да оствари његове реформе био је кардинал Pietro Palazzini, ултраконзервативни и непоколебљиви савезник Опус Деи. Радио је с оцем Ескривом и био чест гост на вечерама код Ескривина насљедника. Знајући да је Ескривино проглашење у врху дневног реда у Опус Деи, избор Ивана Павла II да Palazzini буде префект Конгрегације за питање светаца био је стога необичан.

Као чврсти професионалац Курије, Palazzini је, чини се, био одувијек у Ватикану. Придружио се Курији за вријеме Папе Пија XII. Иван XXIII га је промовирао у архиепископа и наставио се уздизати у хијерархији док није добио кардиналску капу од Павла VI. Циљеви претреса из 1983, када га је Иван Павао II замолио да их спроведе, били су троструки: да канонизација мање кошта, буде бржа и продуктивнија за цркву.

Правила која су вриједила за проглашење светаца када је отац Ескрива умро, била је пауза од пет година од смрти прије него што би се дјела канди-

дата могла представити. Сваки кандидат за свеца мора имати спонзора чији је први корак упутити молбу локалном бискупу, којем су се на духовном језику обраћали као ординаријату. Ако би ординаријат процијенио да дјело има вриједност и заслуге, он иницира такозвани „процес ординаријата”. Процес постоји како би опскрбио Конгрегацију за питање светаца потребним материјалом да би се донијела коначна одлука. Уз биографију и листу свједока, молбу треба допунити и бројем писама религиозних и црквених власти која хвале врлину кандидата. Обично је постулатор (дословно – нетко тко захтијева или номинира за изборе) био постављен за римску фазу процедуре, односно, након што би ординаријат поднио свој *Positio*.” (исто; стр. 20-22)

„Како би кандидат био подобан за свеца, мора постхумно произвести појаву барем два чуда. Ако Конгрегација потврди аутентичност првога чуда, кандидат може бити номиниран за беатификацију. Тек пошто се потврди аутентичност другог чуда, постиже се сугласност за свећенство. Ранијих година аутентичност је потврђивала *Consulta Medica*, група од 60 медицинских стручњака. Сви мушкарци, Талијани који живе у Риму, половина специјалисти, а остали шефови одјела на Медицинском факултету, просјечно прегледају 40 случајева годишње. Одобравају мање од половине. Заклети су на тајност и сваки добива 500 долара по експертизи.” (исто; стр. 23)

„Фаза истраживања била је завршена и нотари Конгрегације су имали задатак направити *Positio super vita et virtutibus*, документ од 6.000 страница за који им је било потребно три године да га заврше (...)

Света столица је објавила да налази *Positio super vita* дозвољавају наставак с проглашењем „у својој светости”. Нису баш сви прихватили ово стајалиште. Неколико тједана касније новинари при Ватикану су, захваљујући индискретности, сазнали да су двојица од девет судата у панелу за беатификацију у Конгрегацији тражила суспензију процедуре (...)

Питање око мудрости због настављања с тако контроверзним проглашењем није било лако отклонити. Постављали су их кардинали и надбискупи, признати теолози (...)

Примједба кардинала *Trancona* је продубила већ довољно отворену рану цркве на коју је професор *Juan Martín Velasco*, један од водећих шпанолских теолога, брзо бацисо сол. Ескривино проглашење било је „скандал” који ће „ослабити кредититет цркве”, упозорио је.

„За модел кршћанског живљења не можемо узети некога тко је служио моћи држава и који је искористио ту моћ да лансира свој Опус – вођен мрачним критеријима као мафију која се обукла у бијело не прихваћајући папински ауторитет, када се овај није поклапао с његовим начином размишљања. Иако вође Опус Деи себе представљају као вјерне сљедбенике папинског ауторитета, тако није било за вријеме Павла VI и у вријеме концила беатификације „Оца”, значи да се и његов Опус Деи посвећује, укључујући и све негативне аспекте: тактику, догме, регрутне методе, начин на који Криста поставља усред политичке и економске арене”, рекао је.” (исто; стр. 24-26)

„Открића која су се нашла у „Њусвику” била су превише чудна да би у њих повјеровали. Вудворд је интервјуирао оца Владимира *Felzmann*, некадашњег свећеника Опус Деи. Британски држављанин чешког поријекла, *Felzmann*, познавао је оца Ескриву док је студирао у Риму (...)

Три од Felzmannovih тврдњи биле су заправо фасцинантне, јер су откривале озбиљан поремећај свијести код некога тко је осликаван да је у животу његовао вјеру, наду, добротинство, разборитост, правду, умјереност и истрајност. Escriva је једном напоменуо Felzmannu да је свијет с Хитлером „лоше поступио” јер „он никада не би могао убити шест милијуна Жидова. Највише је могао убити четири милијуна”.

Felzmann је такођер споменуо да је Ескрива осјећао тако дубок пријезир према ватиканским литургијским промјенама II концила да их је сматрао дефектним за ортодоксну цркву док није открио да су њихове цркве и конгрегације „премале за нас”.

Felzmannovo треће откриће да је Ескрива имао „идиосинкрстички концепт” истине било је тако неочекивано да је изгледало иронично. Felzmann је инсистирао на томе да је Ескривина етика оставила неизбрисив траг на институцију. Цитирајући један примјер, рекао је да су родитељи били суставно „обмањивани” по питању вокације своје дјеце. Такођер је тврдио да су послови које је отац називао pilleréа (прљави трикови) били оправдани на основу тога да је „наш живот ратовање за љубав, а за Опус Деи у љубави и рату све је дозвољено”.

Када је у питању проглашење светаца, ово су биле озбиљне оптужбе, али Felzmannova открића су била одбачена (...)

Остајући при теорији да је у „љубави и рату све дозвољено”, Опус Деи је употрејебио све трикове из књиге укључујући и гажење угледа људи како би постигао циљ.” (исто; стр. 27-28)

13. Кардинал оптужен за трговину оружјем са Хрватском, папа Војтила га спасао

Хачинсон износи и податке да је на бази оптужби које је изнио талијански дилер прљавог новца Riccardo Marocco, истражни судија из Torre Anunziata, градића јужно од Напуља, тражио од шпанских власти дозволу да испита кардинала Ricarda Mariju Carlesa из Барселоне у вези са сумњом да је повезан с прањем астрономских свота новца кроз Ватиканску банку за групу међународних дилера. Карлес је иначе био фаворит Опуса Деи за новог папу после Војтиле, наводи Хачинсон.

„Ова група је осумњичена да се бавила продајом оружја, стратешким материјалима и драгоценим металима. Међу стратешким материјалима је био и један који улијева страхопоштовање, познат као црвена жива, а користи се у производњи нове генерације нуклеарног оружја изузетно велике моћи. Шпањолски судија је одговорио истражном суду из Италије да нема „ни најмањег доказа” који би се односио на Carlesa, и да то што он посједује није озбиљан материјал за истрагу.

Седам мјесеци касније, у липњу 1996, истрага се изненада поновно разбуктала ухићењем двадесет осумњичених људи у Италији и издавањем десетке међународних потјерница. Наводни бивши благајник ЦИА у јужној Европи, који је тврдио да зна нешто о завјери да се отрује Иван Павао I, био је међу онима који су ухићени.

Полиција је претражила кућу Lucia Gelija, којег је неколицина оптужених идентифицирала као једног од краљева прања новца. Имена Comore и Banda dela Magliana су се поновно појавила.

Трговина оружјем се углавном односила на Хрватску. Тврдило се да је Либија, с тајним програмом наоружавања, била међу купцима црвене живе. Истражни суди су обновили своје оптужбе против надбискупа Барселоне, тврдећи да је осумњичен за помагање у прању најмање сто милијуна долара кроз Ватиканску банку.

Ултраконзервативни Carles, који је у прошлости критизирао министре социјалисте због њихове корупционашке праксе, порекао је да је умијешан, тврдећи умјесто тога да су оптужбе најновији у низу напада непријатеља цркве.

„Постоје важни финансијски интереси иза ових напада, од људи који губе много новца када црква брани морал и сиромашне земље... Напади су усмјерени на одређене кардинале и на крају су се показали лажним. Сада је на мене ред”. Ватикан је прискочио у његову обрану, а Navarro Valls је дао службену изјаву да „не постоји веза између кардинала, ИОР, и особа спомнутих у истрази”.

Ситуација је била довољно озбиљна да Иван Павао II особно интервенира у покушају да ослободи од гријеха својег могућег наследника. Примео је Carlesa у приватну аудијенцију која је трајала готово један сат и именовао га у управни одбор Префектуре за економске послове Свете столице, под кардиналом Szokom.

– Састанак је имао велики значај – коментирао је мадридски дневник АБЦ – због подмукле кампање којој је каталонски прелат био изложен... Оптужбе су се показале апсурдним и без основе...” (исто; стр. 439-441)

14. Опусовци преузели професионално креирање имица папе Војтиле

Да Опус Деи ништа не препушта случају показује и податак да су преузели професионално креирање имица папе Војтиле и контролу над ватиканским медијима – ватикански радио, лист и ватиканску издавачку делатност.

„У свибњу 1984, Понтификална комисија за друштвену комуникацију, која службено представља Ватикан у медијима и контактима с јавношћу, довела је на своје чело четрдесетдеветогодишњег америчког прелата надбискупа Johna Patricka Foleyа. Ово је означило финалну фазу у „дворској револуцији” која је започела у јесен 1978. То је била једна од консолидација која је довела Опус Деи у центар моћи, што је дало њеним вишим планерима неометан приступ папином боравишту на Terzo piano апостолске палаче. Није се много знало у Риму о ћелавом и здепастом монсињору Foleyу. Описан је као специјалиста за медије који је доведен да поправи машинерију за комуникацију у Ватикану. Штићеник крајње конзервативног творца бискупа кардинала Крола, Foley је од 1970. био главни уредник „Standard and Times”, црквених новина из Филаделфије.

У просинцу 1984, Foley је написао у чланку за Међународну новинску католичку унију, да католички новинари „требају бити као свијеће, да пре-

носе свјетло Кристове истине и топлину Кристове љубави и посветити се служењу Богу”. Тог истог мјесеца, портпарол Ватикана, отац Romeo Pancirolì, познати противник Опус Деи, макнут је из Рима, тако што му је додијељено ново мјесто у пустињама Либериие. Замијенио га је др Joаqиn Navarro Valls. До тада је Римска курија била апсолутно сигурна на којој страни Тибра леже секташке симпатије надбискупа Foleyа.

Именовање Navarro Vallsа је био први знак спремања куће од новог председника Комисије за друштвену комуникацију. Особа коју је изабрао да постане владар Sala Stampa, (Новинарске сале), био је први професионални новинар на том мјесту, јер је неколико година био дописник мадридског листа АБЦ.

„Својим колегама је представљен као модерни Леонардо да Винчи, јер је завршио медицину, а у младости је био борац с биковима. Главни продор, како су нам рекли, био је тај да је Navarro Valls био први лаик који је постао директор Прес уреда Ватикана. Оно што није откривено је да је Navarro Valls члан Опус Деи. Тако се покушај да се наметне као „обичан лаик” једноставно није одржао. Нити један обичан лаик не мора подносити извјештаје свом „директору” (израз Опус Деи за надређене). И нити један обичан лаик не може се исповиједати свјећенику Опус Деи...

То што је Navarro Valls особно шармантан, што је велико побољшање у односу на Pancirolìја, што разумије новинарске законитости, можда је сјајно, али не може умањити чињеницу да он вјеројатно неће промовирати принцип откривања истине о Ватикану”, биле су готово пророчанске ријечи PETERA Hebblethwaitа.

Alvaro del Portillo је био савјетник Савјета за друштвене комуникације. Помоћни нумерариј Enrique Planas у Comas, дијецезни свећеник из Аливе, подигнут је у ранг почасног прелата при Светој столици и постао један од Foleyjevih главних сурадника. У липњу 1988. Foleyjev Савјет је реорганизиран.

Наређењем с више инстанце, Sala Stampa је издвојена из њега и постала је „специјални уред” државног тајништва, што је знаковит напредак. Као резултат тога, Савјет за друштвене комуникације је примарно постао одговоран за аудио-визуални имиџ папе. Foleyjeва звијезда је нешто изблиједјела, али је зато с друге стране утјецај „обичног лаика” био у успону. Navarro Valls је био близак папи, и био предодређен да постане један од најмоћнијих људи у администрацији Ватикана с приступом на трећи кат.

С овим промјенама, аура папинства ће се ревитализирати јер су Ивана Павла II све више окруживали професионални креатори имиџа. Није потребно нагласити да су ти стваратељи имиџа били опусовци, који су постигли врхунац свог апостолата јавног мишљења (АОП), преузимајући у своје руке медијски пакет звани папа. До краја осамдесетих година специјалисти АОП-а Опус Деи су били одговорни за рад ватиканског радија, листа “L’Osservatore Romano”, ватиканске издавачке дјелатности, и размишљали су о четвртном ступу комуникацијског програма Свете столице, о ватиканској телевизијској мрежи. Foley се нашао на челу Filmoteca Vaticana, службене филмске и видео-архиве, иако је за њега тај посао водио монсињор Planas у Comas.” (исто; стр. 377-379)

15. Нови крсташи

Која је права дефиниција Опуса Деи и каква је његова улога у будућности? Ево неких одговора које нуде Аврамов и Хачинсон.

„Швајцарски теолог Балтазар дефинисао је Опус Деи као манифестацију „католичког интегрализма”, Estruh као „последњи остатак милитантног месијанства”, Taria као „секташко крило унутар католичке цркве”, Bouers као „мултинационалну финансијску корпорацију”.

Историјски Опус Деи се јавља као изразито политички феномен шпанског друштва, после грађанског рата. Остао је политичка организација током свих ових година, а његов данашњи профил и статус нераздвојно су повезани са активношћу папе Јована Павла II.

Своју теолошку мисао папа Јован Павле II вешто је преточио у најчистији концепт „Real politik”. Основ за то имао је у поставкама Ескриве.” (Аврамов; цит. дело; стр. 131)

„Жеља Опус Деи да доминира католичком црквом има такву одлучност каква није виђена од времена протуреформације. Због такве одлучности, у какву год форму се Прелатура развила у годинама које су пред нама, то неће бити без трења, и унутар и ван Ватикана.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 431)

„Опус Деи је тајна секта која се успјешно извукла од хијерархијске контроле цркве. Тајност је непријатељ отвореног, демократског друштва. Ако Опус Деи није тајновит, како стално понавља, зашто одбија објавити своје годишње извјештаје о апостолском раду што члан VI Ut sita предвиђа, и што предају папи? Одговор: „Нити Опус Деи ни Света столица не би јавно објавили документ припремљен за папу”. То у бити говори све што је потребно знати о моралном ауторитету Опус Деи. Дјело брани исправну ствар али употребљава бескрупулозне методе за постизање циља.

Док се Опус Деи може наћи, *inter alia*, у Ватиканском годишњаку, или Католичком адресару за Енглеску и Велс, другим адресарима дијецеза широм свијета и у телефонским адресарима градова у којима ради, остаје чињеница да крије свој рад непрозирним велом који га чини неприступачним за јавно надгледање. Опус Деи не жели да остатак свијета зна што они раде. Чланак 190 Устава из 1950. захтијева: „Што год подузму наши чланови, то се не може приписати нашој институцији, већ једино Богу”.

На основу члана 190 улога Опус Деи у креирању агресивнијег политичког става Ватикана остаје обавијена тајношћу.

Виши политички профил цркве очигледно доноси повећане финансијске дивиденде у форми прилога вјерника, и Света столица поновно је на рубу солвентности. То не значи да је финансијска несигурност из осамдесетих година прошла, јер је довољан један финансијски посртај да врати Ватикан натраг у минус.

Рекордни дефицит од 87,500.000 долара у 1991. смањило се на 3,400.000 долара у 1992, а у 1993. га је пратила мала позитивна биланца од 1,500.000 долара, прва од 1981. године. Други мали плус од 419.000 је забиљежен 1994. Онда је за 1995. предвиђен био дефицит од 22,500.000 долара, што је поновно у Курији изазвало неугодну језу. Ватикан је касније пријавио да је очекивани минус саниран повећаним приходом од вриједносних папира, нарочито

обвезница и промета некретнина. Другим ријечима, примијетио је један римски прелат, Опус Деи је поновно прискочио у помоћ. За 1996. је поновно предвиђен мали плус од 330.000 долара.

Савезник Опус Деи кардинал Edmund Szoka, који је напустио своје мјесто у Детроиту како би преузео ватиканску Префектуру за економске послове, у повјерењу је изјавио да „поновно пловеха” благајна Свете столице значи да је „проблем имица” проузрочен скандалом Банко Амброзиано иза ње. Али суђење Андреотију због завјере за убојство и повезаности с мафијом ће вјеројатно донијети нова открића која ће Szokina тврђења учинити мање сигурним. У сваком случају, вулгаризирање централне „мистерије” цркве, везивањем за земаљске параметре, представљање Свете столице као мултинационалне компаније забављене око таквих ствари као што је однос цијена – зарада и потребе за готовином, кардинал Szoka се излаже ризику да почини погрешку познату као „редукционизам”, што је озбиљан теолошки прекршај.

Један од највећих посједа Ватикана ван Италије је био центар Notre Dame у Јерусалиму. Када се 1995. суочио с оперативним губитком, што је повећало кумулативни дефицит од 330,000.000 долара у току десетљећа, Ватикан је био принуђен да се лиши имовине која му не доноси приходе. Власништво или уживање центра у Јерусалиму, према изворима у Риму, коначно је пребачено на Опус Деи, што је избрисало предвиђени дефицит у 1995. Преузимање контроле над огромним комплексом Notre Dame је значило да је Прелатура проширила свој утјецај до Виа Долороса и приступ Светом гробу, гдје се већ 2000 година кршћански ходочасници окупљају како би додирнули гроб „Бога који је ускрсно”. Али службено, Опус Деи није присутан у Израелу, није регистриран у Министарству за религијске послове, а његово сједиште у Светој земљи остаје у Betlehemu, који је под палестинском контролом.” (исто; стр. 432-433)

„Опус Деи негира да се мијеша у политику Ватикана. Може ли се томе вјеровати?”

Можда дио одговора, који открива унутарњу природу водеће секте католичке цркве, лежи у два одломка из повјерљиве интерне публикације Прелатуре, Кронике:

- Лекција је јасна, кристално јасна: све ствари су законите за мене, али нису све ствари сврсисходне.

- Прљаво рубље се пере у кући. Прва манифестација ваше посвећености је да не будете кукавице и да идете ван Дјела и перете прљаво рубље. Тако је ако желите бити свеци. Ако нећете, овдје вам није мјесто.

„Све ствари су законите за мене”, објашњава у шест ријечи ароганцију Опус Деи и даје слободу интерпретације текстова како му одговара или да их чак игнорира. Може се помислити да организација основана од „божанске инспирације” нема прљавог рубља. Очигледно с времена на вријеме Опус Деи га има. Стриктно наређење да се прљаво рубље мора прати у кући илустрира њихову манију за тајношћу. Неизбјежно, ова манија мора водити колективном „менталитету опсаде”, уобичајеном у многим сектама. Опус Деи је неуобичајен у томе што пола стољећа развија свој апостолат концентрирајући невјеројатну финансијску моћ за једну религиозну инсти-

туцију. Нема примјера да је нека друга кршћанска секта учинила нешто слично.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 434)

„По виђењу изнутра бившег свјећеника Светог крижа прелати Опус Деи су увјерени да посједују божанску истину и да су по истом принципу „на-слједници” темплара.

„Они су увјерени да Опус Деи није обична религиозна организација и стога није подвргнута хијерархији цркве. Таква иста арогантност карактеризирала је темпларе, кршћанске ратнике пуне ревности, мужевности и у целибату, и њихова одлучност да остану ван сваке контроле их је гурнула ка материјалној страни. Прикупили су богатство успркос жељи да остану сиромашни. Њихова монашка ревност и послушност их је полако претворила, из изузетно сложених разлога, у моћну економску и политикчу силу”, објаснио је отац Felcman.

Други псалам је био химна темплара. Зашто народи стварају завјере и зашто народи узалуд сплеткаре? Сваки члан Опус Деи у целибату, мушкарац, или жена, мора изговорити други псалам приликом устајања сваког уторка. „Ми смо дјеца Божја и пјевамо други псалам”. Темплари и Опус Деи пјевају исти псалам.

„Код Опус Деи налазимо исти елитизам као и код темплара, и он долази, претпостављам, од ратничког менталитета, из идеје да вани постоји непријатељ. На дуге стазе, они који су предуго у тој врсти атмосфере постају параноични. Пате од маније величине. Осјећају се супериорнима. Они су најбољи, јединствени, и у исто вријеме, вјерују како постоји неријатељ који их вреба. Тако, пошто су сумњичави, шутљиви су и нису отворени и искрени према остатку свијета.

Deus le volt! „Бог је с нама”. Ово нису ријечи оснивача. Ово су ријечи садашњих вођа Опус Деи у Риму. Живио сам с њима четири године. Говорили су ми с крајњом увјереношћу, „Бог нас је изабрао да спасимо цркву”. Неки од њих отворено тврде да ће у слједећих двадесет или тридесет година Опус Деи бити све што преостане од цркве.

Цијела црква ће постати Опус Деи зато што: ’Имамо ортодоксну визију која је чиста, извјесна, солидна, сигурна у све. Бог је одабрао оснивача да спаси цркву. Бог је с нама’.

Gott mit uns! Промислите о томе. То је био узвик њемачких крижара”.” (исто; стр. 442-443)

XVI

МЕЂУГОРЈЕ – ВАТИКАНСКА ДЕМОНСКА ОБМАНА

1. Како је Римокатоличка црква припремала крвави сукоб на простору бивше Југославије

Каква је улога Међугорја (малог места у БиХ на којем се 1981. године наводно јавила Богородица), у крвавом сукобу који је уследио 10 година касније? И зашто се то наводно појављивање Госпе догодило баш у Међугорју?

Како су фрањевци ту обману искористили да накупе енормно богатство, и да све то повежу са „бизнисом” шверца деце из Русије и Украјине у Западну Европу и САД, за снабдевање педофила, порнографа и макроа?

Ово тобоже појављивање Госпе било је добро осмишљено и имало је врло јасан политички циљ. Пре свега, треба истаћи неке историјске чињенице.

„Госпа од Међугорја појавила се на дан када је 40 година раније извршен језив масакр над 600 Срба, који су јуна 1941. године пред пушчаним цевима чланова групе Хрвата који су себе називали усташама, изведени из својих села у Пребиловцима и западној Херцеговини, као „побуњеници”. Група је стала на страну нациста у краткотрајном покушају да створе и воде независну хрватску државу. Ови киднаповани српски стари људи, жене и деца, који су утоварени у вагоне, сишли су из воза у селу Шурманци и отерани до дубоке јаме изнад насеља. Живи су натерани у њу, а за њима су бачене ручне бомбе. Место овог масакра се налази управо на другој страни брда које је сада познато као брдо приказања, где се Госпа од Међугорја први пут указала. Међу именима извршилаца масакра у Шурманцима су и имена сељана из Међугорја, а према кратком прегледу масакра коју је урадио Е. Мајкл Џонс, у добро документованом чланку „Духови Шурманаца: Краљица мира, етничко чишћење, упропашћени животи”.

Године 1980. комунисти су затворили јаму бетонским поклопцем, у покушају да угуше хаос у овом етнички разноликом региону. Али, 1989. године, делегација Срба је разбила поклопац, ексхумирала посмртне остатке Срба, и церемонијално пронела ковчеге прекривене српским заставама назад у Пребиловце, да се поново сахране.

Ипак, Шурманци остају прљава мала тајна града. Можда је појава Госпе у право време, 40 година касније обележила добродошло олакшање нечисте савести. Једна ствар је извесна, историјске и политичке компоненте приче су нарочито значајне у разматрању приказања Госпе у Међугорју (или, сада, где год се ’визионари’ задесили”.

(Извор: www.losangelesmission.com/ed/articles/2002/1202jm.htm, 2002. година; Џејмс Мартинез; прев. СРС)

То је разлог зашто баш Међугорје. А шта је Римокатоличка црква хтела да постигне? Позадину овог осмишљеног плана о појављивању Госпе, чине претензије Ватикана о стварању етнички чисте „Велике Хрватске”. Аврамов истиче да је „кроз Међугорје Римокатоличка црква упутила хрватском народу поруку да га је сам Господ ’предодредио’ за посебне подухвате”.

То је, дакле, био увод за предстојећи сукоб. Био је то видљив знак за разбијање Југославије. Уследио је верско – грађански рат 1991 – 1995. године. Важна чињеница је да је благослов Међугорју дао папа Војтила. То потврђује и Хачинсон.

„Ватикан је почео показивати интерес за Међугорје 1986, када је затражено од Конгрегације за доктрину и вјеру да истражи „аутентичност” појављивања (...)

Када је један талијански бискуп, у сијечњу 1987, упитао папу како реагира на догађаје у Међугорју, папа је одговорио: „Зар нисте свјесни предивног воћа које стварају?”

Неколико дана касније Дјевица је говорила кроз једног од локалних медија о својој тузи због онога што се дешава у свијету. „Дозволили сте Сотони да завлада...”, цитирали су да је рекла. Четири године касније регија је пламтјела у огорченом међурелигијском конфликту.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 410)

Смиља Аврамов објашњава како се сједињавање националних и црквених интереса постигло преко супкултуре.

„Национални интереси Хрватске и Словеније идентификовани су као религиозни. Историјски догађаји тумачени су религиозном терминологијом. Папа се већој групи верника, предвођених надбискупом Фрањом Кухарићем, приликом њихове посете 30. априла 1979, обратио следећим речима: „Раширених руку вас грлимо и очинском љубављу примамо... У овом сусрету над гробом св. Петра као да се сабрала сва ваша повијест... Све од вашег покрштења и уласка у крило Римске цркве, која је глава и учитељица свих цркава... Гледајући у дугу, богату и вишестољетну прошлост вашег народа, чини нам се да можемо нагласити љубав и оданост Хрвата према Петровој столици... Љубав, оданост и побожност Хрвата према Марији, Мајци Божијој, Мајци Цркве, а коју ви тако радо називате краљицом Хрвата”. На исти начин посматрају католички писци у Хрватској однос цркве према борби хрватског народа. „Бог је проговорио кроз цркву, кроз Светог оца, гледајући на свој вијерни народ, говорио је у његово име... у борби за слободу”. Било је у Хрватској отпора против оваквих схватања. Бискуп Томислав Шаги-Бунјић аргументовано је указивао да сваки народ „који сувише инсистира на томе како наднаравна кршћанска стварност сачињава саму бит његове националне самобитности, тим самим донекле деградира кршћанство, а у своје властито национално тијело уноси елеменат раздора који Бог није хтио”. Глас разума није имао одјека у фанатизованим масама.

У покушају сједињавања националних и црквених интереса пришло се чак хришћанској супкултури, наводном појавом Богородице у Међугорју 1981. Потребно је, с тим у вези, учинити једну резерву. Римокатоличка црква дошла је на идеју да би обнова култа Богородице – „*Marialis Cultus*” могла допринети зближавању хришћанских цркава, па је та идеја постављена у оквир екуменског процеса. И Други ватикански концил бавио се тим питањем, а 1971. одржан је у Загребу Међународни мариолошки конгрес. Међутим, историја пружа обиље примера да у религијама олако долази до извитоперивања, што је потврђено и у овом случају.

Међугорје није био једини случај „појаве Богородице”. По истом сценарију „привиђење Мајке Божије” од стране групе девојчица, од 13 до 14 година, и то у планинским пределима, регистровано је у разним деловима света; нпр. 1981. у Јапану (Акира), 1984. у Венецуели (Детанија), 1985. у Руанди (Кибехо), 1985. у Ирској (Мелерау) итд. Јован Павле II посветио је култу Марије енциклику „*Redemptoris Mater*” 1987, најављујући наредну годину као „Маријину годину”, као духовну припрему за приближавање Римокатоличке и православне цркве. Сједињавање двају цркава планирано је пре 2000. године.

Масовна „појава” Богородице изазвала је забринутост и полемику унутар римокатоличке хијерархије. Противници модерне верзије „хришћанског чудотворства” видели су у томе злоупотребу религије, која убија истин-

ску духовност и срозава ниво традиционалних светилишта посвећених Богородици, као што су нпр. Лурд или Фатима. Конзервативно крило цркве истуило је са тезом да „појава” представља последњу „опомену” свету пред катаклизмом која је на помолу. У земљама у којима је Римокатоличка црква тежила променама, као нпр. у Уругвају, где се Богородица „појавила” 1987, или у Југославији, случај је искоришћен у политичке сврхе. Кроз Међугорје Римокатоличка црква је упутила хрватском народу поруку да га је сам Господ „предодредио” за посебне подухвате. Био је то додатни извор енергије за предстојећу борбу. Не сме се испустити из вида ни чињеница да се око Међугорја налази неколико великих крашких јама, у којима су бацани Срби тог краја, убијани од стране усташа током Другог светског рата. „Појава” је тумачена и као „опроштај” за почињене злочине и охрабрење за нове.

(...) Папа Јован Павле II дао је Међугорју свој „очински благослов”. У релативно кратком периоду развијен је верски туризам до неслућених размера. Око 3 милиона туриста посетило је Међугорје од 1982. до 1990, што је цркви донело велики приход, али и олакшало подземну политичку акцију.” (Аврамов; цит. дело; стр. 175-177)

2. Фрањевци који контролишу Међугорје финансирали војно крило ХДЗ-а које тражи независну државу босанских Хрвата

Ево шта је открила банкарска ревизија високог представника за Босну и Херцеговину 2001. године:

„Шокантан – али слабо примећен – финансијски извештај може да уздрма веру милиона усрдних верника, како протестантских тако и католичких, који прате низ тобожњих порука Блажене Девике Марије у једном малом селу у Босни и Херцеговини.

Једна банкарска ревизија повезала је хрватску наоружану групу с моћним религијским интересима, које има везе с наводним појављивањима Госпе у Међугорју и Босни. Материјал за ову ревизију Херцеговачке банке могао се добити само преко наоружаних војника, експлозива и бренера.

Херцеговачку банку, финансијску институцију са експозитурама широм земље, преузео је 2001. високи представник за Босну и Херцеговину, с тим да је контролу преузела Тоби Робинсон, провинцијски администратор.

Извештај Робинсонове, дуг 90 страница, дат је на Интернет сајту високог представника (www.ohr.int). Међу њеним закључцима стоји и онај да су средства банке била коришћена за финансирање националистичке наоружане групе босанских Хрвата, која се зове ХВО.

ХВО је војно крило Хрватске демократске заједнице, познате као ХДЗ, која тражи независну државу босанских Хрвата, с коначним присаједињењем Хрватској.

Робинсонова је закључила да су „неки деоничари (у Херцеговачкој банци) користили ову банку за финансирање нечега што се испоставило да је намеран покушај промене Устава БиХ нелегалним средствима”. „Нелегална средства” на Балкану обично подразумевају терор, убиства и револуцију.

На Интернет сајту високог представника такође се налази извештај који даље разрађује открића Робинсонове. Према том чланку Фрањевачки ред

у Босни био је власник компанија које су биле део ланца корпорација за скретање новца из буџета босанског хрватског ентитета и за његово каналисање према ХВО-у. ХВО је заузврат, према том извештају, плаћао фрањевцима „наводне услуге”.

Херцеговачку банку основало је 1997. „неколико компанија и Фрањевачки ред (у Босни), који контролише верско светилиште у Међугорју”, како пише „Ист Јуропиен конститјушенел ривју” (свезак 10, бр. 2/3, пролеће/лето 2001), Фрањевачки ред у Босни одавно је повезан с хрватским национализмом, као и село Међугорје.

Наводно појављивање Госпе у Међугорју, које је почело 1981. и траје и сада, привукло је милионе поклоника и надахнуло их још много више – и протестанте и католике.

Закључци извештаја Робинсонове на деведесет страница – дати у њеном резимеу и пренети у босанској штампи – нису уопште изненађење за једног калифорнијског бизнисмена који је извео лични крсташки поход да би разголитио религијску подвалу, нарочито у вези с Међугорјем.

Филип Ц. Кронзер основао је Кронзерову фондацију да би откривао и исправљао злоупотребе култа и религијске подвале.

Кронзерово интересовање за злоупотребу култа и религијске подвале почело је с трагичним сусретом његове породице с низом верских мистика који су се заклињали у Међугорје, што је довело до међусобног отуђења чланова породице и до распада његовог брака.

Иако законски разведен, Кронзер – који се није поново женио – решен је да врати супругу Арди, за коју верује да је жртва култне активности.

Шездесетогодишњи Кронзер имао је до сада успеха у борби против религијских подвала. Доказао је да је Тереза Лопез, видеоц из Денвера, преварант и снимео је филм у вези с религијским и финансијским злоупотребама.

Снимање документарног материјала урађено је уз велико излагање личној опасности – претње хрватских банди присиле су Кронзера и његову филмску екипу да побегну у нехрватски део Мостара.

Би-Би-Си је објавио вест о безбедном повратку двојице репортера који су радили с Кронзером пошто су били проглашени несталим. Међутим, возило којим су њих двојица путовали нађено је остављено с разбијеном прозорима „у близини села Међугорја”.

Кронзерова фондација тражи извештаје и приказе оних који су погођени злоупотребом култа.

(„Интернешнел њуз енелисис тудеј”, 2003)” (www.kronzer.org; прев. СРС)

Наводимо цитат из 19. извештаја високог представника за примену Мировног споразума генералном секретару Уједињених нација; среда, 18. јули, 2001:

„Појава такозване ’Хрватске самоуправе’ и њен проглас да ће преузети јавне приходе Федерације приморали су ме да предузнем одлучне акције против финансијског центра ове илегалне паралелне структуре. Херцеговачка банка, коју су основали и контролисали хрватски сепаратистички елементи тврде линије преко заобилазне власничке структуре, служила је овој сврси као сабирни центар за све јавне приходе опорезоване на територији с хрватском већином. Моја канцеларија је такође идентификовала скривене

рачуне и сумњиве позајмице лојалистима ХДЗ-а. На тој основи сам предузео кораке за стављање банке под привремену управу да бих зауставио све илегалне активности које иду преко ове банке, као и да бих заштитио интересе улагача. Дана 6. априла мирном преузимању банке од стране привременог администратора (ПА), уз драгоцену подршку СФОР-а, супротставили су се насилни нереди које је организовала ХДЗ и током којих су чланови моје екипе који су радили са ПА, као неколико других страних држављана и држављана БиХ, били повређени и узети за таоце. Следећа, снажнија акција од 18. априла, опет уз подршку СФОР-а, била је потпуно успешна.” (www.ohr.int)

3. Хрватски ратни злочинци повезани с фрањевцима и Госпиним култом

Осуђени ратни злочинац Дарио Кордић био је туристички водич за Међугорје.

„2. март, 2001: Међугорје, Босна – Према „Њујорк тајмсу”, Трибунал УН за ратне злочине у Хагу, Низоземска, осудио је 26. фебруара Дарија Кордића, који је дуго био близак савезник бившег председника Хрватске Фрање Туђмана, на 25 година затвора за злочине против човечности и друге преступе. Суд је такође осудио Марија Керкеза, бившег команданта бригаде хрватских снага у Босни, за сличне злочине, на 15 година затвора. Суд је повезао Кордића с генералом Блашкићем, још једним хрватским ратним злочинцем који се налази на одслужењу доживотне робије. Сви ратни злочини су почињени у подручју Лашве у Босни, укључујући убиства и спаљивања живих нехрватских мушкараца, жена и деце.

Ови злочини хрватских паравојних јединица подсећају на слична зверства која су почињена против српског становништва у Босни током Другог светског рата. Нацистичке банде хрватских усташа извршиле су покоље над 700.000, обично у пратњи и уз подстицај фанатичних фрањевачких редовника. Током последње рунде етничког чишћења у Босни и Херцеговини, још једном је укључен Фрањевачки ред.

Међугорје или „чудесна варош” центар је хрватског ултранационализма у Херцеговини. Кажу да се ту ноћу појављује Блажена Девица Марија за гомиле лаковерних америчких и британских поклоника који долазе у нади да ће се чудом излечити од рака и да ће доживети божанске визије. Док су визије и излечења једнако илузорни као и појава Госпе, чврста валута која остаје користи се за финансирање разних непобожних активности, укључујући одбрану ратних злочинаца и набавку муниције.

Према Филипу Кронзеру, из Кронзерове фондације за религијска истраживања са седиштем у Калифорнији, „Дарио Кордић је био туристички водич у Међугорје када се није налазио на задатку убијања и силовања деце. Он је тврдио да зна све најбоље начине како се доживљавају визије Девице Марије.” Кронзер, успешни бизнисмен из Силиконске долине, који је основао Кронзерову фондацију, изгубио је жену због култа у Међугорју и посветио се разголићавању подвала које окружују Међугорје. „Верујте ми”, рекао је Кронзер, побожни католик, „Међугорје је последње место на свету у којем

би се појавила Девица Марија, то место је натопљено крвљу жртава које су побили Хрвати.”

Кронзерова фондација је укључена у судске спорове везане за јавне интересе који настоје да спрече да виновници Међугорја прикупљају новац у Калифорнији користећи подвале, укључујући чуда по захтеву, продају лажних папских опроста и бројанице које се тобоже претварају у злато. Кронзерова фондација такође прикупља информације које ће бити достављене Хашком трибуналу, а које сведоче о умешаности Фрањевачког реда у текућа босанска зверства.

Фрањевачки ред контролише светилиште у Међугорју упркос ставу локалног бискупа. Међутим, Кронзер и локални бискуп нису једини критичари овог реда. Џонатан Леви, адвокат који је тужио Фрањевачки ред у име жртава које су у току Другог светског рата побили Хрвати, углавном Срба и Јевреја, није изненађен овим наводима. „У току Другог светског рата фрањевци нису само благословили усташе, него су се често прикључивали њиховим редовима као ритуални егзекутори, привремено замењујући распећа ножевима клали су своје жртве у злогласном концентрационом логору Јасеновац. Данас фрањевци негирају своју нацистичку прошлост, али су докази против њих огромни.”

Кронзерова фондација није само довела у везу Кордића с Међугорјем, него поседује и доказе да је фрањевац високог ранга из Међугорја често путовао у Хаг да би саветовао генерала Блашкића и тим његове одбране. Покрет из Међугорја прикупи годишње на десетине милиона долара од својих присталица, од чега се велики део улаже у мостарску банку коју контролишу фрањевци.” (www.kronzer.org)

4. Међугорје – краљица профита

„Међугорје. Мало тема изазива већу пасију него наводна приказана Благословене Девице Марије коју је шест визионара видело у забаченом селу Међугорје у БиХ. Али ефекти ових наводних визија нису ограничени на локалну област. Поклонници Међугорја се могу наћи широм света, а највише у земљи познатој по богатом начину живота и једнако богатој дарежљивости, САД.

Међугорје има локални значај јер сваке јесени од 1990. године, Брин (Bren) Центар са Универзитета Калифорнија у Ирвину је место одржавања једне од највећих годишњих мировних конференција Међугорја у САД. Спонзор догађаја је Комитет мировне конференције Међугорја, са седиштем у Брију (Brea). Главни организатор, Џоан Хусак, одбила је да разговара са било којим припадником медија, али уопште није спорно да је конференција од самог почетка била велика, привлачећи на почетку око 3.500 учесника, према сувласнику агенције Follow Me Ministers, са седиштем у Хантингтон Бичу, која промовише Међугорје. Према проценама, сада редовно привлачи око 5.000 учесника годишње. Конференција за 2002. године одржана је од 25. до 27. октобра, и очекује се да ће број присутних учесника бити сличан оном од прошле године.

За већину учесника, конференција у Ирвину је многоочекивани догађај; својеврсно духовно оживљавање где посвећени могу да се сусретну и мешају са

оданим католицима истог мишљења и искористе предности обожавања и помирења, дневне мисе, динамичних говорника и певача и малих штандова преплављених производима, часописима, тракама и путним аранжманима везаним за Међугорје, који се нуде на продају (...)

Озбиљна питања о супкултури Међугорја иду дубоко. Прво, колико приказања сада канонизованих светаца се десило у погодном предвиђеном времену? Према 'видевшим' из Међугорја, који сада имају између 31 и 38 година – Марија, Вицка, Иван, Мирјана, Иванка и Јаков – приказања Госпе (како се назива на њиховом матерњем језику) се настављају до данас; 21 година непрекидног добијања порука од Марије, без краја на видiku. Како је приметио један свештеник који је желео да остане анониман: „Мајка Божја звучи као лутка Брбљива Кети.” Марија, Вицка и Иван јављају о свакодневним визијама Марије, док други тврде да је виде у редовним интервалима; Мирјани се Госпа јавља сваког 2. дана у месецу и 18. марта, на њен рођендан; Иванки – 25. јуна, а Јакову на Божић. Поклонници Међугорја указују на буквално хиљаде порука од Госпе упућених модерном свету.

Поклонници Међугорја не могу да изговоре довољно добрих ствари о својим визионарима. Али, да ли њихови животи приказују изузетну светост и саможртвовање зарад Бога? Да ли их је оно што су видели и чули радикално изменило?

Ако упоредимо животе визионара из Међугорја са онима чија је приказана потврдила црква, разлике су упечатљиве. Часопис „Њусвик”, у свом издању од 17. јануара 2000. год. доноси кратак чланак о Ивану Драгићевићу који се односи на његов говорнички ангажман у Бостону. Драгићевић, који живи у бостонској области и, како кажу, вози луксузна кола, оженио се бившом мис Масачусетса и још увек путује широм САД и држи говоре о приказанима у Међугорју. Прича се да су други визионари повезани са хотелима и другом непокретном имовином у области Међугорја. Вицка је, на пример, тврдила да Благословена Девица Марија жели да се у Међугорју изгради 'пасторални центар' са хотелом од 100 кревета и капелом за ходочаснике. Инсистирала је да се то изгради 1995. године.

Према добро документованом чланку са фуснотама, „Међугорје: старе лажи, нова признања”, који је написао Крег Хајмбихнер, откривено је да су Вицка, Иванка, Мирјана и Иван лагали – или у најмању руку, да су дали дрско супротна сведочења – у вези са озбиљним стварима које се односе на садржај разних порука из Међугорја.

Много шире су познате поновљене и позлеђујуће истраге и сведочења дугогодишњег бискупа те области, покојног бискупа Павла Занића, у вези са отвореном непослушношћу 'видевших' и дубиозном природом њихових наводних приказања. Његов наследник је изразио сличну забринутост као и конференција бискупа из 1991. године, која је објавила да не постоје докази о било чему натприродном у Међугорју.

Дана 19. јуна 1996. године ватикански секретар за штампу Јоакин Наваро Валс рекао је у вези са Међугорјем да се мора промовисати „здрава маријанска оданост у складу са учењима цркве”. Он је нагласио да се према већ обављеним истрагама не може потврдити да је постојало ишта натприродно у вези са приказанима или откривањима из Међугорја.

Други одударачући елемент приказања у Међугорју је добро документована борба за власт између францисканаца који воде парохију у којој се десила визија – и који примају знатне суме новца за Међугорје који се прикупља локално и у иностранству – и од локалних редовника.

У писму покојног бискупа Занића једном заинтересованом свештенику из Панаме, као један од више од 20 разлога за које је бискуп тврдио да има за негирање аутентичности Међугорја, Занић је цитирао тужно искушење једног францисканца, Ивице Вега. Овај свештеник „је избачен из свог реда, ослобођен својих завета и суспендован аб дивинис од стране папе”, писао је бискуп, „а ипак, наставио је да држи мису и дели сакраменте”. Свештеник се на крају уселио код своје девојке, иако у дневнику визионарке Вицке пише на више од девет места да је Вега невин, а бискуп неправедан. Када је сестра Леополда затруднела, Вега је напустио ред. Пар сада има двоје деце, а ипак се хиљаде молитвених књига овог бившег францисканца и даље продају у Међугорју.

Францисканци који воде парохију Међугорје нису показали понизан и послушан дух. Дана 12. маја 1996. године, када је локални бискуп наредио францисканцима да предају парохију и парохијску кућу дијецези, францисканци су одбили и шљакком блокирали врата цркве у знак одбијања. Новембра 1998. године, и тадашњи бискуп и врховник францисканаца, отац Ђакомо Бини, сусрели су се у Риму са префектом за Конгрегацију за евангелизацију народа. Резултат тог састанка је било писмо које су Перић и Бини заједно потписали и у коме се објављује да ће францискански оци бити повучени из Међугорја и других парохија дијецезе, почев од 21. фебруара 1999. године и замењени свештеницима дијецезе. Истог дана, два свештеника која су била највише умешана у одбијање из 1996. године, избачена су из францисканског реда по наређењу врховника.

Још један такав инцидент пријављен је 1988. године у немачком билтену „Der Schwarze Brief”, који је издавао Клаус Петер Клаусен из Липштата у Немачкој. Клаусен, немачки фотограф који је био близак са ’видевцима’ и парохијом францисканаца, тврдио је да је запазио и фотографисао францисканце у чину фабриковања порука. Када је примећен како то ради, рекао је, ’видевши’ Иван му је запретио, а касније му пришао и „направио гест који је упућивао да ће му грло бити пререзано” ако настави. Фотограф је рекао да му је касније возач таксија рекао да ће свако ко се супротстави Међугорју бити убијен.

У издању „Der Schwarze Brief”, од 6. јануара 1999. године, објављено је да је до 1988. године, у току седам година од првог приказања у Међугорју бивша држава Југославија инкасирала 100 милиона УСД. То је представљало 5 одсто од укупног прихода од туризма у читавој земљи и 45 одсто укупног прихода Републике БиХ. Према извештају Katolische Nachrichten Agentur, од 15. јула 1989. године, приход од ходочасника је у 1989. години био процењен на 150 милиона УСД, а 200 милиона УСД за 1990. годину. Само 1988. године, више од милион ходочасника, већином из Западне Европе и САД, посетило је Међугорје (...)

Чак и најштедљивији међу ентузијастима Међугорја троше много новца у Међугорју. Они купују многе религијске предмете који се локално про-

дају, бораве у изнајмљеним кућама, купују храну и користе такси и превозничке услуге када је потребно. Економски бум мале области је разумљив и једини узрок томе су наводне визије из Међугорја.

Оно што је истина за Међугорје, истина је и за конференције о Међугорју које се одржавају у САД. На конференцији у Ирвину, на пример, организатори су плаћали 4.100 УСД дневно за изнајмљивање амфитеатра, плус 700 УСД дневно за изнајмљивање соба код Koll and Stewarta, како је рекао Џеф из Центра за догађаје у Брију. То значи око 14.400 УСД за тродневну конференцију. Иако слободан за свештенство, улаз на конференцију иначе кошта између 34 УСД за саму одраслу особу, 15 УСД за младе, и 64 УСД за брачни пар. Процењена просечна стопа од 5.000 учесника лако ће дати преко 150.000 УСД за организаторе. Овај износ не обухвата хиљаде долара које се прикупе од публикација специфичних за Међугорје, као напр. „Међугорје магазин”, чију претплату промовишу предани учесници конференције и бројних великих огласа које плаћају многобројне ходочасничке и путничке агенције повезане са Међугорјем.

„Ово је профитабилно место”, закључио је Славко Барбарић, францисканац који је служио у Међугорју више од 15 година. „И наравно, ми такође продајемо своје сувенире и бројанице, итд. Али то нас није учинило милионерима и није нас скренуло од наше праве мисије: бриге за људске душе.”

Новац се прикупља не само у име Међугорја, већ и у име његових разних ванредних и једнако сензационалних приказања, визионара и стигматиста. Један очигледан изданак Међугорја, на пример, је млади свештеник, отац Златко Судац, који на челу веома истакнуто носи јарко крваво-црвени крст. То је упадљиво и сензационално обележје Христа, толико различито од оног које носе стигматисти, а које је у ближој прошлости потврдила црква, као на пример Св. Роза из Лиме и Св. отац Пије. Уредница часописа „Међугорје Магазин” је рекла да је још од јесени 2000. године закупила један од највећих простора у области Чикага за вечерњу молитву који ће одржати отац Златко. „Рентирање простора је коштало 50.000 УСД”, објаснила је уредница у поверењу, „али сам сигурна да ће бити више света него што може да стане и да ће нам остати чисто најмање 90.000 УСД.” Очекивани профит од 90.000 или више долара од вечерње молитве у чикашком предграђу са свештеником који наводно носи стигму као вођом, отићи ће за сиротишта у околини Међугорја. „Они не би могли да раде да није свог овог новца који смо прикупили у Сједињеним Државама”, додала је уредница часописа. Али, према некоме ко је у Du Page Marian центру у Вестмонту (Илиноис) новембра 2002. године одговорио на телефонски позив, новац са скупова на којима се појављује Судац не иде директно сиротиштима, већ бискупу коме припада Судац. (Власници часописа „Међугорје Магазин” и Du Page Marian центра су Лари и Сју Ек) Овај новац се не може пратити, осим оног дела који иде за школовање Суца у САД (да учи енглески) и за његову мисију. Нешто прикупљеног новца такође одлази као помоћ за мисионарски рад свештенику из Салвадора који је пријатељ Ларија Ека.

У међувремену, локална банка, коју је основало неколико францискаца и водећих локалних бизнисмена, покреће питање ко има или ће имати

законско право на финансијске контрибуције које се сада налазе у тој банци, а које су дали ходочасници.”

(www.losangelesmission.com/ed/articles/2002/1202jm.htm; 2002 година; Џејмс Мартинез;превод СРС)

Бивши пуковник КГБ-а за Међугорје је рекао следеће:

„Информације које наша агенција има о Међугорју показују да је то често психолошког терора.” Ова застрашујућа порука, бившег пуковника соvjетског КГБ-а, некада бројне и моћне обавештајне и безбедносне агенције, била је кратка и директна. Добијена је као резултат истраге спроведене кроз „званичне канале” у вези са римокатоличким храмом у Босни.

Бивши пуковник КГБ-а додао је да је Међугорје, у суштини, „... култ или група у којој је на стотине или хиљаде људи натерано да се понаша против своје воље”, и повезао религиозне активности Међугорја са „сектом Храм народа Цима Џонса” као и са Давидијанским огранком Дејвида Кореша и швајцарским и канадским култом Сунчев храм, и сектом Капија раја у Калифорнији (...) које су све као резултат имале више стотина мртвих”. (David Gayatt; „Masters of persuasion”; World Watch Media Corporation, Anguilla; West Indies; 2002; str. 5)

5. Лажни бискуп Хнилица на Међугорју за годину дана згрнуо 50 милиона долара

Аутор текста износи чињенице о повезаности Павела Хнилице са француским редом и бујању бизниса од обмануте масе ходочасника у Међугорје. Хнилица се бавио и много горим пословима – кријумчарењем по Европи, шверцом оружја (снабдевао је усташке паравојне формације), дроге, новца, лекова. Што је најстрашније, бавио се и шверцом деце.

„Чак и сам ђаво мора да завиди лажном бискупу Хнилици:

– Ви Руси, Срби, Украјинци морате да пређете у католичку веру, макар помоћу ватре и мача. Увек имајте на уму нашег драгог вођу Анту Павелића, дозволите му да буде ваша звезда водила – биле су инструкције Хнилициног језуитског учитеља – речи које Хнилица никад није заборављао док је 1990. обилазио свет од Русије до Кине, од Међугорја у Босни до Денвера у Колораду. Хнилица је био човек са мисијом. Баш као и његова „звезда водила”, Анте Павелић, оригинални „балкански касарин”, који је уз помоћ својих француских следбеника убио стотине хиљада православних Срба за време Другог светског рата. И Хнилица, као и Павелић пре њега, имао је имунитет да почини злочине, јер су га штитиле корумпиране снаге из самог врха Свете столице.

Године 1950, лажни бискуп Павел Марија Хнилица био је рукоположен за свештеника на врло чудан начин од стране високорангираног словеначког језуита у Опус Деи у Чехословачкој. После једва три месеца постао је бискуп. Важно је напоменути да ниједан свештеник у дугој историји Ватикана није постао бискуп после само три месеца од рукополагања за свештеника. Некада је потребно да прођу деценије не би ли свештеник добио част да постане бискуп. Хнилица је тврдио да га је други бискуп маскиран у хирурга рукоположио у затворској болници у Рознави, Чехословачка – где је лежао

због избегавања војне обавезе. То се заправо и догодило. Али оно што ни Хнилица није знао је да је маскирани хирург био КГБ агент, под привременим надзором чувеног источнонемачког шпијуна Маркуса Волфа.

Пошто је напустио затвор у Рознави, пет година након завршетка Другог светског рата, Хнилица је сматрао да велики патриотски рат (II светски рат) још увек траје! Од тада, често је путовао по Чехословачкој и суседним земљама. Проповедао је и приповедао увек о познатим стварима, које још увек нису спадале у званичну доктрину – у којима је стално помињао Марију, Богородицу, или Госпу, желећи да убеди публику да су Госпино учење и поруке онакве како их је Хнилица тумачио.

Словачка полиција је отворила досије бившег чешког КГБ-а. Хнилица је посматран како је правио цркву унутар цркве тако што је постављао своје свештенике, укључујући и жене. Чак је и активно регрутовао проститутке у своје следбенике као „супруге” свештеника. Сам Хнилица је живео са средовечном дамом коју су комшије у Прагу познавале као гђу Хнилица. Његове активности су биле дозвољаване јер је био користан и КГБ-у и Ватикану.

На директно питање новинара папи Павлу VI, папа је признао да је знао за Хнилицу али да он никад није вршио дужност свештеника или бискупа. Дата му је само декоративна улога церемонијалног бискупа без свештеничких обавеза и није могао да врши мисе или да обавља званичне послове.

Хнилицино име је често помињано у архивама ЦИА-е и STAZI-ја (источнонемачка обавештајна служба) – чак и у раним шездесетим! Године 1968. Хнилица је оформио сопствену слободњачку обавештајну агенцију или организацију названу Pro Fratibus а неколико година касније, променио јој је име у Pro Deo et Fratibus. Ова организација је била фасада чувеној масонској ћелији П2, коју је водио бивши нациста Лицио Ђели. Pro Fratibus је прала новац за тајне операције ЦИА-е у Источној Европи. Такође, нема сумње да је Pro Fratibus et Deo била мото Велике источњачке слободномасонске ложе, матичне ложе П2.

Изузетно контроверзна и сумњива особа, Павел Хнилица, био је ухапшен 23. марта 1993. по налогу италијанске финансијске полиције. Био је оптужен за илегално поседовање документације и пара из кофера који је био у власништву убијеног банкарског магната Роберта Калвија и за прање новца за П2. Калви је преко Ватиканске банке контролисао банкарско царство (Banco Ambrosiana). Након полицијске рације у масонској ћелији П2, међу бројним материјалом нашли су се и подаци о Хнилици, Лицију Ђелију, неким агентима ЦИА и неколико чланова Малтешких витезова. Након убиства Калвија, поред леша је пронађен велики кофер са око 7 милиона ДМ (3,2 милиона евра) и преко 120 килограма папирнате документације. Тај материјал и велики део новца дошли су у посед лажног бискупа Хнилице.

Када је италијанска полиција ухапсила Флавија Карбонија и Ђулија Лену због убиства Калвија, заједно са њима затворен је и Хнилица. Током истраге, откривено је да је само Лена убио Калвија док је Карбони само ставио банкарев леш у специфичан висећи положај испод Блекфрајар моста у Лондону, 1982. Нажалост, имена организација које су финансирале убиство Калвија никада нису откривена. Убрзо након тога, из канцеларије врховног тужиоца у Риму документација о Хнилици је „нестала на сумњив начин”, тако

да судија није имао другог избора осим да ослободи Хнилицу због недостатка доказа. Карбони и Лена су рекли немачком ТВ водитељу, Уду Гумпелу, да је Хнилица пуштен након интервенције из самог врха Ватикана. У својој изјави Гумпелу додали су да је Хнилица знао неку тајну и да су га више пута чули како мрмља: „Морају да ме пусте... знају да смо повезани... ако ја тонем, иду и они са мном у пакао.” Сада је јасно да је Хнилицино мрмљање нашло свој пут до правих ушију. Пар недеља након пуштања, Хнилица је купио раскошни пакет хране и послао га затвореницима уз кратку поруку: „Нисте заборављени... Ваш пастир Хнилица.” Чувари затвора су неколико пута проверавали пакет и чак су пронашли и продавницу у којој је купљен. Касније је било потврђено да је чек Банке Амбросиано који је потписао Павел Хнилица био потписан на преко милион долара!

Полиција је доказала везу Хнилицине агенције Pro Deo et Fratibus са кријумчарским пословима по Европи, Азији и САД. Агенти који су били запослени код Хнилице радили су на логистици и снабдевању усташких паравојних формација; шверцовали су оружје, дрогу, новац, лекове... Од средине осамдесетих, Хнилица је утврдио две базе за своју агенцију – једну у Риму, а другу у Швајцарској. Хнилицин важан партнер у свим пословима био је Виторе Пасучи, инвеститор са великим кругом веза и компанија широм света: у САД, Азији, Африци и Европи... Пасичијев „човек од поверења” је либански држављанин Абу Саид, потврђени члан „Ал-Каиде”. Сам Пасучи је врло добро познат као евроазијски краљ путева хероина; од много скандала које има, последњи је покушај да корумпира судије у суђењу против италијанског премијера Берлусконија.

Крајем осамдесетих, Хнилицу је пут довео до Москве а одатле и у остале земље Источне Европе. Он сам био је поносан што је успео да се са лажним документима увуче у Кремљ и да преобрати пет Јељцинових личних гардиста у римокатолике. Његов крајњи и врховни циљ био је прокламован преко марјанског култа Госпе под вођством његовог ментора, словеначког језуитског учитеља, који му је у последњој поруци рекао: „Пронећеш глас наше Госпе веома далеко, јер она је голуб који доноси мир и разумевање међу све људе света. Али прво мораш да натераш шизматичне Русе, Србе и Украјинце да се преобрате... да, да, да се преобрате... и то једино ватром и мачем... Не постоји ниједан други добар начин за све њих! Увек се сећај нашег драгог Анте Павелића, нашег вође у тешким временима, он је одабран да буде звезда водила на твоме путу... Нека ти увек буде на памети! Ускоро ћеш се наћи као кардинал најмоћније епархије, са границама од Берлина, преко Москве до Пекинга – Кина. Да, да, драги Павел, Кина је наш крајњи циљ, наша златна јабука... иди и немај мира док твој задатак не буде испуњен!”

Убрзо затим, Хнилица је утврдио своја два истурена кампа: место своје младости, Рознаву, близу границе између Украјине и Словачке, и други у руском граду у Уфи, у подножју Урала. А као своје последње уточиште природно је изабрао самостан унутар зидина Ватикана и стан на доброј локацији у Риму.

Од тог тренутка, Хнилица је почео да остварује везе са фрањевачким редом који се налазио у унутрашњости Југославије у Међугорју и отпочео круг мржње, зла и сатанистичких активности, који је водио директно у ва-

тру ратова на Балкану. Док је стално путовао на релацији између САД и Хрватске, сигурно је да ниједном није помислио да непрекидна маса ходочасника може да престане да долази у Међугорје. Свима њима је мозак био савршено испран да поверују у појављивање неке „Госпе”, за чији лажни лик се испоставило да је „видела” девојка америчког окултисте Терија Колафранческа, Марија Лунети.

Хнилица је основао две компаније, ЦЕМ–Русија и КВАМА–Русија. То су логистички центри за шверц децом из Русије и Украјине до Словачке, а онда даље до Западне Европе или до САД. То је сатански круг за снабдевање америчких и европских педофила, порнографа и макроа. Ове две компаније припадају Pro Deo et Fratibus и служе за промоцију такозваних међугорских визионара, са циљем да преобрате и потчине сиромашне грађане Русије. Дечја порнографија није само профитабилно додатно занимање за Хнилицу, већ и извор за уцењивање који даје одличне резултате.

Једна од Хнилициних визионара – звезда била је Тереза Лопез, откривена када је Хнилица бежао из Југославије у САД 1991. да би избегао ратне сукобе. Годинама је Хнилица убеђивао толико много грађана да иду у ходочашће, да су његови годишњи приходи једног тренутка достигли 50 милиона долара. Хнилица је тврдио да сама „Госпа” говори кроз „невину Терезиту”. Она невина? Њен муж је тврдио да је он њен шести супруг и да има петоро деце са различитим мушкарцима. Толико о невиности!

Званична истрага вођена од стране католичке цркве и његове еминенције, надбискупа из Денвера, Колорадо, Франсиса Стафорда, децембра 1993. закључила је: „Тереза Лопез годинама није плаћала порез и била је умешана у бестијалне садо-мазохистичке сексуалне односе са лажним свештеником Алмандијем, и њих двоје су увлачили младиће у сатанистичке оргије, током којих су се конзумирали наркотици.”

Имајући у виду Хнилицине активности, надбискуп Стафорд упутио је упозорење верницима: „Клоните се Хнилице и његових следбеника, јер њихово учење и проповеди не долазе од Бога, па ни од Госпе! Речено је да и визије које су се чуле преко Терезе Лопез нису натприродне; већ су једноставно изазване под утицајем наркотика.”

У данашње време Стафорд понавља из Ватикана: „Жао ми је што нисам јаче реаговао против Хнилице. Он је заиста контроверзан, непожељан и опасан за Римокатоличку цркву! Многи од тренутних проблема могу да се припишу њему.”

У међувремену, у околини Рознаве, Словачка, где је Хнилица сместио свој Pro Deo et Fratibus култ, деца повремено нестају из својих домова. Наркотици и проституција су распрострањени. Локалне власти су у немогућности да интервенишу без дозволе одозго. Сам Хнилица сања о „преобраћању Русије” и постојећих православних патријаршија помоћу убачених лојалних бискупа и кардинала. Сам Хнилица је посматрао пространу Евроазију као свој феуд – из Уфе, он би контролисао све цркве у Сибиру, Урал, Дон Басин, Источну Украјину и Казахстан. Његов сарадник, демонски Хрват стигматик, отац Судак, сања да казни Србију новом инквизицијом. Хнилицин други савезник, корумпирани надбискуп из Москве, Кондрушијевич, нада се да ће једног дана сести на столицу новог римског патријарха на Истоку. Али ве-

чити оптимиста Хнилица се спрема за још већи залог – Кину, где је за своје агенте тражио чланове Фалун Гонга.

Да ли ће Хнилица икад успети да оствари своје циљеве? Можда је његово време кратко, ипак он је марљив и зна да ће плодове његовог садашњег рада убирати будући следбеници – ту лекцију је научио од свог језуитског учитеља, бившег исповедника Анте Павелића. И све док се лаковерни могу убеђивати у тобоже појављивање Девике Марије, Хнилице и његовој банди осигурани су богатство, моћ и огромне могућности да чине злодела.” (исто; стр. 73-80)

5. Творац Међугорја – сексуални манијак

Творац Међугорја фра Јозо Зовко, за кога Дарко Худелист истиче да је најјачи фрањевац на Широком Бријегу, повезује се са крајње компромитујућим „акцијама”. Наиме, фра Зовко је оптужен за сексуално злостављање и због тога му је забрањен приступ у Базилици Националног светилишта (о фра Зовку ће бити више речи у наредном поглављу као о једном од значајнијих херцеговачких фрањеваца који су са Фрањом Туђманом у Канади направили чувени договор о стварању чисте „Велике Хрватске” са границом на Дрини).

„Харизматичном босанском свештенику забрањено је да води вечерашњу молитвену мису у Базилици Националног светилишта безгрешног зачећа, после наводних оптужби за непослушност и сексуално злостављање.

Организатори су изјавили да су очекивали да се преко 3.000 људи окупи да чује оца Јозу Зовка, истакнутог заговорника тврдњи да се Девица Марија јавила групи од шест тинејџера у босанском селу Међугорје, у коме је он био пастор.

Богојављења у Међугорју, за која је први пут јављено 1981. године, представљају предмет страсне расправе међу католицима (...)

Часни отац Волтер Роси, директор ходочашћа у Националном светилишту, рекао је да су тамошњи званичници одлучили да забране Зовку да држи мису и јавно говори о Девици Марији, пошто су од његовог бискупа примили писмо у коме описује Зовка као ’непослушног францисканца’ коме су од 1989. године одузете све дозволе за обављање јавних дужности.

У писму Ратка Перића, мостарског бискупа, се не објашњавају разлози првобитне забране Зовку, коју је одредио сада покојни Перићев претходник, али се у писму каже да је упркос губитку дозвола, Зовко наставио да прима исповести, што је представљало кршење црквених закона које је 1994. године резултирало даљим кажњавањем.

„Иако без сазнања шта је нагнало на овакву акцију, или о било каквим веродостојним оптужбама против оца Зовка, Национално светилиште мора да се повинује Канону”, рекао је у писаној изјави Питер Сонски, портпарол Светилишта. „Пошто је под забраном и не може да обавља своју свештеничку дужност, отац Зовко не може да учествује у овом догађају како је планирано.”

Према књизи Мајкла Џонса „Превара Међугорја” из 1998. године, Зовко је оптужен за сексуално узнемиравање неколико жена које су тамо дошле на ходочашће. Оптужба је поновљена у чланку објављеном 14. новембра у

католичком недељнику „Wanderer”, и лецима које су делили протестанти против Зовкових наступа ове недеље у Бостону.

Зовку, који је 5. новембра започео говорничку турнеју по Сједињеним Државама, није било забрањено иступање нигде осим у Вашингтону, где је, према Пети, требало да буде завршна тачка турнеје. Он је рекао да ће се служба свакако одржати вечерас, али да ће уместо Зовка говорити његов босански преводац.”

(www.washingtonpost.com/AC2/wp-dyn/A17661-2002Nov20?language=printer; „Вашингтон пост”; пише: Ален Куперман; четвртак, 21. новембар 2002; стр. А06; прев. СРС)

Сарајевски недељник „Данас” направио је анкету о папи и Међугорју. Занимљиви су подаци до којих су новинари дошли. Више од 70 одсто свештеника сумња у међугорска указања и папину непогрешивост.

„Анкета је била посве анонимна, а у њој су без икаквих ограничења или страха од надређених свећеници и часне сестре могли изразити своје увјерење о неколико есенцијалних вјерских појава које су обиљежиле новије тијекове овоземаљске повијести.

Прије више од четири године Фрањевачки институт за културу и мир, чије се сједиште налази у Сплиту, организовао је велику анкету међу католичким свећенством свих редова, која је обухватила свећенике редовнике и часне сестре редовнице на простору БиХ и Хрватске. Анкета је била посве анонимна, а у њој су без икаквих ограничења или страха од надређених свећеници и часне сестре могли изразити своје увјерење о неколико есенцијалних вјерских појава које су обиљежиле новије тијекове овоземаљске повијести. Споменуто интерно истраживање које се, иначе, проводи унутар црквеног клера и око многих других питања, овога пута обухватило је неколико тешких питања као што је у првом реду особна увјереност у међугорска указања, те увјереност у одржање папине догме примата (непогрјешивости). То значи да је већина анкетираних чланова црквеног клера већ тада на неки начин изразила сумњу да је управо папин примат, непогрјешивост, запрека будућем дијалогу унутар католичког наука, о чему су ових дана проговорили и неки жешћи критичари Ватикана.

Већина их је сматрала да је неодрживо да папа буде посљедња хијерархијска инстанца. На тај начин оспорен је и црквени појам *suprema illa Romani pontificis potestate*, у којем се наглашава је папина не само предност, првенство, него да је његова моћ врховна и потпуна, што значи да је она изнад мјесних цркава и свих вјерника. Том су анкетом дирнута и нека од битних питања из папине непогрјешивости о којима се сад нетом након смрти Ивана Павла II прича у црквеним круговима. Ту се прије свега мисли на папину улогу у служби учитеља и пастира свих кршћана коју има снагом свог врховног апостолског ауторитета кога дефинира да неку доктрину из домене вјере и морала мора прихватити цијела црква.

Више од 70 посто анкетираних предводника религијске ријечи на овоземаљском свијету исказало је особне сумње у истинитост Госпиних указања која се већ 24 године, према тврдњама видиоца, континуирано догађају. Са скоро истим постотком анкетирани свећеници и часне сестре исказали су своје мишљење и гледе папине догме примата (непогрјешивости) те његове

индивидуалне ауторитарности над црквом као строго стољећима хијерархијски устројеном институцијом.

Овакав податак једном је у строгој тајности прочитао пред фрањевцима херцеговачке фрањевачке провинције у самостану св. Анте Хумац, бискуп мостарско-дувањски и требињско-мркањски монс. Ратко Перић. Мјесто и публика пред којом ће се објавити резултати ове, по свим тврдњама контроверзне, анкете посебно су бирани и фокусирани. Као темељни разлог спомиње се бискупов сукоб с херцеговачким фрањевцима и бискупова несклоност према међугорским указајима, чиме је на неки начин желио фрањевцима рећи што о тим питањима мисле свећеници из БиХ и Хрватске. Истраживање Фрањевачког института за културу мира из Сплита било је, како дознајемо, предмет интерне расправе међу бискупима на редовитом засједању Бискупске конференције БиХ и Бискупске конференције Републике Хрватске (...)

Службени коментар на сумње свећеника и часних сестара у међугорска указања од челника међугорског самостана нисмо могли добити. „Видите, само на интернет претраживачима, што Међугорје и указања значе у читавом свијету. А анкете су да се мијењају”, кратак је одговор који смо добили од једног међугорског свећеника. Трагом његових упута Међугорје и папина путовања и смрт заузимају далеко највећи број службених веб сајтова на интернет претраживачима. Овом приликом ваља споменути податак да је Иван Павао II приликом првог пасторалног посјета БиХ 1997. у Сарајеву, а касније и у Ватикану често пута спомињао ријеч Међугорје.”

(Сарајевски недељник „Данас”; број 56 14. април 2005)

XVII

ТУЋМАН – ЗЛОЧИНАЦ СА КОЈИМ ЈЕ ПАПА ВОЛТИЛА СТВАРАО ЕТНИЧКИ ЧИСТУ КАТОЛИЧКУ ХРВАТСКУ

1. Портрет једног расисте који је највише мрзео Србе

Година 1991. за Србе је значила оживљавање 1941. и геноцидног ендехаовског програма. Ситуација је била пресликана – Туђман ствара етнички чисту Хрватску, јер му је то омогућио Ватикан. И не само да је омогућио него је форсирао, учествовао улажући огромне финансије, шверцујући оружје, користећи све своје тајне и званичне дипломатске канале да би уз помоћ расисте, какав је Туђман, и његовог злочиначког режима створио чисту католичку земљу. И током овог уништавања српског народа, као и током оног за време Другог светског рата, значајну улогу у давању благослова убицама и учествовању у злочину над Србима имали су католички свештеници.

Да би било потпуно јасно кога је то подржавао папа Јован Павле II, са ким је стварао етнички чисту Хрватску, са ким је размењивао тако срдчану преписку и координирао активности, неопходно је да се објасни ко је Фрања Туђман.

Дарко Худелист је направио темељну анализу лика и дела Фрање Туђмана. Пратио је како се код Туђмана развијала и сазревала идеја о етнички чистој „Великој Хрватској”. Аутор је прецизно пратио идеолошки пут крај-

ности којим је ишао Туђман од „ортодоксног комунисте стаљинистичког кова” до „хрватског националисте”, који је временом све отвореније показивао монструозне особине једног расисте. Темелји за овакав ментални и политички развој постављени су још у његовом детињству. Готово пресудан утицај на његов политички развој имали су херцеговачки фрањевац фра Доминик Мандић, ноторни расиста, и крволочни усташа Вјекослав Макс Лубурић.

Из чињеница које нам Худелист износи видљиво је да је Туђман ментално врло болесна особа. За овакву квалификацију довољна би била и његова склоност ка геноциду, али, и из оног дела чињеница које су презентоване јавности, видљиво је да постоје још многи, дубљи слојеви мрачне стране његове личности. Туђман је био склон суициду, и више пута је хтео да се убије. То чак није ни крио. А када се погледају разлози који су га довели до тог стања, још је јасније да је у питању озбиљно болесна особа.

Као млад водио је љубав са својом помајком и због тога је био у великом сукобу са оцем. Све је то за њега била велика трагедија коју је врло тешко поднео. Овим догађајем у његовом животу се нећемо бавити, али Худелист износи и детаље везане за њега.

Сви ти подаци указују на озбиљан поремећај личности, који није лечен и контролисан, већ се временом развијао и формирао Туђмана човека и Туђмана политичара. Стицајем околности такав човек је добио и моћ – постао је председник Хрватске захваљујући подршци католичке цркве, без чије помоћи у томе никада не би успео, што и сам признаје (а видећемо због чега су херцеговачки фрањевци баш у њему видели идеалну особу да испуни план чисте „Велике Хрватске” са границама на Дрини). Дакле, добио је могућност да своје искривљене, девијантне, болесне идеје и спроведе. А онда је добио још већу моћ.

Ватикан му је помогао и на међународном плану, подржао је таквог човека, јер је он био инструмент за остварење ватиканских циљева пројектованих још у XIX веку. Он је био инструмент да се до краја реализује геноцидна политика Ватикана према Србима. Тако су створени сви услови за крвави сукоб у којем је требало српски народ и српска вера да нестану.

Туђман је васпитаван као хаесесовац, задојен идеологијом великохрватства, радићевским мегаломанским претензијама.

„Фрањи Туђману било је, ваљда, уписано у звијездама да буде најстарији син једнога од најугледнијих активиста ХСС-а у Хрватском загорју, Стјепана Туђмана (рођ. 1902). Још од малих ногу отац га је одгајао у ХСС-овском духу, тј. радићевском, а онда и мачековском, па га је једном, као 15-годишњака, и одвео у Мачеков уред у Загребу, гдје је мали Фрањо имао прилику уживо видјети прослављеног вођу хрватског народа, па и накратко се поразговарати с њим. Није случајно Мико Трипало, један од најжешћих политичких опонената Фрање Туђмана у осамостаљеној хрватској држави, написао једном за њега да је „одгојен у хрватској ХСС-овској обители” те да је „хрватска оријентација, без обзира на конјуктурне осцилације у њему, била дубоко усађена.” (Дарко Худелист – Туђман: биографија; Загреб; „Profil international”; 2004; стр. 11)

„Фрањо Туђман спомињао га је (оца) деведесетих искључиво као ХСС-овца, што је била једна од карактеристичних константи у његовим ремини-

сценцијама на дјетињство. Ево, примјерице, ове коју ми је испричао за наших разговора у Предсједничким дворима, у јесен 1996:

– Код оца је најважније било то да је био радићевац, социјално лијево одредијелен, али и да је био одлучан за хрватску слободу и независност. Познавао сам два његова пријатеља: Јурја Цвока, који је, као хрватски родољуб, завршио у емиграцији, и Андрију Гредичака, који је такођер отишао у емиграцију, на Јанка Пусту. Било ми је десетак година кад се Гредичак опраштао с оцем, одлазећи међу усташе, али не усташе у било каквом фашистичком смислу, него међу људе који су били спремни борити се за Хрватску и револуционарним путем! Након годину дана – мислим да је то било 1934. – тај се Гредичак вратио из Јанка Пусте у Хрватску са задатком да у Загребу изврши атентат на краља Александра и бана Перовића. Дан прије планиране акције преспавао је код мог оца, а затим отишао у Загреб. Но, веза није добро функционирала па је акција неславно пропала. Гредичак се вратио у Велико Трговишће, код мог оца, и онда су обојица здвајали: 'Што ће сада бити с нама, Хрватима, када ни таква акција није могла бити извршена како треба?'" (исто; стр. 15)

„У својим сјећањима на властиту партизанску прошлост Фрањо Туђман је у каснијим годинама живота, од 1989. надаље, неколико пута изјавио да се у Другоме свјетском рату, као млади партизан, хтио убити.

Први пут, али тада још срамежљиво, Туђман је ту тезу лансирао у јесен 1989, у интервјуу што га је дао новинарима загребачког омладинског тједника „Полет“, Мати Башићу и Ивици Буљану. Био је то први велики Туђманов интервју након дугогодишњег присилног прогонства из политичког и друштвеног живота Хрватске, уједно и први који је најавио његов коначни долазак на власт.

У том разговору Туђман је казао да је у рату „размишљао о крајњим конзеквенцијама“. Затим је ту причу поновио у више наврата 1990. на неким (интерним) састанцима Хрватске демократске заједнице, а први пут изравно, и то пред најширом јавношћу, проговорио је о томе у интервјуу Хрватској телевизији 22. травња 1996, када је пред ТВ камерама, чак и мимиком, показивао како је себи, наводно, хтио скончати живот.

Том је пригодом, с доста патетике, изјавио: „У том сам партизанском покрету већ просинца 1942. дошао до спознаје да то комунистичко водство у пракси није оно за што се изјашњава и да сам се нашао у туђем друштву – до те мјере, даме и господо, да сам просинца 1942. ставио пиштољ на слијепочницу!"

Јавност је том Туђмановом приповијешћу била згранута, но он се потрудио и образложити је. По његовој интерпретацији, он је тога мјесеца 1942. године пао у тешку психичку депресију из два разлога: прво, зато што је за вијећника Првог засједања ЗАВНОХ-а, највишег политичког тијела НОБ-а у Хрватској, као кандидат Хрватског Загорја био предложен представник прорезимске Југославенске радикалне заједнице из Клањца, „југоунитарист“ др Стјепан Ивековић, по занимању одвјетник, односно јавни билежник; и друго, зато што су се у јесен 1942. почели враћати у Загорје они партизани (примјерице, Марко Мркоџи) које је он, Туђман, сматрао кукавицама и дезертерима, јер су након слома Првог загорског партизанског одреда

побјегли из Хрватског Загорја и склонили се на много сигурнија подручја, па је повратак таквих људи доживио као запреку даљњем развоју партизанског покрета у свом родном крају.” (исто; стр. 83)

„Та је тема дошла на дневни ред и у мојим биографским интервјуима што сам их 1996. водио с Фрањом Туђманом. И то баш онога дана када сам га, у другој половини коловоза, посјетио на Бријунима (...)

„Дотад, до просинца 1942, живио сам у некаквој идеалној обзорији, вјерујући да су на челу антифашистичког покрета у Хрватској доиста такви људи којима је на првом мјесту борба за уништење фашизма, али и за стварање федералне државе Хрватске. Али како ћеш створити федералну државу Хрватску с оним човјеком (мислио је на др Стјепана Ивековића, одвјетника и јавног билијезника из Клањца, оп. а) који је у најгорим данима, за шестосијечањске диктатуре, био на страни београдског режима? И то ме, видите, у тој мјери отријезнило да сам на крају, одуставши од самоубојства, дошао до закључка: ту сам гдје јесам, живим у том и таквом покрету јер другога сличног нема. Не припадам, дакле, том кругу потпуно, али морам се одржати, морам наћи начина да опстанем у служењу идеји због које сам покрету приступио. У мени је почео процес сазријевања. Рекао сам сам себи: Оконости су такве какве јесу, о њима треба водити рачуна, али и радити што разборитије и одлучније, колико је могуће, у интересу властитог идеала – слободне хрватске државе!” (исто; стр. 84)

„Устанак у Загорју, који је коинцидирало са стварањем Другога загорског партизанског одреда, заправо се поклопио с падом Италије, једне од двију великих фашистичких сила у Еуроци, што је био догађај који је већ тада, у рујну 1943, најавио свршетак рата – иако ће до правог свршетка потећи још доста крви.

Та чињеница, да у Хрватском Загорју није било масовнијих оружаних борби све до онога тренутка када се, након пада Италије, рат почео приближавати свом крају, одиграо је у животу Фрање Туђмана врло важну улогу. Сада, када је рат трајао, још не толико, него касније, кад се буде налазио у Београду, на служби у Југославенској армији. Бит ће то, колико год то на први поглед изгледало непојмљиво, па и парадоксално, један од првих генератора његове трансформације из ортодоксног комуниста стаљинистичког кова у оно што се, често и поспрдно, а свакако омаловажавајуће и анатемизирајуће, звало – хрватски националист.” (исто; стр. 125)

Туђман је толико мрзео Србе да је увек волео поносно да истиче како се он, на срећу, није оженио ни Српкињом нити Јеврејком.

„Када сам као „јунац” дошао у тек ослобођени Београд, имао сам што видјети: младе партизанке (а и цуре које нису биле у униформи) навалиле су на младе официре да је била милина. У Београду је то, уосталом, традиција. Ја сам, међутим, за разлику од свих других Хрвата који су се одмах „свјесно” оженили домаћим Српкињама, отишао по своју Анкицу у Загреб и довео је у Београд! И то је, ето, разлика између мене и других!” (исто; стр. 155)

„Трансформација Фрање Туђмана из бескрајно оданог, „праволинијског” сљедбеника Титове политике „братства и јединства” у ватреног заговорника хрватских државотворних интереса средишње је питање његова животописа.” (исто; стр. 233)

„У одгонетању „тајне” Туђманова животописа досад смо се, на разини модела сусретали с два глобална одговора. Један можемо назвати „теоријом континуитета”, а други „теоријом дисконтинуитета”. На „теорији континуитета” инзистирао је, деведесетих, сам Туђман и његови најприврженији сљедбеници из Хрватске демократске заједнице. Смисао је те „теорије” у обрани тврдње да је Туђман у сваком тренутку свога живота био, у основи, оно исто што је био и при крају свог животног пута – „државотворни Хрват” или „хрватски националист” којем су хрватски државотворни интереси једина права светиња и императив. Дакле, подједнако деведесетих као и, примјерице, четрдесетих и педесетих. Ако та „теорија” и није увијек прешућивала да је Туђман у једној, и то подужој, фази свог живота био и члан СКЈ, и Титов генерал, и комесар у разним партизанским формацијама, и предсједник Југославенскога спортског друштва „Партизан”, и још много тога другога – она је налазила „оправдање” за све те његове улоге и поступке. А оправдање је гласило да је он, дубоко свјестан реалности ондашњих политичких прилика, дуже времена био само „прикривени” хрватски државотворац и националист – све док нису сазреле околности да може бити и отворени. Из тога, само по себи, произлази да је хрватство била превладавајућа, иако „латентна”, компонента сваког његовог чина, чак и у Другом свјетском рату и пораћу.

У разговорима са мном, 1996, Туђман је најексплицитнији у обрани „теорије континуитета” био када ми је рекао:

– Од самога почетка био сам, на свој начин, стране тијело у комунистичком покрету. Био сам улез, некаква самостална антифашистичка варијанта, све док ме, у ожуку или свибњу 1941, нису учинили чланом Партије. Та Партија, каква је била, никада ме није прихватила. Појединци још и да, али Партија у цјелини не. С правом ме никада нису сматрали својим!

Ми који знамо шта је Туђман у Другом свјетском рату радио, какве је комесарске извјештаје и чланке у „Гласу Хрватског Загорја” писао, какве је листе „најогавнијих усташких зликоваца” састављао, како је и свога оца наговарао да напусти своју матичну странку ХСС, и да оде, заједно са њим, у партизане; како је партијски прогањао сљедбенике првог и највећег политичког дисидента у читавој Источној Европи, Милована Ђиласа – можемо се на све те његове ријечи само слатко насмијати, па рећи: јест, Туђман је доиста био „страно тијело” у комунистичком покрету, али не због својега хрватства, него због великих, незаситних амбиција, односно из жеље да свагдје и у свакој прилици – и када је то могуће и када није могуће – буде први, изнад свих осталих.

„Теорија континуитета” стога је, у основи, мит; Туђманов властити мит који му је служио да цијели свој живот реинтерпретира с позиције на којој се нашао у свом животном зениту – деведесетих година, када је постао хрватским предсједником. Све што је био, све што је проживио и све што је учинио (или није учинио) настојао је свести само на пројекцију те своје финалне позиције. Ретро поступак у свом најчишћем облику (...)

С друге стране, „теорија дисконтинуитета” поручује нам нешто сасвим друго: у животу Фрање Туђмана постоје двије сасвим различите и неспојиве фазе, једна „комунистичко-интернационалистичка”, а друга „хрватско-националистичка”, између којих постоји оштар, радикалан рез који строго ди-

јели „зрелог” или „старог” од „младог” Туђмана. Та „теорија” настоји, уједно, објаснити и зашто је до те промјене дошло и који су њезини узроци. Такођер покушава идентифицирати и тренутак (односно раздобље) када се то догодило. У најкраћем, њезина је главна порука: Туђман је у Београду имао врло велике амбиције, поставио је себи високе циљеве и хтио је догурати далеко, најдаље, практички „до самога краја”, али је, неочекивано, наишао на зид, на снажне отпоре својих претпостављених па је, када се увјерио да од његових првотних планова неће бити ништа, из пркоса заузео „контрастав”, побунивши се истодобно и против цјелокупнога сустава који му је онемогућио да постане то што је у својим мислима зацртао те, штовише, допустивши да из њега, први пут послјије рата, проговори његов тада већ покојни отац, који је изворно био ХСС-овац.

По „теорији дисконтинуитета”, дакле, Туђманово је експлицитно хрватство последица његова особног незадовољства и несналажења у београдској средини, односно неизбјежна реакција на запрете на које је он, тијekom службовања у ЈНА, наилазио. Из тога произлази закључак: да је своје амбиције, којим случајем, успио реализирати, тј. да је постао то што је хтио – примјерице, начелник Генералштаба ЈНА – он не само да не би отишао из Београда, барем не тако рано (1961), него би још дужи низ година, можда чак и неколико десетљећа, остао оно што је и био: титоист, одани слѣдбеник комунистичке или марксистичко-лењинистичке идеологије.” (исто; стр. 233-235)

„У травњу 1963. напoкон је изашао из тиска дуго припремани „Преглед историје СКЈ”, на којем су радили сурадници београдскога Института за изучавање радничког покрета, а за чију су коначну верзију, као редактори, били најодговорнији Родољуб Чолаковић, предсједник Комисије за историју ЦК СКЈ, те повјесничари Драгослав Јанковић и Петар Морача.” (исто; стр. 317)

„Анка Берус, предсједница Комисије за историју ЦК СКХ, уједно и чланица Извршног комитета ЦК СКХ, у листопаду 1963. упутила је Институту службени захтјев за стручном анализом „Прегледа” и достављањем писаних примједба, које би се затим прослиједиле Комисији за историју ЦК СКЈ у Београду, како би барем у другом издању едиције пропусти били уклоњени. Ствар није била наивна јер су пропусти из првог издања прелазили оквири „чисте” историографије попримајући и дневнополитичке конотације, особито на плану хрватско–српских односа. Туђмана, наравно, није требало посебно наговарати да ступи у акцију. Организирао је велики тродневни симпозиј (од 12. до 14. просинца 1963), на којем је присуствовало 49 политичких и 78 знанствених радника из 21 установе из Хрватске и других република. Чак 58 позваних судјеловало је у раду симпозија, од којих 44 с рефератима, а 14 у дискусији.” (исто; стр. 318)

„Кључна Туђманова теза, због које су Бакарић и Анка Берус убрзо подигли велику халабуку, налазила се на 33. страници „Примједба”, а гласила је:

Значење Споразума Цветковић–Мачек и успоставе Бановине Хрватске требало је у „Прегледу” да добије потпунију и објективнију оцјену. (...) Углавном све оно што је речено у „Прегледу” о реакционарности Цветковића и Мачека и о правим мотивима Споразума, о неријешеном националном питању осталих угњетених народа итд. углавном стоји, али је и једнострано, јер је споразум Цветковић–Мачек ипак био корак напријед у односу на

раније стање. Њиме је углавном било ријешено национално питање једне од угњетених нација, и то највеће – Хрватске, а то је уосталом, био и захтјев КПЈ и КПХ. Тиме је управо било стављено на дневни ред и рјешавање националног питања у монархистичкој Југославији у цјелини (планови о преуређењу државе на аутономно-федеративној основи, стварањем, поред хрватске, још и словенске и српске бановине), што би свакако био корак напријед у рјешавању националног питања и стварало боље перспективе за револуционарну класну борбу.” (исто; 320-321)

„Осим о Споразуму Цветковић–Мачек, Туђман и његова екипа из Института у „Примједбама” су се позитивно изјаснили и о ХСС-у, политици Влатка Мачека те самој идеји Бановине Хрватске као посебне управно-територијалне (конфедералне) јединице у Југославији. По њима, „не може се порећи чињеница да је за хрватски народ у оквирима Бановине Хрватске претрпало национално угњетавање”. И ту је реченицу потцртала Анка Берус – једнако као и ону о ХСС-у, на 27. страници, која гласи: „Разумије се да је ХРСС као буржоаска политичка странка тражила рјешење хрватског питања у оквиру буржоаског поретка, али је неумјесно наглашавање да јој ’није било стало до интереса нације као цјелине, него до учешћа у власти, у деоби плена’, јер је битна чињеница да је ХРСС водила борбу против великосрпске хегемоније за рјешење хрватског националног питања и да је као таква била репрезентант нације као цјелине, макар какве да је посебне класне интересе буржоазије у исто вријеме заступала.”

Темељна Туђманова теза о ХСС-у налазила се на 24. страници, а гласила је: Потребно је размотрити да ли је ХРСС, односно ХСС, у периоду до 1929. године постало неоспорна руководећа снага хрватског народа само због тога што је КПЈ била разбијена и натерана у илегалност и што је у то вријеме имала неправилан став о националном питању (...), или због тога што КПЈ није ни тада а ни касније, све до доласка Тита на руководство, конкретну борбу за национално ослобођење поставила у средиште своје акције у Хрватској и пред хрватске комунисте поставила управо тај задатак као основни. Тако је Партија у Хрватској била ангажована у акцијама које су објективно биле периферне у односу на националноослободилачку борбу, па је тиме у ствари препустила ХСС-у да у конкретној политичкој стварности Краљевине Југославије објективно буде носилац борбе за рјешење хрватског националног питања, дакле да у том битном питању за Хрватску буде главни, објективно прогресивни фактор.” (исто; стр. 322-323)

„Дирнуо је у само срце проблема, у прави осињак. На оцјени Споразума Цветковић–Мачек све се ломило. Била је то позиција или-или. Или си за оцјену КПХ и КПЈ, по којој је тај Споразум типична „буржоаска” смицалица, или за „буржоаско” стајалиште, изравно супротстављено комунистима – да је Споразум био први корак у рјешавању хрватског националног питања. Туђман се недвосмислено одлучио за ово друго и тиме, заправо, показао да више није на терену комунистичке, револуционарне или побједничке интерпретације сувремене повијести народа Југославије, него на једноме сасвим другом терену – грађанске, и то конзервативне грађанске („десне”, „реакционарне”) интерпретације, која је, у односу на идеологију и текућу политику СКХ, била чиста опозиција. Туђману врхунаравни критериј више није револуција, него Хрватска (...)

Битне су три чињенице. Прво, био је увјерен да у истраживању и интерпретирању повијести Хрватске у Југославији предност дефинитивно треба дати националном, а не више класном критерију – како је то Партија чинила. Национални, а с њиме и територијални моменат, јер једно без другог не иде, постао је за Туђмана једини прави кључ за тумачење свега онога што се догодило (или се није догодило, а требало је).

Друго, сматрао је да Хрвати и Срби, као два најмногљуднија народа у Југославији, морају сами уредити своје односе у заједничкој држави, без уплитања са стране било којег трећег југославенског народа – управо онако како је то, још 1940, писао у свом „Политичком искуству” и његов идол Богданов. А у томе и јест бит Споразума Цветковић–Мачек – да се Хрвати и Срби, односно њихови политички представници, сами договоре што ће и како ће даље.

И треће, можда оно најважније: како је Споразум подразумијевао и, барем приближно, дефинирање хрватскога територија, у облику Бановине Хрватске, која је укључивала и неке дијелове будуће СР Босне и Херцеговине, логично је претпоставити – а Туђман ми је то изричито потврдио у нашим разговорима из 1996. – да је он већ тада, поткрај 1963, позитивно гледао на могућност подјеле БиХ у функцији „заокруживања” територија, једнога дана можда и самосталне хрватске државе! Тада још само на пољу историографије, а не и текуће дневне политике (јер се чистом политиком још није бавио), Туђман је имао афирмативан став према „што већој” хрватској држави, а да би Хрватска могла постати „што већа”, требала је обухватити и оне територије, прије свега у Босни и Херцеговини, у којима у претежном броју живе Хрвати. Тиме је Туђман углавном привео крају своју велику трансформацију, започету средином педесетих. Она још није била готова, није дошла до своје закључне етапе, али иза ње више нису биле могуће промјене структурнога, односно парадигматскога карактера. Све што је услиједило послје је само надградња или модификација позиције коју је освојио већ тада, 1963. Комплетна његова преобразба, дакле, трајала је мање од једнога десетљећа – много мање него, примјерице, његов укупни радни стаж у Персоналној управи ЈНА!” (исто; стр. 323-324)

2. Релативизација хрватске кривице за злочине у НДХ

Туђман је већ 1965. године почео да износи неке тврдње које ће добити коначну форму осамдесетих година. Наиме, он је још тада бранио Бановину Хрватску и НДХ, тврдио је да је НДХ дело немачких агената, и да домобранство није усташка организација. Злочине над Србима је потпуно релативизовао, истичући да су још већи злочини вршени над Хрватима антифашистима, комунистима, Јеврејима и Ромима.

„На сједници Извршног комитета ЦК СКХ, одржаној 22. свибња 1965, Бакарић је основао партијску комисију са задаћом темељитог испитивања политичке одговорности Фрање Туђмана, како би се, ако треба и изрицањем одговарајућих казних мјера, случај непослушног и неукротивог директора ИХРПХ-а (Институт за историју радничког покрета Хрватске), напоскон скинуо с дневнога реда. Будући да је на челу комисије био Маријан Цветковић, комисија је добила назив Цветковићева комисија.” (исто; стр. 352)

„Туђман се позитивно изразио и о Бановини Хрватској, рекавши да је „хрватски народ по први пут у Југославији добио ту сатисфакцију да се може називати хрватским, да може извјесити заставу, да није био прогањан због хрватства итд.” ХСС се, додуше, „разоткрио као буржоаска странка” и тиме се „раскринкао”, но управо захваљујући дјеломице ријешеном националном питању у Бановини Хрватској, Комунистичка је партија „добила ослонац у масама, да раскринка ту политику и да масе приводи на позиције револуционарно-демократског покрета, за дефинитивно рјешење и националног питања и за рјешавање социјалних питања, што ХСС, као буржоаска странка, није могао”.

А домобранство? По Туђману, „једанпут треба разоткрити да то домобранство није била фашистичка, тј. усташка, организација него регуларна војска створена регрутацијом и мобилизацијом хрватских маса, док су фашистичко-усташке формације у идеолошком смислу усташе, и због тога су се усташе бјесомучно бориле, док је домобранство имало слаб борбени морал”. ХСС је пак, у односу на домобранство, имао двије концепције. Године 1941. и 1942. био је и против усташа и против НОП-а, залажући се за „политику чекања”. Но, „већ у другој половини 1943, а особито 1944, ХСС рачуна с домобранством као с хрватском војском, да би се помоћу њега прикључио на страну Запада”. „То”, нагласио је, „досад још нисмо истражили.” (исто; стр. 356)

„Можда је најдојмљивији тренутак у Туђмановој одбрани пред Цветковићевом комисијом био онај када је, на приговор њезиних чланова како може тврдити да је Бановина Хрватска била „први корак” у рјешавању хрватскога националног питања, када је опћепознато да је отворила концентрацијске логоре и у њих затварала комунисте, набацио:

– Молим лијепо, и Насер је био експонент не толико социјалистичких колико буржоаских кругова у Каиру па је, ослободивши се британске хегемоније, такођер завео концентрацијске логоре или затворе и у њих бацао комунисте, но то не значи да он тиме није рјешавао национално питање египатскога народа!” (исто; стр. 358)

„Тек се из оригиналног транскрипта Туђманова предавања могло видјети зашто је оно подигнуло толику прашину и у чему је био стварни Туђманов помак у односу на његова ранија стајалишта, изложена у „Примједбама на ’Преглед историје СКЈ’” (...)

Битан помак у Туђманову предавању тицао се интерпретације Независне Државе Хрватске, точније, релативизације хрватске кривње за злочине што су у њој почињени. Док се у својим ранијим иступима он задовољавао тезом да су домобранство и усташка војница два сасвим различита појма и да се злочини што су их починиле усташе не смију приписивати домобранима који су ипак представљали велику већину у рату мобилизованог становништва (на страни НДХ, наравно), сада је отишао битан корак даље, устврдивши да „данас постоје бјелодани докази да и само проглашење НДХ није дјело чак ни те шаке франковачко-усташких елемената у Загребу, него да је и то непосредно дјело њемачких агената Weesenmayera, Malletkea и других”.

Порука је јасна: НДХ није била само резултат жеља и пројекција припадника усташког покрета, на челу с Павелићем, него и интереса неких моћних међународних чимбеника, конкретно – Хитлерове Њемачке. Што се са-

мих злочина у НДХ тиче, Туђман у свом предавању није пропустио споменути „момент распиривања мржње” и „терор усташког режима над српским становништвом”, али је томе додао да „код тога не треба заборавити да је тај терор у исто вријеме па чак и у још јачој мјери био уперен и против Хрвата антифашиста, комуниста, Жидова и Цигана”. Тиме је већ 1964. и 1965. у одређеној мјери антиципирао неке тезе које ће до крајности развити у књизи „Беспућа повијесне збиљности”, с краја осамдесетих.” (исто; стр. 358-359)

„Настојања Фране Туђмана око ревизије тзв. побједничке историје народа Југославије – с нагласком, наравно, на Хрватску – била су фокусирана на двије (полу)државне творевине из новије хрватске повијести с некомунистичким или антикомунистичким предзнаком. Једна је била Бановина Хрватска, а друга Независна Држава Хрватска. Из перспективе шездесетих, обје су творевине биле још прилично свјежа повијесна искуства. Бановина Хрватска постојала је од 1939. до 1941, а НДХ од 1941. до 1945.

Оно заједничко Бановини Хрватској и НДХ у односу на Социјалистичку Републику Хрватску – осим саме чињенице да у њима на власти нису били комунисти – било је то што су њихови територији обухваћали и дијелове територија, или чак цијели териториј, будуће СР Босне и Херцеговине. Бановина Хрватска обухваћала је дијелове БиХ у којима су у претежном броју живјели Хрвати, а НДХ читаву Босну и Херцеговину, јер је по усташама хрватска источна граница била на Дрини. За разлику од њих, Социјалистичка Република Хрватска, чије су тзв. авнојске границе пројектирали комунисти тијekom и непосредно након Другог свјетског рата, није задржала у подручје будуће СР Босне и Херцеговине. Њезине је границе Туђман стога поспрдно називао „хрватским перецом” (или „хрватском кифлом”), особито у раздобљу које је претходило његову доласку на власт у Хрватској.

Бановину Хрватску Туђман је шездесетих бранио много отвореније и изравније него НДХ. Било је то и разумљиво јер „побједничка” историја Бановину Хрватску није третирао као злочиначку творевину, за разлику од НДХ. За Бановину се Хрватску само тврдило да је „реакционарна” (...)

Поступак Туђманове ревизије службене интерпретације НДХ трајао је дуго – отприлике од 1960. до 1990, а одвијао се у неколико фаза.

Прва је фаза почела на пријелазу из педесетих у шездесете, када је Туђман још живио у Београду. Он је тада покренуо питање рехабилитације домобранства као регуларне војске НДХ, и то тако што га је оштро дистинговирао од усташке војнице као јединог „свјесног”, али и релативно малобројног, елемента у саставу оружаних снага НДХ. Смисао те рехабилитације био је понајприје у томе да се с хрватског народа скине анатема за злочине почињене у Другом свјетском рату, али и да се покаже да у НДХ није баш све било негативно, односно фашистичко.

Злочине су, по Туђману, починиле усташе, то је непријепорно, али усташе су биле „малобројне и без знатног утјецаја у народу” па стога и „политички безначајне”. Насупрот њима, домобрани, као увјерљива већина у рату ангажираног хрватског становништва, нису судјеловали у злочинима, а многи су од њих, особито у другој половини рата, помагали партизанима како у људству, тако и у оружју и ратном материјалу.

За све негативно у НДХ, дакле, крива је апсолутна мањина хрватског народа – заправо шачица људи, на челу с поглавником Антом Павелићем – која је искористила сплет домаћих и међународних политичких околности за реализацију својих злочиначких планова.

Друга фаза поклапа се с почетком Туђманова директоровања у Институту за историју радничког покрета у Загребу. Можемо је лоцирати у 1963, када настаје једна од двије расправе написане за међународни историчарски конгрес у Карловим Варима, касније уврштена у књигу „Окупација и револуција”. Ријеч је о расправи „Независна Држава Хрватска као инструмент политике окупационих сила у Југославији и народноослободилачка борба у Хрватској 1941-1945.”. Оно ново у том тексту јест теза да је Независна Држава Хрватска у много већој мјери била производ великих сила, тј. резултат освајачке политике твораца свјетског фашистичког покрета, Хитлера и Мусолинија, него некакав домаћи „изум” који би требало приписивати искључиво усташком покрету на челу с Павелићем.

Туђман је сада НДХ описивао као специфичан нуспроизвод сила осовине (Њемачке и Италије), којима је у рату служила као једна од главних карика у њиховој политици према средњој и југоисточној Еуроци. Другим ријечима, настојао је што више нагласити њезин шири, међународни контекст, из чега је, наравно, имплицитно произлазио и врло одређени закључак: да су и за зла почињена у тој држави најодговорнији били они који су је примарно и створили – дакле странци, двије водеће фашистичке силе у Еуроци, Њемачка и Италија – а не домаћи елемент, Павелићеве усташе, које су, на неки начин, заправо дошле на готово.

Ни у тој другој фази Туђман није престајао истицати да је НДХ била „квислиншка творевина”, те је био далеко и од саме помисли негирања њезиног фашистичког и злочиначког карактера. Но, иза те декларативне осуде ипак је у први план стављао два битна обиљежја НДХ према којима се политички није изравно одређивао, али се могао стећи дојам да му нимало не сметају или му чак импонирају. Први је момент да је НДХ била израз разбијања Југославије, тј. раздвајања Хрватске од Србије (тачније речено: Хрвата од Срба), а други да је, у територијалном смислу, представљала „велику Хрватску”, у чијем су саставу били и Сријем, Босна и Херцеговина те Санџак. Разбијање Југославије, тј. одвајање Хрватске од Срба, и територијално ширење „хрватског пераца” на рачун дијелова територија других југославенских република бит ће кључни елементи Туђманова каснијег политичког ангажмана, закључно с оснивањем Хрватске демократске заједнице. Али у овој „историографској” фази, у првој половини шездесетих, Туђман се задовољио њиховим „голим” истицањем, уз декларативну осуду фашистичког и злочиначког карактера НДХ.

И сада, средином шездесетих, на врхунцу сукоба с Бакарићем, Туђман се одлучује на свој нови корак, односно на нову етапу ревизије службене интерпретације НДХ, а та је етапа – релативизација злочина, тј. ратних жртава, почињених у НДХ. Прије свега у Јасеновцу, као највећем усташком логору у Хрватској. За свој нови велики циљ Туђман себи поставља обрачун с јасеновачким митом.” (исто; стр. 403-405)

„Цјелокупан живот и политичко дјеловање Фрање Туђмана поклопили су се с двама темељним политичким процесима у Хрватској и Југославији, у раздобљу 1945-1990, који су се узајамно испреплетали, па и увјетовали. Први процес можемо назвати „успоном и падом комунизма”, а други „успоном и падом југославенскога пројекта” – у новој, Титовој, Југославији. Први је означавао „класну”, други „националну” димензију укупнога политичког живота у цијелој земљи (...)

Ако оба темељна политичка процеса, „успон и пад комунизма” и „успон и пад Југославије”, прикажемо графички, добит ћемо координатни сустав у којем једна ос означава „класну”, а друга „националну” димензију политичкога живота у Хрватској у раздобљу 1945-1990. Четири квадранта тога суства репрезентирају нам четири теоријски могуће темељне политичке позиције на којима је био или је могао бити сваки политичар и интелектуалац активан у том раздобљу, укључујући, наравно, и Туђмана.” (исто; стр. 449)

„Прва је позиција „интегрално југославенство” или „схваћање југославенства као наднације” – по узору, отприлике, на режим краља Александра Карађорђевића у Југославији између два рата. Спој, дакле, тзв. „централизма” и „унитаризма”. Туђману је то у свим фазама његова живота (укључујући и титоистичку) била најомраженија политичка позиција (...)

Друга је она позиција с које је Комунистичка партија Хрватске кренула 1941. у борбу против фашистичког окупатора и његових савезника, али, исто тако, у социјалистичку револуцију која је имала за циљ радикалну промјену друштвеног уређења у цијелој Југославији (...)

У реалном је политичком животу „опипљиви” садржај те „историјске криве” била федеративно уређена Југославија у којој су сви народи начелно равноправни, док је носитељ власти и руководећа друштвена снага „радничка класа и сви радни људи и грађани”. Односно, таква Југославија, у којој је на власти – социјалистичко самоуправљање.

Та је позиција настојала успоставити идеалну равнотежу између „класног” и „националног” (...)” (исто; стр. 450)

„Политичка позиција III квадранта на први је поглед протурјечна, па се чак може учинити и као оксиморон (...)

Та наизглед немогућа синтеза комунизма и експлицитног хрватства које се не веже уз југославенску идеју и државни оквир СФРЈ позиција је III квадранта у нашем координатном суставу.

Темељно је начело те позиције „хрватски суверенитет”, односно „суверенитет хрватскога народа”, али схваћен искључиво као суверенитет хрватског народа организираног у Социјалистичку Републику Хрватску (или, касније, у Републику Хрватску, као наслједницу СРХ). Дакле, не као суверенитет хрватског народа као таквог.” (исто; стр. 452)

„Једина темељна политичка позиција у нашем координатном суставу која доводи у питање постојеће, авнојске границе Хрватске јест позиција IV квадранта, коју је већ средином шездесетих запосјео наш јунак, Фрањо Туђман. Она такођер, као и позиција III квадранта, полази од начела хрватског суверенитета, али га тумачи битно другачије: не као суверенитет хрватског народа организираног у постојећој републици или држави (СРХ), него као

суверенитет хрватског народа као таквога. А то је сасвим друга опција, постављање на дневни ред једнога сасвим новог проблема.” (исто; стр. 453)

„IV квадрант изразито је ретро оријентиран. Он је заглаван у прошлост. Будућност он види у прошлости. У ономе што је већ било. Некомунистичкој, „буржоаској”, „реакционарној” прошлости. Његови су повијесни узорци Бановина Хрватска (Влатко Мачек) и Независна Држава Хрватска (Анте Павелић).

Након Другога свјетског рата то је била позиција готово цјелокупне хрватске политичке емиграције, са свим својим струјама и унутарњим подјелама, а од средине шездесетих то је и позиција Фрање Туђмана, додуше тада још само на подручју примијењене историографије, а не и практичне, оперативне политике. У IV квадранту нема компромиса, нема милости. Он је јасан, директан и максималистички. Њега једино занима Териториј (с великим „Т”), све су остало приче за малу дјецу. Средишње питање које позиција IV квадранта поставља јест гдје су (тј. докле) хрватске границе. Када то ријешимо, можемо ићи даље. Ако то није ријешено, онда није ријешено ништа.

Разлику између позиција III и IV квадранта на конкретном ми је примјеру описао Стипе Месић, излажући ми, поткрај деведесетих, свој и Манолићев план из прољећа 1989, када су у Хрватску демократску заједницу хтјели „инсталирати” неколицину најекспониранијих „прољећара”, са Савком и Трипалом на челу, како би непредвидивога и „опаснога” Фрању Туђмана држали под контролом. Ево што ми је рекао:

– Мотиви су нам били да те велике особе – Савку, Трипала, Харамиду и Бијелића – имамо уз себе, али и да мало држимо један круг око Туђмана, да му не дамо да узлети, јер је његова стална концепција била подјела Босне и Херцеговине. То је, у ствари, била највећа бојазан свих нас. Туђман је имао тврди став око БиХ, а ми смо сматрали да је једино реално могуће осамосталити конститутивне елементе федерације – створити конфедералне односе, или, ако то не иде, створити самосталне државе. Упориште нам је био Устав из 1974. Зато смо сматрали да је тај његов тврди став око Босне опасан и да морамо имати један круг око њега који би га, на одређен начин, могао контролирати.

Откако је ступио на терен државотворнога хрватства, Туђман се у својим политичким размишљањима и конкретном дјеловању служио искључиво појмом „народ”. Њега је једино занимао хрватски народ као такав, схваћен генерално. Под тим појмом, „хрватски народ”, он је подразумијевао четири категорије или скупине Хрвата.

У првој су били Хрвати који су живјели у Социјалистичкој Републици Хрватској. У другој су били Хрвати који су живјели у СР Босни и Херцеговини. Притом је Хрватима сматрао и отприлике 80 посто муслимана.

У трећој су скупини били Хрвати који су живјели у осталим југославенским републикама и покрајинама. Прије свега у Војводини (дијелови Бачке и Сријема) и Црној Гори (Бока Которска).

У четвртој су скупини били Хрвати у исељеништву, изван граница СФРЈ (плус, наравно, хрватске националне мањине у иноземству).

Сви су заједно чинили „хрватски национални корпус”, као заједницу Хрвата на планетарном нивоу. Тај израз, „хрватски корпус”, ушао је у свако-

дневну политичку упорабу с оснотком Хрватске демократске заједнице, 1989. Хрвате из прве три скупине Туђман је у својој изворној (идеалној) визији замишљао као становнике једне, заједничке државе – будуће хрватске националне државе на јединственом територију, то јест, на територију који уважава природне (етничке) и повијесне границе Хрватске. А што се тиче четврте скупине, Хрвата у емиграцији, заговарао је најтјешњу могућу сурадњу домовине и дијаспоре, на плану борбе за осамостаљивање Хрвата (управо тако: Хрвата, а не СРХ) из СФРЈ и стварање ексклузивне хрватске државе, у максималистичким границама.” (исто; стр. 454-455)

„Од 2. до 4. српња 1968, Туђман судјелује на Седмом конгресу словачких хисторичара у Св. Мартину – на позив Предсједништва Словачкога повијесног друштва при Словачкој академији знаности. Реферат који је том пригодом одржао, „Велике идеје и борба малих славенских народа за националну слободу”, уврстит ће, као прво и најважније поглавље, у своју књигу „Велике идеје и мали народи”, која ће, у издању Матице хрватске, изићи 1969. Идућег мјесеца, од 6. до 13. коловоза, судионик је и Шестог међународног славистичког конгреса у Прагу, само неколико дана прије совјетске оружане интервенције у духом „прашкога прољећа” пробуженој Чехословачкој. За прашки је конгрес припремио реферат „Идеја о славенској узајамности и народи Југославије у Другом свјетском рату”, што ће га такођер уврстити у књигу „Велике идеје и мали народи.” (исто; стр. 461)

„Криллатица „Велике идеје и мали народи” крије у себи његову притајену жељу да и хрватски народ, који је по дефиницији „мали”, постане што ближи и сличнији великим народима. А ближи и сличнији њима може постати тек онда ако и он буде имао „велику” државу. Односно, што већу државу, на што већем територију. То је главни предувјет да може успјешно парирати великим народима који већ имају „велике државе”. Опет се морамо присјетити Љубе Бобана који је таква размишљања 1964, у разговору с Бакарџићем, оквалифицирао „великим хрватством”.

И треће, Туђман ту читаво вријеме говори о народу. О хрватском народу. Из његових уста (или из његова пера) никад неће излетјети „Социјалистичка Република Хрватска”. Или само Хрватска, ако се под тиме мисли на актуалну СРХ. Он увијек говори искључиво о хрватском народу као таквом, мислећи притом на све Хрвате који живе на подручју СФРЈ и који тек требају, као јединствени етнос, створити властиту националну државу, која ће бити ексклузивна држава хрватскога народа. То је бит Туђманове доктрине, све су остало пушта замагљивања. Субјект његове крилатице „Велике идеје и мали народи” јест народ, хрватски народ, а не његова постојећа држава, СРХ, што значи да питање хрватске државе, тј. величине њезина територија, он оставља отвореним. Конзеквентно у духу – како смо то на почетку поглавља већ објаснили – IV квадранта.

Али питање конкретних граница хрватскога територија Туђман у тој књизи још не потезе. За то је ипак још било прерано; то ће, као засебну тему, оставити за седамдесете и осамдесете.” (исто; стр. 463)

„Једна ствар Фрањи Туђману никако није излазила из главе. Питање Независне Државе Хрватске – једне релативно „велике” државе „малог” хрватског народа. Што су године пролазиле, то је био све више опсједнут НДХ.

Колико је према СРХ био индиферентан, толико му је НДХ импонирала. Наравно, не због злочина што су у њој почињени, него због тога што је, унаоч свему, то била држава (1), и још к томе релативно велика држава, на релативно великом територију (2). Туђмана је то толико заокупљало да је о томе одлучио написати књигу.

Та му је идеја пала на памет 1969. Требао је то бити његов дотада највећи издавачки пројект: монографија чији је радни наслов гласио „Свједочанства о НДХ”. Нашао је и издавача који ју је био вољан објавити – „Стварност” из Загреба.” (исто; стр. 464)

„Ипак, унаоч свим великим припремама и договорима, од те изнимно амбициозно замишљене књиге није на крају било ништа. Зашто – није ми познато. Је ли од тог пројекта одустао Туђман, његови сурадници или сама издавачка кућа „Стварност” – нисам успио истражити.” (исто; стр. 466)

3. Како је Туђман одредио границе „Велике Хрватске”

Тезу о дијаметрално различитој цивилизацијској припадности Срба и Хрвата, због које је њихов суживот немогућ, и о стварању етнички чистих територија Туђман је преузео од фрањевца Доминика Мандића, који се посебно истицао као расиста. Видећемо да Туђман своју геноцидну и расистичку политику није скривао. Напротив, отворено се залагао за реализацију својих идеја. То су Срби најбоље осетили на својој кожи.

„Осим америчког издања, у дистрибуцији свеучилишног издавача „Columbia University Press”, „Национално питање у сувременој Еуропа” изишло је 1981. и на хрватском језику, у свом оригиналном издању, и то у библиотеци „Књижница Хрватске ревије”, под уредниковањем Винка Николића (Минхен – Барселона).” (исто; стр. 506)

„У другоме потпоглављу, „У чему је загонетка ’ријешеног’ а актуелног националног питања у СФРЈ и пријепорност њезина међународног положаја”, Туђман је отишао још корак или два даље.

Покушавајући разријешити загонетку „трајне или данашње пријепорности њезина (мислио је на Југославију, оп. а) међународног положаја”, дошао је до следећег открића:

„Најсудбоноснија повијесна одредница по развитак народа и уљудбе на том тлу (у Југославији, оп. а) била је подјела Римског империја на Западно и Источно царство (довршена након Теодосијеве смрти 395. г), те раскола католичанства (864-1054) на западну–римокатоличку и источну–ортодоксну или православну цркву. Границе те подјеле пролазиле су готово средином данашњег територија Југославије (цртом Дунав – Сава – Дрина), што је био разлог, да су се у тијеку цијелог средњовјековног и нововјеког развитка, све до најновијег доба (до краја Првог свјетског рата 1918) у посебним увјетима развијали Срби, Црногорци и Македонци, у оквиру источне цркве и културе, а посебно, у оквиру западне цркве и уљудбе, Хрвати и Словенци, што је битно утјецало и на обликовање свеукупних значајки њихова националног бића. То се особито очитује у посебној српској, и посебној хрватској, националној свијести и културној психи, те свеукупној повијесној, државно-политичкој и вјерској традицији, створеној код српског народа у источној, а код хрватског народа у западној сфери” (...)

Била је то новост од стратешкога значаја у Туђманову укупном политичком размишљању, један квалитативно нови елемент на који у његовим ранијим текстовима нисмо наилазили: пребацивање његове темељне политичке преокупације (однос Хрвата и Срба у Југославији) с чисто националне у посве другу, културно-цивилизацијску равнину (...)

А из тога, по Туђману, произлази и други, можда још важнији (а свакако далекосежнији) закључак: да та дијаметрално различита културно-цивилизацијска припадност Хрвата и Срба заправо онемогућује њихов нормалан заједнички живот у заједничкој држави, Југославији. Хрвати и Срби – поручује нам Туђман – два су одвојена свијета, између којих нема ама баш ничега заједничког или подударног: Хрвати носе цивилизацијска обиљежја „западнога”, а Срби обиљежја „источнога” човјека, што једно с другим напросто не иде. Јер, такве, цивилизацијске разлике нису пролазнога, ефемерног карактера, нешто што се може избрисати или, можда, нечим „компензирати”; те су разлике дубинске јер су детерминирани процесима што су трајали, и трају, столећима. Ријеч је о „вјечним” разликама, у истој оној мјери у којој су „вјечне” и цивилизације што их проузрокују. Свака цивилизација може нормално функционирати сама за себе, али некаква преклапања међу њима, некакав њихов заједнички суживот, не долази у обзир. Свака је цивилизација самосвојан ентитет, један засебан свијет, као што је свијет за себе и свака галаксија или свемир.

Оно крајње „наравоученије”, које из тога само по себи произлази, јест да Југославија, у којој су Хрвати и Срби најбројнији (дакле „најтемељнији”, „најконститутивнији”) народи, ни теоријски не може мирно опстати на дужи рок јер та два народа који је творе припадају међусобно дивергентним цивилизацијским типовима. Југославија се, другим ријечима, мора распасти, свиђало се то коме или не. А распаст ће се по шаву Дунав – Сава – Дрина, који је „природна” граница између западноцивилизацијскога и источноцивилизацијскога свијета.” (исто; стр. 507-509)

„Рукопис „Национално питање у сувременој Еуропи” Туђман је завршио 1978. Седам година раније – дакле 1971. – један од најпознатијих и најутјецајнијих херцеговачких фрањеваца свих времена, уједно и повјесничар, фра Доминик Мандић, написао је (у Сједињеним Америчким Државама, гдје је живио од 1951) књигу „Хрвати и Срби, два стара, различита народа”. Уредник те књиге била је иста особа која је 1981. уредила и Туђманово „Национално питање у суременој Еуропи” на хрватском језику (Винко Николић), а и издавач је био исти – „Књижница Хрватске ревије” (Минхен – Барселона). На 277. страници Мандићеве књиге пише:

„Под утјецајем Западне цркве и западних европских народа, с којима су живјели у европском јединству и у државном сусједству или заједништву, Хрвати су своју народну културу трајно изграђивали у западном духу и тиме постали народ европске западне културе. (...)

Код црквеног раскола 1054, Срби су слиједили Источну цркву. (...) Од тада, сав се је српски вјерски и културни живот, црквено и државно законодавство, српска књижевност и умјетност развијала под јаким утјецајем Источне цркве и бизантске културе, тако да су Срби по својој култури и духу постали изразито источни народ бизантскога типа. (...)

Али, када се на основу те фиктивне (југославенске, оп. а) идеје године 1918. створила држава СХС, показало се у свој суштини, да Хрвати и Срби нијесу један народ, него два различита народа, с опречним културним, правним и моралним поимањима.

А на другоме мјесту, у потпоглављу „У Средњем вијеку Срби су изразито источни народ”, Мандић пише још и ово:

„Након побједи кршћанства у римској држави године 313, од грчко-источнога човјека и културе, под утјецајем кршћанства створена је бизантска култура и човјек бизантски источњак; од човјека и културе римске, дјеловањем кршћанства, настала је западна култура и човјек западњак.

Граница између источнога и западнога свијета на Балкану тече ријеком Дрином. На тој ријеци дијелило се Источно и Западно римско царство; Источна и Западна кршћанска црква; бизантска и западна култура.”

И из авиона је видљиво да је средишњу тезу у свом уратку „Национално питање у сувременој Еуроци”, ону по којој се та књига битно издваја од свих његових дотадашњих радова – тезу о цивилизацијски увјетованим разликама између Хрвата и Срба у Југославији – Туђман напросто преузео од херцеговачкога фрањевца фра Доминика Мандића, једне од стожерних личности бројне и врло утјецајне херцеговачко-фратарске заједнице на сјеверноамеричком континенту.

А то онда значи да је под утјецај херцеговачких фратара дошао већ у другој половини седамдесетих, односно читаво десетљеће прије него што ће с њима и њиховим политичким истомишљеницима и сљедбеницима склопити повијесни „пакт” на својим великим турнејама по Канади и САД 1987, 1988. и 1989, у предвечерје распада Југославије.

Како је фра Доминик Мандић особа од непроцјењиве важности не само за свијет херцеговачких фрањеваца, него и за политички развој будућег хрватског председника Фрање Туђмана (од касних седамдесетих надаље), потребно је о њему и његову дјеловању рећи нешто више.

Родио се 1889. у селу Лисе крај Широког Бријега. Право му је име било Андрија, али је, када је 1906. ушао у фрањевачки ред, узео име Доминик. Фрањевачку је гимназију похађао на Широком Бријегу, а Католичко свеучилиште у Fribourgu, у Швицарској. Колико је значао Хрватима из западне Херцеговине – како у домовини, тако и у исељеништву – довољно говори податак да га је Вјекослав Мака Лубурић у једноме свом чланку у часопису „Дрина” описао као „херцеговачки Ватикан”. Оно, дакле, што је за све римокатолике био папа, то је за херцеговачке Хрвате, у домовини и дијаспори, био фра Доминик Мандић.” (исто; стр. 509-511)

„На овитку првог издања Мандићеве књиге „Хрвати и Срби, два стара различита народа” („Књижница Хрватске ревије”, 1971) пише да „ова књига са својим увјерљивим садржајем једном заувјек утврђује високи зид између два народа, хрватскога и српскога, које су кроз преко једно столеће, од илирских и југославенских фантаста до црвених унитариста, покушали не само повезати, него и ујединити, дапаче и умијесити у једно ново, ’југославенско’ тијесто.” Мандић је у књизи настојао доказати да Хрвати и Срби немају међусобно ништа заједничко, и то још од својих најранијих почетака, када су се тек формирали као народи, па све до каснијих раздобља, када их

је, након великога кршћанског раскола, дефинитивно удаљила припадност различитим цивилизацијама и културама.

У предговору хрватском издању те књиге (Матица хрватска, 1990) Невен Будак је написао: „Аутор се одлучио на доказивање не само културних, политичких и друштвених разлика, већ и на утврђивање различитих расних типова Хрвата и Срба...”

Сам фра Доминик Мандић књигу је завршио овом реченицом:

„Хрвати и Срби могу и морају бити добри сусједи и пријатељи, али никада један народ у једној јединственој унитарној држави. Суверена држава Хрватска и суверена држава Србија, у којој ће сваки народ по својим народним представницима, демократским начином изабранима, сам управљати и владати, без мијешања и утјецаја другог народа, једино је рјешење, којим се може доћи до мира, слоге и пријатељске сарадње међу Хрватима и Србима.”

Мандић се, међутим, бавио и политиком, и то још прије Другога свјетског рата, када је живио и пасторално дјеловао у родној Херцеговини. Године 1919. основао је Хрватску пучку странку, која се снажно ослањала на вјеру. Године пак 1943, када је био дефинитор фрањевачкога реда у Риму, срочио је један важан повијесни документ који је такођер имао политички карактер. Била је то изјава у којој је, како је написао његов биограф Панџић, изнио „Четири начела која би имала водити дјеловање Хрватске сељачке странке и која би морала сачињавати основицу за будуће уређење бивше Југославије”. Та је изјава требала послужити као напутак ХСС-у у његову политичком дјеловању у Босни и Херцеговини за вријеме Другога свјетског рата.

Од укупно четири начела те изјаве, најважније је оно треће, што га је Мандић назвао „принципом чистих народних територија”. То је начело гласило:

„Славенски народи на југу Европе, напосе Хрвати и Срби, ваља да споразумно одреде своје народне границе и да измијене народно пучанство из једнога у други териториј мирним начином и праведном отштетом иметка присељеницима у новом крају. Уколико се народна граница не би могла одредити изравним братским споразумом, нека се одређење граница повјери арбитражном суду великих савезних народа.”

У истоме начелу Мандић је за босанскохерцеговачке муслимане (тада још нису били признати као посебан народ) написао:

„Браћу Хрвате муслиманске вјере из источне Босне и источне Херцеговине примају Хрвати у свој народни териториј као саставни дио хрватског народа.”

Мандић је, наравно, сматрао да је источна граница Хрватске на ријечи Дрини.” (исто; стр. 511-512)

„У цјелини гледано, Фрањо Туђман је од фре Доминика Мандића преузео четири капиталне тезе.

Прва је теза да су разлике између Хрвата и Срба увјетоване разликама између два цивилизацијска типа или кода, западног и источног, које су настале као посљедица великога црквеног раскола 1054.

Друга је теза да Хрвати и Срби не могу живјети у заједничкој држави. Трећа је теза да су муслимани саставни дио хрватскога народа или корпуса.

Четврта теза говори о потреби стварања тзв. „чистих народних територија” на југославенском простору, или, како се сам Туђман више волио изражавати, о „хуманим пресељењима”.

Те је тезе Мандић обликовао у различитим фазама свог живота, бавећи се најприје пасторалним и политичким, а затим и повјесничарским радом. Када је Мандић умро, 1973, Туђман је имао од чега поћи даље и, у понешто измијењеним околностима, наставити његов науку.

Треба, међутим, рећи да је и сам Туђман извршио повратни утјецај на фра Доминика Мандића, у најкаснијим годинама његова живота. У свом дјелу „Хрвати и Срби, два стара различита народа” Мандић се на неколико мјеста позива на његову књигу из 1969, „Велике идеје и мали народи”.

Ако је шездесетих, док је Туђман био директор Института за историју радничког покрета Хрватске, постојало нераскидиво духовно јединство између њега и Васе Богданова, седамдесетих се година оно проширило и на фра Доминика Мандића, али и на још једнога врло значајнога херцеговачког Хрвата – Вјекослава Макса Лубурића.

Од Лубурића ће Туђман преузети двије стратешке идеје: о хрватском измирењу (помирби) и стварању свехрватске политичке организације планетарних размјера која ће све Хрвате у домовини и дијаспори повести у јединствен покрет за стварање хрватске националне државе – дакако, на Територију. О томе нешто касније.

Од Туђманових највећих животних узора први је умро Богданов, 1967. Једино је с њим био и у физичком контакту. Други је умро Лубурић, 1969. (убила га је југославенска тајна полиција), а трећи фра Доминик Мандић, 1973. Туђман је, дакле, био њиховим наслједником, синтетизатором и сублиматором – али и практичким реализатором, од краја осамдесетих надаље. Наравно, ипак само дјеломичним, онолико колико су му, када је кренуо у provedбу свог плана, понајприје међународне околности то допуштале. А нису баш превише.” (исто; стр. 513)

4. Туђманова апологија геноцида

Туђманова књига „Беспућа повијесне збиљности” подигла је велику прапину претежно због Туђмановог писања о Јеврејима, али и због његове отворене апологије геноцида. Дарко Худелист је разговарао са Славком Голдштајном, хрватским историчарем јеврејског порекла, који је био један од главних иницијатора хајке на Туђмана. У том разговору Голдштајн му је рекао:

„Особно ме у „Беспућима” највише иритирала реченица на 161. страници књиге, у којој Туђман сматра нормалним да за вољу стварања државе један народ може употријебити сва „доступна средства”, па и најстрашнија, како би „савладао и уништио” све што му стоји на путу. То је ружан, ужасан начин размишљања, јер оправдава државу ма каква била. Он је с таквом формулацијом оправдавао и ону државу која чини насиље, укључујући и геноцидно насиље. Такођер ме јако засметало да је аргументе за ту своју тврдњу Туђман тражио у Библији, иако, понављам, то нисам доживио као антисемитизам. „Беспућа” сам сматрао, и сматрам, начелним покушајем оправдавања насиља и нетолеранције, не само према Жидовима него и према Србима, али и другим народима.” (исто; стр. 553)

„Квинтесенцијална Туђманова реченица у којој је Туђман повезао геноцидно насиље с Библијом налази се на 172. страници другог издања књиге (из 1989), а гласи: „...Геноцидно је насиље природна појава, сукладна људско-друштвеној и митолошко-божанској нарави. Оно се не само допушта, већ и препоруча, штовише чак и налаже ријечју свемогућег Јахве.”

Кустић ми је био од драгоцјене помоћи у разоткривању стварне позадине Туђманових позивања на Свето писмо, али и разумијевању наизглед необјашњивог парадокса: како је било могуће да и поред тако чврстог ослањања на Библију, особито на Стари завјет, Туђман дође у тотални раскорак не само с католичким, него и с цјелокупним кршћанским науком.” (исто; стр. 555)

„Најспорнији дијелови „Беспућа” налазе се у четири средишња поглавља књиге, од којих су три уврштена у натпоглавље под насловом „Трагови-ма повијесне (пре)озбиљности и неразборитости”, а једно у натпоглавље „Праздвајања људског ума над бивством насиља”. Ријеч је, конкретно, о поглављима: „О ратним и геноцидним злодјелима у ранијој повијести”, „У сје-ни ’холокауста””, „Сведобна свеудиљност геноцидне чинидбе” и „У митоло-гијско-религијском мудрословљу”.

У другом издању књиге, ријеч је о простору од 128. до 177. странице.

У том стратешком дијелу „Беспућа” Туђман покушава одговорити на питање што је то геноцид, те који су његови (пра)узроци и збиљска природа – како у прошлости, тако и у садашњости. У тим настојањима иде врло да-леко и врло дубоко, па на неколико мјеста имплицитно, а на једном чак и експлицитно, геноцид проглашава божанском категоријом. Ту кључну ре-ченицу већ сам цитирао: у њој Туђман тврди да се геноцидно насиље „не само допушта, већ и препоруча, штовише чак и налаже ријечју свемогућег Јахве”.

Моја је главна теза у чланку објављеном у „Глобусу” била да „све што је у ’Беспућима’ садржано – од прве до посљедње реченице – треба гледати и тумачити у свјетлу те темељне Туђманове поставке, коју он, да би био што увјерљивији, покушава поткријепити бројним цитатима из Библије (Старо-га завјета)”. Као један од најкарактеристичнијих примјера, навео сам и ову реченицу, са странице 129:

Свеукупно казивање Старога завјета свједочи нам на веома драстичан начин како су насиље, мржња, злочин и освета неодјјеливи, саставни дио жи-вота човјека као појединца и народа као највише људске заједнице. Све су те појединости, од сама искона, само друга страна људског бивствовања што потјече из љубави и тежи миротворном суживоту, не могавши се, међутим, никада избавити растројствена зла, које стога није само успутна или според-на већ његова једнакобитна саставница.” (исто; стр. 557)

„Који је, заправо, био циљ Фрање Туђмана у писању те књиге и што је њоме хтио постићи. Одговор који сам понудио гласио је: „Он жели показати како је Библија (Стари завјет) препуна крви и насиља, пљачки и убијања, клања и геноцида, како би тиме доказао да је овоземаљски (точније речено: ововремени) геноцид нешто сасвим природно и људској нарави инхерентно.”

У наставку текста написао сам: „У жељи да поткријепи своју идеју-води-љу да геноцид није нешто абнормално и девијантно него један од примарних закона и императива цјелокупнога људског рода, он на неколико десетака страница књиге устрајно трага за аналогијама између злочина описаних у

Библији и који се догађају у ово наше сувремено доба, па у том настојању главне 'јунаке' Библије – од самога свемогућег Бога (Јахве) до Каина, који је убио свог брата Абела, затим Мојсија, који је с Богом склопио савез 'не ради мира већ ради борбе', и многих других – приказује као праоце сувременог геноцида!"

Тако, примјерице, на 129. страници књиге Туђман тврди да „у Каинову убојству имамо праузор људске нарави која води у свађе братоубилачке”, док на идућој страници каже да „нема граница злодјелима, које у свом 'праведном' гњеву и јарости неће учинити Јахве и његов изабрани народ над противницима својим”.

У подужем разговору о тој књизи, почетком 1997. у просторијама Извјештајне католичке агенције на Каптолу, дон Живко Кустић и ја сложили смо се у ономе најважнијем: да прави припадник кршћанске заједнице никада не би приступио Библији на начин на који је приступио хрватски предсједник Туђман. Такођер смо једнодушно констатирали да је Туђманов највећи промашај био у томе – када се већ ухватио Библије – што Библију није читао из ње саме, него је у њој само проналазио упоришне црте за своје априорне тезе и конструкције, које са стварним садржајем Библије и цјелокупним кршћанским учењем немају ама баш никакве везе. Кустић је и сам иначе признао да у Библији има јако много примјера у којима се, каткада и врло брутално, описује злочин и насиље. „Библија се састоји од 66 књига”, упозорио ме, „и у њој се, заправо, налази све. Свашта се њоме може доказати – ако се хоће – али само ако се Библија чита извањски, а не унутрашњом, божански надахнутом логиком.” А Туђман ју је читао баш тако – извањски. Присвојио ју је за своје властите потребе и интересе.” (исто; стр. 558-559)

„У анализи „Беспућа”, Кустић и ја посебице смо се дотакнули реченице на 131. страници, која гласи: „Како истребљење туђег, непријатељског и бунтовног народа, није једноставан и лак посао, дотично се не може обавити на један начин, то ће Јахве дати упуте: Трећину спали посред гроба огњем... трећину узми и сасијечи мачем око града; трећину баци у вјетар’, тј. у изгнанство, али и на њих ће пустити кугу и дивље звијери (Ез 5:2 – 17).” Као што и сам Туђман наводи, ријеч је о визији старозавјетног пророка Езекиела. Визија у најмању руку звучи интригантна јер подсећа на (много касније) начело књижевника и дужносника НДХ Миле Будака по којем су усташе у Другоме свјетском рату требале ријешити српско питање у Хрватској. Трећину је, по Будаку, требало ликвидирати, трећину превести на католичку вјеру, а трећину протјерати из Хрватске. Езекиелову визију Туђман у „Беспућима” није довео у изравну везу с тим усташким начелом, али на 166. страници књиге, гдје износи синтезу свог „истраживања” Библије, каже:

„...У читавој повијести увијек је било покушаја 'коначног рјешавања' страних или непоћудних расно-етничких или вјерских скупина протјеривањем, истребљењем и обраћањем на 'праву вјеру'.”

Тиме је аналогију између Езекиела и каснијих покушаја „'коначног рјешавања' страних или непоћудних расно-етничких или вјерских скупина” ипак назначио барем имплицитно. Али без икаквога посебног коментара. Нити је таква „коначна рјешавања” осудио, нити их је истакнуо као позитиван примјер. Навео их је напросто као чињеницу – и то као нормалну чиње-

ницу. Као природни закон који влада међу људима и народима. Притом је оставио дојам да је то „нормално” и због тога, и прије свега због тога, што тако пише у Библији. Односно, јер је тако говорио и писао пророк Езекиел!

Кустић ми је, међутим, аргументирано објаснио да између Езекиелове зачудне визије и усташкога начела, по којем једну трећину Срба треба побити, другу иселити, а трећу преобратити на католичанство, нема апсолутно никакве стварне аналогije осим случајног подударања бројке „три”.

С једне стране, усташе су на тој „тријади” инзистирале зато што међу њима није било јединственог става око тога како треба ријешити српско питање у Хрватској па да Хрватска буде етнички чиста, а не стога што је нетко од њих читао старог жидовског пророка па се, одједном, досјетио „правом” рјешењу”. (исто; стр. 560)

„Сљедећа спорна реченица у „Беспућима” коју смо дон Живко Кустић и ја опширније прокоментирали налази се на 172. страници, гдје пише:

Начело: Љуби свога ближњега и мрзи свога непријатеља! (Мт 5:43), подупријето поуком да се у сваком народном (Израеловом) непријатељу гледа и Божјег непријатеља, нужно је водило оправдању и најбезумнијих насила. И тако се Бог љубави оцртава двосмислено и као Бог мржње, који мрзи непријатеља, насилника и сваковрсног грешника....” (исто; стр. 561)

„Кустић се, наравно, ни с таквом његовом тврдњом није могао сложити. Отворено ми је рекао да се Туђман ту тотално развишао са службеним науком не само католичке цркве него и кршћанства опћенито јер се, иако можда несвјесно, приклонио једноме врло специфичном ревизионистичком мишљењу унутар цркве (све је, дакле, хтио ревидирати, па и Свето писмо!) чији је творац био малоазијски свећеник Маркион, који је живио на пријелазу из 1. у 2. стољеће кршћанске ере. Тај је свећеник први почео проповиједати „теорију” о два опречна божанства, па је говорио о Богу Старога завјета (као створитељу материје, духова и злодуха) и Богу Новога завјета као Богу љубави, који се у Крistu објавио и тиме људе спасио.

Но, Маркионово је учење, тзв. марционизам, црквена традиција категорички одбацила и прогласила га херезом јер стоји на стајалишту да Стари завјет треба читати у свјетлу Новога завјета (а не их, као што то Туђман чини у „Беспућима”, међусобно конфронтирати), док одређене неподударности међу њима тумачи тиме што су аутори Старога завјета Божју мисао схваћали поступно, етапно се приближавајући оној разини спознаје коју су, за Кристова живота, имали писци Новога завјета (...)

Посљедње велико протурјечје које смо Кустић и ја уочили у нашој заједничкој анализи „Беспућа” тицало се Туђманове дефиниције појма „народ”. Точније: разлика у схваћању тог појма у науку католичке цркве (и кршћанства опћенито) и онога што је он написао у књизи „Беспућа повијесне збиљности”, али и неким другим својим радовима. Врло важно, чак можда најважније питање, јер је „народ” једна од средишњих категорија у цјелокупној Туђмановој доктрини и политици (...)

За Туђмана је народ „етнос”, у којем крвно и расно подријетло имају превладавајуће и, заправо, једино битно значење (...)

На 161. страници „Беспућа” отишао је тако далеко да је формулирао један бизаран „друштвени закон” који је по свим својим импликацијама пот-

пуно al pari поставци да је геноцидно насиље божанска категорија. Тај закон гласи:

„Кад неки покрет или народ, држава или њихов савез, религија или идеологија, има пред собом противника којег држи погибелним за свој опстанак, или главном запреком за своју превласт, учинит ће све могуће, и употребити сва доступна средства, да га савлада па и уништи, ако га на други начин не може подврћи својој вољи. Од те намене одвраћа га тек можебитна погибел властитог уништења у њезиној provedби.”

А на 173. страници Туђман томе придодаје и ову мисао:

„Рат и насиље су чињенице које изазивају моралну nelaгoду и духовне двојбе, из којих, међутим, нема излаза. Јер, премда је Божјем науму сврха мир, искуство говори да га сваки народ постиже тек уз претпоставку побједе стечене борбом и насиљем.”

И тиме је све речено. Тиме је зграда Туђманова наука у „Беспућима повијесне збиљности” комплетирана.” (исто; стр. 562-563)

5. План о етничком чишћењу Срба изложен у „Беспућима”

Худелист открива део свог разговора са Кустићем који је вођен 1997. године.

„Открит ћу сада нешто што нисам написао у свом осврту на ту Туђманову књигу, у „Глобусу” од 28. студенoгa 1997.

Дон Живка Кустића упитао сам при крају нашег разговора што је Туђману та књига уопће требала односно, је ли, када ју је писао, можда имао на уму неки скривени циљ којем је она требала послужити.

Кустић ми је одговорио да је тај циљ сигурно постојао. А то су били – Срби у Хрватској. По Кустићу, Туђман је према њима имао одређен план, што га је намјеравао провести у дјело када постане хрватски предсједник.

Но, Кустић ме замолио да то у свом тексту не напишем (у смислу да ми је он то рекао) и ја сам га, из поштовања према њему, послушао.

Поновно сам се с њим сусрео почетком љета 2004, када сам довршавао ову Туђманову биографију. Упитао сам га смијем ли сада објавити оно што ми је у повјерењу рекао 1997. Одговорио је да смијем, али да пазим да његове ријечи буду цитиране тачно онако како их је изговорио.

А рекао је да је Туђман, када је писао „Беспућа”, имао довршен план о пресељавањима великих скупина становништва, тзв. „хуманим пресељењима”, с циљем стварања етнички што чишће хрватске државе.

– За мене је, међутим, пресељавање становништва организирано насиље над људима! – био је, и 1997. и 2004, подједнако категоричан Кустић.

На моје питање одакле му индиције да је Туђман такво што планирао, одговорио ми је:

– Дјеломице из читања његове књиге, а дјеломице преко информација што сам их добио од неких пријатеља из кругова Матице хрватске, издавача „Беспућа”! (исто; стр. 563-564)

Худелист је издвојио и анализирао упечатљиве делове, а ми ћемо да наведемо још неке цитате карактеристичне за Туђманову апологију геноцида.

„Доклегод нам досеже повијесно памћење, оно нас подсећа да геноцидна злодјела не бијаху тек попутном појавом оног свеукупног повијесног

вртложења у вировима којег нестајаху опетовано мноштва народа, па и оних с најразвијенијим цивилизацијама. О томе нам свједочи недвосмислено Библија, та зачетна „књига над књигама” свјетске литературе, која постаде ризницом и „светим писмом” савременске људске мудрости зато што је један од првих извора вјерског и ђудоредног наука, али и свеукупног повијесног искуства. (Фрањо Туђман; „Беспућа повијесне збиљности”; Накладни завод Матице Хрватске; Загреб; 1989; стр. 129)

„А у међусобном разрачунавању, у борби за опстанак и престиж, од првих познатих етничко-државних заједница, а навластито од сучељавања првог „изабраног народа” с „поганским”, и свих каснијих „културних” народа с „барбарским” – свједоци смо у повијести непрестаних освајачких и обрамбених ратова, с обострано најдалекосежнијим геноцидно истребљивачким циљевима.” (исто; стр. 129)

„Да се у то доба, у понајвише ратова, ишло за истребљењем, о томе не може бити никакве двојбе. Кад Израелци мачем савладаше народ Амалека, Мојсије објављује Јахвину одлуку да ће „спомен на Амалечане сасвим избрисати под небом” (Изл. 17,8 – 15). И кад је ријеч о борби против тлачитеља својих, није довољно само да се „обори противника, уништи непријатеља”, разгњевљена срџба тражи да „жесток огањ прождере (све) преживјеле” (Сир. 36,6 – 9). Не уништавају се само ратници. И Израелци, исто тако као и њихови противници, „кољу” становништво непријатељског народа и бацају у јаме, чак и у чатрње (Јр. 41,4 – 10), искорјењује се „све мушко и женско, дјецу и дојенчад”, без „остатка” (44,7).

Све библијске „повијесне”, „пророчке”, и „мудросне” књиге пуне су таквих казивања стварних повијесних збивања и прорицања. Нема граница злодјелима, које у свом „праведном” гњеву и јарости неће учинити Јахве и његов избрани народ над противницима својим. „Небеса ће се потрести и макнут ће се земља с мјеста”. А њихови ратници: „кога стигну пробост ће га; ког ухвате мачем ће сасјећи; пред очима смрскат ће им дојенчад, опљачкати куће, силовати жене”. „Народи ће бити сажгани у вапно, као посјечено трње што гори у ватри”. А сврха таквог крволочног разрачунавања јест да се сватко врати свом народу” и присили да у „земљу своју побјегне” (Из. 13,13 – 16; 33, 12), тј. да се постигне етнички чиста држава, јер инородци је желе увијек претворити у своју. Како истребљење туђег, непријатељског и бунтовног народа није једноставан и лак посао, дотично се не може обавити на један начин, то ће Јахве дати упуте: „Трећину спали посред гроба огњем... трећину узми и сасијечи мачем око града; трећину баци у вјетар”, тј. у изгнанство, али и на њих ће пустити кугу и дивље звијери (Ез. 5,2 – 17).” (исто; стр. 130)

„Узроковане повијешћу наталоженим међунационалним тешко помирљивим протимбама, које су обртурама ратних збивања усијаване до несношљивости, сва та измјенична погромашка насиља над великим, па и вишемилујунским мноштвом ино-етничког пучанства имала су увијек за циљ неко „konaчно” рјешење: уклањање странака – ако не непријатељски петоклонашког, а оно због нечег повијесно одвојеног и несукладног елемента из етничко-територијалног корпуса властитога националног бића.

Проматране с тог зреништа – а једино се у њему може наћи објашњење непрестана опетовања те повијесне појаве – овакве насилне, па и геноцидне

промјене, какве су извршене и по окончању Другог свјетског рата, доносе увијек двостране послетке. С једне стране, неизбежно продубљују повијесне раздоре, разјарују међунационалну мржњу и потичу осветничке пориве, па са свиме тиме придносе одржавању међународне затегнутости и избијању све нових и нових сукоба. С друге стране, доводе до етничке хомогенизације појединих народа, до већег склада националног састава пучанства и државних граница појединих земаља, па то може имати позитивне учинке на кретања у будућности у смислу смањивања разлога за нова насиља и повода за нове сукобе и међународне потресе.

Послије Другог светског рата, на терет вођа Хитлерове Њемачке и сателитских држава „новог еуропског поретка”, а и против свих припадника њихових наци-фашистичких организација, осим ратних злочина у ужем смислу, те злочина против мира (агресија), стављен је и злочин против човјечности. Тиме је у појам геноцидних злочина, што доводе до потпуног или дјеломичног уништења неке народне, етничке, расне или вјерске скупине, укључен злочин наношења тјелесних страдања али и душевних зала и патњи. (Тако је касније геноцидни злочин квалифициран и од ОУН). То значи да се под злочинима против човјечности, или геноцидним злочинима, осим изравног уништавања (убијања) пучанства или разарања градова и пустошења територија, подразумевају и свако насилно пресељавање становништва, или тјерање на присилни рад, дотично уз тјелесна и таква душевна злостављања као што су присиљавања на промјену националне и вјерске припадности.” (исто; стр 163-164)

„Геноцидна насиља, као свевременска и свецивилизацијска појавност у људском друштву, бивају, ипак, све мања и ограниченија, или дапаче, и готово потпуно нестају у појединим дијеловима свијета, и у одређеним повијесним раздобљима. Ишчезавају тамо гдје су уклоњени узроци њихова избијања и повампирења у међунационалним односима, као што је то случај нпр. на скандинавском и швицарском дијелу еуропског континента. Или тамо и тада, гдје и када нестају разлози, или могућности, међудржавног надметања и навластито освајачко-империјалистичког пресизања, као што се то у ранијој повијести збило на примјеру Енглеске и Француске, а у најновије доба Њемачке и Француске. Увијек тамо и ондје гдје се – престанком угрожености поједине друштвено-етничке заједнице, или нестанком увјета за окориштењем злочина над другом – стварају претпоставке за надвладавање повијесног безумља и за промишљено тражење путева и начина сукладног живота у миру срећеног друштвеног и међународног поретка.” (исто; стр. 167)

„Као што смо већ могли закључити из претходног разматрања, у самим (јудистичким) почецима све наше позније, западне, цивилизације, у оно древно доба кад врхунац повијесно-филозофске људске мисли изражава ријеч библијскога бога Јахве, геноцидно је насиље природна појава, сукладна људско-друштвеној и митолошко-божанској нарави. Оно се не само допушта, већ и препоруча, штовише чак и налаже ријечју свемогућег Јахве, увијек кад је оно сврховито за опстанак или поновну успоставу краљевства изабраног народа, или за одржање и ширење његове једино исправне вјере.” (исто; стр. 172)

„Рат и насиље су чињенице које изазивају моралну nelaгoду и духовне двојбе, из којих, међутим, нема излаза. Јер, премда је божјем науму сврха мир, искуство говори да га сваки народ постиже тек уз претпоставку побједе стечене борбом и насиљем.” (исто; стр. 173)

„Фихте је први еурoпски мислитељ који је суставно и заокружено изложио теорију о народу, као засебном националном бићу и о националној држави. За Фихтеа национални живот представља вјечност на земљи. Нација настаје и опстаје ради испуњења своје метафизичке задаће. Та вјечност објављује се у души народа. Национални дух израз је вјере народа у његову посебну задаћу, а има га само тамо гдје постоји изравна стваралачка снага.

Национални језик је први, али не једини, израз те изворне животне снаге, а држава је средство за осиграње самобитности и опстојности националног бића. Повјесно је знаковито да је Фихте своје схваћање националног домислио у данима катастрофалног слома Пруске, као највеће њемачке државе (1806), да би га изразио на већ споменути начин у часу уздизања њемачког и других еурoпских народа и слома Наполеонова царства. Побјегавши пред Французима у Königsberg, Фихте ће у својој расправи о Макијавелију написати:

„Свака нација жели ону вредноту, која је њој својствена, толико проширити колико јој је могуће, и колико је до ње, она би у себи утјеловила читав људски род, и то на темељу нагона што га је Бог људима усадио, и на којему почива заједница народа, њихово сукобљавање и њихов успон”. Јамачно, сама чињеница да то пише послије пораза, у околностима националне безнадности због тријумфа Наполеона над читавом Еурoпом, упућује на то да је ријеч о дубљој филозофској спознаји, али, дакако, овјеровљеној повијесном збиљом што се збива пред његовим очима. Даље Фихтеове спознаје о томе гласе:

„1. Ако сусјед у теби не види природнога савезника против једне друге, вама обадвојици опасне моћи, он ће увијек бити спреман да се на твој рачун повећа, чим му се пружи прва прилика да то са сигурношћу може учинити. Он то мора учинити, ако је паметан, он се тога не може одрећи, па макар ти био рођени брат.

2. Нипошто није довољно да браниш само своје подручје, већ пази без престанка на све што може утјецати на твој положај, нипошто немој трпјети да се ма што у границама твога утјечаја промијени на твоју штету, не оклијевај ни тренутка, ако у томе можеш нешто промијенити у своју корист; јер буди сугуран да ће други учинити то исто, чим буде могао; ако ти нешто пропустиш, заостат ћеш за њим. Тко не расте, тај губи кад други расту.” (исто; стр. 224-225)

6. Туђманов договор с херцеговачким фрањевцима

Туђманова путовања у Канаду крајем осамдесетих била су од кључног значаја за оно што је уследило.

„Туђманово путовање у Канаду 1987, а затим и 1988. и 1989, имало је, дубински гледано, један једини циљ: успостављање контаката, а онда и конкретних договора и аранжмана, с најјачом и најутјечајнијом заједницом хрватских иселеника на свијету – заједницом херцеговачких фрањеваца (фра-

тара), као и њихових бројних сљедбеника, истомишљеника и сурадника, све редом херцеговачкога подријетла, који су с фратрима били повезани по за-вичајно-интересној и политичкој линији.

Ту је заједницу још педесетих и шездесетих подигнуо на ноге можда нај-важнији херцеговачки фрањевац свих времена, фра Доминик Мандић (1889-1973), „Херцеговачки Ватикан” – како га је у свом часопису „Дрина” с пуним правом називао родоначелник идеје о хрватском помирењу, Вјекослав Макс Лубурић. С Мандићем је Туђман, као повјесничар и као политичар, био су-гласан у четири битне тезе (...)

Како су, с једне стране, херцеговачки фратри били планетарно најјача хрватска заједница, и то с два главна средишта, једним у Широком Бријегу, а другим у Чикагу (Drexel Boulevard 4851), а како је, с друге стране, Фрањо Туђман своју будућу политичку организацију, Хрватску демократску зајед-ницу, такођер замишљао на планетарној разини, са сједиштем у Загребу, „главном граду свих Хрвата” – могло се, у неку руку, и очекивати да ће се они кад-тад спојити и, будући да су у свим битним стварима били политички истомишљеници, свој темељни политички циљ, стварање самосталне хрват-ске државе на Територију, покушати реализирати удруженим снагама.

Пред пут у Канаду, Туђман је имао зацртана три појединачна циља. Пр-ви му је циљ био презентирати своје књиге и остале писане радове (1988. је понио у Канаду и рукопис још необјављене књиге „Беспућа повијесне збиљ-ности”) и тиме проширити свој утјецај међу хрватским иселјеницима у Сје-верној Америци.

Друго, повезати се са својим политичким истомишљеницима и потенци-јалним савезницима на плану заједничке борбе за успоставу самосталне хр-ватске државе. Јер, и Туђману је, једнако као и фратрима, већ 1986. било ја-сно да је Југославији и комунизму одзвонило и да је крајње вријеме за крета-ње у одлучујућу акцију.

И треће, прикупити финансијска средства за тај велики циљ. Не толико још тада колико идућих година, 1988. и 1989, непосредно прије првих послѣ-јератних парламентарних избора.

Мотиви херцеговачко-фратарске заједнице за заједничку сурадњу били су, међутим, још слојевитији и рафиниранији. Њима је, најједноставније ре-чено, требао национални вођа који живи и дјелује у домовини и с којим они, као најјача и најорганизирана снага у хрватској емиграцији, могу оствари-ти своје стратешке политичке интересе. Тада, касних осамдесетих, фратри су се налазили у врло специфичној ситуацији.

У политичком смислу, припадали су редовима најрадикалније хрватске политичке емиграције. У СРХ и СФРЈ таква се емиграција називала ’проу-сташком.’” (исто; стр. 590-591)

„Почетком осамдесетих, заједничким и међусобно координираним на-порима америчких власти, предвођених предсједником САД Роналдом Ре-ганом, и новоизабраног папе Ивана Павла II, у народу познатијег као папе Војтислава, започео је велики свјетски процес рушења атеизма и комунизма у Источној Еуро-пи, која се сматрала највећом тврђавом комунизма на свије-ту. Кренуло се, заправо, у рушење Источног блока. Реган је комунизам про-

гласио највећим непријатељем Америке, а ништа боље мишљење о комунизму није имао ни Војтила.” (исто; стр. 591)

„Наравно да такву сјајну прилику херцеговачки фратри, којима је комунизам био једнако омражен као и Регану и Војтили, нису нити могли нити смјели пропустити. Своје властите политичке интересе ставили су у функцију свјетског процеса рушења комунизма, иза којег су, прагматички повезани, стајали Ватикан и Америка. Као свој темељни политички циљ прогласили су рушење комунизма у Југославији. Управо тако: рушење комунизма у СФРЈ, а не толико (свакако не у првом плану) рушење Југославије као државе. Али да би у тим својим настојањима успјели, требао им је нетко „прави” у домовини, нетко тко ће имати довољно хтијења, снаге и одлучности мобилизирати масе (хрватски народ) унутар саме Хрватске. Јер, без ширења фронте у Хрватској, дијаспора није могла учинити ништа. Избор је пао на Фрању Туђмана, и прије него што је он, почетком липња 1987, први пут слетио у Канаду.

Врло интелигентни и домишљати, с готово невјеројатним талентом за политичку аналитику, па чак и за психоанализу – готово као нека врста специјалне, изванредно добро оспособљене тајне полиције – херцеговачки су фратри изабрали Туђмана за свог стратешког партнера у домовини из, отприлике, шест разлога.

Први је и најважнији био тај што је Туђман по свом карактеру екстремно нарцисоидан човјек. Они су то фантастично добро процијенили. Управо им је такав требао: нетко тко себе сматра „најљепшим”, „најпапетнијим”, „најдалековиднијим” и, опћенито, „најбољим”, нетко тко је у свему „нај”. Само је таква психолошка структура, сматрали су, погодна за стварање мита о самој себи. Наравно, не каквог било мита, него мита вође, мита националног каризматика. Фратри су били увјерени да будући хрватски предсједник мора, осим што је стварна особа, бити и мит. Мит сублимиран у касније врло често коришћеној синтагми „отац домовине”. Дјеломице и ласкањем и подилажењем, за сусретања с њиме у Канади, фратри су га успјели освојити и придобити га за себе. Наравно да се није одуширао.

Друго, као двоструки политички затвореник, Туђман је имао и непоредиву дисидентску тежину, што је такођер био врло важан увјет да би у скорој будућности могао најозбиљније конкурирати за предсједника хрватске државе.

Треће, Туђман је, уза све остало, био и знанственик. Таквим се барем декларирао. Имао је „знанствену”, „теоријску”, „повјесничарску” тежину – слично као и његов праузор, први велики предводник херцеговачко-фратарске заједнице у Америци, фра Доминик Мандић.

Четврто, он је био и генерал. И то баш генерал Југославенске народне армије. Такођер важно за циљеве које је требало остварити. Јер, полазило се од претпоставке да се неки од тих циљева можда неће моћи остварити без ратних операција. Без рата у којем ће судјеловати и ЈНА.

Пето, био је заговорник лубурићевске концепције хрватског помирења. Односно, хрватске помирење – како се он сам изражавао деведесетих, када је постао хрватским предсједником. Фратри су ту концепцију усвојили 1968. (иако су јој се прије тога жестоко одуширали јер им никако није ишло

у главу како би се то они, и зашто, требали помирити с комунистима) и отада је за њих она била закон.

И шесто, Туђман је био заговорник „велике Хрватске”, која је требала настати припајањем територија изван СРХ на којима су претежно живјели Хрвати. Прије свега, наравно, територија у Босни и Херцеговини.

Такав је Туђман био у фратарским очима. А они су у његовим очима били моћна структура која је у себи обједињавала три елемента од изнимно велике важности.

Први је елемент била политика. Фратри су, по дефиницији, црквени људи, али такви црквени људи који имају „урођени” талент за бављење политиком. Политика је била и остала есенцијом њиховога на први поглед само пасторалног дјеловања. Између фратарских политичких циљева и Туђмановога имплицитног политичког програма могао се, касних осамдесетих, ставити знак једнакости.

Други је елемент била црква. Католичка црква, наравно. То је имало особиту тежину због будућих парламентарних избора у Хрватској, који се ни теоријски нису могли добити без изравне подршке цркве. Посредством Хрватских католичких мисија (у значајној мјери повезаних с фратрима), црква је контролирала отприлике 600.000 хрватских иселеника у цијелој свијету.

И трећи је елемент био новац. Бизнис. Херцеговачки су фратри, уза све остало, и вјешти бизнисмени, подузетници који знају како треба завртјети новац. А били су га вољни и дати ономе тко је хтио ићи с њима и тко је заслужио да буде у њихову друштву. А Туђману је новац био потребан. И за изборну кампању и иначе.

Дил што су га херцеговачки фратри (и њихови сљедбеници) и Фрањо Туђман склопили у Канади у раздобљу од 1987. до 1990. састојао се од два темељна императива.

Први је императив био срушити комунизам, тј. социјализам, у Југославији. Било је то у пуном сугласју са свјетским процесом рушења комунизма у Источној Еуроци, што су га заједничким снагама покренули Америка и Ватикан.

Други је императив био срушити саму Југославију. Рушење Југославије, дакле, био је секундаран, што не значи и мање важан циљ. Али примарни је циљ било рушење комунизма. Наравно, полазило се од тога да ће пропаћу комунизма сама од себе пропасти и Југославија.

Фратри су знали да ће након рушења комунизма (социјализма) у Југославији, дакле и у Хрватској, поновно бити успостављен капитализам и да ће у новој, самосталној хрватској држави започети процес тзв. транзиције. Њихова је амбиција била да они буду ти који ће тим процесом управљати – херцеговачко-фрањевачка заједница у најширем смислу ријечи, са цјелокупном својом мрежом и сорадницима, регрутиранима по завичајном принципу. И Туђман је на то морао пристати, морао им је дати ријеч да ће они имати доминантан утјецај на долазећи процес транзиције у будућој, осамостаљеној РХ”. (исто; стр. 592-593)

„Када је Туђман први пут ишао у Канаду, 1987, имао је чак три домаћина (...)

Но, онај стварни, стратешки, али и „конспиративни” домаћин били су хрватски исељеници подријетлом из западне Херцеговине, који су били директно повезани с херцеговачким фратрима или су и сами припадали тој фрањевачкој заједници. У првоме реду – Анте Белџо, Гојко Шушак, фра Љубо Красић и други.

Када је Туђман слетио у Канаду, ти су му људи били додијелени као „сјене”! Једва су га дочекали. Нестрпљиво су ишчекивали дан када ће га моћи видјети и уживо. Толико су знали о њему – а опет, сасвим је друго и физички бити с њим.

О њиховим сусретима и разговорима с Туђманом није се, међутим, знало ништа. Ни тада, осамдесетих, ни много касније. Тако су моја открића у фељтону о „норвалској Хрватској”, што сам га у 13 наставака објављивао у „Глобусу” од 26. студенога 1999. до 18. вељаче 2000. (предсједник Туђман умро је баш када је тај серијал излазио) зазвучала као нешто готово невјеројатно. Наравно, не без разлога.

Херцеговачки су фратри као створени за конспиративно дјеловање, односно за такво дјеловање које је много више у позадини, а готово никада у првом плану. У томе је особито вјешт био фра Љубо Красић, који је поткрај осамдесетих преузео најзначајније фрањевачко средиште у Канади, Хрватски друштвено-културни центар у Норвалу, смјештен на повећој фарми четрдесетак километара далеко од Торонта. Красић и остали нису се много хвалили контактима остваренима с Туђманом. Нису се тиме уопће хвалили. Дапаче, нису о томе никоме ништа ни говорили.

А Чалдаревић с једне и Сопта с друге стране хвалили су се на сав глас да су баш они довели Туђмана у Канаду. Чалдаревић је о томе много причао, а Сопта, прије свега, писао. Неколико љетних бројева гласила ХНО-а у Канади, „Отпора”, било је посвећено Туђмановој турнеји по тој земљи. „Отпор” је објавио интегралне текстове оба велика Туђманова предавања у Торонту (оно друго било је у свеучилишној дворани у The Ontario Institute for Studies in Education), а објављене су и бројне аутентичне фотографије, чак и на насловницама „Отпора”... С друге стране, канадски су Херцеговци – припадници „норвалске скупине”, како сам их назвао у свом серијалу у „Глобусу” – шутјели и с Туђманом направили посао.

Толико, синтетски, о позадини и бити Туђманова посјета Канади 1987, али и каснијих година. Сада можемо пријећи на хронологију.

Гледано из данашње временске перспективе, 1987. догодиле су се, за Хрватску, али и ширу регију, три изнимно крупне ствари, три изнимно важна догађаја. Сваки се од њих догодио неовисно о остала два, но сва три ипак чине, када их ставимо један покрај другог, једну логички повезану цјелину.

Почетком липња 1987. Туђман је отпутовао у Канаду.” (исто; стр. 594-595)

„Нигдје није писало да су га они тамо чекали. Они, „норваловци”. А оно мало наших исељеника у Канади, који су случајно нешто о томе начули, нису то уопште сматрали нечим важним. Тада, 1987. Један од њих био је Драгутин Хлад, човјек који је на сјеверноамеричком континенту успио направити врло респектабилну знанствену каријеру – почео је као најобичнији чистач, а завршио као reactor physics scientist у Ontario Hydro у Торонту, канадском еквиваленту Хрватске електропривреде. У прољеће 1987, највјеројат-

није у травњу или свибњу, он се, на фестивалу хрватскога фолклора у Win-
nipeg, састао с једним од најближих сурадника фра Љубе Красића, Антом
Белом. Отприје су се познавали јер су обојица писали за „Заједничар”, гла-
сило Хрватске братске заједнице. Бело му је том пригодом приопћио нешто
у што он, неоптерећен далекосежним политичким комбинаторикама, није
могао повјеровати.

– Ја сам на тај фестивал – рекао ми је Хлад – дошао са својом кћери, а
Бело са својом групом. У склопу манифестације била је приређена и вече-
ра. У једноме тренутку Бело ми рече: „Драго, ајмо мало ван!” Дао ми је знак
да ми има нешто важно рећи. Мислио сам да то има везе с нашим писањем
у „Заједничару”. Невољко сам изашао из дворане, јер је вани било јако хлад-
но. Када смо изашли, почео ми је говорити како ће Хрватска изгледати за
неколико година: да више неће бити Југославије, да ће се распасти и да ће на-
стати неовисна хрватска држава.

Мени је то, морам признати, звучало глупо. Било ми је, с једне стране,
хладно, а с друге сам имао дојам да Бело трабуња. Мислио сам да ће кому-
низам трајати још милијун година и да блебеће без везе. Али он је и даље вр-
тио своју причу. Хтио сам се што прије вратити у дворану. Онда ми рече:
„Ево, имамо и тога комунистичког генерала, а нама управо треба комуни-
стички генерал!” Уједно га је и именовао, рекавши да је то Туђман. Хтио је
рећи да човјек попут Туђмана треба будућој неовисној хрватској држави као
камуфлажа. Јер, не могу усташе тек тако доћи и преузети државу, него се
треба наметнути нетко, нетко ко је био комунистички генерал, тко би био
прихватљив и војсци, и Србима, и самим комунистима. А опет, мора имати
националистичку легитимацију, што код Туђмана није било спорно јер је
двапут био у затвору. Можда би ми Бело рекао још нешто да мени доиста
већ није постало прехладно па сам се покупио натраг у дворану. Кратко сам
му рекао: „Идем унутра!” Знате, кад вани вјетар пухне са Сјеверног пола, он-
да вам се баш не шетка улицом у капутићу! А било је то, кажем, поткрај
травња или почетком свибња 1987, мјесец или два прије првога Туђмановог
доласка у Торонто!

Анте Бело био је човјек скромних интелектуалних домета (...)

Бело је рођен у Черину, опћина Читлук, у западној Херцеговини. По-
пут големе већине осталих политички активних Херцеговаца у иселјени-
штву, и он је у својим тинејџерским годинама полазио надалеко познату
Фрањевачку класичну гимназију у Широком Бријегу, у којој је прије Друго-
га свјетског рата директоровао „отац” свих херцеговачких фратора, фра До-
миник Мандић. У Канади је живио у Sudburyју, главном граду сјеверног ди-
јела канадске покрајине Онтарио.

Много утјецајнија и продорнија личност међу Херцеговцима на сјевер-
ноамеричкоме континенту био је фра Љубо Красић, фратар мостарске фра-
њевачке провинције који је, након што је емигрирао из Херцеговине, најпри-
је мисионарски дјеловао у западној Еуропи, а онда је отишао у Чикаго, у „чи-
кашко царство фратора” на Drexel Boulevardu 4851, одакле се, пак, поткрај
осамдесетих, преселио у Норвал. У политичком и организацијском смислу,
Красић је био „шеф” и Белџи, и Шушку, и многим другим политички анга-
жираним Херцеговцима у Канади. Ипак, ни о њему ми Geoheli у свом писму

није писао најпохвалније. За њега је навео да „је вриједан фратар, али дефинитивно неспособан имати икакву визију, а камоли реализацију слободне независне Хрватске”.

Колико је то тачно – тешко је рећи. У сваком случају, ни до данас није довољно разјашњено тко је, заправо, међу херцеговачким фратрима вукао оне главне konce и тко је особно стајао (један или неколико њих) иза стратешког повезивања с Фрањом Туђманом. Ту загонетку, унаточ свим настојањима, нису успјеле одгонетнути ни хрватске обавјештајне службе, које су се касних осамдесетих сустванно бавиле Туђмановим везама с Канадом. И њима је остало нејасно је ли, прије свега у стратешком, а онда и оперативном смислу, важнији центар био Широки Бријег, дакле домовина, или ипак дијаспора – Чикаго у Сједињеним Државама, односно Норвал и Sudbury у Канади. Године 2000. имао сам прилику упознати брата фра Љубе Красића, фра Петра Красића, којега сам посјетио у његову самостану у Масној Луци, испод Вран планине, недалеко од Томиславграда. Оставио је на мене снажан дојам, особито амбијент (кућа) у којој је живио. Самостан је био препун најсофистициранијих електроничких уређаја, којима је Красић с лакоћом хватао телефонске и радиовезе с цијелим свијетом. Учинио ми се као човјек који на властитом длану има цијели свемир, иако на први поглед живи усамљеничким, испосничким животом, изван сваког додира с цивилизацијом.” (исто; стр. 596-597)

Са фра Зовком смо имали прилику да се сретнемо у претходном поглављу, у ситуацији када је оптужен за сексуално злостављање. Е, тај сексуални манијак је врло моћна и утицајна особа.

„Оно у што можемо бити сигурни јест да је најјачи фрањевац на Широком Бријегу још од раних осамдесетих фра Јозо Зовко (он је, уза све остало, „створио” Међугорје), док су се у САД-у и Канади много више од осталих истицали фра Младен Чувало, фра Винко Дионизије Ласић, фра Берто Драгичевић и, као најмлађи међу свима њима, фра Љубо Красић. Сву четворицу можемо сматрати насљедницима главног утемељитеља њихове заједнице (иако је она постојала и прије његова доласка у САД), фра Доминика Мандића.

Кад је о фра Младену Чувалу ријеч, њега хрватски кроничари из Канаде и службено сматрају утемељитељем Хрватскога друштвено-културног центра у Норвалу.

Норвал је, прије свега, метафора за херцеговачко-фратарски продор у Канади. Прије Норвала, фратри су на сјеверноамеричком континенту имали под контролом „само” Чикаго (а преко њега, наравно, и већи дио Америке). Мислим, наравно, на херцеговачке иселјенике који тамо живе. Да би се „размахали” и у Канади, требао им је јак центар попут куће св. Анте у Чикагу, и у ширим размјерима познате као „чикашко царство фратара”. Како нису могли доћи до изражаја у Торонту, у којем су црквену власт држали дијецезанци, предвођени Драгутином Камбером, а онда и његовим насљедником Јосипом Ђураном (оба та свећеника фратре напосто нису могли смислити), као одлична база за освајање позиција најприје у покрајини Онтарио, а онда и цијелој Канади, послужио им је Норвал.

Норвал се од Торонта, главнога града Јужног Онтарија, налази четрдесетак километара сјеверније. У изворном смислу, то је пространо имање, величине око 10 јутара, с коњушницама (стајама). Купљен је од непознатог канадског власника 1977, новцем Хрватског фонда, што су га годинама прикупљали канадски Хрвати. Тај је фонд по нарави и сврси био врло сличан фонду Хрватске братске заједнице у САД. Дакле, нека врста „касе узајамне помоћи“ за потребе хрватских исељеника у Канади.

Када је у другој половини седамдесетих у Канади дошло до велике девалвације, одлучено је да се дио тог новца претвори у некретнине, како би му се сачувао барем дио вриједности. Тако је купљено и имање у Норвалу. Сматра се да је на ту идеју дошао трговац некретнинама из Торонта Иван Џеба. Након купње Норвала, поставило се питање коме ће се он дати на управљање. Врло је вјеројатно да су Хрватски фонд значајним дијелом контролирали Херцеговци, јер се Норвал на крају нашао у њиховим рукама. Продан им је за врло мали новац, практички за долар. Образложење за такву одлуку било је да је Норвал и након те трансакције остао, заправо, у власништву домаћих људи, тј. Хрвата.” (исто; стр. 597-598)

„Службени утемељитељ Хрватског друштвено-културног центра у Норвалу, фра Младен Чувало, био је врло протурјечан човјек. Након драматичне отмице TWA-ова зракоплова у Сједињеним Државама, 20. рујна 1976, америчка је полиција посумњала да је управо он био тај „генијални“ мозак који је стајао иза тога потхвата. У то вријеме, у другој половини седамдесетих, терористичке су акције биле изнимно популарно средство борбе најекстремнијег дијела хрватске политичке емиграције у САД. А Чувало није био било тко. Управљао је фрањевачком Жупом св. Ђирила и Метода у 42. улици на Менхетну. Његов помоћник у тој жупи био је фра Шимун Шито Ћорић. Сумње америчких полицајаца да је управо он идејно осмислио отмицу америчког зракоплова код многих су Хрвата изазвале невјерицу.” (исто; стр. 598-599)

„Заједно с фра Младеном Чувалом, Хрватски друштвено-културни центар у Норвалу подизала су још двојица врло значајних фратора – фра Винко Дионизије Ласић и фра Берто Драгичевић. Ласић је прошао идентичан животни пут као и сви остали херцеговачки фрањевци у емиграцији: рођен је у околици Широког Бријега (у селу Узарићи), школовао се у Фрањевачкој класичној гимназији на Широком Бријегу, а након бијега из Југославије (1945) дјеловао је најприје у Западној Еуроци (Италија), одакле је отишао на сјеверноамерички континент (Чикаго, а затим Норвал). Ласићева је специфичност била у томе што је у раздобљу од 1943. до 1945. био одгојитељем фрањевачких богослова у Независној Држави Хрватској.

У Норвалу је фра Винко Дионизије Ласић боравио од 1980. до 1984. и за то вријеме уређивао „Глас Хрватскога друштвено-културног центра (Хрватска баштина)”. У много дужем периоду, од 1970. до 1995, водио је утјецајну издавачку кућу херцеговачких фратора у дијаспори „Заједница издања Рањени лабуд”. Скраћено – ЗИРАЛ. У другом наставку свог серијала у „Глобусу” о Гојку Шушку и „норвалској скупини”, у броју од 3. просинца 1999, објавио сам фотографију снимљену, највјеројатније 1988, у Шушкову дому у

Отави, на којој заједно сједе Шушак, фра Винко Дионизије Ласић те хрватски књижевници Недјељко Фабрио и Томислав Ладан.

По многим казивањима, међу норвалским је фратрима осамдесетих година долазило до разних сукобљавања и гложења, потакнутих међусобном борбом за превласт, из којих је као супериорни побједник испливао, чини се, далеко највећи „кликераш” међу свима њима, фра Љубо Красић, који је непосредно прије свог доласка у Норвал „столовао” у фратарском средишту у Sudburyју, у Сјеверном Онтарију.

И Красићева се животна путања поклапа с путањама осталих фратара на сјеверноамеричком тлу: Широки Бријег – Западна Еуропа (Борис Маруна видио га је 1975. у Лозани, Швицарска) – Чикаго – Sudbury – Норвал. У Sudburyју је Красић 1981, заједно с фра Бертом Драгичевићем, Гојком Шушком, Антом Бељом и др Винком Грубишићем, утемељио ХИШАК – Хрватске исељеничке школе Америке, Канаде и Аустралије. Ријеч је о врло широко разгранатом суставу допунских школа (њих око 120) за промицање хрватског језика, културе и фолклора, који су, као националну институцију културно-образовног карактера, финансирале све три државе у којима је дјеловао (САД, Канада и Аустралија), и то из дијела прорачуна намијењеног етничким мањинама и странцима. Но ипак, иако је формално служио за учење или усавршавање хрватског језика исељеничке дјеце и одраслих, ХИШАК је примарно био политичка организација. Ђиро Грубишић, млађи брат једног од његових утемељитеља, др. Винка Грубишића, описао ми га је као претечу Туђманове Хрватске демократске заједнице.

Оно што је Хрватски друштвено-културни центар у Норвалу био у Јужном Онтарију, то је ХИШАК, са сједиштем у Sudburyју, био у Сјеверном Онтарију – значајна полуга херцеговачких фратара и њихове сурадничке мреже, која је служила остваривању њихових политичких и других интереса. Чињеница да је фра Љубо Красић био на челу и једног и другог сједишта, најприје ХИШАК-а у Sudburyју, а затим жупе у Норвалу, довољно говори о његовој изванредној важности и утјецају у читавој херцеговачко-фрањевачкој заједници у Канади. Главна је ХИШАК-ова задаћа била одржавање комуникације између херцеговачких фратара у Канади и њихових центара у Хрватској, односно западној Херцеговини. Од 1983. ХИШАК-ов је повјереник за Хрватску био Ђиро Грубишић, чији се пункт налазио у новозагребачком насељу Слобоштина. Како су људи који су управљали ХИШАК-ом, по најприје сам фра Љубо Красић, били и врло спретни подузетници и бизнисмени, та је институција функционирала и као прилично рентабилно подuzeће. Они критичнији или злонамјернији – примјерице Јосип Манолић – називали су га „малом шверцерском организацијом”.

Предност је ХИШАК-а била у томе што је дјеловао као потпуно легална организација (уживао је заштиту канадских, америчких и аустралских власти, јер су га фратри вјешто уклопили у њихов сустав) и што се у њему вртио релативно велик новац – управо захваљујући константном приљеву средстава из прорачуна тих земаља. Својом је „рентабилношћу”, али и политичким утјецајем, настојао конкурирати Хрватској братској заједници, коју су 1894. утемељили хрватски исељеници у САД. Иако је фра Љубо Красић био главним *spiritus movensom* те удруге, врло се ријетко појављивао у пр-

вом плану. Више је волио вући конце из позадине, као нека врста сиве еми-
ненције, а у прве је редове гурао своје најближе сураднике – Шушка, Бељо и
Грубишића.

Неке методе функционирања ХИШАК-а подсећале су донекле на ма-
фију, али с једном битном разликом: док је мафија по дефиницији илегална
организација, ХИШАК се показао успјешном формулом за илегално дјело-
вање унутар једне, по свим параметрима посве легалне структуре.

У септембру 1984, ХИШАК-овци, предвођени Красићем, организирали су
Први међународни семинар хрватског језика и фолклора, на којем је судје-
ловало око 200 хрватских учитеља из исељеништва. Семинар је одржан на
Свеучилишту Laurentian и на Свеучилишту у Sudburyју. Најзначајнији је до-
гађај на том скупу било усвајање Изјаве о имену и стању хрватскога језика,
својеврсне канадске иначе загревачке Декларације о називу и положају
хрватског књижевног језика из 1967. Први потписник Изјаве био је Анте Бе-
љо, који је живио у Sudburyју. Други је потписник фра Љубо Красић, тако-
ђер из Sudburyја. Трећа је потписница Неда Сладојевић, исто тако из Sud-
buryја, која је у извјештају са семинара сврстана у „вриједну студентску мла-
деж”. Као одличну познавателницу четири свјетска језика, Туђман је деведе-
сетих запослио у свом Предсједничком уреду као преводитељицу.

Четврти потписник Изјаве био је Гојко Шушак (Ottawa), а пети језико-
словац и књижевник др Винко Грубишић (Sudbury).

У извјештају с тога скупа напомиње се да „заслуге за тако добро орга-
низиран семинар иду првенствено Хрватима Sudburyја, посебно познатом
тиму Бељо–Грубишић–Красић”. У истоме извјештају, Красић се наводи као
генерални тајник ХИШАК-а, а Бељо као „благајник Хрватских школа Ка-
наде”.

Идуће године, 1985, у хрватској цркви у Mississaugaи одржана је конститу-
ирајућа сједница Иницијативног одбора за оснивање Катедре хрватског је-
зика и културе – поновно у режији ХИШАК-овца фра Љубе Красића. Но,
иако је и у тој пригоди он био главни, за предсједника Катедре предложио је
тада готово посве анонимнога Гојка Шушка, који се у Отави, уз свој поли-
тички ангажман, бавио углавном угоститељством (неко је вријеме држао
пштерију у једном од предграђа Отаве).

Везе између Красића и Шушка поступно су постајале све чвршће. Када
је Красић преузео центар у Норвалу, и Шушак је тамо почео редовито дола-
зити. Красић, Бељо, Шушак и Грубишић међу хрватским су исељеницима у
Канади врло брзо препознати као нераздвојна екипа. О њима се говорило и
писало као о „тиму”, „четворки”, „квартету”... Ујединило их је њихово зајед-
ничко политичко дјеловање, иако су по својим звањима или занимањима би-
ли посве различити, готово неспојиви. Красић је био фратар, Грубишић је-
зикословац и књижевник, Бељо електромеханичар (радио је и као портир у
ХСС-ову дому у Sudburyју), а Шушак угоститељ.

Процењујући значај и улогу фра Љубе Красића у тој необичној екипи,
Јакша Кушан називао га је „кингмакером”, Драгутин Хлад „правим ше-
фом”, Јосип Манолић „организатором и духовним вођом те скупине”, а
Мартин Шпегел (који га је 1993. и особно упознао, у Норвалу) – „комесаром
и егзекутором међу фратрима”.

Није ми познато је ли се и с ким од те четворице Туђман познавао и прије свог доласка у Канаду 1987. Ђиро Грубишић (један од утемељитеља Хрватске демократске заједнице, деведесетих генерални конзул РХ у Федерацији БиХ) рекао ми је да је с његовим братом Винком Грубишићем и Бељом и прије био у контакту (није ми рекао гдје и када), док је само Шушка упознао у Канади. Но, други су ми то порекли. Евентуално се, казали су ми, могао раније сусрести само с др Грубишићем, и то у Западној Еуропи поткрај седамдесетих, када је на неколико дана избивао изван СФРЈ. Грубишић се тада налазио у Швицарској и Њемачкој, гдје је Винко Николић организовао своје 'хрватске разговоре о слободи'." (исто; стр. 598-601)

„У сијечњу 1987, само неколико мјесеци прије Туђманова првог доласка у Канаду, Антон Кикаш (један од водећих хрватских подузетника у Канади) је у торонтском хотелу „Тријумф” организовао велики банкет чија је сврха била прикупљање новца за можда најамбициознији пројект ХИШАК-а за читавага његовог постојања – Закладу за хрватске студије, која се требала бринути за оснивање катедри хрватског језика и културе на канадским свеучилиштима.

Банкет је успио изнад свих очекивања јер је прикупљено 500.000 канадских долара. Красић и екипа имали су разлога бити захвални Кикашу и његовим пријатељима подузетницима. Само је Здункић из свог џепа издвојио 50.000 долара, тј. десетину укупно прикупљених средстава.

Иначе ће Здункић двије године послје (1989) постати првим предсједником торонтскога огранка Туђманова ХДЗ-а. Заједно са Шушком и Бељом, и он ће, у вељачи 1990, бити судиоником спектакуларнога Првог опћег сабора ХДЗ-а, одржаног у препуној загребачкој Концертној дворани „Ватрослав Лисински.” (исто; стр. 602-603)

„Почетком деведесетих, када је почињао хрватско-српски рат, Кикаш је био главним актером велике афере шверца оружја из источних земаља, за потребе растуће Хрватске војске. Због кршења ембарга на куповину оружја, што га је Хрватској прописала међународна заједница, Кикашев је проказани транспорт присилно морао слетјети на загребачки аеродром, док је сам Кикаш био ухићен. Цијелу је ту операцију око шверца оружја Кикаш претходно био договорио с Гојком Шушком. Шушак га је касније, изван састава који је функционирао у Хрватској (изван, дакле, организације МУП-а, СЗУП-а и правосудних институција), размијенио за тридесетак припадника скупине „Лабрадор”, за које је постојала повећа документација о њиховој судбини с КОС-ом.” (исто; стр. 603)

Худелист помиње Туђманово гостовање 1987. године у „жупној дворани” у Торонту. Након Туђмановог излагања, свештеник Ђуран га је угостио у свом жупном стану. Худелист преноси њихов разговор у целини, а ми издвајамо један део тог разговора.

„На то му је Туђман, по његову (Ђурановом) сјећању, „објаснио неке ствари”: да Тито никад није био у Јасеновцу управо зато што се није слагао с преувеличаним цифрама о хрватским злочинима у том логору; да је у СРХ српска „Просвјета” седамдесетих година била укинута, док је Матица хрватска наставила барем вегетирати; да се намјерно није инвестирало у крајеве у Хрватској у којима претежно живе Срби, управо зато да би се Срби из тих подручја у што већем броју и што прије исељавали, итд.” (исто; стр. 608)

7. Фратри и Туђман спроводили Лубурићев програм свехрватског помирења и утврђивања границе на Дрини

Худелист објашњава да су Лубурићеву концепцију о хрватском помирењу прихватили и Туђман и фрањевци, јер је представљала најефикаснији начин за стварање самосталне и проширене Хрватске.

„Једно је сигурно: полазна или нулта точка, заправо реална политичка платформа, у свим тим кључним разговорима, између будућег хрватског председника Фрање Туђмана и његових канадских партнера, била је идеја о тзв. хрватском помирењу – једна врло одређена и препознатљива политичка концепција по којој су двије фронтално сукобљене стране унутар хрватског народа у Другоме свјетском рату, усташе и партизани (комунисти), требали једни другима пружити руку и, 45 година након рата, заборавити на све своје идеолошке разлике, подјеле и антагонизме из прошлости. Била је то подједнако позиција Фрање Туђмана, и прије његовога првог доласка у Канаду 1987, и позиција херцеговачких фратора.

И један (Туђман) и други (фратри) вјеровали су у свехрватско помирење, у супротном се никада не би ни нашли заједно. То је била спона која их је најчвршће повезивала прије него што су се међусобно упознали и кренули у пријеломне разговоре и договоре. Но, та идеја, о хрватској помирби, није била њихов изум. Ни Туђманов ни фратарски. Она је створена много раније, а њезин је прави родоначелник, још раних шездесетих, некадашњи усташки пуковник и домобрански генерал Вјекослав Макс Лубурић. И Туђман и фратри су ту Лубурићеву идеју, као штафетну палицу, од њега само преузели. Туђман у Загребу, најприје као повјесничар, тијekom своје дугогодишње политичке преобразбе, а фратри у Чикагу, касних шездесетих, и то тек након што су јој се, сматрајући је испрва неприхватљивом за свој идеолошки свјетоназор, дуже времена одлучно супротстављали.

Туђман је Лубурићев науку усвојио изравно, помно читајући Лубурићеве текстове објављиване у часопису „Дрина”. А фратри су његов програм прихватили захваљујући оштроумности свог „вође”, фра Доминика Мандића, који је први у фратарској заједници увидио да је Лубурићева концепција помирења најдјелотворнија формула за остварење највећег сна свих Херцеговаца – стварања самосталне и „проширене” хрватске државе, на Територију. То јест, све до Дрине.

Како је Вјекослав Макс Лубурић, уз Туђмана и фратре, апсолутно једна од средишњих личности у цијелој овој приповијести, потребно је и о њему рећи нешто више. Како о њему саме, тако и о развоју и ширењу његове идеје о хрватском помирењу.

У приручном лексикону „Тко је тко у НДХ: Хрватска 1941–1945.”, о Лубурићу, уз остало, пише:

„Лубурић, Вјекослав, генерал и усташки пуковник (Хумац крај Љубушког, 6. III 1914. – Сarcagente, Шпањолска, 20. IV 1969). Познат под надимком Макс. (...) Год. 1931. приступа усташком покрету. (...)

У српњу (1941, оп. а) именован је водитељем УНС-ова Уреда III (Усташке обране) чија је функција била организација логора, управа и осигурање. У коловозу је основао логор Јасеновац. Поткрај рујна 1941. био је гост Ге-

стапоа у Њемачкој, гдје се упознао с организацијом концентрацијских логора. Након повратка организира логоре у НДХ по њемачком узору, те они постају синоним усташке владавине, а В. Лубурић, као њихов заповједник, најпознатији и најозлоглашенији представник усташког терора; у тим је логорима убијено на десетке тисућа људи. (...)

Поновно се јавно показује поткрај коловоза 1944, када А. Павелић почиње удар против М. Лорковића и А. Вокића. Задужен је да бдије над њима и осталим ухићеницима. (И данас је двојбено је ли наредио убојства М. Лорковића, А. Вокића и других заточеника у Лепоглави) Од листопада 1944. има чин усташког пуковника. (...)

У прољеће 1945, при реорганизацији оружаних снага, постављен је за заповједника Усташког збора са сједиштем у Сиску, а у травњу 1945. добива и чин домобранскога генерала. Сматра да се Загреб не смије напустити, него да га треба бранити, што А. Павелић одбија. (...)

Тада се (у студеноме 1945, оп. а) илегално пребацује у Маџарску, поткрај 1946. у Аустрију, па у Италију и потом у Француску. (...) Под именом *Michilian Soldo* пребацује се у Шпањолску, гдје је накратко затворен, али и пуштен. (...) Сурађује неко вријеме с Павелићем, али му 1955. отказује послушност. Искључен из усташког покрета, оснива Друштво пријатеља Дрине, а потом Хрватски народни отпор. Сели се у *Caragente*, отвара тискарну, издаје листове, пише. (Текстове је потписивао као Бојник Диздар и Генерал Дрињанин) Године 1967. у Лубурићевој се тискари запошљава Илија Станић, који га убија као плаћеник југославенске службе сигурности. Посљедњих година живота залагао се за помирење хрватских политичких снага у иноземству и земљи.”

Станић је Лубурића (иначе свог рођеног кума) убио 20. травња 1969 (...)

Исте године, дапаче у истоме мјесецу када је Лубурић убијен, у Канаду је стигао херцеговачки емигрант Гојко Шушак, који је претходне године, 1968, побјегао из СФРЈ скрасивши се привремено у Аустрији.

Своју својеврсну катарзу – можда више катарзу под наводницима, тј. у ширим границама својих старих, већ отприје формираних политичких увјерења и стајалишта – Лубурић је први пут најавио у интервјуу Кушановој „Новој Хрватској”, бр. 3 – 4 из 1960, у којем је, за оно вријеме, изненађујуће отворено признао да су у усташком покрету у раздобљу НДХ почињене одређене погрешке и да се он, као војнички заповједник, осјећа за њих суодговорним.

Уз остало, изјавио је: „За вријеме рата био сам на највишим положајима и ја се као војнички заповједник осјећам суодговорним за сва своја дјела. Но, колико су та дјела била добра или зла, неће судити комунисти нити српски шовинисти, него Хрвати. Хрватски је народ једини позван у својој држави судити свима нама, који смо се борили и гријешили, као и онима, који су гријешили не борећи се или борећи се против своје домовине. (...) Хрватски народ треба мира, реда и правде, јер је много патио, а сви смо ми понегдје гријешили и особно се осјећам и одговорним, па и кривим за много тога.”

Лубурић је уједно истакнуо да је свјестан тога „да су потребне промјене у Усташком покрету”, а као једну од најважнијих споменуо је потребу да „будућа хрватска војска” више не буде усташка (у идеолошком смислу) него оп-

ћенационална, тј. свехрватска, што је већ тада подразумијевало идеју о националном помирењу, иако је он у том интервјуу још није јасно обликовао.

На крају је још рекао: „Будућа хрватска војска мора имати тај усташки дух, али мора бити само и једино хрватска и не смије бити контролирана нити носити обиљежја било које старе или страначке групације. (...) Само добар усташа може принијети ту жртву за Хрватску, која не може бити усташка у ближој будућности.”

Те исте, 1960, године, фасциниран великом прославом 10. травња у Торонту, на којој су судјеловали Хрвати „свих политичких боја и генерација”, Лубурић је за торонтски „Глас домовине” (бр. 4 од српња 1960) написао чланак „Не, нисте сви криви”, у којем је изложио готово идентичне тезе као и у интервјуу „Новој Хрватској”. Написао је да је „усташа за мене особно сваки Хрват, који хоће своју државу”, односно да је „усташа и онда ако се и не сматра усташом и ако и не носи усташко име” Јер, „стари и млади, мушко и женско, све класе и сви сталежи, све покрајине у борби за хрватску државу, то је народно усташтво. То је хрватска демократија, то је хрватска будућност.”

Тиме је стари и помало већ отрцани израз „усташтво” Лубурић, заправо, дезидеологизирао и „ахисторизирао”, те га је свео на фундаментално револуционарно хрватство које обухваћа све и свакога тко је спреман силом рушити Југославију и борити се за потпуно слободну и самосталну хрватску државу (наравно, до Дрине). Признао је, до одређене границе, погрешке, заблуде и пропусте старих, „правих” усташа, али и јасно дао на знање да том „усташком хипотеком” не смију бити оптерећене нове генерације Хрвата, које ће бити усташке само по свом „усташком духу”, односно по „хрватском борбеном стијегу и борбеној усташкој баштини”, али не и по (антикомунистичкој) идеологији коју су заступале „ортодоксне” усташе, предвођене Павелићем.

„Ми смо”, поентирао је Лубурић свој чланак у „Гласу Домовине”, „генерација Десетог травња, поправљали и у крви опрали срамоту стварања југославенске државе, као што су Супило, Трумбић и другови својом жртвом опрали траг илирства, а на вама је (мислио је на Хрвате у дијаспори, оп. а) да довршите дјело и да жртвом пред народом и свијетом оперете наше заблуде. То можете постићи ако будете од нас наслиједили борбеност, поштење, витештво, спремност на жртву, али исправили погрешке, које смо починили, па и гријехе, које смо у борби на себе преузели.”

Година 1960, међутим, била је за Лубурића и његов политички рад у емиграцији важна по још нечему. У сијечњу те године у дијаспори је одржан низ састанака „делегата и представника разних организација Хрватскога народног отпора”, револуционарне политичке организације коју је Лубурић утемељио још 1955, након разлаза с Павелићем. На тим је скуповима усвојена „Декларација о темељним начелима и дужностима хрватских бораца за ослобођење Хрватске”. Тај документ од прворазредне важности, представљен као „политички програм покрета за ослобођење Хрватске”, Лубурић је објавио 1961. у првом броју нове серије свог војног часописа „Дрина”, што га је уређивао и тискао у Шпањолској.

Од 12 „темељних начела” „Декларације”, најважнија су следећа: 1, 4, 10. и 11.

По првоме „темељном начелу”, „цјелокупни хрватски народ тражи успоставу слободне демократске републике Хрватске, те исту сматра питањем својег животног опстанка”.

По другоме начелу, „хрватски народ тражи, да држава Хрватска обухвати цјелокупно хрватско повијесно и етничко подручје”. У образложењу тога начела каже се да „хрватско повијесно и етничко подручје обухваћа ове хрватске покрајине: тзв. Банску Хрватску са Међимурјем, Славонију са Сријемом и дијелом Бачке и Барање, Далмацију, Истру те цијелу Босну, Херцеговину и Новопазарски санџак”.

По 10. „темељном начелу” Лубурићеве „Декларације”, „хрватски народ стоји на становишту да онда, када мирним путем није могуће туђинску и наметнуту му власт уклонити, те своју слободу и своја права у властитој земљи постићи – има природно право остварити своју слободу те свој народни и демократски програм путем борбе цјелокупног народа”.

Тиме се Хрватски народни отпор одлучио за револуционарне методе политичког дјеловања, односно – како је то Лубурић једном другом пригодом истакнуо – за „хрватску револуцију”, у којој „има мјеста сваком Хрвату, који је вољан дати свој живот за слободу Хрватске, али не за овај или онај политички режим или идеологију”.

Послиједњу, „неидеологијску”, „надидеологијску” или „антиидеологијску” компоненту Лубурићева програма дефинира 11. „темељно начело” „Декларације”, по којем је „носилац хрватске народне борбе цијели народ, без обзира на странке, којима он припада”. У образложењу тога начела пише: „Када се ради о борби за остварење политичког програма цијелога народа, а не о борби за остварење програма поједине странке, политички је програм свих националних странака исти и заједнички, па је зато сав хрватски народ, а не тек једна странка, носилац хрватске ослободилачке борбе.”

Евидентно је да је идеја о Хрватској демократској заједници, коју је Фрањо Туђман основао 1989, изникнула управо из 11. „темељног начела” Лубурићеве „Декларације о темељним начелима и дужностима хрватских бораца за ослобођење Хрватске” из 1961. Туђман је ХДЗ такођер представљао као опћенационални (свехрватски) покрет, тј. као „средишњу” или „стожерну” политичку организацију хрватског народа у домовини и дијаспори, ослобођену „свих регионалних, страначких и идеолошких ограничености, искључивости и заслијепљене задртости” (како је, надахнут Лубурићем, још 1971. писао у часопису „Дубровник”), а не као тек једну од многобројних политичких странака, савеза и удруга на хрватској политичкој сцени.

Једнако је тако и Хрватска војска (као војска осамостаљене Републике Хрватске) 1991. у знатној мјери створена по Лубурићевим напутцима истакнутима у његову интервјуу „Новој Хрватској” из 1960.

Идеју о хрватском помирењу Лубурић је први пут у конзистентном и програматски довршеном облику изложио 1964, у свом војном часопису „Дрина”. То, међутим, није учинио сам, него у „копродукцији” са својим највјернијим сарадником, Миљенком Дабом Перанићем.

Перанић је такођер био припадник најрадикалнијих редова хрватске политичке емиграције. Рођен је у Новаљи на отоку Пагу, а по занимању је био музиколог. Поткрај 1944. мобилизиран је у НОВ те се неколико мјесеци бо-

рио у партизанима. Из СФРЈ је емигрирао 1957. и настанио се у Паризу. Касније се зближио с Лубурићем и постао његовом „десном руком” па и великим пријатељем. Код њега је свакога лета проводио годишњи одмор, а писао је и за његов часопис „Дрина”. Уз остало, објавио је књиге (или књижице) „Иранска Хрватска” (Париз, 1962) и „Хрватство Санџака” (Мадрид, 1966).

Ако не прије, Лубурић и Дабо Перанић су „једна душа и једно срце” од 1963. Перанић је, по властиту признању, откривао Лубурићу „патриотску закулисност одређених хрватских комуниста”, док је саме Лубурићу – по Перанићевој интерпретацији – идеја о свехрватском помирењу била „зацртанија у мозгу него осталима, јер је живио у Шпањолској, и под дојмом ’Долине палих’ (La Valle de los Caídos), гдје је генерал Франко изградио гробницу за све пале у грађанском рату, франкисте и антифранкисте”.

У листопаду 1963, Лубурић је Перанићу послао скицу текста што га је намјеравао објавити у свом часопису, а који је јасним, програматски интонираним језиком требао изрећи и образложити идеју о хрватском помирењу. Аутор текста био је Жељко Бебек, намјештеник Лубурићеве издавачке куће „Дринаpress”. Перанић га је прочитао, али се није њиме одушевио. Чак му се учинио „просрпским и антихрватским”. Сјео је и написао своју властиту, посве нову верзију, која је, под насловом „Истра и Хрватска држава (с рефлексом на Далмацију)”, објављена као уводник у „Дрини” бр. 3-4 из 1964, посвећеној Истри.

Завршетак тога текста заправо је „Адреса измирења Хрватског народног отпора са хрватским партизанима”, у којој је најјасније и најконцизније експлицитно изложена идеја о помирењу хрватских усташа с хрватским партизанима.

Прочитавши Перанићев чланак о измирењу, Лубурић му је, сав одушевлен, написао писмо у којем је поручио: „Красно. Хвала ти топло на свему. Овај ми је свршетак заиста драг. (...) Ово ће бити заиста достојно наших намјера и жртава. Ја ћу све тако уврстити и бит ће сигурно нешто најбољега што се у емиграцији тискало.”

Ево кључних реченица тога програматског текста:

Говоримо о теби, кршни Истранче и Далматинче, који си пред талианским зулумом побјегао у партизане и доживио „ослобођење”; о теби, који и данас служиш Титову војску, и који се буниш што не можеш напредовати и проследити школовањем, док твоји „другови” с ону страну Дрине завршавају поморске академије, долазе на твоје море, преузимају капетанска мјеста, која су вјековима поносно држали твоји дједови, те те тако гурају и изтиснују из твог положаја и краду теби, и то у твојој властитој кући, твој свакидашњи крух. Говоримо о теби, који мораш слушати „часове” о пливању од оних који мора никада нису ни видјели, и који ти соли памет како треба пловити, теби, који си срастао с морем и цијели свој живот на њему проводиш.

Погледај око себе! Колико је у војној морнарици Истрана и Далматинаца међу твојим претпостављенима? Дошло је вриеме, када те увјеравају да више ни не знаш што је море! Пређи су ти били умни морски орлови; но, погледај у Поморску енциклопедију: ради „братства и јединства” твоје хрватско море је постало србским! (...) Подсећам те твоје славе, твог имена и твог мора, као и дубровачког звонца, које је Србима давало до знања да морају у предвечерје напустити градске мири (зидине). (...)

Опет Срби „све и свуда“! Опет мораш бити покоран туђинцу! Зар су само Србијанци способни имати двапут већу плаћу од твоје, возити се аутом, имати властите виле, боље залогаје, зубатију рибу, шири поглед и чишћи зрак? (...)

Не мисли да ти приговарам, што си се борио за то „братство и јединство“, свиестан сам да су ти га наметнули, јер си се борио за своју Истру и за своју Далмацију, а не за Велику Србију. Сада, када нас бије иста прекодринска рука, против које сам се борио као усташа, а мој брат као домобран, заборавимо прошлост; ја скидам са чела „У“, као што ти одбацујеш петокраку, те будимо само војници за хрватску државу. (...)

Био сам се устао против прекодринских уљеза, који су за краљевске Југославије чинили оно, што теби данас чине: да, био сам се устао за Хрватску, као и ти данас што устајеш.

Како видиш, идемо истим путем. Једно смо, само што ја живим у илегалности, а ти у легалности, што ти је у рукама оружје, а ја сам празних руку. Чувај своје мјесто, јер ће ти пасти у дужност већа част него мени у обрани наше Хрватске. Долази час, кад ћеш моћи петокраку замиенити коцкастим грбом и постати господаром нашем мору и нашој Хрватској.

Од данас будимо само једно: само борци за Хрватску!”

Тај је манифест, с опширнијим коментарима и објашњењима, Миљенко Дабо Перанић поновно објавио 1991, у једној засебној књижици тисканој у Њујорку (издање „Sunrise Press“), гдје је тада живио. Свој осврт на Лубурића и „Адресу измирења“ завршио је ријечима:

Да није хрватски војник из НДХ, бивши усташа и бивши домобран, прихватио Максово измирење и гласовао за хрватског партизана генерала Туђмана, овај не би био изабран предсједником Републике Хрватске.

Вјерујем да генерал (Лубурић) мирно почива вјечни сан с поносом на челу носећи са собом у гроб побједоносност свог измирења, он, усташко-партизански Макс.”

Концепција хрватског измирења (по Туђману: хрватске помирбе) била је једна од средишњих тачака политичког програма Хрватске демократске заједнице. На њој се, штовише, темељила и свеукупна политичка доктрина предсједника ХДЗ-а и првог предсједника самосталне хрватске државе, Фрање Туђмана. Неоспорно је да је ту идеју он директно преузео од Лубурића, односно од његова првог сурадника, Дабе Перанића. Но ипак, за Туђманова се живота – намјерно или ненамјерно – скривало њезино право значење. Наглашавала се само њезина „свјетлија“ или „оптимистичнија“ страна – помирење свих категорија и слојева („сталежа“) хрватског народа, понајприје бивших усташа и партизана, који у самосталној и неовисној хрватској држави више неће живјети у неслози и непријатељству, као у Другој свјетској рату, него ће заједнички градити државу за коју су се, сватко на свој начин, толико борили и толико жртвовали.

Она друга, „тамнија“ страна притом се прешућивала. Заправо, прешућивала се бит те концепције, њезин прави, интегрални смисао, који се у изворну облику – онако како је то Лубурић презентирао у својој „Дрини“ – састојао од три међусобно повезане компоненте. Односно, од три начела.

Прво је начело да је хрватска источна граница на Дрини (тј. да се нова, самостална хрватска држава мора проширити и на териториј Босне и Херцеговине).

Друго је начело да су највећи непријатељ Хрвата Срби.

И треће: да се у борби против својих „највећих непријатеља”, Срба, сви, дакле и усташе и партизани, требају ујединити и тако уједињени сложено ударити на Србе, истјерати их са хрватских територија и на тај начин дефинитивно успоставити потпуно слободну и самосталну Хрватску.

Нагласак је, дакле, на стварању једне једине фронте у будућем, замишљеном рату за слободну хрватску државу – сви Хрвати против свих Срба – што се битно разликовало од дотадашњих гледања у усташкој емиграцији, по којима се треба борити на двије одвојене фронте: с једне стране против Срба, а с друге против комуниста (партизана). Лубурић, Дабо Перанић и њихови истомишљеници напосто су цијенили да су комунисти, који су у СФРЈ тада били на власти, превише јаки да би се ишло и на њих па да стога треба тежити помирењу свих хрватских политичких снага како би се замишљени рат водио само против једнога противника – Срба у Хрватској и БиХ. Сматрали су да би хрватска пobjеда у том случају била знатно сигурнија. У првој се половини шездесетих таква идеја у редовима хрватске политичке емиграције могла чинити врло необичном, чак и бизарном, па не чуди да је на разним странама наилазила на снажне отпоре. Но, како је вријеме протјецало, идеја је наилазила на све више поклоника, да би на крају постала заједничком платформом уједињене хрватске домовине и дијаспоре.” (исто; стр. 614-620)

„Чинило се, дакле, немогућим да би фратри прихватили Лубурићев науку који је проповиједао сурадњу с тим „црвеним антикрисом” – с хрватским партизанима комунистима. Али, то се ипак догодило 1968. Захваљујући, прије свега, Лубурићевој упорности, али и једној конкретной акцији великог лубурићевца Миљенка Дабе Перанића, који је још једном учинио непроцјењиво корисну ствар за популаризацију идеје о хрватском помирењу. Отишао је у Чикаго, равно у „чикашко царство фратора”, у кућу св. Анте на Drexel Boulevardu 4851, и увјерио фрањевце, с фра Домиником Мандићем на челу, да је то оно право. То што пише и говори генерал Дрињанин. И фратри су га послушали, успио их је увјерити. Понајприје њега, Мандића, а када Мандић нешто прихвати, онда је то закон за све фрањевце на сјеверноамеричком континенту, па и шире.” (исто; стр. 622)

„Када је Лубурић дознао што је Перанић „испословао” код фратора, поручио му је, раздрагано, у свом писму од српња 1968:

„Весели ме да си био са фратрима. Вјерујем да ће тај састанак бити користан за Отпор и Хрватску. Али чим си изишао из фратарске куће, сигурно су спалили столицу на којој је сједио један Шперац.”

У ожујку идуће године, 1969, Лубурић јавља Перанићу:

„Фра Љубо Чувало (уредник „Данице”, оп. а) је у Аргентини и тамо је свима рекао да у УСА и Канади што осјећа хрватски и католички, да је за Макса...”

На који је начин Перанић приближио фратрима у Чикагу Лубурићев науку о хрватском измирењу и што им је точно рекао, није нам познато. Вјеројатно их је увјерио да се српско питање у Хрватској (и Босни и Херцего-

вини) најучинковитије може ријешити тако да се уједине сви државотворни Хрвати, без обзира на њихово идеолошко опредјељење или прошлост у Другом свјетском рату, те да тако уједињени и сложни, поједностављено речено, „истјерају Србе преко Дрине”.

И фратри су у то искрено повјеровали. Колико су прије с презиром и сумњом гледали на „модерниста” Лубурића, толико су сада и сами постали то исто, „модернисти”, тј. горљиве присташе Максове идеје о помирењу.

Но, фра Доминик Мандић је имао и разлог више да се приклони Лубурићу. Њих су се двојица још отприје познавали, али и не само то: њихове су се биографије чак двапут испреплетеле на врло занимљив начин, који је сигурно оставио дубоког трага на њихове касније „духовне” односе.

Прије свега, обојица су се своједобно школовали у Фрањевачкој класичној гимназији на Широком Бријегу (оној истој коју су партизани 1945. срушили). У вријеме када је млади Лубурић био гимназијалац, фра Доминик Мандић био је већ или равнатељ те гимназије или дефинитор Херцеговачке фрањевачке провинције. Једнога дана Лубурић је починио, за ондашње прилике у Краљевини Југославији, тежак политички инцидент. Како пише у једноме чланчићу из „Отпора”, бр. 2/1981, у гимназији је „на 600 клупа налијепио 600 цедуљица с натписом Живиља хрватска држава и да није било фра Доминика не би стигао ни до петог разреда када је био избачен из школе и забрањено му даље школовање у цијелој Југославији”.

Фра Доминик Мандић био је, дакле, Лубурићевим заштитником и својервним ментором у раздобљу када је он похађао средњу школу.

А много година послје, када се Лубурић након слома НДХ скрасио у Франковој Шпањолској, фра Доминик Мандић особно му је дошао у посјет и тиме му, као домобранском генералу НДХ, исказао велико признање и почасти. То се догодило 1951, када је из Рима, гдје је 12 година био дефинитор Фрањевачкога реда, путовао у Чикаго, на своју нову дужност визитатора, а онда и старјешине Хрватскога фрањевачког комесаријата у САД.

Лубурић је тај његов посјет с нескривеним поносом описао у свом чланку „Отац Доминик Мандић утврђује границу на Дрини”, објављеном у „Дрини”, бр. 1/1963:

„Кад је из Рима за Чикаго прошао кроз Мадрид, изразио је жељу хрватским фрањевцима: Желим посјетити господина генерала! Посјетио је надбискупа Шарића и мене у мом дому, док су други Хрвати морали ићи појединачно или скупно посјетити га. Сматрао сам тај гест мога професора, катежете и добротинитеља нечим, што не могу потпуно дефинирати. Успоредио сам тај посјет с мојим посљедњим посјетом кардиналу Степинцу пред полазак из Хрватске. Био је то велики гест великог човјека О. Мандића.”

Тако је то било с хрватским помирењем. Идеја је упалила. Касних осамдесетих није се знало тко је већи лубурићевац: Фрањо Туђман с једне или херцеговачки фратри с друге стране. А сватко је ту идеју пригрлио сам за себе: Туђман у домовини, фратри у дијаспори. Њихов спој и повијесни дил 1987-1989, имао је стога, на одређен начин, и ритуално обиљежје. Иако су међусобно били удаљени тисућама километара – живјели су на два различита континента, на два различита краја свијета – и иако прије никада нису били ни у каквом физичком контакту, Туђман и фратри на крају су постали јед-

но. А могли су то постати управо зато што их је повезивала једна, заједничка, Максова идеја. Да је Макс касних осамдесетих био жив, тек би онда о себи писао панегирике.

Склапањем савеза с фратрима, на платформи Лубурићеве концепције о хрватском измирењу, Туђман је, заправо, доживио своју дефинитивну политичку иницијацију – пред скоро освајање власти у Хрватској и преузимање функције првог правог, „свехрватског” председника у повијести хрватског народа. Председника свих Хрвата на планету – у домовини и иселјеништву.” (исто; стр. 623-624)

„... Иницијатива о покретању ХДЗ-а и јавно објављена на трибини у просторијама Друштва књижевника Хрватске, на тадашњем Тргу Републике, 28. вељаче 1989 (...)

Оно уистину битно за Туђмана и Хрватску демократску заједницу почиње се догађати након јавног представљања Иницијативног одбора ХДЗ-а у Клубу књижевника. Туђман тада повлачи два одвојена, а ипак међусобно повезана потеза.

Прво, Владимиру Веселици, који се као један од „првобораца” ХДЗ-а у оснивању спремао на пут у Канаду и САД, даје свој Преднацрт програмске декларације ХДЗ-а, са задатком да га представи хрватском иселјеништву у Сјеверној Америци, понајприје ономе његовом дијелу што се окупљао око Хрватске братске заједнице. Био је то јавни политички потез с којим су сви били упознати и који је описан и у службеној (Мијатовићевој) хронологији ХДЗ-а, у Спомен књизи из 1999.

У тој књизи пише:

„1. III (1989, оп. а) др Владимир Веселица зракопловом отпутовао у Сјеверну Америку и са собом, по Туђмановој упуту, иако је то још увијек било ризично, понио Преднацрт програмске основе Хрватске демократске заједнице, да би га се објавило у ’Заједничару’, гласилу Хрватске братске заједнице. Преднацрт, преведен на енглески језик, објављен је у ’Заједничару’ 12. травња 1989.”

Веселица ми је то и сам посвједочио, у склопу 4. наставка мог серијала о „норвалској Хрватској”, у „Глобусу” од 17. просинца 1999. На пут је, заправо, требао ићи његов брат Марко (јер су управо њега били позвали хрватски иселјеници из Канаде), али како он још није имао путовницу, одлучено је да иде Владимир.

Но, Туђман успоредо с тим јавним политичким потезом повлачи још један, али тајни. На пут преко океана шаље још једну врло важну особу из Иницијативног круга ХДЗ-а – Ђиру Грубишића, иначе млађег брата једног од утемељитеља Хрватских иселјеничких школа Америке, Канаде и Аустралије, др Винка Грубишића, који је живио у Sudburyју, главном граду сјеверног дијела канадске покрајине Онтарио. У том се граду налазило и сједиште ХИШАК-а.

ХИШАК је, као што смо описали у претходном поглављу, био један од два темељна пункта херцеговачко-фратарске заједнице у Онтарију, па и цијелој Канади. Онај други, на југу Онтарија, био је Хрватски друштвено-културни центар у Норвалу. Оба је сједишта контролирао тада најутјецајнији

херцеговачки фрањевац у Канади, фра Љубо Красић. Др Винко Грубишић, Анте Бељо и Гојко Шушак били су његови најближи сурадници.

За разлику од Веселичина пута у Сјеверну Америку, који је опћепозната политичка чињеница, о путовању Ћире Грубишића није се нигдје ништа ни писало ни говорило. Њега као да није ни било. О њему нема ни једне једине ријечи чак ни у ХДЗ-овој „Спомен књизи” из 1999. А оно није било ништа мање важно од пута Владимира Веселице. Напротив, по много чему било је још и важније. Особито за самога вођу ХДЗ-ове Иницијативе, Фрању Туђмана.

Тај моменат из ожујка 1989, паралелни одлазак у Канаду (са специјалним задацима) двојице „првобораца” ХДЗ-а, Владимира Веселице и Ћире Грубишића, ваља схватити као парадигму будућега политичког дјеловања Фрање Туђмана као председника самосталне хрватске државе, у раздобљу 1990-1999. Веселичин одлазак симболизира његову јавну, а Грубишићев тајну политику. Или ако не тајну – можда је то прегруба ријеч – оно свакако скривену, нетранспарентну, недокучиву. Али, изван сваке двојбе, ону праву, дубинску и једину искрену.

Човјека на којег објективно није рачунао у ХДЗ-ову покрету, Владимира Веселицу, Туђман је послао онима који на њега (Туђмана) нису рачунали као на идеалног хрватског вођу и будућег хрватског председника. Хрватској братској заједници и њезину предводнику, Bernardu M. Luketichu.

А човјека на којег је и те како рачунао, Ћиру Грубишића, он шаље својим стратешким и дугорочним партнерима у Канади и САД, експонентима херцеговачко-фратарске заједнице, са сличном задаћом што ју је добио и Веселица: да их информира о новостима око покретања ХДЗ-а и, по могућности, прикупи што више новца за долазеће страначке активности.

Ево што ми је о томе рекао сам Ћиро Грубишић:

– Будући да сам имао врло добре односе с фратрима који су чували хрватство на високој разини – то су на неки начин били моји одгојитељи – Туђман је у мени видио човјека који ће додатно увјерити емиграцију да је ХДЗ-ов програм уистину најсредњији.

Је ли Веселица у ожујку 1989. знао да на сјеверноамеричком континенту има своју сјену, у виду Туђманова љубимца Ћире Грубишића, није ми познато; то га нисам стигао питати. Тек, за Туђмана је посао обавио идеално. ХДЗ-ов је програм приближио „заједничарима” па су га они и објавили у свом гласилу и тиме га додатно популаризирали, док је у оним круговима који су у Туђмана још од раније имали готово неограничено повјерење – понајприје код Шушка, Беље, Красића и Винка Грубишића – доживио дебакл. Јер, није се показао довољно радикалним као њихов миљеник Туђман. И они су се тада и дефинитивно могли увјерити у оно што им је још 1987. и те како било јасно: да је Туђман једини прави избор за шефа, прво ХДЗ-а, а затим и будуће осамостаљене хрватске државе.” (исто; стр. 635-637)

„Иначе је то био први Веселичин одлазак у иноземство након пуних 18 година. У зрачној луци у Монтреалу дочекао га је Гојко Шушак, у својству изасланика хрватске емиграције у Канади. Већ је унапријед било договорено да ће првих неколико дана и ноћи проборавити у његовој обитељској кући у Отави, прије него што се пресели на неко друго одредиште у Канади или САД (...)

Шушка је занимало што се тренутно догађа у Хрватској, а највише га је копкало тко тренутачно фигурира као главни кандидат за предсједника Хрватске демократске заједнице. Тијеком разговора, сам је рекао Веселици:

– Према подацима свих обавјештајних служби, Туђман је кандидат број један за шефа хрватске државе!

Веселица се над тим његовим ријечима дубоко замислио, али ништа није одговорио. Није му било јасно на које то обавјештајне службе Шушак мисли. То га је отворено питао много касније, тек 1991, када су њих обојица, Веселица и Шушак, били у Влади демократског јединства РХ – Шушак као министар обране (од рујна 1991) а он, Веселица, као министар без портфеља. Имали су кабинет до кабинета. Но, Шушак је, када га је то упитао, само одмахнуо руком: 'Пусти то, није важно!'" (исто; стр. 637-638)

„Али за политичких разговора, у Шушкову дому, између њега и његова домаћина, Гојка Шушка, долазило је до све већих разилажења која, додуше, ниједнога тренутка нису прерасла у тешку и неугодну свађу, али су дала наслутити да Шушак и Веселица заговарају двије сасвим опречне концепције не само Хрватске демократске заједнице, него и будуће неовисне хрватске државе.

– Највише смо се спорили – рекао ми је Веселица – око положаја емиграције у будућој Хрватској те организацијског устројства осамостаљене хрватске државе (...)

У даљњим пак разговорима, најприје у Шушковој кући, а затим и у Хрватском друштвено-културном центру у Норвалу, гдје је Веселица упознао најближе Шушкове сураднике – фра Љубу Красића, др Винка Грубишића и Анту Белу – избијале су на видјело непремостиве разлике и око друге двије стратешке теме које су у оно вријеме обузимале особито иселјену Хрватску: питање Босне и Херцеговине те положај Срба у Хрватској и БиХ (...)

Што се односа Хрватске и БиХ тиче, сматрао сам да је једина исправна концепција цјеловита Босна и Херцеговина, с чиме се Шушак није сложио. Он је, у оно доба, био присташа повијеснога начела по којем је цијела Босна и Херцеговина хрватска земља. Био је на позицијама „велике Хрватске” која је, уз остале територије, обухваћала и БиХ. Залагао се, практички, за границе некадашње НДХ. Не сјећам се да је те 1989. говорио о подјели Босне и Херцеговине. Моје је стајалиште, напротив, било да БиХ има врло сложену етничку структуру те да се не може тек тако припојити Хрватској. У томе сам био категоричан. Другачије сам, у односу на Шушка, размишљао и о Србима у Хрватској (као и у БиХ), иако морам признати да ни Шушак није заговарао оно најекстремније стајалиште по којем Србе треба истјерати преко Дрине. Он је сматрао да ће Срби морати прихватити неовисну хрватску државу (која се према њима неће смјети односити дискриминаторски као НДХ), док они Срби који такву Хрватску неће хтјети прихватити, могу слободно из ње изићи. Све су то тада још били мутни, не потпуно конзистентни обриси, а није било ни времена за дубље расправе (...)

Све у свему, друштво из Норвала није било нимало одушевљено Веселициним тезама. Што су дуље међусобно разговарали и полемизирали, то је било јасније да се њихове концепције Хрватске, али и Босне и Херцеговине, дијаметрално разилазе.

Веселица се представио као „реалполитичар”, који се залаже за поступно осамостаљивање Хрватске из Југославије, без дирања у постојеће (авнојске) границе, док је екипа из Норвала била за посве другачија рјешења (...)

Веселица: (...) Партизански покрет, међутим, нисам приказао у потпуно црном свјетлу, док су моји суговорници из Норвала према њему показивали тоталну одбојност. Послужио сам се и примјером свог оца, који је био ХСС-овац и домобран, а онда је прешао у партизанима и погинуо 1944. Ни то није помогло. Норваловци су остајали на своме, исказујући истодобно позитиван став према усташама као ослободилачкој војсци у Хрватској, док је сама НДХ за њих била држава са свим атрибуцијама у правом смислу ријечи, а злочини што су их починиле усташе много мањи од оних што су их починили партизани.

Било је евидентно да сам разочарао своје домаћине, јер сам се представио као противник концепције „велике Хрватске”. А нисам се сложио ни с њиховом тезом да су муслимани, заправо, Хрвати. Бранио сам не само вјерски него и национални идентитет муслимана, тврдећи да су повијесни процеси на нашим просторима учинили своје те да се треба помирити с реалним стањем ствари. Изнио сам им и податке о присутности Срба у Хрватској и БиХ па сам рекао да Срба у Хрватској има 11 до 12 посто, а у Босни и Херцеговини око 33 посто, док их у Војводини има око 52 посто, што идеју о „Великој Хрватској”, која би захваћала те просторе, чини нереалном и бесмисленом. Покушао сам им презентирати истину, али су на све моје аргументе гледали потцијњивачки. Шушак је, можда, био нешто ближи реалности, но он се пак доимао некако затомљеним. Није био елоквиант нити склон говорништву: више је био човјек шутње. Укратко, оно што сам говорио, њима није одговарало.” (исто; стр. 638-640)

„Толико о јавним везама ХДЗ-ове Иницијативе с хрватским исељеништвом у Сјеверној Америци, у првој половини 1989. Оне тајне, за које су знали само Туђман, Ђиро Грубишић и Туђманови стратешки партнери из Канаде, биле су посве другачије природе.

Прије свега, Туђман није случајно, у ожујку 1989, послао у Канаду управо Ђиру Грубишића, као свог суперповјерљивог човјека. Осим што је био брат др Винка Грубишића, једног од најутјецајнијих људи из тима фра Љубе Красића, Ђиро је био и повјереник ХИШАК-а за Хрватску, и то још од 1983, када је први пут посјетио Sudbury. Преко њега су се одвијали сви службени, али и неслужбени, контакти између ХИШАК-а, тј. Красићевих људи, и Хрватске, што је за Туђмана било и више него довољно да у њему препозна свог идеалног „часника за везу” с Канадом.

Хрватско (тада још илегално) представништво ХИШАК-а Ђиро Грубишић је отворио 1987. у новозагребачком насељу Слобоштина. Било је то једно мало складиште у којем је држао и пакирао разне ствари што их је свако мало слао својим шефовима у Канаду. Нису то биле само школске књиге намијењене хрватским исељеничким школама, него и материјали чисто политичкога карактера – ионако је ХИШАК била само маска за политичку (хрватску државотворну) организацију у емиграцији. Анти Белџи, који је тада писао књигу „YU-геноцид”, Ђиро је слао повјерљиве податке из Статистичког завода Хрватске, док је Шушка и Винка Грубишића опскрбљивао

разним књигама из Националне и свеучилишне књижнице у Загребу, као и чланцима из хрватских новина. Касније, 1989, у Канаду су ишли пакети пуни Туђманових „Беспућа”, првих бројева „Гласника ХДЗ-а” итд.

Преко пута Ђиринога пословног простора у Слобоштини налазио се локал „Moby Dick”, који је држао Мирослав Кутле, загребачки угоститељ подријетлом из истога мјеста у западној Херцеговини, одакле се регрутирају сви херцеговачки фратри – са Широког Бријега. Кутле је Ђири био од непроцењиве помоћи у слању повјерљивих материјала у Канаду. Спојио га је са шефом шпедиције у зрачној луци Плесо, становитим Гргићем (својим познатиком), који му је, преко својих људи на аеродрому, омогућио да на небројену количину пакета адресираних на ХИШАК не плаћа никакву царину. Осим тога, умјесто четири долара по килограму, колика је била службена тарифа за Торонто, Ђиро је, приликом слања пакета зракопловом, плаћао само долар и пол.

– Кутле ми је – признао ми је Грубишић – био кључни сурадник пригодом слања материјала у иноземство. Без њега све то не би ишло тако лако и једноставно. Ови његови на царини само би потписали папире – и довиђења! Материјали су ишли без проблема. Тако су се и најусташкији папири с лакоћом могли пребацити у Канаду.

Када је у лето 1987. Туђман први пут крстарио Канадом, Ђиро Грубишић боравио је у Минхену, код свог великог пријатеља, херцеговачког фратра фра Доминика Шушњаре. У једноме тренутку, брат Винко назвао га је телефоном из Sudburyја и приопћио му да је њима, ХИШАК-овцима, дошао у посјет умировљени генерал ЈНА, др Фрањо Туђман, те да би за опћу хрватску ствар било од врло велике користи када би он с њим редовито одржавао везу, пошто се врати у Загреб. Дао му је и Туђманов приватни број телефона. Ђиро је на тај број касније звао неколико пута, али узалуд. Нитко се није јавио.

Веза је, међутим, успостављена 1989. Само неколико дана након пијанке зване „праиницијативни састанак” на Пљешивици, Винко Грубишић поновно је дао Ђири Туђманов број телефона. Вођа ХДЗ-ове Иницијативе овај се пут одазвао. Договорен је састанак за 3. вељаче 1989. Ђиро ми га је овако описао:

– Туђман је у мени препознао човјека у којег емиграција има пуно повјерење и који ће моћи увјерити емиграцију, понајприје преко ХИШАК-ових људи, да је ХДЗ-ов програм уистину онај прави, тј. најсредишњији. Рекао ми је да ће се наша организација звати Хрватска демократска заједница и дао ми задатак да пронађем неколико врхунских економиста и правника с којима бисмо – како је нагласио – „могли направити чудеса”.

Притом је, наравно, мислио на стварање неовисне хрватске државе. Онда ме упитао који је мој програм. Одговорио сам да је то јединство Хрвата и хрватства те заштита интереса Хрвата у Босни и Херцеговини. Казао сам да се Хрвати у дијаспори, без обзира на разлоге због којих су емигрирали из Хрватске и своја садашња или бивша идеолошка усмјерења, морају третирати потпуно једнако као и сви Хрвати у домовини. Туђман се тим одговором одушевио, рекавши да су управо то темељне насаде програма ХДЗ-а. И ја сам био сретан, чак усхићен. Први сам пут од некога чуо да се с толико

страсти залаже за јединство свих хрватских слојева и групација, укључујући и бивше усташе и партизане, те да му је толико на срцу интерес Хрвата у БиХ. Видите, Владимир Веселица на једној је трибини у Минхену, када су га питали за БиХ, рекао: „Не, то је туђа држава, то нас не занима!“ И Будиша је слично говорио. А ни у емиграцији није било довољно чврстоће у том питању. Али Туђман је мислио другачије. Да није био за један од та два стратешка циља – јединство свих Хрвата и заштита хрватског интереса у БиХ – не бих с њим ишао заједно. Овако, нашли смо се на истом програму. Зато сам му и повјеровало када је рекао да с 10 – 15 врхунских интелектуалаца можемо створити државу. Мислим да сам му само ја у том тренутку могао у то искрено повјеровати.” (исто; стр. 641-642)

„Он (Туђман) у ожујку 1989. шаље Ђиру Грубишића к „својима” у Канаду. Ђиро ми је објаснио зашто:

– У једноме од наших разговора, Туђман ми је рекао да би под хитно требало покренути национални лист, попут некадашњег „Хрватског тједника”. Али за то није било ни средстава ни службене институције која би иза тога могла стати. Онда је пала идеја да издавач тог листа буде ХИШАК, наравно под увјетом да се претходно легализира у Хрватској. Туђман је замислио да би се то могло остварити преко „Кршћанске садашњости”, и то тако да лист има два уредништва или двије редакције. ХИШАК и „Кршћанска садашњост” били би његови суиздавачи, док би се лист једним дијелом уређивао од домаћих људи, из Загреба, а дијелом из емиграције. Туђман је хтио да му главни човјек у уредништву одавде, из домовине, буде Славко Голдштајн, а из емиграције мој брат, главни уредник Школског програма ХИШАК-а, Винко Грубишић. То је била једна од двије варијанте за покретање листа.

Алтернатива је била да идемо потпуно неовисно. Грађани су тада већ могли издавати властите новине, у оквиру ССРНХ. Али за то је требало скупити нешто више новца. И ја сам отишао у Канаду, да људе из ХИШАК-а информирам о свему томе и, наравно, да прикупим средства. Скупио сам неких 12.000 канадских долара. Но, то је било више за потпору; ХИШАК-овци су рекли да ће, дође ли до покретања листа, комплетно стати иза свега тога.

Грубишић, међутим, није у Канаду ишао сам. С њим се на далеки пут преко Атлантика отиснуо и његов сусјед из Слобоштине, уједно и неформални политичко-пословни партнер, Мирослав Кутле, заједно са својом супругом Анкицом, коју су њих двојица у то вријеме намјеравали запослити као главну тајницу хрватскога представништва ХИШАК-а. То није безначајан детаљ у овој хронологији, јер сада и Кутле улази на велика врата у оно што смо у претходном поглављу метафорички назвали Туђмановим „пактом с Норвалом”. Присјетимо ли се да је један од битних елемената тога дила било Туђманово обећање херцеговачко-фратарској структури да ће управо њезини експоненти имати главну контролу над претпостављеним процесом транзиције у будућој самосталној хрватској држави, с данашње се временске дистанце чини посве логичним, па и очекиваним, да је управо „хрватсковац” Мирослав Кутле – који је из свог џепа финансијски помагао прве активности ХДЗ-а у настајању – у осамостаљеној Туђмановој Хрватској постао оно што се често пежоративно називало „државним тајкуном бр. 1”.

Био је то најнормалнији исход стратешких договора и аранжмана на релацији Туђман – Канада.

Недуго након Веселичина и Грубишићева повратка из Канаде – након њихових одвојених повратака, наравно – односи унутар ХДЗ-ове Иницијативе заострили су се до усијања. Било је видљиво да у ХДЗ-у постоје два средишта моћи: једно је контролирао Фрањо Туђман, са себи најлојалнијим сарадницима, а друго браћа Веселица, са својом деветерочланом екипом.” (исто; стр. 643-644)

И Дајана Џонстон истиче да је договор који је Туђман направио са херцеговачким фрањевцима кључан. Она у поглављу „Туђманов историјски компромис”, говорећи о усташким емигрантским организацијама које су формиране после Другог светског рата, подсећа на нови Хрватски ослободилачки покрет (ХОП), који је његов наследник Стјепан Хефер реорганизовао 1967. године и који је у току неколико наредних година извршио низ убистава и напада бомбама на југословенска дипломатска представништва и амбасаде, нарочито у Шведској и Аустралији, где су хрватски емигрантски комитети били изузетно јаки.

„Циљ ових напада био је потпуно несхватљив за вањски свет, али они су служили као пропаганда тврдоглаве одлучности да остваре циљ који је прокламовао Хрватски национални отпор, једна од неколико емигрантских организација које су формирали усташки ветерани:

– Југославија се мора разорити, помоћу Руса или помоћу Американаца, помоћу комуниста или некомуниста, или антикомуниста, помоћу свакога вољног да разори Југославију, да је разори дијалектиком или динамитом – али да је разори по сваку цијену.

Са овим заједничким циљем и без идеолошких предрасуда како га постићи, осам националистичких организација, три политичке странке и новине „Хрватска борба” са седиштем у Вашингтону састали су се у Торонту 1974. да формирају коалицију под кишобраном Хрватског народног вијећа (ХНВ).

Међуратни хрватски сепаратизам против Југославије, која је важила као сателит Француске и Енглеске, задобио је подршку најпре Москве а касније и сила Осовине. Потоња стратегија се ослањала на тражење помоћи Запада уједињујући разне хрватске тенденције и кујући тактичке савезе са бугарским иредентистима у Македонији и албанским иредентистима на Космету. Хрватска сепаратистичка линија је према Москви наглашавала потчињеност хрватског народа у рукама „српске буржоазије”, а према Западу настојала да идентификује Србе са комунизмом и са Русима.

На састанку у Торонту хрватске националистичке групе су постигле споразум да, с обзиром на слабљење совјетског блока, главни савезник „у борби за ослобођење Хрватске” треба да буде западни антикомунизам. Требало је створити тактичке савезе хрватских националиста свих боја и профила са осталим сепаратистима какви су били Албанци са Космета. Необичну двосмисленост, или индиферентност хрватских националиста илуструје животни пут агента Коминформа Анте Цилиге који је алтернативно био информбировац, критички дисидент, комунист интернационалист и ватрени националист.

У самој Хрватској, национализам се поново појавио у виду маспока 1970-1971. Тито је делом пригушио овај покрет, али је Устав из 1974. делом усвојен да би се умирили Хрвати. Следећи корак био је да се уједини антијугословенска хрватска дијаспора, добрим делом везана за усташе и усташке потомке, са националистима који су остали у Хрватској као комунисти. Кључна личност и главни добитник у овој пресудној фузији био је Фрањо Туђман (1922-1999).

У деветнаестој години живота Туђман је ступио у партизане и после рата имао положај у Титовом Генералштабу у Београду. Пензионисујући се рано у чину генерал-мајора, године 1960, Туђман се вратио у Хрватску и почео да се бави научним радом. Он је у својим радовима све више глорификовао хрватски културни партикуларизам. Оптужен да распирује националистичке страсти, избачен је из Савеза комуниста и послат у затвор где је 1972. провео неколико месеци. Поново је хапшен почетком осамдесетих, што му је само подигло кредибилитет као националистичком вођи.

Туђманов адут и кључ каснијег блештавог успеха било је знање које је стекао, очигледно дуготрајном везом са југословенском обавештајном службом о антијугословенској хрватској националистичкој дијаспори. Интимно повезан са националистима код куће и детаљно упознат са богатим, политички активним емигрантским заједницама у Аустралији, Јужној Америци и нарочито Северној Америци, Туђман је био идеално постављен да пројектује њихову фузију у политички покрет способан да изведе Хрватску из југословенске федерације. Дијаспора је била спремна и способна да финансира такав пројекат који би омогућио многим егзилантима да се удобно врате кући, неки од њих и на функционерске положаје у новој независној држави.

Туђманов најпознатији идеолошки допринос општој ствари био је дуги трактат под насловом „Беспућа повијесне збиље”, објављен у Загребу 1989. године. У тој књизи он је тврдио да је геноцид константно и природно присутан у људској историји, што је погрешно али не и изузетно. Туђман је довео у питање број жртава, како геноцида над јеврејском популацијом, тако и оних у Јасеновцу, сугеришући да није могуће верификовати цифре које се обично наводе и да су оне веома увећане. Он је закључио да је само 2.000-3.000 лица, махом Цигана, умрло у Јасеновцу, који је описан као радни логор под управом „слободних особа” које су биле Жидови. То је довело до закључка да усташе нису биле антисемитски, већ напротив, пројеврејски расположене.

Одважна новина овог аргумента срачуната је на то да се усташки злочини сведу на минимум и да се истовремено поставе темељи за добре трговачке односе са Израелом на плану наоружања и војне опреме. Спремност бившег достојанственика комунистичког режима, какав је био Туђман, да релативизује усташке покоље била је сигнал могућности „повијесног компромиса” између екстремне националистичке деснице и једног дела комунистичког апарата, чиме би се стекло довољно снаге за оснивање друге независне хрватске државе.

Туђман је и чином потврђивао своју писану реч. У говору одржаном на оснивачкој скупштини Хрватске демократске заједнице (ХДЗ) у фебруару 1990. године, он је званично прокламовао историјски компромис:

„Независна Држава Хрватска није била пука квислиншка творевина, већ и израз повијесних тежњи хрватског народа да има своју властиту независну државу и признање међународних чинбеника” – владе Хитлерове Немачке у овом случају. Овим је најављена рехабилитација усташких емиграната, који су већ били присутни на том скупу ХДЗ. На првим вишестраначким изборима 22. априла и 7. маја ХДЗ је освојила 42 одсто гласова, што јој је обезбедило довољно велику релативну већину да се Туђман изабере за председника Хрватске 30. маја 1990.

Све је ово било унапред припремљено. У току три летња путовања 1987, 1988. и 1989. Туђман је одржао кључне састанке на једној фарми у Норвалу у близини Торонта са групом екстремно десних егзиланата из Херцеговине, коју је предводио фрањевачки свештеник Љубо Красић и власник ланца пизерија Гојко Шушак. Тамо је одлучено (1) да у будућности Хрватска мора бити независна држава; (2) да се Срби у Хрватској морају редуковати на националну мањину са изгледима да се они протерају у случају сукоба са Србијом; (3) да се борба у Хрватској води против Срба као главног непријатеља, а не комуниста – или бар не у почетку; (4) политика према Босни и Херцеговини мора да иде за тим да се западна Херцеговина укључи у хрватску државу.

Сушак је имао корисне везе у Вашингтону и касније ће постати Туђманов министар одбране у грађанским ратовима који су уследили након проглашења независности. Далеко непопустљивији од Хрвата у Хрватској у решености да се оствари „Велика Хрватска”, херцеговачки лоби био је одсудан за Туђманов систем власти, као што је и он био битан за реализацију њиховог пројекта „Велике Хрватске” укључујући западну Херцеговину. То је област најмилигрантнијих фрањевачких крсташа и бројних најсвирепијих покоља у току Другог светског рата. Овај пројект промене граница познат је под називом „попуњавање хрватске кифле”.

Премда је изучавање геноцида постало прилично морбидна мода током деведесетих, усташки геноцид над Србима 1941. побудио је слаб интерес. На отварање Музеја геноцида над Јеврејима у Вашингтону, позвани су Хрвати као савезници САД, али Срби нису.

Бдење над злочинима прошлости не мора нужно да води у измирење. У Југославији, премда је Титова политика ноја без сумње делимично крила и сопствена злодела, постојала је нада да ће загњуривање главе у песак погодвати зацељењу рана кроз заборав. То се у извесној мери и обистинило. Срби и Хрвати су живели и радили заједно после рата, па и склапали пријатељства и бракове. Али далеко од очију и игнорисани, носиоци старих мржњи и страхова потиснути су у подземље – или у изгнанство. Кад су избили на површину пола столећа након непризнатог геноцида, вањски свет није имао појма шта се дешава. Па ипак, сасвим извесно, није могуће схватити реакције југословенских Срба на догађаје с почетка деведесетих ако се не узме у обзир оно што се дешавало пола столећа раније.

Повратак на власт усташких симбола, идеала и метода морали су сасвим извесно да пробуде код Срба слутње и страховања да ће да се понове догађаји из 1941. године. Ови страхови су игнорисани или одбацивани и непријатељство Срба према поново оживелој Независној Држави Хрватској приписано је агресивном пројекту „Велике Србије”. Најзад, и земље НАТО алијансе да-

вале су подршку хрватском национализму, а 1995. Туђманова армија, обучена од официра САД и илегално наоружана од „међународне заједнице”, успешно је довршила етничко чишћење Срба из Крајине, које је започето под кишобраном нациста 1941. године.” (Донстон; цит. дело; стр. 234-238)

8. Католичке установе финансирају Туђманов ХДЗ

Повезивање Туђмана и католичке цркве било је пресудно за победу на изборима.

„(...) За Туђмана се све завршило у најбољем реду. Оснивачка је скупштина прошла без и најмањих потреса, а ХДЗ је напokon добио своје право, официјелно водство: за предсједника је изабран Фрањо Туђман, за потпредсједнике Далибор Брозовић, Крешимир Баленовић и Владимир Шекс, за главног тајника Иван Бобетко, за благајника Милан Ковач, а за чланове Извршног одбора Јосип Манолић, Невен Јурица, Бранимир Главаш, Ђиро Грубишић, Перица Јурић, Милан Ковач, Мате Ковачевић, Миливој Угринић и Иван Векић.

По писању Анте Беље у „Спомен књизи” ХДЗ-а из 1999, „кад се чуло међу хрватским иселјеницима за оснивање ХДЗ-а у Загребу под водством др Туђмана, није било већег града у САД и Канади који није желио имати огранак.” Стварању огранака приступило се већ „од друге половине липња 1989.”, тако да су „у пригоди доласка др Туђмана и др Брозовића на Славистички конгрес у Чикагу у студеном 1989. основани (...) огранци у 16 градова на сјеверноамеричком континенту.

А ни централа Хрватске демократске заједнице у главном граду свих Хрвата није за то вријеме сједила прекржених руку. Други број „Гласника ХДЗ-а” (колотовоз 1989), с опширним извјештајем с оснивачке скупштине на Јаруну, одаслала је на 2.500 до 3.500 адреса католичких установа на простору читаве СФРЈ те на адресе Хрватских католичких мисија у цијелом свијету. На полеђини сваког примјерка „Гласника” био је печат са страначким логотипом и бројем жиро-рачуна, како би свака од тих католичких установа ХДЗ-у могла и финансијски помоћи. Резултат те кампање, не скупље од три или четири тисуће ДЕМ, био је фантастичан. Не само да је прикупљено релативно много новца него је, што је још важније, католичка црква тиме била у цјелини увучена у ХДЗ-ов тријумфални поход на власт. Приближавање је, заправо, било обострано. Црква је Хрватску демократску заједницу већ тада, у лето 1989, препознала као увјерљиво најозбиљнију опорбену политичку организацију у СРХ (барем с њезина вриједносног и моралног стајалишта), док су ХДЗ и његов предсједник Туђман знали да без изравне подршке цркве побједа на претпостављеним парламентарним изборима неће бити могућа, односно, да ће побједити она странка или савез уз који ће бити и црква.

– Повезивање Туђмана и католичке цркве – рекао ми је Перица Јурић, један од утемељитеља ХДЗ-а – показало се најпресуднијим за коначну побједу на изборима. Црква је моћан организацијски сустав у којем је опозиција могла наћи своје уточиште. Тај је сустав црква градила десетљећима, широм свијета, и требало га је сада, када су се већ наслућивали слободни избори, употребити и политички. Кроз заједничко дјеловање с црквом, ХДЗ је стварао и своје властите базе у цијелој Хрватској, па и шире. Опћепозната

је ствар да нема исељеништва као таквога без католичке цркве. Преко својих необично мобилних Католичких мисија, црква је сакупљала и организовала стотине тисућа Хрвата на свим континентима, а то је онда резултирало и повратним ефектом у самој Хрватској. У свему томе, од појединаца из цркве далеко се највише ангажирао бискуп Ђуро Кокша. Он је био кључна фигура у комуникацији између цркве и ХДЗ-а, тј. Туђмана. Врло је важан био и Живко Кустић, јер је уређивао једине праве опозицијске новине у Хрватској – „Глас Концила”. „Глас Концила” је у СРХ са свима био у сукобу, али ипак само на конкретним питањима. Кустић је особно био родоначелник тог начина политичке борбе: никада не ићи у фронтални рат, него водити борбу само око најконкретнијих ствари. За разлику од Кустића, надбискуп Фрањо Кухарић дјеловао је искључиво позицијски, а никада директно. Њему у заслуге треба приписати велики еухаристијски конгрес у Марији Бистрици 1984, на којем се окупило око 400.000 Хрвата. Иако наизглед само пасторални, то је ипак понајприје био политички скуп.” (Худелист; цит. дело; стр. 647-648)

„9. рујна 1989, Туђман даје нови интервју иноземним медијима, овај пут „Гласу Америке”. Био је то телефонски разговор, што га је водио с новинаром Бериславом Бркићем. И овај се пут поновно све вртјело око ријечи „народ”. Најважнија је Туђманова констатација у интервјуу да се „Југославија (...) састоји од потпуно различитих повијесних националних самобитности или народносних индивидуалитета”, „и то не само као повијесних посебности, неголи и народа који су повијесно припадали потпуно различитим културно-цивилизацијским сферама”.

Стара добра теза најгласовитијега од свих херцеговачких фратора, фра Доминика Мандића, готово од ријечи до ријечи преузета из његове књиге „Хрвати и Срби два стара различита народа”. Да је Мандић 1989. био жив, био би бескрајно поносан на свог великог наслједника.

Поткрај мјесеца, 30. рујна, у дворани „Кумровец” на Загребачком велесајму, у непосредну сусједству Кутлина ресторана „Глобус”, одржана је Прва сједница Средишњег одбора Хрватске демократске заједнице. На сједници је усвојено јавно приопћење „За право на суверенитет и самоодређење и за особну одговорност”, у којем се говори о учесталим „великосрпским нападајима на територијални интегритет и суверенитет хрватскога народа” те се истиче „право свих народа на самоодређење, које подразумемијева право на удружење и на отцјељење”. У наставку се текста каже да „у складу с тим Хрватска демократска заједница истиче да хрватски народ, као и сви народи Југославије, има трајно неотуђиво и цјеловито право на самоодређење”, а „због угрожавања тога основнога права хрватском народу, Хрватска демократска заједница тражи да се појача (...) особито одговорност представника Хрватске у савезним тијелима, те да се предочава јавности што и како чине, или су пропустили учинити у одбрани суверенитета хрватскога народа”.

Завршна је реченица приопћења гласила: „Тиме, увјерени смо, придонесимо одбрани и даљој афирмацији завноховских и авнојевских начела, што ће рећи суверенитету свих народа на којима је утемељена заједница народа СФРЈ”.

Ето нам још једне у низу упечатљивих Туђманових стилских фигура – свакако не случајне. Привидно се, узимајући у обзир специфичности актуалнога политичког тренутка, заложиио за авнојска начела и авнојски устројену Југославију, а у бити је иступио против тога – против те и такве Југославије, „лимитиране“ одлукама АВНОЈ-а. Направио је редукцију: авнојску је Југославију дефинирао као „заједницу народа“, иако је она била много више од тога. Јер, у првом члану Устава СФРЈ (из 1974) пише да је СФРЈ „савезна држава као државна заједница добровољно уједињених народа и њихових социјалистичких република, као и социјалистичких аутономних покрајина Војводине и Косова које су у саставу Социјалистичке Републике Србије...”

Уза све своје двосмислености, Устав СФРЈ ипак није занемаривао категорију „социјалистичка република“ (као ни „социјалистичка аутономна покрајина“): он јест говорио о народима, али је говорио и о њиховим већ створеним државама, југославенским републикама. Туђману је, међутим, једино било важно да истакне право сваког народа, па тако и хрватског, на самоодређење, а самим тиме и на отцјељење из југославенске државе. А јасно је што то значи када из Југославије излазе народи. То је нешто сасвим друго него кад се из ње издвајају републике. Јер, хрватски народ у СФРЈ није живио само на територију СРХ.

Другу половицу листопада и већи дио студеногa 1989. Туђман је резервирао за свој трећи посјет Канади и САД-у. Но, овај пут није ишао у пратњи само супруге Анкице, него и потпредсједника Хрватске демократске заједнице, Далибора Брозовића. Тиме је своје контакте и договоре с иселеништвом у Сјеверној Америци подигао на још вишу разину.

По ономе што ми је поткрај деведесетих испричао Ђиро Грубишић, закључујем да је службени канадски домаћин Фрање Туђмана у јесен 1989. био ХИШАК (Грубишић ми је, додуше, ту њихову гостољубивост погрешно смјестио у 1987). Овај пут ХИШАК-овци су му организирали све што је било потребно па није било разлога тражити и неке друге, алтернативне домаћине (...)

Као и све претходне, и та је Туђманова идеја имала свој јавни и тајни дио. Јавни се углавном састојао од његових предавања.” (исто; стр. 651-652)

„ Што се „тајног” дијела Туђманова боравка у Канади тиче, није било никаквих посебних изненађења. Све оно о чему је са Шушком, Бељом, Крашићем и осталима разговарао 1987. и 1988, и овај је пут било на дневном реду, али сада, посве разумљиво, с много више улажења у детаље него раније. И с мање начелног приступа, а много више оперативног договарања око будућих, посве конкретних политичких потеза.

У разговоре је, наравно, био инволвиран и Брозовић. Он је подријетлом из Босне и Херцеговине (рођен је у Сарајеву) па је био довољно компетентан за „вруће” дискусије о БиХ. Фратри су заговарали Хрватску до Дрине, док је Туђманова и Брозовићева идеална опција била Бановина Хрватска (или нешто слично том територијалном ентитету). У томе се, чини се, састојала и једина битна разлика између стајалишта Фрање Туђмана и Далибора Брозовића с једне, те херцеговачко-фрањевачке заједнице у Канади и САД с друге стране.

Сукус или заједнички називник свих тих ексклузивних разговора гласио је: „Најприје ћемо срушити комунизам у Југославији, а онда – како драги Бог да!”

Генерал Мартин Шпегел, на темељу онога што је из више различитих извора дознао за свог боравка у Сјеверној Америци 1993, ту „туђмановско-фратарску” синтезу изразио је реченицом: „Туђман је фратрима обећао поштовање НДХ и припајање барем дијела БиХ Хрватској, док су фратри њему, у име проушашке емиграције, обећали ‘мекан’ однос према комунистима и бившим партизанима, у будућој самосталној Хрватској. Доследно у духу идеје о хрватском помирењу.”

Управо је на трагу тог повијесног дила и била она касније често оспоравана Туђманова изјава на Првом опћем сабору ХДЗ-а, у вељачи 1990, да НДХ није била само пука квислиншка творба и фашистички злочин већ и израз како повијесних тежњи хрватскога народа за својом самосталном државом, тако и спознаја међународних чимбеника (...) тих тежњи Хрватске и њених географских граница.

И док је Туђман са својим канадским сурадницима обављао посао, у загребачком омладинском двотједнику „Полет” излазио је, у два велика наставка, његов спектакуларан „дугометражни” интервју што га је уочи одласка на пут дао новинарима Мати Башићу и Ивици Буљану. Први дио интервјуа, са сјајно погођеним насловом „Хрватска повијест је моја повијест”, објављен је у броју од 27. листопада, а други, „Упозоравао сам Савку и Трипала”, 10. студенога 1989. Био је то први Туђманов интервју домаћим медијима након изласка из својег splendid isolationa, у којем се присилно налазио још од првог пуштања из затвора, поткрај 1972.” (исто; стр. 653-654)

„Но, осим презентирања мита о самој себи, Туђман је „Полетовим” новинарима повјерио и своје непосредне политичке планове и амбиције. Био је јасан и израван. Изразио је големо незадовољство унутрашњим границама у авнојској Југославији, створеним 1945, рекавши да „по питању граница, комунистички покрет није био на повијесној разини”. То је своје мишљење и конкретизирао: „Комунистички покрет није се придржавао ни повијесних граница Хрватске, ако се о њој говори, јер – повијесно је читав Сријем до Земуна припадао Хрватској, а нити се придржавао природног начела... Хебранг се заузимао за друкчије хрватске границе, дијелом се заузимао и др Павле Грегорић.”

А за СР Босну и Херцеговину казао је да је „направљена (...) по границама турскога освајања, што је једна од највећих непринципијелности и повијесни парадокс”.

Заправо, Туђман као да је, излажући таква стајалишта, цитирао онај најконтроверзнији дио Нацрта програмских основа Хрватског народног и социјалистичког покрета (ХНСП) из 1977, објављеног у књизи „Усудбене повјестице”, у којем се говори о идеалним хрватским границама. У једном од претходних поглавља устврдио сам да је тај програм највећим дијелом фалсификат, тј. да га није написао Туђман, како је у књизи наведено, него нетко (или неки) из емиграције. Примјерице, нетко тко је близак Јелићеву Хрватском народном одбору. Велика је, међутим, вјеројатност да је у присвојени Нацрт ХНСП-а тих неколико реченица о границама он накнадно дописао и онда све то, запакирано у једну цјелину, представио 1995. (када су се „Усудбене повјестице” појавиле у књижарама) као свој ауторски урадак.

Недуго након повратка из Канаде и САД-а – можда ипак не те, него претходне године, 1988; мој извор није био потпуно сигуран – Туђман се са-стао с херцеговачким фратрима из Загреба у њихову тадашњем сједишту на Јаблонавцу, у сјеверној зони хрватскога главнога града, на једној радној ве-чери на којој је, у опуштеној атмосфери, резимирано све оно што је претход-но договорено на сјеверноамеричком континенту. „Пакт с Норвалом” је успио: фронта за стварање неовисне хрватске државе дефинитивно је пресе-љена из емиграције у домовину. А и политичка се криза у СФРЈ неумитно приближавала врхунцу; с ријечи је требало кренути на дјела. Туђман и ње-гово изабрано друштво у Хрватској демократској заједници били су спрем-ни на сваки изазов.

Први у низу изазова дошао је, као наручен, већ поткрај студенога 1989.

За петак, 1. просинца, био је најављен велики протестни митинг побу-њених Срба и Црногораца с Косова у Љубљани, главном граду најзападни-је југославенске републике, СР Словеније. Цијела је Југославија била због тога на ногама (...)

Авнојска Југославија практички више није постојала. А сада је пред Ми-лошевићевим јуришницима из Косова Поља требала поклекнути и Слове-нија (јер се, подржавајући Албанце с Косова, није солидаризирала с њихо-вом борбом), али и Хрватска, јер су митингаши на путу до Љубљане треба-ли проћи кроз Загреб. И успут и тамо мало потпалити ватру (...)

Туђман је осјетио да је то његова прилика. Ако већ шуте другови Стој-чевић и Латин, неће шутјети он. Ако они избјегавају јасно и гласно рећи да је на дјелу рушење авнојске СФРЈ, он се неће устручавати изрећи управо та-кву политичку квалификацију. Какве ли ироније: Туђман да опомиње акту-алну хрватску власт да се авнојска Југославија распада као кула од карата! Заправо, у себи је ликовао што је тако, једва је то дочекао, али сада ће се ма-ло поиграти спаситеља. Јер је спаситељ Хрватској требао. Тако је барем он процијенио. А њега инстинкт углавном не вара.

И тако, два дана уочи најављена митинга у Љубљани, 29. студенога 1989. (точно на Дан Републике!), Хрватска демократска заједница упућује *urbi et orbi* Проглас грађанима и Сабору СР Хрватске и цијелому хрватском наро-ду, који се од прве до последње реченице дијаметрално разликовао од свих дотадашњих немушних приопћења Предсједништва СРХ и Предсједништва ЦК СКХ. ХДЗ се усудио ствари назвати правим именом: да је почело „ру-шење авнојске СФРЈ” и да „садање хрватско водство у својем бирократско-догматском дијелу показује несналажљивост, што може бити кобно по бу-дућност Хрватске и хрватскога народа”. Али није се стало само на томе. У истоме Прогласу водство ХДЗ-а поставило је и неколико експлицитних по-литичких захтјева, од којих је далеко најважнији био онај под редним бројем 2:

(...) истичемо захтјев за територијалном цјелином хрватскога народа у њезиним повијесним и природним границама.

Управо тако: „за територијалном цјелином хрватскога народа у њези-ним повијесним и природним границама” – ма што то требало значити. Ре-ченица стилски можда није била беспријекорно срочена, али то у ономе тре-нутку и није било толико важно. Ионако се то писало у великој брзини. Ва-жан је био ефект који се тиме у јавности постигао. А тај су ефект поједини

аналитичари успоређивали с атомском бомбом, у политичком значењу те ријечи. Јер, управо је, великим дијелом захваљујући том Прогласу, непуних мјесец дана прије превратничке одлуке руководства СКХ о расписивању пријевремених парламентарних избора, ХДЗ стекао голему психолошку предност пред свим осталим политичким странкама, удругама и савезима у Хрватској, и оном на власти, Савезом комуниста Хрватске, и онима тек основанима, у опозицији.

Што је Проглас од 29. студеног значео у том тренутку за ХДЗ, Туђман је објаснио у свом уводном излагању на Првом опћем сабору Хрватске демократске заједнице, у вељачи 1990. Проглас је окарактеризирао као „међашњи догађај у животу и развоју ХДЗ” јер је у њему „изложен (...) захтјев и начин за оживотворење права хрватскога народа на самоодређење у његовим повијесним и природним границама”. Нагласио је да је „Проглас (...) у хрватском народу, подједнако у домовини и у исељеништву, наишао на тако голем одјек да је изазвао нагли размах ХДЗ” па се „број чланства и огранака умножавао (...) таквом брзином и у такву опсегу, да је то надилазило могућности нашег дотадашњег аматерског устројства а и сва најоптимистичкија очекивања”.

У наставку је говора рекао:

„Његово повијесно значење произлази из више разлога. Прво, по својим циљним захтјевима тај Проглас спада у ријетке, најзначајније документе најновије хрватске повијести. Друго, по својем садржају он је једини из хрватских редова на разини сувремених демократских гигања у средњо-источној Еуроци. И треће, ниједна од хрватских политичких странака – како оних на власти тако и у опорби – није се усудила тај Проглас нити отворено подржати нити јавно осудити.

Својеврстан је повијесни оксиморон да кључне реченице у Прогласу – оне о повијесним и природним границама будуће самосталне хрватске државе – није написао Фрањо Туђман, него његова десна рука у водству ХДЗ-а, Јосип Манолић.” (исто; стр. 655-658)

„Још је већи, туђмановски речено, међашњи догађај у животу и развоју ХДЗ” од Прогласа од 29. студеног 1989, био Први опћи сабор Хрватске демократске заједнице, одржан у Загребу 24. и 25. вељаче 1990.

Као што је сама Хрватска демократска заједница добрим дијелом настала као плод Туђманових стратешких договора и аранжмана с његовим политичко-пословним партнерима из Канаде и САД, тако је и Први опћи сабор ХДЗ-а чак и у идејном смислу договорен на сјеверноамеричком континенту. То се не скрива ни у „Спомен књизи” ХДЗ-а из 1999, гдје пише:

„Прва конвенција ХДЗ-а за Сједињене Америчке Државе и Канаду одржана је 20. и 21. сијечња 1990. у Кливланду. Назочио јој је и предсједник странке др Фрањо Туђман и на њој је иницирано одржавање Првог опћег сабора ХДЗ-а у Загребу.”

Био је то уједно четврти Туђманов боравак у Канади. Први је, присјетимо се, био у лето 1987, други у лето 1988, трећи (с Брозовићем) у јесен 1989, и четврти сада, у зиму 1990. Тек након конвенције у Кливланду, на којој је „иницирано одржавање Првог опћег сабора ХДЗ-а у Загребу”, сазвана је Друга сједница Средишњег одбора Хрватске демократске заједнице у За-

гребу, на којој је трећа точка дневнога реда гласила: Припрема за 1. опћи сабор (конгрес) ХДЗ, у Загребу. Сједница је одржана 27. сирјечња 1990, у дворани „Глобус” на Загребачком велесајму.

Оно што је договорио у Канади Туђман је, заправо, реферирао члановима тога средишњег тијела ХДЗ-а, након чега се одмах приступило организацијским припремама за тај први велики скуп најјаче и најмасовније политичке странке (покрета) у Хрвата. Управо тако: у Хрвата, а не (само) у Хрватској, јер је ХДЗ од самих својих почетака, и као идеја, био устројен на планетарном принципу, као симбол, али и реална политичка снага, уједињене хрватске домовине и дијаспоре (...)

Колико је Први опћи сабор ХДЗ-а у идејном смислу био резултат Туђманових стратешких договора с хрватском политичком емиграцијом у Канади и САД, толико је у организацијском погледу он био производ тајнога дила врха Хрватске демократске заједнице и Секретаријата за унутрашње послове СРХ, на челу с Вилимом Мулцом. Без тог дила бројни припадници још до јучер „екстремне”, „фашистичке” и „ушашке” емиграције из Канаде, САД, Аустралије, Јужне Америке и Западне Еуропе, који иначе нису имали право на улаз у СРХ, не би могли слободно допутовати у главни град СР Хрватске и присуствовати дотад невиђеном политичком спектаклу који је најавио тријумфалну побједу Хрватске демократске заједнице на првим послјератним парламентарним изборима, заказанима за травањ и свибањ 1990.

А без њих тај скуп не би имао смисла. Јер циљ је тог скупа и био демонстрирати, пред лицем цијелокупне хрватске јавности, снагу и моћ уједињене домовинске и исељене Хрватске. Досљедно у духу Лубурићеве идеје о хрватском помирењу, на коју су присегнули челни ХДЗ-ови људи и у Хрватској (Туђман) и у емиграцији”. (исто; стр. 659-660)

„О томе ми је нешто више испричао тадашњи главни тајник ХДЗ-а, Стипе Месић:

– У зракоплову који је слетио на Плесо било је и таквих људи који су били на полицијским потјерницама и који су, по ондашњим законима, требали у нас бити ухићени. Нама у водству ХДЗ-а било је, наравно, у интересу да све прође у најбољем реду. Зато смо се одлучили на договор с тадашњим министром унутрашњих послова СРХ, Вилимом Мулцом. С њим сам преговарао ја, као главни тајник ХДЗ-а. По томе договору, сви хрватски емигранти који су позвани на Сабор ХДЗ-а требали су добити *salvus conductus* (право пролаза) на пет дана, али само под увјетом да ниједан од њих не буде ратни злочинац. Могли су, дакле, доћи и они које је тадашња полиција из различитих разлога гонила, али нитко од њих није смио носити биљег ратног злочинца.” (исто; стр. 660)

„На први се ХДЗ-ов сабор у неколико реченица осврнуо и Лубурићев најближи сурадник из шездесетих, Миљенко Дабо Перанић, у својој књижици „Адреса измирења Хрватског народног отпора са хрватским партизанима”, што ју је тискао у Њујорку 1991. Перанић је, да подсетимо, аутор кључног програматског текста о хрватској помирби, што га је Лубурић објавио у свом часопису „Дрина”, у броју посвећеном Истри (бр. 3-4, 1964). Одушевљен Сабором, Перанић је констатирао да је „Адреса измирења остварена (...) послје 24 г. – 21 годину послје Генералове (Лубурићеве, оп. а) погибије.

Сљедбеници Адресе измирења (мислио је, прије свега, на ХНО и херцеговачке фратре, оп. а) су остварили ту њезину идеју превирљу и уздигли др Ф. Туђмана на кормило Републике Хрватске”.

Да би потенцирао сличност, односно истовјетност програмских усмјерења Фрање Туђмана и Вјекослава Макса Лубурића алиас Генерала Дрињанина, Перанић је успоредио неке битне реченице из Лубурићева програма из 1964. с Туђмановим иступом на Сабору.

У Лубурићеву програму, објављеном у „Дрини” 1964, пише:

„Сада када нас бије иста прекодринска рука, против које сам се борио као усташа, а мој брат као домобран, заборавимо прошлост: ја скидам са чела ’У’, као што ти одбацујеш петокраку, те будимо само војници за хрватску државу.”

А Туђман је 1990, у свом уводном излагању у препуној дворани „Ватрослав Лисински”, рекао:

„...Овдје су сакупљени синови и кћери хрватских домобрана, хрватских партизана и хрватских усташа, којима је заједнички циљ побиједити...”

Порука је јасна: хрватске усташе и хрватски партизани прелазе преко свих својих идеолошких различитости и крвавих сукоба из блиске прошлости и удружују се у борби против њихова заједничког непријатеља – Срба и тзв. Србославије, како се у оно вријеме, међу Хрватима, називала југославенска држава.” (исто; стр. 662)

„Уочи Првог опћег сабора Хрватске демократске заједнице Туђман је дао врло опсежан програматски интониран интервју „Вјесникову” новинару Јадранку Синковићу, који је, у тада још најутјецајнијем хрватском дневном листу, објављен 25. вељаче 1990. Туђман никада није био јаснији и изричитии него у том свом иступу.

Прије свега, рекао је да је отцјепљење могуће – мислећи притом на отцјепљење хрватског народа као таквог, а не СР Хрватске као републике (IV квадрант!): „Да, могуће је отцјепљење, уколико би се односи развијали тако да један народ осјећа само штетност боравка у таквој заједници. У тренутку када се Еуропа интегрира као заједница народа и њихових држава, стојимо на становишту да се Југославија може уредити само као конфедерација у којој сваки народ има право одлучити својом вољом да ли му је у интересу да живи у таквој заједници.”

Изјаснио се, дакле, за конфедерацију народа (а не република/држава) као предувјет већ најављеном отцјепљењу хрватског народа из те исте југославенске конфедерације.

Друго, претпостављено отцјепљење хрватског народа из СФРЈ образложио је не само националним него и културно-цивилизацијским различитостима и супротностима на подручју СФРЈ (на трагу размишљања фра Доминика Мандића из 1971). Казао је да се „овдје (у Југославији, оп. аут), повијесно, не ради само о различитим националним идентитетима него о томе да су поједини народи припадали различитим цивилизацијским и културним сферама”.

Треће, заложии се за промјену унутрашњих граница у СФРЈ, позивајући се на „повијесно значење прогласа ХДЗ од 29. студенога 1989. године, гдје је речено (...) да се хрватски народ не своди само на границе садашње СР Хрватске, него да постоји проблем повијесних и природних граница Хрватске” (...)

„Ми смо само подсјетили на то да је и по садашњем Уставу СР Босна и Херцеговина такођер и држава хрватског народа те смо за то да народ Босне и Херцеговине сам одлучи референдумом, гдје му је мјесто.”

И четврто, Туђман је јасно поручио да муслимане у БиХ сматра саставним дијелом хрватског народа. Точније – хрватског корпуса:

„Сматрамо да су муслимани саставни дио хрватског националног корпуса”.

Хрватски национални корпус, да подсјетимо, био је Туђманов израз за хрватску националну заједницу на глобалном, планетарном нивоу, а чинили су га Хрвати у СРХ, Хрвати и Муслимани (за Туђмана муслимани) у СР БиХ, Хрвати у осталим дијеловима СФРЈ те Хрвати у исељеништву и хрватске националне мањине у свим земљама Европе и свијета.

Реакције на Први опћи сабор ХДЗ-а, па и на тај Туђманов интервју „Вјеснику”, биле су врло бурне. Предсједник СКХ Ивица Рачан назвао је ХДЗ „странком опасних намјера”, а новинарка „Комуниста” Сеада Вранић позвала је власти да ухапсе Туђмана.” (исто; стр. 663-664)

„Први опћи сабор ХДЗ-а био је и разлогом дефинитивног политичког и људског разлаза предсједника те странке, Фрање Туђмана, и њезина почасног предсједника, Шиме Балена.

Бален је почасним предсједником ХДЗ-а постао на његовој оснивачкој скупштини на Јаруну, 17. липња 1989. Био је то Туђманов лукави тактички маневар – хтио је да у водству ХДЗ-а буде што више познатих и угледних антифашиста, како ХДЗ не би баш био превелики трн у оку актуалним комунистичким властима. Туђман се у правилу, гдје год је могао, показивао што већим легалистом, иако је у основи био антилегалист (у односу на Устав СРХ и СФРЈ из 1974, наравно). А Бален је неоспорно био хрватски оријентиран интелектуалац па је, иако не баш одушевљено, пристао бити ХДЗ-овим почасним предсједником, заједно с књижевником Петром Шегедином.” (исто; стр. 665)

„Уочи Првог опћег сабора послао му је текст свог уводног излагања, с молбом да га пажљиво прочита и изнесе своје евентуалне примједбе како би му тај говор био што квалитетнији.

Шиме Бален:

– Дана 20. или 21. вељаче, два-три дана уочи Сабора, дошао ми је један млади дечко с омотницом па ми рече: „Ово вам шаље др Туђман и молим вас да ми се потпишете, као доказ да сам предао.” Ја се потпишем и дечко оде. Почнем читати говор – и одмах станем. Није ми се свидјело. У партизанима сам био први у Хрватској који је одликован Орденом братства и јединства и није ми било свеједно како сада Туђман у том свом излагању третира Србе у Хрватској. Помислио сам: „Стани, човјече, па Срби су се заједно са мном тукли против четника и не можемо се сад правити као да они не постоје!” Читам даље и наиђем на оне реченице о муслиманима. А онда дођем до НДХ, гдје каже да НДХ није била само продукт окупацијских сила, него и остварење повијесних тежњи хрватског народа. Све ми се смучило. Сјео сам и написао Францеку писмо. И управо у тренутку кад сам га довршио, он ме назове. „Јеси ли добио?”, „Јесам.” „Имаш ли каквих примједаба?” „Имам.” „Па реци ми их.” „Францек, не могу ти то рећи преко телефона, радије ћу ти написати.” „Е, али ја данас идем у Вараждин.” Кажем: „Добро, у реду, али ја ћу ти

то свеједно написати.” Каже: „Онда то писмо, молим те, предај ономе мом ’апостољу’, Перици Јурићу!” И ја сам тако учинио. У бараџи у Савској били су, кад сам дошао, Владимир Шекс, Анте Карић, Лука Бебић, Перица Јурић... Уручио сам своје писмо апостољу Јурићу. Јурић ми рече да ће се с Францеком наћи у 8 навечер, до када би се он требао вратити из Вараждина и да ће му моје писмо сигурно уручити. Али – нисам добио никакав одговор. Францек је са мном прекинуо сваку везу. Није ме чак ни позвао на Сабор ХДЗ-а. Ништа – ни једне једине ријечи. Ни телефоном ни другачије.” (исто; стр. 665)

„Након другог круга парламентарних избора, одржаног 6. и 7. свибња 1990, Туђман и ХДЗ имали су разлога за славље. Од 356 мјеста у Сабору СРХ, Хрватска демократска заједница освојила је чак 205 или 58,4 одсто. СДП на челу с Рачаном и Коалиција народног споразума на челу с „прољећарима” били су хаметице поражени. Почела је ера владавине Фрање Туђмана и ХДЗ-а, која ће потрајати пуно десетљеће, све до уласка у ново тисућељеће – до почетка 2000.

Тријумф на изборима овако је описан у „Спомен књизи” ХДЗ-а из 1999:

„Тако је Хрватска демократска заједница тим успјехом, предвођена др Фрањом Туђманом, преузела водство хрватскога народа у борби за излазак из ненаравне и ненародне државне творевине србокомунистичке Југославије и заузела се за стварање независне и суверене хрватске државе – Републике Хрватске, преузела одговорност за развитак и судбину демократске Хрватске и поднијела тежак терет у борби за самосталну и суверену хрватску државу.” (Исто; 668)

9. Етнички чиста „Велика Хрватска”

Худелист даје коначну дефиницију „дубинског Туђмана” и објашњава за какву и колику државу се он залагао.

„Још сам у 14. поглављу констатирао да „дубински Туђман” изворно припада позицији IV квадранта у нашем координатном суставу. Између тог IV квадранта и политичког дјеловања Фрање Туђмана ставио сам, штовише, знак једнакости.

Позицију IV квадранта у времену што је претходило распаду Југославије можемо најједноставније и најсажетије дефинирати као увјерење да су конститутивни елемент СФРЈ народи као такви (дакле, и хрватски народ као такав), а не, као што је писало у Уставу СФРЈ из 1974, народи организирани у социјалистичке републике (а у СР Србији и у социјалистичке аутономне покрајине).

Посљедица таква увјерења прилично је јасна: ако се СФРЈ распада, из ње, као њезини конститутивни елементи, излазе народи, а не постојеће републике. Излази, дакле, и хрватски народ, заједно са свим дијеловима СФРЈ у којима је у већини.

Туђман је очекивао, и томе тежио, и за то се залагао, да након распада СФРЈ хрватски народ који је живио у Југославији формира своју нову, ексклузивну националну државу, по могућности што већу и етнички што хомогенију – спајањем свих оних територија на којима је у СФРЈ био у већини. Ти су се територији, осим саме СРХ, налазили у Босни и Херцеговини (понај-

прије западна Херцеговина), Војводини (дијелови Сријема и Бачке) и Црној Гори (Бока Которска).

Спајањем тих територија требао је настати Териториј (с великим „Т“), односно – како је то сам Туђман говорио и писао – Хрватска у својим природним и повијесним границама.

Тај средишњи политички циљ Фрање Туђмана био је, у основи, нелегитиман јер се противио ономе што пише у Уставу СФРЈ и Уставу СРХ (једнако као и у Уставу СР БиХ итд). Но, Туђман је као политичар настојао, у правилу, бити што већи легитимист; или се таквим барем приказивати у јавности. Стога се он није усудио кренути у конкретну политичку акцију све до онога тренутка када тај свој темељни, у бити нелегитиман, политички циљ није могао приказати супротним ономе што јест, дакле легитимним. А то је био онај тренутак – можда боље речено: оно раздобље – када се Југославија почела распадати. Дословце, у свакодневној политичкој пракси. Распадом авнојске Југославије практички је престао вриједити Устав СФРЈ, као и устава СРХ и других југославенских република и покрајина.

Туђман је, дакле, врло мудро и промишљено чекао да нетко други започне процес демонтаже авнојске Југославије, а да се тек онда на то и он сам надовеже (...)

Идеална Хрватска, по Туђману, требала је бити „велика” и „чиста”. Дакле, већа или много већа од постојеће СРХ и са што већим (у идеалној визији стопостотним) удјелом хрватског становништва. У тим је својим пројекцијама Туђман слиједио два своја велика узора, оба Хрвата, подријетлом из западне Херцеговине: Вјекослава Макса Лубурића и фра Доминика Мандића.

У претходним смо поглављима навели читав низ примјера из којих се види да је Туђманов идеал била „Велика Хрватска”. Један је од најстаријих формулација „духовна и територијална интеграција хрватског националног бића”, што ју је први пут споменуо у Прослову „Хрватског тједника”, у првоме броју тога гласила, покренутог 1971. Та је формулација, заправо, синоним за Териториј, за који у овој књизи тврдимо да је средишње начело IV квадранта.

Други је врло значајан примјер политички програм тзв. Хрватског социјалистичког и народног покрета (ХСНП) из 1977. Иако смо констатирали да је тај програм фалсификат, тј. да га није написао сам Туђман, јасно је да су формулације о идеалним хрватским границама његове. Највјеројатније их је уметнуо у већ написани текст програма. Ријеч је, наравно, о „природним” и „повијесним” границама Хрватске.

На истом је трагу и Туђманова књига „Национално питање у сувременој Еуроци”, с краја седамдесетих, као и Проглас Хрватске демократске заједнице од 29. студенога 1989, гдје се такођер посве отворено говори о природним и повијесним хрватским границама. Затим интервју „Вјесникову” новинару Јадранку Синковићу, објављен 25. вељаче 1990, Туђманов говор на Првом опћем сабору Хрватске демократске заједнице, у вељачи исте године итд. Све до доласка на власт, у прољеће 1990, Туђман уопће није скривао да је стварање проширене хрватске националне државе алфа и омега његова свеукупнога политичког ангажмана.

Но, зато се рјеђе и много мање отворено изјашњавао о другом кључном критерију будуће хрватске неовисне државе, какву је имао у својој визији – критерију по којем је та држава требала бити етнички што хомогенија. Односно, етнички – што чишћа. До тог је циља он настојао доћи путем тзв. „хуманих пресељавања” – организованих размјена великих скупина становништва, којима би се остварили етнички заокружени и хомогени простори на подручју бивше Југославије.

Туђман је ту слиједио начело фра Доминика Мандића, који је још за Другога свјетског рата, у ожујку 1943, у једном свом напутку намијењеном водству Хрватске сељачке странке, од укупно четири начела која би морала чинити темеље будућег уређења Југославије навео и „принцип чистих народних територија”, по којем „Славенски народи на југу Европе, наполе Хрвати и Срби, ваља да споразумно одреде своје народне границе и да измијене народно пучанство из једнога у други териториј мирним начином и праведном отштетом иметка пресељеницима у новом крају”.

У својим идеалним пројекцијама Туђман је полазио од тога да ће се главнина Срба из Хрватске иселити из Хрватске у Србију и Босну и Херцеговину, а да ће се на испражњена подручја у Хрватској доселити Хрвати из БиХ и других дијелова СФРЈ.

О организованим пресељавањима читавих народа или појединих народних скупина најотвореније је писао у својим „Беспућима”, гдје на стр. 164 каже да „насилне па и геноцидне промјене”, осим што резултирају и неким негативним учинцима, „доводе до етничке хомогенизације појединих народа, до већег састава националног састава пучанства и државних граница појединих земаља, па то може имати позитивне учинке на кретања у будућности у смислу смањивања разлога за нова насиља и повода за нове сукобе и међународне потресе”.

А да је у иселавању Срба из Хрватске, особито након операције „Олуја”, видио позитиван и користан процес за Хрватску, Туђман је недвосмислено изјавио у свом говору на отварању Ратне школе „Бан Јосип Јелачић” у Загребу, 14. просинца 1998, када је истакнуо: „Српско смо питање, дакле, ријешили, неће више бити 12 посто Срба или 9 посто Југославена, као што их је било. А хоће ли их бити три или пет посто, то не значи угрожавање хрватске државе.”

Иселавању муслимана (бошњака) с оних подручја БиХ што их је намјеравао припојити Хрватској, Туђман, у својој првотној визији, није тежио јер их је сматрао саставним дијелом хрватскога националног корпуса. Тек када су муслимани (бошњаци) одбили бити саставним дијелом хрватскога корпуса, указала се потреба и за етничким раздиобама Хрвата и муслимана (бошњака), на територију БиХ.” (исто; стр. 672-674)

„Од 21 поглавља у овој књизи, два смо у цијелости посветили ирационалној страни Туђманове личности: 16. поглавље, под насловом „Освета”, и 17. поглавље, „’Беспућа’ и кружна концепција повијести”. Но, Туђмановим се ирационализмом баве и многи дијелови осталих поглавља. Туђман, који 1986. кује план своје велике освете, који доноси бизарну одлуку о пресељењу гробова преминулих чланова своје обитељи из мјеснога гробља у Великом Трговишћу на загребачки Мирогој, који конструира такав мит о само-

ме себи који нема готово никакве везе с онима што му се у стварности догодило, који трагедију свог оца и помајке користи у политичке сврхе.” (исто; стр. 675)

„Многи су Хрвати, и у РХ, и у БиХ, и у дијаспори, из најдубљег увјерења прихватили Туђмана као „оца домовине”. И многи га таквим прихваћају и данас. Тај је мит пустио коријење, вјеројатно и зато што има одређених упоришта у стварности. На нама је да одгонетнемо о каквим се то упориштима ради (...)

Туђман се, сасвим сигурно, не назива „оцем домовине” само због тога што се Хрватска издвојила из СФРЈ и постала самосталном државом. За то издвајање и осамостаљивање он ионако није био најзаслужнији. Југославија би се распала, а Хрватска постала самосталном државом и да није било Туђмана. Па чак и да није било Милошевића. Наравно, без њих двојице тај би се распад одвијао посве друкчије.

Југославија се распала из истих оних разлога из којих су се распали и СССР и ЧССР, а двије се Њемачке, Западна и Источна, ујединиле у јединствену њемачку државу. Главни је кривац за то био распад Источног блока, који је пак у знатној мјери био посљедицом великог свјетског процеса рушења комунизма, што су га још почетком осамдесетих заједничким снагама покренули амерички председник Роналд Реган и папа Иван Павло II (папа Војтила).

Према томе, Туђману не треба приписивати оно што не заслужује (...)

Не треба бити особито далековидан па увидјети да се таква дефиниција Туђмана као „оца домовине” темељи на лубурићевском науку о хрватском помирењу, по којем се сви Хрвати, без обзира на своју политичку или идеолошку прошлост, морају ујединити како би савладали свог заједничког противника – Србе. Притом се понајприје мисли на Србе који живе, или су живјели, у самој Хрватској (као и у оним дијеловима БиХ за које се претпоставља, или се претпостављало, да их треба припојити хрватској држави).

Другим ријечима, Туђман је „отац домовине” зато што је, једном за сва времена, успио ријешити српско питање у Хрватској. У том смислу и треба тумачити његову изјаву у тзв. „Влаку слободе”, на релацији Загреб – Книн – Сплит (непосредно после „Олује”, након које је удио српског становништва у Хрватској пао испод 5 посто), да „нема више оних који би будућност Хрватске угрожавали у хрватском националном тијелу; то се и не може изразити никаквим новцем, неголи управо тиме да је овим кораком („Олујом”, оп. а) будућност хрватског народа, сувремене и независне хрватске државе једном за вазда осигурана за будућа стољећа и миленије.” (исто; стр. 679-680)

„Туђман је био за рушење авнојске Југославије. Једино је то прави одговор и само нас он доводи до саме сржи Туђмановог политичког дјеловања, не само у његову председничком раздобљу, него и уопће.

Туђман је био противник авнојске Југославије из два разлога.

Први је разлог тај што је у авнојској Југославији Хрватска била „мала”. Авнојске границе СРХ, што су их по завршетку Другог свјетског рата утврдили комунисти, њега нису задовољавале. Туђман је сматрао да Хрватска треба бити већа и да се треба проширити за све оне територије у Југославији у којима су у претежном броју живјели Хрвати. Понајприје за хрватска подручја у Босни и Херцеговини. Али предувјет за то била је демонтажа ав-

нојске Југославије. Јер у авнојској Југославији прекрајања унутарњих граница нису била могућа (...)

Други разлог зашто је Туђман био против авнојске Југославије треба тражити у томе што су у авнојски (и завноховски) дефинираној Хрватској – дакле у Социјалистичкој Републици Хрватској – Срби, уз Хрвате, били конститутиван народ. А он је сматрао да тако више не смије бити и да Хрватска мора бити национална држава искључиво хрватског народа, тј. држава у којој ће конститутиван народ бити само Хрвати.

Наравно, предујет за то био је да се удио српског становништва у Хрватској смањи – с 12,2 посто, колико их је било према попису из 1991, на мање од 5 посто, након чега би они постали тек једна од националних мањина за које је сувишно и размишљати да би икада више могле рачунати на статус конститутивног народа (или нечега томе сличног).

Туђман је то тог циља настојао доћи тзв. „хуманим пресељењима”. То је била једна од ударних тачака његових преговора с председником тадашње СРЈ, Добрицом Ђосићем, у рујну 1992. у Женеви – уз посредовање представника међународне заједнице Сајруса Венса и Дејвида Овена – када је састављена заједничка изјава од осам тачака у којој је, уз остало, писало да је „постигнут (...) договор о одлучнијој акцији ради повратка расељених особа њиховим кућама и омогућавања добровољног и хуманог поновног насељавања особа које то желе између двију држава”.

Али како се тај договор с Ђосићем врло брзо изјаловио (супротставио му се српски председник Слободан Милошевић), Туђман је морао тражити друге путеве и методе смањивања броја српског становништва у Хрватској. Најефикаснијом се показала оружана акција „Олуја”, у коловозу 1995, након које је из Крајине исељено око 200.000 Срба.

Ето, због тога је битно рећи да је Туђман био противник авнојске Југославије. Када бисмо казали да се напросто залагао за самосталну хрватску државу, онда би то могло значити да је његов стратешки политички циљ био издвајање постојеће СРХ из састава СФРЈ. А на небројено смо се много мјеста у овој књизи увјерили да то није био његов стратешки политички циљ.

Стратешки је Туђманов политички циљ била „проширена” хрватска држава (на Територију) с битно смањеним удјелом српског становништва (између 3 и 5 посто). Ако се то не разумије, не разумије се ништа чиме се Туђман тијekom цијелога живота бавио и за што се, као политичар, а касније и као државник, залагао.” (исто; стр. 681-682)

10. Лубурићевац до смрти

Худелист дефинише Туђмана као „лубурићевца”.

„Туђман је, међутим – да се послужим Манолићевом конструкцијом – био оно треће: био је „тешки лубурићевац” (...)

Бити лубурићевац значи бити следбеник, а у Туђманову случају и проводитељ, једне сасвим одређене идеје и једнога сасвим одређеног концепта. Ријеч је о концепцији хрватског помирења, коју је Вјекослав Макс Лубурић, заједно са својим помагачем Миљенком Дабом Перанићем, теоријски (програматски) осмислио 1964, у Франковој Шпањолској, а коју су 1968. усвојили и херцеговачки фратри у САД-у, тада на челу с фра Домиником Мандићем.

У 18. поглављу ове књиге опширно сам описао настанак и развој те идеје, и притом напоменуо да се у Хрватској, у вријеме док је Туђман био на власти, она намјерно интерпретирала редуccionистички, при чему се прикривала њезина права бит – која је Лубурића и потакнула да у облику цјеловитог политичког програма прогласи помирење бивших усташа и хрватских партизана.

Написао сам да је Лубурић прије свега био војник (по чину је био усташки пуковник и домобрански генерал) и да је његова мотивација у осмишљавању идеје о хрватском помирењу била понајприје војничка.

Уосталом, и часопис „Дрина”, у којем је ту идеју први пут изнио, био је часопис примарно војнога карактера.

Лубурић је властитом, војничком логиком дошао до закључка да ће Хрвати моћи створити неовисну хрватску државу – и то такву државу у којој ће српско питање бити једном заувјек ријешено (јер нека друга хрватска држава Лубурића није занимала) – тек ако се престану тући на двије фронте и концентрирају се само на једну фронту, ону гдје им је противник њихов највећи и заједнички непријатељ, Срби. Срби, наравно, из Хрватске и БиХ, јер је Лубурић Хрватску замишљао до Дрине, као што је то било и у НДХ.

Лубурић је интелигентно закључио да Хрвати неће моћи постићи своје државотворне циљеве ако ће, осим против Срба, ратовати и међусобно, по критерију идеолошке подјеле на (бивше) партизане и усташе, него да ратне сјекире таквога идеолошког типа требају закопати и посветити се борби против јединога правога противника који може угрозити стварање и опстанак будуће хрватске самосталне државе. А то су, по Лубурићу, били Срби.

Идеја о хрватском помирењу имала је, дакле, изворно антисрпски карактер. Бит те идеје није била у томе да се Хрвати напросто мире јер више нема смисла свађати се, а онда и међусобно ратовати око нечега што припада прошлости, него у томе да помирени и уједињени хрватски народ побједи Србе. Односно, као што је то Лубурић, заједно с Перанићем, објавио у својој „Дрини”:

„Сада, када нас бије иста прекодринска рука, против које сам се борио као усташа, а мој брат као домобран, заборавимо прошлост: ја скидам са чела 'У', као што ти одбацујеш петокраку, те будимо само војници за хрватску државу.”

Туђман је Лубурићев науч почео усвајати још шездесетих година, када је био директор Института за историју радничког покрета Хрватске, а до краја седамдесетих био је већ формиран лубурићевац. И ту своју позицију није мијењао све до смрти. Лубурић је за њега био закон.” (исто; стр. 684-685)

„Вјекослав Макс Лубурић апсолутно је једна од средишњих личности новије (послијератне) хрватске повијести, по мом мишљењу једна од три најважније. Ако бих бирао три најзначајнија хрватска политичара у раздобљу након Другога свјетског рата, одлучио бих се за Јосипа Броза Тита, Вјекослава Макса Лубурића и Фрању Туђмана.

Ако се некоме чини да Лубурићу у тако бираном друштву није мјесто, споменут ћу само ово: да није било Лубурића, не би било ни херцеговачких фратора (у данашњем политичком значењу тог појма), не би било ни ХИ-ШАК-а ни Sudburyја, не би било Норвала, не би било Шушка, не би било

Хрватске демократске заједнице, не би било Туђмана (тако политички оформљенога какав је био), не би било ничега. Све би се одвијало другачије него што се одвијало.

Све што је Туђман као политичар, касније и као државник, створио, створио је на Лубурићевим (и лубурићевским) темељима. У томе чак није био ни оригиналан, конзеквентно је, готово „штреберски”, слиједио његове идеје и његов наук. С том разликом, наравно, што се није слијепо држао изворнога усташког, уједно и Лубурићева начела по којем се Хрватска распростире све до Дрине. Ту је он заувјек остао уз свог Мачека (и његова епигона Богданова), сматрајући да су праве источне хрватске границе на Врбасу и Неретви.

Странка или покрет помоћу којег је Туђман дошао на власт у Хрватској, Хрватска демократска заједница, копија је политичке организације – тј. идеје о тој организацији – коју је Лубурић изнио у 11. темељном начелу своје Декларације о темељним начелима и дужностима хрватских бораца за ослобођење Хрватске из 1960. (дакле, три десетљећа прије оснотка ХДЗ-а!), у којем пише да је „носилац хрватске народне борбе цијели народ без обзира на странке, којима он припада”. Јер, како је објаснио, „када се ради о борби за остварење политичког програма цијелога народа, а не о борби за остварење програма поједине странке, политички је програм свих националних странака исти и заједнички, па је зато сав хрватски народ, а не тек једна странка, носилац хрватске ослободилачке борбе”.

Зато је Туђман, често до границе да због тога постане досадан, стално и понављао да његова Хрватска демократска заједница није обична политичка странка, попут осталих на хрватској политичкој сцени, него „средишња” или „стожерна” политичка организација цијелога хрватског народа, у домовини и дијаспори. У бити, цитирао је Лубурића.

Повезивање пак домовине и дијаспоре – темељ свих темеља Туђманове политичке доктрине с краја осамдесетих – такођер је, заправо, Лубурићев, а не Туђманов, изум. То су повезивање особито разрадили, на нивоу оперативнога политичког програма, Лубурићеви сљедбеници, идеолози Хрватскога народног отпора, који су десет година након Лубурићеве смрти, дакле 1979, у програматском тексту под насловом „Куда иде Хрватски народни отпор?”, објављеном у „Отпору”, као прву тачку свог политичког дјеловања навели „национално помирење”, као другу „опћехрватско јединство”, као трећу „дјелатну везу домовине и избјеглиштва”, а као пету „надидеологијску националну борбу”.

Напосљетку, и Домовински је рат у Хрватској, у својој бити, био оживотворење „Адресе измирења Хрватског народног отпора са хрватским партизанима”, објављене први пут, у склопу цјеловитог програматског текста о хрватском помирењу, у Лубурићевој „Дрини” 1964.

О свему томе, нажалост, код нас се врло мало зна.” (исто; стр. 686-687)

„Одатле и становито неразумијевање Туђманових настојања из времена његовога предсједничког мандата у РХ за преуређивањем Меморијалног подручја Јасеновац на тај начин да се на том подручју покопају посмртни остаци свих жртава Другога свјетског рата. Дакле, не само жртве усташких него и партизанских злочина. Тај је Туђманов наум с разлогом наишао на

жесточе осуде и противљења, иако је, заправо, у пуном сугласју с Лубурићевим науком о хрватском помирењу, на којем се темељила цјелокупна Туђманова политичка доктрина, помоћу које се он и успео до предсједничкога трона. Да је Лубурић, којим случајем, био на Туђманову мјесту, и он би се једнаким жаром залагао за изградњу једне такве заједничке гробнице.

Хоћу рећи да Туђманова идеја о „мијешању костију” у Јасеновцу није била спорадичан ексцес, него досљедна изведеница концепције на којој је он од самих почетака градио државу чији је био предсједник.

При томе, он није изравно слиједио искуства шпањолскога диктатора генерала Франка – него тек неизравно, преко Лубурића. Најприје је Франко изравно утјецао на Лубурића, затим Лубурић изравно на Туђмана, а онда се Туђман, када је већ усвојио Лубурићев науку, почео занимати и за самога Франка.

А да је Лубурић свој науку о помирењу доиста изградио под непосредним Франковим утјецајем, недвосмислено је потврдио његов највјернији сарадник, прави аутор „Адресе измирења” из 1964, Миљенко Дабо Перанић, који је у својој књижици из 1991. написао да је идеја о хрватској помириби Лубурићу била „зацртанија у мозгу него осталима, јер је живио у Шпањолској, и под дојмом ’Долине палих’ (La Valle de los Caidos), гдје је генерал Франко изградио гробницу за све пале у грађанском рату, франкисте и антифранкисте”.

Желимо ли унапријед избјећи све могуће замке митологизирања и, намјерног или ненамјерног, искривљавања повијесне истине, морат ћемо се стриктно држати темељне хронологије догађаја описаних у овој књизи, која нам врло прегледно и егзактно говори када се што догодило и што је чему, у одређеном тренутку, претходило. (...)

Ево, у најкраћим цртама, те хронологије:

1. Године 1964. дефинитивно је, на разини политичког програма, уобличена концепција хрватскога помирења. Темелјни програматски акт, „Адреса измирења”, написао је Миљенко Дабо Перанић, а Лубурић тај текст објављује у својој „Дрини” (бр. 3 – 4/1964).

2. Тијekom шездесетих, Франко Туђман, тадашњи директор Института за историју радничког покрета Хрватске у Загребу, добива у руке тај примјерак „Дрине” (наравно, и друге бројеве тога часописа). Поступно почиње упијати Лубурићев науку – успоредо са својим све жешћим конфронтацијама с предсједником хрватских комуниста, Бакарићем. Особно сам разговарао с особом, тадашњим намјештеником Института, која га је гледала како с големим интересом чита и проучава „Дрину”.

3. Године 1968, након врло снажних првотних опирања, идеју о хрватском помирењу усвајају и херцеговачки фратри у САД, предвођени фра Домиником Мандићем (који се од 1955. бавио искључиво повјесничарским радом). Политички, и они се тада почињу сврставати у тзв. отпораше, слједбенике политичке организације Хрватски народни отпор (ХНО), коју је 1955. утемељио Лубурић.

4. Почетком осамдесетих фратри су најмоћнија и најутјецајнија заједница у хрватској политичкој емиграцији. Након што су усвојили Лубурићев науку, почињу смишљати план о стварању самосталне хрватске државе. Хрватски је тероризам на тлу САД у том тренутку био већ дефинитивно сузбијен,

захваљујући енергичним напорима америчке полиције, али и политичком ангажману једнога од водећих хрватских политичара у емиграцији, Мате Мештровића.

Фратрима је јасно да треба посегнути за посве новим облицима и методама политичке борбе. Свој темељни наум – стварање хрватске државе – стављају у функцију свјетског процеса рушења комунизма и Источног блока, што су га координирано покренули амерички председник Роналд Реган и папа Иван Павао II (папа Војтила). То ће се показати добитном комбинацијом.

5. Фратри покрећу низ значајних активности примарно политичкога карактера. Једна је од најдалекосежнијих њихов продор у Канаду. Готово у исто вријеме – око 1980. – оснива се Хрватски друштвено-културни центар у Норвалу, на југу канадске покрајине Онтарио (близу Торонта), док на сјеверу Онтарија, у Sudburyју, стартају Хрватске иселеничке школе Америке, Канаде и Аустралије (ХИШАК), под вођством фра Љубе Красића. С Красићем најтјешње сурађују Гојко Шушак, Анте Белџо и др. Винко Грубишић. Истодобно, у постојбини херцеговачких фратара, на Широком Бријегу, фра Јозо Зовко „лансира“ мит о Госпи из Међугорја. Креће фратарска координирана акција.

6. Године 1983. у Норвалу излази едиција „So Speak Croatian Dissidents“ (у издању „ЗИРАЛ“-а, а под уредниковањем фра Шимуна Шите Ђорића, бившег помоћника утемељитеља Центра у Норвалу, фра Младена Чувала, у вријеме док је овај управљао хрватском фрањевачком жупом светих Ђирила и Метода, у 42. улици, на њујоршком Менхетну), у којој је објављена интегрална верзија Туђманове обране на његовоме другом политичком процесу у Окружном суду у Загребу, у вељачи 1981, гдје га се највише теретило због умањивања службеног броја жртава у логору Јасеновац. Остварена је духовна веза између Норвала (фратара) и Туђмана.

7. Године 1987, на првој Туђмановој турнеји по Канади, остварује се и физичка веза између главних експоната херцеговачко-фрањевачке заједнице у Сјеверној Америци и Туђмана. Почињу први политички договори, који се продубљују и утврђују на идућим Туђмановим турнејама по сјеверноамеричком континенту: у љето 1988, у јесен 1989. и у сијечњу 1990. Договори и аранжмани склапају се на платформи Лубурићеве концепције о хрватском помирењу. У најкраћем, та је концепција требала резултирати што „већом“ и што „чишћом“ Хрватском. Дакле, Хрватском која ће бити проширена за Босну и Херцеговину (или дијелове БиХ) и у којој ће се битно смањити број Срба.

8. Дана 20. и 21. сијечња 1990, на Првој конвенцији ХДЗ-а за САД и Канаду, одржаној у Кливленду, Туђман са својим сјеверноамеричким партнерима договара сценариј Првога опћег сабора Хрватске демократске заједнице у Загребу, на којем ће судјеловати и представници иселеништва. Брзо се враћа у Загреб и, на Другој сједници Средишњег одбора ХДЗ-а, одржаној 27. сијечња 1990. у Загребу, домаћим челницима ХДЗ-а приопћује што је договорено у Канади. Сабор је одржан 24. и 25. вељаче у „Лисинском“. Након Сабора, дио се иселеника вратио, а дио је, на челу с Гојком Шушком, остао.

9. Недуго након смиривања хрватско-српског рата и међународног признања Хрватске, 1992, Гојко Шушак постаје најјачим хрватским политичарем иза председника Туђмана. У Хрватској је човјек бр. 2, а у Босни и Хер-

цеговини човјек бр. 1. Добива неслужбени епитет „Туђманова губернатора за БиХ”. Убрзо почиње хрватско-муслимански рат у Босни и Херцеговини. Тзв. друга линија заповиједања у томе рату под контролом је хрватског министра обране, Шушка.

10. У Хрватској почиње дуго најављивани процес транзиције (тзв. претворбе). Транзиција тече по договору утврђеном поткрај осамдесетих у Канади. Кључне особе претворбе постају Мирослав Кутле и Милан Ковач – Туђманови херцеговачки партнери у данима што су непосредно претходили оснивању ХДЗ-а (Кутле је притом био и сурадником канадскога ХИШАК-а). Кутле постаје најмоћнијим хрватским капиталистом, а Ковач кључним човјеком Владе РХ задуженим за приватизацију хрватскога господарства: 1995. постављен је за предсједника Хрватског фонда за приватизацију, а 1996. за министра приватизације.

Након ове хронологије бит ће нам нешто лакше одговорити на четврто у низу наших есенцијалних питања о Туђману: зашто је, заправо, он толико био за што већу и што чишћу Хрватску.” (исто; стр. 688-690)

На питање зашто се тај процес догодио, одговорио сам у овој књизи на неколико мјеста, а најопширније у 9. поглављу, „Од титоиста до хрватског националиста”. Тајна Туђманове политичке преобразбе лежи у његову „периферном комплексу” од којег је патио током дугогодишњег службовања у ЈНА у Београду. Мислим да то више не морам објашњавати.

Али то још није прави одговор на питање зашто је постао заговорником „велике” и „чисте” Хрватске. Може се „хрватски националист” бити и без тога. Као Савка Дабчевић-Кучар и Мико Трипало, примјерице. Но, он је отишао много даље, до самога краја. Иако га томе нитко није „учио”, него је до тога сам дошао – из литературе коју је гутао. Али опет, ту је литературу он сам изабрао, нитко га на то није наговарао, а оно што је прочитао наишло је у њему на плодно тло. На праву „црницу”.

Мистерија, ако мистерија ту уопће има, лежи у кључној Туђмановој психолошкој особини, а то је екстремна нарцисоидност.

Намјерно сам се одлучио за тај израз јер ми се формулација коју су користиле хрватске и југославенске тајне службе, које су Туђмана још од седамдесетих оперативно обрађивале – „патолошка нарцисоидност” – учинила претјерано дисквалифицирајућом према Туђману као особи, а моја је намјера била написати књигу о њему без употребе таквих и сличних, а priori дискриминирајућих, појмова.

Као човјек, Туђман је доиста био екстремно нарцисоидан: био је као ријетко тко заљубљен у себе. Себе је сматрао најљепшим, најпаметнијим и најспособнијим на свијету. Нитко му није могао бити раван. То су учили и његови школски другови, из пучке школе у Великом Трговишћу, којима је свакодневно помагао у учењу. И као дјечачић је волио бити први. Максимално се трудио показати да није као остали. А такав је, *übermenschovski* настројен, био и као млади партизан, 19-годишњак, дакле још „балавац”, када је у ондашњим ратним увјетима, на ужас својих претпостављених, пожелио бити господаром Хрватског Загорја.

Касније, како је одрастао и сазријевао, постајао је још већим нарцисом. Гледајући себе у зrcалу, и физички и ментално, видио је *Übermenscha*.

Напоследку су до те информације, да је Туђман „патолошки нарцисоидан човјек”, дошли и припадници херцеговачко-фратарске заједнице у Канади и САД (можда посредством обавјештајних служби с којима су неки од њих одржавали одређене контакте). Нарцис попут Туђмана – заједно са свим својим осталим карактеристикама: лубурићевска политичка оријентација, дугогодишњи дисидентски стаж, чин генерала Југославенске народне армије и академска титула доктора повијесних знаности – учинио им се идеалним за будућег „оца домовине”. И зато су управо њему поклонили своје повјерење.

У једној врло критичној етапи своје политичке преобразбе у Београду, Туђман је, изазван „периферним комплексом” због којег је силно патио – није могао напредовати у војсци како је хтио, јер се у Другоме свјетском рату борио на периферији, а заправо се и није борио јер је за читавог рата био само „политички радник” – себе поистовјетио с Хрватском. У Хрватској је – у својој идентификацији с Хрватском – открио свој, у Београду толико оспораван и угрожаван, идентитет. Свој Ја. А чим је себе поистовјетио с Хрватском – наравно, процес те идентификације наставио се и продубљивао у Загребу, након што је напустио службу у ЈНА – та је Хрватска морала бити управо онаквом какав је, у својим мислима, био и он сам. Односно, како је он, у свом имагинарном зрцалу, видио самога себе.

Он је *Übermensch* – и Хрватска је морала бити таква. Јер Хрватска – то сам ја, Фрањо Туђман. Ја сам најљепши, највећи и „најчишћи” – ни Хрватска не смије бити испод те разине.

Особито не она Хрватска коју ћу ја, Фрањо Туђман, једнога дана креирати: својом властитом памећу и својим властитим способностима.

И тако је он себе ставио у центар „слободног стварања историје” (то је његова властита формулација, из просинца 1963), чије је стварање, с њим на челу као покретачем тога процеса, требало резултирати Хрватском по његовој мјери. Зато сам у 19. поглављу и напоменуо да је наслов Туђмановог наступног интервјуа (у „Полету”) пред долазак на власт, пола године прије првих парламентарних избора, био управо генијалан: „Хрватска повијест је моја повијест”.

У тих пет ријечи све је речено. Не бих искључио могућност да је тај наслов он сам сугерирао „Полетовим” новинарима и уредницима. И да је био неизрециво поносан када је то изишло у новинама.” (исто; стр. 691-692)

„Туђманова заљубљеност у самога себе била је онај најјачи адреналин што га је тјерао да у свом науму издржи до краја, унаточ свим запрекама на које је на свом путу наилазио. Ништа га није могло зауставити: ни избацивање с посла и искључење из Партије, шездесетих, ни два политичка суђења и затварања, седамдесетих и осамдесетих, ни подсмјеси и омаловажавања од стране водећих „маспоковаца”, протагониста „хрватског прољећа”...

Али је зато и он знао бити немилосрдан, и према њима и према многима другима, када је дошао до свога великог циља. Јер је знао да је до тог циља дошао захваљујући свом властитом политичком генију и својим властитим, како је мислио, извансеријским и богомданим, способностима у које ни ти једнога тренутка није посумњао. И ослањајући се, максимално колико је то било могуће, „на своје властите снаге”. Имао је, наравно, непроцјењиво

важну подршку својих партнера из емиграције, али је и до тих партнера дошао сам самцат, нитко му их са стране није наметнуо.

Е сада, јесу ли ти партнери њиме понекад и манипулирали, питање је које би тек требало истражити. Чињеница је да су му припадници херцеговачко-фрањевачке заједнице у Канади неизмјерно ласкали када су се с њим дружили на његовим турнејама касних осамдесетих. „Фрањо, ви сте далеко најбољи и најспособнији, ви сте наша једина нада! Фрањо, ви сте највећи повјесничар свих времена у Хрватској, ваше су књиге управо генијалне! Фрањо, ви сте једини прави кандидат за будућег председника самосталне хрватске државе, ми ћемо бити уз вас!” Туђману је то силно годило. Још је од најранијег дјетињства био бескрајно велик у својим властитим очима, а сада, када је наилазио на такве комплименте у једној Канади, међу хрватским исељеништвом, постао је већим од Хималаје. А фратарска логика на тај је фактор и те како рачунала: што ћемо Фрањи више тепати и ласкати, то ћемо на њега имати све већи утјецај па ћемо кроз њега, и помоћу њега, моћи остварити и што више наших политичко-интересних циљева!” (исто; стр. 692-693)

11. Туђман до смрти није прихватио границе „хрватске кифле”

Худелист објашњава како се Туђман суочио са чињеницом да његова идеја није у потпуности реализована.

„Све у свему, Туђман у свом науму у погледу Босне и Херцеговине није успио. Од проширења Хрватске, или подебљања њезиних граница, није било ништа. Толико је, на дубинској разини, био незадовољан авнојским („комунистичким”) границама Хрватске, тим „хрватским перецом” или „хрватском кифлом”, како је с нескривеним презиром говорио, особито уочи доласка на власт, а на крају се морао помирити с тиме (по Месићу, није се помирио, све до смрти) да ће Хрватска и остати у тим лимитираним границама. Можемо рећи да је у томе и највећи парадокс његова председниковања у Хрватској, у раздобљу 1990-1999. На неки начин чак и парадокс његова живота. Имао је Хрватску, али не баш Хрватску по својој властитој мјери. Хрватску која би била достојна његове праве величине.” (исто; стр. 708)

Туђманове намере о проширењу хрватских граница потврдио је и Педи Ешдаун у сведочењу пред Хашким трибуналом. Његово сведочење је прихваћено у целини као доказ који терети генерала Блашкића. Преносимо цитат оног дела пресуде који се односи на Ешдауново сведочење:

„Тежње Фрање Туђмана за припајањем ’хрватских’ подручја Босне наставиле су се очитовати за читаво вријеме сукоба. Дана 6. маја 1995. председник Туђман је на једној вечери, на којој је сједио до Педија Ешдауна, председника Либералне демократске странке Велике Британије, којег је тужилац позвао као свједока, јасно потврдио да Хрватска има територијалне претензије према Босни. Након што је на полеђини јеловника угрубо нацртао карту бивше Југославије која је приказивала ситуацију за десет година, Фрањо Туђман је објаснио г. Ешдауну да ће један дио Босне припасти Хрватској, а други Србији. Он је такође рекао да тада више неће бити муслиманске области у бившој Југославији, те да ће она бити само један ’минорни елемент... хрватске државе’. Фрањо Туђман је био увјерен да ће Срби на крају мијењати Бања Луку за Тузлу. Председник Туђман је такође рекао да има

намјеру повратити Книн и подручје Крајине (што је Хрватска послје доиста и учинила).” (Мирослав Туђман; „Прича о Педију Ешдауну у Туђмановој салвети”; „Наклада Павичић”; Загреб; 2002; стр. 19-20)

12. Како је Туђман спровео етничко чишћење Срба

Худелист истиче да се Туђманова стратегија према Србима у Хрватској састојала у томе да их по завршетку хрватско-српског рата буде мање од 5 посто.

„Док је 1991. у Хрватској било 78,1 посто Хрвата, а 12,2 посто Срба, по попису становништва из 2001. Хрвата је било 89,63 посто, а Срба само 4,54 посто. Индекс пораста броја Хрвата износио је 11,5, а индекс пада броја Срба 7,7. У ствари, Срба је у Хрватској 2001. било готово три пута мање него 1991. Хрватска је на тај начин доиста постала етнички (готово) чистом државом.

Од отприлике 650.000 Срба, колико их је у Хрватској живјело прије првих послјератних парламентарних избора 1990, из Хрватске их се, тијekom деведесетих, иселило око 450.000. А у Хрватску се, по завршетку свих ратних операција, вратило врло мало њих. Најновије анкете говоре да се они, највећим дијелом, нити не желе враћати.

Да је Туђманов стратешки циљ према хрватским Србима био да их по завршетку рата буде између 3 и 5 посто, потврдило ми је неколико бивших високих хрватских дужносника, чланова Хрватске демократске заједнице, замоливши ме да их не именујем. Слично је, али јавно, изјавио и хрватски предсједник Стипе Месић, на свом свједочењу пред Хашким трибуналом, 19. травња 1997. Казао је: „Послије побуне у Книну, Туђман је на састанцима ХДЗ-а изјављивао (нејасан изворник) како ће резултат бити да ће 3 до 5 посто Срба остати у Хрватској.”

У Туђмановој политици према Србима у Хрватској деведесетих година, кључна су била три момента.

Први је моменат доношење новог Устава Републике Хрватске, 22. просинца 1990, из којег су Срби избрисани као конститутивни народ у Хрватској. Умјесто конститутивног народа, проглашени су националном мањином.

Други је моменат било изгласавање Уставног закона о људским правима и слободама и о правима етничких и националних заједница или мањина у РХ (краће: Уставног закона о Србима), 4. просинца 1991. По том закону, Срби су били проглашени тзв. повлаштеном мањином па су имали право на котаре с посебним самоуправним (аутономним) положајем те на размјерну заступљеност у Сабору, Влади и тијелима врховне судбене власти. „Квака” је, међутим, била у дефинирању тзв. прага двонационалности, захваљујући којем су Срби добили статус повлаштене мањине. Тај је праг по Уставном закону износио 8 посто, иако је по попису из 1991. Срба у Хрватској било више од 12 посто.

Напосљетку, тијekom и непосредно након оружане акције „Олуја”, почетком коловоза 1995, Крајину је напустило око 200.000 Срба. „Олуји” је, 1. свибња исте године, претходио „Бљесак” у Западној Славонији, из којје се потом такођер иселио велик број домицилних Срба. На крају је број хрватских Срба доиста пао на испод 5 посто, што је предсједник Туђман с неприкривеним задовољством констатирао у свом говору пригодном отварања

Ратне школе „Бан Јосип Јелачић” у Загребу, 14. просинца 1998, који смо у овоме поглављу већ цитирали (...)

„Срби у Хрватској признати су конститутивним народом одлукама ЗАВНОХ-а из 1943. Хрватска је, по тим одлукама, била проглашена националном државом и хрватског и српског народа подједнако (...)

Напосљетку, у Уставу Републике Хрватске, из просинца 1990, Срби у Хрватској нису више конститутиван народ, него су претворени у националну мањину.

Године 1991, за трајања хрватско-српског рата, указала се потреба, знатним дијелом и због притисака међународне заједнице, за додатним регулирањем статуса српског народа у Хрватској. Био је то један од битних предувјета за међународно признање Хрватске. Као резултат тих настојања, усвојен је, 4. просинца 1991, тзв. Уставни закон о Србима, којим су хрватски Срби добили право на два котара (кнински и глиински), те размјерну заступљеност у врховним тијелима власти. Усвајању тог закона претходила је врло динамична расправа, како у институцијама хрватске државе, тако и у медијима.

Већ је неколико мјесеци прије усвајања Уставног закона било јасно да ће се уставни положај Срба у Хрватској регулирати по скандинавском, тј. финском моделу, односно на врло сличан начин како је регулиран статус шведске националне мањине у Финској. Тај је модел први најавио Звонко Леротић, у ономе свом чланку из „Данаса”, из коловоза 1990.

„Глобусов” демограф Младен Клеменчић, у свом аналитичком чланку „Смије ли се, макар у дјелићима, Хрватску уступити Србима”, објављеном 26. септембра 1991, дакле нешто више од пет мјесеци прије доношења Уставног закона, упустио се у прогнозе како ће тај закон изгледати. Написао је: „Једно од питања на које ваља одговорити јест и праг двонационалности. У Финској, гдје је Швеђана 6,3 посто, тај је праг 8 посто. У Хрватској, са 12 посто Срба, односно додатних још 10 посто осталих нехрвата, праг би се могао кретати између 10 и 15 посто.”

Клеменчићева предвиђања нису се обистинила. Уставни је закон прагом двонационалности прогласио 8 посто – точно онако како је и у Финској. Иако је у Финској Швеђана тада било 6 посто, а Срба у Хрватској двоструко више, тј. 12 посто.

Хрватске власти, тј. председник Туђман, одлучиле су се за некакву математичку средину између актуалног броја Срба у Хрватској (12 посто) и онога жељеног броја, који се кретао испод 5 посто.

Моји суговорници из бившег састава Владе РХ тих су ми 8 посто описали као „заштитни вентил” у склопу тадашње Туђманове политике према хрватским Србима.

Туђман је, заправо, чекао завршне ратне операције у привремено обустављеном хрватско-српском рату, након којих би број Срба у Хрватској пао на жељену разину. То се догодило 1995, након великих оружаних акција „Бљесак” и „Олуја”.

У међувремену – конкретно 1992 – Туђман је имао и неких специфичних планова са Србима из Западне Славоније, који су се уклапали у његову генералну концепцију тзв. хуманих пресељавања на бившем југославенском

простору. Те је планове настојао реализирати у преговорима с тадашњим предсједником СРЈ, Добрицом Ђосићем.” (Худелист; цит. дело; стр. 709-711)

„Београдски политички тједник НИН објавио је, у вељачи 2004, записник (транскрипт) са сједнице Вијећа обране и националне сигурности РХ, одржане у Предсједничким дворима само дан уочи „Бљеска”, 30. травња 1995, с почетком у 12 сати. Сједници су, уз предсједника Туђмана, присуствовали премијер Никица Валентић, министар унутарњих послова Иван Јарњак, министар обране Гојко Шушак, министар вањских послова Мате Грањић, шеф Кабинета Хрвоје Шаринић, начелник Генералштаба Звонимир Червенко, генерал-мајор Иван Тољ и шеф Сигурносне информативне службе (СИС) Мирослав Туђман.

Тема сједнице биле су непосредне припреме и договори пред оружану акцију „Бљесак”, која се требала извести, и изведена је, идућег дана, рано ујутро. По транскрипту, пао је договор да ће повод за акцију бити изрежирани напад на један хрватски аутомобил, на аутоцести Загреб – Липовац. Аутомобил би уништили митраљеском палбом сами Хрвати, али би се у јавности приказало да су то учинили побуњени Срби из Западне Славоније. И то би се онда користило као објашњење непосредног повода за акцију „Бљесак”.

Предсједник Туђман тај је договор сажео овим ријечима: „Значи, у шест сати ујутро треба, кад почну, овако рећи – српске снаге су поновно изазвале инцидент. Рекао сам министрима, треба ићи, отићи са два-три наша аутомобила и нека запуцају на њих...” Министар обране Шушак томе је додао:

„...У најгорој опцији идемо са једно два аута, с два комбија, оставимо, изрешетамо га добро, снимити за телевизију, ако нема никакве друге опције.”

(...) На тај се транскрипт осврнуо и новинар Славољуб Ђукић у свом чланку „Украла су нам живот”, објављеном, такођер у НИН-у, на девету обљетницу „Олује”, у коловозу 2004. Написао је: „Постоји документ, записник са састанка хрватског врха, на челу са Туђманом (30. травањ 1995), на којем је до најмањих појединости планирано како да се изведе офанзива чистке Западне Славоније, а сав терет свали на Србе.” (исто; стр. 713-714)

Академик Михајло Марковић истиче нескривене Туђманове тежње за стварањем етнички чисте државе.

„Као што Вучинић наводи, Фрањо Туђман је августа 1991. изјавно да ће „српско питање бити решено тек онда кад број Срба буде сведен на 3 одсто укупног пучанства. Ако дође до рата, ниједном Србину Хрватска не гарантује безбедност”.

У разговору са Едом Муртићем, Туђман је отворено говорио да „хрватски народ мора крвљу добити своју државу”, да ће „ХДЗ постићи оно што Павелић није успео 1941. године”, да ће „50 одсто Срба морати да оде, а остали ће или постати Хрвати или ће нестати”. То, наравно, веома подсећа на усташки став да се трећина Срба мора побити, трћина иселити, преостала трећина покатоличити и претворити у Хрвате.

Најзад у свом говору на Јелачићевом тргу („Вечерњи лист”, 29. маја 1992. године), Туђман је отворено објаснио хрватску вољу за ратом: Рата не би било да га Хрватска није жељела. Ми смо оцјенили да само ратом можемо изборити самосталност Хрватске. Због тог смо ми водили политичке разговоре, а иза тих разговора смо формирали оружане јединице. Да то ни-

смо урадили, не бисмо дошли до циља. Значи, рат је било могуће избећи, али само да смо одустали од својих циљева, тј. од самосталности наше државе'.” („Грађански рат у Хрватској 1991-1995”; Зборник радова; приредио Михајло М. Вучинић; Удружење Срба из Хрватске; Београд; 2005; стр. 20)

13. Туђман: Да Срби нестану!

Худелист је коментаришући акцију „Олуја” изнео следеће податке:

„Туђман је покренуо „Олују” имајући у виду неколико важних околности. Прво, да је Хрватска војно способна поразити крајишке Србе. Друго, да је мотивација оружаних снага Крајине за одбрану од Хрватске војске на изнормно ниској разини. Треће, да Београд крајишким Србима неће бити у стању пружити никакву војну помоћ (Хрватска је могла прекинути посавски коридор када год је то хтјела, на снази је била забрана лета преко БиХ за све зракоплове Војске СРЈ, евентуалној војној интервенцији СРЈ сигурно би се супротставиле снаге НАТО-а итд). А четврто, рачунало се и на фактор времена, тј. да ће операција „Олуја” бити извршена врло брзо, практички за неколико сати (као што је и било: Крајина је пала за 85 сати) (...)

Друго, Американци (...)

Мотив Сједињених Америчких Држава био је да Срби задобију тежак војни ударац на терену, и то из два разлога: да се ослободи Хрватска и да однос снага у Босни и Херцеговини, што се контроле територија тиче, буде 51 : 49 у корист Федерације БиХ (а на штету Републике Српске).

Медлин Олбрајт, амерички државни секретар, недуго након „Олује” подастрла је Вијећу УН фотографије о српским злочинима у Сребреници, након чега се у УН и другим надлежним међународним институцијама престало расправљати о контроверзијама везаним за саму „Олују”. И то је био један од видова америчке помоћи Хрватској.” (исто; стр. 715-716)

„Велика Србија” је прокоментарисала и пренела реаговање хрватског „Национала” почетком маја 2005, на вест да је на основу пронађених снимка разговора у Загребу потврђена аутентичност записника са тајног састанка војног врха на Брионима на којем је прецизно испланирана „Олуја”.

„На тајном брионском састанку Туђман је рекао – „То је тема наше данашње расправе. Да нанесемо такве ударце да Срби практично нестану, односно да оно што нећемо одмах захватити да мора капитулирати у неколико дана.”

Клинтон је детаљно надзирао операцију „Олуја” и чак издавао наређења хрватском државном врху, а Иво Санадер, тадашњи заменик министра иностраних послова а данас хрватски премијер, био је главна особа за контакте са Американцима.

Последице геноцидне политике Хрватске према српском народу не могу да се сакрију, чињенице су неоториве, а стварност и садашња ситуација у Крајини сурово су сведочанство злочина над једним народом.

Буру у хрватској јавности почетком маја поново су изазвали „брионски транскрипти” – записник са састанка хрватског врха, одржаног 31. јула 1995. године, четири дана пре напада на Крајину (познатог под називом „Олуја”), на којем је Фрањо Туђман са хрватским генералима прецизно испланирао спровођење етничког чишћења Срба са овог простора. Транскрипти откри-

вају планове покојног хрватског председника и генерала да оставе излазне коридоре за Србе у Крајини када изврше напад, што јасно показује да је Туђман имао намеру да протера све Србе са овог простора.

Агенти хрватске Протуобавјештајне агенције, после двомесечног тражења, коначно су почетком маја пронашли снимак разговора са састанка војног врха на Брионима 31. јула, на основу којих су и састављени брионски транскрипти. Према тврдњама адвоката хрватског генерала Анте Готовине, на основу ових записника Хашко тужилаштво је подигло оптужницу за „злочиначки подухват са намером протеривања српских цивила” против хрватских генерала Готовине, Ивана Чермака и Младена Маркача. У Хрватској претпостављају да би на основу њих била подигнута и оптужница против Фрање Туђмана да је жив.

Брионски транскрипти су претходно подигли праšину у октобру 2004, када су у време председничких избора у Хрватској доспели у јавност и отворили сукобе између „месићеваца” и „туђмановаца” који су се се неуморно препуцавали око тога ко је ове транскрипте који су били под ознаком „државна тајна” доставио Трибуналу и зашто, да ли су фалсификовани или аутентични, и ко их је пустио у јавност. Мирослав Туђман, син покојног хрватског председника и генерала који су били присутни на „брионском састанку”, тврде да се поједини делови из записника не поклапају са њиховим сећањем о том састанку, као и да су поједине Туђманове изјаве медији и неки хрватски политичари тенденциозно интерпретирали ван контекста и на тај начин му приписали, наводно непостојеће, злочиначке намере да потпуно уништи и протера све Србе из Крајине. Изгледа, да им стварност недвосмислено побија све аргументе. Адвокати Готовине тврде да су транскрипти фалсификовани, док Месић и Хрватско правобранилаштво тврде супротно. Хашко тужилаштво је такође добило уверавање хрватских власти да су транскрипти аутентични.” („Велика Србија” број 2153; мај 2005; Е. Б. Талијан; стр. 40-44)

У делу текста са међунасловом „Покушај да се промени смисао прецизне Туђманове наредбе” „Велика Србија” пише:

„Иво Пуканић у хрватском „Националу” од 3. маја 2005. (бр.494), у тексту под називом „Тајна нађених бријунских врпци” такође тврди да се „већ из површног преслушавања аудиозаписа лако могло закључити да су бријунски транскрипти аутентични”. Међутим, основни циљ овог текста је покушај да се искривљеним тумачењем Туђманових наредби са брионског састанка, замагли и да другачији смисао његовој злочиначкој намери о истребљењу Срба.

Пуканић, поред осталог, у поменутом тексту пише: „Потрага за врпцама трајала је два мјесеца, након што су Готовинини одвјетници подигли пријаву против непознате особе због кривотворења транскрипта од 31. српња 1995. Истрагу су повели агенти Протуобавјештајне агенције под Карамарковим водством, у склопу велике реконструкције самог бријунског састанка. Врпце су пронађене у Уреду председника, камо су Карамаркови агенти ушли прије скоро два мјесеца. Истрагу је одобрила Влада, и то на брзину, на сједници која је одржана путем телефона.

Након што су преслушали задњих сто сати снимљених разговора који су остали на врпцама у архиви, нашли су се пред зидом јер међу њима није било аудиоснимке бријунског састанка. Тада им је речено да цијела хрпа некласифицираних врпца постоји и у подруму Виле Загорје, који је служио као нека врста приручног складишта за Туђманове ствари. Од 1997. до 1999. разговори су били снимани на уобичајеним аудиоказетама а ранија годишта налазила су се на магнетофонским врпцама, које су стајале у хрпи посложене једна на другу. Проблем је био у томе што су на многима биле откинуте наљепнице с датумом и именом догађаја. Међу аудиоврпцама нашло се много и видеоказета које су такођер прегледане, но на њима су били понајвише Туђманови говори и ТВ наступи. Те се Туђманове оставштине очито нитко није сјетио док је он лежао на самртној постељи у Новој болници у Дубрави. Да су то знали, Ивић Пашалић, Ивица Костовић и Мирослав Туђман покупили би и те материјале. Кад су агенти ПОА-е напакон наишли на врпце, изненадили су се колико је тон на њима чист. Чују се чак и кораци генерала који су улазили у собу за састанак на Бријунима. Већ из површног преслушавања аудиозаписа лако се могло закључити да су бријунски транскрипти аутентични, односно да нитко на њима није интервенирао или их покушао фалсифицирати (...)

„Најважнија је у цијелој причи о снимкама и транскрипту чувена Туђманова реченица у којој он говори о тактици: 'Према томе, исток бисмо требали пустити на миру, а ово бисмо морали ријешити, и југ и сјевер. Ријешити, на који начин? То је сада тема наше данашње расправе. Да нанесемо такве ударце да Срби практично нестану, односно да оно што нећемо одмах захватити мора капитулирати у неколико дана.' Према информацијама које има „Национал”, ту је реченицу Туђман изрекао, но у посве друкчијем контексту од онога који се спомиње у тужби против хрватских генерала (...) Кад се говорило 'треба Србе потући', нитко није мислио при томе на жене, дјецу, старце и цивиле, него се мислило на војничку побједу над српском војском, односно 'Војском Српске Крајине'.”

Исто то тврде и хрватски генерали који су присуствовали брионском састанку, као и Мирослав Туђман који је, такође, био присутан и учествовао у планирању етничког чишћења Крајине. Овакве неодбрањиве тврдње, за које се сада као за сламку хвата хрватска држава и њихови медији и покушаји да се замагли суштина и искриви смисао врло јасних и прецизних одлука које је донео хрватски врх 31. јула 1995. године, а онда их у потпуности реализовао, указује на чињеницу да су Хрвати и Хрватска у великој паници. Забога, како ће једна злочиначка држава у Европу! Горенаведена Пуканићева теза је чиста лаж а о томе непорециво сведочи стварност и Крајина без Срба. Међутим, потпуно је тачан његов закључак, који је уједно и разлог за једну такву лаж, а то је да би Хрватска „тешко опстала ако би у њеној повијести било уписано да је настала на злочиначком потхвату свог врха и војске, уништавајући и протјерујући цијели један народ. То је хипотека с којом нитко нормалан у Хрватској не жели живјети,” истиче Пуканић у „Националу”.

Изгледа да реалност није довољан аргумент, па ће Хрвати покушати да докажу да се оно што је планирано и што је и спроведено управо тако како је планирано, заправо није догодило, да није било етничког чишћења Срба,

да није било убијања, злочина, пљачкања, паљења, иселјавања, протеривања Срба, насељавања Хрвата на српска огњишта, забрањивања повратка избеглим Србима. Како ће да објасне зашто данас нема ни 50.000 Срба у Крајини, а било их је 700.000.

Како ће да објасне Туђманове говоре после пада Крајине током његовог победничког путовања кроз Крајину и Хрватску када се заустављао на свакој железничкој станици. Говорио је уз велики аплауз: „Не може бити повратка у прошлост, у вријеме када су Срби ширили рак у срце Хрватске, рак који је уништавао хрватско национално биће.” А онда део о „срамном нестајању” Срба из Крајине „као да ту никада нијесу живјели. . . Нијесу чак имали времена да понесу са собом свој прљави новац нити свој прљави веш!”

Како ће да објасне Туђманово задовољство исказанао још 1990. због чињенице да његова „жена није ни Српкиња ни Јеврејка”. Како ће да објасне Туђманово дивљење и наклоност према бившем усташком команданту Иви Ројници којег је покојни хрватски председник одликовао. Вероватно му се посебно свидео Ројница јер је изјавио – Све што сам урадио 1941, урадио бих поново. Међународна јавност је натерала Туђмана да одустане од именовања Ројнице на место амбасадора у Аргентини. Када се бивши усташки официр Винко Николић вратио у Хрватску, Туђман му је доделио место у парламенту. Приликом повратка бившег усташког официра Мате Саралије у Хрватску, на аеродрому га је дочекао лично министар одбране Гојко Шушак, и одмах је добио чин генерала у хрватској војсци. Тринаест бивших усташких официра, 4. новембра 1996, добило је одликовања и чинове у хрватској војсци.

На хрватској телевизији, априла 1996. године, Туђман је затражио враћање посмртних остатака Анте Павелића, вође хрватске пронацистичке, марионетске државе. „Послије свега, они који то заслужују треба да добију помирење и признање”, рекао је Туђман, истичући „ми треба да признамо да су Павелићеве идеје око хрватске државе биле позитивне”, а да је Павелићева једина грешка било убиство неколико његових колега и националистичких савезника. Три месеца касније, Туђман је за Србе протеране из Хрватске изјавио: „Чињеница да је 90 одсто њих отишло, њихов је проблем. . . Наравно, ми им нећемо дозволити да се врате.” У истом говору Туђман је о пронацистичкој држави говорио као о нечему позитивном.” (исто; стр. 42)

У делу текста са међунасловом „Планирање етничког чишћења Срба на тајном састанку”, „Велика Србија” цитира делове „бријунских транскрипта”.

„Преносимо најзанимљивије делове из записника са брионског састанка одржаног 31. јула 1995. године који је у Хрватској обелодањен у време њихових председничких избора. До наше јавности тада су стигле само штуре информације, док је у Хрватској то изазвало политичке сукобе. Транскрипти доказују да је етничко чишћење Срба у Крајини прецизно испланирано и спроведено и да је Хрватска за ту своју акцију, познату под називом „Олуја” имала подршку Америке и Немачке. Покушаји Хрватске и њихових медија да дају друго тумачење Туђманове наредбе – „да Срби нестану”, који је врло јасно и прецизно дефинисан у његовој реченици на састанку („То је тема наше данашње расправе. Да нанесемо такве ударце да Срби практично неста-

ну, односно да оно што нећемо одмах захватити да мора капитулирати у неколико дана”) падају у воду када се прочита записник у целини. Њихову тврдњу да је то изречено у другом контексту и да је Туђман заправо мислио на војничку победу над српском војском, демантује наставак разговора на брионском састанку и план који је усвојио хрватски врх. Наиме, транскрипти откривају планове Туђмана и његових генерала да оставе излазне коридоре за Србе у Крајини када изврше напад, што показује јасну намеру о протеривању свих Срба са овог простора. Преносимо делове из записника:

„Записник са састанка председника РХ др Фрање Туђмана са војним дужносницима, одржаног дана 31. септембра 1995. године на Бријунима

Почетак у 10.50 сати

Председник: Господо, сазвао сам овај састанак да бисмо процијенили садашњу ситуацију, да бих чуо ваша мишљења прије него што донесем одлуку о даљњим нашим потхватима ових дана.

Као што знате, ми смо били одлучни да пођемо у даљње операције, чему је ова операција, потхват Грахово-Гламоч требала такођер послужити и у односу на Бихаћ, али и ради опкољавања Книна. Били смо одлучни да пођемо у деблокаду Бихаћа са западне стране. Међутим, сада је таква ситуација да су нам представници УН Акаши, Столтенберг са Србима тај разлог избили из руку, јер према томе они повлаче своје снаге с подручја Бихаћа. Неће нападати, дозвољавају да се УНЦРО постави на те границе, на проматрања. И то јасно да су одмах то доставили читавом свијету. А свака војна операција мора имати своје политичко оправдање.

Према томе, ми више немамо оправдање да идемо у деблокаду Бихаћа. Али, чини се да бисмо могли повољну политичку ситуацију у Хрватској, деморализацију у српским редовима, наклоност и људи у Еуроци, једним дијелом у Еуроци, оно што је склоно рјешењу те кризе и у корист Хрватске гдје имамо значи пријатеља Њемачку која нас суздржано подржава и у политичким разговорима, али и у НАТО, гдје такођер имају разумијевања за наше погледе. Имамо и наклоност Сједињених Америчких Држава, али до одређене границе, ако ћете, господо, извршити на професионалан начин, као што сте извршили у Западној Славонији у року од неколико дана, то значи молим три, четири дана, максимум осам дана, онда можемо рачунати да ћемо и политички, да нећемо политички не само претрпјети штете, него да ћемо политички у том и таквом свијету добити.

Према томе, по моме мишљењу, будући да нам више не може бити главни циљ да продремо до Бихаћа. Продор до Бихаћа може бити само споредни сада. Ми бисмо морали наћи неку излику за нашу акцију, наш потхват који можемо почети према плану као што је било јучер, или пак сутра, или према јучерашњем плану за сутра, или да се договоримо кад можемо.

Али, ако идемо ових дана у даљње потхвате, онда Бихаћ може бити још само као излика и споредно, а противнику онда морамо нанијети или тотални пораз југ и сјевер, да се разумијемо, пуштајући исток на миру сада.

Зашто пустити исток на миру? Зато што се и ти наши пријатељи боје да не уђе Југославија у рат у цјелини, с Југославијом и Русија, па према томе опћи рат.

Према томе, исток бисмо пустили тотално на миру, а ово бисмо морали ријешити и југ и сјевер.

Ријешити, на који начин? То је сада тема наше данашње расправе. Да нанесемо такве ударце да Срби практично нестану, односно да оно што нећемо одмах захватити да мора капитулирати у неколико дана.

Предсједник: Поновно понављам, не смијемо се дати испровоцирати да ми дамо повода Југославији да ступи у рат, разумијете?

Владимир Загорец: То би био повод да ми доле кренемо.

Предсједник: Ми нисмо кадри, било би глупо да идемо истовремено на источну Славонију и на Барању, ту бисмо изгубили подршку оних пријатеља који нас подржавају суздржано. Ако туку Осијек, они ће се искомпромитирати политички пред свијетом, а што бисмо ми могли тући, неко село?

Звонимир Червенко: Немамо адекватног циља.

Анте Готовина: Једино Бели Манастир, ништа више. Ни приближно друго.

Предсједник: То једино ако можемо ударити по некој батерији, не ништа друго.

Господо, знате та одлука да идемо има и своје политичке и господарске финансијске и друге стране. Значи, она не кошта изравно, а мобилизација и све то скупа, неизравно, а што такођер изравно, вјеројатно да неће само бити повећања туризма неголи ће и ови који су ту отићи. Али, то је разлог да не можемо чепркати. Значи, идемо да онда ријешимо југ и сјевер, разумијете. Према томе сљедеће године ћемо имати Хрватску и туризам, а исто так ослобађамо снаге да кројимо границе Хрватске у Босни, разграничењем. Према томе, то што сада одлуке које доносимо и provedба тих одлука је од големог повијесног значења.

Предсједник: Јасан је проблем.

(Упадица: Других проблема неће бити)

Још мало у смислу промицбе. Дајте ова два дана – мислим да би требало ићи овако – афирмирати нашу побједу, мислим да у промицбеном смислу нисмо довољно добро искористили, чуо сам, значи, говорило се о 200, 250 мртвих, то је поновио и овај Шорић, а Анте Готовина ми каже да су имали 317, према томе, дајте ради подизања морала у редовима Книна, јавите и објавите то, 300, 350, покажите та три тенка која сте заробили и која су у упораби.

Давор Домазет: Сама граховачка бригада признаје 400 ван строја, сада што мртвих и што рањених...

(Упадица: И топнички дивизион заробљених)

Предсједник: То треба казати.

Давор Домазет: Ми смо екипирани трећу бригаду ХВО са топништвом које је заробљено.

Предсједник: То дајте ради побољшања климе у нашим редовима, а разумије се и њиховим, и у свјет. Гледајте, тај свијет, чак и наши пријатељи, они су све до наших акција, робовали некој идеји да су Срби толико надмоћни да

смо ми беспомоћни и од Масленице па надаље, отказа УНПРОФОР-а, стално су ме упозоравали доживјети ћете пораз итд. Сада смо их мало увјерили, али дајте те податке – тенкове, те топничке батерије, губици, значи, од данас, сутра, прекостура стално то понављати на телевизији, на радију и ово да они нападају, да покушавају то нападима, да је ово само маневар њихово извлачење, да нису напустили подручја која су освојили у Бихаћу итд.

Др Мирослав Туђман: Да ли овдје да се на радију преноси порука који су им путеви отворени за извлачење?

Предсједник: Да, то би требало рећи – не да су им отворени, неголи да је опажено да се цивили извлаче тим и тим путевима.

Др Мирослав Туђман: Да ли то можемо негдје на почетку акције рећи? Да ли можемо објавити да им се да до знања да се ту извлаче цивилима?

Предсједник: Да, рећи да полазе са цивилним аутомобилима, колима итд.

Др Мирослав Туђман: Али ћеш затворити неке путове, па да им кажеш у ком смјеру да иде да имамо што мање послова.

Предсједник: Гдје је тај пријелаз?

(Др. М. Туђман: Код Срба)

Др Мирослав Туђман: Ево, овдје на ауто-карти је још лакше видјети. То је Кулен Вакуф, Срб, добро сам рекао.

Предсједник: Има даље пут?

Анте Готовина: Има, изиђе на Босански Петровац, према Дрвару, овдје, видите.

Др Мирослав Туђман: Треба рећи да није могуће проћи са тенковима и топовима.

Гојко Шушак: Треће, предсједниче, само да још завршим. Можемо ли ми имати вашу сугласност, али с тиме да онда идемо и у ризике ако изгубимо. Ја мислим да би то психолошки имало ефекат на њих да ми, након првог дана операције по Бенковцу, Обровцу ризикујемо бацити летке с нечим што би могло и настрадати, али да знадемо онда унапријед да је то нешто што смо ризикујемо, али их позвати у ваше име, какав год летак направити, након првог дана операције, у њему казати путове којима се могу извлачити, направити тако да изазове оваква помутња каква је још дупло већа. Али онда треба ризикујемо, и наћи људе, а ја вјерујем да их има који ће ризикујемо то направити.

Предсједник: Један летак овако, значи опће расуло, побједа Хрватске војске уз подршку свијета итд. Срби ви се већ повлачите преко итд, а ми вас позивамо да се не требате повлачити, ми вам јамчимо... Значи, на тај начин им дати пут, а јамчити тобоже грађанска права итд.

Др Мирослав Туђман: Ако могу рећи, ово се показује ипак да они слушају више радио и телевизију него летке. Боље је ићи преко радија и телевизије...

Предсједник: Преко радија и телевизије, али и с летком.

Гојко Шушак: Ићи с летком, али га бацити међу њих. Сам његов осјећај да си ти успио, бити над њиме, бацити му га, то је нешто изазвало.

Предсједник: Слажем се, то исто тако доказује нашу снагу. Добро, ићи ћемо с тиме.

Гојко Шушак: Предсједниче, ја исто предлажем колико је год Маркач способан њих наговорити на провокације, њега они по Велебиту могу негдје гађати, то нам неће бити неко покриће. Норац скупа с њиме би требао испровоцирати да можда и по Госпићу или нечему лупну двије гранате. Ми-слим, треба по насељеном мјесту, тамо гдје је Маркач то је под Велебитом, могу лупати цијели дан.

Сви су унутра, и Норац је унутра, и Маркач је унутра.

Предсједник: Не мора улазити...

Гојко Шушак: Али он исто има правац, нису они луди предсједниче, техника је отишла далеко. УНПРОФОР снима правац не знамо да ли ће их пу-стити.

Предсједник: Добро, нека он снима, када ми завршимо у четири, пет дана.

Гојко Шушак: Добро, али зашто би, када имамо прави начин извођења тога.

Норац: ... извршити са минобацачем или тијekom ноћи или тијekom дана тај простор, палити неколико пројектила.

Гојко Шушак: И задње господине предсједниче, ако би био Шаринић, који већ је у контакту са овим главним заповједником ту, они би ипак на својој разини сваки требали успоставити неки контакт да кажу овима колико времена треба унапријед да то дају.

Младен Маркач: ... нису на вријеме они хтјели дати, овај пута би им требало дати само сат времена, само да се сакрију.

Гојко Шушак: Јер, тамо смо имали разумијевања, тамо је био Аргентинац, ја сам му дао два, а он је реагирао за један. Тако бих ја и овдје предсједниче да дадемо, да Хрвоје да или тко већ је овоме главnome два, а они дају један.

Предсједник: Онда ћемо господе овако, у четвртак ћу ја доћи у Загреб, рећи ћу и Шаринићу, бит ћемо у Загребу, преговори ће се водити у Женеви у четвртак, а ви дотле све припремите. Односно ноћас само можете јавити, а онда сутра или прекосутра...

(Упадица: Провокације сутра и прекосутра)

Да.

Предсједник: Знам, али је добро да се нађете поновно заједно ради особног усклађивања. Кинкел обећава да ће нас Њемачка подржавати, али да их обавијестимо унапријед о томе.

Бит ће проблем главни са тим UNCRO-вцима, са јапанским бубама. Њихов је приједлог, Акаши је расправљао с њима пет сати, да би онда поднио приједлоге да ће они UNCRO стати према Бихаћу да нас спријечи и да ће ставити проматраче на Динару.

Гојко Шушак: Али они се увреде предсједниче, он говори на границе Би-хаћа и српске крајине, нема Хрватске у споразуму. Ја у Женеву ишао не бих.

Председник: Чекај, идем у Женеу зато да прикријем ово, а не да тамо разговарам. Нећу послати министра, него ћу послати помоћника министра унутарњих послова. То је у четвртак. Према томе, да прикријем ово што спремамо за дан послје. Тако да ми сузбијемо било какв аргумент у том и таквом свијету да ми нисмо жељели разговарати, него смо жељели само оно што...

Значи, подузет ће Руси у Уједињеним народима све могуће да се утјече на Загреб да се Загреб суздржи. Да хрватска офензива, прије свега да хрватски Срби одустану од офензиве на Бихаћ. Руси су исто против акције босанских Срба, да би то комплицирало и водило не само дипломатском него и...

Значи, ви се састајете у сриједу, када, у колико сати?

Звонимир Червенко: То ћемо разријешити." (исто; стр. 43-44)

У делу текста са међунасловом „Клинтон саветовао, Санадер учествовао у спровођењу Олује”, „Велика Србија” преноси писање загребачког листа „24 часа”:

„Загребачки лист „24 часа” обајавио је, 16. маја ове године, да су америчка администрација и тадашњи председник Сједињених Америчких Држава Бил Клинтон, детаљно надзирали операцију „Олуја” и чак издавали наређења хрватском државном врху. У тексту се наводи да лист поседује и транскрипте са састанка тадашњег државног врха на челу са Фрањом Туђманом, одржаног 7. августа 1995. године, трећег дана „Олује”.

На састанку су, осим Туђмана, били присутни и Хрвоје Шаринић из председничког кабинета, Мате Гранић министар спољних послова, Ивић Пашалић као Туђманов саветник, Миомир Жужул хрватски амбасадор у САД, Мирослав Туђман шеф тајне службе, Гојко Шушак министар одбране и Иво Санадер тадашњи Жужулов заменик а данашњи хрватски премијер.

Транскрипти показују да је тадашњи председник САД Бил Клинтон саветовао Хрватску о детаљима операције, а да је Жужул изјавио како Сједињене Америчке Државе сматрају Хрватску партнером у тим операцијама и да због тога трпе притиске. Клинтон је лично препоручио Хрватској да са својим јединицама не иде преко граница БиХ у смеру Бихаћа. Према наводи листа, Клинтон је државном врху дао неколико главних препорука, а то су: кратка и жестока акција, да трајање акције буде највише четири дана, а тражена је и објава тачног времена почетка акције, док је стратегија морала бити фактор изненађења.

Крајњи циљ „Олује” је, према Американцима, требало да буде избијање на државне границе, а у самој акцији требало је да буде што мање цивилних жртава.

Министар иностраних послова Мате Гранић и његов тадашњи заменик а актуелни хрватски премијер Иво Санадер били су главне особе за контакте са Американцима. То је на састанку потврдио и сам Санадер када је рекао да редовно контактира са утицајним Клинтоновим саветницима – Робертом Фрајзером, саветником за Босну и Херцеговину и са Леоном Фертом, саветником за националну безбедност и да преко њих добија препоруке и савете Била Клинтона.

Последице геноцидне политике Хрватске према српском народу не могу да се сакрију, чињенице су необориве, а стварност и садашња ситуација у Крајини сурово су сведочанство злочина над једним народом.” (исто; стр. 44)

14. Олбрајтова у четири ока са Туђманом

Ова реминисценција Мадлен Олбрајт, бившег америчког државног секретара, на сусрет са Туђманом може да буде занимљива:

„У Загребу, главном граду Хрватске, сусрела сам се с Фрањом Туђманом, сиједим, самопрозваним оцем домовине. Годинама прије, док сам била при УН-у, угодно сам се њим присјећала свог љетног посјета у дјетињству Бријунског оточја испред далматинске обале. Сада сам, пак, сусрела у Туђману екстремног националиста. Политички домишљат, стекао је надзор над свим битним хрватским институцијама изгубивши притом надзор над својим егом. Пропагирао је слику Хрватске као стабилне западне демократије, али је њоме управљао жељезном шаком и поквареном душом.

Рекла сам му да Сједињене Државе имају пријатељске осјећаје према хрватском народу и желе имати добар однос, али да требамо сурадњу. Одговорио је да Хрватска дубоко цијени односе с нама и „потпуно подупири“ Дејтонски споразум. Затим су наступила „али“: Хрватска није могла прихватити више од малог постотка српских избјеглица који су имали право на повратак. Хрватска није могла обећати сурадњу са судом за ратне злочине ако то не учини и Србија, нити подупријети концепт уједињене Босне јер би она постала базом исламског фундаментализма. Уз то, Хрватску је Запад игнорирао.

Подсјетила сам Туђмана да су на мене бацали камење зато што сам бранила права хрватских прогнанника у Вуковару. Рекла сам да на Западу неће бити мјеста за земље које врше или опраштају етничко чишћење те га упозорила да ће америчка потпора за међународне зајмове овисити о његовој сурадњи. У дјечјој игри папир се замота око камена. На нашем сусрету Туђман, очито се надајући да опструирајући дуги говор може осујетити разуман разговор, започео је дуг, шовинистички приказ повијести Балкана. Говорио је о потреби да римокатоличка Хрватска сломи „зелени полумјесећ“ муслимана који се протезао од Балкана до Блиског истока и „православни криж“ Славена који се протезао дуж регије. Традиционалне еуропске вриједности, рекао је, значиле су да морамо стати уз њега у стварању етнички чисте 'западне' државе." (Медлин Олбрајт; Мемоари државне тајнице: аутобиографија; Загреб; „Profil international“; 2005; стр. 219-220)

XVIII

УЛОГА ЈОВАНА ПАВЛА II У ИЗАЗИВАЊУ РАТА И РАЗБИЈАЊУ СУВЕРЕНЕ СФРЈ

1. Ватикан, Сједињене Америчке Државе и Европска заједница починиле злочин против мира

Поново се потврђује чињеница, коју смо до сада темељно поткрепили доказима, да нема ничег хришћанског у поступцима Ватикана. Агресивном, безобзирном дипломатском активношћу, следећи свој опсесивни циљ – чиста, католичка Хрватска, Јован Павле II изазвао је грађански рат на простору претходне Југославије. Ниједног тренутка није застао да остави могућ-

ност за мирно решење путем договора, преговора, компромиса. Напротив, за оно што је он хтео да добије, морало је да буде убијено око седам хиљада, а протерано скоро милион Срба.

Први је, пре било које државе, прерано и неодговорно, признао хрватску независност, што је довело до крвавих сукоба. Видећемо касније у овом поглављу, да је и амерички државни секретар оценио да је „једнострано и некоординирано проглашење независности, неминовно довело до грађанског рата”. Сасвим је јасно, да тог „једностраног и некоординираног проглашења” никада не би ни било да Хрватска није имала сваковрсну помоћ, подршку и подстрек моћне силе као што је Ватикан и њену дипломатску активност.

Папа Војтила сноси одговорност за крвопролиће које је уследило, и за све злочине који су почињени. Тај тобожњи „Христов намесник”, директно је позивао на убијање српског народа, позивао је НАТО да бомбардује Србе. А злочин на који је позивао и који је уследио, бестидно и лицемерно је прикривао иза еуфемистичког назива „хуманитарна интервенција”.

Папа Војтила је подстрекавао дивљачко убијање српског народа које су чиниле паравојне формације и храбрио их величајући њихову борбу коју је називао „еванђеоско спасавање безбожничког друштва”.

Папа Јован Павле II подржао је режим Фрање Туђмана и лично Туђмана и његову расистичку, геноцидну политику.

Ватикан је дотурао милионе долара сепаратистима, Хрватима и Словенцима. Мрачни Опус Деи се стационирао на подручју Југославије и несметано деловао. Снабдевао је оружјем паравојне формације и доводио плаћенике.

Али све ово није се догодило преко ноћи, злочин је дуго припреман. Папа Војтила је неким својим изјавама то и наговештавао.

Смиља Аврамов истиче да је нестанак једне државе са историјске сцене био кроз целу историју део ширег међународног контекста.

„То је случај и са Југославијом, чији је нестанак резултат компликоване геополитичке игре. Само, овога пута одлучујући догађаји збили су се симултано на спољњем и унутрашњем плану таквом брзином, да је доведена у питање моћ нашег поимања.

Запад, што ће рећи САД и земље ЕЗ, иза којих су стајала два фактора, различито мотивисана: анонимна економија и Ватикан, повели су рат против суверене државе Југославије, члана и оснивача Друштва народа и Уједињених нација, и свих универзалних међународних организација, против земље са којом су били повезани десетинама међународних уговора. Стоји чињеница да је Броз, чија улога до данас није расветљена, оставио иза себе систем зрео за распад. Титоистичка идеологија доживела је пораз давно пре него што се сурвао државно-политички систем. Народноослободилачки рат и револуција губили су од свог сјаја након сазнања о тешким злочинима почињеним у име идеологије и разоткривања позадине персоналне политике Броза. Процес феудализације спроведен кроз уставе од 1946-1974. ослабио је државу у политичком, економском и војном погледу; концепт општенародне одбране довео је до стварања паралелних армија. Растућа политичка и интелектуална несигурност захватила је све слојеве друштва, а изостао је тако неопходан дијалог разједињене интелигенције. Из брозовско-кардељевског

типа тоталитаризма Југославија је ушла у плуралистички хаос, који је граничио са анархијом. Међутим, треба нагласити да су смртни ударац Југославији задале западне силе и Ватикан.

Криве као што је она у коју је упала Југославија разрешавају се по праву путем референдума. Таква могућност постојала је и у Југославији. Међутим, Запад и феудални управљачи у Југославији били су против, због, како су говорили „опасности од мајоризације”, с обзиром на већински српски народ. Али то су прихватили у федералним јединицама, а у Рамбујеу предложили су чак као решење за јужну српску покрајину Косово, која у духовном и културном погледу представља вертикалу српског националног бића.

На дипломатском плану Запад је прибегао манипулацијама и обманам уз успешно вођену кампању дезинформација. Супротно обавезама преузетим Брионском декларацијом, ЕЗ у виду Карингтоновог папира предложила је план распада земље, по моделу Коминтерне и уз алхемију француског правника Бадинтера. На војном плану земље ЕЗ, САД и Ватикан стале су иза побуњеничких фракција, од Словеније 1991. до Косова 1999, што је политички и психолошки било од пресудног значаја за стварање хаоса у земљи и разбуктавање грађанског рата. У току сурових борби са верским елементима, на иницијативу Ватикана и Немачке признали су сецесионистичке јединице, пре но што су конституисане као државе. Само једној нацији, и то најбројнијој – српској, оспорено је право на државу, на прошлост и на нормативну заштиту. Ватикан се поставио на исту раван као и остале државе, претендујући чак на статус нове суперсиле. Укључење Ватикана у решавање политичких проблема имало је за последицу разбуктавање, не само католичког фундаментализма, него и осталих, будући да су друге цркве доведене у дискриминаторски положај. Постављено је питање правног основа политичке делатности Ватикана, коме су одређена права у међународној заједници призната искључиво као религиозној институцији.

Рат против Југославије вођен је неконвенционалним ратним операцијама, по једном крајње перфидном сценарију; од агресивне политичке реторике, преко уцена ескалирао је у крвави оружани сукоб. Све тактичке операције у виду разних „посредничких” акција биле су у оквиру једног јединог политичког циља – разарања Југославије. Ваздушне операције НАТО на Книн 1995. изведене су у сарадњи са хрватским побуњеничким снагама, а у Босни исте године са муслиманским. Четири године касније, 24. марта 1999, НАТО је повео ваздушни рат против Србије уз ослонац на албанске терористичке групе, назване „Ослободилачка војска Косова”. Припреме за ову операцију према речима професора на Војној академији САД (Squadron Officer School) отпочеле су још 1998, „али су политичке околности захтевале извесне модификације”.

Он је нови модел рата у коме су војне снаге НАТО-а „потпомогнуте агресивном дипломатском иницијативом” назвао „Клинтоновом доктрином”. Војна сила НАТО-а оспособљена је за високотехнолошко ратовање у коме, по званичном ставу ове организације, не постоје правила која би их обавезивала, без обзира на сав ужас разарања и масовног убијања цивилног становништва. Али се зато у „примитивним” ратовима земље НАТО-а појављују као „чувари” законитости. Циљ и смисао модерног облика рата кога

Запад води последњих година на широком фронту, захватајући територију Југоисточне Европе, Азије и Африке, јесте доминација, не кроз стари облик окупације, него путем присиљавања на политику безусловног слеђења одређеног политичког курса.

Да би се прикрио злочин разарања једне суверене земље са историјским и међународноправним легитимитетом, кога су УН уврстиле у категорију најтежег кривичног дела – злочина против мира, легитимитет страна у сукобу, што је од примарног значаја са међународноправног становишта, није постављен. Побуњеници су сврстани у ранг креативних хероја, а апарат одбране земље, легитимна војна сила ЈНА и полиција, су сатанизоване у стилу примитивних архетипова.

У званичној политици САД и њених савезника прихваћена је идеја да побуна може бити оправдана, правно чак и дозвољена уколико следи као одговор на злоупотребу власти или је усмерена против ауторитарног, недемократског политичког система. Међутим, парадокс у случају Југославије је у томе што су побуњеници били носиоци инкриминисаног поретка, председници или високи функционери Комунистичке партије, као што су нпр. Кучан, Месић, Глигоров, или генерали Брозове армије попут Туђмана, Туса итд. Ако је злоупотреба било, а њих је несумњиво било, починили су их они који су имали власт у рукама, а које су САД преко ноћи произвеле у „борце за демократију”. Сем тога, не сме се испустити из вида чињеница да је социјалистичка Југославија од 1945. до 1991. била у рукама сепаратистичких република Хрватске и Словеније, или прецизније хрватско-словеначке коалиције на челу са Брозом и Кардељем. Југославија се према томе, није „распала”, како данас Запад жели да ствар прикаже, него је разорена кроз рат кога су повеле удружене спољне и унутрашње снаге. То није био сукоб између федералних јединица, него напад на Југославију, јединог међународно правно заштићеног субјекта. Разарање Југославије плански је припремано давно пре критичних догађаја.” (Аврамов; Опус...; стр. 211-213)

Фурнемо указује да је папа Војтила још 1979. године јавно говорио о независној Хрватској.

„У Југославији дрскост Његове светости је наишла на плодно тло. Устав из 1974. отворио је пут „федерализацији” верског живота и већ 1978. године Хрватска је изабрала да искористи тај прерогатив.

И Јован Павле II је такође одлучио да спретно искористи ове прве пукотине у југословенском здању. Он 30. априла 1979. поклања хрватским ходочасницима (њих 10.000) који су путовали у Рим симболичан поклон за добродошлицу: мису на хрватском. Чин без преседана у базилици Светог Петра. Исто тако симболичан датум изабран за ту мису у којој је он – већ тада – говорио о независној Хрватској:

„Још 879. г. Папа Јован VIII признао је принца Бранимира за гувернера Хрватске, независне од Византије на Истоку и каролиншког царства на Западу.” И у октобру он прима 5000 Словенаца које води монсињор Јосеф Погачник, љубљански надбискуп.

Овакав став је модификовао концепције Свете столице у односу на већу између државе, нације. „Свет виђен од стране Јована XXII је јукстапозиција са државним гувернерима”, коментарише Marcel Marle. И, до избора Јо-

вана Павла II, „нација је изузета од дебата, а референце које се ту могу наћи не дозвољавају да се од тога створи тема одвојена од државе, а још мање тема која се налази изнад ње.”

Али у свом славном говору у UNESCO-у 1980. године, Јован Павле II је изјавио, а да није мислио само на своју родну Пољску: „Постоји фундаментални суверенитет друштва који се очитује у култури нације. (...) Зар нема на карти Европе и света нација које имају изванредан историјски суверенитет који проистиче из њихове културе, а које су истовремено лишене свог пуног суверенитета?”. Напуштајући термин „држава” у корист термина „нација” и „култура”, црквени суверен је најавио нову концепцију међународних односа чија стабилност, данас у томе имамо искуства, није била први квалитет, а чији политички захтев је било тешко оспорити.

„У времену када се повећава број народних покрета и када се рађају мултикултурална друштва, одбрана култура везаних за душу народа представља истински проблем, додаје Marcel Marle, аутор једне анализе ове нове ватиканске доктрине коју је Пољак Војтила увео. – Ова одбрана, нема ли она намеру да охрабри партикуларизам?”

Став према двосмислености свештенства у погледу баскијских сепаратиста би то могао и доказати. И када папа лично каже аутохтоним народима на канадском северозападу: „Данас хоћу да прокламујем слободу која се тражи за праведну и правичну меру за самоопредељење у вашем животу аутохтоних народа”, може ли се бити сигуран да ће акценат бити више на „праведној и правичној мери” него на „самоопредељењу”. Брига према поштовању разлика и легитимној вољи да се прекину неке неправде нису ли подложни (ако се узму акумулиране фрустрације или могуће манипулације), дестабилизацији националних и интернационалних равнотежа, ма како да су несавршене.” Marcelu Marleu речи злата вреде: пренешене на ситуацију у Југославији, ове речи преносе ток развоја актуелне кризе: партикуларизми, двосмислен став свештенства, непотпуне равнотеже, неправедне фрустрације, манипулације и коначно самоопредељење.

Прва озбиљна криза „ослобођене” Европе, први конфликт посткомунистичке дипломатије Ватикана и у ком је католичка популација ставила на коцку своју будућност имаће дакле несретно оправдање за своје страхове. Наравно, афирмација права народа над концептом државе и акценат на важности права човека иду заједно у папином говору.

„Права народа иду у пару са правима човека”, говори Јован Павле II у свом говору Дипломатском кору 15. јануара 1994. Али када се зна да „свако историјско искуство показује да се понашање људи у групи разликује од понашања које карактеришу интерперсонални односи”, онда је немогуће не помислити да би било „пожељно ублажити охрабрења која су нације добиле од цркве током осамдесетих година.” Недавна промена држања Јована Павла II на ту тему, ма колико забавна била, није умањила одговорност у сукобима које је он изазвао.

Исте године када је папа држао говор у UNESCO-у, Тито је, након 45 година апсолутне владавине, умро. Да би обезбедио њен наставак, маршал је замислио оригинални систем који је симболизовао неумољив пут према федерализму. На челу Председништва после његове смрти редом би били представници једне од шест република и двеју аутономних покрајина.

Каква ће бити реакција Ватикана на тај преокрет? Активизам хрватског свештенства почев од 1980. је у успону, југословенским властима је очигледно да је Ватикан одлучио да искористи оно што је легитимно сматрао новом пукотином (...)

Ватикан, чија дипломатија јесте једна од најбоље информисаних дипломатија на свету, зна све о овој еволуцији; папина пажња је усмерена на овце затворене иза гвоздене завесе, ново везивање за концепт нације ту је нашло примену за пример. Пукотина је отворена. Остало је, као и за све остале земље ослобођене падом берлинског зида, прогурати се кроз њу, пробудити онај верски потенцијал којег комунизам није успео угушити, убацити се у бескрајан мисионарски рад који се отварао на истоку.

Са своје стране Црква у Хрватској следи дебате у којима се то истиче. По Паулу Гардеу опрезна је у изјашњавању током првих слободних избора 1990, чак и ако је „ситно свештенство било у већини наклоњено ХДЗ, у којему су ратовали и неки од његових чланова.” (Jean-Francois Furnemont; „Le Vatican et l'ex Yougoslavie”; L'Harmattan; 1996; Paris; стр. 57-61; прев. СРС)

Аврамов указује на неке потезе закулисне ватиканске дипломатије:

„Антидржавна делатност Римокатоличке цркве у Хрватској ишла је у корак са акцијама које је папа предузимао у Пољској, само до 1990. успоренијим темпом. Радио Ватикан преносио је у свет, на неколико језика, поруке католичких бискупа „о прогону и тешком положају Цркве у Хрватској”. У римокатоличкој штампи покренута је у том стилу кампања. Кључну улогу у тој фази имао је загребачки надбискуп Фрањо Кухарић. Путовао је често по Европи и Америци. Преко америчког огранка Опус Деи успостављене су везе са утицајним круговима, и кроз те контакте створен је моћни лоби у америчком Конгресу, који ће одиграти главну улогу у промени политичког курса САД према Југославији. Кухарић је именован од стране Римске курије за члана групе којој је поверено „проучавање атеизма”, са циљем да се продре дубље у мотиве неверујућих.

Томе је био посвећен колоквијум одржан у Љубљани 1984. под називом: „Наука и вера”. Други колоквијум у том ланцу одржан је октобра 1986. у Будимпешти. Овога пута као организатор уз Римску курију појавила се и Мађарска академија наука.

Света столица помагала је сецесионисте давно пре критичног тренутка. Ватикан је развио врло перфидну стратегију у односу на Југославију. Са председником Реганом постигнут је споразум у погледу одлука донетих у Јалти, али се САД нису изјашњавале изричито у погледу осуде Версајског система и тековина Првог и Другог светског рата, на чему је инсистирао папа Јован Павле II. То је за Запад био клизав терен, пошто су одатле произлазила права и привилегије за све победничке земље у тим ратовима. Борба против комунизма био је њихов заједнички циљ, али је недостајао јасно дефинисан дугорочни политички циљ. Ватикан је отуда прибегаво једној заобилазној стратегији.

У говору поводом пријема дипломатског кора, акредитованог при Светој столици, 12. јануара 1991, папа је дотакао питање безбедности и енергетике у свету, али и проблем „редистрибуције територија и извора сировина”. Користио је готово истоветну терминологију као и Бела кућа; вођено је

строго рачуна о јединственом ставу на светској сцени. На састанку Комитета високих функционера КЕБС-а у Бечу 29. јануара 1991. представник Св. столице је подвукао да „безбедност и сарадња у Европи не почивају само на поштовању граница и суверених права”, него пре свега на „признању људских права и права народа” алудирајући на догађаје у Хрватској.

Штафетну палицу прихватили су потом хрватски бискупи; 11. фебруара 1991, у време док су се водили преговори о мирном разрешењу југословенске кризе, између лидера федералних јединица, обратили су се подужим писмом свету, пуном неистина и обмана. У писму се, поред осталог, наводи: „Хрватска нација и католичка црква биле су угњетене и под доминацијом српске династије... По први пут у нашој историји били смо потчињени једној династији која је Српску православну цркву прогласила државном црквом... У покушају да заштите свој културни и национални идентитет Хрвати су били подвргнути интензивном прогону...”

Други светски рат разорио је Краљевину Југославију... Све несрпске нације које су увек посматрале Краљевину као робију, подржале су пад и доживеле га као ослобођење... Хрвати су претрпели напад наоружаних српских група четника, док се хрватски режим (ушаше) светио над српским становништвом у Хрватској. Локална комунистичка герила контролисала је или маргинализовала све остале активне или пасивне демократске снаге отпора... Католичка црква и хрватски народ били су изложени комунистичком насиљу за време и после рата из идеолошких мотива, али и принципа колективне одговорности због савеза хрватске власти са силама Осовине. Уследила је политика масакра, концентрационих логора и присилне емиграције...

Примена византијског принципа према католичкој цркви у комунистичкој политици манифестовала се у раздвајању католичке цркве у Хрватској од наследника св. Петра, настојећи да изазову губитак културног идентитета нације и спрече његову интеграцију у културни свет западне оријентације... Црква је охрабривала народ да се ослободи страха и апатије... После жалосног искуства са првом (1918-1941) и другом (1945-1990) Југославијом црква сада подржава један нови политички план постављен на независности народа... Суочени смо са снажним отпором, демократским променама. Он се манифестује једним политичким пројектом који подржава опстанак социјализма комунистичког типа, који би очувао централистичку Југославију, у којој би српски интереси били потпуно очувани. Снаге које промовишу овај пројекат састављене су од српских политичара, официра армије (у већини српске) и нажалост од многих личности Српске православне цркве”.

Писмо је први потписао надбискуп загребачки кардинал Кухарић, а затим следе потписи надбискупа сплитског Анте Јурића, сарајевског Винка Пулића и осталих бискупа са територије некадашње Југославије. У писму се затим указује на опасност од разбуктавања сукоба „која је утолико тежа, што је у Србији и Црној Гори очуван комунистички режим (покрштен у социјалистички)... на опасност косовизације што ће рећи укидања националних права како је то чињено албанској популацији на Косову последњих година”. Писмо завршава апелом за помоћ у изградњи демократије и жељом да папа посети Хрватску. „За нашу цркву то би биле речи утехе. Упркос званичним позивима од стране југословенске владе у више наврата, антикато-

личке снаге су то до сада спречавале. То је само по себи јасан знак положаја наше цркве”.

Председници Хрватске, Фрањо Туђман и Словеније, Милан Кучан успоставили су сталан контакт са црквеном хијерархијом у Риму, а ватиканска штампа развила је кампању у правцу отцепљења Словеније и Хрватске, оптужујући Србију „као последњи бастион комунизма”.

Папа Јован Павле II иступио је, 21. априла 1991, са тезом о потреби политичких промена у Југославији, подвлачећи да су „народи Југославије различити по култури, вери, историји и језику”, па је логично да треба успоставити нове односе на бази „слободе, једнакости и правде”. Истовремено одржан је редовни годишњи скуп Трилатералне комисије у Токију (20-22. априла) на коме је, поред осталог, вођена расправа о подели Европе „на римску и византијску”. У извештају поднетом овом скупу (Т.Ф.Р. N^o – 41) наглашено је да је византијска Европа „одвојена од Запада дубоким културним и историјским разликама”. То јасно говори о чврстој повезаности и координацији политике Ватикана и Трилатералне комисије. Папа је помно пратио развој догађаја у Југославији и поводом учесталих оружаних сукоба изјавио је 8. маја „да проблем не може бити решен оружјем”. То је био закључак састанка одржаног претходног дана између патријарха српског господина Павла и надбискупа загребачког господина Кухарића.

Прокламовање сецесије Словеније и Хрватске поздравили су први бискупи ових двеју федеративних јединица, а подржала је и Римска курија. Папа је упутио писмо, 28. јуна 1991, Стјепану Месићу, председнику Туђману и председнику Кучану, а 29. јуна изјавио је да је погрешно насилно „пригушавати легитимна права и аспирације народа”. Стао је безрезервно уз побуњеничку страну, затварајући очи пред страдањем српског народа у Хрватској. И не само то: осудио је „микронационализам” подразумевајући под тим захтеве српског народа у Хрватској. Словеначки бискупи, подржавајући сецесију, оптужили су 30. јуна Југословенску народну армију, односно СФРЈ „за војну агресију”.

Било је то прво помињање „агресије” и уношење те категорије у политички речник. Већег парадокса није могло бити; „агресија” на сопствену земљу тешко је замислива и у „натприродној визији Ескриве”. Хрватски бискупи развили су тезу о „наметнутом рату” од стране „комунистичког Београда”.

Директно укључење Римокатоличке цркве довело је до радикализације сукоба и појачаних борби. Кардинал Торан одржао је састанак са амбасадорима земаља Европске заједнице, акредитованим у Ватикану 29. јула, на коме је разрађен план даљих акција, а 5-6. августа посетио је Загреб и Београд, како би се на лицу места упознао са ситуацијом. У Загребу је изјавио да је Југославија једна „хетерогена историјска конструкција” коју треба прилагодити новим условима и новом поретку у Европи.

Приликом посете Мађарској, папа је, 17. августа 1991, примио групу хрватских бискупа и том приликом изјавио: „Уверавам вас да сам близак вашим аспирацијама; доћи ћу у Хрватску”.

У Римској курији изграђен је концепт који је потом преузела Европска заједница и КЕБС, да „интервенција” ових двеју организација не значи ин-

тернационализацију сукоба, нити пак мешање у унутрашње послове државе. На ванредном састанку Комитета високих функционера КЕБС-а, одржаном у Прагу 3. септембра 1991, делегат Св. столице бранио је напред изнети став, наглашавајући да је то „логична последица хелсиншког процеса о безбедности и сарадњи у Европи... у изградњи нове Европе”.

Монсињор је извео још једну невероватну конструкцију. По његовим речима, унутрашње границе између република „нису само административне, него и историјске, међународно признате и осигуране уставом који је на снази”. Тековине револуције за представника Св. столице одједном постају неприкосновене историјске вредности, а комунистички устав међународно-правни акт.

Очито је да се Ватикан у стратегији и тактици доследно придржавао максиме Ескриве „о светој дрскости”. Није важно шта ће рећи људи „треба смело корачати напред”. Већ следећег дана надбискуп Кухарић укључио се у овај процес; 4. септембра оптужио је Србију да путем „агресије хоће да прошири своју територију”. Мора се одати признање Римокатоличкој цркви у Хрватској: мобилисала је све своје снаге, а имала је и одличну обавештајну службу. У време када се званична Француска колебала и стављала извесне резерве Западној Европи у односу на Југославију, надбискуп сплитски Јурић упутио је писмо француским бискупима 19. септембра, извештавајући их о „страшном рату” који води федерална армија „последњи бастион комунизма у Европи, са циљем истребљења хрватског народа”. Папа је 22. септембра изјавио да „дели бол Хрватске”. Став Ватикана о „праву” на интервенцију у унутрашње послове у циљу заштите „људских права” верификован је на састанку Билдерберг групе, одржаном 18. маја 1992. у Авијану.

Одмах након проглашења сецесије Хрватске и Словеније Ватикан је предузео дипломатску акцију у циљу признања отцепљених република. Није се радило о тајној акцији; представници Римске курије наступали су отворено и борбено. Папа Јован Павле II упутио је писмо бискупима Хрватске 10. октобра 1991, дакле пре но што је објављен „Карингтонов папир”, у коме их извештава да је за безрезервно признање и да су у том правцу предузети дипломатски кораци. Истог дана послао је и поруку патријарху српском господину Павлу. Групи хрватских верника, који су га посетили 26. октобра, папа је говорио о „неправедном рату” који је наметнут Хрватској. У разговору са хрватским ходочасницима, који су га посетили у Риму 13. новембра, био је још прецизнији изјавивши: „Ово је агресија коју треба окончати”.

Ни у једном акту Уједињених нација, КЕБС-а или Европске заједнице није сукоб у Југославији квалификован као „агресија”, а још мање оружане акције паравојних снага као „праведни рат”. Ни административне границе између федеративних јединица ниједна земља у свету није прихватила као међународне. Те категорије су аутентични производ Ватикана и одатле ће ући у пропагандну машинерију Запада, а потом и у званичне акте.

У Загребу је отворен први центар Опус Деи, на чијем се челу налазио свештеник Станислав Црница. Опус Деи је продро на тло Југославије раније, изводио је своје акције, али оснивање центра било је од посебног значаја за снабдевање паравојних снага и довођење плаћеника. У свим паравојним јединицама у Хрватској и Словенији постављени су „војни капелани”, најче-

шће из редова чланова Опус Деи; многи од њих учествовали су у сукобима са пушком у руци. Надбискуп Кухарић правдао је њихову активност 8. октобра 1991. као „лични чин” који се не може приписати цркви.

Папа је сазвао Европску бискупску конференцију у Ватикану, која је трајала од 28. новембра до 14. децембра и на којој су узели учешћа бискупи са Истока и Запада. У говору је изложио један оригиналан план, о потреби стварања једног „црквеног НАТО-а”, у циљу реконструкције хришћанског идентитета у постхладноратовком периоду.

Усвојена је једна нова структура Римокатоличке цркве на простору, у то време, још постојеће Југославије; измењене су границе дијецеза по шеми поделе земље, пројектоване у Римској курији. У Ватикану је истовремено одржан скуп нунција, који се сазива само у изузетним приликама.

По тврђењу биографа папе Јована Павла II, што потврђују и многи документи, он је аутор концепта о „хуманитарној интервенцији”, која је у бити обновљена варијанта старе језуитске поставке о „кажњавању у име милосрђа”. Поводом „српске агресије” у Босни папа је изјавио: „Уколико видим да је мој сусед прогоњен, ја морам да га браним. То је акт милосрђа. Међународна заједница има иста права и обавезе према било којој нацији која је нападнута – и у крајњој линији има право да брани недужни народ снагом оружја”.

Деструктиван процес који се рађао из растућег етноцентризма у Југославији, прерастао је у малигни тумор, захваљујући „духовној” и финансијској помоћи Римокатоличке цркве побуњеницима. Разуларене, фанатизоване, добро наоружане групе, без дисциплине и без војничке части, отпочеле су крвави пир у стилу средњовековних ратова. Папа им је пружио религиозни легитимитет, зачињен мистиком, уз поруку да је њихова борба „еванђеоско спасавање безбожничког друштва”. Тај концепт уклапао се у политичку стратегију Запада, разрађену од стране администрације председника Регана. Дошло је до нове оркестрације рата, спојем духовног насиља и дивљаштва високе технологије којом је располагао Запад. Последице су биле катастрофалне.” (Аврамов; цит. дело; стр. 177-183)

И Емил Влајки коментарише на исти начин ставове Ватикана:

„У јулу 1991. године, представник Ватикана изјављује да су унутрашње, републичке границе Југославије хисторијске (?) и међународно признате (очита лаж). У аугусту 1991. године, папа, обраћајући се Хрватима, каже слиједиће:

„Драги хрватски синови, ја вас још једном увјеравам да сам близак вашим легитимним стремљењима. Стога обнављам апел међународној заједници да вам помогне у овим тешким моментима ваше повијести”. У октобру исте године, папа упућује писмо хрватском кардиналу Кухарићу:

„Ми чинимо све што је могуће да међународна заједница призна Словенију и Хрватску, као и остале републике које се хоће осамосталити.” Ватикан признаје Словенију и Хрватску 13. јануара 1992. године, два дана прије него што ће остале земље Европске заједнице то урадити.

Али тајна активност Ватикана (као и других „бораца за демократију на Балкану”) иде много даље од ове јавно изражене подршке Словенији и Хрватској, и много је мање наивна. Тако Ватиканска банка обезбеђује преко

Института за ширење религије 1 милијун 988 тисућа и 300 долара за куповину оружја у Бејруту, а намијењено Хрватској. (Емил Влајки; „Грађански рат у Црној Гори“; „Револт“; Отава; 2000; стр. 74)

И Фурнемо даје свој коментар реаговања хрватских бискупа.

„У Словенији и у Хрватској католичка црква, у већини, охрабрује сепаратистичке покрете”, пише Katty Rousselet, опуномоћеник за истраживања ИФРИ. „Хрватски бискупи су тако упутили писмо католичком збору бискупа у пролеће 1991, где су, након што су изнели историју хрватске цркве и њено место у историјском развоју Југославије потврдили да „Црква сада подржава нови политички оквир утемељен на независности нација.” Одређено да информише све бискупе света о хрватском мученичком животу, ово писмо представља споменик ревизионизма, тихо пролазећи кроз најмрачнију историју хрватског католицизма, идући чак до замене улога: масакри над Хрватима, концентрациони логори за Хрвате, тежак данак који плаћа хрватски народ. Након добијене независности хрватска црква не учествује увек у свему (...)

Помало сумњичав према србофилији католички месечник „Верске актуелности у свету” тврди чак, након сусрета са монсињором Винком Пуљићем, бискупом Врхбосне (Сарајево), тек промовисаног у кардинала од стране Јована Павла II, да у „селима у Хрватској, свештеници су лучоноше хрватске нације, бранитељи против угњетавања од стране српске мањине”. Незадовољан положајем да буде лучоноша Хрватске, монсињор Пуљић износи једну несрећну концепцију о одговорностима Хрватске, којом скида одговорност са Јасеновца и ревизионистичком анализом историје цифру од 700.000 мртвих у току II светског рата замењује цифром двадест пута мањом. Својевремено, немачки канцелар Вили Брант који се поклонили пред јеврејским жртвама геноцида је веома иритирао монсињора Пуљића.” (Furmont; цит. дело; стр. 62-63)

„Од 1990, или неколико месеци пре декларације о независности, у више наврата Света столица изражава своје бојазни због погоршања ситуације. Шта има похвалније? Али већ у овим интервенцијама ће се назирати упутства чије тумачење је било пријатно. Дана 29. новембра 1991, представник Свете столице у CSCE, говорећи о односима међу државама, је изјавио:

„Величина једне државе се препознаје у мудрости оних који је воде да би предузели мере одговарајуће знаковима времена. Након Париске повеле, независност европских нација, садашњих и будућих, не може се више изражавати путем отпора и конфликта... Које су могле бити те нације „садашње и будуће”?

У том истом излагању, он је имао део одговора: „Логично је, дакле, да се народи који су у својој историји упознали независни национални живот могу изјаснити данас и бити у стању да остваре своју вољу.” Јован Павле II, пет месеци пре референдума о независности Хрватске, могао је читати мисли својих хрватских оваца?

У мноштву наговарања на дијалог након декларације о независности појављују се такође и напомене о принципима међународног права, правно одабране и прилагођене приликама. „Легитимне аспирације народа” и „право народа да располаже собом”, изрази и принципи веома чести у говорима

црквеног суверена. Принципи из Финалног акта из Хелсинкија, а нарочито његов принцип VIII који се тиче једнакости права и самоопредељења народа, постали су исто тако римски бојни коњ. Са понекад тумачењима у своју корист нпр. када 3. јула 1991. представник Свете столице у CSCE, у току хитног састанка о југословенској кризи изјави да унутрашње границе „нису само административне, већ историјске, међународно признате и осигуране Уставом који је на снази...” Треба ли подсетити да се међународна признања не одвијају 1991. већ у јануару 1992?

Пред неуспехом ових позива, пред кршењима права човека, пред немоћи СЕЕ да се поштује прекид ватре о којем она преговара, Света столица закључује већ у октобру 1991. „неревверзибилност цепања” земље. Чак већ у аугусту, током посете Мађарској, у Печују, педесетак километара од хрватске границе, Јован Павле II се обраћа на лицу места Хрватима овим речима:

„Драги хрватски синови, још једном вас уверавам да се слажем са вашим легитимним аспирацијама. Понављам апел међународној заједници да вам помогне у овом тешком тренутку ваше историје”. У току посете Загребу и истог месеца Београду, монсињор Жан Луј Торан, секретар за односе са државама, је веома јасан:

„Принцип самоопредељења народа мора бити примењен на све ситуације које произлазе из историјског наслеђа а тај принцип је систематски кршен током пола века.” Од тада овај принцип о праву народа да располаже собом је морао управљати акцију. По Светој столици, међународно признање Хрватске и Словеније могло је само допринети миру.” (исто; стр. 83-84)

2. Папа Војтила – иницијатор крвопролића и саучесник у злочинима на простору бивше Југославије

Обиље је доказа о одговорности папе Војтиле за изазивање крвопролића на Балкану, и за злочине који су почињени у том сукобу. Пре свега, папа уопште није крио своје иницирање, форсирање сецесионизма и отворено је деловао на разбијању једне суверене државе. Он се чак није ни стидео свог злочина. Такође, много доказа пружа и сама Хрватска. Наиме, Хрвати су посебно поносни и непрестано истичу своју захвалност папи Јовану Павлу II, без чије помоћи и подршке они данас не би имали етнички чисту, независну Хрватску.

Папину кључну улогу за обезбеђивање независности Хрватској потврђује и др Робин Харис, бивши саветник британског премијера Маргарет Тачер. Ево шта он изјављује новинару Иви Шћепановићу за „Слободну Далмацију”, 9. марта 2006. године:

• Је ли вас за политичка питања у Хрватској заинтересирала управо Маргарет Тачер?

– Везано уз госпођу Тачер, могу рећи како је и она утјецала на моје занимање за политичка питања у вашој земљи. Она је 1991. уз папу Ивана Павла II била водећи заговорник помоћи Хрватској у постизању неовисности. Од тада датира и моја континуирана заинтересираност за збивања у Хрватској.

Вјекослав Цврље, бивши амбасадор СФРЈ у Ватикану, истиче папине дипломатске активности за подршку Хрватској:

„Дипломација Свете столице била је активна у корист Републике Хрватске. Посебице је дјеловала преко нунција при Европској унији са сједиштем у Бриселу и преко специјалног изасланика у Вијећу Европе, као и преко делегата у Одбору високих дужносника Конференције за европску сигурност и сурадњу (КЕСС-а). Дјеловала је у владама европских земаља, влади САД, Канаде, Аустралије, Новог Зеланда, земаља Латинске Америке. Такођер је дјеловала преко својих представника при владиним и невладиним међународним организацијама. У Ватикану су дјеловали и преко Радио Ватикана (у емисијама на више од 30 језика), преко дневника „L'Osservatore Romano”, католичког тиска у свијету и преко католичких институција и организација (...)

Што се тиче Хрватске и Хрвата, предњачио је у дипломатском признању Републике Хрватске, иако је Света столица по традицији посљедња признавала нове државе (...)

У раздобљу од 1991. до 2000. посјетиле су Свету столицу или папу најважније хрватске личности.

Предсједник Фрањо Туђман посјетио је папу Ивана Павла II два пута – 1991. прије папина посјета Хрватској, а други, посљедњи пут 1999.

Што се тиче осталих службених личности, папу је посјетио 1994. Мате Гранић, као потпредсједник владе и министар вањских послова, те други пут 1997. године. Златко Матеша је као предсједник владе посјетио папу 1996, Јуре Радић као потпредсједник владе и предсједник Комисије за односе с вјерским заједницама посјетио је ватиканског министра вањских послова Жан Луј Торана. Као замјеник министра вањских послова Иво Санадер је посјетио Селлија, замјеника ватиканског тајника за јавне црквене послове.

Ивица Рачан као предсједник владе РХ посјетио је 8. свибња 2000. папу Ивана Павла II. Исте године у травњу то је учинио и Tonino Picula као министар вањских послова.

Стипе Месић као предсједник Републике Хрватске посјетио је папу Ивана Павла II мјесеца српња 2000.” (Цврље; „Знаменити...”; стр. 246-247)

Марио Нобило наглашава да су „Света столица и посебно папа Иван Павао II одиграли кључну улогу у међународном признању Хрватске и Словеније и велику у случају Босне и Херцеговине.”

„Ватикан је преко јаке католичке цркве у Њемачкој утјецао и на њемачко признање Словеније и Хрватске (...)

Дјеловање ватиканске дипломације у корист Хрватске и Словеније било је мање видљиво, али баш зато ефикасно.

Но посебно залагање Ватикана за хрватску и словенску ствар ипак је заслуга особно папе Војтале, који није само бранио католичанство на простору бивше Југославије већ и водио борбу против комунизма.” (Марио Нобило; „Хрватски феникс: дипломатски процеси иза затворених врата”; 1990-1997; Загреб; Накладни завод „Глобус”; 2000; стр. 170)

Нобило преноси поједине делове из мемоарске књиге „Велепосланикова прича”, бившег америчког велепосланика (1989-1993) при Светој столици Thomasa Patricka Meladyја:

„Света столица је од српња 1991. отворено агитирала за независност Словеније и Хрватске. Тиме је Ватикан направио преседан, предводећи гру-

пу земаља које су се залагале за признање као начин да се заустави рат и осигура легитимно право на самоодређење, које је Хрватима и Словенцима (и другима у Југославији) папа у својим говорима већ признао.

Након сусрета председника Туђмана са Светим оцем 4. listopada 1991, кардинал Содано, ватикански државни тајник, позвао је америчког велепосланика и пренио му жељу Ивана Павла II да се САД директно ангажирају у рјешавању проблема у бившој Југославији.

Извијестио га је како је папа одлучио признати да Словенија и Хрватска имају право на самоодређење, те како је већ тражио од неких земаља да их у томе подрже.

Кардинал Содано позвао је, 26. студеног 1991, велепосланике Велике Британије, Француске, Белгије, Италије, Њемачке и Аустрије и уручио им меморандум Свете столице у којем се апелира да признају Словенију и Хрватску „у року од мјесец дана”. Њемачки, аустријски и талијански велепосланици на том су састанку извијестили да су њихове земље на прагу признања Словеније и Хрватске.

„Било је то први пут у повијести да се Света столица активно залаже за признање нових држава”, закључио је Melady. Он је сматрао да је позитивно дјеловао наступ југославенског амбасадора Ивице Маштрука, који се изјаснио у прилог неовисности, одричући легитимитет крњем Председништву СФРЈ.

Једнако успјешни и утјецајни били су и посјети кардинала Кухарића и председника Туђмана Ватикану. Melady је посебно нагласио добре везе кардинала Кухарића с америчком католичком хијерархијом и америчким Хрватима.” (исто; 173-174)

3. Злочинци на делу

Ивица Милвончић наводи неке делове говора приликом папних обраћања верницима, у којима он непрестано истиче „патњу хрватског народа”, што је посебно цинично када се има у виду да је он главни креатор сукоба у којем су највеће жртве Срби, чију патњу и страдање он ниједном речју не помиње.

Милвончић наводи и неке врло значајне папине дипломатске активности у циљу признања независне Хрватске. То су сусрети са Бушом, Бејкером и Геншером. Јасно видимо како је папа Војтила кројио судбину народа на овом делу Балкана заједно са Америком и Немачком.

„Највише ходочашћа у Рим, и особно папи, Хрвати су учинили за Ивана Павла II (...)

Иако је 1991. у коловозу у Хрватској бјеснио рат, око 10.000 хрватских ходочасника поздравило је Ивана Павла II на аеродрому код Печуха. И у Градишћу и у Печуху папу су позивали вјерници да их походи у њиховој домовини. У 1991. години Иван Павао II је више од четрдесет пута говорио о патњама народа у Хрватској, и то врло често у присутности хрватских ходочасника. Примио је у посебну аудијенцију и бранитеље Вуковара”. (Ивица Милвончић; „Папе и Хрвати”; Загреб; АГМ; 1993; стр. 115)

„У вељачи 1983. године загребачкога надбискупа др Франју Кухарића увео је у кардиналски збор, а исте је године фра Леополда Мандића прогласио свецем (...)

Везе и суодноси папе Ивана Павла II и Хрвата успостављане су и прије него што је он постао папом. И прије свога избора за Петрова наслједника дружио се с кардиналом др Франом Шепером и тада надбискупом загребачким др Франом Кухарићем.” (исто; стр. 118)

„Иван Павао II дарује нову сплитску конкатедралну цркву Св. Петра умјетнички израђеним светохраништем, с 3,5 метара високим брончаним ступом, тешким више од 600 килограма. Рад је то њемачкога академског кипара Wenera Klenka. Папа је тада представницима сплитско-макарске метрополије говорио хрватским језиком. У Castel Gandoflu, 23. српња 1987. године, Иван Павао I служи мису на хрватском језику за око тисућу хрватских ходочасника, који су дошли прославити Маријину годину.

Папа им на хрватском језику говори: „... Ових дана у вашој сплитско-макарској бискупији посвећује се нова конкатедрала на част Св. Петра Апостола. Она ће увијек бити знак и свједочанство вјековне оданости хрватских католика Петровој Столици и Римокатоличкој цркви. Стога будите поносни на богату кришћанску баштину свога народа, који је од давнине сматран народом Св. Петра”.” (исто; стр. 119-120)

„Предсједник Републике Хрватске др Франо Туђман, 11. листопада 1990, прима апостолскога пронунција надбискупа Gabrielea Montalva, изражава жељу за даљњим продубљивањем добрих односа који постоје између Хрватске и Свете столице те службено позива Светога оца да походи Републику Хрватску (...)

У 1991. години папа је чердесетак пута јавно посредовао у корист хрватскога народа и хрватске државе. Крајем сирјечња 1991. године, Иван Павао II двапут храбри Хрвате. У свом обраћању вјерницима на тргу Св. Петра у Риму, 27. сирјечња 1991, запажа велику заставу с натписом „Croatia” и, тим потакнут, са свог прозора проговара: „Види се велики натпис Хрватска, те желим зајамчити хрватској браћи да свакодневно молим за њихов народ и њихову домовину. Буди хваљен Исус”!” (исто; стр. 121-122)

„Иван Павао II, 25. свибња 1991. године, прима у приватну аудијенцију предсједника Републике Хрватске др Франу Туђмана на његову молбу и у својству демократски изабранога предсједника једне од шест република које творе Југославију, а из тисковнога уреда Свете столице приопћава се да би било погрешно давати политичка тумачења томе посјету, особито у садашњој ситуацији у Југославији (...)

Туђман је том приликом папи даровао брончани одљев дијела врата с катедрале Св. Стјепана у Хвару, рад академскога кипара Кузме Ковачића. Предсједник Туђман позвао је папу да посјети Хрватску, а Иван Павао II одговорио је: „Десет година мислимо и молимо за то”.” (исто; стр. 122-123)

„За свога пасторалнога боравка у Печуху, 17. коловоза 1991, године папа Иван Павао II. пред окупљеним мноштвом вјерника, у којем је око 20.000 Хрвата, говори хрватски и поручује хрватским ходочасницима: „Близак сам вашиим законитим тежњама”, (подвукла Е.Б.Т), а оне су изражене у одлуци хрватскога народа да има своју самосталну и суверену државу. Папа уједно прекорева међународну заједницу што не помаже „у овом тешком тренутку ваше повијести”. Први пут Иван Павао II изричито спомиње „законите тежње” хрватскога народа.” (исто; стр. 124)

„На благодан рођења Маријина, 8. рујан 1991. године, католички је свијет молитвом признао Хрватску. Тога дана, на позив самога Светога оца папе Ивана Павла II, у католичким црквама цијелога свијета молило се за мир у Хрватској. Повијест папинства није забиљежила такав догађај, а он осим вјерскога има и изнимно дипломатско значење (...)

У другој половини рујна Иван Павао II четири пута заредом јавно интервенира за Хрватску, и то тако да захтијева да се поштује равноправност свих народа и њихово право на самоодређење.” (исто; стр. 125)

„Други сусрет папе Ивана Павла II и председника Републике Хрватске др Фрање Туђмана био је 3. листопада 1991. године. Опет је то била приватна аудијенција, али је она била нови корак у продирању истине о Хрватској у свијет. У изјави Уреда за тисак Свете столице каже се да је Туђман обавијестио папу и Свету столицу о драматичној ситуацији у Хрватској и затражио помоћ Свете столице. Са своје стране Света столица поновно је потврдила своју заузетост за погодновање тражењу врховнога добра мира, такођер уз помоћ међународне заједнице. Ватикан је дао до знања да ће се залагати да се постигне консензус што већег броја земаља око признања Републике Хрватске (...)

Други разговор о Хрватској водили су 8. студенога 1991. године папа Иван Павао II и амерички председник Џорџ Буш, а истодобно су разговарали амерички државни тајник Џејмс Бејкер и ватикански државни тајник кардинал Анђело Содано. У тој приватној аудијенцији међу средишњим тачкама разговора била је трагична ситуација у Хрватској, а равнатељ тисковнога уреда Свете столице, др Јоакин Наваро Валс, изјавио је новинарима да је ту тему потакнуо сам Свети отац, да је председник Буш био осјетљив на тај проблем и дуго су о њему разговарали.

У Ватикану је, 29. студеног 1991. године, њемачки министар вањских послова Ханс Дитрих Геншер те с ватиканском дипломацијом води разговоре о стратегији признавања Хрватске и Словеније. Било је то вријеме када су напори Њемачке и неких других земаља да се признају Словенија и Хрватска били на великој кушњи. Од тога Геншеровога и Содановога сусрета ватиканска дипломација се све више труди око признавања Хрватске и Словеније.” (исто; стр. 126-127)

„Европска заједница, 16. просинца 1991. године, у Бриселу доноси одлуку да ће све бивше југославенске републике које то затраже и испуне постављене увјете бити међународно признате 15. сijeчња 1992. године. Света столица одмах се придружује томе стајалишту посебном изјавом. Њемачка, пак, доживљава блокаду у својој активности. Када то запажа Света столица, њезина дипломација преузима водећу улогу. Она је и прије покушавала самостално извести одлучан корак у признавању Хрватске и Словеније (...)

Приближавао се 15. сijeчња 1992. године и по многим знацима чак и неке земље Европске заједнице постале су колебљиве. У таквој ситуацији ватиканска дипломација чини одлучан искорак и Света столица, 13. сijeчња 1992. године, признаје Хрватску и Словенију, два дана прије рока истакнутога у Бриселу. Било је то нешто што је мало тко очекивао и што је одударало од дотадашње ватиканске дипломатске праксе. Стољетна је традиција Свете столице да редовито посљедња, или међу посљедњима, признаје једну

нову државу. Било је примјера да је чак по десетак година ватиканска дипломатија отезала с признањем неке државе.” (исто; стр. 128-129)

„Света столица и Република Хрватска успоставиле су пуне дипломатске односе 8. вељаче 1992. године. То је објављено истодобно у Ватикану и Загребу. Света столица у Загребу отвара апостолску нунцијатуру, а Република Хрватска при Светој столици велепосланство. Успостава дипломатских односа проишашла је из заједничке жеље двију страна да њихови узајамни односи буду „зајамчени на сталан и пријатељски начин”. Уред за тисак Свете столице у приопћењу о успостави дипломатских односа с Хрватском објавио је и посебну биљешку о повијести односа између хрватскога народа и Апостолске столице под насловом Апостолска нунцијатура у Хрватској (...)

За првог апостолскога нунција у Хрватској папа Иван Павао II именован је надбискупа Giulia Einaudi, који на своју нову дужност у Загреб долази из Чилеа, гдје је од рујна 1988. године био апостолским нунцијем.

Када је дошло до успоставе дипломатских односа, именовања апостолскога нунција и отварања апостолске нунцијатуре у Загребу, отворен је пут тјешњег учвршћивања јединства хрватскога народа с Апостолском столицом, које траје већ тринаест столећа (...)

За првога хрватскога амбасадора при Светој столици именован је проф. Иван Ливљанић, дотадашњи задарски градоначелник (...)

Апостолски нунциј надбискуп Giulio Einaudi, 11. свибња 1992. године, предао је предсједнику Републике Хрватске др Фрањи Туђману своје вјеродајнице и тиме службено почео заступати папу Ивана Павла II у хрватској држави и Цркви у Хрвата. Он ће бити и доајен дипломатскога кора у Загребу. Први неслужбени јавни наступ нунција Einaudi био је у Крашићу, родном мјесту заградскога надбискупа кардинала Алојзија Степинца, чиме је дао до знања колико Света столица цијени кардиналову мисао и жртву.

У говору на предавању вјеродајница предсједнику Туђману, надбискуп Einaudi каже да је хрватски народ „племенити” народ, да су односи између Свете столице и Хрватске дубоко укоријењени у повијести, јер су Хрвати од почетка своје повијести на овоме тлу ступили у везу с кршћанством, први од славенских народа успоставили су односе с папинством и примили кршћанство од мисионара посланих из Рима. У тексту вјеродајнице папа Иван Павао II предсједника др Фрању Туђмана назива „одличним и часним мужем”, слично наслову којег је папа Иван VIII изрекао хрватском кнезу Бранимиру.” (исто; стр. 130)

„Света столица службено је признала државу Босну и Херцеговину 20. коловоза 1992. године (...) Света столица тај је дипломатски потез учинила успркос својој вишестолетној пракси да не признаје земље које су у рату. Када је Света столица признала државу БиХ као неовисну и суверену земљу, није улазила у њезино унутарње политичко уређење. Света столица признала је Босну и Херцеговину у њезиним досадашњим границама, које су дефиниране још у доба Турскога царства и које се подударају са столетним границама црквене организације на том подручју. Тиме је Света столица одлучно и коначно дала до знања свијету да за њу СФР Југославија више не постоји као државна творевина.” (исто; стр. 133)

„Предсједник Републике Хрватске др Фрањо Туђман у више је наврата упутио службени позив папи Ивану Павлу II да походи Хрватску. Већ у свибњу 1990. године, у свом интервјуу у „Гласу Концила”, др Туђман изјављује како се нада да ће се што прије остварити долазак папе у Хрватску, а у договору с кардиналом Фрањом Кухарићем и Бискупском конференцијом, јер је то жеља католика Хрвата и великога дијела хрватскога народа.

Предсједник др Туђман, 11. листопада 1990. године, прима апостолскога нунција у Југославији надбискупа Gabriela Montalva и тада службено позива папу да дође у Хрватску. Предсједник др Туђман налази се, 25. свибња 1991. године, у приватној аудијенцији код папе Ивана Павла II и позива Светог оца да посјети Хрватску, а Иван Павао II одговара: „Десет година мислимо и молимо за то”. Трећи пута позив папи упућује др Туђман одмах након признања Хрватске самосталном и сувереном државом, 13. сijeчња 1992. године. Захваљујући папи за све што је учинио за суверену и самосталну Хрватску и хрватски народ, др Туђман додаје: „Користим се пригодом да обновим позив вашој светости да посјетите Хрватску. Ваш посјет Хрватској, за који сада више не постоје ни формалне запреке, увелико би припомогао остварењу тих племенитих циљева”.

Четврти је пут предсједник др Туђман позвао папу Ивана Павла II да походи Хрватску својом ускрсном честитком 1992. године Светом оцу. „Допустите ми, Свети оче, да вам и овом пригодом обновим позив да по могућности још ове године посјетите ускрслу Хрватску и да вам у свијетлу такве наде зажелим сретан и радостан Ускрс” – написао је на крају ускрсне честитке папи др Фрањо Туђман.

А да папа Иван Павао II одиста жели што прије доћи у Хрватску наглашио је први апостолски нунциј у Хрватској надбискуп Giulio Einaudi у тренутку предаје вјеродајница предсједнику Републике Хрватске др Туђману. Апостолски нунциј је, 17. свибња 1992. године, предајући вјеродајнице, рекао: „Свети отац воли Хрватску и духом је близу свима вама. Молимо да папа узмогне што прије посјетити Хрватску”. У тим нунцијевим ријечима садржана је и сва осјетљивост питања папина доласка у Хрватску у доба рата у Хрватској и Босни и Херцеговини.

Апостолски нунциј Giulio Einaudi 13. свибња представио се у Загребу хрватским вјерницима. Своју наступну проповијед у загребачкој првостолници започео је на хрватском језику, рекавши: „Драга браћо и сестре! Доносим вам срдачне поздраве Светога оца и његов очински благослов. Свети отац воли Хрватску и духом је близу свима вама. Молимо да папа узмогне што прије посјетити Хрватску”.

Пасторално вијеће загребачке надбискупије, 11. липња 1992. године, расправља о многим својим питањима. На њему говори кардинал Фрањо Кухарић као загребачки надбискуп и тада вели, између осталог: „Постоји намјера и зрела нада да Свети отац ускоро дође у Хрватску. Нама би било веома драго кад би то било пригодом завршних свечаности наших јубилеја 1994. године”.

У ватиканској Апостолској палачи први хрватски поклицар Иван Ливљанић при Светој столици предао је, 3. српња 1992. године, вјеродајнице папи Ивану Павлу II. Тада је рекао: „Долазим, коначно, Светости с појачаном

молбом да се одазовете позиву нашег предсједника др Фрање Туђмана те више пута израженој жељи наших бискупа.

Бијели оче из Бијеле Хрватске – ваше драге домовине – дођите нам у Хрватску. Дочекат ћемо вас *cum canticis illiricis*, као што је вјерни пук Задра давне 1177. заносно поздравио нашега предчасника Александра III када је на путу за Венецију прошао кроз Задар и у његовој се столници поклонио часним остацима свете мученице Анастасије. Очекује вас раширених руку и отворена срца читав наш народ који је, попут нашег пољског народа, добио часни назив *antemurale christianitatis*, те увјек остао вјеран Кристу и Марији коју називамо *fidelissima advocata Croatiae*".

На тај позив је папа Иван Павао II овако одговорио: „Пастири, као и представници државне власти, позвали су ме да дођем у пасторални поход Цркви у Хрватској. Ви сте поновили тај позив, који дотиче драгу ми жељу. Када околности то допусте, надам се да ћу моћи остварити то ходочашће и доћи учврстити у вјери своју браћу и сестре хрватске католике и сусрести се с цијелим вашим народом на његовој толико драгој земљи” (исто; стр. 135-137)

Приређивачи Божидар Петрач и Фрањо Шањек у књизи „Иван Павао II и Хрвати” објавили су документа која се односе на кореспонденцију између државног врха Хрватске и Ватикана и дипломатско залагање Свете столице за признавање независности Хрватске. Како аутори истичу у предговору, сврха ове књиге је да посведочи „сталну и чврсту везу папе Ивана Павла II и Хрвата, па и прије неголи је постао папом.” „Жеља нам је била представити нашој јавности тај однос у континуитету, особито уочи признања Републике Хрватске (...)

Аутори напомињу да су сви документи које књига садржи објављени у „*Acta Apostolicae Sedis*”, „*L’Osservatore Romano*” („*La crisi jugoslava*”, „*Posizione e azione della Santa Sede*” (1991.-1992), *Libreria Editrice Vaticana*, 1992), „Гласу Концила” и „Вјеснику Загребачке надбискупије”, а део докумената из Уреда председника Републике, Министарства вањских послова Републике Хрватске и Хрватске бискупске конференције.

У поглављу које се односи на „интервенцију представника Свете столице на састанку Одбора високих дужности КЕСС-а од 29. сижечња 1991. у Бечу” налазимо да су они као аргумент у прилог независности Хрватске истинциали и ово:

„Природно је да се народи који су у својој повијести упознали независан национални живот могу данас изразити и бити кадри остварити своју вољу. На тај ће се начин моћи усталити повјерење пријеко потребно за сигурност и сурадњу.” (прир. Божидар Петрач и Фрањо Шањек; „Иван Павао II и Хрвати”; Загреб; „Алфа”; 1995; стр. 43-44)

У писму које је упутио папи Војтили, 28. липња 1991, Туђман тражи подршку за независност Хрватске, што јасно указује на важност и значај те подршке без које Хрватска не би постигла свој циљ:

„Допустите ми да вас у овим тешким тренуцима за хрватски и словенски народ замолим да се вашим ауторитетом Доброга пастира заузмете за побједу мира, правде и истине у садашњим самосталним државама Словенији и Хрватској.

Хрватски и словенски традиционално католички народи очекују глас ваше потпоре и заговора пред цијелом међународном јавношћу.

И Хрватска и Словенија су се на темељу слободно изражене плебисцитарне воље својих држављана изјасниле за државну сувереност и самосталност. Наша је жеља, Свети оче, да се самосталност и сувереност Републике Словеније и Републике Хрватске оствари мирно и демократски уз праведна рјешења за све остале народе и њихове републике због мира и сигурности у овом дијелу Еуропе.” (исто; стр. 51)

4. Безочни папа Војтила

Папа је, 29. јуна 1991. године, упутио поруку у којој је крајње бестидно исказао своју жалост за мртвим и рањеним Хрватима и Словенцима, а права и тежње хрватског народа назвао „законитим”. Ниједног тренутка није ни помислио а камоли поменуо српске жртве, жртве народа чија су сва законита права погажена, народа који је брутално и зверски протериван и убијан. Као врхунац хипокризије папа се заложиио за „мир и братски суживот”, и „добробит свих народа”.

Поруке ове врсте су биле уобичајене за папу – намере Хрватске је представљао као законите и залагао се свесредно за њихову реализацију која је значила да се читав један народ затре. Њега то није дотицало нимало, чак ни толико да то помене. Макар једном. Напротив, безочно је злочин над једним народом увијао у обланду достизања врхунских вредности, мира, братске љубави, опште добробити...

„Моја се мисао данас посебице управља драгом пучанству Хрватске и Словеније. Осјећам се близ онима који оплакују своје мртве, рањенима, онима који живе у боли и страху.

Понављам још једном да се не могу и не смију силом угушити права и законите тежње народа, па желим стога охрабрити све што се подузима у потрази за праведним рјешењима, која једина могу јамчити мир и братски суживот међу народима.

Стога се изнова обраћам властима свих република у Југославији да покажу стваралачку спремност на дијалог и далековидну мудрост.

Ове намене за добробит и мир свих народа у Југославији повјеравам материнском заговору Марије и светих апостола Петра и Павла.” (исто; стр. 54)

Представник Свете столице на „изванредном састанку Одбора високих дужносника КЕСС-а о југославенској кризи од 3. српња 1991. у Прагу”, истакао је да Берлински текст о стању у Југославији треба да буде темељ решавања југословенске кризе. Залажући се за независност Хрватске и Словеније, он је као аргумент изнео став из Берлинског текста:

„Не стоји ли, наиме, у Берлинском тексту да *једино народи* Југославије имају одлучити о будућности своје земље? Овдје се намеће начело Закључне хелсиншке листине: начело о праву народа да располажу сами собом; начело које дакако мора надахњивати односе међу државама КЕСС-а, али и државе које, попут Југославије, проиходе из уједињења различитих националних заједница. То се право мора поштовати, и нитко га након Паришке повеље не може занијекати.” (исто; стр. 55)

Представник Свете столице је затим указао на горе изложени став папе, да се „не смеју угушити права и законите тежње народа”.

Света столица је наглашавала добар принцип, али се залагала за његову селективну примену, за његову примену само када су у питању народи које је она изабрала – Словенци и Хрвати. Врло тенденциозно Света столица је избрисала читав један народ, његова права и његове законите тежње. Српском народу је насилним политичким путем у хрватском парламенту одузето историјско право на конститутивност и државотворност, али то је Светој столици одговарало јер је створило основу за истребљење Срба и за стварање једне католички чисте земље.

Ватикан је зато учинио све што је могао да се тај план и реализује. Ватикан је својом политиком, агресивном тајном и јавном дипломатском активносту, пружањем огромне финансијске помоћи, наоружавањем, омогућио да се српски народ затире и да настане једна геноцидна творевина – хрватска држава.

5. Рат и етничко чишћење Срба „у име мира”

Кореспонденција на релацији Загреб – Ватикан је врло жива, честа, пуна разумевања. Из Загреба пуна захвалности, а из Ватикана заштитничка и брижна.

Ево једног примера – Туђманова честитка пуна срдачности:

„Честитка председника Републике Хрватске др Фрање Туђмана Светоме оцу на 13. обљетници његова понтификата од 23. X 1991:

Ваша светости,

С особитом радошћу честитам 13. обљетницу понтификата Ваше светости! У овој пригоди сјећам се свих добротинастава што су их већ више од једно тисућљеће хрватском народу чинили предчасници Ваше светости. Овај наш пригодни поздрав само је дјелић нашега поштовања и захвалности према Вашој светости за све оно што чините за Хрватску и Хрвате, свакако, у најпресуднијем тренутку наше повијести кад је у питању сама опстојност наших људи, наших градова па и саме наше домовине! Вашу светост Хрвати никад неће заборавити!” (исто; стр. 82)

Туђман је у сталном контакту са папом, путем преписке, и редовно подсећа и моли папу да истраје у напорима које улаже да Хрватска оствари своје намере. Обојица инсистирају на циничним терминима да се све чини у „име мира”. Тако је, „у име мира”, српски народ истребљен. Ево извода из једног од многобројних Туђманових писама упућених папи, 23. листопада 1991:

„Југославенске институције више не постоје па је бесмислено водити преговоре с пучистима који присвајају њихов легитимитет. Међународна заједница из тога мора извући конзеквенце и обзнанити да Југославија више не постоји као међународни субјект и признати дипломатски субјективитет њених република.

Потребно је конкретизирати принципе прихваћене у Хагу. Свако оклијевање води ескалацији рата и на друге републике, а с обзиром на пријетње генерала Кадјевића, и на еуропске земље.

Молим Вас, Ваша светости, да у оквирима вашег заузимања за мир у Хрватској својом ријечи и својим ауторитетом не престанете позивати ције-

лу цркву и све народе да стану на страну мира и праведних рјешења за којима наш народ искрено и жарко тежи и моли.

Примите, Ваша светости, изразе мога најдубљег штовања.” (исто; стр. 83)

Крајем 1991, Туђман упућује апел папи тражећи сву могућу помоћ са увежбаном реториком лажи он тврди да су Срби и ЈНА агресори, да се води „немилосрдни рат против Хрватске”, да се хрватски народ протерује и да се њихови верски објекти руше, истиче да је „хрватски рат – праведан и о-брамбени”. А док то тврди, Хрватска усмерава све своје снаге да српски народ збрише са лица земље и затре православне храмове. За територије на којима су вековна српска огњишта Туђман тврди да Срба готово и нема, а када је у питању геноцидност хрватског народа то назива „обмањивањем света”.

Међутим, да су он и Хрватска водили геноцидну политику према српском народу то је доказано, остало је сачувано у стенографским белешкама и на снимцима са састанака државног врха, један од таквих је и „Бријунски састанак”. Познате су и Туђманове неоправдане великохватске претензије када је у питању Босна и Херцеговина, итд.

Али, не наводимо ово мислећи да је Туђман обмануо „наивног” папу Јована Павла II, напротив, папа је имао одличан увид у право стање. Ово наводимо као пример те лицемерне реторике (коју је користио и иза које се заклањао и Ватикан), пуне лажи, у којој се истина сакривала иза тобожњих тежњи ка врхунским вредностима – слободи, демократији, миру...

Али, погледајмо како изгледа једно такво писмо пуно лажи, које показује и каква је координација постојала између Загреба и Ватикана:

„Писмо Светом оцу предсједника Републике Хрватске др Фрање Туђмана од 21. студенога 1991:

Ваша светости,

Немилосрдни рат против Републике Хрватске, без примјера у новијој повијести по окрутности према животима грађана и разарању насеља, господарских и културних добара, наставља се појачаном жестином, особито од дана кад је навијештена могућност доласка мировних снага ОУН.

Изјаве неких влада да нису спремне за конкретније кораке који би очували па и наметнули мир на овим просторима објективно су охрабривале агресију против Хрватске.

Сада када су Уједињени народи, Западноевропска унија и владе многих земаља спремне одлучније дјеловати, српска страна прибјегава новим подвалама. Формално пристајући на слање мировних снага ОУН, Србија и ЈНА желе избјећи међународну изолацију, одгодити примјену селективних санкција и спријечити дипломатско признање Републике Хрватске и Словеније. Прије слања мировних снага агресор настоји заокружити територијална освајања до линије замишљених граница Велике Србије.

Српска страна подузима нове офензиве за освајање хрватских градова у наредних 25 дана процјењујући да ће за долазак мировних снага требати 30-так дана. Након тога, политиком свршеног освајачког чина и протјеривањем хрватског и другог несрпског становништва из њихових домова, желе се припојити подручја Хрватске на којима Срби немају већину и који никада нису припадала Србији. Србија би хтјела да мировне снаге ОУН искористи у те сврхе.

Истовремено појачаном пропагандном кампањом свијет се обмањује тезом о геноцидности хрватског народа, нпр. најновијом оптужбом о покољу 41 дјетета у Вуковару. Тиме се на хрватску страну жели пребацити терет одговорности за страшна злодјела почињена у овом злочиначком рату. Познат је случај у околици Дарувара гдје је Проматрачка мисија ЕЗ утврдила да се не ради о покољу Срба од стране Хрвата већ обрнуто, о покољу хрватског становништва од српских екстремиста. Захтијевамо да се за вуковарски и сличне случајеве формира међународна истражна комисија.

Такођер апелирамо на Вас да подржите иницијативу за формирање Међународног суда за ратне злочине против хрватског народа и других несрпских народа, па и против лојалних Срба, пред којима савјест међународне заједнице више не би смјела затварати очи.

Страна разарања и људска страдања, војно-техничка надмоћ агресора и међународни ембарго на извоз оружја, што озбиљније погађа само слабо наоружану хрватску страну, ставља хрватску обрану и цијели хрватски народ пред највећа искушења потпуног разарања и губитка нових десетака тисућа живота. У овом праведном, обрамбеном рату Хрватска не може бити поражена, али судбина хрватског народа постаје мрља на савјести човјечанства.

Стога апелирамо на Вас да извршите додатни дипломатски и сваки други могући притисак на ЈНА и Србију да неодложно обуставе даља ратна разарања и да се мировне снаге ОУН одмах, у најкраћем могућем року упуте у Хрватску.

У противном постоји реална опасност да се предстојећа офензива пренесе и на териториј Босне и Херцеговине, који агресор све више користи за нападе на Хрватску. А познато нам је да српска империјалистичка политика и остаци комунистичке ЈНА теже изазивању ширег сукоба, па чак и трећег свјетског рата.

У овим за Хрватску најтрагичнијим данима апелирам на Вас, у име цијелог хрватског народа, који брани своју тек извојевану слободу и демократију, те право на опстојност на својој земљи, да учините све за обуставу рата и даљих разарања и патњи цивилног пучанства каквих није било ни у Другом свјетском рату.

Примите изразе мог дубоког штовања.” (исто; стр. 88-89)

И када је Света столица саопштила званично да се залаже за независност Словеније и Хрватске (као да Срби не постоје, као да њима није прекршено и насилно одузето право на конститутивност и државотворност), она је истакла (опет она лицемерна реторика) да је то у сврху подупирања „помирења”.

„Због трагична погоршања прилика и свјесна нове стварности настале у Југославији, Света столица је у прошлом мјесецу студенеме свјетовала земљама судионицама КЕСС-а да је прикладно сад већ пријећи на „скупно” и „увјетно признање независности Хрватске, Словеније и других југославенских република које желе искористити то право. Света столица, под предложеним увјетима и особито узимајући у обзир поштивање права мањина, имала је намјеру подупријети почетак помирења у тим крајевима.” (У Ватикану; 20. просинца 1991) (исто; стр. 94)

А онда следи још једна перфидна игра. Наиме, Света столица излаже услове Хрватској, под којима је спремна да призна независност и сувереност Хрватске. Међу тим условима се наводи прихватање обавеза које су дефинисане у међународним институцијама у погледу положаја националних мањина и прихватање да се те обавезе спроводе под надзором међународног тела.

Дакле, прво су Србима одузета сва права, и право конститутивности – српски народ је сведен на националну мањину, а онда се исказује тобожња брига за положај и права националне мањине.

„Државно Тајништво – Одјел за односе с државама – изражава своје поштовање Министарству иноземних послова Републике Хрватске и, позивајући се на молбу о признању коју је Светоме оцу писмено упутио председник Фрањо Туђман, 28. липња и 4. рујна 1991, изјављује да је Света столица доброволно спремна признати сувереност и независност Републике Хрватске према прописима међународнога права, но тако да буду испуњени ниже наведени увјети, то ће рећи да се споменута Република формално обвезе:

а) поштовати сва начела Закључне хелсиншке листине и Паришке повеље;

б) поштовати и спроводити у дјело одредбе о правима човјека и темелним правима како су изнесена у међународним исправама, посебице у онима Уједињених народа, Конференције за сигурност и сурадњу у Еуроци и Вијећа Еуроци;

ц) спроводити у дјело одредбе исправа Конференције за сигурност и сурадњу у Еуроци о демократским начелима и институцијама тако да те институције буду у складу с мјерилима за пријем у Вијеће Еуроци;

д) *посебице прихватити обвезе преузете у исправама Конференције за сигурност и сурадњу у Еуроци на састанцима у Копенхагену и Женеви гледе положаја националних мањина;* (подвукла Е.Б.Т)

е) *прихватити да се обвезе у свези националним мањинама проводе под надзором Одбора високих дужносника Конференције за сигурност и сурадњу у Еуроци.* (подвукла Е.Б.Т)

Будући да је ово саставни дио изјаве о намјери, Државно тајништво – Одјел за односе с државама – поуздано се нада да ће му Министарство иноземних послова Републике Хрватске у врло кратко вријеме назначити да ли Влада прихваћа горенаведене увјете.

Државно тајништво – Одјел за односе с државама – Министарству иноземних послова Републике Хрватске и овом приликом понавља израз свога особитог поштовања. У Ватикану, 20. просинца 1991. (Jean-Louis Tauran)” (исто; стр. 96)

А, онда је, свакако, уследила дубока Туђманова захвалност „светом оцу”

„Свети оче,

У име хрватског народа, Владе и своје особно, изражавам вам најдубљу захвалност на одлуци Свете столице о дипломатском признању Републике Хрватске. Дубоко сам увјерен да су овим чином још снажније учвршћени свестрани и традиционално пријатељски односи између Републике Хрватске и Свете столице. За хрватски народ још је важнија морална потпора праведној борби хрватског народа за слободу и самосталност и за заустављање бесмисленог рата који Света столица и ви особно, Свети оче, пружате од избијања кризе.

Користим ову пригоду да још једном обновим позив што сам вам га упутио приликом првог посјета да након рата посјетите Хрватску. Хрватски народ и сви грађани наше домовине већ одавно жељно очекују ваш долазак.

Тај поход Хрватској не би био само остварење дуго прижељкиваног сна у Хрвата, већ би посебно придонио зацјелјивању тешких духовних рана, задобивених у овом стравичном и окрутном рату. Загреб, 21. просинца 1991.”

(исто; стр. 98)

Света столица је, 13. јануара 1992, званично обавестила Хрватску да је признала сувереност и независност Хрватске.

„Државно тајништво – Одјел за односе с државама – изражава своје поштовање Министарству иноземних послова Републике Хрватске и слиједом приопћења даног у Ноти бр. 9270/91./РС, од 20. просинца 1991, а узимајући на знање одговор што га је истога дана Његова ексцеленција господин Звонимир Шепаровић, министар иноземних послова, писмено упутио Његовој ексцеленцији монсињору Jean-Louis Tauran, тајнику за односе Свете столице с државама, у којему јамчи да Хрватска већ испуњава све увјете изнесене у споменутој Ноти и обвезује се да ће их поштивати у будућности.

У увјерењу да ће се горенаведена обвеза, утемељена на Хрватском уставу и на различитим изјавама Владе, вјерно поштивати, Државно тајништво има част приопћити да Света столица признаје сувереност и независност Републике Хрватске.

Света се столица, осим тога, нада да ће моћи што прије успоставити дипломатске односе с Републиком Хрватском на разини Апостолске нунцијатуре од стране Свете столице и Велепосланства од стране Републике Хрватске, и у свези с тиме очекује службени одговор.

Државно тајништво – Одјел за односе с државама – изражава најбоље жеље за ту нову етапу у повијести Хрватске, коју рат ставља на тешку купњу. Оно жели да њезина независност помогне духовном и тварном напретку свега пучанства, придонесе успостави мира у земљи и омогући јој да заузме своје мјесто у складу држава, у циљу праведнијег и солидарнијег свијета.

Државно тајништво – Одјел за односе с државама – радо користи ову прву прилику да Министарству иноземних послова Републике Хрватске понови изразе свога дубокога поштовања. У Ватикану, 13. сијечња 1992.”

(исто; стр. 102)

Туђманово писмо захвалности папи за признање независности обилује лицемерним обећањима о будућим залагањима. Заиста невероватно звучи када један расиста обећава да ће се залагати за „мир, суживот и благостање свих грађана Републике Хрватске у духу екуменизма и миротворства”.

„Част ми је изразити вам најдубљу захвалност на одлуци Свете столице да и формално призна суверенитет и самосталност Републике Хрватске. Тим се чином отвара ново раздобље у хрватској повијести и у билатералним односима Свете столице и Републике Хрватске.

Посебно нас радује што је Света столица као највећа морална снага свијета међу првима признала независност Републике Хрватске. То нас још више обвезује да се досљедно заузмемо за мир, суживот и благостање свих грађана Републике Хрватске, у духу екуменизма и миротворства, које ви, Свети оче, неуморно промичете. Чврсто вјерујемо да ће дипломатско признање

Републике Хрватске послужити заустављању окрутног, агресивног рата против Хрватске, а тиме и стабилности и сурадњи у овом дијелу Европе.

Користим пригоду да обновим позив Вашој светости да посјетите Хрватску. Ваш посјет Хрватској, за који сада више не постоје ни формалне препреке, увелике би припомогао остварењу тих племенитих циљева.

С најдубљим штовањем, Загреб, 13. сижчња 1992.” (исто; стр 105)

У истом тону следи и писмо Министарства иностраних послова Хрватске у којем се захваљује Светој столици на сталној подршци за стицање независности, као и писмо захвалности кардинала Кухарића:

„Министарство иноземних послова Републике Хрватске изражава своје поштовање Државном тајништву – Одјелу за односе с државама Свете столице, те има част најсрдачније захвалити на сталној подршци коју је Света столица пружала Републици Хрватској у њезиним настојањима за стицање признања суверености и независности, те посебице на приопћеној вијести у ноти бр. 225/92/РС од 13. сижчња 1992, којом Света столица признаје сувереност и независност Републике Хрватске.

Министарство иноземних послова Републике Хрватске потврђује да ће што прије успоставити дипломатске односе са Светом столицом на разини Апостолске нунцијатуре од стране Свете столице и амбасаде од стране Републике Хрватске.

Захваљујући Државном тајништву – Одјелу за односе с државама – на најбољим жељама за нову етапу у повијести Хрватске, прижељкивану столицема, Министарство иноземних послова Републике Хрватске изражава увјерење да ће самостална и суверена Република Хрватска допринијети опћем миру и напретку у Европи и свијету.

Министарство иноземних послова Републике Хрватске користи и ову пригоду да Државном тајништву – Одјелу за односе с државама – понови изразе свог особитог штовања. (Загреб, 13. сижчањ 1992) (исто; стр. 106)

„Свети оче!

Неизмјерно смо обрадовани одлуком Свете столице да је призната слободна и демократска држава Хрватска. Изражавам у име Цркве у Хрвата дубоку захвалност Вашој светости јер својим високим моралним угледом досљедно браните универзална начела људских права, националних права, слободе и мира међу народима.

Признање Свете столице у служби је мира и помирења да људи и народи добре воље буду слободни и у пријатељским односима.

Остајемо увијек захвални за велико добротинство и молимо по заговору Краљице мира да се у нашим просторима оствари што прије сигуран и трајан мир.

Увијек вјерна Хрватска понизно моли апостолски благослов Ваше светости. С изразима дубоке оданости, захвалности и љубави.

Фрањо кард. Кухарић, надбискуп загребачки” (исто; стр. 108)

Ватикан је показао, кроз историју, да је савршено способан да на једној страни чини највеће злочине а да то представља као залагање за најсветије ствари, и то смо већ детаљно обрадили. Тако је и са улогом Ватикана у сукобу на простору бивше Југославије. Наводили смо примере те реторике. Они су многобројни, јер то спада у убичајену политичку праксу Ватикана. За такво поступање заиста треба бити лишен сваке људскости и етичности.

Државни секретар Свете столице, Жан Луј Торан је, 15. јануара 1992. године, поводом признања Хрватске, поред осталог изјавио да је Света столица то учинила „јер брани етничке и моралне принципе”.

Овоме није потребан никакав коментар.

У „Билтену Уреда за тисак Свете столице”, од 8. фебруара 1992, објављен је текст поводом успостављања дипломатских односа између Свете столице и Хрватске. У овом тексту, који обилује искривљеним историјским чињеницама, посебно се истиче хвалоспев злочинцу и убици српског народа, Алојзију Степинцу.

На крају се закључује да Хрватска, та накарадна творевина, настала на злочину и лажима, стреми ка будућности „мира, напретка, правде...”

„За вријеме Другога свјетског рата, након распада југославенске државе, Света столица је у Загреб послала о. Giusepa Ramira Marcinea, бенедиктинца, опата самостана Монтевергине (Италија), као апостолскога пошодицеља при католичким бискупима. Он је у главном граду Хрватске боравио од 1. колхоза 1941. до 28. просинца 1945, када више комунистичке власти нису жељеле његову назочност. У Загребу је ипак остао његов тајник о. Giuseppe Masucci, бенедикитинац, све до 20. ожујка 1946.

Одласком о. Masucciја, што су тражиле државне власти, почела је нова страница, заједно и жалосне и славне повијести католичке цркве, симболизиране патњом загребачкога надбискупа слуге Божјега Алојзија Степинца, неустрашива бранитеља права Бога и човјека, неправедно осуђена на 16 година узништства. Та је осуда била, посебно, због кардиналова одлучна одбијања да оснује хрватску националну цркву, одвојену од Рима.

Задобивши слободу и постигнувши признање неовисности од стране међународне заједнице, Хрватска, вјерна властитим коријенима, изнова открива своје јединство с Апостолском столицом, које траје већ 13 стољећа, желећи истодобно започети ново раздобље тих односа. Утемељена на драгоцјеном благу вјере и повијести, Хрватска се сада отвара будућности, за коју жели да буде будућност мира, напретка, правде, праве екуменске дјелатности. Спонтано се рађа жеља да се калварија хрватскога народа, узрокована окрутним ратом који је више мјесеци крвљу натапао њезине крајеве, претвори у зору новог ускрснућа за све грађане те љубљене државе. („Билтен Уреда за тисак Свете столице” бр 56/92. од 8. вељаче 1992).” (исто; стр. 120)

6. „Свети отац” тражи „хуманитарно” убијање Срба

Папа Војтила, тај „Христов намесник”, „свети отац”, тобожњи заштитник највиших људских вредности, борац за људска права, за правду, отворено је показао своје право лице злочинца, када се у говору на генералној аудијенцији, 12. јануара 1994, заложиио се за бомбардовање Срба у Босни и Херцеговини. Тај позив на убијање једног народа назвао је цинично „хуманитарним посредовањем”. Заменио је улоге агресора и жртве, а онда закључио да црква одбрану сматра допуштеном, а некад и обавезном.

„Апостолска столица са своје стране не престаје упозоравати на начело хуманитарног посредовања. Не у првом реду посредовања војне нарави, него сваковрсног дјеловања које циља „разоружању” агресора. То начело на-

лази своју јасну примјену у немирним догађајима на Балкану. Према моралном учењу цркве, свака се војна агресија сматра моралним злом; напротив, законита одбрана сматра се допуштеном, а каткада и обвезом. Повијест нашега стољећа пружа бројне потврде таквом учењу.” (исто; стр. 149)

Ево како је изгледало залагање државног секретара за исту ствар. Интервју римском листу „Месађеро”; 29. јун 1994; државни секретар Жан Луј Торан:

„Када говоримо о Босни, сећам се да сте први пут користили израз „хуманитарно посредовање”, разговарајући са новинарима у Кастелгандолфу у августу 1992. Црква је прижељкивала интервенцију ради разоружања агресора? Да ли се овај преокрет наставља?

– Да, добро се сећам тих својих изјава. Априла 1992. избио је грозан рат на Балкану. Почело је бомбардовање Сарајева. Борбе су се нагло прошириле. Многи су постајали жртве разјареног убице. Било је, међутим, логично апеловати на међународну солидарност.

И такав захтев за солидарношћу је више него потребан. Рат траје већ осамдесет дана! Време је да се заврши. Морамо да радимо да би се завршио! Препоручио бих вам једну вредну књигу оца Ђина Кончетија под насловом: „Право хуманитарне интервенције”. Постоји право и дужност хуманитарне интервенције. То важи за Босну, као и за актуелну трагедију у Руанди.

(„Света столица за мир на Балкану”; Београд; Апостолска нунцијатура; 2004, стр. 169)

Жан Луј Торан, државни секретар за односе са државама, интервју листу „Avvenire”; 18. децембар 1994:

• Изгледа да је Запад већ капитулирао после скоро три године рата...

– Запад је показао своју немоћ. Али капитулација би била још гора. Ова ситуација не може да траје још дуго, у Европи мора да се догоди морално буђење које води ка одлучној, политичкој вољи да се приведе крају овај ужасан рат. Света столица је увек конкретно износила проблем: ради се о разоружавању агресора. Када се види нападнут брат, он се брани, не може се остати неутралан. Када су сва мировна средства исцрпљена, остаје само употреба силе *extrema ratio*.” (исто; стр.173)

Франческо Монтеризи, апостолски нунциј у Босни и Херцеговини, у интервјуу датом листу „Avvenire”; 19. јул 1995:

„Опција мира на бази дијалога и преговора, требало би да буде у 999 случајева од хиљаду. Али када се нађеш пред тешким ситуацијама као што је актуелна, пошто понављани покушаји нису дали успеха, може се такође размишљати о интервенцији међународне заједнице.” (...)

• Екселенцијо, сви се слажу с тим да је потребна интервенција, али се не зна каква. Да ли се на тај начин само губи време?

– Добро је расправљати о томе како раде многе владе у овом тренутку, пре него што буду донесене одлуке које би могле да донесу тешке последице. Али, понављам, потребно је мислити и на интервенцију међународне заједнице.

• Ви сте говорили о 999 пута од хиљаду. Да ли је хиљадити пут баш овај?

– Рекао бих да јесте (...)” (исто; стр. 179)

7. Злочинца за свеца

Многобројни су примери величања лика и дела убице и злочинца Степинца, кога је папа Јован Павле II прогласио блаженим. За то је коришћења свака прилика.

У поздравном говору, приликом посете папе Војтиле Загребу 1994. године, кардинал Фрањо Кухарић је у загребачкој катедрали истакао:

„Кроз вријеме великих искушења за цркву бројни свећеници, редовници и редовнице уз бројне вјернике свједочили су своју вјерност и устрајност у светом позиву уз цијену разних одрицања и понижења, чак и до мучеништва. Знак и симбол свих тих искушења и устрајне вјерности Богу и цркви био је и остаје загребачки надбискуп и кардинал Алојзије Степинац, сада Слуга Божји. Он у свом свједочанству сабира свједочанства вјерности свећеника, редовника, редовница и небројених вјерника. Сав прожет Еванђељем био је заузет за част Божју, за слободу цркве и народа, за достојанство и права сваке људске особе прије оног свјетског рата, за вријеме рата и последице рата! Цркву је љубио свим срцем, а Петровим наслједницима био је непоколебљиво одан и вјеран.

Као заточеник умро је у Крашићу 10. вељаче 1960. Његов је гроб оvdје у катедрали и на том гробу већ 34 године не престаје молитва вјерника!

Његов часни гроб учинио је ову катедралу привлачном и топлим! Циљ ходочасника! Али ова је катедрала остала велика исповједаоница у којој се исповиједа сваки дан! Каноници и њихови сурадници пребендари према сталном распореду стоје вјерницима на располагању да у сакраменту помирења очисте и смире своју савјест даром откупљења Исуса Христа!”

(10. рујна 1994) (Прир. Петрач и Шањек; цит. дело; стр. 170-171)

Папа Јован Павле II је, истом приликом, у загребачкој катедрали о Алојзију Степинцу говорио као о „најсветлијем лику”:

„Из дугог низа мужева и жена који су се у наше вријеме истакли живљењем кршћанских врлина, желим споменути слуге божје: Јосипа Ланга, помоћног загребачког бискупа, фрањевце Анту Антића и Венделина Вошњака, као и Ивана Мерза, истакнутог лаика у свједочењу Еванђеља. Најсветлији лик је, без сумње, надбискуп и кардинал Алојзије Степинац. Својом присутношћу, својим радом, својом храброшћу и стрпљивошћу, својом шутњом и, напослетку, својом смрћу, показао је да је истински човјек цркве. Спремно је принио себе као највећу жртву, само да не би занијекао вјеру. Ма гдје био, на слободи, у затвору, и за вријеме присилнога боравка у Крашићу, као прави пастир, увијек је бдио над својим стадом. У тренутку када је увидио да се преко политичких удружења жели направити раздор међу свећенством и одијелити Божји народ од Римске цркве, није оклијевао одупријети се свом снагом, плативши ту храброст уништвом и притвором.

У том тренутку узбуркане националне повијести, он је тумачио најаутентичнију традицију вашег народа, који је од самог почетка свог обраћања Христу, увијек исповиједао дубоко заједништво с Петровом столицом.” (10. рујна 1994) (исто; стр. 173)

О значају који папа Војтила има за Хрвате говори и оцена Ксеније Рукавине, која је прву папину посету Хрватској назвала „повијесном”:

„Папин први посјет Хрватима у самосталну и суверену Републику Хрватску, 10. рујна 1994, значи је за хрватски народ остварење њихових столетних тежњи да у својој самосталној и од других народа неовисној, хрватској држави угосте Петрова намјесника. Тај први посјет папе Хрватској за наш је народ уистину био повијесни. Он није само означавао потврду хрватске државности, неовисности и суверености, већ и потврду папина уважавања тако створене Хрватске унаточ тадашњим сумњичавим опирањима од стране многих међународних чимбеника.” (Ксенија Рукавина; „Хрвати папи – папа Хрватима”; Ријечка надбискупија Адамић; Ријека 2003; стр. 41)

8. Како су Срби у Хрватској изиграни

Борислав Микелић, који је био члан највиших партијских органа Хрватске и Југославије, посланик у Сабору Хрватске и у периоду од 1994. на 1995. годину премијер Владе Републике Српске Крајине, у фељтону који је излазио у „Великој Србији” изнео је своје виђење крвавог сукоба у Хрватској. Он је пошао од историјских чињеница да би објаснио основне разлоге и узроке који су претходили избијању грађанског рата у Хрватској.

Микелић указује на историјске чињенице које смо детаљно обрадили у претходним поглављима. Он прво истиче период постојања Војне крајине, када су крајишки Срби стекли епитет храбрих бранилаца од напада и надирења турске османлијске феудалне војске према западу, због чега су били под посебном војном управом и нису имали никаквих финансијских обавеза према Загребу и Бечу, јер је Бечки двор високо ценио улогу Срба на граници према Турцима. Затим, Микелић наглашава посебно значајну улогу Срба из Крајине коју су имали у борби против нацизма и фашизма у Другом свјетском рату, јер су управо Срби на подручју Крајине, 27. јула 1941. године, подigli устанак против фашизма.

„На другој страни, захваљујући снази Хитлерове Њемачке, НДХ Анте Павелића је 1941. године кренуо на потпуно истребљење Срба на том подручју, укључујући ту Подгрмеч и Поткозарје у БиХ. Управо због тога није случајно на подручју Западне Славоније никао логор Јасеновац као највећа гробница српског народа. Међутим, захваљујући херојској борби српског народа са подручја Баније, Кордуна, Лике, Сјеверне Далмације, Западне Славоније, Подгрмеч и Поткозарја, НДХ Анте Павелића и нацисти Адолфа Хитлера нису успјели, па је српски народ уз огромне жртве опстао на том подручју, уз чињеницу да су та подручја, била економски опустошена. Управо је то био разлог да је немали број Срба са тог подручја након Другог свјетског рата, кроз колонизацију стигао на ове просторе и у рекордном року су потврдили своју вриједност.

Да за вријеме Другог свјетског рата није било те херојске борбе српског народа са крајишког простора, Хрватска никада не би била на страни земаља побједница против фашизма, већ би се као неофашистичка творевина нашла на страни поражених земаља у Другом свјетском рату.

Сасвим је сигурно да су резултати борбе против фашизма у Другом свјетском рату, као и огромне жртве које су Срби имали у току рата, били разлог да се на засједу Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Хрватске (ЗАВНОХ), као највишег војног, политичког и зако-

нодавног тијела у Хрватској, концем 1944. године, у Топуском донесе Резолуција која је у тачки (8) гласила:

„Срби у Хрватској су у досадашњим борбама дали невиђене жртве и доказе о својој љубави према заједничкој домовини Хрватској. Као што су се заједно са Хрватима борили против заједничког непријатеља, тако ће заједно уживати плодове те побједе и слободе. Неће бити слободне и демократске Хрватске у којој Србима не би била зајамчена пуна равноправност као и Хрватима.”

Дакле, само са таквом резолуцијом, у којој су Срби били конститутиван и државотворан народ у Хрватској, било је могуће да Хрватска добије територију са административним границама са којима је ушла као федерална јединица у састав Демократске Федералне Југославије (друга Југославија). Да тада није била донесена таква резолуција, сасвим је сигурно да би подручја Баније, Кордуна, Лике, Сјеверне Далмације и Западне Славоније добила високи степен политичке аутономије за српско становништво.

У тим околностима Хрватска не би 1945. године добила простор Барање у саставу административних граница, јер је Барања тада била у саставу Војводине, а исто би се десило са територијем Истре и Далмације. Уз претходно истакнуто, та резолуција из Топуског је била основ да у свим уставима Републике Хрватске, као федералне јединице Југославије, Срби имају статус конститутивног и државотворног народа, и то све до конца 1990. године.

Све претходно изнесене историјске чињенице су ми основ да бих могао изнијети основне узрочнике који су претходили избијању грађанског рата у Хрватској. Након Другог свјетског рата, може се казати да је све до 1968. године била стабилна безбједносно-политичка ситуација у Хрватској, али је те 1968. године, избијањем студентских немира у Загребу са националистичким набојем, на чијем су челу били Звонимир Чичак и Дражен Будиша, створен предуслов за хрватско маспоковско прољеће 1971. године.

На челу хрватског мас-покрета 1971. године нашли су се Савка Дабчевић-Кучар, тада вођа хрватских комуниста и Мика Трипало, у том периоду члан предсједништва ЦК СКЈ, а у њиховој позадини су били Перо Пиркер, Харамиджа, Јанко Бобетко, Франђо Туђман, Стипе Месић и други. На удару политике мас-покрета у Хрватској 1971. године били су Срби и све оно што је имало југославенско обиљежје и предзнак СФРЈ. Међутим, у том периоду СФРЈ је била снажна и организована држава, па је Одлукама 21. сједнице Предсједништва ЦК СКЈ санкционисана активност вођа мас-покрета у Хрватској 1971. године, у чему сам имао активну политичку улогу у раскринкавању припадника мас-покрета и већ тада постао познато име на подручју Хрватске и доказани противник хрватских неофашиста.

Иако су припадници, односно вође мас-покрета у Хрватској из 1971. године санкционисани и политички и законски, јер су неки од њих завршили у затвору Стара Градишка, као што су Месић, Чичак, Будиша, Туђман и други, ипак су на политичкој опцији хрватског мас-покрета настали уставни амандмани, који су 1974. године постали саставни дио Устава СФРЈ и Републике Хрватске, што се касније показало кобно за опстанак заједничке државе СФРЈ, јер је тај Устав СФРЈ довео до сецесије свих република претходне Југославије, а у првом реду Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине.

Управо је тај Устав СФРЈ из 1974. године био не само кобан за опстанак заједничке државе СФРЈ, већ је био и разарајући за Србе у Хрватској и БиХ.

Отворени обрачун са Србима у Хрватској 1990. и 1991. године започео је у мају 1989. године у хрватском Сабору.

Наиме, половином маја 1989. године на дневном реду Сабора Хрватске нашла се Одлука Уставног суда тадашње Југославије да се у Хрватској умјесто хрватског књижевног језика у употребу обавезно стави хрватско-српски језик. Одлука Уставног суда СФРЈ услиједила је након тужбе против Хрватске, јер су они, мимо Устава СФРЈ, у званичну употребу ставили хрватски књижевни језик, док се на другој страни у Србији, Црној Гори и БиХ у званичној употреби налазио српскохрватски језик. Наравно, логично је било да се у Хрватској у званичној употреби требао користити хрватско-српски језик, јер је у њој живјело 800.000 Срба и 220.000 припадника националних мањина.

Као посланик у Сабору Хрватске и члан ЦК СКЈ био сам један од иницијатора да се у Сабору Хрватске проведе одлука Уставног суда. Међутим, наишли смо на неочекивани и оркестрирани отпор посланика хрватске националности, који су преко Славице Бајан отишли корак даље, јер је она поднијела амандман да се већ тада (1989. године) Срби бришу из Устава Хрватске као конститутиван и државотворан народ. Тог дана сам по оба питања водио полемичку расправу у Сабору Хрватске. Напомињем да је Сабор одбио реализацију одлуке Уставног суда СФРЈ о увођењу у званичну употребу хрватско-српског језика, а мало је недостајало да прође амандман Славице Бајан о избацивању Срба из Устава Хрватске као конститутивног народа. Већ сама расправа о тим питањима у Сабору Хрватске охрабрила је многоборјне националисте који су већ тада процјенили да је дошао тренутак за независну и самосталну државу Хрватску, а на руку им је свакако ишао и Устав СФРЈ из 1974. године.

Колико су кроз кроз расправу у Сабору Хрватске о писму и језику, као и амандману Славице Бајан, да се већ тада Срби избаце из Устава Хрватске као конститутиван народ, биле охрабрене неофашистичке снаге у Хрватској, говори податак да су Туђман, Шекс и Месић почетком јула 1989. године у баракама загребачке „Хидроелектре” основали неофашистичку странку ХДЗ, чији је програм почивао на идеологији НДХ Анте Павелића, која ће непуну годину касније доћи на власт у Хрватској.

Само 15 дана након оснивања ХДЗ-а, Владимир Шекс, један од водећих „јастребова” те странке, отпутовао је у Аустралију и концем јула 1989. године у мјесту Аделајду код Сиднеја, пред великим бројем припадника усташке емиграције одржао ватрени говор са порукама упућеним Србима и онима којима је Југославија била на срцу. Том приликом Владимир Шекс је рекао: „Тко се у Хрватској буде супротставио тисућљетном сну сваког Хрвата, а то је независна држава Хрватска, бит ће сасјечен хрватским мачем”.

Не тако отворено као Шекс понашало се и руководство Сабора, као и Савеза комуниста Хрватске, јер су знали да се приближава увођење вишестраначког система у Југославији. Већ сама припрема за одржавање 14. конгреса СКЈ, почетком јануара 1990. године, показала је намјере хрватског руководства. У чланство и пред грађане су перфидно гурали тезу да СФРЈ на економском плану плъчка Словенију и Хрватску, затим су отворено подр-

жавали иредентистичку политику косовских Албанаца, чему сам се стално супротстављао. Предсједавао сам задњој сједници ЦК СКЈ у предвечерје одржавања 14. Конгреса СКЈ и на њој видио да је све припремљено од стране хрватског и словенског партијског руководства да се сутрадан прекине Конгрес, али након Одлуке о увођењу вишестраначког система у Југославији, што се и десило.

Напуштање 14. конгреса СКЈ, половином јануара 1990. године, од стране делегације Словеније и Хрватске праћено је са великом помпом у средствима јавног информисања у тим републикама и била је то предигра за прве вишестраначке изборе у тим републикама. Кад сам ја био у питању, средства јавног информисања у Хрватској су ме дочекала на нож, јер сам ја као члан ЦК СКЈ уз неколико делегата из Хрватске остао на конгресу. Квалификовали су ме као дисидента и „последњег Мохиканца” и везивали ме за великосрпску политику и Слободана Милошевића, кога нисам ни познавао. Наравно, мени је већ прије тога било потпуно јасно да ће се након првих вишестраначких избора у Хрватској и Словенији кренути на разбијање Југославије и да ће се Срби у Хрватској наћи на удару хрватских неофашиста, што се и десило.

Покушај хрватских и словеначких сепаратиста и националиста да се активности око разбијања претходне Југославије пребаце у двориште Србије био је просто смијешан и ни на једном озбиљном аргументу није био утемељен. Њихов главни аргумент да излазе из СФРЈ била је промјена Устава Србије од 1989. године, када је дошло до смањивања степена политичке аутономије Војводине и Косова и Метохије, а на другој страни им је одговарало када су Војводина и Косово и Метохија биле потпуно одвојене од Србије и њеног уставног уређења.

Видјевши да је хрватска десница на челу са Хрватском демократском заједницом (ХДЗ-ом), сваким даном све јача, а посебно код старе и младе генерације, те хрватске емиграције у иностранству, Ивица Рачан је био свјестан да без српских гласача и грађана који су југославенски оријентисани нема шансе да буде озбиљна опозиција, а поготово да добије изборе.

Таквој оцјени и процјени придонијела је и чињеница да је у чланству Савеза комуниста Хрватске било преко 40 одсто Срба, иако се то није одражавало у руководству те партије. Додамо ли тим подацима и чињеницу да је у Хрватској било много припадника ЈНА са породицама, те не мали број националних мањина, било је јасно да се Савез комуниста Хрватске мора у свом програму окренути југославенској опцији.

Управо је због тих чињеница програмска платформа СКХ била у опредјељењу за федеративну Југославију и да Срби остану конститутиван и државотворан народ у Хрватској. То је био основни разлог да и ја, без обзира на неслагања са Рачаном и руководством СКХ, прихватим ту платформу за прве вишестраначке изборе у Хрватској. То је, уосталом, и био разлог да преко 90 процената српског становништва гласа за СКХ, што, преведено, значи да се Срби у Хрватској нису борили за великосрпску политику, како их често оптужују разни међународни представници, па и многе политичке вође у Србији.

Дакле, захваљујући Србима, СКХ Ивице Рачана је добио прве више-страначке изборе у Банији, Лици, Кордуну, Западној Славонији и Сремско-барањској области, а преко СКХ у републички парламент су ушли са 21 послаником српске националности, док је СДС добио локалне изборе у Книну, Обровцу и Доњем Лапцу са 5 посланика у Сабору Хрватске.

Међутим, након првог круга парламентарних избора, концем априла 1990. године, када је програм СКХ имао одређење за федеративно уређење СФРЈ и да Срби буду конститутиван народ у Хрватској, Рачан је са ужим руководством СКХ одлучио да СКХ дода СДП (Странка демократских промјена), одустајући од федеративног уређења СФРЈ и да је суверенитет хрватског народа недељив, а то је значило да Срби неће остати конститутиван народ.

Један од разлога зашто је руководство СКХ направило такав политички салто-мортале лежао је у чињеници да Рачан и Гордана Грбић нису прошли у првом кругу избора на загребачкој општини Трње, уз још један податак, да је остало још 39 посланичких мјеста за други круг парламентарних избора, у којем су борбу у финалу водили ХДЗ и СКХ.

На другој страни, захваљујући неофашистичком програму ХДЗ-а, који је био на идеологији НДХ Анте Павелића, као и још неким десничарским странкама, они су добили прве вишестраначке изборе у Хрватској и од тада започиње отворени обрачун са Србима.” („Велика Србија”; Београд; 2006; број 2162; стр. 38-43; Борислав Микелић)

9. Оживљавање усташтва

Дајана Џонстон потврђује податке које наводе и други аутори, указује на завет Туђмана и његове странке да ће створити независну хрватску државу, на подршку коју је имао од хрватске емиграције, на илегално наоружавање и стварање паравојних формација:

„Године 1990. изабран је Фрањо Туђман за председника Хрватске. Његова нова странка, Хрватска демократска заједница (ХДЗ) заветовала се да ће да се отцепи од Југославије и да формира независну хрватску државу. Туђман је имао снажну политичку и финансијску подршку хрватске емиграције, укључујући и директне потомке фашистичког усташког покрета који је управљао „Независном Државом Хрватском” која је – уз веома делотворну дипломатску подршку Немачке и Ватикана – формирана 1941. и проводила политику ликвидације српског становништва на својој територији масакрирајући без милости људе, жене и децу.

Хрватска је имала велики број Срба (преко 12 одсто укупног становништва). Срби у Хрватској морали су да се уплаше кад су видели да се усташе из емиграције тријумфално враћају у Хрватску која је убрзо посегла за симболима страховладе из 1941, нарочито за црвено-белом „шаховницом”, која је за Србе била равна нацистичком кукастом крсту. Те симболичне гестове следиле су конкретније мере, нарочито отпуштање Срба из јавних служби и директни напади на лица и имовину од неконтролисаних банди провокатора, намерно дозивајући у свест кампању из 1941. да се Хрватска очисти од српског становништва. Стари лучки град Задар у пролеће 1991. доживео је неку врсту „kristallnacht”, кад је једна кохорта наоружаних хрватских нацио-

налиста преплвила градске улице и систематски уништила преко сто српских трговачких радњи. Ова злодела нису мобилисала ни хрватску полицију ни медије Запада.

Током целе јесени 1990, Туђманова влада је тајно проводила замашан илегални увоз оружја с циљем да претвори нове полицијске снаге, такозвану хрватску националну гарду (Збор народне гарде, ЗНГ), у армију будуће независне хрватске државе. Ову операцију је водио бивши високи официр Југословенске народне армије (ЈНА), Мартин Шпегел, који је хтео да употреби хрватске оружане снаге за опседање касарни ЈНА и да присили офицере и војску да изразе лојалност Хрватској.

Девог јануара 1991. стављен је на сто Председништва Југославије целовит магнетофонски снимак Шпегелевих операција. Било је јасно да су „до овог тренутка хрватска брда и долине пуне оружја које је покрадено из складишта ЈНА или кријумчарено преко хрватско-мађарске границе”. Нико није могао да тврди да стварање посебне војске није чин велеиздаје и корак према грађанском рату. Очекивало би се да се влада сваке земље супротстави таквом поступку. Али, Југославија је по Уставу из 1974. имала колективно Председништво, управно тело састављено од представника свих шест република и две аутономне покрајине, које је имало и сопственог ротирајућег председника – савршена формула за блокирање сваке акције.

Председник ротирајућег Председништва, у то време Борисав Јовић из Србије, предложио је да се нареди ЈНА да разоружа паравојне јединице. Тада је хрватски представник у Председништву, Стипе Месић (који је 2000. године наследио Туђмана на положају председника Хрватске), дао предлог који илуструје вештину правне суптилности коју су Хрвати усавршили током вековне опструкције под хабзбуршком управом. Месић је успео да се у наредбу да се разоружају паравојне јединице унесе реч „илегалне”. Ово је омогућило хрватској влади да не проведе наредбу, тврдећи да паравојне јединице нису „илегалне”.

Седамнаестог јануара 1991, Сједињене Државе направиле су одсудну интервенцију у правцу хрватске сецесије. Амбасадор САД у Београду, Ворен Цимерман, информисао је Јовића да Сједињене Државе неће толерисати употребу силе приликом разоружања паравојних јединица. Само „мирне” мере прихватљиве су за Вашингтон. Сједињене Државе су забраниле ЈНА да се послужи силом ради очувања федерације, што је значило да ЈНА није могла да спречи да се федерација распарча силом.

Ова необична интервенција косила се са уобичајеном дипломатском праксом. Сједињене Државе никад се нису дрзнуле да забране Шпанији да се послужи војном силом против баскијских сепаратиста, Великој Британији да се послужи силом против ИРА, Шри Ланки да се силом супротстави Тамилским тигровима, Турској да се служи војном силом против курдских сепаратиста... И, наравно, Сједињене Државе сматрају да је Абрахам Линколн био њихов највећи председник управо због тога што се... силом оружја супротставио сецесионистима јужне Конфедерације. Цимерманова забрана је презентована као доказ оданости САД „миру” и „мирним мерама”. Међутим, мир није уследио. Лишена своје свете дужности да чува југословенско јединство, ЈНА је била осуђена да се распадне на фрагменте који се боре један против другог у име неког од конститутивних народа федерације.

Од суштинске је важности то што је Југославија била изгубила стратегишки значај као потенцијална побочница у случају сукоба са совјетским блоком (...)

У априлу 1989, нови амерички амбасадор, Ворен Цимерман, дошао је у Београд са инструкцијама да преда „нову поруку: Југославија више не ужива геополитичку важност коју су јој Сједињене Државе придавале у току 'хладног рата'." Цимерман је раније радио у ЦСЦЕ (Конференцији за безбедност и сарадњу у Европи, која је касније прерасла у ОСЦЕ, тј. Организацију), где је специјализовао аспекте људских права у Хелсиншком споразуму. Од сада ће Југославија бити подвргнута истом строгом просуђивању наводног кршења људских права које је омогућило Сједињеним Државама и њеним савезницима да изврше селекцију будућих руководстава источноевропских земаља међу благонаклоним „жртвама” као што су Вацлав Хавел и пољски лидер „Солидарности” Лех Валенса. Уместо да стоји на челу либерализације државног социјализма, Југославија се одједном нашла на зачелу земаља бившег совјетског блока које су се вратоломно бациле у вртлог „шок-терапијског” капитализма.

Словеначки лидери су све време током осамдесетих радили на отцепљењу своје републике од Југославије искључиво из економских разлога. Хрватски националисти у емиграцији, са Туђманом као својим прваком код куће, годинама су ковали заверу да обнове „Независну Државу Хрватску”. Суочен са таквим добро организованим и добро финансираним плановима сецесије, који су уживали и међународну подршку, Милошевић је оклевао. Није постојао неки сличан српски план. Већина Срба би извесно дала предност очувању југословенске федерације. Али, да ли је то било могућно с обзиром да су Сједињене Државе ставиле забрану на употребу силе? (...) Па ипак, Срби у Србији нису могли једноставно да окрену леђа својим рођацима у Хрватској, који су се плашили да би „етничко чишћење” могло да се поврати.” (Цонстон; цит. дело; стр. 34-37)

„Српски став био је да само народи који су донели одлуку да формирају савезну Југославију могу да донесу одлуку да је распарчају. Самоопредељење јесте право народа, а не република, које су, по мишљењу Срба, арбитражне административне јединице чије су границе повукли комунисти без консултације јавности. Ово је био тешко схватљив аргумент за људе изван Југославије, премда је то разумна интерпретација комплексних закона и традиција Југославије”. (исто; стр. 38)

„Одбацивање усташких симбола, које је Туђман поново увео, било је најжешће у земљорадничким регијама дуж Војне границе, брдовитих предела који су вековима делили две непријатељске империје: Отоманско царство на југоистоку и Хабзбуршку монархију на северозападу. Хабзбурговци су пре више векова дозволили српским сељацима-ратницима да подижу насеља уз границу, уз обавезу да је чувају. Сећања на усташке покоље Срба још су била жива. Туђман је одбацио покушаје да се добију гаранције за права српског становништва.

Срби су одржали свој референдум и тражили аутономију. Док је већина Срба који су живели у Загребу више била наклоњена преговорима око заштите својих права, лидери Срба из Крајине нестрпљиво су прибегли веков-

ној традицији оружане самоодбране. Без обзира колико је то било погрешно, није то била инвазија Хрватске. Туђман је мајсторски експлоатисао српску побуну, пошто је добила подршку Београда, да прикаже дуго планирану сецесију Хрватске као чин отпора „Великој Србији”.

Има обиље доказа да је Туђман кренуо у стварање „Велике Хрватске”, укључујући и делове Босне и Херцеговине, а можда и делове Србије. Туђманове амбиције имале су подршку снажно уједињеног хрватског националистичког покрета, милиона долара из хрватске дијаспоре, као и Немачке и Ватикана. Милошевић није имао сличну подршку у иностранству. Упркос самоувереној фасади, Милошевић је импровизовао, док је Туђман тачно знао шта хоће.” (исто; стр. 38-39)

Борислав Микелић истиче да су три водећа „јастреба” ХДЗ-а били Туђман, Месић и Шекс.

„Формирање прве неофашистичке Владе Хрватске, након оне из 1941. године НДХ Анте Павелића, обављено је концем маја 1990. године, а на њеном се челу нашао Стипе Месић, јер је Месић спадао у три водећа „јастреба” ХДЗ-а у Хрватској. Наравно, први је свакако био Фрањо Туђман, који је на спектакуларан начин преузео Предсједништво Републике Хрватске. Други је био Стјепан Месић, који је преузео Владу Хрватске, а трећи је био Владимир Шекс, који је изабран за предсједника Сабора Хрватске. Та је поставила гарантовала да ће се програм ХДЗ-а, заснован на идеологији НДХ Анте Павелића, реализовати.

На другој страни, Ивица Рачан са СКХ-СДП, умјесто да буде истинска опозиција ХДЗ-у и њиховом неофашистичком програму, одлучио се да уђе у прљаву колаборацију са ХДЗ-ом Фрање Туђмана и тако дефинитивно окренуо леђа српском народу. Да је то заиста било тако, показује податак да је у Предсједништво Републике Хрватске код Туђмана гурнуо др Душана Биландића, познатог политичког конвертита, који је код Туђмана имао задужење да прекрива политички систем, што је значило чисту политичку колаборацију и утапање СКХ-СДП у политику ХДЗ-а. Већ наредне, 1991. године, Рачан је отишао корак даље, па је у Владу Хрватске гурнуо Здравка Томца за потпредсједника Владе народног јединства.

Такав развој догађаја, да Рачан са СКХ-СДП уђе у колаборационе одnose са ХДЗ-ом, имао је за последицу одређење Срба у Крајини да масовно приђу СДС-у Јована Рашковића. Отпор којег су Срби у Крајини пружали према актуалној ХДЗ-овој власти, исказивали су на митинзима током љетних мјесеци 1990. године, који су касније довели до тога да у крајишким општинама, у којима је након локалних изборора 1990. године био на власти СКХ-СДП, власт преузме СДС преласком одборника СКХ-СДП српске националности у СДС, а све је то довело до референдума на којем су се Срби у Крајини изјаснили за формирање САО Крајине (...)

Стјепан Месић се, као истакнути функционер Владе Хрватске и члан Предсједништва СФРЈ одлучио на обрачун са Србима у Хрватској, јер је знао да на тај начин вријеђа све Србе у бившој Југославији.

Овом приликом изнијеђу неколико тешких оцјена Стипе Месића од прољећа 1990. године до конца 1990. године: (1) На промотивном скупу своје странке ХДЗ-а у Госпићу у прољеће 1990. године, Месић је рекао „да ће

сви Срби у Хрватској моћи стати под један кишобран”, а неколико мјесеци касније, Месић је испалио нову паролу: (2) „Срби ору земљу у Хрватској, а бога моле да киша пада у Србији”, (3) „Нека Срби иду у Србију, али нека са собом понесу оно мало земље коју су донијели на опанцима када су долазили на ове просторе.”

Након таквих увреда на рачун Срба у Хрватској, које је изговорио као високи функционер ХДЗ-а и предсједник Владе Хрватске, ХДЗ га је предложио да постане члан Предсједништва СФРЈ умјесто Стипе Шувара. Убрзо пошто је преузео ту функцију, Стипе Месић је упутио најтежу поруку Србима у Хрватској, а она је гласила: „Не мисле ваљда Срби у Хрватској да ми у шлеперима из Мађарске возимо наливпера. Мало сутра, господо.”

Наравно да су Срби у Хрватској, односно у Крајини и без Месићевог упозорења добро знали да се у шлеперима из Мађарске не возе наливпера, већ наоружање за припаднике ХДЗ-а и Збора народне гарде, односно Зенге. И не само то, Срби из Крајине су знали да се то наоружање не увози за хрватски туризам, већ за обрачун са Србима и припадницима ЈНА, који су се налазили у касарнама урбаних средина у Хрватској.

Ето, такав Стјепан Месић, који је своју активност против Срба у Хрватској започео још као високи функционер ХДЗ-а 1989. године, затим у предизборној активности ХДЗ-а у прољеће 1990. године, па онда наставио као предсједник Владе Хрватске да истјерује Србе са посла, потом да формира Зенге и разоружава Србе у Крајини, а наоружава припаднике ХДЗ-а, затим успео да избаци Србе из Устава Хрватске као конститутиван народ, па онда да заједно са Шпегелем концем 1990. године припреми онај паклени план за обрачун са Србима у Хрватској и припадницима ЈНА у касарнама и становима, да би на крају саопштио у Сабору Хрватске да је свој задатак извршио јер нема Југославије, данас поново дијели лекције Србима и врти око прста руководство Србије и Црне Горе, те заједничке државе Србије и Црне Горе.

Дакле, у само неколико љетних мјесеци 1990. године, док је на челу Владе Хрватске био Стјепан Месић, дошло је до наглог погоршања политичко-безбједносне ситуације на подручју Крајине, те у урбаним срединама Хрватске. Уз перманентну активност хрватских органа власти на обесправљивању Срба у урбаним срединама у љетним мјесецима 1990. године отпуштено је око 15.000 Срба, углавном из државних институција, просвјете, медија и здравства, а Месић је био и покретач смјена не малог броја Срба који су били на челу важних предузећа у Хрватској.

Двије одлуке Месићеве владе имале су за циљ дестабилизацију политичко-безбједносне ситуације у Крајини, прва од конца јуна 1990. године, да се формира нелегална паравојна формација Збор народне гарде, која је била састављена од припадника ХДЗ-а и стављени су под команду Фрање Туђмана, а друга одлука је била да се одмах крене на илегални увоз наоружања и да се из већинских српских општина на подручју Крајине повуче наоружање од резервног састава милиције. Кренуло се одмах у реализацију обе одлуке, при чему је илегалан увоз наоружања био у строгој тајности, а реализација одлуке о повлачењу наоружања од резервног састава милиције из већинских српских општина, била је тежак залог који је изазвао велики пожар.

То је био разлог да се од стране хрватског МУП-а крене према подручју Сјеверне Далмације, Лике и Баније. Будући да замишљена акција хрватске владе на челу са Стјепаном Месићем није уродила плодом да се на препад укроте Срби у Сјеверној Далмацији, одлучено је да се у све то умјешају оперативци МУП-а Хрватске.” („Велика Србија.”; бр. 2162; цит. текст; стр. 43-44)

У делу текста са међунасловом „Полицијски десант на Книн, Бенковац, Петрињу и подручје Баније”, Микелић објашњава какве је акције Месић предузимао са оперативцима МУП-а Хрватске.

„Будући да им није пошло за руком да преко задарског МУП-а и Шибеника, као ни 17. августа 1990. године преко Лике провуку три специјална возила МУП-а Хрватске из Загребa, јер су их зауставили Срби у Лици, Влада Стјепана Месића се одлучила да тог 17. августа 1990. године у послеподневним часовима према Книну и Бенковцу упути три хеликоптера МУП-а Хрватске, што сам сматрао десантом на Книн и Бенковац.

Увидјевши опасност за укупну безбједност грађана без обзира на националну припадност, руководство ЈНА је преко ваздухопловства присилно вратило три хеликоптера МУП-а Хрватске у базу и тако спријечило крвопролиће. Да је ситуација на том подручју захваљујући одлукама Месићеве владе била драматична говори податак да је 17. августа 1990. године у центру Бенковца у 17 часова одржан велики митинг Срба са 15.000 присутних, уз обраћање Јована Рашковића. У том периоду једино средство заштите за Србе на том подручју били су балвани.

Истрајавајући на курсу покоравања Срба на том подручју гдје су Срби били већинско становништво, концем деветог мјесеца (септембра) 1990. године, полиција је кренула у нове ратне авантуре, овог пута према Петрињи и Банији. Прво су покушали да повуку наоружање од резервног састава милиције у Петрињи, а када им то није пошло за руком, у Петрињу и на Банију су упутили 300 хрватских специјалаца. Одлучили су се да ту акцију проведу када ја нисам био у Петрињи, већ на службеном путу.

У оперативној акцији хрватских специјалаца, од којих је, осим у Петрињу, одређени број специјалаца био упућен према Глини и Двору на Уни, на подручју Петриње у једном дану је ухапшено око 100 Срба, међу којима је био и дио мојих најближих сарадника. Том приликом хрватски специјалци су претресали српске куће до олука, бајонетима су пробадали јастуке и мадраце у српским кућама. Све то је проузроковало панику код не малог броја Срба, а посебно код жена и дјеце. Будући да сам се већ сутрадан вратио у Петрињу, упустио сам се у санирање те веома тешке политичко-безбједносне ситуације на подручју Петриње и Баније. О свему сам информисао не само савезни МУП, већ и Предсједништво СФРЈ, јер се у касарани Гарнизона ЈНА у Петрињи налазило око 400 жена и дјеце. Мислим да сам у томе успио, јер су се специјалци Хрватске након неколико дана повукли из Петриње и Баније, а од 100 ухапшених Срба око 90 их је изишло из притвора у Сиску.

Но, на несрећу моју и огромног броја радника „Гавриловића”, у којем су радили Срби и Хрвати, осам дана након тих драматичних догађаја у Петрињи и на Банији, ја сам под чудним околностима имао тешку саобраћајну несрећу и војним хеликоптером сам био пребачен на ВМА у Београду, гдје сам провео преко два мјесеца на лијечењу, да би се тек половином децембра

1990. године вратио у Петрињу.” (исто; стр. 44)

Микелић истиче да данас нема дилеме да је најуже руководство ХДЗ-а, још половином 1989. године, пројектовало грађански рат у Хрватској, односно сукоб са Србима и припадницима ЈНА у Хрватској.

„Дакле, ако пођемо од бурних догађаја 1990. године, након што је Туђман постао предсједник Републике Хрватске, Месић предсједник Владе Хрватске, а Владимир Шекс предсједник Сабора Хрватске, од када се отворено кренуло на покорвање Срба у Крајини, од упада задарских полицајаца у Бенковац, затим упада хрватских специјалаца у Петрињу 1990. године, они су своју активност још агресивније започели у прољеће 1991. године упадом хрватских специјалаца 2. марта 1991. године у Пакрац, а Пакрац је био већинска српска општина по попису становништва из 1991. године.

Следи упад хрватских специјалаца 31. марта 1991. године на Плитвице и то на православни Ускрс, а Плитвице су припадале општини Кореница која је била већинска српска општина; упад хрватских специјалаца 2. маја 1991. године у Борово Село у Источној Славонији, а зна се да је Борово Село било већинско српско место (90 одсто Срба).

Туђманов позив на линч свега што је српско и југославенско у Хрватској, од 6. маја 1991. године у Трогиру.

Видно узбуђен и изнервиран неуспјелим акцијама припадника Збора народне гарде, код Пакраца, преко Плитвица, а посебно Борова Села, Туђман је 6. маја 1991. године у Трогиру код Сплита јавно позвао хрватске патриоте да се свим средствима супротставе ЈНА и њеним тенковима, ако треба и својим тијелима.

Резултат Туђмановог позива на линч био је виђен истог дана, 6. маја 1991. године испред Војно-поморске области у Сплиту. Тада је Иван Бегоња, уз помоћ Роналда Звонарића покушао да удави војника Намков Светлачева, а након тога Бранко Главановић скочио је на борбено војно возило у коме је био војник са митраљезом и бацио га на земљу. У нередима који су тада настали погинуо је војник Сашко Гершовски из Кавадараца, а касније је утврђено да га је убио Иван Врдољак.

Два дана након Туђмановог говора у Трогиру, од 6. маја 1991. године, и на подручју Задра је услиједила конкретна активност ХДЗ-ових „јастребова”. Тада су цивили, полицајци и војници у одијелима хрватске полиције и војске (Зенге) опљачкали све продавнице из Србије, а многе објекте су демолирали, минирали и запалили. У тој акцији запаљено је и минирано 518 српских кућа и пословних локала, и то највећим дијелом у мјесту Поседарје.

Дан након паљења српских кућа у једном дану у Задру је око 250 Срба добило отказе (задарска фабрика за прераду рибе) без образложења.

Управо је тада започео грађански рат у Хрватској, а након тога су заредали злочини над Србима у Госпићу, Сиску, Карловцу, Славонији, итд.

Оно што је Туђман зацртао са врхом ХДЗ на њеном оснивању 1989. године, и на чему је активно рађено након доласка на власт 1990. године, коначно је остварено 1991. године, када долази до избијања ратних сукоба, како на подручју Баније, Кордуна, Лике, Сјеверне Далмације, тако и на подручју Источне и Западне Славоније. То је био пројектован грађански рат између Хр-

вата, које је предводила ХДЗ-ова власт и самоорганизованих Срба, држављана Хрватске са подручја Крајине. Пројектанти тог грађанског рата били су високи функционери ХДЗ-а и хрватске власти на челу са Туђманом, Шексом, Гојком Шушком, Месићем, Јанком Бобетком и другима.” (исто; стр. 44-45)

10. Преко етничког чишћења до станова

Микелић износи чињенице о етничком чишћењу Срба у урбаним срединама и отимању њихових станова.

„Бар за мене, као доброг познаваоца политичко-безбједносне ситуације и прилика у Хрватској, нема дилеме да је хрватско неофашистичко руководство на челу са Туђманом, Месићем и Шексом, користећи ратне сукобе са крајишким Србима 1991. године, свјесно, уз различите методе притисака и малтретирања, извршило етничко чишћење око 200.000 Срба из урбаних средина у Хрватској и на тај начин су дошли до 60.000 станова, од којих највише у Сплиту, Задру, Осијеку и Загребу. Да бих то аргументовао, износим само један податак који је везан за „демократски Загреб”, када је у само неколико дана 1991. године из предграђа Загреба протерано око 25.000 Срба.

Злочини над Србима у урбаним срединама Хрватске 1991. године били су систематски и плански и о њима се најмање зна у јавности

Разлози због којих су у урбаним срединама Хрватске вршени највећи злочини под контролом хрватске власти су слиједећи: (1) због уништавања интелигенције; (2) истјеривањем младих престаје биолошка репродукција у градовима; (3) уништавање књига писаних ћирилицом; (4) рушење цркава у градовима (духовно уништавање).

Злочини над Србима у урбаним срединама чињени су на различите начине, од извлачења из станова и са радних места, уз телефонске пријетње, затим кроз контроле на пунктовима у прилазима градовима и на раскрсницама које су вршили припадници Збора народне гарде.

Оне Србе, које нису имали начина да ликвидирају, депортовали су и против њихове воље и у том прљавом послу учествовала је Влада Хрватске, на челу са Фрањом Грегорићем, у чему су му асистирали Иван Векић, тадашњи министар унутрашњих послова Хрватске, преко полицијских управа са посебном улогом Ђуре Бродарца, тадашњег шефа Кризног штаба и шефа полиције у Сиску, уз активну улогу Ивана Бобетка, сина генерала Јанка Бобетка. За ту активност кориштена су два логора у Сиску, од куда су их пребацивали у Керестинац или на Загребачки велесајам, а онда су слати према Пакрачкој пољани и Осијеку, односно Главашу, да би неки од њих били размјењивани за заробљене припаднике Збора народне гарде.

Најеклатантнији примјер масовних злочина који су почињени над више стотина Срба јесу Сисак и Банија у периоду од 1991. године, па завршно са „Бљеском” и „Олујом” 1995. године, који се до данас прикривају. Постоје егзактни подаци о ликвидацији и нестанку преко 500 Срба на подручју Сиска од јесени 1991. године, па до војне операције „Олуја”. Све је то чињено под диригентском палицом Ђуре Бродарца и Ивана Бобетка (син генерала Бобетка), будући су они били на челу Кризног штаба у Сиску 1991. године, да би након тога Ђуро Бродарац преузео улогу жупана Сисачко-мославачке регије и ту дужност обављао пуних 13 година.

У извршењу тих гнусних злочина над више стотина Срба у Сиску и његовој околини учествовало је око 60 најекстремнијих бојовника, а ја ћу овом приликом апострофирати неке од њих : Ђуро Бродарац, Миланковић Владимир, Брајковић Јосип, Брајковић Стјепан, Бошњак Драго, Хлишић Жељко, Мандел Екрем, Шикић Јосип, Ђатић Златко, Краљ Звонко, Суљић Муниб, Алихоџић Сенад, Бијелић Жељко, Гложинић Младен, Балија Игор, Анушић Иван, Мирић Иво, Крпан Стјепан, Ходак Никола, Вучићевић Звонко-Ђона, Милошић Жељко, Пишкор Стјепан-Бамбино, Перић Жељко-Тарзан, Ороз Звонимир, Згурић Јосип, Кардаш Пајо, итд.

По налогу тадашњег шефа полиције у Сиску Ђуре Бродарца, 22. августа 1991. године у раним јутарњим часовима, припадници полиције у Сиску са оклопним возилима и транспортерима упали су у српска села: Трњане, Чакале, Кињачку, Бестрму, Брђане, Блињски Кут и Блињску Греду. Том приликом они су починили стравичан злочин над 20 недужних Срба различите доби, који су били будни и налазили се испред својих кућа, спремајући се за пољопривредне радове.

Кад је ријеч о прикривању злочина, довољно је истаћи податак да се након хрватске операције „Олуја” 1995. године на петрињском гробљу налази 150 грובה Срба на којима је ознака Н.Н, а такав је случај и са још неколико стотина Срба са осталих банијских општина, а да до сада, и након 10 година, нико од починиоца злочина није процесуиран пред Жупанијским судом у Сиску. Наравно да је све то било могуће захваљујући, до прије извјесног времена, сисачко-мославачком жупану Ђури Бродарцу, налогодавцу многих злочина над Србима на подручју Сиска и Баније.

Само мјесец дана након злочина хрватских МУП-оваца над 20-так Срба у неколико банијских села од 22. августа 1991. године, још стравичнији злочин починиле су хрватске Зенге 21. јануара 1991. године на познатом Коранском мосту код Карловца. Том приликом Зенге су пресреле и заробиле 23 војника ЈНА из резервног састава са њиховим старјешином, капетаном Милом Пеурачом. Од 23 војника ЈНА, они су ликвидирали 21 војника, од којих су 13 заклали. Војници су били приморани од хрватских зенговаца да легну на мост, лицима су били наслоњени на асфалт, са рукама на потиљку, а хрватски зликовци су тим младим војницима сјекли уши, копали очи и ножем резали лица, а то су учинили и њиховом капетану Мили Пеурачи.

Два тако стравична догађаја у размаку од мјесец дана, један на подручју Баније, када је ликвидирано око 20-так српских сељака, а други на Кордуну, када је на најсвирепији начин ликвидирано 13 младих војника, изазвали су огорчење и унијели страх у сваку српску кућу на Банији и Кордуну.

Ти стравични догађаји из љета 1991. године подсјетили су Србе на Банији и Кордуну на злочине које су починиле усташе НДХ Анте Павелића над Србима у периоду од 1941. до 1945. године, када је на Банији и Кордуну ликвидирано око 50.000 недужних Срба.

Доласком ХДЗ-а на власт 1990. године на подручју Госпића оживио је усташки покрет, чему је придонио и Стипе Месић доласком у прољеће 1990. године на то подручје, кад је изјавио : „Да ће сви Срби у Хрватској стати под један кишобран”, а главни егзекутори су били Мирко Норац и Тихомир Орешковић.

Обрачун са Србима у Госпићу започео је у прољеће 1991. године, иако су на том подручју били припадници ЈНА. Тај обрачун се захуктао у љетним мјесецима 1991. године. Већ у првим јесењим мјесецима 1991. године у Госпићу је ухапшено 123 лица српске националности, који су потом одведени у Липову Главицу, гдје су ликвидирани. Након ликвидације угњенисана тијела 19 људи сахрањена су у селу Дебело Брдо у непосредној близини Коренице, тек 2000. године, а сва остала тијела су након ликвидације посута бензином и запаљена. У истом периоду ХВО из Оточца напало је српска села Подум и Главице и у том нападу убијена су 84 лица српске националности.

Прво етничко чишћење једног народа на простору претходне Југославије обавиле су хрватске оружане снаге над Србима из Западне Славоније у размаку од мјесец дана, од половине новембра 1991. године до 20. децембра 1991. године, када је очишћено 185 српских села, а ликвидирано више стотина Срба у Пакрачкој Пољани.

Чињенице које се изостављају, у првом реду због Овчаре и злочина над Хрватима, јесу злочини над Србима у Вуковару и Боровом насељу. Наиме, након ослобађања Вуковара и Боровог насеља, 17. јануара 1991. године, затечени су стравични призори масакра којег су извршили припадници Зенги над многобројним Србима, без обзира на старосну доб. На те догађаје посебну пажњу је скренула и италијанска новинарка у Борову Селу, указавши на стравичан приказ мртве српске дјеце, а тај случај је и данас обавијен велом тајне.” (исто; стр. 45-46)

11. Како је вођен медијски рат против Срба

Дајана Џонстон анализира улогу медија у сукобу на простору бивше Југославије, заправо указује на чињеницу да је Запад заједно са Хрватима водио медијски рат против Срба и износи своје виђење сукоба на Балкану.

„Кад су почели оружани окршаји у Хрватској 1991. године, ситуација је била конфузна. Извештавање западних медија било је селективно. Страним новинарима био је потребан образац по коме ће да интерпретирају догађаје. Тај образац је могао да се добије у Загребу, где је Туђманова информативна агенција, пуна услужних младих Хрвата из Канаде и Сједињених Држава, који су добро владали енглеским језиком, нудила јасну интерпретацију и извештаје о догађајима на терену који су је поткрепљивали. Захваљујући тако селективном виђењу, неки значајни догађаји су занемаривани од светских медија.

Госпић је главна раскрсница у долини реке Лике. То је пољопривредни крај окружен планинама у југозападној Хрватској на западном рубу Крајине. Са мешовитим српским и хрватским становништвом, Госпић заузима посебно место у колективној свести Срба у Хрватској. Управо је у Госпићу, на усташкој конференцији 22. јула ратне 1941. године, само три месеца након што је Хитлеров blitzkrieg означио крај Краљевине Југославије, министар за наобразбу и културу у новоформираној „Независној Држави Хрватској”, Миле Будак, описао како Хрватску треба очистити од нехрватског становништва за десет година (...) Није то била празна претња. Усташе су већ биле почеле да је проводе у живот. Убијене су или одведене у логоре смрти стотине хиљада Срба.

Пола столећа касније, Госпић је поново постао сцена терора. Срби су сачињавали више од половине од неких 15.000 становника. Хрватски сепаратисти инсценирали су насилне демонстрације и опколили касарне ЈНА. Два Албанца, официри Ахмет Краснићи и Агим Чеку, играли су главну улогу у предаји гарнизона ЈНА хрватским сепаратистима, лишавајући на тај начин српско становништво заштите. Била је то рана манифестација оперативног савеза између хрватских и албанских националиста.

Неколико година касније, Краснићија је Руговин председник владе у избеглиштву, Бујар Букоши, именовао за „вођу оружаних снага Републике Косова“, која је била ривал „Ослободилачкој војсци Косова“ (ОВК). Краснићи је убијен у Тирани у септембру 1998. године, вероватно од агената ОВК.

Чеку се у међувремену прикључио новој хрватској армији у којој је достигао висок чин. Године 1995, по завршетку обуке код „пензионисаних“ америчких војних стручњака по уговору са загребачким Министарством обране, Чеку је помагао у командовању операцијом „Олуја“ у којој су Срби протерани из Републике Српске Крајине. У припреми ове операције, Хрвате су обучавали пензионисани амерички официри који припадају америчком „приватном“ удружењу МПРИ (Military Professional Resources Incorporated), које је касније обучавало албанске побуњенике са Косова и Метохије и њихове непријатеље, македонску армију. Чеку је стекао ужасну репутацију проводећи изузетно бруталне масакре над Србима на просторима Лике. Исти тај Чеку именован је за команданта ОВК 1999. године, када је НАТО алијанса бомбардовала Југославију, а 21. јануара 2000. положио је заклетву као командант „Косовског заштитног корпуса“ – то је нови назив за тероретски „опитомљену“ ОВК, коју спонзоришу НАТО и УН.

Након предаје гарнизона ЈНА 1991. године, изван број српских грађана, страхујући за своју безбедност, напустио је Госпић, али су се, након убеђивања од хрватских власти које су гарантовале њихову безбедност, они вратили тамо. Ускоро након тога, крајем септембра 1991. године, одведено је и убијено више од 120 Срба из Госпића, међу којима је било и истакнутих професора и судија. Њихова тела су уништена и сакривена. „Било је то упозорење Србима – они више нису безбедни у Хрватској.“ Према хрватским активистима за људска права, ово је био први већи покољ цивила у југословенским грађанским ратовима.

И раније, у току 1991. године, било је оружаних сукоба, жртава и напада на села ради обезбеђења линија одбране. Али ово је био први покољ извршен као смишљен чин „етничког чишћења“, с намером да се заплаши српско становништво у Хрватској и натера у бекство. Па ипак, светски медији су игнорисали тај масакр. Госпић никад није постао део литаније о зверствима коју су новинске агенције, извештавајући о бившој Југославији, непрекидно понављале. Израз „етничко чишћење“ преузели су западни медији неколико месеци касније, искључиво у вези са поступцима Срба у Босни према босанским муслиманима.

Медији на Западу игнорисали су покољ у Госпићу 1991. године све до касног лета 1997. када је један ражаловани полицајац, Миро Бајрамовић, одлучио да све открије. Бајрамовић је причао како је његова паравојна јединица послата у Госпић у септембру 1991. с наредбом из Министарства унутра-

шњих послова да шири терор међу 9.000 Срба на том подручју. Овом паравојном јединицом командовао је Томислав Мерчеп, злогласни члан Туђманове националистичке странке, који је отворено повампиривао пароле и гестове фашистичких усташа. „Наредба за Госпић била је да се изврши етничко чишћење, па смо убијали директоре пошта и болница, власнике ресторана и многе друге Србе”, рекао је Бајрамовић сплитском листу „Feral tribune”.

„Погубљења су вршена пуцањем из непосредне близине. Нисмо имали много времена. Наредба нашег штаба гласила је да се смањи проценат Срба у Госпићу.” Према Бајрамовићевој процени, његова јединица је за мање од месец дана ликвидирала око 90 до 100 људи, већином Срба цивила, али и неке антинационалистички расположене Хрвате. „Ја сам одговоран за смрт 86 људи”, рекао је Бајрамовић. „Својим рукама сам убио 72 човека. Од тога 9 жена.”

Бајрамовић је изнео своју исповест у знак протеста што хрватске власти нису нашле за сходно да га награде за учињене услуге. Остале вође паравојних јединица су се обогатиле, жалио се он. Мерчеп је почео од нуле, а сад има две куће у Загребу и два стана и кућу на Брачу. А Бајрамовић нема ништа, ни посао, „а и моја дјеца једу баш као и Мерчепова.”

Мерчеп је био славан у Хрватској. Његове хорде убица назване су од одушевљене публике „хрватским витезовима”. Госпић и Лика нису били једино подручје његовог деловања. „Почетком октобра 1991. одреди смрти Томислава Мерчепа спустили су се у долину Пакраца... са задатком да искорене Србе у пределу Пакраца”, јавила је Асоцијација независних медија (АИМ) девет година касније. Срби су одвођени из својих кућа, мучени у свлачионици фудбалског клуба „Јединство”, а затим убијани. Чланови „Мерчепових банди” чинило се да су били недодирљиви док год је Туђман на власти, а „Feral tribune” је судски био приморан да исплати замашну суму (130.000 куна, око 26.000 америчких долара) „за претрпљени бол” тиме што је објавио детаљан извештај о злочинима у Пакрацу средином 1995. године.

Тек након Туђманове смрти отворена је истрага, што је покренуло фуриозне демонстрације хрватских националиста који су протестовали против „срамоћења домовинског рата”. Хрватска јавност се понашала „као ној” у погледу злочина које су починили „наши дечки”, примећује АИМ.

Шест месеци након свог признања, Бајрамовић је још био у затвору, где га, како кажу, хрватске затворске власти често батинају и подвргавају интензивном психичком мучењу. Али ништа није предузето да се казне злочини које је он обелоданио.

Ова информација долази од тројице бивших хрватских војника, сви су из Госпића, који су своје животе изложили смртној опасности да би пружили сведочанство о хрватским масакрима над Србима пред Међународним кривичним трибуналом у Хагу. Њихово сведочење је укључивало видео снимке на којима се види како хрватске оружане снаге убијају цивиле, и документе „који имплицирају високе хрватске официре, укључујући и министра обране Гојка Шушка, у убиствима.”

Та тројица – Милан Левар, бивши командир извиђачко-обавештајне јединице, Зденко Бандо, бивши командир милиције, и Зденко Репац, бивши припадник тајне обавештајне службе – рекли су дописнику Њујорк Тајмса

Крису Хеџису како су били очевици „десетина одвођења и убистава у граду Госпићу и околини 1991. године у току рата Хрватске за отцепљење од Југославије. Они кажу да су стотине Срба, као и Хрвата који су се противили националистичком покрету, погубљене и закопане у масовне гробнице око Госпића од стране хрватске армије, паравојних јединица и полиције.”

Бандо је рекао Хеџису како је био „у позицији да види све што се дешава” и „да су наредбе да се почине ова убиства долазиле из Министарства обране”. Ова тројица сматрају да је „неоправдано” да „они који су починили ове злочине никада нису кажњени; они су, у ствари, промовисани у војној, полицијској и политичкој структури. Они остају на власти. Одвођења и погубљења вршио је градски шљам” који је био заинтересован првенствено да пљачка куће и имовину погубљених Срба и Хрвата. Левар је изразио жаљење што су ти људи, да би се обогатили, „убили мој град – град мога оца и дједа”. Он се плаши да се Госпић никада више неће опоравити.

Ове веома прецизне оптужбе од веродостојних, идентификованих сведока који су били у позицији да знају факта и сведоче о злочинима које су починили припадници њихове нације, а не „друге стране” наишле су на млак пријем код Међународног трибунала за ратне злочине. У случајевима муслиманских оптужби против Срба, Трибунал је дао предност заштити сведока од гоњења, дозвољавајући им чак да остану анонимни. Трибунал није показао такву бригу за поменуте Хрвате који су се изложили ризику како би пружили солидно сведочанство о злочинима против српских цивила.

Од јављања Трибуналу у августу 1997, ова тројица кажу да свакодневно примају претње смрћу, више пута су премлаћени од неидентификованих нападача, а на возила су им бацане запаљиве бомбе. Па ипак, Трибунал није обезбедио заштиту ни за њих ни за њихове породице. Двојица су напустила свој родни Госпић због напада, а трибуналу је требало тако дуго да проведе истрагу оставивши локалним властима довољно времена да униште доказни материјал.

„Ми не разумијемо шта се дешава”, рекао је Левар Њујорк Тајмсу почетком 1998. године. „Прогласили су нас за издајнике. Ми живимо под константним притиском. Шеф полиције у Госпићу и командант гарнизона су ратни злочинци. Какву врсту заштите можемо да очекујемо од таквих људи?”

Осамнаест месеци касније, 28. августа 2000. године, Милан Левар је убијен експлозивном направом испред своје куће у Госпићу. У краткој notiци, Ројтер је известио да је „Левар био једини Хрват који је досад сведочио пред Међународним трибуналом за ратне злочине у бившој Југославији о масовним погубљењима Срба у свом родном Госпићу током хрватског домовинског рата”.

Хашки трибунал остао је равнодушан према публикавању или гоњењу добро документованог хрватског етничког чишћења Срба на самом почетку југословенских конфликта. Имајући на уму да је у јануару 2001. тужилац трибунала Карла дел Понте упорно тврдила да Хаг мора имати приоритет над српским судовима при суђењу Србима (нарочито Милошевићу), исти трибунал није инсистирао на приоритету кад је реч о суђењу Хрватима.

Карла дел Понте је закључила да се хрватским судовима може поверити дељење правде. Ова незаинтересованост Трибунала је као димна завеса

спречила људе на Западу да разумеју како је рат почео у Хрватској, где су нови покољи Срба неодољиво дозивали у свест сећања на усташки геноцид, што је изазвало реакције самоодбране. Ове реакције у подручјима насељеним Србима у Хрватској (Крајина, Славонија) биле су стигматизоване као „српска агресија” и искоришћене од хрватске пропаганде да се добије међународна подршка. (...)

Званична политика Београда била је да се сачува југословенска федерација. Али федерација се смањивала. Сецесија Словеније, у суштини без отпора, изазвала је дубоку конфузију у ЈНА, чија је света дужност била да чува федерацију као целину. Шта је остало и где повући црту? Сецесија Хрватске створила је проблем како повезати велике делове насељене Србима који су више волели да остану у Југославији. Првобитно значење пароле „Сви Срби у једној држави” било је очувати Југославију, или бар њен највећи део. Али, parola је могла да се оствари и у једној мањој Југославији, без Словеније, па и без Хрватске – изузев области које су насељене углавном Србима.

Ситуација је била сама по себи двосмислена. „Домовински рат” Хрватске био је сецесионистички рат који се са српским побунама претворио у рат за очување интегритета републичке територије. Са српског становишта, био је то рат да се сачува ако не целовита Југославија, а оно бар што је више могуће, укључујући нарочито оне делове Хрватске који су насељени углавном Србима, или (као у случају јужне Далмације, укључујући Дубровник) делове које Срби и Црногорци сматрају делом своје, а не хрватске историјске територије.” (Џонстон; цит. дело; стр. 39-45)

„Несистематски приступ Европске заједнице (која је убрзо прерасла у Европску унију) састојао се у томе да формира органе за одгађање невоља, који је требало да реше проблем не узнемиравајући никога превише. У Бриселу је, 27. августа 1991. године, ЕЗ формирала ’Међународну конференцију за мир у Југославији’ (чији је први председник био бивши министар иностраних послова Велике Британије лорд Питер Карингтон) и Арбитражну комисију.” (исто; стр. 50)

„Бадинтерова комисија није успела да се ухвати у коштац са централним питањем југословенске кризе, које је Београд експлиците поставио. У лето 1991. године, док је независност Словеније и Хрватске била суспендована на захтев ЕЗ, српска влада је поднела Комисији три питања тражећи на њих одговор:

– Ко може да буде субјект права на самоопредељење са становишта међународног јавног права, нација или федерална јединица? Да ли је право самоопредељења субјективно колективно право или право на територију?

– Може ли сецесија да буде легалан чин са становишта Уједињених нација и других релевантних правних диспозиција?

– Да ли су демаркационе линије између конститутивних делова федералне државе (покрајина, кантона, држава, Länder, република и слично) границе у смислу међународног јавног права?

Српска влада је поставила ова питања с циљем да скрене пажњу на чињеницу да међународно јавно право у ствари не признаје право самоопредељења у облику сецесије административне јединице у оквиру федералне државе (као што је Калифорнија у Сједињеним Државама или Северна Рајна-

Вестфалија у Савезној Републици Немачкој). Према српској интерпретацији Устава, с обзиром да су федерацију формирали конститутивни народи, обрнут процес, у облику сецесије, привилегија је народа, а не административних јединица, то јест република. То је спорна тачка. Хрватска влада је аргументовала да је сецесија право република. Хрватски лидери су природно склони да задрже целовиту територију укључену у административне границе Републике Хрватске како су их повукли Титови партизани у току Другог светског рата. Уставне нејасноће биле су такве да би правни аргумент могао да иде у оба правца. Балансирано посредовање би у најмању руку учило проблем и можда позвало на стрпљиве преговоре.

Међутим, на ова официјелна питања српске владе никад није дат одговор. Уместо одговора, 29. новембра 1991. године Бадинтерова комисија је издала прво саопштење које је заправо било посмртно звоно за федеративну Југославију, изјављујући да је „Федеративна Република Југославија у процесу распадања”.

Не обраћајући пажњу на контекст југословенског устава, Бадинтерова комисија је посегла за једним принципом с којим југословенска ситуација није имала ништа, *uti possidetis*, који је раније узет из римског права да би се примењивао једино у периоду деколонизације Африке и Јужне Америке. На тим континентима колоније европских сила покривале су просторе на којима раније нису биле дефинисане националне границе. Према принципу *uti possidetis*, значило је да ће земље које настају након деколонизације наследити колонијалне административне границе које су постојале у тренутку стицања независности. То је био начин да се ти простори држе уједно, а не да се комадају. Бројни правници су сигнализирани да би апликација принципа *uti possidetis* на историјски етаблирану земљу била тотално депласирана.

Ово је био корак без преседана у међународном праву. Изјављујући да је Југославија „у процесу распадања” (употребљени су и изрази „дезинтеграција” и „комадање”), правни статус Југославије је једноставно одбачен, дајући сигнал ривалским групама да приграбе територије колико год могу. А онда је Комисија наставила да даје савете свима да среде рачуне мирним путем респектујући људска права мањина.

У погледу питања које ће нове државе бити признате уместо „дезинтегрисане” Југославије, Комисија је напустила традиционалне реалистичке критеријуме за дипломатско признање (контрола територије) у корист привржености и такозваним „европским” вредностима: приврженост владавини закона, демократија, људска права, разоружање, одустајање од производње нуклеарног оружја, мањинска права, итд. Наравно, свако ко тврди да формира нову државу спреман је да изрази приврженост таквим вредностима, али то није доказ његове спремности и снаге да организује и управља државом у оквирима њених граница. У сваком случају, ове критеријуме су игнорисале исте оне европске демократије које су дале мандат Бадинтеровој комисији да их дефинише. Хрватска, за коју је Бадинтерова комисија утврдила да не испуњава услове, ипак је призната, а Македонија, за коју је речено да испуњава услове, није призната (због грчког противљења називу „Македонија”, што би могло да имплицира претензије према грчкој територији). Ови критеријуми служили су пре свега да умире савест европских земаља.

Ма како били кобни резултати комадања, те земље могу мирне савести да кажу како су поступале у најбољој намери.” (исто; стр. 51-53)

12. Ватикан крив за избијање грађанског рата – потврђује изјава америчког државног секретара

Већ смо објаснили да је форсирање и признање хрватске и словеначке независности од стране Ватикана директно водило у крвопролиће. Ово је својом изјавом потврдио и Лоренс Иглбергер.

„Ватикан је признао Хрватску и Словенију 13. јануара 1992, пре било које државе. Претходно на конференцији за штампу, одржаној у Ватикану 20. децембра 1991. представник Св. столице дао је детаљно образложење овог чина. Нагласио је да, у принципу, сваки федерални систем садржи право на сецесију, а Устав СФРЈ из 1974. то и изричито констатује.

„Војна акција федералне армије против Словеније, нарочито против Хрватске” додао је он, „онемогућила је мирно решење спора”. Света столица прешла је преко других одредаба Устава који утврђују услове и поступак сецесије, затворила је очи пред легитимним правима чак и обавезама државе да предузме све мере против побуњеника, укључујући и војну силу. Представник Св. столице прикрио је пред јавношћу учешће Римокатоличке цркве у побуну и наоружавању сецесиониста. Свети архијерејски синод Српске православне цркве изразио је протест поводом признања Хрватске и Словеније и оптужио је Ватикан за изазивање грађанског рата.” (Аврамов; цит. дело; стр 83)

Тезу о главном кривцу за изазивање рата на простору бивше Југославије потврђује и амерички државни секретар Лоренс Иглбергер. Он је 1993. године изразио уверење да је једнострано и некоординирано проглашавање независности довело до грађанског рата. Потпуно је јасно да Хрватска без учешћа, подршке и форсирања Ватикана никада не би постала „чиста” и независна.

Треба имати у виду, такође, да Иглбергер у читавом овом говору покушава да оправда америчку спољну политику, па тако и политику која је вођена према Југославији, али ово његово признање је у сваком случају значајно. Ми преносимо изводе из текста Иглбергеровог говора који се односи на Југославију. Он је у Вашингтону, 7. јануара 1993, у спољнополитичком одбору рекао следеће:

„За многе, Југославија је још један пример мањкаве владине политике и њене недоследности америчким идеалима. Ја лично не верујем да је насиље?било могуће спречити под било каквим околностима. *Међутим, уверен сам да је једнострано и некоординирано проглашавање независности, чему смо се безуспешно супротстављали, неминовно довело до грађанског рата.* (подвукла Е.Б.Т) Онда, као и данас, једина алтернатива за бескрајно крвопролиће била је у договору о међусобном раздруживању и да се у међувремену загарантује поштовање плурализма и права мањина у тим границама.” (Славољуб Б. Шушић и Златоје Терзић; „Од Бриона до Дејтона; хронологија кризе на простору Југославије 1990-1995”; Београд; Војноиздавачки завод 2003; стр. 369)

И Фурнемо тумачи последице признања Хрватске и Словеније.

„Да би се избегла свака двосмисленост што се тиче њене позиције, Света столица објављује, 20. децембра 1991, коминике који се тиче признавања Хрватске и Словеније. Ту се напомиње да се Света столица одлучила да напусти федерално или конфедерално решење и да се ангажује на путу признавања, не само Хрватске и Словеније, већ и свих република које би желеле да искористе то право, само због погоршавања ситуације на терену. Исто тако се наглашава да је то признање условно, а услови су објављени у саопштењу о признању 13. јануара 1992. Условно, значи о признању се требало договарати.

Од тада, од самог признања, Рим без предаху ради на хитности доношења међународног консензуса о прикладности ових признавања. Чак и Немачка која је гурала своје партнере из „дванаесторице“ је понекад заобилазила папине наговоре. У септембру кад су Ф. Митеран и Хелмут Кол (који су иначе заступали дијаметрално супротне ставове – један је заступао подршку федерацији, други одвајање), настојали да нађу компромис, Кол је морао кочити жустрину Свете столице. „Поводом једне посете Бону, Ф. Митеран и Хелмут Кол потписују заједничку декларацију у којој сваки од њих чини корак један према другоме“, говоре Daniel Vernet и Jean-Marc Goinin, аутори књиге која анализира круцијални период, ако се тако може рећи, другу половину 1991. године.

„Први пут шеф француске државе разматра признање сецесионистичких република; заузврат канцелар прихвата да уради то признање под прецизним условима. Он убеђује свог париског посетиоца да „Немачка неће бити сама“; „Ви заиста остајете на вашем мишљењу, честита му Франсоа Митеран, али ви сте заиста сами.“ „Да, али ја сам канцелар, то је сва разлика!“ Кол одолева заиста; чак и папи који му је послао писмо у исто време.

Геншер прима телефонске позиве државног секретара у Курији у истом правцу. Канцелар позива посланика у Бону: „Реците Његовој светости да је то НЕ“. Упркос тренутном преокрету, Јован Павле II не губи наду и каже у писму кардиналу Кухарићу, датираном 10. октобра 1991, да „папска Столица се користи да би изродила међународни консензус у корист признавања Словеније и Хрватске и других република које ће то тражити.“ Актер међународних односа, Света столица постаје, дакле, један од вођа, бацајући се у кампању за признавање које јој изгледа спасилачко.

Пре анализе ових поступака намећу се две ствари. Кад се ради о договореном (концентрисаном) признању, какво је било то договарање кад се Немачка изјаснила 13. јануара 1992, Европска заједница 15. јануара 1992, а САД 7. априла 1992? Не говори ли нешто сам несклад између датума?

„Сећам се састанка између г. Геншера, мог данског хомолога и мене“, сећа се Marc Eyskens, белгијски министар спољних послова од 1988. до 1992. „Рекли су: ако се признају, те земље се могу позвати на повелу УН будући да унутрашњи конфликт постаје међународни конфликт. Тако се могу послати мировне снаге УН. То је одговарало веома (енергичној) одлучној позицији Немачке. То је била позиција за коју сам имао извесно разумевање због могућих последица. С друге стране биле су Француска и Холандија. Али Геншера се никада није могло приволети на унилатералне позиције: сви

смо били сложни у децембру 1991. Знали смо да ће он предњачити 23. децембра, то није уопште био готов чин. Што се тиче Ватикана, он је отишао напред из разлога који се подразумевао. Био је то став помало рекламни, који није имао никаквог утицаја на нас, ни пре, ни после.”

Коцке су биле бачене. У ствари, србофилија Француске је била жртвована на олтару...социјалне Европе! „Постојала је веза између Мастрихта и Југославије”, открива Marc Eyskens. „У Мастрихту смо, у децембру 1991, били конфронтирани у вези социјалног сектора. Одржао се тајни састанак Кол – Митеран – Мејџор где је Кол рекао својим саговорницима: „Дозволите ми да признам Хрватску, а ја се нећу мешати у социјални сектор...” (Furnemont; цит. дело; стр. 84-87)

„Веома се бојим да брзо или селективно признавање може продужити актуелни конфликт и учинити ситуацију експлозивном, посебно у Босни и Херцеговини и Македонији,” написао је Хавијер Перез де Куелар, 10. децембра 1991, Хансу ван дер Бруку, холандском министру спољних послова, тог момента председнику Савета министара Европске заједнице. Четири дана касније, обавестио је Ханс-Дитрих Геншера лично и подсетио га на „озбиљну бригу председника Босне и Херцеговине и Македоније као и бројних других личности због преурањеног признавања које би могло изазвати ширење актуелног конфликта”. Али ништа није учињено, и након што су се прогнозе ових људи оствариле, Европа и Ватикан су могли навући друго лице своје улоге, ватрогасца пиромана.” (исто; стр. 99)

„Након признања Словеније и Хрватске, западне силе су наставиле, 6. априла 1992. године, са признањем Босне и Херцеговине као независне државе, премда је она била далеко од тога да испуњава традиционално главне критеријуме за признање: постојање централне владе прихваћене од становништва и контрола над целом територијом. Могло се сматрати да ће Босна и Херцеговина од самог свог постанка бити „држава у распадању”. То што је признато није била држава већ пројекат, или пука илузија.

Прихватајући *fait accompli* сецесије других република, владе Србије и Црне Горе написале су нови устав Савезне Републике Југославије, усвојен на пленарној седници Савезне скупштине 27. априла 1992. године, који је заменио ранији устав СФРЈ. Нови Устав је ставио акценат на равноправност свих грађана, без обзира на веру и национално порекло, обезбеђујући истовремено широка културна права за изванредан број националних мањина (школовање на матерњем језику, итд). Критеријуми ЕУ и Бадинтерове комисије о људским правима у целости су задовољени – али ни то није помагало.

Док је у другим случајевима (на пример, Русија након распада Совјетског Савеза), центар умањене федералне или уједињене државе признат као њен правни наследник, Запад је одбио да тај статус обезбеди трећој Југославији. Она је, очито, наследила само „распадање” које је најавила Бадинтерова комисија. Бадинтерова комисија је имала значајан утицај на статус Србије и смањене Југославије. Један британски правни експерт приметио је: „Став да је СФРЈ захватио процес комадања имао је без сумње утицаја с обзиром на решеност УН да СРЈ не може аутоматски да заузме место бивше Југославије у УН.”

Бадинтерова комисија била је прва инстанца тенденције (која се продужила у одиозној форми Међународног суда за ратне злочине у бившој Југославији) да се дипломатија замени проскриптивним правним мерама које се намећу одозго у име „међународне заједнице”. У пракси, ова „заједница”, која тврди да представља беспристрасну правду, имала је слуха само за своје фаворите, игноришући друге, без и једног јединог поштеног саслушања и без беспристрасног арбитража које је могло да допринесе разумном поравнању. У „европским” круговима тих година, Југославија је могла да буде само „бивша Југославија”: употреба речи Југославија без атрибута „бивша” била је табуисана у пристојном друштву.” (Цонстон; цит. дело; стр. 53-54)

„Сецесија Словеније и Хрватске пореметила је равнотежу југословенске федерације, увећавајући релативну тежину Србије. Ово се није допадало муслиманским и хрватским лидерима у Босни и Херцеговини, као ни влади Македоније. Муслимански и македонски лидери, међутим, оклевали су да се баце у крвав и неизван грађански рат проглашењем независности. На овој тачки, опрезним и конструктивним преговарањем, могао је да се избегне рат и да се спасе федерација као и да се избегне претерано велика доминација Србије. Међутим, уместо „арбитража”, за које се наводно била определила, Бадинтерова комисија Европске уније гурнула је Босну и Херцеговину према напуштању федерације – и рату – тиме што је заказала референдум за независност.

„Међународна заједница” се оглушила о чињеницу да је такав референдум супротан Уставу саме Босне и Херцеговине, према којем би таква одлука могла да се донесе уз сагласност три „конститутивна народа”: муслимана, Хрвата и Срба. Људи на Западу никад нису схватили значај „конститутивних народа” у Југославији. Срби у Босни и Херцеговини жестоко су се противили сецесији од Југославије. Они су сматрали да су без њихове сагласности као „конститутивног народа” сецесија и референдум нелегални. Уместо да поклати пажњу аргументима обеју страна, западна средства информисања и владе подстицали су муслиманске сецесионисте, који су на основу тога сматрали да је Запад морално обавезан да их извуче из каљуге у коју их је гурнуо.” (исто; стр. 55-56)

„Никад у историји није постојала независна муслиманска Босна и Херцеговина. Проглашење муслимана за званичну нацију новијег је датума. Муслимани су били Срби или Хрвати који су примили туђинску веру. До пописа становништва 1971. године, православни Срби су сачињавали релативну већину у Босни и Херцеговини, а српски сељаци су још увек поседовали највише земље. Туђманови првобитни захтеви имали су ту врлину што су се ограничавали на области насељене претежно Хрватима, за разлику од „Велике Хрватске” из времена нацистичке окупације која је инкорпорирала целу Босну и Херцеговину. Као део „Независне Државе Хрватске” (1941 – 1944); Босна и Херцеговина је била сцена најгрознијих покоља и огорчених битака између четника, партизана и бројних фашистичких армија и милиција. Само је чврста рука титоистичког „братства и јединства” могла да потисне горка сећања, која су сад претила поново да избију на површину (...)

Референдум који је заказала Бадинтерова комисија створио је дубоку конфузију у светском јавном мњењу. На први поглед рекло би се да се народ

Босне и Херцеговине на референдуму „демократски“ одлучио за независност. Тиме што су бојкотовали референдум, вањском свету је изгледало да су се Срби у најбољем случају понели неспортски, одбивши да играју утакмицу, а у најгорем – Срби су се понели као расисти који су одбацили „мултикултурну Босну“. Међутим, Срби су протествовали против процедуре која је била неуставна, премда то није остављало никакав утисак на Западу, упркос томе што је Запад привржен „владавини закона“. Ништа мање није била варљива чињеница да је хрватско „за“ на Западу „интерпретирано“ као глас за независну мултикултурну Босну, а у ствари је то био глас да се Босна и Херцеговина отцепи од Југославије са изгледима да се хрватски делови припоје Хрватској – што је ускоро и учињено.

У марту 1992. године, кад је ситуација у Босни и Херцеговини постала експлозивна, захваљујући референдуму који је спонзорисала ЕУ, лидери Европске заједнице су у последњем минути покушали да некако поправе ствари. Португалски дипломата Хосе Кутиљеро предложио је муслиманима, Србима и Хрватима да компромисно прихвате Босну и Херцеговину као независну државу, оганизовану по моделу швајцарских „кантона“. „Лисабонски споразум“ био је далеко од тога да буде савршен. Није било јасно како повући границе на начин који има смисла, како са гледишта етничког састава тако и административне проводљивости. У сваком случају, лисабонски компромис би учинио Босну и Херцеговину више унитарном него што је постала након мировног споразума у Дејтону после четири године рата.

Предлог о кантонизацији потписали су, 18. марта 1992, Изетбеговић, Караџић и Бобан, у име муслиманске, српске и хрватске заједнице. Био је прихваћен од све три стране као компромис да се избегне грађански рат. Срби и Хрвати су прихватили признање независности Босне и Херцеговине у постојећим границама (које они нису хтели) у замену за „кантонизацију“ (коју муслиманска страна није хтела). Компромис није задовољио Изетбеговића, јер (по речима америчког амбасадора у Југославији Ворена Цимермана) она не би обезбедила њему и његовој муслиманској странци доминантну улогу у републици.

Амбасадор Цимерман је похитао у Сарајево да са Изетбеговићем размени мисли о Лисабонском споразуму. „Он рече да му се не допада, а ја узвратих, ако му се не допада, зашто онда потписати?“, присећа се амбасадор касније. Очигледно једва дочекавши подстицај да не попусти, Изетбеговић је заузео супротан став и повукао своју подршку споразуму.

Може се шпекулисати о намери и ефекту опаске америчког амбасадора. Истина је, међутим, да је исти амерички амбасадор који је забранио Југословенској народној армији да чува јединствену Југославију нашао за сходно да охрабри Изетбеговићеву странку да се бори за јединствену Босну и Херцеговину. Морално и практично, то је контрадикторно. Практично, уопште није имало смисла: Југословенска народна армија, ако јој се не би супротставио НАТО, могла је да чува и одржи Југославију уједно, обавезујући стране у спору да нађу мирно поравнање. Изетбеговићеве муслиманске снаге, насупрот томе, сасвим извесно нису биле у стању да одрже Босну и Херцеговину уједно без знатне војне помоћи са стране.” (исто; стр. 56-59)

„Импресије са путовања Catherine Lutard пружају сасвим другачију слику Хрватске од оне коју шаљу проповеди Свете столице. „Свака нехрватска особа и нерегистрована у попису 1947. (чак и ако она живи у Хрватској већ 40 или 50 година) не може добити националност.

Напротив, Хрвати који живе изван Хрватске (у ех-републикама Југославије или у иностранству), чак и ако нису рођени или нису никада живели у Хрватској, добијају овај документ без проблема. Без овог документа губи се слобода путовања будући да се не може добити пасош, и постаје се једна врста апатрида непризнатог на међународном плану. Губи се исто тако посао, социјално и здравствено осигурање, пензија, бесплатна школа, право на куповину или продају стана... У школи се захтева да деца одреде своју националност, а часови католичке вере су обавезни. Случајеви преласка на католичку веру су све чешћи (посебно код православаца). Циркуларно писмо од 3. новембра 1992. године министра за просвету наводи да наставници морају бити „прави Хрвати”.

Catherine Samary, професор на универзитету Париз IX-Dauphine и истраживач у IMSECO, говори слично: „Срби у Хрватској? Хоћете рећи оно што је од њих остало!”, узвикнуо је Хрват Иван Звонимир Чичак, члан Хелсиншког одбора за људска права, затваран због хрватског национализма под Титовим режимом и један од оснивача 1990. Сељачке хрватске партије (коју је потом напустио). Овај „лоши Хрват” нам каже како се реализује програмирано етничко чишћење у Хрватској: дизањем у зрак кућа, отказима с посла, одузимањем станова Србима, не признавајући им националност (што доводи до лишавања већине права), малтретирајући их и стварајући путем медија ситуацију прогонитељске психозе.”(Futremont; цит. дело; стр. 91-92)

13. Како је Хрватска увозила оружје кршећи Резолуцију СБ

Борислав Микелић наводи начине на које се Хрватска наоружавала флагрантно кршећи Резолуцију Савета безбедности.

„И поред свих упозорења генералног секретара Савјета безбједности УН, из појединих земаља и даље је настављено са илегалним испорукама оружја и војне опреме у Хрватску. Поред тога, у Хрватску су упућивани војни савјетници и инструктори, да се организују диверзантско-терористичке групе које су убациване на простор бивше Југославије, а настављена је пракса учешћа страних држављана у хрватским оружаним саставима.

Указујући на сву озбиљност те ситуације и тешких посљедица по рјешавање југославенске кризе, морам истаћи да је југославенска Влада упутила тада захтјев Савјету безбједности да без одлагања онемогући даљње кршење Одлуке о забрани увоза наоружања и војне опреме у Хрватску.

Наиме, поједине земље, посебно Мађарска, Немачка, Аустрија, Швајцарска и друге, непосредно или посредно омогућују снабдјевање Хрватске наоружањем и војном опремом најразличитијих врста. Износим један дио релевантних података о илегалном увозу наоружања и опреме у Хрватску 1991. године (...)

Познатом акцијом генерала Мартина Шпегелја, те Фране Грегорића у јесен 1990. године у Хрватску је увезено 100.000 „калашњикова” поријеклом из СССР-а. Та активност са увозом наоружања и војне опреме у више наврата

вршена је авионима пољопривредне авијације Хрватске и Мађарске. Тако су у периоду од 25. до 27. септембра, као и од 6. до 8. октобра 1991. године успостављени ваздушни мостови између Берменда, Биља и Осијека, куда је авионима АН-2 и једрилицама транспортовано стрелачко наоружање и муниција за оружане формације Хрватске.

Са конвојима хуманитарне помоћи у Хрватску је 18. на 19. октобар 1991. године из Мађарске увезена већа количина оружја и муниције правцем Удвор-Кнежево. Поред напријед наведеног, мађарски држављанин Карол Гала, власник предузећа „Универзум СД” у Будимпешти, из Пољске је преко Мађарске у Хрватску, 16. новембра 1991. године, увезао два шлепера наоружања и војне опреме: 2.000 „базука” РПГ7, 2.500 мина за „базуке”, 2.000 „калашњикова”, 2.000 ручних бомби и 600.000 метака 7,62 мм.

Даље, на цивилном аеродрому у Будимпешти, 7. децембра 1991. године, ухапшено је седам лица која су из авиона Боинг Н-75, власништво фирме са Флориде – САД, преузимали оружје које је доведено из Чилеа за потребе оружаних снага Хрватске (амерички пројектил Low, експлозивна средства, муницију и Ар sig 542-1, произведено у фирми Fame – Чиле) (...)

Настављајући веома добру сарадњу са Хрватском, из СР Немачке је у Хрватску 4. октобра 1991. године стигао транспорт са противоклопним оружјима и 40.000 комплета униформи. Већ тада је поуздано утврђено да поједине хрватске паравојне формације носе немачке униформе и да су биле снабђевене прехрамбеним артиклима који потичу из немачких војних извора.

У истом мјесецу 1991. године, у Задар су стигле четири покретне радионице, 6 хаубица 155 мм, више минобацача 120 мм, 70 противавионских ракета „Стингер” и значајне количине панцир кошуља, а 5. децембра 1991. године испоручене су четири хаубице 203 мм. Даље, у Карловац су, 9. новембра 1991. године, стигла два шлепера противавионских ракета „Стингер” и значајне количине панцир кошуља, а 10. децембра 1991. године преко Италије у Задар је стигло још два шлепера разног наоружања. Затим је у Ријеку, 19. децембра 1991. године, искрцано 60 тенкова који су допремљени из СР Немачке. Поред тога, оружаним снагама Хрватске из Немачке су, 8. на 9. јануар 1992. године испоручена три авиона „Миг”, од којих је један био потпуно нов, док су друга два била кориштена.

Затим су средином јануара 1992. године, шлеперима допремљени дијелови авиона „Торнадо”, а када су састављени, нашли су се на аеродрому Плесо. За потребе војске Хрватске, средином јануара 1992. године, допремљено је наоружање и војна опрема у вредности од 100.000 ДМ: снајпери са носачем за ноћно нишањење, двогледи за ноћно осматрање по цијени од 700 ДМ, ИЦ двогледи по цијени од 2.500 до 3.000 ДМ, оптичке справе за дневно гађање, радио-станице за уградњу у моторна возила, ручне УКТ станице и већа количина разних калибара муниције. У истом периоду у Ријеку је стигао контејнер од 17,5 тона наоружања и војне опреме, од којих су три тоне отпремљене за 113. бригаду хрватске војске у Шибеник.

Из Ростока је у Хрватску, 3. фебруара 1992. године, стигао конвој од 32 камиона са наоружањем и муницијом. У марту 1992. године Министарство одбране Хрватске је преко немачке фирме „Вебе” набавило 90 камиона (војних) из вишкова француског контингента у Немачкој. Затим је марта 1992. године

немачка фирма „Rita-Drahler” у сарадњи са фирмом из Бугарске „Соел” путем „Реекспорта” набавила тенкове Т-80, Par sam-7, авионе „Миг” 29 и 31 и „Сухој”-24 и 27, радарске системе за контролу лета, снајпере и муницију разних калибра. У копарску луку је, 10. и 13. априла 1992. године, искрцано 60 тенкова који су одвезени у складиште Кукуљаново (12 км од Ријеке), а у току марта 1992. године у ријечку луку је стигло 27 противавионских ракета САМ – 7 (...)

За потребе хрватских оружаних снага у Аустрији је, 27. септембра 1991. године (када је Стјепан Месић већ постао предсједник Предсједништва СФРЈ) уговорена велика количина противавионских ракета „Стингер” и „Милан” у вредности од 60 милиона УСД. Испорука је извршена преко Аустрије, а плаћање је обављено преко банке у Лихтенштајну. Министарство одбране Хрватске је почетком октобра 1991. године уплатило 61 милион УСД на рачун аустријске банке „Die erste osterreichische spar case-bank” за набавку тенкова Т-72, који су испоручени крајем октобра 1991. године. Затим је, крајем октобра 1991. године, Министарство одбране, преко једне фирме са сједиштем у Бечу, купило 3.500 аутоматских пушака и 30.000 ручних бомби. Приватна фирма из Беча, чији је власник Карл Селец, октобра 1991. године, преко једне државне пољске фирме, купила је 20 хеликоптера (средњих) и 20 авиона типа АН-2 за потребе хрватске војске.

Током новембра 1991. године Хрватска је у Аустрији набавила одређени број пољопривредних авиона ПТ-6, тзв. турбо трактори, који су уз незнатну модификацију били предвиђени за избацивање бомби. Ови авиони носе терет до 2.500 кг и полећу са травнате полетно-слетне стазе (...)

Хрватска је у току 1991. године, преко двије швајцарске фирме из Хонг Конга, набавила 120 комада тенкова типа Т-72 у вриједности од 90 милиона УСД. Тенкови су иначе били поријеклом из бившег СССР-а. У истом периоду из Базела је у Хрватску допремљено неколико шлепера оружја (РБ, МБ и „Стингер”), а ово оружје је набављено у Немачкој и Швајцарској. Такођер је овом приликом важно истаћи да је у мјесту Wintrathurn, недалеко од Цириха, 13. априла 1992. године, швајцарска полиција открила и заплијенила муницију из складишта хрватске усташке емиграције, намјењену за дотур у Хрватску.” („Велика Србија”; Београд; број 2354; стр. 36-37 Борислав Микелић)

14. Ватиканска банка финансира куповину оружја за Хрвате

Аутор текста указује да је уз помоћ Ватикана отворен „канал” за снабдевање Хрвата оружјем.

„На састанку челника организација и удружења хрватских исељеника у Торонту, у другој половини 1991. године, познати Антун Кикаш је констатовао да више нема потребе да се оружје за Хрватску илегално пребацује, јер је „отворен редовни канал” за снабдијевање оружјем преко Италије захваљујући у првом реду Ватикану, те да ће на тај начин бити „сачуване” од непотребног експонирања Аустрија, СР Немачка и Мађарска. Међутим, италијанска полиција је 14. на 15. новембар 1991. године открила шверц оружја и радиоактивног материјала за потребе Хрватске. Део новца за ову трансакцију од 6 милиона долара био је уплаћен преко УБС банке у Лугану привреднику М. Gulieronea, а због овог је у Италији било ухапшено пет особа.

Затим је Ватиканска банка преко фондације Института за ширење религије упутила 6,000.000 УСД (преко банака у Швајцарској, Луксембургу и Холандији) за куповину оружја у Бејруту за потребе Хрватске. У новембру 1991. године бродовима „Кумровец” и „Козара” (власништво дунавског лојда из Сиска) довезене су значајне количине оружја и муниције из Бугарске и Румуније за потребе Хрватске.

Затим је из Париза, 2. децембра 1991. године, упућена већа количина оружја у Хрватску за фирму „Про” из Загреба. Оружје је испоручено из четири шлепера грчке регистрације. У другој половини 1991. године и првој половини 1992. године један од главних центара за илегално снабдевање оружјем и војном опремом за потребе Хрватске био је Праг, а на том послу је било ангажовано неколико чешкословачких предузећа. Преко тих фирми уговорено је и испоручено 50.000 аутоматских пушака АК-47 и 20.000 М-16 са 70 милиона метака, 100 РПГ-7 са 500 ракета, 1.000 ПТР Комар, те 100 УБР.

Крајем 1991. године, Пољска је Хрватској продала 12 хеликоптера МИ-2 на којима је у Аустрији монтирано наоружање. Такођер је уз сагласност званичних органа Пољске, концем 1991. године, извршена испорука Хрватској 250 противавионских ракета са 25 лансера. Уз претходно изнесене, само дјелимичне податке, потребно је изнијети још податак да су у периоду април-јуни 1992. године хрватско-муслиманске снаге заробљавањем, отимањем или евентуалним присиљеним споразумом од бивше ЈНА узеле: 231 тенк, 300 топова разних калибара, 27 УБР „КОЛ”, 60 ВБР „Огањ”, око 5.000 минобацача већег калибра, 100.000 аутоматских пушака, 100.000 пушака М-48, 5.000 снајперских пушака, 15.000 митраљеза и пушкомитраљеза, као и веће количине артиљеријске и пјешадијске муниције.

Кад се сагледају ови, само дјеломични подаци о наоружању до кога је Хрватска у рекордном року дошла уз помоћ безмало свих земаља у нашем окружењу, отворено се поставља питање – што су то требали да чине Срби из Крајине.

Изгледа по неким новопеченим демократама у нашој матичној држави, као и међународној заједници, Срби из Крајине су требали да имају само осушене мотке, лопате и рогуље и евентуално гумене метке.

Финале те прљаве активности хрватског војног и државног руководства било је почетком фебруара 1992. године. Тада су они у рејону села Кинково код Славонског Брода инсталирали рампе за лансирање ракета земља-земља типа Р-300, које су купљене и испоручене од фирме „Омнипол” из ЧСФР.” (исто; стр. 37-38)

15. Опус Деи наоружавао Хрвате

И Хачинсон износи тврдње да је Ватикан преко Опуса Деи наоружавао Хрвате.

„Хрватска влада је успоставила контакте с тржницом оружја у Варшави и професионалним трговцима оружјем на Западу, укључујући Silvana Vitoria.” (Хачинсон; исто; стр. 383)

„Београд је био увјерен да је „упоран и паметан рад” Свете столице, вођен од Опус Деи, и новоименованог нунција у Загребу надбискупа Giulija Einaudija, омогућио Загребу да опреми новоформирану националну војску

импресивним арсеналом модерног оружја. Заиста, српски извори су тврдили да је отац Станислав Црница, иначе регионални викар Опус Деи у Загребу, кључна особа с могућношћу директног контакта с канцеларијом председника Фрање Туђмана.

Надбискуп Einaudi је преузео своје мјесто шест тједана након што је Ватикан, 13. сижечња 1992, постао прва страна „сила” која је признала неовисност Хрватске. Прије тога је био нунције у Чилеу, гдје је био под утјецајем бившег викара Опус Деи, Adolfa Rodriguez Vidala, који је унапријеђен за бискупа од Los Angeles di Chilea. За вријеме Einaudijeve нунцијатуре број бискупа, чланова Опус Деи, у Чилеу се попео на четири.

Einaudi није био само пријатељ Прелатуре, сретао се у четири ока с регионалним викаром Црницом по свим важним питањима.” (исто; стр. 410-411)

„Докази сугерирају да је мрежа Опус Деи, у супротности с ембаргом на оружје УН наметнутим 1991, одиграла кључну улогу у помоћи Хрватској како би створила добро наоружан, ефикасан ратни stroj, прво побољшањем имица Хрватске на Западу тако да је избјегла међународне санкције, а затим олакшањем њених контаката с Клинтоновом администрацијом. Напори да се наоружа Хрватска су чак почели прије признања Туђманове Републике од Ватикана.

Када су се снаге федералне југославенске војске повукле из околице Загреба 1992, оставиле су иза себе два стара МИГ-а и неколико онеспособљених тенкова. До рујна 1993. Хрвати су купили 28 зракоплова МИГ 21 од вишка у Чешкој. Зракоплови су пребачени у Хрватску растављени, на камионима кроз Мађарску. Загреб је такођер био успјешан у осигуравању дијела америчке стране помоћи. Уред Опус Деи у Вашингтону, који се од папинске нунцијатуре на Масачусетс авенији проширио на Бијелу кућу, ФБИ и Пентагон, дао је Хрватима праве контакте тако да су точно знали што требају тражити и како формулирати своје захтјеве.

Србе су погодиле међународне санкције, а Хрвати, извршитељи великих пљачки у западној Босни, успјешно су их избјегли.

Alvaro del Portillo је провео неколико тједана тијеком љета 1993. у сједишту Прелатуре у Питсбургу, што је био потез који је збунио проматраче. Њен директор, нумерариј John Freeh био је брат Louisa J. Freeha, који је од 1993. Клинтонов директор ФБИ.

Службено, Portillo је био у Питсбургу како би се обратио проминентним локалним католицима. Непримјећено је да је Питсбургу сједиште Хрватске братске заједнице Америке, осигуравајућег завода с капиталом од сто педесет милијуна долара и у исто вријеме највећа хрватска емигрантска организација у свијету.

Председник Заједнице Бернард М. Лукетић толико је цијењен у Риму и Вашингтону да је био члан службене Бијеле куће која је поздравила Ивана Павла II приликом његове посјете Сједињеним Државама 1995.

Операцијама Опус Деи у Питсбургу је осамдесетих година асистирао енергичан млади свећеник, отац Ron Gilis, који је био регрутиран док је студирао право у Бостону. Gilis је упознао оснивача у Риму и био свједок некима од његових чувених изљева бијеса. Једном приликом Ескрива де Балагер је бацао столице по уреду вичући како му је потребно више „светаца” – то

јест, нових позива. Gilis је испричао пријатељима да никада није замишљао да ће бити свећеник, али га је отац увјерио да је његова вокација велика као кућа. Gilis је признао да је Опус Деи покушавао регрутирати чланове унутар Пентагона, а да је он особно држао предавања с темама из „војне етике”. Ускоро после тога је напустио Питсбург, а 1992, када је криза на Балкану достигла свој врхунац, вратио се у Вашингтон.

У љето 1993. планови да се наоружа Хрватска, успркос ембаргу УН, били су ургентни. Према Међународном истраживачком институту за мир у Стокхолму, који прати трансфере оружја у регију, Хрватска је створила своју властиту војну индустрију и поправила опрему коју је за собом оставила југословенска војска. Остало оружје је купљено од Украјине, међу њима 200 Т-55 борбених тенкова, 400 оклопних транспортера, 150 тешких артиљеријских оруђа, 35 вишецељевних ракетних бацача и 45 јуришних хеликоптера. Али Хрватима је недостајало базично ратно борбено познавање командирања.

У сијечњу 1994. Хрватска братска заједница је била кључна у оснивању националног удружења хрватских Американаца као регистриване лобистичке организације у Вашингтону. Лукетић је имао контакте у Бијелој кући на највишем нивоу, од Била Клинтона, Ала Гора и Антонија Лејка, савјетника за националну сигурност.

Лејк, који себе описује као „прагматичног либерала”, радио је у двије администрације прије ове, у Никсоновој и Картеровој. Бивши је професор политичких наука на Holyok College у Масачусетсу, а докторат је стекао у Принстону, гдје је могао срести Опус Деи оца Johna McClosкуја III, помоћног капелана који је напустио Принстон 1990, после буре коју је изазвао савјетујући студенте да не посјећују предавања која им се учине доктринарно опасима.

Два мјесеца после формирања хрватског лобија, министар обране Гојко Шушак је тражио помоћ Вашингтона у обуци хрватског генералштаба „у војно-цивилним релацијама, програмирању и финансијама”. Шушак је екстремни хрватски националиста, поријеклом из регије Мостара, и побјегао је из Југославије 1967. са два брата у Отаву, гдје је радио као продавац „Кентаки печених пилића”. Касније је купио мали угоститељски објект за пице, зашло у њему Либанонце, а сам се свим силама бацио на организовање канадских Хрвата у Хрватску братску заједницу Америке. Тијеком 1991. „брат” Шушак је постао предсједник Одбора повјереника огранка у Отави и те године се вратио у Загреб како би помогао хрватским војним напорима. Шушак је посебно тражио од Клинтонове администрације дозволу да ангажира групу умировљених часника америчке војске који раде у уредима Александрија, Вирџинија, под именом Војни професионални ресурси (МПРИ).” (исто; стр. 412-414)

16. Папа обезбедио хрватским официрима обуку МПРИ и најсавременију компјутерску технологију

Хачинсон истиче чињеницу да је америчка администрација, одмах после папине посете Загребу почела да наоружава Хрвате. „Једини проблем је био ембарго УН из 1991. наметнут цијелој Југославији. Али овај је проблем не-

стао када је Иван Павао II посјетио Загреб у рујну 1994, због прославе девет стољећа Свете столице у Загребу. Туђман је био у екстази. На тисковној конференцији је изјавио да је прва посјета папе Балкану од 1117. означила подршку Ватикана за тежњу Хрватске да поврати територије које су држали Срби, „ратом ако је потребно”.

„Свети отац долази као апостол мира, проповједник сурадње и пријатељства међу народима”, рекао је. „Његов долазак ... означава моралну подршку од врховног међународног моралног ауторитета за захтјеве Хрватске, која има право успоставити свој правни сустав на цијелом својем територију”. Како би што увјерљивије показао „вјечну захвалност” Хрватске за заштиту Свете столице, два прокријумчарена МИГ 21 ловца су пратила папин зракоплов у хрватски зрачни простор, а када је слетио на хрватско тло, црквена су звона звонила у цијелој земљи (...)

Неколико дана после папине посјете МПРИ је добио зелено свјетло од Стејт департмента да потпише уговор о конзалтингу с хрватским Министарством обране. Клинтон је после конзултација са својим савјетником за националну сигурност потврдио одлуку. МПРИ није организација пропалица. Она запошљава 140 људи и пријављује годишњи приход већи од седам и пол милијуна долара. Међу онима који су одрадили хрватски уговор, неодређено означеним као Програм помоћи демократске транзиције, били су бивши шеф штаба америчке војске генерал Carl Vuono, бивши командант америчких снага у Европи, генерал Crosby 'Butch' Saint и бивши шеф војне обавјештајне службе, генерал Ed Soyster”.

„Мисија је била да се промијени источни тип војске коју су имали (...) у војску западног типа базирану на демократским принципима”, рекао је Soyster. Помоћ МПРИ „нема никакве везе с оним што се догађа на бојном пољу”, додао је. Другим ријечима, МПРИ је помогао Хрватској да обучи професионални часнички кадар. Хрватским програмом на терену је руководио умировљени генерал Richard V. Griffiths. Његову групу од петнаест људи су чинили бивши пуковници Пентагона. Хрватима је дано одобрење од Стејт департмента да посјећују специјалне течајеве у америчким базама и школама.

Посебним аранжманом је умировљени генерал John Sewall, бивши замјеник директора за стратешко планирање Врховног штаба, био на челу напора Стејт департмента да се побољша координација између босанске и хрватске владе и хрватске полиције у Босни – другим ријечима, да се ове три војске боре ефикасније. Sewall је преузео посао специјалног савјетника босанске и хрватске војске од генерала Johna Rogersa Galvina, бившег врховног команданта заједничких снага у Европи.

Иако су Американци то негирали, француски и енглески обавјештајни извори су тврдили да су Хрвати добили најсавременију америчку рачунарску технологију и саставе за контролу ватре како би остварили супериорност на бојном пољу. Ова опрема није дана на кориштење Босанцима. Изгледа да је до тога тренутка Лејк савјетовао Клинтону да у тишини пристаје на Туђманов приједлог, изречен у прољеће 1994, да се дозволи Иранцима како би кроз Хрватску доставили оружје у Босну.

Од тог тренутка се сматра да је ово окретање главе од иранских транспорта оружја Босни значило америчку дозволу Техерану да прошири свој

утјецај и на Балкан. Али докази говоре другачије. Иранци су већ имали своје упориште. Транспортирали су своје оружје преко хрватских лука у Сплиту и Риједи од 1993, а Хрвати су рутински наплаћивали „пролазну таксу” прије него што би дозволили конвојима од 30 до 50 камиона да из лука крену ка својим одредиштима у Босни.” (исто; 414-416)

Чињеницу да је америчка администрација, одмах после папине посете Загребу, почела обилно да помаже Хрватима обезбеђујући им оружје и војну подршку, потврђује и Дејвид Гајет.

„Током 90-их, распад бивше Југославије наставио се неометано. У Хрватској, која је некад била упориште нацистичког режима Анте Павелића и усташа (а и данас остаје погодно место за развијање тих истих фашистичких тенденција) Ујка Сем је радио оно у чему је најбољи – у тајности обезбеђивао оружје и војну подршку упркос ембаргу УН на оружје из 1991. Ова „помоћ” дошла је непосредно после посете папе Јована Павла II Загребу, 1994. године.

Организација Професионални војни ресурси, која се налази у Вирџинији (скраћено МПРИ) је од Клинтонове администрације добила ауторизацију да хрватску вештину ратовања унапреди од источне у западну војну доктрину. МПРИ није некаква безазлена организација. Она запошљава бројне пензионисане више официре из Пентагона.” (Гајет; цит. дело; стр. 45)

„(...) Британска и француска влада су биле незадовољне због очигледног кршења ембарга УН. Њихови мировни контингенти су пријавили да су видјели босанске Хрвате и муслимане обучене у америчке војне одоре и наоружане пушкама М-16. Функционари УН су били увјерени да су Американци користили НАТО зрачне патроле над Босном како би заштитили приватне испоручитеље кријумчареног оружја које је избацивано на зрачну луку у Тузли. Они тврде да су испоруке биле ноћу, по принципу избацивања терета из зракоплова ниског лета, а та техника је развијена када је Butch Saint био командант америчке војске у Еуропи, а Seawall замјеник шефа за планирање војске.

Успркос оптужби да Сједињене Државе крше ембарго, није било истраге ФБИ, ако су Енглези и Французи доказе о кршењу ембарга доставили начелнику врховног штаба Johnu Shaliskashviliју и Ричарду Холбруку, помоћнику државног тајника за европске послове. Можда би требало напоменути да су ФБИ директор Luis Freeh, којег је на ову дужност именовао Клинтон у септембру 1993. и његова жена Merilyn, били означени као супернумерарији, а да њихово двоје најстарије дјеце похађа Heights, школу Опус Деи у Вашингтону (...)

Туђман је наведен да слиједи водство Ватикана. Његови савјетници су предложили отварање мировних преговора са Србима у Крајини, чија је судбина била пропагандна, што је било довољно за примјену доктрине праведног рата.

У међувремену, командант хрватских оружаних снага, генерал Јанко Бобетко и његови амерички савезници вршили су завршне припреме за операцију „Олуја” (...) (исто, стр. 418)

Његова уређена, американизирана војска је извела муњевит напад на Крајину. Тијеком 48 сати главни град Крајине, Книн, пао је, а опсада Бихаћа дигнута (...)

НАТО: у два тједна 3.500 бомбардерских напада (двје трећине изведено америчким зракопловима) је уништило преко сто стратешких циљева на српском територију. Срби нису били у стању узвратити. У року од неколико дана изгубили су више од 3.000 квадратних километара територије, а путове су закрчиле колоне са 60.000 нових избјеглица. Бобеткове трупе су стигле на домет топова од Бања Луке када су објавиле унилатерални прекид ватре. Београд се није ни помакнуо.

Подударање хрватског blitzkriega и НАТО бомбардирања натјерало је Србе да признају пораз. Ватиканске новине „L'Osservatore Romano” представиле су НАТО зрачне нападе као упозорење психопатама с Пала, с намјером да „поврате наду мученичком народу” Босне. Бомбардирања нису била чин рата, писале су ватиканске новине, већ демонстрација „одлучности да се заштите права народа, несретних босанаца, Хрвата, Срба и муслимана и свих других етничких група увучених у лудило дуготрајног и суровог рата”.

Кардинал Кухарић је прогласио операцију „Олуја” „легитимном акцијом Хрватске ради ослобађања властитог територија”. Када је истакнуо да је окупација Крајине од побуњеника била нелегална, да је Книн одбио Туђманову понуду да преговара, остављајући војну акцију као посљедњи нужни излаз, и да је међународна заједница била немоћна у заштити жртава српске агресије, изрекао је четири предувјета за примјену доктрине праведног рата.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 416-418)

17. Улога МПРИ у грађанском рату у Хрватској

Милан Будимир, дипл. политиколог за међународне односе анализирао је улогу једне од највећих америчких приватних војних компанија из Александрије (Вирџинија) у грађанском рату у Хрватској 1991-1995. Будак истиче да је преломни тренутак био у септембру 1994, када је између министра Шушка и пензионисаног генерала и замјеника предсједника МПРИ Карла Вуона у хрватској амбасади у Вашингтону дошло до потписивања уговора под именом „Демократска транзиција – програм подршке”.

„МПРИ особље долази у Хрватску већ у новембру, гдје започиње са тренинг програмима. Пензионисани генерал Карл Вуоно је водио тренинг програме, а он је и одговоран за развој нове америчке доктрине „Ваздух-земља 2000” која је већ била употребљавана у операцији „Пустињска олуја” у Ираку. Вуоно је одржао серију састанака са хрватским генералима Готовином и Червенком и интензивно је радио на обуци хрватске војске у војном училишту „Петар Зрински” као и у другим гарнизонима.

Завршни семинар је одржан непосредно пред операцију „Олуја” на Брионима 1995. У току извођења нападних операција за вријеме трајања „Олује” хрватска војска је користила, према већем броју извора, извиђачко-обавјештајне податке америчких и НАТО центара који су се налазили у Хрватској и Италији.

ДИА је онеспособила комуникације Војске Републике Српске Крајине и организовала и спроводила контролу кретања њених јединица из ваздуха авионима УС ЕЗ 6 б, опремљеним посебном електронском опремом, а борбени авиони НАТО су бомбардовањем уништили недемонтиране остатке радарске и противракетне одбране. Колика је ту одговорност МПРИ тешко

је рећи али су последице операције „Олуја” биле катастрофалне. Више од 220.000 Срба је протјерано, око 2.000 је убијено за вријеме трајања акције, међу њима око 1.200 цивила, стотине села су спаљена и опљачкана. Операција „Олуја” представља највеће етничко чишћење у Европи од завршетка Другог свјетског рата.

Шеф хрватске обавјештајне службе Маркица Ребић каже: „Пентагон је био супервизор цјелокупне операције”. Син хрватског председника Мирослав Туђман каже да су у операцији „Олуја” Хрватска и САД били партнери и да су имали директну везу за вријеме цјелокупног трајања операције. Ово потврђује и бивши хрватски министар спољних послова Tonino Picula који каже да им је помоћ МПРИ била неопходна.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 198-199)

18. Стварање геноцидне Хрватске уз помоћ Ватикана

Тврдње аутора и подаци које износимо у овом елаборату о начину на који је створена независна хрватска држава нису никаква тајна, и утврђивање чињеница не представља никакву тешкоћу. Све чињенице које наводимо, потврђује и потпредседник тадашње Туђманове ратне владе, Здравко Томац. Он је написао књигу „Иза затворених врата” у којој је описао и анализирао потезе које је вукла Хрватска, који су довели до разбијања суверене СФРЈ. Наравно, Хрватска никада у својим намерама не би успела да није радила на подстицај, уз помоћ и подршку Ватикана и Томац то не скрива. Напротив, исказује дубоку захвалност и папи и Ватикану и католичкој цркви у Хрватској и кардиналу Кухарићу.

Томац не крије да је Хрватска формирала паравојне формације, отимала оружје легалној војсци (ЈНА) суверене земље, илегално се наоружавала. Он истиче:

„Да у неколико мјесеци нисмо створили нашу војску, да нисмо отели оружје нападом на војарне, да нисмо илегално набављали оружје, ништа нас не би спасило нити би нас било тко у свијету подржао, јер би свијет прихватио реално стање и признао Милошевићеву побједу”.

Томац са поносом наглашава да су нелегално стварали државу и проналазили начине да је руше, заправо да ратују против савезне државе, а све под маском поштовања и провођења савезних закона.

„Рат никада није у Хрватској проглашен и објављен, нити смо га смјели прогласити и објавити. Ратовали смо против савезне државе, чије смо законне формално морали проводити, тако да смо морали проналазити начине како их не проводити и поступно рушити и на готово илегалан начин стварати своју државу, све до истека бријунског мораторија почетком листопада”.

Томац је значајан и као сведок Туђманових великохрватских претензија према Босни и Херцеговини, због којих је долазио у сукоб са њим.

Здравко Томац је био члан Савеза комуниста Хрватске, који је прерастао у Странку демократских промјена (СДП), на чијем челу је био Ивица Рачан, и као представник своје странке учествовао је у ратној влади.

Здравко Томац се први пут срео са Туђманом у Копенхагену, крајем јуна 1989. године, на европској конференцији.

„То је био почетак нашег дружења које је трајало пуна четири дана. Не-престано смо били заједно (...)

То је била прилика да сатима и сатима разговарамо о нашој прошлости, садашњости и будућности, а уједно да детаљно упознам идеје и концепције др Ф. Туђмана, којег сам дотад само површно познавао. Отворено смо и с пуним повјерењем разговарали о свему, и што се тиче битних политичких оцјена, констатирали смо да су нам ставови или идентични или врло слични.” (Здравко Томац; „Иза затворених врата”; Загреб; „Организатор”; 1992; стр. 36-37)

„Ово је прилика да данас, три године касније, према сјећању, покушам реконструирати ондашње Туђманове погледе на оно што ће се догађати. У то вријеме било нам је јасно, о томе није било спора, да наступају судбоносни дани за будућност хрватског народа у наредним десетљећима. С пуно страсти и увјерења у успјех објашњавао ми је концепцију ХДЗ-а, странке чије име одражава бит њена политичког програма. Циљ му је био створити свенародни хрватски масовни политички покрет, који ће удружити већину Хрвата у домовини и исељеништву. Посебно се ослањао на исељеништво, које је требало бити економска и политичка снага која ће у будућим догађајима имати пресудну улогу.

Већ је тада сматрао да су Босна и Херцеговина, као и бивша Југославија, умјетне творевине и да се, ако се бивша Југославија не успије трансформирати у конфедерацију, дође ли до распада Југославије, неће моћи одржати ни Босна и Херцеговина, а Хрвати морају имати јасну стратегију што ће радити у том случају. Говорио је, ако три највећа народа у бившој Југославији, Срби, Хрвати и муслимани, не могу живјети заједно у Југославији, онда не могу живјети заједно ни у Босни и Херцеговини. Као што сам већ неколико пута јавно рекао, у односу према Босни и Херцеговини никада се нисмо слагали. Ту су се наша стајалишта увијек доста разликовала.” (исто; стр. 39)

„Након избора др Туђман је постао предсједник Предсједништва СР Хрватске. У реконструкцији Предсједништва СР Хрватске др Туђман је једно мјесто понудио СКХ-СДП-у (...)

Туђманова резервираност према могућности да му постанем потпредсједник била је разлогом што сам послије избјегавао особне сусрете с њим. Вјеројатно је разлог Туђмановог настојања да не постанем потпредсједник Републике било моје неслагање с политиком ХДЗ-а везано за Босну и Херцеговину, које се потенцирало у предизборним борбама, када сам се оштро супротстављао негирању Босне и Херцеговине и олаким обећањима о границама Хрватске на Дрини и застави на Романији. Дакле, од почетка моје сарадње с др Туђманом, па до нашег спора лjeta 1992, који завршава мојим разрјешењем од дужности амбасадора у Словенији, различита гледања на однос Хрватске према Босни и Херцеговини била су не само главни, него готово и једини узрок нашег неслагања.” (исто; стр. 40-41)

Томац објашњава како је Хрватска, док се тајно припремала за рат, користила тактику заварвања и куповине времена:

„Тек када је Хрватска, поткрај 1991. године, створила своју војску, када је постала војно снажна, и када су не само Србија и тзв. ЈНА, него и на Западу схватили да се Хрватска не може ни лагано ни брзо војно поразити и силом натјерати да одустане од своје самосталности, почела се мијењати по-

литика Запада, који поступно одустаје од својих захтјева за очувањем интегритета Југославије и почиње признавати право бивших република да се конституирају као самосталне и суверене државе.” (исто; стр. 49)

„Хрватска се одлучила за рјешење да поступно, ако је могуће без рата, или ако није, са што дуљим временским одгађањем рата, покушамо корак по корак реализирати наше политичке циљеве. У том је смислу у првој фази требало обранити Устав из 1974. године, а особито оне конфедералне елементе које је Милошевић већ у пракси срушио укидајући самосталност Косова и Војводине и претварајући федералне органе у своју продужену руку (...)

Идућа фаза, да би се придобило свјетско јавно мнијење и да се не би одмах тзв. Југославенска народна армија укључила у рат против Словеније и Хрватске, било је заступање конфедералне опције и пристајање на дуготрајно и мучно преговарање, иако се знало да од преговора неће бити ништа. Али, у тим преговорима било је важно да се успори претварање тзв. Југославенске народне армије у чисту српско-црногорску војску која ће брзо доћи под потпуну власт Слободана Милошевића.

Требало је куповати вријеме, како би ојачале реформске демократске снаге у Босни и Херцеговини и Македонији, како би се и те двије републике прикључиле захтјевима које су постављале Словенија и Хрватска. Хрватска је морала рјешавати додатни проблем односа између Хрвата и Срба у самој Хрватској, па је теже могла слиједити радикалне потезе словенског руководства, као што су Македонија те Босна и Херцеговина још теже могле слиједити промјене које су се догађале у Хрватској. Због тога смо и у Словенији и у Хрватској често били против радикалних снага у нашим републикама које су предлагале радикалне потезе прије него што су се у Босни и Херцеговини и Македонији донијеле неке кључне одлуке које су значиле да су и те двије републике на страни Словеније и Хрватске, а не Србије и Црне Горе.

Дакле, кад се већ рат није могао избјећи, једина исправна политика била је да се вјештом тактиком што дуље одгоди или да се локализира. Вријеме је радило за нас. Сваки дан ми смо бивали јачи, а наш противник и агрессор слабији и слабији.

Особно нисам сумњао у побједу, али сам непрестано наглашавао да се Милошевић не може промијенити, него да се мора побиједити. Усто сам се стално залагао да покушамо побиједити уз што већу помоћ међународне заједнице, зато је што већа интернационализација наше кризе и с обзиром на неповољан однос снага, била наше бити или не бити. Преговори и политика топло-хладно, политика пристајања на тактичке уступке, поступност реализације наших циљева, били су најмање лоша рјешења, јер добрих рјешења није било.

Зато, међу осталим, нису били ни погрешка преговори с Милошевићем, али само ако су били тактички потез, само онолико колико је то било завањавање противника, а не израз увјерења да се Милошевић може промијенити, да му се може вјеровати и да се с њим може било што договорити. Међутим, очито је да је он био вјештији у тим преговорима и да је често наметао преговоре када су њему одговарали, и да их је знао врло вјешто искористити у властиту корист.

Након свега реченог јасно је да се рат могао избјећи само на један начин, и то да се праводобно зауставила и срушила великосрпска Милошевићева политика. Попуштање Милошевићу управо с циљем да се избјегне рат био је израван пут у рат.

Особно сам и прије уласка у Владу демократског јединства, а особито када сам ушао у Владу, настојао што је могуће више учинити да Хрватска изгради властиту стратегију, да наша политика иде даље од тражења што бољих одговора на Милошевићеве потезе, односно да ми њему наметнемо нашу стратегију, те да борбу пребацимо на терен гдје смо ми јачи а он слабији.

Интернационализација кризе, промјена односа снага у свијету у нашу корист, подузимање свих могућих мјера да се избјегне рат или да буде што мањег интензитета, или да се локализира, уз истодобно организирање наших обрамбених снага, били су увјети нашег опстанка. *Да у неколико мјесеци нисмо створили нашу војску, да нисмо отели оружје нападом на војарне, да нисмо илегално набављали оружје, ништа нас не би спасило нити би нас било тко у свијету подржао, јер би свијет прихватио реално стање и признао Милошевићеву побједу.*" (подвукла Е.Б.Т) (исто; стр. 56-57)

И Томац наглашава да независна Хрватска представља „повијесну тежњу хрватског народа”.

„Распад државног социјализма и друге велике промјене стварале су увјете за остваривање повијесних тежњи хрватског народа да се организира у своју самосталну и суверену државу. Као да су се након стољећа узалудних борби многих и многих генерација коначно почели стјецати увјети да та борба буде успјешна (...)

Због свега тога, остваривање повољних повијесних могућности за стварање властите државе није било могуће без националног помирења Хрвата, без завршетка Другога свјетског рата међу Хрватима, без политичког удруживања Хрвата од леве до деснице у јединствен национални покрет и без јединства и чврстог заједништва домовинске и иселене Хрватске.

Било је јасно од почетка да се такав епохални пројект није могао организирати и остварити у једнопартијском комунистичком саставу ни у склопу Југославије, ма како она била уставно уређена. Дакле, национално јединство је било претпоставка успјеха, али национално јединство се није могло остварити без напуштања једнопартијског и социјалистичког састава и без удруживања на пројекту стварања суверене и самосталне хрватске државе." (исто; стр. 61-62)

„У тој мукотрпној борби било је више догађаја који су сваки за себе имали повијесно значење и који су уграђени у темеље стварања хрватске државе. То су доношење новог Устава, то су резултати референдума о самосталности Републике Хрватске, одлуке Сабора о проглашењу самосталности Републике Хрватске, одлуке о укидању Бријунског мораторија и о почетку раздруживања Хрватске од Југославије, као и многе друге. Ипак, мислим да је у том континуитету повијесних одлука, без којих данас не би било самосталне и суверене хрватске државе, била најтежа, а можда и најважнија, одлука о формирању Владе демократског јединства. Влада демократског јединства формирана је у најтежем тренутку борбе за хрватску државу. Њезино формирање у најтежим тренуцима није било случајно." (исто; стр. 62)

„Дана 4. коловоза 1991. Сабору је представљена нова влада, Влада демократског јединства, у сљедећем саставу: др Фрањо Грегурић, предсједник, др Мато Гранић, др Милан Рамљак, др Здравко Томац, потпредсједници; др Ензо Тирели, министар енергетике и индустрије; Јозо Мартиновић, министар финансија; др Звонимир Шепаровић, министар иноземних послова; Гојко Шушак, министар иселјеништва; Лука Бебић, министар обране; Босиљко Мишетић, министар правосуђа и управе; др Јосип Божићевић, министар промета и веза; др Даворин Рудолф, министар поморства; Иван Тарнај, министар пољопривреде шумарства; др Владимир Павлетић, министар просвете и културе; Бернардо Јурлина, министар рада и социјалне скрби; мр. Петар Кристе, министар трговине; Иван Векић, министар унутарњих послова; др Иван Цифрић, министар заштите околиша, просторног уређења и градитељства; др Андрија Хебранг, министар здравства; др Анте Човић, министар знаности, технологије и информатике, те министри без портфеља: др Звонимир Балетић, Дражен Будиша, др Иван Цесар, Живко Јузбашић, др Владимир Веселица, др Стјепан Здунић и Мухамед Зулић.

Постојао је страх, с обзиром на раскол у владајућој странци, и незадовољство деснице у владајућој странци, да ће бити проблема у давању сугласности Влади демократског јединства. Међутим, никаквих проблема није било. Зато је посебно заслужан контроверзни Шиме Ђодан. Одржао је говор у којем је, супротно очекивањима, устврдио да је формирање Владе демократског јединства један од најсвјетлијих тренутака у новијој повијести хрватског народа.

Влада је изгласана једногласно, а предсједник, потпредсједници и министри прихваћени су с плеском.

Наша сурадња са Сабором отад, па све до краја, била је изванредна. Вјеровали смо један другоме и није било проблема којег заједнички нисмо могли ријешити, на којем нисмо успјели постићи велики ступањ јединства, без обзира на страначку припадност.” (исто; стр. 81-82)

а) Како је Хрватска стварала нелегалну војску

Томац објашњава како је хрватска влада стварала паравојне формације и отимала кадрове легалне ЈНА:

„У тих првих десет дана све своје снаге усмјерили смо према најважнијој стратешкој задаћи – организирању обране. Уосталом, то је и била главна задаћа због које је формирана Влада демократског јединства. Како због бријунског мораторија Хрватска није могла донијети ни закон о народној обрани, ни организирати властиту војску, били смо присиљени, све до истека бријунског мораторија, тражити изванинституционална рјешења организирања обране.

Зато се заправо стварала хрватска војска у склопу Министарства унутарњих послова и полиције. То је била привремена организација обране, коју је требало јачати. Али упоредо је требало радити и на успостављању нове организације, која ће почети функционирати 7. листопада, након истека бријунског мораторија. Дакле, од почетка нисмо сумњали да ћемо 7. листопада, без обзира на притиске, почети остваривати Одлуку о самосталности и суверености Хрватске донијету 25. липња 1991. године.

Зато је требало до 7. листопада много тога учинити у организирању Хрватске као суверене и самосталне државе. Како није било времена за израду бројних закона, требало је, осим неких нових закона, заправо низом одлука постојеће савезно законодавство претворити у републичко законодавство.

Такву глобалну стратегију требало је операционализовати, утврдити приоритете и с једне стране створити успјешну одбрану до укидања мораторија, на једним начелима, али и све учинити да пријелаз на нову организацију буде што безболнији. При изграђивању такве наше стратегије, на којој смо даноноћно радили не само првих десет дана него и прва два мјесеца, највећа је пажња посвећена овим задацима:

1. Изради нових планова одбране у складу с новом ситуацијом на свим ризицима организирања друштва. Постојећи планови одбране у мјесним заједницама, подужећима, општинама и Републици били су неупотребљиви, јер су углавном говорили о опасностима које пријете од ЦИА-е и напада са Запада, а не о нападу изнутра, у којем ће управо Југославенска народна армија бити агресор. Није било лако направити нове планове одбране, јер су државне институције још увијек биле под контролом савезне државе, Југославенске народне армије, и јер су у њима радили људи који су изравно или неизравно врло често били на страни агресора.

Због тога се није могла одмах успоставити територијална одбрана као ступ наше одбране. Није се могло ни ослонити на постојеће људе у структури народне одбране и територијалне одбране, иако нам је било јасно да је већина тих људи на нашој страни и да су спремни радити за хрватске интересе (...)

2. Организовати што је могуће прије јединствену хрватску војску на два темеља: држави и грађанима. При остваривању тога циља било је још више проблема. Као ратна влада нисмо имали никаквих узора према којима бисмо то организовали, јер се ситуација у којој смо се налазили битно разликовала у односу према свим познатим случајевима дјеловања ратних влада.

Рат никада није у Хрватској проглашен и објављен, нити смо га смјели прогласити и објавити. Ратовали смо против савезне државе, чије смо законне формално морали проводити, тако да смо морали пронаћи начине како их не проводити и поступно рушити и на готово илегалан начин стварати своју државу, све до истека бријунског мораторија почетком листопада (...) (подвукла Е.Б.Т)

Зато смо морали први мјесец дана радити дан и ноћ те пронаћи начине изванинституционалне начине организирања државе у ратним увјетима. Будући да је свјетска заједница и даље била у то вријеме за одржавање територијалног интегритета Југославије, односно да је чак тајно и подржавала Југославенску народну армију да војном силом одржи Југославију, и Хрватска и Словенија морале су пазити да не дају аргументе нашим противницима, како нас не би оптужили да не поштујемо потписани бријунски мораториј (...). Нисмо смјели ни донијети законе потребне за одбрану државе, ни стварати своју војску, ни организовати производњу оружја и стрељива ни набављати оружје и стрељиво. Зато смо морали дјеловати на три начина:

а) Стварати одређене институције паралелно с државним органима (регионални кризни штабови, као концентрација цивилне и војне власти у увјетима рата; организирање одбране у склопу Министарства унутарњих послова и полиције, а не Министарства одбране).

б) Одређене послове обране проводити изван државних институција у које се није могло имати повјерења због инфилтрације оних који су против нас ратовали, па су се одређени важни послови обављали преко владајуће странке и провјерених људи (набава и расподјела оружја и стрелјива, организовање производње за посебне намјене итд.)

ц) Припремити све законе и организацију за дан када ће бити укинут мораториј на примјену Одлуке о проглашењу самосталне и суверене хрватске државе, како би држава могла што брже и успјешније почети функционирати. Да би држава могла почети функционирати већ 7. листопада, на дан истека бријунског мораторија, требало је не само припремити све одлуке и прописе, него и организирати државу у ратним увјетима, како би могла успјешно обављати све потребне задатке.

Зато смо настојали, гдје год смо то могли, у привремену организацију обране уносити што више елемената будуће организације. То смо покушали учинити новом организацијом кризних штабова, како би легални и легитимни органи државе под именом кризних штабова преузимали своје функције.

Из наведеног се види да је Влада радила два протурјечна задатка. С једне стране морала је стварати изванинституционалну организацију обране, као увјет нашег опстанка, а с друге стране морала је одмах почети с укидањем таквог организовања, како би након истека бријунског мораторија управо држава и грађанин постали два темеља обране. Зато смо одмах предложили предсједнику Републике битну реорганизацију кризних штабова и поступно раздвајање цивилне и војне власти.

Како Влада није смјела бити изравно ратна влада, послужили смо се лувкавством, па смо ужи кабинет Владе и министре најважнијих министарстава прогласили Кризним штабом Републике. На тај начин Влада је стварно преузела функције које има ратна влада, али је то радила под именом Кризног штаба. На сличан начин постављена је и организација на терену. Извршна вијећа општина своју су ратну функцију обављала под именом кризних штабова општина и Кризног штаба града Загреба. Предсједник Републике донио је одлуку о расформирању регионалних кризних штабова, који су били облик спајања цивилне и војне власти и концентрације власти. Истодобно се радило и на формирању Врховног стожера и на одвајању командирања и руковођења ратним операцијама од цивилних послова државе. Формиран је Врховни стожер, у који су ушли војници професионалци, а кризни штабови, односно влада и извршна вијећа, као легални и легитимни органи државе, преузели су све логистичке и остале послове које држава у ратним увјетима мора обављати да би војска могла функционирати.

При остваривању наведене стратегије није било довољно само направити планове и успоставити нову организацију. Било је потребно и јавним дјеловањем и политичком борбом мијењати однос снага, како би се привољели они који су на терену, у регионалним кризним штабовима, имали укупну власт, војну и цивилну, да прихвате нову организацију и губитак своје власти.

Било је потребно много такта да се што безболније промијени однос снага на терену, јер су поједини људи у регионалним кризним штабовима тешко прихваћали нову организацију и чињеницу да морају своју власт препустити новим људима. Долазило је до жестоких политичких сукоба између

људи који су дотад водили одбрану као родољуби а не војници професионалци, и војника професионалаца који су на нашу страну прелазили из ЈНА. Долазило је до сукоба и између регионалних штабова и политичких структура, с једне стране, и легалних и легитимних органа власти који су требали преузети дио њихових функција. Ти су сукоби били посебно жестоки у Осијеку, Ријеци и Сиску. Као влада настојали смо проналазити компромисна рјешења поступне трансформације без великих ломова.

„У нашој стратегији изграђивања одбране требало је поступно од војске, добровољаца и домољуба те различитих неформалних војних формација које су се стварале на терену (јер нисмо смјели имати своју војску, па је сваки облик отпора требало подржати, укључујући и бројне иницијативе у насељима, опћинама и регијама, па чак и у политичким странкама), створити јединствену хрватску војску која се темељи на праву и дужности грађанина да брани своју домовину, без обзира на политичко одређење.

У склопу такве концепције знали смо да је пресудно за нашу одбрану ангажирање Хрвата војника и часника из Југослаvensке народне армије, те проналажење начина како да они пријеђу на нашу страну. Тиме су се постигала три циља: први, добили смо часнике професионалце, којих нисмо имали, и други, битно смо ослабили и изнутра разбили Југослаvensку народну армију; трећи, створили смо могућности да се бројне паравојне наоружане формације родољуба широм Хрватске повежу у јединствену хрватску војску под јединственом командом.

Требало је много мудрости, такта, преговора, тајних састанака да 17 тисућа часника и официра пријеђе на нашу страну. Ништа лакше није било ни при стварању политичког расположења међу тадашњим борцима, који су од почетка бранили Хрватску, да прихвате Хрвате часнике који су изашли из ЈНА и да се ставе под њихову команду. Долазак бројних генерала, адмирала, пуковника и осталих часника у наше редове био је одлучујућа прекретница у рату, јер су они знали све мане ЈНА и њихове планове, па су могли припремити најбоље одговоре на агресију.

То је било и због политичких разлога важно, јер се рушила главна стратегија наших непријатеља. Цијели је свијет видио да је ријеч о рату против Хрватске, а не о рату против наводно усташке власти која угрожава права Срба, јер су бројни генерали и адмирал из Титове ЈНА, који су много рескирали прелазећи на нашу страну, показали цијелом свијету да је хрватски народ јединствен и да новоизабрана легитимна и легална власт има подршку цијелога хрватског народа, па чак и оних који су донедавно били највиши функционери у Југослаvensкој народној армији, која сада ратује против Хрватске.

При остваривању наведене стратегије дјеловали смо врло диференцирано, користећи се различитим методама. Праводобно смо доносили одлуке којима смо гарантирали сва статусна права часницима тзв. ЈНА који пређу на нашу страну (чинови, плаће, станова). Добром пропагандом вршили смо притисак, а не само информирали, о нашим позивима. Преко одређених тајних канала и људи који су „обрађивали” важне људе из тзв. ЈНА, дјеловали смо и појединачно и изванинституционално. Углавном, врло смо брзо успјели добити на своју страну готово све Хрвате. Тиме је наша војска битно ојачала, а тзв. ЈНА је разбијена изнутра. Била је то не само војничка него и

политичка побједа, јер Милошевић и војна хунта више нису могли говорити да се боре против некаквих усташа и фашиста, јер су морали ратовати против оних који су до јучер били и у врху њихових редова.” (исто; стр. 83-87)

„Словенија и Хрватска су у борби за своју самосталност и сувереност дуго времена дјеловале као уиграни тандем. Предсједници Туђман и Кучан дневно су се договарали и редовито постизали пуну сугласност о свим битним питањима заједничког дјеловања, све до доношења одлуке Хрватске и Словеније о проглашењу самосталности и суверености, поткрај липња 1991. године.

Иако је и Словенија била присиљена прихватити ултиматум међународне заједнице и пристати на бријунски мораториј, словенско је водство, упркос томе заправо одлучило да га се не држи, па је низом практичних потеза већ првих дана након проглашења Одлуке о самосталности и суверености, почело примјењивати ту одлуку. Одмах су преузели границе и граничне службе, стављајући их, ако треба и силом, под своју контролу. Донијели су и друге одлуке, које су значиле да Словенија одмах, без обзира на бријунски мораториј, остварује своју сувереност и самосталност, и не признаје више законе југославенске државе.” (исто; стр. 87)

„Исто тако смо знали, ако не желимо капитулирати и ако не желимо пропустити повијесну шансу да створимо своју самосталну државу, да Хрватска не смије заостати за Словенијом и њеном радикализираном политиком. Морали смо слиједити Словенију, без обзира на посљедице. Ако бисмо допустили да се Словенија сама издвоји из Југославије, Хрватска би пропустила посљедњи влак за Еуропу.

Зато су предсједник Туђман, Врховно државно вијеће и Влада демократског јединства, политичке странке, Сабор и сви остали у Хрватској настојали у коловозу и рујну 1991, до истека бријунског мораторија, све припремити за успостављање самосталне и суверене хрватске државе. Требало је промијенити и врло негативно расположење према том чину у свјетској заједници, која је чак хтјела пустити Словенију, односно дати сугласност Словенији да не продужавају бријунски мораториј, а натјерати Хрватску да га продужи. Зато су та два мјесеца, коловоз и рујан, вријеме наше најјаче дипломатске офензиве у свијету, особито предсједника Туђмана, али и свих нас у Влади демократског јединства. Тражили смо и користили се најситнијим могућностима како би мијењали увјерење свјетске јавности и како би увјерили западне политичаре да Хрватска мора слиједити Словенију. Успјели смо у томе, упркос свим тешкоћама, тако да је на Западу прешутно прихваћено да се не продужује бријунски мораториј. Тиме је де факто распад Југославије прихваћен као неминован, те су ударени први темељи за међународно признање Хрватске и Словеније.

Неки западни политичари, а посебно Ђани де Микелис, у то су вријеме и касније тврдили да су Словенци својим нестрпљењем и неспремношћу да поступно остварују своју сувереност, натјерали Хрватску на радикалне потезе, који су такођер придонијели проширењу рата.” (исто; стр. 89-90)

б) Напади на војне објекте

Томац износи податке о отимању оружја које је припадало легалној војсци – ЈНА и о нападу на њене војне објекте:

„Било је јасно да се неки радикални заокрети у нашој обрани ипак морају направити. Морали смо из дефензиве пријећи у офензиву (...)

Зато су биле оправдане критике које су тражиле да се успостави јединствена хрватска војска и јединствен план ратовања, како би и ми могли напасти противника тамо гдје је најслабији и нападом мијењати однос снага у властиту корист. Међутим, за такву промјену стратегије требало је најприје створити врховни стожер, јединствену организацију војске, јединствено командирање и раздвојити цивилну од војне власти.

Требало је сломити и владајуће политичко расположење како треба бранити своје село и свој град те чувати оружје за одбрану свога села и града, а не га концентrirати тамо гдје је најпотребније. Треба рећи да то није било једноставно, јер су људи сами куповали оружје, јер су поједине општине и мјеста сами набављали оружје, па су га тешко давали за одбрану неког другог мјеста и општине. Преокрет је био приликом напада на Вуковар, када су Брођани дали за одбрану Вуковара оружје које су сами набавили.

Преокрет у рату догодио се заправо тек онда када смо почели третира-ти Југославенску народну армију на цијелом територију Хрватске као непријатеља с којим ратујемо и када смо се према њој на цијелом нашем територију почели тако и понашати.

Почетак тог преокрета такођер се догодио у Славонском Броду, када су врло успјешно нападнути влакови који су превозили оружје из Словеније, и када смо добили прве топове, минобацаче и прво протугузакопловно и протутенковско оружје. Дотад су у Славонији постојала два минобацача, која је џип возио из једног мјеста у друго, како би четници мислили да смо добро наоружани. Ипак, прекретница је била одлука о блокади војарни и припремање напада на оне војарне и складишта оружја и стрелјива за које смо процјенили да могу бити, ако их освојимо, преокрет у рату. Освајање војарни дало је нови полет и промијенило однос снага у наоружању у нашу корист. То је и помогло при доношењу одлуке војске да се мора повући из Хрватске.

Одлуку о блокади војарни на цијелом територију Хрватске донијели смо на сједници Кризног штаба Републике Хрватске, на приједлог председника Грегурића, уз претходну сугласност председника Туђмана. Била је то једна од најтежих одлука, једнако тешка као и касније одлуке о нападу на поједине војарне (...)

Након одлуке Кризног штаба да се крене у блокаду свих војарни, што је могао бити почетак глобалног рата с војском на цијелом територију Хрватске и разлог да нам свјетска заједница откаже подршку, одмах смо, и прије већ заказане сједнице Врховног државног вијећа, која је о томе требала расправљати, прослиједили одлуку на реализацију у цијелој Хрватској. Навечер, на сједници Врховног државног вијећа, ствари су се почеле комплицирати. Процјењивало се треба ли у блокаду ићи одмах, или ваља причекати. Када смо чули јаке аргументе због којих треба цијелу акцију одгодити, ситуација је постала драматична, јер је требало признати да смо у бити већ извршили блокаду војарни. Пресудио је председник Грегурић, рекавши да је блокада већ почела и да би повлачење одлуке значило нашу капитулацију.” (исто; стр. 91-92)

в) Пресудна улога Ватикана

Томац потврђује чињенице које смо наводили о ватиканској помоћи без које Хрватска никада не би била независна и очистићена од српског народа. Он пише о својој посети Ватикану и сусрету са Тораном, државним секретаром Ватикана задуженим за спољне односе. Написао је на добродошлицу и добио уверавања да Ватикан већ чини све у хрватску корист користећи своју тајну дипломатију и на Истоку и на Западу.

„Почетком листопада 1991. године, точније 7. листопада, истекао је мораториј на доношење одлуке о осамостаљењу Републике Хрватске, истекао је тромјесечни бријунски споразум којим су Хрватска и Словенија пристале да одгоде примјену донесених одлука о проглашењу самосталних и суверених држава (...)

У то смо вријеме и војно били још врло слаби и неорганизовани. Били су то почеци стварања властите војске и свега онога што јој је потребно да би могла обранити Хрватску.

Могућности да дјелујемо институционално и да мијењамо однос свјетских институција и најважнијих држава у корист Хрватске биле су малене, јер су нам многа врата била затворена. Требало је пронаћи начин како да дођемо до одређених људи и институција. Ако није могуће кроз врата, а онда „уласком кроз прозор”.

У ужем кабинету Владе на нашим свакодневним јутарњим и ноћним сједницама, на којима смо анализирали глобалну ситуацију и тражили како да пронађемо она најмање лоша рјешења, јер добрих није било, настојали смо не само искористити и најмању могућност да дјелујемо, него смо и стварали прилике на разне начине како би дошли до центара свјетске политике.

Премијер Фрањо Грегорић користио се особним везама како би дошао до Јељцина, јер смо већ тада прогнозирали да је он одлучујући човјек, човјек будућности. Знали смо да је битно неутрализовати СССР и Русију у подршци Србији и обнови Југославије. Искористио сам прилику да преко Rappella Транснационалне радикалне странке, која је окуљала парламентарце из четрдесетак држава Европе, дјелујем на мијењање односа према Хрватској. Господин Rappella и његова странка неизмјерно су нам помогли управо у вријеме када су нам сви окренули леђа. Преко њега дошао сам двапут до талијанског премијера Андреотија и то у најкритичнијим тренуцима. Нисмо пропустили ниједну пружену прилику да утјечемо на промјену јавног мишљења у нашу корист у државама које су диктирале свјетску политику према Хрватској.

С тим у вези био сам у року 15 дана двапут у Риму. Поткрај рујна присуствовао сам засједању Федералног вијећа Транснационалне радикалне странке која је расправљала о ситуацији у Хрватској. Боравак у Риму искористио сам и за разговоре с председником талијанске владе Г. Андреотијем и за посјет Ватикану, гдје сам разговарао с надбискупом Тораном, министром иноземних послова Ватикана.

Десет дана касније поновно сам био у Риму, гдје сам заједно с Јелком Каџином, словенским министром информирања, наступао у познатој и једној од најгледанијих емисија на талијанској телевизији, на каналу V, Maurizio

Costanzo Show. На повратку из Италије, 6. 10. 1991, одржао сам сједницу с предсједницима кризних штабова Истре, Ријеке, Приморја и Горског Котара, а већ 7. 10. примио сам, на његов захтјев, генералног конзула Сједињених Америчких Држава, господина Ејника, који је отишао из мог уреда сат прије ракетирања Банских двора. Навечер смо одржали изванредну сједницу Владе у згради ИНА-е Нафтаплин, гдје смо се преселили због ракетирања Банских двора.

Тих је дана, преко својих руских веза, премијер Грегурић успио у готово безизлазној ситуацији, ангажирати Горбачова да спријечи већ планиран и одобрен напад чији је циљ био разарање Загреба. Била је то ноћ драматичних, можда судбоносних одлука за будућност Хрватске. Што се све догађало, тешко је објективно описати, јер се с неким информацијама још увијек, будући да рат још траје, не смијем користити. Због тога ћу изнијети нека субјективна запажања и настојати што верније описати оно што смо ја и моје колеге у ужем кабинету и Влади радили тих дана, што ће помоћи да се једном касније објави цјеловита истина о свему што се тих судбоносних дана за Хрватску догађало.” (исто; стр. 101-102)

„Када сам се већ од 23. до 26. 9. нашао у Риму на засједању Федералног вијећа Транснационалне радикалне странке, на којем је било представника парламената из четрдесет држава, и гдје је први пут у иноземству донесена резолуција потпуно у корист Хрватске, настојао сам наћи погодан тренутак те разговарати и у Ватикану, цијенећи ватиканску дипломатију као једну од најважнијих у свијету. Амбасадор бивше Југославије у Ватикану др Ивица Маштруко много ми је помогао да ненајављен ипак разговарам у Ватикану. Помогло је и Иван Звонимир Чичак, који је такођер био на засједању Федералног вијећа Транснационалне радикалне странке. Звао је из југославенске амбасаде у Риму нунција у Београду да и он помогне да ме се прими. Будући да сам тражио да ме приме истог дана, једина могућност је била, с обзиром на заузетост министра иноземних послова, да ме прими у касним вечерњим сатима, јер су сви остали термини били заузети.

Амбасадор Маштруко, данашњи амбасадор Хрватске у Италији, рекао ми је да је то преседан и да не памти да је итко примљен у Ватикану након 20 сати. Помоћник министра иноземних послова Словеније Зоран Thaler, који је такођер био на засједању Федералног вијећа Транснационалне радикалне странке, молио ме да и њега поведем, па смо се тако у сумрак, што је стварало посебну атмосферу, аутомобилом југославенске амбасаде, чији је возач био Србин из Босне, упутили у Ватиканску тврђаву (...)

Надбискуп Торан и његови сурадници врло су нас срдечно примили. Видио сам да цијене амбасадора Маштрука. Преводитељица Ива Гргић такођер се већ понашала као у својој кући, јер је била и преводитељица при сусрету предсједника Туђмана и Светог оца папе. Изгледа да сам ја био највише узбуђен јер никада нисам могао ни сањати да ћу се касно навечер наћи у овој улози, у разговору с министром иноземних послова Ватикана. Представио сам се и рекао тко сам и зашто сам дошао. Енергично сам затражио у име оних који су још живи, а који ће бити убијени, масакрирани и прогнани из својих домова ако се ништа не учини, да се тајном дипломатијом Ватикана покуша учинити све што је могуће. Затражио сам подршку Ватикана у нашој дефи-

нитивној одлуци да 7. 10. не продужавамо мораториј на примјену Декларације о независности и суверености Хрватске као самосталне државе.

Затражио сам да Ватикан својом моћном тајном дипломацијом увјери државнике свијета да прекину притисак на Хрватску да одустане од своје суверености, јер сам знао да у неким земљама постоје планови о прећутној сугласности војсци да силом сломи Хрватску и задржи је у Југославији, а да се Словенији допусти одлазак. Посебно сам опширно говорио о опасности за демократске снаге у Хрватској које су се с председником Туђманом на челу непрестано залагале за мир, преговоре и политичка рјешења, ако не бисмо добили подршку за укидање мораторија. Чак сам врло аргументирано показивао да би у том случају била срушена демократска власт у Хрватској. Затражио сам да Ватикан својом тајном дипломацијом утјече на источноевропске државе и СССР, нарочито како би се схватило да се Југославија силом не може одржати. Захвалио сам на свему ономе што је црква учинила за Хрватску и што још намјерава учинити, али сам и посебно нагласио велику моралну и сваку другу одговорност политичара на Западу и у свјетским институцијама, који не доносе одлуке које морају донијети да би спасили људске животе и да би спријечили катастрофу која пријети. Оним што ми је обећано да ће се учинити био сам нарочито задовољан. Речено је да Ватикан већ све чини својом тајном дипломацијом и на Истоку и на Западу да заустави рат, те да ће већи број држава истодобно признати Хрватску и Словенију и остале републике које то желе. Чак је и обећано, што се касније и реализирало, да ће Ватикан и као држава направити преседан и бити међу првом скупином држава које ће признати Словенију и Хрватску (...)

Чим сам се вратио у Загреб, затражио сам и примање код кардинала Кухарића, да га обавијестим о својим разговорима и да му се особно захвалим за све оно што чини у интересу хрватског народа.” (исто; стр. 102-104)

г) Екавица иритира Хрвате

Томац успут помиње један наизглед небитан али индикативан догађај. Наиме, фрустрација и србофобија код Хрвата су толико снажне да је чак дошло до сукоба приликом дипломатског сусрета јер их је „иритирало” што је преводилац Српкиња која говори екавицом.

„Захваљујући силном ангажирању Марса Pannelle у корист Хрватске, пружио ми се прилика да у склопу посјета делегације Транснационалне радикалне странке детаљно упознам председника талијанске владе и његове сураднике са ситуацијом у Хрватској. Већ на почетку избио је занимљив сукоб између преводитељица. Андреотијева службена преводитељица је Српкиња, која наглашено говори екавицом, која све нас из Хрватске иритира. Причала ми је Ива Гргић како је председник Туђман био шокиран њеним превођењем, односно како је захтијевао да она не преводи оно што је он говорио. Да би избјегли неспоразум, договорили смо да Андреотијев говор преводи његова преводитељица, а мој Ива Гргић.

Андреоти је тада рекао неке ствари које су се показале точнима. Рекао ми је да признање Хрватске и Словеније не долази у питање, да до њега мора доћи, али постоји дилема када и на који начин. Дословце је рекао да када могу постати самосталне и суверене државе неки отоци у Тихом океану, не

постоји никакав разлог да се при распаду комунистичког царства спречава настајање нових националних држава старих европских народа, као што је, на примјер хрватски народ.

У то смо вријеме свим снагама настојали да нас барем неке земље појединачно признају, јер смо знали да ће требати још много времена да нас, на примјер, признају Француска и Енглеска, па смо тражили да Италија буде у првој скупини држава које ће нас признати, односно да не чека онај тренутак када ће за то бити спремне све чланице Европске заједнице, СССР и САД. Андреоти је настојао објаснити талијанску позицију у Европи и свијету. Рекао ми је да је пуно учинио приликом свог посјета Совјетском Савезу да припреми СССР и Русију на нужност распада Југославије и стварања нових држава. Осим тога, Андреоти је изразио увјерење да ће се за неколико мјесеци моћи постићи сугласност о признавању нових држава на разини Европске заједнице, СССР-а и САД, те да ће он особно и Италија интензивно радити на томе. На изласку из палаче Quirinale чекала нас је велика скупина новинара и неколико телевизијских екипа, па сам могао обавијестити талијанску јавност о врло успјешним разговорима, јер сам видио да Италија поступно одустаје од своје раније политике, тј. од покушаја спасавања Југославије у било каквом облику.” (исто; стр. 104 -105)

д) Подршка Римокатоличке цркве

Здравко Томац је често истицао захвалност Римокатоличкој цркви, што је још једна чињеница у прилог тези да без Ватикана и Римокатоличке цркве Хрватска не би могла да створи геноцидну творевину – етнички чисту и независну државу. Наравно, они увек кривицу за изазивање рата пребацују на другу страну, а своју политику представљају као одбрамбену. Они који су се тајно наоружавали и припремали за рат, што отворено признају, као агресорски су представљали онај народ који су сатирали, клали, отимали му имовину, уништавали му православне храмове, док га нису потпуно очистили, а све под слоганом одбране, а све уз благослов папе и Римокатоличке цркве, а све у божје име. Српски народ је протеран са својих вековних огњишта, и ни дан данас не може да се врати. А не може зато што Хрватска и данас води исту политику, која подразумева да проценат српског становништва мора да остане минималан, или онако како је то Туђман запртгао – 3 одсто. О редовној координацији активности на релацији државни врх – Римокатоличка црква, сведочи и овај догађај који нам износи Томац:

„Приликом разговора с новинарком Радио Загреба Кларом Ковачић, након мог повратка из Рима, у рујну 1991. (гдје сам се састао с Pannellom, био у приватном посјету председнику талијанске владе Андреотију и Ватикану те разговарао с министром иноземних послова Ватикана), која ми је рекла да након нашег разговора иде на разговор с кардиналом Кухарићем, замолио сам је да пренесе моје поздраве и изрази моју жељу да разговарам с кардиналом у четири ока. Одговор је стигао врло брзо. Већ сутрадан гђа Ковачић ми је поручила да Кардинал предлаже да се нађемо у 18 сати 2. листопада 1991. у његовим просторијама на Каптолу.

Уочи разговора с кардиналом био сам доста узбуђен. На улазу су ме дочекале и врло срдачно поздравили часне сестре, те кардиналов шеф кабине-

та. Замолили су ме да неколико минута причекам, јер да су код господина кардинала представници Хрвата из Војводине с Белом Тонковићем на челу. Након неколико минута изишао је кардинал и срдачно ме поздравио, те предложио да уђем и присуствујем завршетку разговора са представницима Хрвата из Војводине. Ту је већ створена врло срдачна и врло пријатељска атмосфера. Након одласка Хрвата из Војводине, остали смо разговарати у четири ока више од два сата. Упознао сам кардинала с разговорима у Ватикану и с обећањима које сам добио: да ће Ватикан својом тајном дипломацијом посебно дјеловати у Источној Европи и у СССР-у како би помогао да и тај дио Европе што прије прихвати нужност признавања Хрватске као суверене и самосталне државе; да ће Ватикан направити преседан те да ће бити у првој скубини држава које ће признати нову државу; како ће учинити све да дође што прије до мира.

Упознао сам кардинала и са својим приватним разговорима с предсједником талијанске владе господином Андреотијем, као и са закључцима скупа Транснационалне радикалне странке поткрај рујна у Риму, на којем су судјеловали чланови парламената четрдесет европских држава. То је био први значајнији свјетски скуп на којем је јасно речено тко је агресор, а тко жртва, односно на којем је затражено да се призна Хрватска као суверена држава. Међутим, тема нашег разговора била је ситуација у Хрватској те Босни и Херцеговини. Захвалио сам кардиналу особно на свему оном што чини у овим тешким увјетима. Посебно сам му захвалио на његовом хуманизму и на големим напорима што чине он и црква настојећи сачувати душу хрватском народу и не пустити да на мржњу одговоримо мржњом, на злочин злочиним, на убојство убојством. Идући наш сусрет био је приликом мисе у „црвеној катедрали”, о чему такођер пишем у овој књизи. Врло срдачно сусрели смо се и након Божићног концерта у ’Цибониној’ дворани.” (исто; стр. 105-106)

О значају и улози Римокатоличке цркве и кардинала Кухарића у отимању српских територија и етничком чишћењу Срба сведочи и ова Томчева изјава:

„Очито је да је стварање хрватске државе обиљежено именом Фрањо, јер осим Фрање Туђмана и Фрање Грегурића ништа мању повијесну улогу није имао и трећи Фрањо, кардинал Кухарић.

Неколико сам пута у својим говорима, а посебно на богословној трибини на Каптолу истицао важност улоге цркве у овим пријеломним повијесним тренуцима рата без правила и с несхватљивом количином злочина и насиља. Сматрао сам и даље сматрам да можемо побиједити само будемо ли другачији од наших непријатеља. Без улоге цркве, на начин како је води кардинал Кухарић, то не би било могуће.” (исто; стр. 106)

Томац је често упућивао хвалоспеве Римокатоличкој цркви и један од таквих је и говор на богословској трибини, коју је пренео „Вјесник” од 20. свибња 1992. године. Колико су далеко спремни Хрвати да иду, види се и из позива Албанцима да им се придруже и да захтевају независност. Блиски су им сви који хоће да затиру српско име и територију.

„Хрватска је поновно на прекретници, као и прошлога лjeta, и поновно јој треба духовно јединство какво је владало прије девет мјесеци. Данас по-

стоји нејединство, а унутрашњи сукоби угрожавају оно што смо досад постигли”. То је нагласио др Здравко Томац на веома посјећеној богословној трибини „Будућност Хрватске”, која је у уторак навечер одржана у дворани Вијенац на Каптолу. Томац је цркви захвалио „за снагу коју је давала нашем народу у најтежим тренуцима”.

Бурно поздрављен, проф. Томац је рекао како се „у Хрватској ствара расположење да је за злочине и наставак рата крив нетко у Хрватској, а не наш непријатељ. Има оних који су за вријеме рата били по страни, а мисле да за рат треба оптужити врховништво, предсједника, Сабор, желећи потпуно дестабилизирати Хрватску”.

„Рат у Хрватској не може бити завршен док се не заврши рат у Босни”, нагласио је др Томац. Кад је ријеч о БиХ, према Томчевим ријечима било је „лутања и кривих потеза, али Влада није лутала”. И додао: „Рекао сам то и кардиналу Кухарићу, у политици према БиХ имали смо велику помоћ католичке цркве која је од почетка била на истој стратегији као и Влада”.

Потпредсједник Владе је оцијенио да је споразум Караџић – Бобан наинио велику штету Хрватској код куће и у свијету, али и код муслимана, и то у тренутку када су они већ схватили да се морају бранити од агресора. „Штета је поправљена договором Хрвата и муслимана у Сплиту”, који „има големо значење за будућност Хрватске и БиХ. Коначно се ствара савез против заједничког непријатеља, а војне снаге муслимана и Хрвата ће се ујединити”. Најавом конфедерације Хрватске и БиХ и разговора с Изетбеговићем, „неизравно се поручује Београду да ће те двије суверене државе, ако Београд настави рат, створити војни савез и затражити међународну војну помоћ”, нагласио је Томац.

Др Томац је додао како је „за нашу будућност важно да се тај савез проширује и да наши пријатељи Албанци коначно схвате да им је ово посљедња повијесна шанса да нешто направе, јер се држава и самосталност не могу постићи само правдом и дипломатском борбом. Нема друге него присилити Србију „дипломатским и војним средствима да одустане од Велике Србије”.

Према Томчеву мишљењу, у интересу је Хрватске да даде подршку мировним снагама УН. „Они који желе да ми отјерамо мировне снаге немају право, јер то управо желе наши противници. Ако ми дамо подршку мировним снагама, ако их Србија и њихова војска буду отјерали, а ми будемо били примљени у УН, онда свијет неће отрпјети да једна мала држава нарушава ред и морат ће интервенирати на други начин”.” (исто; стр. 106-107)

„На затвореној сједници с предсједницима кризних штабова детаљно смо анализирали како се проводи блокада војарни, што смо учинили у припреми за обрану, какве су војне припреме за рат и што све морају учинити органи власти у остваривању војних планова за предстојеће бурне догађаје. Врло отворено говорио сам о томе да ће на проглашење и примјену одлуке о суверености тзв. ЈНА и Србија реагирати ратом, и да је потребно спремити се за тешке дане који долазе. Будемо ли организовани и војно јаки, издржат ћемо. Будемо ли сасвим војно поражени неће нам помоћи нитко у свијету. Сви ће прихватити, неки прије а неки касније, новоуспостављено стање. Говорио сам и о томе на који ћемо начин преузети границу с Мађарском, с Италијом, о припремама за властити новац, царину и све остало што мора имати самостална и суверена држава.

Ипак, највише смо анализирали мјере које морамо подузети при блокади војарни и евентуалном освајању војарни кад за то дође вријеме, не нађе ли се начина да војска мирно напусти Хрватску. Договорили смо се како ћемо даље у нашим сталним акцијама унутрашњег деструктирања редова ЈНА. Захтијевао сам да се дефинитивно ријеша питање одговорности свих оних који су остали у ЈНА. Сада, када се Хрватска и формално конституира као самостална држава, сваки онај који остане у окупаторској војсци, иако особно не судјелује у војним операцијама и злочинима, сноси моралну и политичку одговорност.” (исто; стр. 110)

Ево још једне епизоде која указује на значај чувеног фра Зовка, којим смо се бавили у претходним поглављима, а који је чувен и као сексуални злостављач.

„Ипак, не могу а да не споменем нешто што се догодило пролетос, у станки свечане премијере опере „Еро с онога свијета”. Ту сам упознао познатог фра Зовка из Међугорја, који се управо спремао на пут у Лондон. Упут ми је рекао како је предсједник Буш донио одлуку о признању Хрватске у четири сата ујутро. Нисам га стигао питати за детаљније објашњење, извор информације. Често су, чини се, неки приватни путови тајне дипломатије важнији од великих службених сусрета и парада.” (исто; стр. 295)

19. Пензионисани капелан у америчкој војсци: За југословенску кризу крив Ватикан

Тајјуг је пренео изјаву пензионисаног капелана у америчкој војсци да-ту „Питсбург пост – Газети”.

„Срби не могу да се криве за кризу на тлу претходне Југославије, за коју је крив Ватикан”, рекао је пензионисани капелан у америчкој војсци, пук. Р. Биглер, а преноси „Питсбург пост – Газета”. Тај лист је протеклог викенда објавио чланак у којем је видан простор дат управо оценама и изјавама Американца Биглера.

Биглер, како наглашава лист, жели да се у свету схвати чињеница да се Срби не могу кривити за југословенску кризу, па ни за најновија збивања на Косову и Метохији. Он је притом, како се истиче у истом тексту, оптужио Ватикан за све невоље које су се дешавале и које се дешавају на југословенским просторима. Дневник даље истиче да је Биглер нагласио да је видео „тајне банковне рачуне Ватикана који потврђују да је католичка црква, заједно са немачком владом, дестабилизovala Југославију, проузроковавши деценију крвавих догађаја.

„Немачка и Ватикан су биле прве силе које су признале Хрватску и Словенију”, подсећа даље пензионисани војни свештеник у америчким оружаним снагама.

Он је изнео и тврдњу према којој је Ватикан упумпао милионе долара сепаратистима у Југославији. „Римокатоличка црква је била веома активна у збивањима у Хрватској и Словенији, са циљем да поврати своју хегемонистичку улогу”, нагласио је Биглер. „Питсбург пост – Газета” затим наводи речи америчког капелана, који тврди да је податке о директној умешаности Ватикана у крваве догађаје у Југославији добио из „најпоузданијих извора”.

Говорећи о неким кључним историјским догађајима и вековним патњама српског народа, Биглер је подсетио и на то да је велики број Срба, за време „хрватске фашистичке владе у Другом св. рату, насилно покршћаван у католичку веру”. На крају текста, каже се и то да су излагање Биглера и његова отворена оптужба на рачун Ватикана, изазвали критику и бурну реакцију католичке цркве у Питсбургу.”

(www.suc.org/news/tanjug/b010299_s.html-39k)

20. Монструозни злочини над Србима у „лијепој њиховој”

Чињенице о зверским злочинима које су Хрвати починили над Србима новинари „Велике Србије” износили су у многобројним текстовима. Преносимо један од тих текстова који је кратак, али сасвим довољан да илуструје исто дивљачко, зверско убијање и клање Срба, исту патолошку мржњу Хрвата и у овом рату од 1991-1995, као и у оном од 1941-1945. Један од таквих стравичних злочина које наводи наш новинар десио се у Вуковару, када је усташа распорио своју жену Српкињу, извадио јој дете из утробе и закуцао их за стабло.

„У последњих стотину и више година читаву нашу историју непрекинуто, попут крваве нити и страдалне пређе, карактерише уништавање српског народа. У балканским ратовима, у светским ратовима, у грађанским ратовима, у укупно седам ратова вођених у двадесетом веку, побијено је и нестало преко 4,000.000 Срба! То је процентуално највећа жртва коју је један народ у Европи претрпео и коју још увек трпи.

Ко погледа свету мапу српског народа, види да и сада страдамо тамо где смо страдали и раније. Тик уз Београд налази се Бежанија, и то опомињуће име део је наше метафизичке историје.

У том проклетству има једно друго проклетство, у страдању друго страдање чији смисао још нисмо докучили. Нема јама која није родила јаму, нема мржње која није наследница мржње, нема јарка који није умро са оним ко га је ископао.

Али има и једна јама, коју сваки искрени, добронамерни, правдољубиви и истинољубиви човек (не само Србин, већ и сваки други човек којем је истина смисао живота), може да открије и да је лоцира. То је једна од најстравичнијих јама намењених српском народу – јама заборавља!

Сваки геноцид почињао је културним геноцидом. Следила би затим река избеглица, а иза њих стизао је олош са маљевима. Циљ је био: побити, поклати, попалити, сравнити са земљом, да не остане ни камен на камену!

За протеклих шездесетак година систематски су уништавани документи о злоделима над српским народом. Истовремено, уништено је на стотине и хиљаде православних цркава и светиња, силно је благо црквено опљачкано, изгорели су многи стари рукописи. На местима српских светилишта подизани су паркови. Поглед на Фрушку гору открива живе ране на распетом телу једног народа, и казује да је заједно са српским народом распета и његова црква, његова културна историја и његова васцела цивилизација.

Овај народ је присиљен да се одриче, не само своје вере, већ и да својим рукама руши тај једини кров који га је одувек штитио. Присиљаван је да се одриче чак и оног најсавршенијег што је до тада створио – свог писма, ћири-

лице. Али је зато учен и подстицан да ћути и да саучествује у злочину над самим собом! Данас то називају „катарзом!”

Срби сами себи нису признали истину и како онда да ту истину очекују од других, посебно од оних којима та истина и те како смета, који би да уништењем српског народа – његове вере, писма, цивилизације... избришу и трагове сопственог насиља, злочина и греха.

Део те паклене политике, те својеврсне „аутогеноцидности” је и одлука досоваца, као и њихових истомишљеника из актуелне власти у Београду, да се затворе сви центри за скупљање података о српским жртвама, да се укине Музеј геноцида над Србима, да се, ни у једној националној или државној институцији у Србији, Црној Гори и Републици Српској нико не бави утврђивањем броја и идентитета жртава међу Србима у поменутиим грађанским ратовима!?

Једини изузетак је „Веритас”, документационо-информациони центар са седиштем у Београду, који је основао угледни предратни бенковачки адвокат Саво Штрбац. Овај Центар се бави утврђивањем истине о геноциду који је од 1991. до 1995. године почињен над Србима у Хрватској. Захваљујући подацима из овог центра, а и уз помоћ личне документације, аутор ових редова подсећа читаоце „Велике Србије”, на чињенице и на истинита сведочења о злочинствима над Србима у Западном Срему, Славонији, Банији, Кордуну, Лици, Српској Далмацији... Да се не заборави!

Према евиденцији „Веритаса” у грађанском рату у Хрватској је убијено укупно 6.780 Срба. Њих 2.805 се воде као нестали. Нажалост, нико од њих није жив! Најбројнији су они о којима практично нема трагова, ни како су, ни где убијени, ни где се њихова тела тачно налазе. А она се налазе у тајним гробницама које Хрвати крију. Многа тела су уништена спаљивањем, у својим кућама и каснијим масовним спаљивањем на ломачама, убацавањем у јама и бунаре.

Само у злочиначкој акцији „Бљесак”, коју су, уз потпуну подршку Америке, против Срба у Западној Славонији спровеле усташе, на чувеној „Петровачкој цести” страдало је преко 1000 Срба, стараца, жена и деце, који су се у паници и страху покушавали пребацити преко Саве у Републику Српску. Њих је усташка и америчка авијација на поменутој цести покосила као „глинене голулове”, а њихова раскомадана тела су спаљена у Сисачкој железари!

Међу погинулим Србима у Хрватској више од половине су цивили – жене, старци и деца. У првој години рата, 1991. убијено је чак 2.442 Срба (становника и грађана ове југословенске републике), што је јасан доказ да Хрвати и Хрватска нису били никакве жртве, како је представљено на Западу, који су се наводно голоруки, уз коришћење „лука и стреле”, са понеким ловачким карабином, „храбро супротстављали подивљалим четницима, који су их нападали тенковима, авијацијом, ракетним системима, ласерским оружјем...итд.”

Хрвати су, добро наоружани и опремљени модерним наоружањем, којим су их издашно снабдевали њихови ментори – Амери и Швабе, од самог почетка сецесије од СФРЈ жестоко прогањали и убијали своје комшије српске националности. То чине и данас.

Највише, 1.632 лица српске националности убијено је у Српској Далмацији. Следе Банија са 1.216, Лика са 1.155, Западна Славонија са 1.079, Источна Славонија са 898, Кордун са 475 несрећника...итд.

Медачки цеп, Пакрачка пољана и „Петровачка цеста” остаће, у историји геноцида над српским народом, записани крвавим словима и бројкама, као места у којима је настављена трагична прича о страдању Срба од руку помахниталих усташа, започета у Јасеновцу и у многим „голубњачама” из Другог светског рата!

Перфидни и злочиначки однос хрватских званичника према српским жртвама, као и у случају броја страдалих Срба у Јасеновцу, наставља се и данас, минимизирањем до трагичне гротеске броја српских жртава из најновијег рата. Настављајући оно што је Туђман чинио са бројем јасеновачких жртава, десетоструко смањујући тај број, данашњи хрватски „експерти”, рецимо, Иван Грујић, председник хрватске комисије за нестале, пред Хашким трибуналом тврди да је, за четири године рата у Хрватској убијено 298 а нестало 75 Срба!?! Дакле, укупно 373 српске жртве. То чудовишно Грујићево сведочење најбоља је потврда шта ће се догодити ако Срби сами не буду идентификовали и пописали своју убијену браћу. За годину-две појавиће се неки нови „Грујићи” који ће „хладно” тврдити да у Хрватској није било ни једне српске жртве, и да „за бога милога, Срби у Хрватској никада нису ни живели!”

Број Срба прогнаних из Хрватске је око 460.000. Они своју избегличку Голготу проживљавају у преко 100 земаља света!

Из репортерске ратне бележнице; 5- 8. децембар, 1991:

У друштву смо Његове преосвећености, епископа банатског др Атаназија (Јефтића), у посети славонској епархији Српске православне цркве.

Преко Бањалуке и Босанске Градишке дошли смо у Окучане и били у околним селима која су засад ослобођена. Затим смо пошли у правцу Липика и Пакраца, али како се ту и даље воде борбе, скренули смо источно, преко брдских српских села, на планини Псуњу – Бела Стена (где је у петнаестом веку била престоница Змај-Огњеног Вука Бранковића), Рogaљи, Брушник, Кусоње, (где су усташе 1941. године спалиле Србе) и даље преко Драговића и Вучја, кроз Каменско, где је српски патријарх Арсеније Трећи 1700. године држао црквено-народни сабор, а као патријарх столовао је у недалеком Сирачу, између Пакраца и Дарувара.

Свуда куда пролазимо затичемо слику која показује да је стање нашег народа и цркве у овом вековном српском крају трагично и скоро безизлазно.

Српско место Воћин (са нешто мало Хрвата), у које смо стигли 6. децембра 1991. налази се приближно на средокраћу између Дарувара, Вировитице, Подравске Слатине, Ораховице и Славонске Пожеге. То је брдовит простор, у круг близу 300 километара, а у пречнику око 100 километара и више, како где, јер су ту смештене планине Папук и Билогора, са чијих је обронака недавно исељено 17 српских села, док су сада од стране упорних и помахниталих усташких бојовника опкољена и нападнута сва преостала периферна српска села.

Западно одавде налази се Грубишно Поље, које су заједно са целом околином заузели Хрвати и све одреда пљачкају, руше и убијају. У самој По-

дравској Слатини и околини хрватске усташе скупљају Србе на игралишту, тржници и другим местима и кољу их, како су нам синоћ и јутрос сведочили избегли Срби и сродници тамошњих заточеника. Говори се о најмање 120 покланих Срба, махом старијих особа.

У околини Славонске Пожеге исељено је 28 српских села, док у самој Пожеги Хрвати бацају летке са списковима Срба које треба побити. Исто тако, код Нове Градишке хрватски бојовници држе у селу Пољане око 150 Срба као таоце, и њих истичу у прву линију фронта према српским борцима на окупанском фронту. Они им служе као живи штит. Наравно, само док не постану „мртви штит“!

Претходног дана, 5. децембра 1991, хрватске снаге су упале у српско село Бастајске Брђане и у борби је погинуло 14 српских бораца, шесторо мештана. За ову погибију чули смо у Кореничанима, где су нам рекли да они нуде Хрватима 10 живих заробљених усташа за својих 10 погинулих Срба! Иначе, кажу нам да усташки бојовници обично измасакрирају ножевима и камама наше рањенике и погинуле.

У суботу, 7. децембра 1991, хрватски оружници су напали на српско село Батињани Даруварски и тенковима порушили куће и поклали већи број Срба старца и старица који нису успели избећи. Изгинуло је доста Срба и из Горње Вријеске, као и из Доње Вријеске, у којој је спаљен наш манастир Свете Ане, а наше две монахиње су силоване и масакриране.

Усташе напредују, пале и убијају, док по блатњавим и полузалеђеним путевима и путелицима хиљаде српских избеглица покушавају да се домогну Саве и да се преко ње пребаце у Републику Српску.

Из репортерске ратне бележнице; 17. септембар 1991:

Тачно у 10 часова припадници снага Територијалне одбране Бијелог Брда, у садејству са тенковима ЈНА напали су Сарваш, село удаљено свега 4,5 км од Осијека, да би га ослободили од усташке блокаде под којом је било од 26. јуна.

Тамо преко, чују се експлозије. Сарваш је у пламену. У 11 часова крећу пешадија и тенкови. Куће (или оно што је од њих остало), руше се под тенковском канонадом као да су од картона. Жестока борба за Сарваш траје пет сати, а затим, пошто је село ослобођено, битка се преноси у предграђе Осијека.

Од око 700 кућа у Сарвашу, тешко да се може наћи иједна читава. Најопаснији део посла је чишћење кућа. Мине су на све стране. Мине и ужас. Смрт мирише у ваздуху.

У кућним рушевинама наилазим на побијене животиње и стоку, усташке пароле исписане крвљу по зидовима, преклане мачке на постели. Прави вампирски пир. Слушам приче о десетинама закланих Срба. Место њихове масовне сахране открива нам један рањени, заробљени „зенга“. То је једна јаруга крај сеоског фудбалског игралишта.

Сеоским сокацима пролази живина која кљуца траву поред мртвог усташе. Једна свиња шета на три ноге: пола онога што би могло бити шунка разнела је граната.

Налазимо доста муниције, ножева за клање, мина, бомби... Али више од тога има алкохолних пића, шприцева с дрогом за једнократну употребу...

Наилазимо и на једну кућу, која је, по ономе што смо у њој нашли, очигледно била јавна кућа усташких бојовника. Онај заробљени „зенга” нам то и потврђује. За женско особље у овој кући каже да су пребачене у Осијек, да их је било десетак и да су све биле заробљене Српкиње.

Враћамо се путем преко Тење за Даљ, где је смештена Влада САО Славонија, Барања и Западни Срем.

У Тењи уписујем, у овај ратни новинарски нотес, стихове једне песмице, коју је испевао непознати песник, након што је видео тело убијене српске девојчице, којој је граната, тачније шрапнел од усташке гранате, пробушио малу и лепу главицу:

*„Девојчица из Тење,
с играчкама у небо се пење!
Јер горе, све је чисто. Доле,
Земља и пакао – исто!
Куће без крова,
Саксије без цвећа,
У дечијем кревету,
Гори свећа...”*

Из репортерске ратне бележнице; 17. септембар 1991. године:

„У Борову, у Прес центру сусрећем колеге из јапанске телевизије, а ту је и један британски новинар. Сви су видно узбуђени и преплашени након што су чули једну истиниту причу са саслушања заробљеног усташе Мате Јурића из Вуковара.

Истражним српским органима, а у присуству представника медија, ова звер у људском лику је признала да је због непрекидног задиркивања пијаних колега-ушаша, како је он „српски шпијун” и „издајца” јер је ожењен Српкињом, а да би показао своје домољубље и доказао верност Поглавнику, отишао пијан кући, и тамо распорио своју жену Даницу – из утробе јој извадио мушко дете пред рођењем, и обоје их закуцао за стабло ораха у дворишту!!!

Оловка ми је испала из руке, а тамни облак уселио се у моју главу и душу.”

Из репортерске ратне бележнице:

„Крај је лета 1991. године. У Ургентном центру у Београду упознао сам Здравка Крстановића, избеглицу из Сплита. Испричао ми је стравичну причу.

– Тијело ми је, послјије бијега из сплитског кавеза, доживјело слом. До мене, у кревету, лежи студент Зоран М. из Лознице. Као резервиста, мјесец дана је ратовао на Банији – био је нишанција на хаубици 104 мм, објашњава Крстановић.

– Причао ми је о судбини борца М.Т. из његове јединице, родом из Текериша на Церу, који је једног поподнева, док је злоћудна тишина прекривала крајолик, чуо како нешто цвили у оближњем кукурузишту. Дошао је на мјесто одакле се чуло цвиљење. Угледао је дијете са одсеченим рукама и ногама. Очи су му биле ископане.

А било је живо!

М.Т. је сада у лудници...”

(„Велика Србија”; бр. 2161; Београд; јул 2005; стр. 60-63; пише: Момир Васиљевић)

Јован Бошковић, аутор књиге „Lux croatiae ili NDH rediviva” истиче да је његова књига „скроман прилог истраживању људског зла и духовне биједе уопће”. Бошковић је направио насумичан избор из једног дела штампаних медија. Преносимо неке текстове из Бошковићеве књиге.

„22. 7. 1992.

У Макарску смо дошли прекасно. И ја, и докторица М, и лијечница С. Стигли смо у недјељу, четвртог дана након бестијалног убојства младића у униформи „тигра” – Ненада Јосипа Девчића. Њега су сатрали у ходнику Дома здравља, њих деветорица отприлике. А њих педесетак или стотињак, гомила скупљена на улици поред Дома здравља, викала је „Убијте га, убијте четника, он је млатио наше избјеглице”! Та је гомила очито била за Дом здравља спремна. И још прочитије код здравих очију слијепа. Убијени младић је од четника био удаљен за ратишта Вуковара, Костајнице, Дубровника и за 103 дана заробљеништва у четничком логору. То је руља викала, слијепа и бијесна, да деветорица убију десетого, а тај десети је, док су га убијали, имао 20 година. И био је сам, без икога свог, већ отприје без обитељи коју су му већ побили непријатељи у својој зони сумрака.

Њега су докрајчили по крви и домовници припадници истог народа. По свему осталом они су становници неке друге земље, земље Демоније. То је земља у којој царује цар којег скраћено зову ДЕМ, а њоме влада Мефистофелес! А доктор Спасоје Фианин из макарског Дома здравља ми је рекао да се за 28 година свога службовања на томе мјесту нагледао свега и свачега али да тако нешто, толико звјерски није никада видио. А таман је био гледан ТВ дневник када је дотрчала медицинска сестра запомажући у помоћ младићу којег су у ходнику ногама и летвом – зна се што. Па је потрчао кроз подугачак ходник, који води од дневног боравка за лијечничко особље, да би се спиралним степеницама спустио до мјеста злочина. Да би помогао, да би зауставио звијер у човјеку. Али није успио. Звијер се већ била распаммила и припријетила је доктору да ће и њега убити ако се не макне. Па је звијер своје учинила. Била је своја у своме – елементу.

Докле ћемо живјети у овој зони сумрака коју одређује та кобна ријеч „можда”? Докле ћемо то не знати вадећи се на „зна се”?

Они траже линч „четника”, а линчује се припадник Хрватске војске?! што је то њима у глави, каква касета и тко ју је унутра убацио?! А њих су педесеторица отприлике могла спријечити њих деветоро у масакрирању десетого. Могли су – а нису. Која их је сила у тому спријечила? Да ли је то сила нечиста – зна се. А да нечисте силе преферирају крајеве у којима се све стакли од ведрине и вањске чистоће, као што је Макарска, врло је логично и познато. Врагу је најдража маска невиности и крепости...

Одлазим до цркве св. Марка испод које је пламтјела кобна туча. Поподневна је миса завршила, нема у њој никога. Празном црквом одјекују звуци оргуља. Мелодија ми је позната. Ох да, па то је „Lily Marlen”! (Аутор цит: „Недељна Далмација”, Сплит, 22. 7. 1992, „Демон линча у Макарској” ;стр. 149; А. Куштре) (Бошковић; цит. дело; стр. 67)

„30. 4. 1993.

Господине предсједниче, можете ли замислити човјека који непрестано гута, све док му не дође до грла. Не преостаје му друго него да се угуши или да стави прст у уста. Е, па видите, такав је случај са мнош: не могу више шутјети!

Да не спомињем Устав и фамозни Закон о националним мањинама, позват ћу се само на немали број пута изречене ваше ријечи: Срби требају рјешавати своје проблеме у оквиру институција система легално изабране власти суверене, демократске, независне и међународно признате Републике Хрватске. Те сте исте ријечи поновили и на посљедној сједници на преговорима у Женеви.

Додуше, то су јасно изговорене ријечи, које сватко разумије, али провођење тих ријечи у живот крије сасвим другу истину. Истину о горким разочарењима и трагедијама људи који су у то повјеровали и нису добили ништа. Нисам баш сигуран да ви о таквим случајевима нешто знате (добрио сам супротна увјеравања) и зато вам износим властито искуство и непобитне доказе да је тому тако.

Рођен сам на подручју Биелаја, које је данас, баш као и прије 50 година, прва линија бојишта. Било ми је само шест година кад ме је једног јутра пробудио мајчин плач. Кад сам отворио очи, прво што сам угледао била је уплакана мајка с најмлађом сестром у наручју. Друго двоје дјеце, једно двије године старије од мене, а друго двије године млађе, вриштало је држећи се за мајчине скуте. Отац је стајао на кућном прагу, руку завезаних на леђима, између двојице усташа у жућкастим униформама. Тада сам чуо и посљедње ријечи свога оца, док се смиреним гласом обраћао мајци: 'Не плачи, ово је само неки неспоразум, до сутра ће се све објаснити и ја ћу се вратити'.

Оца су гурајући извели у двориште. Пас који је био у дворишту, видјевши господара у опасности, напао је једног стражара. Овај га је ударио пушком, а други је у пса испалио три метка. Тешко рањен, пас је још једном покушао заштитити свога господара, а послје испаленог четвртог метка побјегао је у воћњак. Оца су привезали за сељачка кола и одвели низ цесту. Мајка је након десетак минута пошла за њима остављајући нас саме. Дошавши до мјеста гдје је отац био затворен, обишла је све органе власти и многе познате и утјецајне људе, како би ослободила мужа из затвора, увјеравајући све како је невин. Исти дан, касно увечер, вратила се кући натечена, разбијених уста. Није нам ништа говорила, већ нас је нахранила и спремила на спавање. Касније сам је чуо како плаче.

Сутрадан је, уз помоћ сусједа, извукла угинулог пса испод очеве кревета, који се тешко рањен тамо завукао. Сусједи су га закопали у воћњаку, па знам гдје је његов гроб, а за очев ни до данас нисмо успјели сазнати.

Неколико мјесеци касније, дотрчали су неки људи, вичући да бјежимо, јер у сусједним селима већ убијају људе. Моја преплашена мајка брзо нас је покупила, најмлађу сестру узела у наручје, и без ичега побјегла с нама у сусједно село. Оданде смо, с једног брда гледали како нам пљачкају и пале кућу. Иако као дијете нисам знао шта се заправо догађа и зашто морамо бјежати, видио сам да су људи који су остали у својим кућама били побијени или одведени.

У то доба није било камп-кућица и хотела за избјеглице, па смо готово четири године провели скривајући се по шумама, у спиљама. Није било Црвеног крижа и Caritasa, па смо се хранили оним што смо нашли у шуми: најчешће лишћем и маховином.

Када су нас поткрај рата пребацили на ослобођени териториј, први сам се пут у четири године добро најео. Када смо се након рата вратили у родно

мјесто, од куће није остао ни камен на камену. Пребацили су нас у најближи град, дали нам једну собицу. Тада сам први пут кренуо у школу, иако ми је већ било пуних десет година. Нисам још стигао ни прва слова научити, а власти су већ одлучиле да нас пребаце. Нас, углавном Србе, покупили су и одвели на железничку станицу, потрпали у сточне вагоне и одвели у друге, нама стране крајеве. Нас горштаке довели су у равницу, у туђе куће, на туђу земљу, гдје су владали нама страни обичаји. Неки су остали, неки су се одмах вратили, а ми дјеца након завршене основне школе, поново смо дошли у Хрватску, у Загреб, иако никад више на своје огњиште.

Како су године пролазиле, поштеним радом стекао сам малу уштеђевину, од које сам недалеко од Карловца купио земљу и недовршену кућу, коју сам, с временом, довршио и надоградио.

Велик број људи у Драганићу није ни знао да сам Србин, нити је то било важно. Чули смо додуше неке приче, но нисмо се на њих обазирали јер људи увијек свашта причају.

Гледајући сваки дан кроз прозор жене и малу дјецу како с врећицама у рукама бесциљно лутају градом, присјетио сам се свога дјетињства и избјеглиштва. Одлучио сам стога, заједно са женом, да кућу у Драганићу понудимо на кориштење избјеглицама. Тамо су могле сасвим комфорно живјети двије обитељи. У кући је чак било довољно хране за мјесец дана. Међутим, сусједи Хрвати почели су ме одговарати од мог наума, тврдећи како је Драганић близу подручја ратних дјеловања, како је кућа некомфорна јер нема питке воде... Стварни је разлог у ствари био страх да ће у том случају и они морати издати своје куће избјеглицама. На крају сам, да не бих изазивао сукобе, одустао од своје намене.

Поткрај 1991. године, стотињак метара од моје куће, распоређена је јединица Хрватске војске с протуавионским топом. Службено су били распоређени у викендицу која је власништво једног Хрвата. Међутим, он им није дао кључеве од куће, него им је рекао да се смјесте у подрум. Гледајући их сваки дан како дежурају на киши и вјетрометини, почео сам их посјећивати и убрзо сам се с тим момцима спријатељио. Како су се ближили Божић и Нова година, а ми у Драганићу не боравимо тијеком зиме, предложио сам војницима да уселе у моју кућу. Њих су на положајима посјећивале и обитељи, па ми је било тешко гледати како се људи немају гдје смјестити, раскомотити...

Војници су моју понуду радосно прихватили. Нисам то учинио, како су неки касније протумачили, да би ми као Србину кућа остала читава. Рекао сам им да се слободно почасте вином, али да ми оставе коју литру.

Када се у прољеће прошле године Јанко Цигановић вратио у Драганић, затекао је кућу у потпуном реду. Истодобно, почеле су и прве провокације. Сусједи су Јанка обавијестили да га је тражила скупина наоружаних људи, питајући гдје је „онај четник“.

Средином травња прошле године, точније 16. травња, у кућу Јанка Цигановића у Драганићу, први је пут убачен експлозив:

Случајно нисам био у кући, јер ми је умрла мајка, па сам отишао на спровод. Убацили су ми два Молотовљева коктеља од којих су попуцали сви прозори и штокови, уништен дио намјештаја... Случај сам пријавио карловачкој полицији. Два полицајца изашла су на увиђај, снимили објект, узели моје по-

датке и отишли рекавши да је ријеч о дјелу нестручњака, чак да су се то можда дјеца играла. Прије одласка сликали су се крај куће за успомену. Чистећи након њихова одласка кућу, пронашао сам војну торбу и неексплодирани Молотовљев коктел. То је вјеројатно требало бити порука: 'сели одавде'. Поново сам позвао полицију. Полицајци су разгледали торбу и боцу с Молотовљевим коктелом и отишли. На крају сам морао трчати за њима. Рекао сам им да понесу торбу и боцу јер је то ипак доказни материјал који им може помоћи уколико мисле провести истрагу. На моје инзистирање потрпали су те ствари у пртљажник аутомобила.

Сусједи су ме у то вријеме још посјећивали, већина је тврдила да се вјеројатно ради о неспоразуму. Ослонио сам се на то, рекавши себи: Било, па прошло, живот иде даље. Једноставно, покушао сам све заборавити.

Точно мјесец дана касније, 16. свибња прошле године, Јанко је заједно са женом, искористио сунчан прољетни викенд за посјет кући у Драганићу. Након напорног рада у винограду, суботњу су вечер одлучили провести одмарајући се уз телевизијски програм. Око 23 сата зачуо се ударац.

Изашли смо на терасу, жена на једну страну, ја на другу, у онај дио објекта гдје је раније био убачен експлозив. Ништа нисмо пронашли и жена је заклаутила да је вјероватно ударило негдје другдје. Истодобно, пас је лајући отрчао из куће. Одлучили смо се вратити у кућу. У тренутку кад је жена закорачила у кућу, а ја сам још стајао на тераси, зачула се експлозија. Горњи дио куће сложио се као кула од карата. Дијелови куће и аутомобила летјели су и до 50 метара у зрак. Букнуо је пожар.

Жена је остала затрпана у кући, ја сам био неповријеђен. Покушао сам рукама и ногама, чак и главом разбити врата и ући у кућу да помогнем жени, иако сам мислио да је мртва. Желио сам барем извући њено тијело из пламена. Нисам могао провалити па сам позвао сусједи. Прискочио је сусјед муслиман са сином, и некако смо успјели ући. Спазио сам на тлу затрпано тијело моје жене. Дигнуо сам један бетонски блок с њезина тијела. У тренутку када сам је покушао извући узвикнула је: 'Моје ноге!' Успио сам уклонити и дио зида с њених ногу и, уз помоћ сусједа, изнио сам је на терасу. Крв је шикљала на све стране. Одвели смо је у Карловац у болницу. Имала је потпуно здробљене ноге, пресијечене тетиве на рукама, посјекотине на глави и врату...

Друго јутро стигли су и полицијски истражитељи. Око куће се скупило много људи, међу њима и војник који ме свакодневно посјећивао, а који је имао кључеве куће пуна три мјесеца. Занима ме што је он размишљао гледајући остатке куће у којој је безброј пута био угошћен и почашћен. Док сам око куће тражио пса (чије сам тијело разнесено од експлозије касније пронашао тридесетак метара од куће), уочио сам трагове ципела и, иза њих, псеће трагове који су водили у виноград. Позвао сам полицијског инспектора који је погледавши трагове, само слегнуо раменима. Након што су ми поставили неколико питања, полицајци су отишли и до данас ми се нису јавили.

Неколико дана касније, када сам дошао у Драганић како бих послепремис доњи дио куће који није био разнесен експлозијом, установио сам да је у кућу проваљено. У њој је нетко боравио неколико дана, намјештај је био потпуно демолиран, све је било препуно смећа. Позвао сам полицију. Два полицајца која су изашла на увиђај, када су видјели срушену кућу, само су се по-

гледали. Након што су ме упитали је ли нешто украдено, отишли су. Побунио сам се, упитао их зашто не узму отиске прстију, зашто нешто не подуму. Вјеројатно сам гледао превише филмова. Рекли су ми, кад већ толико инзистирам, да ће послати специјалну екипу. Након сат времена стигла је екипа, с аутомобилом пуним фото-апарата и разних инструмената. Кад су видјели срушену кућу, погледали су се као и она двојица раније. Након што су ми поставили неколико питања и они су отишли. Кад сам их упитао зашто нешто не подуму, један ми је инспектор одговорио: 'Господине, било би добро да преостале ствари однесете док их не опљачкају'.

Два дана касније кућа је поново била проваљена. Том приликом уништили су и преостали намјештај, од кухиње су направили WC, однијели су све што су могли носити... Забио сам чавлима врата и прозоре, али само неколико дана касније сусједи су ми јавили да је и трећи пут проваљено.

Није чудно да овај педесетосмогодишњи Србин, држављанин Републике Хрватске чија жена Хрватица и годину дана након експлозије хода уз помоћ штака, чија су дјеца крштена у католичкој цркви, чија је кћи донедавно била припадница специјалне постројбе МУП-а, који и данас прима пријетеће телефонске позиве – кад говори о Уставу и њиме зајамченим правима Србима и осталим мањинама у своме гласу не крије цинизам. (аутор цит: „Глобус“, Загреб, 30. 4. 1993, „Под жену су ми ставили разорну мину“; стр. 151; Р. Мајетић) (Бошковић; цит. дело; стр. 106-109)

„18. 5. 1993.

У 1991. години у Хрватској је забиљежена 1881 експлозија и 258 пожара на објектима, при чему је оштећено 1257 кућа у власништву грађана српске националности, рекао је Мате Гранић. У 1992. години забиљежене су 3302 експлозије и 1029 пожара, при чему је оштећено 3158 српских кућа. Подаци говоре да се број оштећених кућа смањује. До сада је због тога поднесено 126 кривичних пријава против грађана хрватске националности, 13 српске, а осам против осталих. Број објеката срушених у Хрватској од почетка рата процјенује се на 210.000.” (аутор цит. „Вјесник“, Загреб, 18. 5. 1993, „Мање оштећених српских кућа“; стр. 151; Б. П) (Бошковић; цит. дело; стр. 115)

„29. 6. 1993.

„Одведен сам без икаквог објашњења. Једноставно: покупљен. Одвели су ме у ОРУ, насеље изграђено за потребе омладинских радних акција. Касније, у току испитивања, рекли су ми да сам ту зато што сам четник, и зато што они знају да сам организирао ланац наоружавања Срба у Сиску и околици. Наравно, таква је оптужба била изван сваке памети. Какав црни четник?

Преко дана су ме испитивали. Тукли су ме ноћу. Не знам тко ме тукао, нисам могао видјети лица, али знам да су то били балавци, дочепали су се униформе, па су иживљавали свој бијес и мржњу. Скинули би ме до гола, потом би ме извели на двориште, тик у жичану ограду крај Саве. У лице би ми уперили јаку свјетлост, тако никако нисам могао видјети тко ме удара, нити колико их тачно има. Тукли су ме ногама, шакама, моткама, говорили су: 'Ево ти, пичка ти матерна четничка, сада ћеш добити своје!'

Често сам губио свијест, но они би ме полили водом и настављали. У неколико су наврата по мени уринирали или би ми по кожи гасили цигарете. Посебно су вољели да ми на челу фломастером нацртају оцило с четри с, на

то мјесто ставе цијев пиштоља и почну играти руски рулет. Сада мислим да је пиштољ био празан, али онда то нисам знао. Било ми је потпуно свеједно. Помирио сам се са судбином. Желио сам само да се то мучење што прије заврши.

Једном су ме голог привезали за жичану ограду, довели су некаквог пса. Пустили су га на мене: Тамо, тамо ти је четник, гризи га гризи...’ – говорили су. Али пас је изгледа био млад, није био дресиран, па се само збуњено окретао. Није знао или није хтио гристи.

Пустили су ме на исти начин на који су ме и одвели, изненада, без икаквог објашњења и без потврде да сам био приведен. Нетко се ваљда био узео за мене. Док сам био у ОРИ, нисам сретао друге људе, имао сам дојам да сам тамо сам. Нисам добијао никакву храну, само воду. Био сам изгубио сваки појам о времену. Тек касније сам израчунао да сам тамо провео пет дана.”

Наш суговорник не усуђује се рећи чак ни своје иницијале. Моли да прешутимо сваки детаљ везан за мјесто и вријеме његова одвођења из Сиска.

„Одмах би знали о коме се ради. Није нас много из ОРЕ изашло на ногама, већина је плутала Савом”, каже. Јасно му је – каже – да му је живот поклоњен, да живи на кредит, али има велику обитељ, нетко би им могао наудити.

Н. Н. из Сиска без икаквог је разлога 21. септембра 1992. лишена слободе. Одведена је у Барутану и задржана осам дана. Била је изложена малтретирању и увредама. Говорило јој се, као и другим заточеницама, да је четникуша, да је гласала за Крајину, да се њени боре против Хрватске. Једна ју је војна полицајка наговарала да иде у некакву размјену, што је Н. Н. категорички одбијала, јер у Сиску јој живи цијела обитељ. Кад је тражила да јој се објасни зашто је приведена, најчешће су јој одговарали да су сви Срби четници и да се мора испитати има ли који поштен.

Након осам дана малтретирања и понижавања, Н. Н. је пуштена кући, без икакве потврде или објашњења. Ни тада, а ни данас не може наћи рационалан разлог за оно што јој се догодило. Док је она малтретирана у Барутани, њен супруг, Хрват, био је у Хрватској војсци на првој линији обране.

С: Д: из Сиска није одведен: „11. септембра 1992. у ноћи униформиране особе поставиле су експлозив пред моју кућу, није им сметало што није празна. Кућа је готово потпуно срушена, не знам како смо жена и ја остали живи. Протестирао сам код полиције, али без резултата. Осам су ме пута водили на саслушање. Посљедњи пут саслушавала су ме четири причувна полицајца. Један од њих ми је рекао: ’Кукаш што смо ти срушили кућу, а што ви радите Хрватима у Глини и Петрињи?’. Рекао сам му: ’Синко, али то им не радим ја...’ Прекинуо ме грубо: ’Ма, ко ти је синко, пизда ти матерна српска. Немој да ти живом јаја извадим или да Савом отпливаш у Београд...’”

Чини се да само Сава зна и чува тајне бројних несталих грађана Сиска...” (аутор цит. „Ферал трибјуне”, Сплит, 29. 6. 1993, „Већину је однијела Сава”; стр. 151; Н. Тараба) (Бошковић; цит. дело; стр. 125-126)

21. Чин кајања?

Да ли се папа Војтила икада покајао због крвопролића које је изазвао и због уништавања једног народа само зато што је православне вере? Не верујемо. Сувише је доказа који говоре супротно. Али, Фурнемо неке његове изјаве тумачи као израз кајања.

„Више него што се може и замислити, била је то недипломатска журба Ватикана која је и по самом Јовану Павлу II, након што су му то рекле и дипломате, нанела штету. На састанку у Асизију 9. и 10. јануара 1993, након што је поновио своју приврженост правима народа да располажу собом, папа је прецизирао, на опште изненађење, да „се то право може реализирати било кроз властити политички суверенитет, било у оквиру федерације или конфедерације са другим нацијама”.

Чин кајања, сигурно закаснио, али који није никоме промакао. „Што смо урадили?” написао је Јован Павле II 1. марта 1993. генералном секретару УН Бутрос Бутрос Галију. Са своје стране монсињор Жан Луј Туран, секретар за односе са државама, нуди оправдање у форми признања: „Да ли смо заузели најбољу позицију? Рецимо да смо хтели уздрмати мњење. Постојало је ужасно помањкање политичке воље код Европљана.”

Две године су протекле након исхитрног признавања које је извршено под неубичајеним притиском Ватикана. Две године и стотине хиљада мртвих, разарања, освајања и чишћења у Босни да би Јован Павле II уочио предвидиве последице своје тврдоглавости.

Одједном, језици су се одвезали: „Скоро две године било је потребно старом министру за спољне послове Ролану Дими да види „уништавајућу одговорност Немачке и Ватикана у убрзању кризе”, говори генерал Рјетге-Marie Gaallois, који додаје да „да није био такав дипломата, министар би могао рећи да је одговорност Немачке и Ватикана не само у убрзању југословенске кризе, већ и у њеној припреми и покретању”.

Са друге стране Атлантика, чак ненадано чуђење: „Открили смо да је Геншер у свакодневном контакту са својим хрватским хомологом. Он је охрабривао Хрвате да напусте федерацију и прогласе независност још док смо ми били у току тражења заједничког става”, открива Ворен Цимерман, стари амбасадор САД у Југославији. Геншер, којем је леђа увек чувала Његова светост, а којему је већ рекао „не”.

Стручњак за ватиканску дипломатију, Constance Colonna-Cesari потврђује тај преокрет, чија одбрана Босне (отказано путовање у Сарајево) представља додатни доказ. „Данас у Ватикану има доста кривице у односу на позицију коју је имала класична ватиканска дипломатија подршке католичким народима латинског обреда. То се јасно видело са Пољском и Литванијом, затим са Хрватском и Словенијом. С обзиром на последице журбе са којом се инсистирало на независности ових двеју република заједно са Немачком, а и ту постоји очигледни заједнички интерес, постоји кривица у односу на то и то објашњава све радње у прилог Босне којој се хтела надокнадити ова историјска грешка”. (исто; стр. 95-97)

„Нове неспретности Јована Павла II током његовог путовања у Загреб 1994. године кад је отворио поново досије Степинац одласком на његов гроб нису могле више замаскирати тон, понекад умерен, његових говора, ни његову намеру да путује у Сарајево.

Ипак, није требало бити велики клерик па видети да је признавање независности само водило бацању уља на ватру што се тиче сепаратизма и, према томе, погоршавања тензија између Срба и Хрвата. Није потребан ве-

лики дипломатски осјећај да би се установило да признавање независности, коју, уосталом, нико није био спреман бранити, није донело користи (...)

Ова двострука игра Свете столице се, уосталом, види у последњој перипетији ове дуге и мучне историје између Хрватске и Ватикана: у првој посети папе хрватској земљи, осврћући се на прошлост, Јован Павле II је настојао да умири националистичку ватру коју је три године раније упалио.

У проповеди у Сарајеву говорио је о „народима које је историја позвала да сарађују у хармоничној коегзистенцији; против је „намера очајних националиста који воде у насиље против будућности и у жељу за осветом”, и захтева да се „опрости и тражи опроштај”. Али пре приче о опроштају, није ли било боље, у име цркве чији је највиши представник био, затражити опроштај од Срба и Јевреја за злочине које су починили хрватски католички свештеници између 1941. и 1945; а која, ако не и сам папа, не престаје да подсећа већ годинама на добротворство национализма, којег не именује, настојећи га огрнути у лажни сјај културе и права народа. (...)

Али ко се више од папе обраћао током 1991, својој хрватској браћи, чије су аспирације за незавишћу морале бити подржане, без одлагања, од стране међународне заједнице, уз ризик да и Босна експлодира?

Изненађење је било пријатно када је, пре него што је напустио Загреб, 11. септембра 1994, Јован Павле II рекао да „мир претпоставља да у основи сваке иницијативе постоји увек искрена воља за дијалогом, поштовање права свакога, подразумевајући и права националних мањина”.

Стижући, поздравио је „председника Републике и представнике власти, чије присуство овој прослави појачава вредност и значење непрекидне хармоније између хрватске нације и Свете столице”. Али ко је више од самог тог представника исмејавао право Срба и ко не види непристојност у речи-ма о „непрекидној хармонији” са нацијом која, има тачно педесет година, врши геноцид у име Бога? Не значи ли то препуштање увредљивом фалсификовању историје када се говори о „неустрашивој храбрости”, кардинала Степинца, верног НДХ (Независној држави Хрватској) до последњег тренутка? (...)

Нека се не заборава: неки људи су придонели томе да правда исплива на површину и они заслужују нашу захвалност, а не католичка црква, марљива заштитница починилаца геноцида.” (Furnemont; цит. дело; стр. 97-101)

22. Званична реаговања и осуда геноцида над српским народом

Наводимо званична реаговања, односно апеле наших црквених и државних органа упућене представницима међународних институција да се уставе злочини и геноцид над српским народом. Преносимо писмо српског патријарха Павла упућено лорду Карингтону, у којем апелује да жртве и одговорни за геноцид не могу више живети заједно:

„Као секуларни чувар српске духовности, српског националног, културног и историјског идентитета, Српска православна црква је посебно заокупљена историјском судбином српског народа у овом одлучујућем тренутку. Други пут у овом веку српски народ се суочава са геноцидом и протеран је са територија на којима је вековима живео. Први пут је то било за време Другог светског рата, под такозваном „Независном Државом Хрватском”,

сарадником и фашистом, коју су створили немачки нацисти и италијански фашисти. У току ових догађаја више од 700.000 Срба било је смакнуто и убијено на углавном окрутан начин, у Јасеновцу, у другим логорима смрти, и у бројним рупама и понорима. Тела неких од њих се и данас проналазе, док су неки од њих данас позвани да сведоче о тим страдањима и том паклу. Све је то учињено као извршавање програма стварања етнички чисте хрватске државе и изгона свих Срба. То је хрватски министар Миле Будак савршено изразио овим речима: „Убићемо део Срба, део ћемо протерати, а остатак ћемо преобратити у католичку веру и тако ће они постати Хрвати.”

Насилно преобраћање српских православаца је представљало суштински део ових злочиначких планова, оно је било предвођено католичком црквом у Хрватској. Извршење овог злочиначког програма је зачудило чак и немачког представника Hermana von Neubachera, који је овако протумачио своја запажања: „Што се тиче православаца, рецепт поглавника, шефа усташа Анте Павелића, подсећа на најкрвавије ратове историје. Трећина Срба мора постати католичка, трећина мора напустити земљу и трећина мора умрети. Ова последња тачка програма је извршена. На бази информација које имам, мислим да је број оних који су смакнути око 700.000”. Тако су Срби постали дивљач за одстрел. Листе мртвих су скоро бесконачне.

Током новог проглашавања независности Хрватске, њен представник Фрањо Туђман је јавно признао да је њен претходник у такозваном непрекинутом хрватском миленијумском политичком континуитету била тзв. Независна Држава Хрватска. Од тада патње Срба у Хрватској поново почињу са можда још тежим последицама.

Наши сународници који деле нашу веру и нашу крв налазе се суочени са окрутном алтернативом: или бирају да макар и помоћу оружја опстану у истој држави у којој је и мајка Србија или ће бити приморани да буду истерани пре или после од стране ове нове независне државе Хрватске. Нема трећег решења. И зато држава и народ српски морају свим легитимним средствима, укључујући ту и наоружану самоодбрану, бранити српске животе и све српске крајеве.

Време је да се каже да жртве геноцида и они који су то починили и који ће га можда починити, не могу више живети заједно. После Другог светског рата нико није приморавао Јевреје да живе са Немцима у истој држави. Међутим, Срби су били приморавани да живе са Хрватима, али у оквиру Југославије као заједнице држава у којој је Хрватска била само једна од шест савезних република. Границе ове Хрватске нису ни историјске ни етничке, оне су одлучене само вољом Јосипа Броза Тита, вође комунистичке револуције у Југославији, који је био по националности Хрват.

Од тренутка када Хрвати проглашавају независност једне такве Хрватске, Срби који живе у Хрватској, користећи оно исто право народа на самоопредељење до сецесије, су одлучили да живе у крњој Југославији, тј. у држави у којој ће се наћи и огњиште српског народа. А ако не, пре или после они би били изложени губитку националног идентитета, вере, имена, или можда протерани или физички уништени. Срби не могу више имати поверења у оне који су их вековима унијатили и покрштавали и који су током

Другог светског рата физички уништавали Србе, једноставно само зато што су били Срби и православци. То је ужасна истина коју морају прихватити данашњи Југословени као и цивилизована Европа.

Српска православна црква је расположена да поштује интересе хрватског народа, али цени исто тако и живот и интересе српског народа. Молимо вас, ангажујући се за ове принципе, да се и ви ангажујете у његову корист да би се стигло до праведног решења и да се не почини грешка. У духу своје властите мисије, Српска православна црква, сви њени епископи и сви њени свештеници, моле и молиће за мир у нашој нападнутој домовини.

(Аутор цит: српски текст у „Политици” (београдски дневник), 26. октобра 1991; превод православне службе за штампу, репродукован у католичкој документацији, бр. 2041, 5. јануара 1992)” (исто; стр. 153-156)

Влада Југославије је упутила представницима међународних институција Меморандум о злочину геноцида у Хрватској и скрнављењу спомен-подручја Јасеновац:

„Предложено је да УН утврде истину о геноцидним поступцима хрватске власти и да се тај злочин на одговарајући начин осуди. Документ је упућен Уједињеним нацијама, Европској заједници, амбасадорима великих сила и бројним другим земљама.

1. фебруар 1992.

Југословенска влада сматра да постоји довољно елемената да Организација уједињених нација и друге међународне организације идентификују и квалификују геноцидне поступке које чини хрватска власт. Стога предлажемо да се УН ангажују како би се утврдила права истина о чињеном злочину геноцида и он на одговарајући начин осудио – истиче се у Меморандуму владе Југославије о злочину геноцида у Хрватској и скрнављењу Спомен-подручја Јасеновац.

Меморандум је јуче, посредством ССИП-а, упућен генералном секретару ОУН Бутросу Галију, председавајућем Савета безбедности, специјалном изасланику генералног секретара УН Сајрису Венсу, МИП-у Португала и председнику Министарског савета ЕЗ Жоау Пињеири, председавајућем Конференције о Југославији лорду Карингтону, амбасадорима САД, Руске Федерације, Кине, Француске, Велике Британије, Шпаније, Грчке, Португалије акредитованим у Југославији, председавајућем КЕБС-а и другима.

Текст Меморандума гласи:

„Са осећањем наглашене одговорности и забринутости за даљи развој догађаја, не само у Југославији, обавештавамо Организацију уједињених нација, међународне организације, институције и удружења, еминентне научне, културне и јавне раднике, поборнике мира и демократије, истинске борце за људска права и слободе и светску јавност – да су хрватски органи власти и њихови паравојни и одметнички оружани састави у току 1991. и почетком 1992. године, други пут у пола века, извршили злочин геноцида над српским народом у Хрватској и друга тешка кривична дела. Поред вршења физичке ликвидације припадника, пре свега, српског народа, становништво се терором и наредбама легалних органа хрватске власти присилно пресељава изван Хрватске с циљем стварања етнички чистих простора. Српском ста-

новништву се уништавају материјална и културна добра и вредности, културно-историјски споменици, верски објекти, националне и културне институције. Српски народ у Хрватској, од конститутивног народа, проглашен је националном мањином, обесправљен и понижен, што чини основу сукоба у Хрватској и Југославији.

Чињенице које се наводе у анексу I, II и III овог меморандума, спадају у примере флагрантног кршења међународног права, и по међународном праву имају карактер злочина геноцида на основу Конвенције Генералне скупштине ОУН из 1948. године. Ова конвенција под злочином геноцида подразумева: намеру да се у целини или делимично уништи нека национална, етничка, расна или религиозна група, убиство чланова групе, тешке повреде физичког и психичког интегритета чланова групе, намерно подвргавање групе нељудским животним условима. И према овој и другим међународним нормама, злочин геноцида не застарева, без обзира на то да ли је почињен у доба рата или у време мира.

Указујемо, такође, да је оскрнављено и Спомен-подручје Јасеновац, које обухвата простор некадашњег усташког логора са обе стране реке Саве, дужине око педесет километара, у оквиру којег се налази Меморијални музеј и низ спомен-обележја са симболичним спомеником – Каменим цветом.

Скрнављењем спомен-комплекс Јасеновац, уништавањем културних и верских добара Срба у Хрватској, грубо је прекршена Конвенција о заштити културних добара у случају оружаних сукоба, усвојена у Хагу 14. маја 1954. године и допунски протокол из Женевске конвенције од 12. августа 1949. године и протокол II из 1977. године, по коме је: 'Забрањено вршити било какве непријатељске акте уперене против историјских споменика, уметничких дела или храмова који представљају културно или духовно наслеђе народа, као и користити их за подршку војних акција', а што су хрватске оружане формације масовно чиниле.

1. Полазећи од изнетих чињеница, југословенска влада сматра да постоји довољно елемената да Организација уједињених нација и друге међународне организације идентификују и квалификују геноцидне поступке које чини хрватска власт. Стога предлажемо да се УН ангажују како би се утврдила права истина о чињеном злочину геноцида и исти на одговарајући начин осудио.

2. Геноцидна политика према Србима у Хрватској представља флагрантно гажење елементарних и људских слобода и права. Зато с правом очекујемо да би одговарајуће комисије ОУН требало да размотре угрожавање људских права и слобода и положаја српског и других народа и националних мањина у Републици Хрватској.

3. Верујемо да ће Организација уједињених нација и њене специјализоване организације (УНЕСКО и др) осудити понашање хрватских власти према историјским, културним и верским објектима и предузети мере за њихову заштиту, а посебно када је реч о спомен-комплексу Јасеновац.

Предлажемо да УНЕСКО, у складу са Конвенцијом о заштити светске природне и културне баштине из 1972. године, формира комисију која би се непосредно упознала са размерама оштећења и скрнављења спомен-комплекса Јасеновац.

4. Сматрамо, такође, да је потребно да се под заштиту одговарајућих међународних организација и удружења ставе учесници, обележја и симболи антифашистичке борбе у Хрватској.

5. Органи федералне власти у Југославији са своје стране предузимају потребне мере да се геноцидна политика кривичноправно, морално и политички санкционише и да се њене жртве заштите. У томе Југославија, као један од оснивача Организације уједињених нација, очекује помоћ и подршку целокупне демократске светске јавности.

6. Позивамо међународне институције, организације и удружења и истакнуте појединце да се упознају са наводима из овог меморандума и његовог анекса 1, 2 и 3 и да учине што је у њиховој моћи ради објективног утврђивања истине, осуде геноцида, ублажавања последица и предузимања мера да се овакви злочини никада нигде не понове.”

АНЕКС 1.

Понављање физичког, културног и духовног геноцида над српским народом у Хрватској

„Над српским становништвом у Републици Хрватској данас се поново проводи злочин који по одредбама међународног права има карактер геноцида. У прилог ових тврдњи наводимо само неке чињенице.

– Почетком новембра 1991. године органи власти и оружани састави хрватске војске протерали су са подручја Западне Славоније (Псуњ, Папук и Билогора) преко 25.000 старца, жена и деце српске националности. Том безумном чину претходила је наредба тзв. кризног штаба хрватске власти из Славонске Пожеге, од 29. октобра 1991. године, да се 24 српска села иселе у року од 48 сати (Анекс 2). Том приликом потпуно је уништено и спаљено 17 српских села. Тада је само у Босну избегло близу 10.000 становника са овог подручја.

– На подручју села Торјанци, у Барањи, 30. новембра 1991. године, убачена је већа диверзантско-терористичка група која је масакрирала девет мештана.

– На подручју Западне Славоније (правац Ново Село – Драговић – Кусоње) 16. децембра 1991. године три авиона хрватске пољопривредне авијације, преуређена за ратна дејства, бомбардовала су колону српских избеглица са подручја Псуња и Папука, приликом чега је било погинулих и више десетина рањених цивила.

– У селу Дивош, код Осијека, приликом повлачења, хрватски оружници су убили 24 становника српске националности, од којих су шесторица масакрирани. Миленку Бањанину секиром су одсекли три прста десне руке и гвозденим клином располовили лобању. У селу је пронађена и ломача за спаљивање ухваћених припадника ЈНА и Територијалне одбране.

– У градићу Петриња, 19. децембра 1991. године, припадници хрватских паравојних формација су на кућном прагу живу спалили 70-годишњу Анкицу Коњух, бившу заточеницу логора Јасеновац.

– Хапшења, а потом и ликвидација бројних грађана српске националности извршена су у Вуковару, Госпићу, Дарувару, Огулину, Пакрачкој пољани, Задру, Загребу и другим градовима.

– У Вуковару су припадници тзв. зенги (Збор народне гарде) и усташке формације систематски радили на прогону и уништавању српског и другог нехрватског становништва. О томе постоје изјаве прогнаних грађана и породица убијених; признања хрватских власти у Вуковару и други докази (Анекс 3). После ослобађања Вуковара, 18. новембра 1991. године, нађене су бројне масовне гробнице убијених и масакрираних цивила, међу којима и лешеви петоро деце до седам година, закланих или убијених мецима из близине. У току је целовито расветљавање злочина геноцида и других тешких кривичних дела почињених у Вуковару и другим насељима Славоније, Барање и западног Срема.

– Из Госпића је 16. и 17. октобра 1991. године присилно одведено неколико десетина Срба, а наредних дана су одведени с посла или су нестале нове десетине припадника овог народа, међу њима и већи број старијих и деце. Крајем децембра, прошле и почетком јануара ове године, у селу Широка Кула и у близини Перушића пронађени су лешеви 24 нестала Србина, који су убијени на најсвирепији начин – пуцањем у потиљак или леђа, клањем и на друге начине, што су потврдили и стручњаци за судску патологију.

– Хрватске власти у Дарувару, уочи Нове 1992. године, ухапсиле су 83 истакнута представника српског народа – интелектуалце, јавне и просветне раднике, директоре итд.

– У Карловцу је 21. септембра 1991. године, пошто су им претходно пуцали у ноге, заклано, а потом масакрирано, 13 припадника ЈНА и то након њихове предаје припадницима Министарства унутрашњих послова Републике Хрватске.

– Међу 20 православних свештеника, који су ухапшени 30. октобра 1991. године, био је и владика славонски господин Лукијан.

На српско становништво у Хрватској врши се притисак да се исели у друге крајеве Југославије. Према подацима Црвеног крста Југославије, регистровано је преко 250.000 избеглица грађана српске националности. Према најновијим подацима, из Загреба је под притиском исељен велики број грађана српске националности. Срби губе не само јавне функције, него и радна места. До сада је с посла отпуштено око 120.000 Срба у Хрватској, због њихове националне припадности. Минирано је, уништено или оштећено око 600 њихових радњи или трговина, разорено је више хиљада њихових станова, викендица и других објеката који су претходно опљачкани. За само један дан у Задру је опљачкано и минирано 90 објеката мале привреде чији су власници Срби. Према посебној, ратној уредби председника Хрватске Туђмана, полиција у станове може улазити без налога и решења, чиме је допуштено безобзирно пљачкање, хапшење и задржавање у притвору грађана без икаквог правног образложења.

Према подацима Завода за заштиту споменика културе, до краја октобра 1991. године на подручју Хрватске уништена је или теже оштећена 71 православна црква, и то у епархији Славонској 27, Загребачко-љубљанској 18, Сремској 14, Горњокарловачкој 6 и Далматинској 6.

Паравојне формације хрватске војске разориле су, 28. септембра 1991. године, барокни комплекс дворске резиденције пакрачких епископа, сагра-

ђен 1732. године, док су пакрачку богословију запалили. У Саборном храму спалили су иконостас и бројне иконе, епископску библиотеку са 5.500 књига и 120 књига непроцењиве културно-историјске вредности. Међу уништеним књигама је 50 које потичу из XVIII века. Уништен је и јединствен пример Саборника, штампан у Венецији 1536-1538. године. Разорена је и црква Свете Параскеве у Кукуњевцу, из 1782. године.

Злочин над цивилним становништвом српске националности у Хрватској се наставља и после 3. јануара 1992, тј. после склопљеног 15. примирја и изостанка ширих војних сукобљавања. На основу прикупљених података у општинама Славонска Пожега, Подравска Слатина, Дарувар, Грубишно Поље, Вировитица, Ораховица и Славонски Брод, над српским становништвом, које није побегло у БиХ и Србију, примењују се разни облици терора: убијање, физичко злостављање, хапшење. Уништавају се, минирањем и спаљивањем кућа, и читава села у којима су живели грађани српске националности, а сва материјална добра се пљачкају. Карактеристично је да се у целини ради о подручјима која су у току Другог светског рата такође била обухваћена злочиним геноцида. Најновијим мерама, садашња хрватска власт не само да наставља праксу усташко-фашистичке власти од пре 50 година, него настоји потпуно искоренити српско национално биће са тих простора у циљу стварања етнички чисте државе.

Јасеновац – место холокауста Срба, Јевреја, Рома и антифашиста уопште

Погроми над Србима и другим нехрватским народима, после окупације Југославије и успостављања квислиншке усташке Независне Државе Хрватске, 10. априла 1941. године, имали су најшире размере. Усташка пропаганда је константно понављала да Србима и Јеврејима 'нема места у Хрватској', означавала их као 'страни елемент' и 'животну опасност по Хрвате'. На тој основи покреће се и спроводи од раније припремани погром злочина геноцида. У његовој реализацији усташе су, по садизму и патологији злочина, надмашиле и нацисте, који су им, својом фашистичком идеологијом, терористичким искуством, расном теоријом и негацијом Југославије били и остали узор.

Квислиншка Независна Држава Хрватска, по узору на нацистичку Немачку, оснива више концентрационих и сабирних логора, од којих се по величини издваја комплекс логора Јасеновац. То је место најстрашнијег холокауста Срба, Јевреја, Рома и антифашиста уопште.

Јасеновац је био највећи концентрациони логор у квислиншкој Независној Држави Хрватској, трећи по величини у Европи и најмасовније људско губилиште на подручју Југославије. У систему концентрационих логора Трећег рајха имао је статус централног. Основан је у селу Јасеновац, у лето 1941. године, на обали реке Саве, 100 км јужно од Загреба, а ослобођен је у априлу 1945. године. Остао је појам зверстава усташке владавине и злочина геноцида од 1941. до 1945. године.

На основу извештаја Комисије за утврђивање ратних злочина и других до сада утврђених података, број жртава у овом логору креће се око 600.000 мушкараца, жена и деце, старих и немоћних.

Нажалост, и садашњи председник Републике Хрватске у својим квази-историјским опсервацијама и јавним иступима константно умањује број жртава Јасеновца. Тако је иза говорнице Конференције о Југославији у Хагу, 7. новембра 1991. године, пред лицем Европе и света изјавио да је 'у том Јасеновцу страдало 20 тисућа жртава, и то свих, не само Срба, него и Жидова, Хрвата, Цигана, антифашиста итд.'

Енциклопедија холокауста, која је објављена у Лондону и Њујорку, наводи: 'Око 600.000 људи је убијено у Јасеновцу, и то углавном Срба, Јевреја, Цигана и противника усташког режима. Број јеврејских жртава се кретао између 20 и 25 хиљада. Убијање и окрутност у логору су достигли врхунац крајем 1942. године, када је десетине хиљада српских сељака депортовано у Јасеновац из области где су се водиле борбе против партизана на планини Козари. Априла 1945. године партизанска војска се приближила логору. У покушају да уклоне трагове зверстава, усташе су подигле у ваздух све инсталације и убиле већину затвореника'.

У Јасеновцу је свакодневно радила стравична машинерија смрти. По начину како су жртве мучене и убијане, како су зверски злостављани логорашци, убијана деца и старци, како су силоване кћери и масакрирани синови у присуству беспомоћних родитеља које је потом задесила иста судбина, како су истребљивани Срби, Јевреји и Цигани, то превазилази све оно што би најболеснији ум могао да замисли и оствари.

Ову стравичну слику злочина геноцида употпуњују и подаци да су одлуком поглавника квислиншке НДХ Анте Павелића, 12. јула 1941. године, основани засебни логори за децу (у Горњој Реци код Крижеваца, Јастребарском и Сиску). Били су то једини логори у Европи за 'непријатеље поретка у пеленама'. У самом Јасеновцу је заклано и на друге свирепе начине уморено преко 20 хиљада деце, млађе од шест година.

Скрнављење Спомен-комплекса Јасеновац – поновљени геноцид

Спомен-комплекс Јасеновац је почивалиште мртвих, али и опомена и поука живима, симбол једног невремена за сва времена и све људе одане слободи, правди и миру. То је једини споменички комплекс у Европи који симболизује борбу за мир, а против фашизма, који је у читавом периоду након Другог светског рата безобзирно оскрнављен.

Имајући у виду трајне поруке Јасеновца, његово историјско место у страдању и борби против фашизма, непролазни значај, посебно у свести и осећању српског народа, Јевреја, Рома и других, са огорчењем обавештавамо да су нова хрватска власт и њен оружани састави током 1991. године, силом и на друге начине, тешко оскрнављивали Спомен-подручје Јасеновац. О томе предочавамо следеће релевантне чињенице:

– Скрнављење Спомен-комплекса Јасеновац, његових објеката и локалитета, почело је пре оружаних сукоба. Између осталог, прво је Министарство за просвету, културу и богоштовље Републике Хрватске фактички пришло службеном укидању Спомен-подручја, а Сабор Републике Хрватске је прогласио парк природе 'Лоњско поље' у који је требало уклопити и Спомен-подручје Јасеновац. Влада Републике Хрватске није за 1991. годину осигурала редовна материјална средства за рад овог спомен-комплекса. Био је

то само увод и најава оног што је уследило, посебно од септембра 1991. године. Тим чином извршен је покушај брисања из историјског памћења места најстрашнијег злочина геноцида;

– Крајем септембра 1991. године паравојни оружани састави Републике Хрватске насилно су ушли у Спомен-простор Јасеновац и тамо остали до 8. октобра 1991. године, када је ово подручје поново ослобођено. Пошто су претходно минирали и срушили мост на реци Сави, који спаја два дела овог меморијалног комплекса, разорено је Спомен-подручје и уништена су значајна сведочанства о геноциду извршеном пре 50 година. Комисија, која је тим поводом формирана од стране надлежних органа, утврдила је да је великим бројем минобацачких пројектила погођена Доња Градина, где је утврђено постојање 34 кратера настала експлозијом минобацачких граната. Гранатама избачене кости откриле су још једну, до сада непознату масовну гробницу јасеновачких жртава. Највеће разарање извршено је на левој обали реке Саве, која се налази у Републици Хрватској. Зграда у којој је била смештена библиотека, складиште материјала за меморијалну презентацију и простор за изложбе су демолирани. Књиге, документи и други меморијални материјал су уништени или оштећени, а знатан део је однет. Већина од око осам хиљада највреднијих музејских експоната је уништена, оштећена или однета.

Реагујући на поменута скрнављења, јеврејски ратни ветерани и преживели заточеници логора Јасеновац упутили су поруку Конгресу светске федерације (ФМАЦ), који је 20. октобра 1991. године одржан у Хелсинкију. У поруци се, између осталог каже: 'Оскрнављен је Меморијални центар у Јасеновцу, стражиште Јевреја, Срба и Рома током Другог светског рата. Опустошен је Меморијални музеј са документацијом о самом почињеном геноциду'.

Хрватски паравојни оружани састави су 22. децембра 1991. године поново, и поред претходно склопљеног примирја и обавештења хрватским властима о боравку чланова припремне групе мировне мисије УН, отворили артиљеријску ватру из вишецевних ракетних бацача, топова и тенкова на Спомен-комплекс Јасеновац и ширу околину, која је трајала неколико часова. Том приликом погођен је Музеј који је претрпео велика разарања, а бомбардована су и гробна поља на највећем логорском стратишту – Доњој Градини."

АНЕКС 2.

„У последње време четничко-терористичке снаге и јединице ЈА све више угрожавају својим борбеним деловањем цивилно становништво у западном делу опћине Славонска Пожега, те у циљу заштите њихових живота и омогућавања успешније обране наших обрамбених снага на том простору, кризни штаб Опћине Славонска Пожега оглашава

НАРЕДБУ

1. Провести евакуацију свих грађана, њихове особне имовине (прехранбени артикли, одећа и обућа, постељина, средства особне хигијене, прибор за јело, најнужнија средства расвете, златлину и новац) и стоке с подручја насеља: Облаковац, Вучјак Чечавачки, Јеминовац, Шњеговић, Чечавац, Копривна, Расна, Пасиковци, Кујник, Ораљавац, Црљенци, Слобоштина, Ми-

ливојевци, Подсређе, Вранић, Њежић, Марковац Пожешки, Клиса, Одаковици, Пољанска, Кантровци, Горњи Врхоци, Лучинци и Ољаси у року 48 (четрдесет осам) сати од времена ступања на снагу ове наредбе.

2. Пучанство ће се иселити у друга насеља на подручју опћине Славонска Пожега према слободном избору.

Грађани који се немају где склонити дужни су се обратити прихватним екипама цивилне заштите, за евакуацију у рејонима прикупљања и то: Ивандол, Дежевци, Перенци, Торањ и Бишкупци.

3. Ова наредба ступа на снагу 29. листопада 1991. године у 12,00 сати, а временско трајање њеног важења ће зависити од смиривања.

4. Истеком наведеног рока за склањање пучанства забрањује се свако кретање цивилних особа у наведеном подручју.

Кризни штаб Опћине
Славонска Пожега”

АНЕКС 3.

Повереник Владе Републике Хрватске у општини Вуковар, Марин Видић Били упутио је 18. августа 1991. године поверљив извештај о политичко-сигурносној ситуацији у тој општини председнику Републике Хрватске, председнику хрватске владе и министрима одбране и унутрашњих послова.

Текст гласи:

„Именовањем Мерчеп Томислава, секретара опћинског секретаријата у Вуковару, дошло је до узурпације власти и концентрације функција у једној особи и то председника ХДЗ-а те фактички заповједника ЗНГ, полицијом те цивилним органима власти. Окружени људима сумњивих моралних и стручних квалитета, бившим криминалцима, преузели су апсолутно надзор над свиме у опћини Вуковар, не презајући од насилних и респресивних мјера над грађанима опћине Вуковар (бесправних упада у приватне станове, упућивањем усмено и писмено у напуштене станове особа које су тражиле смештај, плачкања станова, одузимања приватних возила, насилних привођења на саслушање, па чак и егзекуције).

Таквим понашањем створио је у граду опћу психозу страха међу хрватским и српским пучанством, што је резултирало масовним бјегом из града, тоталном блокадом рада полиције, ЗНГ, органа управе и створило опћу конфузију. Превршивши мјеру, дошло је спонтано до насилног смјењивања Мерчеп Томислава с функције секретара опћинског секретаријата за народну одбрану јер је било очито да то води у опћу катастрофу. На интервенцију господина Манолића, Томислав Мерчеп повучен је у Загреб, наводно на функцију помоћника министра МУП-а, што је и званично објављено у средствима јавног приопћавања.

Његовим одласком настало је крајње конфузно стање и вакуум који смо покушали ријешити формирањем кризног штаба и именовањем људи на битне функције и разграничавањем надлежности ЗНГ, полиције, цивилних органа власти и странака. Када је то почело функционирати настају нове компликације именовањем из Загреба некомпетентних и неспособних људи. Тако се смјењује заповједник ЗНГ Стипан Радаш, стручан и компетентан

човјек који улива повјерење и иза којег стоји повјереник Владе Републике Хрватске у општини Вуковар, кризни штаб у Вуковару и кога су предложили заповједник III бригаде потпуковник Вуковац, начелник кризног штаба за Словенију и Барању Фрањо Пејић, те координатор за Славонију и Барању господин Шекс. Умјесто њега, именован је господин Арбанас, а за његовог помоћника Задро Благо, људи без икаквих квалификација и стручних знања у том подручју. Именовање – смењивање је извршено без икаквог образложења, на изричит налог министра Бебића.

На приједлог кризног штаба за вршитеља дужности секретара општинског секретаријата за народну одбрану, повјереник Владе Републике Хрватске за општину Вуковар именован је професора Рехак Данијела, за којег сматрамо да би ту функцију стручно обављао. Изненада стиже ријешење о именовану Гаџо Јосипа, досадашњег Мерчеповог замјеника, који нема ни стручних нити других квалитета (има средњу стручну спрему, а војни рок није одслужио). Због такве несређене и конфузне ситуације у Вуковару, тражимо вашу интервенцију јер је општина Вуковар изразито кризно подручје у којем сваког часа може доћи до оружаног сукоба већих размера, а и град је готово опкољен. Именовани људи настављају политику коју је водио Томислав Мерчеп и поново долази у граду до терора, оружаних сукоба и провокативног пуцања које може изазвати несагледиве последице.

Именовањем Гаџо Јосипа поново је дошло до блокаде рада ЗНГ, полиције и органа власти. Досадашња политика створила је тешку психозу страха међу хрватским и српским пучанством. Комплетно хрватско пучанство не оправдава такво понашање и сматра се облаћеним, компромитованим и не жели даље сносити одговорност за такву политику. Будући да сматрамо да нисмо у могућности локалним снагама рашистити ситуацију молимо вас да упутите хитно компетентне људе који ће помоћи легалним институцијама власти да се стање што прије нормализира.”

Видић на крају напомиње да о томе треба обавестити и СДП, и Рачана, ХНС, Савку Д. Кучар, ХСЛС, Д. Будишу ХДС и М. Веселицу.” (Славољуб Б. Шушић и Златоје Терзић; „Од Бриона до Дејтона”; Хронологија кризе на простору Југославије; 1990-1995; Београд; Војноиздавачки завод; 2003; стр. 179-188)

Председништво Југославије је упутило информацију Скупштини СФРЈ о геноциду над Србима у Хрватској:

„Одговарајућа аргументација је неопходна за извођење починиоца пред суд. Домаћа и светска јавност су још слабо обавештене. Постоје још многа отворена питања у вези са утврђивањем одговорности за геноцид над Србима у Хрватској.

4. фебруар 1992.

„Прикупљена документа потврђују да су нелегалне паравојне формације Хрватске на територијама на којима претежно живи српски народ извршиле злочине који, према међународно признатој дефиницији, имају обележја геноцида, истиче се у информацији коју је Председништво СФРЈ доставило Савезној скупштини.

Текст информације под насловом „О отвореним питањима утврђивања одговорности за геноцид и друга тешка кривична дела која се врше над при-

падницима српске и других националности у оружаним сукобима у Републици Хрватској”, у целини гласи:

„Председништво СФРЈ је 13. децембра 1991. године закључило да се у одговарајућим органима Федерације организовано приступи прикупљању и документовању доказа о кривичним делима извршеним у току оружаних сукоба у Републици Хрватској ради покретања истраге и утврђивања кривичне одговорности за та дела. Тим поводом Председништво СФРЈ је задужило заменика генералног секретара Председништва СФРЈ да организује радно-консултативни састанак са представницима савезних секретаријата за унутрашње послове, народну одбрану, правосуђе и управу и Савезног јавног тужилаштва ради размене мишљења о овим питањима и припремања предлога за разматрање на седници Председништва СФРЈ.

Консултативни састанак на коме су учествовали савезни јавни тужилац и представници Савезног секретаријата за народну одбрану (Врховно војно тужилаштво) и Савезног секретаријата за унутрашње послове одржан је 16. децембра 1991. године. Констатовано је да постоје бројна отворена питања у вези с утврђивањем одговорности за геноцид и друга тешка кривична дела над српским народом и припадницима других националности која су извршена у току оружаних сукоба у Хрватској и на подручјима неких других република и да њиховом решавању треба прићи врло одговорно и организовано. С тим у вези је констатовано да би Председништво СФРЈ требало да размотри питања која треба хитно и дугорочније решавати.

Полазећи од раније усвојених закључака, посебно закључака усвојених на седници Председништва СФРЈ 11. новембра 1991. године, у стручним службама Председништва СФРЈ прикупљена је значајна грађа о битним елементима оружаних сукоба у Хрватској, а у току је прикупљање и нових докумената.

Прикупљена документа, посебно видео материјал, потврђују да су нелегалне паравојне формације Републике Хрватске на територијама на којима претежно живи српски народ извршиле злочине који, према међународно признатој дефиницији, имају обележје геноцида. Бројни су подаци који говоре о кривичним делима извршеним са намерама да се створе етнички чисте територије: убиства и масакрирање припадника српске и других националности, мучења и насилно расељавање и протеривање, спаљивање српских села, уништавање материјалних и културних добара, укључујући и споменике посвећене борби против фашизма, верске објекте, клање и убијање заробљеника уочи размене и сл. Злочини су, такође, вршени над припадницима оружаних снага СФРЈ (масакрирање, употреба забрањене муниције и др).

Расположива документација недвосмислено указује да је у току оружаних сукоба у Хрватској причињена огромна материјална штета – рушењем и паљењем домова, разарањем читавих насеља, прекидом производње, рушењем мостова, нефункционисањем саобраћаја и веза, одсуством огромног броја радника са посла и др. Посебно велике штете причињене су насилним одузимањем објеката, средстава, наоружања и опреме ЈНА. Противустановним и противправним деловањем органа и појединаца учињена је огромна материјална штета према имовини физичких и правних лица из других република и мимо ратних дејстава.

Међутим, ови злочини – иако су неки од њих презентирани и путем телевизије и других јавних гласила – још увек се неадекватно документују, на начин којим се недвосмислено доказује њихова веродостојност и који омогућава да се починиоци изведу пред суд. То, такође, има за последицу и веома слабу обавештеност домаће и светске јавности о жртвама геноцида над српским народом у Хрватској. Наиме, без веродостојнијег документовања ових злочина и њиховог организованог презентирања светској јавности ни многобројне тзв. беле књиге о овој тематици, које се у последње време појављују, неће имати адекватан ефекат на формирање и усмеравање јавног мњења ни у земљи ни у свету.

Интересовање и ставове дела европске јавности на карактеристичан начин је изразио париски радио РФИ. Између осталог, коментатор овог радија, 22. новембра 1991. године истиче да се питање ратних злочина почињених на територији Хрватске све више помалја из позадине напора да се рат у Југославији заустави. Међутим, он истиче да је, за сад, 'тешко утврдити шта се тачно дешава. Југославијом круже најстрашније вести о злоделима, које сведоче о атмосфери ужаса... Међу политичарима и новинарима европске јавности влада нека врста консензуса, да није тренутак да се та тема покреће док траје рат... Но, по свему се чини, да ће ратни злочини, кад рат једном буде завршен, постати изванредно важно питање, и да ће несумњиво запањити европско јавно мњење више него и сам рат'.

Све то указује на потребу много организованијег рада на идентификовању и документовању злочина, утврђивању и санирању материјалних штета у Републици Хрватској и презентирању истине која би ефикасно, на дужу стазу, могла потирати ефекте које је постигла хрватска пропаганда служећи се често фалсификатима, гласинама, монтажама, манипулацијама и сл. У вези с тим, указано је на следећа питања о којима се дају краће оцене и констатације:

1. До сада прикупљени подаци указују да се идентификовањем, документовањем и презентирањем злочина који се врше над српским становништвом у Републици Хрватској баве многи субјекти и институције: ССНО, ССУП, органи власти српских аутономних области, укључујући и локалне органе власти, Матица иселјеника Србије, Српска православна црква, организације Црвеног крста, јавна гласила, посебно телевизија, САНУ, издавачке куће и др.

Бројност институција и појединаца, који такође масовно прикупљају податке и чињенице, повећава вероватноћу да злочини буду откривени, а злочинци идентификовани и изведени пред суд правде. Међутим, то има и бројне негативне импликације: неорганизованост, стручну и техничку неопрељеност, преплитање и дуплирање посла, па и међусобну конкуренцију, недовољну објективност при презентирању. На пример, тренутно само у Славонији, Барањи и западном Срему борави неколико група експерата, бројне ТВ и радио екипе, представници штампе и сл. Одговарајућу комисију, са групама експерата, половином новембра 1991. формирала је и Скупштина Републике Србије. Неопходно је обезбедити координацију свих субјеката јер ће то омогућити да многи злочини буду откривени и идентификовани,

стручно изражени и документовани и аргументовано приказани домаћој и светској јавности.

2. Многе чињенице, изјаве очевидаца и сведока, историјска и правна документа, научни, публицистички и други радови у нас и у свету потврђују да је у току Другог светског рата над православним Србима, Јерврејима и Циганима усташка Независна Држава Хрватска извршила злочин геноцида. Међутим, још ни приближно није утврђен број жртава. Исто тако, усташка криминална терористичка организација није на Нирнбершком суду, ни пред југословенским судом, проглашена злочиначком, као што је учињено са немачком нацистичком партијом.

У регистру ОУН у Њујорку нема ниједног податка о логорима које су на југословенском простору у Другом светском рату користили окупатори и квислинзи за убијање цивилног становништва, укључујући и фабрику смрти Јасеновац, који су по узору на Хитлерове логоре формирале усташе, а на листама ратних злочина Архиву УН нема имена усташког поглавника Анте Павелића, ни злочинаца Славка Кватерника и Андрије Артуковића, заповедника свих сабирних логора у Хрватској Макса Лубурића и других највећих криваца за страдање стотина хиљада грађана у геноциду почињеном од 1941. до 1945. године.

Треба имати у виду да је Југославија 1950. године поднела Меморандум Генералној скупштини ОУН о геноциду над српским народом од стране НДХ, у коме је тражено и формирање међународног суда за суђење усташким злочинцима, чија је листа била приложена. Међутим, овај документ је нестао из архива ОУН, а да још није одговорено како је до тога дошло и шта се с тим у вези намерава предузети.

Указано је и на чињеницу да је Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије, 30. новембра 1943. године, у Јајцу донело Одлуку о образовању Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача. Ова комисија је формирала земаљске комисије за Србију, Хрватску, Словенију, БиХ, Црну Гору и Македонију, које су 1948. године расформиране. Резултати, а посебно искуства из рада ових комисија нису у довољној мери коришћени, нити се данас користе.

Такође, мора се имати у виду да на првом послератном општејугословенском попису становништва, 1948. године, није вршен попис жртава рата, нити жртва геноцида посебно. Према расположивим подацима, СУБНОР Југославије је 1950. године извршио попис погинулих бораца и попис жртава фашизма, чији резултати нису објављени. Савезно извршило веће је, 1964. године, образовало Државну комисију за попис жртава Другог светског рата. С обзиром на то да овај попис није обухватио целу територију СФРЈ (око 60 одсто насеља), ни овај материјал до сада није коришћен.

Све је ово допринело да ни до данас није откривена пуна и права истина о укупним жртвама, па нити о жртвама у логору Јасеновац.

То пружа и могућност лицитирања бројем жртава (износи се да је у логору Јасеновац убијено од 600.000 до 1.100.000 мушкараца, жена и деце, да би на Конференцији о Југославији у Хагу, 7. новембра 1991. године, председник Републике Хрватске Туђман то минимизирао на 20.000). Данас, 50 година ка-

сније, на истом овом месту повампирене усташе врше скрнављење Спомен-комплекса Јасеновац, а тиме и нови геноцид и над мртвима и над живима.

Ови и други подаци наглашавају потребу да се – поред документовања и презентирања светској јавности злочина геноцида српског и других народа у току Другог светског рата (то подразумева да се претходно организовано, систематски и по утврђеној методологији истражи и обради постојећа документациона грађа која се чува у савезним и републичким архивама и другим институцијама) – обелодане и документују чињенице и о геноциду над српским народом који се тренутно врши на територији Републике Хрватске.

(Југословенске институције о овим питањима углавном ћуте или су у дефанзиви, а Фрањо Туђман је 22. новембра 1991. године упутио писмо председнику Бушу у коме захтева оснивање 'Међународне истражне комисије, те Међународног суда за ратне злочине учињене против хрватског и других несрпских народа').

3. На потребу документовања почињених злочина обавезује Међународна конвенција о спречавању и кажњавању геноцида, усвојена на трећем заседању Генералне скупштине УН, 9. децембра 1948. године. Ова конвенција прецизира да злочин геноцида, поред осталог, чини: (1) намера да се у целини или делимично уништи нека национална, етничка, расна или религиозна група; (2) убиство чланова групе; (3) тешка повреда физичког или психичког интегритета чланова групе; (4) намерно подвргавање групе животним условима, срачунато на њено потпуно или делимично физичко уништење.

Државе, стране-уговорнице, потврдиле су да је геноцид међународни злочин, без обзира да ли је почињен у доба рата или за време мира и да злочин геноцида не застарева и преузеле обавезу да га спречавају и кажњавају. Југославија је ову конвенцију ратификовала 1951. године.

На основу Конвенције, свака држава – уговорница има право да упозори надлежне органе Уједињених нација на злочин геноцида у циљу његовог спречавања и сузбијања. Предвиђено је, такође, да уколико једна влада изврши злочин геноцида на својој територији против својих држављана, то постаје надлежност међународног права (међународног суда правде), против чије примене се не може позивати на принцип немешања у унутрашње послове.

Злочин геноцида, као и ратни злочини и друга кривична дела против човечности и међународног права, инкриминисани су у Кривичном закону СФРЈ и за њихове извршиоце предвиђене су најтеже казне, укључујући смртну казну. Тешке казне предвиђене су и за све оне који организују групе ради вршења ових кривичних дела. Предвиђено је, такође, да за ова кривична дела не застарева кривично гоњење и извршење казне.

С обзиром на то да се не може по тој конвенцији одбити екстрадиција извршиоца злочина геноцида из политичких разлога, надлежни савезни, републички и локални органи дужни су да што пре прикупе одређене податке о извршиоцима који су већ побегли у иностранство или ће то учинити.

4. Савезно јавно тужилаштво је у 'Кривичноправној процени активности да се употребом силе и другим противуставним путем Хрватска и Словенија отцепе од СФРЈ', која је члановима Председништва СФРЈ доставље-

на 20. новембра 1991. године, навело бројна кривична дела против основа државног уређења и безбедности СФРЈ чији су учиниоци и наредбодавци, пре свега, носиоци најодговорнијих функција. У овој целовитој кривичноправној процени наводе се и бројни примери кривичних дела против човечности и међународног права (геноцид, ратни злочин против цивилног становништва, рањеника и заробљеника) учињених на територији тих република. Указано је да је у Хрватској, поред напада на јединице и установе ЈНА, на војна лица и чланове њихових породица, извршен и масован оружани напад на грађане српске националности, на насељена места у којима они живе и на њихову имовину. Поред тога, извршен је и оружани напад и на многа насељена места ван територије Хрватске (у Босни и Херцеговини, Србији и Црној Гори).

Све ово у Хрватској је довело до снажних и бројних криминалних активности и тешких последица. Савезни јавни тужилац процењује да је, без икаквих даљих извињања, јасно да убијање цивилног српског становништва, његово принудно расељавање и прогањање, паљење, рушење и плачкање српских кућа и насељених места, као и други брутални поступци према цивилном становништву, рањеницима, припадницима средстава информисања, преговарачима, припадницима страних мисија, затим предузимање недозвољених начина борбе и употреба недозвољених бојних средстава – уз кривично дело угрожавања територијалне целине СФРЈ – имају и сва битна обележја других кривичних дела, пре свега: геноцид из члана 141 КЗ СФРЈ, кривичног дела ратног злочина против цивилног становништва из члана 142 КЗ СФРЈ, кривичног дела ратног злочина против рањеника и болесника из члана 143 КЗ СФРЈ, кривичног дела суровог поступања са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима из члана 150 КЗ СФРЈ и кривичног дела употребе недозвољених средстава борбе из члана 148 КЗ СФРЈ.

Савезно јавно тужилаштво наводи и мере које је, у сарадњи са надлежним органима, предузимало како би учиниоци ових и других тешких кривичних дела били подвргнути кривичној одговорности. Пре свега, од Савезног секретаријата за унутрашње послове захтевало је да обезбеди прикупљање потребних обавештења о кривичном делу ратног злочина против цивилног становништва и о кривичном делу геноцида на територији Хрватске. Одређена сарадња остварена је и са војним правосудним органима, с обзиром на то да су за нека од ових дела надлежни војни судови.

5. На консултативном састанку је указано и на бројне тешкоће у откривању и документовању наведених кривичних дела. Оне су, пре свега, везане за чињеницу да савезни органи нису у могућности да примењују своја овлашћења на целој територији СФРЈ. На делу територије Хрватске, који је тренутно под контролом републичких власти, органи Федерације, укључујући и Савезно јавно тужилаштво, као и органе ССУП-а па и ЈНА, нису у могућности да обезбеде примену федералне регулативе која је одлукама и практичним актима ове републике потпуно суспендована. Међутим, одређене тешкоће у погледу ангажовања савезних органа на прикупљању доказа о ратним злочинима и геноциду јављају се и на ослобођеним деловима територије Републике Хрватске (у крајинама) и везане су, пре свега, за њихов однос и сарадњу са новоформираним органима власти на овим територијама.

У вези са изнетим констатацијама поставља се више политичких, уставноправних и практичних питања, посебно када је реч о положају и функционисању новооснованих државних органа: од питања њиховог легалитета и положаја са становишта важећег уставноправног система СФРЈ и, у том контексту односа са савезним органима, до питања њихове практичне оспособљености за вршење ових послова. Пре свега, постављено је и питање ко практично врши државну власт на овим територијама. Указано је да је ургентна потреба правног регулисања положаја ових органа и ингеренција савезних органа на овим територијама.

Велике тешкоће за кривично гоњење извршилаца ратних злочина и злочина геноцида представљају и ограничене надлежности савезних правосудних органа на територијама аутономних јединица у Републици Хрватској (крајинама). И ту се поставља проблем легалности и положаја новооснованих правосудних органа ових аутономних јединица. Све то захтева да надлежни савезни органи, пре свега Савезни секретаријат за правосуђе, што пре проуче и предложе начин превазилажења овог проблема. На пример, има предлога да се надлежности савезних органа на овим територијама и друга отворена питања регулишу уредбама са законском снагом, које би донело Председништво СФРЈ.” (исто; стр. 199-205)

Председништво СФРЈ је послало генералном секретару Уједињених нација Меморандум о геноцидној политици Хрватске према српском народу у Западној Славонији:

„Захтев да УН упуте у Западну Славонију посебну комисију која ће утврдити фактичко стање на том подручју и предложити одговарајуће мере, садржан у писму члана Председништва СФРЈ и председника Државног комитета за сарадњу са УН др Борисава Јовића генералном секретару УН др Бутросу Галију, темељи се на Меморандуму Председништва о геноцидној политици Хрватске према српском народу у Западној Славонији. Меморандум, заједно са 130 страница документарног материјала у прилогу којим се детаљно приказује страдање Срба у Западној Славонији, уз Јовићево писмо, такође је прослеђен генералном секретару светске организације.

Интегрални текст Меморандума, који је достављен Танјугу, гласи:

12. април 1992.

Влада српске области Западне Славоније упознала је Председништво СФРЈ и Државни комитет за сарадњу са представницима Уједињених нација о геноциду и другим злочинима које су починиле хрватске власти српском народу у тој области. У вези с тим, она је доставила до сада прибављене конкретне податке и чињенице које то несумњиво потврђују.

Представници владе су истакли да сви до сада прикупљени подаци доказују да се фашисоидна, нацистичка и геноцидна политика хрватских власти према српском народу у административним границама Републике Хрватске понавља после пола века. То се чини физичком ликвидацијом припадника српског народа, протеривањем са његових вековних огњишта, онемогућавањем слободног изражавања и развијања културног и националног идентитета и ограничавањем могућности равноправног учешћа у политичкој власти и локалној самоуправи, као и остваривању економско-социјалних и других грађанских права и слобода.

Примери такве политике и размере почињених злочина драстично су се испољили и у Западној Славонији. О томе, нажалост, светска јавност ништа или веома мало зна, јер се истина о трагичној судбини српског народа тешко открива, односно вешто је скривају хрватске власти.

Влада Српске области Западна Славонија тражи да Председништво СФРЈ и Државни комитет за сарадњу са представницима УН на адекватан начин обавесте и упозоре Уједињене нације и друге међународне организације и институције, истакнуте државнике, научне и културне раднике, домаћу и светску јавност – о почињеном геноциду и другим злочинима које су хрватске власти извршиле над српским народом на подручју Западне Славоније.

Таквом захтеву се делимично удовољава упућивањем овог Меморандума светској демократској јавности.

Уверени смо и очекујемо да ће међународна заједница показати веће интересовање да се утврди истина о положају и судбини српског народа на овом простору и да ће најодлучније осудити политику која угрожава сва људска и национална права, па чак и сам опстанак овог народа.

Историјско, географско и политичко одређење појма Западна Славонија

Славонија, као геополитички и државноправни појам и територија, постоји вековима. У време Аустроугарске монархије геополитички појам ове територије сасвим је самостално одређен према Хрватској и Далмацији. Ова територија је имала одређену самосталност и у државном и у политичком смислу, а као део Војне крајине служила је и као заштита Беча и Пеште од надирања Отоманског царства према централној Европи.

Српски народ на овом подручју живи око 500 година. Славонија се географски дели на источну и Западну Славонију, које повезује појас назван Српска греда, такође претежно настањен српским становништвом. Тај простор је са севера омеђен реком Дравом, са југа реком Савом, са истока линијом Осиек – Винковци – Жупања и са запада реком Иловом.

Са завршетком Првог светског рата и стварањем Југославије Славонија почиње да губи своју државноправну и политичку самосталност. Тенденција негирања њене државне, националне и политичке специфичности, а посебно националног идентитета, дошла је до снажног изражаја у новијој државноправној теорији и пракси Републике Хрватске.

Западна Славонија представља хомогену српску целину, због чега се некад и називала Мала Влашка. Овај простор представља јединствену целину у географском, националном, културном и верском смислу, а обухвата општине Подравска Слатина, Ораховица, Доњи Михољац, Славонска Пожега, Нова Градишка, Новска, Пакрац, Дарувар и Грубишно Поље, те само мање делове суседних општина у којима је претежно сконцентрисано српско становништво.

У процесу затирања националног идентитета, српско становништво у Западној Славонији је административно вешто дељено по општинама, тако да је било у мањини у свим општинама, изузев у општини Пакрац. Примера ради, један број српских села општине Грубишно Поље припојен је општини Бјеловар, српска села на подручју Подравске Слатине припојена су оп-

пштинама Вировитица, Доњи Михољац и Ораховица, а део српских села општине Пакрац – општини Славонска Пожега.

Овај процес довршен је 1968. године, укидањем изразито српске општине Окучани, која је подељена између општина Новска и Нова Градишка, а Срби из општине Окучани остали су у мањини у општинама којима су припојени. На овај начин српски народ је смишљено претворен у мањину и онемогућавано му је да, у оквиру локалне самоуправе, решава специфичне проблеме свог културног и националног развоја. Тако је разбијен национални идентитет српског народа у Западној Славонији.

Имајући све то у виду, а према израженој вољи већинског српског становништва у српској области Западној Славонији, која је у саставу Републике Српске Крајине, извршене су промене у територијалној организацији општине. Територију српске области Западне Славоније обухватају општина Пакрац, којој су припојена и раније одвојена српска села са подручја општине Славонска Пожега и Нова Градишка, затим општина Дарувар, општина Грубишно Поље са припојеним српским селима с подручја општине Бјеловар, општина Подравска Слатина са припојеним српским селима са подручја општине Ораховица, Доњи Михољац и Вировитица и општина Окучани, коју чине српски етнички простори западног дела садашње општине Нова Градишка и источни део општине Новска.

У саставу ове општине је и насељено место Јасеновац, где је подигнут монументални споменик жртвама масовног геноцида над Србима, Јеврејима и другим народима, који су починиле усташе у периоду од 1941. до 1945. године. Да би избрисали трагове злочина, хрватске власти и њихови војни састави су током 1991. и 1992. године више пута извршили тешка разарања на спомен-комплексу и подручју Јасеновац, о чему је југословенска влада обавестила ОУН и светску јавност Меморандумом од 20. јануара 1992. године.

Злочин геноцида над српским народом у Западној Славонији у периоду од 1941. до 1945. године

Национална структура становништва у Западној Славонији данас би била апсолутно друкчија да усташкофашистичка власт тзв. Независне Државе Хрватске није извршила злочин геноцида над српским народом, који је био посебно масован у периоду од 1941. до 1945. године. Ова структура мењана је не само физичким уништењем, него и покрштавањем српског становништва у католичку веру и протеривањем са ових простора, пре све га у Србију. Истовремено, хрватско становништво је колонизовано у она насеља Западне Славоније из којих је српско становништво истерано или у којима је физички уништено.

У току Другог светског рата усташко-фашистичке власти су, по угледу на нацистичку Немачку, организовале читав систем концентрационих логора, у којима су почињени масовни злочини над Србима, Јеврејима, Ромима и другим народима и етничким скупинама. Ти логори нису били једини облици злочина, али сигурно су били најстрашнији које је цивилизација упознала. На подручју Западне Славоније налазио се комплекс логора, међу којима је Јасеновац – са истуреним пунктовима у Старој Градишци – био трећи по величини у Европи, са злогласним статусом – централни.

Многи Срби из овог краја страдали су у логорима Јадовно и на Велебиту, Даница код Копривнице и многим другим, а само у логору Јасеновац на најсвирепији начин убијено је око 600.000 Срба. На подручју Западне Славоније, у периоду од 1941. до 1945. године, српско становништво је физички ликвидирано и у местима живљења, а њихова имовина је систематски уништана – пљачком и паљењем целих српских насеља (Слобоштина – 1.368 жртава, Лештат – 330 жртава, Воћин – 320 жртава, Кусоње – 420 жртава, Кукуњевац – 800 жртава и Дереза – 400 жртава).

Подручје Западне Славоније је након Другог светског рата смишљено и систематски одржавано на ниском степену економског развоја. Хрватски шовинизам 1971. године, познат као „маспок” био је врло изражен и екстреман на подручју Западне Славоније, што је, такође, утицало на иселјивање српског становништва са подручја Западне Славоније на подручје Србије.

Доласком на власт странке Хрватске демократске заједнице, а нарочито доношењем Устава Републике Хрватске крајем 1990. године, српски народ у Хрватској, као конститутивни народ, сведен је на положај националне мањине. То је створило претпоставку за његову политичку, националну, економску, културну и верску дискриминацију у свим деловима Хрватске, па и тамо где је представљао етничку већину.

У првој фази, нова хрватска власт присиљавала је српско становништво да прихвати државне и националне симболе из времена усташко-квислиншке Независне Државе Хрватске, створене за време Другог светског рата. Тим су негирана основна људска, грађанска и национална права и слободе српског народа, јер поновно увођење тих симбола за српски народ није било формално политичко питање већ удар на национални идентитет српског народа, с обзиром на његово масовно уништавање под тим симболима.

У следећој фази дошло је до масовног наоружавања припадника владајуће странке и до етничког чишћења државних органа, посебно полиције. Грађани српске националности, без икаквог повода, масовно су позивани у полицију на саслушавање, отпуштани су са радних места итд. Посебно недопустиви, са становишта поштовања основних грађанских слобода и права, били су захтеви да Срби потписују такозване изјаве лојалности новим хрватским властима.

Хрватски режим се посебно окомио на Пакрац, као центар духовности српског народа у Западној Славонији. Најпре је насилно промењен национални састав полиције у том месту, што је 2. марта 1991. године изазвало директан сукоб грађана српске националности и полицијских снага Хрватске, а затим су почели масовни физички и политички прогони српског народа у Западној Славонији, посебно истакнутих појединаца.

На основу датих прилога, који садрже конкретне податке о извршеним злочинима хрватских власти и страдањима српског народа на подручју Западне Славоније у 1991. и 1992. години, истичемо да су на том подручју 282 припадника српског народа убијена, док је њих 289 рањено. У исто време срушено је или спаљено 3.745 српских кућа и 27 православних храмова. У општину Окучани, из других општина Западне Славоније избегле су 894 породице српске националности, а неколико десетина хиљада грађана на подручје Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе.

Исказано по општинама, подаци о страдањима српског становништва су следећи: Окучани – 122 погинула, 163 рањена, 90 срушених кућа; Пакрац – 43 погинула, 119 рањених 2.514 срушених или попаљених кућа; Подравска Слатина – 104 срушене или попаљене куће; Ораховица – 104 срушене или попаљене куће; Славонска Пожега – 65 погинулих, 608 срушених или попаљених кућа; Нова Градишка – 6 погинулих, 52 срушене или попаљене куће; Бјеловар – 5 погинулих, 36 срушених или попаљених кућа; Грубишно Поље – 5 погинулих и 54 срушене или попаљене куће; Вировитица – 16 погинулих, 156 срушених или попаљених кућа.

Колике су стварне размере страдања српског народа у Западној Славонији, тек треба да се утврди. Са сигурношћу се у овом тренутку може рећи да су оне далеко веће од овде приказаних, на основу конкретних досад прикупљених података. Са доласком мировних снага УН на ово подручје биће створене све претпоставке да се утврди пуна истина о размерама страшних злочина које хрватска власт смишљено и систематски прикрива. У њиховом утврђивању значајну помоћ и подршку могле би да пруже УН и друге међународне институције, јер свет треба да сазна истину о масовним страдањима цивилног становништва на овим просторима, до кога је после 50 година поново дошло данас, на крају двадесетог века.

Отпор српског народа терору и злочину геноцида

Српски народ Западне Славоније супротставио се државном терору Хрватске и угрожавању њеног националног и сваког другог идентитета. То је довело до масовног оружаног напада хрватских паравојних оружаних састава на Окучане 15. августа 1991. године. Будући да су наишле на неочекивани отпор, хрватске оружане снаге започеле су оружане нападе и на српска насеља на подручју Пакраца, Дарувара, Грубишног Поља, Подравске Слатине, Ораховице и Славонске Пожеге.

Овакав развој догађаја изазвао је спонтани отпор српског народа Западне Славоније и за кратко време, почетком септембра 1991. године, створена је Територијална одбрана која је у свом саставу имала око 7.800 бораца.

Од краја августа до краја децембра 1991. године вођене су жестоке борбе на подручјима Окучана, Пакраца, Дарувара, Грубишног Поља, Подравске Слатине, Ораховице и Славонске Пожеге. За време тих борби јединице ЈНА биле су ангажоване до Пакраца, а на целом преосталом подручју ратишта против хрватских паравојних оружаних састава бориле су се искључиво јединице Територијалне одбране.

Територијална одбрана је на подручју Западне Славоније формирала своје општинске штабове у Окучанима, Пакрацу, Дарувару, Грубишном Пољу, Подравској Слатини, Ораховици и Славонској Пожеги и главни штаб Територијалне одбране за Западну Славонију са седиштем у Звечеву на Папуку.

У првој фази борбе, због неприпремљености српског народа и бруталности хрватских власти и њихових војних формација, дошло је до стварања великих збегова српског народа по шумама Папука и Псуња. На тим просторима збегови су се задржали све до ослобођења пута Окучани – Босанска Градишка, када су пребачени у Босну и Србију.

За време трајања оружаних борби, на овим просторима погинуо је велики број припадника Територијалне одбране. Дошло је до масовног уништавања имовине на подручјима где су вођене борбе, као и до страдања цивилног становништва у српским насељима која су била изван контроле јединица Територијалне одбране.

Карактеристично је да су хрватски паравојни оружани састави своје оружане активности посебно појачавали након потписаних примирја. Због кршења склопљеног примирја на подручју Грубишног Поља од стране хрватских паравојних оружаних састава, који су имали неупоредиво бројније снаге, почетком новембра 1991. године дошло је до повлачења становништва и припадника Територијалне одбране са подручја Грубишног Поља. Никада до сада српски народ са тог подручја није био принуђен да напусти своја огњишта.

Након примирја, потписаног у Женеви 23. новембра 1991. године, дошло је до широке офанзиве хрватских паравојних оружаних састава на просторима под контролом Територијалне одбране Западне Славоније.

Хрватски паравојни састави предузели су офанзиву на свим линијама фронта, користећи далеко бројније снаге и технику. Ради одржавања примирја, избегавања великих жртава и масовног уништења цивилног становништва, као и због сплета других околности, дошло је до повлачења јединица Територијалне одбране и цивилног становништва са подручја општина Подравска Слатина, Ораховица, Дарувар, Пакрац и Славонска Пожега. Северна линија фронта одбране постављена је код Пакраца. У то време са овог подручја избегло је око 70.000 грађана српске националности.

Збегови српског народа кретали су се шумским путевима Папука и Псуња, по изузетно тешким временским условима. Због велике хладноће и веома тешких услова средином децембра, у збегу је умрло више старијих лица. Хрватски паравојни оружани састави тукли су артиљеријском ватром и бомбардовали, уз помоћ адаптираних авиона пољопривредне авијације, колоне избеглица које су се кретале према Босни. Том приликом више грађана је погинуло и тешко или лакше рањено.

Након повлачења српског становништва са подручја на којима су вођене оружане борбе, дошло је и до масовног одласка и из насеља у близини ратишта. Посебно је карактеристично да до масовног уништења напуштених српских села и пљачкања њихове имовине долази након потписивања последњег, тзв. Сарајевског примирја, од 2. јануара 1992. године. Тада долази и до уништења српске имовине у равничарском, тзв. подравском делу општина Вировитица, Подравска Слатина и Доњи Михољац.

Према информацијама којима располажемо и које предочавамо у прилозима, пљачка и уништавање српске имовине на подручју Западне Славоније имају до сада незабележене размере иако страдање српског народа није у потпуности сагледано нити су прикупљени сви релевантни подаци.

У склопу мера за етничко чишћење Западне Славоније посебно је карактеристична наредба кризног штаба у Славонској Пожеги, којом је наређено расељавање 24 српска села у северозападном делу општине Славонска Пожега.

Према подацима које дајемо у анексу, хрватски паравојни оружани састави су уништили највећи део световних и црквених споменика српског народа, посебно оних који су подигнути у знак сећања на борбу против фашизма. Драстичан пример њиховог вандализма је уништавање Владичиног двора у Пакрацу и његове библиотеке, који су имали непроцењиву историјску вредност.

Проблеми у вези са заштитом српског народа Западне Славоније

Српски народ, органи власти на простору Западне Славоније и влада те области, од самог иницирања и отпочињања мировног процеса у Југославији, залагали су се за мирно решење кризе. Поучени негативним искуствима у вези са ангажовањем представника Европске заједнице, они су са посебним задовољством прихватили ангажовање Уједињених нација у успостављању мира, као битне претпоставке за политичко решавање насталих проблема.

У складу са улогом УН да се српском народу у Хрватској обезбеди пуна заштита, посебно у областима „у којима Срби представљају већину или бројну мањину становништва и где су етничке затегнутости недавно довеле до оружаних сукоба” (тачка 8. Венсовог плана), српски народ Западне Славоније дубоко је уверен и очекује да ће се таква мисија УН доследно реализовати.

Међутим, са жаљењем констатујемо да, због нарушавања прекида ватре до кога је дошло кривицом хрватских власти, у децембру 1991. године, припремна група УН није посетила подручје Западне Славоније, како би сагледала стварно стање и, у складу са тим, предложила адекватна решења о размештају мировних снага УН. Такође, још није реализовано обећање високих функционера УН, дато представницима владе Западне Славоније, да ће та питања решити пре доласка мировних снага УН и на лицу места утврдити насеља која ће ући у зону под заштитом УН.

Имајући у виду страхоте које је српски народ на подручјима Западне Славоније доживео у 1991. и 1992. години, као и оне из Другог светског рата, неопходно је да зона под заштитом Уједињених нација обухвати сва насеља у којима је српско становништво у већини или представља угрожену мањину. То је битна претпоставка да се гарантује безбедност српском народу да неће даље бити изложен репресалијама хрватских власти и њихових паравојних формација и обезбеди повратак избеглог становништва на своја вековна огњишта.

Уколико се те претпоставке не обезбеде, то може изазвати далекосежне последице на овим просторима, па и довести у питање остваривање мировне операције Уједињених нација у Западној Славонији.

Полазећи од чињеница изнетих у Меморандуму и документације дате у анексима, тражимо да Организација уједињених нација формира комисију која ће утврдити фактичко стање и у складу с тим предузети адекватне мере.” (исто; стр. 243-250)

23. Злочини над српским народом у Западној Славонији

Проф. др Стојан Целајлија, указујући на чињеницу да се антисрпска политика у Хрватској у континуитету спроводила током XIX и XX века, истиче да је ратни сукоб у Западној Славонији током 1991. и 1992. године у потпуности потврдио етноцидну политику хадезеовске власти. У раду под насловом „Злочини хрватске војске и хрватске полиције у Западној Славонији 1991. и 1992. године” он полази од историјске и географске одреднице појма Западна Славонија.

„Западна Славонија је географска, историјска, демографска, културна и привредна целина, која обухвата простор 10 општина, смештених у међуречју река Саве и Драве, источно од реке Илове до линије Осијек – Ђаково – Винковци. Тај централни део Славоније поклапа се са простором на коме се налази Славонска епархија, чије је седиште у Пакрацу. Ова епархија је духовни продужетак Пожешке епархије, која је основана 1557. године у доба постојања Пећке патријаршије.

До велике сеобе Срба, поткрај 17. века духовни центар ове епархије био је манастир Ораховица. У овом делу старе Славоније, постојала су бројна српска насеља, тако да је централни део Славоније у документацији бечкога двора називан Мала Влашка. Наиме, у доба турске владавине, из одбрамбених разлога, турска администрација је ове крајеве насељавала немуслиманским народом са подручја Старе Србије, дајући им одређене повластице као граничарима – власима, по чему су се разликовали од обичне раје.

Патријарх Арсеније III седиште епархије је преселио 1705. године из Славонске Пожеге у Пакрац, где су већ од 15. века постојала два православна манастира – Пакра и Света Ана. Од тада Пакрац постаје духовни и културни центар. Од 1810. до 1870. године у Пакрацу делује богословска школа, а од 1871. године и православна учитељска школа. Славонска епархија због већинског српског становништва, за разлику од Загребачко-Љубљанске епархије, чије је седиште једно време било у Северину код Бјеловара, релативно успешно се одупрла унијаћењу од стране католичке цркве током 17, 18. и 19. века. У обе ове епархије за време Другог светског рата усташе су починиле злочине геноцида – нестале су целе породице и насеља, десетине хиљада Срба је побијено, покрано и нестало у логорима. На подручју Западне Славоније током читавога рата постојао је систем логора са Јасеновцем као централним логором. У Славонској епархији срушено је и спаљено 54 православне цркве, а 21 је тешко оштећена. Манастири Ораховица и Пакра су опљачкани и спаљени. Уништено је непроцењиво црквено богатство и књижни фонд са документацијом о историјском постојању Срба на овим просторима у епархијској библиотеци у Пакрацу. Разарања и уништавања по својим размерама носе печат етноцидног и културног геноцида (...)

Демографски опоравак српског становништва никада није достигао предратни период, о чему говоре послератни пописи становништва у Хрватској. Према др Јовану Илићу, миграциони биланс Срба у Хрватској у периоду 1948-1981. године био је стално негативан, што значи да је иселјавање било изнад досељавања. Када је реч о међунационалним односима између Хр-

вата и Срба, као два конститутивна народа у Хрватској, онда се мора рећи да они никада нису били прожети поверењем и блискошћу, јер није било истинске жеље власти да се ратни злочини разобличе до краја и кривци казне. Како у Славонији није постојала јача четничка организација и покрет, нису се могле повлачити паралеле и изједначавања жртава током рата. Званично, све злочине над Србима извршили су „фашисти и домаћи издајници”, по чему испада да су Немци главни извршиоци злочина иако су практично све злочине извршиле домаће усташе.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 121-122)

„Све чешће појављивање усташке иконографије, минимизирање и вређање жртава рата, у периоду после „Мас покрета” изазвао је још веће подозрење и страх код Срба. После седамдесетих година настаје тихо, али континуирано исељавање Срба из Славоније. Углавном се исељава интелигенција, војна лица, носиоци војних и инвалидских пензија и имућнији слојеви који су могли обезбедити животне потребе и посао својој деци. Интересантно је понашање католичке цркве у целом послератном периоду. Црква је водила вешту пропаганду о тобожној угрожености хрватског народа у сопственој земљи од стране српског национализма, комуниста као прогонитеља вере и југословенства којег су углавном прихватале породице мешовитих бракова и део Срба. Предизборни период за изборе 1990. године поновно је довео до повећања међунационалних тензија, јер је Хрватска демократска заједница (ХДЗ) у освајању власти отворено наступила са усташком емиграцијом. На оснивачком конгресу ХДЗ, 24. и 25. фебруара 1990. године у дворани Ватрослав Лисински у Загребу, чуле су се поруке за ревизију граница Хрватске до Дрине, а председник ХДЗ Фрањо Туђман је рекао да је НДХ жеља Хрвата, а да је нацистичка Немачка извршила одмазду за версајску неправду.” (исто; стр. 123)

„После победе ХДЗ на изборима, којој је у доброј мери помогла СДП, ХДЗ је са речи прешла на дело. Већ крајем 1990. године донет је тзв. Божићни устав по коме су Срби изгубили право на конститутивност и равноправност коју су практично имали, изузев периода НДХ од укидања Војне крајине 1861. године. Отпуштањима са посла, посебно у полицији, судству, школству, привреди и тражењем писмене изјаве о лојалности новој власти, а затим поништавањем права на равноправну употребу писма и језика, Србима су практично била ускраћена људска, грађанска и национална права.

О размерама дискриминације према српском народу сведоче записници са седница Сабора и законски и подзаконски акти донети у Сабору, од доласка до силаска ХДЗ са власти. Напади на имовину и лица српског порекла почели су већ 1990. године. Српска заједница у Хрватској је преко својих представника на скупштини у Србу 25. јуна 1990. године донела одлуку о расписивању референдума о аутономији. Правна заснованост расписивања референдума српског народа била је идентична оној на којој се заснивао захтев Републике Хрватске за излазак из СФРЈ – Устав СФРЈ, Устав СР Хрватске и међународни стандарди о равноправности народа, националних и етничких мањина.

Убиства која је вршила једнонационална полиција ван оружаних сукоба у 1991. години указују да се ради о организованим политичким убиствима (...)

Прву половину 1991. године у Западној Славонији карактерише формирање кризних штабова и наоружавање чланова ХДЗ у свим општинским одборима ХДЗ. Да се ради о припреми за оружани сукоб може се наслутити из изјава челника ХДЗ. Адвокат Бранко Мајцан из Дарувара на састанку ХДЗ, почетком маја 1991. године, у селу Маслињачи изјављује: 'Сви Срби биће побијени и протерани, ако ви то не учините доћи ће Херцеговци или Вировитичани'.' (исто; стр.123-124)

„У првој половини септембра 1991. године, МУП Републике Хрватске формирао је прве концентрационе логоре у Западној Славонији – Марино Село и Пакрачка Пољана, општина Пакрац. Ови логори су егзистирали све до доласка УНПРОФОР-а марта 1992. године. У логоре су довођена лица претежно из општина Пакрац, Дарувар, Грубишино Поље, Новска, Гарашница, али је било депортованих чак и са подручја Загреба (Подравске Слатине, Ријеке и других места). Тачан број лица убијених у овим логорима се не зна.

Према разним изворима, тај број се креће од неколико стотина до две хиљаде. Према изјавама сведока датих полицијском официру из Канаде, који је своја сазнања пренео представнику УН за цивилну полицију у Западној Славонији г-дину Фишеру, у рејону села Антуновац, општина Пакрац, хладњачама је превезено и укопано око 200 лешева довозених из логора Марино Село и Пакрачка Пољана. Један од хрватских полицајаца (Бајрамовић) који је процесуиран због других злочина изјавио је да је у ова два логора убијено око 270 лица. Према наводима из Меморандума Владе СРЈ упућеног УН новембра 1993. године, само у Пакрачкој Пољани откривено је 10 великих (20 м x 5 м) гробница са више стотина убијених лица и неколико десетина мањих гробница (2 м x 3 м).

У Марином Селу убијено је око 800 Срба и сахрањено у више гробница уз саму обалу реке Илове. На основу изјава сведока направљена је мапа пронађених гробница. Направио ју је Д. Б. Николсон, а мапу поседује УНПРОФОР. Акцијама ликвидације руководила је Јединица за посебне намене МУП-а РХ под командом Томислава Мерчепа, а уз сагласност министра унутрашњих послова Ивана Векића и знање Здравка Томца. Комисија експерата Савета безбедности УН под руководством Черифа Босасионија и Вилијема Ј. Фенриха, није саслушала сведоке нити је извршила ископавање на свим назначеним локацијама већ на једној гробници где је откривено 19 лешева.

Убијена лица су била већином цивили српске националности, различитог пола и узраста. Један од преживелих сведока из села Кип, општина Дарувар, дао је изјаву комисији за испитивање ратних злочина СРЈ из које се могу сагледати детаљи о поступку ХП према заточеним лицима. Полицајци су најживо жртвама одсецали делове тела, а затим терали да их једу (аутор лично познаје сведока). Део података о логору Марино Село и Пакрачка Пољана, са којима је располагао УНПРОФОР украден је из седишта УНПРОФОР-а у Загребу, о чему су писали медији у Хрватској, а пренела штампа и телевизија у СРЈ. Како гробнице све време нису биле заштићене, непозната лица су их у више наврата прекопавала и уништавала трагове злочина.

Из евиденције којом располаже „Веритас” – „Нестала лица на подручју Хрватске”, поименице је наведено 38 лица убијених у Марином Селу и 17 у Пакрачкој Пољани. Постоји велика вероватноћа да су многа лица која се воде као нестала убијена у тим логорима. О постојању ових логора знали су највиши политички органи у Хрватској, јер су депортације и егзекуције вршили војни и цивилни полицајци. У току 1993. године спроведен је судски процес против неколико лица за злочине извршене у тим логорима. Тужилац Анте Нобило се после тога процеса повукао из правосуђа, јер је, по налогу власти, процес обустављен.

Крајем септембра 1991. године (29. 9) ХВ је извршила напад на касарне у гарнизону Бјеловар. Том приликом ХВ је извршила бројне злочине над заробљеним официрима, војницима и цивилним лицима српске националности који су се из безбедносних разлога склонили у касарну Војновић. Мањи део лешева, укључујући и леш команданта гарнизона пуковника Ковачевића допремљен је у тадашњу војну болницу у Загребу, где је извршена судско-медицинска експертиза. Обдукциони налази указују на крајњу бруталност приликом усмрђивања заробљених лица – одсецање делова тела, вађење очију и сл. У тој војној болници такође је извршена и судско-медицинска експертиза заробљених, а потом убијених, резервиста на Коранском мосту у Карловцу, чији починиоци су ослобођени у судском процесу. (Аутор је лично имао увид у протокол судско-медицинске експертизе обе групе).

После пада касарне у Бјеловару ХВ и ХП су имали осигурано залеђе за предстојеће операције чишћења Западне Славоније. Операција је почела у октобру и трајала је до краја 1991. године, упркос примирју потписаном у Женеви 23. новембра 1991. године између хрватске стране и генерала Кадјевића, као опуномоћеника Председништва СРФЈ. Циљ хрватске операције био је да се до доласка заштитних снага Уједињених нација заузме што већа територија и потпуно очисти од српског становништва. У томе је хрватска власт потпуно успела.

Од целе територије Западне Славоније под контролом ТО САО Западне Славоније, крајем 1991. године, остала је новоформирана општина Окучани са мањим бројем села источно од Пакраца. Према непотпуним подацима које је сакупила Влада српске области Западна Славонија, крајем 1991. године из Западне Славоније је избегло и прогнано преко 70 хиљада Срба у Босну и СРЈ. Одбор Црвеног крста општине Окучани такође је регистровао да се на територији те општине задржало преко хиљаду избеглих и прогнаних лица са територија других општина. У писму председника државног комитета за сарадњу са представницима УН у вези са организацијом мировних снага др Борисава Јовића, упућеном генералном секретару УН Бутросу Галију, 10. априла 1992. године, и Меморандуму Председништва СФРЈ о геноцидној политици Хрватске према српском народу у Западној Славонији, наводи се, поред поменутог броја избеглих и прогнаних, да је погинуло 282 грађана српске националности, да је рањено 289 лица и да је срушено и спаљено 3.745 српских кућа и 27 православних храмова. Спаљено је или исељено 60 села на подручју Западне Славоније.

Међутим, трагедија је била знатно већа и превазилази ове податке, јер су се убиства и уништавања имовине наставила и током 1992. године. Тако

да је до 15. августа 1992. године исељено и спаљено 193 насеља где су Срби живели. Према подацима које је утврдио „Веритас“ за Западну Славонију наводи се да је 1991. и 1992. године погинуло 337, а нестало 373 лица. У књизи „Нестала лица на подручју Хрватске“ наведена су имена убијених и несталих са годином рођења, местом у коме су живели и убијени. На основу тога могуће је реконструисати злочине по месту настајања, времену, полу и узрасту, а може се закључити да су злочини извршени у свим општинама Западне Славоније где су живели Срби. Убиства су извршена над цивилним лицима оба пола и различитих узраста укључујући дечји узраст и особе старије од 60 година.” (исто; стр. 125-127)

„Минирање кућа 1991. и 1992. године било је веома раширено и захватило је свих 10 општина Западне Славоније. С обзиром да је у Вировитици кризни штаб ХДЗ организовао посебну групу, вероватно да је то био један од облика организованог уништавања имовине српске националности и у другим деловима Западне Славоније. Да се ради о смишљеном и организованом уништавању једнога народа говоре неке од доступних чињеница.

Прво, међу убијеним и несталим лицима српске националности 1991-92. године, дакле на самом почетку рата, налази се 115 лица преко 60 година старости, од чега је 56 лица женског пола. Друго, у месецу октобру кризни штаб општине Славонска Пожега издао је наредбу о насилном исељавању 24 села са претежно српским становништвом. Становници који су остали у селима су побијени. Расељени се до данас нису вратили својим кућама.

Треће, минирање кућа и уништавање имовине припадника српске националности почело је доласком ХДЗ на власт у Хрватској, а интензивирало се после признавања хрватске државности почетком 1992. године. Тако је већ у јулу 1991. године уништен објекат Милоша Пуаче у Славонској Пожеги. У општини Дарувар минирање кућа и уништавање имовине било је масовно заступљено у првој половини 1992. године, у време када у том крају није било војних операција и када је УНПРОФОР посео базу у селу Дољанима код Дарувара.

Индикативно је да су у току фебруара Дарувар посетили највиши носиоци хрватске власти Стипе Месић и Славко Дегориција и имали састанке са кризним штабом и месним челницима ХДЗ. Интересантно је навести изјаву анонимног минера из Дарувара, дату крајем марта 1992. године „Слободном тједнику”. Он је рекао:

„Дизати куће је добро и није добро. Добро је само у случају, ако је то гаранција да се четник, не Србин, него четник, неће вратити у град. А ја мислим да је то довољна гаранција”.

Минер је припадао Збору народне гарде из Вировитице под командом Ђуре Дечака. У том периоду срушена је и кућа Мише Ђермановића у којој се налазио брачни пар Џелајлија Душан и Ката, који су случајно остали неповређени. Нажалост, многи нису преживели рушење својих кућа, међу којима и Душан Кљајић и његова супруга Милица, стари 37 година, из села Гучани, општина Славонска Пожега, Саво Смолић (1936) и Мара Смолић (1936) из Горњег Михолца, општина Подравска Слатина, Јула Докић (1924) из Кантроваца и многи други. Драстичан пример насиља и уништавања ку-

ћа и имовине догодио се 10. 12. 1991. године у селу Синлије у општини Нова Градишка. У раним јутарњим часовима ХВ је опколила и напала то мало село са 14 кућа из ватреног оружја. После прекида ватре уснуле и преплашене људе припадници ХВ су истерали на пут, непокретног Јову Живковића (1913) обесили, а његову супругу Јагоду (1918), заклали. На очиглед становника села њихове куће су запаљене. Сви становници су отерани у логор у Нову Градишку, одакле су пуштени уз забрану да се врате у село.

Четврто, анонимни минер из Дарувара рекао је за „Слободни тједник” да је за 30 кућа утрошио 120 кг експлозива ТНТ. За хиљаде срушених кућа морале су се утрошити тоне експлозива, што није могао поседовати појединац, већ држава (...)

Почетком марта 1992. године заштитне снаге Уједињених нација – УН-ПРОФОР формирале су заштитне зоне на подручјима где су живели Срби у Хрватској. Међутим, у зонама које су биле под контролом хрватске власти убиства, малтретирања и рушења кућа, чији власници су били српске националности су се наставили и после доласка УНПРОФОР-а.”(исто; стр. 127-130)

„Да су за ратне злочине знале највише политичке, полицијске и војне личности, нема сумње. Мартин Шпегел, у интервјуу објављеном у „Ферал трибјуну”, говорећи о злочинима извршеним 1991. године изјављује да су злочине и минирања кућа вршиле посебне јединице (ХОС и друге), које нису биле под командом Главног стожера ХВ и да је њихов заповједник генерал Анте Росо био због злочина у сукобу са ХВ.

Шпегел наводи да је о томе обавестио Туђмана и Шушка, али су ове јединице и даље деловале све до краја 1995. године. Таквих јединица, по изјави Шпегела, било је 16 и биле су распоређене на целој територији Хрватске. Међутим, локални челници ХДЗ, који су уједно командовали ХП и војним јединицама, имали су неограничену моћ над судбином људи (Ђуро Дечак је био главни челник ХДЗ и командант батаљона ХВ у Вировитици).” (исто; стр. 131)

„Домовински рат, како се у Хрватској службено назива грађански рат, постао је централно место и симбол комплекса, фрустрација, заблуда и протуречја. Похвале о блиставости ума, вештине, јунаштва и највишег патриотизма треба суочити са стварношћу и чињеницама да су се ратни злочини догодили. То нико не може негирати. Питер Галбрајт (Peter Galbraith) је рекао:

„Рећи ћу само да су се догодили врло озбиљни злочини после четвртога коловоза. Оно што нам је у том тренутку било јасно јест да се радило о злочинима, о суставном паљењу и пљачки српских кућа у целој Крајини, те о значајном броју убиства цивила који су тамо остали”.

Роџер Коен (Roger Cohen), високи функционер Министарства унутрашњих послова САД, објавио је у листу „The New York Times”, а пренео „Вјесник” од 3. 11. 1995. године:

„Цијело смо вријеме знали да је Туђман хтео малу, понизну, скршену и тиху српску мањину другог реда. Но ми смо га требали, па смо затворили очи”.

Сам председник Фрањо Туђман то је јавно изговорио 24. маја 1992. године на Јелачићевом тргу у Загребу:

„Рата не би било да га Хрватска није жељела. Али ми смо процјенили да само ратом можемо изборити самосталност Хрватске. Због тога смо ми

водили политичке преговоре, а иза тих преговора смо формирали своје јединице. Да то нисмо тако урадили, не бисмо дошли до циља. Значи, рат је било могуће избјећи, само да смо ми одустали од наших циљева, тј. од самосталности наше државе”.

Анте Нобило, који је почетком деведесетих година био заменик окружног тужиоца на случају Пакрачка пољана, када је по налогу највиших органа Хрватске процес обустављен и сви ослобођени, изјавио је да је „својим ушима чуо” да је Фрањо Туђман рекао:

„Ја сам вам свима рекао када се заврши овај рат да ће Срби у Хрватској пасти испод 3 одсто”. То значи да су у рату били урачунати злочини и етничко чишћење. Фрањи Туђману и Гојку Шушку, који су све знали, одобрили и подстрекивали на злочине, не може се судити, јер су мртви, али су остали бројни непосредни извршиоци ратних злочина.”(исто; стр. 132-133)

„Антисрпска политика у Хрватској у континуитету се одржавала током XIX и XX века. Она је повезивала крајњу десницу и левицу у рушењу Версајске и авнојевске Југославије. Мас покрет 1971. и оснивачка скупштина ХДЗ фебруара 1990. године показали су да су на платформи антисрпства окупљене све сепаратистичке снаге, које су кроз рат виделе остваривање својих циљева – самосталну и етнички чисту Хрватску.

Ратни сукоб у Западној Славонији током 1991/92. године у целости је потврдио етноцидну политику ХДЗ-овске власти. После победе ХДЗ на изборима, нова власт је одмах приступила доношењу закона у циљу укидања и ограничавања националних, верских и грађанских права Срба у Хрватској. Срби су после неуспешних покушаја да се кроз Сабор демократским средствима изборе и заштите стечена национална, верска и грађанска права, прибегли пасивном отпору – бојкоту функционисања власти и спречавању уласка једнонационалних оружаних снага (ХП и ХВ) на територију са већинским српским становништвом. Хрватска власт и медији овакав отпор су подругљиво назвали „балван револуција”, из чега се назире карактер отпора. До првих оружаних сукоба у Западној Славонији дошло је 2. марта 1991. у Пакрацу.

Сукоб је настао између једнонационалне полиције (МП) и припадника станице милиције у Пакрацу. У станици је већи број милиционера био српске националности и одупро се разоружавању и отпусту из службе. Мало је познато да је у том сукобу први пут на територији СФРЈ оружано нападнута јединица ЈНА која је упућена ради раздвајања сукобљених страна. У току августа месеца дошло је до разбуктавања сукоба на подручју Окучана, а повод је био блокада главних саобраћајница од стране ТО. Почетком месеца октобра 1991. у Западној Славонији започела је војнополицијска операција ХВ и ХП.

У току операције из 10 западнославонских општина прогнано је или избегло око 70 хиљада Срба, етнички је очишћено 193 насеља, убијено је или погинуло 282 лица, а рањено 289 лица српске националности, док је 368 лица нестало. За време те операције (од септембра 1991. до марта 1992. године) МУП РХ формирао је систем логора на подручју Западне Славоније у рејону Марино Село – Пакрачка Пољана, где су на најсвирепији начин уби-

јани људи, претежно цивили српске националности. Број убијених се не зна, а према различитим изворима креће се од неколико стотина до неколико хиљада. Убиства и уништавање кућа и имовине лица српске националности су се наставила и касније, када није постојао оружани сукоб.

Све ово указује не етноцидну политику хрватске власти током поменутог периода и захтева да се бројни злочини истраже, а починиоци изведу пред суд и казне. То је обавеза нове хрватске власти и међународне заједнице, јер без тога нема помирења, повратка избеглица” и мирног суживота између два народа, на просторима где вековима живе заједно.” (исто; стр. 134)

Мр Душица Бојић из Историјског музеја Србије, иначе, руководилац Документационог центра Комесаријата за избеглице Србије од 1. јула 1994. до 1. октобра 1997. године, у раду под насловом „Операција ’Бљесак’ у Западној Славонији према изјавама српских избеглица’, износи чињенице везане за протеривање српског становништва из Западне Славоније, а посебно 1995. године у хрватској операцији „Бљесак”:

„Стратешки испланирана војно-полицијска акција хрватске државе, под називом „Бљесак”, изведена је маја 1995. године. Имала је за циљ протеривање преосталог српског становништва из Западне Славоније. Да би се разумели догађаји који су се одиграли 1. и 2. маја 1995. године морају се поменути стравични масовни злочини над српским становништвом који су им претходили 1991. године.

Још 22. децембра 1990, у Загребу је Хрватски сабор усвојио нови Устав којим се Република Хрватска проглашава националном државом хрватског народа. Срби су из статуса конститутивног народа преведени у статус националне мањине.

Западна Славонија је прва територија некадашње Југославије на којој је почињен масовни и брутални злочин над српским становништвом, од стране хрватских власти. Ова област је припадала Републици Хрватској али је у њој живело углавном већинско српско становништво (...)

Са застрашивањем становништва започеле су хрватске власти у Западној Славонији, кампањом отпуштања Срба са посла и стварањем осећања угрожености. Тежак облик репресије је почео да се примењује на српско становништво од половине 1991. године у виду минирања кућа и сачињавања спискова за ликвидацију. Многи Срби су тада напустили веће градове и отишли у села, неки у Босну а неки у Србију.

Повлачење у села и друге делове претходне Југославије код многих је доживљено само као привремено стање, већина је сматрала да ће се политички односи у Хрватској некако решити, а исељено становништво вратити у своје домове.

Хрватска полиција је активно учествовала у кршењу људских права. Такво понашање хрватских власти је стварало оправдан разлог угрожености. У сећању многих Срба урезан је неизбрисиви траг о зверским злочинима усташке војске НДХ у Другом светском рату, када су Срби доживели погром од којег никада нису могли да се опораве.

У октобру 1991. почела је офанзива прогона Срба из већине српских насеља на ширем подручју Грубишиног Поља, Папука, Псуња.” (исто; стр. 139-140)

„Према првим прикупљеним подацима, до августа 1992, у Западној Славонији масовно протеривање и геноцид над Србима извршен је у 10 градских и 183 сеоска насеља, а делимично је очишћено 87 сеоских насеља. Од 251 села са апсолутном српском већином етнички је потпуно очишћено 149 села а делимично 40 села са апсолутном српском већином. Из Западне Славоније прогнано је до августа 1992. године 52.320 Срба.

Наведени крајеви су постали потпуно етнички чисте хрватске области. Тако је реализован велики хрватски државни програм постављен још крајем XIX века, по коме је са хрватских простора требало протерати, побити или покатоличити српско православно становништво. Оправдано се може рећи да је до детаља испланиран прогон и физичко уништење српског становништва у Западној Славонији. Тиме су Срби уклоњени са већег дела територије као снажан национални фактор, који је ометао несметани развој хрватске државности. Порушено је и уништено скоро све што је подсећало на српски вишевековни културни и духовни живот у тим областима. Опљачкани су и уништени верски храмови, гробља и други верски објекти укључујући и Епископски двор у Пакрацу. Протерано је српско православно свештенство, а парохијски домови минирани.

„Променом власти у Републици Хрватској дошло је и до промене националних обележја, што је нас Србе на неки начин иритирало, наиме, уместо петокраке свуда је истицана хрватска заставица са тзв. „шаховницом”. Та „шаховница” и понашање хрватског живља нас је одмах подсетило на збивања из периода Другог светског рата и страдања српског народа. Мој крај у Другом светском рату је доживео велика страдања од фашиста и хрватских усташа. Много је Срба одведено у Јасеновац, логор Стару Градишку и остала стратишта која су се налазила у појединим селима (Кусоње, Кукуњевац, Субоцка итд), где су мучки погубљени клањем, убијањем маљевима и осталим средствима за мучење. Између осталог, у тим логорима страдало је доста и моје родбине са очеве и мајчине стране. (Аутор цит: Комесаријат за избеглице Републике Србије, Документациони центар, лична изјава М. Љ, заведена под инв. бр. 43/00765/1. У наставку изјаве дознајемо следеће: „У марту 1991. као припадник резервног састава милиције, са осталим становништвом које није признавало нову хрватску власт, супротставили смо се промени обележја, тј. скидању петокраке и постављењу шаховнице у општини Пакрац. Од тада смо прогањани, хапшени и затварани од стране хрватске власти иако је та хрватска власт за све побуњене Србе изрекла аболитију. Ја сам саслушаван после тих догађаја код иследника у Пакрацу, а требао сам и у Бјеловару, јер је била подигнута оптужница против мене по члану 236 г КЗ СФРЈ (Хрватска је преузела тај члан из КЗ СФРЈ), међутим, ја нисам хтео да идем за Бјеловар него сам напустио Републику Хрватску и отишао у БиХ, где сам остао до краја јула 1991, а тада сам се вратио у свој крај, у српско село Крагуј јер нисам смјео да дођем у своје место Добровац у коме се налазило најгоре језгро усташа у Пакрачком крају, овога рата. То су све махом насељеници из Херцеговине и познати су као љуте усташе.” Са наведеном изјавом се у потпуности слажу друге дате изјаве заведене под бројевима: 78/00853, 78/000975, 43/00805, 43/00838, 43/00838/1, 43/00866, 43/00794, 78/00612..)” (исто; стр. 139-142)

„Почетком 1992. године део српског становништва успева да се врати у Западну Славонију. У избеглиштву су провели од новембра 1991. до краја јануара 1992. године. Срби се враћају у места пакрачке, новске и новоградишке општине. На повратак у делове Западне Славоније који су остали под српском контролом одлучило се углавном сиромашније становништво које није могло да се снађе у избеглиштву. Избегла српска интелигенција се вратила али у много мањем обиму.

На том територијално малом простору нашло се нешто преко 15.000 лица. На простор разграничења у Западној Славонији долазе снаге УН-ПРОФОР-а.” (исто; стр. 143)

„О стању у Западној Славонији дознајемо из записа бившег министра информисања у РСК, Душана Ећимовића. Он наводи да је 1. маја 1995. напустио Окучане, а из владе РСК је отишао 1993. године, након што је хрватска војска освојила Масленицу. Ећимовић тврди да је већ онда претпостављао да се Хрватска спрема да нападне Западну Славонију како би је у целом обиму прикључила већ међународно признатој држави.” (исто; стр. 144)

„За напад који је уследио на Западну Славонију одговорни су хрватски и амерички војни планери који су осмислили и извели ову акцију.” (исто; стр. 144)

„Ми смо боравили у Градишци где је ћерка ишла у школу, а када је била на распусту одлазили смо у Рајчиће, код мојих родитеља. Дана 1. 5. 1995. били смо у Старој Градишци. Пробудила нас је грмљавина. Кад смо се дигли, то су биле гранате, а не грмљавина. Сишли смо са четвртог спрата у приземни стан код комшинице Милке Добријевић, која је баш тада погинула испред зграде од гранате.

Са њом су погинули и Шестановић Никица, мали Илинчић од неких 9 година, мали од Петровић Биљане, од 6 година, рањен је у ногу, Миљанић од 25 година је тешко рањен у стомак, Миши Ковачевићу од четрдесетак година је однесен део ноге. У подрумима смо били до 17.30 часова. Ко је имао аута, прелазио је и под гранатама, људи су на ризик излазили.” (аутор цит; Комесаријат за избеглице, Документациони центар, лична изјава Н.Р. инв. бр. 78/00644)

Аутопут од Новог Вароша према мосту који води према Босни је већ 1. маја био закрчен бројним возилима и цивилима који су хтели да се спасу од напада. Тај пут је за многе Србе представљао последњи пут на који су кренули. Хрватски авиони су око 17 часова директним погоцима гађали цивиле у колони. Тек тада је настала потпуна пометња и хаос међу женама, децом и старцима који су се запутили да пронађу спас у Републици Српској. (Ни после десет година од пада Западне Славоније немамо тачне податке о броју погинулих и несталих у нападу 1. маја 1995. на српске цивиле)

„Ударили су где је било најмекше, од Рајчића. Тамо су попалили куће и поклали народ. Отишао сам скоро последњи из Окучана, за случај да некоме затреба гориво. На крају смо жена, син и ја побегли трактором. Прошли смо кроз Нови Варош. Ишли смо 5 километара дуж (пута са) лешевима. Пуцали су и на нас. Није нас окрзнуо ниједан метак иако је приколица на трактору била скроз изрешетана. Рањени су јаукали а ми нисмо могли да им помогнемо. Све се догодило неочекивано, команда је отишла а народ остао.

Макар да су народ на време обавестили као што су Хрвати обавестили УН-ПРОФОР.” (аутор цит; „Преко лешева”, НИИ; мај 1995; изјава Гојка Добричића; старог 55 година, из Окучана; чувара на бензинској пумпи)

(исто; стр. 148-149)

„Сво српско становништво које се задржало у Западној Славонији протерано је. Део становништва под утицајем, можемо рећи намерног гранатирања цивилних објеката и људи, није успео да спасе ни голе животе.

Срби из Славоније нису ни слутили како могу да се заврше првомајски празници 1995. године. Већини породица су у госте дошли пријатељи и рођаци из Србије, Босне и других крајева, да се одморе, а ученици да проведу пролећни распуст.

Многи су тај одмор скупо платили, неки чак и животима. Злочин који је почињен на просторима Западне Славоније спада у најбруталније злочине против цивилног становништва који су се догодили у новијој историји. Углавном се не разликује од злочина које је починила хрватска војска и полиција на другим просторима Хрватске на којима је живело српско становништво.

На малом простору делова пакрачке, новске и новоградишке општине од јануара 1992. године до 1. маја 1995. живело је око 15.000 Срба. У добро војно и медијски испланираној акцији хрватске државе „Бљесак” сви су протерани, похапшени или побијени. Евидентирано је 283 убијених лица српске националности, а поуздано се зна да је број мртвих много већи.

Део мушког српског становништва, око 1.200 њих, одведен је на саслушање у спортске центре (импровизоване логоре) у Вараждину, Бјеловару, Славонској Пожеги, Лепоглави и Реметинцу. После пар дана пуштено је њих 600 а многим су се виделе последице психофизичке тортуре које су по изласку из логора биле и медицински евидентирани. До половине 2003. у затвору у Лепоглави још су се налазили заточени Срби, а у међувремену су пребачени у Србију.

Велики број српских избеглица после бега из Западне Славоније налази уточиште у Републици Српској, док такође значајан број избеглица долази у СР Југославију. Они су почели да пристижу већ после 5. маја 1991. У првом избегличком налету долазе старије жене и мајке са децом. Најмасовнији долазак је забележен 18. маја 1995, када их је Комесаријат за избеглице прихватио у колективном центру у Сремској Митровици из кога су се касније разишли по читавој Србији.

Овом хрватском војном акцијом, простор Западне Славоније је етнички потпуно очишћен од припадника српске националности. По непотпуној документацији Српског сабора до августа 1992. са ових простора протерано је 52.320 Срба. База података Комесаријата за избеглице Републике Србије бележи 26.020 Срба који су у Комесаријату добили избеглички статус од 1991 до 2001. године из Западне Славоније. У Србију је само маја 1995. године пребегло 6.288 лица српске националности. У Западну Славонију се, по подацима одељења за репарацију УНХЦР-а вратило до краја 2001. године 782 лица српске националности.” (исто; стр. 150-152)

24. „Западна Славонија је моја симфонија”

До којих граница иде хрватска мржња према Србима и колико су патолошка и испчашена схватања (када је у питању уништавање свега српског), оних који су се налазили у хрватском државном врху, имали смо прилику до сада да се уверимо из многобројних цитата.

Видели смо да они налазе, готово естетски моменат у крвавом етничко-шћењу Срба и са поносом најмонструозније злочине називају „брилијантним операцијама”. Ево још једног таквог примера, човека из војног врха, генерала Јанка Бобетка, који је затирање Срба у Западној Славонији назвао „симфонијом”. Преносимо део Бобетковог интервјуа датог „Слободној Далмацији” 20. маја 1995. године:

• Успоредили сте у нашем претходном телефонском разговору акцију „Бљесак” са симфонијом?

– Тачно, успоредио сам је с умјетником који мора имати цијелу симфонију у својој глави. Сваку сам појединост проучио и без икакве карте знао сваку коту и сваку ситуацију. Трудио сам се да тим стварима овладам до крајњих граница. Кад је ријеч о одређивању људи који ће изводити операцију, водио сам рачуна да буде највећи дио оних који су већ били са мном на јужном бојишту и тамо ратовали. Они су имали велико искуство, а овдје се на битним стварима није смјела учинити грешка.

(Јанко Бобетко; „Сава је ипак потекла према Загребу: говори, чланци, интервјуи 1990-2002”; Загреб; власт. накл. 2002; стр. 340-341)

Затим још једна крајње безочна изјава генерала Бобетка, коју су, иначе, изговорали и изговарају готово сви хрватски политичари. Наиме, они геноцид који су спроводили над Србима еуфемистички називају „домовинским ратом”, чије помињање није могуће без обавезног епископског заноса и врхунских атрибута. И онда, непојмљиви злочини према једном народу, монструозна клања, убијање нерођеног детета у мајчиној утроби и зверства од којих вам се преврће желудац, изгледају овако:

„Домовински је рат најсветлија, најснажнија и најорганизованија страна хрватскога народа у формирању хрватске државе и свих њених атрибута”, рекао је стожерни генерал Јанко Бобетко на представљању књиге „Хрватска борба за опстојност 1919.-1998.”, аутора Миливоја Кујунџића и Здравка Диздара, у четвртак у Староградској вијећници. (аутор цит: „Вјесник”, 21. септембра 2000) (исто; стр. 563)

Да је ова геноцидна политика према Србима само наставак политике која се у континуитету спроводи над српским народом од XIX века, уз водећу улогу Ватикана и Римокатоличке цркве, показује и овај пример те нераскидиве везе која је кроз историју само јачала и омогућила убицама да наставе да убијају „у божје име”. Ево Бобетковог објашњења тог злочиначког савезништва:

„Нећу никад заборавити сусрет с покојним кардиналом Кухарићем кад ме упитао: „Генерале, можете ли ми одговорити зашто сви војници носе крунице, а знам да сви нису из вјерничких обитељи, те вјеројатно имају друкчији приступ цркви?”

Одговорио сам му: „Питао сам и ја о томе многе војнике, чији је одговор био јединствен: 'Стављајући круницу, осјећамо се сигурнијима и храбријима, осјећамо да нисмо сами'”. Покојни кардинал Кухарић је својим обиласком фронте улијевао осјећај стрпљења и наде те утјецао на национално јединство, као императив да издржимо у томе рату. Нису то никакве досјетке, него повијесно утврђене ствари које су и дале крајњи резултат – остваривање хрватске државе као повијесног сна свих генерација задњих стољећа. („Реферат Ј. Бобетка на промотивном скупу удруге Unitis Viribus, Загреб, 21. ожујка 2002.”) (исто; стр. 654)

25. Хрватски бојовници у „Олуји” дивљачки убијали недужне Србе

У претходном поглављу смо говорили о „Олуји”, али више из угла самих припрема, како је Туђман са државним и војним врхом припремао етничко чишћење Срба, чију је подршку имао, и пренели смо делове „бријунских транскрипата”. Овде Борислав Микелић такође говори о припремама, али и о последицама „Олује”, злочинима, људским и материјалним губицима.

„И поред чињенице што војска РСК са својих пет корпуса у западним дијеловима Крајине није прихватила отворену борбу са хрватским бојовницима 4. августа 1995. године, изузев једног усамљеног случаја на линији раздвајања Петриње и Сиска, као и чињенице да војска РСК није употребила ракетни систем на Кордуну, као ни авијацију са аеродрома у Удбини, те да је Туђман у јутарњим часовима 4. августа 1995. године позвао Србе у Крајини да остану код својих кућа, хрватске војне снаге, односно бојовници дивљачки су рушили и уништавали све пред собом и убијали цивилно српско становништво.

Другим ријечима, иако је државно и војно руководство РСК већ након првог дана хрватске војне операције „Олуја” донијело одлуку о повлачењу народа и војске са подручја западних дијелова Крајине, хрватски бојовници су гранатирани крајишке Србе у колонама избјеглица.

Уз претходно изнесене чињенице, хрватски бојовници су за вријеме и након војне операције „Олуја” починили стравичне злочине над Србима у Крајини. Уз податак да су на мучки начин ликвидирали око 2.000 Срба пред кућним прагом и то углавном старије доби, они су уништили око 40.000 српских кућа, потпуно спалили око 380 српских села, те опљачкали и уништили малтене сву приватну имовину крајишких Срба, те огромне количине разних врста робе из друштвених предузећа и трговинских радњи са подручја Крајине.

Протјеривање Срба са подручја западних дијелова Крајине од стране државног и војног руководства Хрватске било је изведено плански, јер су им остављена два излаза која хрватске војне снаге нису напале, а могле су. Један излаз је био Двор на Уни, на којег су тјерали Србе са подручја Кордуна и Баније, те дјеломично Лике. Други излаз хрватске војне снаге оставиле су у Мартин Броду између Лике и Подгрмеча, а ту су тјерали Србе са подручја Сјеверне Далмације и Лике. Уз два планирана излаза, један у Двору на Уни, а други у Мартин Броду, на које су хрватски бојовници тјерали Србе из за-

падних дијелова Крајине, око 12.000 Срба са Кордуна уз кордунски корпус СВК је остало у окружењу хрватских војних снага код Топуског све до 8. августа 1995. године.

И тек када је последњи министар полиције РСК у Бабићевој Влади Теодор (Тошо) Пајић, који се у последњих неколико година налази на дужности помоћника команданта жандармерије за безбједност МУП-а Србије, мимо свих војних правила потписао капитулацију кордунског корпуса Српске војске Крајине, пред камерама Хрватске радио телевизије, предајући том приликом огромне количине наоружања и војне технике генералу Стипетићу уз јавно честитање, Србима са Кордуна уз припаднике кордунског корпуса омогућен је одлазак са Кордуна.

Тада су на понижавајући начин, у избјегличким колонама, уз каменовање од стране хрватских грађана и уз пратњу америчког амбасадора у Хрватској Питера Галбрајта, који је сједећи на једном од трактора пуног избјеглица отпоздрављао хрватским грађанима на путу преко Петриње и Сиска до аутопута, којим су избјегли Срби са Кордуна стигли у Србију. Дакле, хрватско државно и војно руководство било је тада спремно у остваривању свог плана и циљева да протјера Србе из Крајине, ако треба да обезбиједи и аутобусе, само да Срби напусте Крајину.

Тако је Хрватска са војном операцијом „Олуја” на западне дијелове Крајине постигла два циља: први, јер је са подручја западних дијелова Крајине протјерано око 250.000 Срба и други, уништавање приватне имовине Срба из Крајине, као и пљачка те имовине значила је поруку да забораве свој завичај. Кад још томе додате и убиства старих и немоћних пред кућним прагом, шта је то него најтежи облик етничког чишћења који је раван геноциду. Дакле, такве војне операције као што су „Бљесак” и „Олуја” за предсједника Хрватске Стјепана Месића су биле величанствене војне побједи хрватских бојовника у домовинском рату 1995. године и то над Србима из Крајине, којима је то подручје родни завичај и домовина.” („Велика Србија”; бр. 2336; Београд; 2006; стр; 51-53; Борислав Микелић)

„Захваљујући тексту Иве Пуканића, власника и главног и одговорног уредника загребачког „Национала”, објављеном у „Националу” од почетка августа 2005. године, разоткривена је спрега САД и Била Клинтон са хрватским државним и војним руководством 1995. године у војним операцијама „Бљесак” и „Олуја”.

Према том казивању Пуканића, очи хрватске војне акције „Бљесак” на Западну Славонију, која је требала бити генерална проба за акцију „Олуја”, тачно у поноћ, а то значи шест часова прије почетка операције, у МУП Хрватске су позвани Херик и Иван Шарац, када су били обавјештени да акција „Бљесак” започиње за неколико часова.

У МУП-у Хрватске је тачно у поноћ био формиран штаб војне операције „Бљесак”, који се изјутра у 6 часова пребацио у Министарство одбране Републике Хрватске. Како се селио штаб, тако се са њиме селио амерички војни аташе, који је непрестано тражио извјештаје о догађајима и слао их Билу Клинтону у Бијелу кућу. Сваког јутра амерички предсједник је био обавијештен о припреми и сваком дјелићу операције. Американце је одуше-

вио начин на који је проведена војна операција „Бљесак” и да је то изврстан модел сарадње са Хрватском, која би, по њима, могла бити одлучујућа у борби против Милошевића у БИХ, те на крају његово уклањање са власти. Дакле, Пентагон је цијелу акцију координирао преко Ричарда Херика, а акцију ЦИА-е је координирао Марк Келтон, шеф експозитуре ЦИА у Загребу, који је уско сарађивао са Мирославом Туђманом, тада шефом ХИС-а.

Кад је ријеч о припремама хрватске војне операције „Олуја”, Американци су обезбјеђивали хрватску војску подацима о кретању Срба у Крајини и покретима Војске Југославије на источним границама са Хрватском.

У ноћи 3. на 4. август 1995. године, хрватским јединицама била је издата наредба да се, између поноћи и четири часа изјутра, искључе сви телекомуникациони уређаји, да би након тога Американци искористили то вријеме за ометање и уништавање српских телекомуникацијских уређаја електроничким путем. Уочи саме операције позван је амерички војни аташе Херик, а у његовој пратњи је био Иван Шарац.

Дан или два прије војне операције „Олуја” Ричарда Херика, који је припремао војну акцију „Олуја” са хрватским официрима, те дао у име Клинтонна зелено свјетло за операцију „Олуја”, замјенио је пуковник Џон Садлер. Тачно у поноћ они су дошли у Оперативни штаб у Министарство одбране Републике Хрватске и оданде непрекидно пратили догађаје на терену. Цијела хрватска војна операција „Олуја” у реалном је времену преношена у Пентагону, гдје и данас постоје снимци.

Уз уништавање српских комуникација електроничким путем, војска САД-а је и војно дјеловала по положајима војске РСК, када је ракетирала протуавионску батерију надомак Книна, која је радарским снопом обасјала америчке борбене авионе који су надлијетали то подручје.

Дакле, из претходног, само дјеломичног, казивања Иве Пуканића у загребачком „Националу”, САД су војно и дипломатски помагале Хрватској да протјера Србе из Крајине у војним операцијама „Бљесак” и „Олуја”, у чему је посебна одговорност америчког амбасадора у Загребу Питера Галбрајта.

Због тога Иво Пуканић у загребачком „Националу” предлаже, а ја се са њим потпуно слажем, да је неопходно потребно због истине да Хашки трибунал од Пентагона затражи све снимке које су снимале беспилотне летелице типа „Предатор” за вријеме и након операције „Олуја”. Затим, да би се установила цјелокупна истина, у Хагу би требали свједочити сви високи амерички официри и обавјештајци који су били умјешани у хрватске војне операције „Бљесак” и „Олуја” (исто; стр. 53-54)

Микелић поставља питање – зашто се не утврђује одговорност хрватских бојовника који су починили стравичне злочине?

„Обављајући функцију председника Комитета за заштиту права и интереса расељених лица и повратак у завичај пуних седам година, на чистој волонтерској основи, уложио сам много труда да уз рад стручних служби Комитета, те не малог броја удружења избјеглих и прогнаних Срба из Крајине дођемо до слиједећих података:

Да је од избијања грађанског рата у Хрватској 1991. године, па завршно са концем 1995. године у Крајини погинуло око 7.000 бораца и цивилних жртава рата уз вођење око 2.800 несталих Срба.

Евидентирали смо око 6.952 рањена, обољела и повријеђена бораца.

Затим је евидентирано да је иза погибије 1.206 бораца остало 1.742 члана породице од 60 и 70 година (родитељи погинулих).

Евидентирали смо 1.902 дјеце, чланова породица погинулих бораца, од тога 1.782 малолетне дјеце у моменту погибије једног од родитеља, уз податак да су 34 дјетета били близанци.

Уз сарадњу са Савезним министарством за рад, борацка и социјална питања, од 1997. године па до конца 2000. године, кроз обраду стручних служби Комитета, личну инвалиднину регулисало је око 3.800 крајишких бораца и инвалида од прве до десете групе инвалидитета, чиме су били изједначени са истим категоријама држављана СР Југославије.

Породичну инвалиднину до тада је било регулисало око 2.200 породица које су живјеле на подручју 148 општина у Србији.

Хуманитарну новчану помоћ у том периоду уз активности удружења избјеглица, а преко стручних служби Комитета, остварило је 2.700 корисника, међу којима су била 58 ратна заробљеника, затим 145 најтежих ратних војних инвалида, те 103 социјална случаја.

Дакле, није се тако велики број крајишких Срба међусобно поубијао, рањавао и нестао из Крајине за вријеме грађанског рата у Хрватској 1991. године па све завршно са војном операцијом „Бљесак” и „Олуја” 1995. године, већ су то учинили хрватски бојовници који се слободно крећу по многим европским земљама, па и у самој Србији и Црној Гори. За њима очито нема Интерполових потјерница, ни хапшења на разним прелазима или улазима у треће земље.” (исто; стр. 54)

Микелић наглашава да „избегли и прогнани Срби од Хрватске за уништењу и опљачкану приватну имовину потражују преко тридесет милијарди евра”.

„Непосредно након егзодуса Срба из Крајине 1995. године на ове просторе, започело је евидентирање имовине избјеглих и прогнаних лица, не само из 1995. године, већ и из 1991. године, при чему нису изостали ни грађани СР Југославије, који су на територији Хрватске имали приватне куће и станове или викендице. Наравно, том евидентирању приступио је далеко мањи број од очекиваног, у првом реду јер су се плашили да њихова приватна имовина не уђе у оквире државних односа Хрватске и Југославије, односно сукцесије. Но, и поред тога до сада евидентирана приватна имовина довољно говори шта су све избјегли и прогнани Срби оставили иза себе, када су 1995. године прогнани са својих вјековних огњишта, а све се то нашло како у рукама хрватске државе, тако и разних мафијаша и плачкаша.

Овом приликом износим само дио евидентиране приватне имовине коју избјегли и прогнани Срби из Хрватске, односно Крајине потражују од хрватске државе:

- Око 600.000 хектара земљишта, од којег 320.000 хектара најплодније земље и око 120.000 ха под шумом, виноградима и воћњацима;
- Грађевинског простора површине од око 18.000.000 м², од чега је 14.000.000 м² стамбеног простора, 4.000.000 м² пословног простора;
- Пољопривредних машина око 400.000;

- Око 64.000 разних моторних возила;
- Око 440.000 потпуно опремљених спаваћих и дневних соба, кухиња и трпезарија;
- Око 760.000 комада разних кућанских апарата и техничких уређаја;
- Око 980.000 грла крупне стоке, од чега око 200.000 говеда, 20.000 коња, 260.000 свиња, 380.000 оваца, те око 100.000 коза;
- Чокота винове лозе око 18.000.000;
- Око 8.000.000 разних стабала воћки;
- Кошница пчела око 120.000;
- Око 1.550.000 разних умјетничких предмета;
- Бунара и цистерни око 24.000, површинске запремине око 960.000 м³;
- Око 980.000 грама злата;
- Крзна и предмета од крзна 38.000 комада, итд. ...

– Укупно је пријављено око 180.000.000 ДЕМ разних девизних средстава, затим око 3.500.000.000 динара у хрватским пословним банкама, као и 600.000.000 динара хартија од вредности.

– Под недовршене инвестиције пријављено је око 800.000.000 ДЕМ и то обухвата започету, а недовршену изградњу објеката, уградњу додатне опреме, као што је централно гријање, мермерне подлоге, котловнице и ексклузивне опреме, итд. ...

– Залихе трговачке робе, житарица, алкохолних пића, те друге атрактивне робе, пријављено је у износу од 16.500.000.000 динара.

– Уз претходно изнесене половичне податке који су везани за приватну имовину, потребно је посебно нагласити да је наша стручна екипа радила на процјенама улагања наших људи кроз разне облике самодоприноса на објектима од заједничког интереса, као што су водоводни системи, канализације, цестовни правци, електро мреже, основне школе, дечији вртићи, здравствене установе, друштвени домови, итд, чија вредност прелази неколико милијарди њемачких марака. Посебно смо радили обраде за запослене Крајишнике у великом броју друштвених предузећа, од којих нису добили ни динара надокнаде, након што их је хрватска власт приватизовала, не омогућавајући нашим људима ниједну марку кроз дионичарство.

– У више наврата сам јавно презентовао тај проблем, при чему сам износио податак да се на подручју РСК налази око 50.000 пензионера, који су то право стекли до половине 1991. године. Прве пензије од Хрватске наши људи су кроз појединачне напоре добили концем 1997. године (један дио). На основу данашњих процјена, ради се о исплати заостатка пензионог фонда нашим људима од око 1.000.000.000 ДЕМ.

На основу напред изнесених половичних података, са сигурношћу се може казати да су потраживања избјеглих и прогнаних Срба из Крајине, односно Хрватске, од хрватске државе значајно већа од 30 милијарди евра. Наравно, ту нису укључени подаци од грађана СР Југославије, њих око 25.000 који су имали приватне куће и викендице, те другу имовину, како на подручју Крајине, тако и на подручју Истре, хрватског приморја, сјеверне и јужне Далмације, као и у неким урбаним срединама, а кроз евидентирање се пријавило око 12.500 грађана.

На основу напред изнесених података јасно је видљиво да су Срби из Крајине, односно из Хрватске, који су данас у избјеглиштву и прогнаништву много тога створили искључиво својим радом и залагањем. Њима хрватска држава само треба да врати њихову приватну имовину и изврши правичну надокнаду уништене и опљачкане приватне имовине.

Уз поврат и правичну надокнаду приватне имовине избјеглим и прогнаним Србима из Хрватске, односно из Крајине, централно питање јесте политички статус српског народа у Хрватској. Тај статус Срба у Хрватској сигурно не може да буде на разини националне мањине, коју је Србима након 1990. године у Уставу Хрватске подметнула хрватска неофашистичка власт ХДЗ-а. На том плану обавеза наше матичне државе Србије јесте да се то питање стави пред органе Међународне заједнице на дневни ред, без обзира колико ће хрватско руководство око тога да кмечи. Уосталом, како видите хрватско руководство није сметало нити интересовало како ће да реагује СР Југославија и Црна Гора, кад је у питању Превлака. Дакле, иако Превлака није њихова, она је постала њихова. На другој страни, ако су Срби у Хрватској до конца 1990. године, а то значи до избијања кризе у бившој СФРЈ, били државотворан народ, онда се то право њима мора вратити уз пуну активност наше матичне државе Србије.” (исто; стр. 52)

26. Туђман: „Рата не би било да га Хрватска није жељела”!

Микелић наводи део Туђмановог говора који јасно показује ко је хтео рат и етничко чишћење и ко се за њега припремао.

„Да бих потврдио све претходне оцјене које сам изнио, а које су претходиле грађанском рату у Хрватској, те разбијању претходне Југославије, довољно је да овом приликом апострофирам дијелове говора Фрање Туђмана на Тргу бана Јелачића у Загребу 24. маја 1992. године, поводом међународног признања Хрватске.

Наиме, у претходном дијелу елаборације изнио сам шта се све у Хрватској дешавало након доласка на власт 1990. године Туђмана и ХДЗ-а. Изнио сам аргументовано какве је све активности пројектовала нова неофашистичка власт, од прогона Срба са посла, затим истјеривања Срба из Устава Хрватске као конститутивног и државотворног народа концем 1990. године, преко упада хрватских специјалаца на подручје гдје су Срби били већински народ, па све до избијања ратних дејстава половином 1991. године. Колико је све то смишљено пројектовала хрватска неофашистичка власт, показује Туђманов говор на Тргу бана Јелачића, након што је Хрватска међународно призната почетком 1992. године.

Цитирам дио говора Фрање Туђмана од 24. маја 1992. године на Тргу бана Јелачића:

„Рата не би било да га Хрватска није жељела, међутим ми смо процјенили да само ратом можемо изборити самосталност Хрватске. Због тога смо водили политику преговора, а иза тих преговора формирали смо оружане јединице. Да нисмо то тако урадили, ми не би дошли до циља. Значи, рат је било могуће избјећи да смо одустали од наших циљева, тј. од самосталности наше државе, али ми то нисмо хтјели ни по цијену живота”!

Дакле, из овог говора Фрање Туђмана надам се да је све јасно, једино изгледа није било јасно ни тада, ни данас представницима међународне заједнице. Но, далеко је тежа чињеница да и многим српским политичарима у нашој матичној држави ни данас није јасно, да Срби из Крајине нису изазвали рат у Хрватској, нити је то учинила ЈНА по некој директиви руководства матичне државе Србије.” (исто; стр. 55)

Микелић коментарише хрватску „Декларацију о војној операцији ’Олуја’” којој је циљ прикривање злочина и етничког чишћења Срба:

„Да би се оправдали пред међународном заједницом, а у првом реду због Хашког трибунала, који је прије неколико мјесеци проширио списак људи из хрватског државног и војног руководства, које сматра одговорним за војне операције „Бљесак” и „Олуја”, двојица хрватских неофашиста Славен Летица и Андрија Хебранг, који такођер носе одговорност за сва ратна збивања у Хрватској, прије извјесног времена су понудили хрватском Сабору Декларацију о војној операцији „Олуја”.

Већ сам покушај да се војна операција „Олуја”, у којој су почињени стравични злочини над Србима из Крајине, а кроз њихово протјеривање извршено највеће етничко чишћење једног народа на тлу Европе, дефинише као, „савезничка антитерористичка акција заснована на међународном праву” спада у нови злочин према Србима из Крајине, јер их подводи под терористе. Замислите тај апсурд да наше људе који су ту рођени и налазе се у својим кућама, а прије војне операције „Олуја” не учине ниједан инцидент на линијама раздвајања, квалификујете да су терористи, а из родне куће и завичаја их протјерују из разних крајева Хрватске и иностранства хрватски бојовници и још им притом униште куће и опљачкају њихову имовину.

Наравно да је Србима из Крајине било познато да је хрватско руководство имало подршку и зелено свјетло од САД и неких западноевропских земаља за војну операцију „Олуја” и да је хрватско руководство потписало споразум са Изетбеговићем у Сплиту 25. јула 1995. године.

Декларација коју су понудили Андрија Хебранг и Славен Летица хрватском Сабору о војној операцији „Олуја” има за циљ прикривање злочина над Србима и етничког чишћења Срба са подручја Крајине. Са временске дистанце од 10 година нико из међународне заједнице, а поготово америчке дипломатије, нема спремности да злочиначку операцију „Олуја” прихвати као савезничку антитерористичку акцију засновану на међународном праву, јер када би то прихватили и подржали, декларисали би се као саучесници злочина над Србима из Крајине.

Понуђена Декларација је нови злочин над Србима из Крајине и она може послужити да се дефинитивно то питање стави на сједницу Европског парламента и осуди хрватска војна операција „Олуја”.

Разлог због чега Декларација није ишла даље од самог приједлога лежи у чињеници да су у томе, на позадински начин, спријечени од представника међународне заједнице.” („Велика Србија”; бр. 2162; цит; стр. 46)

Микелић наглашава да „нема уласка Хрватске у Европску унију док не врати историјска права Србима у Хрватској која су им одузета насилним политичким путем”:

„Сагледавајући укупан проблем разбијања претходне Југославије и права које су народи имали до њеног разбијања, очито је да су једино Срби у Хрватској остали без тих права. И дан данас се налазе на разини испод права националне мањине, док се питање коначног статуса Срба на Косову и Метохији још увијек разматра у оквирима Резолуције 1244 Савјета безбједности УН, што значи да још увијек није дефинисан коначни статус Срба на Косову и Метохији.

Уз Словенију и Македонију, које су разбијањем претходне Југославије постале самосталне и суверене државе, Хрватска је прије избијања грађанског рата 1991. године, насилним политичким путем, постала национална држава хрватског народа, јер је Србе концем 1990. године избацила из Устава као конститутиван народ, да би путем војних операција „Бљесак” и „Олуја” 1995. године протјерала Србе из Крајине и тако њихов постотак из 1991. године од 16 одсто у укупном броју становништва свела на разину испод 3 одсто. Кад је ријеч о Босни и Херцеговини и ратним дејствима у периоду од 1992. године, па завршно са 1995. годином и Дејтонском споразумом концем 1995. године, сва три народа у БиХ (Срби, Хрвати и муслимани-бошњаци) задржала су конститутивност и државотворност.

Управо због напријед изнесених чињеница парламентарна делегација Државне заједнице Србије и Црне Горе у Савјету Европе треба понудити резолуцију, претходно усаглашену са удружењима избјеглих и прогнаних Срба из Хрватске, односно Крајине, која су у Србији и Црној Гори, те у Скупштини Србије о повратку, насилно, политичким и војним путем, одузетих историјских права Србима у Хрватској, а то је конститутивност и државотворност српског народа у Хрватској или у најмању руку утврђивање статуса политичке аутономије Срба у Хрватској, гдје су Срби вјековно били већинско становништво и власници трећине територија Хрватске. Такву резолуцију, засновану на историјским чињеницама у парламенту Савјета Европе, тешко може да одбрани Хрватска парламентарна делегација у Савјету Европе, јер добро знају да су насилним политичким путем на предлог тадашње неофашистичке странке ХДЗ-а концем 1990. године у Сабору Хрватске по систему један човјек – један глас избацили Србе из Устава Хрватске као конститутиван народ и на тај начин створили себи услове за сецесију и излазак из Југославије.

Да је Србима у Хрватској, концем 1990. године, насилним политичким путем у Сабору Хрватске одузето историјско право на конститутивност и државотворност, прије неколико мјесеци у Хрватској јавности је потврдио и један од оснивача ХДЗ-а и први министар унутрашњих послова ХДЗ-ове власти из 1990. године Јосип Бољковац. Наиме, Бољковац је ријечком „Новом листу” рекао да ће се залагати да се Србима у Хрватској врати статус конститутивног народа, кога су имали до конца 1990. године.

Као један од кључних аргумената којим ће поткријепити свој захтјев, Јосип Бољковац истиче да су Срби у НОБ 1941. године и 1942. године носили највећи терет борбе против фашизма, док су Хрвати у великом броју у том периоду отишли на Источни фронт и у Босну да буду на страни фашизма.

Да би потврдио оцјену Јосипа Бољковца као тачну, износим аргументован податак да је након проглашења НДХ Анте Павелића, 10. априла 1941. године, па до конца 1941. године, редовима НДХ приступило 108.000 Хрвата, од којих је 30.000 било из Херцеговине. Од те бројке од 108.000 припадника НДХ, 30.000 их је, преко њемачког Вермахта, у три дивизије легионара отишло на Источни фронт, односно на Москву, од куда их је 1943. године протјерала Црвена армија.

На другој страни, Срби су 27. јула 1941. године у мјесту Срб у Лици подигли устанак против фашизма, а то исто на исти дан су учинили Срби у БиХ у Дрвару.

У периоду од 1941. до 1943. године, док су Хрвати у масовном броју били припадници НДХ и на страни нацистичке Њемачке, Срби су на подручју Лике, Баније, Кордуна, Западне Славоније и Сјеверне Далмације формирали пет дивизија, у чијем је саставу било преко 90 одсто Срба. Довољно је истаћи податак да је концем 1942. године у партизанском покрету у Хрватској било 28.000 партизана, односно бораца, од којих су 24.000 били Срби, па да ствари буду потпуно јасне.

Веома значајну улогу у повратку историјских права Срба у Хрватској треба да одигра наша парламентарна делегација у Савјету Европе, у чијем је чланству и Хрватска. Када то кажем, онда у првом реду полазим од чињенице да су Срби до конца 1990. године били конститутиван народ и да им је то право одузето насилним политичким путем по систему „један човјек – један глас” (мајоризација), а све је то претходило грађанском рату у Хрватској 1991. године.

Друго, та иста власт која је избадила Србе из Устава као конститутиван народ, концем 1995. године је извршила највеће етничко чишћење једног народа на тлу Европе. Од те чињенице хрватска парламентарна делегација у Савјету Европе тешко може да се одбрани.” (ист; стр. 41)

27. Отимање Републике Српске Крајине

Неки међународни кругови, а онда и њихови домаћи сателити, који желе да кривицу за губитак РСК свале на српско руководство, и тако себи створе алиби за злочин у којем су били саучесници, упорно пласирају тезу да је наводно одбијање разматрања плана З-4 одредило судбину РСК. Мирко Бјелановић, генерал у пензији, објашњава да је план З-4 био велика обмана и лаж. Он наглашава да је заступање тезе и изношење става „да је одбијање да се прими на разматрање план З-4, био историјски међаш који је дефинитивно определио судбину РСК, у најмању руку злонамерно и тенденциозно, а лишено је сваког чињеничног основа.”

„Сада је бар јасно да план З-4 није рађен ни у каквој тајности што се тиче хрватске стране. У њега су половином 1994. године били укључени Туђман и његови најближи сарадници. Насупрот томе, руководство Крајине није ништа знало о самој припреми плана. Сама та чињеница упућује на закључак да су били примењени двоструки стандарди.

Активности хрватског врха у дипломатској активности нису били ништа друго него параван, иза кога су се криле припреме за дефинитиван вој-

ни обрачун. До сада објављени документи из хрватских извора јасно показују да су главне стратегијске одлуке о нападу на РСК донете баш 1994. године.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 191)

„Венсовим планом предвиђена је демилитаризација зона у Хрватској захваћених ратом, повлачење јединица ЈНА из тих области и стављање тих области под заштиту мировних снага УН (УНПА зоне). Овај период обухвата условно време све до краја 1993. године.

Венсовом плану претходио је Женевски споразум који је потписан 23. новембра 1991. године, а 3. јануара 1992. године, на снагу је ступио нови Сарајевски договор о прекиду ватре.

Само у периоду од 3. јануара 1992. године (ступио на снагу Сарајевски договор) до 24 часа 15. јануара исте године оружане формације Републике Хрватске „извршиле су 106 напада на јединице и објекте ЈНА.” (исто; стр. 157)

„Да хрватска страна није имала намеру да се доследно придржава Сарајевског споразума, најбоље се види из дате изјаве председника Хрватске Ф. Туђмана. Он каже:

– Сигуран сам да ће мировне снаге УН помоћи мојој републици да поново дође до територије коју су изгубили у рату. Уколико снаге УН не могу обезбедити повратак те територије, онда ће сами Хрвати да је врате.

Зато и не треба да чуди да су у периоду од доласка и размештаја снага УНПРОФОР-а, па до краја 1993. године, хрватске оружане снаге извеле три нападне операције на заштићене зоне (УНПА). С обзиром на значај и њихове последице на стање хрватско-крајишких односа, у кратким цртама биће описане ове операције.

Операција под називом „Миљевачки плато” изведена је 21. јуна 1992. године. Хрватске оружане снаге су овај напад извеле само двадесет дана од када су јединице ЈНА напустиле ово подручје, а у складу са прихваћеним Венсовим планом. Хрватске оружане снаге искористиле су настали вакуум, јер се снаге територијалне одбране Крајине нису ни разместили и организационо учврстиле, а већ су биле нападнуте. То је исто важило и за снаге УНПРОФОР-а; планом је било предвиђено да се снаге УН разместе на линију раздвајања од 20. до 25. јуна 1992. године.

У вези са нападом хрватске војске на Миљевачки плато генерални секретар УН Бутрос Гали у извештају о овом догађају упућеном чланицама Савета безбедности, наводи:

„Двадесет првог јуна хрватска армија је напала положаје српске територијалне одбране на Миљевачком платоу у близини Дрниша у ружичастој зони, јужно од сектора Југ и напредовала је неколико километара. Напредовање хрватске армије које се смишљено одвијало под вођством двеју бригада, друго је по реду које се догодило у овој области у току последњег месеца. Оба представљају кршење Сарајевског споразума од 3. јануара 1992. године. Против овог напада су уложили протест УНПРОФОР и Посматрачка мисија ЕЗ; истовремено су тражили повлачење хрватске војске на ранију линију сукоба.”

У овој нападној операцији погинуло је преко 50 припадника Територијалне одбране Крајине и 143 заробљена борца (хрватски извори). Идентич-

не податке су изнели и припадници УНПРОФОР-а. Симптоматично да су хрватске власти допустиле експертској међународној екипи приступ лешевима српских војника тек два месеца након агресије на Миљевачки плато, и то на интервенцију УНПРОФОР-а.

Српски извори изнели су податак да је у борбама погинуло 90 бораца, од тога броја 50 је неидентификовано. Списак погинулих бораца Територијалне одбране РСК на Миљевачком платоу води се у Документационо-информативном центру „Веритас” Београд.

Ова хрватска оружана операција остаће и у историји ратова забележена по томе, како се на најбруталнији начин поступа са заробљеним борцима. Наиме, заробљени српски борци су заједно са погинулим бацани у крашку јаму у пределу Љут у близини засеока Бачић. Тако се поновила историја из Другог светског рата, када су Срби бацани у оближњу Мратовску јаму, а академик Јово Рашковић у својој књизи „Луда земља” је детаљно описао страхоте на овом истом месту из те 1941. године.” (исто; стр. 157-158)

Други велики напад на територији Републике Српске Крајине, од стране оружаних снага Хрватске извршен је 22. јануара 1993. године. Операција је изведена једновременим нападом на Масленицу, Равне Котаре и брану Перуча. По ангажованим снагама и средствима, операција је имала оперативно-стратегијска обележја. Да је ова операција била планска и организована, најбоље се види из књиге сведочења генерала Јанка Бобетка. Он каже:

„У планирању операције на сједници војног савјета Хрватске 27. просинца (децембра) 1992. године, под председавањем Ф. Туђмана изнио сам да смо послје Венсовог плана, вршећи демобилизацију, направили неопростиве, недозвољене и неконтролиране пропусте.”

На које је пропусти мислио генерал Бобетко, говори на истој страни своје књиге: „Петог сјечња (јануара), позван сам код председника Туђмана и добио сам задатак припремити операцију Масленица... због међународних увјета, не треба то растезати, него што прије то учинити јер нам послје вријеме неће ићи на руку.” Не треба бити војнички образован па схватити да се ниједна операција а посебно оперативно-стратегијског карактера не може припремити за неколико дана, напротив, потребно је неколико месеци.

Да су хрватске оружане снаге отпочеле припреме далеко раније, још крајем 1992. године, то се види из извештаја које је руководство Крајине упутило генералном секретару УН Бутросу Галију и Генералштабу војске Југославије и команданту снага УНПРОФОР-а сектор Југ. У свом извештају руководство Крајине упозорава да хрватске оружане снаге у простору задарског залеђа врше прегруписавање својих јединица и доводе снаге са стране. Истовремено, од команданта УНПРОФОР-а сектор Југ руководство Крајине тражи да одобри мобилизацију ТО Крајине. Од команданта УНПРОФОР-а стигао је одговор: „Нема потребе за мобилизацијом, моје снаге држе стање под контролом. Треба истаћи да је тада на простору Крајине важио „дупли кључ”, а то је значило да су сва борбена средства ТО Крајине под надзором снага УНПРОФОР-а и да се не могу активирати без њиховог одобрења.

Да Хрватска планира да изврши напад на заштићену зону Крајине, они то нису крили ни пред међународним представницима. У већ поменутој књи-

зи генерала Бобетка, где он детаљно описује како и на који је начин од председника Туђмана добио задатак да о нападу на Србе извести снаге УНПРОФОР-а које су биле распоређене у задарском залеђу, а на челу тих снага је био француски командант. „Генерал Росо добио је задатак да сат времена пред почетак напада изјести француског команданта ... Росу сам одабрао због тога што се лично познавао са француским командантом из Легије странаца, а Росо је отишао и рекао: 'Ја вас, господо, службено обавјештавам и тражим од вас писмено да сам вас обавијестио у толико и толико сати како сутра не би био споран моменат'”.

Заиста, француски командант издаје генералу Роси потврду да је у толико и толико сати, од тога и тога добио информацију о нападу којег су планирале хрватске оружане снаге. Генерал Бобетка додаје: „Тај документ је последице упућен генералном секретару Бутросу Галију, као један од докумената да смо водили рачуна да се снаге УН респектују и заштите...”

Наведени цитати из књиге генерала Бобетка сами по себи казују све, зато остављамо читаоцу да извуче сопствене закључке и оцене.” (исто; стр. 159-160)

„Последице ове операције за РСК су биле велике. Српска војска Крајине је изгубила стратегијски јаке објекте, Масленички мост, аеродром Земуник, брану Перучу и низ јаких објеката (топографских) на Велебиту. У операцији је изгинуо и био рањен велики број бораца и цивилног становништва тог дела Крајине. Српска села у залеђу Задра, као што су Црно, Мурвица, Смоковић, Ислам Грчки и Кашић су тотално уништена и спаљена. Српско становништво је избегло према Книну или у Србију а несрпско становништво, које је од почетка сукоба остало да живи на подручјима под контролом РСК, почело се листом исељавати из Крајине потакнуто и пропагандом из Хрватске.

Интересантно је истаћи да када су хрватске оружане снаге достигле планирани циљ, одмах се кренуло у дипломатску офанзиву. Светској јавности сервирани су информацију, да су хрватске оружане снаге биле приморане да оружаном дејствују јер су их нападе и изазвале „четничке јединице”. Нажалост, западна средства информисања и њихови политички лидери прихватили су ову безочну лаж. Ово је био део једног сценарија ко зна где и када направљеног.

Након ове операције снаге УНПРОФОР-а су дефинитивно изгубиле сваки кредибилитет код српског народа Крајине. Схватили су Крајишници да су од институција УН злоупотребљени и изманипулисани. Ради илустрације наводи се пример када су се оружане снаге Крајине консолидовале и када су вршиле припреме за противудар за поврат изгубљене територије, тада снаге УНПРОФОР-а по сваку цену запоседају положаје на достигнутим линијама зараћених страна, односно улазе у тампон зону и на тај начин српској страни стављају до знања да неће дозволити никакав противудар против хрватских оружаних снага.” (исто; стр. 160-161)

„На крају, после операције Масленица, Равни Котари и брана Перуча, хрватске оружане снаге су оствариле свој циљ. Хрватска држава није претрпела никакве санкције од међународне заједнице, изостала је било каква

оштра реакција на њену испољену самовољу. Реаговао је директор за цивилна питања УНПРОФОР-а Седрик Тојнбери, који у интервјуу „Гласу Америке” између осталог каже: „Изнађен сам и запађен развојем ситуације иако имам разумевање за хрватско незадовољство због спорог развоја догађаја... за потпуно спровођење Венсовог плана потребно је још много преговарати. УНПРОФОР није имао никаквих знакова о предстојећој офанзиви, иако су били упознати да хрватска војска гомила снаге у том подручју. Срби из Книна су обавестили снаге УНПРОФОР-а о кретању хрватске војске (...) у петак ујутро када је почео хрватски напад, били су у потпуности изнађени и збуђени (...) Срби су упали у складишта и запленили тешко наоружање”.

Интервју Тојнберија потврђује званично објављене ставове српске стране. Међутим, прећуткује чињеницу да је УНПРОФОР о почетку напада, месту и времену, обавестила хрватска страна, 26. јануара 1993. године, СБ УН доноси резолуцију 802, у којој стоји да Хрватска мора да повуче своје снаге на полазне положаје изван заштићених зона. И ова резолуција остаће мртво слово на папиру. Србима Крајишницима је ово био додатни знак за забринутост и страх и јасна опомена да нису заштићени ни са једне стране.” (исто; стр. 161-162)

Преносимо текст Резолуције 802 СБ УН коју помиње Бјелановић, а која није имала никаквог ефекта јер јој, очигледно, ни циљ није био да промени било шта на терену нити да Хрватска сноси било какве санкције:

„Савет безбедности, потврђујући своју резолуцију 713 од 25. септембра 1991. и све наредне релевантне резолуције, потврђујући посебно своју приврженост мировном плану Уједињених нација (тзв. Венсов план под бројем MS/23280, анекс III),

дубоко забринут информацијама добијеним од генералног секретара 25. јануара 1993. о брзом и насилном погоршању ситуације у Хрватској, до чега је дошло услед војног напада хрватских оружаних снага на подручју под заштитом мировних снага Уједињених нација УНПРОФОР,

жестоко осуђујући ове нападе који су довели до жртава и губитка живота из састава УНПРОФОР-а као и међу цивилним становништвом,

дубоко забринут због недостатка сарадње последњих месеци са српским локалним властима у подручјима под заштитом УНПРОФОР-а, њиховим недавним присвајањем тешког наоружања које је било под контролом УНПРОФОР, као и претњама ширења сукоба:

1. захтева тренутни прекид непријатељских активности од стране хрватских оружаних снага унутар и око од стране УН заштићених подручја и повлачење хрватских оружаних снага из ових подручја;

2. оштро осуђује нападе од стране тих снага на УНПРОФОР који обавља свој задатак заштите цивила на заштићеним подручјима и захтева њихов тренутни прекид;

3. захтева такође да се тешко наоружање заплена из складишта које контролише УНПРОФОР тренутно врати под контролу УНПРОФОР-а;

4. захтева да све стране у сукобу и друге које су у питању стриктно спроведу споразумни прекид ватре који је већ постигнут и у пуној мери и безусловно примене мировни план Уједињених нација (Венсов), укључујући рас-

пуштање и демобилизацију јединица српске територијалне одбране и других јединица које имају сличну функцију;

5. изражава саучешће породицама погинулог особља УНПРОФОР-а;

6. захтева од свих страна у сукобу и других заинтересованих да у потпуности поштују безбедност особља УН;

7. позива генералног секретара да предузме све неопходне кораке у правцу безбедности особља УНПРОФОР-а;

8. позива све стране као и друге у питању да сарађују са УНПРОФОР-ом у разрешавању свих осталих проблема везаних за примену мировног плана, укључујући омогућавање цивилног саобраћаја слободном употребом прелаза Масленица;

9. још једном позива све стране у сукобу и друге заинтересоване да у пуној мери сарађују са Међународном конференцијом о бившој Југославији и да се уздрже од сваких активности и претњи које би могле угрозити садашње напоре усмерене ка постизању политичког решења;

10. одлучује да остане активно укључен у овај проблем.” (Шушић и Терзић; цит. дело; стр. 380-381)

Бјелановић, даље, наводи како је изведена и планирана стравична и брутална операција „Медачки џеп”:

„Трећи велики напад на РСК извела је хрватска војска 9. септембра 1993. године. Операција је изведена под називом „Медачки џеп”. И овај простор је био под контролом снага УНПРОФОР-а, а у складу са Венсовим планом, припадао је ружичастој зони сектора Југ.

У овој операцији хрватске оружане снаге примениће стечена искуства из претходне две операције, са Миљевачког платоа и Масленице и Равних Котара. По бруталности, примењујући принцип „спржене земље”, она је у свему надмашила претходне две операције. Први пут је Хрватска употребила и авијацију испољавајући дејства по западном делу РСК. У зони одговорности кордунашког корпуса оборен је један авион МИГ-29. Артиљеријском ватром дејствовало се по Грачацу, Удбини, Теслинграду, Врховинама и Кореници.

Да је операција била планирана по принципу „спржена земља”, казују чињенице: убијено је преко 100 цивила српске националности, укључујући и жене, децу и старце; преко 170 кућа и исто толико штала за стоку је уништено паљењем и експлозивом дизано у ваздух; сва стока је била поубијана, а сeosки бунари за воду затровани.

Да је ова операција била темељно припремана јасно се види из описа догађаја, које је у својој књизи забележио генерал Бобетко. У књизи он детаљно описује из којих разлога је било потребно да се изведе ова операција. Основни разлог, зашто треба одбацити непријатељске снаге од Госпића је добити дефинитивну битку за Велебит као полазни положај и природни феномен и са те стратегијске основице стварати услове за све оно што се догађало у „Олуји”.

Његова исповест јасно ставља до знања, да је операција „Медачки џеп” само успутна станица за коначни обрачун са Србима у Крајини. Он између осталог каже: „Цијела операција је била завршена за 4 сата и комплетна њи-

хова бојна је била разбијена. Ја сам логично по линији заповедања упознао врховника о операцији”.

Генерал не нуди одговор на питање шта су његове снаге радиле на том подручју од 17. септембра од 18.00 сати.

Апсолутна контрола овог подручја од стране хрватских оружаних снага трајала је 6 дана. У овом периоду нису дозволиле снагама УНПРОФОР-а да уђу у ово подручје иако су оне на томе инсистирале. Радило се овде о чистој куповини времена да се уклоне трагови стравичног злочина.

Како је изгледало ово подручје након повлачења хрватске војске, а када су у њега ушле снаге УНПРОФОР-а, командант ових снага француски генерал Жан Кот каже: „Догађај у Медачком џепу мрља је која је окаљала, не хрватски народ, него хрватску политику и војску (...), за такав злочин нема оправдања (...). То није била ограничена операција у политичком смислу (...) била је то планирана и вођена војна акција, стратешки интелигентно вођена према обрасцу деловања ЈНА.”

На питање новинара – како је на ваше захтеве реаговала хрватска страна, генерал Кот каже: „Морам нагласити да сам између 9. и 14. рујна (септембра) 1993. године, био објектом дилетантских маневара председника др Фрање Туђмана и генерала Јанка Бобетка с којим сам тада био у изравном контакту. Наиме, њима је било јасно да су масакром који се догодио у Медачком џепу отишли предалеко.”

На питање – зашто је хрватска страна отезала улазак снага УН у Медачки џеп, генерал Кот каже: „Покушали су добити неколико дана како би могли уништити и прикрити барем дио доказа о злочинима које су починили хрватски војници у Медачком џепу.”

На питање – шта сте затекли када сте коначно ушли у то подручје, Кот каже: „Пронашли смо тек десетак тијела и само двоје преживјелих. Све остатке уклониле су хрватске снаге. Нису жељели оставити свједоке масакра, а радило се о дјеци, женама и старцима. Тамо је по мом мишљењу, почињен злочин против човјечности”. Он даље наставља: „На подручју Медака све су куће биле уништене. Људи су били разнесени експлозивом у својим домовима. Сјећам се камиона пуних експлозива који су били припремљени за ’чишћење’ тог подручја. Све је било унапријед планирано. Чак су и бунари били отровани. Осим неколико кокоши, пронашли смо тек двије жене које су преживјеле акцију.”

У вези са операцијом хрватске војске на Медачки џеп, заштитне снаге УНПРОФОР-а издале су два саопштења за штампу 18. и 19. септембра 1993. године. Ова саопштења не само да потврђују злочине које је у интервјуу дао генерал Кот, већ их у много чему допуњују.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 162-163)

„Разрађујући и анализирајући стање у Хрватској Шаринић каже: „19. колвоза (августа) 1994. године на Бријунима, под предједавањем председника, који је био отворен и исцрпан, поред осталог, закључено је: ’да нећемо допустити продужење садашњег мандата УНПРОФОР-а, те да се одобре борбена средства за хрватску војску’. Тих је дана донесена и коначна одлука о припреми операције ослобађања окупираних подручја...”

Готово годину дана прије но што су изведене акције „Бљесак” и „Олуја”, којима је „хрватска војска ослободила велику већину окупираних подручја Хрватске”, председник Туђман је својим најповерљивијим људима већ тада наредио да разраде могуће војне операције.

Оваква одлука хрватског врха јасно показује да потписани Споразум о линији раздвајања за њих не значи ништа, а прихватање економског споразума послужиће као маска за реализацију скривених намера.” (исто; стр. 171)

„Коаутори плана 3-4, у више су наврата истицали да је план рађен у највећој тајности и да ниједна страна у сукобу до момента уручивања није са њим била упозната. Да ли је то било тачно, биће речи у наредном приказу.

Шаринић у вези са дипломатском активношћу каже:

„На изненађење цјелокупног врховништва, Ахренс је донио вијести да су снаге Уједињених нација почеле израђивати политичко рјешење. Био сам прилично узнемирен.... Неколико дана послје, точније 12. рујна (септембра) 1994. године, велпосланик САД Питер Галбрајт на властити захтјев сусрео се са хрватским председником. Садржај разговора недвосмислено је показао да је управо он идејни творац најмонструознијег приједлога за рјешење процеса реинтеграције окупираних подручја Хрватске у њезин уставно правни сустав, о којем ми је Ахренс понешто натукнуо при нашем последњем сусрету...” Како Шаринић даље истиче, амбасадор САД је изнео следеће:

„План одговара вашим приједлозима о два котара за Србе у Хрватској, од којих би сваки имао 5-6 опћина. Можда би ти котари у односу на ваше приједлоге имали више аутономије, али би тиме за три мјесеца сектори Исток и Запад били интегрисани у састав РХ. Заузврат бисте требали пристаћи на повезивање тих котара коридором кроз Слуњ.” У свом даљњем обрађавању плана о политичком решењу кризе, истакнуто је да би два котара имали своју заставу и грб те могућност да с другим државама склапају уговоре о култури на пример или о трговини ако се с тим сложи Хрватска.

После излагања америчког амбасадора Туђман је одговорио:

„Па то ни Бадинтер још давно није прихватио. Мора вам бити јасно да не може бити битнијих одступања од Уставног закона. Молим да нам доставите све то у писменом облику прије него што с тим евентуално изиђете у јавност. Оно о чему, можда, као о крајњем случају можемо разговарати јест да два котара постану једна жупанија”.

Значи скоро пет месеци пре званичног објављивања плана 3-4, хрватски врх не само да се упознао са планом, већ ригидно саопштава своје ставове представнику најмоћније светске силе.

Туђман се позива на хрватски Устав, којим су Срби избачени као конститутивни народ и сведени на обесправљену националну мањину. Да о свим овим играма око плана 3-4 руководство Книна није имало никаквих сазнања у том времену, сведочи и изјава Дејвида Овена од 13. 10. 1994. године, гдје он каже:

„Овен је председника известио о намјери да сутрадан отпутује у Београд на састанак са Милошевићем и поручио му да Хрватска има информацију о 3-4, а Книн је још нема те да будемо на опрезу с тим у вези.”

У октобру 1994. године и амбасадор Немачке Хорст Вајсел упозорава хрватски врх:

„Ако дође до преговора на Плесу са међународним представницима Овеном и Столтенбергом морате бити обазриви и кооперативни, да вас не би оптужили да минирате преговоре”. „И он господину Шаринићу износи детаље плана 3-4, истичући да у њему нема ништа неприхватљиво за РХ, али нешто морате и одбити јер ће ваш стопостотни пристанак бити сумњив Србима”.

Да се дипломатска прича на релацији хрватски врх и представници амбасада САД и Немачке не завршава само на делимичном упознавању, већ и на другим детаљима, може се видети и из следећег примера:

Дана 19. октобра 1994. године, амерички амбасадор Галбрајт на лични захтев долази код председника Хрватске Туђмана, упознаје га са детаљима садржаја плана 3-4. Извињава се што му детаљан план још не може уручити и каже: „Молим вас да ви и ваша Влада не кажете ни да ни не када га примите.”

Туђман је саслушао амбасадора, а затим рекао: „Цијеним напоре да се постигне мир, али то што сте учинили потпуно је неприхватљиво за РХ. Сада, када је Србија доживјела и политички и војни пораз, ви их награђујете нечим што нема један у тисућу шансе за прихватање... сама метода вашег рада је прихватљива, и немојте то износити у јавност, него консултирајмо и предложимо неко друго рјешење које ће бити прихватљиво РХ.” Туђман у наставку дијалога каже: „Овакав приједлог шкодио би репутацији САД у Хрватској, зато не идите с тим у јавност... ако га не повучете, намјеравам хитно контактирати председника Клинтонa и Њемце. Зато нам дајте нацрт приједлога, ми ћемо га продискутирати, дати вам наш приједлог и тек онда објавити. Ако не, идем предсједнику Клинтону и њемачким челницима... можемо ли очекивати да ћете нам дати овај или припремити други план?” упитао је Туђман.

Галбрајт: „Покушат ћемо вам дати један примјерак. О томе ћемо данас разговарати...”. Сутрадан, 20. октобра, Галбрајт се нашао код Туђмана и рекао: „За неколико дана моћи ћемо вам презентирати докуменат, али вам драфт дискретно дајем на увид. Сад припремају нови драфт.”

Разговор између Туђмана и америчког амбасадора говори сам за себе и није ни потребан шири коментар. Туђман план а priori одбацује и не даје му ни хиљадити део шансе да ће га прихватити. Штавише, он упозорава америчког амбасадора да план повуче јер у противном ће се жалити Клинтону и Немачкој.” (исто; стр. 172-173)

„Да су хрватски планови о војном решењу проблема са Крајином доброно одмакли и да су економски споразуми о нормализацији само фарса сведочи и сусрет између Туђмана и међународног представника Дејвида Овена 26. октобра 1994. године. Том приликом Туђман је изјавио: „Господо, имате још неколико мјесеци. Не желим слушати никаква парцијална и периодична рјешења. Вријеме истиче.”

Шаринић, коментаришући овакав Туђманов став додаје да је он (Туђман) „једноставно у својој глави ријешео све дилеме, војни планови за ослобађање били су завршени, хрватска војска, уз изванредан морал, сад је у свим осталим сегментима била спремна за дан Д и од тога није намјеравала оду-

стати, једино је требало одабрати тренутак у којем ће међународне околности бити што повољније. Он не само да је одабрао тај тренутак, него поуздано знам да га је и режирао”.

Тај Туђманов став је само још једна потврда да њега сем војне акције друго ништа и не интересује.

Међутим, оно што чуди јесте да је изостала било каква реакција међународног представника Овена. Бар према ономе што је записао Шаринић. Овен је цели проблем пренео на економске односе. Том приликом Овен је рекао: „Они (мисли на крајишке Србе, аут.) желе господарски споразум, и сутра бисте требали одржати састанак на којем би могао бити потписан споразум.” На предлог лорда Овена, Туђман се осврће врло кратко и каже: „Нема господарских преговора. Има само преговора о поступној реинтеграцији окупираних територија према резолуцијама Вијећа сигурности”.

Откуда тако ригидни ставови хрватског председника према једном угледном представнику УН. Туђмана интересује само територија и он то не скрива од свог саговорника, све остало је за њега периферно. Зато се поставља питање која страна није кооперативна. Све анализе и сазнања упућују на закључак да је то управо хрватска страна. Сигурно је да је и међународним круговима то добро било познато, али су преко тога свесно прелазили, унапред је било означено ко су „лоши момци”.

Да се хрватски врх усмери ка мирном решењу проблема није помогла ни Резолуција СБ бр. 947, која је практично у себи садржала све оне елементе које су Хрвати желели.” (исто; стр. 174-175)

„Хрватски врх је већ крајем 1994. године проценио да је организационо и војнички спреман да нападне РСК. Наиме, половином новембра 1994. године извршене су консултације са америчким амбасадором Галбрајтом, од стране хрватских министара Шушка и Гранића. Министри су изнели намере хрватске војске, он их је саслушао и одговорио: „У случају почињања акције, до санкција неће доћи, апелујем да будете пажљиви са снагама УН-а и цивилима.”

У пуном јеку разговора између хрватске и крајишке делегације и уз помоћ међународних посредника да се потпише економски споразум, иза њихових леђа Хрвати и Американци се договарају и усклађују ставове за напад на РСК. Хрвати добијају зелено светло од САД уз гаранцију да неће за оружану акцију сносити никакве последице. Као повод за напад хрватски врх је користио тренутак када су се у Цазинској крајини водиле борбе између снага лојалних Фикрету Абдићу и снага лојалних Алији Изетбеговићу. Под слоганом – све за спас Бихаћа, напад је нужан.

У одвраћању хрватске војске од напада на РСК, пресудну улогу је имао Јасуши Акаши, специјални изасланик УН. Он је хрватској страни донео чврста уверавања да нема показатеља који би потврдили да су у оружане акције у Цазинској крајини укључени крајишки Срби. Ову чињеницу у својим сведочењима у књизи потврђује и Х. Шаринић.” (исто; стр. 175)

„Хрватски врх је проценио да је дошао тренутак да им снаге УНПРО-ФОР-а нису више потребне, односно да је њихова улога што се тиче Хрватске истрошена. Проценили су да је време од доласка и размештаја снага УН

добро искориштено за планско и организационо оспособљавање оружаних снага Хрватске, те да оне у том тренутку представљају објективну сметњу у реализацији планираног циља да се са „побуњеним” Србима оружаном обрачунају (...)

Руковођен таквом проценом, Туђман је 10. јануара 1995. године позвао у свој кабинет амбасадоре сталних чланица Савета безбедности у Хрватској, доајена дипломатског збора у РХ и његова замјеника и председавајућег ЕУ.

На том састанку Туђман је рекао:

„За 2-3 дана објавити ћемо хрватска гледишта о мандату УН-а. Темелјни нагласци бит ће на чињеницама да УНПРОФОР за свога мандата није готово ништа учинио на реинтеграцији окупираних подручја... Надаље, хрватско јавно мишљење, као и Хрватски сабор због тога су јединствени у намјери да се након 31. ожујка (марта) 1995. године докад службено траје, мандат откаже. Снагама УН оставило би се након тога одређено вријеме од мјесец дана, два или највише три, за повлачење.” (исто; стр. 176)

„Интересантно је да после Туђманових речи нико од присутних амбасадора и других званичника није реаговао. У вези са тим Шаринић каже: „Зачудо, више нико од њих није имао потребу пријетити или уцјењивати... осим што је сутрадан дошао Акаши и панично изнио мишљење да је одласком УНПРОФОР-а рат неизбјежан... занимало га је да ли постоји могућност да предсједник Туђман до двадесетог у мјесецу причека са објављивањем одлуке.”

Сваког објективног аналитичара и познаваоца прилика не чуди оваква реакција присутних дипломата и специјалног представника УН Акашија и то само неколико дана пре него што ће званично бити понуђен план 3-4. Хрватски врх се не задовољава тиме што је упознао присутне амбасадоре, већ наставља са дипломатском иницијативом да УНПРОФОР мора да напусти сва подручја која је у складу са Венсовим планом запосео. Своју одлуку Туђман саопштава 12. јануара 1995. године лорду Овену, којем је између осталог рекао:

„Цијеним ваше напоре у доприносу хрватско-српским односима. Данас ћу објавити крај мандата (мисли на УНПРОФОР, прим. аутора) с 31. ожујком (мартом) 1995. године, при чему ћу вам оставити три мјесеца за организацију одласка, у намјери да омогућим наставак преговора.” И на овако експлицитно изречен став Туђмана у којем се директно игнорише Венсов план и све до тада донете резолуције о мирном решењу сукоба, изостала је реакција лорда Овена. Уместо било какве изречене осуде, он пита:

„А што ћемо са планом 3-4? Хоћемо ли га објавити? Треба нам ваше усмерење и сугестија с тим у вези”. На сва ова изнета питања и постављене дилеме Туђман одговара „... Надаље, тај и такав 3-4 апсолутно је неприхватљив”.

Изнети став Туђмана упућује на један једино могући закључак – да је он свакодневно био у контакту са ауторима и творцима плана. Насупрот томе, крајишки Срби као страна у сукобу нису знали шта им се спрема.” (исто; стр. 177)

„Из до сада објављене грађе о догађајима из тог времена, јасно се види да је у моменту прихватања 3-4 Хрватска припремила своје оружане снаге за оружани напад на РСК. Игре са планом су вешто одигране и послужиле

су актерима плана да замагле целу дипломатску причу о крајишкој некооперативности.

Хрватски врх је јавним прихватањем плана целу активност са дипломатског пребацио на медијски терен и тако је обезбедио услове за наставак оружаных припрема за напад на РСК. Тако је „трагање за миром” добило дугу паузу захваљујући хрватском врху и дипломатској „активности” чланова „мини контакт групе”. Онај ко трага за истинским миром не омеђује га у просторне у временске димензије. Ово трагање је било само обмана и лаж!

Тадашњем руководству Хрватске није одговарало мирно решење сукоба јер у то време није решило свој други стратегијски циљ а то је свести број Срба на проценат који никада више неће представљати „реметилачки фактор”. Тај циљ се могао остварити само оружаном акцијом и тако сваку будућу тежњу ка интеграцији крајишких Срба искључити за десетине година унапред. Ценили су да ће дате хрватске жртве бити брана и гарант етнички што чистије државе.” (исто; стр. 180-181)

28. Обмане и лажи

Већ смо помињали медијски рат који је вођен против Срба, али било је и оних, додуше ретких, иностраних новинара и аналитичара који су покушавали да ситуацију представе што реалније. Ево једног таквог текста из лондонског часописа „Defence & Foreign affairs”:

„Како Хрватска води и добија глобални психолошки рат на Балкану, истовремено вршећи геноцид над Србима? Историја ће показати да је велика превара против Срба не само неправедна већ да је омогућила да се догоди геноцид над српским народом – по трећи пут у овом веку.

У време конференције у Лондону „Стратегија ’92”, одржане у јулу 1992. године, још увек смо апсорбовали информације, извештаје, отворене штампе о томе шта се дешава на Балкану са распадом старе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Изгледало је да има врло мало разлога за сумњу у опширне медијске извештаје о конфликту и политичким активностима које су га окруживале.

Али „Стратегија ’92” је зазвонила на узбуну када је постало јасно да хрватски званичници и симпатизери неће дозволити себи да буду испитивани на овој конференцији и да не желе да подвргну своје тврдње унакрсном испитивању обавештајних функционера и стручњака за одбрану из више од 20 земаља.

Југословенски српски аналитичари, неки од њих у опозицији у односу на српску и југословенску владу, били су срећни што могу да изнесу своје аргументе у расправи, иако су често били жестоко критиковани од стране званичних представника спољне политике чији погледи нису били изоштрени отвореним медијима. Различит поглед на конфликт почео је да се појављује.

Овај часопис, који је константно и упорно износио најважније стратешке трендове, и то пре званичних обавештајних организација, почео је да шаље људе на терен да истражују овај проблем. И поред великих критика у време када смо то објављивали, навели смо да су Совјети раних седамдесетих година трошили 14 одсто свог бруто националног дохотка на одбрану.

ЦИА и остали смејали су нам се поричући то али касније су се сложили. Рекли смо да је почетком 1972. године Египат био спреман да одбаци совјетске снаге, што су они (пошто је наша прича већ била оспорена) шест месеци касније и учинили.

Рекли смо да ће Индија набавити нуклеарне подморнице и због тога смо били предмет великог притиска. Класа Чарли – ССН је стигла. Скренули смо пажњу на експанзионистичке погледе ирачког председника Садама Хусеина почетком 1990. године и рекли смо када, како и зашто ће Ирак напасти Кувајт. Наши погледи су исмејавани, а испоставило се да су били тачни. Данас, када кажемо да постоји проблем, онда он заиста и постоји.

Учинили смо заиста много да истражимо балкански конфликт. Само један део нашег истраживања је презентирао овде, али има га довољно да покаже да је ситуација погрешно представљена и да је слика изокренута у тренутку када дође до међународних медија и оних који доносе одлуке.” (Шушић и Терзић; цит. дело; стр. 396-397)

У делу текста са међунасловом „Манипулација имица”, часопис истиче да „то искривљавање почиње на месту где се ратне информације презентирају новинарима и представницима страних влада, како на терену, тако и у иностранству”.

„Хрватска влада и муслиманска влада Босне и Херцеговине развиле су веома софистицирани приступ манипулацији имица од када је совјетски одељак међународне секције КПСС-а престао да ради. Да је Немачка умешана у све ово, сада више нема никакве сумње.

Слике мртвих или рањених Срба (или силованих Српкиња често испуњавају екране светских телевизија и ступце новина само зато да би били преименовани у мртве и рањене Хрвате и муслимане (или силоване Хрватице и муслиманке).”

Многе српске жртве, а оне чине већину жртава у конфликту, што је у супротности са сада популарним извештајима – су Срби или из Босне и Херцеговине или из Хрватске и оне не само да доживљавају патње и понижења у својој смрти, већ и мртви користе као модели за манипулацију хрватским и муслиманским Босанцима. Вијетнамски рат су Сједињене Америчке Државе изгубиле због негативних телевизијских извештаја које су слали њихови репортери, а рат на Балкану против Срба добијају усташка Хрватска и муслиманска Босна активном, планираном манипулацијом интернационалне телевизије.

Данас видимо константна упозорења којима се прети „Србима” и „Србији”. Већина западних политичких вођа изгледа да не схвата огромну разлику између Срба чије породице већ стотинама година живе у Босни и Херцеговини и Срба у Србији.

Зашто је Србија под санкцијама Уједињених нација? Шта то Србија чини што мора престати да би се санкције Уједињених нација укинуле?

Србија нема трупа ван својих граница (заиста, њене трупе су трупе југословенских оружаних снага, које су остале у новим границама Југославије и то је чињеница коју не поричу ни велике обавештајне службе).

Хрватска, са друге стране, има 40 хиљада војника у Босни и Херцеговини који помажу да Хрватска оствари свој још од раније артикулисани експанзионистички циљ.

Сваки рат је заиста суров, али бруталност рата на Балкану данас се највећим делом сваљује на Србе у Босни и Херцеговини и Хрватској, а политички против државе Југославије и њене државе чланице, Републике Србије. Часопис „Deference and Foreign Affairs” нема интереса да буде наклоњен ниједној страни у конфликту. Ми већ више од две деценије презентирамо чињенице онако како долазимо до њих, анализирамо их у историјском и стратешком контексту, а моралне предрасуде држимо далеко од коначног изгледа часописа. Свакако, постоје доста велике „моралне предрасуде” које су већ формиране у погледу на ову ситуацију: предрасуде створене лошим информисањем међу људима, који би ипак требало више да знају...” (исто; стр. 397-398)

Под међунасловом „Скривање геноцида”, аутори текста наглашавају да „у два наврата у овом веку већ постоје добро документовани покушаји Хрвата да униште српски народ, да затру његову културу, религију и памћење”.

„То се први пут десило за време немира у Аустроугарском царству, чији је део била Хрватска, али не и Србија – у Првом светском рату. Потом после периода балканске хармоније у првој Југославији (Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца) тај хрватски покушај се поново појављује са инвазијом и окупацијом Југославије од стране Италије и Немачке. Нацистичка Немачка је 10. априла 1941. године прогласила Хрватску независном државом први пут у њеној историји и успоставила неонацистичку марионетску владу Независне Државе Хрватске (познате на српскохрватском као НДХ).

Између 1941. и 1945. године усташка влада НДХ поглавника Анте Павелића систематски је убила чак милион српских мушкараца, жена и деце. Српски историчари тврде да је чак два милиона Срба убијено у Хрватској у овом веку. Подаци о броју становништва у овом веку дају основа њиховим тврдњама. Документовани докази потврђују приличну тачност броја погинулих у Другом светском рату. Од самог почетка Павелићева влада је понављала: не сме бити ни Срба, ни православља у Хрватској. Званичник НДХ др Милован Жанић рекао је на састанку у Новој Градишци 2. јуна 1941. године:

„Ово ће бити земља Хрвата и ничија друга, а ми као усташе користићемо све методе да ову земљу начинимо стварно хрватском и очистимо је од Срба. Ми ово не кријемо, то је политика наше државе, и када је спроведемо, спровешћемо у ствари оно што је уписано у усташке принципе”.

Данас новонезависна држава Хрватска је усвојила исте симболе као и усташка марионетска нацистичка држава. У многим инстанцама њене војне и паравојне формације су присвојиле исте униформе усташких легија из периода од 1941. до 1945. године. И убијања су поново почела. Отимачина је поново почела. Марионетска влада НДХ, са пуном подршком нацистичке Немачке и њихове окупационе армије, уништила је 450 српских православних цркава у Другом светском рату.

Новонезависна држава Хрватска директно или индиректно подржава уништавање више од 300 српских православних цркава, од којих су многе поново сазиране на темељима оних које су срушене у Другом светском рату у

Хрватској и Босни и Херцеговини. Између 600 и 800 хиљада етничких Срба је побегло у Србију под заштиту Југословенске народне армије (ЈНА).

Аустријски историчар Фредерик Херд забележио је 1968. године да је оно што се десило у Независној Држави Хрватској резултат архаичног фанатизма који води порекло још из давније историје. Павелић је, како је рекао Херд, највећи убица XX века. А Павелић се данас сматра највећим херојем модерне Хрватске и његова фотографија, као и фотографија усташког идеолога из XIX века Анте Старчевића, налази се на мајицама генерације Хрвата која није била ни рођена када се завршио Други светски рат.

Павелић је написао: „Славно-Срби су ђубре нације. То је тип људи који ће се продати свакоме и за сваку цену, свакоме купцу”. Већ 12. јуна 1941. године кретање Срба и Јевреја у Хрватској је било ограничено, а масовна убиства су почела.

Хрватски писац Миле Будак рекао је у Госпићу, 22. јула 1941. године: „Једну трећину Срба ћемо поклати, другу протерати, а трећу покатоличити и тако их начинити Хрватима”.

Римска католичка црква, много јача у Хрватској него на било ком другом месту у свету, није се борила против нациста као у Пољској, већ их је прихватила, као и усташе. Хрватски католички свештеници у својој свештеничкој одори и без ње придружили су се убицама и сами убијали у концентрационим логорима у Хрватској.

Данас је више него забрињавајућа чињеница за Србе да католичка црква нуди своју неограничену подршку новој хрватској власти и усташким принципима – и поред извињења 1963. године Римокатоличке цркве у Хрватској због злочина почињених у Другом светском рату.

„У овој земљи је много наше православне браће убијено у прошлом рату само зато што су били православци”, каже Алфред Пихлер, католички бискуп из Бањалуке, у свом обраћању пастви на Божић 1963, „а ти хришћани су убијени само зато што нису били Хрвати и католици. Болно признајемо велики грех оних људи који су застранили и молимо нашу браћу православне вере да нам опросте као што је Христос опростио свима нама на крсту”.

Значајно је да у конфликту 1991. и 1992. године није било хрватских избеглица из Србије (Југославије) у Хрватску као равнотеже оним Србима (и другим) који су бежали из Хрватске. Штавише, велики број Хрвата побегао је у Србију пошто су се противили новом усташком владару Фрањи Туђману и влади у Хрватској, па је тако удружење хрватских новинара успоставило свој избеглички биро у Београду. Још увек свет за то није чуо.

Хрватска се у два светска рата борила на страни Немачке против западних савезника (за то време у оба случаја Србија се борила са савезницима). Данашња нова Хрватска се представља као пријатељ и савезник, а нова Југославија (Србија и Црна Гора) сматра се непријатељским наслеђем Титове комунистичке администрације. Зашто или како тако велика ствар као што је покушај геноцида над читавим једним народом може бити погрешно представљена, тако да се жртве, а не агресори, називају криминалцима? Да ли тако погрешна интерпретација може бити резултат случаја или погрешне интерпретације чињеница. То није могуће.

Нема сумње да се геноцид над Србима у Хрватској и Босни и Херцеговини наставио одмах пошто је Немачка присилила Европску заједницу 1991. године на прерано признавање онога што је сада Хрватска. Часопис „Defence and Foreign Affairs” и његови сарадници су видели неоспорне доказе за ту чињеницу. Управо због обновљеног геноцида над Србима, они етнички Срби чији су преци живели вековима у Босни и Херцеговини побунили су се и почели да штите своја села и своје животе да се још једном не би нашли суочени са покољем и били протерани са своје земље.

Часопис „Defence and Foreign Affairs” је имао прилику да упореди многе фотографије и видео-траке мртвих у овом рату које су приказиване у новинама и на телевизији у читавом свету за протеклих 18 месеци. У дословно свакој инстанци западни медији су за снимке мртвих говорили да су то Хрвати или муслимани из Босне и Херцеговине. У многим случајевима породице мртвих појављивале су се да идентификују жртве као етничке Србе заклане од стране Хрвата и понекад муслимана.

Буквално сваки снимак или фотографија који стижу из зоне конфликта пролази кроз хрватску престоницу Загреб или кроз постаје које контролишу муслимани у Босни. Шефови западних медија су упозорени да не прихватају пропаганду онога што се оцењује као насилничка и неокомунистичка власт у Београду, престоници Србије и Југославије. Западне телевизије, укључујући и евровизијску размену, константно одбијају да прихвате било шта што долази из Београда. Часопис „Defence and Foreign Affairs” је видео доказе и за ово.

Значајно је да је једини телевизијски и сателитски одашиљач (up-link) у Југославији у време када се држава прерано распала био у Загребу, тако да је Хрватска била у могућности да контролише телевизијске слике које ту пролазе. Београдска веза за европски сателитски систем имала је другоразредни статус, па данас мора стално да мења фреквенције да би емитовала. Као резултат тога, они који говоре српски у Западној Европи тешко налазе српске и југословенске фреквенције, а поврх тога постоје и доста чврсти докази да Немачка стално покушава да омета или да се меша у емитовање оног програма који не сматра погодним.

Хрватски емигранти су имали довољно времена да се пробију на Запад и да се домогну неких нивоа моћи. Срби у прогонству, а многи су у њега отишли после Другог светског рата зато што су били противници Титовог комунизма, били су прогањани од Титових обавештајних служби где год да су отишли, чак и у Аустралији. Хрватски емигранти нису ометани од стране комунистичких обавештајних служби већим делом због тога што је и сам Тито био Хрват. Данас као резултат тога имамо да се хрватски националисти налазе на високим местима у западним организацијама од ауторитета.

Кристофер Цвијић је класичан пример. Сматра се стручњаком за Балкан у Краљевском институту за спољне послове. Са овог надмоћног положаја њега позивају на програм Би-Би-Сија да представи гледишта Института о ситуацији на Балкану само да би изразио своје антисрпско и антијугословенско гледиште. Чињеница да је овај угледни Институт искоришћен 1991. године да објави Цвијићев текст доказ је за субверзију веома поштованих тела да би се спровели прохрватски циљеви.

Едвард Гибон у свом „Паду и пропасти Римског царства” каже: „Праведност и прецизност су једина мерила која историчар мора да поштује, а мерило се може успоставити само проценом извршног дела и дужности”. Прецизност и равнотежа као и тачност искључени су из садашњих чланака о историјским догађајима на Балкану, делимично и због тога што новинари имају природну тенденцију да извештавају углавном о ономе чему имају лакши приступ, објављујући само оно што им се презентира у свршеној форми и преко канала који им одговарају. Постало је готово правило да када један новинар, или чак мали број њих, ради мало напорније или ризикује мало више, потруди се да више схвати, сагледа ширу слику догађаја и извести кроз поглед који се разликује од погледа његовог уредника, он не добија похвале за оно што је постигао. Штавише, њега критикују што је скренуо са линије која је општеприхваћена.

Новинар који признаје (у светлу новооткривене истине) да је његов рад такав да би требало да се плаши уредничког гнева прави је новинар. Сам уредник одбацује корекције става (због страха да ће изгубити кредибилитет) уколико га закон не нагони на извињење или исправку. Али, у рату таквог закона нема. Боље је задржати лаж него ревизијом свог става изгубити читаоце, гледаоце или слушаоце.

Можда ово иде на рачун сталног напора да се српска и југословенска порука не такмиче са оним што су други инвестирани за свој интерес? (аутори цит. „Политика”, 4. 3. 1993)” (исто; стр. 398-401)

29. Хроника хрватских зверстава над Србима у Босни и Херцеговини

Преносимо још један текст из „Велике Србије” који у ствари представља сведочанство преживелих Срба о паклу кроз који су прошли, о историји која им се поновила, о оживљеним зверима из Другог светског рата. Дакле, то су опет били Хрвати, исти дивљаци као они из 1941, то су били Туђманови војници, то су били злочинци које је папа Војтила подржавао и подстицао, говорећи им да се боре за „еванђеоско спасавање безбожничког друштва”.

„Први председник ратне владе Херцег Босне Јадранко Прлић, њен менистар одбране Бруно Стојић, генерали и ратни команданти Хрватског већа одбране Миливоје Петковић и Слободан Праљак, командант војне полиције ХВО Валентин Ђорић и председник комисије Херцег Босне за ратне заробљенике Берислав Пушић последњи су Хрвати из Босне и Херцеговине против којих су подигнуте оптужнице Хашког трибунала.

Карла дел Понте и њени сарадници највише званичнике и војне команданте Хрвата у БиХ терете за етничко чишћење муслимана у Западној Херцеговини и средњој Босни, са посебним акцентом на покољу муслиманских цивила у Ахмићима и Ступном Долу, те рушењу Старог моста у Мостару. Захтева се и утврђивање њихове кривице за злочине над муслиманским становништвом, како стоји у оптужници, у северној Босни.

Пре ове шесторке, по скоро идентичним оптужницама, у притвор у Шеннингену доспели су генерал Тихомир Блашкић, један од ратних команда-

ната Генералштаба ХВО, Дарио Кордић, политички лидер Хрвата у средњој Босни, као и још неколицина Хрвата који су у време хрватско-муслиманског сукоба командовали мањим јединицама ХВО. И они се терете искључиво за злочине које су они, односно њихови потчињени, починили над муслиманима.

С обзиром на то, као и на чињеницу да се ни пред судовима у Федерацији БиХ не води ниједан поступак за злочине хрватских војника или цивила над својим православним комшијама, неком ко је неупућен у ратне (не)прилике у овој бившој југословенској републици остаје само да закључи да од 1992. до 1995. године Хрвати нису чинили злочине над Србима. Или, ако су их чинили, да су ти злочини мањи од злочина над муслиманима. Међутим, неспорне чињенице говоре сасвим супротно – хрватски злочини над Србима у БиХ, и по броју жртава, и по свирепости са којом су оне мучене и ликвидирани, вишеструко надилазе хрватске злочине над муслиманима. Овде ће бити поменути само неки од њих.

Лешинаре и псе хранили живим Србима

Када је у том делу БиХ, нападом регуларне хрватске војске и формације ХВО из правца Ливна и Томиславграда (Дувна) на српска села на Купреској висоравни почео рат, сви Срби у Томиславграду, без обзира на старост, пол и стручну оспособљеност, добили су отказ на послу, а неколико дана касније све српско становништво из ове општине затворено је у логоре. У највећем логору, у селу Рашћани, налазило се 75 деце, чак 114 људи старијих од 60 година, 51 особа женског пола... Најстарији логораш Данко Зечевић имао је 89 година а најмлађи, Вања (Пере) Савић, је у тренутку хапшења имао мање од месец дана. Седам логораша није преживело тортуру својих комшија и дојучерашњих колега с посла, а остали су протерани у Републику Српску.

Од 673 Срба, колико их је дочекало рат, данас у Томиславграду нема ниједног. Тако је геноцид над Србима у тој општини, започет у време Анте Павелића и НДХ, када је у селима Рашћани, Цебаре, Мокроноге, Присоје, Врила, Шуица и Баљци заклано или у јаме бачено преко 2.000 српских душа, у овом рату приведен крају и то без икаквих последица по његове починиоце. Како оне тадашње, који су се са својим православним комшијама обрачунали у име фашизма, тако и ове садашње, који су то чинили у име „демократије” и „европеизације Балкана”.

Осим домицилног становништва, у логорима на подручју Томиславграда Хрвати су држали и Србе из Купреса и околних општина, заробљене припаднике ЈНА али и Србе из других делова бивше СФРЈ, који су живели и радили у Хрватској а које је полиција хапсила у њиховим подстанарским собама или на радним местима и транспортовала у херцеговачке логоре смрти.

Један од тих логора налазио се у селу Галечић. Да би се схватило како су Срби у њему мучени и убијани, довољно је прочитати само део сведочења логораша Новака Средића (55). Новак је из Нишевића код Приједора. У логор је доведен крајем маја 1992. године, када га је хрватска полиција ухапсила у аутобусу којим је из Загреба, у којем је живео, путовао у БиХ, са намером да се дочепу родног краја.

– Једног дана у логор је дошао један „вуковарац” – казује Средић. – Рекао је: „Слушајте ону птицу како цвркуће. Хајде ти – показао је на мене – да погледаш са мном.” Изашао сам за њим и гледао испред себе. „Видиш ли ишта?” – пита. „Не видим” – кажем и потом подигнем поглед. Испред видим човека везаног за дрво, свег оглоданог од птица. Они су имали обичај да муче људе тако што би их живе везали за дрво, а онда им ножевима засекали месо, да би привукли лешинаре. „Видиш, оно ти је брат” – наставио је црнокошуљаш. – „И ти ћеш тако, само за тебе има још времена. Хајде, да видиш још твоје браће. Било је много таквих мученика, било је страшно.”

У логорима у Ливну живе Србе спаљивали на ватри

Од око пет хиљада Срба, колико их је, по последњем попису, живело на подручју општине Ливно крај рата је у завичају дочекало само њих двадесетак. Већина њих је побегла или протерана, а немали број убијен на познатим и незнатим стратиштима.

Прва жртва био је познати адвокат Владимир Митранић, који је у ноћи 14. априла заклан у кревету, у својој кући у Загонима. Након тог злочина за Србе у Ливну отворена су три логора – у згради полиције и оближњој гаражи, у згради штаба ТО и у Основној школи „Иван Горан Ковачић”. Кроз те логоре прошло је више од 1.000 Срба из Ливна али, као и у случају Томиславграда (Дувна), и из других места у БиХ и Југославији, а више од стотину њих је убијено, и то углавном на зверски, здравом разуму несхватљив начин.

Милана (Томе) Ждери (45) из Губера, професора математике у Ливну, који је учио и васпитавао генерације њихове деце, његове комшије Хрвати прво су тешко мучили у згради Основне школе „Иван Горан Ковачић”, а онда га, 15. августа, одвели његовој кући и живог запалили. Пре тога су му отели 300.000 марака, камион и два аутомобила.

– Гледао сам свог стрица како му секу прсте на руци – сведочио је након изласка на слободу логораш Дејан Лаганин. – Мом шури поломили су обе ноге и сва ребра. Стављали су људе на струју, одсецали им уши и прсте, живе их спаљивали на ватри... Према изјавама преживелих ливањских Срба, само од априла до октобра убијено је најмање четрдесет и двоје њихових сународника.

Александар Арнаут жив је спаљен у породичној кући. Милан Пажин и његова супруга Милена заклани су недалеко од породичне куће. Исту судбину доживели су и њихови рођаци, Илија Пажин и његов син Драган. Усташки нож пресудио је и Милораду Црнчевићу, Веселину Митрајлићу, Војку Раци... Јања Лаганин и Анђа Јовић су обешене. Рајко Шунка и супруга му Анђа буквално су масакрирани.

– Једног дана, у октобру, мислим да је био двадесети, дошао је стражар Милан Радић, био је пијан – сећа се логораш Горан Зелен. – Рекао нам је да је био на увиђају поводом убиства Рајка и Анђе Шунке, и да су им одсечене уши и нос, да је њено тело растављено на два дела, а да су они у извештају написали како су погинули у покушају бекства.

Угледног Ливњака Милана Вујановића, Хрвати су прво у згради станице полиције намртно пребили а потом, кад су се уморили од батинања, избацили га кроз прозор на улицу, где је убрзо испустио душу. Зликовцима ни то

није било довољно већ су покушали да се шегаче са мртвим човеком и његовом породицом. Миле је већ био мртав када су они послали „курира” по његовог брата, са поруком да дође хитно како би рањеном брату дао крв.

Иако излази из оквира главне теме ове приче, грех је не споменути да су касније два сина Миле Вујановића јуначки погинула у редовима Војске Републике Српске.

Ливњак Војин Ковачић је након хапшења прво заклан, а затим поливен бензином и запаљен. Дојучерашње комшије нису имале милости ни према Ненаду Покрајцу, Милици Тодоровић, Анђи Црногорац.

– Моју жену мучили су тако што су јој живој пребили ноге, у нашој кући, на моје очи, а онда је Марко Прањић у њу испалио двадесет метака – сећа се Дејан Лаганин.

Након изласка на слободу Недељко Кисо из Ливна, који је прошао пакао ропства на подручју те, али и суседне дувањске општине, изјавио је да је један од команданата специјалних постројби ХВО Давор Гласновић затвореним Србима ножем засецао вратове, а затим лизао крв с ножа. Кису је присилио да попије литарску флашу мешавине коњака и соли, а затим му ножем направио два реза с обе стране грла, разрезао му нос и обе подлактице и у све ране насуо со. Једном затворенику, Кисо зна да се презивао Каран, да је из Томиславграда и стар 60 година, Гласновић је наочиглед свих логораша ножем одсекао главу.

– Кожа ми је почела отпадати, коса ми је побелила, обрве отпале – каже у делу свог сведочења о паклу ливањских логора Ристо Маријан. – Изводили су нас из ћелије и до бесвести тукли. Једном су ми пробили прсну кост, а онда ме на суво обријали крвавим ножем. Други пут пребили су ми два ребра, док су два напукла, пребили су ми плећку, сломили кост на ноzi. Једно вече зовнули су неког чобанина са Купреса да нас туче. Два пута ме лесковим штапом из све снаге ударио по глави. Главу сам штитио рукама и тада су ми напукле кости на обе руке.

На подручју Ливна и Дувна (Томиславграда) ликвидирано је више од стотину Срба из разних делова СФРЈ, који су до избијања рата радили у Хрватској, тамо хапшени и довођени у пакао Херцег-Босне. И данас, девет година након завршетка рата, они и њихова трагична судбина тајна су око чијег чувања међу тамошњим Хрватима влада права завера ћутања. Као да су убијени пилићи а не људи, нечија деца, очеви, браћа... за којима несрећне породице узалудно трагају.

– У логор су једно вече довели дванаест Срба. Били су из разних делова БиХ и Србије. Нашли су их у Ријеци и Загребу, где су радили као грађевински радници. Ошипали су их до голе коже, а онда им ножем на челу урезали петокраку и латинично слово У. Држали су их под немогућим условима, у ћелији два са два и по метра. Одвели су их једне ноћи, заједно са Ливњаком Миланом Бајилом, званим Гроф, и бацили у јаму безданку, изнад Сухаче, коју су усташе 1941. године напуниле српском сиротињом – сведочи Дејан Лаганин.

По узору на своје претке и узоре, Хрвати из Ливна се од 1992. до 1995. године, нису обрачунавали само са живим, него и са мртвим Србима. За време

Павелићеве НДХ више од 2.000 ливањских Срба бачено је у јаме у околини тог града. Две године пре последњег рата њихове кости извађене су из јаме и сахрањене у костурницу код градске православне цркве. Недуго након почетка рата, на основу одлуке градских власти, костурница је разнесена експлозивом.

Стравичним терором над српским становништвом командовали су први човек ливањске општине и ХВО-а Мирко Баковић, председник ХДЗ-а Стипе Бараћ, заповедници војне полиције ХВО Зденко Андабак и Бабо Јашаревић, начелник и секретар ливањске полиције Анђелко Хргић и Станко Вргоч, управник цивилног затвора Мато Павловић и Јозо Перић, предратни шеф Државне безбедности у ливањској регији. Међу нижерангираним бандитима којима су руке кржаве до лаката преживели логорашаи по злу посебно издвајају инспекторе бивше ДБ Горана Михаљевића, Јозу Перића, Менсуда Башића, Јозу Ђурића, затим милиционере и припаднике ХВО-а Анту Ремца, Зорана Врдољака, Марка Прањића, Јозу Станића и Стипу Баруна.

Значајно место у црним хроникама последњег рата припада и страдању српског становништва на подручју општине Купрес, која се, након Босанског Брода, прва у БиХ нашла на удару отворене агресије Туђманове Хрватске.

За осам дана окупације дела Купрешке висоравни припадници ХВО-а, уз помоћ своје сабраће из Хрватске и плаћеника из иностранства, убили су неколико десетина цивила и резервиста ЈНА, а њих скоро две стотине одвели у логоре у Западној Херцеговини и Хрватској. Седамнаест њих је убијено (Хрвати још увек крију посмртне остатке њих шеснаест), тројица су подлегла мучењу у логору (Миле Спремо, Петар Спремо и Стојан Зубић) а остали су се из двомесечног заробљеништва вратили као живи лешевеи.

Првог дана агресије на Купрешку висораван Хрвати су извршили потпуно етничко чишћење села Доњи Малован, тако што су све његове становнике отерали у логор. Међу њима 58 жена, од којих је 13 имало више од 80 година (неколико старица било је потпуно непокретно) и девет мушкараца који су имали више од 70 година.

У Вилиним кућама код Купреса, 6. априла 1992. године, војници ХВО палбом из аутоматског оружја изрешетали су деветорицу Срба мештана које су држали затворене у подруму куће Марка Виле – Драгана Шормаза, Јову Зубића, Властимира Јарчевића, Недељка Карана, Владу Дувњака, Момчила Шешума, Предрага Баштића, Јову Павловића и Мирка Канлића.

По уласку у сам град Купрес, 7. априла, јединице ЈНА и српских добровољаца пронашле су 28 убијених Срба. Слике њихових масакрираних тела обишле су свет, мада је Европска телевизијска асоцијација одбила да их емитује, уз провидно образложење да су претешке за гледање.

Петнаестог априла 1992. године, из логора у селу Стипанићи код Томиславграда хрватски полицајци у непознатом правцу одвели су осморицу Срба из Купреса: браћу Драгана и Миливоја Машића, њихову браћу од стрица Марка и Радована, Ратка Лугоњу, Ђорђа Марића, Душана и Николу Дувњака, којима се после тога изгубио сваки траг. И данас, 13 година касније, Хрвати не само што неће да кажу где се налазе њихови посмртни остаци, него не признају да су набројани несрећници икада били у њиховим рукама.

Драган Боснић из Купреса тврди да су он и други затвореници били присутни када су, у логору који се налазио у згради Томиславградске гимназије, хрватски полицајци групи црногорских резервиста ломили руке и ножевима им одсецали уши, нос и друге делове тела.

Кобног дана, Хрвати су Милана Ждера крвнички претукли а онда га вратили међу остале логораше. Када су га, сломљеног и крвавог, бацили на под, он је пркосно повикао: „Браћо Срби, не одајте једни друге. А ви, бандо усташка, убијте мене, ја вас се не бојим, али знајте, мој народ никада нећете искоренити!”

Биле су то његове последње речи. Након тога, звери су скочиле на њега, одвеле га и запалиле.

Свим затвореницима, својим комшијама, који су, исцрпљени од глади, жеђи и батина, личили на живе костуре, ливањски Хрвати су два пута насилно вадиле крв. Од 300 грама до пола литра. Говорили су да је то за рањене Хрвате, „да надокнаде хрватску крв коју су пролили четници”.

Уз свакодневне батине, које су се обично завршавале падањем жртве у несвест, купрешки али и други Срби који су били у хрватским логорима мучени су прикључивањем на нисконапонску струју, забадањем игала и ексера под нокте, убадањем ножем у разне делове тела, присиљавањем да све до падања у несвест нетремице гледају у сијалицу од 100 вати... Зверским мучењем присиљавани су да ноктима гуле малтер са зидова а затим исти једу помешан са изметом, да уместо воде пију своју или туђу мокраћу, да језиком чисте чучавце у клозету, да једни друге орално задовољавају...

За четири ратне године тортури у сплитском логору „Лора” подлегло је најмање седамдесет логораша српске националности, док њих више од хиљаду као успомене на преживљени пакао у том логору имају тешке телесне повреде и психичке трауме.

Највећи број логораша је у „Лору” доведен из БиХ, у организацији херцеговачких постројби ХВО и локалних општинских власти, и то након што су Хрватска и БиХ признате као засебне државе.

Српски цивили у Мркоњић Граду убијени после монструозног мучења

Десетог октобра 1995. године, захваљујући политичким мешетарењима и договорима на релацији Београд–Загреб–Вашингтон–Сарајево–Пале, Срби су изгубили и Мркоњић Град. На подручју окупиране општине, које су запоселе јединице регуларне хрватске војске и Хрватског већа одбране остало је око 300 српских цивила и војника, углавном из Мркоњића, Шипова и Купреса, који нису успели да се са главнином снага ВРС на време повуку према Мањачи и Бањалуци.

Пет месеци касније, када се по Дејтонском споразуму агресорска војска повукла из тог дела Републике Српске, сви нестали пронађени су мртви. Највише њих, стотину осамдесет и једна особа, у масовној гробници на православном гробљу у Мркоњићу.

– Фадил Дервишевић и Мустафа Спахић рекли су ми да ми је сина убио Марио Видовић, братић нашег комшије Пере – каже Бранко Митрић, којем су Хрвати приликом окупације Мркоњић Града убили сина Душка.

– У убиству и мучењу мог детета учествовали су и Перини сестрићи, вршњаци и другови мог сина, Дане и Бернард. Прво су га ранили а затим га тукли и мучили све док није издахнуо.

Приликом обдукције, на телу несрећног младића пронађена је само једна рана од метка, на глежњу леве ноге, због које, сасвим сигурно, није могао издахнути. Међутим, глава му је била толико смрскана да су од костију остале само две вилице, а срце му је пробијено директним ударцем ножа или неког сличног оштрог сечива.

Рођеном брату Бранка Митрића Жарку Хрвати су, у октобру 1995. године, убили два сина, Петра и Милорада.

– Петар је имао две прострелне ране на леђима и он је подлегао тим рамама – објашњава несрећни отац.

– Међутим, Милорада су очигледно уморили на зверски начин. Оба ока су му била извађена.

Обдукција коју је са својом екипом извршио др Зоран Станковић са ВМА у Београду, потврдила је тачност изјава мештана муслиманске националности, који су били очевици дивљања хрватских војника, да је највећи број жртава убијен након заробљавања и монструозног мучења.

Код педесет и две жртве утврђено је да су усмрћене ударцима тупим предметом, највероватније маљем, у главу а код четрдесет и шесторо несрећника пронађене су комбиноване повреде од ватреног и хладног оружја. Код четири жртве глава уопште није пронађена, код њих неколико глава је била одсечена и бачена поред тела а на више од двадесет тела констатовани су преломи ногу и руку, или недостатак потколеница и подлактица.

Поједине жртве биле су везане жицом. Од 134 идентификоване жртве тридесет и четири су били цивили, десет од њих жене. Просечна старост убијених цивила била је 65 година, једанаесторо њих било је старије од седамдесет, а петоро од осамдесет и пет година.

Поред осталих убијени су Вид Ковјанић (89), Анђа Дринић (86), Ђорђе Видовић (86), Јованка Ковјанић (82), сви из Бочца, Вид Подрашанин (84) и Ђука Костић (71) из Сурјана, Јован Лазендић (89) из Подбрда... Свима њима глава је била смрскана ударцима неким тупим предметом, попут маља.

Милева Жупић је у масовној гробници пронашла сва три своја сина – Стевана (28), Жељка (26) и Живка (24).

У селу Сурјан код Мркоњић Града у згаришту запаљене куће Пантелије Грмаша (70) пронађено је осам угљенисаних тела. Утврђено је да се ради о домаћину и његовој супрузи Сави (68), затим Радојки Јоргановић (70), Бранку Кудри (56), Јели Јоргановић (61), Бранку Рожићу (70), његовој супрузи Невенки (63) и њиховој непокретној ћерци Радојки (34). Њих су Хрвати затворили у кућу и живе запалили.

У Ђатама код Шипова, у запаљеној породичној кући, Недељко Илић пронашао је остатке костију своје осамдесетогодишње мајке Стоје. Драгиња и Михајло Мичић из Чуклића су свог тридесетогодишњег сина Петра нашли на сеоском путу у Јеловцу, умотаног у ћебе и запаљеног.

Седам дана после Петровдана 1992. године на гробљу у Витезу сахрањено је тридесет и двоје српских цивила које су тих дана побили припадници

ХВО из јединице „Црни витезови”, којом су командовали Славен и Дарко Краљевић, затим Јаков и „Сиви” Крижанац.

У фебруару 1993. године у селу Љесковица код Жепча, снаге Хрватског већа одбране под командом Иве Лозанчића (касније постао један од највиших државних функционера у Сарајеву) убиле су Винка Божичковића, Душана Крижевића, Милоша Лучића, Мирослава Лучића, Мирослава Мишића, Љубу Николића, Перу Николића, Срету Париповића, Ненада Петрушића, Луку Тодоровића, Симу Тодоровића и Перу Божића.

Током јуна 1992. године у Желећи код Зенице Хрвати и муслимани су заједничким снагама убили више од двадесет српских цивила. Најстарији међу њима, брачни пар Вељко и Анђа Благојевић, имали су по 80 година.

У логору који се налазио у згради ОШ „Раде Кондић” у Жепчу Хрвати су убили петоро заточених српских цивила.

Иако је масакр у Мркоњић Граду школски пример ратног злочина, иако је сва потребна документација о том злочину још пре осам година достављена Хашком трибуналу, иако су истражитељи из Хага присуствовали експедицији 181 жртве из масовне гробнице, ни против једног хрватског официра и војника који су учествовали у извршењу злочина није подигнута оптужница.

Најстрашније методе мучења примењиване су у логору у Љубушком

Једно од најстрашнијих мучилишта за Србе у Западној Херцеговини био је логор у Љубушком.

– Мене је највише мучио Нико Јурковић – изјавио је српским истражним органима након изласка на слободу један од логораша Дамјан Трипковић из Прибиловаца. – Његова сестра удата је за Србина Младена Глибу из Тасовчића. Рекао ми је: „Ја јесам усташа, али нисам онај прави све док не закољем своју сестру и три сестрића, а онда и свог зета”. Тукао ме је дрвеним маљем. Кад паднем у несвест, поливао ме је водом и поново ударао док поново не изгубим свест. Ивица Вего и Марко Раић су ме највише тукли у тестисе.

Црне вреће пуне гована и мокраће набију ми на главу и туку ме. Забијали су ми ексере под нокте. Гасили су ми цигарете свуда по тијелу, па и на језику. Морао сам да гутам запаљене цигарете. Завлачили су ми у чмар штапин а онда га палили. У клозет су ме водили да руку до рамена завучем у клозетску шољу а онда је сву оближем. Ловачком пушком су ми пуцали у лијеву руку и трајно је онеспособили.

Долазиле су и њихове жене да нас туку, најчешће моткама – наставља своје сјећање на те дане ужаса Трипковић. – Доводили су и једну љепушкасту Српкињу из душевне болнице у Домановићима и сви су је силовали. Тјерали су и нас затворенике да је силујемо, свакодневно. Ко неће или не може, добије страшне батине. Мене су тјерали да „пушим” курац свима одреда, и затвореницима, и стражарима и заповједницима. А да бих преживио муке од жеђи молио сам ноћу рођеног брата да ми се помокри у шаку, па да попијем.

– Осим што су их крвнички тукли и убијали, хрватски војници али и цивили, који су свакодневно у великом броју навраћали у логор да би учество-

вали у „мучењу четника”, тјерали су затворенике да једни другима једу измет и пију мокраћу, једу туцани камен, опушке и остали отпад који су скупљали по логорском кругу; да пасу траву, „луше” једни другима, ноктима гребу малтер са зидова и једу га помјешан са сољу, изметом и мокраћом; да са стола наглавачке скачу на туцани камен... Док је несрећницима крв обливала главу, окупљени Хрвати су се смијали, аплаудирали и жртвама објашњавали да су то скокови са Старог моста у Мостару у Неретву – прича Дамјан Трипковић.

Још морбидније од физичког било је психичко мучење логораша у Љубушком. Ево дијела свједочења Стеве Антића, који је ухапшен 19. априла 1992. године у Бијелом Пољу код Мостара.

– Један Мате је у кутији за бомбоне носио људско ухо и показивао нам га а други је на ланчићу имао мали прст од дјетета... Један усташа ми је рекао да ми је силовао кћерку Недељку, стару 6 година а да је његов отац силовао моју другу кћерку Јовану, стару 4 године, а да су мог синчића Јована испекли на српским костима извађеним из јаме, те да се сви налазе набијени на колац испред наше цркве у Пребиловцима.

Свако свједочење из логора у Љубушком подједнако је потресно, за здрав разум несхватљиво, за нормалну људску душу неиздрживо. Може се само наслућивати како је било онима који су тај пакао свакодневно гледали и преживљавали. Један од њих, Славко Богдановић, ухапшен је у априлу 1992. године, у једном мостарском ресторану, заједно са још три пријатеља. Одведени су у „помоћни” логор у селу Липно код Љубушког.

– Око бивше школе видим све је крваво, и зидови и земља – свједочи Богдановић. – Уводе нас у школу, у једну просторију која је сва крвава. Туку свим и свачим... Крв пљушти на све стране, глава ми је сва исјечена. Један усташа пуца Миловану Зупцу кроз пету. Из ње тече поток крви а неће да га превију. Усташе говоре: „Заклаћемо га, да се не мучи”. Милована су усташе тада извеле и више нико никада ништа није сазнао о њему. Тукли су нас седам дана и ноћи. Не дају нам ништа да једемо, а не дају ни воде. Прсте на ногама су ми поломили чекићем... лијеву руку су ми стукли истим тим чекићем. Један младић офарбан у црно по лицу забада ми нож кроз мишић лијеве надлактице. Расјеца ме два пута на лијевој страни стомака. Пекли су ме упалаћем и лет лампом по ранама, све до кости. Капље са мене нешто као маст...

У сећању Дамјана Трипковића посебно место заузима убиство Неђе Милутиновића и Недељка Зелена, који су, колико су он и остали преживели логораша из Љубушког сазнали, „негде од Бугојна и Доњег Вакуфа”.

– Кад су их довели, чула се вика и ударање. Нема ко није долазио да их туче. Једни су ударали, а други чекали на ред. Поднели су страшне муке и у њима издахнули. Неђо Зелен је после мучења доведен одераних леђа, све до колена. Низ њега је цурила крв и лимфа, видело се живо месо. Милутиновић је имао посекотине по глави. Тукли су их целу ноћ. Следеће вечери Неђо Матић, Адем и још двојица упали су код њих у ћелију и тамо се дуго задржали. Чули су се ударци и крклање. Након неког времена чули су се као ратни победнички поклича. Вриштали су и скакали по њиховим телима. Несрећници су издахнули. Следеће вечери однели су њихова тела.

Милорад Пајчин (34) из Губера код Ливна заробљен је у априлу 1992. године у Равањском пољу код Купреса, када је, услед пијанства, неопрезно прешао на територију под контролом ХВО-а. Прошао је кроз девет кругова пакла у десет хрватских логора. Сви нокти на рукама су му почупани, вилица сломљена на три места, многа ребра напукла... У полицијској станици у Рами усташа Амброзије Товило му је ножем дубоко засекао мишицу леве руке. Крвљу која је шикнула из ране присутни Хрвати прали су руке и притом се смејали.

На крају тог „ритуала” већ поменути „хрватски витез”, високи часник ХВО-а, ножем је Пајчину направио посекотину на врату.

– Једног дана нас двадесетак затвореника извели су у град – изјавио је Милорад Пајчин у сведочењу о данима ужаса у логору Љубушки.

– Водили су нас до једне улице, где су нам показали једну бандеру. На бандери је ексерима било приковано дете од годину-две. Усташа нам рече: „Погледајте, четничко дете.”

Евиденција о укупном броју заточених и, на начин сличан описаном, убијених Срба у логорима на подручју општине Љубушко не постоји. О већини оних који су убијени уништени су скоро сви трагови. Остала су само сећања њихових преживелих сапатника, који, због брзине којом су људи убијани након довођења у логор, често нису знали ни име жртве. Према тим сећањима, сигурно је да се ради о десетинама убијених и стотинама Срба који су у логоре доведени као релативно здрави људи, а из њих изашли као доживотни тешки богаљи.

Али за Карлу дел Понте, њене сараднике и налогодавце то није злочин. Зато што жртве припадају српском народу.

Покољ на подручју Босанског Брода

У ноћи између 26. и 27. марта 1992. године у Сијековцу код Босанског Брода војници ХВ и ХВО заклали су 17 мештана Срба. Убијени су Јован Зечевић и три његова сина – Милан, Борислав и Бранислав, Пејо Бачић и његови синови Ристо и Жарко, Милан Милошевић, његов син и десетогодишњи унук.

Крвави пир „браће” Хрвата нису преживели ни Вид Радовановић и његов син Жељко, Андрија Мартић и његов син Момир, те Душко Дујанић. Тела убијених Хрвати су одвезли и бацили у реку Саву. Утврђено је да је покољем српских цивила командовао Анте Пркачин.

Осам дана касније, 4. априла, у Сијековцу је убијено још 27 Срба. Све младе жене у селу силоване су а затим одведене у Хрватску као бело робље, у јавне куће које је нова усташка држава отворила за забаву својих војника. Остали преживели мештани одведени су у логоре, а све куће у селу миниране.

Истог дана у Костресу, код месног гробља, муслимани, припадници ХВО-а, наишли су на српски збег и ножем заклали свих десеторо несрећника. Међу њима Зорана и Зорицу Зорак и њихову децу, петогодишњег Слађана и четворогодишњу Слађану. Према сопственом признању, Зорак и остале цивиле заклао је Алија Селманагић.

Другог маја 1992. године Хрвати су напали касарну ЈНА у Зборишту код Босанског Брода. Једанаест војника је заробљено и одведено у затвор у

Броду. Два дана касније њихови тамничари су осморицу војника потрпали у возило „фургон”, одвезли изван града и побили.

Од тог дана па до новембра, када је српска војска ослободила Босански Брод, све становништво српске националности из те општине, укупно око 15 хиљада људи, протерано је или одведено у логоре. Након повлачења Хрвата и њиховог исламског „двеха” из Брода, у каналу у улици Јове Јовановића Змаја пронађени су посмртни остаци десеторо Срба, на које су биле набацане стрвине свиња и паса. На градском гробљу пронађен је 61 убијени Србин, а на православном гробљу њих још десет. Шест тела код зграде бродске електродистрибуције.

Утврђено је да су на подручју Брода постојала четири логора за Србе – на стадиону „Полета”, складишту грађевинског материјала у робној кући „Београд” у Тулеку, у згради Средњошколског центра и бази локалног кајакског клуба. Кроз те четири кланице прошло је више од хиљаду мушкараца, жена и деце са подручја Брода и најмање још толико несрећника које су Хрвати дотерали из логора у Оџаку и Дервенти, када је постало јасно да ће та места српска војска ослободити.

Свакодневно, несрећни Срби не само што су, често на смрт, пребијани и понижавани у самим логорима, него су многи од њих редовно извођени на линије фронта на Кострешу, Бијелом Брду и другде да копају ровове испред положаја ХВО-а. Сведоци тврде да је дневно гинуло (од унакрсне ватре и граната) или убијано од стране хрватских војника најмање четворо-петоро логораша. Хрвати су их увече купили, одвозили и бацали у реку Саву. Да би се наслутило укупан број Срба убијених на овај начин, довољан је податак да је фронт у овом делу Посавине постојао више од четири месеца.

Српкиње довозили аутобусима и организовано силовали

– Приликом напада на Сијековац 4. априла, више девојака, односно младих женских особа је силовано у кућама где су затечене а укупно је тог дана, колико ја знам, отето двадесет и осам женских особа, Српкиња, које су комбијем пребациване у Славонски Брод – изјавио је касније припадник ХВО-а, кољач из Костреса Алија Селманагић.

– У ноћи између 13. и 14. јула усташе су у Тулек довеле групу жена и деце из Новог Града – сведочио је Владо Дервентић, и сам заточеник логора смрти. – Прво су шест девојака сместили у засебну собу. Ту су их силовали, како је ко хтио. Посебно се истицао Јурица Блажић, затим Анто Голубовић, Шимо Топаловац и Јосип Толић. Једном су довели два аутобуса пуна Српкиња. Сместили су их по канцеларијама робне куће. Силовали су их а младе жене су усташки полицајци одводили са собом где год су се кретали. Међу њима је била и једна трудница стара 20 година.

Сведок која је желела да остане анонимна, а чије сведочење је заведено под бројем 279/94-30, дала је истражним органима РС изјаву која почиње овако: – Моје страдање је започело 11. септембра 1992. године. Мужа и мене одвели су на стадион у Босанском Броду. Раздвојили су нас. Мене су убацили тамо где су жене. Упао је Драго Чабрић, ухватио ме за косу, одвео ме у другу просторију, псујући ми мајку четничку, тукао ме и претио клањем. Након тога је рекао: „Хоћу да ти направим малог усташу”. Прво ме силовао

он а после њега још једанаест војника. Сви су били у униформама са шаховницама. Тако су радили и са осталим женама. Тако је било свако вече.

Ужасавајућу мржњу према Србима Хрвати и муслимани у Посавини 1992. године, нису испољавали само према „чистокрвним” припадницима тог народа, него и према свима онима из реда Хрвата и муслимана који се нису слагали са политиком истребљења Срба, или који су, преко мешовитих бракова, са Србима били у родбинским везама а нису их се одрекли, заправо, по мишљењу Туђманових и Изетбеговићевих екстрема, нису то учинили довољно уверљиво. Најгоре су пролазили они Хрвати или муслимани који се нису довољно уверљиво одрекли својих српских корена. Једна од њих је Хазба Н, Српкиња исламске вероисповести, рођена 1945. године, из Славонског Кобаша. Њен животни пакао почиње 28. јуна 1992. године, када су је, због отвореног просрпског опредељења, ухапсили припадници ХВО-а и затворили у логор-стадион фудбалског клуба „Полет” у Босанском Броду.

По изласку на слободу, 5. новембра, Хазба је изјавила да је за четири месеца и једну недељу заточеништва силована више од три стотине пута.

– Одвели су ме у подрум, а то је некакав простор који личи на туш кабинe, у којем су се већ налазиле Д. Р. (76) и Н. Г. (око 30) из Поља код Дервенте, Н. (око 30) из Брода и јетрве В. Сл. и В. Со. из Београда – тврди Хазба. – Јетрве су ми испричале да су приликом хапшења силоване. До краја дана доведене су и Ж. С. (64) и С. М. (54), обе из Брода.

Ево даљег сведочења ове мученице:

– Увече око 23 часа извели су ме из подрума на спрат, у једну канцеларију. Ту препознајем пет полицајаца: Талиб и Јакуб из Сијековца (стари између 30 и 35 година), Кадрија Мливић из околине Босанског Брода (око 30) и Хрвати Лука и Илија, познат по надимку „Буљак”. Скинули су ми златну огрлицу, златне минђуше и сат. Туку ногама, рукама, палицом, пушком... Туку по глави и леђима. Некад ударају сва петорица одједном а некада наизменично. Батинање траје до два сата иза поноћи.

С. М. су ножевима секли по рукама, а на десној нози су јој урезали знак кукастог крста. Мени под врат подносе каму дугачку 70 цм, а онда ме њоме туку по леђима. Довели су неког затвореника и рекли му: „Ђуђане, прихвати се посла”. Натерали су ме да му седнем у крило. Скинуо ми је доњи веш и палац ми завукао тако дивљачки да сам мислила да ће ми материцу ишчупати. Тада сам први пут заплакала, а заповедник логора Индира Врбањац (30) све је то гледала и кад сам почела јаукати опалила ми два шамара.

Један од њих узео је нож и почео да ми реже велики прст на левој нози. Урезао ми је шест дубоких резова и ја сам сва претрнула од бола. Мислила сам да ми је тај прст сасвим одсечен. Онда ми је на истој нози засекао и мали прст. На десној нози направио ми је два реза ножем. Запалио је цигарету и пржио ме по лицу. У оба уха, с унутрашње стране, урезао ми је два крста. Пала сам у кому.

Мене, неку Мирјану из околине Модриче и Каћу најчешће су возили луксузним аутомобилом у Сијековац, где им је била база у кућама побијених Срба. Каћа је Хрватица, удата за Србина. Изводили су је на силовање зато што је хтела да се врати мужу, а они су је убеђивали да га напусти зато што

је Србин. Чуле смо кад говоре да су у тим кућама поклали деведесет одсто Срба из тог краја. Силовали су нас свакодневно.

Кад су једног дана водили нас три заједно, Мирјану и Каћу су оставили у Колибама а мене су одвезли у Сијековац, у кућу где је била смештена војна полиција. Сви су у усташким униформама, са словом „У” на капама и опасачу. Тада су ме силовала седморица.

У соби на стадиону у којој смо биле смештене силују нас сваке ноћи. Нагоне и затворенике... У једној соби заједно силују Ж.С, С.М. и мене. Водили су мене саму у Кричаново, где је била стационирана „Ханџар дивизија” и 108. бригада ЗНГ. Ту су ме силовала деветорица – сећа се Хазба.

Кланица у Дому ЈНА у Дервенти

Двадесет и петог априла 1992. године, у насељу Чардак код Дервенте Хрвати су убили осам Срба а следећег дана још дванаест. Међу убијенима су и Вељко Лазаревић, његова супруга Мира и син Душко. Двадесет и осам мушкараца, све жене и децу из тог насеља одвели су у логор, у Јуракићев дом. Заробљенике су касније пребацили у Дом ЈНА у Дервенти, страшно мучилиште у којем су стражари примењивали све оне зверске методе мучења као и њихова сабраћа у Броду, Ливну, Љубишком, Дретелју... Најмање педесет затвореника, чија имена су позната, подлегло је батинању или је након вишедневног мучења имало ту несрећу да буде стрељано или – заклано.

У логор за Србе из Дервенте и околине била је претворена и зграда основне школе у селу Пољари. Пакао тог мучилишта прошао је и Богдан Ђосић.

– Дамир Липовац, који је био заповедник логорске страже, ставио је цев од аутоматске пушке у уста Бори Марковићу, а затим пуцао, наочиглед свих нас. Бориса Стјепановића, Србина из Загреба, који је био тежак болесник, Липовац је убио рафалом, истог дана. Сутрадан су мене и још тројицу извели да носимо убијене према шуми. Копали смо четири раке. У једну смо ставили Степановића, а преко њега Марковића и затрпали земљом. Нас су натерали да легнемо у остале раке. Неколико пута су реперирали оружје, изгонили нас из рака и поново у њих враћали.

О злочинима над српским цивилима у Посавини сведочио је и заробљени хрватски војник Владо Скендеровић: „Отишао сам једно јутро и довезао тројицу Срба из Дервенте да копају ровове. Радили су од четири ујутро, до десет навече. Један од њих, звао се Љубан, затражио је воде. Позвао ме заповедник Бранимир Думић, водник по чину, и рекао ми да га закољем. Одупирао сам се, јер сам сматрао да му треба дати воде. Думић је уперо пиштољ према мени и рекао: „Кољи овога! Ти, или он!” Узео сам бајонет и поред земунице заклао Љубана, чијег презимена се не сећам.

Према сопственом признању, исти војник је дан касније, на истом месту, заклао још једног Србина, по имену Никола.

Један од логора на подручју Дервенте налазио се у „Силосу”, у селу Поље, у који су пребачени сви логораши из логора у Рабићу и Пољарима.

– Одвели су ме у „Силос” – изјавио је истражним органима Републике Српске Миле Кузмановић. – Шест сати су ме у лабораторији држали на посебној обради. Пржили су ме по кичми и по леђима ужареном алатком, ко-

ја је слична клештима. Закаче ми та усијана клешта на доњу усну и лево уво. Један усташа ме силовито ударио ногом. Главом сам избио врата и стровалио се у суседну просторију, а тамо видим двојицу усташа и једну голу жену. Пребацили су ме тада у једну просторију, где затичем и шест непознатих уплаканих жена.

Ево дела сведочења Неђе (Павла) Благојевића, који је тек после изласка на слободу сазнао да су му Хрвати у једној гаражи масакрирали супругу Миланку.

– Нека Азра, ошишана на мушку фризуру, црна, средње висине, давала нам је да, претучени и раскрвављени, једемо со. Не дају воде. Благоја Ђураша је тукло њих петнаест, а онда га је Азра с десне стране изнад кука прободла ножем и извадила му мокраћни мехур. Затим је пришао један усташа у црној униформи и ножем га заклао. Све се то дешавало у Дому ЈНА. Мене су тада поново претукли и кроз прозор избацили напоље. Трећи дан осветио сам се у хангару на Рабићу.

У хангару се такође налазио логор, кроз који је у мају и јуну 1992. године прошло око 180 српских цивила.

У памћење логораша са подручја општине Босански Брод који су дочекали слободу посебно се урезало страдање четрдесетшестогодишње Десе Благојевић, медицинске сестре, коју су ухапсили када је из Немачке, где је радила, дошла да посети своју родбину у Тешњу.

– Њу нису само силовали – сведочи о страдању Десанке Благојевић једна од њених сапатница. – Почупали су јој сву косу с главе, тако да је остала без косе. Голу су је стављали на усијану ринглу електричне пећи. Усташе су јој буквално испекле стражњицу, лактове и колена. Лежала је непокретна. Испечени делови тела су јој се усмрдели, на њој живој месо је почело да трули.

Сведок зверствима над несрећном женом био је и Лазар (Ристе) Илинчић, из Трњана код Оџака.

– Другог октобра довели су је и наредили да се свуче. Мени су наредили да узмем један лавор, наспем у њега воде и детерџента и понесем једну спужву и пешкир. Један по један, њих четрдесет извршило је силовање. Како је који завршавао тај прљави посао, ја сам јадницу морао да перем. По завршетку ове стравичне сцене усташе су узеле две палице – белу и црну. Једну палицу, а свака је била дугачка по четрдестак центиметара, гурали су до краја у полни орган а другу у анални отвор.

Према Илинчићевом исказу, Десанку су, пуцањем из пушке, докрајчили припадници ХВО-а Кадрија Мливић и „Мангаш” Јурковић.

Да је масовно силовање Српкиња у Посавини било организовано на вишем политичком и командном нивоу сведочи и један од докумената пронађених на том подручју у којем се дословце каже: „Потврђује се право Интервентном воду из Сијековца да може извршити привођење особа женског пола М. Д. и П. Г. у корист мушког пола. Особе ће се приводити у вечерњим часовима и пуштати изјутра кућама. Приведене особе биће током ноћи смештене у подруму. У случају опирања дозвољена је употреба силе”.

На заглављу документа види се да је издат од стране команде позадине Стотину прве бригаде из Босанског Брода.

Своје заточене сужње Хрвати су крили од представника међународног Црвеног крста, посебно оне који су од батина били изобличени или нису могли стајати на ногама.

Међутим, и када би дошли у прилику да разговарају са међународним хуманитарцима, заточени Срби нису смели да причају о зверствима којима су изложени јер су се плашили да ће их ови оцинкарити код Хрвата. Да тај страх није био безразложан, показује следећи пример:

– Професор из Дервенте Мирко Пајић успео је у логору у Тулеку представницима Међународног Црвеног крста дотурити цедуљицу, којом их је обавестио да су Хрвати групу логораша сакрили у Чарапару. Дошли су да нас пронађу. Затим су и нас из Чарапаре и све остале из Тулека пребацили у средњошколски центар. Кад су представници Међународног Црвеног крста отишли, Хрвати су одмах убили професора Пајића – изјавио је, између осталог, после изласка на слободу, логораш Богдан Ћосић.

У логорима у Оџаку Србима ломили кичму, секли и пекли делове тела

У Другом светском рату само у селима Доња Дубица, Трњак и Нови Град код Оџака Хрвати су заклали преко 700 својих комшија Срба. Синови и унuci тадашњих кољача кренули су 18. априла 1992. године путем својих предака, тако што су прво потпуно опколили, а затим напали та и околна српска места.

Да би избегао ново крвопролиће, председник локалног одбора Српске демократске странке Рајко Ђурић, са тројицом сарадника, отишао је у штаб нападача, који се налазио у селу Струке, са више него коректним предлогом – ми вама своја села и сву имовину, ви нама слободан пролаз до Босанског Шамца, у слободу. Као гостопримство и одговор добио је метак у чело. Један његов пратилац тешко је рањен и заробљен, друга двојица су такође рањена, али су успели да побегну и спасу живу главу.

Следећег дана Срби су у Струке послали нови преговарачки тим. Међутим, Хрвати су петочлану српску делегацију заробили и пребацили у Хрватску, у Славонски Брод. Ту су Томислава Кршића (30) и Перу Владића (22) одмах ликвидирали, а остало троје, међу њима и Милана Ракића, подвргли тешком мучењу.

– Претили су да ће ми довести породицу, сина ми заклати, а жену и ћерке силовати у мом присуству – сећа се Ракић. – После зверских батина прислањали су ме уз зид и пиштољем гађали поред главе. На керамичким плочицама зида на који сам прислањан видио сам четири-пет рупа од метака, око којих је било трагова крви, мозга, ситних кошчица и длаке... Једном приликом, хрватски полицајац у цивилу довео је свог сина, старог око пет година. Мали, чуо сам да се зове Стипица, псовао ми је мајку четничку и рекао да хоће да ми одсече уши. Отац му је дао нож, а мени наредио да дођем и кроз решетке протурим руку, након чега је дечак исту засекао ножем. Потом је трљао нож по крви. Када му је отац рекао да обрише нож, да иду кући, Стипица је олизао крв с ножа и исти вратио оцу.

Хрвати су 7. маја обавестили опкољене Србе да ће им, уколико пре тога предају све оружје које имају, омогућити тражени прелазак у шамачку оп-

штину. Следећег дана Срби су прикупили и предали оружје а 9. маја колона, у којој се налазило скоро 800 људи, жена и деце кренула је из својих села у, како су веровали, слободу. Међутим, Хрвати су погазили дату реч па су се, уместо на слободи, несрећници нашли у логору, који је неколико дана раније основан у згради ОШ у Оџаку, симболичног имена „Братство и јединство”. У тој згради за једне људе почео је пакао, у којем ће десетине њих бити пребијено на смрт а остали, без изузетка, постати тешки физички и ментални богаљи.

У међувремену, пре и у току евакуације, Хрвати су у овим селима већ ликвидирали петнаестак људи, а најмање још толико одвели у логоре и на незнана стратишта у Хрватској. Сличну судбину доживели су и Срби из Гнионице, Свилаја и суседних мањих места. Пре него што је све становништво из њих одведено у ропство а њихове куће темељно опљачкане, убијени су Анка, Богдан и Јово Даниловић, Маринко Крстић, Тимотије Ракић, Богдан Станојевић, Лука Милановић...

Сведочанства која следе само су кап у мору људске патње која се те прве ратне године, док се та територија делимично налазила под хрватском контролом, пролила Посавином.

– Чим смо стигли у зграду школе, усташе су упале међу нас, почеле да вриште, урлају и оштре ножеве – сећа се Драган Нинковић из Новог Града, који је у ропство дојучерашњих комшија и колега с посла допао заједно са четрдесет чланова уже и шире фамилије. – Када су почели да нас туку, тела су, окрвављена, падала једно преко другог.

Четрдесетдеветогодишњег Раду Томановића из Модриче, који је доведен у логор у Оџаку, тако су зверски претукли да је човек умно пореметио. Тако сломљеног свезали су га за стуб на који се качи одбојкашка мрежа. Несрећник је исте ноћи преминуо.

Живка Горановића су скинули до појаса а онда му ножем на грудима урезали велико латинично слово „У”. Другима су исто слово урезивали на челу, леђима, образу... Само из логора у Оџаку више од стотину сужања на слободу је изашло са тим или неким другим биљегом урезаним на телу.

– Синоћ су нас тукли до изнемоглости, кундацима, чизмама, палицама, шта им се нађе при руци – стоји у изјави коју је 28. маја 1992. године, одмах по изласку на слободу путем размене, дао Милан Тадић.

– Пре неколико вечери, након једног упада „хосоваца”, двадесет и пет наших људи изнели су на њебадима. Светозар Дервенић и још један младић умрли су од задобијених повреда.

Припадница хрватских оружаних снага муслиманске вероисповести, о којој преживели логораша знају само толико да јој је име било Адиса, практиковала је да на логораше који су били у самицама пушта крвожедне псе а онда би, гласно их подстрекавајући, са уживањем посматрала борбу на живот и смрт.

Једном је у салу у којој се налазило неколико стотина сужања упао усташа Зденко Микулић у пратњи две млађе Хрватице, које су издвојиле све мушкарце старости од 18 до 20 година. Наредиле су им да се скину потпуно голи а да затим, један по један, силују тридесетпетогодишњу затвореницу А. О.

Групно силовање несрећне девојке касније се често понављало, понекад у одвојеним просторијама, понекад наочиглед осталих затвореника.

Нажалост, међу стотинама српских жена и девојака које су прошле кроз логоре у Оџаку незнатан је број оних које нису доживеле слично искуство, без обзира да ли су имале шездесет и девет или само девет година.

Од несрећника из Доње Дубице, Новог Града, Трњака и других српских села у Посавини који су прошли кроз систем логора у Оџаку (највећи појединачни логори у оквиру истог налазили су се у ОШ „Братство и јединство”, ОШ „Алекса Шантић” и „Стролиту”) убијено је или је од последица мучења умрло одмах по изласку на слободу најмање педесет и троје. Највише њих убијено је у логору Доња Махала код Орашја, у који је део српских логораша из Оџака пребачен неколико дана пре него што ће подручје те општине ослободити српска војска.

Пребијање до смрти, ломљење руку, прстију и кичме, печење делова тела у жареном ринглом или лет лампом, укључивање у струјно коло, резање тела ножем, ударање главом о зид, забијање цеви оружја у уста и окидање на празно, вишечасовно вешање за ноге, терање људи да пију јако засољену воду, а онда мучење истих жеђу, засољавање свежих рана... само су неке од преко стотину регистрованих метода којима су Хрвати у Посавини мучили своје дојучерашње комшије.

Ухапшени Срби из Посавине коришћени су као радна снага, највише за копање ровова на првој линији фронта. После обављеног задатка често су убијани, бацани у Саву или закопавани у неки од ровова које су сами ископали.

Само на линији фронта која се налазила у зони одговорности Самосталног моторизованог батаљона под командом бојника Здравка Шимоновића у току или после копања ровова убијени су Миленко Боројевић (37), Рајко Драгић (52), Томислав Драгић (23), Милан Марковић (40), сви из Доње Дубице; затим Радован Ђукић (25), Спасоје Кршић (58), Јадранко Павић (27), Симо Савић, Мирко Станић (48), Милош Станковић (40), Михајло Шишљагић, сви из Новог Града; Драго и Стево Топић из Липика; Мирослав Радуловић из Трњака и Петар Ђурић из Шамца, док се Миловану Бачићу, Пави и Сави Ђерићу, Виду Јукићу, Горану и Предрагу Ненадићу, Николи Томићу и Бранку Трифуновићу изгубио сваки траг.

– Гледао сам како је један усташа извео Мику Бумбића (20) и два рафала стресао у њега – сведочи Владо Дервенић. – Кундаком га је ударио у десни образ, а онда га ножем заклао.

Сексуално иживљавање над Српкињама и српском децом

Као и у свим осталим логорима под хрватском и муслиманском контролом и у Оџаку, Босанском Броду и Орашју заробљене Српкиње биле су изложене свакодневном силовању. Посавина је изузетак утолико што је у њој постојао и засебан девојачки логор. Исти је на иницијативу Анте Голубовића из Новог Града, једног од заповедника логора у Оџаку, отворен у Босанском Броду. У исти логор одвођене су девојке и млађе жене и он је служио као бесплатна јавна кућа за Голубовића и друге усташе.

– Три моје сапутнице одвели су у кућу код сина Мате Барбарића, а мене је Мартин Барукчић повео иза куће у њиву – стоји у изјави тридесетсед-

могодишње Л. Љ, која је у логору била са шестомесечним дететом, рођеном сестром и троје њене малолетне деце. Најстарије је имало седам година, а најмлађе девет месеци. – Иако смо били комшије и знамо се годинама, силовао ме. Узалуд сам се бранила и преклињала за милост... Јозо Главаш силовао ме два пута. Илија Главаш такође. За њим су се ређали Павао Главаш, Илија Јурић... Знао да је седми био Маријан Барукчић, њихов заповедник. Тада сам пала у несвест... На мени се изређало њих петнаест.

– Трећег јула у моју кућу, у којој је било петнаестак жена и деце, дошла је „тамићем” и једним аутом група усташа – сведочио је Драго Владић из Новог Града. – Било је око 23 часа. Било их је осам. Док су ушли, почели су да туку све редом. Наредили су да сви изађемо ван, а пошто неке девојке нису хтеле, почели су их отимати од мајки. Једну девојчицу од петнаест година и још једну одвезли су у Посавску Махалу, у кућу Мате Брњића. Знао да је ту девојчицу од петнаест година силовао Маријан Брњић.

Маријан Брњић је те ноћи силовао и двадесетдвогодишњу З. М, која је касније, истражним органима Републике Српске, испричала следеће: „Молила сам Маријана Брњића да то не чини, позивала се на пријатељство наше две породице, али ми је он рекао да будем сретна што је он сам, јер ако ме преда момцима, онда је процедура посебна, петорица или шесторица на једну. Моју другарицу Б. Н. (19) вукли су за косу и тукли, кад се покушала опирати, подносили су јој нож под грло. Њу су силовала двојица. Дванаестог јула око осам часова двојица усташа су нас ударцима кундака натерали да из куће Панте Тадића, у којој смо се налазиле са још тридесетак жена и деце, уђемо у њихов аутомобил. Одвели су нас у Ново Село. Ту ме силовао усташа звани Чутура. Онда је у кућу дошло још 15 људи. Смејали су се. Чула сам гласове: „Хајде, Јозо, послужи се, видиш да је мала дарезљива!”, али он није хтео. За сат времена силовала су ме још тројица – сведочила је Н. С. из Новог Града.

Њена комшиница Т. П. изјавила је да су једне ноћи њу силовала шесторица хрватских војника, говорећи јој да ће да роди малог усташу.

– Мој муж је погинуо у априлу, када је Нови Град био у окружењу – стоји у изјави двадесетседмогодишње Б. М. из тог места. – Било је сат иза поноћи када је у кућу ушао Маријан Брњић, са још петорицом усташа. Рекао је: „Ову овде у црнини, четничку удовицу, ја ћу”. Бранила сам се док нису почели да прете да ће ми убити децу, а тада сам изашла напоље. Мене и још две жене одвезли су у Махалу, у кућу Мате Барбарића, и распоредили по собама. Мене је прво силовао Маријан Брњић, а онда Јозо Барукчић, Илија Главаш, Паво Главаш и Мартин Барукчић. Ја сам се опирала, а они су ме тукли. Крв ми је цурила из уста. Пред зору су нас све отерали у шуму, пуцајући за нама.

Хрватски војници у Посавини нису се устручавали да своје жртве Српкиње силују пред њиховим мужевима, родитељима, децом... Јер, све што су радили, између осталог било је у функцији што већег понижавања припадника народа којем, по својим, не тако старим коренима, у већини и сами припадају.

– Четрдесетогодишњу Г. Љ. из Доње Дубице силовали су у присуству троје њене деце, старости од седам до дванаест година – стоји у изјави С. Д,

која је и сама од својих дојучерашњих комшија преживела сваковрсна понижења. – Силовали су је и у Оџаку, и у Новом Граду, и у Дубици. Сваке ноћи су то радили. Деца вриште. Усташе говоре да највише воле то да раде док деца вриште.

Нажалост, деца нису била поштеђена ни директног сексуалног иживљавања. Као илустрацију наводим случај деветогодишње девојчице из породице Топић, Нови Град код Оџака, који се догодио 5. јула 1992. године, и сведочења очевица Сретка Радуловића:

– Девојчица је била у кући са својом баком када је унутра упао Мато Барукчић из Пећника. У баку је уперео пиштољ и ставио јој нож под врат. Терао је да изађе напоље, да закопа деда Михајла Топића, старог 79 година, којег је, како се истрагом утврдило, он убио ударцима каменом по глави. Бака се опирала, није хтела да изађе, а он је ударао ногама и рукама. Потом је узео девојчицу за руку да је води напоље. Иако је бака бранила, он је отео девојчицу и одвео је у шуму удаљену један километар. Баба је изашла испред куће и запомагала и тада сам ја дошао. Видео сам како усташа води девојчицу преко мог кромпиришта, према шуми.

Хрватски свештеници благосиљали војнике у логорима крвавим од српских жртава

Као и у време Анте Павелића, и у овом потоњем злочину геноцида над српским народом Хрвати су имали благослов католичке цркве, која ниједном није јавно осудила било неки појединачни злочин, било свеопшти терор над браћом хришћанима.

– Сваки пут, пред њихов одлазак, видела сам како долази парох, стар око педесет година – стоји у изјави Вишње Горановић из Трњака (46). – Упитала сам једног војника, звао се Нико, зашто сваки пут кад крећу у борбу долази парох. Одговорио ми је: „Он долази да нам свешта оружје – пушке, бомбе и ножеве. Кога год убијемо или закољемо – да нам Бог опрости”.

Ако би се благосиљање пре одласка у борбу и могло прихватити као ритуал којим је хрватски свештеник пред борбу храбрио хрватске војнике, како објаснити то што су се поједини свештеници појављивали у логорима изнад којих се небо проламало од крикова српских мученика и притом благосиљали целате. А забележено је неколико таквих случајева, па чак и случај да фратар дође у затвор претворен у јавну кућу и, у присуству Српкиња које су управо доживеле масовно силовање, благосиља тај срамни чин хрватских војника.

Једанаестог јуна 1992. године, Хрвати из Брчког напали су на српске куће у Бијелој и Горњој Скакви. У преподневном нападу убили су троје а у вечерњем четворо цивила, међу њима и Веселина Лукића (54). – Муж и ја смо обедовали, када су упала три наоружана човека у маскирној униформи – сећа се Веселинова супруга Илка. – Један од њих је био Иво (Паве) Јурковић из Бијеле, који ми је псовао српску мајку. Један од непознатих је са стола узео нож и ставио ми га под грло, а други је уперео пушку у мог мужа и почео да пуца.

Током та два напада спаљено је око 80 српских кућа, а сеоска црква је срушена до темеља.

Двадесет и осмог августа у Церику злочинци су убили двадесет четворо мештана и избеглица из других места, међу њима Митру Брковић и њену деветнаестогодишњу кћерку Милену.

Једанаестог септембра у Буковцу код Брчког хрватски бојовници убили су девет мештана, цивила, а куће у селу спалили.

Четрнаестог септембра у нападу на српска села Лукавац, Буквик, Вујчићи и Гајеви исти злочинци убили су више од двадесет мештана.

Припадник једног интервентног вода ХВО Ејуб Дугалић, муслиман, упао је једног дана, почетком јула 1992. године, у кућу Мирка Ђерића и ухапсио Мирковог сина Душана. Одвео га је до оближњег канала и ликвидирао.

Неколико дана касније, на Петровдан, злочинац се вратио на место злочина и из куће одвео несрећног оца Мирка. Након што га је зверски премлатио, вратио га је у кућу, увео у купатило и заклао. Главу је потпуно одвојио од тела и бацио на таван.

Приликом напада на српско село Вучиловац код Брчког, 22. децембра, Хрвати и муслимани убили су дванаест мештана а њих петоро – Игњатија Мајсторовића, Нетку Лукић (старица од 64 године), Илију Мајсторовића, Марка Николића и Петра Остојића одвели у заробљеништво.

Два месеца касније, на једној од размена, Хрвати су их вратили мртве и масакриране.

– Видио сам како је Глигор Башић погинуо у свом дворишту и када је шлогирани и непокретни Ђоко Видовић убијен у колицима на њиви иза своје куће – каже Радислав Баћић. – Видео сам кад су усташе Радојку и Милку Брестовачки извели на пут и наредили им да што јаче дозивају Марка Брестовачког, а затим их обе убили. Недалеко од куће Петра Вујића, на насипу од цесте, видео сам убијеног Пају Секулића. Он је могао да се креће само уз помоћ штака. Поред задружног дома видео сам мртвог Милу Ђурића. Он је био тежак ментални болесник. Повлачећи се даље, код куће Боре Лазића видео сам да мртви леже Јован Танасковић и Васо Вујић, обојица непокретна лица. Кад сам дошао у Тиње, од Петра Керезовића сам чуо да су поубијана сва лица која су се налазила у болници, која је била смештена у кући Манде Пајић из Буквика.

– Крећући се из села према извору Брестовац, на самом улазу у шуму видео сам једног човека који је жицом био везан за храст – изјавио је Радислав Баћић. – Уши су му биле одсечене, нос исто одсечен, очи извађене... Ножем је био испаран по трбуху и образу, као и по бедрима. Био је толико унакажен да нисам успео да га препознам.

Терор над Србима у Орашју

Деветог маја 1992. године, у Буковој Греди код Орашја Хрвати, углавном комшије жртва, убили су седморо мештана српске националности.

– Прво сам чула галаму и смех а онда сам их угледала како улазе на капију – сећа се супруга једног од убијених, Марка Максимовића, Јања. – Двојица воде Марка. Он им говори да нема ништа, да слободно претресу кућу, ако му не верују. Само што је он то рекао, један је извадио нож и забио га Марку у прса. Ја сам зајаукала и полетела према њима али ме други дочекао на цев пушке. Онда је онај што је убо Марка рекао: „Добро, ако је тако, бе-

жи да те моје очи не виде”. Само што је, тетурајући се и са рукама на месту убода, кренуо, они су запуцали по њему.

Њихове комшије Драгу Цвијановића, Митра Гаврића, Зорана Максимовића и Лазара Васиљевића Хрвати су прво везали а затим стрелићали.

Истог дана тридесет и двоје мештана из Греде одведено је у логор у Доњој Махали, а следећих дана тамо је одведено и све преостало православно становништво. Тортуром у логору и на други начин Хрвати су до краја рата убили још њих десеторо. Перу Гаврића су докрајчили тако што су га прво тукли маљем, а затим заклали.

У логору Доња Махала убијено је и четрнаест Срба из Новог Града, Трњака и Доње Дубице. Ови несрећници налазили су се у групи од најмање 150 Срба који су у логор у Махали пребачени из логора у Оџаку, када је постало јасно да ће тај посавски градић пасти у руке српске војске. Из те групе четрдесет логораша је на размену дошло са тежим и лакшим повредама од ватреног оружја, а скоро да није било ниједног који није имао бар једну слоњену кост.

Укупан број Срба убијених у логорима у Орашју није познат, нити га је могуће прецизно утврдити, јер, ту је био крај животног пута многим несрећницима који су покупљени из својих кућа и станова, са радних места, широм Славоније и доведени у Орашје да би били убијени, без евиденције и било каквог другог трага. Цвијетин Максимовић, који је у логору у Доњој Махали провео 14 месеци, тврди да је за то време само из његове ћелије убијено 15 људи.

Преживели затвореници се сећају Рајка Стојнића из Омарске, извесног капетана Миње, Богдана Благојевића из Лепнице, једног војника за којег су успели сазнати само толико да је из Црне Горе... Убијени су ножевима и маљевима.

Терором над Србима у Орашју командовали су Ђуро Матузовић, командант Зборног подручја, Иво Оршолић, бивши начелник општинског штаба ТО, Илија Винцетић, капетан ЈНА и његов брат Перо, под чијом командом се налазила војна полиција ХВО... Не само што су командовали, него су сами предњачили у зверствима над немоћним српским живљем. Перо Винцетић је Аћима Цвијановића из Букове Греде уморио тако што му је прво извадио једно око, а затим га тукао тешким жељезним ланцем све док овај није издахнуо. Другог несрећника зликовци су убили тако што му 13 дана нису давали храну, а онда га извели на линију фронта и дали му сат времена да ископа ров за чије копање би здравом и ухрањеном човеку требало бар још толико времена. Пошто није извршио „задатак”, звери у људском облику су скочиле на њега и буквално га исекле ашовима, а његово тело бациле у Саву, реку која је и у овом рату била највећа гробница Срба из Посавине и Славоније.

Чедо Цвијановић из Букове Греде убијен је тако што му је Мате Живковић одсекао два прста на десној руци, а затим га спречавао да заустави крварење. Када је пало вече, извео га је напоље и ликвидирао.

Перици Божићу из Букове Греде Хрвати су прво ударцима даском потпуно сломили десну руку, а затим му сваког дана ножем са главе скидали по

један комадић коже, тако да је после неког времена младић изгледао као да је скалпиран.

Перичиног комшију Андрију Гаврића убили су тако што су га буквално свога изломали.

– Дамир Клаић је тог дана Андрију тукао неколико часова – изјавио је Цвијетин Максимовић. – Када су младића унели унутра био је непокретан. Биле су му поломљене ноге, руке и вилица. Лежао је тако неколико дана, није могао да једе. Једног дана крвник Клаић дошао је у хелију, гурнуо Андрији палицу дубоко у грло, а онда унутра убацио некакву таблету. Младић је ујутро освануо мртав.

Међу несрећницима који су убијени у Орашју је и Лука Пекић из Буковца. Ухапшен је када је из Аустрије, где је радио као гастарбајтер, дошао да обиђе породицу. Сведоци његових последњих тренутака кажу да је убијен ударцима кундака и шутирањем војничким чизмама.

Забијали шрафциgere у врат, ножеве у дланове, хефтали уши спајалицама, прикључивали на струју

Дванаестог децембра 1992. године, хрватска војска из правца Орашја напала је и заузела положај Војске Републике Српске у Вучиловцу. Том приликом убијено је шеснаест војника из Челинца а четворица су заробљена. Били су то Ранко Антонић, Миленко Јелић, Петар Поповић и Грујо Ђајић, који је у том хрватском нападу изгубио и рођеног брата Љубомира. Истог дана четворица српских војника пребачена су у логор у Доњој Махали.

Тридесетог јануара следеће године, на размену заробљених српских и хрватских војника, која је обављена у Видовицама, Грујо је доведен у несвести и – кастриран. Пребачен је у Бијељину, у тамошњу болницу, али није му било спаса. Преминуо је око девет часова увече.

Испоставило се да је Грујо кастриран вече пре него што је требало да изађе на слободу. Тај умоболни чин његових тамничара, хрватских војника, био је логичан завршетак, врхунац пакла кроз који су он и његови сапатници прошли у Доњој Махали.

– У једној узаној просторији испитују нас, узимају податке – изјавио је по изласку на слободу Миленко Јелић. – Потом нас одводе у једну већу просторију, пуну њихових војника, у којој нас снимају камером. На главе су нам ставили капе с петокраком а са стране уносе папир на којем је написано „четници”. Кад су завршили снимање, пришао је један војник, који говори немачки, и наређује да руке дигнемо увис, са три испружена прста. Тај исти жућко прозива мене првог и наређује ми да легнем на под, са раширеним рукама и испруженим прстима, а онда почиње да ми скаче по глави...

Мени је један пришао, ставио ми шрафцигер на врат и упитао да ли може њиме да ми пробије врат – сведочи Петар Поповић. – Прво је мерио да ли је шрафцигер довољно дуг, а онда је снажно замахнуо и убо ме у врат. Кад је извукао шрафцигер, облила ме крв. Наредио ми је да легнем, а онда почео да скаче по мени, прво по глави, па свуда... Осетио сам оштар бол у пределу бубрега, као да су одбијени, а онда сам изгубио свест.

– Након што су нас зверски премлатили, извукли су нас у неку другу зграду и сву четворицу сместили у неко купатило – наставља Јелић. – Веза-

ли су нас за шипке од грејања, а онда закључали. Истог дана уводе нас у некакву салу, у којој је дванаест полицајаца, два-три цивила и једна жена, плава, стара око 35 година. Звали су је Амазонка, а чуо сам да јој је право име Елвира Хаџиомеровић. Она је одмах рекла да мене и Петра Поповића оставе њој. Каже: „Ја ћу њих послати низ Саву, Милошевићу.” Прилази полицајац и палицом ме удара по коленима. Почео сам се измицати. Он ми каже: „Ако још једном помериш ноге, око ћу ти извадити”. Онај у црном оделу наређује Ранку Антонићу да легне потрбушке и дланове притисне на под. Прилази милиционер, сазнао сам да се зове Дамир, зову га Дама, и у оба Ранкова длана силовито забија по један нож. Док он лежи тако прикован, Елвира га даском туче по бубрезима и табанима. Онај у цивилном оделу чупа ножеве из Ранкових руку и пода и наређује мени да легнем на исто место. Елвира и Дамир почињу да ме туку. Онесвестио сам се. Кад сам дошао себи, тукли су Петра Поповића. Дамир на крају узима нож и забије га Петру у длан тако силовито да га је за патос заковао.

Петар Поповић сведочи како му је једном један старији полицајац хефтао три спајалице на уво, а затим га прикључивао на струјно коло.

– Једном су нас извели у једну просторију у којој су се налазила четворица њихових војника – каже даље Јелић. – Почели су немиле да нас туку. Крв ми је шикљала на уста и нос. Изгубио сам свест... Ранку су гасили цигарете на руци. Бритвом су га расецали по врату. Крв је шикљала, као да је заклан. Мени је један чизмом пребио три ребра. Грују Ђајића, којем су раније сломили ногу и руку па није могао да хода, један је бадио на под а онда га изгазио чизмама, све лице му је искрварио... Мени су упаљачем палили косу... Пошто није могао да хода, Грују је често остајао сам у просторији. Тада је унутра улазила Елвира и сексуално га злостављала. Перо Вићентић му је стално пишао у чизме, а није дао да исте скине с ногу. Ноге су му натекле, почеле су се распадати. Покушали смо му скинути чизме и панталоне, али није могло. Све је то било у ране и у гној претворено.

– Мате звани Ракијица дао ми је нож и терао ме да тим ножем повадим своје златне зубе – каже у својој исповести Петар Поповић. – Покушао сам да сам себи ножем извадим зуб али није се дало. Онда је Мате узео клешта „комбинерке” и извадио ми одједном пет зуба, са којих је скинуо златне навлаке.

– И у логору у Доњој Махали било је жена – сећа се Владо Дервенић.

– Биле су три младе Српкиње и једна стара око 60 година. Сваке ноћи су их изводили и нема шта са њима нису радили. Једна, њој је име Милка, остала је трудна.” („Велика Србија”; Београд; јул 2005; стр. 36-59; Душан Марић)

30. Папа Војтила проглашава злочинца Степинца блаженим

Као врхунац србомржње, врхунац уништавања српског народа и српске вере, као печат на трагичну судбину народа – жртве, октобра 1998. године злочинац је уздигнут на корак до свеца.

„Године 1998, 8. маја поводом стогодишњице рођења Алојзија Степинца, његов наследник, загребачки надбискуп и примас Хрватске католичке цркве, монсињор Божанић, прославља ову свечану годишњицу нарочитом

посланицом. Ријеч је о документу који представља нову апотеозу историјског и моралног фалсификата:

„Када је у травњу 1941. основана, у ратним околностима, Независна Држава Хрватска, Степинац у тим тешким околностима судјелује у јавним испољавањима и особним залагањем брани пред властодршцима Божији закон и захтијева правду за свакога. Постаје заштитником и гласом свих оних који се прогоне и лишавају права. Колико му околности дозвољавају, настоји остварити опћу милосрдну дјелатност према онима којима помоћ треба. С великом пастирском љубављу прихваћа евакуиране словенске свећенике.

Тих година посебице се јавља његов пастирски осјећај и свијест којом се залаже и бори за част и неотуђива права сваког људског бића. Јасним, храбрим и пророчанским ријечима, у име Бога тражи права за појединце и за групе, које прогоне због друкчијих политичких и вјерских убјеђења или етничке припадности. (Алојзије Степинац је током Другог свјетског рата остао) велико богатство властитих упутстава бискупском одличнику. У властитом слушању желио је надасве пробудити живу вјеру у Бога и у све објављене тајне истинитости Божије. Поттицао је вјернике на мукотрпнији светотајствени живот, неуморно их подстрекујући на молитву и несебичну кршћанску великодушност.

Његове су моралне проповиједи дубоко укоријењене у Десет заповиједи, које је Исус Христ сажео у велику заповијед о љубави према Богу и ближњему. Степинац је посебице активан и постојан кад се занима за неповредивост брака и плодност обитељи као и за кршћанску наобразбу младежи... Храбро је и без бојазни осудио сваку неправду и сваку врст мржње: расну, класну, националну, вјерску, политичку. Бранио је без оклијевања људска права свакога човјека и свакога народа, посебице прогоњених Жидова, Срба и Рома, и свих који су били лишени права”.

Посланица монсињора Божанића, која врви од кривотворења до бешчашћа, достојно завршава: „Степинац је знак пута спасења, свјетионик цркве хрватскога народа. Он је примјером и поттицајем домољубља и љубави према ближњему, израз досљедног штовања достојанства свакога људског бића.” (Ривели; цит. дело; стр. 247-249)

„Град Ватикан, уторак 1. октобра 1998.

Јован Павле II се припрема да крене за Загреб. То је његово четрдесет четврто путовање у иностранство, друго у Хрватску (прво је било 10 – 11. септембра 1994).

Ова вијест изазива полемике у погледу циља пастирске посјете. Папа, у ствари, жели да у Хрватској присуствује проглашењу Алојзија Виктора Степинца (1898 – 1960) за блаженога. Надбискуп загребачки од 1937. и католички примас Хрватске за вријеме крваве усташке диктатуре под нацифашистичком окупацијом и у првом периоду Титовог режима, Степинац је једна од најсложенијих и најконтroversнијих фигура у историји Римске цркве. Пред долазак папе на свечану церемонију председник Фрањо Туђман окарактерисао је Степинца као мученика комунистичког режима стављајући се тако у његову фанатичну одбрану.

Центар Симона Визентала – најпознатија међународна установа која се бави истраживањем нацистичких злочина и одговорности за холокауст – тражио је од понтифекса да одложи проглашење за блаженога до завршетка једне темељите студије о понашању Степинца за вријеме рата, која је заснована на могућности потпуног приступа архиву Ватикана. Том приликом директор Одјељења за међународне односе при овом центру, Шимон Самуелс, подсетио је на бројна документа која свједоче о подршци коју је кардинал Степинац дао усташкој држави, марионети нацистичке Њемачке, приликом давања благослова њеном поглавару Анти Павелићу, закључивши – „одлука да се причека хладан суд независних историчара поправила би осјећање према овоме чину у случају да је ријеч о провокативној хипотези, а покварила би га у случају да је ријеч о историјском ревизионизму”. Међутим, Света столица је потврдила ово пастирско путовање и предвиђену церемонију проглашења за блаженога.

Загреб, сриједа 2. октобра 1998.

Приликом доласка у Загреб папу дочекује маса слављеника. У светилишту Марије Бистрице (50 километара од хрватског главног града) све је спремно за свечану вјерску церемонију која ће сутрадан прогласити блаженим Његову еминенцију Степинца.

Поворкама католика које на улицама хрватске престонице поздрављају његов долазак понтифекс проповиједа помирење и опроштај. Такође наглашава болну и трагичну прошлост, говорећи: „Од срца желим да се у овом кућу Европе никада више не понове нечовјештва која су се у више наврата потврдила у овом вијеку”.

У ствари, прошлост Хрватске јесте болна и трагична: у периоду 1941-1945. овај кут Европе окрвављен је нечовјештвом које кулминира геноцидом. Али оно што Јован Павле II прећуткује јесте чињеница да је тај геноцид баш у Алојзију Степинцу имао одлучујућег саучесника, уз потпуну гаранцију Ватикана.” (Ривели; цит. дело; стр. 9-10)

„Много година послје грозне петолетке 1941-45, Света римска црква, увијек у оскудици мученика, спрема се да прогласи Алојзија Степинца за блаженога: великодостојника који је активно сарађивао у стварању Независне Државе Хрватске коју је хтјела тројна осовина Хитлер-Мусолини-Павелић; који је потврдио нацифашистичку окупацију своје земље; који је остао глув и нијем пред нечувено варварским геноцидом који је трајао годинама; који је хвалио усташке крвнике; који је активно учествовао у злочиначком обичају насилних масовних „прекрштавања”.

О балканском холокаусту и одговорности монсињора Степинца забрањено је говорити, западна историографија о годинама усташке диктатуре у Хрватској готово да и не постоји: тако жели Света римска црква. Ријетки су истраживачи који се усуђују да пркосе католичком табуу о геноциду у Хрватској током година 1941-45; ризик је велик; бојкот, застрашивање, па чак и прогон. (аутор цит: „Сигурно је у току нова инквизиција, која се, не могавши прибјећи методима из прошлости, прилагодила времену и усвојила модерне репресивне системе: ... ето позивања судова на члан 166 који кажњава вријећање Бога, ето казни и затвора... ето прије свега дискриминације на по-

слу, ето професионалне изолације”, изјављује њемачки историчар Карлхајнц Дешнер (аутор бројних студија посвећених злочинима Свете римске цркве), у једном интервјуу који је дао Етору Моу и који је објављен у „Corriere della Sera” од 13. априла 1998. Новинар такође документује „притиске, пријетње, уцјене” упућене бившем свештенику Хубертусу Минареку да не би објавио своју књигу *Herren und Knechte der Kirche* („Господари и слуге цркве”), која представља оптужбу њемачке курије и „апсолутистичког и монархистичког карактера Римске цркве”). Ватикан је успио да изопштењем казни научника Виктора Новака, аутора књиге „Magnum Crimen”, документоване историографске студије балканског холокауста: најстрожом католичком казном, изопштењем, која никада није одређена неком од усташких крвника који су годинама крвљу шкروпили Независну Државу Хрватску ’у име Божије’.” (исто; стр. 249)

„Марија Бистрица (Хрватска), субота, 3. октобар 1998.

Светилиште Дјевице Марије у Бистрици препуно је вјерника. На олтару гдје се шепури велика стара статуа Богородице, Јован Павле II служи свечану службу којом проглашава Алојзија Степинца за блаженога. Понтифекс и сви присутни прелати носе свечане пурпурне одежде које представљају мучеништво (...)

Предсједник хрватске државе, бивши комуниста Фрањо Туђман, придружује се понтифексу на олтару. У светилишту се проламају моћне ноте хрватске националне химне, коју вјерници пјевају из свег гласа; кардинал Анђело Содано и остали прелати слушају химну, држећи десну руку на срцу.

Светилиште опсједају десетине хиљада вјерника (по неким процјенама свих три стотине хиљада). Јован Павле II се обраћа огромној маси жалосним гласом:

„Блажени Степинац није пролио своју крв у уском значењу те ријечи: његова смрт је узрокована дугом патњом, посљедњих петнаест година његовог живота бијаху непрестано низање патње... У блаженом Степинцу се спаја цјелокупна трагедија која је погодила хрватски народ и Европу током овога вијека који обиљежавају три велика зла, фашизам, нацизам и комунизам... Кардинал, загребачки надбискуп, након што је у властитом духу и у властитом тијелу претрпио сва звјерства комунистичког система, сада је предат памћењу својих сународника с блиставим знамењем мучеништва.” На крају понтифекс позива на опроштај: „Опростити и помирити се значи прочистити памћење од мржње, од јада, од жеље за осветом...” О годинама усташке диктатуре и о балканском холокаусту Јован Павле II не каже ни једну једину ријеч.” (исто; стр. 243-254)

Ксенија Рукавина наводи како су различите структуре коментарисале беатификацију злочинца и убице Степинца. Доминантан је покушај да се „очисте” темељи геноцидне творевине Хрватске. Ватикански дневник је Степинчеву беатификацију приликом друге папине посете Хрватској 1998. године назвао „побједом Крстова крижа”.

„Повијесни дан за цркву, за Хрватску и Еуропу” – био је наслов чланка објављеног на првој страници ватиканскога дневника „L’ Osservatore Romano” у којем се наводи да је Степинчева беатификација „побједа Крстова

крижа". У истоме листу умировљени бечки надбискуп кардинал Франц Ке-ниг истакнуо је како се искрено нада да чин беатификације „неће још више продубити постојеће јазове” те да је Степинац „одувијек, па и за вријеме рата, био домољуб, а нипошто националист”. (исто; стр. 110)

Рукавина указује да су неки инострани медији били резервисани према овом чину:

„У неким француским медијима замјетна је „резерва спрам кардиналова односа према усташком режиму”. Тако је „Le Monde” објавио опширан осврт с поднасловом „Бивши надбискуп Загреба био је једна од потпора усташког режима”, којег је написао Henri Tincq, стручњак за вјероисповијести, посебице православље. Као извор за злочине усташког режима овај лист доноси ријечи В. Новака, аутора „Magnum Crimen”, гдје се наводе „примјери” Степинчеве колаборације и сурадње с усташком влашћу. У томе смислу „Le Monde” пише да „иако је комунистичка промицба напухала те чињенице, беатификација ризикује да уз Ивана Павла II повеже ампутирану визију повијести”.

Према извјешћу „Kleine Zeitunga”, „на најављено проглашење блаженим... Српска православна црква реагирала је раздражено. Упозорила је на присилно прекрштавање Срба тијekom II свј. рата. Као реакција на папин посјет, српски је патријарх одговорио проглашавањем светима четворице српских свећеника, који су убијени у Хрватској тијekom II свј. рата.” (исто; стр. 112)

„Предстојник Конгрегације за наук вјере кардинал Јозеф Рацингер у изјави за Хину од 24. рујна рекао је, повезујући Степинца с Хрватом из треће књиге Дантеове Божанске комедије, да „тај анонимни Дантеов Хрват за нас има једно име. Он је слуга Божји, кард. Алојзије Степинац, који је гледао према Исусу, медитирао је Исуса, живио је у Исусовој визији и постао живом сликом Христа који пати. (...) Будући да је био човјек савјести, противио се тоталитаризмима. (...) Постао је, понајприје, Божијим одвјетником на земљи јер је бранио права човјека да живи с Богом (...) није се бавио политиком. Поштовао је државу кад и колико је она стварно то била.” (исто; стр. 116)

„Друштвено-политички контекст приказа кард. Степинца долази до изражаја посебице у предсједниковим ријечима у којима га предсједник описује као жртву двију великих идеологија, нацизма и комунизма те као великога домољуба чија оданост хрватском народу постаје узор и потицај за беспријекорно служење домовини. Из предсједникових се порука може замијетити да је он Степинчевом беатификацијом хтио заправо оправдати темеље демократске, суверене и неовисне државе Хрватске.” (исто; стр.123)

31. Неком анђео другом антихрист

Папа је трећи пут посетио Хрватску 2003. године. На челу државе се налази Стјепан Месић, човек који је, када је Југославија разбијена, са поносом узвикнуо у парламенту – Обавио сам задатак, Југославије више нема.

Папа је поново нагласио своју приврженост Хрватској. Он је поводом ове посете, у Ватикану пред ходочасницима, своју бескрајну љубав према Хрватима, у име које је, очигледно, спреман да уништи читав један народ само зато што је православне вере, исказао овим речима:

„Нека Бог настави и даље благосливљати и штитити Хрватску! Она ће пак увијек имати повлаштено мјесто у мојим осјећајима и у мојој молитви.” (Зоран Филиповић; „Свети отац Иван Павао II у III пастирском походу Хрватској”; Загреб; Сарајево; „Зора”; 2003; стр. 129)

О тој папиној љубави према Хрватима, проф. др Станислав Маријановић каже:

„Сви наши савременици, и они мислећи на нас, знају да не познају ниједнога другога Петрова наследника у Риму који је толико пригрлио Хрвате и Хрватску колико је то чинио први у повијести цркве славенски папа и папа Пољак Свети отац Иван Павао II, који је увео цркву у треће тисућљеће (...)

Тиме се и Хрватској догодило што јој се само једном у два тисућљећа могло догодити: добила је папу за ходочасника, који ју је у само девет година три пута походио и увео ју са својим трећим походом у треће тисућљеће. С њоме је увео у цијели свијет, а само за један дан и градове наше бискупије, Штросмајеров Осиек и Ђаково.” (исто; стр. 153)

32. Сатанизација – оправдање за деструкцију

Смиља Аврамов анализира метод криминализације читавих народа да би се оправдало насиље, метод који примењују западне силе, а који је Римокатоличка црква кроз своју историју одлично развила и усавршила.

„Централни проблем сваког рата је непријатељ. У ратовима са религиозним елементима непријатељ је, по правилу, представљен као дијаболична инкарнација зла. Религиозни ратови су увек манихејски и непријатељ је сатанизован уз колективну одговорност народа. Модерни инструменти моћи, коришћени од стране секуларних институција имају, великим делом, своје корене у цркви. На пример, термин „пропаганда” потиче од назива ватиканске институције „De propaganda Fide” што ће рећи пропагирање вере. Када је тај термин попримио пежоративну конотацију, назив институције је измењен у „Конгрегацију за евангелизацију народа”; или, теолошки термин „сатана”, „ђаво”, „пакао”, ушли су у политичку терминологију.

Председник САД Реган назвао је СССР, средином 80-их, „ђавољим царством”, а лидер Ирана ајатолах Хомеини САД „великим сатаном”. Са теолошког становишта категорија „сатане” различито се тумачи у појединим црквама. Заједничко им је полазиште постављање „ђавола” или „сатане” као антипода Богу и Божијој милости. Символи којима се представљају и ритуали за „ослобађање од сатане” су различити. У првом канону Четвртог латеранског концила из 1215. стоји записано „Ђаво и демони су творевина Бога; у тренутку њиховог стварања они нису били зло; постали су то кроз своје сопствене грехе и од тада су уплетени у искушења човека”.

Ватикан је крајем јануара 1999. осавременио ритуале „за истеривање ђавола”. Званична упутства издала је Римокатоличка црква још 1614. године. У новој књижици од 84 стране, на латинском језику, указано је да верници немају избора, „но да поверују у постојање ђавола”. Кардинал Естевез (Jorge Arturo Medina Estevez) који стоји на челу Конгрегације за божански рад и сакраменталне дисциплине, изјавио је тим поводом: „Постојање ђавола није ствар мишљења које се може прихватити или одбацити. Он припада ка-

толичкој вери и доктрини". Утицај обновљене доктрине Римокатоличке цркве о „сатани” више је него очит на савременој политичкој сцени. И након тога што свако идентификује свог „ђавола”, или „сатану”, Иран нпр. САД, САД Србију, Израел Палестинце итд., преостаје једино борба за његово тотално уништење. Демонизација или сатанизација је инспирација за деструкцију у религији, а исто тако и у политици. Бомбардовање градова и села у Србији у пролеће 1999. било је праћено снажном кампањом сатанизације земље и народа. Ватиканској политици потребан је „ђаво” као оправдање прозелитске политике; она га је „идентификовала” још 1054. године у „шизматичима”. Преосталој суперсили потребан је „ђаво” као покриће за један нови облик тоталитаризма.

У том стилу врши се данас криминализација читавих народа. Није овде реч о сузбијању насиља, него обрнуто, о примени насиља на основу субјективне оцене; о томе где, када и чије насиље је дозвољено. Одбрана Југославије, на пример, одбрана сопствене земље, представљена је као тешко „кривично дело”, па је за казну земља бомбардована 78 дана, што није забележено у историји. Рат Израела против Сирије, Либана итд, окупација делова њихове територије, бомбардовање цивилних насеља је дозвољено. Цео процес који се данас одвија на светској сцени, апсурдан, непојмљив са правног и општељудског становишта, мора се лоцирати у оквир једног модела силе којим располаже преостала суперсила и њене политике. Установљење тзв. „Трибунала у Хагу” за суђење „ратним злочинцима” почињеним на територији бивше Југославије је саставни део тог концепта и криминализације народа. Трибунал је, у ствари, један јефтини театар, који треба да саопштава свету где и које се насиље може толерисати, и под којим условима. Француски теоретичар Месади, као и бројни амерички писци, сматрају да концепт демонизације свега што се не уклапа у политику америчког режима представља „највећу трагедију садашњег времена” и тешко бреме које администрација у Вашингтону намеће америчком народу.”

Савез „цркве и царева” постављен на „божанском праву” био је у прошлости уобичајена појава, кад год је моћ једне или друге стране била доведена у питање. Савез између Регана и Војтиле део је тог процеса. У борби против „непријатеља” током инквизиције, Тридесетогодишњег рата, прогона и масовног убијања „шизматика”, у тзв. Независној Хрватској 1941-1945, ни вера, ни милосрђе, ни хуманизам нису играли никакву улогу. На Аушвиц и Јасеновац, на Гулаге и Хирошиму, надовезао се Вијетнам, Авганистан, ратови у Африци, на Фокландским острвима и данас колективно страдање српског народа. Све је то далеко од хришћанства, просветитељских идеја и тековина борбе против двају тоталитаризама: нацизма и стаљинизма. Проблем је у бити дубоко моралан. Свет је ушао у период мрачњаштва.

Распад Источног блока и разарање Југославије не значи коначну победу источне политике Ватикана, него крај прве фазе, која је по оцени папе и америчке администрације „успешно окончана”. У другој фази продора на Исток оба савезника су се суочила са непредвидивим тешкоћама. Папина предвиђања изложена приликом његове посете Чехословачкој, маја 1990, да ће „паневропска Римокатоличка црква” лако савладати Исток показала су

се као нереална. Тешкоће нису долазиле само са Истока, него и са Запада. Као „победник” у рату, и не само то, него као „главни архитекта победе”, како су га описали у западној штампи, папа је претендовао да и даље остане главни играч у процесу преуређења света, што се показало као неизводљиво.

Клероглобализам који заступа Римокатоличка црква, и глобализам који свету нуди Америка као идеологију XXI века у бити се дубоко разилазе. Стратези подземног, нимало херојског рата, коме су два транснационална актера прибегла у разарању Југославије, отворили су Пандорину кутију али ниједна страна нема, нити је имала јасну представу, како да „савлада духове”. Ватикан и надаље тапка иза војног колоса НАТО-а, доливајући уље на ватру.

У Меморандуму Св. столице упућеном Европској заједници о ситуацији у Босни и Херцеговини, од 15. априла 1992, наводи се: „Интервенција оружаних банди Југословенске федералне армије у корист само једне стране је у флагрантној контрадикцији са нормама дефинисаним у Завршном акту из Хелсинкија... нарочито у погледу признатих граница” па Св. столица „свесна своје духовне мисије у корист мира и одбране права човека” захтева оружану акцију, каква је пре тога установљена за Хрватску.” Територијални интегритет Босне и Херцеговине за Ватикан је прворазредни проблем, па је његов представник на конференцији КЕБС-а у Прагу, 16. септембра 1992, захтевао од овог највећег евро-атлантског форума енергичну, координирану акцију осуде једног истинског агресивног рата... и етничког чишћења”. Подржао је све ратне акције Запада и захтевао „усаглашавање речи и дела” како би се обезбедио „ефективни територијални интегритет Босне и Херцеговине”. На састанку шефова држава и влада чланица КЕБС-а, одржаном у Будимпешти 6. децембра 1994, кардинал Содано протестовао је што „међународна заједница још увек не прави јасну разлику између агресора и жртве”, подразумевајући под агресором Србе, па је с тим у вези захтевао „конкретне одлуке како би се наметнуо престанак непријатељстава”. Босна и Херцеговина имала је још од 1054. године посебан значај за Ватикан, па је логично да је он и овог пута претендовао на „одрешене руке” на том простору.

Необјашњиво је да је после серије непријатељских аката, сатанизације Срба итд., папа настојао да успостави директан контакт с православном црквом. Он је ватрено бранио право на самоодбрану новонасталих држава али је то исто право оспоравао Југославији. Ни једног јединог пута није изричито осудио злочине почињене над српским народом. Подржао је примену санкција против Србије, а у једном тренутку желео је да се Србима представи као „миротворац”.

Након што су створене етнички чисте католичке државе Хрватска и Словенија, папа је изменио реторику. У обраћању дипломатском кору поводом нове 1994. године напао је „примитивни расизам и национализам” који је захватио Босну и Херцеговину. Захтевао је превазилажење историјских подела. У време када су се водиле огорчене борбе у Републици Српској Крајини и на целом простору некадашње Босне и Херцеговине, папа је изразио жељу да као „миротворац” посети Загреб, Београд и Сарајево. Православна црква била је против посете Београду, пре но што папа посети Јасеновац и поклони се жртвама геноцида. Он је осудио геноцид над Јерменима, Роми-

ма и Јеврејима, осудио је стаљинизам, тоталитарни режим у Кини и Камбоџи, али се Римокатоличка црква никад није извинила за геноцид над српским народом у коме је католичко свештенство у Хрватској узело активног учешћа.

Специјални папски изасланик кардинал Паља посетио је два пута председника Републике Српске доктора Радована Караџића с молбом да утиче на патријарха српског господина Павла и Синод да се сагласе са посетом папе Београду. Одговор председника Караџића био је следећи: „Ми од наше цркве тражимо савете и осећамо се недораслим да утичемо на ту своју вековну институцију, али ћемо преко нашег митрополита господина Николаја пренети овај разговор и нећемо се противити ставу наше цркве, какав год он буде”.

Председник Караџић је замолио папског изасланика да „Света столица промени реторику према Србима, јер је позив папе на бомбардовање српских положаја још свеж у сећању”. Након те посете дошло је до попуштања у пропагандној делатности Ватикана, али за кратко. Папа је посетио Хрватску 10-11. септембра 1994; према наводима Хачинсона „два прокријумчарена ловца МиГ-21 пратила су папин авион у хрватски ваздушни простор”. У поздравном говору папа се zaloжио за „културу мира” која захтева дистанцирање од ограничености и искључивости национализма.

Негирао је да нетолеранција, која је захватила регион има везе са религијом или да јој се може приписати. „Вјера мора постати снага која уједињује” нагласио је папа и позвао вернике да „граде нове перспективе братске солидарности”. Нажалост, своје речи није потврдио и делом. Одбио је да посети Јасеновац и да се поклони српским жртвама како је то учинио у Пољској у односу на Јевреје. Најављена посета папе Сарајеву 1994. је отказана. Папски нунциј у Сарајеву Монтеризи (Francesco Monterisi), иначе ватикански експерт за источноевропске земље, затражио је од владе Републике Српске одобрење да се папин авион спусти на аеродром у Сарајеву, који је био под контролом српске војске. Имајући у виду недавне трагичне догађаје на Маркалама, који су неосновано приписани српској страни, страхујући од сличних муслиманских провокација, српска страна предложила је да се папин авион спусти у Сплиту, да папа до Кисељака дође хеликоптером, одакле би под заштитом српске војске колима прошао кроз српску територију до Сарајева.

Предлог је одбијен због наводно „лошег здравственог стања папе”. До посете је дошло тек 12-13. априла 1997. Стрховања владе Републике Српске показала су се као оправдана; само неколико часова пре папиног уласка у Сарајево полиција је открила велике количине експлозива на путу којим је требало да прође.

Ватиканска дипломатија предузела је максималне напоре како би у своје руке преузела проналажење решења за Босну. Папа је држао у једној руци гранчицу мира, а у другој мач. Био је иницијатор оружане акције против српске стране у Босни, подржао је бомбардовање српских положаја у којима су страдали претежно цивили. Са друге стране, један члан Европског парламента предложио је да се папи упути позив да преузме „посредовање” у изналагању решења за Босну. Предлог је подржала француска католичка

група. Западна Европа желела је да завршну сцену у Босни изведе папа Јован Павле II, с обзиром на то да је од њега потекла идеја о признању сецесионистичких република, односно разарању Југославије у оквиру рушења версајског система. САД су то одбиле из разумљивих разлога. Своју лидерску улогу нису желеле да деле, а још мање препусте верском поглавару. Римокатоличкој цркви тиме је саопштено и указано где је њено место у „новом светском поретку”. У покушају Ватикана да се наметне као посредник дошло је и до посете делегације Републике Српске Ватикану, што је изазвало различите коментаре. Влада Републике Српске прихватила је сваку иницијативу у циљу прекида рата, па је то учинила и овога пута. Делегација Републике Српске, у чијем су се саставу налазила два члана владе, Мирослав Тохољ и Драган Калинић, као и два експерта, академик Милорад Екмечић и Жика Ракић, водили су консултативне разговоре са представницима ватиканског Института за политичка и економска истраживања, за сарадњу и развој (ISPECO) у Риму од 12. до 17. јула 1995.

Италијанска штампа писала је о овим, као и претходним сличним разговорима као о сензационалном открићу „тајних преговора”. У ствари никаквих тајни ту није било. Делегација Републике Српске, као што се може закључити из платформе са које је иступала, изнела је добро познате ставове, много пута понављане од стране званичних представника Републике Српске. Ватиканска дипломатија и њен пропагандни механизам развили су након тога снажну кампању осуде акције српске војске у односу на „заштићене зоне” Сребренице и Жепу, уз драматичне апеле светској јавности да се зауставе „српска зверства”. Хрватску агресију „Бљесак” и „Олују” ватиканска штампа назвала је „повраћај територија”, иако су и те територије биле „заштићене зоне”.

Папа Јован Павле II изнео је, 19. октобра 1995, свој став о овом питању: „У извесним ситуацијама не искључује се употреба силе, уколико је то потребно за одбрану оправданих права једног народа, и уколико је то неопходно да би се одржао мир између различитих ривала, да би се избегао масакр недужног становништва. У таквим ситуацијама реч је о хуманитарној интервенцији, легитимиој и обавезној, да би се сачували људски животи и заштитиле немоћне, беспомоћне личности, у крајњој линији, да би се дошло до солидарности и мира под покровитељством међународне заједнице”. Ту је, дакле, била на делу „хуманитарна” интервенција после које је папа предложио „дијалог” и „духовно приближавање”.

Друга посета Загребу, од 2. до 4. октобра 1998, везана за беатификацију загребачког надбискупа Алојзија Степинца, имала је за последицу погоршање односа између Римокатоличке и православне цркве. Степинац је осуђен 10. октобра 1946. на робију од стране суда у Загребу због сарадње са усташким режимом. Државно руководство тадашње Југославије понудило је 1945. Ватикану компромис, у смислу повлачења Степинца у Ватикан и именовања новог надбискупа. Ватикан је то категорички одбио. У недавно декласификованој документацији Министарства иностраних послова САД, потврђени су подаци о сарадњи Степинца са усташама у извођењу геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима. Протести због рехабилитације Степинца

кроз беатификацију стизали су са разних страна: из центра „Симон Визентал” у Бечу, јеврејских заједница у Југославији и иностранству, од преживелих логораша, који су колективно покрштавани итд.

Папа је остао при свом ставу; приликом посете Загребу посетио је гроб Степинца 3. октобра и прогласио га „жртвом злочиначког комунистичког система”. Хрватски сабор поништио је претходно пресуду којом је осуђен Степинац, уз образложење да се тиме „исправља историјска неправда и увреда учињена хрватском народу”.

Треба додати да то није једини случај у историји Римокатоличке цркве да се злочинац проглашава за свеца. Пије V, који је изабран за папу 1566, пре избора, познат под називом „Велики инквизитор”, упутио је трупе у Јужну Италију са задатком да поубијају све протестанте. Када је постао папа, упутио је трупе у Француску да се са оружјем у руци обрачунају са хугенотима и наредио командантима да поубијају све заробљенике. Водио је рат и против ислама а масакр који је извршила његова поморска армада на обалама Грчке (Лепанто) 1571, запамћен је у историји као један од најстрашнијих догађаја тог времена. После смрти проглашен је за свеца.

Истоветну стратегију и тактику применио је Ватикан и према Косову. Демонстрације сецесионистичких снага у овој покрајини, крајем фебруара и почетком марта 1989, подржали су загребачки надбискуп Кухарић и љубљански Шустер, затим, католички лист „Глас Концила” и сва ватиканска штампа. Приликом посете Албанији априла 1994. папа је подржао захтеве шиптарских сецесиониста са Косова. Први је 1998. захтевао енергичну акцију против Србије, а затим је поново почео да маше палмином гранчицом.

Сазвао је 30. марта 1999. састанак свих амбасадора земаља НАТО-а и Савета безбедности, акредитованих при Светој столици, ради покретања иницијативе да се заустави рат против Србије. Првог априла упутио је писмо председнику САД Клинтону и генералном секретару НАТО-а Хавијеру Солани у коме апелује да се зауставе бомбардовања током ускршњих празника. Сви ови предлози, како је тих дана забележила ватиканска штампа, „цинично су одбијени”. Папи је поново скренута пажња да је пион у игри, а не фактор који одлучује. Очито повређен, папа је покушао да „опере руке” тврдећи да он није проузроковао све оно што се догодило на Истоку од 1989. У интервјуу италијанском публицисти Месорију (Vittorio Messori) он је изјавио: „Било би исувише упрошћено рећи да је Божанско провиђење проузроковало пад комунизма. Он је пао сам од себе као последица сопствених грешака и злоупотреба”.

Неочекивано, 12. марта 2000, папа се покајнички обратио свету и затражио опроштај за грехе Римокатоличке цркве у прошлости, од крсташа, преко инквизиције до дана данашњег. „Ми не можемо а да не признамо издају Јеванђеља коју су починила наша браћа, нарочито у другом миленијуму. Признање застрањивања у прошлости води од буђења наше савести до компромиса у садашњости” рекао је папа. Док је ватиканска штампа овај чин оценила као „историјски”, као пут „прочишћавања” ка трећем миленијуму, у разним деловима света изражене су критике због уопштености којом је до- такао грехе прошлости. Други су опет изражавали сумње да човек који је

био архитекта разарања може бити карика у помирењу.

Критике су стизале и из католичких средина; нпр. истакнути холандски католички мислилац професор Лендерер (Leo Laeyendecker) пропратио је говор папе следећим речима: „Папа је изразио жаљење за оно што је учињено у прошлости, али нема индикација да он размишља о промени свог понашања у садашњости”. Генерални секретар Холандског савета црква је истакао: „Постоји подршка и дивљење за овај историјски корак, али истовремено и скептицизам, у очекивању да се види шта то значи у конкретним потезима”.

По оцени аналитичара папства и политике Ватикана, тај корак био је усмерен, у првом реду, ка православним црквама. Папа је остварио помирење са Јеврејима, утро је пут сарадње са исламом али није остварио свој главни задатак уједињења Источне и Западне цркве пре 2000. године. Уместо је поставити питање да ли речи понтифекса како су изговорене, са теолошке стране, могу означити прекретницу у животу цркве.

Свето писмо говори о греху у конкретном виду, не постоји универзални концепт греха. При томе се мора имати у виду да је признање везано за опроштај и помирење. Како то изванредно констатује цењени протестантски теолог Фалке: „У пракси опроштај од греха је пресуда за грех и апел грешнику да не чини исти грех. Опроштај је увод у процес катарзе. Нема опроштаја за грешнике, без изричитог помињања жртве”. То управо недостаје у овом чину папе и у политици Ватикана.” (Аврамов; цит. дело; стр. 183-191)

XIX

ЗАШТО ЈЕ ЈУГОСЛАВИЈА МОРАЛА ДА БУДЕ РАЗБИЈЕНА

1. Улога Ватикана у светским „тајним” организацијама и креирању глобалне политике

У овом поглављу анализирамо интересе светских центара моћи који су одредили судбину Југославије и поново испргали границе на овом делу Балкана. Разбијање Југославије форсирао је Ватикан, а прихватиле Сједињене Америчке Државе и Немачка. Кључну улогу у креирању глобалне политике имају светске „тајне” организације, као и појединци на њиховом челу. Ватикан је врло значајан фактор у овим организацијама.

Смиља Аврамов детаљно објашњава настанак и циљеве светских „тајних” организација као што су Трилатерална комисија, Билдерберг група, Савет за спољне односе. Улога Ватикана, а посебно актуелног папе Бенедикта XVI, или Јозефа Рацингера, пресудна је у стварању Билдерберг групе. Али, тиме није улога Ватикана умањена у осталим организацијама, јер оне не заступају различите интересе. Како наводи Аврамов, све организације су међусобно тесно повезане и већина чланова је иста. Наводимо, такође, и тумачења других аутора о разлозима због којих је дошло до разбијања Југославије.

Очигледно да су судбину Југославије скројили испреплетени интереси моћника чији је главни циљ доминација и профит. Као што Аврамов објашњава, створена је специфична световно-духовна алијанса Трилатерала – Ватикан. Овај главни циљ и тежња за доминацијом и профитом, прикривен је иза, цинично названог, концепта „хуманитарног посредовања” које постаје савремена форма империјализма. Отуда произлази нешто потпуно парадоксално, да је могуће и „хуманитарно” убијање.

„У последњој фази постојања Југославије, у процес њеног разарања (1991-1995) било је укључено чак неколико тајних организација. Сви тзв. посредници у југословенској кризи били су чланови једне, а понеки свих трију тајних организација: Савета за спољне односе, Билдерберг групе и Трилатералне комисије. На истом послу нашла се и католичка организација 'Опус Деи'.” (Смиља Аврамов; „Трилатерална комисија”; „Ветерник”; ЛДИЈ; 1998; стр. 9)

„Иницијатива за формирање Савета за спољне односе покренута је за време одржавања мировне конференције у Паризу 1918. године, а произашла је из тешких проблема са којима су биле суочене победничке силе. Шефови држава и влада, генерали и дипломате, правници, финансијски и технички експерти били су немоћни да у кратком року, током саме конференције, пронађу адекватна решења за компликоване проблеме који су се нашли на дневном реду конференције. Група англо-америчких експерата, на састанку одржаном 30. маја 1919. у хотелу „Majestic”, предложила је формирање једног института, који би континуирано пратио и проучавао међународна збивања, а који би имао своје огранке у Лондону и Вашингтону. Велика Британија имала је у том погледу извесно искуство, па је шема будућег института преузета из британске колонијалне управе. Британија је своју колонијалну политику спроводила преко државних органа, али и организација названих „Групе за округлим столом” (Round table groups).

Идејни творац и кључна фигура ових организација био је финансијски магнат Родс (Cecil Rhodes). Он је формулисао циљ ових организација – стварање светске империје на челу са Великом Британијом. Најснажнију групу чинили су лорд Балфур (Lord Balfour), лорд Ротшилд (Lord Rotschild) и лорд Греј (Lord Grey). Након смрти Рода водство ових организација преузео је лорд Милнер (Alfred Millner), гувернер Јужне Африке. Ове организације нису финансиране из државног буџета, него од стране финансијских магната и компанија, али су и поред тога имале одлучујући утицај на формулисање британске спољне политике и ратних циљева у Првом светском рату.” (исто; стр. 17)

„Као основни циљ Савета постављено је „континуирано организовање конференција о политичким, економским и финансијским проблемима америчке политике”. Наредне, 1922. године, донета је одлука на основу које је Савету стављено у задатак да „сарађује са Владом и постојећим међународним организацијама и да између њих воспостави хармонију”. Током свог седамдесетогодишњег деловања Савет је проширивао своје циљеве и делатност. Делујући иза сцене, дискретно уводећи своје идеје и одлуке у званичну политику, он је од скромног тела прерастао у најутицајнију организацију у политичком животу САД.

Постао је центар из кога су регрутовани кадрови за највише државне функције, од председника САД, министара, до директора Централне обавештајне агенције (ЦИА), али и водећих издавачких кућа. Нпр. New York Times Company финансирана је од стране банкарских кућа као што су: Chase Manhattan Bank, Chemical Bank, First National City Bank, моћних компанија као што су Standard Oil, US Steel, General Electric, IBM, Brown Brothers, Harriman and Co. Lehman-Goldman, Sachs group, Du Pont group итд. Савет је замишљен као канал преко кога ће банкарски кругови вршити утицај на спољну политику САД. Тај циљ је успешно остварен. Али крајњи, неписани циљ Савета био је изградња новог светског поретка, коме би на челу стајала једна јединствена светска влада. Тај циљ се дискретно провлачи кроз целу историју Савета.” (исто; стр. 18-19)

„Концепт светске владе се мењао и прилагођавао, јавља се у оквиру деловања „клуба богатих”, окупљеног око „групе 7” најразвијенијих земаља света, Трилатералне комисије итд. Удружење „Уједињени светски федералисти” (United World Federalist), које делује под старатељством Савета, заступа тезу о потреби претварања Савета безбедности Уједињених нација у светску владу. Данас се опробава тај експеримент, дуго припреман у потаји, чији су циљеви далекосежни (...)

На челу Савета налази се Одбор директора, у чијим је рукама концентрисана сва моћ. Седнице су затворене, далеко од јавности, а одлуке су строго тајне природе, „off the record”. Одавање тајни кажњава се искључењем из чланства, али су последице у појединим случајевима далеко теже. Одбор усваја пројекте будућности, бира нове чланове из банкарских и универзитетских кругова, моћних компанија и из владајућих структура. Банкари обезбеђују финансијска средства, али се пројекти будућности не могу сачинити без тесног савеза са науком. Интелектуалци Америке прихватили су овај изазов, са уверењем да на тај начин помажу својој земљи у њеним односима са светом.” (исто; стр. 19)

„Неписано је правило Савета, које се деценијама строго поштује, да државни секретари за спољне послове, пре полагања заклетве, излажу своје идеје пред њим. Исто тако, сви значајнији потези у животу САД претходно се разматрају у Савету.” (исто; стр. 20)

„У протеклом периоду Савет, са мрежом института, није био само центар научне мисли, него и посве другачијих циљева, као што су, на пример, планирање државних удара, изазивање криза итд. Сценариј за многе немиле догађаје у Латинској Америци сачинио је, знатно пре критичних догађаја, Аспен институт (Колорадо), централна упоришна тачка Савета (...)

„Од краја Првог светског рата, Савет се постепено претварао у архитекту и главну моторну снагу спољне политике САД. Без претеривања се може рећи да је историја Савета у ствари дипломатска историја САД-а.” (исто; стр. 21)

„Средином 1973, усвојен је најамбициознији пројекат назван Пројекат 1980 – план за нови међународни поредак. По броју ангажованих научних радника и висини финансијских средстава овај пројекат је надвисио све до тадашње подухвате и пројекте Савета. Координационој групи поверена је

улога водеће интелектуалне снаге. Формирано је 12 радних група, свака са по 20 чланова, а свака група формирала је, по потреби, своје подгрупе. Координациону групу сачињавали су професори са три елитна универзитета: Харварда, Принстона и Колумбија. Поред осталих били су ту: Стенли Хофман (Stanley H. Hoffman), Џозеф Наи (Joseph S. Nye), Самуел Хантингтон (Samuel P. Huntington), Ричард Фолк (Richard A. Falk).

Свака радна група имала је свој пројекат са прецизно утврђеним подручјем истраживања; међу тим пројектима су, на пример, били „Односи Север – Југ”, „Макроекономска политика и међународни монетарни односи”, „Индустријска политика” и слични.

Највећи број група бавио се економским проблемима, али је централно место имала група која је пројектовала институционалну структуру будућег поретка. Полазна основа свих радних тела, и главна реперна тачка био је појам транснационализма. Циљ овог подухвата био је изградња глобалног светског поретка, уз деполитизацију значајних сектора у унутрашњим системима држава (...)

У мартовском меморандуму из 1975. Савет је указао на потребу да се помоћу прецизно разрађене стратегије мора „изменити понашање свих релевантних фактора у међународној заједници: појединаца, влада, компанија, елитистичких група, масовних организација, организација на наднационалној и транснационалној основи”. Сасвим је природно што тако грандиозан подухват није могла спровести сама Америка, и то Америка која је тонула у тешку економску кризу, а чији је углед после пораза у Вијетнаму пао на најнижу тачку.

Америка је била принуђена да тражи савезнике и тако се зачела идеја о формирању Трилатералне комисије. У литератури је ТК названа „сестринском” организацијом Савета. Пре би се могло рећи да је ТК само продужење на рука Савета. Њихово се чланство, нарочито у руководећим телима, поклапа. Везе нису само пословне, битније од тога је истоветна идеолошка матрица.” (исто; стр. 25-26)

2. Актуелни папа Бенедикт XVI – идејни творац и први генерални секретар Билдерберг групе

Подаци који следе о актуелном папи, који је иначе био десна рука папе Војтиле, показују колико је Ватикан значајан фактор у креирању глобалне политике и да папи Војтили није било тешко да своје интересе каналише кроз ове организације. Папа Рацингер је данас настављач политике папе Војтиле, а када се томе дода и његово место у врху светских тајних организација, као и наклоност Хитлеровој политици, то само значи да ће затирање српског народа бити ефикасно настављено и на оним просторима на којима је успео да се још сачува. Док год има српског народа и српске вере циљ Ватикана није остварен.

„У скупини јавних и тајних организација које припадају „атлантској породици”, посебно место има Билдерберг група (БГ). Реч је о строго тајној, по свом карактеру супранационалној организацији која је произашла из неформалног „приватног” састанка моћних и утицајних појединаца, одржаног

од 29. до 31. маја 1954, у малом холандском граду Osterbecku у хотелу „Билдерберг”, по чему је и добила име. За разлику од Савета за спољне послове, чије је чланство резервисано искључиво за држављане САД, БГ уврстила је у своје чланство личности из земаља НАТО-а и Швајцарске. Друга значајна карактеристика ове организације јесте та да су ту заступљене и политичке партије, али само партије центра, са интернационалистичким циљевима. Од свог оснивања БГ успоставила је најтешње везе са Саветом за спољне односе.” (исто; стр. 29)

„Америчкој финансијској елити било је потребно проширење, „транснационално груписање, разговори у приватним групама”, усвајање јединствених одлука, у циљу манипулације политичким структурама земаља на обе стране Атлантика. Лидерска улога Америке у свету захтевала је софистициран прилаз проблемима и технику коју је већ примењивала западноевропска елита. Тако су се сусреле иницијативе са источне и западне обале Атлантика, које су произашле из различитих извора. Идеје Рацингера (Joseph H. Retinger) уклапале су се у „велику стратегију” САД-а, разрађену у Савету за спољне односе.” (исто; стр. 30)

„Позив на први састанак БГ 1954. упутио је холандски принц Бернхард. Њен идејни творац је „сива еминенција европских дипломатских кругова”, Јозеф Рацингер, по професији католички свештеник, језуитског реда, по политичком опредељењу члан масонерије 33 степена (...)

По завршетку рата, Рацингер постаје „стратешки катализатор многих значајних дипломатских и политичких иницијатива у кругу Западне Европе”; поред осталог покренуо је иницијативу и за стварање „Европског савета”. Одржавао је везе са индустријским магнатима, интелектуалним круговима, али и са револуционарима. Био је организатор многих тајних скупова на највишем нивоу, а била су му отворена врата у многим краљевским и председничким палатама и, сасвим природно, у Римској курији.

Рацингер је пропагирао идеју европског уједињења из које ће се касније родити Савет Европе. Основна идеја од које је полазио била је да се створи „нова транснационална дипломатија хладног рата”, која би деловала у најстрожој тајности. Наглашавао је да репортерима не сме бити дозвољен приступ састанцима, „нити учесници смеју давати било какве изјаве, јер се једино тим путем може развити сврсисходан дијалог”. За своју замисао нашао је савезника у личности свог пријатеља принца Бернхарда од Холандије, кога је 1952. упознао са пројектом. Прихватајући у целости план, принц Бернхард ступио је одмах у везу са врхом Труманове администрације и банкарским круговима, на челу са породицом Рокфелер.

Принц Бернхард је по рођењу немачки принц (Lippe-Biesterfeld); након заршених студија права и економије запослио се у познатом немачком трусту „И. Г. Фарбен”, главном ослонцу Хитлерове ратне машине. Женидбом са холандском принцезом Јулијаном 1937, будућом холандском краљицом, постао је „принц од Холандије”. Окупацију је провео у Лондону. Подручје његовог бављења била је економија, а у корпорацији „Royal Dutch Petroleum” заузимао је кључно место.

Принц Бернхард председавао је првом конститутивном састанку Билдерберг групе, и задржао је функцију председника пуне 22 године, све до от-

крића велике корупционашке афере „Lockheed”, у коју је био дубоко умешан. За првог генералног секретара изабран је Рацингер. Принц Бернхард био је принуђен да поднесе оставку, а наследио га је бивши премијер Велике Британије лорд Даглас (Douglas Home of the Hirsel); 1980. на место председника дошао је канцелар Немачке Валтер Шел (Walter Scheel), а 1985. Lord Rolc Roll of Ipsden председник корпорације С.Г. Варбург (Warburg).” (исто; стр. 30-31)

3. Југославија на дневном реду Билдерберг групе

Аврамов износи врло занимљив податак да „у бурној 1989. години, када се распадао источни блок, функцију председника преузима лорд Карингтон (Peter Carington)”. „Није случајно што ће управо он бити именован за „посредника” у југословенској кризи, будући да се Југославија нашла на дневном реду ове организације, поред главне теме: „перспективе демократије у бившим комунистичким земљама”.

„Билдерберг група није неформална, а још мање приватна, како се обично представља. То је организација са чврстом институционалном структуром. Њено седиште је у Амстердаму, са испоставом у Њујорку. Поред председника и потпредседника, група има управни одбор који организује годишња заседања и припрема нацрте одлука; генерални секретар је највиши административни орган. Годишња заседања одржавају се у најстрожој дискрецији, у скровитим, изолованим местима и осамљеним хотелима, где се понајбоље могу заштитити од јавности. Иако су у чланству групе заступљени власници или највиши функционери водећих листова у свету, никаква саопштења се не дају о раду групе (...)

Структура чланства у Билдерберг групи разликује се значајно од структуре чланства у Савету. Поред банкара, врхунских политичара и научника, представника мултинационалних компанија, БГ је у свој састав укључила и представнике армија, обавештајних служби, синдиката, па и крунисане главе. Тако ће се за истим столом наћи нпр. шпанска краљица Софија, председник Француске Валери Жискар Дестен (Valery Giscard d'Estaing), барон Ротшилд (Edmond Rotschild), Дејвид Рокфелер, са потпредседником норвешког синдиката (Hojdahl Odd) или са председником Канадског радничког конгреса (Joseph Morris); поред министара одбране и спољних послова, ту ће се наћи и Сорош (Georg Soros) и увек обавезно присутни Кисинџер и Бжежински.

Примљен је у чланство и гувернер Арканзаса Клинтон (Bill Clinton), који ће се по оцени хроничара, уздићи до председника САД управо посредством БГ. Тако хетероген састав БГ произашао је из опредељења оснивача да у своје редове уведу „стратешку елиту која доминира политичким и друштвено-економским системима различитих земаља”. Треба и овом приликом нагласити да овако широко постављено чланство представља спољни круг и тај се повремено мења, док је унутрашњи круг сведен на неколицину личности, са доживотним чланством. Идентитет чланства из овог круга предмет је разних нагађања. Најпоузданије податке дао је Гејлон Рос у већ цитираном делу. Он сматра да је Дејвид Рокфелер централна личност, „дар новог светског поретка”.

На први поглед може представљати изненађење да су се у кругу Билдерберг групе налазили познати социјалдемократи, као што су, на пример, Вили Брант и Олаф Палме или што се данас у њему налазе њихови наследници. Ствар је, међутим, врло проста. Да би се преобликовала структура моћи, билдерберговци примењују еластичне методе, па се тим путем дошло и до интересантног „историјског компромиса” са социјалдемократима. Давно пре распада Источног блока, БГ је израдила концепт „краја идеологије”, тј. помирења европских владајућих класа и социјалистичке опозиције: „Социјалистичке партије су изоставиле све оне ружне, прљаве, марксистичке фразе и сада се боре са капиталистичким партијама на бази ко може учинити постојећи систем функционалнијим и ефективнијим”. Не постоје значајне разлике између БГ и социјалдемократа у односу на НАТО. Разлике постоје само у погледу стила рада, али су оне минорне, сматрају чланови БГ (...)

Савез између банкара, социјалдемократа и Ватикана несумњиво је најспектакуларнија појава нашег времена. Да ли је у питању само тактичка игра, и борба за власт по сваку цену, или пак истински компромис, тешко је у овом тренутку оценити.

Крајњи циљ Билдерберг групе истоветан је са циљем Савета за спољне одnose – формирање светске владе. Пут ка том циљу, у прелазном периоду, води преко инструментализације Уједињених нација. Тако је, на пример, на састанку у Евијану (Француска) 18. маја 1992. на предлог министара спољних послова Немачке, Италије, Аустрије и Канаде, усвојена одлука о „праву на интервенцију у унутрашње послове државе, у циљу заштите људских права”, што је обележено као „значајан напредак у циљу стварања светске владе до 2000 године”. Треба се подсетити да су на заседању Генералне скупштине, у јесен те исте године, представници земаља из којих потичу чланови Билдерберг групе фронтално напали концепт суверенитета као неспојив са модерном епохом.

Овај и слични случајеви могу да послуже као пример метода које користи БГ. Као непосредан циљ, она је поставила „спречавање и благовремено решавање међуевропских и међуатлантских спорова, али на један нов начин, „иза старомодног концепта националних држава”, што ће рећи односа: држава – држава. На заседању групе у Гармиш-Партенкирхену, одржаном од 23. до 25. септембра 1955, тај циљ формулисан је следећим речима: „Одстрањење узрока трансатлантских затегнутости кроз унапређење атмосфере узајамног поверења и пријатељства, које ће омогућити слободну и искрену дискусију, будући да ће различити интереси из историјских разлога нужно и даље постојати”. Традиционална дипломатска техника односа двају суверенитета, замењена је закулисним споразумевањем чланова БГ, који, истина, припадају различитим нацијама и државама, али их сједињује припадност ужој транснационалној породици. Врховни ауторитет је невидљив; то је унутрашњи круг „посвећених” чланова.” (исто; стр. 31-33)

4. Рацингер је издејствовао обуставу прогона ратних злочинаца из II светског рата

Изгледа да је немогуће набројати све компромитујуће чињенице, сва учесничтва у злочинима везана за папе и високе црквене достојанственике само у савременој историји Римокатоличке цркве.

Актуелни папа, који има нацистичку прошлост – био је припадник Хитлерове омладине, искористио је своју функцију у Билдерберг групи да спасава ратне злочинце.

„Поред активности на релацији дугорочних циљева и усклађивања интереса унутар заједнице атлантских земаља, БГ била је укључена и у сасвим приземну политику. На пример, у првим годинама свог деловања генерални секретар Јозеф Рацингер повео је успешну кампању да се обустави прогон ратних злочинаца из Другог светског рата и денацификација у Немачкој и сателитским земљама.

Захваљујући тој акцији главни ратни злочинци остали су некажњени. Велика Британија била је прва савезничка земља која је званично обуставила прогон ратних злочинаца, супротно изричито преузетим обавезама. У склопу те политике, у Југославију се 1967. вратио познати ратни злочинац, католички свештеник Крунослав Драгановић, организатор „пацовских канала”. Међу његове највеће подвиге спада спасавање Анте Павелића, поглавника НДХ, и његово пребацивање у Аргентину. О томе је у својим сећањима, „прилозима за историју”, под називом „Мој задњи разговор с др Павелићем” записао: „Било је то првих дана листопада 1948. Пошао сам у Напуљ да с др Павелићем проведем задње разговоре о његовом одласку у Аргентину ... Све је било готово: путница Црвеног крижа на име мађарског инг. Pál Aranyosa, визум аргентинске делегације у Genovi ... Гледе талијанске полиције могао сам га изјестити, да има „salvum conductum” талијанске владе ... Ишао сам у Напуљ у пуном увјерењу да вршим историјску дужност, коју ми налаже моја савјест”. О даљим плановима борбе усташа Драгановић каже:

„Имали смо до сада несрећу, да смо се увијек ослонили на онога који је изгубио рат... Гледе сила Осовине морамо рећи, да су оне изгубиле рат а њихови државни поглавари сви су убијени. Једина изнимка јест поглавар Хрватске државе и ми смо Хрвати поносни да смо га спасили. Данас фашистичке силе нигдје на свијету, ни у једној земљи почамби од Њемачке и Италије, не значе никакву снагу. Сваки ослон Хрвата, не улазећи у идеолошку страну проблема, био би илузоран ... Преостају западни савезници... С њима морају ићи Хрвати, да остваре своју слободу и државу”. Обраћајући се потом Павелићу, Драгановић наводи: „Али, ти Западни савезници вас, господине докторе, неће. Они вас одбацују и ви сте на њиховим црним листама. Свака борба за Хрватску вођена у име Павелића унапријед је од њих одбачена и осуђена. И ви сте – жао ми је то рећи – данас запрека за хрватску народну борбу. И зато, кад се једном спасите и дођете у Аргентину, захвалите се најприје Богу за своје спасење и онда – дигните руке од хрватске политике. Ево то је она молба, коју на вас не стављам ја, професор Драгановић, него цијели искривљени, мученички хрватски народ,... Ово не значи, да се ваши сљедбеници, усташе, међу којим толики најчеститији хрватски родољуби, се требају даље борити за Хрватску. Шта више, издајте им заповјед да се боре до задње капи крви, али не више под вашом капом и вашим именом”.

Творац нове усташке стратегије вратио се легално у Југославију септембра 1967, свакако не без одобрења Јосипа Броза и највишег партијског руководства. Настанио се у Сарајеву, где је наставио своју политичку делатност.

Управо у то време дошло је до обнове дипломатских односа СФРЈ са Ватиканом, нешто касније пријема Броза код папе итд. На конференцији за штампу Драгановић је 15. новембра 1967. изјавио да је „црква под Титовим режимом слободна”. У југословенској штампи није се појавио ни један једини чланак о улози Драгановића у политици НДХ и геноциду над српским народом. Умро је у Сарајеву јуна 1982, и сахрањен уз највеће почести. Све то илуструје мрачну страну Брозове политике, која је Југославију увела у трагедију 1990/91.

Билдерберг група стајала је иза свргавања диктаторског режима у Португалији и ослобођења последње колоније: Анголе и Мозамбика. Њихов мотив није било ослобађање народа од ропства, него преузимање богатих рудника, стратешки изузетно значајних, од стране мултинационалних компанија, посредством банкарских кругова. У контекст активности ове врсте треба уврстити и Карингтонов папир, тј. план о разарању Југославије, из 1991.

Као што је добро познато, Европска заједница обавезала се Брионском декларацијом да ће „посредовати” у циљу мирољубивог решавања кризе, уз поштовање суверенитета Југославије. Уместо тога, Карингтон је понудио распад земље путем изнуђеног консензуса лидера федералних јединица, уз садејство НАТО-а. За британског лорда, тада председника Билдерберг групе, били су ирелевантни уговори који су обавезивали његову земљу као и свечане изјаве дате приликом доношења Брионске декларације. Њега је у једном тренутку везивала само одговорност и гвоздена дисциплина једне тајне организације. Карингтонов папир вешто је формулисан, тако да је избегнуто име његовог аутора. Консензус оданих Брозових следбеника требало је да легализује одлуку неидентификоване групе. А кад цео сценариј није успео, „врућ кромпир” пребачен је у руке Уједињених нација. Логиком интернационалистичких критерија Билдерберг групе, нису проглашени за ратне злочинце они који су разорили земљу, што би било у складу са Нирнбершким принципима, него они који су стали у одбрану своје државе. Чланови БГ, као и других двеју „сестринских” организација, апсолутни примат дају одлуци највишег тела, што ће рећи унутрашњег круга организације, а не међународном праву или етици.

У литератури се Билдерберг група најчешће описује као „невидљива рука”, „као супер влада плутократа” који управљају светом. Насупрот томе Склар сматра да група представља само „један део непробојног система транснационалне координације”, и колективног менаџмента светског поретка, што је ближе истини.” (исто; стр. 33-35)

„У време када је криза у свету достигла свој врхунац, када су оба блока, и Источни и Западни, била суочена са огромним проблемима на унутрашњем плану, понуђена су два модела, две шеме будућих међународних односа: детант, који је нудио компромисно решење и постепено превазилажење идеолошке конфронтације, уз економску сарадњу, и трилатерализам, или коалицију најбогатијих, са офанзивним наступом, без алтернативе, у правцу стварања глобалног светског поретка, на вредносном систему развијеног капиталистичког света.” (исто; стр. 40)

„Трилатерала је ступила у дејство, пре но што је детант могао дати позитивне резултате и на економском плану, а не само на политичком. То је био први пораз Москве и увод у оно што ће се догодити 1990/91.” (исто; стр. 41)

„Оснивачка скупштина Трилатералне комисије одржана је у Токију од 20. до 23. октобра 1973, након регионалних састанака трију саставних делова. За председника је изабран Бжежински, за заменика Мекинс (Christopher Makins), а за координатора Френклин (George Franklin) (...)

На листи чланова, уз име Дејвида Рокфелера, записано је „оснивач и почасни председник”. Изабран је, као што је већ истакнуто, и за извршног председника америчког огранка. Све до 1975. задржао је и функцију председника Савета за спољне односе. У Билдерберг групи заузимао је место једног од најутицајнијих личности.” (исто; стр. 41-42)

„Банкарска кућа Рокфелер најтешње је повезана са банкарском кућом Ротшилд, најутицајнијом у Европи (...)

Посматрана из шире перспективе, Трилатерална комисија представља стратешки центар који повезује елитистичке кругове трију најбогатијих региона света. Чланство је распоређено по географском критеријуму, али се он губи у спровођењу транснационалних циљева. Највећи број чланова Трилатералне комисије изабран је из редова Савета за спољне односе и Билдерберг групе, тако да се чланство поклапа у 90 одсто случајева (велик број масона такође је ушао у чланство).” (исто; стр. 42-43)

„Најбројнију групу у чланству чине лидери банака и мултинационалних компанија, иза њих долазе научни радници, а тек на трећем месту су политичари. Бжежински истиче да су везе „нове елите” изнад националних граница, а „њихови интереси функционални, а не национални”. Бројчана премаћ банкарске елите је логична последица циљева Трилатералне комисије. Око 100 највећих мултилатералних компанија у свету, и 50 највећих банака, под контролом су Трилатералне комисије. То су полуге глобалне политичке економије и, по речима Бжежинског, „моторна снага прогреса” (исто; стр. 44)

„Међу оне који могу утицати на мишљење уврштена је и штампа, па су се у чланству нашли директори и одговорни уредници: „The Los Angeles Times”, „The Economist”, „La Stampa”; „Di Zeit”, „The Japan Times”; „Kyodo News Service”, „The Financial Times”, „The Washington Post”, итд. Читави телевизијски и радио системи стављени су под контролу Трилатералне комисије. Путем мас-медија, друштвене и политичке вредности земаља Трилатерале треба да постану универзалне вредности. Отуда је мултинационалним компанијама у области информатике додељена улога креатора новог животног стила, који, како је то подвучено на оснивачкој конференцији ТК „отвара пут постнационалној епохи”(исто; стр. 45)

Трилатерална комисија није замишљена као форум за академске расправе светске елите, него као организација која формира политику, а затим је спроводи кроз владине и невладине канале. Њена институционална структура је, на први поглед, веома проста; међутим, канали њеног деловања, видљиви и невидљиви, веома су разгранати.” (исто; стр. 45)

„Пленарна заседања одржавају се једанпут годишње, по правилу, у различитим местима (...)

На дневном реду, поред организационих и техничких питања, обавезна тачка је разматрање стања у земљама Трилатерале, а потом проблем који је у то време, и са становишта Трилатерале, од фундаменталног значаја (...)

Након свестране, понекад веома критичне дискусије, разрађује се оперативни концепт и на крају доноси одлука, која је тајне природе. Извештаји представљају кључну карику у раду, штампају се у ограниченом броју примерака и доступни су јавности, али не и одлуке.

Пленарна заседања обезбеђује полицијска служба државе у којој се одржава скуп; она не представљају тајну у строгом смислу речи, мада су затвореног типа, и о току дискусије се не дају никаква саопштења. Зависно од теме која је на дневном реду, понекад се позивају и специјални гости. Тако су, на пример, заседању у Риму, које је одржано од 17. до 19. априла 1983, присуствовали Клиби (Chelbi Klibi), генерални секретар Арапске лиге, и Левер (Harold Lever), председник управног одбора Светског јеврејског конгреса. Присутнима се том приликом обратио и папа Јован Павле II.

Поред наведених тема и објављених студија постоје и необјављене, о којима је ТК заузела свој став, али које нису доступне јавности (...)

Једна од најдалекосежнијих и најмрачнијих студија, које улазе у ову врсту активности Трилатерале, јесте студија „Changing Image of Man”, коју је израдио „Stanford Research” заједно са „Taviskock Institute”, а односи се на програмирање промена нација у негативном смислу, изменом начина живота и свесним одбацивањем истине. И што је најгоре, наводи др Колеман у својој студији: „најдивљачкији снови... тима научника постају стварност”. Он, примера ради, указује на Заливски рат, када је победа плаћена високом ценом – „губитком самопоштовања и националне части”.

У најинтересантније, али истовремено и најфаталније по будућност целокупног човечанства, спада необјављена студија: „Global 2000 Report”, која обрађује проблем наталитеат, или тачније како смањити становништво за око три милијарде; они прекобројни названи су „useless eaters” – „бескорисне изјелице”. Разматране су све опције и све методе које могу припомоћи остварењу тог циља, од изазивања ратова између ривалских фракција, што представља стимуланс за истребљење, преко вештачки изазваних епидемија, па до употребе дроге.” (исто; стр. 46-47)

„Други канал и друга техника деловања ТК ишла је путем сазива конференција на врху. Поступајући по директиви ТК, председник САД Форд сазвао је први састанак ове врсте децембра 1975. у Рамбујеу (...)

По мишљењу Новака, на конференцији у Рамбујеу „институционализован је супранационални директориј – Г7”. (исто; стр. 49)

„Жестокe критике изречене су на рачун Г-7, од стране истакнутих чланова и утицајних новинара. Поставило се питање да ли укинути или институционализовати групу, јер, како је истакнуто на заседању, „старо је правило да институције треба укинути када више не постоји веза између речи, акција и одговорности”. Посебан проблем представљала је Русија. Горбачов је присуствовао састанку Г-7 у Лондону 1991, Јељцин у Минхену 1992. и у Токију 1993; мотив за позив Горбачову био је да се добије подршка за Заливски рат, Јељцину да се неутралише нуклеарни арсенал, али и да се добије подр-

шка за рат у Босни. Али, укључење Русије као пуноправног члана није се уклапало у логику групе. Пре свега, Г-7 је институција Трилатерале, којој Русија не припада; сем тога, руску економију, „у транзицији”, презадужену и у хаосу, немогуће је подврћи под раније усвојене стандарде.” (исто; стр. 49-50)

„И поред отпора, Русија је примљена за члана Групе 7, на састанку одржаном у Бирмингему 16-18. маја 1998. Група је прерасла формално у Г-8, али је Русија остала периферна земља, а политика према њој није се променила. Циљ ТК и надаље је остао да се Русија сведе на статус земље Трећег света.” (исто; стр. 50)

„Трећи канал деловања Трилатерале ишао је преко међународних организација, у првом реду економских.” (исто; стр. 51)

„Свој утицај у Уједињеним нацијама ТК је спроводила на два начина: постављањем на одговорна места „људи од поверења”, или пак путем притиска на гласачку машину (...)

Све док је постојао СССР, ТК наступала је обазриво, еластично, осетљива на проблеме осталог света. Консултовала се повремено и са државницима ван свог уског круга. Након распада Источног блока, ситуација се из темеља мења. На пленарном заседању у Лисабону, одржаном од 25. до 27. априла 1992, Кисинџер је у уводном реферату нагласио да „у контексту промена многе од послератних институција и готово све претпоставке послератне политике морају бити преиспитане”.

ТК је изашла сасвим отворено на светску сцену, преузимајући све видније улогу светске владе, али су се истовремено појавиле озбиљне пукотине унутар саме ове организације. Нестанком главног противника са међународне сцене, САД су заузеле положај неприкосновеног лидера света, покушавајући да свој модел наметну свету без консултовања осталих чланова. Ради се о једној новој димензији америчке политике, о покушају подизања својих националних интереса на планетарну раван и поистовећивања својих уских интереса са интересима света у целини. Посматрана у том светлу, ТК се јавља као спроводник треће фазе хегемонистичке политике САД-а, у којој оне прерастају у империју.” (исто; стр. 51-52)

„На оснивачком скупу 1973, ТК је описана као „приватна америчко-европско-јапанска иницијатива у вези са питањима од заједничког интереса” (...)

Чињеница је да се ради о приватним групама, ултраелити из трију региона, али је исто тако и чињеница да њихова делатност улази у сферу државне политике. Основна премиса на којој ТК делује је глобална светска реформа, дакле мењање структуре држава вануставним путем.” (исто; стр. 52)

„Парадокс у њеном положају произлази из околности да ужива правну заштиту многих држава, иако има за циљ разарање уставом утврђеног поретка у некој другој држави. Није на одмет подсетити се на то да то није први случај у историји да једна транснационална, територијално неограничена организација настоји да потчини неку територијално организовану, тј. државу.

Римокатоличка црква води вековну борбу, не само за духовну, него и световну супремацију. Прва интернационала, коју је основао Маркс 1864, или Коминтерна, коју је основао Лењин 1919, спадају такође у ову категорију. ТК је само последњи пример у том ланцу. У сва три случаја наступа аван-

гарда, само са различитим предзнаком. Заједничко им је да свој ауторитет граде на опскурној позадини, игноришући легитимне органе и изабране представнике народа.

Други парадокс у положају ТК произлази из околности да мултинационални капитал, иако се бори против држава, не може опстати без државе и њеног репресивног апарата. Док католичка црква своју моћ изводи из духовног фонда, Коминтерна из снаге „уједињеног пролетаријата света”, транснационални капитал, концентрисан у рукама малог броја личности, може опстати само уз ослонац на државу, са моћном војном силом какву данас представља НАТО.” (исто; стр. 54)

„Основни циљ ТК је истоветан са циљем Савета за спољне односе и Билдерберг групе: преобликовање света у циљу успостављања „новог светског поретка” и стварања јединствене „светске владе”. Остварење тог циља постављено је као дугорочни процес, кроз који би требало да буде моделиран свет будућности.

Циљеви Трилатерале у прелазном периоду, или како га називају „периоду транзиције”, садржани су у акту под насловом „Исказ о циљевима” (Statement of Purposes), који је усвојен на првом пленарном заседању, одржаном од 21. до 23. октобра 1973.” (исто; стр. 57)

„У периоду „транзиције” дипломатија корпорације треба постепено да замени дипломатију држава, да потисне националну лојалност и замени је лојалношћу мултинационалним компанијама. У оној мери у којој економска питања буду бацала у сенку војну безбедност, у тој мери ће мултинационалне компаније постепено преузимати суверене прерогативе држава. Да би се остварио овај циљ неопходно је, по мишљењу стратега Трилатерале, пасивизирати масе и довести их у стање тоталне апатије, уз истовремено успостављање највишег степена контроле, који данас омогућавају савремена технологија и савремена достигнућа у области психологије.

Све ово помало звучи као утопија, фантазија, у стилу писања Кафке, Хакслија (Huxley) или Орвела (Orwell); међутим, неоспорно је да су први, иако скромни, резултати ипак опипљиви. Ричард Барет је умесно приметио да „где год су се завиориле америчке заставе, у око пет стотина војних и поморских база широм света, нашле су се америчке корпорације”, те да је „Војни буџет САД најбољи (је) пример спојивости патриотизма и профита”. Успостављањем монопола над мас-медијима омогућено је планско манипулисање масама, моделирање мишљења и формирање укуса.

У тренутку великих поремећаја у свету традиционални капитал осетио се довољно моћан да, уз ослонац на владе појединих земаља, артикулише процесе и усмерава судбину света.

На том сложеном задатку синхронизовано делују све три организације о којима је било речи: Савет за спољне односе, Билдерберг група и ТК, као и Римски клуб, служећи се при том стратегијом посредног наступања преко невладиних, масовних организација, у које, у првом реду, улази „Покрет новог доба” (The New Age Movement), на први поглед хуманистички обојен, зачињен помало мистиком, и „Светско уставно и парламентарно удружење”, (The World Constitution and Parliament Assotiation), основано још 1959.” (исто; стр. 58)

„ТК у плановима за преобликовање света није испустила из вида ни стање у сопственим земљама. Ово утолико пре што су оне све, без изузетка, биле суочене са озбиљним политичким и економским проблемима, које је извршни комитет Трилатерале подвео под заједнички именитељ 'криза демократије'.” (исто; стр. 60-61)

„И док су се полемичке расправе о „кризи демократије” у земљама Трилатерале настављале, демократска права у тим земљама оцењена су као крајње незадовољавајућа. Иронија је што је управо тај модел демократије понуђен свету као узор коме човечанство треба да тежи. Амерички председници Картер, Реган и потоњи уврстили су у своје основне спољнополитичке циљеве „унапређење демократије у земљама Трећег света и у Источној Европи, уз подржавање влада које следе тај пут.

Пажљивом анализом те политике лако се може запазити да је крилатица „унапређење демократије” била у ствари еуфемизам за мешање у унутрашње послове тих држава. Демократизација је чак постављена као услов за пријем држава у Уједињене нације, а нешто касније и као формула за упућивање „мировних снага у земље Латинске Америке, Азије и Африке. У пост-совјетској ери ТК хладноратовску шему црно-беле слике о Истоку и Западу заменила је новом поделом света на „демократски и диктаторски”, чак понегде фашистички.” (исто; стр. 66)

„Термин „демократија” у реторици Трилатерале значи систем владавини који омогућава несметан продор мултинационалних компанија у унутрашњи поредак држава и стављање профита траснационалног капитализма изнад интереса државе и појединца.

Економска реформа коју захтева Трилатерала има три битна елемента: приватизацију, дерегулацију и децентрализацију. Тим путем националне владе губе моћ и контролу на својој територији, али и изворе прихода којима се покривају социјалне потребе.

Да би се оствариле базичне модификације друштвеног живота, ТК прибегава једној перфидној техници институционализоване кривице, економске репресије и инжењеринга консензуса. Те нове категорије сведене су на слоган „демократска транзиција”. Слобода грађана у тој варијанти демократије ограничена је на „избор” владе која ће беспоговорно следити пут трасиран од стране транснационалних корпорација.” (исто; стр. 70)

Ефекат досадашњег деловања ТК у ширењу демократије је крајње негативан, што су уосталом констатовали и сами њени чланови на неколико последњих пленарних заседања. Демократија је у политици Трилатерале пропагандни инструмент да би се оправдале војне интервенције. Деловали су не снагом идеја, него економским и војним терором.” (исто; стр. 70)

О профиту транснационалних корпорација, као једном од битних разлога за разбијање Југославије, говоре и професор Мајкл Чосудоски и добитник Нобелове награде за економију Џо Штиглиц.

Чосудоски, професор економије на Универзитету у Отави, у Канади, у чланку објављеном 1996. године у часопису „Covert Action”, рекао је да се разбијање Југославије десило због „... доминације западних сила над глобалним финансијским системом, које су због остваривања националних и зајед-

ничких стратешких интереса допринеле уништењу југословенске економије и проузроковале етничке и социјалне конфликте.”

„Професор Чосадоски је затим изјавио да „са мировним договором у Босни, одржаним на нишану НАТО, Запад је открио свој програм реконструкције који лишава ову оскрнављену земљу суверенитета до те мере која није виђена у Европи од краја Другог светског рата. Програм се састоји углавном у деоби Босне на територије које ће бити под окупацијом НАТО снага и са западном администрацијом, и представља процес који води колонизацији Босне.”

Спори процес дестабилизације и преузимања националних држава зарад циничних финансијских мотива је детаљније откривен у интервјуу који је, 10. октобра 2001. године, дао бивши економиста Светске банке и добитник Нобелове награде за економију Џо Штиглиц. У овом интервјуу Штиглиц, који је јавно проказао политику Светске банке и ММФ-а, показао је како ствари заправо функционишу иза кулиса.

„Узимајући један број нација (Русија, Еквадор, Руанда итд) као примере за процес доминације и преузимања, Штиглиц каже да је „први корак” „митозација”, када се национална добра на силу „приватизују”. Овоме следи „либерализација тржишта капитала”, што је еуфемизам за нерегуларности које настају отицањем тзв. „врелог новца”, док се исушују национални ресурси. Потом долазе знатно више цене основних животних намирница које резултирају у осиромашивању грађана циљне земље. Како овај процес напредује, има много губитника, каже Штиглиц, али добитници су „западне банке и Министарство финансија САД” који „зарађују велике паре од ове нове међународне мућке”.

Планови Светске банке, попут ових које је навео њен бивши економиста, „кују се у тајности” и „подривају демократију”. Према Штиглицевом виђењу, банке и корпорације које раде на остварењу ових планова „није брига да ли ће људи живети или умрети”.

Користећи планове за Еквадор као пример, Штиглиц је открио да Светска банка очекује да ће њене методе „изазвати социјалне немире – да употребимо бирократски назив за нацију у пламену”. А када се суоче са „немирима”, вође изабране државе су приморане да реше „борбу и патњу грађана „политичким одлукама” – по све већој цени”. У чланку се даље наводи да човек „готово да има утисак да је побуна део плана”.” (Гајет; цит. дело; стр. 42-45)

5. Стварање световно духовне алијансе Трилатерала – Ватикан

Аврамов истиче да је алијанса Трилатерала – Ватикан деловала на разбијању источног блока.

„На пленарном заседању ТК у Лондону, одржаном од 23. до 25. марта 1980, указано је да надолazeћа економска рецесија, и безобзирни протекционизам земаља Трилатерале, доводе у питање даљу сарадњу, посебно у вези са снабдевањем нафтом. Земље Трилатерале имале су различите ставове и поводом совјетске интервенције у Авганистану (...)

Прекретницу у тој, условно речено, статичној позицији Трилатерале и узајамних оптужби, представљао је долазак на чело САД-а Роналда Регана,

његово прилижавање Ватикану и стварање моћне световно-духовне алијансе за борбу против комунизма. Папа Павле II примио је априла 1983. делегацију од 200 чланова ТК. Вредно је забележити начин на који се делегација представила. „Ми представљамо добровољно удружење, ретко али не и јединствено, комбинацију искуства и одговорности у вештини владања, у представљању и одбрани радника, у руковођењу бизнисом, било јавним или приватним, у унапређењу и трансферу знања, у прикупљању и ширењу информација, у вођењу једног све више међузависног света”. Представили су се, дакле, као истинска светска влада.

Нова алијанса, Трилатерала – Ватикан, укључила је убрзо и Израел, и деловала је врло ефикасно иза сцене на разбијању Источног блока. Међутим, унутрашњи неспоразуми су и даље оптерећивали ТК и деловали дестабилизирајући на односе трију региона.

Пленарним заседањем у Риму обележена је 10-годишњица деловања Трилатерале; том приликом су са жаљењем изречене констатације да постоје дубока размимоилажења између чланова Трилатерале у вези са низом значајних питања. Превазилажење тих разлика сагледано је у разради „велике стратегије”, којом би се коначно „пориштила совјетска империја”. Страх од СССР-а био је једини, неприкосновени чинилац који је повезивао трилатералну алијансу, и терапија за превазилажење супротстављених ставова. На пленарном заседању у Мадриду, одржаном од 17. до 19. маја 1986, дискусија је вођена о продубљивању кризе у СССР-у.” (Аврамов; цит. дело; стр. 82)

„План о перспективама „сарадње” изложио је главни идеолог Трилатерале Бжежински, у књизи која је објављена под називом: „Велика шаховска табла: примат Америке и њени геостратегијски императиви”.” (исто; стр. 106)

„Подела „колача” некадашње „руске империје” представља централни елемент америчке стратегије, коју Бжежински назива „меком хегемонијом” (Soft hegemony).

Деструкција као основни елемент глобалистичке идеологије није дело завереника. Она се спроводи у дело отворено, о њој се пишу студије. У досадашњој примени деструкције, кроз разарање Југославије и СССР-а, и покушајима њихове даље дезинтеграције, могу се запазити истоветни стратегијски елементи:

– Деструкција није изведена ужасавајуће разорним оружјем усклађеним у земљама НАТО-а, него активирањем националних и верских антагонизама и економским оружјем, пре свега санкцијама. Оружана сила служи као средство притиска и застрашивања, или као додатни елемент „преговора”, на пример бомбардовање српских положаја у Републици Српској да би се изнудила сагласност. То се оправдава „хуманитарним” мотивима, што је првенствено намењено унутрашњој употреби, домаћем политичком тржишту САД. Стари претексти „сузбити совјестку експанзију”, „спречити ширење комунизма” су неупотребљиви. Данас тога нема, примећује Чомски, па „кад убијамо, бомбардујемо то чинимо из „хуманитарних” разлога. То је само савремена форма империјализма” закључује овај филозоф.

– Нови имиџ непријатеља, у оба случаја, створен је путем криминализације друштва и нације. Није случајност да је криминализација Срба и Руса

изведена до србофобије и русофобије. У овој фази глобализације под мачем стратега нашао се простор Евроазије и Балкана, у којима руски, односно српски народ, представљају главне стубове и, сем тога, пресуђују неспорни историјски и правни легитимитет (...)

На простору Балкана, српски народ, који је био жртва нацизма и стаљинизма, над којим је извршен најтежи геноцид 1941-1945, довршен 1991-1995, оптужен је за геноцид. За ратне злочине на овом простору, за најтежи злочин – злочин против мира, нису оптужени они који су повели рат и починили злочине, сходно нирнбершким принципима, него они који су устали у одбрану државе и народа. Бацајући под ноге све правне и моралне обзире, формиран је чак „трибунал” за ратне злочине на простору Југославије, по узору на сличне установе из доба инквизиције.” (исто; стр. 108)

„Постепена дезинтеграција држава представља прелазну степеницу у процесу овладавања светом од стране ТК. Као „транзитни механизам” Трилатерала употребљава, односно злоупотребљава, Уједињене нације, које су се и саме нашле у изузетно тешкој ситуацији. САД су још од 1960. заузеле негативан став према овој организацији сматрајући да она више не делује у њеном интересу. Доласком Регана за председника, Америка је систематски подривала ову организацију, неплаћајући свој допринос, што је изазвало финансијску кризу и повремену парализу њеног рада. Распадом СССР-а УН улазе поново у домен америчке политике. Кина, економски рањива, трговински зависна од САД, одавно је одустала од употребе вета. Русија, како је то приметио једна амерички новинар, „постала је лојалнији клијент САД-а и од саме Велике Британије”. Док су на сцени УН биле све суперсиле, било је места и за несврстане; останком на сцени само једне суперсиле несврстаност упада у мрежу Трилатерале. У Савету безбедности нестало је вета и Америка је стекла апсолутну доминацију, претварајући УН у своју агентуру.

На пленарном заседању ТК у Вашингтону, одржаном од 27. до 29. марта 1993, констатовано је да „Савет безбедности и енергични генерални секретар треба да буду глобални центар”, преко кога ће се артикулисати акције у постхладноратовском свету, а „НАТО извршни агент УН”, чиме је из темеља измењена физиономија и природа УН, супротно изричитом слову Повеље (...)

До које мере је ишло агресивно понашање ТК, и наметање свог ауторитета УН, најбоље говори чињеница да су функционери УН извештаје о свом раду и деловању организације подносили директно ТК (...)

Мере које су примењене на Ирак, Либију, Хаити или Југославију, представљају тешку злоупотребу УН. Задржани су симболи ове организације, „плави шлемови и беретке”, али је из темеља измењена суштина. У југословенској кризи УН су увучене у отворени рат против свог члана, коме су по Повељи биле обавезне да гарантују територијални интегритет. Професор Рајсман (Michael Reisman) је веома илустративно описао начин на који Савет безбедности доноси одлуке у постхладноратовском периоду: „Састанци се одржавају иза затворених врата, без записника и одлуке су тајне”. Пре одржавања пленарног састанка три водеће западне силе, САД, Велика Британија и Француска, врше појединачна „консултовања”, са осталим чланица-

ма Савета безбедности, заправо притисак да би придобиле њихов глас. Све то пре личи на завереничку групу, него на одговорно и објективно тело светске организације. Процесно правна правила су погажена и одбачена, но важније од тога су последице и резултати тзв. „мировних мисија” у постхладноратовском периоду, иза којих је стајала Трилатерала (...)

Разарање Југославије у које су директно биле укључене „Мировне снаге УН”, а потом НАТО, остаће као драстичан пример злоупотребе мандата и као поука за будућност.” (исто; стр. 110-112)

6. Трилатерала брутално спровела одлуку о разарању Југославије

Аврамов наглашава да су чланови Трилатерале и Савета за спољне односе били одлучни у опредељењу да се разори Југославија и изразито анти-српски расположени.

„Кризe у свету биле су сталан предмет бављења Трилатералне комисије и о њима су, по правилу, сачињавани посебни извештаји, као нпр. о блискоисточној, израелско-палестинском рату итд. (Т.Ф.Р. бр. 20 и 38). На списку објављених извештаја нема посебног извештаја о Југославији, што ни у ком случају не значи да се ТК није бавила тим проблемом, или да такав извештај не постоји, али као тајни документ. У ствари, Југославија се нашла у фокусу пажње све три организације о којима је било речи у овој књизи (...)

Извесно је да се Југославија нашла у унакрсној ватри различитих центара моћи. Међу њима је и ТК са својим „сестринским” организацијама, Билдерберг групом и Саветом за спољне односе. Њену улогу могуће је сагледати на основу делова из појединих извештаја и докумената, који из различитих углова дотичу проблем. Дилеме су постојале, о чему недвојбено сведоче поједини документи, али је одлука о разарању Југославије дисциплиновано и са крајњом бруталношћу спроведена од стране чланова ТК, уз садејство НАТО-а, по свим правилима дисциплине којима се одликују тајна и полутајна удружења. Поједини чланови Трилатералне комисије, Билдерберг групе и Савета за спољне односе, вероватно под притиском гриже савести, признали су грешке, па и лажне исказе које су давали да би се одлука спровела, али не и одговорност. Суд историје не могу избећи.

Први званични напад на Југославију као суверену државу потекао је од лорда Карингтона. Тешко је поверовати да би личност једног Карингтона могла прибећи тако тешкој превари, какву је садржавао тзв. „Карингтонов папир”, у односу на мандат који је Југославија поверила ЕЗ: Све што је радио овај британски аристократа радио је у име и као председник Билдерберг групе, а у „високој” политици за превару се користи елегантан еуфемизам „промена курса”. Након смene Карингтона као „посредника” у југословенској кризи, штафетну палицу преузели су чланови ТК и Савета за спољне односе: Сајрус Венс, лорд Овен, Холбрук, Столтенберг, Садако Огата итд, итд. Наступали су као савршено увежбан тим, са чврстим опредељењем да се разори Југославија, уз највиши степен непријатељства према целокупном српском народу. Штампa која је била под контролом ТК, БГ или Савета, била је поборник употребе силе против Србије и бомбардовања њених саобра-

ћајница. Међународна банка и Међународни монетарни фонд, главне полуге ТК, стављене су такође у службу разарања Југославије, свог члана оснивача давне 1944. године, када је Други светски рат још беснео.

САД и НАТО преузели су војну заштиту сецесиониста, побуњеника и плаћеника, који су убачени на територију Југославије. С обзиром на одлучност са којом су акције извођене не може бити никакве сумње да се радило о извршењу једне одлуке, са веома прецизном и разрађеном стратегијом. Та политика, лишена правних и моралних обзира, на делу је и данас, у односу на Косово и Метохију. Све је то далеко од традиционалне дипломатије; пре се може говорити о тоталитарним методама колективног „менаџмента”, чије се одреднице могу веома јасно разабрати у објављеним извештајима, званичним актима ових трију организација и студијама о новом светском поретку. У самој Југославији имали су оданог савезника у комунистима брозовске оријентације, који су у својим рукама имали богатство земље, корумпирану бирократију и идеологију мржње, коју су олако претакли из класне у националну, а обе су се стапале у србофобији.

Да би се дешифровали апсурдни ставови ТК према Југославији, посебно према српском народу, и еуфемизми којима се прибегавало да би се злочин прикрио, потребно је закорачити у историју и вратити се на почетак хладног рата.” (исто; стр. 117-118)

„Након стварања ратне коалиције под називом Уједињене нације, 1. јануара 1942, у којој је СССР-у признат статус велике силе, Савет за спољне односе позабавио се питањем како ограничити утицај СССР-а у послератном свету и ширење комунизма. Маја 1942, тадашњи председник Савета Дејвис (Norman H. Davis) дошао је на идеју да би државе од Балтика до Грчке, повезане уговорима, могле представљати једну тампон зону, чиме би било заустављено ширење совјетског утицаја. Предлог је усвојен и укључен је у пројекат под називом „Рат и мир” (...)

Савет за спољне односе, уз сарадњу Министарства иностраних послова САД, разрадио је детаљан план о источноевропској федерацији са царинском унијом, једном централном банком, јединственим транспортним системом. Октобра 1942. поднет је председнику САД меморандум, у коме се захтева од владе САД да у заједници са владом Велике Британије реализује овај план. У тај оквир смештени су већ потписани уговори: уговор између краљевине Југославије и краљевине Грчке о балканској унији од 15. јануара 1942; уговор између Пољске, Чехословачке, Југославије и Грчке од 7. јануара 1942. формирању Савета за планирање, у циљу тешње послератне сарадње, и уговор о конфедерацији између Пољске и Чехословачке од 25. јануара 1942. Од посебног је значаја за разумевање данашње америчке политике према Југославији, прелиминарни уговор између краљевске владе Југославије и владе САД о принципима који ће се примењивати на узајамну помоћ у вођењу рата против агресије, потписан 24. јула 1942, у коме је одбрана Југославије против агресије дефинисана као „витална за одбрану САД”. Тај уговор је ревитализован после Резолуције Информбироа, и искључења Југославије из „социјалистичке заједнице”.

На маргинама велике светске политике вођен је прикривени рат Хрватске против Србије. Чудним стицајем околности отпочела је синхронизована

кампања против српског народа. Потпредседник краљевске владе у Лондону, заменик Влатка Мачека у ХСС, др Јурај Крњевић убеђивао је Енглезе, а Павелић, поглавник Независне Државе Хрватске, Немце да су Хрвати носиоци „западне цивилизације”, а Срби „источњачки варвари”, „русофили”, „большевици”, што је у датим околностима имало политичку тежину. Трећи Хрват, Јосип Броз, истовремено је перфидним методама борбу трауматизованог српског народа за голи живот, пред налетом усташких кољача, трансформисао у бајку о „братству и јединству”, како би неутралисао морални капитал српског народа, верификован 27-мартовским догађајима, отпором остатка Југословенске краљевске војске у отаџбини и историјском прошлости српског народа.

Понет илузијама о чврстом савезништву са Британијом, разједињен, са десеткованом интелигенцијом и разореним домаћинским кућама по селима, која су рат носила на својим леђима, српски народ, као и његово тадашње руководство, није схватио игру у коју је постепено увлачен; губио је из дана у дан снагу да се супротстави агресивној, подмуклој стратегији, путем које је плански превођен од победника и жртве у оптужену страну и злочинца. Крајем марта 1943. када је разматрана могућност искрцавања савезника на Јадрану, Крњевић је упутио вођству ХСС-а у земљи следећу директиву: „Оповргнути издају и износити противне чињенице... Његовати везу са Ватиканом. Ми смо у срдачним односима са папиним изаслаником и са представницима католичке цркве у Лондону”. Захтевао је, надаље, да се „под сваку цену” задржи граница на Дрини. Амерички надбискуп Спелман био је укључен у хрватску политику и одлучно је заговарао потребу стварања федерације католичких држава, како би се обезбедиле чврсте позиције католичанства према Истоку. Приликом посете Ватикану, и пријема код папе Пија XII, заложил се за спасавање хрватске државе. Југославију је означио као „највећу опасност”. На дипломатски протест Југословенске краљевске владе, поводом акције надбискупа Спелмана, Министарство иностраних послова САД пружио је уверавање да је у питању била „приватна посета” и оградило се од ње. Међутим, 40 година касије те идеје ће бити место у политици САД и ТК, о чему ће бити речи касније.

Пројекат „Рат и мир” само је делимично реализован. Примена дела плана о послератном уређењу Европе осујећена је војним победама Црвене армије и споразумом Черчил – Стаљин, на основу кога је револуционарним променама у Југославији, и режиму који је израстао из револуције на поставкама Коминтерне, дат псеудолегитимитет. За Југославију то је значило драстичан заокрет у њеној унутрашњој и спољној политици, и раскид са традиционалним савезницима. Међутим, ниједног тренутка није доведен у питање државно-правни континуитет Југославије, односно Србије, на чијим је темељима почивала.

На основу формуле из Јалте нови режим био је обавезан да преузме све уговоре закључене у периоду 1918. до 1941, затим обавезе које је преузела влада у избеглиштву од 1941. до 1944, као и уговоре које је закључила Краљевина Србија, а који су путем државно-правног континуитета и сукцесије прешли на Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. Темел свих односа између

САД и обе Југославије био је уговор између Краљевине Србије и САД из 1881, чија је континуирана важност, кроз више од 110 година, представљала праву реткост у светској дипломатској историји. Преживео је тај уговор Балканске ратове, два светска рата, дубоке унутрашње промене у Србији и Југославији и још дубље у свету. Стогодишњица важења овог уговора свечано је прослављена 1981. у Вашингтону и у Београду, уз учешће највиших представника двеју земаља. О овом уговору говорио је и сам председник САД Буш. Америка га је одбацила 1991. као „крпу од хартије”, како је то некада чинила нацистичка Немачка. Овај заокрет у политици САД има дубље корене и превазилази односе двеју земаља (...)

Долазак на чело Југославије Комунистичке партије, забрана свих политичких странака, физичка ликвидација опозиције – само су неки од потреса који су задесили Југославију. Социјалистичка Југославија променила је три устава, извела више од десет неуспелих привредних реформи и три пута радикално мењала правац спољне политике: 1945. уклапа се у целости у совјетску спољну политику, 1948. тражи излаз из кризе у помоћи Запада и ослонцу на њега, да би се средином педесетих определила за несврстаност. Динамика и интензитет односа између САД и Југославије били су у зависности од тих промена.

После периода изразито непријатељских односа између двеју земаља, од 1944. до 1948, дошло је до нагле промене у правцу свестране сарадње између САД и СФРЈ, након објављивања Резолуције Информбироа и тешке осуде Комунистичке партије Југославије.” (исто; стр. 118-120)

„Јосип Броз је потписао, 14. новембра 1951, са САД уговор о војној помоћи, а две недеље након тога изјавио је да ће Југославија наставити да се бори „одлучно за одбрану науке Маркса, Енгелса и Лењина”. Говори водећих личности политичког живота Југославије били су и надаље пуни идеолошког набоја и уверавања да ће Југославија и надаље бити ангажована на линији социјализма као светског процеса. Слоган „борба против империјализма на челу са САД-ом”, који је доминирао од 1944. до 1948, замењен је слоганом „борба против стаљинизма”, а затим „борба на два фронта против Истока и Запада”.

На Шестом конгресу КПЈ, одржаном у Заребу 1952, генерални секретар Јосип Броз оценио је политику СССР-а као „империјализам и то најгорег типа”, а затим је додао: „Када ми овдје набрајамо гријехе Совјетског Савеза у његовој вањској политици ми не заборављамо ни гријехе западних сила”. И поред крајње хипокризије Броза и КПЈ, САД су пружиле Југославији помоћ од неколико десетина милијарди долара. У периоду између 1948. и 1965. закључено је укупно 179 уговора између двеју земаља. Код САД преовладао је глобални контекст сукоба двеју комунистичких партија, Југославије и СССР-а, и утицај који тај сукоб може имати на свеукупне односе у свету. Из дискусије која је вођена у америчком Конгресу о политици према Југославији, недвосмислено произлази да су закључени и тајни споразуми између Јосипа Броза и САД-а, који ни до данас нису обелодањени и о којима се ни у Конгресу није могло расправљати. Идеолошка офанзива Броза на унутрашњем плану имала је за циљ очување легитимитета власти, који је

произашао из револуције, јер је револуција била једини ослонац режима. Међутим, у политичко маневрисање вешто је укомпонована „одбрана отаџбине”, принцип који је за српски народ имао готово теолошко својство, које искључује потребу доказивања.

Помоћ добијена од САД-а била је пресудна за савладавање тешкоћа у којима се нашла Југославија, али и за одржавање Брозовог режима. Међутим, имала је и једну ширу димензију. Југославија је кроз војну помоћ, добијену не само од САД, него и од осталих чланица НАТО-а, оспособљена за ефикасну војну акцију и то је био основни мотив за њено укључење у безбедносни систем НАТО-а, кроз војноодбрамбени савез са Грчком и Турском. Са друге стране, сукоб Југославије и СССР-а био је први корак у разбијању Источног блока и Варшавског уговора. Међутим, ти односи нису имали постојану путању. Брозова политика била је неухватљива; подршка Фидел Кастроу 1959, приближавање Југославије Кини, оштри тонови на рачун Запада у покрету несврстаних, тешке повезивање са СЕВ-ом, коначно обнова међупартијских веза КПЈ и Комунистичке партије СССР-а, изазвали су жестоку критику југословенске политике у Конгресу САД; изражено је и неповерење према земљи.

Уследило је најпре смањење, а затим обустава војне помоћи; 1962. амерички Конгрес суспендовао је клаузулу највећег повлашћења Југославији. Страхујући да би земља, лишена помоћи, остала без алтернативе, сем да се врати у Источни блок, администрацији је дато дискреционо право да пружа или ускраћује економску и војну помоћ, зависно од понашања југословенског режима. Амбивалетна политика Броза задавала је администрацији САД много муке.” (исто; стр. 121-122)

„У круговима Савета за спољне односе, и у првим годинама деловања ТК, па и у званичној политици САД током седамдесетих година, доминирала је политика балансирања према Југославији, уз превагу на сарадњи у критичким тренуцима.

У извештају припремљеном за пленарно заседање ТК 1977, о односима Исток – Запад, констатовано је да су „промене непредвидиве”, било да се проблему приђе са становишта „комунистичког веровања о законима историје”, или западним идејама о „светском поретку”. Западна Европа је стабилна, констатује се у извештају и „њена демократија је атрактивна за масе”. Али је њена главна слабост виђена у „недостатку кохезије у односу на међународну политику”. Посебан одељак у извештају посвећен је Југославији; он је под називом „Будућност Југославије”, а отпочиње следећим речима: „Југославија је једина земља у Европи о чијој дугорочној политичкој оријентацији нема прећутног споразума између Истока и Запада... Југославија је формално несврстана од прекида Тита са Стаљином; али постсталинско руководство СССР-а прихватило је то као чињеницу живљења, али не и као трајну”. Југославија је на то реаговала балансирањем, додаје се у извештају, како у међудржавним, тако и у међупартијским односима, али постоје јасни индикатори о трајном и дугорочном притиску СССР-а, како на Тита, тако исто и на његове наследнике.

Уколико се таква оријентација прихвати у Југославији, била би измењена равнотежа снага у Европи и „не само што би Совјетима била обезбеђена

позиција на Јадрану, него би била обесхрабрена комунистичка аутономија на Истоку и Западу”. Аутори извештаја, очито изванредно обавештени о стању у Југославији, указали су на једну другу, још већу опасност, по њену будућност: „Имајући у виду континуиране, озбиљне националне тензије унутар Југославије, нико не може бити сигуран да ће „криза око наследства” (Титовог) бити избегнута, што Совјетима може пружити шансу за индиректну интервенцију, у најмању руку, ако не и директну, која би се могла стрмоглавити у велику међународну кризу... Због недостатка прећутног споразума између Истока и Запада о будућности Југославије, и због значаја земље за европски биланс (Југославија) мора бити посматрана као потенцијално најексплозивнија тачка у Европи”.

Потпредседник САД Мондејл (Mondale) посетио је одмах после пленарног заседања ТК Југославију, маја 1977. У свом извештају председнику Картеру подвукао је значај независности Југославије и њеног територијалног интегритета за политику САД-а. Позитивно је оценио и њену улогу у покрету несврстаних.

Поводом агресије СССР-а на Авганистан, председник Картер је забележио у свом дневнику да се „потанко консултовао са својим европским савезницима: председником Југославије Титом... како би се најефикасније одговорило на ову агресију”. До радикалног заокрета у политици САД дошло је избором Роналда Регана за председника и склапањем савеза САД са Ватиканом, у циљу вођења крсташког рата против комунизма. Реган је још у својој инаугурационој беседи најавио темељите промене у спољној политици. Он је одбацио доктрину „Containment”, на којој се заснивала политика САД у последње три деценије: по његовим речима погрешно је СССР опкољавати, њега треба комплетно уништити. Антикомунистичка доктрина Регана ослањала се, највећим делом, на цркву као институцију, а не на религију.” (исто; стр. 123-124)

7. „Света алијанса”

Аврамов истиче да је Реган прихватио „политичку иницијативу” Ватикана у односу на Источну Европу. Када је у питању Југославија то значи да је папа Војтила убедио Регана да она мора да буде разорена.

„Конституисање САД као независне државе, пре више од 200 година, почивало је на филозофским поставкама двају великих америчких политичара: Џеферсона (Thomas Jefferson) и Медисона (James Madison). По њиховом схватању, земља религиозног плурализма, каква је Америка, са стотинама различитих религиозних заједница, може опстати само ако се строго одвоји црква од државе, тј. духовна и политичка мисија, и при том обе остану независне и слободне. Тај принцип унет је у члан VI устава и амандман бр. 1, који је и данас на снази. Следствено тој одредби, током своје историје САД нису одржавале дипломатске односе са Ватиканом и Светом столицом, сем у једном краћем временском интервалу средином прошлог века.

Конгрес САД је 1867. донео одлуку о повлачењу амбасадора и тиме су прекинути дипломатски односи. Ватикан је вршио снажан притисак, нарочито 1943, па и касније, да се успоставе дипломатски односи али ниједан

председник није желео да уђе у ову авантуру. Чак је и Кенеди (John Kennedy), у историји САД први председник – католик, одбио предлог, иако је био члан моћне католичке организације у САД-у, „Витезови Колумба” (The Knights of Columbus), сматрајући да би то било штетно за интересе земље. Фогарти наводи да је „антикатолицизам био чињеница у америчком политичком животу и председник је морао бити обазрив”. У научним круговима и у јавном мњењу преовладало је уверење да Ватикан није држава, него верска организација, па је нелогично признати дипломатски имунитет представницима једне цркве, а оспоравати та иста права представницима других цркава, нпр. протестантима, православнима итд.

Традицију стару више од 200 година прекинуо је Реган. Дипломатски односи између САД и Ватикана успостављени су 18. априла 1983, разменом дипломатских нота од 15. децембра 1983, чему је претходило неколико „приватних” посета министра спољних послова Џорџ Шулц (George Shultz) новом папи Јовану Павлу II, током 1982, као и тајни преговори, пријем и разговор са 20 водећих људи Трилатерале. У Америци се јавила снажна опозиција и поведена је оштра кампања против ове одлуке. Коалиција састављена од 20 верских заједница и 80 истакнутих америчких интелектуалаца поднела је тужбу Федералном суду, наводећи да је прекршен устав и принцип раздвајања цркве од државе. Суд је одбио тужбу са образложењем да устав поверава председнику САД вођење спољне политике, па је према томе тужба лишена правног основа. Судија Ренквист (Chief Justice William Rehnquist) је изјавио: „Зид који дели цркву од државе је метафора заснована на погрешној историји, метафора која је некорисна као пут за пресуђивање. Она треба, искрено и изричито да буде напуштена”. И поред негативног става судских органа, спор ни до данас није окончан и битка се и даље води. Представник баптиста је изјавио: „Ми ћемо наставити борбу на политичком, образовном и филозофском плану, све док једног лепог дана у будућности не буде поштован амандман бр. 1. Ми смо можда изгубили овај круг, али ми не одустајемо”.

Умесно је поставити питање шта је навело Регана на овако радикалан заокрет.

Одговор је веома прост; папа Јован Павле II био је обузет истим идејама као и председник Реган, а у Пољској је, пре избора за папу, дубоко ушао у политички живот и био је духовни вођа „Солидарности”. Ступио је на престо католичке цркве са чврстим реформским опредељењем. Наследио је папу Јована Павла I, који је 33 дана по избору нађен мртав, у ноћи 28/29 септембра 1978 (...) Пољски надбискуп Војтила (Karol Wojtyła) потајно је, и илегално учествовао у покрету „Солидарност”, и финансирао га, а када је постао папа, финансирао је сличне покрете и у другим католичким земљама. Супротставио се политици еквилибриста према Источном и Западном блоку, коју су заступали његови претходници, и захтевао је већу улогу Ватикана у светској политици, у „великом питању епохе” – борби против комунизма. У том смислу најавио је нову фазу папске дипломатије. Успостављањем дипломатских односа са САД и СССР, након доласка Горбачова на чело СССР, а Регана САД, историјским помирењем са Јеврејима и нормализаци-

јом односа са Израелом, пружила му се шанса да те амбиције и оствари.” (исто; стр. 124-126)

„’Света алијанса’, како је назван савез између Регана и папе Јована Павла II, ступила је отворено и борбено на „тржиште идеја” и предузела низ заједничких акција, о чему сведоче недавно декласификована документа из области спољне политике САД. У документу НСДД 32 о кооперацији, наведено је „5 темељних стубова политике и стратегије Регана: војна модернизација; повећавање војних издатака савезника САД; економски притисак на СССР и његове савезнике; политичко убеђивање и пропаганда у земљи и у иностранству; и прикривене операције у циљу удаљавања сателитских влада од Москве... Кампања јавног убеђивања мора бити подупрта прикривеним операцијама како би се неутралисали напори СССР-а да одржи контролу над Источном Европом”.

Председник Реган прихватио је „политичку иницијативу” Ватикана у односу на Латинску Америку и Источну Европу, и у том смислу дао је директиве својој администрацији „да изради детаљан план стратегије”, како за саму Америку, тако и за иностранство. Док су се крајњи циљеви политике Ватикана и Регана у односу на источноевропске земље и Русију у потпуности поклапали, у односу на земље Трећег света и Југославију су се разилазили. Насупрот чврстом и бескомпромисном ставу Трилатерале и САД према Трећем свету, Ватикан је водио избалансирану политику према Африци, изражавао пријатељске односе према Арапима, солидарисао се са сиромашницама, па је чак и осудио „Пустињску олују”. У односу на Југославију ситуација је била обрнута. Ватикан је имао бескомпромисан став о разарању Југославије, а САД су балансирале. У документу Беле куће (System II, 9061-Directiva 51) дата су упутства за политику према источноевропским земљама уз напомену „Југославија ће бити предмет одвојене одлуке НСДД”.

У Извештају НСДД 133, који је означен као тајни, али и осетљив (Secret-sensitive) од 14. марта 1984, наглашено је да је влада САД током дужег периода посматрала Југославију, „посведочено различиту од земаља Варшавског пакта, претежно зато што је водила независну унутрашњу и спољну политику. Иако, уопштено, стабилна и релативно просперитетна за време хладног рата, Југославија после смрти каризматског председника Јосипа Броза Тита 1980. трпи од озбиљних економских проблема и етничких сукоба.

Потоње југословенске владе отвориле су домаће тржиште, охрабриле страна улагања, повећале цене, смањиле програм социјалних давања, али су те промене појачале етничке и регионалне сукобе унутар земље. Конзервативне националистичке организације, од којих поједине имају значајан утицај у републиканским и демохришћанским странкама у иностранству, захтевају распад Југославије на њене постојеће републике”.

На линији распада Југославије, преко демохришћанских партија у Европи, и организације „Опус Деи”, уз обилату финансијску помоћ словеначким и хрватским сепаратистима, деловао је Ватикан. САД су и надаље остале на линији раније утврђене политике. У директиви бр. 133 Беле куће, од 14. марта 1984, наведене су следеће речи председника САД: „Одлучио сам да сагласно нашој дугорочно утврђеној политици подржавања независности, тери-

торијалног интегритета и националног јединства Југославије следеће мере буду предузете:

– САД ће наставити тесну сарадњу са пријатељским земљама у циљу подршке југословенским напорима да превазиђе финансијске тешкоће.

– Настојаћемо да проширимо економске односе са Југославијом у духу обостране користи, што ће појачати везе Југославије са индустријским земљама.

– Америчка политика ће бити усмерена у правцу ефективне, тржишно оријентисане економске структуре Југославије.

– Америка ће наставити добро постављен дијалог са југословенским лидерима о проблемима од заједничког интереса и значаја.

– Ми ћемо користити званичне посете на високом нивоу да бисмо поновили нашу потпору југословенској независности, територијалном интегритету и националном јединству”.

Међутим, већи део овог, и неких других докумената, остао је затамњен тј. и надаље под ембаргом. Може се са много вероватноће претпоставити да је реч о алтернативама, јер је познато да су Пентагон, ЦИА и Министарство иностраних послова имали неколико сценарија у вези са будућношћу Југославије. Вредно је напоменути да се Бжежински и надаље изузетно повољно изражавао о Југославији. По његовим речима: „САД пружају Југославији привилегован економски третман и негују добре политичке односе”. Америчке корпорације отпочеле су са озбиљним инвестицијама у Југославији. Ватикан је, насупрот томе, појачао субверзивну делатност. Проблем је био у томе да се геополитика папе Павла Јована II није поклапала са геоекономијом Трилатерале и САД-а. Заједнички именоватељ била им је борба против комунизма. Ватикан је захтевао и нешто више од тога, захтевао је издвајање из Југославије католичких делова, односно разарање земље, у којој је деценијама видео главну препреку својим прозелитским циљевима. Са фанатичном одлучношћу наставио је офанзиву у том правцу, а Трилатерала и САД су све више тонуле у ватиканске воде, пребијајући своју рачуницу у Латинској Америци на рачун Југославије. Ватикан је свесрдно потпомогао САД у узврелом региону централне Америке, али су оне те услуге платиле високом ценом на другој страни.

Ватикан је своју офанзиву проширио и на САД. Католици су постепено заузимали значајна места у органима власти, а забележена је и промена структуре Конгреса у корист католика. У 102. сазиву Конгреса католици су имали 142 члана, далеко изнад било које друге верске заједнице. Познати амерички магазин „Times” објавио је, 24. фебруара 1992, опширан аналитички чланак о тајним везама Беле куће и папе Павла Јована II са закључком:

„То није нимало ’Света алијанса’ него ’грешна збрка’; што се наша нација брже буде вратила на стварну одвојеност цркве од државе, утолико ће бити боље за њу”. Овај савет, и други слични који су се појавили у штампи, нису нашли одјека у Белој кући. У самој Америци дошло је до једног необичног, неформалног католичко-јеврејског савеза, који ће довести до „историјског компромиса” Ватикана и Израела.

Председник Клинтон посетио је папу у Ватикану 2. јуна 1994. у циљу даљег учвршћења односа, а у писму од децембра исте године понудио му је „но-

во партнерство”: „Желимо размену информација, укључујући извештаје са ратишта на систематичној основи”. Предложио је затим да се формира заједничко америчко-ватиканско тело за дистрибуцију помоћи у ратом захваћеним подручјима. На овај потез председника уследио је поново талас протеста у самој Америци. Председник је опоменут да амандман бр. 1 изричито забрањује мешање религије и политике и њено укључење у државну структуру, или давање предности једној верској заједници у односу на остале. Клинтон је остао доследан обавези коју је преузео Реган да ће САД следити и координирати своју политику са политиком Ватикана.

Политику Беле куће, у много чему нелогичну, противречну, неприципијелну, могуће је схватити само у контексту лутања ТК у постсовјетској епохи, у којој су се као куле од карата рушиле пројекције из раних седамдесетих година.” (исто; стр. 126-128)

„Сарадња Ватикана и ТК била је праћена узајамним уступцима, од којих су понеки значили одступање од темељних опредељења католичанства, али и од идеја Трилатерале. Чланови ТК, са малим изузецима, били су истовремено и чланови разних масонских ложа, понеки највишег степена. Ватикан је још 1789. године, посебно у енциклици „Рерум новарум” папе Лава XI-II, масонерију уврстио у главне непријатеље католичанства; листи су касније придодати комунизам и социјализам. Овога пута прелази се преко масонерије и пораз социјализма остаје као заједнички циљ духовне и световне транснационале.

Приликом сусрета папе Јована Павла II са члановима ТК, априла 1983, председник ТК је изјавио да чланови ове организације припадају различитим религијама, али су у тој различитости „сви уједињени у поштовању вредности које је Ваша светост са жаром пружила човечанству кроз Вашу веру, Ваше учење, Вашу храброст, Ваше пастирске посете”. Идејна идентификација Трилатерале са учењем врховног поглавара Римокатоличке цркве није била прост израз куртоазије, него много дубљег повезивања.

У првој енциклици из 1981, под називом „*Laborem Exercens*”, папа Јован Павле II, у духу својих претходника, означио је социјализам и груби материјализам као непријатеље католичанства. Будућност света видео је у „трећем путу”, између социјализма и капитализма. То су биле идеје које су заступали дисиденти у источноевропским земљама и хришћанскодемократски покрет у Европи. У процесу распада Источног блока и након повезивања са Трилатералом папа мења став. У енциклици „*Centesimus Annus*”, издатој 1. маја 1991, „у знак сећања на св. Јосипа радника”, он наводи:

„Црква се налази на челу историјског процеса... који је достигао неуралгичну тачку... Традиционално друштво се растапа и почиње да се формира једно друго, које доноси наду у нову слободу... Појављују се нове форме власништва, капитала и нови облици рада”. Указујући на тешко стање које је иза себе оставио „реалсоцијализам”, на тешко стање у Трећем свету, папа открива „слободно тржиште као најефикаснији инструмент за коришћење ресурса и за ефикасно задовољење потреба”. Он одбацује „државни капитализам” и залаже се за „друштво слободног рада”. Изјаснио се против интервенције државе у друштвеној сфери, јер се тако друштво лишава одговорности, „губи се људска енергија, а претерано повећава јавни апарат, руковођен

бирокупатском логиком, а не људским потребама". Енциклика „*Centesimus Annus*” била је намењена источноевропским земљама; то је у ствари била духовна потпора транзицији, дерегулацији и приватизацији, за шта се залагала ТК.

Приликом сусрета са члановима ТК папа Павле Јован II призвао је морал и етику, указао на основно људско право на живот, заложиио се за „интегрални развој људске личности”, који обухвата материјалну и духовну димензију. Али, у први план ставио је однос Исток – Запад и проблем Блиског истока; „У том погледу ја сам врло заинтересован за ваш рад”, нагласио је папа. У бављењу тим проблемима, у наредном периоду, утицај Ватикана дошао је до пуног изражаја. Старе идеје, неговане вековима у крилу католичке цркве најдиректније су погодиле Југославију.

На састанку ТК у Токију, 20. до 22. априла 1991, у преиспитивању улоге ТК у постхладноратовском периоду постављен је проблем „европског идентитета као један од најзначајнијих неизвесности”, јер ће од одговора на питање: шта се заправо подразумева под Европом, које су њене границе, зависити будућа институционална структура овог континента. Известиоци су предочили две могуће солуције: 1. формулу генералног секретара ЕЗ Делора (Jacques Delors) о концентричним круговима, која има додирних тачака са идејама Горбачова о „заједничком европском дому”, и 2. римску формулу, или поделу Европе „на римску и византијску”.

Делор је у свом пројекту пошао од једне широко распрострањене заблуде коју је покушао да отклони. Наиме, година 1989. означена је као „*Anno mirabilis*” и слављена као година превазилажења поделе Европе. Делор је указао да „Заједница дванаесторице” не може апсорбовати олако делове ослобођене Европе, односно, да би то изазвало негативне последице по Запад, па можда довело и до распада ЕЗ. Предложио је једно реалније решење, формулу „концентричних кругова”, што је наишло на позитиван одјек међу члановима ЕЗ. У првом кругу ЕЗ би била проширена земљама ЕФТА-е, а у другом земљама централне Европе: Пољском, Мађарском и Чехословачком, а у трећем земљама југоисточне Европе, Балкана и СССР-а. Проширење не би уследило пре него што ЕЗ у потпуности консолидује своје унутрашње односе и оствари највећи степен интеграције кроз заједничку валуту. Указао је и на опасност да током транзиције дође до нове поделе Европе, на богате и сиромашне, што би изазвало миграције на најширој основи. То питање сматрано је фундаменталним и обрађено је у засебном извештају који је стављен на дневни ред пленарног заседања у Вашингтону 1993.

Делор је сматрао да се ризик мора прихватити јер су „економије у централној и Источној Европи практично уништене. Ситуација у СССР-у је још гора. Највећем броју источноевропских земаља недостаје менаџмент, административна култура и култура know-how, која би им омогућила да управљају либералном тржишном економијом (...)

Друга формула полази од тезе да вековна подела на римску и византијску Европу није превазиђена. То значи, наглашавају извештаоци, да би се Европа „партнерства са Трилатералом завршавала на источним границама Пољске. Пољска би евентуално могла бити примљена за члана; то исто важи за Мађарску, Чехословачку и евентуално за Словенију и Хрватску, али

само ако се издвоје из Југославије... Ни СССР, ни његови народи неће бити примљени као чланови проширене ЕУ, нити безбедносног система, какав је Хелсиншки процес. Европа неће укључити трећи концентрични круг који је дефинисао Делор”. Треба имати у виду да је ово писано пре сецесије Хрватске и Словеније, што другим речима значи да се са таквом могућношћу рачунало. У извештају је изричито речено да је европски огранак Трилатерале, у односу на ове две варијанте будућности Европе, склон другој, која је укључивала разарање Југославије.

Идентификација Европе као „римске Европе”, са границама на „западним линијама” није нова. На тој идеји Ватикан је вековима градио своју политику, водио верске ратове, уз истоветне „аргументе”, као што су они изнети у извештају. Византијска Европа, додаје се у извештају „одвојена је од Запада дубоким културним и историјским разликама. Године ренесансе, које су обликовале Западну Европу, северну Америку и у значајној мери јапанску културу и цивилизацију имале су мали утицај на развој највећег дела СССР-а...

Политичка, економска и културна зрелост Западне Европе и западног света тешко може бити остварена у кратком периоду, за једну или две генерације у византијској Европи”. Неопходно је подсетити на то да је на тим истим основама почивала квислиншка творевина Независна Држава Хрватска, да је у то име извршен геноцид над српским народом. Коначно, на тој основи извршена је оружана, насилна сецесија Словеније и Хрватске, а кроз „Бљесак” и „Олују”, уз помоћ авијације НАТО-а, довршен је геноцидни процес над српским народом у Хрватској 1995, који је отпочео у НДХ 1941. године.

Када се повеже извештај ТК, бр. 41, са декласификованим документима америчке обавештајне службе и са „Карингтоновим папиром”, добија се јасна слика о томе ко је био иницијатор разарања Југославије и чији је интерес стајао иза овог злочина. Олако се може открити и позадина сатанизације српског народа. Према томе, разарање Југославије није случајност, нити случајан инцидент везан за нестанак Источног блока, него осмишљен план, сачињен пре проглашења сецесије Словеније и Хрватске. Америка је затим рат у Југославији укомпоновала у свој шири геостратешки пројекат, како би усагласила своју политику са политиком свог новог „савезника” – Ватикана, у контексту свог похода на Исток.

Да се ТК определила за римску варијанту Европе, говори потоњи развој догађаја, стезање обруча око Русије и однос према преосталом делу Југославије.

Хантингтон је идеју о подели извео до екстрема, али је истовремено оборио основне премисе глобализма. Погрешно је, по њему, поистовећивати „модерну цивилизацију са западном цивилизацијом”, јер је Запад био „јединствен давно пре, но што је постао модерним”. Западна цивилизација је јединствена и различита од свих осталих цивилизација. Та јединственост произлази из „идеје индивидуалне слободе, политичке демократије, правних правила, људских права и културне слободе... то су европске идеје, а не азијске, афричке нити блискоисточне”. Ако су се ту и тамо појавиле у другим деловима света, то се догодило путем преузимања са Запада. Дошло је време, закључује Хантингтон, да „Запад напусти илузију о универзалности и да уна-

преди своју моћ, кохерентност и виталност своје цивилизације у свету цивилизација”. У прилог ове тезе истиче два основна разлога: 1. оно што Запад тумачи као универзализам, то је за остатак света империјализам, и 2. Запад нема економску ни демографску моћ да наметне своју вољу остатку света.

То другим речима значи напуштање идеје глобализма. „У мултиполарном и мултицивилизацијском свету Запад мора обезбедити своје интересе”, наставља даље Хантингтон, а то може остварити само тесном сарадњом са Европом, и постављањем чврстих граница према Истоку. Такво одређење, по њему, „диктирано је истим вредностима, институцијама, историјом и културом”. То захтева строгу контролу имиграционе политике. „НАТО је безбедносна организација западне цивилизације”, па према томе, додаје Хантингтон, „чланство треба да буде резервисано искључиво за земље које су западне по историји, религији и култури... а то практично говорећи значи да чланство у НАТО-у може бити отворено само за Вишеград-државе, балтичке државе, Словенију и Хрватску, али не и за земље које су историјски муслиманске или православне”. У погледу Турске и Грчке, које су већ у НАТО-у, Хантингтон предвиђа да ће те везе постепено слабити и тако ће се окончати њихово чланство. Главна одговорност западних политичара по Хантингтону „није пре моделирање других цивилизација према западном имиџу... него очување и обнова јединствених квалитета западне цивилизације”.

Одлука или закључци ТК о питањима покренутим у извештају бр. 41 нису познати. Могло би се претпоставити да су ставови члана ТК Хантингтона његов лични став. Међутим, све сумње отпадају када се прати даљи развој догађаја. На линији „римске формуле” кретала се све до данашњег дана политика Трилатерале и њеног најмоћнијег члана САД.

Савет за спољне односе формирао је радну групу за јужни Балкан, која је поднела исцрпан извештај, али не о трагедији која је задесила народ, него о будућности „византијског дела” некадашње Југославије. Интересантна је класификација региона које су посетили, и идентификација личности са којима су водили разговоре, што недвосмислено говори о мрачним плановима Савета и ТК. Посетили су, наводи се у извештају, Београд, који је сврстан у Србију, Приштину „која се налази на Косову” и Скопље, Тетово и Гостивар, сва три града у Македонији. Приштину и Косово су по њима ван Србије. Делегација се сусрела „са председником Србије Слободаном Милошевићем, Стојаном Андовим, председником Македоније, Сали Беришом, председником Албаније и Бујар Букошијем, премијером аутономне владе Косова”. Легитимне представнике држава изједначују, дакле, са представником илегалне, побуњеничке групе.

За пасце извештаја историја почиње Дејтонским споразумом. Међународна заједница и САД „морају до максимума искористити предности и утицај који сада имају у Србији; од виталног је значаја да се одржи тзв. спољни зид санкција против СР Југославије, док се не постигне значајан напредак у правцу решења сукоба на Косову”; закључују известиоци. С обзиром на веома удаљене ставове спорних страна, предлажу привремени споразум, један „modus vivendi”, који би поред осталог обезбедио „учешће албанског становништва у изборима у СР Југославији, а не у Србији”.

У погледу дугорочне политике известиоци предлажу „за цео балкански регион већу унутрашњу економску интеграцију, а као први корак изградњу саобраћајног коридора „који ће повезати Македонију са Бугарском и Албанијом и лукама на Јадрану”. Другим речима, залажу се за опкољавање Србије, исто што се чини данас са Русијом. Разлози за овакав став су, по речима писаца извештаја, стратешки: „Македонија, Косово и Албанија представљају заједнички терен акције који мора бити посматран са становишта регионалне стратегије”.

Карнегијева фондација и Аспен институт, са још неколико установа преко којих делују ТК, БГ и Савет, формирали су међународну комисију за Балкан у циљу проналажења дугорочних решења за ово подручје, јер садашња ситуација „нетолеранције” представља „срамоту за Европу”. По мишљењу седмочлане комисије, на Балкану постоје два епигентра сукоба: српско-хрватски и Косово, које „директно погађа Србију, Албанију и Македонију, а потенцијално Бугарску, Грчку и Турску”. (аутор цит: *Unfinished peace. Report of the International Commission on the Balkans, with a Foreword by Leo Tidemans. Washington, 1996, pp. 139, 141-144*)

Комисија је као регионално решење за цело подручје предложила стварање „Балканског удружења партнерства за мир”, које би било координирано кроз НАТО. Али, додаје се у извештају „За догледну будућност потребно је ангажовање НАТО-а, које би ишло иза партнерства за мир, јер НАТО може бити доведен у ситуацију „да своју вољу демонстрира путем употребе силе”.

Као што се може закључити из претходног излагања, ТК, односно САД, напустила је свој првобитни став подршке Југославији и поштовања принципа Повеље УН, у процесу стратешког усаглашавања политике са Ватиканом, у заједничком крсташком походу против комунизма, али и усаглашавања са Немачком, чији су се мотиви у рату против Југославије разликовали од мотива САД и Ватикана. У сплету брзоплетих и противречних акција удаљили су се и од своје идеолошке платформе, помажући ултрадесне снаге и фундаменталисте. Рајнике је у гласилу Савета за спољне послове изнео став да политика „прекрајања географске карте не доприноси глобализацији”.

У извештају поднетом на пленарном заседању ТК у Токију, одржаном од 22-24. марта 1997, дата је крајње негативна оцена политике Трилатерале и САД према Југославији. Између осталог речено је и следеће: „Рат у бившој Југославији пружа прилику за проучавање једног неславног случаја о границама доминације суперсиле. Током целог рата, амерички ставови и акције играли су значајну улогу. Али је војна акција код куће (у самој Америци) била политички контроверзна, логистички хазардна, и стално је била заплетена недостатком једног јасног дугорочног циља. На крају је америчко водство у Дејтону довело рат до краја: али и то се догодило, вероватно, због исцрпљености ратујућих страна и јер су Србија и Хрватска дошле до закључка да се мало шта може постићи ратом. Другим речима, америчко војно лидерство не може бити лако преведено у глобалну доминацију, нити може лако обезбедити глобални мир. Оно остаје значајно и може бити енормно ефикасно. Али оно није гарант поретка”.

Негативном ставу о политици Трилатерале и САД-а према Југославији придружује се из дана у дан све већи број значајних имена у науци. Галин нпр. узроке данашњег крајње забрињавајућег стања види у транснационалном капиталу који „у грабљивој и деструктивној форми чисти све пред собом”. Чињеницу да то чини без икакве опозиције објашњава тиме да „већ дценијама живимо у свету репресије, насиља и страха”.

Стручњаци за међународно право узимају разарање Југославије само као један пример опште и најтеже кризе у коју је човечанство ушло; други опет са нескривеним разочарењем указују да међународно право не постоји као дисциплина, односно, да је реч о другој страни политике силе. Нису ретки ни они који анализом догађаја који су пратили рат против Југославије долазе до закључка да све то „представља велику загонетку”. Кларк је, међутим, добро приметио: „Загонетка је заогрнута мистеријом у оквиру једне енигме... а енигма је Русија”. Америчко бомбардовање српских положаја правдано је „притиском јавног мњења” у Америци, а Кларк доказује да су истраживања у САД показала да је мање од 1 одсто пратило збивања или било упознато са догађајима у Југославији; 50 одсто, наводи овај аутор „пратило је сапунске оперете на олимпијским клизалиштима”. Очито да је у питању дубока морална и духовна криза у коју је Запад упао. Нешто слично догодило се и у Римском царству пред његов коначни слом.” (исто; стр. 126-134)

8. Амерички интерес на Балкану је да задовољи своје католичке сараднике

Проф. др Михајло М. Вучинић у тексту „Сада је Хрватска етнички најчистија држава у Европи”, цитира академика Екмечића који потврђује исте тезе које износи и Смиља Аврамов о савезништву Ватикана и Вашингтона.

„Суштински проблем кога морамо анализирати је улога и понашање САД у савременом свету. Не улазећи у целокупну војно-политичку проблематику ове суперсиле желео бих да изнесем само ову констатацију, коју наводи академик Екмечић у тексту у часопису „Нова зора”.

„Сједињене Државе све више личе на једну католичку, латиноамеричку државу – каква је Аргентина”. Црква се одрекла многих својих начела и поступака нарочито у латиноамеричким државама како би верно пратила империјалистичку глобалистичку америчку политику још од састанка Регана и папе Јована Павла Другог 1982. године. Истакнути амерички књижевник Норман Мајлер, ватрени критичар америчког новог милитаризма, написао је да католичка црква у Америци има исти значај као обавештајна служба ФБИ и Пентагон:

„Након Другог светског рата и духовна архитектура Америке подупрта нашим готово митским институцијама безбедности, од којих су ФБИ и католичка црква најистакнутије, једнаке специјалном и недокучивом положају који имају Устав и Врховни суд”. У другом есеју вели да су „класични бастиони америчке вере корпорацијски интегритет (Волстритска берза), ФБИ и католичка црква” – да цитирамо само три.

Католичка црква има посебну улогу у отварању непроходних путева америчке спољне политике.

Сада више нема критике недемократског понашања католичке цркве и у англосаксонској прошлости то се више не помиње, педофилија се у црквеним круговима прећуткује итд.

Каква је ситуација на Балкану и на нашим просторима?

На Балкану још многе ствари нису решене, ту је незавршено ратно стање. Велике силе још нису нашле решење или га не могу реализовати. Русија која је пристала да се Југославија разбије, изгубила је положај и утицај на Балкану што је за њу катастрофална грешка...

Да ли је тиме ствар завршена и шта треба урадити?

Хрватско питање, једнако као и албанско, није још решено. Запад га је увек у прошлости подржавао због жеље да независна Хрватска постане арбитар у решавању ширих балканских питања. Одатле су настале и теорије о босанским муслиманима као 'цвијећу хрватског народа'. Без политичке границе на реци Дрини, све су хрватске амбиције осуђене да решавају локална питања, без међународне тежине. Српски териториј је постао колач од кога треба резати надокнаде својим највернијим савезницима са хрватске, муслиманске и албанске стране.

Америчка политика насиља је од Хрватске створила етнички најчистију државу у Европи. Оног часа када је Лорд Овен на хашком суђењу рекао да је највећи злочин у целој југословенској кризи било етничко чишћење Срба из Хрватске, тужилац у Хагу је поново прозвао Милана Бабића, са оптужбом да је водио политику геноцида и етничког чишћења Хрвата. Запад је учинио толико повреда међународног права и морала, да се од њих не може очекивати никаква промена у понашању наредних година. Као и од почетка кризе 1991, за своје злочине ће оптуживати српске политичаре и српску културу", констатује академик Екмечић.

Грађански рат у Хрватској, нарочито у завршним операцијама –"Бљесак" и „Олуја", је врло јасно показао геостратегијске и политичке интересе САД на овом простору, поготово што су Руси одиграли крајње погубну политику, не само према Србима већ и према својим интересима, губећи простор на Балкану. Питање је кад, како и где се вратити.

Амерички интерес је да на Балкану задовољи своје католичке сараднике, што је битан фактор о коме морамо водити рачуна са становишта безбедности земље, поготово што Американцима уз бок стоје Ватикан и други њихови савезници, нарочито ови у нашем окружењу.

Грађански рат у Југославији 1991. и 1992. је био последица промена америчког става о југословенској заједници. Још 1984. (National Security Decision Directive 133, од 14. марта 1984) је Реганова администрација сматрала Југославију пријатељском земљом, у истом статусу као што су Аустрија и Шведска. Од ње се једино очекивало да своју политику окупљања неопредељених земаља што више усмерава против Кубе и Совјетског Савеза. Онда је дошло до постепеног прихватања захтева папе Војтине да се помаже одвајању Хрватске и Словеније. У замену је црква жртвовала и много оног што је раније сматрала њеним темељима: супротстављање учешћа католичких свештеника у (америчким) масонским организацијама; сузбијање социјалног покрета у Латинској Америци." (Грађански рат у Хрватској..." цит. дело; стр. 9-10)

„Наше окружење никад није било наклоњено Југославији, а нарочито српском народу. Тешкоће су се континуирано јављале још од стварања заједничке државе Јужних Словена 1918. године. Сада ту ситуацију треба посматрати полазећи од конкретног стања. Полазећи од негативних тенденција и појединих још увек неостварених амбиција наших суседа.

У штампи САД нпр, може се прочитати да је амерички интерес да на Балкану треба задовољити католичке савезнике и да Хрватска треба бити водећа снага на том простору. Ватикан је и до сада благонаклоно гледао на такве опције. Не сме се заборавити да су екстремне националистичке снаге у Хрватској још увек амбициозне да избију на границе на Дрини, на ушће Саве и Дунава, спомиње се Бачка, па и Црна Гора.

И у Босни и Херцеговини има сличних амбиција. Академик Екмечић наводи: „Главни заговорници ојачавања централистичких институција и тенденција у Босни и Херцеговини, подрезивање корена аутономије Републике Српске су врхови католичке цркве. Недавно је сарајевски кардинал пред телевизијским камерама читао свој брeвијар о потреби стварања јединствене и независне државе Босне и Херцеговине, на основама кантонизације”.

Има много настојања, у чему се нарочито истиче Педи Ешдаун, која би хтела да елеминишу Републику Српску и створе јединствену БиХ.” (исто; стр. 17)

9. Понављање историје

Дајана Џонстон истиче да комадање националних држава одговара економским мерама глобализације. Она посебно анализира улогу обновљене Немачке и сатанизацију Срба, која према њеном мишљењу, представља ехо „нацистичке пропаганде из 1941, која је са своје стране била ехо 1914. године, када су Немачка и Аустрија започеле Први светски рат окупацијом Србије”. Џонстон сагледава и улогу наследника укинутог престола Аустро-Угарске Ота фон Хабзбурга и идеју о обнављању Хабзбуршке монархије.

„У поређењу са осталим Југословенима, значајна дистинкција којом су се одликовали Срби била је њихова „државотворност”: они су уложили највише напора да се створи модерна национална држава на западном Балкану. Српски национални покрет почетком деветнаестог века припадао је либералном периоду еманципације народа која се заснивала на успостављању суверенитета народа као једнаких грађана на одређеном простору. Erik Hovzbov разликује укључујуће и уједињујуће „територијално оријентисане ослободилачке покрете” од каснијих сепаратистичких и искључиво националистичких покрета. Насупрот „државотворцима”, какви су Срби, који су нужно промовисали идеал територијалног држављанства, ови потоњи, „државорушитељи”, као што су Хрвати, наглашавају „идентитет” и разлику са тенденцијом искључења оних који нису као они.

У изградњи модерне државе, време и суседи играју одсудну улогу. Пре него су добиле свој „природни” изглед, неке од најмоћнијих националних држава подигнуте су на крвавим ратовима и немилосрдном гушењу бунтовних мањина. Кад једном постигну потпуно уједињење нације, успешне државе могу жестоко да осуде друге због праксе која њима више није потребна. У

току деведесетих „међународна заједница”, предвођена Сједињеним Државама, није више била заинтересована за промовисање државотворности. Комадање националних држава је компатибилније са економским мерама глобализације. Присетивши се да је држање Европе „отвореном за трговину” неприкосновени циљ америчке политике, Мадлен Олбрајт је нагласила да се, након пораза комунизма, „битка сад води између демократије и екстремних облика национализма”. Епитет „екстремни” додаје се највероватније национализму који одступа од линије коју диктирају економски интереси „међународне заједнице”. Традиционални југословенски „државотворитељи” побудили су мање симпатије од „државорушитеља”. Као целина, Југославија би могла да буде извор независне политике. Фрагментована, она се лако могла покорити и маргинализовати.” (Џонстон; цит. дело; стр. 205)

„Захваљујући југословенској кризи деведесетих година, поново уједињена Немачка појавила се изненада на међународној сцени као велика европска сила. Била је то заслуга министра иностраних послова Ханса Дитриха Геншера који је успешно извршио притисак на западноевропске партнере да се раскомада Југославија признањем Словеније и Хрватске као независних држава. Која је то Немачка? Је ли то стара Немачка кајзера Вилхелма и Трећег рајха која проводи своју вековну политику *Drang nach Osten*? Или је то једна нова Немачка, прочишћена окајањем греха геноцида, решена да од сада буде одана искључиво универзалној промоцији демократије, цивилног друштва и људских права? Или је то нека чудна комбинација обеју?

Немачка политика према Југославији почетком деведесетих година представља јединствену мешавину идеала и интереса. „Хуманитарне” интервенције представљене су као средство искупљења за нацистичку прошлост. Па ипак, ова интервенција је на ироничан начин обележила повратак (свесно или не) на извесне облике стране интервенције карактеристичне за немачку експанзионистичку политику, каква је претходила 1945. години.

Већина људи и жена који се баве политиком у Немачкој запањујуће сложено је прихватило ову истовремено агресивну и морализаторску политику. Била је то прилика да се прокламује једна нова Немачка, чији грехови прошлости одобравају – штавише, намећу – нови крсташки рат за људска права. Такав крсташки рат могао би и да оправда напуштање свечане обавезе коју је дала немачка влада да се дефинитивно одриче сваког вида војне интервенције са немачког тла.

Он је, дакле, могао да уједини две супротне тенденције немачке спољне политике – политику експанзије на Исток и политику бриге савести везане за одбацивање нацистичке прошлости која се посебно испољила са појавом Зелених као политичке силе. Овај необични брак јастреба и кунића склопљен је када се шеф зелених „реалиста”, Јошка Фишер, попео на положај министра иностраних послова, управо на време да стане иза одговорности Немачке за учешће у бомбардовању Југославије. Присуство Фишера у својству шефа рата овог новог милитантног хуманитаризма савршено је маскирало континуитет са политиком Берлина према Балкану у току два светска рата.” (исто; стр. 86-87)

Жестока кампања масовних медија почетком последње деценије двадесетог века припремила је јавно мњење у Немачкој да се Срби окриве за све.

Хрвати у Југославији представљани су као злостављани затвореници које варварски Срби држе у ропском положају. У јулу 1991. осута је баражна ватра чланака у немачкој штампи, коју је предводио утицајни конзервативни „Frankfurter Allgemeine Zeitung” (ФАЗ). Из дана у дан, Georg Rajsmiler, уредник ФАЗ, оптуживао је „србокомунистичку силу, тзв. Југославију”, „београдски србо-комунизам” који држи „великосрпски нож” под грлом Словенаца и Хрвата.

Рајсмилер је описивао „Југо-Србе” као у суштини источњачке „милитаристичке бољшевице”, којима „нема места у Европској заједници”. По Рајсмилеру, Срби су комбинација грешака Јевреја како их је приказивала нацистичка пропаганда (у суштини „бољшевици” којима није место у Европи) и грешака самих нациста: „Цивилизовани свет мора... да упозори српску нацију да напусти лудило изабране расе (Herrenvolk-Wai).

Ова кампања немачке штампе имала је утицаја и у самој Хрватској. У јулу 1991. године, Рајсмилерове извештаје из Хрватске из ФАЗ репродуковао је загребачки „Вјесник”, па су ти извештаји – схваћени као глас најмоћније европске земље – служили за ућуткивање опозиције која се противила сецесионистичкој политици председника Туђмана, јер је водила Југославију у грађански рат.

Ако су „Frankfurter Allgemeine Zeitung” и десничарски „Die Welt” иницирали антисрпску кампању, немачка штампа лево од центра убрзо им се прикључила. Утицајни „Der Spiegel” обавио је, 8. јула 1991, на насловној страни чланак „Српски терор”, описујући Југославију као „тамницу народа” из које, уз вику и галаму, они настоје да побегну. Срби су на све стране стигматизовани као „неевропски” варварски уљези у цивилизовану Европу. Деветнаест месеци након уједињења Немачке, и први пут после 1945. године, немачки медији су одјекивали анатемисањем једне целокупне етничке групе подсећајући на предратну пропаганду против Јевреја.

Времена су се променила. Током осамдесетих, под претпостављеном претњом нуклеарног рата између двеју суперсила, једна нова генерација Немаца проповедала је измирење са народима који су патили од немачке агресије. Активисти су наглашавали потребу да се стави тачка на „стереотипе непријатеља” (Feindbilder). Ова хвале вредан напор није обухватао и Србе. Чини се да готово нико није био шокиран силовитом појавом „Срба” као стереотипног непријатеља.

Па ипак, сатанизација Срба у 1991. била је ехо нацистичке пропаганде из 1941. године, која је са своје стране била ехо 1914. године, кад су Немачка и Аустрија започеле Први светски рат окупацијом Србије. У оба случаја, та мала балканска земља стигматизована је као реметилачки фактор који мора да се елиминише. Овај став је сажет у пароли из 1914. која гласи: „Serbien muss sterben” (игра речи: streben – умрети), што значи, „Србија мора да умре”.

Али 1991. изгледа да се готово нико није сећао бомбардовања Београда, нацистичког похода на Југославију која је раскомадана а њени делови подељени Хитлеровим савезницима, као ни бруталности немачке окупације. Врховни командант нацистичких окупационих снага, фелдмаршал Wilhelm Kajtel, 16. септембра 1941. године, објавио је да ће за сваког убијеног Немца

педесет српских талаца бити погубљено. Герилски напади су се наставили, па је 6. октобра 1941. Кајтел издао ново упозорење на немачком и српском језику, којим се даје на знање да је „немачком стрпљењу коначно дошао крај”. Од сада, гласио је његов декрет, за сваког Немца убијеног из заседе, стотину Срба ће бити стрељано.

Свака породица која пружа помоћ или информације герилцима биће стрељана, њена имовина биће конфискована, а кућа сравњена са земљом. Свака експлозија или планирана експлозија казниће се погубљењем педесет Срба. Свако место из којег се отвори ватра на немачке војнике биће спаљено, мушки део становништва биће затворен, а сваки други од њих погубљен. Сви мушкарци Крагујевца, града у центру Србије, 20. октобра одведени су из својих кућа у немачки логор. Претходне ноћи је из заседе нападнут један немачки конвој при чему је убијено десет немачких војника. У знак одмазде, Немци су погубили 7.000 цивилних талаца старих између 14 и 80 година, укључујући 10 свештеника, 300 ђака и 20 учитеља и професора. Директор гимназије, Лазар Пантелић, одлучио је да умре са својим ђацима кад су се немачки војници оглушили о његову молбу да их поштеде. Ово је био најгори, али нипошто једини такав покољ цивилних талаца. У Краљеву је погубљено 5.700 српских талаца, међу којима је било и ученика и жена. Укупно 44.000 људи, жена и деце погубљено је на овај начин у Србији, укључујући и изванстан број Јевреја и Цигана.

Неколико напомена: ови таоци били су цивили који нису имали никакве везе са делима за која се кажњавају. Политику одмазде проводиле су не само СС трупе, на које се обично сваљује кривица за све почињене злочине нацистичке окупације, већ и Вехрмахт, регуларна армија. За те злочине нико није кажњен. А ова крвава одмазда, сасвим извесно, није била усмерена против Југословена” уопште, још мање против Хрвата, Босанаца или Албанаца, већ сасвим изричито против Срба.

Могло се очекивати да ће се млада генерација Немаца, који су наизглед били тако осетљиви за патње жртава нацизма, супротставити политици према Југославији, која злослутно подсећа на прошлост. Било је и таквих, али су они били веома ретки.” (исто; стр. 87-89)

„Након поновног уједињења Немачке – рехабилитација Немачке.

Такав је био дневни ред бонске владе. Поистовећење Србије са демоном рата био је корак у правцу ревизионистичке интерпретације Немачке као невиних жртве два светска рата. Ако је другде питање кривице за почетак рата 1914. изгледало отворено за шпекулацију 1990. године, оно за неке од кључних креатора немачке вањске политике никад није губило на актуелности. Убрзо након уједињења, „превазилажење последица Првог светског рата” постављено је као политички циљ уједињене Немачке у значајном говору једног од водећих креатора спољне политике, Руперта Шолца, потпредседника ЦДУ/ЦСУ фракције у немачком Бундестагу.

У септембру 1991. године Шолц је одржао говор пословним људима и армијским официрима о теми „Улога Немаца у политици европске безбедности” наглашавајући „суштински нове задатке и оријентацију” немачке спољне политике и политике безбедности у новонасталој ситуацији после

„уједињења и повратка пуног суверенитета Немачке”. НАТО ће све више да предузима операције „изван зоне”, Немачка не може да остане по страни под изговором да јој њен устав забрањује све врсте војних операција на страни с њене територије. Конфликт у Југославији „јесте неоспорно од суштинског значаја” за све у Европи, рекао је он, јер након превазилажења поделе Немачке, следећи задатак на дневном реду јесте „превазилажење последица Првог светског рата”. Далеко од тога да буде уздржљив због агресивне немачке политике на Балкану у два светска рата, Шолц је тврдио да „ово историјско искуство” даје Немачкој посебан мандат да покаже солидарност... према Хрватима и Словенцима. Он је апеловао на неодложно међународно признање Хрватске и Словеније. „Кад се једном то признање постигне, југословенски конфликт неће више бити проблем унутрашње политике Југославије, у којем не би било међународне интервенције”, истакао је он. Кад се једном Хрватска и Словенија признају као независне државе, постаје могуће, уз прибављање мандата Савета безбедности УН, да ступи на снагу „међународна безбедносна одговорност” путем војне интервенције.

Сасвим је јасно шта Шолц хоће да каже: брзо признање Хрватске и Словеније има за циљ не – као што је званично тврдила бонска влада – да се спречи војни сукоб, већ да се он интернационализује, како би се оправдала војна интервенција, уз учешће немачких трупа, под покровитељством УН или ОСЦЕ. То је био начин да се комплетира преображај уједињене суверене Немачке како би повратила статус „нормалне” силе.

У децембру 1991. године, Шолц је осудио позиве на „стабилност” у Европи као велику опасност, „јер кад се поједини народи принудно држе у нежељеним, неприродним државним организацијама, то ствара пре све друго него стварну стабилност”. Јасна импликација јесте да европске границе не би требало сматрати неповредивим, ако су то границе „нежељених” држава („нежељених” од кога и због чега?) или „неприродних” (wider-natürlich) држава.

Концепт „неприродних држава” јесте имплицитно обртање идеје да су „природне” државе израз етничке хомогености, и да су етнички мешовите државе супротне „природи” па их дакле не треба уважавати. Ово је традиционална црта немачке вањске политике у њеном најагресивнијем облику. По овом традиционалном немачком схватању, „самоопредељење” је пре свега и много више етнички – или *volkisch* од немачке речи *Volk*, која означава етничку групу или народ – него политички принцип, дакле не ствар политичких права (као што су једнакост пред законом, слободни избори и друга грађанска права) грађана који и живе на одређеној територији, већ преваходно колективно право расно и културно хомогеног народа да потврди свој идентитет као основни принцип политичке организације.

Адолф Хитлер је јасно изразио ову идеју у свом манифесту „*Mein Kampf*” из 1924. године, на коме се заснивала политика коју је он проводио као фирер Трећег рајха. Држава није сама себи циљ, већ само средство за постизање циља, а циљ је „очување и просперитет заједнице физички и духовно идентичних бића”. Речима које подсећају на Шолцове, Хитлер је изјавио да „државе које не служе томе циљу јесу илузија, ако не и недоношчад” (исто; стр. 89-91)

10. Обновљање Хабзбуршке монархије?

Џонстон анализира улогу Ота фон Хабзбурга, врло моћног човека, и његов утицај на светске политичке токове, посебно када је у питању бивша Југославија и Србија, чији је он изразити противник.

„Одушевљење за „Европу регија” нашег времена са слабљењем модерних националних држава дозива у свест шаролики образац Свете римске империје, који је доминирао Европом више од једног миленијума. Ту Европу – аутентичну „старицу” Европу – није заборавила једна класа богатих и добродостојећих Европљана скривених од очију јавности, ако се изузму раскошне фотографије у монденским магацинима који се прелиставају по луксузним фризерским салонима: реч је о европским краљевским породицама, које су највећим делом немачког порекла. Од свих ових породица најоданија кројењу будуће Европе је најблиставија од свих, Хабзбуршка династија.

После векова управљања Светом римском империјом, Шпанијом и Фландријом, царска породица Хабзбург је комадањем Аустро-Угарске империје након Првог светског рата била принуђена да живи у изгнанству. Али у време историјског пораза и конфузије која влада на левици, нико не може да каже да фрагментирање источног дела средње Европе на мале патријархалне државице народа не припрема терен за повратак традиционалног политичког врха друштва: монархије.

За највећи део јавности, нарочито у САД, Хабзбуршка империја је фантом из прошлости. У стварности, династија Хабзбург наставља да живи, жилаво се прилагођавајући приликама Европе захваћене процесом промена, под руководством наследника укинутог престола Аустро-Угарске империје, Ота фон Хабзбурга, рођеног 1912. године. Некрунисани император је, могло би се рећи, најспособнији од свих икад рођених Хабзбурга, као и најутицајнији принц у Европи двадесетог века. Невоље могу и да оснаже. Без ограничења којима се покорава уставни монарх, и са изузетно широком мрежом веза и познанстава која му обезбеђује ранг родоначелника најдуговечније успешне краљевске породице, он данас врши дискретан утицај на догађаје свог времена.

Надвојвода је описао улогу своје породице око убрзања пада Берлинског зида. Историјски дан био је 19. август 1989, када је организован „интернационални пикник” на мађарској страни код града Шопроња, недалеко од „гвоздене завесе”, педесетак километара јужно од Беча. Организатори су били сам Фон Хабзбург и његова „Паневропска унија”, његова кћерка Валбурга и неки мађарски функционери, међу осталима и председник владе Пожгај. „Одсудан моменат” је наступио када су Валбурга и мађарски министар Вас отворили границу и омогућили групи од преко 600 источних Немаца да уђу у Аустрију на путу за Западну Немачку. Берлински зид је био заобиђен и учињен неефикасним, чиме је задат „смртни ударац” режиму „неславног Хонекера”.

Противник аншлуса и противник нациста, близак америчким обавештајним службама, Хабзбург је током Другог светског рата боравио у САД, да би после рата нашао уточиште у Баварској, политички сродној његовој

родној Аустрији, којом је дуго владао његов блиски пријатељ Франц Јозеф Штраус. Као премијер Баварске, Штраус је био неоспорни вођа најконзервативнијег крила немачке деснице, као и Ото фон Хабзбург, који се као председник „Паневропске уније”, једне десничарске католичкофедералистичке организације, упорно борио против комунистичког блока и заговарао експанзију Европске заједнице на Исток, све до граница православне Русије. У Баварској, он је радио са моћним организацијама прогнаних Немаца из Чехословачке дајући подршку регионалистичким иницијативама које су омогућиле поновно оживљавање концепта *Mittleuropa*, чије су се границе углавном поклапале са границама бивше Аустроугарске империје.

Он је као обични Ото Хабзбург, изабран у Европски парламент 1979. на листи Штраусове странке ЦДУ. Веома интелигентан, са знањем неколико европских језика, елегантан и вредан, Фон Хабзбург ужива реноме „најутицајнијег ауторитета за проблеме вањске политике у тој младој институцији”. Европски парламентарци нису видели ништа чудно у томе да свргнути наследник мађарске круне буде именован за известиоца тог парламента о Мађарској, а затим и за председника мешовите парламентарне комисије са Мађарском. Према Југославији, тачније, према Србима, он је био и остао жилав и жесток противник. Током целе југословенске кризе став Европског парламента био је под јаким утицајем анализа Фон Хабзбурга.

Већ у јануару 1988. године, Хабзбург је позвао представнике Словенаца, Хрвата и Албанаца (али не и Срба) да изнесу националне погледе сведочећи на расправи у Европском парламенту у Стразбуру о кризи у Југославији. Чест учесник у дебатама Европског парламента, као и у разним часописима, Хабзбург је непрестано развијао тезу о суштинској разлици између примитивних и варварских Срба и Хрвата, достојних представника западне цивилизације. С његовим благословом, неки хрватски националисти опседали су пријемне канцеларије Парламента да боље информишу посланике и новинаре (превасходно немачке) о „аријевском” пореклу Хрвата, за разлику од „оријенталних” Срба. У свом редовном ступцу на шпанском језику, Хабзбург је повукао прецизне географске линије које одвајају хрватску цивилизацију од балканског варварства. „Савршено је јасно”, писао је он, да „граница између Балкана и Запада иде источно од Хрватске и Босне”.

Могло би се закључити да је госп. Хабзбург, са својим колегама хроничарима имао више утицаја на политику Немачке према Југославији и од самог Геншера. „Ако је Немачка признала Словенију и Хрватску тако брзо”, сећао се Фон Хабзбург касније, „чак и против воље Ханса Дитриха Геншера, који није желео да предузме тај корак, то се десило због тога што је бонска влада била изложена готово неодољивом притиску јавног мњења. У том погледу, немачка штампа је одиграла значају улогу, нарочито „Frankfurter Allgemeine Zeitung и Karl Gustav Strem, тај велики немачки новинар који ради за Die Welt”.

Ото се оженио 1951. Регином фон Саксе-Мајнинген са којом је добио два сина и пет кћери, спремних да обезбеде несметан утицај династије. У Белгији, где он има много присталица, принцеза Астрид је удата за једног Хабзбурга. Отов најстарији син, Карло, изабран је у Европски парламент 1996. као не-

зависан на другом месту конзервативне Аустријске народне странке (вођен је јавни спор у вези са питањем да ли је он безуспешно тражио номинацију на листи Странке слободе Јерга Хајдера). Активан у „Паневропској унији” свога оца, председник заједнице Alpen-Adria Arbeitskreis, млади надвојвода гледа на Европску унију првенствено као на „заједницу безбедности” која ће да се прошири до руске границе.

Фрањо Кухарић, примас Хрватске, крстио је 20. септембра 1997. у загребачкој катедрали њиховог три месеца старог сина, његово царско и краљевско височанство надвојводу Фердинанда Звонимира. Име Звонимир протумачено је као „одавање признања хрватском народу”, то је име хрватског монарха који је ујединио земљу у једанаестом веку. С тим именом, дечак је на путу да буде номинован за краља Хрватске, у случају да то место некад постане актуелно. Надвојвоткиња Франческа је објаснила да су одлучили да крсте сина у Загребу због тога што су се она и њен муж упознали у Загребу током октобра 1991. године. „Од нашег венчања, обоје смо радили за ову земљу – ја преко моје фондације за очување уметничког наслеђа, а Карло преко Европског парламента, како би се олакшала интеграција Хрватске у ЕЗ.” У јануару 1996. Хабзбург је у холу Европског парламента приредио изложбу фотографија на којима се Хрватска представља као земља „у срцу Европе”. Међу сликама споменика (укључујући и римске) испод којих стоји потпис „Хрватска култура”, налази се и слика разореног Вуковара испод које стоји потпис „Српска култура”.

Од 1993. други син Ота фон Хабзбурга, Георг, живи у Будимпешти. Прибавио је мађарско држављанство као Берђи и каже да једва чека да представља Мађарску у Европском парламенту, када та земља постане члан Европске уније. У међувремену, млади Хабзбург је члан савета Националног музеја (где је одржан и његов свадбени пријем) и води програмирање једне популарне радио-станице у Мађарској.

Карло, Берђи и Звонимир могу лако да претендују на престоле трију некадашњих хабзбуршких земаља – Аустрије, Мађарске и Хрватске – у случају да политичка пат-позиција понуди прилику каква је била она што је довела до повратка Хуан Карлоса на шпански престо. Премда то изгледа невероватно, европски заокрет удесно могао би да понуди изненађења за која су ови људи у најмању руку припремљени.

Распад Југославије на више начина охрабрује ову хипотетичну рестаурацију. Утврђујући да је Југославија била неодржива, она даје подршку идеји да су Срби кривци за Први светски рат и да је насилна абдикација Хабзбурга била трагична историјска грешка. Отцепљењем Хрватске створена је једна конзервативна католичка држава са снажном ројалистичком носталгијом за средњовековном хрватском краљевином. Будући да је оданост Хабзбурговцима део хрватске конзервативне традиције, повратак Хабзбурга на власт у Хрватској је вероватнији него у било који део бивше Аустро-Угарске империје. На општем плану смрт Југославије донела је обрт према типу дубоко конзервативне етничке свести која фаворизује патерналистичку монархију.” (исто; стр. 117-121)

XX

ЕПИЛОГ УНИШТАВАЊА СРПСКОГ НАРОДА, СРПСКЕ ВЕРЕ И КУЛТУРЕ У ХРВАТскоЈ

1. Прогон, погром, геноцид, државно насиље

Коначни црни биланс злочина и етничког чишћења српског народа у Хрватској је око 7. 000 убијених и скоро милион протераних. У Хрватској је пре рата живело око 700.000 Срба и још око 300.000 Срба који су се изјашњавали као Југословени, а данас их нема ни 100.000, што значи да је протерано више од 900.000.

Мр Миле Дакић у свом раду „Политички, људски и материјални губици српског народа у Хрватској крајем 20. и почетком 21. вијека”, изложеном на Округлом столу у Београду, 26. октобра 2004. године, истакао је да „нема примјера у европској историји 20. вијека, да један историјски и европски народ доживи размјере трагедије, злочина и геноцида, етничког чишћења, пљачке и вишегодишњег лишавања елементарних људских права, као што је то доживио српски народ у Хрватској, од хрватских повиниста, фашиста, комуниста и хрватске државе коју је кроз историју стварао и бранио”.

У поглављу „Постизање пуне националне равноправности (политичка, национална и културна субјективизација)”, мр Дакић сагледава стицање националне самобитности српског народа у првој половини 17. века, а онда и стицање статуса равноправног народа у Хрватској у 19. веку.

„Национална самобитност српског народа у Хабзбуршкој царевини и краљевини Хрватској, Славонији и Далмацији почиње у првој половини 17. вијека, што је видљиво у Дипломи Фердинанда II из 1627. године и Статути-ма Валахорум 1630. године. У овим царским документима Срби – Крајишници постају слободарска оаза у феудалној Европи. Они су власници земље, коју могу и продавати, што је непознаница у осталим дијеловима Хрватске, Славоније и Хабзбуршког царства.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 73)

„У 19. вијеку српски народ у Хрватској је постигао статус равноправног народа, који је резултат његовог политичког, економског и културно-просвјетног организовања. Без представника српског народа у Хрватској се није рјешавао нити један битан политички и државноправни проблем. Суочен са значајем српске партиципације у свим областима живота Хрватски сабор је 1867. године усвојио Изјаву у којој пише: „Сабор троједне краљевине изјављује свечано, да троједна краљевина признаје народ српски, који у њој стањује, као народ с хрватским народом истоветан и равноправан”. (исто; стр. 74)

„Фрањо Јосип I је, 14. маја 1887. године, прогласио „Закон о уређењу посалах цркве грчко-источне и упораби ћирилице у Краљевини Хрватској и Славонији” у којем озакоњује право Срба, православних вјерника, у Хрватској, Славонији и Далмацији, на црквену аутономију и употребу ћирилице.” (исто; стр. 74)

„Политичка и национална равноправност с хрватским народом у Хрватској долази до пуне кулминације почетком 20. вијека, у периоду хрватско-српске коалиције, када удружене политичке снаге Хрвата и Срба усвајају и

потврђују два битна документа о међунационалним односима: Ријечку (3. октобра 1905) и Задарску резолуцију (17. октобра 1905). Потписом Ријечке резолуције, представници политичких странака српског народа су пристали да подрже хрватске интересе у Далмацији и Славонији, а за узврат „да се са стране Хрвата обавезно призна равноправност српског народа с хрватским”.

Српски посланици Бечког парламента и Далматинског провинцијалног сабора су на састанку у Задру, 17. октобра 1905. године, подржали Ријечку резолуцију и изгласали Задарску резолуцију, којом дају подршку Хрватима у настојању да присаједине Далмацију Хрватској и Славонији, под условом пуне равноправности између Хрвата и Срба, те да се заједнички службени језик назива српски или хрватски, те да заједничка писма буду латиница и ћирилица, да се у школама уче хрватска и српска историја, да се у опћинама гдје има преко 1/3 српског народа поред хрватске истиче се и српска застава.

Послије обостраног прихватања Ријечке и Задарске резолуције, 12. децембра 1905. године, објављено је формирање Хрваткосрпске коалиције која, у мају 1906. године, побјеђује на изборима Народну унионистичку странку и преузима власт у Хрватској.” (исто; стр. 74)

„Представници српског народа су заузимали и највише функције у власти Хрватске. Они су били и предсједници Хрватског сабора: Никола Крестић, рођен у Загребу (од 1873. до 1884), Дане Станковић Данило, из Вргинмоста (1897. до смрти 1898), Васо Ђурђевић из Осијека, др Богдан Медаковић из Лике (од 1913. до 1918).” (исто; стр. 75)

„Истовремено, српска национална равноправност се наглашено манифестирала у областима науке, банкарства, културе и умјетности. Приликом формирања Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу 1866. године, у њој су и представници српског народа: др Јован Суботић (пјесник, драмски писац и политичар), Ђуро Даничић (угледни српски филолог) је први генерални секретар ЈАЗУ. Касније у њу улазе и други Срби: математичар др Владимир Варићак (од 1904. године), историчар др Гавро Манојловић, сликар Павле Паја Јовановић (почасни члан од 1919. године), др Божидар Петрановић, Данило Медаковић и други.

У ширењу писмености, науке и културе, на подручју Хрватске стасавају бројне истакнуте личности: Доситеј Обрадовић, Захарије Орфелин, Сава Мркаљ, Лукијан Мушицки, Божидар Петрановић, Никола Тесла и други, а да се и не спомињу бројни Срби католици у Дубровнику, од 16. до 20. вијека: Тројан Гундулић, Иван Гундулић, Јевта Љубибратић Јероним, Руђер Бошковић, Лујо Војновић, Иво Војновић, Медо Пуцић, Влахо Буковац, Матија Бан, Ђуро Војновић, Иво Стојановић, Антун Фабрис и други. Србин Хриштофор Станковић је финансирао изградњу првог казалишта у Загребу.” (исто; стр. 75)

„У припремама стварања прве Југославије, 1918. године, с подручја Аустроугарске монархије наступају три субјекта, односно три равноправна народа: Хрвати, Словенци и Срби. „Глас Словенаца, Хрвата и Срба”, 29. октобра 1918, на насловној страни објављује оснивање слободне, суверене државе Словенаца, Хрвата и Срба, да би представници ове државе, настале на рушевинама АУМ, 1. децембра, предали престолонаследнику Александру

Карађорђевићу, адресу Народног вијећа у којој изражавају жељу уласка: Словенаца, Хрвата и Срба с подручја АУМ у заједничку државу с Краљевином Србијом и Црном Гором. Срби с подручја АУМ су и у овим временима и документима били потпуно равноправни с Хрватима и Словенцима.” (исто; стр. 75)

„У току распада Краљевине Југославије, 10. априла 1941. године, у Загребу је проглашена Независна Држава Хрватска, која је, захваљујући Немачкој, присвојила Срем, Босну и Херцеговину. Српски народ на подручју ове фашистичке државе се нашао ван закона. Државним насиљем српски народ је масовно убијан, протјериван и насилно превођен на католичку вјеру. Забрањена је употреба ћирилице и српско име. На подручју НДХ хрватска војска и полиција је убила преко милион Срба. Комунистичка партија је сакривала у рату и послје њега истину о геноциду над српским народом. Због безизлаза у којем се нашао, српски народ се дигао на масовни оружани устанак, на чије чело су се врло брзо (и трагично за српски народ) поставили комунисти, па је генерално узевши, српски оружани устанак све више попримао комунистички и антисрпски карактер.” (исто; стр. 75-76)

„Српски народ није признао фашистичку НДХ, па се 27. јула 1941. године дигао на масовни оружани устанак. У многим документима Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Хрватске (ЗАВНОХ) загарантирана је пуна национална једнакост и државотворност српског народа у Хрватској. У Резолуцији Првог засиједања ЗАВНОХ-а, одржаном на Плитвицама и Оточцу 1943. године, пише: „ЗАВНОХ је састављен од представника хрватског и српског народа, те националних мањина у Хрватској, без обзира на њихову политичку и вјерску припадност”.

У Резолуцији Другог засиједања ЗАВНОХ-а, одржаног у Плашком октобра 1943. године, пише: „Нема, не смије и неће бити Хрватске у којој Србима не би била зајамчена пуна равноправност и једнакост”.

Уочи Трећег засиједања ЗАВНОХ-а у Топуском цијелу ноћ се вијећало, да ли ће Срби у Хрватској имати статус равноправног народа или политичку аутономију. Моша Пијаде је заступао политичку аутономију, а Милован Ђилас и представници хрватског народа, да Срби добију статус равноправног народа. Био је то и став Јосипа Броза Тита, па је тај статус озакоњен у Декларацији о основним правима народа и грађана демократске Хрватске, у чијем првом члану пише: „Хрватски и српски народ у Хрватској потпуно су равноправни. Националним мањинама у Хрватској осигурат ће се сва права на национални живот”.

У првом Уставу Народне Републике Хрватске из 1947. године, у члану 2 пише: „Срби у Народној Републици Хрватској равноправни су са Хрватима.” У Уставу СР Хрватске 1974. прикривено је избјегнуто спомињање изричите равноправности српског народа. У Основним начелима је формулација: „Хрватски народ, заједно са српским народом и народностима у Хрватској, у складу са својим повијесним и слободарским тежњама, извојевао је у заједничкој борби с другим народима и народностима Југославије у Народноослободилачком рату и социјалистичкој револуцији националну слободу...”.

Овдје се види само један уставни субјект – хрватски народ, а други, српски народ се спомиње само као полуга стварања Социјалистичке Републике Хрватске.” (исто; стр. 76-77)

У поглављу „Политичко и војничко организовање, међународна заштита и изгон српског народа”, Дакић наглашава да „паралелно с хрватском насилном сецесијом из састава СФРЈ, долази до политичког организовања и другог равноправног народа, српског народа у Хрватској”.

„Српски народ, у већинским дијеловима Крајине је истакао своје политичке циљеве на Великом српском сабору у Србу 25. јула 1990. године. Усвојена је Декларација о суверености и аутономији српског народа. У чл. 1 је истакнуто: „У границама СР Хрватске која је држава и српског народа који живи у СР Хрватској, српски народ је на основу својих географских, историјских, друштвених и културних особености, суверен народ са свим правима која садржава сувереност народа. Српски народ у СР Хрватској има пуно право да се, у заједништву са хрватским народом или самостално, при успостављању нових односа у Југославији одређује за федеративно или конфедеративно државно уређење”.

Српски народ је изводио своја права из статуса и права сваког равноправног и политичког народа. Колико је хрватски народ имао своје природно право да се издваја из састава СФРЈ, исто је право имао и српски народ, на територији гдје је апсолутно већински, да одлучује о својој будућности, јер су у Уставу СР Хрватске била призната два равноправна народа. Та мисао је управо и изражена у цитираној Декларацији.

На овом Сабору је присуствовало око 200.000 Срба гдје је формирано Српско национално вијеће, као политичко представништво српског народа у Хрватској. Почетно, српски народ није имао намјеру да се издваја из састава Хрватске, али је удаљавање између два народа све више расло због отвореног поистовјећивања ХДЗ власти и фашистичке НДХ, која је остала у негативном колективном памћењу српског народа, по злу и масовним злочинима. Послијеведеног референдума, Српско национално вијеће је 30. септембра 1990. године прогласило, на засиједању у Србу, српску аутономију у Хрватској.

Из страха да се не понови злочин, српски народ се паралелно наоружавао као и хрватски. Уочи проглашења Хрватског устава, крајем 1990. године, у Книну је 21. децембра 1990. проглашена САО Крајина. Предсједник САО Крајине, др Милан Бабић је форсирао одвајање САО Крајине из састава Републике Хрватске, па је 18. марта 1991. СО Книн, чији је предсједник био др Милан Бабић, донијела одлуку о одвајању од Републике Хрватске. На сједници Српског националног вијећа, априла 1991. у Кореници, на инсистирање др Милана Бабића, донесен је закључак, да се распише референдум о прикључењу САО Крајине Србији. Услиједило је формирање Скупштине САО Крајине 30. априла, а 12. маја је организиран референдум о прикључењу САО Крајине Србији. Крајем маја исте године основана је и Влада САО Крајине, чији је предсједник био др Милан Бабић. Врхунац крајишког самоорганизовања је био 19. децембра 1991, када је проглашена Република Српска Крајина. САО и РСК су дјеловале као засебна држава 4 године, 8 мјесеци и 15 дана.

Од прољећа 1992. била је под заштитом Уједињених нација. Резолуцијом Савјета безбједности бр. 743, од 21. фебруара 1992. године, озваничен је Венсов план, којег су, 23. новембра 1991. године, у Женеви потписали Сајрус Венс, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман и Вељко Кадијевић. План је гарантирао мирно рјешење односа између Хрватске и РСК. Република Хрватска је извршила масовно етничко чишћење Западне Славоније, крајем новембра и почетком децембра 1991, а 21. јуна 1992. извршила је војнички напад на Миљевачки плато, 21. јануара 1993. на Равне Котаре, па 9. септембра 1993. на подручје јужне Лике (Медачки џеп). У овим агресивним војним акцијама погинуло је више стотина српских цивила.

Послије неуспјеха потписивања плана 3-4, јануара 1995, када је Милошевић забранио руководству Крајине да приме план и да о њему расправљају, Хрватска је почела са припремама војних операција „Бљесак”, на Западно Славонију и „Олуја” на подручја Баније, Кордуна, Лике и Далмације. Иако у овим операцијама отпора није било (тако је договорено у Београду и на Палама) хрватска војска је освајала већ напуштена подручја и масовно палила и разарала српска села и насеља. Српски народ се повукао у Босну и Србију, плашећи се поновљених злочина. Српска села и добра су горјела и мјесецима послје војне операције. Многи од оних који нису бјежали побијени су. У Дољем Лапцу од 43, убијено је 27 цивила. Према поименичним списковима и до сада прикупљеним подацима Веритаса, у „Бљеску” и „Олуји” је убијено 2.190 Срба, од којих су готово сви цивили, јер се војска повлачила без борбе.

Српски народ се у претрпаним колонама повлачио из Крајине. Успут је доживљавао авио бомбардовање избјегличких колона, засједе и масовна убиства, посебно на подручју Баније, од Глине до Двора на Уни. Према попису избјеглица у СРЈ 1996. године из Хрватске је протјерано 356.887 припадника српског народа, а у Републику Српску 48.000 или укупно 404.887 Срба из Хрватске. Према попису становништва 1991. године у Хрватској је било 581.663 Срба, што указује на податак да их је остало у Хрватској 176.776.

Попис избјеглица 1996. године није обухватио све избјеглице протјеране из Хрватске. Војни обвезници се нису пријављивали јер су доласком у Србију масовно хапшени и пребацивани на босанско ратиште, а и Закон о избјеглицама Србије прописује да су избјеглице у Србији војни обвезници. Приближни подаци о броју протјераних из Хрватске се могу добити, када се у укупан број Срба у Хрватској додају и они који су се у пописима изјаснили као Југословени. Попис избјеглица и прогнаника из Хрватске показује да нису протјеривани Срби из „побуњених” дијелова Крајине, него из читаве Хрватске, гдје није било ратних операција. Попис показује да се радило и ради о систематском етничком маркетингу иза којег је стајала држава Хрватска са свим својим потенцијалима принуде и насиља.” (исто; стр. 77-79)

„Нужно је тражити мотиве, зашто је српски народ протјеран из Републике Хрватске и објавити истину. Анализом броја и мјеста из којих су Срби протјерани долази се до злослутне и оптужујуће истине, да су Срби прогоњени и убијани само зато што су Срби, а не зато што су се бунили против фашисоидног стања у Хрватској. Зашто је у хрватској „Олуји” у Доњем Лапцу, од 43 припадника српског народа, који нису бјежали у Србију, убијено 27?

И послјије ове истине многи политичари у Хрватској говоре да су Срби добровољно напустили Хрватску и све своје оставили.

Српска побуна против насиља и фашизације у Хрватској је ишла на руку плановима прогона и истребљења. Предсједник Хрватске др Фрањо Туђман је изјавио на Тргу бана Јелачића у Загребу, да је Хрватској рат био потребан у стварању самосталне националне државе. Мотиви прогона и уништавања су сасвим исти као у току Другог свјетског рата, када је на просторима НДХ убијено око милион Срба. Поставља се питање, зашто су Срби протјерани у оволиком броју из дијелова Хрватске гдје није било ратних дејстава и Републике Српске Крајине? Анализом тих података открива се пуна истина о судбини и голготи српског народа у Хрватској.

(Загреб 7560, Ријека 5127, Вараждин 420, Вировитица 3231, Задар 9036, Сисак 9401, Цриквеница 215, Дубровник 2147, Ђаково 602, Имотски 358, Карловац 13240, Макарска 163, Огулин 5325, Опатија 221, Пореч 210, Бује 229, Пула 1820, Црес-Лошињ 147, Јастребарско 263). Попис избјеглица и прогнаника у СРЈ 1996. године одговара на питање разлога прогонства српског народа. Из осталих дијелова Хрватске, ван РСК, ратних зона и дејстава протјерано је укупно 141.887 Срба. Ово је егзактан податак који се односи само на изгон Срба у Србију и у Црну Гору. Не треба заборавити да је број изгона у СЦГ још већи јер се војни обвезници због хапшења нису пријављивали као избјеглице у СРЈ.

Не постоје подаци колико је Срба протјерано из хрватских градова у друге земље свијета. Одговорити на ова питања значи наћи прави разлог прогонства српског народа из Хрватске и сагледати дубину и суштину етничког чишћења, посебно зато што је хрватска држава одмах по изгону народа из градова одузела њихове станове, сву покретну и непокретну имовину, без права на повратак станова и имовине. Зато је етничко чишћење српског народа из хрватских градова најснажнији облик етно-бандитизма, јер су прогнаници остали без права на повратак. Тај вид етничког чишћења је у почетку садржавао и своју трајну завршницу. Ако се узме, да је тадашња просјечна југославенска породшца имала 2,8 чланова, онда су само евидентирани прогнаници из хрватских градова у СРЈ остали без 50.678 станова.

Овај етно-маркетинг је поразан за српски народ и зато што је из хрватских градова протјерана српска интелигенција. Тиме је српски народ у Хрватској остао без кормилара и националних осјетила неопходних за постојање и опстанак свакога народа. У овим разматрањима не треба заборавити ни 48.000 Срба из Хрватске који су нашили уточиште у Републици Српској, а сасвим је извјесно да је више десетина хиљада Срба нашло склониште у многим државама свијета.

Све се радило плански. Етничко чишћење из градова садржава кидање националне кичме и даје планерима најдјелотворније резултате. Српски станови с покретном имовином су по хитном поступку додијељени Хрватима, а затим продани. Овом антицивизацијском завјером прогнани Срби су осуђени на трајно прогонство и нестајање. Остали су без станова које су изградиле својим личним издвајањем из личног дохотка, без покретне имовине и докумената о идентитету, без најдражих успомена, без радног стажа и рад-

ног мјеста, као основне претпоставке сваког живота у градовима. Невраћањем станова, покретне имовине и радних мјеста протјераним Србима, они су максимално душевно и материјално убијени, онеспособљени за живот и за било какав повратак. Хрватска је за рјешавање стамбених проблема Срба у хрватским градовима измислила чудесну категорију стамбеног збрињавања, као да се не ради о живим људима који знају своја права, имају свој понос и достојанство.” (исто; стр. 81-82)

У поглављу „Остали губици српског народа у Хрватској крајем 20. и почетком 21. вијека (укидање статуса равноправног народа)”, Дакић сагледава политичке и националне губитке, губитке општинских људских права, имовине и имовинских права, духовне и људске губитке.

„У Уставу Републике Хрватске, од 23. децембра 1990. године, српски народ је грубим државним насиљем избачен из Устава, што је довело до безумног и трагичног рата. Овим такозваним Божићним уставом, грубо су погажени сви документи у којима је српски народ у Хрватској (кроз вијекове) био потпуно равноправан с хрватским народом у Хрватској. Српски народ се није могао помирити с овим политичким насиљем, које је подсећало на његову ванзаконску позицију, последице оснивања фашистичке Независне Државе Хрватске 1941. године, која је запамћена по масовним убиствима, прогонима и геноциду према српском народу.

У Уставу Републике Хрватске Срби се спомињу само у преамбули, која има декларативни, а не обавезујући значај. Овим једностраним актом укинуте су све српске привилегије, добивене од Аустријског и Аустро угарског царства, посебно од Фердинанда II, Фердинанда III, Леополда I, Марије Терезије (Militar Grenz Rechte из 1754), Законом Фрање Јосипа I (1887). Поништена је Изјава Хрватског сабора о равноправности Хрвата и Срба (1867), Ријечка резолуција и Задарска резолуција (1905), заједничка владавина и историјски документи Хрваткосрпске коалиције, пуна национална равноправност при стварању прве Југославије (1918), Резолуције Првог и Другог заседања ЗАВНОХ-а, Декларација о основним правима народа и грађана Демократске Хрватске која је донета 9. маја 1944. године на Трећем заседању ЗАВНОХ-а у Топуском.

Укинута је ћирилица и одлуке српских конгреса у Шибенику, јануара 1945. и септембра 1945. у Загребу, као и све уставне одредбе о пуној равноправности од 1947. до 1990. године. У октроираном Уставу су националистичке одредбе непознате у уставима демократских европских држава: „Хрватски сабор и народ непосредно, самостално, у складу са Уставом и законом одлучују: о уређењу господарских, правних и политичких односа у Републици Хрватској, о очувању природног и културног богатства и коришћењу њиме, о удруживању и савезу с другим државама” (члан 2, став 4). Ово је поништавање сваког облика грађанске државе у којој 25 одсто становника нису Хрвати и не могу учествовати у економском и политичком животу своје државе. Постоје бројне дискриминације у Закону о благоданима. У Закону о Хрватској академији знаности и умјетности („Народне новине” 34/91) стоји: „Хрватска академија знаности и умјетности је правни сљедник Хрватске академије знаности и умјетности од 1941 – 1945...”, дакле не и сљедник Југо-

славенске академије знаности и умјетности, основане у Загребу 1866. године, па поново је од 1945. до 1990. деловала под истим именом.

Очита национална дискриминација је озваничена у републичком буџету (прорачуну), у односу на Србе у школовању и штампи. Међународна заједница је прихватила (надајмо се привремено) дупле стандарде на бившим југославенским просторима, да стање националних права у БиХ буде као прије рата (три равноправна народа), а у Хрватској да од два равноправна народа (Хрвати и Срби) остане само један – хрватски народ. То је сасвим сигурно камен спотицања за срећнију и разборитију будућност, за хармонију живота, за мир на балканским просторима. Неправде ће само сачекати нека друга времена и намиривати своје дугове, на обострано зло и узурпатора и незадовољника.

„Трагично је што сви ови облици узурпација, октроираних озакоњења нити у струци, нити у матичним срединама дипломатским каналима, нити с наслова међународних конвенција немају нигдје заштите, осим начелних стајалишта и моралних надања.” (исто; стр. 82-83)

„Стварањем нације-државе и изгоном стотина хиљада Срба, Хрватска је укинула њихова основна људска права: право на слободан живот, право на дом и завичај, право на катастар, право на досљедно и правично социјално и пензионо збрињавање, право на живот достојан човјека, право на политичку партиципацију која је кроз вијекове постојала...”

Хрватска је оружаним акцијама протјерала своје држављане и у њихове куће и станове уселила држављане друге државе и дала држављанство на кућним бројевима својих држављана. Стране држављане из БиХ је свесрдно примила и помаже само зато што су хрватске националности. То је нешто што се може упоређивати само с најцрњим временима фашизма и сталјинизма. То је једина држава у свијету која тражи од својих грађана да пишу молбе за повратак у своју кућу – стан или завичај. О повратку одлучује хрватска полиција.

Тиме је повређен Међународни пакт о грађанским и политичким правима, којег је Хрватска потписала 12. октобра 1995. године: „Нико не може бити произвољно лишен права да уђе у своју земљу” (чл. 4). Судбина српског народа се рјешава уредбама и одлукама, а путем закона се регулишу односи досељених Хрвата који су у српским кућама и који уживају српску имовину. Постоји мноштво капиларних метода усмјерених против људских и права на повратак. То се посебно манифестира код нижих органа власти: подизање личних докумената, радног стажа, образаца М-4 о раду, пријетња тајним списковима „злочинаца”, повремена убиства и хапшења, доласци полиције у дворишта повратника, одмјеравање висине пензије према националној припадности, зарачунавање камата за све ратне године за пријератне кредите, прогони из својих дворишта од оних којима је држава дала српску имовину, одбијање сваког права у процесима приватизације, немогућност партиципације у вриједностима самодоприносима изграђеној инфраструктури.

Најтеже је схватити, да такав облик насиља и кршења елементарних људских права траје 14 година, а за највећи дио прогнаника пуних 10 година. Ова чињеница додатно оптузује, али не само државу Хрватску. Да би поли-

тички сарказам био у потпуности задовољен, хрватска политика и држава пласирају неистину, да су Срби сами напустили своје куће, станове и завичаје. Тиме се ову немоћну и измучену категорију држављана Хрватске додатно психички оптерећује и залуђује.

Битно и недвосмислено је повређена Општа декларација о правима човека, коју је усвојила Генерална скупштина УН 1948. године: „Свако има право да свагдје буде признат као правни субјект” (чл. 6). Прогонством својих држављана, отимањем станова и кућа, разбијањем породица, Хрватска је прогласила неважећом све одредбе ове декларације, јер „Нико не смије бити изложен произвољном мјешању у приватни живот, породицу, стан или преписку, нити нападима на част и углед. Свако има право на заштиту закона против овог мјешања или напада” (чл. 12). Српска права у Хрватској су у пракси неостварива, јер домаћи судови затежу годинама празне спорове, а оштећени се може жалити у Стразбуру или Комитету за људска права УН послјије окончања спора у Хрватској који се развлачи у недоглед.

Да се у Хрватској десио прогон и погром српскога народа, етноцид великих размјера и државно насиље, види се из упоредних података у пописима становништва:

Познато је, да у структури Југославена има преко 80 одсто Срба и да је удио српског народа уочи рата био изнад 900.000, односно преко 20 одсто од укупног становништва Хрватске и да у Хрватској недостаје око 700.000 Срба. Бар послјије посљедњег пописа свијету мора бити јасно шта се десило.” (исто; стр. 83-85)

„Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима потписан у Њујорку 16. 12. 1966, који је супотписала Хрватска 12. октобра 1992, прописује: „Да би постигли своје циљеве, сви народи могу слободно да располажу својим богатствима и својим природним изворима... Један народ не може ни у ком случају да буде лишен својих властитих средстава за живот” (чл. 1). Поставља се питање, како је српски народ избачен из Устава Хрватске, а стотине хиљада протјерано је и претворено насиљем, ратом и етничким чишћењем у националну мањину? Како се десило да један историјски народ буде војнички протјеран из заштићених зона УН?

То је срамотна страница историје ОУН, која се никада и ничим неће моћи правдати пред демократским свијетом. То је заиста био злочиначки поход против живота у којем се све рушило: „Они су рушили све постојеће: државу, привреду, политички систем, јавне установе, стамбене куће, предузећа, цркве и џамије, објекте материјалне културе. Они су личили на монголске и татарске хорде из раног средњег вијека”. У томе походу српски народ је изгубио и своју приватну имовину, непокретну и покретну, чије се враћање непрекидно одлаже у циљу стварања чисте националне државе. У овим поновљеним сулудим временима „држава нација замењује државу партију користећи њене обрасце.

Национални идентитет ове „нове државе” се доказује нетолеранцијом, дискриминацијом и супротстављањем другима. То је нови облик расизма – национализма, чији су исходи етничко чишћење, насилно иселавање, у колико се не ради о уништењу популација „страних” нација. То је повратак под новом легитимношћу архетиповима расизма.” (исто; стр. 86)

„У Хрватској се догодио случај без преседана. Да су сви српски простори октроираним актом конфисцирани, ма кад је то међународним притисцима дерогирано, онда се новим облицима октроирања све заузело под привремену управу и најзад започета незаснована колонизација, а да се власнике није депосједирало... Људе се чупало из коријена, убијало или прогонило и то још траје.... Затим се затире катастар, матични листови, затиру се топоними или се врши њихова преноминација, затиру се ономастика, власништво се додјељује незаслужено анонимусима, од оних у градовима до оних прогнаних из других простора... У Хрватској је основана агенција за отимачину српских „блага и добара”, имовине и завичаја. Иначе свака друга расправа о Србима у Хрватској је за мене беспредметна, јер као свједок догађања, етно-бандитизам оцјењујем највећим злочином нашег доба... Ријеч је о злочиначкој стратегији изгона, или под земљу или ван земље.

Политички и државни представници Републике Хрватске упућују српском народу позиве за повратак, што је врхунац трагичне збиље, јер се повратници не могу вратити у своје куће и дворишта, у станове који су једино у Хрватској трајно одузети.” (исто; стр. 86-87)

„Од свих губитака, најтеже се доживљавају духовни, јер они садржавају укупност постојања једног народа. Некада Војна крајина, а у новије вријеме статус равноправног народа, па период постојања САО и РСК, одликују се с богатим и специфичним културним животом. Крајина је дала бројне личности у области науке.” (исто; стр. 87)

„Крајишки Срби су познати по богатој и специфичној народној књижевности, објављеној у многим књигама. У Крајини су и познати манастири: Крупа на ријеци Зрмањи, из 1317. године, Крка, на ријеци Крки из 1350. године, Драговић из 1397, Пакра, Света Ана и Дејановац у Западној Славонији, Лепавина и Марча у Горњој Славонији, Рмањ, на Уни код Срба, Гомирје у Горском котару, Комоговина на Банији и Ораховица у Славонији. У току Другог свјетског рата многи манастири и цркве су уништени или оштећени, а у последњем рату од 1991. до 1998. године уништено је 87 православних цркава, а 195 је оштећено, порушено је 45 парохијских домова СПЦ и 57 оштећено.

Уништена је специфична древна архитектура, најинтимније личне и породичне успомене, фотографије, документи и знамење предака, свједоцбе, дипломе, документи из катастра, подаци о раду и пензионом стажу. Изгоном народа све је бачено у дубок заборав и нестајање. Оштећене су душе, топоними и гробља. Уништене су школе и домови културе. Протјерана је интелигенција и све лучоноше културе живљења. Једна од богатих европских – крајишка култура је у изумирању, а укупан духовни живот копни и нестаје. Заћутале су гусле, двожице, четворожице и богата усмена предања. Нестаје један изразито чист језик са најчистијим штокавским и ијекавским изговором, са најчистијом акцентуацијом у Хрватској.” (исто; стр. 87-88)

„Постоји заједничка платформа за убиства припадника српског народа у Хрватској у Другом свјетском и последњем рату. У оба рата Срби су убијани само зато што су Срби. Злочини 1941. године су почели много прије оружаног устанка. Оружане снаге Независне Државе Хрватске су убиле 520

Срба у Хрватском Благају на Кордуну, од 6. до 9. маја, а оружани устанак је почео крајем јула. Тако је било и у осталим српским крајевима.

То исто правило је примјењено у Републици Хрватској, од 1991. до 1995. године. Припадници српског народа су убијани ван зона ратних дејстава, у хрватским градовима: Загребу, Сиску, Карловцу, Осијеку, Сплиту, Задру и другдје, а да се и не говори о прогону Срба из свих хрватских градова. Не ради се о кривњи, него о етничком чишћењу по сваку цијену и свим могућим средствима, с циљем стварања чисте националне државе. Проф. др Светозар Ливада из Загреба је за све ове погроме дао најадекватнији израз: етно-бандитизам, о чему се, нажалост, упорно ћути.

Нејасно је, у име којих циљева и које будућности се овом злочиначком етничком маркетингу и официјелно не даје право име. Не само да су убијани људи. На Крајину се ишло системом „спржене земље”. Француски генерал Жан Кот је писао о хрватској агресији на Медачки џеп, септембра 1993. године: „Нисам нашао знакове живота, ни људи ни животиња у неколико села кроз која смо прошли. Разарање је потпуно, систематско и намјерно”.

Колико је убијено припадника српског народа, у име хрватског национа, још увијек нема егзактних података. Они се упорно крију, да би се смањила одговорност и да би се задржао темпо глорификације државне политике која је масовно убијала и прогонила своје грађане друге вјере и нације. Посебно је тешко доћи до података убијених Срба у хрватским градовима, јер су ти подаци доступни само оној страни која их прикрива и не даје у јавност. Исто тако нема истинитих података о броју прогнаних Срба из Хрватске, јер се више десетина хиљада мушкараца – војних обвезника није пријављивало у Србији и Црној Гори. Они су 1995. и 1996. масовно хапшени, проглашавани издајницима и слани на источно славонско и босанско ратиште, сходно Закону о избјеглицама Србије у којем су и избјеглице војни обвезници.

Према објављеним подацима „Веритаса”, који прикупља поименичне податке о жртвама у РСК убијено је или нестало:

- Банија: 1990. – 2, 1991. – 288, 1992. – 71, 1993. – 59, 1994. – 29, 1995. – 473, 1996. – 3, 1997. – 2, 1998. – 1, укупно – 868;
- Источна Славонија: 1990. – 585, 1991. – 102, 1992. – 28, 1993. – 3, 1994. – 3, 1995. – 3, 1996. – , 1997. – , 1998. – 1, укупно – 721;
- Кордун: 1990. – 1, 1991. – 106, 1992. – 55, 1993. – 41, 1994. – 5, 1995. – 148, 1996. – 6, 1997. – 1, 1998. – , укупно – 363;
- Лика: 1990. – 1, 1991. – 326, 1992. – 89, 1993. – 198, 1994. – 26, 1995. – 468, 1996. – 10, 1997. – 7, 1998. – 6, укупно – 1131;
- Далмација: 1990. – 1, 1991. – 261, 1992. – 213, 1993. – 414, 1994. – 55, 1995. – 678, 1996. – 6, 1997. – 1, 1998. – 1, укупно – 1630;
- З. Славонија: 1990. – , 1991. – 627, 1992. – 99, 1993. – 29, 1994. – 2, 1995. – 282, 1996. – , 1997. – 1, 1998. – 1 укупно – 1041;
- Ван РСК: : 1990. – , 1991. – 48, 1992. – 116, 1993. – 6, 1994. – 15, 1995. – 109, 1996. – 2, 1997. – , 1998. – , укупно – 296;
- Непознато: 1990. – , 1991. – 3, 1992. – 2, 1993. – , 1994. – , 1995. – , 1996. – , 1997. – , 1998. – , укупно – 5;
- Свеукупно: 1990. – 5, 1991. – 2244, 1992. – 747, 1993. – 775, 1994. – 135, 1995. – 2101, 1996. – 30, 1997. – 12, 1998. – 10, укупно – 6059.

Према подацима „Веритаса” у војној операцији „Олуја”, убијено је 1.960 људи, од којих су 1.205 били цивили, међу којима су 522 жене и 12 дјеце.

Не треба заборавити на поратне губитке у избјеглиштву, који су далеко већи од ратних. Људи умиру због бола у души, због неимања визије живота, због неисхрањености и душевних обољења. Међу подацима, који су недоступни, претпоставља се да од укупног броја умрлих 1/4 чине самоубиства.” (исто; стр. 88-89)

2. Туђман довршио Павелићев „посао”

На истом „Округлом столу”, Саво Штрбац из агенције за прикупљање података о прогнаним и несталим „Веритас” изнео је податке о протераним и убијеним Србима у Хрватској. Он је прво прочитао завршни део из свог реферата „Злочини над Србима на простору Хрватске у периоду 1990 - 1999”, који је изложио на научном скупу 26. новембра 1999. у Ректорату Универзитета у Београду:

„Оно што није пошло за руком Анти Павелићу за вријеме НДХ, од ’41 – ’45, остварио је Фрањо Туђман у времену ’90 – ’95 у РХ. У томе му је помогла међународна заједница, али и Срби са простора претходне Југославије својим нејединством у најкритичнијим моментима своје историје.

Павелићеву формулу за уништење Срба „једну трећину побити, једну трећину протјерати и једну трећину прекрстити у католичку вјеру”, Туђман је модификовао (не намјерно), тако што је око 3/4 протјерао, нешто више од 1 одсто побито, а оне што су остали или се вратили, још може, ако већ није, прекрстити.

Српска имовина, укључујући и цјелокупну културну и духовну баштину, је опљачкана, оштећена или потпуно уништена. У Хрватској се примјењује низ дискриминирајућих закона према Србима, који им отежавају или онемогућавају поврат имовине, остварење стечених права, право гласа, повратак на огњишта, сахрањивање мртвих, употребу писма, исповједање вјере... који их сврставају у грађане „другог реда”.

Туђманов режим је Србе, од конститутивног народа, свео на минорну, обесправљену, прогањану и уплашену мањину.

Хрватска је држава у којој је највећи гријех бити Србин.

Хрватски етноцид над Србима је реализован, али не и окончан.”

Овоме што сам тад написао немам шта одузети, само могу додати нове моменте, који поткријепљују то што сам тада написао.

По попису становништва из априла 2001. године у Хрватској, живи 4,5 одсто Срба, насупрот 1991. години, када их је било 12,2 одсто.

И сад се сви питају: гдје су Срби?

У дијелу реферата којег сам сад прочитао изнио сам податак да их је 3/4 протјерано. Тај податак, најалост, потврђује и овај, о учешћу Срба у становништву Хрватске по попису из 2001. године.

За иоле озбиљнијег аналитичара ратних и поратних збивања на подручју Хрватске, овај податак није никакво изненађење.

Па гдје су Срби из Хрватске?

На првом попису обављеном 1996. године, у Србији је регистровано 297.543 избјеглих/прогнаних (Срба) из Хрватске. У ту регистрацију нису би-

ла укључена лица из Славонско-барањске области (СБО), у којој је августа 1999. године (послије реинтеграције у уставно-правни поредак РХ), од укупно 128.316 становника, остало да живи 48.000 људи српске националности с тенденцијом даљег иселјавања.

На другом попису избјеглица/прогнаних обављеном у априлу 2001. године, у Србији је живјело 284.334 Срба из Хрватске.

Број избјеглица из Хрватске у Србији од првог до другог пописа резултат је: прилива избјеглица из СБО; повратка у Хрватску (по подацима УНХЦР-а до јануара 2002. године у Хрватску се вратило 88.418 Срба, а 34.000 оних који су се вратили у Хрватску, поново се вратило у СРЈ); иселјавања у треће?земље (око 25.000 преко УНХЦР-а и амбасада са избјегличким статусом око 15.000 са хрватским документима – у току 2001. године у Норвешкој је азил затражило 1.216 држављана Хрватске, углавном српске националности, а једна адвокатска канцеларија из Лондона заступа више од 2.000 Срба у поступку добијања азила пристиглих у Енглеску са хрватским документима); повећане смртности избјеглица и повратника (по процјени Веритаса ради се о више од 20.000 лица); страдалих у току рата (у Веритасовој евиденцији води се преко 7.000 погинулих и несталих и „похрваћења”. Стипе Шувар, познати хрватски социолог и политичар, каже да се 15.000 Срба изјаснило као Хрвати, а већина их је промијенила имена и вјеру).

Према подацима Удружења Срба из Хрватске, у Црној Гори још живи око 5.000, а у РС око 35.000 Срба из Хрватске.

Дакле, проста рачуница говори да је више од 400.000 Срба напустило Хрватску, односно страдало у рату, умрло или се похрватило.

Не треба заборавити да је по попису из 1991. године у РХ било и 106.041 Југословена, од којих је, у чему су сагласни и хрватски демографи, било 60-80 одсто Срба, док их се по попису из 2001. године као Југословен изјаснило само 74.

Пошто је једна од најважнијих одредби пописа из 2001. у Хрватској гласила да се грађани не морају национално изјаснити, онда није тешко претпоставити да су управо Срби из категорије Југословена користили ову одредбу, па је и на овај начин „нестало” још 60-80.000 Срба, што су они које Милорад Пуповац из Српског националног вијећа (СНВ) зове „колебљиво градско становништво”).

Покојни предсједник Хрватске Фрањо Туђман још је у лјето 1991. године изнио процјену да ће питање Срба у Хрватској бити ријешено када се њихов број сведе на 3 одсто.

С обзиром на то да су повратници у Крајину скоро искључиво старачка (репродуктивно неспособна) популација, и пошто је код урбаних Срба тенденција „похрваћења” (асимилација), све када би се из Србије вратило свих 4,3 одсто избјегличке популације, колико их се изјаснило за повратак, није тешко предвидјети, ако се у међувремену не догоди неко „чудо”, да ће на наредном попису становништва у Хрватској Туђманова процјена (циљ) из лјета 1991. године бити испуњена, ако не и премашена.

Мала је вјероватноћа да ће садашња власт у Хрватској, процјењујући по понашању и изјавама њених највиших представника, добровољно хтјети да поново наруши стечену и дуго очекивану демографску равнотежу.

По регистрацији избеглица у Србији из 2001. године, мање од 5 одсто Срба из Хрватске и Крајине изјаснило се за повратак, око 75 одсто за интеграцију, а остали се нису ни изјаснили (ми знамо да су то они који би желели отићи у треће земље, а изјаснили се нису из простог разлога што таква рубрика на обрасцу није ни била предвиђена).

Зашто се само тако мали број Срба жели вратити?

Да ли смо ми Срби стварно „луд“ народ, како је говорио покојни Јован Рашковић (наравно у другом смислу), када се не желимо вратити у свој завичај, на своја имања, која су и велика и богата и која су нам обезбјеђивала пристојан живот?

И ми желимо да се вратимо и у свој завичај и на своја имања као што то желе и Срби са Косова и Метохије и сви други. Али на путу нашег повратка стоје велике препреке.

Оној Будаковој и Павелићовој, уводно цитираној, формули за ријешење „српског питања“ у Хрватској, Туђман и његови наследници, данашњи властодршци (иако се власт промјенила, политика према Србима је остала иста), додали су још један, четврти, елеменат, који се може назвати „судски процеси против Срба“. Овај елеменат је у функцији најперфиднијег етничког чишћења, односно у функцији одржавања постојећег стања.

Ево података: тренутно се пред хрватским судовима води 4.530 процеса, толико је лица српске националности процесуирано за ратне злочине. Тај број је фантастичан ако га упоредите, рецимо, са Нирнбершким процесом, на који је изведено само 25 људи, или са бројем до сада јавно оптужених од стране Хашког суда, пред којим је до сада са цијелог простора бивше Југославије оптужено мање од стотину лица. Испада да свако село у Крајини у просјеку има више „ратних злочинаца“ од броја укупно изведених нациста на Нирнбершки процес.

Хрватско правосуђе је, почев од, априла 2001. године, преко Бироа Интерпола у Загребу, sukcesивно почело да ставља на Интерполове потјернице случајеве Срба који су процесуирани за ратне злочине. До сада их је према евиденцији Веритаса, регистровано 365, а на основу њих је до сада већ и ухапшено 10 лица.

Више од 21.000 Срба Хрвати су амнестирали за оружану побуну примјеном Закона о опросту. Када им на заједничким састанцима приговарамо на велик број процесуираних Срба за дјела ратног злочина, одговарају нам „Ви Срби никад нисте задовољни. Видите ли колико смо вас амнестирали, па не можемо ваљда све, неко мора и да одговара за 15.000 побијених Хрвата у току рата“. Заиста у питању је велики број амнестираних Срба. Али ...

Енормно висок број процесуираних Срба од стране хрватског правосуђа и њихово стављање на Интерполове потјернице у директној је функцији врло перфидног етничког чишћења Хрватске од Срба. Наиме, крајишки Срби углавном не знају ни ко је процесуиран, ни ко је амнестиран ни ко је још у поступку, тако да по процјени Веритаса, најмање 100.000 Срба (21.000 амнестираних + 4.530 процесуираних за ратни злочин, помножен са бројем четири, колико просјечна породица има чланова) страхује да су под кривичним поступком, због чега не смију да се врате у Хрватску. А у питању је највиталнија категорија (радно и плодно способна) српске популације.

Један од разлога зашто се онолико мало Срба изјаснило за повратак, треба тражити и у честим хапшењима Срба. У току 2001. године на подручју Хрватске, на основу расписаних потјерница, ухапшено је 62 лица српске националности за дјела ратног злочина. Међу ухапшенима било је и повратника и оних који су били у транзиту преко Хрватске, али и оних који уопште нису напуштали подручје Хрватске. Од толиког броја ухапшених, 35 их је, након краћег или дужег времена заробљеништва, пуштено из затвора. Исти тренд је настављен и касније. До сада је ухапшено најмање 15 лица, сви за дјела ратног злочина, а сви су скоро из категорије повратника.

Свако хапшење повратника утиче на одлуку потенцијалних повратника. Очито је да то и Хрвати добро знају, због чега и предузимају описана хапшења и то по добро разрађеном плану, који обухваћа и просторну и временску компоненту. Наиме, хапшења се дешавају у одређеним временским интервалима, а просторно гледано по цијелом подручју бивше РСК. Ова хапшења, по критеријумима западне демократије, имају и изражену демократску компоненту – човјека нисте ни убили ни кућу му спалили, а опет се не враћа. Хрвати чак поручују: „Дођите, ако нисте криви, суд ће вас ослободити”. Међутим, поучени искуствима оних који су раније послушали такве позиве, не желе на себи искушавати правду на хрватски начин, па се углавном и не враћају. Дакле, Срби раде управо оно што хрватска власт и жели да постигне тим судским поступцима против њих.

Повратак избјеглица подразумијева и повратак њихове имовине и других права која су имали и која им припадају по било ком основу. Сви знају за проблем станова. Ради се о око 50.000 станова на којима су Срби из Хрватске имали станарско право и који су им одузети у судским поступцима на основу дискриминирајућих закона које је доносила Хрватска држава за вријеме Туђмана. Тих 50.000 станова није мала ствар. Брат брату то вриједи бар хиљаду и по милијарди евра. Можда та финансијска страна и не би толико дестабилизувала Хрватску, колико би то учинио повратак бивших станара поменутих станова. Најпростија рачуница говори да би број таквих станара могао бити око 200.000 (50.000 станова x 4, колико има чланова просјечна породица). Шта би Хрватска са толиким бројем Срба? Зар то не би нарушило садашњу структуру становништва у Хрватској, а самим тим и „величанствене резултате” Домовинског рата? Колико би тек тада требало мијењати закона?

Хрватски премијер Ивица Рачан је говорио, а то су наставили да говоре и његови наслједници, да станарско право једноставно не постоји у Хрватској као законска категорија. Велики легалиста Рачан при том заборавља да је то право била законска категорија и да је укинута другим законима, које познати хрватски научни радник и универзитетски професор Никола Висковић сматра расистичким и упоређује их са оним што је Хитлеров режим урадио Жидовима, којима је, уз геноцид, одузео и сву имовину.

Међународна заједница оне законе из времена нацистичке Њемачке није верификовала, па вјерујемо да неће ни ове из времена Туђманове Хрватске који дискриминишу Србе, а има их скоро двадесетак који су још на снази.

Још један проблем спријечава значајнији повратак Срба у Хрватску. То је однос према погинулим и несталим Србима. Дуго година ова категорија

Срба била је табу тема за службену Хрватску. На списковима њихове државне комисије није било ни убијених ни несталих Срба. Српских жртава као да није ни било. Срби су били само злочинци. Истина је, нажалост, другачија. Према Веритасовим подацима, више од седам хиљада Срба налази се на евиденцији погинулих и несталих на подручју Хрватске у току посљедњег рата и пораћа више од 3.000 их је на списку несталих. Прикупили смо информације за око 1.500 гробних мјеста.

Међутим, годинама нико није хтио да врши ексхумације српских жртава. А онда је Хашки суд за потребе истрага које проводи о злочинима почињеним над Србима од стране хрватске војске и полиције, 2000. године започео ексхумације српских жртава. Прва ексхумација је обављена када је из једне септичке јаме у Госпићу извађено 11 тијела за које је утврђено да су Срби побијени у септембру 1993. године у акцији познатој под називом „Медачки џеп”. У току 2001. године ексхумиран је 301 леш са книнског гробља, а ради се о српским жртвама из акције „Олуја”. Године 2002. су ексхумирани и лешеве са кореничког (27) и грачачког (154) гробља, а лешеве такође прпадају Србима страдалим у акцији „Олуја”. Исте године са једне локације у околини Госпића ексхумирано је и 18 тијела Срба убијених у децембру 1991. године у Источној Славонији. Одакле српски лешеве из Источне Славоније на Велебиту, тек треба утврдити.

Све ове ексхумације имају два аспекта: кривичноправни – за потребе кривичних поступака пред Хашким трибуналом, и хуманитарни – након аутопсија слиједи поступак идентификације и предаје посмртних остатака породици ради сахране.

Пошто Веритас још од 1994. године активно сарађује са Хашким судом у свим истрагама у догађајима у којима су крајишки Срби жртве, сматрамо да је и та сарадња допринијела да се коначно почну ријешавати и случајеви несталих и убијених Срба.

До сада идентификоване Србе, њихова родбина у 70 одсто случајева сачувају у породичне гробнице у старом завичају, а тек 30 одсто у новим стаништима (СРЈ, односно СЦГ и РС). То је добар знак, јер Срби су се увијек окупљали око гробова предака.

Под измјењеним условима, што поразумијева и повратак имовине, општу амнестију од кривичних прогона, укидање свих дискриминирајућих закона, као и повратак осталих одузетих или изгубљених права, Срби би се радо вратили у свој завичај. Увјерен сам у далеко већем проценту од онога са регистрације избјеглица у Србији из 2001. године.” (исто; стр. 201-206)

3. Духовни геноцид

У књизи „Ратна страдања православних храмова 1991: српске области у Хрватској” изнесени су подаци о уништеним православним објектима само у току 1991. године и направљена је паралела са објектима које су устапе уништиле за време Другог светског рата. Већина православних храмова који су уништени 1991. већ су исту судбину прошли и за време Другог светског рата.

Динко Давидов у поглављу „Културни и духовни геноцид над српским народом” истиче:

„Погром над споменицима културе, српским православним црквама на територији Хрватске, представља наставак оног вандалског чина који је трајао од 1941. до 1945. у Независној Држави Хрватској, а чији је основни циљ био и остао уништавање и асимилација српског народа у северозападним областима Југославије.

Године 1991. хрватски режим је само обновио некадашња настојања фашистичко-ушашке власти, која је над српским народом спроводила биолошки, културни и духовни геноцид. Због осведочене генезе геноцида, овде се доноси сажет приказ претходних историјских збивања.

Северозападне области Балканског полуострва Срби су од давнина насељавали, а многољудно од XV века, односно после најезде Турака у Европу и пада српске средњовековне државе. Већ тада су подизани фрушкогорски манастири у Срему, као и манастири у Славонији, Старој Хрватској, Далмацији, Босни и Херцеговини.

У њима је негована позносредњовековна култура традиционалног српско-византијског стила. До промене стила дошло је тек у XVIII веку, када су ови манастири, особито фрушкогорски, били под утицајем словенског барока из Русије, а убрзо и аустријског барока. Овде је дошло до занимљиве симбиозе аутохтоног наслеђа и спољних утицаја. Тада се обнављају манастири и граде нове парохijske цркве. У западним областима, у градовима и селима национално мешовитих средина, напоредо са хрватским, католичким храмовима, грађене су српске православне богомоље. Знатан број већих и мањих места у Хрватској има српски етнички карактер; у њима се православне цркве XVIII и XIX века по својој спољашњости једва разликују од католичких будући да су их градили неимари из исте или сродне архитектонске школе.

Разлика је упадљива тек у унутрашњости. Ту су, у православним црквама, изразите дуборезбарене и позлаћене олтарске преграде – иконостаси на којима се налази неколико десетина икона. Цркве, особито манастирске, биле су праве галерије икона и осталих уметничких дела по чему су фрушкогорски манастири били најбогатији. Пажњу су привлачиле и манастирске ризнице, предмети уметничке израде за сакралну употребу: кандила, крстови, кадионице, путири, чираци и остало. Познате су биле и манастирске библиотеке и архиве у којима су чуване рукописне и старе штампане књиге. Историја српског народа од XV века не може се замислити без познавања ових споменика и њихових уметничких и историјских ризница и збирки.

Ушашка Независна Држава Хрватска проглашена је 10. априла 1941. године. Вољом немачког Рајха, у тој окупацијској држави нашле су се и области које никада нису улазиле у састав Хрватске под Угарском. У тој ратној држави Срби су чинили скоро једну трећину становништва, а српска православна црквена организација имала је на тој територији својих девет старих епископија са преко 800 цркава.

Оцењујући прилике које су следиле након оснивања Независне Државе Хрватске, познати хрватски историчар и палеограф др Виктор Новак је изрекао и ову оцену: „Већ првих дана ушашког режима показало се да ће се према православљу, уствари према српству у Независној Држави Хрватској

заузети један необичан, злочиначки став. Било је јасно да ће се грађани и сељаци православне вере третирати не само као држављани другог реда, него као лица изван закона.”

За ову тврдњу може се наћи безброј примера у званичним наредбама тек успостављене усташке власти. Уредбом коју је већ 29. априла исте године потписао поглавник др Анте Павелић: „Задаћа је усташког покрета бринути се да у усташкој држави увијек и свугдје влада само хрватски народ, те да он буде потпуни господар свих стварних и духовних добара у својој земљи” – стављена су ван закона материјална и културна добра српског народа. Ускоро се овај став поглавника одразио на судбину српског народа и православне цркве.

После изјаве др Анте Павелића дошао је до пуног израза његов доглавник др Миле Будак. Он је дао геноцидне предлоге за решење српског питања у Независној Држави Хрватској: „Један део Срба ћемо побити, други раселити а остале ћемо превести у католичку веру и тако претопити у Хрвате”. Другом изјавом др Будака да су православне богомоље „страшило српске пенетрације према Западу” била је још више испољена идеја духовног геноцида, што је, у исто време, давало право усташким јединицама и организацијама да уз убијање и присилно покатоличавање могу уништавати српске православне цркве, манастире и остала добра.

Геноцид је, дакле, у исто време био и погром над споменицима културе. Убијањем људи усташе су уништавале историјске корене српског народа. Био је то тотални геноцид.

Давнашња хуманистичка порука Хајнриха Хајнеа: „Кад почну да спаљују књиге, одмах иза тога почеће да спаљују људе” добила је у Независној Држави Хрватској своју трагичну потврду, с напоменом да су у усташкој држави, у исто време и на истом месту, спаљивани и људи и књиге. Храмови хришћанских богослужења претворени су у стратишта само због тога што су припадали православном обреду.

Веродостојни описи преживелих и пребеглих у Србију заустављају дах или побуђују неверицу, а то је зато што је истина о геноциду над српским народом у Југославији дуго прикривана, као и зато што млађе генерације, одвојене од рата неколико деценија, не могу да замисле да је то што изгледа фантазмагорично била трагична историјска реалност. Због тога овде наводимо неколико упечатљивих случајева из 1941/1942. године који превазилазе средњовековна мучилишта инквизиције.

– У цркви вароши Глина заклано је преко 500 Срба. По томе је ова богомоља јединствен европски споменик злочина. Записано је да је у току масакра крв отицала преко црквеног прага. Црква је потом спаљена и разрушена, а у њој је уништен иконостас академског сликара Павла Симића са преко педесет религиозних композиција.

– У цркви села Драксенића усташе су затвориле 360 људи, жена деце и све их у једном дану заклали. И овде је забележено да је крв отицала у црквену порту.

– У цркви села Кусоња било је сабрано неколико десетина мештана; унета је и већа количина сламе, која је потом запаљена, па су затвореници живи изгорели.

– У цркви села Коларића, у Горњокарловачкој епархији, затворено је осамдесет људи и десет жена које су им донеле храну. Сви су у запаљеној цркви изгорели.

– У селу Зборишту запаљена је црква пуна жена и деце.

– У цркви Доброг Села сакупљене су читаве породице, а потом су кроз прозоре убачене ручне бомбе и најзад је црква запаљена.

– У месту Садиловцу усташе су у цркву сабрале неколико десетина Срба; забележено је да је међу њима било и деце из колевке. Мушкарци су везани жицама и заклани, док су у жене и децу пуцали. Црква је запаљена.

Ово неколико примера само илуструје опште прилике у којима је трагично повезана судбина српског народа са својом црквом.

Велика разарања погодила су манастире у Срему. Најпре је целокупна манастирска имовина одузета и уписана као власништво државе Хрватске. То се односило на црквене зграде, конаке и земљишне поседе. У манастирским конацима су боравиле усташке јединице, административни повереници и усташка младеж. Калуђери су се разбежали; најчешће су прешли у Србију, а ухаћене су спроводили у логоре или убијали. Поред осталих, живот је изгубио и игуман манастира Шишатовца, академски сликар Рафаило Момчиловић. Убијена је и мати Параскева, монахиња манастира Кувеждина на коју су усташе набацале иконе са иконостаса Павла Симића. Постоје сведочења да су у манастиру Хопову усташе скидале иконе са иконостаса Теодора Крачуновића, најбољег српског сликара XVIII века. Око педесет икона су секирама ломили и цепали а потом наложили ватру у цркви. Запаљен је и иконостас Василија Остојића у манастиру Раковцу са преко четресет икона. Исту, или сличну судбину имали су и остали манастири. Поред разарања и паљевина страдале су богате манастирске библиотеке, ризнице и архиве.

Осим овог вида вандализма усташких војних јединица и многобројних активних сарадника, постојала је и пракса такозваног „мирног рушења цркава”. У ову групу спадају цркве које су стручно рушили овлашћени зидари по налогу усташких власти. Званичне налоге издавао је монструозни „Одјел за рушење српских цркава” који је једно време функционисао при „Главном усташком стану” у Загребу. На основу решења овог „Одјела” порушене су до темеља српске православне цркве у Осијеку, Илоку, Петрињи, Бања Луци, Бихаћу, Костајници, Вировитици, Дубици и осталим местима. Цркве рушене на овакав начин претходно су опљачкане. Радна снага на овим рушилиштима били су ухапшени Срби и Јевреји, који су под претњом смртне казне морали да учествују у овом чину. Цркву у злогласном логору Јасеновцу рушили су логораши Јевреји, а усташки војници су претходно изнели иконе из цркве, полили их бензином и запалили.

Најзад, постојао је и трећи начин уништавања и скрнављења цркава и драгоцених предмета за црквену употребу. Било је то у току акције присилног покатоличавања православних Срба, које су спроводиле усташка власт и Римокатоличка црква. У току тог „убијања људских душа” из цркава су изнете иконе, разрушени иконостаси, а нестале су богослужбене и матичне књиге.

Сачуван је и публикован докуменат ђаковачког бискупа др Антуна Акшамовића којим обавештава да су на подручју његове бискупије 23 право-

славна храма „претворена и прилагођена” за римокатоличко богослужење. За ове заслуге бискуп је добио орден од Поглавника. О сарадњи католичке цркве са усташким режимом и о њеном активном учешћу у геноциду постоје изворни документи који су једним делом и публиковани (...) Још у току рата српски књижевник Меша Селимовић је у тексту „Сјећања” написао и ову мисао: „Ништа није добро што остане необјашњено, нити се историја гради на прећуткивању”. После рата се управо десило „прећуткивање”, особито када је реч о уништавању српских православних цркава и манастира. Тек у новије време, захваљујући политичким променама, започела су научна истраживања у које спада и топографско утврђивање броја уништених, оштећених и опљачканих цркава.

Закасна истраживања геноцида над српским народом последица су захтева комунистичког режима који је водио антисрпску и, разумљиво, антиправославну политику. Због тога није прибављена ни најосновнија документација о уништеним православним храмовима.

Да би постало јасније одакле и од када потиче генеза диктираног заборава о страдању српског црквеноуметничког наслеђа у Другом светском рату, треба погледати докуменат: DOSSIER REMIS PAR LA YUGOSLAVIE, који је Демократска Федеративна Југославија (како се звала ова држава после рата) поднела европској Конференцији за репарације (CONFERENCE SUR LES REPARATIONS) у Паризу 1945. године.

У овом штампаном елаборату Југославија је обавестила европску Конференцију, а тиме и светску јавност, да је за време рата у Југославији уништено 456 православних храмова и да је то учинио „немачки окупатор”. Док је наведена бројка углавном тачна, дотле се одговорност за уништавање српских цркава скида са усташа, извршилаца геноцида, и пребацује на немачког окупатора. Међутим, прави однос је следећи: преко 90 процената српских цркава и знаменитости уништиле су хрватске усташе, а испод 10 процената немачке окупаторске јединице, претежно у току ратних сукоба или као злочин одмазде.

У тој фантастичној обмани европске јавности налази се сама суштина политичког циља државног и партијског врха Југославије. Намера је била да се збивања у Независној Држави Хрватској смишљено ставе постранце од домаће и светске јавности, чиме би усташки геноцид остао недовољно познат или чак непознат у оним својим најсуровијим злоделима: масакр и паљевине живих у црквама. Још тада су створени режиму потребни политички и психолошки услови да се геноцид умањи и постепено потисне у заборав.

У овој приземној, у суштини издајничкој стратегији учествовали су и многи српски комунистички функционери прихватајући све јавне и тајне спекулације Јосипа Броза. У хрватском политичком руководству Бакарић – Крајачић он је имао најпоузданију подршку. Уништене су логорске мучонице у злогласном Јасеновцу, забетониране су крашке јаме у које су убацивани Срби, остале су пуне порушене цркве. Неке црквене рушевине су наредбама „народне власти” после рата порушене до темеља.

Материјалну штету уништених цркава и манастира веома је тешко израчунати. Културну штету, разумљиво, није могуће ни замислити у новча-

ном износу. Спаљене иконе и иконостасе, књиге и остале предмете црквених ризница није могуће надокнадити. А заувек уништене иконе броје се на стотине. Уништена архивска грађа и матичне књиге рођених и умрлих отежавају или чак онемогућавају да се поједине цркве или насеља историјски опишу и сачувају од заборава.

Феномен духовног и културног геноцида овако великих размера и катастрофалних последица излази из оквира једне државе и једног народа. Не треба заборавити да се тај феномен тиче европске културне и политичке јавности: то што се десило у Југославији, односно у Независној Држави Хрватској, није трагедија само српског народа и његовог културног наслеђа већ, у исто време, представља атак на дуговековну европску цивилизацију. Јер, оштећени и уништени српски црквени споменици без сумње припадају културном наслеђу Европе на чијем су тлу настали, баш у оном његовом делу где су се вековима укрштали утицаји источноевропске и западноевропске културе.

Нажалост, наше закаснеле информације о страдању споменика српске културе у Другом светском рату сустижу и прикривају најновије вести. У овом ратном сукобу, године 1991, у Хрватској су поново изложена уништавања српска културна и црквена добра.

„Неоушташки режим наставља започети геноцид над српским народом.” („Ратна страдања православних храмова 1991: српске области у Хрватској”; Министарство културе Републике Србије; Београд; 1992; стр. 9-13)

Радомир Станић у поглављу „Мотиви, видови и последице уништавања храмова” наглашава да је, према прикупљеним подацима, до почетка децембра 1991. године, око стотину храмова страдало.

„Српски православни храмови чине несумњиво значајан део културне баштине на тлу Хрватске, а у укупном наслеђу српског народа представљају целину која и поред изразитих особености чини с њиме јединство и доприноси његовом богатству и разноврсности. Иако нису довољно истражени ни проучени, њихове разноврсне вредности, често недовољно истицане, сведоче о вишевековном животу и стваралаштву српског народа на овом подручју. Као памћење српског народа кристализовано у уметничку форму, ове цркве су изузетни докази о његовој духовности, градитељској и уметничкој делатности. Као расадници хуманистичке мисли и извори патриотских осећања и као упоришта за одбрану националног и верског идентитета Срба, цркве су сведочанства којима се препознаје њихова култура и мере укупни доприноси цивилизацији којој припадају. Њихово чување, проучавање и заштита у ствари су неговање свести о себи и потврда тежњи ка упознавању властитих културних корена. Споменици српске црквене архитектуре и уметности у границама данашње Хрватске нису само извори сазнања о њиховој аутохтоности и неким оригиналним обележјима, већ су и својеврсни докази о заједничким утицајима и културним прожимањима, о додирима култура појединих народа (...)

Ако бисмо желели да диференцирамо вишеслојне и вишезначне вредности српских православних цркава на етничком и културном простору српског народа у административним границама Хрватске, могли бисмо да их

посматрамо најмање тројако. Са становишта времена настанка може се уочити чињеница да је већина данашњих цркава плод обнове знатно старијих, најчешће дрвених храмова, који су својевремено у ратним вихорима или од зуба времена стадали. Настале у XV или XVI веку, а неке и раније, као израз религиозно-духовних потреба, ове богомоље, грађене од трошног материјала а потом ишчезле, добиле су своје наследнике претежно у виду монументалних српско-византијских и барокних црквених грађевина насталих крајем XVI, током XVII и до краја осме деценије XVIII века, и нешто доцније.

Оне су, са својим мање или више квалитетним архитектонским одликама, творевине српског градитељства са обележјима неимарских традиција тог краја, али и аутентични докази о дуговечном непрекидном присуству српског народа на том простору и његовом континуираном духовном животу. Поједини манастирски комплекси као што су Крка, Крупа, Марча, Гомирје, Ораховица, Пакра, Лепавина и други били су снажна духовна средишта у којима се развијала разнородна културна и уметничка активност од изузетног значаја за очување етничког и верског интегритета српског народа.

Уметничке старине српских цркава у виду зиданих декорација, иконостаса и појединих сликарских дела верске садржине чине драгоцен део уметничке баштине српског народа и онај сегмент старог уметничког стваралаштва у областима Хрватске без којег би ова република била лишена специфичног и самосвојног наслеђа. Многа сликарска дела настала су руком најбољих српских уметника, почевши од анонимних мајстора који су сликали фреске у Крки и манастиру Ораховици па преко Георгија Митрофановића, аутора зидних слика у Крупи, до читавог низа истакнутих српских сликара XVIII и XIX века (...)

Нажалост, добар број њихових иконостаса и појединачних слика заувек је нестало страдавши у геноциду над српским народом и делима њихове православне духовности.

До 1941. године, односно до страдања независне Државе Хрватске, на подручју ове фашистичке творевине деловало је седам епископа од којих су три убијена на почетку усташких злодела, три интернирана, а један је умро од последица усташког мучења.

Од 557 свештеника, колико је било на територији НДХ, усташе су убиле 217, а многи од њих су најсвирепије уморени. Огроман број Срба је насилнички преведен из православне у римокатоличку веру, а убијено је неколико стотина хиљада Срба православне вероисповести. У Југославији је, за време Другог светског рата, уништено 456 православних храмова. Највећи број су порушиле и спалиле усташе, при чему је српској култури нанесен ненадокнадив губитак уништавањем иконостаса, рукописних и штампаних књига, архивских докумената и других уникатних вредности уметничке продукције.

У ратном сукобу 1991. културна добра српског народа и православни храмови поново су изложени уништавању (...)

Према подацима који су прикупљени до почетка децембра 1991, близу 100 храмова је у различитим видовима страдало. Нема сумње да је њихов број знатно већи с обзиром на то да је изостао увид у стање многих цркава које се налазе на подручју запоседнутом паравојним јединицама Хрватске,

на коме није било могуће организовати обилазак и стручни преглед оштећених и уништених храмова и других објеката, у селима и насељима која су спаљена и одакле је ојађено становништво избегло у Србију и Босну. Више него трагично изгледају храмови у селима око Пакраца: Батињани, Горња Обрежа, Торањ, Кукуњевац, Ловска, Доњи Чаглић.” (исто; стр. 17-18)

„У циљу стицања потпуне и прецизне слике о стању српских споменика на подручју захваћеном ратним дјевствима у Хрватској Министарство културе Републике Србије основало је комисију за заштиту културних добара српског порекла на територији ратних дејстава коју сачињава близу двадесет представника републичких културних установа, Српске православне цркве и представника четири министарства. Ова комисија (Кризни штаб), која ради при Републичком заводу за заштиту споменика културе, образовала је неколико стручних екипа које су обишле добар део ратом угроженог подручја, утврдиле степен оштећења непокретних и покретних културних добара српске припадности и прикупиле обимну документацију. Један од задатака ове комисије јесте да домаћу и светску јавност обавести о утврђеном стању српских споменика у Хрватској, што овом приликом чини посвећујући ово издање страдању српских православних храмова.

Подаци о стању српских православних храмова у САО Славонија, Барања и Западни Срем и Српској Крајини прикупљени су на више начина. Непосредни увид у степен оштећености ових објеката који су оствариле стручне екипе Кризног штаба сачињене од искусних стручњака различитог профила запослених у републичким и покрајинским културним и научним институцијама био је најпоузданији извор сазнања. Ове екипе су најпре обишле Славонију, Барању и Западни Срем посетивши све цркве на територији коју контролишу јединице ЈНА, добровољачки одреди и територијална одбрана. Поред детаљних описа стања храмова екипе су прикупиле комплетну фотографску, филмску и видео документацију.

Други вид стицања података о уништавању цркава и црквених објеката обављен је преко Српске православне цркве. Најнепосредније заинтересована за страдање својих храмова које у много случајева носи ознаке наставка духовног геноцида из времена усташке Независне Државе Хрватске, Српска православна црква је организовала акцију прикупљања података о разарању, спаљивању и уништавању својих светиња. У њој су учествовали архијереји (банатски, господин др Атанасије Јевтић, осјејскопољски и барањски, господин Лукијан, славонски, господин Лукијан, који је иначе недељама био затворен од стране хрватских власти, далматински, господин Николај, загребачко-љубљански митрополит, господин Јован и гроњокарловачки, господин Никанор), свештеници, верници и људи добре воље одани цркви. Трећи начин прикупљања података о оштећеним и порушеним српским храмовима везан је за појединце, било да је реч о стручњацима било личностима у чије податке није било разлога за сумњу.

Међу свим пострадалим храмовима о чијој девастацији постоје сигурни подаци налазе се они који су разорени или тешко оштећени ван ратних операција и они који су страдали у току и од ратних дејстава. Ове две групе цркава треба међусобно разликовати, јер су мотиви и околности у којима су

уништене или тешко разорене веома неједнаки. Храмови који су порушени, спаљени или неповратно изгубљени ван ратних операција страдали су из геноцидних побуда. Они су на смишљен, безочан и подмукао начин минирани или су уништени њихови ентеријери (иконостаси, мобилијари и др) подметањем пожара. Тако су у овим условима у целини уништене црква Успења Богородичиног у Доњој Рашеници минирањем и храм Светог Димитрија у Растовцу пожаром. Разваљена је и демолирана црква Богородичиног рођења у Малим Зденцима, док су храмови у Болчу, Сиску, Вараждину, Копривници, Крижевцима, Загребу и Глинској Пољани на различит начин оштећени или су онеспособљени за богослужење.

Према врсти, начину и степену оштећености могу се разликовати четири групе храмова. Прву чине они који су потпуно уништени минирањем или дејством разорних експлозивних средстава посебне намене. Ове цркве су порушене и на подручју ратних дејстава и ван ратних операција. Њихово разарање уследило је с опаком геноцидном тежњом да се униште трагови живота и вековног присуства српског народа на овим просторима. Циљ је био да се ликвидирају градитељска и уметничка дела Срба и њихових духовних светилишта.

Неке цркве су у неколико махова миниране како би биле сравњене са земљом. У том погледу најтипичнији пример представља храм Св. Спиридона у Петрињи који је био три пута минираан. Другу групу цркава чине храмови који су страдали тако што су погођени и више пута гранатама из артиљеријског оружја, минобацачком ватром и тешким митраљезима у току ратних дејстава. Последице ових удараца огледају се у делимичном или потпуном рушењу звоника, тешком разарању бочних зидова, кровова и сводова. Утврђено је да се у оваквом стању налази неколико десетина храмова.

У трећу групу сврставају се храмови чије су фасаде оштећене митраљеским и пушчаним мецима, шрапнелима, од граната које су експлодирале у њиховој непосредној близини. На овим храмовима по правилу су страдали прозори од детонација или су стакла полупана мецима и шрапнелима од којих често нису били поштеђени иконостаси и друге вредности у унутрашњости богомоља.

У четврту скупину улазе храмови који су били захваћени пожаром. Код једних је он био подметнут, а код других је настао приликом експлозија граната или мина. У пожару су делимично или потпуно уништени иконостаси, мобилијари и све друго што је имало функционалну и културно-историјску вредност. Посебно се по трагичности страдања иконостаса и уопште ентеријера могу истаћи храмови у Вуковару, Ердуту, Сарвашу, Маринцима, Пакрацу, Доњим Богићевцима, Батањанима, Торњу, Доњем Чарлићу, Доњој Рашеници, Растовцу, Кукуњевцу и др. Велики број храмова односно њихових звоника оштетили су или добрим делом разрушили артиљеријским и другим оружјем припадници снага МУП-а, ЗЕНГ-а и осталих паравојних одреда којима је и био циљ да их униште, али не као ратно стратешке објекте већ као православне богомоље. У неким селима, иако су гађане са безброј граната, цркве су остале непогођене или су поједине само окрзнуте.

Није познато да је било која од њих била стратешка тачка у ратним дејствима. Оне су унапред биле осуђене на ликвидацију, али је неке од њих са-

мо чудо спасло. С друге стране, добар број православних храмова односно њихових звоника служили су хрватским паравојним формацијама као митраљеска и снајперска гнезда од чијег је ватреног дејства страдао велики број припадника ЈНА и Срба. Да би ова гнезда била неутралисана и уништена, звоници су морали да постану мета артиљеријском и митраљеском оружју услед чега је дошло до њиховог оштећења. Забележени су примери насилног демолирања иконостаса па и бизарног вандализма у виду „бријања” светитеља представљених на иконама. Крађа и одношење икона и других вредности у непознатом правцу постали су типичан вид отуђења српског уметничког блага. Украдених 17 икона из цркве Св. Спиридона у Пероју код Пуле из XVII и XVIII века и већег броја из капеле Св. Петке у Крадину и других храмова представљају свакако ненадокнадив губитак за српску иконописну баштину у овим областима.

Није позната судбина неких црквено-уметничких збирки и ризница при манастирима и епархијама у којима се чувају изузетно вредне уметничке старине и историјски документи од непроцењивог значаја. За сада се зна да су ризнице манастира Крке, Крупе и Драговића у безбедном стању, а о неким другима нема поузданих података да ли су и колико страдале. Сигурно је, међутим, да је Српска православна црква претрпела тежак губитак страдањем Епископске ризнице у Пакрацу која је растурена и развучена и чији су предмети ломљени и паљени. У епархијском музеју у Карловцу биле су изложене иконе, књиге и драгоцености које су за време Другог светског рата од стране усташа биле отуђене из српских православних цркава ове епархије. У епископској резиденцији чувана је велика збирка портрета горњокарловачких епископа. Део збирке је евакуисан пре доласка снага МУП-а у епархијски двор, а преостали део МУП Хрватске је отпремио у непознатом правцу.” (исто; стр. 19-21)

„Према до сада прикупљеним и сређеним подацима који се овде објављују, број оштећених односно разорених храмова по епархијама изгледа овако: Осигењско-пољска и Барањска епархија – 26, Славонска – 24, Загребачко-љубљанска – 17, Горњокарловачка – 17 и Далматинска – 12, из чега проилази да је до сада утврђено да је 96 српских православних храмова и других црквених објеката страдало на подручју захваћеном ратним дејствима и ван ратних операција на територији Републике Хрватске. Са сигурношћу се може рећи да је овај број, нажалост, знатно већи, што ће се накнадно утврдити и о томе јавност обавестити.

„Високе стране уговорнице се обавезују да поштују културна добра која се налазе како на њиховој сопственој територији тако и на територији других високих страна уговорница, уздржавајући се од употребе ових добара, њихових средстава за заштиту, као и њихове најближе околине у сврхе које би могле изложити ова добра разарању или штети у случају оружаног сукоба као и уздржавајући се од сваког непријатељског акта упереног против ових добара”.

Ово је текст члана 4 Конвенције о заштити културних добара у случају оружаног сукоба или тзв. Хашке конвенције коју је ратификовала наша земља посебним законом из 1955. године, којим су усвојени Правилник о из-

вршењу ове конвенције и Протокол о заштити културних добара у случају оружаног сукоба који су саставни део ове конвенције. Ако би се ове и друге одредбе овог међународног правног акта, које прецизно одређују понашање учесника у оружаном сукобу према културним добрима, поштовале, споменици би били поштеђени од ратних страдања и разарања. Оне, међутим, нису поштоване.

Прљави и срамни рат који је наметнут српском народу у Хрватској изложеном геноциду нанео је непроцењиве штете споменицима културе свих врста и свеколиког порекла и припадности. У катаклизмичним и бруталним разарањима несагледивог замаха и жестоког интензитета, у којима нису бирана средства како би се „непријатељу” нанели што тежи губици, тешко су, како смо видели, страдали српски православни храмови јер очигледно нису поштована начела и ставови ове међународне конвенције нити су од стране паравојних хрватских формација уважавана хуманистичка и цивилизацијска настојања да се очувају непоновљиве универзалне културноисторијске вредности оличене у присуству градитељске баштине.

Иако је изричито забрањено да се културна добра употребљавају у војне сврхе, а поготово не за ратна дејства и ватрена упоришта, као што су митраљеска и снајперска гнезда, складишта муниције и других експлозива, видели смо да то, нажалост, није поштовано, што је произвело катастрофалне последице. Кад једна страна не поштује одредбе Хашке конвенције, онда се поставља питање како то може друга, односно да ли је то уопште могуће. Јер, ако хрватске снаге запоседну црквене објекте, претворе их у ватрене тачке – снајперска и митраљеска гнезда или складишта муниције – није ли тиме изречена смртна пресуда тим грађевинама пошто се, како се зна, рат води да би се нападу одбранио, односно, савладао противник без обзира одакле и како напада.

Сувишно је истицати какви су све губици нанети рушењем и разарањем храмова, уништавањем њихових уметничких инвентара. Колике су то материјалне штете само се може слутити, а што се тиче културно-историјског, националног и духовног страдалништва његове размере се не могу ни слутити. Оне су несагледиве не само у овом часу, већ за дуги низ година па ни до века, можда (...)

Разнесено и обесвећено српско културно благо Пакраца, примарног духовног средишта српског народа у овом делу Хрватске, уништени иконостаси у разореним храмовима, украдене иконе и заувек страдале уникатне културно-историјске и уметничке вредности доказ су духовног геноцида који се не може оспорити.

Радећи на сабирању и сређивању података о страдању српских православних храмова и приређујући их за штампу, ниједног тренутка се није губила из вида чињеница да су претрпели велике штете и тешка разарања и римокатолички храмови, као и светиње осталих вероисповести. Највећа оштећења настала су на црквама у градовима, насељима и селима у којима су се водиле жестоке борбе. Поготово су много пострадали храмови чији су звоници коришћени као митраљеска гнезда и као места за дејства снајпериста. Није забележен случај да је било која црква оштећена или разрушена

ван ратних операција, односно из побуда из којих су рушени и паљени српски храмови.” (исто; стр. 21-22)

а) Преглед уништених и оштећених православних цркава

Преносимо изводе из овог прегледа. Наводно је укупно 96 православних храмова из осјечкопољске и барањске епархије, славонске, загребачко-љубљанске, горњокарловачке и далматинске епархије, који су уништени или оштећени, према подацима, до краја децембра 1991. године. Ми наводимо део њих.

Осијечкопољска и барањска епархија

„Ердут – Храм арханђела Гаврила

Стари парохијски храм, посвећен арханђелу Гаврилу, подигнут је 1764. године (...)

1941-1945: Овај храм су усташе срушиле на православно Божић 1942. године, а рушењем је руководио римокатолички свештеник Јосип Асталаш. Том приликом је потпуно страдао иконостас заједно са свим иконама, као и највећи део старог црквеног мобилијара. На темељима овог храма, у поратном периоду подигнута је нова црква.

1991: Храм је у току ратних операција погођен гранатама. Срушени су кровни венац и део северне кровне конструкције храма, а једна граната је погодила северну страну темеља. Фасада је избушена мецима, а сви прозори су полупани. Унутрашњост храма је демолирана. Уништен је северни део дрвеног бачвастог свода. На иконостасу су страдале царске двери и престононе иконе. На храму су извршене примарне поправке, у сврху заштите од даљег пропадања.

Бело Брдо – Храм светог Николе

Парохијски храм посвећен преносу моштију светог Николе је саграђен 1764, а звоник је дограђен 1809. године (...)

1941-1945: На почетку Другог светског рата храм је, након присилног покрштавања, претворен у католичку цркву. Том приликом је иконостас избачен из цркве и уништена је његова дрворезбарија. Радовима на уништавању мобилијара и претварању храма у католичку цркву је руководио фрањевац Камило Колб. Након рата храм је враћен Српској православној цркви. Подигнута је нова оларска преграда на коју су, поред сачуваних икона постављене две старије зографске иконе, и икона Јована Претече коју је за иконостас српске православне цркве у оближњем Сарвашу сликао Димитрије Бачевић.

1991: У току ратних операција разбијена су четири прозора, а фасада је оштећена мецима.

Сарваш – Храм светог Јована Претече

1991: Унутрашњост храма је демолирана. У току ратних операција у храм су убачене бомбе и знатно је уништен западни део наоса. Мобилијар је изнесен из храма и спаљен пред улазом.

Пачетин – Храм светог Николе

Парохијски храм посвећен светом Николи саграђен је између 1752. и

1759, а обновљен је 1908. године.

1941-1945: За време Другог светског рата храм је оштећен и претворен у римокатоличку цркву. Храм је обновљен 1958. године.

1991: Храм је погођен са две гранате које су оштетиле олтарски простор, а једна граната је оштетила ограду порте. Зидови храма су оштећени митраљеском ватром, а прозори су полупани. Свод наоса је оштећен. Храм је делимично консолидован након разарања. Кровна конструкција је поправљена и препокривена.

Маркушица – Храм силаска Дветог Духа

Садашњи парохијски храм Силаска Светог Духа саграђен је 1810. године (...)

1941-1945: Храм је у току Другог светског рата био претворен у римокатоличку цркву. Том приликом је демонтиран иконостас, али су иконе остале сложене на хору храма. Сачуван је и остали црквени мобилијар.

1991: Храм је погођен гранатом с југоисточне стране. Торањ је изрешетан митраљеском ватром с јужне и источне стране. Фасада је оштећена мецима. Прозори су разбијени (...)

Тења – Храм светог Николе

Парохијски храм посвећен преносу моштију светог Николе је подигнут 1961. године (...)

1941-1945: Храм је до темеља порушен 1942. године. Рушење је започето на православни Божић, а пре тога су верници насилно покрштени. Том приликом су потпуно уништени дрворезбарија иконостаса и остали црквени мобилијар, рад осијечког скулптора Јакоба Герстнера, али су иконе са иконостаса делимично сачуване. Градња новог парохијског храма довршена је 1985. године. Тада је подигнута и нова олтарска преграда на коју су постављене иконе са старог иконостаса.

1991: Пушчаном ватром су оштећене фасаде и кровни покривач.

Даљ – Храм великомученика Димитрија

Саборни епархијски храм посвећен светом великомученику Димитрију помиње се 1719, а садашња грађевина је сазидана 1799. године (...)

1941-1945: Храм је демолиран 1942. године. Том приликом потпуно је срушена кровна конструкција, иконостас је делимично спасен а звона су однета. Рушењем је руководио римокатолички свештеник Јосип Асталаш.

1991: Фасада храма је оштећена мецима. Снаге МУП-а Хрватске покушале су да провале у храм и том су приликом оштећена северна улазна врата у храм.

Даљ – Капела Успења пресвете Богородице

Капелу на Даљским водама, посвећену Успењу пресвете Богородице, подигао је митрополит Павле Ненадовић 1759. године (...)

1941-1945: Ова капела је до темеља срушена 1941. године. Била је то прва црква Осиечкопољске епархије која је срушена у Независној Држави Хрватској. Том приликом је уништен црквени мобилијар и највећи део иконостаса. Сачувале су се само горње партије са малим медаљонима пророка и апостола. У поратном периоду капела је обновљена.

1991: Снаге МУП-а Хрватске минирале су прилаз храму. Стање оштећености споменика није могуће проверити.

Горњи Товарник – Храм великомученика Георгија

Парохијски храм, посвећен великомученику Георгију, подигао је мајстор Петар Шуваковић између 1797. и 1799. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата храм је оштећен и опљачкан. Архива и књиге су потпуно уништени. У поратном периоду храм је обновљен.

1991: Торањ храма је погођен са неколико граната. Гранатама је потпуно уништена и кровна конструкција наоса, али свод није обрушен. Зидови су испуцали и зидно сликарство је оштећено. Иконостас и црквени мобилијар нису страдали (...)

Винковци – Храм Силаска Светог Духа

Парохијски храм посвећен Силаску Светог Духа сазидан је 1794. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата храм је демолиран и опљачкан. Полупани су прозори с витражима а црквени мобилијар је оштећен.

1991: Храм је изрешетан мецима из разних врста наоружања 22. јула. Дан пре тога у двориште парохијског дома бачен је експлозив. По каснијим вестима, од 12. октобра, храм је срушен.

Осијек – Храм Успења пресвете Богородице

Стари барокни храм Успења пресвете Богородице у осијечком доњем граду је подигнут између 1743. и 1750. године (...)

1941-1945: Овај храм је, на основу решења Одјела за рушење православних цркава, уништен до темеља 1942. На темељима старог храма је подигнута нова црква између 1966. и 1979. године.

1991: Новоподигнути храм је тешко страдао ван ратних операција, а звоник је срушен. Демолирани су парохијски дом и просторије црквене општине. Судбина црквено-уметничке збирке није позната (...)

Вуковар – Храм светог Николе

Храм светог Николе је подигнут између 1732. и 1737. године и био је једна од првих барокних грађевина код Срба у прекосавским областима (...)

1941-1945: За време Другог светског рата храм је оштећен и опљачкан. Пљачку је извршио усташки повереник Винко Хорватовић, а украдене ствари је поверио римокатоличком братру Силвестеру Зубићу. По завршетку рата украдене драгоцености су делимично враћене. У поратном периоду храм је обновљен.

1991: У току ратних операција храм је знатно страдао. Срушен је горњи део звоника. Уништени су кровна конструкција и свод храма. Од удараца граната и митраљеских метака веома су страдале фасаде цркве. Унутрашњост је потпуно демолирана. Изгорела је резбарија иконостаса, певница и тронава. Сачуване су само поједине иконе које су евакуисане из храма (...)

Копривна – Храм Рођења пресвете Богородице

Парохијски храм посвећен Рођењу пресвете Богородице припада најстаријим сачуваним православним храмовима Осијечкопољске епархије. Саграђен је у средњем веку, а обновљен је у барокном духу 1757. године.

1941-1945: За време Другог светског рата храм је био претворен у римокатоличку цркву. Том приликом иконостас је срушен, али су мештани сачували иконе. У поратном периоду храм је враћен Српској православној цркви и оспособљен за богослужење.

1991: Храм је готово сасвим уништен заједно с целокупним црквеним мобилијаром.” (исто; стр. 27-34)

Славонска епархија

Аутор прегледа уништених и оштећених храмова Мирослав Тимотијевић наводи да су у Пакрацу Епископски двор, који су погодиле две гранате, запоселе снаге МУП-а и инсталирале митраљеска гнезда. Предмети из Епископске ризнице су паљени, ломљени, разбацивани. Књиге из Библиотеке Славонске епархије су паљене и разбациване. Ова Библиотека спада у највредније националне библиотеке. Садржала је 120 србуља, 5500 старих књига и знатан број периодике. У њој су се налазиле и старе књиге из славонских манастира и парохијских цркава које су за време Другог светског рата биле однете у Загреб.

Пакрац – Саборни храм свете Тројице

„Саборни храм Славонске епархије посвећен је светој Тројици. Садашња црква је подигнута у времену између 1757. и 1768. године (...)

1941-1945: Током Другог светског рата усташе су провалиле у храм, опљачкале богослужбене драгоцености, а уништиле књиге и архиву.

1991: Унутрашњост храма је спаљена 28. септембра 1991. Изгорели су иконостас, иконе, црквени мобилијар, богослужбени предмети и књиге. На врх торња је постављено митраљеско гнездо снага МУП-а Хрватске.

Пакрац – Капела Рођења пресвете Богородице

Гробљанска капела посвећена Рођењу пресвете Богородице подигнута је, према предању, 1672. године (...)

1941-1945: Фасада капеле је у току Другог светског рата оштећена мецима, а унутрашњост знатно демолирана. Уништен је највећи део старих икона. Сачуване су само престоне иконе. Богослужбени предмети су опљачкани, а књиге су уништене.

1991: Храм су запалиле снаге МУП-а Хрватске 28. септембра, у исто време када је подметнут пожар у Саборној цркви. Звоник је оштећен, а унутрашњост храма је демолирана. Уништени су црквени мобилијар и богослужбени предмети. Иконостас је сачуван, мада су поједине иконе страдале (...)

Кукуњевац – Тимес Цдрилиц

Парохијски храм свете Петке подигнут је око 1782. године, на темељу старије дрвене цркве. Иконостас храма је сликан 1896.

1941-1945: У току Другог светског рата храм је оштећен, а у њему је тада страдало око 800 овдашњих Срба. Оштећени храм је у поратном периоду у целини обновљен, а у спомен геноцида је недалеко од њега подигнут меморијални центар.

1991: Црква и меморијални центар су и минирани и потпуно уништени 9. октобра 1991. Мине су поставиле снаге МУП-а Хрватске.

Дољани – Храм светог Илије

Парохијски храм посвећен светом пророку Илији подигнут је 1805, а обнављан је 1904. и 1979. године (...)

1941-1945: Храм је оштећен 2. августа 1943. године, на дан црквене славе. Страдали су зидови, кровна конструкција, звоник, прозори и врата. Уништена је дрворезбарија иконостаса, богослужбени предмети, књиге и архива. Сачувани су само 1 путир и 2 свећњака. У поратном периоду храм је у целини обновљен.

1991: Храм је у току ратних операција потпуно уништен, заједно с иконостасом и целокупним покретним инвентаром.

Нова Градишка – Храм свете Тројице

Стари храм свете Тројице је подигнут 1738, а обнављан 1824. и 1885. године (...)

1941-1945: Овај храм је до темеља срушен у току Другог светског рата. У цркви је подметнут пожар 7. јула 1941. године, али се он сам угасио. Након тога усташе су храм прогласиле неупотребљивим и наредили су да се сруши. За рушење су доводили Србе затворене у логору у Старој Градишки. Том приликом су уништени иконостас из 1814, који су, према архивској грађи, сликали италијански мајстори, као и већина богослужбених предмета и осталих драгоцености. Нови храм свете Тројице саграђен је 1982. према пројекту арх. Драгомира Тадића, а освешћен 3. октобра исте године. То је једнокуполна грађевина с наглашеним олтарским и певничким просторима. Изнад улаза у храм, на западном делу, подигнут је звоник са куполом.

1991: Храм је миниран и има велика оштећења. Архива, старе књиге и мали број икона преосталих после разарања у Другом светском рату чувају се у епархијском дому који су свештеници морали да напусте, па судбина ових покретних културних добара није позната.

Гређани – Тимес Цдрилиц

Парохијска црква свете Петке подигнута је у другој половини XVIII века на темељу ранијег дрвеног храма, а обновљена је 1858. године.

1941-1945: У току Другог светског рата усташе су уништиле цркву од које су остали само зидови. Иконостас, мобилијар, књиге и богослужбени предмети том приликом су демолирани. Храм је обновљен 1975. и тада му је додат торањ.

1991: Капела је оштећена гранатом. Унутрашњост капеле је демолирана. Иконостас и покретни инвентар су знатно оштећени.

Јасеновац – Храм светог Јована Крститеља

Стари парохијски храм посвећен рођењу светог Јована Крститеља подигнут је 1775. године (...)

1941-1945: Овај храм су усташе запалиле и до темеља срушиле 1941. године. Том приликом су уништени иконостас, црквени мобилијар, књиге и богослужбени предмети. Истовремено са страдањем цркве спаљен је и стари парохијски дом. Сачувана је само стара зграда српске вероисповедне школе, саграђене 1847. Нова парохијска црква је подигнута 1984. године. Архитектура храма је сажимала српску средњовековну традицију са барокном

архитектуром коју прекосавски Срби прихватају у XVIII веку. Пре тога, још 1948, подигнут је и нови парохијски дом, на месту оног спаљеног за време Другог светског рата.

1991: Храм је сада оштећен гранатама и митраљеском ватром.

Медари – Храм Преображења Господњег

Градња садашње парохијске цркве Преображења Господњег започета је 1777. године. Храм је обновљен 1834. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата усташе су спалиле унутрашњост храма заједно са црквеним мобилијаром и осталим богослужбеним предметима. Сачуван је само мали број икона са иконостаса. Након рата храм је обновљен за потребе богослужења.

1991: Црква је погођена са неколико граната. Оштећен је северни зид наоса, а торањ је срушен. Унутрашњост храма је демолирана ножевима и секирама (...)

Окучани – Храм светог Петра и Павла

Стара парохијска црква светих апостола Петра и Павла подигнута је средином XVIII века (...)

1941-1945: Храм су до темеља срушиле усташе 1942. године. Том приликом је потпуно спаљен иконостас заједно с иконама, црквени мобилијар, богослужбени предмети и књиге. Храм посвећен Светом Димитрију је из темеља обновљен у поратном периоду и освећен 1969. године.

1991: Храм је оштећен гранатама. Оштећен је и парохијски дом.

Ратковац – Храм Покрова пресвете Богородице

Парохијска црква посвећена празнику Покрова пресвете Богородице подигнута је 1800. године у духу тада владајућег класицизма.

1941-1945: Храм су оштетиле усташе са четири гранате које су биле испале са оближње католичке цркве. У току рата уништени су богослужбени предмети, књиге и архива.

1991: Храм је оштећен гранатама.

Доњи Богићевци – Храм Вазнесења Господњег

Парохијски храм посвећен Вазнесењу Господњем подигнут је у другој половини XVIII века. На иконостасу су се налазиле 24 иконе из тог времена.

1941-1945: Овај храм су усташе срушиле 1943. године. Остали су само зидови у висини од неколико метара. Том приликом су оштећене иконе са иконостаса, а уништени су богослужбени предмети и архива. У поратном периоду храм је обновљен.

1991: Храм је знатно разорен гранатама. Торањ је срушен, а прочеље храма је погођено гранатама. Унутрашњост храма је демолирана. Уништен је иконостас и црквени мобилијар, а сачувано је свега неколико икона.

Славонска Пожега – Храм светог Георгија

Стари барокни храм посвећен светом великомученику Георгију подигнут је 1730. а обновљен је 1845. године. Иконостас је сликао Целестин Медовић.

1941-1945: Овај храм срушиле су усташе 1. маја 1941. године. Том приликом је уништен иконостас заједно са иконама. Касније су пронађене само царске двери. Приликом рушења храма уништени су богослужбени предме-

ти, књиге и архива. Камен темељац за градњу новог храма је постављен 1986. а градња је започета 1. јула 1988. године. До избијања ратних сукоба храм није био довршен.

1991: Храм је оскрнављен неколико пута. У ноћи између 20. и 21. јула извршен је поновни напад, када су храм и парохијски дом каменовани. Учињена је значајна материјална штета.

Торањ – Храм светог Пантелејмона

Стари парохијски храм посвећен светом Пантелејмону подигнут је 1757. године на темељима старе тролисне готичке грађевине (...)

1941-1945: Током Другог светског рата храм је делимично страдао. Уништен је део архиве и књига, а богослужбене драгоцености су однете. У поратном периоду храм је у целини обновљен.

1991. Парохијски храм је страдао од пожара који је подметнут ван ратних операција. Изгорела је унутрашњост храма са иконостасом, иконама, књигама, богослужбеним предметима и целокупним црквеним мобилијаром (...)

Доњи Чаглић – храм светог Николе

Стари парохијски храм посвећен светом Николи подигнут је 1757. године.

1941-1945: Храм су запалиле усташе 1942. године. Унутрашњост храма је потпуно изгорела. Том приликом је уништен иконостас заједно са иконама, богослужбени предмети, књиге и архива. У поратном периоду храм је обновљен и оспособљен за богослужење.

1991: Храм је веома оштећен. Страдали су свод, звоник, кровни покривач, демолирана унутрашњост 22. децембра 1991.

Ловска – Храм Теодора Тирона

Парохијски храм посвећен Теодору Тирону је саграђен 1786. а иконостас је сликан 1842. године. У његов тематски репертоар су укључене иконе са ликовима Срба светитеља.

1941-1945: Храм је оштећен у току борби. Пре тога је иконостас био однет, а богослужбени предмети, књиге и архива су уништени.

1991: Храм је знатно оштећен ван ратних операција.

Суботска – Храм светог арханђела Гаврила

Парохијски храм светог арханђела Гаврила је саграђен 1889. године.

1941-1945: Храм су за време Другог светског рата усташе оштетиле гранатама. Том је приликом страдала унутрашњост храма. Оштећен је иконостас, а уништени су богослужбени предмети, књиге и архива.

1991: Храм је оштећен гранатама, а торањ је срушен.

Славонски Брод – храм светог Георгија

Подаци о старом парохијском храму посвећеном светом великомученику Георгију нису сачувани.

1941-1945: Храм је потпуно уништен 1941. Том приликом страдали су иконостас заједно са свим иконама, богослужбени предмети, архива и књиге. Градња новог парохијског храма започета је недавно. До избијања ратних сукоба још није био освећен.

1991: Храм је више пута нападан и потпуно је демолиран.” (исто; стр. 35-42)

Загребачко-љубљанска епархија

Мали Зденци – Храм Рођења пресвете Богородице

Црква брвнара посвећена Рођењу пресвете Богородице обновљена је 1761. године, али се претпоставља да је структура наоса знатно старија.

1941-1945: Током Другог светског рата храм је делимично страдао, а покретни црквени мобилијар и богослужбени предмети тада су великим делом уништени. После рата црква је обновљена. Споменик припада групи прве категорије.

1991: Храм је оштећен ван ратних операција. Црква је разваљена и демолирана 5. октобра. Иконе сачуване од разарања Другог светског рата поскидане су са иконостаса, однете или поломљене. Од вреднијих икона истиче се Христ на престолу из 1745, те две мање иконе, Богородица са Христом и Исус Христос (...)

Вараждин – храм светог Георгија

Стари парохијски храм посвећен светом великомученику Георгију подигнут је 1884. године.

1941-1945: Храм је пострадао у Другом светском рату, а обновљен је у поратном периоду.

1991: Храм је нападнут ван ратних операција. Врата храма су поливена бензином, али је подметање пожара на време спречено.

Копривница – Храм свете Тројице

Градња старог парохијског храма посвећена светој Тројици одобрена је 24. јуна 1791. године. Храм је подигнут за три године, а освећен је 16. маја 1795 (...)

1941-1945: Храм је страдао од усташа и обновљен је у поратном периоду.

1991: Храм је оштећен ван ратних операција. Каменицама су поразбијани прозори храма. Лупањем прозора је оштећен иконостас.

Грубишино Поље – Храм светог Георгија

Парохијски храм светог великомученика Георгија подигнут је између 1773. и 1775, а обновљен је 1820. године. Антиминс је осветио епископ Софроније Јовановић 1750. године.

1941-1945: Храм је страдао од усташа у Другом светском рату. Том приликом је уништено и седам старих рукописних књига. Храм је обновљен у поратном периоду.

1991: Храм је запечаћен од стране МУП-а. Парохијски дом демолирали су припадници Збора народне гарде из Грубишиног Поља 15. августа. Након тога храм је потпуно уништен.

Велики Зденци – Храм посвећен Подизању часног крста

Парохијска црква посвећена празнику Подизања часног крста саграђена је на старим темељима из половине XVIII века, између 1836. и 1848. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата храм је тешко страдао, посебно због обрушавања крова. Након тога је део сачуваног инвентара пренет у филијални храм Богородичиног рођења у Малим Зденцима, који је сада

уништен. Од хрватских власти није добијена дозвола за обнављање храма, тако да су сем звоника преостали зидови храма.

1991: Снаге МУП-а Хрватске су на торњу инсталирале митраљеско гнездо. Свештеников дом и господарске зграде су опљачкане (...)

Велика Ператовица – Храм свете Петке

Парохијски храм свете Петке подигнут је 1895. године, на темељима старије дрвене цркве из прве половине XVIII века.

1941-1945: Храм је страдао у Другом светском рату, а обновљен је у поратном периоду.

1991: Храм је у току ратних операција знатно оштећен гранатама.

Велика писаница – Храм светог Лазара

Парохијски храм светог четвородневног Лазара подигнут је 1713, а обновљен 1750. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата архитектура храма је знатно страдала, а потпуно је уништен целокупан црквени инвентар заједно са иконостасом, од кога се није сачувала ниједна икона. Том приликом су уништени богослужбени сасуди и књиге. После рата је црквена општина обновила храм.

1991: Снаге МУП-а су покушале да на ову цркву поставе митраљеско гнездо, али се због старости обрушила греда, па су одустали (...)

Петриња – Храм светог Спиридона

Парохијски храм светог Спиридона подигнут је између 1783. и 1785. године (...)

1941-1945: По налогу Усташког стана у Петрињи храм је до темеља срушен већ на почетку Другог светског рата. Том приликом је уништена резбарија иконостаса и највећи део црквених драгоцености. Сачувало се неколико икона са иконостаса и неколико богослужбених књига које су се после рата чувале у парохијском дому и новоподигнутом храму који је довршен и освећен 1976. године.

1991: Храм је митраљирани и миниран три пута, у јулу, августу и септембру. Потпуно је уништен, а разорен је и парохијски дом. Уништене су преостале иконе и књиге, међу којима су најзначајније: „Псалтир”, Кијевопечерска штампарија 1705; „Србљак”, Римничка штампарија 1761. и „Апостол”, Московска штампарија 1784. Однесене су матичне књиге рођених, крштених, венчаних и умрлих од 1747. до 1991. године. Сачувао се једино барокни намештај који је гроф Сечани поклонио парохијском дому (...)

Глина – Храм Рођења пресвете Богородице

Стари парохијски храм посвећен Рођењу пресвете Богородице, подигнут је 1826. године у духу тада владајућег класицизма.

1941-1945: Храм су запалиле и потпуно срушиле усташе у току Другог светског рата. Пре тога у храму је извршен стравичан покољ српског становништва. Рушење храма је започело 12. августа 1941. Том приликом је уништен иконостас који је сликао Павле Симић, богослужбене књиге и сасуде, те остали црквени мобилијар. У непосредној близини некадашње старе цркве подигнут је нови храм 1963. Три године касније он је добио зидно сликарство и нови иконостас.

1991: Фасада је оштећена крхотинама мина које су пале у непосредној близини храма.

Глинска Пољана – Храм Вознесења господњег

Филијални храм парохије у Петрињи саграђен је 1896. године

1941-1945: За време Другог светског рата био је претворен у католичку цркву, а становништво је присилно покрштено. У време присилног покатоличавања спаљене су црквене архиви и богослужбене књиге. У поратном периоду храм је враћен Српској православној цркви. Том приликом је предат и иконостас који се налазио у католичком жупном уреду у Двору код Петриње.

1991: Храм је потпуно уништен ван ратних операција. Минирали су га хрватски диверзанти 8. октобра. Том приликом уништен је иконостас и целокупни црквени мобилијар (...)

Госпић – Храм светог Георгија

Стари парохијски храм великомученика Георгија подигнут је 1785. године. Иконостас је сликан 1902, а радове је извео професор Бауер из Загреба.

1941-1945: Храм је срушен у Другом светском рату. Том приликом је потпуно уништен иконостас, иконе, црквени мобилијар, богослужбени предмети и књиге. Усташе су у храму убиле и велики број Срба. На истом месту је 1964. године подигнут нови храм.

1991: Храм је оштећен, али степен оштећености није могуће проверити.

Перој – Храм светог Спиридона

Стари парохијски храм посвећен светом Спиридону подигнут је у XVI-II веку.

1941-1945: Храм су срушиле усташе у току Другог светског рата, а мали део црквеног инвентара је спасен. Нови храм је подигнут у поратном периоду.

1991: Црква је проваљена и из ње је украдено 17 старих италокритских икона које се датирају у XVII и XVIII век (...)

Муњава (Јосипдол) – Храм светих арханђела Михаила и Гаврила

Стари парохијски храм посвећен светим арханђелима Михаилу и Гаврилу саграђен је 1838. године.

1941-1945: Овај храм усташе су срушиле у току Другог светског рата. Храм је обновљен у поратном периоду.

1991: Храм је оштећен, али степен оштећења није могуће проверити (...)

Шкаре – Храм светог Николе

Стари парохијски храм посвећен светом Николи подигнут је 1772. године.

1941-1945: Храм су уништиле усташе у току Другог светског рата. Пре тога је демонтиран иконостас гомирске сликарске школе и заједно са осталим драгоценостима је депортован у Загреб. Храм је недавно обновљен.

1991: У току ратних операција је уништена фасада храма (...)

Скрадин – капела свете Петке

Капела посвећена светој Петки подигнута је на месном гробљу 1895. године.

1941-1945: Капела је за време Другог светског рата оштећена, а у поратном периоду обновљена.

1991: Капела је проваљена, а из ње су украдене иконе (...)

Дрниш – Храм Успења пресвете Богородице

Храм посвећен Успењу пресвете Богородице из 1618, замењен је новом грађевином 1905. године.

1941-1945: За време Другог светског рата усташе су провалиле у храм и опљачкале драгоцености. Том приликом су делимично уништене богослужбене књиге. Скрнављење храма је предводио фра Петар Берковић.

1991: У току ратних операција храм је знатно оштећен, посебно звоник који је погођен гранатама (...)

Јагодња – Храм светог Симеона Столпника

Парохијски храм посвећен светом Симеону Столпнику подигнут је у XVIII веку, а обновљен је 1869. године (...)

1941-1945: За време Другог светског рата уништене су матичне књиге, а делимично су страдале и богослужбене књиге.

1991: У току ратних операција страдала је фасада храма, али степен оштећења није могуће проверити (...)

Трибањ (Шибуљина) – Храм светог арханђела Михаила

Парохијски храм посвећен светом арханђелу Михаилу подигнут је 1865. године. Из тог времена потиче иконостас и остали црквени мобилијар.

1941-1945: Храм су демолирале усташе почетком августа 1941. године. Дрворезбарија иконостаса је оштећена, а иконе су избодене ножевима. Том приликом су уништени богослужбени предмети, књиге и црквена архива.

1991: У току ратних операција храм је страдао, али степен оштећења није могуће проверити.” (исто; стр. 27-52)

XXI

КОРЕНИ И КОНТИНУИТЕТ МРЖЊЕ

1. Хрватско државно и историјско право

– идеолошко-политичка основа за геноцид над Србима

Злочини, протеривање, геноцид над српским народом – није пуки стицај околности, или није, како би то Андрић боље рекао, „луди стицај околности у мутном времену”, напротив, та политика истребљења Срба негована је и уобличавана од XIX века. Срби су били сметња самим својим постојањем, јер док год је Срба, неће бити независне и чисте Хрватске. Та мржња се градила кроз расистички концепт да су Срби нижа, примитивна раса, припадници источне цивилизације који треба да буду тамо негде, преко Дрине, а не да прљају припаднике супериорне расе, западне цивилизације. У обликовању тог расистичког концепта и политике истребљења Срба, кључну улогу имала је Римокатоличка црква.

Василије Ђ. Крестић, у анализи „о времену настанка, узроцима и циљевима геноцидне политике у Хрватској” истиче да је хрватско државно и историјско право генератор сукоба између Хрвата и Срба.

„Нека суштинска питања која би у много чему осветлила геноцид остала су по страни, једва дотакнута и сасвим заобиђена. Једно од таквих питања је време када је настала и кад је коначно била уобличена идеологија геноцидног уништавања Срба у Хрватској, Славонији и Далмацији. Друга незаобилазна питања која се тичу геноцида, без којих се он не може научно објаснити и појмити, јесу питања: зашто је дошло до геноцида, који су узроци његовог настанка и с којим циљевима је он извођен и оствариван? То су, без сумње, круцијална питања на која је наука дужна да одговори, ако је дорасла својим обавезама.

У сваком случају морају бити одбачене као исконструисане, одбранашке и нетачне тврдње хрватске публицистике и историографије по којима је истина да се геноцид догодио, да су га починиле усташе, да су они незнатан – гори део хрватског друштва, али да су Срби својом великосрпском хегемонистичком и шовинистичком политиком, својим угњетавањем и експлоатисањем Хрвата и Хрватске у оквирима Краљевине СХС и Југославије 1918-1941. године, диктатуром краља Александра Карађорђевића, атентатом на Стјепана Радића и хрватске посланике у Скупштини 1928, изазвали оправдан гнев и мржњу Хрвата, па је геноцид само њихова освета за оно што су Срби заслужили.

Оваквом конструкцијом понуђена су три закључка. Први, да време настанка геноцидне политике пада у раздобље између два рата 1918-1941. године. Други, да узроке геноцида треба тражити у великосрпској хегемонистичкој и шовинистичкој политици. И, треће, да постоји симетрија у одговорности за геноцид. Усташе су извршиле геноцид, што је за осуду, али Срби су својим понашањем заслужили да буду кажњени.

Оваква тумачења геноцида нису у сагласности с обиљем чињеничког материјала и логиком хрватског историјског развоја, који су у науци добро познати. У сваком случају, политика о геноцидном уништавању Срба у Хрватској, Славонији и Далмацији није настала у време Краљевине СХС и Југославије 1918-1941, него је она била јасно и коначно уобличена још у оквирима Аустроугарске, до Првог светског рата 1914. године.

Кључну улогу и идеолошко-политичку основу за геноцид имало је хрватско државно и историјско право са свим консеквенцама које је собом носило, а не тзв. великосрпска хегемонистичка и шовинистичка политика између два светска рата. Хрватско државно право било је, као што је и данас, прави генератор за производњу неспоразума и сукоба између Хрвата и Срба у Хрватској, Славонији и Далмацији. То право није признавало политичку индивидуалност (конститутивност) Срба у Хрватској. Оно је Србе прихватало као грађане али их је сматрало делом хрватског „политичког народа”. По хрватском државном праву, у политичком смислу Срби нису били Срби већ Хрвати православне вере. Због оваквог третмана Србима је систематски, свугде, где год се могло, порицано национално име. Третирани као политички Хрвати, они нису имали право на свој српски језик, на своје српско ћирилично писмо, на своју Српску православну цркву и на своје националне симболе: заставу и грб. Прави смисао потирања српске националне и политичке посебности, лишавања права на име, језик, писмо и симболе, крио се у намери да се Срби асимилују и хрватизују.

Због тога што су се Срби индивидуално и колективно опирали асимилацији и хрватизацији, притисак Хрвата бивао је током друге половине XIX и почетком XX века све осмишљенији све обухватнији, а како је време одмицало и све бруталнији. Због тога што нису хтели да буду православни Хрвати, што су се супротстављали хрватизацији, што, кад је реч о њима, нису прихватили хрватско државно право и из њега проистичућу широко распрострањену хрватску државну политику, по којој су сви становници Хрватске, без обзира на етничку и верску припадност, „политички Хрвати”, Срби су проглашени за реметилачки фактор хрватског друштва. За реметилачки фактор проглашени су стога што су постали препрека хрватским национално-политичким и државним плановима по којима је вишенационална Троједна краљевина имала да постане етнички чиста Хрватска. У друштвима која теже стварању етнички чистих држава, пракса је то показала, насиље је неизбежно. То насиље је у Хрватској постепено, из генерације у генерацију, добијало такве размере да је крајем XIX и почетком XX века прерасло у политику с јасним геноцидним одликама. Њу су идеолошки, политички, државотворно и религијски уобличили хрватски политичари оних странака које су своје програме градили на темељима хрватског државног и историјског права и представници тврде, ексклузивне верске линије Римокатоличке цркве, који су желели да сви становници Хрватске буду не само Хрвати већ и припадници римокатоличке вере.

Још 1866. године, загребачки лист „Позор”, орган Хрватске народне странке, на чијем челу је био бискуп Ј. Ј. Штросмајер, запретио је Србима, ако буду инсистирали на својој националној и политичкој посебности, да ће Хрвати употребити сва расположива средства да их присиле да се одрекну своје посебности па да на територији хрватских земаља буде само један – хрватски народ.

У складу са оваквим претњама „Позора”, Еуген Кватерник, један од оснивача Странке права, писао је 1869. године да само „издајице домовине и крви наше, издајице ума т.ј. знаности” могу „вере ради рећи на светој хрватској земљи” да су Срби а не Хрвати. Кватерник је становницима православне вере, који су се осећали Србима, отворено поручио да ће хрватски народ знати да освети такво издајство „уништив такви накот вере”.

По хрватским политичарима који су националне програме градили на хрватском државном праву, а таква је била већина, „на светом хрватском земљишту” постојала је само једна – хрватска народност и само један – хрватски језик. Ради остварења те и такве државно-политичке идеологије, која је овладава највећим делом хрватског друштва, посебно оних који је следио политику Чисте странке права Јосипа Франка, геноцид над Србима у Хрватској био је неизбежан. Доказа за овакав закључак има много, а овом приликом, илустрације ради, навешћу само неколико.

У листу „Дом”, од 20. новембра 1908, у време анексионе кризе, забележено је: „На последњем вијећу Франк-Старчевићеве странке права прихваћен је чудан закључак, о којем новине много пишу” (...) „Устројила се наиме ’Хрватска народна легија’, тј. оружана чета ’за обрану хрватске домовине’” (...) „Но најстрашније је ово: ово што хоће легија, то је не само мржња; то је

готово клање Срба. И онда они који су за легију, говоре да ће се Босна, у којој има око 700.000 Срба, сјединити с Хрватском да те Србе 'жедне хрватске крви', или ми покољемо или они збиља попију нашу крв (...)"

У „Дому”, од 22. августа 1908, Стјепан Радић је написао: „Кад год су господи у Бечу била у стисци, тражила су какву било смутњу, у којој ће народ као слијеп и луд ударати било на кога, а до тада ће господи своје послове обавити” (...) „А Срби су били најзгоднији, да се ради њих начини смутња. Они су досељеници, друге су вјере, домаћему народу с већине разлога непоћудни, па зато и треба кадшто само мало намигнути и ето клања!"

По сведочењу познатог хрватског политичара и професора универзитета Исидора Кршњавија, који је био савршено обавештен о збивањима у земљи, да у Хрватској и Славонији није било око 700.000 Срба, бан Павао Раух би их најрадије све побио. Међутим, како је тај број био позамашан, изјавио је да то није могуће учинити.

Кршњави је оставио и овакво сведочење: „Било је једно вријеме”, записао је он, „када се је писало да треба све Србе сјекиром утући. Ова мисао имаде нешто за себе, и то нешто врло важно: она наиме, изриче отворено и досљедно једини начин, којим би се дала провести 'хрватска мисао'"

Заступник Франкове Чисте странке права у Сабору Хрватске, Јерко Павелић, је брутално отворено изјавио да кад би франковци били на власти „такозвани” Срби би за 48 сати постали „православни Хрвати”.

Угледни хрватски политичар Франо Супило је, попут Е. Кватерника, А. Старчевића и Ј. Павелића, сматрао да се питање Срба у Хрватској, Славонији и Далмацији може и мора решити, ако нема другог начина, њиховим физичким уништавањем. О томе је написао да Хрвати, ако желе да еманципују Хрватску од Срба, „морају најпрво да се свих средстава (па и најгорих: у политици је којешта допуштено) лате, до тога најпогибелнијег, да домаћег и истојезичног, народног противника било како или апсорбују, или га иначе униште (...)"

Поред овако експлицитних исказа о томе да се српско питање у Хрватској може и мора решити физичким уништавањем Срба – клањем, има и оних који су вербално углађенији али им је смисао исти. Тако је, примера ради, Гајо Радункић, 1911. године, у Сплиту, објавио једну књижицу у којој је написао да је бити Србин у Хрватској жалосно, а да је „најжалоснији” и „погибелан” назив „српски”. Он је исказао уверење да ће тај назив из Хрватске нестати и да ће то бити само жалосна појава коју ће помињати историја, јер ће се ту име српско изгубити, пошто ће сви Срби постати Хрвати. Српско питање, по оцени Радункића, стоји „као мач над главом Хрватима” па ће стога „свако хрватско срце да обвесели дан кад будемо видели да су се ове нездраве билке на нашој народној њиви изгубиле, када видимо да сви ко један човек приступисмо озбиљном раду за остварење и ослобођење ваше миле Хрватске Државе”. Другим речима, Хрвати ће бити весели кад Срби из Хрватске, Славоније и Далмације буду нестали, кад Хрватска буде етнички чиста и јединствена, без Срба, јер они су, за Хрвате и Хрватску, по оцени познатог политичара Јосипа Мишкатовића, драчје (трње – В. К), које Хрвати „из своје башче морају ишчупати”.

У политичкој повијести хрватскога народа, објављеној у Загребу 1895. године, др Перо Гавранић је написао какво је расположење Хрвата према Србима и шта због тих нездравих односа који владају у Хрватској треба очекивати. Гавранић је забележио: „данас за цијело нема нигде у Европи међу разнојезичним народима веће мржње, него што овдје у нас постоји међу истојезичним Хрватима и Србима. Та је мржња додуше незгодна, али је врло разумљива. Тежња хрватска и тежња српска не бори се додуше с оружјем у руци, јер такве нам борбе не би дозволили наши садашњи господари, али за то борба и те како обстоји, и то подмукла, потајна, гадна борба једне егзистенције против друге, једног појединца против другога, без починка, без краја и конца. Да би ми Хрвати имали своју независну државицу као Срби, и да се не би требали ни од кога бојати, букнуо би за цијело рат између Хрвата и Срба, и тај би свакако био најпопуларнији.”

Историјски догађаји који су се збили од 1941. до 1945. и од 1991. до 1993. у свему су потврдили оцене П. Гавранића изречене 1895. године. Два пута кад су Хрвати стекли „своје независне државице” дошло је, како је Гавранић и предвидео, до крвавог пира у којем су жртве били Срби. Мржња према њима испољена је тада на најбруталнији начин, али са јасним циљем: да се створи етнички чиста и што већа хрватска држава.

Поред наведених прворазредних писаних доказа о томе да је идеја о геноцидном уништавању Срба у Хрватској јасно била уобличена још у оквирима Аустроугарске, то могу да потврде и многе конкретне чињенице. Кад је избила револуција 1848. године Србима у Дубровнику јавно је прећено да ће их Хрвати на најмање комадиће исећи. Дубровачке Србе спасли су бококоргорски Срби, који су поручили Дубровчанима „да не тичу тамошњу браћу, јер ако такну иједнога, они ниједног католика у животу оставити неће (...)”.

Исте те, 1848. године, и Србима у Загребу запретила је опасност. Када се у Загребу сазнало да су Срби на Мајској скупштини у Сремским Карловцима изабрали војводу, у граду је завладало велико незадовољство. Према сведочењу Анастаса Поповића, познатог и угледног загребачког трговца и председника тамошње српске православне црквене општине, скоро је „до тога хтело доћи да све Србе покољу”. Покољ је запретио и српским депутатама који су се после Мајске скупштине нашли у Загребу. Њима су сержанци – Шокици припремали вартоломејску ноћ зато што је бана Јелачића имао да инсталише српски патријарх Јосиф Рајачић.

Три позамашне антисрпске демонстрације у Загребу, али и у неким другим местима Хрватске, до којих је дошло 1895, 1899. и 1902. године, на којима је испољена не само велика национална и верска мржња већ и брутална агресивност са рушилачким и убилачким намерама, доказују да је геноцид био на помолу и да је било само питање дана када ће се он остварити.

Да је идеја о геноцидном уништавању Срба у Хрватској сазрела у оквирима Аустроугарске још пре избијања Првог светског рата, сведоче и записи др Ивана Рибара, познатог хрватског политичара, припадника напредне југословенски опредељене омладине, присталице политике Хрватско-српске коалиције. У књизи „Из моје политичке сурадње”, објављене у Загребу 1965, Рибар је забележио да су бан Павао Раух и Јосип Франк, уз одобрење

највиших војних кругова у Бечу, у случају рата са Србијом поводом анексије Босне и Херцеговине, склопили споразум који „је гласио да се изврши покољ и исељење свих Срба из Хрватске”.

У још необјављеним забелешкама Ивана Рибара, које сам добио од његовог биографа проф. др Косте Милутиновића, на једном месту је записано: „У програму франковаца било је 1914. године истребљење Срба, разбијање јединства и хрватско-српске коалиције”. Да су се франковци тада докопали власти, записао је Рибар, „извршен би био програм у цијелости, који су изградиле франковци, а по приједлогу (Анте – В. К) Павелића, по којем се требало најрадикалније обрачунати са Србима, као и Хрватима коалиције. Извршен би био покољ Срба још 1914. године”.

Пошто сам избором, а не свим расположивим документима показао да је идеја о решавању тзв. хрватског питања путем геноцида над Србима у Хрватској сазрела у оквирима Аустроугарске, а не Краљевине СХС и Југославије, пошто сам указао на то да је геноцидом требало створити етнички чисту и верски – католички јединствену државу, да бих удовољио обавезама које проистичу из наслова мог излагања, без подробније анализе и шире експликације, обавезан сам да упозорим на још један циљ који је требало да се постигне геноцидом.

По основаном мишљењу већине хрватских политичара и геополитичара, Хрватска и Славонија са Далмацијом имала је и има један не баш много срећан геополитички положај. Она има облик банане, младог месеца, раскречене кобасице; асоцира на хлеб са корама без средине, како су оцењивали они Хрвати који су о томе писали. У сваком случају Хрватска, као држава, нема потребне геостратешке дубине која би јој омогућавала самосталан и несметан развој. Да би тај проблем могла да реши, по широко распрострањеном уверењу које је владало у хрватској политици, Хрватска би морала да попуни празнину која постоји у размаку од њеног североисточног до југозападног дела. Ту празнину чине Босна и Херцеговина и баш због тога били су ретки хрватски политичари који те области нису желели да укључе у састав Хрватске. У остваривању тих и таквих великохрватских тежњи, поред других препрека и сметњи, на путу су се нашли и Срби, како они из Хрватске, тако и они из Босне и Херцеговине. Њих је због тога, као бројну етничку и верску групацију, супротстављену хрватским националним, политичким и државним циљевима, по сваку цену, не бирајући средства, требало уклонити. Другим речима казано, геноцид је био у функцији великохрватских тежњи и циљева. Њиме је требало створити велику, етнички чисту и верски – католички јединствену хрватску државу.” (прир. Вучинић; цит. дело; стр. 41-46)

Др Никола Жутић у излагању „Идеолошка основа српско-хрватске нетрпељивости (Срби и Хрвати између либерализма, римокатолицизма и комунизма), даје „историјски пресјек узрока настанка нетрпељивости Римокатоличке цркве (РКЦ) и римокатолика вјерника према Србима, али и према Хрватима либералима, интегралним Југословенима”.

„Конвертитска основа хрватства, односно идеолошка припадност римокатолика Ватикану, изродила је код тог дијела вјерског национа фанатичну

мржњу према истородним припадницима друге вјере. У раду хронолошки крећем од времена покретања идеје успостављања хришћанског јединства али под окриљем Ватикана и РКЦ, а то је вријеме 15. вијека, односно вријеме одржавања Црквеног сабора у Фиренци који покреће стварање унијатске цркве. Према декларацији о унији, усвојеној на Сабору у Фиренци 1439, утврђено је да „Света Римска црква чврсто вјерује да нико који не припада католичкој цркви, не само незнабошци него Јудеји, ни јеретици, ни шизматици, не могу ући у царство небеско, него ће сви поћи у вјечни огањ, који је спремљен за ђаволе, ако се пред смрт не обрате к правој цркви.” Дакле, у старту је створена стратегија вјерског ексклузивизма, изузетне вјерске нетрпељивости према неримокатолицима.

Навешћу примјер вјерског екстремизма са наших српских етничких простора, примјер који се надовезује на прокламовану унијатску стратегију из Фиренце, примјер Србина римокатолика Вићентија Змајевића из Његуша, који је био на челу српске примасије у Бару. Његов спис „Огледало истине” био је огледни узор Анти Старчевићу и осталим правашима код писања антиправославних дјела. Према његовој визији, из православних Срба, у држави католичког владара, требало је избацити јеретички отров како би они од „суровог” постали „слатки” народ. Пошто се коначно одстрани православно отров Морлаци–Срби ће своју мржњу према католичкој вјери замјенити поштовањем према њој. На тај начин ће католички владар, према мишљењу Змајевића, имати мирне поданике, јер ће их са интересима његовог пријестола чврсто везати ланац религије.

У ватиканској терминологији, исказаној у документима, српски народ је називан „најгорим шизматичким народом”, православне цркве су називане „поганим богомољама”; „у источној цркви је невірност и неправда”. С друге стране, Римокатоличка црква је називана „света мати Црква Римска Католичанска и Апостолска”, дакле, представљена је као једини тумач и представник изворног хришћанства које преко грчког термина „католикос” има сталну тенденцију да преузме хришћанство у цјелини. Даље, у ватиканским документима често се користи реченица: „Једина иста вјечна истина католичка и апостолска под једним видљивим и истим врховним римским понтифексом – главом свих вјерних на свијету”; или „Вјера римска и католичка, једна једина, католичанска и апостолска, изван које нема спасења”.

Током друге половине 19. и у 20. вијеку, бројни српски римокатолици конвертити, поред странаца римокатолика, у све већој мјери прихватаће хрватско име као своје прастаро етничко одређење.

На основу истраживања, послје написане књиге „Римокатоличка црква и хрватство – од илирске идеје до великохрватске реализације”, дошао сам до дефиниције хрватства и Хрвата (лично не волим дефиниције али ми се ова моја властита јако свидјела): „Хрватство је мултинационална империјална ватиканско-хазбуршка цивилизацијска идеолошка творевина која се претходно преко илиризма и римокатоличког југословенства утемељује и шири током друге половине 19. и кроз цијели 20. вијек”.

Православни Срби су, свим својим политичким и идеолошким бићем, у првој половини 20. вијека прионули уз свјетски поредак западних демокра-

тија, што је морало довести до будућих сукоба на вјерско-националној основи са римокатолицима Хрватима – припадницима другог идеолошког тabora.

Доласком Карађорђевића на државно кормило појачава се српска оријентација ка либерално-демократским земљама. Српски политички и државни фактори постепено су, током 19. и почетком 20. вијека, прихватили идеје буржоаске идеологије као најефикасније средство остварења сопственог сна о дефинитивном ослобођењу и уједињењу свих српских земаља. У Краљевини Србији су управо настајале организације које су имале првентивни циљ да спроводе српску национално-ослободилачку акцију у име свесрпског ослобођења и уједињења, али и због продора и ширења западних грађанских идеја на балканско тле.

Краљевина СХС створена је српским војничким побједама али уз пресудну помоћ и арбитражање западних либералних савезника. Ствараоци тадашњег новог свјетског поретка Србима су намијенили улогу спроводника њихове замисли рушења Аустроугарског царства, и главног ослоњца код увођења западних грађанских демократских идеја у земље аустријског цезаропапизма. Због неприкосновених интереса западних либералних демократија створена је држава различитих цивилизација и антагонистичких конфесија која се, због тога, у кризним свјетским помјерањима увијек могла лако разбити. То се и десило почетком деведесетих година када су управо те западне либералне демократије, у новим свјетским прекрајањима граница, српске земље почеле посматрати као огледно добро и главну сметњу за своје нове европске геополитичке визије.

Српски народ, или боље речено топовско месо за интересе великих, стварањем нове либералне Европе 1918. године, идеално је послужио за ширење „космополитских, модерних, напредњачких, демократских” грађанско-либералних идеја на Балкану. Словенци, Хрвати и муслимани никако нису могли у већој мјери послужити интересима западних демократија због свог духа, веће или мање наслијеђене феудалне римокатоличке и исламске искључивости. Познато је да је у римокатоличким народним масама, мимо мањине грађана либерала, био доминантан клерикално-језуитски дух због искључивог утицаја РКЦ у свакодневном животу већинског сеоског становништва. Српска државничка, интелектуална, вјерска и политичка елита у Краљевини Југославији прихватила је либерализам као свој идеолошки кредо. Српске политичке партије образоване су искључиво, сем „Збора” Димитрија Љотића, на либералним основама, СПЦ је имала блиске вјерске везе са Англиканском црквом, српске националне и културне, спортске организације припадале су тaborу либералних организација. СПЦ је заправо проводила идеологију и националну политику монархистичке Југославије испољавајући клерикални легитимизам. Може се говорити о вјерском либерализму и југословенству као националном вјеровању те црквене организације.

Комунистички интернационализам је само додатно код српског народа развијао анационалне и атеистичке осјећаје, нарочито у прекодринским крајевима. Хрвати римокатолици су комунизам прихватили већином само као средство за остварење својих државно-националних циљева, па се о њима може говорити као о национал-комунистима.

На крају да поменем идеолошку климу на микро терену Лике. Ми, који смо тамо рођени одрастали смо у клими православног вјерског индиферентизма, комунистичког атеизма и под плаштом југословенства. У Краљевини Југославији, због стварања монархистичког југословенства, међу личким Србима изродио се либерални космополитски југословенски дух, док је у социјалистичкој Југославији у великој мјери прихваћан југословенски комунистички интернационализам. Римокатоличке масе су се у великој мјери сачувале од југословенског интернационализма, због доминантног утицаја идеја римокатоличког ексклузивизма које су од некадашњих српских конвертита стварале искључиве и фанатизоване поклонице великохрватске идеје. У подсвијести Хрвата сачувао се ментални склоп римокатоличког поданика и свијест о узвишеној цивилизацији хабзбуршке узоритости.

На крају су западне либералне демократије, некадашње српске идеолошке и политичке савезнице, потенцирале наслијеђене идеолошке, цивилизацијске, вјерске и националне разлике између Срба и Хрвата, и уз припремљено демотирање Југославије, иницирале вјерски и грађански рат који се, гледајући из историјске визуре може назвати ратом Срба три вјере (ако се изузму Словенци, Загорци кајкавци, истарски чакавци, странци римокатолици који су преузели хрватско име и малобројни босански етнички Турци).

Знало се да ће привидном обновом усташке идеологије (преко ХДЗ-а), са антисрпским нацистичким, усташким терминолошким вокабуларом, изазвати Србе на одбрану од претеће ликвидације, по узору на 1941. годину. „Демократском полугом” либерално-демократских земаља, дакле, разбијена је Југославија на републичке дијелове које је земља изворног либерализма – Велика Британија, уз садејство СССР-а (са сјећањем на Коминтернин модел) кројила 1945. године. Административне границе федеративне Југославије, која је с протоком времена постајала конфедеративном, створене су с намјером да се државно-правни експеримент назван Југославија, у евентуалним будућим свјетским геополитичким прекрајањима увијек може лако разбити.” (исто; стр. 47-50)

2. Прилози за истраживање људског зла и духовне беде

Аутор књиге „Lux croatae ili NDH rediviva”, сакупио је текстове, углавном из хрватских новина, часописа и књига, који су сасвим довољни да покажу континуитет мржње и људског зла. Сам аутор истиче:

„Сви јунаци ове књиге стварни су. Сва имена су права. Ништа није измишљено. У описима, монолозима и дијалозима ништа није измијењено или додавано. Све је аутентично и дословце пренесено, претежно из службеног, државног тиска, колико год то невјероватно звучало (...)

Насловом књиге желио сам само, још једном, потенцирати сав апсурд труда једног, скоро цијелог, народа, или племена, да изађе из властитог мрака, увијек изнова одабирајући најгори пут – пут мржње; мржње која га води у још већи мрак из којег се, увијек изнова, чују хистерични крици о свјетлости, узвишености и надмоћи – хрватства!

А хрватство, истини за вољу, неодољиво привлачи припросте душе. Јер у хрватству је све једноставно, све је могуће и све је дозвољено.

Већ стољећима хрватство је на јужнословенским просторима синоним за католичанство. Католичанство је, опет, с друге стране, дотјерало до савршенства институцију исповиједи. А Хрватима се, изгледа, у католицизму највише допала управо – исповијед.

Сваке недеље према црквама у Хрватској слијевају се ријеке смјерних вјерника, са једном једином жељом – да их њихов пастир одријеши свих гријехова почињених у протеклој седмици. А у католичкој хрватској исповједоници, прави ће вјерник, Хрват, добити опрост за све, али баш све, овоземаљске гријехе, па и за оне најтеже, ако су почињени за нашу ствар. Чему онда стид, кад вас, уласком у исповједоницу, католичка хрватска вјера ослобађа сваке кривње. У исповједоници скрушено обећавамо да ћемо за окајање измолити толико и толико здравомарија и оченаша и сваки стид постаје излишан.

Дакле, ову књигу препуштам њеним јунацима, који слободно и неспутано, пробуђени након тисућљетног сна, напокон проговарају, откривајући нам сво богатство својих бројних талената. Осим што су у свему изнад осталих, они су час славенског, час германског, час иранског, а час илирског подријетла. Српске народне пјесме овдје у трену постају хрватске народне пјесме; наполиганске, грчке и мексичке арије типични су хрватски напјевци; аустријске и мађарске урбане цјелине у унутрашњости и талијанске у приморју постају интегрални, аутохтони и изворни артефакти хрватског градителства.

Укратко, јунаци ове књиге су непоновљиви и јединствени. Њих нећете бити у стању да опишете или дефинирате, јер час су ово, а час оно. Они невјероватном лакоћом пораде претварају у побједу, срамоту у понос, кукавичлук у јунаштво, злочине у добротинства, нечасно у часно, биједно у славно, туђе у своје, увреде у похвале, лажи у истине...

Они знају све, јер они су изумитељи свијета. Они су они, а све остало је лаж.

Не заносим се мишљу да ће ова књига бити крунски доказ у просудби једног (дијела) народа, или племена, али се надам да ће бар онима који је прочитају помоћи да прогледају, да виде, да се одупру заслијепљујућој *lux croatiæ*.

Ово није ни почетак, али, нажалост, ни крај приче о њима. Ово је само један мали дио позајмљен из њиховог недосањаног сна. Живот нас, који смо се игром зле судбине нашли у том сну, прави је кошмар. А, како је онима што тај сан сањају, то само они знају. Једно је, међутим, посве извјесно – неки будући нараштаји нације, или племена, о којој је ријеч, носит ће тешко бреме хипотеке прошлости и ове садашњости. Требат ће им много снаге и сваке помоћи да се искрено покају за оно што су им намерли дједови и очеви. А, данас у њиховим школама дјеца наставнике поздрављају поздравом „За дом спремни!”, што у слободном преводу значи исто што и *Heil Hitler!* Наставници на поздрав одговарају питањем: „Тко је агресор?” Дјеца углас одговарају: „Срби!” На крају учитељ пита: „Кога ћемо убити?” „Четнике!”, одговарају радосно мали пучани.” (Јован Бошковић; „*Lux croatiæ ili NDH rediviva*”; Горњи Милановац; „Дечје новине” 1995; стр. 5-6)

„Народ је херватски познао нечисту керв која му је ону срамоту и несрећу задала; народ херватски сматра ту керв за туђу, славосербску; народ херватски неће терпити, да та сужањска пасмина оскверњује свету земљу Херватах, народ Херватски даде ново поколење, које ће обновити и учврстит његову срећу, славу и величину; народ херватски кроз и уз своје синове и пријатеље окрепит ће се на сунцу, које се рађа за унесрећене народе”. (аутор цит; Дјела др Анте Старчевића: „Неколине успомене”, Загреб, 1894; стр. 373)

„Што се тиче Срба који овдје живе, то нису Срби него дотепенци с Истока које су као торбоноше и остале слугане довели Турци. Они су сједињени само са православном црквом, а ми нијесмо успјели да их асимилирамо. Међутим, нека знаду да је наша лозинка: Или се поклонити или се уклони”. (аутор цит: Католички тједник, 29. VI 1941, Старчевић: „Нити се уротником поклонисмо ни уклонисмо”, „Странке у Хрватској”, стр. 135).

„Учену је свету познато да име Серб или Серв старином, име Слав у средњем веку биахе код свих народа обћенито за сужња (...) ја сам оба облика спојио, што знаност не може него потврдити и наставити” (Аутор цит: Пасмина Славосербска по Херватској, стр. 140, Старчевић)

„Тко су Славосерби?

Већ Аристотел опази да има људи сужањске нарави. Он је знао Тракију, у којих бејаше таквих народа. Мора да од те нечисте пасмине потичу они Славосерби, који су не само у свему сужњи, него и раде да свако, и исти они, у сужањство дође, или да у њему остане”. (Аутор цит: „Странке у Хрватској”, Дјела др Анте Старчевића, књига III, стр. 107)

„Хервати су народ господујући, они су своју, херватску народност, протегнули на све народе који некада становаху по нашој домовини...”

„Народ херватски неће терпети, да та сужањска пасмина (напомена: Срби) оскверњује свету земљу Херватах”...

„Хервати не само да су народ господујући него ниједан данас живући народ Европе нејма у својој прошлости веће величанство неголи има народ херватски”...

„Нечисту пасмину (Србе) ваља требити и истребити по расним законима и из превентивних разлога одбране човечанства од растућих пасмина...”

„Трибалиа беше по прилици данашња Рашиа, земља коју многи зову старинском Србиом. Константин VII је за једно узео Србе и Трибале... Амблем Трибала био је прасећа глава са шиљком и стрелицом...”

„Учењак из XVII века каза осведочење свих разумних повестниках, кад – но написа да Хервати, господујући народ, засужњише пуке које у ових земаља затекоше, и да име Србија или, што је исто Сервија, од сужња долази... исти Хервате држи за народ различан од Славах или Славјанах...”

„Тко не види да је Слав и Серб све исто, оба та имена замењују сужња...”

„Име Серб заудара по сербежу... Свако херватско дете зна да је Серб чист и правилан корен глагола сербит (читај: сврбети, сраб, србеж).”

(аутор цит: Изводи из Дјела др Анте Старчевића, посебно из књиге III, стр. 162, 373, 28, 42, 34, 77 и друге)

„На то зарокћаше Славосерби како и она животиња на којој сланина расте (...) А након неколико удараца, из оних истих Славосербах гледај пра-

ве псе, који сви беже док је један ударен” (аутор цит; „Неколике успомене”, Дјела др Анте Старчевића, књига III, стр. 339)

„... да би Славосерби имали искру ума и поштења, они не би били Славосерби”. (аутор цит. исто, стр. 346)

„Већ давно осведочен о простачини и глупости Славосербах, ја још судих, да су то само несрећници а не лупежи, судих да им није сердце отровано, да нису за свако добро изгубљени; да нису хотице наверли и издати нашу домовину: судих да су само луди, а не и худобни” (аутор цит. исто, стр. 361).

„Ми сматрамо Славосербе тако ништавном херпом, да држимо да она, изван своје дружбе, не може имати никога (...) њезина снага престаје док јој се кринка скине, па народ види и позна ону херпу онаква каква је. Ми смо ону кринку скидали, скидати ћемо и скинути ћемо”. (аутор цит. „Странке у Херватској”, стр. 129)

„Славосерби, непријатељи слободе, народа и домовине (...)” (аутор цит. исто, стр. 130)

Све што Славосерби чине „лупежтина је, коју још на овоме свету чека секира”. (аутор цит. „Би ли к Славству или ка Херватству”, Дјела др Анте Старчевића, књига III, Загреб 1894)

„Хрватски војници (...) ја вас позивам да окренете оружје против српских властодржаца (...) Одстраните српске часнике, сврстајте се одмах под усташку заставу, уперите пушке против оних који су заробили хрватски народ, те запосјели хрватска огњишта и хрватску земљу (...). Дошао је дан ослобођења! Бије се задњи и одлучни бој за успоставу самосталне Независне Државе Хрватске (...) за тај циљ дужност нам је свима дати своје животе. Ни данас нико нема овлаштење од хрватског народа да његову судбину веже са страшном судбином која чека Београд, Србију и западне демократије, јер се хрватски народ већ небројено пута у свакој згоди отворено и јасно изјаснио за потпуно отцепљење од Србије, за успоставу самосталне и Независне Државе Хрватске (...) Хрватски народ, сакупљен око усташке заставе, доиста ће и ступити у борбу уз бок великих својих пријатеља, који му јамче његову слободу (...) Наша је потпуна пobjеда посве осигурана, јер се за њу боре и силне и непобједиве војске наших пријатеља, војске Италије и Њемачке.”

„Постојеће прилике међу пучанством осјећају се и у војсци. То није јединствена народна војска, већ шарена војска разних народности. Код момчади износи постотак Срба око тридесет. Остали су Хрвати и припадници других народа: Македонци, Румуни, Словенци, Албанци, Њемци, Маџари итд. У озбиљном случају Хрвати, Македонци и Албанци не само да се неће борити за ову државу, него дапаче оружје, које им буде дано у руке, употријебити ће за борбу против ове државе. Због оваквих прилика није се ниједанпут могла у Хрватској провјести мобилизација”. (аутор цит. др Анте Павелић – ријешило је хрватско питање, Загреб 1942, стр. 30)

„Окитите ваше домове хрватским тробојкама и знаковима пријатељских народа и војске. Ови војници знаду да пролазе кроз пријатељске земље, но нека се и на лицу мјеста освједоче, да су их Хрвати у хрватским земљама примили онако братски и с љубављу (...). С њима долазе у твоју средину, хрватски народе, с пушком у руци храбро се борећи и твоји синови, долази и

хрватска усташка војска”. (аутор цит. Мијо Бзик, „Усташка побједа у данима устанка и ослобођења”, цитат Павелића, Загреб 1942, стр. 73)

„Изуевши мали дио интелигенције, понајвише туђинске крви, хрватски је народ отклонио југославенство са свом одлучношћу, а пре свега хрватско сељаштво. У широким слојевима хрватског народа никада није постајала нека обћа словенска свиест, коју би могли озбиљно супротставити хрватској народној свиести. Ови слојеви не осећају се никада као припадници Славенства, те су отклонили, по своме осјећају, као нешто туђе и опасно, славенску и југославенску промицбу, коју су у задњем стољећу вршили Праг, Москва и Београд. Ова необорива чињеница пружа нам даљни доказ, да Хрвати уобће и нијесу славенскога, него готскога подријетла, тврдња која је већ озбиљно расправљана”. (аутор цит. др Анте Павелић – ријешо је хрватско питање, Загреб 1942, стр. 5) (...)

„(...) отворено велимо: само издајце домовине и керви наше, издајца ума т.ј. знаности, може вере ради рећи на светој хрватској земљи да је Срб, а не Хрват. Отворено велимо дотичним, да ће знати хрватски народ осветити таково издајство, уништив такови накот вере (подвукао П. Ц), која је кадра из људих учинити издајце керви и светињах сваком народу најмилијих.

Код нас у провинцијалној Хрватској и Славонији има на 800 хиљада католика 129.000 влашати. – Код вас на 420.000 житељах имаде јих нешто преко 80.000; ми се не обазиремо, што јих има у граници до половине; њих је једва спрам укупности нашега народа једна петина: али ми смо јих овдје чистом народном политиком тако приредили, да нити писнути се неусуђују; а младост зачимље пристајати уз нас; тако импонира политика отворена, муљевна, чиста.

Чему и ви не поступите овако? (...) Стога, ја управо Бога просим, да се змије за времена открију, те сербством вам загрозила; онда ћете јих се отрести једним ударом, као и ми, недржећи бар не-брата за брата! – Хрватство, уперив се на запад, само је кадро одољети барбарству сербежа (...) нити за слово неодступити од досаданјег правца 'Хрватства' (...) Па ћете видјети, да не од Драве до мора, него од салцбургтиролских алпах до Косова и Албаније вијати ће се доскора застава чисте, неоскверњене Хрватске!” (аутор цит. Кореспонденција М. Павлиновића, Кватерник, стр. 108 и даље)

„ (...) опет избија на јаву чињеница да су Срби и Хрвати два свијета који се никад неће ујединити док је једног од њих у животу. Дух бизантинизма је нешто тако грозно, да је само Свемогући и Свезнајући Бог у стању парирати интригама и подвалама тих људи”. (аутор цит. Епископ Алојзије Степинац, у свом Дневнику 1941. године)

„Сретан сам што ми супруга није ни Жидовка ни Српкиња.”
(аутор цит. Фрањо Туђман)

„Септембар 1900.

Ми се састадосмо овдје из све широм Хрватске да усред насртаја са стране непријатељске а и пријатељске очувамо своје светиње и унаприједимо што нам је најдраже на свијету: дом свој и вјеру своју...

Ми смо Хрвати и католици, и то хоћемо да будемо. И зато се састадосмо, да то пред цијелим свијетом изјавимо, од којег нам многи не дају да се

зовемо Хрвати, а други нам хоће да крате да смо католици. Ми смо једно и друго...

Овај свијет, дакле, и мила нам Хрватска, постоји једино ради праведника Кристових... Дужни смо дакле и те како не само као католици, него и као Хрвати све учинити, да у нашој домовини буде што више праведника Кристових, јер је господин Исус многе градове, а и народе и краљевства и прије реда разорио и уништио управо стога разлога што није нашао у њих праведника. Зато и ми одлучисмо овим католичким састанком изразити особито почитање и љубав к нашем Господину Исусу, тер које добром одгојом младежи, које испуњавањем дужности наметнутих нам од истога Господина Исуса, све учинити, да у нашој милој домовини буде што више праведника Кристових, а да тако одстранимо могућност да би Господин Исус Крист могао казнити Хрватску, ту милу нам Хрватску, што нема у њој довољан број праведника... (аутор цит. „Врхбосна”, бр. 18, 1900. (Говор надбискупа Стадлера, изв. В. Новак, „Magnum Crimen”, Загреб, 1948)

29. 6. 1914.

У нашем кругу, на нашем тијелу налази се сва слика крпуша у сподоби Срба и Славосрба, који нам продају груду и море, а ето и краља убијају! С њима морамо једном за увијек обрачунати и уништити их. То нек нам буде од данас циљ... Убојицо, име ти је Србин! И јеси Србин, проклето ти сјеме и племе, што га је вјетар натрунио по нашем хрватском тлу, да рађа злочин и злобу, сије неслогу и разбојнички пролијева крв. (аутор цит. „Хрватска”, Загреб, 29. 6. 1914; Уводник, изв. ибид)

26. 7. 1914.

Одлука је пала, а гласи – рат! Рат са Србијом, да се та земља бомбаша и атентатора, земља краљоубица једном за вазда осјетљиво, тешко казни. Чаша стрпљивости монархије пунила се све више и више, док се није препунила, док није србска дрзовитост превршила мјеру.

Живио рат! – ори се данас монархијом, јер као да је на тај глас пала тешка мора, која је свима притискивала груди. Живио рат! – орило се синоћ читавим хрватским Загребом, а орит ће се и свим хрватским земљама, које су биле на удару великосрбске пропаганде и које у рату гледају и морају гледати трајно ослобођење од пожудних аспирација Србије...

Живио рат!... Кобни ударац од 28. липња остат ће као трајна грозна спомен на дјелотворност великосрпске пропаганде, која је завапила жестокиим гласом: одмазду, одмазду! Доље крвници! Доље уротници! Доље Србија! Живио рат! То мора данас бити једнодушан клик свих вјерних поданика, нарочито Хрвата, ове монархије. Одлука је пала, одмазда је дошла. Рат ће коначно одлучити да ће великосрбска пропаганда заувјек престати у нашим хрватским крајевима. Живио рат! Боже живи краља Фрању Јосипа! Слава Фрањи Фердинанду! Живила Хрватска! (аутор цит. „Хрватска”, Загреб, 26. 7. 1914. Уводник, изв. ибид)

11. 4. 1941.

Послије осам и пол стољећа ускрсла је нова Хрватска! Хрватски народ није током своје славне али крваве повијести поднио размјерно толико жртава у крви и иметку колико је поднио у посљедњих двадесет и двије године.

У овом претешком раздобљу, у којем је положено на олтар домовине све што се од једног потлаченог народа могло максимум очекивати, крваво су се замјерили уз наше вјековне непријатеље домаће Србе и Србијанце још и они припадници нове Хрватске који су свијесно и злонамјерно помагали ове наше непријатеље... Зато ће њима судити праведни хрватски народ. (аутор цит; „Хрватски народ”, Загреб, 11. 4. 1941; Уводник, изв. ибид)

22. 5. 1941.

Када је 1918. непријатељ случајем прилика био закорачио да хрватски народ упокори, онда знамо сви, да је хрватски народ сав свијесно дао свој отпор, свијесно читав хрватски народ стао са средствима, која су у онај час била могућа, на браник своје опстојности. А када је непријатељ видио да средства, која је он био започео употребљавати нису довољна и доста снажна, онда се је прије 12 година био латио новог средства силе и насиља, да хрватски народ збрише с лица земље, да затре задњи траг његове народне осебујности и његове државне независности. А онда је у хрватском народу никнуо усташки покрет. Мени је било јасно да се с молитвеником у рукама не можемо борити против разбојника. И зато сам повео покрет с одлуком, да се на луту рану метне и љута трава...

Дошао је нови свјетски рат, јер је морао доћи, јер Европа и свијет не могу живјети на темељу папирнатих мировних уговора, него само на живим потребама и на размјеру снага између појединих народа... Браћо усташе! Ми смо тај час чекали. Тај час је дошао и тај час је донио нама ослобођење. Уз нашу вољу, уз нашу свијест, уз нашу вјеру, уз наше мученичке жртве, уз нашу борбу, уз нашу организацију, уз наша велика – можемо мирне душе рећи – ратина дјела, извршена задњих дана живота злокобне Југославије. Ослобођење хрватског народа и успостава Независне Државе Хрватске утврдили су, донијели су два велика народа Осовине, са својим великим вођама. Зато смо ми њима захвални. Зато ће им хрватски народ бити вјечно захвалан.

Браћо усташе! Ну не само да је извршен велики чин ослобођења, него је извршен и други велики чин неопходно потребан. Наша држава добила је у првим данима свога живота и признање од наших великих пријатеља. Наша домовина призната је одмах као Независна Држава Хрватска. Признали су је наши велики пријатељи и велики низ народа у Европи.

Браћо усташе! Након признања хрватска држава морала је имати и своје границе. И опет захваљујући великим вођама двају пријатељских народа, данас хрватски народ имаде већ утврђене у главним линијама границе на два најважнија дијела земље.

Браћо! Ми смо у томе допринијели и коју жртву. Ну народ, који није кадар поднијети жртве, није кадар ни живјети...

Ја вам могу рећи, да ће ускоро и остале границе бити ријешене и постављене и то на велико задовољство цијелог хрватског народа... Код нас се догодило нешто нова досад невиђена: из једне рушевине подигнута је и ускрсла Независна Држава Хрватска. Нашли смо прилике, каквих можда нигдје на свијету нема. Из једне клоаке, из једне баре, требало је направити врт. Ја вам кажем: ми ћемо то направити.

У Независној Држави Хрватској бит ће унутарњи поредак такав, каквог га хрватски народ треба, каквог заслужује и какав ће му донијети срећу и благодостање... У Хрватској ће владати ред и рад! Хрватска држава бит ће уређена и на путу је уређивања на основицама традиција хрватског народа и на најмодернијим начелима, која су код наших великих пријатеља и савезника показала, да су у данашње вријеме једина у стању створити ред, дати рада, прибавити круха и успоставити нормалан живот. Браћо усташе! Наше унутарње политичко уређење јесте и бит ће таково, да ће народ без такозваних демократија, без тзв. политичарских спекулација, сам у свим својим битним и животним интересима суверено одлучивати... (аутор цит. „Хрватски народ”, Загреб, 22. 5. 1941; Говор А. Павелића, поглавника НДХ)” (исто; стр. 14-15)

„12. 1. 1991.

Група младих људи поново је ноћу између 8. 9. сижечња напала Српску православну цркву у средишту Загреба. Протонамјесник цркве Миленко Поповић звао је милицију и затражио помоћ, али су се напади настављали. Нападаци су пјевали пјесме у којима се најављује клање Срба и изричу погрде на рачун српског народа и православне цркве. Мокрили су на зидове цркве, лијепили натписе са усташким симболима, поздравом „за дом спремни” и натписима такозваног хрватског ослободилачког покрета на врата цркве. Напали су и протонамјесника Поповића, али су га два милиционара заштитила од физичког напада обијесних младића. Посљедњих неколико мјесеци, истиче протонамјесник Поповић, учестали су напади и увреде на објект и вјернике Српске православне цркве. (аутор цит; „Вјесник”, Загреб, 12. 1. 1991)” (исто; стр. 20)

„12. 11. 1991.

Дивља стока с истока нема шансе. Мајмун разбија по кући и свеједно му је да ли је разбио чашу или кинеску вазу јер не зна шта је то. Нема мајмун шансе у борби са човјеком. Увијек ће се наћи начина да га се успава и смјести у кавез гдје му је и мјесто... Између њих и нас разлика је као између компјутера прве и пете генерације. Треба их или затворити или елиминирати, јер ништа се боље од њих не може очекивати. Нема с њима пуно разговора и преговора. Увјерен сам да је њихова култура испод разине примитивног, јер примитивне културе могу бити занимљиве и богате духовношћу. Људи који пуцају на св. Влаха, шибенску катедралу, осјечку катедралу – иду у домену рудиментарне културе и не треба жалити властити живот да би их се у томе спријечило. (аутор цит; „Данас”, Загреб, 12. 11. 1991; Интервју с К. Доленчићем, редатељом и директором драмског казалишта „Gavella” у Загребу)

21. 11. 1991.

Као лојалан грађанин града Сплита и становник Каштела, као грађанин који Републику Хрватску сматра својом домовином апелирам на јавност и све људе молим за помоћ. Ја сам хрватски православац и отуда моји проблеми. У „Слободној Далмацији” изашао је чланак под насловом „Тјерали су нас да лајемо”. У том чланку пише се о нељудским поступцима мога брата званог Ђипе. Он је отишао у Книн с изговором да одлази потражити бољи посао, али то је била само камуфлажа, јер се задужио и прокоцкао много новца. Пошто се у Книну нашао с одметницима равним себи и тамо по-

ступа нељудски, његов рођени брат стиди се и испашта. Да му могу судити, ја бих то први учинио. С друге стране, ја сам увијек био лојалан грађанин и увијек сам био за бољи живот, за самосталну и суверену Хрватску. Тако сам се изјаснио. Људи сматрају да сам и ја крив за злочиначке поступке које он чини и због тога се овако јавно одричем било какве везе са својим братом и не сматрам га више својим.

Ја се као човјек бојим за своју дјецу, жену, на крају и за себе самога. Моји сусједи ме познају, али ме не познају други људи, и због тог су пуцали на моју кућу прије неколико дана, јер људи који су то урадили не знају за моје ставове и моју лојалност. Због тога вас молим да објавите моје писмо јер не желим да ме сматрају онаквим какав нисам. Молим све вас, људе овог града и становнике Каштела да ме разумију. Ја сам ту рођен, ту живим, ту желим остати и то је моја домовина.

Немојте ме доводити у везу с мојим братом јер ја брата више немам.

Ја сам Мијо Кривић, грађанин Републике Хрватске, који жели боље су-тра и себи и својој домовини, и који жели живјети мирно с овим људима, јер нисам крив за злодјела неког већ сад страног четника из Книна. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 21. 11. 1991, „Ја више немам брата”; М. Кривић)” (исто; стр. 25)

„27. 11. 1991.

У селима сјеверне Славоније настањеним претежито српским пучанством, а која се налазе у саставу тзв. САО Западна Славонија посљедњих дана све су чешћа исељавања српског живља. Иако од стране хрватске власти на та села и мјештане није било никаквих притисака, све је већи број Срба који напуштају Хрватску.

Прошлог тједна један аутобус одвезао је старце и старице села Шпанат у Босну, а протекле суботе два аутобуса покупила су старце, жене и дјецу из неколико села слатинске и ораховичке опћине. Тачно у 12 сати јучер је кренуо и конвој српских избјеглица из села Погановци и Будимци из нашичке опћине. Да ли је одлазак Срба из овог краја узрокован све чешћим и бруталнијим нападима српских терориста и агресорске војске с Папука или је то тек резултат свих притисака Срба који су се одметнули у шуму и од својих сународњака траже да не служе хрватској домовини – видјет ће се ускоро. (аутор цит; „Вечерњи лист”, Загреб, 27. 11. 1991, „Селе у Босну”; Д. Ш)” (исто; стр. 26-27)

„16. 12. 1991.

Само ћу вам једну ствар рећи – док и један Србин постоји овдје, ми нећемо имати мира. Сви су они шпијуни и издајнице! Љубоморни су на нас, наше море, обалу, љепоту коју имамо, воће које овдје расте. И све ово што се догађа по граду, све ове експлозије, догађат ће се док је и један Србин овдје. Не оправдавам оне који подмећу експлозив, али тражим да сви Срби оду!

(аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 16. 12. 1991, П. Илић, грађанин Сплита у анкети листа; исто; стр. 29)

„1. 3. 1992.

Подметања експлозива под обитељске зграде и пословне просторе које су у Осијеку ухватиле маха, у ноћи с петка на суботу однијеле су и прве жр-

тве. У извјештају Полицијске управе у Осијеку наводи се да су непознате особе подметањем велике количине експлозива проузрочиле рушење трију обитељских кућа. То се догодило у насељу Виногради, на периферији Осијека. Од снажне експлозије куће су срушене до темелја, а том су приликом смртно страдале двије жене, које су се у вријеме експлозије затекле у својим кућама. Како је истрага у току, а због снажне експлозије рушевине је требало рашчишћавати тијekom цијелога пријеподнева, потанкости о овоме немилком догађају није било могуће сазнати. Међутим, према неслужбеним информацијама, власници трију обитељских кућа били су припадници српске националности.

Иако је подметање експлозива у Осијеку попримило забрињавајуће размјере, полиција до сада није имала успјеха у откривању починитеља. Но, ноћашње страдање двију особа зацијело неће моћи остати само на пукој констатацији гдје се и што догодило, уз уобичајену опомену „истрага је у току”, већ ће захтијевати енергичније мјере у складу с начелима функционирања правне државе. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 1. 3. 1992, „Прве жртве динамиташа”; Д. Хедл) (исто; стр. 39-40)

„17. 3. 1992.

(...) Изјаве неких владиних дужностника, да су хрватске границе ствар прошлости, су најобичнија велеиздаја. На њих се имају примијенити ријечи Стјепана Радића, које је изрекао 1918: „Срљају као гуске у маглу”.

Било да се хрватске земље сузе због присиле међународних чимбеника, било због велеиздаје наших прокомунистичких властодржаца, или због обојега, ми свечано изјављујемо: Године 1918. у нову државну творевину хрватске земље су ушле са границом Котор – Дрина – Земун. Та иста граница је постојала од 1941-1945, те је с њом Хрватска ушла у поновну државну творевину.

Са том границом има хрватски народ и изићи из те творевине. Хрватски народ се не одриче те границе, па ће ју обновити и војном силом, кад му се за то пружи прва прилика. Ово нека добро упамте сви међународни чимбеници – нека не сију клицу новог рата.

То, што је окупатор колонијализирао своје људе у чисто хрватска села и у села уморених Њемаца, не даје им никакво право да сматрају те земље својим власништвом. Ако су кроз педесет година трубили да Хрвати побеше све Србе у Босни и ужој Хрватској, онда је више него очито да су Срби уљеци, па им код нас нема мјеста.

Хрватска Хрватом! За дом спремни! (аутор цит; писмо др Стипе Томкина, тајника хрватског Народног вијећа из Онтарија (Канада) хрватским средствима јавног приопћавања; 17. 3. 1992) (исто; стр. 44-45)

„28. 3. 1992.

На конференцији за новинаре ХДЗ-а гости су били челници Хрватског народног одбора, организације која је досад дјеловала међу хрватским исељеништвом, чији је председник Томислав Кроло заједно са Стипом Месићем потписао изјаву о заједничком дјеловању и уједињењу те организације с Хрватском демократском заједницом. Кроло је нагласио да обје организације имају сличне програме и заједничке циљеве, а то су стварање неовисне хрватске државе, јачање демократије и богатства Хрватске, те борба за ње-

ну слободу. Како прецизира у изјави, ХНО ће у извршном одбору ХДЗ-а бити представљен с два члана, а у иселњеништву ће и даље аутономно дјеловати као дио ХДЗ-а. ХНО је, како је рекао његов тајник Крунослав Пратес, 1950. утемелио др Бранимир Јелић, који је поред осталог, „прије рата заједно с др Антом Павлићем основао усташки покрет, а једна је од најстаријих и најбројнијих скупина хрватске полиличке дијаспоре, која од оснотка заступа стварање суверене демократске Независне Државе Хрватске. („Вјесник”, Загреб, 28. 3. 1992, „Боље плаве кациге него шубаре”; Хина)” (исто; стр. 49-50)

„11. 5. 1992.

Многи своју имовину и особну сигурност бране оружјем, а неки – домовницом! Недавно се у „Бјеловарском листу” огласио Десимир Воркапић, власник ресторана „Дукат” у Летичанима, обавјешћујући бјеловарску јавност да он, како би се могло закључити по имену и презимену није Србин, већ Хрват. У тексту „Обавијест пучанству” дословно каже:

„С обзиром на учестале нападе на моју имовину, односно ресторан „Дукат”, те интегритет личности, обавјештавам пучанство града Бјеловара и околице да сам ХРВАТ!”

Воркапић даље пише да је крштен у католичкој цркви, да му је супруга Хрватица, да је својим радом и понашањем увијек подржавао политику врховништва Хрватске итд. Као доказ своје националности и вјероисповјести, господин Воркапић објављује у „Бјеловарском листу” оригиналну копију домовнице и потврду о крштењу у католичкој цркви...

Јединствен случај да нетко због, очито, велике невоље јавно у новинама доказује своје хрватство. Само – коме? (аутор цит; „Вечерњи лист”, Загреб, 11. 5. 1992, „Необична обавијест”)" (исто; стр. 50)

„7. 6. 1992.

Захваљујући др Туђману за све што је досад и што ће још учинити за пробитак Хрватске те честитајући му рођендан, председник Друштва хрватских књижевника Недјељко Фабрио је истовремено упозорио на хрватске писце који су пером и мачем припомогли у стварању самосталне државе Хрватске. Истичући како су просторије „у којима се налазимо сама повијест”, Фабрио је том приликом подсетио на први јавни наступ Хрватске демократске заједнице одржан на Трибини ондашњег Друштва књижевника Хрватске, 28. вељаче 1989. године. Том је пригодом Фабрио такођер председника упознао са четири круцијална проблема друштва. Наиме, уз критично стање хрватских издавача, потребу за полагањем темеља кроатистичким студијима у свијету, Фабрио је упозорио и на потребу за „таквом адресом која ће ријешити питање мировине чланова ДХК, висина којих је уистину срамотна, и станова за хрватске писце и све друге умјетнике”.

Присјећајући се на сусрете у емиграцији, проф. Винко Николић је укратко описао прославу 20. годишњице „Хрватске ревије” у Швицарској 1971. године, када је књига др Туђмана „Велике идеје и мали народи” добила награду: 1981. кад је у Барцелони у наклади „Хрватске ревије” објављена Туђманова књига „Национално питање у сувременој Еуропи” те 1989, када је у Чикагу уприличен Славистички конгрес у поводу 100. годишњице рођења Миле Будака. „Сретан је случај” – напоменуо је Николић – „што данас,

премда смо чекали 20 година, могу уручити диплому др Туђману за књигу објављену још 1971. године, „Велике идеје и мали народи”, истичући како је коначно постигнуто помирење свих Хрвата и позивајући др Туђмана на даљњу сарадњу у „Хрватској ревији”. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 7. 6. 1992, „И повјесник и литерат”; Ј. Кнежевић)” (исто; стр. 54-55)

„15. 7. 1992.

Како је приопћено из Уреда предсједника Републике Хрватске, „предсједник Републике Хрватске, др Фрањо Туђман упутио је јучер у име хрватског народа и у своје име брзојав потпоре папи Ивану Павлу II, у поводу његова одласка на клиничку дијагностичку контролу”.

У брзојаву се изражава нада у брзи опоравак Светог оца.

„Нека вам свемогући Бог даде још много година живота и доброга здравља како бисте по Његовој вољи могли даље обављати своју свету дужност на добробит цијелога човјечанства које у вас има повјерења, као и хрватског народа који је вјеран својој цркви и њезину врховном свећенику и који вам жели добро здравље и што скорији долазак у Хрватску” – наводи се у брзојаву хрватскога предсједника Туђмана папи Ивану Павлу Другом. (аутор цит; „Вечерњи лист”, Загреб 15. 7. 1992, „Потпора Светом оцу”)” (исто; стр. 65)

„26. 7. 1992.

„ХСП скида кринке, не допушта никакве разговоре о аутономији српског пучанства у Хрватској, нема Српске православне цркве него само Хрватска православна црква”, ријечи су Анте Ђапића. Према његову мишљењу, 10. травња је највећи датум у повијести хрватског народа. „Нема више суживота с четницима, јер су они напали Хрватску, дигли руке на домовину која им је отворила широм срце. Сви који су напали Хрватску морат ће отићи у Србију, али ће прво злочинци одговарати. Само се силом могу истјерати”, каже Ђапић. „У обрани су сва средства допуштена, на љуту рану љута трава”...

Након Ђапића, Задрани су еуфорично поздравили предсједничког кандидата ХСП, Доброслава Парагу. И он је на почетку казао како је „ХДЗ-овска власт изневјерила очекивања народа. Умјесто да је повећала Хрватску, она ју је смањила... Показат ћемо да не постоје крајине. Постоји само једна крајина, од Сутле до Дрине, а то је НДХ... Тко није за дом спреман, ван из Хрватске. Заштитит ћемо хрватско небо, копно, море, показат ћемо тим бештијама, срушит ћемо Београд. Бит ће они у подрумима и нека виде како четничка дјеца крваре”. Предсједник ХСП је за своје ријечи награђен одушевљењем окупљених Задрана. (аутор цит; „Вјесник”, Загреб, 26. 7. 1992, „Срушит ћемо большевике”; И. Маријачић)” (исто; стр. 70-71)

„28. 9. 1992.

Подручним уредима града Загреба тијekom ове године поднесено је око 3500 захтјева за промјену особних имена грађана. Поступак за промјену врло је једноставан па сватко може промијенити своје име или презиме према жељи. Захтјев се подноси Подручном уреду града Загреба према мјесту пребивалишта, а потребно је приложити доказ о хрватском држављанству, извод из матичне књиге рођених, вјенчани лист ако је особа у браку, извод из МКР властите дјеце и уз то 200 ХРД таксе.

Највише је захтјева за промјену презимена у жена које након развода брака желе вратити своје дјевојачко презиме. Ради припреме потребних исправа за прибављање особне исказнице или путовнице врло су често установљене разлике између старих исправа и извода из МКР те грађани подносе захтјеве ради усклађивања података у свим исправама. Оваквих је захтјева највише...

Затим слиједу захтјеви за промјеном имена као што су преименовање Душана у Душка, Јованке у Иванку, Видосаве у Виду, Чедомира у Шимуна или Ранка у Бранка.

Као најчешћи разлог тих промјена грађани наводе како због својих имена често имају тешкоћа у свакодневним контактима. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 28. 9. 1992, „Међу својом духовном родбином”; Н. Фабрио, хрватски књижевник и предсједник Друштва хрватских књижевника – Д. Вукорепа)” (исто; стр. 83-84)

„1. 3. 1993.

На црквеном симпозију у Бечу 18. 11. 1992. изнио сам четири претпоставке за успјешан католичко-православни дијалог у Хрватској, међу којима је истакнуто и слиједиће: Срби у Хрватској морају поштовати нову политичку реалност, а то не искључује оснивање Хрватске православне цркве, односно православне цркве у Хрватској. На то је реагирао протојереј Јован Николић из Загреба тврдећи „да је таква тврдња сасвим непотребна и неумјесна” и да она „буди непријатна сјећања на исхитрено (политичко) оснивање Хрватске православне цркве у НДХ 1942. године”.

Господину Јовану Николићу, иначе ангажираном црквеном дјелатнику, одговорио сам да је апсурдно тврдити да се православље у Хрватској мора исповиједати само као Српска православна црква и да православни Хрват, Словенац, Македонац или припадник неког другог народа у Хрватској (Грци, Руси, Украјинци) своје православље може прочитати само и искључиво путем Српске православне цркве и да све то подсећа на синтагму: „Гдје је Србин, ондје је Србија”, што би у православној конотацији могло гласити: „Гдје је православлавац, ондје је Српска православна црква”:

Осим тога, за оснивање Православне цркве у Хрватској и није толико важно да ли постоје „православни вјерници хрватске националности”, јер постоји православна црква у Чехословачкој, Мађарској и Пољској, у којима су вјерници припадници других националности. А што се тиче „непријатних сјећања” на НДХ, ваља рећи да се у НДХ није водио никакав вјерски рат, како то тврди великосрпска и светосавска пропаганда, и да православни Срби нису били прогоњени због тога што су православни, већ због политичких разлога јер су мрзили хрватску државу и све што је хрватско. Усудио бих се устврдити да је у томе контексту 1991. година само реприза 1941. године. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 1. 3. 1993, „Екуменски односи у Хрватској – никакви”; Ј. Коларић, католички свећеник – И. Мливиончић)” (исто; стр. 100)

„4. 3. 1993.

Директор Уреда Владе Босне и Херцеговине у Републици Хрватској др Шемсо Танковић изјавио је да „само усташка идеја може ујединити Хр-

вате и муслимане у заједничкој fronti против српског агресора јер се тјеком повијести показало да их је та идеја увијек зближавала”. Др Танковић је то рекао на трибини о хрватско-муслиманским односима у СКУЦ-у, на којој су говорили и велепосланик Републике Хрватске у Босни и Херцеговини др Здравко Санчевић, заступник у хрватскоме Сабору Вице Вукојевић и предсједник Културног друштва муслимана Препород Ибрахим Кајан. (аутор цит; „Слободна Далмација”, Сплит, 4. 3. 1993, „Усташка идеја их уједињује”)” (исто; стр. 100)

„4. 5. 1993.

Тврдећи да су партизани ослободили Истру, проф. Бобану очито нису јасне неке животне законитости нити познате неке повијесне чињенице. Зато ћу га упозорити на њих: природна је тежња народа за властитом националном државом. Само у властитој држави народ може бити слободан. Стога је свака Југославија неприродна творевина. Ниједну хрватски народ није слободном вољом прихватио.

Независна Држава Хрватска израз је природних тежњи хрватског народа, она је настала вољом хрватског народа. Ту вољу хрватског народа и формално је потврдио Хрватски државни сабор 28. вељаче 1942, у којему је била већина народних заступника изабраних 1938, закључком да прихваћа све чине донесене пригодом оснотка Независне Државе Хрватске, проглашавајући уједно ништеним све чине који су донесени од 1. 12. 1918. до 10. 4. 1941, а тичу се хрватског народа. (аутор цит; „Вечерњи лист”, Загреб, 4. 5. 1993, „Чиста странка – чисти резултати”; И. Габелица, хрватски политичар)” (исто; стр. 109)

*„Ево зоре, ево дана,
Ево Јуре и Бобана.
На врх горе Требевића,
у логору Францетића.
У логору Јуре сједи,
Својој војсци он бесједи.
О, Хрвати, браћо мила,
Дубока је вода Дрина.
Дрину треба прегазити,
И Србију запалити.
Кад је Дрину прегазио,
У ногу је рањен био,
Он не виче, Ајме мени,
Већ он кличе, За дом спремни”*

(аутор цит; „Ево зоре, ево дана”, хрватска народна, 1941)” (исто; стр. 133)

*„Туче Томпсон, калашњиков, а и збројовка
Баци бомбу, гони банду преко извора
Корак напријед, пушка готовс и уз пјесму сви
За дом, браћо и слободу боримо се ми
Чујте српски добровољци, банде, четници
Стићи ће вас наша рука и у Србији*

*Стићи ће вас Божја правда, то већ сватко зна
Судит ће вам бојовници из Чавоглава
Слушајте сад поруку од Светог Илије
Нећете у Чавоглаве, нисте ни прије
Ој, Хрвати браћо мила из Чавоглава,
Хрватска вам заборавит неће никада
Неће никада!"*

(аутор цит; „Бојна Чавоглаве”, М. Перковић; „Глобус”, 13. 3. 1992)”
(исто; стр. 36)

*„Стоји Хрват до Хрвата, сви смо браћа ми
За дом спремни зовемо се поглавникови,
Ко поскоци змије љуте, младе усташе
На бранику домовине бију четнике.
Послушајте поруку од Анте Светога
Нећете ви никад стићи до Широкога.
Ој усташе браћо мила са Широкога
НДХ вам заборавит неће никада.”*

(аутор цит; „Поскок бојна”, Ж. Гргуревих; „Глобус”, 6. 11. 1992)” (исто;
стр. 137)

*„За дом спремни
усташка присега*

Заклињем се Богом свемогућим и свиме што ми је свето, да ћу се држати усташких начела и покоравати прописима, те безувјетно извршавати све налоге поглавника, да ћу сваку повјерену ми тајну најстроже чувати и никада никоме ништа одати.

Заклињем се, да ћу у усташким редовима – на копну, мору и у зраку – извојевану хрватску самосталност и хрватску народну слободу чувати и бранити.

Ако се огријешим о ову присегу, свијестан своје одговорности за сваки свој чин и пропуст, и прожет освједочењем дужности има ме по усташким прописима стићи казна смрти.

Тако ми Бог помогао! Амен.

Све до Земуна” (исто; стр. 137)

*„Паст ће бомба на Београд
Београда неће бити
Волио бх мајко мила
У то име наздравити
Јој, јој, јој, јој!”*

(аутор цит; „Паст ће бомба на Београд”, Ех Раноња; „Глобус”, 6. 11. 1992)” (исто; стр. 138)

*„Кад се Мурат дочепа Кукањца
Појест ће га за ручак ко јањца
Херцег-Босна бит ће пуста жеља
за четничког војводу Шешелја
Херцег-Босна одувијек је била*

*Наша земља, наша домовина
Дрина, Тимок, Дунав и Морава
Ту је та ваша српска држава!"*

(аутор цит: „Босно, недај се”, Ж. Гргуревић; „Глобус”, 6. 11. 1992)” (исто; стр. 139)

*„ (...)Раде, гаде! Пропалицо стара,
Одувијек си био четничка фукара!
Али, пази што ћу рећи, понављати нећу,
Ти и твоје псине, сви марш преко Дрине!*

(аутор цит: „Раде, гаде!”, М. Михаљевић; „Сузу”, Загреб, 1992)” (исто; извод из песме; стр. 141)

Књига Зорана Петровића Пироћанца „Избрисати српски вирус”, такође је својеврсно сведочанство србомржње, а садржи изјаве, цитате, текстове и новинске коментаре који су довољно илустративни.

„Томислав Мерчеп, хрватски ултранационалиста:

„Ови избори су били за Хрватску, да се заувјек ријешимо Срба и направимо еколошки чисту државу.”

(аутор цит; из говора на оснивачкој Скупштини УХДЦР-а, Вуковарско-сријемачке Жупаније, студени 1995. Сплитски недељник „Feral Tribune”)” (прир. Зоран Петровић Пироћанац; „Избрисати српски вирус – мала антологија расизма, шовинизма и говора мржње на крају другог и почетку трећег миленијума”; Београд; „Чигоја”; 2002; стр. 35)

„Динко Шакић, управник логора Јасеновац у II светском рату:

– Жао ми је што нисмо учинили све оно што нам се приписује, јер да смо то тада учинили, данас Хрватска не би имала проблема, не би имао тко писати измишљотине.

(аутор цит; интервју у хрватском листу „Магазин”, сијечањ 1995)” (исто; стр. 36)

„Босилко Мишетић, подпредседник хрватске владе и саветник председника Републике:

– Хрватска не жели да у њој живе људи који припадају другом народу. (аутор цит; изјава на прес-конференцији, коловоз 1995)” (исто; стр. 37)

„Никола Бусија:

– Тај исти Јасеновац треба приказати свијету у каквим је увјетима настао и због чега. У тај логор су доведене избјеглице и бескућници, а и они који су били политички неподобни. Јесу ли ти бескућници били баш толико невини како их се жели јавности приказати? То треба истражити.

(аутор цит; „Хрватски Обзор”, српањ 1996)” (исто; стр. 37)

Летак из Вуковара:

„Срби, четници!

Тачно је пет до дванаест!

Још само два мјесеца до 15. сјечња.

Првог просинца вас стављамо у резерват.

Волимо лов на дивљач, нарочито кад је 'брадата'.

Задња пригода, добро размислите!

Убијаћемо тихо, полако, али не њежно.

Почињемо 18. 11. 1997.

Дуг је дуг
За дом спремни!"

(аутор цит; летак се први пут појавио у Вуковару, 14. 11. 1997)" (исто; стр. 51)

„Горан Иванишевић, хрватски тениски ас:

– Дали су ми да пуцам из аутомата. Био је тежак за контролу, али, ох, био је то леп осећај, када сви меци излазе напоље. Мислио сам како би било лепо имати неколико Срба који стоје наспрам мене.

(аутор цит; у интервјуу дневнику „The New York Times”. Опис сцене из Аделаиде, када му је локална полиција доделила полицијску заштиту, а полицајац му у једном тренутку показао како функционише његово оружје)" (исто; стр. 55)

„Томислав Мерчеп, хрватски ултранационалистички лидер:

– На несрећу, нисам побио све Србе!

(аутор цит; у свом уводном говору на Конгресу Хрватске пучанске странке. Објављено у сплитском недељнику „Feral Tribune”, студени 1995)" (исто; стр. 61)

„Пајо Канижај, хрватски писац за децу, хуморист, сатиричар, уредник драмских емисија за децу на ХТВ:

– Парадоксално је с опанцима у грађански рат,

Али, опанци срљају,

Ципеле и постоле прљају.

Мисле да је мања разлика између блатног опанка и блатне ципеле.

Опанку никад доста блата балканскога.

И најблатнији опанак у грађанском рату може бити унапређен у чизме у три чина.

Лакше је опанцима ући у грађански рат, него у Еуропу.

И задње подравско село ближе је Еуропи од Дедиња, гдје су увијек живјели великосрби и великоиздајце других народа.

Јер, сви су народи, бре, други, а ми смо увек први.

Гдје тенковска гусеница прође, ту трава не расте, ни свибањ, ни липањ, може само пањ.

И Србањ, и „Жикино коло” – вос, студени.

И просинац би нам једино оставили, да лети цвокоћемо и просимо своје.

Ципеле не дамо, опанак нећемо! А нећемо ни СФРЈ.

„Југославија ће бити, или је неће бити”.

Ако ће бити, не дамо се више тући. Неће је бити! Нико више неће у име Југославије обећавати, ако буде среће,

Рат, и зној, и сузе, и крв хрватску.

Па се после правити Енглеz.

Што год учинили, испремијестили Устав, мазнули лову, кривотворили повијест,

лагали, лагали и само лагали;

Лаганим јединицама легалне су јединице паравојне. А не видите, другови ђенерали, нелегалне паравојне јединице.

Параноја, параноја, с главом у песку хусеинијевском,
С руком у цепу хрватском.
Глава вам може остати у пијеску,
Али, руку извадите.
И не бацајте ми пијесак у очи.
Нама пијесак, вама злато.
Што бисте ви генерали, ђенерали.
Генерали не осјете кад их прегази вријеме.
Ту треба нешто конкретније.
Најбоље године живота.
Све године живота сте ми угенералисали.
Кад се само сјетим, дође ми да се заборавим.
Не бацајте ми пијесак у очи.
Хоћу звјездану прашину.
Тако сам геноцидан.”

(аутор цит; песма изговорена у Дому хрватских писаца у Загребу. Снимљено за „Десет пута поновљена истина”, документарца РТС, аутора Вука Јовановића, 1991)” (исто; стр. 62-63)

„Маријан Јурић, саборски заступник хрватског парламента, члан ХДЗ:
– Срби се служе свим великим лажима, не би ли дошли до Велике Србије. Али, питам ја те исте Србе, да ли би се они опаметили, али ово питам, не констатирам – да ли би се они опаметили када би за једног убијеног редарственика било стријељано 10 цивила? За убијеног часника Гарде да се стријеља 100 цивила?

Мени моја кршћанска католичка вјера не дозвољава, јер ме то фра Станко Богелић научио, да има заповјед у оних десет: „Не убиј!” и она ми не дозвољава да кажем да је то исправно. Али, за мене би било исправно да за сваког убијеног хрватског редарственика 10 Срба интелектуалаца добије одказ у Загребу, у Ријеци, у Сплиту, у Осијеку... Зар и ми Хрвати не знамо се примит оружја? У име то – Pro Patria! (Следи нацистички поздрав)

(аутор цит; говор у Сабору Хрватске, 1991)” (исто; стр. 63)

„Јерко Томић, ХТВ, Загреб:

– Срби су нељуди којима није помогло ни светосавље; они су трговци свињама, четничка гамад; гори су од стоке; србадија прљаве шапе, сотонски добошари; цивилизација ражња и ракијетине; крезуби монструми, прљаве шубаре, јад, беде, ђубрад; србочетнички вампири; људско зло, хорде, болест, губа, неслани Јовани, бјесне разуларене четничке звери; тепих нацизма; у Хрватску дошли пре сто година; слизани с Турцима; потаманили су Јевреје још пре доласка Немаца у Београд...

(аутор цит; речи у ТВ емисији „Куда српска хорда прође”, емитованој 20. августа 1996. Цитирано академик Крестић у „Српском наслеђу”, бр. 10, 1998)” (исто; стр. 77-78)

„Папа Јован Павле II

Требало би да бомбардујете Србе.

(аутор цит; речи упућене председнику Клинтону током јавног појављивања у Денверу)” (исто; стр. 83)

„Спортски транспарент из Загреба:
Србе у Јасеновац!”

(аутор цит; виђено на ТВ екранима, током преноса кошаркашке утакмице између „Цибоне” и „Црвене Звезде” у Загребу, јесен 1998)” (исто; стр. 85)

„Горан Милић, хрватски водитељ вести, на привременом раду у муслиманској ТВ у Сарајеву:

А сутра ће, драги гледаоци, над Србијом небо бити ведро.

(аутор цит; одјава вести бившег Београђанина, повлашћеног комунистичког новинара, за емисије вести на БиХ телевизији, током априла 1999. Милић не скрива злурадост прогнозом да ће боље време донети више бомбардовања Србији)” (исто; стр. 103)

„Вјекослав Ласић, католички свештеник, познат по мисама за Анту Павелића и усташе:

– За време НДХ сви који су били против те државе били су, што је нормално, државни непријатељи. И зато је логично да су били затварани, па, ако треба – и ликвидирани.

(аутор цит; са традиционалне листе 20 изјава године, сплитског недељника „Feral Tribune”, децембар 1999)” (исто; стр. 113)

„Марко Копић, представник Хрватске кршћанско-демократске уније:

– Хрватско тржиште је преплављено генетским српским парадајзом, који је кад се пререже унутра зелен, док је хрватски унутар кроз црвен.

(„Feral Tribune”, листа 20 изјава године, децембар 1999)” (исто; стр. 114)

„Папа Јован Павле II

– Време је да се силом потврди како је довољно рата. Рат који објављује рат рату јесте праведан и неопходан.

(аутор цит; у време четрнаестодневног бомбардовања босанских Срба, 30 август – 14. септембар 1995)” (исто; стр. 126)

„Feral Tribune”, сплитски недељник:

– НАТО над Србијом – Доље америчке бомбе!

(аутор цит; Насловна страна крајем марта 1999)” (исто; стр. 133)

3. „Све је учињено да се Срби не би могли вратити у Хрватску”

Потврду да је над српским народом спроведено етничко чишћење дају и хрватски интелектуалци. Анте Нобило, хрватски адвокат, у интервјуу за „Независне недељне новине” истиче да је „све учињено да се Срби не би могли вратити у Хрватску”.

Новинар Рокнић је Нобила у овим новинама представио на следећи начин: „Анте Нобило спада у сам врх адвокатске бранше у Хрватској. Иза себе као тужилац има случајеве „Артуковић” „Аркан”, „Пакрачка пољана”, „Крвави Ускрс”, аферу „Лабрадор”... Као адвокат заступао је породицу Михајла Зеца и десетине других познатих случајева, али је своје медијске врхунце досегао заступајући Тихомира Блашкића пред Хашким судом (...)”

Преносимо изводе из овог интервјуа:

• НН: Хрватска је узнемирена посљедњим догађајима. Убиство Србина у Карину и експлозије у Вуковару, а потом и пријетеће писмо самозване терористичке организације. Како тумачите те догађаје?

Нобило: Што се писма тиче, увјерен сам да је то дјело аматера, срачуна-то на скретање пажње вјероватно психички болесног човјека, па му и не тре-ба придавати превелики значај. Међутим, оно што се дешавало послѣје ло-калних избора пуно је озбиљније. Наиме, први пут ефекат повратка Срба у те крајеве дао је резултате. Остварили су критичну масу бирача који су осво-јили значајан број мјеста у локалној самоуправи, што су екстремисти препо-знали као сигнал да би Срби могли преузети локалну управу у тим дијелови-ма Хрватске и практички преузети локалну власт. А у њиховој свијести још је слоган – јесмо ли се зато борили? Они су још у 1995. години: „Срба нема, то је празан простор; то смо ми освојили ратом, то је наше и никада Срби то неће имати”. Међутим, избори су први пут нарушили ту слику и догодило се то што се догодило.

У свакој држави има таквих лудака. Но, тада држава треба да покаже зубе. Да је Хрватска то учинила одмах послѣје „Олује”, након што је војска заузела тај териториј, не би дошло до свега оног ружног до чега је дошло. Хрватска власт је попустила у првим данима. Након што је војнички освоји-ла тај териториј требало је да гарантира сигурност сваком човјеку и њего-вој имовини. Надам се да то овај пут неће урадити. Дакле, једна енергична истрага, откривање починитеља, сада је нужно (...)

• НН: Није ли, у том контексту, забрињавајућа чињеница да и последњи извјештај „Amnesty Internationala” открива да је у хрватском правосуђу и да-ље присутан етнички критериј у одмјеравању правде?

Нобило: Нажалост, то је тачно. Ту се још вуку репови прошлости када су се масовно изрицале пресуде у одсутности (...)

Нажалост, судови у Хрватској руководили су се етничким критерију-мом. Показује то и стање у хрватским затворима. Затвореници кажњени за злочине из међународног кривичног права. Пребројите их по национално-сти и све ће вам бити јасно. Ту би некакав баланс морао бити, али га нема. У затворима је по тој основи око 600 Срба и отприлике четворо Хрвата. То је недопустиви дебаланс који је потврдио и „Amnesty International” (...)

• НН: Лора, Корански мост, Пакрачка пољана, Медачки џеп, Сисак... све су то топоними злочина које хрватско правосуђе игнорише. Видите ли свјетло на крају тунела?

Нобило: Неке од њих управо мрцварим. Расправа у случају „Пакрачка пољана” је недавно одгођена јер је једног од оптуженика болио зуб. То вам довољно говори колико се томе озбиљно приступа. Случај „Лора” – пресуду је укинуо Врховни суд, а ново суђење никако да почне. Проблем је што је правосуђе дио друштва, а хрватско друштво још није довољно зрело у сми-слу једне политичке одлуке, да се суочи са негативним странама своје про-шлости. Дакле, хрватско друштво, јавност, политичка елита морају прије или касније осудити тамне стране Туђманове владавине и створити такву климу у којој ће правосуђе моћи дјеловати (...)

• НН: Ма што мислили о оптужници, чињеница јесте да Срба у Хрват-ској више нема. Етничко чишћење се догодило?

Нобило: Чињеница је да Срба нема, чињеница је да су избјегли, међутим исто тако је и чињеница да су ресурси за повратак уништени, куће попаље-

не, све је учињено да се они не би могли вратити. Све говори да је то био Туђманов циљ. Етничко чишћење је проведено, само треба да се утврди тко је крив, именом и презименом. Ја тврдим да је и хрватска власт крива што смо добили такву оптужницу. Она је била и јесте у бољој позицији него Хашко тужилаштво да утврди тко је починио злочин и у „Олуји”, које јединице, који заповедници и по чијој су команди злочини чињени. То је требало да се процесуира.

• НН: Па власт говори о 4.000 процесуираних особа послије „Олује”?

Нобило: То су приче за малу дјецу. Та још је Туђман махао тзв. бијелом књигом гдје је забиљежен сваки кокошар који је прошао тим простором. То није то. Ту нема нит једног кључног човјека, нити једног организатора, ту нема ратног злочина против цивила, ратних заробљеника.” (Независне недељне новине; новинар: Марко Рокнић; 5. јуна 2005; стр, 8-9)

4. Срби избрисани

Оно што се данас дешава потврђује да се наставља, не само затирање српског народа и вере (пример за то је немогућност повратка Срба у Хрватску и остваривања нормалног живота), већ и буквално брисање злочина и геноцида који су почињени над Србима и кривотворење историје. Један од таквих примера је и нова поставка музеја Јасеновац. У мартовском броју „Велике Србије” из 2006. године, др Милан Булајић говори о овој новој поставци којом се драстично фалсификује историја.

„Председник Фонда за истраживање геноцида, професор др Милан Булајић, човек који је именом и презименом пописао 81. 000 жртава логора Јасеновац, за „Велику Србију” говори о срамним фалсификатима у новој музејској поставци логора Јасеновац коју Хрватска намерава да направи. На тај начин, Хрватска по ко зна који пут показује да јој није стало до истине, нити до суочавања са чињеницом о монструозним злочинима које је починила према српском народу, посебно током Другог светског рата.

• Господине Булајићу, на делу је срамни покушај фалсификовања свих чињеница везаних за монструозна злодела почињена од стране усташа према Србима у Јасеновцу. Да ли заиста данас постоје такви бездушници, који имају дрскости да тако нешто чине?

– Основни проблем данас са којим се сваки објективни истраживач сусреће је истина. Сви се у њу куну, а ње нигде нема. Она је записана и у Светом писму, односно у Јеванђељу по Јовану, где се каже „истина ће вас избавити”. Нажалост, има данас оних који би истину да сакрију и који би истину да фалсификују.

Својевремено, док сам био у одбору САНУ који се бавио прикупљањем грађе о злочинима почињеним над српским народом, али и другим народима на простору некадашње СФРЈ током Другог светског рата, заједно са покојним академиком Радованом Самарџићем, организовали смо један научни скуп под називом „Систем неистина о злочинима геноцида”. За ових 13 година, какве су се лажи и фалсификати ширили, убеђен сам да бисмо данас могли да одржимо неколико таквих скупова. Заиста, на делу су прави системи неистина и срамно је то што се чини.

- Шта то данас Хрватска покушава да уради када је у питању Јасеновац и у чему се огледа проблем са новом поставком у самом музеју?

– Пре свега је проблем у самом броју побијених логораша, иако број није толико суштинско питање. Сасвим је небитно да ли су они побили 10.000 или на стотине хиљада невиних жртава. Злочин је злочин и ту се све завршава. Међутим, оно што покушава Хрватска да учини минимализовањем броја побијених је врхунски пример бешчашћа.

Прошле године обележено је 60 година од херојског пробоја јасеновачких логораша. Говорећи у Доњој Градини, у Републици Српској, председник Драган Чавић је изјавио да је у Јасеновцу побијено 700.000 људи. На другој обали Саве, у Јасеновцу, премијер Хрватске Иво Санадер, заједно са председником савета Јасеноваца Славком Голдштајном, говоре да број жртава није већи од 80.000 и јасно стављају до знања да је оно што говори председник Републике Српске по њима заправо лаж.

- Како је то могуће када сте лично ви именом и презименом пописали 81.000 жртава?

– Док сам ја био директор Музеја жртава геноцида, ми смо дошли до тог броја, а гарантујем, да смо имали средстава, могли смо доћи и до 100.000. Била су нам потребна минимална новчана средства да пошаљемо истраживање на одређена места и да се консултују архиве. Нажалост, нисмо успели да их обезбедимо. Пошто то нисмо учинили, остала је та бројка од 81.000 именом и презименом пописаних и то је оно чиме се Санадер и уопште Хрватска служе да подмећу њихове фалсификате.

Пазите, то су пописани именом и презименом, а можете само да замислите колико је било оних за које се никада није сазнало ни да су у Јасеновцу завршили. На крају крајева, имате примере неких села која су потпуно збрисана са мапе. Једноставно не постоје после усташких погрома. Кога смо ту могли да консултујемо? Никога, јер нема више живих сведока. Када се на све то дода катастрофални попис жртава рата од 1941. до 1945. године, који је извршила тадашња влада Југославије, а који говори да је на територији читаве ондашње Југославије страдало 597.000 жртава, што је схваћено као нешто што је далеко од истине, онда је Хрватска, сасвим разумљиво, употребила те податке да изнесе бројне фалсификате о Јасеновцу.

Пазите, тај извештај, уместо да доживи ревизију, јер је очигледно да је био неистинит, на њега се ставља ембарго. Сам по себи ембарго не решава ништа, посебно не са аспекта међународног права. Тог извештаја се после докопао Туђман са својом свитом и на основу њега развио срамну теорију „Јасеновац српски мит”. По његовој логици, на основу тог неистинитог извештаја, како се може говорити о 700.000 жртава у Јасеновцу, када је на територији целе Југославије током рата настрадало све укупно 597.000 људи.

- Шта кажу инострани извори о броју страдалих у Јасеновцу?

– Да кренемо прво од Земаљске комисије Хрватске, која је 1946. године поднела извештај Међународној комисији за ратне злочине, у коме се каже „вероватно се никада неће знати тачан број жртава, али на основу свежих података и сведочења преживелих може се рећи да је у Јасеновцу убијено између 500.000 и 600.000 жртава”. Подсећам вас, то је извештај из 1946. године, што значи да су подаци били веома свежи.

Посебно бих споменуо „Енциклопедију холокауста” штампану у Лос Анђелесу, у којој се говори о 600.000 жртава Јасеновца. Најновија „Енциклопедија геноцида”, такође објављена у САД, говори о неколико стотина хиљада жртава. Све то јасно указује да се о Јасеновцу не може говорити на начин како то покушавају Голдштајн и Санадер. На нашу жалост, ни после 60 година не можемо да кажемо тачан податак колико је стотина хиљада људи убијено у Јасеновцу, али оно што могу да кажем је податак који сам добио из Стејт департмента.

Наиме, из министарства правде САД, од господина Розенбауера, добио сам немачки документ из 1943. године, у коме сами Немци наводе да је до тада у Јасеновцу убијено 120.000 жртава, док је у Старој Градишци, која спада у комплекс јасеновачких логора, до тада убијено 80.000 људи, што значи да је до децембра 1943. године, по немачким подацима, убијено 200.000 људи. Наравно, на ово се мора додати крвава 1944. година и половина 1945. године. Такође, волео бих да нагласим да Јасеновац није био само логор, већ систем усташких логора који обухвата комплетну ондашњу НДХ. Тако се мора схватати Јасеновац.

- Данашњи фалсификати, посебно у новој поставци самог музеја, огледају се и у томе што се намерно не помињу Срби као жртве, већ се, рецимо, каже да су страдали људи који су доведени са Козаре, па се намерно означавају као Козарчани, а не Срби.

– Управо у томе је велики проблем. Данас се ради на тој новој поставци, која је одиста срамна. Међутим, као предисторија те поставке, мора се рећи да је влада Републике Српске, коју је 2002. године предводио Милорад Додик, предала комплетну документацију о Јасеновцу Музеју холокауста, односно амбасади САД. Међутим, проблем је у томе што је читав документација предата без регистра, тако да се заправо и не зна шта је предато.

Када је та архива у Вашингтону сређена, она није враћена тамо одакле је и узета, значи у Бањалуку, већ је дата Хрватској. Ми сада због такве немарности Додикове владе заправо и не знамо шта смо предали, а на основу те документације Хрватска прави нову поставку музеја у Јасеновцу. Ко зна како су они те податке себи прилагодили.

Приликом гледања те поставке, прва ствар коју сам приметио је да у њој нема Рома. Роми се нигде не спомињу. Хрватске публикације говоре да је све укупно током рата у НДХ страдало 8.000 Рома. Својевремено сам присуствовао једној комеморацији поводом убиства 12.000 Рома убијених само на том месту.

Оно што је најбитније, то је да се у тој поставци Срби не спомињу као народ који је највише страдао у систему логора Јасеновац. Спомињу се становници Козаре, Лике, овог или оног краја, тако да се лако може закључити да су то можда били и Хрвати или држављани Хрватске, како већ хоћете. Самим тим губи се основни смисао шта је заправо Јасеновац био. Затим, они у тој поставци избегавају да покажу суштину Јасеновца. Дахау, Аушвиц, Треблинка су биле индустрије смрти.

Овде су доминантну улогу имали нож, маљ, секира, кама, клање, изгледање људи и деце. Они то не желе да прикажу на такав начин.

Морам да нагласим да је Драго Лукић, као један од деце заточеника, после рата свој живот посветио попису имена и презимена деце која су у Јасеновцу побијена. Бројка од 19.432 деце, старости од једног дана до 14 година коју је он пописао именом и презименом је језива. Ако се такве ствари негирају у будућој поставци, онда о чему даље да говоримо.

- Све се више Јасеновац помиње као нека врста радног логора, малтене као да је био неки привредни субјект?

– На то питање је најбољи одговор дао Садик Браца Данон, Јеврејин који је преживео Јасеновац. Када је гостовао у емисији „Клопка” на БК, он је лепо објаснио да је Јасеновац био систем логора за изгладњивање људи током принудног рада. Као истраживач, правник и историчар, могу само да кажем да су овакве тврдње уперене ка срамној ревизији чињеница око Другог светског рата. Над тим ужасом у Јасеновцу су се и Немци згражавали и свако ко на овакав начин покушава да говори о Јасеновцу има у најмању руку нечасне намере.

- Шта сте ви лично и ваша организација покушавали до сада да учините како бисте спречили фалсификовање чињеница везаних за Јасеновац?

– Својевремено, уз доста напора, ја сам са својим сарадницима успео да издејствујем одржавање Треће међународне конференције о Јасеновцу, и то на Хебрејском универзитету у Јерусалиму. Тамо је усвојена Декларација о Јасеновцу, за коју једино није гласао Славко Голдштајн као представник Хрватске. Очито је да то није учинио по налогу хрватских власти. Међутим, оно што много више боли од тога је чињеница да ми, ево већ четврту годину, нисмо успели да објавимо зборник Јерусалимске конференције.

Такође, није ништа предузето да се оствари десет тачака Јерусалимске конференције, међу којима је први захтев био да се припреми Четврта међународна конференција о Јасеновцу. Било је предвиђено да се та четврта конференција одржи баш у Јасеновцу. У случају да Хрватска одбије одржавање те конференције, било је предвиђено да се она одржи у Паризу, јер је тамо седиште УНЕСКО-а. Пре једанаест година ја сам предложио да се цео комплекс логора Јасеновац стави под заштиту УН.

- Зашто нисте успели у тој иницијативи?

– Прво, рат се тек завршио. Ми смо добили подршку од господина Владислава Јовановића и тадашње Савезне владе СРЈ, затим од владе Републике Српске, али од владе БиХ и Хрватске подршку за тако нешто никако нисмо могли да добијемо. Штавише, у Хрватској је та иницијатива дочекана на нож. Разлог такве реакције Хрватске је чињеница да, у случају да се Јасеновац стави под заштиту УНЕСКО-а, ниједна поставка музеја не би могла да се врши без сагласности УН.

- Својевремено сте пратили суђење усташком злочинцу Андрији Артуковићу. То суђење се одржавало у Загребу још пре распада СФРЈ. Да ли се већ тада назирало да Хрватска не жели да се суочи са злочинима које су усташе починиле у НДХ и самом Јасеновцу?

– Управо тако. Андрија Артуковић је осуђен за нешто што није урадио. Њему није суђено за геноцид, иако је он био министар полиције у НДХ. Он је одговоран за бројне застрашујуће злочине, а није му суђено за то. Онда

сам ја преко ТВ Загреб позвао своје хрватске колеге и рекао им – хајде да заједно радимо на утврђивању истине. Као правник и историчар, ја немам само интерес да браним српски народ, који је несумњиво највише страдао и над којим је почињен геноцид.

Желим да се утврди истина, а она је везана и за страдање Јевреја, Рома, али и Хрвата који нису желели да прихвате концепт НДХ и који су завршили у Јасеновцу. Желео сам да се скине та језива хипотека са младе хрватске генерације. Међутим, до сада, а од тада је прошло заиста много, на искрену сарадњу од стране хрватских колега никада нисам наишао. Велике наде сам полагао у др Иву Голдштајна, али после његових наступа у јавности, посебно на БК телевизији, искрено сам разочаран. Он је тврдио да Динко Шакић, командант Јасеновца, није могао да буде осуђен за геноцид, зато што се утврдило да је он наводно убио само два човека.

Др Голдштајн намерно избегава чињеницу да је Шакић био командант логора Јасеновац где се геноцид систематски спроводио. Ви имате данас један страشان нонсенс. Генерал Радосав Крстић, командант Дринског корпуса Војске Републике Српске, осуђен је за саучесништво у геноциду у Сребреници, иако до сада геноцид никада није утврђен, а један Динко Шакић, који је командовао Јасеновцем није осуђен за очигледан геноцид. Заиста је трагедија да ни Артуковић ни Шакић нису осуђени за геноцид, јер је код њих очито постојала намера да се Срби, Јевреји и Роми систематски истребе из НДХ.

• Данас те злочинце у Хрватској величају, посебно Динка Шакића. Очито је да ни млађе генерације Хрвата не желе да скину хипотеку језивих злочина које су починили њихови преци, па их чак и славе?

– Да, и то је страшно. Рецимо, Динко Шакић може мирне душе да изађе из затвора и да се прошета до своје супруге Наде Шакић у старачком дому. Она га показује по новинама. Узгред, и она је један од великих усташких злочинаца. Они су били тандем злочинаца. Нада Шакић је морала бити осуђена, али она данас ужива све благодети у Хрватској. Ето шта је трагедија. Ми данас не можемо да објавимо зборник са Јерусалимске конференције, а Динко Шакић најављује да ће ускоро објавити књигу о Јасеновцу.

• Имате ли податке колико је логорских експоната уништено када су хрватске снаге окупирале Западну Славонију 1995. године?

– Немамо тих података, јер просто је немогуће остварити било какву сарадњу са Хрватском. Организација коју водим, као и бројна удружења логораша нису у прилици да сарађују са хрватском владом, јер она то избегава. Оно што је важно истаћи је чињеница да су сви Срби који су били у савету спомен подручја Јасеновац напустили то тело. Да трагедија буде већа, на чело савета изабран је припадник ХДЗ. То вам све говори. Већ сам напоменуо да је Милорад Додик предао комплетну документацију о Јасеновцу Вашингтону, без реверса, тако да смо данас онемогућени да направимо било какав попис шта у логору има, а шта нема.

• Са ким сте из власти Србије и Републике Српске покушали да разговарате о вашој иницијативи за организовање међународне комисије о Јасеновцу?

– Контактирао сам са господином Драганом Чавићем, председником Републике Српске. Он је подржао формирање комисије, али никакве даље

кораке није предузео, односно нисмо добили никакав одговор да ли конференцију можемо или не можемо да одржимо. Контактирали смо и доскора-шњег председника владе Републике Српске, Перу Букејлевића. Са њим смо постигли договор. Имали смо и разговоре са његовим представницима на највишем нивоу. Чак нам је обећао да ће у буџет Републике Српске за 2006. годину убацили средства за одржавање међународне конференције о Јасеновцу у Паризу, али као што смо имали прилику да видимо, Букејлевићу је изгласано неповерење и не знам како ће се нови премијер понашати. Вероватно ћемо морати да почнемо све из почетка.

Што се Србије тиче, имали смо контакте са премијером Коштуницом, министром правде Стојковићем и министром културе Којадиновићем, као и са представницима САНУ. Међутим, до сада, а прошло је више од две године, нисмо добили никакав одговор од премијера, нити од министара. Ни позитиван, ни негативан.

• Када говоримо о замени теза да се народ који је преживео најгори геноцид данас проглашава за геноцидан, како вам се чини наша одбрана од тужби за геноцид које су против СРЈ поднеле Босна и Херцеговина и Хрватска?

– Изузетно лоше. Својевремено сам учествовао у изради противтужбе према Босни и Херцеговини. Међутим, прву ствар коју су учинили нови властодржци после 5. октобра било је повлачење те противтужбе. То је учињено без услова да и БиХ повуче тужбу против нас, тако да ће процес по тој тужби БиХ против нас ускоро почети пред Међународним судом правде. Ми немамо никакав одговор и то је оно што ме ужасно забрињава. Не постоји никакав ваљан разлог због кога је противтужба повучена. Такође, нико не зна имамо ли ми било какву противтужбу према Хрватској. На примеру Хрватске сасвим је евидентно да је злочин према Србима вршен све од Јасеновца, односно НДХ, па до „Олује”. Данас се Србији догађају невероватне ствари.

Рецимо, госпођа Соња Бисерко захтева од наше државе да подржи тужбе БиХ и Хрватске против СРЈ. Да сами себе тужимо! Гарантујем вам, а то чиним са аспекта стручности, јер сам докторирао још 1953. године и све ове године се активно бавим међународним правом, да правним средствима можемо да докажемо ко је заправо преживео геноцид и да одбранимо своју државу и српски народ. Наш министар спољних послова и његови сарадници предлажу нека ванинституционална решења, што је ноторна глупост. Уместо да их аргументима победимо, да се правнички изборимо за истину и правду, овде неко на индиректан начин импутира Србима кривицу, јер зашто бисмо ишли на ванинституционалне методе, када нисмо ништа никоме учинили. Нас су протерали, етнички нас очистили са наше земље и то је аргумент који увек можемо употребити.

• Као доктор правних наука и истраживач, како видите данас ту застрашујућу замену теза да се народ који је преживео најгори могући геноцид, данас проглашава за геноцидни народ?

– То је толико невероватно објаснити и просто не знам шта да кажем. Цитираћу чувеног америчког новинара Дејвида Бајдена, који је можда најбољи познавалац прилика на Балкану. У свом тексту он је написао да су злочини нациста, усташа и сличних крвника из Другог светског рата данас из-

бледели и да је креаторима новог светског поретка било потребно да пронађу неке нове кривце.

Избор је пао на Србе из потпуно непознатих разлога. По њему, Срби се данас котирају горе од нациста. То је ужасна и срамна чињеница, јер Срби су у протеклом рату, да не говоримо о Другом светском рату, преживели геноцид у правом смислу те речи. Ми смо протерани са наших вековних огњишта, етнички је очишћен простор где смо живели, али ето, постали смо дежурни кривци за све што се дешавало на овим просторима.

Данас је на делу једна класична замена теза, јер можете мислити, 1993. године Босна и Херцеговина подноси тужбу против СРЈ за геноцид, а шест година касније то исто чини и Хрватска, и то за геноцид који је СРЈ наводно направила на простору Далмације и Книна!“ („ Велика Србија”, март 2006; број; 2511; стр. 30-33)

XXII

КРОАТИЗАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

1. Брисање историје, традиције и меморије

Прича о кроатизацији Црне Горе посебно је актуелна када се имају у виду последњи догађаји, референдум и отцепљење Црне Горе. Римокатоличка црква и Ватикан одувек имају претензије ка Црној Гори и третирају је као мисионарско подручје са тежњом да православни српски народ преведу на католичанство. Стара је идеја о аутокефалној унијатској црногорској цркви која би се затим приклонила Ватикану. Своје намере Ватикан не крије. Он стоји иза формирања црногорске цркве. И Смиља Аврамов и Будимир Алексић наводе податак да је специјални изасланик папе Франциско Паловинети, крајем децембра 1969. године упутио писмо митрополиту црногорско-приморском господину Данилу, у коме, поред осталог, пише:

„Свима је јасно да садашњи народ (Црне Горе) нема више ништа заједничко са некадашњим народом оријентисаним великосрпском идеологијом... који ето, може се рећи потпуно изумире. Нови народ са новим навикама и новим животом је народ будућности и нових прегнућа, па је Свети отац папа вољан да овај народ свесрдно помогне и да га поврати у праву Христову вјеру зашто је вољан и да уложи велика средства... Свети отац папа... вјерујући да ће у вама наићи на сарадника у борби да се успостави у Црној Гори права Христова вјера, и тај народ поврати и осамостали као новорођенче Светог оца папе, он је вољан да све жртве поднесе и сва средства за то уложи па једва чека да се освети дивни храм у Титограду и успостави библиотеке, доведу мисионари и отпочне помагање тог доброг народа у превођењу правој Христовој вјери. У томе Свети отац папа рачуна па вашу сарадњу... уз загарантовану дискрецију”.

Будимир Алексић, аутор књиге „Црвено-Црна Гора”, сакупио је текстове који су писани од 1991. до 2001. године у време када су се на црногорској политичкој сцени појавиле „наметљиве сепаратистичке снаге усташке оријентације”.

„Потпомогнуте од неких иностраних центара моћи (Ватикана, загребачког Каптола) и актуелног режима у Црној Гори (од 1997), ове структуре имају за циљ латинизацију и кроатизацију Црне Горе, односно затирање цјелокупне историје, традиције и меморије Црногораца”, истиче Алексић. Он наглашава да се његов интерес за овом проблематиком „родило као потреба да се ваљаном аргументацијом одговори на многа ненаучна, шовинистичка оспоравања националног и духовног идентитета Црногораца, Брђана, Старохерцеговаца, Примораца и Старорашана, односно српског (православног и римокатоличког) народа који живи на подручју данашње Републике Црне Горе.”

„Нарочито смо инсистирали на чињеници да је антисрпски сепаратистички покрет у Црној Гори до 1997. године био маргиналан, без значајне подршке у народу и без утицаја и уплива у културни, политички и друштвени живот Црне Горе. Међутим, након побједи Мила Ђукановића на предсједничким изборима октобра 1997. и након побједи „бољеживеће” коалиције на мајским парламентарним изборима 1998. године, Црна Гора је постала легло историјског и политичког разврата, а новоуспостављени режим разарао традицију које су вјекovima утемељивале духовне и све друге вриједности Црногораца.

Стога нимало није случајно што је први човјек тог режима, Мило Ђукановић, свој политички капитал уложио у старог удбашког јашипопа и крстоломца – Јеврема Брковића, који је данас један од најјачих стубова усташтва у Црној Гори. Ј. Брковић је почетком деведесетих година био идејни одгојитељ цетињске црнолатинашке младежи у усташком фашистичком духу.

Прије свега, Ј. Брковић је био у Туђмановој Хрватској за вријеме усташког геноцида над српским народом од 1991. до 1995. године. Био је ангажован у „одјелу за пропаганду” хрватске усташке војске, односно у „Министарству обране Републике Хрватске”, које је суиздавач његове књиге „Прљави рат” из 1992. године. Он је, суштински гледано, ако се има у виду његова пропагандна дјелатност, а посебно његова веза са хрватским усташама, можда и заслужнија личност за „нову Црну Гору”, дукљанско-монтенегринску антисрпску творевину, од самог Ђукановића.

Сама чињеница да је М. Ђукановић ставио Јеврема Брковића у своје најближе политичко окружење говори о томе да је, гледано са становишта свог политичког програма, прихватио његове (и његових учитеља усташа) расистичке и шовинистичке антисрпске идеје и да их је уградио у свој идеолошки систем. Логично је онда што се преко псеудонаучних и псеудокултурних институција (тзв. Дукљанска академија, тзв. Матица црногорска, фондација „Свети Петар Цетињски” итд), на чијем је челу Ј. Брковић са својим доглавницима, а које је основала црногорска власт, у црногорски културни простор на велика врата уводи ратни злочинац Савић Марковић Штедимлија, један од оснивача црногорског сепаратистичког усташког покрета.

Доласком „бољеживеће” коалиције на власт у Црној Гори (1998) Штедимлијина и Дрљевићева визија Црне Горе као „Црвене Хрватске” разрађена је у цјеловиту државну политику. Кључне тачке тога програма су: утемељење „дукљанства” као политичке и националне идеологије; стварање „црногорског језика” и потискивање ћириличног писма; конституисање „црно-

горске цркве” и прихватање уније (јединства) са Римском куријом; постепено покатоличавање Црногораца (о чему отворено говоре водећи идеолози црногорског сепаратизма); подршка великохрватској и великошпатарској идеји и пројекту стварања Велике Хрватске и Велике Албаније.

Ми смо у овој књизи показали да поједини сепаратистички „зnanственици”, не само што су прихватили Штедимлијину великоушашку доктрину, него су га и буквално покрали, бескрупулозно преписијући дјелове његових текстова и лажно их у јавности представљајући као своје. Недвосмислено смо утврдили да је такав аутор – лопов др Данило Радојевић, „дукљански академик”, некадашњи штафетлија и комитетлија, загребачки докторант и београдски чиновник, који је по налогу Градског комитета „искитио” београдске улице именима комунистичких главешина.

Црнолатинашка сепаратистичка мисао, када је о Србима и Српству ријеч, не излази из оквира Штедимлијиних и Дрљевићевих идеја. Дјела ове двојице аутора, нека су врста универзалне енциклопедије дукљанско-монтенегринске мисли и о свим другим релевантним питањима историје, политике, вриједности раса, етногенезе Црногораца, итд. Писци и идеолози монтенегринског новоушаштва, као што су Ј. Брковић, Д. Радојевић, В. Никчевић, само експлоатишу Штедимлијино и Дрљевићево постојеће идеолошко и „научно” имање. Попут знаменитог ушашког идеолога др Ива Пилара (са чијим су се дјелом упознали преко Штедимлијиних компилација и плагијата), сви они проглашавају Србе „прворазредном опасношћу за сусједне им народе и државе” (др Иво Пилар, „Јужнославенско питање”, Загреб 1943. стр. 189). Та теза је данас званична политика и службена наука Ђукановићеве „нове Црне Горе” (Будимир Алексић; „Црвено-Црна Гора: О унијаћењу и кроатизацији Црне Горе некад и сад”; Никшић; Омладински интелектуални центар; 2002; стр. 10-12)

„Насловом ове књиге, „Црвено-Црна Гора”, жељели смо да истакнемо чињеницу да је ђукановићевско-брковићевска „нова Црна Гора” нуспродукт комунистичко-ушашке (црвено-црне) идеологије, чији су корифеји последњих седамдесетак година „заједничким снагама” зидали то карикатурално здање у коме њихова идеолошка недоношчад желе да потру класичну, његошевску, православну Црну Гору.” (исто; стр. 14)

Преносимо делове текстова објављених у Алексићевој књизи:

„Побједа”; Подгорица, 13. август 1991, под редакцијским насловом „Њима нема помоћи”:

„Свако коме је стало до истине зна да наше сјеверозападне републике за све невоље у Југославији окривљују Србију и српски народ, и да се широм Југославије води жестока антисрпска кампања у којој се многи утркују ко ће више и безочније да оптужи српски народ и прогласи га дежурним кривцем за све (...)

Црногорски федералистички покрет и његови челници Јеврем Брковић и Сретен Зековић, труде се колико год могу да у тој антисрпској кампањи нимало не заостану за својим савезницима из Хрватске, Словеније, Космета и Рашке области. Да би и читаоцу који се овом проблематиком (дјелатношћу и генезом србомржње коју спроводи ЦФП и његови челници) ни-

је посебно бавио било јасно које су и какве размјере њихове активности и докле иде њихова ирационална мржња према свему што је српско и православно, навешћу неколико теза које је Јеврем Брковић изнио у интервјуима хрватским листовима.” (исто; стр. 17)

„У листу „Имотска Крајина” (гласило скупштине „опћине” Имотски), од 20. „липња” ове године у разговору са Томиславом Јоњићем Јеврем Брковић се представља као досљедни настављач учења Секуле Дрљевића, Савића Марковића Штедимлије и фра Доминика Мандића, који Црну Гору и Црногорце виде као интегрални дио хрватског етничког и историјског корпуса. Ево шта је „хрватски” пјесник из Пипера рекао у том интервјуу уживајући гостопримство у Имотском, које је, узгред буди речено, у потоњем рату дало 60 усташких „часника и сатника”, а колико је дало усташких кољача доказ су јаме-безданице у околини, напуњене српским мученицима, а послје је рата забетониране да би се злочин сакрио: „Постоје древне везе између Дукље и Хрватске, а католичанство се у Црној Гори одржало до назад два вијека. Прастаре везе Црногораца и Хрвата настављају Савић Марковић Штедимлија и др Секула Дрљевић. Посве је нормално да они дјелују у Загребу, јер им је то једино у Загребу било могуће, и јер је хрватски народ, који се и сам борио за своју слободу најлакше могао схватити патње Црногораца.” (исто; стр. 18)

„У поменутом интервјуу Брковић истиче Штедимлијине и Дрљевићеве „заслуге” око покретања питања „Црногорске аутокефалне цркве”: „Проблемом аутокефалне ЦПЦ није се нитко никад озбиљно бавио, највише су о томе писали Савић Марковић Штедимлија и Секула Дрљевић”. А на питање – констатацију новинара „Имотске крајине”: „Ви сте поново затражили помоћ из Загреба, односно отишли сте говорити у Загреб”, Ј. Б. одговара: „Борба против Булатовића, Ђукановића и њихових трабаната који су израсли у тзв. антибирократској револуцији (а ријеч је о најобичнијем пучу!) могућа је само из Љубљане и Загреба”, показујући јасно и гласно да досљедно слиједи не само идеје својих учитеља, него и избор поднебља и мјесто одакле је, по сопственом признању, једино могуће слободно дјеловати против Црне Горе и српског народа.” (исто; стр. 18-19)

„Упитан – Постоји ли албанска опасност за Црну Гору, пошто је добар дио јужног црногорског приморја настањен Албанцима, Брковић кратко и јасно одговара: „Боже сачувај! Црној Гори не пријети ни албанска ни хрватска опасност. То је фатаморгана коју желе створити великосрби. Једина озбиљна опасност за Црну Гору јест Србија”. И још каже свом питачу: „Ви једноставно не можете схватити докле иде та српска параноидна перверзија”. Ово су само неке од Брковићевих монструм-теза и „параноидних перверзија”, у овом интервјуу који иначе почиње „сентенцом”, кога би другог до др Секуле Дрљевића: „Нитко као издајица не мрзи издану домовину”.

И „липањски” број хрватског листа „Азур” доноси интервју са Јевремом Брковићем, у коме Јеврем понавља своје познате тезе али додаје и сљедећу зломисао: „Српском народу је хрватски Устав осигурао достојанство”. Судбина српског народа у Славонији, Барањи и Западном Срему, Банији и другим крајевима авнојске Хрватске најбоље показује какво је достојанство

осигурао свом народу хрватски Устав о коме говори Туђман и, ево, Јеврем Брковић. А допредсједник ЦФП Сретен Зековић, у истом броју истог листа у тексту „Црна Гора и Велика Србија” рећи ће: „Главни разлог југословенске кризе је србототемизам(?) Већ други пут, он Југославију и њезине народе доводи на ивицу амбиса”.

Као што се види Зековић је новим термином – србототемизам(?) – обогатио вокабулар који рабе усташе када говоре о: „одметницима”, „четницима” и „терористима”.

Дакле, више је него очигледно да Јеврем Брковић и Сретен Зековић у својим интервјуима датим хрватским часописима и новинама, и у својим честим и дугим наступима на хрватској телевизији, директно и на најотворенији начин доказују и потврђују да се њихов политички програм темељи на учењу фра Доминика Мандића, С. М. Штедимлије и Секуле Дрљевића, по коме су Црногорци по вјери католици а по националности „Црвени Хрвати илирског поријекла”. Тако Брковић у „Азуру” каже: „У коријенима је Ду-кљана врло утемељена хрватска компонента... Моји су суплеменици Пипери били католици до краја XVII стољећа, и ја вјерујем да се хрватско име на овим просторима никад неће изгубити.” (исто; стр. 19-20)

„Дакле, Брковић пише у најбољим традицијама Штедимлијеиног „наука”, који је Штедимлија изложио у својој брошури „Основи црногорског национализма”. „Црногорци су у своју данашњу земљу дошли као Хрвати и под тим именом у њој живјели неколико вјекова, а тек касније, када је била створена средњовјековна српска држава, у чији је састав ушла претходница данашње Црне Горе, Зета, почела је под утицајем и притиском ауторитета нове државе да се губи Хрватска у корист српке националне свијести код предака данашњих Црногораца”. (С. М. Штедимлија, „Основи црногорског национализма”, Загреб 1937, 9).

А чувени усташки идеолог, послератни емигрант, фра Доминик Мандић писао је: „Данашње Црногорце, у којима тече крв старих Хрвата, ваља да Хрвати са симпатијама сусрећу и помажу њихову борбу за независношћу и самосталношћу Црне Горе и црногорског народа” (Доминик Мандић, „Црвена Хрватска”, Чикаго, 1972, 312). Када прочитамо ове и друге текстове двојице усташких идеолога С. М. Штедимлије и Д. Мандића и упоредимо их са текстовима њихових савремених сљедбеника Јеврема Брковића и Сретена Зековића, видимо да су њихови ставови до у детаље исти.

Имајући ту чињеницу у виду, нема никаквог разлога да ствари не назовемо правим именом и не констатујемо да је Црногорски федералистички покрет отворено усташка странка, чији је циљ кроатизација и латинизација Црне Горе. Све своје политикантске, квази-интелектуалне и финансијске потенцијале усмјерили су у правцу постизања тога циља.” (исто; стр. 20-21)

„Побједа”; Подгорица, 14. октобар 1990, под редакцијским насловом „Као у потоњем рату”:

„Историја се, очигледно, понавља, бар када је ријеч о издајницима Црне Горе и Српства. Наиме, садашња активност шачице црногорских усташа потпуно је идентична са активношћу њихових претходника, односно учитеља из 1941. године, и на организационом и на пропагандном плану. Избор

мјеста и поднебља одакле се вуку конци и дају инструкције је такође исти као и 1941. године. То је, погађате, главни град и прве и потоње Ендехазације – Загреб. А оно што је 1941. године био Клуб академске омладине „Његош” из Загреба, то је сада Друштво Црногораца и пријатеља Црне Горе „Монтенегро”, такође из Загреба. Штедимлијин злодух је инкарниран у лицу др Уроша Голубовића, председника Друштва „Монтенегро”. А оно што је био усташки лист „Хрватски народ” у коме је Штедимлија ширио антисрпску пропаганду, то је сада „црногорски” неовисни тједник „Монитор”, који додуше не излази у Загребу већ – о темпора, о морес – у главном граду Црне Горе. Ове тврдње, наравно, није тешко доказати. Истог дана када је створена „Независна Држава Хрватска” поменути Клуб академске омладине је издао „Проглас” и објавио га у листу „Хрватски народ”. У „Прогласу” се поздравља „успостава” НДХ и тражи се успостава „Неовисне Црне Горе”, наравно, под покровитељством Италије и Њемачке.

А када је Фрањо Туђман побиједио на изборима у Хрватској, Друштво „Црногораца” и „пријатеља” Црне Горе „Монтенегро” и њихов вођа Урош Голубовић, међу првима су му честитали побједу и „успоставу младе хрватске демократије”. Од тада, заправо, почиње „плодна” активност овог Друштва и њихове потуђмањене дружине из Црне Горе окупљене око „Монитора”. Сјетимо се само како су „организирали знанствени симпозиј” у Загребу на коме су гостовали потуђмањени Црногорци – „либерали” и „федералисти”, на челу са Славком Перовићем, којима је Фрањо Туђман за ту „пригоду” упутио специјални авион. Пут је благословио и са њима полетио на скуп дон Бранко Сбутега, гдје је и скуп благословио. На скуп је, као што је познато, однесена вучедолска застава и постављена испод усташке шаховнице. Када је „Побједа” о томе писала, Друштво „Монтенегро” је у „Монитору” број 28 издало „приопћење” у коме се тражи од „Побједе” и од Црногораца да поштују хрватску усташку шаховницу „јер је то застава хрватског народа”. Ово Друштво је затим „организовало” гостовања и иступе Јеврема Брковића на хрватској телевизији, гдје је ова црногорска превјерица фантазмагорисала о Црној Гори као о „Црвеној Хрватској”. Затим су издавали бројна „приопћења” у којима се осуђују „српски терористи и ђетници”. А врхунац непочинства и усташке острашћености Друштва „Монтенегро” јесте недавни позив Црногорцима преко хрватског радија да приступе Збору народне гарде и да буду лојални хрватској усташкој држави. Даље од овога, вјерујем, не би имао куд ни сам Штедимлија, који је у току рата издавао „путнице” оним „Црногорцима” који су били лојални Ендехацији.

Наравно, активност овог Друштва се одвија у сарадњи и прожимању са пропагандистичком активношћу црнолатинашког тједника „Монитор”, који објављује њихова „приопћења” и са својих страница лансира невиђену србомржњу, а у последњим бројевима објављује и антиармијске пашквиле у којима се Југословенска народна армија назива србокомунистичком. Дакле, термином преузетим из усташке штампе.” (исто; стр. 22-24)

„Побједа” Подгорица, 24. мај 1991; текст поводом захтева за успоставање аутокефалне католичке цркве у Црној Гори:

„Пошто се римска бискупија 1054. године потпуно отцијепила од апостолске цркве у Цариграду, одмах је почела да врши свој утицај не само у би-

скупијама на територији данашње Италије, већ и знатно шире, а прије свега на градове Сплит и Дубровник, српско приморје и област дукљанске државе. Међутим, у овим градовима и областима у почетку се нијесу осјећале разлике између источне и западне цркве. Тако Константин Јиречек у својој „Историји Срба” каже да је у архиепископији барској црквени сабор морао још 1199. (дакле 145 послје раскола) доносити одлуке против свештеничког брака и забранити клирицима ношење дуге браде. Али агилни и активни римски мисионари су успјели да у тим областима и градовима у приморју наметну новонастале догмате римске цркве, прије свега догмат о непогрешивости папе, „филиокве”, целибат и друге који су, ипак, ствар форме, а никако суштине изворног хришћанства.” (исто; стр. 29-30)

„Прихватањем ових догмата један дио српског народа у приморју је покатоличен. Међутим, самим тим што је примио католичку вјеру тај дио нашег народа, по природи ствари, није промијенио своју националну припадност. Напротив. Сачувао је све оне елементе који један народ чине јединственим – било да припада овој или оној конфесији – прије свега: језик, обичаје, традицију, државотворну свијест. Тако већина приморских католика и дан-данас слави крсну славу коју су наслиједили од својих православних предака. Поред осталих православних светитеља које славе наши католици, неколико братстава у околини Бара слави светог Саву Немањића (ја знам за Зградиће у Сутомору), мада прво перо штедимлијевске „науке” данас, др Данило Радојевић, пише гдје стигне од Цетиња до Загреба, да светог Саву не слави нико ни од православних Црногораца, и то упркос општепознатој чињеници да око стотину црногорских братстава у неколико црногорских племена, има за крсну славу првог српског архиепископа светог Саву Немањића.

Дакле, упркос покатоличењу, приморски Срби су сачували своју националну свијест и национална обиљежја све до седамнаестог вијека, када католичка црква постаје политички фактор на нашим просторима, ангажујући се прије свега на унијаћењу по сваку цијену, а самим тим и на денационализацији српског народа. Од тада па до данас практикује се замјењивање вјерског критеријума националним, што значи да се промјеном вјере мијења и национална припадност. Тако се данас сви покатоличени Срби национално сврставају у Хрвате. Да би се спријечиле даље политичке акције Римске курије (које су свакако не само нерелигиозне већ у суштини антирелигиозне природе), усмјерене прије свега ка денационализацији и хрватизацији српског живља на црногорском приморју и у Боки Которској, више је него неопходно, а и историјски оправдано и утемељено, успоставити аутокефалну католичку цркву у Црној Гори.

Јер, све док су барска надбискупија и которска бискупија под директном јурисдикцијом Римске курије, односно Ватикана, њихова дјелатност је мотивисана политичким интенцијама, док је религиозна и духовна компонента тек другоразредно мотивацијско средиште.

Успостављањем аутокефалне католичке цркве у Црној Гори, црногорски католици би сачували своје аутентичне традиционалне националне врлине и вриједности, које их чине дијелом српског етноса, чега су многи од њих још увијек свјесни, до чега држе и што са поносом истичу. Исто тако би

задржали и nastavili да практикују своју католичку вјеру (у чисто догматском смислу), коју су примили њихови далеки преци.” (исто; стр. 30-31)

„А да је овај предлог историјски утемељен, није тешко доказати ако се осврнемо на мјесто и улогу католичке цркве у држави Немањића, у чијем је саставу било и приморје. Наиме, тада су српски краљеви бранили права католичке барске надбискупије, нарочито када је дубровачка бискупија покушала да распростре своја права на читаво подручје барске столице.

А када су једном изасланици дубровачког бискупа дошли у Бар да арбитражу позивајући се на папу, католички свештеници су одбили да их приме, а сами грађани Бара су их отјерали повицима: „Шта је папа? Наш господин краљ Урош (Немањић) је нама папа!” Дакле, више је него индикативно да грађани града Бара средином тринаестог вијека свог српског краља претпостављају врховном вјерском поглавару у Риму.

Такође је значајна, и кад се говори о аутокефалности католичке цркве у Црној Гори, незаобилазна чињеница да је барског надбискупа бирао не папа већ каптол тамошње саборне цркве Светог Ђурђа, а надбискупи су били из барских патрицијских породица. Осим тога, барско и которско католичко племство давало је значајне дјелатнике на двору Немањића, а у прошлом и почетком овог вијека истакнуте великодостојнике на двору Петровића, какви су били дон Иван Мусић, свештеник, и Шимун (Симеон) Милиновић, надбискуп барски.

Имајући на уму наведене чињенице може се рећи да је налог историјске истине и пријека потреба црногорских католика, из разлога које смо навели, да се што прије успостави аутокефална католичка црква у Црној Гори, или – боље рећи – да јој се поврати аутокефални статус који је *de facto* имала још у вријеме Немањића.” (исто; стр. 31-32)

2. Рехабилитација Штедимлијине усташке идеологије

„Побједа” Подгорица, 5. мај 1992, под редакцијским насловом „Пером у зло”:

„Када савремени црногорски сепаратисти – црнолатинаши желе „доказати” да Црногорци нијесу по националности Срби, а по вјери православни, најчешће и најрадије посежу за публицистичким радовима Савића Марковића – Штедимлије. Подсјетимо се: теза коју је у својим радовима (објављеним у усташкој штампи између два рата а нарочито за вријеме II свјетског рата док је као Павелићево прво перо у Загребу неуморно „тискао” своје брошуре и памфлете) лансирао овај пиперски усташа, гласи: Црногорци су по вјери католици, а по националности Црвени Хрвати илирског поријекла. Године 1937. у Загребу је објавио већу брошуру баш под насловом „Црвена Хрватска”. Такве Штедимлијине монструм-тезе и такве писаније, гдје се анатемисе све што је српско и православно у Црној Гори, представљају непресушни извор и неисцрпну инспирацију савременим истребитељима православне традиције у Црној Гори, окупљеним око хрватског недјељника „Монитор” који излази у Подгорици. Процес „научне” рехабилитације С. М. Штедимлије отпочео је један од водећих црногорских какологоса др Данило Радојевић, човјек који деценијама у загребачком „тиску” попуњава рубрику „Писма чи-

талаца”. Наиме, он је у листу ЛСЦГ „Либерал”, новембра 1990. године (број 8), објавио текст „Штедимлијино дјело је нужно научно оцијенити”, у коме је, у ствари, рехабилитовао Штедимлијину усташку идеологију, уводећи је на велика врата на црногорску политичку сцену. У том тексту др Радојевић прихвата и презентује као чињеницу Штедимлијину црну неистину која гласи – „прије 18. вијека није документован помен српског имена у Црној Гори”. Међутим, др Радојевић није само вјерни и досљедни настављач Штедимлијиног фалсификаторског заната када је у питању историја Црне Горе, већ и човјек коме скрупулозност очито није јача страна.” (исто; стр. 40-41)

„Да ово није никаква оптужба ни дисквалификација, како би се на први поглед читаоцу могло учинити, већ ноторна истина – недвосмислено показује поступак др Радојевића који читаоцима предочавамо. Он је, наиме, у „Монитору” бр. 47 објавио текст под насловом „Фалсификовање свијести Црногораца о себи”, у коме анализује књигу др Василија Ђерића „О српском имену по западнијем крајевима нашег народа”, штампану 1900. године. Опет, на први поглед рекло би се ништа страшно. Али када прочитамо рад С. М. Штедимлије објављен у усташком листу „Alma Mater Croatica” бр. 4 из 1941. године (стр. 339-344) под насловом „Хрватско и српско име у Црној Гори од 9. до 18. вијека”, видимо да је др Радојевић преузео други дио Штедимлијиног текста који третира помен српскога имена, односно анализује помену књигу др В. Ђерића.

Индикативно је да др Радојевић није преузео први дио Штедимлијиног рада ђе овај говори о „Хрватском имену у Црној Гори”. Ту, наиме, Штедимлија каже: „Спомени хрватског имена, у вези са облашћу данашње Црне Горе, говоре искључиво о њеном националном карактеру као хрватском”. За презентацију овакве „науке”, односно за отворену хрватизацију Црне Горе, др Радојевић и његови истомишљеници очито чекају повољнију политичку климу у Црној Гори. Гаранција за реализацију тог пакленог плана је једино „суверена” и „самостална”, туђмановско-перовићевска Црна Гора. Но, вратимо се Радојевићевом плагирању Штедимлијиног текста, У том, од Штедимлије преузетом тексту, Радојевић наводи и пориче искључиво оне примјере помена српског имена које апострофира и Штедимлија. И то их пориче истом аргументацијом којом их пориче и Штедимлија, тако да читалац који паралелно чита и један и други текст (Радојевићев и Штедимлијин) одмах уочава да је ријеч о класичном плагирању. Радојевић даље преузима Штедимлијину методологију и, на крају, закључак. Када је о методу ријеч, и Штедимлија и Радојевић хоће да „покажу” како управо Ђерић – хотећи да наведе примјере помена српског имена у Црној Гори од 9. до 18. вијека – „доказује да у Црној Гори није егзистирао појам српски народ у односу на Црногорце до 1818.”

Дакле, Штедимлијина методологија коју Радојевић буквално преузима састоји се у покушају да се Ђерићеви аргументи окрену против њега самог, и на тај начин потврде Штедимлијину и Радојевићеву тезу о непостојању помена српског имена у Црној Гори до 19. вијека. Овај покушај је, наравно, неуспјешан, али је зато др Радојевић успјешно пронашао поменути Штедимлијин текст у усташком листу „Alma Mater Croatica” и презентовао га под сво-

јим именом на страницама „Монитора”, слиједећи Штедимлијин методолошки поступак и закључак. Овим (не)дјелом се др Радојевић представио не само као епигон свога учитеља С. М. Штедимлије, већ и као његов плагијатор.” (исто; стр. 41-42)

„Да бисмо показали колико је голема лаж С. М. Штедимлије и др Радојевића по којој се српско име не односи па етничку припадност народа Црне Горе, све до 19-ог вијека, презентоваћемо читаоцима само неколико примјера. Византијски хроничар из 11. вијека Јован Скилица дукљанског кнеза Стефана Војислава (оснивача прве српске династије Војислављевића) назива „архонтом Срба!”, а његове војнике који су ратовали против Византије назива Србима. Ово је само један од многих византијских извора који именују становнике Дукље, касније Зете, као Србе а њихову земљу третирају као српску. Исто тако постоје безбројни документи у којима сами Дукљани и Зећани говоре о својој етничкој припадности.

Поменућемо познатог штампара Божидара Вуковића, Подгоричанина који је живио у Венецији, а ће је постојало Братство св. Ђорђа које су сачињавали Срби и Грци. У књизи тога братства, Божидар Вуковић је приликом плаћања чланарине уписан као „DIONISIO DELLA VECCHIA DE LA NATION SERVA” – Божидар од Вече, народности српске. Приликом градње једне грчке цркве у Венецији 1514. г, један Зећанин који је био у комисији са још тројицом Грка, уписан је као „ANDREA DE ZETA SERVIANO” – Андрија из Зете, Србин. Овдје је, дакле, апострофирана његова национална припадност, како би се разликовао од тројице православних Грка. А 1753. г. Јован Стефанов Балевећ, иначе и сам Црногорац, је писао: „Житељи Црне Горе су сви од словено-српског народа и православно источнога благочестивог исповиједања”. Ова три примјера нам јасно показују не само да су Зећани, а касније и Црногорци, у етничком смислу себе сматрали Србима, већ и да су јасно одвајали своју националну припадност од конфесионалне. Тиме се избија главни адут из руку црногорских црнолатинаша, међу њима предњачи др Радојевић, а који тврде да је Српство у Црној Гори синоним вјерске припадности православљу, а не етничке припадности српскоме народу.” (исто; стр. 42-43)

„Сјутра” Подгорица, 21. октобар 1992 и „Погледи” Крагујевац, 13. новембар 1992. под насловом „Пиперски усташа (Путоказ Јеврема Брковића)”:

„Као што је познато, водећи идеолог црногорских усташа Јеврем Брковић живи и злоради у Загребу као Туђманов савјетник и повјереник за тзв. „црногорско питање”, одакле даје инструкције својим поклисарима у Црној Гори – лидерима и лидерчићима неколико црнолатинашких проушашких странака како да најбоље спроводе латинизацију и кроатизацију Црне Горе. У бројним ушашким листовима Ј. Брковић се такмичи са Туђмановим новинарима ко ће боље и више да пише против српског народа и његових интереса. Својом писанијом овај пиперски усташа напросто подстиче усташе и ушашки режим на прогоне, пљачке и убијања Срба како у Загребу, гдје живи, тако и у читавој крвавој Туђмановој творевини у којој су Срби разапети на голготски крст. У интервјуу који је недавно дао католичком тједнику „Глас Концила”, који излази са благословом кардинала Кухарића, Ј. Брковић

вић је директно и на најотворенији начин прокламовао крајње циљеве за које се боре он и његови истозломишљеници у Црној Гори. А крајњи циљ је уништење свега српског и православног у Црној Гори, након чега би – по овој пакленој замисли – Црна Гора ступила у државну заједницу са Албанијом и Хрватском.

А да би тај наум оправдао, Ј. Брковић изналази „повијесно оправдање и утемељење”, тако што фалсификује цјелокупну историју Црне Горе: „Ми смо првобитно били католици. То је познато. Онда нас је Сава Немањић, тај геноцидни Сава Немањић, једноставно поправославио... Црна Гора се мора вратити својим корјенима, својој аутокефалној цркви са елементима католичанства. Као што је Сава Петровић, трећи владар у династији Петровића, хтио да поунијати црногорску цркву. Била би срећа да је то урађено. Јер би нас то на неки начин заштитило од светосаваца”. Безочно изричући најгнуснију лаж да је Сава Петровић хтио да поунијати Црну Гору, односно приписујући своје намјере владици Сави, Ј. Брковић у ствари хоће да и за овај пројекат, пројекат „аутокефалне” унијатске црногорске цркве нађе ослонац у „повијести”. Али, у лажи су кратке ноге. Никад никоме од славних Петровића такве зломисли нијесу падале на памет.” (исто; стр. 47-48)

„Идеја о „аутокефалној унијатској црногорској цркви” која би се затим приклонила Ватикану рођена је у глави С. М. Штедимлије, као и теза да је Свети Сава „геноцидан човјек” и да је „лоправославио Црну Гору”. Једну од таквих идеја Брковић износи у поменутом интервјуу „Гласу Концила”: „Ја сјутра на том нашем дивном Јадранском мору, доморју и узморју, видим једну будућу, јадранску, медитеранску унију коју ће чинити Албанија, Црна Гора и Хрватска”. Познато је да је један од бројних Штедимлијиних задатака у усташком покрету био да ради на зближавању Хрвата, Црногораца и Шиптара и да их здружене конфронтира против Срба (задатак истовјетан овом који данас Ј. Брковић има). У циљу решења тог и таквог задатка Штедимлија (као и Брковић данас) није штедио хартију ни перо. Тако је и он у усташком листу „Хрватски народ” број 963, од 18. „вељаче” 1944. године, објавио на првој страници текст под насловом: „Путоказ др Милана Шуфлаја” у коме, поред осталог, каже: „Хрвати, Црногорци и Албанци разликују се од других сусједних народа тиме што је код њих необично развијен смисао за прошлост и за одржавање смјерница оних сила, које су ове народе одржале у прошлости и које им дају снагу за будућност”...

Да подсетимо: др Милан Шуфлај је био идеолог и припадник Старчевићеве и Франкове злогласне Хрватске странке права из које је настао цјелокупни усташки покрет, и историчар који је писао да су Црногорци мјешавина Црвених Хрвата и старих Илира. У том тексту о Шуфлају Штедимлија даље каже: „Проучавајући повјест Хрватске, Црне Горе и Албаније, Шуфлај је недвојбено означио куда се треба обратити пажња хрватског учењака и политичког човјека у будућности и на коју страну треба управити и учврстити утјецај западне еуропске културе, да би се створио дуж цијеле обале Јадрана један широк појас западњаштва и брана према продорним на сртајима подивљалог балканског човјека”. Кад прочитамо ове Штедимлијине ријечи бива нам јасно одакле Ј. Брковићу идеја о „медитеранској унији”

са Хрватима и Шиптарима и одакле црногорским црнолатинашима и њиховим лидерима наклапања о „Еуропа, Западу и западњаштву”, које „тискају” у „Монитору”, дезинформативном „тједнику еуропске Црне Горе”, приче које произлазе из њиховог комплекса ниже вриједности и које су доиста западно од разума. А, као што видимо, све те приче вуку своју генезу из усташке Хрватске странке права чији је идеолог био Милан Шуфлај, а вође Анте Старчевић и Јосип Франк. Штедимлија је само добро проучио и презентовао њихове идеје, а данас по угледу на Штедимлију то раде Јеврем Брковић и његови поклисари у Црној Гори.

На крају можемо само констатовати да кључне програмске идеје црногорских црнолатинашких странака које се боре за „независну” и „суверену” Црну Гору, а то су антисрпство и антиправославље, црквена унија са Ватиканом преко тзв. „аутокефалне” унијатске црногорске цркве”, и државна унија и заједница са Хрватима и Шиптарима, дакле те њихове идеје имају своје исходиште у Старчевићевој расистичкој Хрватској странци права, а то је, као што знамо, прва расистичка и фашистичка партија у Еуропа (фашизам у Италији и нацизам у Немачкој настали су 50 година после ове странке). Дакле, прва расистичка и фашистичка мисао и идеја, те идеологија изграђена на расистичкој основи, рођена је у Хрватској.” (исто; стр. 48-50)

„Српска Спарта” Подгорица, 20. јануар 1992. под насловом „Црна Гора у мрежи ватиканске стратегије”:

„Општепозната је и научно верификована историјска истина да је Ватикан практично од раскола, 1054. године, подручје данашње Црне Горе третирао као „terra missionis”, не би ли српски народ на овим просторима, гдје је настала прва српска држава – Дукља, привео под окриље „свете римске цркве”. Та и таква активност је посебно долазила до изражаја у временима пометњи и историјских ломатања српског народа. Кад код би Црну Гору нападнули Турци, католички мисионари са приморја би се активирали и за то вријеме би „ловили у мутном”. То је резултирало покатоличењем знатног дијела Срба у приморју и Боки. Црна Гора је, међутим, будући национално и духовно јака, за католичке мисионаре била „тврђ орах”. Управо је зато у Црној Гори највише чувано и развијано косовско опредељење за „крст часни и слободу златну”.

Међутим, комунисти су, као уосталом и свуда тамо гдје су побиједили, и у Црној Гори посијали горке плодове своје обездуховљености и свога зла. Пошто су геноцидним средствима уништили интелектуалну и свештеничку елиту Црне Горе, доласком на власт институционализовали су атеизам и лажни интернационализам. То је уједно довело до губљења не само религиозне већ и српске националне свијести у Црној Гори. Својом језуитски перфидном институционализацијом расрбљавања Црногораца, комунисти не само да су ишли на руку Ватикану, већ су се за педесет година свог физичког и духовног геноцида над Црногорцима, у погледу нашег денационализовања урадили много више него „kongregatio de propaganda fide” (Конгрегација за пропаганду вјере) за неколико вјекова.” (исто; стр. 64-65)

„Данас, када је комунизам свуда у свијету па и код нас доживио крах, и када је српски народ на историјској раскрсници којим путем да крене, Вати-

кан поново примјењује своју стратегију „лова у мутном”. Овога пута, најжалост, ту стратегију спроводи преко својих експоната и плаћеника из редова српског народа. Ријеч је о Штедимлијиним духовним наследницима и бапштиницима фикс-идеје Секуле Дрљевића о Црној Гори као „Црвеној Хрватској”, организованим у политичке странке и удружења од којих су свакако најмилитантније ЛСЦГ и ЦФП. Примарни задатак ових странака јесте успостављање некакве „Црногорске аутокефалне цркве”, па су формирали и „Одбор” који организује нападе на свештена лица у Црној Гори и који покушава „минирати” сваки већи црквени сабор.

Та се паклена замисао жели реализовати по македонском обрасцу. Наиме, као што су македонски комунисти насилно прогласили тзв. Македонску православну цркву и епархије на подручју Јужне Србије одвојили од своје матице – Српске православне цркве, тако би и црногорски црнолатинаши да одвоје Црногорско-приморску митрополију. И као што тзв. МПЦ не признаје ниједна православна црква на свијету, тако ни „Црногорска аутокефална црква” не би била призната. Наравно, објеручке би је прихватио и признао Ватикан, који признаје и практично подржава тзв. МПЦ. Проглашење „црногорске цркве” је само први корак ка унији са Римом, што и *de facto* и *de jure* значи прихватање папе за врховног поглавара, уз задржавање православних вјерских обреда.

Следећа фаза је покатоличавање, односно примање римокатоличке вјере, укључујући и догматику и литургију. Јер, ако се прихвати папа као поглавар и „Кристов намјесник на земљи” онда нема никаквог разлога да се не прихвати све оно што он и његова „јединоспасавајућа црква” налажу. А прелазак у римокатоличку вјеру је не само нужан већ и довољан услов за денационализацију. То је историјско искуство на српским просторима потврдило кроз вијекове. Наиме, сви Срби у Далмацији, Дубровнику, Боки, Херцег-Босни и другим земљама, који су прелазили (углавном силом) у католицизам недуго потом су губили своју српску националну свијест, и прихватили туђу – хрватску. Данас се сви они декларишу као Хрвати. Ријеч је, дакле, о замјени вјерског критеријума националним, којим се руководе и црногорски црнолатинаши. Они и њима блиски квази-научни кругови у Црној Гори, истина, не кажу да треба одмах да пређемо у римокатоличку вјеру, али нам агресивно наметљиво и упорно папагајски понављају како смо били католици. То наравно подразумијева закључак: ако смо били католици онда треба да се вратимо „вјери праћедовској”.

Тако цетињски квази-историчар и вишеструки шампион у дисциплини фалсификовања историјских чињеница – Драгоје Живковић, у својој књизи „Историја црногорског народа”, иначе финансираној од усташке емиграције, и у свом раду објављеном у листу „Арс” под називом „Историјско дјело краља Николе у свјетлости најновијих истраживања” каже да је „Црна Гора до краја XV вијека била доминатно католичка”. Књижевни плагијатор и скрибман Јеврем Брковић, који се сада налази на привременом раду као писар у главном усташком стојеру у Загребу, у свом интервјуу који је дао усташком листу „Азур” тврди да су његови „суплеменици” Пипери били католици до краја XVIII вијека. Они, наравно, не кажу ништа ново. Све су то

између два рата написали и потписали: усташки идеолог фра Доминик Мандић, и црногорски усташа Савић Марковић Штедимлија у својим књигама које имају заједнички наслов „Црвена Хрватска”” (исто; стр. 65-67)

„Када смо већ код Црвене Хрватске, ваља црногорску јавност упознати са чињеницом да је ових дана у Дубровнику покренут екстремно усташки лист који се такође зове „Црвена Хрватска”, а чији је власник и уредник један од челника Парагине Хрватске странке права. У првом броју тога листа на ударном мјесту се налази интервју са вођом ЛСЦГ Славком Перовићем, који по свједочењу црногорских резервиста, који су тај лист имали у рукама, говори о „вјековном пријатељству Црногораца и Хрвата” и о агресији, како он каже, „четничке војске на Дубровник”. Њихово свједочанство је објавила и „Побједа”, као и фотокопију заглавља тог усташког листа, у чијем првом броју, дакле, нијесу имали част да буду интервјуисани ни Туђман, ни Парага, ни Ђодан, ни кардинал Кухарић, него баш челник црногорских „либерала” Славко Перовић. Оне који су пратили његов политички ангажман у последње двије године то наравно неће изненадити.

Исти Перовић је био чест гост дубровачких политичких лидера и гласноговорник црногорског новог идентитета, на многобројним политичким трибинама по Дубровнику и „околици”. „Побједа” је недавно донијела фотографије нађене у кафићу једног усташког екстремисте из Дубровника, на којима се види Перовић у друштву са хрватским политичким вођама из Дубровника, а поред којих доминира шаховница.

Ништа мање активан у политичком промовисању такве врсте није ни челник друге усташоидне странке са Цетиња – Црногорског федералистичког покрета, злоглашени Јеврем Берковић. Његова „ходочашћа” по најусташкијим хрватским мјестима довољно говоре о његовој политичкој оријентацији и намјерама, као и о његовим наредбодавцима.

Имајући све то у виду, јасно је и очигледно да сви заговорници црногорске „аутохтоности” и црногорске „индивидуалности” ван Српства, ту „индивидуалност” потенцирају не ради ње саме, већ ради њеног политичко-идеолошког инструментализовања и постепеног утапања у оквир интегралног хрватства и инквизиторског папизма, односно римокатолицизма.” (исто; стр. 67-68)

„Сјутра”, Подгорица, бр. 23, септембар 1994; под насловом „’Утемељивач’ ’црногорске’ ’нације’ (Штедимлијине конструкције и контрадикције)”:

„Од свега је, свакако, најиндикативнији термин „црногорска црква”, јер он представља онај оквир који је и Штедимлији и његовим данашњим настаљачима потребан као полазиште, а коме ће они сходно својим увјерењима, дати садржај и карактер. Прво, овај термин, ако се под њим не подразумејева православна црква, не значи ништа. Јер, ако је у питању католичка црква онда је онај придјев „црногорска” сувишан, будући да то није у духу католичке цркве.

Не постоји, на примјер, хрватска црква, нити италијанска црква, већ једноставно Римокатоличка црква у Хрватској, подијељена у више надбискупија и бискупија. Ако би црква у Црној Гори била католичка онда би био примјерен термин „црногорска бискупија”, а никако црногорска црква. Но,

овај термин Штедимлија и његови ученици који данас заговарају „црногорску цркву” користе само као параван иза кога се крије срж проблема. Прво, они не смију и због дијела својих чланова који су у заблуди, као и због цјелокупне црногорске јавности, директно и на најотворенији начин да заговарају колективни прелазак у римокатоличку вјеру. Зато најприје желе да прогласе „Црногорску православну цркву”, да је одвоје од српске, а у следећој фази, путем пропаганде да је та „црква” била католичка (како то кажу Штедимлија, Данило Радојевић, Јеврем Брковић и други), да је преведу у Унију (како то данас жели отворено тзв. „Македонска православна црква”), а онда, у трећој фази, једноставно би престала да постоји и унијатска „Црногорска православна црква”, већ би се једноставно конституисала црногорска надбискупија (као нпр. врхбосанска надбискупија у Босни).” (исто; стр. 74-75)

„Да ствари у том погледу стоје управо овако како смо их навели, најјасније потврђује један од водећих протагониста антисрпства у Црној Гори, и најистакнутији Штедимлијин следбеник на пољу активности око одвајања Црногорско-приморске митрополије од своје матице – Српске православне цркве, др Данило Радојевић. Наиме, лист црногорских сепаратиста „Монитор”, од 17. децембра 1993. године (број 165) доноси његов текст под насловом „Обмане и лажни екуменизам”, у коме он истиче следеће: „Црна Гора је имала стару, устројену црквену организацију – Дукљанско-барску надбискупију – па је Сава (тј. Свети Сава – Б.А) послјије немачког војног освајања Дукље (Црне Горе), радио да прошири православље на црногорском (тада) католичком тлу”.

Из овог исказа, тј. ове големе историјске неистине се јасно види, као и из читавог Радојевићевог текста, да он не жели ништа друго до да једина црквена организација у Црној Гори буде Дукљанско-барска надбискупија, и да црногорско тло буде католичко. Из ове премисе логично се намеће закључак да у том случају нема мјеста ни за какву „црногорску православну цркву”. Као што је познато, од 1089. године постоји барска надбискупија као институција покатоличених приморских Срба преко које је Ватикан вјековима ширио прозелитизам. Индикативно је да надбискуп барски носи титулу „примас српски”, што сваком мислећем човјеку јасно говори да је Ватикан ово своје мисионарско подручје третирао као српско. Али зато данас Радио Ватикан, као и неки истакнути римокатолички великодостојници, бјелосвјетску скитницу Илију Абрамовића називају „митрополитом и поглаваром Црногорске православне цркве”, дајући тиме велику моралну подршку црногорским сепаратистима, који у имагинарној „Црногорској цркви”, виде један од конститутивних фактора имагинарне „црногорске нације.” (исто; стр. 75-76)

„Евидентно је из ове чињенице да постоји битна веза између стратегије Римокатоличке цркве и доминантних политичких концепција црногорских сепаратиста, од којих је свакако најдоминантнија конституисање „црногорске нације”. Када је о том фамозном термину ријеч, ваља указати на његов историјат. Први пут је експлицитно употријебљен између два свјетска рата, а употријебио га је, као што смо рекли, такође Савић Марковић Штедимлија у својој књизи „Црна Гора у Југославији”, објављеној 1936. године. Зани-

мљиво је констатовати да ова Штедимлијина књига врви од противурјечности, конфузије и контрадикторности, тако да читалац тешко може закључити шта је заправо њен аутор хтио да каже. Ту он, на примјер, цитира изјаву групе црногорских официра коју су дали 1919. године по повратку из заробљеништва, у којој кажу да сваком честитом Црногорцу „диктује свијест да издајнике домовине, злочинце народне слободе, гробаре српске мисли, поведу пред суд, ће има дати своју ријеч увријеђена душа и част, живот и српско име Црне Горе”.

Штедимлија, такође, цитира, без коментара, многе текстове у којима се Црногорци национално декларишу као Срби. Цитира и предлог Секуле Дрљевића упућен 23. фебруара 1914. године Црногорској народној скупштини, у коме се каже да „велика могућност културног и економског препорода Црне Горе лежи у царинској, војној и дипломатској унији између Црне Горе и Србије. У тим унијама – каже даље Дрљевић у вријеме док је био ватрени српски родољуб и националиста, прије своје трагичне и по српски народ у Црној Гори погубне метаморфозе – ја налазим једини извор нашег народног благостања, сматрајући их природном економско-политичком последицом територијалног спајања српских краљевина и нужном наградом крвавих ратних напора српскога народа” (исто; стр. 76-77)

„Међутим, иза таквих цитата у којима се заговара јединство српског народа, а прије свега јединство Црне Горе и Србије, при чему се, наравно, Српство третира као есенција Црне Горе, Штедимлија оспорава достигнута научна сазнања о Српству у Црној Гори, оспоравајући тиме истовремено цјелокупну историју, традицију и меморију Црне Горе. Он, наиме, каже да су „Славени долазећи у крајеве данашње Црне Горе и насељавајући их” ту затекли старосједиоце Илире и Влахе (Романе). Затим говори да су Словени старосједиоцима наметнули свој језик и име, а од њих примили „све ознаке националитета и карактера”. Затим експлицитно формулише тезу о постојању „црногорске нације”. „Црногорци су – каже Штедимлија – неколико стотина година потпуно самостално издвојени на јединственом и непрекидном територију, међусобно општили и заједнички живјели. Тако је њихова нација историјски постала заједница језика, територије, економског живота и психичке конституције, изражене у заједници свеукупне њихове духовне и материјалне културе. Ако је заиста „нација скуп људи спојених заједницом судбине и заједницом карактера” (О. Бауер) онда су Црногорци – истиче Штедимлија – са својом јединственом и издвојеном заједницом судбине и са својом специјалном заједницом карактера, најбољи примјер једне већ формиране нације”. Истовремено, и у листу „Зета” који је излазио у Подгорици, Штедимлија наставља да развија своју већ засновану теорију о постанку и развоју тзв. „црногорске нације”.

Крцати конструкцијама и фалсификатима, Штедимлијини текстови у „Зети” представљају осмишљену теоријску основу на којој савремени црногорски сепаратисти граде своју концепцију о „црногорском аутохтоном повјесном бићу”. У тим текстовима Штедимлија третира Српство као неетнички, вјерски, идеолошко-политички и партократски феномен у Црној Гори, од чега данашњи протагонисти антисрпства у Црној Гори не одступају ни за

јоту. Штедимлија је 1937. године објавио књигу „Црвена Хрватска”, чији сам наслов довољно говори о њеним интенцијама, смислу и садржају. Основна теза коју Штедимлија развија у овој књизи је да су први словенски становници Дукље (Зете) и преци данашњих Црногораца били Хрвати и да се њихова земља звала „Црвена Хрватска” (CROATIA RUBEA). Он ту анализира и поријекло имена Црна Гора и измишља да је то „компромис између старог имена („Црвена Хрватска” – Б.А) и спонтаних тежњи народа”. У овој књизи Штедимлија је установио учење о „црногорској етногенези и историогенези” као и антиисторијску, заправо измишљену и исконструисану интерпретацију Српства у Црној Гори. У тим и таквим оквирима које је одредио Штедимлија о „црногорству” креће се цјелокупна списатељска и теоријска, као и практично-политичка активност свих послератних идеолога расрбљавања Црногораца до наших дана.” (исто; стр. 77-79)

„Глас Зете” Подгорица, септембар 1998; „Исток”, Подгорица, септембар 1998, под редакцијским насловом „Да живе боље усташе”:

„Недавно су сви црногорски медији сепаратистичке оријентације (државни и тзв. независни), помпезно објавили саопштење Републичког секретаријата за информације о томе како је потпредсједник Владе Црне Горе Драгиша Бурзан примио делегацију „Удружења националне заједнице Црногораца из Хрватске”, коју је предводио предсједник тог удружења Драго Кастратовић. Сам назив овог удружења, као и садржај поменутог Владиног саопштења, у коме се каже да су гости „истакли да је њихов положај исти као и других мањина у Хрватској и да одговара еуропским стандардима”, указује на генерални правац њиховог политичког опредјељења. Али то свакако није довољно да би наша јавност имала иоле потпунију информацију о челницима тог удружења и о њиховим пројектима које су они „презентирали Влади Црне Горе ради пружања помоћи”, како је то с поносом истакао Републички секретаријат за информације. Зато ћемо се у најкраћим потезима осврнути на дјелатност овог удружења (од његовог оснивања почетком ове деценије до данас) и на неке чињенице из биографије неких његових членика.” (исто; стр. 94)

„Удружење је основано 1990. године под патронатом новоуспостављеног Туђмановог режима, са циљем да том евидентно неоусташком и анти-српском режиму буде демократски декор и да му послужи као доказ толерантног односа према националним мањинама, чији положај „одговара еуропским стандардима”. (Тадашњи пуни назив овог удружења је био „Друштво Црногораца и пријатеља Црне Горе – Монтенегро”). Већ на основу првих њихових саопштења било је јасно да је ријеч о острашћеним црногорским сепаратистима (за које је историјска наука установила сасвим прецизан и, наравно, сасвим тачан термин – црногорске усташе), сљедбеницима Секуле Дрљевића и Савића Марковића Штедимлије, двојице озлоглашених црногорских усташа и ратних злочинаца, који су за вријеме Другог свјетског рата дјеловали, такође, у Загребу. Упоређивањем тих њихових саопштења против „великосрпског хегемонизма који угрожава Црну Гору и Хрватску”, са текстовима С. Дрљевића и С. М. Штедимлије, објављеним у усташкој штампи, видјело се да је у питању иста појмовна и термилошка апарату-

ра, исто идеолошко и методолошко полазиште. Осим саопштења, активност друштва „Монтенегро”, током прве године свога дјеловања, састојала се у организовању гостовања овдашњим сепаратистима на хрватској телевизији и радију, а посебан одјек у нашој јавности имало је њихово организовање једног „знанственог симпозијума” у Загребу, на коме је учествовала велика група овдашњих „аутокефалних” псеудоинтелектуалаца, којима је Фрањо Туђман за ту „пригоду” упутио специјални авион.” (исто; стр. 94-95)

„Када је Фрањо Туђман 1991. године отпочео агресију на српски етнички простор у тзв. авнојевској Хрватској, са намјером да изврши геноцид над српским народом, друштво „Монтенегро” је, међу многобројним усташким асоцијацијама и институцијама, предњачило у пружању вербалне и материјалне подршке том Туђмановом науку. Издавали су такоређи свакодневно саопштења у којима су осуђивали „србођетнике и агресорску југо-војску”, прикупљали добровољне прилоге за тадашње Туђманове паравојне формације, а преко хрватског радија су упутили позив свим Црногорцима који живе у Хрватској да буду лојални тој усташкој држави, а све војно способне Црногорце су позвали да добровољно приступе тадашњем Збору народне гарде (злогласним зенгама, које су се прославиле по bestiјалним масакрима над српским цивилима) и да тиме допринесу бржем „ослобођењу” лијепе њихове.

О свему томе „Побједа” је исцрпно писала. Саопштења и информације о активностима друштва „Монтенегро” редовно је објављивао црногорски сепаратистички „тисак” (прије свега „Монитор”), наравно у позитивном контексту. Тамо смо могли прочитати како су челници тог удружења (Драго Кастратовић, Вељко Булајић, Димитрије Поповић, Душан Вукотић, Милорад Никчевић итд) крајем 1991. године предводили тзв. „караван помоћи и солидарности са угроженим Дубровчанима”, који су палили гуме на Страдуну и до темеља спалили српски православни парохијски дом, да би свијету дочарали последице „српског бомбардирања”. Као тобожњи Црногорци, до бесвијести и испод сваке границе укуса, извињавали су се (и још увијек се извињавају) хрватском народу због наводних црногорских злочина у Коначлима.” (исто; стр. 96-97)

„Након Туђманове агресије на Републику Српску Крајину августа 1995. године, када је 300 хиљада Срба протјерано а око 15 хиљада побијено, у „Вјеснику” је објављен телеграм-честитка „Удружења националне заједнице Црногораца Хрватске” новом хрватском поглавнику за „успјешно сламање српске побуне”. Био је то врхунац непочинства и усташке острашћености овог удружења, чиме се оно сврстало у ред најекстремнијих усташких организација. Да је заиста ријеч о усташким екстремистима потврђује и чињеница да челници овог удружења присуствују (као специјални гости) тзв. „мисама – задушницама” бившем поглавнику НДХ Анти Павелићу, које се служе у католичким црквама у организацији Парагине Хрватске странке права.

То је, међутим, потпуно логично и природно ако се зна да је предсједник овог удружења – Драго Кастратовић био интимни пријатељ и ученик Савића Марковића Штедимлије (дакле пријатељ Павелићевог пријатеља), човјек коме је Штедимлија оставио своју личну библиотеку и своје рукописе, за које се претпоставља да су доспјели (Кастартовићевом заслугом, наравно) до

„етногенетичара” Сава Брковића, Шпира Кулишића, Војислава Никчевића и других, који су их публиковали под својим именом. Крајем шездесетих и почетком седамдесетих година Кастратовић је био један од уредника у „Вјеснику” и једно од првих и најубојитијих пера МАСПОК-а, толико одан „хрватској ствари” (као што је то, уосталом, и данас) да је чак и своје презиме оклаштио и кастрирао да би било милозвучније и питомије, односно „хрватскије”, па се потписивао као – Драго Товић.

У тадашњој маспоковској штампи водио је кампању за рушење Његошеве капеле на Ловћену и за постављање Мештровићевог маузолеја, омогућивши и самом Штедимлији да у „Вјеснику” од 26. 4. 1970. године објави један текст (боље рећи памфлет) у прилог том пројекту. А када је југословенска јавност бурно реаговала на чињеницу да један ратни злочинац слободно објављује памфлете натопљене мржњом, Кастра(Товић) се латио пера написавши у име редакције текст у коме брани овај (зло)чин свога пријатеља Штедимлије. (Оба ова памфлета можемо наћи и у специјалном и забрањеном броју часописа „Уметност” из 1971. године, насловљеном „Сумрак Ловћена – документи и прилози о судбини Његошеве капеле на Ловћену 1845-1971. године”).” (исто; стр. 97-98)

„У првом броју овдашњег новопокренутог ултраушташког гласила – „Црногорац”, од 12. јула ове године (посвећеног успомени на „12-јулску Црну Гору”, фашистичку творевину из 1941. године), читамо да је, по угледу ка Хрватску странку права Добросава Параге која сваке године прославља 10. „траван” – дан „оснутка” Павелићеве НДХ, Кастратовићево удружење Туђманових Црногораца „овог годишта, 12. јула отпочело традиционални 12-јулски сабор на излетишту изнад Загреба”. У овој информацији се даље каже да се „тијем чином, како зборе надлежни у Клубу Црногорске националне заједнице, хоће подсетити на историјски значај, мјесто и улогу оживљавања црногорске државности тј. независне црногорске државе, обновљене истог датума 1941. годишта”.” (исто; стр. 98)

„Ферал трибјун”, број 780, 2000:

„Ако је истина да имам црногорско подријетло, што је у тому лоше. Па Црна Гора је Хрватска, а Црногорци су Хрвати.”

Анто Ђапић, председник Хрватске странке права, на конференцији за новинаре, колотовоз 2000, цитирао „Вечерњи лист”.

(Спонзор и идеолог загребачког Друштва „Монтенегро”, вођа савремених „праваша” – најекстремнијих усташа, Анто Ђапић, о идентитету Црногораца) (исто; стр. 100)

„Борба” Београд, 19-20. августа 2000, под насловом „Ђукановићева антицрногорска ’дијаспора’”:

„Да би се домаћој и свјетској јавности представио као државник кога државају најважније институције у земљи, Мило Ђукановић се паметно досјетио да те институције најприје треба основати. Наиме, пошто нема подршку Црногорске академије наука и умјетности, он је основао нову (лажну) академију, тзв. Дукљанску, а кад је схватио да га ни Црква не подржава, створио је псеудоцркву, у ствари – секту, тзв. Црногорску цркву, са анатемисаним распором Дедеићем на челу, и регистровао је у полицијској станици на Цетињу.

Обезбиједивши подршку лажних академика и лажних попова, Ђукановић је срачунао да би његове позиције могла ојачати и подршка дијаспоре. Међутим, пошто Црногорци у расејању најоштрије осуђују његову антисрпску политику и његове свакодневне државнорушилачке и црквенорушилачке потезе, он се дао на стварање дијаспоре по своме „подобљу”, која ће бити негација свега што је аутентично црногорско, дакле – његошевско, српско и православно.

Створивши такву „дијаспору”, он је на Цетињу приредио антисрпски и антијугословенски теферич (претенциозно назван „Свјетски конгрес црногорске дијаспоре”) за с коца и с конопца скупљену дружину доказаних србомрзаца која је два дана френетично и фанатично аплаудирала његовим говораницама, пријетњама и обећањима да ће се Црна Гора ослободити „београдског јарма” и „српске хегемоније.” (исто; стр. 110-111)

„Неизбјежна званица на цетињском балу вампира био је дон Бранко Сбутага, жупник из Доброте, ватикански повјереник за Црну Гору, задужен за унијаћење Црногораца и мозак свих активности тзв. црногорске цркве (док је распоп Дедеић само извођач прљавих послова). Њему је покровитељ цетињског скупа био повјерио долазак усташких емиграната и похраћених Црногораца из Загреба.

Загребачки Црногорци су посебна прича. Ријеч је о неколико острашћених србофреничара који су се током последњих десет година хрватске геноцидне политике над Србима истакли као Туђманове еветефендије, задужене за сатанизацију Срба на начин на који се ни најзагриженији хрватски националшовинисти нијесу усуђивали. Попут својих учитеља Дрљевића и Штедимлије, који су били највјерније Павелићеве слуге, и ови Туђманови Црногорци се непрестано доказују да су „већи католици од папе”. Неки од њих су истакнути активисти Парагине Хрватске странке права која глорификује Павелића и усташки покрет. Када је 1995. године Туђманова новоусташка солдатека победила на десетине хиљада Срба, а протјерала преко триста хиљада, удружење похраћених Црногораца „Монтенегро” тим поводом је организовало велико славље, а хрватском врховнику је честитало „повијесну побједу над српским агресором”.

Сада се ови усташоидни Црногорци такорећи свакодневно оглашавају саопштењима, поздрављајући сваки антијугословенски потез актуелне црногорске власти. Због тога су постали миљеници Ђукановићевог режима, који финансијски и медијски издашно помаже њихову антисрпску дјелатност у Загребу.” (исто; стр. 112-113)

„Глас Црногор(а)ца” Подгорица, 4. и 5. децембар 2001, под насловом „Кроатизација Боке у режији Римокатоличке цркве”:

„Док актуелни црногорски режим води борбу против „великосрпског хегемонизма”, дотле великохрватски националшовинисти, уз подршку тог истог режима, настављају са присвајањем Боке Которске. А недавна промоција једне књиге у Тивту потврдила је политичку умијешаност Римокатоличке цркве у претензије усташких идеолога према духовном и културном наслеђу Боке.

Наиме, „Вијести” су, 8. октобра ове године, донијеле извјештај са промоције књиге „Дон Срећко Вуловић о старосједиоцима Боке Которске”, ауто-

ра мр Ванде Бабић (асистента на Филозофском факултету у Задру), одржане 6. октобра у сали Дома културе „Грација Петковић” у Тивту. Из овог извјештаја са бомбастичним насловом „Непристрасна и јасна слика прошлости Боке” – сазнајемо да су у књизи која садржи репринт Вуловићевог дјела „Тко су били старосједиоци Боке” (написаног и штампаног 1891) и коментаре саме ауторке, говорили новинар Хрватске телевизије Божо Водопија и тиватски жупник дон Иван Галић.” (исто; стр. 124)

„Извјестилац” режимских „Вијести” са приморја истиче да књига садржи „низ историографских података до којих је ауторка дошла истражујући богате и често науци непознате (подвукао Б. А) бокелске архиве који бацају ново свијетло на богату и слојевиту прошлост овог залива”. „Извјестилац” даље наводи да је ауторка; говорећи о мотивима да након 110 година објави „резултате Вуловићевих истраживања о коријенима хрватске популације и културе у Боки”, истакла како је неопходно јавности дати „непристрасну и јасну слику на основу аргументованих чињеница и материјалних доказа који говоре о Хрватима као аутохтоном народу на тим просторима, што се често негира у књигама српских историчара попут др Јована Ердељановића или попа Сава Накићеновића”.

Све је јасно, да јасније не може бити. Објављивањем старих и нових фалсификата и њиховим промовисањем (у организацији тобоже културног Хрватског друштва „Напредак” из Тивта и, наравно, жупног уреда Римокатоличке цркве у Тивту), жели се помоћи пројекат кроатизације Боке Которске који је давно осмишљен на загребачком Каптолу – средишту „Цркве у Хрвата”.

Зато великоусташки „знанственици” оспоравају достигнута научна сазнања о прошлости „невјесте Јадрана”, грубо и, наравно, посве неаргументовано негирајући резултате истраживања познатих и у европским оквирима признатих научника (попут Јована Ердељановића), за чија мишљења поменута Ванда Бабић каже да су „производ времена која су у бокелској повијести оставила траг бјесомучног тргања и отимања цијеле једне баштине коју је хрватски народ изградио, његовао и сачувао”, те да су „она (мишљења тих научника – прим. Б. А) покушала избрисати цијели један народ и његову културу на бококогорском простору”.

Ово је школски примјер замјене теза. Великохрватска „знанственица” своје и својих ментора намјере и методе приписује другоме. Европској науци (посебно славистичкој) одавно је познато ко на просторима Балкана чини тај вијек и по (од Старчевића и Франка – до Месића и Туђмана) бјесомучно „трга” и отима туђу баштину и ко је покушао (и добрим дијелом успио) геноцидним средствима (у два свјетска рата и од 1991. до 1995) „избрисати цијели један народ и његову културу са лица земље”. Познато је, такође, и ко је то све благосиљао и дан данас благосиља. (О томе би Ванда Бабић и њени промотери могли много сазнати из књиге италијанског историчара, наравно – римокатолика, Марка Аурелиа Ривелија „Надбискуп геноцида – монсињор Степинац, Ватикан и усташка диктатура у Хрватској 1941-1945”, – „Јасен”, Никшић, 1999).

Но, ми немамо намјеру да полемишемо с људима који кривотворе историју. Кривотворитељи историје су изазвали многе крваве пирове на овим

просторима, па и овај последњи 1991. (Сјетимо се Туђманове изјаве након геноцида над Србима у Книнској крајини 1995: „Рата не би било да га Хрватска није хтјела“). Историју треба учити из познатих свјетских архива, енциклопедија, аутентичних историјских извора, а не из писанија кривотворитеља типа дон Срећка Вуловића и из „науци непознатих архива“, како то ради (и још се тиме дичи) вајна „знанственица“ Ванда Бабић.” (исто; стр. 124-126)

„Ми овим освртом само желимо да упозоримо на агресивност римокатоличке „цркве у Хрвата“ која наставља с присвајањем српске традиције и баштине и која ненаучним теоријама преко вјере, покатоличене Србе проглашава Хрватима. Желимо, такође, да у најкраћим потезима подсјетимо читаоце на резултате вишевијековне стратегије Римокатоличке цркве која је, вјешто замјењујући вјерски критеријум (католици) националним (Хрвати) скоро све Србе римокатоличке вјероисповијести „превела“ у Хрвате.

Познато је, наиме, да се етничко име Хрвати односило само на говорнике тзв. чакавског дијалекта, а затим се путем пропаганде Римокатоличке цркве ширило на српско (штокавско) и словињско (кајкавско) становништво. Историјска наука је прецизно установила хронологију наметања хрватског имена Србима римокатолицима. Срби римокатоличке вјероисповијести у Босни и Херцеговини све до почетка 20. вијека су себе звали просто католици, а етничко име Хрвати им је било непознато, о чему свједочи Антун Радић, брат Стјепана Радића: „На доста мјеста довољно и нехотице сам се увјерио да је хрватско име у Босни и Херцеговини сеоском свијету посве непознато”. (Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, књ. IV, 1899, стр. 38)

Житељи Дубровника и Конавала себе никад нијесу називали Хрватима из једноставног разлога што су им хрватско етничко име и хрватски језик, односно тзв. чакавски дијалекат, били туђи. О насилном покатоличавању Конавала, који су и након тога сачували неке српске православне обичаје – на примјер славу, подробно говори др Радослав Грујић у студији „Конавли под разним господарима”, (Споменик Српске краљевске академије, LXVI, Београд, 1926).

Ову своју стратегију Римокатоличка црква је реализовала у двије фазе; прво је потискивала српско национално име, а затим је покатоличеним Србима наметала име Хрвати. У складу са овом стратегијом узет је српски језик као књижевни језик Хрвата, али је назван најприје хрватски или српски, а данас само хрватски језик.

Осим тога, Хрвати присвајају многа знаменита имена Срба римокатолика из друге половине 19. и прве половине 20. вијека који су имали српску етничку самосвијест и који су се декларисали као Срби: Никола Томазео, Матија Бан, Петар Будмани, дон Иван Стојановић, дон Јаков Груповић, Аптун Фабрис, Валтазар Богишић, Иво Ђипико, Антоније Вучетић, Марко Мурат, Марко Цар, Милан Решетар, Хенрик Барић, Петар Колендић. И не само што присвајају Србе-римокатолике, него и православне, на примјер, Николу Теслу и, вјеровали или не, Милоша Обилића.

Најпознатијем косовском јунаку је Римокатоличка црква приписала презиме Кобилић, са основном намјером да га омаловажи и да докаже да он

води поријекло из Хрватске – од Туропоља. Тако је Павао Ритер Витезовић (1652-1713), велики мегаломан и фалсификатор, великохрват и ревносан римокатолик, иако њемачке крви, дао спољне ознаке Милоша Обилића, са циљем да докаже да се он презива Кобилић и да је Хрват. У дјелу „Serbia Illustrata” Витезовић приписује Милошу грб у чијем штиту се налазе три кобиле главе бијеле боје на црвеном пољу, изводећи из овог хералдичког симбола Милошево презиме Кобилић. И прије Витезовића су припадници Римокатоличке цркве фалсификовали грб Милоша Обилића, како би га прогласили Кобилићем и Хрватом.” (исто; стр. 126-128)

„Наведени примјери из прошлости показују да покушаји присвајања Боке Которске од стране Ванде Бабић и њених тиватских промотера нијесу случајни. Актуелни црногорски режим је створио плодно тле за ширење великохрватске политике. Умјесто да се супротстави агресивној и веома организованој пропаганди великоушташких идеолога, власт у Црној Гори подстиче и на сваки начин помаже протагонисте националшовинистичке политике која се одвија под плаштом Римокатоличке цркве.

Дон Бранко Сбутега, жупник из Доброте, један од најагилнијих „гласнозборника” црногорског сепаратизма и римокатоличког клерикализма – миљеник је црногорских државних медија, преко којих кривотвори историју и оспорава цјелокупну традицију и меморију Црногораца. Он је *spiritus movens* свих политичких акција Римокатоличке цркве у Црној Гори и Боки, па и недавне тиватске промоције која је била предмет нашег осврта.

На крају желимо да укажемо и на чињеницу да је мр Ванда Бабић написала још једно дјело којим се присваја духовна и културна баштина Боке. Ријеч је о књизи „Хрватска књижевност Боке Которске до препорода”, промовисаној прошле године у Котору, чему су црногорски државни медији дали велики публицитет. Главни промотер ове књиге којом се књижевност Боке проглашава хрватском био је дукљански „бесмртник” Војислав Никчевић, који деценијама „гризе и дрво и камен” да докаже да Стефан Митров Љубиша није српски писац, и поред чињенице што је овај књижевни великан написао да је „Срб народношћу а православно вјером”. Војиславу Никчевићу, иначе редовном професору на Филозофском факултету у Никшићу (гдје предаје црногорску књижевност), смета Љубишино национално самоодређење, али му очигледно веома годи када великохрватске скрибманке присвајају књижевност Боке Которске.” (исто; стр. 128-129)

„Аргумент”; Београд, 23. новембар 1998, под редакцијским насловом „Мираш Дедеић је развратник и распоп Цариградске патријаршије”:

„У прошлом броју вашег листа пренијели сте интервју који је загребачкој ревији „Глобус” дао рашчињени и проклетству предати бивши свештеник Мираш Дедеић, представљајући се као самозвани „владика” тзв. црногорске цркве (...)

Ријеч је о бившем свештенику Цариградске патријаршије који је рукоположен за свештеника тек у педесетој години живота, након вишедеценијског беспосличарења по свијету и потуцања од немила до недрага (што би моји и његови земљаци – Дурмиторци рекли, био је „ни торно ни ловно”).” (исто; стр. 133)

„Очито, дакле, да га Бог није дао за свештеника, што се недуго потом и показало. Супруга Италијанка га је ухватила у прелјуби са једном малољетницом (у Риму, где је службовао) и истјерала из стана, након чега му је надлежни епископ забранио да чинодејствује. Нашавши се на улици, Дедеић је са једним кофером у руци „запуцао” право на Цетиње, у табор „аутокефалаца”, стављајући се у службу челних добошара удружених великоусташких структура у Црној Гори, организованих у неколико удружења, као што су: Црногорски хелсиншки комитет, тзв. Црногорски ПЕН, тзв. Матица црногорска и, наравно, тзв. Одбор за вртање аутокефалности црногорске цркве. Тиме је Дедеић починио најтежи хришћански grijех – раскол, због чега га је надлежни црквени суд Цариградске патријаршије рашчинио и вратио у ред лаика. Он је потом, иако лишен сваког чина, примио неканонску и лажну хиротонију у сасвим другој помјесној цркви, и то од расколничких архијереја (...)

А сад неколико ријечи о томе ко подржава распопа Дедеића и његов душепогубни и антиправославни пројекат. На почетку овог осврта смо констатовали да је ријеч о стратегији осмишљеној у Ватикану и на загребачком Каптолу. За то постоји сијасет доказа, али ћемо ми овом приликом подстрijети само два-три. Најприје треба истаћи да је почетком деведесетих година (када су појавом вишестранацја у нашој земљи, на црногорску политичку сцену хрупиле малобројне али агресивно наметљиве сепаратистичке снаге које су лансирале идеју о тзв. црногорској цркви), загребачки католички тједник „Глас Концила”, као званични орган „Цркве у Хрвата”, први отворио своје странице црногорским „аутокефалцима”. Тај примјер су слиједили и многи други листови Римокатоличке цркве. Осим тога, многи значајни римокатолички теолози и „свећеници” су се укључили у кампању не само за васпостављање тзв. црногорске цркве, него и за „успоставу” тзв. хрватске православне цркве.” (исто; стр. 133-135)

„У томе је предњачио нико други – до сам декан римокатоличког Богословског факултета у Загребу др Јурај Коларић. У самој Црној Гори, најагилнији борац за „црногорску аутокефалност”, са римокатоличке стране, јесте дон Бранко Сбутега, жупник из Доброте, и по свему судећи координатор свих значајнијих акција у овом послу. У интервјуима које даје црногорским сепаратистичким листовима, он упорно истиче да је црногорска Митрополија била аутокефална, те да је Дедеићева „хиротонија” валидна. Осим тога, он се безобзирно, и зашто не рећи безобразно, руга православној цркви и њеним вјерницима говорећи да „ни сам Бог не зна колико више има аутокефалних православних цркава”.

Ако се, пак, вратимо мало у прошлост и уђемо у генезу проблема о коме говоримо, видјећемо да су такође римокатолички теолози и „свећеници” били пионири на плану теоријске артикулације усташкокомунистичких идеја о тзв. црногорској цркви и „црногорској нацији”. Ријеч је о др Доминику Мандићу, др Крунославу Драгановићу и др Керубиму Шегвићу, свештеницима и научницима школованим у Риму и специјализованим за фалсификовање историје Балкана.

Они су први лансирали тезу о Црној Гори као „Црвеној Хрватској”, па је др Доминик Мандић објавио и обимну књигу под тим насловом. Под

истим насловом је објавио једну брошуру и Савић Марковић Штедимлија (у Загребу 1937. г), познати црногорски усташа и ратни злочинац, који је први елаборирао идеју о тзв. црногорској аутокефалној цркви, први експлицитно употребио термин „црногорска нација”. Када се после дугогодишње робије (био је осуђен због почињених ратних злочина) нашао на слободи, Штедимлија је своје радове, у којима је елаборирао поменуте тезе, објављивао у римокатоличкој црквеној штампи, највише у сплитском часопису „Црква у свијету”. Очито, дакле, да су иза такве његове дјелатности стајали утицајни кругови у Римокатоличкој цркви. Зато ни мало није случајно што је управо „Глас Концила” 1991. г, када је у Хрватској објављено репринт издање Штедимлијине брошуре „Црвена Хрватска”, из броја у број рекламирао ту брошуру, истичући да је ријеч о „капиталном дјелу великог пријатеља хрватског народа.” (исто; стр. 135-136)

3. Настојање Ватикана да покатоличи српски народ у Црној Гори

„Монсињор Франциско Паловинети, који се представио као папин специјални изасланик, упутио је 28. децембра 1969. године писмо блаженопочившем митрополиту Црногорско-приморском Данилу Дајковићу. У писму се каже:

„Ваше Преосвештенство, молим да ми опростите на грешкама, али трудићу се да их буде што мање, јер сам по први пут у повјерљивој мисији овдје. Молим да разумијете моје напоре које чиним сам уз припомоћ веома оданих и повјерљивих саучесника, али све то да што боље и савјесније, да најбоље намјере Свете столице извршим што разборитије уз велику обазривост, на што сам нарочито упозорен.

Носим вам специјалну поруку Светог оца папе и његову поруку треба лично да уручим па сам радо прихватио овај напорни пут да се уз његов благослов овјековјечи труд и обезбиди ваша сагласност и саучешће, што је изричито жеља Св. оца папе па сам пошао на овај историјски пут који треба да овјековјечи и вас.

Но, ево у Сарајеву сам позван у надбискупију и задржан, хитно обавијештен са напоменом да моментално није погодан моменат – наима, пала би у очи моја присутност на Цетињу, па би могле наступити немиле посљедице и многе непријатности од ненамјерних злих људи ваше средине, што би омегло и много нашкодило постигнутим успјесима у одвајању ваше Свете цркве од натурене сепаратистичке јереси.

Много се постигло и Св. отац папа је веома задовољан и предложио је да би било најбоље да се скине она мала капела и смјести у музеј или Његуше гдје би одговарала намјени, гдје историја тога времена изумрлог старог народа још једино не може да види.

Свима је јасно да садашњи народ нема више ништа заједничко са некадашњим народом оријентисаним великосрпском идеологијом која је злоупотријебила овај народ, који ето, може се рећи потпуно изумире. Нови народ са новим навикама и новим животом је народ будућности и нових прегнућа, па је вољан Св. отац папа да овај народ свесрдно помогне и да га поврати у праву Христову вјеру зашто је вољан и да уложи велика средства.

Св. отац папа је вољан да даде 500 милиона лира као помоћ за израду маузолеја који ти храбри људи тако упорно траже и желе, па ће и папина помоћ много допринијети, па ће само тражити да у маузолеј буду смјештене кости Луције – Црногорке (Озане Которске), која је још раније прешла у праву Христову вјеру и до смрти била изложена свим прогањањима, али никад није хтјела да ту вјеру осрамоти и остави. Зато ће она бити оглашена светицом и жеља би била да се њени остаци похране у маузолеј, зашто ће бити изграђен велики и диван саркофаг који ће красити унутрашњост маузолеја. Св. отац папа цијениће веома ваше напоре и велику душевну и просвјетну вриједност, цијенећи вашу оданост светој цркви, а вјерујући да ће у вама наћи на сарадника у борби да се успостави у Црној Гори права Христова вјера и осамостали као новорођенче Св. оца папе, он је вољан да све жртве поднесе и сва средства за то уложи, па једва чека да се освети дивни храм у Титограду и успостави библиотека, доведу мисионари и отпочне помагање тог доброг народа у превођењу правој Христовој вјери.

У томе Св. отац папа рачуна на вашу сарадњу и вољан је да вам понуди положај међу својим најближим сарадницима а да ви руководите свим тим пословима уз загарантовану дискрецију. То је била моја мисија и то би била порука коју сам имао да уручим са још многим другим, па како сам спријечен и како су сада заоштрене многе несигурности од пакости људи, то сам обавијештен да приликом посјете предсједника од стране Пачинелија и додира истог са извјесним храбрим људима Титограда, да се ово сада избјегне и затражи додир или састанак у Загребу или Ђакову, како би се избјегло да се предају новчана средства и награде храбрим људима на мјестима која би била подлога непријатности, како тих храбрих људи, тако и свег досадашњег успјеха и рада.

Износећи вам ово молим вас да разумијете велико интересовање Св. оца папе за ваша велика дјела и љубав према својој пастви која треба да се преведе правој Христовој вјери за што би вибили најпогоднија личност.

Вјерујем да вам је познат удио Св. оца папе код одвајања македонске цркве, но из специјалних разлога у данашњој вјери, што је било условљено од тих храбрих људи у Скопљу, који су вољни да се у догледно вријеме и тај народ преведе у праву Христову вјеру.

Из жеље да се све то најљепше среди, молим да донесете вашу одлуку гдје би жељели да се лично састанемо и примите све што вам доносим а ви ми дадете вашу сагласност или могућност, доставите Надбискупији Загреб. Метковићи, 28. децембар 1969.

С особитим поштовањем, одани и покорни вам Паловинети.”

„Младен Шварц (Mladen Schwartz) један од водећих усташких идеолога данас, „први триумвир”, односно „предсједник” Нове хрватске деснице, у часопису „Независна држава Хрватска”, од 25. маја 1999, објавио је текст „Црна Гора и Црвена Хрватска” у коме тврди да су Црногорци потомци Црвених Хрвата, да је хрватски интерес „неовисна Црна Гора”, да Црном Гором „струји дух Секуле Дрљевића” и кандидује Јеврема Брковића за предсједника Црне Горе:

„Док вам ово говорим, можда је у нама сусједној земљици већ дошло до судбинских промјена. Оне ће створити стање које се и нас судбински тиче, и

које ће значити да ништа више није као прије. У Хрватској почесто се занемарује или омаловажава оно што се догађа у Црној Гори. Радо се заборавља оно што повезује данашњу Црну Гору и негдашњу Црвену Хрватску. Јер, на том простору Неретве, Дукље, Захумља, које Константин Порфирогенет заокружује у простор Црвене Хрватске, настала је касније Црна Гора. Црвена Хрватска, то ће рећи јужна Хрватска, као што је бијела сјеверна, и то је такођер један од аргумената који се наводе када треба доказати иранско подријетло Хрвата, будући да су у староиранској свијести с појединим бојама биле повезане стране свијета. И изворна је Црна Гора Диоклетија, Дукља; касније се прозвала Зетом, а тек потом Црном Гором, овога пута додуше не слиједећи иранско означавање земљописа, него својих тамних зимзелених шума. Тко проматра расни тип јужнохрватских, далматинских динарида и успоређује их с црногорским горштацима, морат ће устврдити да је у питању један исти етникум. Црногорци нису на своје данашње подручје доспјели као изграђени народ, него су то постали тек тијеком стољећа и стјецајем особитих околности. Кључни је момент црногорске етногенезе, у којој је црногорство заправо представљало територијални и државни, али не и народносни појам, био њихов дјеломични пријелаз на православно кршћанство, ортодоксно или грчкога обреда, како се то још назива. Као и у осталим крајевима, као и у хрватској Босни, Српска је православна црква, или српско-православна црква, или светосавска црква, јер у њој од изворног и аутентичног кршћанства није више одвећ остало – та је дакле црква у подручјима на која се проширила њезина црквена јурисдикција цјелокупно православно пучанство проглашавала српским, као да сви православци у вјерском смислу морају бити етнички Срби, и тако је за рачун великосрпског империјализма упорно, постојано и стрпљиво, те надасве дјелотворно, ширила границе српства.

И тако су Црногорци постали Срби, или их је постао добар дио, или, су се нашли на најбољем путу да то постану. Одлучујућу је улогу у томе процесу свакако одиграо велики црногорски теократ, државни владар и вјерски поглавар, пјесник и мислилац Петар II Петровић – Његош, знан повијесно и као владика Раде. Његов српски осјећај, са свим пратећим и припадајућим ознакама протојугославенства, прихватио је и добар дио црногорскога пука у XVIII стољећу. Стварањем југослаvensке државе Црна Гора интегрирана је у Србију, њезина је владајућа династија обезвлашћена а црногорска је аутокефална православна црква укинута. Посљедице и резултати тога посрбљивања нижу се до данашњег дана.

Те посљедице нису безначајне ни индиферентне за хрватски народ, хрватску државу и хрватску политику. Зато о њима данас и говорим. Једна је од посљедица наша заједничка граница са Црном Гором. Она данас још није ни посве дефинирана нити је стабилна и мирна. На тој граници слуте се и пријети сукоб већих размјера. Југослаvensка војска блокирала је границе, путове и луке у Црној Гори, коју, сукладно великосрпској традицији и учинцима подлог и дуготрајног однарођавања, сматра у најбољем случају српском покрајином, ако већ не и потпуно интегрираним састојком хомогене Велике Србије. Стога је сада Грађански савез Црне Горе на Цетињу, у ста-

рој пријестолници црногорских владара, позвао на протуратне демонстрације – не на демонстрације против рата, на пацифистички просвјед, јер Црногорци су од старине ратници и јунаци, него на просвјед против рата у којему се данас нашла Србија, јер они у том рату не виде свој рат, и не желе да њих снађу немиле посљедице војне акције против Србије. Колико год, наиме, дио Црногораца описаном методологијом био кроз повијест србизирани, остајао је увијек други дио који је себе препознавао у својој црногорској посебности и одвојености. Хрватски коријени и код тога другог дијела Црногораца потонули су у таму народног заборавља, али су се изражавали, и изражавају се још увијек, особитим односом према Хрватској. У политичкој прошлости ови су се национални Црногорци називали зеленашима, а они српске оријентације бјелашима. Ријеч је о боји гласачких листића на њиховим саборовањима, гдје је долазио до изражаја њихов став спрема Српства. Неки од загрижених бјелаша постајали би зеленаши кад би им успјело проникнути у праву нарав великосрпског империјализма. Најпознатије је сигурно име Секуле Дрљевића, некоћ посрбице, али потом националног конвертита, штовише, најгорљивијег заговорника црногорске неовисности, који је с тих позиција доспио и у срдачан особни и плодотворни политички контакт с хрватским поглавником Антом Павелићем. Слиједом те своје националне оријентације, за Павелића и низ осталих еуропских патриота онога времена, скончао је, дакако, и несретни Секула у легији оних које је примитивна и цинична побједничка правда сврстала међу такозване квислинге, колаборанте и марионете.

Данас се, међутим, ћути (осјећа – Б.А) да Црном Гором поново струји дух зеленаша, дух Секуле Дрљевића. Сљедбеника тога духа има и отприје. Достатно је учинити летимични преглед црногорских мужева у Црној Гори, или у Хрватској, који се увјерљиво дистанцирају од Србије и исказују своје симпатије за Хрватску: мање то чине због можебитне слутње својих властитих хрватских коријена, коликогод да су им ови, ако је ријеч о интелектуалцима, повијесно бјелодани. Више због хрватског отпора великосрпској хегемонији. Најистакнутије је име из ове скупине Јеврем Брковић, можда будући предсједник Црне Горе, списатељ који је, живући годинама у Загребу, израстао готово до отјеловљене црногорске националне свијести и духовног предводника свега онога што Црној Гори жели прекид свих веза са Србијом, независност, суверенитет, миран развој и ослонац на сусједну и сродну јој Хрватску.

Нетко други у Црној Гори можда и не мисли и не осјећа овако јасно и досљедно, но ипак предмнијева да би се на страни Србије могло изгубити и више неголи што се изгубило до сада. И закључује да овај рат који се води против Србије након свих ратова што их је Србија покренула, да овај српски рат није уједно и црногорски рат. Зато се данас догађају демонстрације на Цетињу, традиционалном упоришту зеленаша, а уосталом и монархиста, као што је данашњи главни град Подгорица, некоћ такозвани Титоград, средиште бјелашких посрбица и Југославена, чији је водећи човјек предсједник југо-владе Момир Булатовић, а његов негдашњи интимус, Мило Ђукановић, и он одгојен као чистокрвни Титов пионир-скојевац, сада је, хтио-не-хтио,

постао неупитним предводником црногорскога аутономизма. Овај у тренутачној констелацији, с обзиром на српске апетите, непопустљивост и ирационалност њихове политике, не може скончати другачије него у потпуној самосталности црногорске државе.

Треба бити свјестан околности и отворено признати, да Хрватска нема најбоља искуства са својим црногорским сусједом у оној мјери у којој је овај био инструментализиран у служби српске мегаломаније. То се читавало не само периодичним упадањем рушилачких црногорских барбара на хрватско тло, него прије свега територијалним губитцима хрватске стране. У првој Југославији, подјелом државе на десет бановина, у зетску бановину, проширену Црну Гору, припало је подручје хрватског Дубровника, а сигурно ношени и таквим успоменама, србчетнички оријентирани дивљаци из Црне Горе у овом Домовинском рату на истом су подручју одрадили свој дио посла. Црногорски се председник за тај злочин до данас још није испричао.

Посебну је штету Хрватска претрпјела губитком јужне Далмације, старога хрватског заљева Боке Которске, која је 1945. преко федеративне републике Црне Горе припала великосрпском миниимперију и одонда је заљев светаца, како га називају и због блаженога Богдана Леополда Мандића, свете Озане Которске и других, био изложен суставној денационализацији која траје све до данас. Још у партизанској подјели у Другом свјетском рату комунистичко антифашистичко вијеће за Црну Гору имало је привјесак – и за Боку Которску. Тиме су Титови комунисти признали да Бока Которска није интегрални дио црногорскога територија. Данас насљедници тих истих Титових комуниста Боку Которску уопће и не спомињу, штовише, нису је спомињали ни у вријеме најжешћега Домовинског рата и српских пресизања на дијелове Хрватске, да би се данас нашли у понижавајућој дефензиви бранећи хрватско право на комадић стијене Превлаку, која никада није била упитна ни онолико колико је то за некога била Бока Которска.

Данашњи немири на Цетињу и те како се тичу нас Хрвата. Они ће врло брзо уродити одвајањем Црне Горе од своје фаталне заједнице са Србијом. За Црногорце наступио је час одлуке: сада или никада. Самостална Црна Гора значити ће ослабљену Србију и црногорског сусједа на нашим границама који је ослобођен фрустрација и комплекса што их му је наметнуо штетни суживот с београдским хегемоном. Ријешит ће се тада и питање Боке. Зато је приоритетна задаћа хрватске политике свим средствима подупријети пут Црне Горе у слободу.

Будимо и тим пријекно потребним савезништвом.
ЗА ДОМ СПРЕМНИ!

Уред председника
Први триумвир
Младен Шварц

Независна држава Хрватска, 25. мај 1999.” (исто; стр. 213-217)

XXIII

ЦИЉ ЕКУМЕНИЗМА УНИШТЕЊЕ ПРАВОСЛАВЉА

1. Екуменизам – део процеса новог светског поретка

Екуменизам није ништа друго него маска за спровођење прозелитизма. Иза обиља лепих речи о отварању дијалога, зближавању, остварењу јединства цркава, крију се врло лоше намере. Римокатоличка црква чини све да уништи српски народ и православну веру, учествује у злочину над српским православним народом, а за то време цинично шаље поруке о потреби зближавања. Очигледно је да ту нема ничег искреног. Аврамов наглашава да је Ватикан увек снажно подржавао сваки раскол у православним црквама. Стајао је иза отцепљења македонске цркве од Српске православне као и иза формирања црногорске цркве.

Римокатоличка црква никада није ни признала да је била саучесник у геноциду над српским народом за време Другог светског рата, није признала чак ни да је геноцид почињен, а да не помињемо покајање. Да је признала, Алојзије Степинац и Ханс Иван Мерц никада не би могли да буду проглашени блаженима. То значи да би, прихватајући екуменизам, српски народ – жртва најварварскијег геноцида, требало да прихвати своје убице за своје свецe. Ово питање анализира др Милошевић.

Римокатоличка црква је, у време када је интензивно пропагирала екуменизам, била опет саучесник у злочину етничког чишћења српског народа у рату од 1991 – 1995. Пропагирање екуменизма је део врло добро смишљене кампање. Смиља Аврамов, говорећи о незапамћеним нападима на православље и српски народ деведесетих година, истиче да је „цела кампања која се водила под етикетом екуменизма била саставни део процеса тзв. „новог светског поретка”.

„На II Ватиканском концилу, на захтев реформске групе да се отвори дијалог са некатолицима, Карол Војтила и остали пољски бискупи одговорили су позитивно, али под условом да дијалог буде успостављен тек након што се изричито призна да је црква, истина део друштва, али изнад њега. Војтила је сматрао да се не може говорити истим језиком са ’католицима и некатолицима, верницима и неверницима... са онима који се боре против цркве и онима који верују у Бога’.” (Аврамов; Опус...; стр. 52)

„Други ватикански концил описан је у литератури не само као гранични стуб два вида римокатоличанстава, него и двеју хришћанских епоха. Наиме, на седници Концила 7. децембра 1965. извршен је чин измирења између Рима и Цариграда, између источне и западне цркве. Укинута је анатема из 1054. године у виду заједничке изјаве папе Павла VI и цариградског патријарха Атинагоре, која је истовремено прочитана у Риму и Цариграду. Иницијатива за овај чин потекла је од патријарха Атинагоре, али тај чин није до

краја спроведен. Цариградском патријарху упућене су многобројне примедбе и протести због начина на који је изведено помирење. Председник синода Руске православне цркве изван Русије, митрополит Филарет, изразио је први протест „због самовољног скидања анатеме” и назвао је тај чин „компромитованим јединством”.

Рим се није покајао ни за једну своју грешку, посебно не за учешће католичких свештеника у геноциду над српским народом, Јеврејима и Ромима. Али разлози зашто тај поступак није окончан превасходно су политичке природе, као што су у осталом били и приликом деобе цркве 1054. године. Супротно очекивањима, непосредно по завршетку Другог концила појачан је сукоб између реформске и конзервативне струје. Спирала сукоба захватила је све сфере: еклезиолошку, теолошку, а изнад свега политичку. У највишим хијерархијским круговима Римокатоличке цркве преовладала је клима из доба Првог ватиканског концила. Ватикан ће се ускоро укључити, са свим својим потенцијалима, духовним и пропагандно – политичким, у борбу двају блокова. Чињеница да је Источни блок био претежно православан није могла остати без тешких последица по односе двеју хришћанских цркава.” (исто; стр. 56)

„Источна политика Ватикана мора бити сагледана још и из једног угла – из угла екуменизма, будући да је постављена у координатама екуменизма и евангелизације. Не би се у принципу томе могло ма шта приговорити, уколико би било речи о истинитом, добронамерном и критичком опредељењу.” (исто; стр. 193)

„Кроз цео први миленијум хришћанство је било јединствено; у другом миленијуму дошло је до поделе и то је чињеница са којом улазимо у трећи.

Било је у прошлости покушаја да се поделе превазиђу, али без успеха. Екуменски процес је злоупотребљаван у политичке сврхе, што је случај и данас. Рађање модерне верзије екуменизма везује се најчешће за Светску мисионарску конференцију, одржану 1910. у главном граду Шкотске Единбургу. Треба додати да се екуменски покрет јавио раније и то у крилу англиканског протестантизма. Позадина му је била политичка (...)

Након пропасти царске Русије иницијативу за екуменско окупљање покренуо је патријарх Константинопоља 1920. Православље је кроз победу Октобарске револуције претрпело свој највећи историјски пораз. Патријарх Константинопоља покушао је да попуни вакуум и предложио је 1920. године да се формира „Лига цркава”, аналогно тек створеној Лиги народа. На конференцији представника православних земаља, свих сем СССР-а, исте године основано је удружење „Вера и поредак” и „Живот и рад”. Међутим, политичка превирања у Европи, велика економска криза, појава фашизма и нацизма, коначно и Другог светског рата, онемогућили су шири замах овог покрета. Покрет екуменизма кога је водила Римокатоличка црква у то време блокиран је крутим догматским ставовима Пија XI и Пија XII. Пије XI у енциклици „Mortalium Anima”, из 1927, изнео је став да постоји само један пут који води хришћанском јединству, а то је „повратак у једину истинску Христову цркву” оних који су се од ње одвојили 1054, и током Реформације. Екуменизам је, према томе, схваћен као беспоговорно прихватање римока-

толицизма са папом на челу. Пије XII у енциклици „Ecclesia Sancta” из 1949, дозволио је разговор о вери и моралу са представницима других хришћанских цркава, под строго предвиђеним условима, еклезиолошки постављеним као „ловраћај у једину истиниту Римокатоличку цркву”. Болно искуство из Другог светског рата, када је католички фундаментализам дошао до изражаја у свом најбруталнијем виду главни је разлог да је екуменски дијалог замро.

Други ватикански концил значао је изванредан помак у процесу приближавања хришћанских цркава, али не и решење.” (исто; стр. 193-194)

„Папа Павле VI сусрео се са патријархом Атинагором у Јерусалиму 1967, што је имало даљи позитивни ефекат на процес екуменизма. Католичко-православна заједничка комисија за екуменски дијалог формирана је 1980. и већ исте године одржан је први састанак на Родосу. Следили су затим састанци: јула 1982. у Минхену, јуна 1984. на Криту, јуна 1986. у Барију, јуна 1987. такође у Барију, јуна 1988. у Финској (Mew Valamo). У једном кратком временском раздобљу екуменски дијалог довео је до побољшања односа између цркава. Нестало је оштрих језика и узајамних оптужби. Три хришћанске цркве: католичка, православна и протестантска отпочеле су нов живот, ако не у пуној толеранцији, оно свакако уз узајамно уважавање. Распадом Источног блока точак историје враћен је уназад, или како то неки писци кажу „нестало је добронамерног екуменизма”. Уместо тога виртуозно је извођена хипокритска политика.

Године 1980, папа Јован Павле II прогласио је словенске апостоле Тирила и Методија као копатроне Европе, напоредо са св. Бенедиктом који је проглашен за патрона 1964. Поводом 11 векова од смрти Методија папа је објавио 2. јуна 1985. енциклику под називом „Slavorum apostoli” у којој је изнео своје виђење односа Православне и Римокатоличке цркве. Пошао је и корак даље покушавајући да пронађе заједничке корене ван религије. Две цркве, цркве Константинопоља и Рима, назвао је „сестринским”, уз нагласак да је Рим „очити центар црквеног јединства” (...)

Своју наредну енциклику „Dominum et vivificantem”, из 1986, посветио је предстојећем јубилеју двехиљадите године од рођења Христа, и заложиио се за бржи поступак сједињења цркава.

У јавним иступима папа се залагао за „културно и духовно јединство од Атлантика до Урала”. Али све то улази у оквир једног новог типа екуменизма, вођеног не теолошким размишљањима, него политичким амбицијама папе. Како је то умесно приметио Странски, аутентично екуменско размишљање прихватио је мали број католика. „Недоследност у оријентацији и пракси изражена је на свим нивоима црквеног живота, било у Риму или ма којој националној дијецези и парохији. Екуменизам је био део политичке игре продора Ватикана на Исток. Несумњиво да постоје одређени теолошки и доктринарни проблеми између цркава, али је екуменски процес блокиран услед политичког курса Ватикана. Екуменска реторика тешко је одударала од праксе. На међународном скупу о правичности и миру, одржаном у Кореји марта 1990, у завршном документу констатовано је: „Сада је време када је екуменском покрету потребно више смисла за повезивање, узајамну приврженост и солидарност у свету... за сваку употребу силе одговара се

пред Богом”. Међутим, догађаји које је артикулисао Ватикан ишли су у супротном правцу.

Ватикан је здушно подржао сваки раскол у православним црквама. Према писању западне штампе стајао је иза отцепљења Македонске цркве од Српске, као што и данас стоји иза покушаја формирања Црногорске цркве. Своје акције Ватикан изводи прикривеним путем, путем тзв. „хуманитарне” помоћи, а понекад сасвим отворено и бескрупулозно. Тако, на пример, специјални изасланик папе монс Франциско Паловинети упутио је писмо крајем децембра 1969. митрополиту црногорско-приморском господину Данилу, чији је оригинал похрањен у архиви Митрополије, а у коме, поред осталог, стоји: „Свима је јасно да садашњи народ (Црне Горе) нема више ништа заједничко са некадашњим народом оријентисаним великосрпском идеологијом... који ето, може се рећи, потпуно изумире. Нови народ са новим навикама и новим животом је народ будућности и нових прегнућа, па је Свети отац папа вољан да овај народ свесрдно помогне и да га поврати у праву Христову вјеру зашто је вољан и да уложи велика средства... Свети отац папа... вјерујући да ће у вама наићи на сарадника у борби да се успостави у Црној Гори права Христова вјера, и тај народ поврати и осамостали као новорођенче Светог оца папе, он је вољан да све жртве поднесе и сва средства за то уложи па једва чека да се освети дивни храм у Титограду и успостави библиотека, доведу мисионари и отпочне помагање тог доброг народа у превођењу правој Христовој вјери. У томе Свети отац папа рачуна па вашу сарадњу... уз загарантовану дискрецију”.

Предложио је затим изасланик папски да се са „храбрим људима Титограда” састане у Загребу или Ђакову како предаја новчаних средстава и награда тим људима не би изазвала непријатности и „пакост” људи. Нашао је за потребно монс. Паловинети да обавести митрополита о уделу „Светог оца код одвајања македонске цркве”, о помоћи „храбрим људима у Скопљу”, о њиховом настојању да се „у догледно вријеме и тај народ преведе у праву Христову вјеру”. Марта 1993, декан Католичког теолошког института у Загребу Јурај Коларић предложио је, свакако не без знања и одобрења папе, формирање аутономне „Хрватске православне цркве”. У ствари реч је о продужетку добро познате политике Павелића из Другог светског рата. У процесу прерастања кризе у оружани сукоб на простору некадашње Југославије, Римокатоличка црква безрезервно је стала на страну паравојних снага. Оружје које је илегално убацивано у Југославију за те снаге из Либа-на, плаћено је преко ватиканске банке.

Непријатељски став испољен је и према Православној цркви. Синод Српске православне цркве на свом ванредном заседању, одржаном од 30. новембра до 6. децембра 1990, констатовао је: „Са дубоким жаљењем да је нетолерантан став једног дела Римокатоличког свештенства и индивидуенције у Југославији према Православној цркви, довео екуменске односе у нашој земљи готово на мртву тачку. Ипак, Сабор остаје отворен за братски дијалог и чиниће све што може да се клима у међуцрквеним односима побољша. Са наредног ванредног заседања, како се наводи у званичном саопштењу „ради доношења хитних, животно важних одлука везаних за духовну мисију

Српске православне цркве и за опстанак и будућност српског народа у овим трагичним и судбоносним данима његовог страдања и борбе за слободу и достојанство пред претњом новог геноцида у рату”, упућен је апел лорду Карингтону, уз протест што је само „српском народу ускраћено право на самоопредељење и на живот у једној државној заједници”. Синод је предложио формирање владе националног спаса и сарадњу „свих здравих политичких и духовних снага ... у овим најтежим данима новије, а можда и целокупне српске историје.

На политичкој сцени Југославије нашле су се све цркве и бројне секте убачене у земљу. Православна црква огласила се последња, али као аутономна снага, упућујући критике у првом реду влади Републике Србије и Југославије, потом међународној заједници и опозицији у земљи. Јула 1991. отворено је иступила против председника Србије Слободана Милошевића, захтевајући његову оставку. Ти захтеви су понављани из године у годину. Са ванредног заседања Синода, одржаног 16-17. јануара 1992, упућена је порука српском народу, а међународној заједници протест поводом признања Словеније и Хрватске, које је извршено, како се наводи у саопштењу: „Без равноправног уважавања елементарних националних и политичких права српског народа ван административних граница данашње Републике Србије... Већ 50 година издељени неприродним границама које цепају његов живи организам. Њих је испланирала комунистичка интернационала, а против воље српског народа спровела титовска комунистичка диктатура преко свог изразито антисрпског АВНОЈ-а. Сабор устаје у заштиту егзистенције и елементарних националних и грађанских права српског народа у свим крајевима у којима он вековима живи, и хришћански часно сведочи о свом духовном идентитету и слободарском опредељењу, не угрожавајући суседне народе, нити гајећи нетрпељивост према њима”.

Патријарх српски госп. Павле одржавао је контакте са папом Јованом Павлом II посредством кардинала Торана (Jean Louis Tauran), који је два пута пренео патријарху специјалну поруку папе. Први сусрет одржан је у Сремским Карловцима 7. маја 1991, дакле пре сецесије, а други у Славонском Броду 24. октобра исте године. Са надбискупом загребачким госп. Фрањом Кухарићем патријарх је одржавао непосредан контакт. На иницијативу патријарха два црквена великодостојника срела су се по други пут у Женеви 23. септембра 1992. (први пут у Ст. Галену) и упутила заједнички апел ратујућим странама у циљу обустављања непријатељства и мирног решења сукоба.

Руски патријарх госп. Алексеј предузимао је са своје стране кораке како би се спречила злоупотреба религије у прозелитске циљеве. Марта 1992, вођени су у том циљу подужи разговори између представника папе кардинала Кесиде (Cassidy) и представника московског патријарха митрополита госп. Кирила. Нажалост, односи су се и даље погоршавали.

Напади на православне цркве, посебно Српску православну цркву, нису долазили само из Рима, него и од појединих протестантских цркава са Запада, па и од Светског савета цркава. Протестантска црква Аустрије је чак захтевала да се „Српска православна црква искључи из Светског савета цркава

због подржавања рата у Србији”, а представник Протестантске цркве Немачке изјавио је тим поводом: „Немамо симпатија за тесне везе народа и цркве у Србији”.

Агресивну кампању повеле су уједињене верске и политичке снаге на Западу против Србије. Тако тешке речи на рачун православља, православних цркава и српског народа нису се чуле од времена инквизиције. У ствари, цела кампања која се водила под етикетом „екуменизма” била је саставни део процеса тзв. „новог светског поретка” који је у оквиру глобалистичке идеологије пројектовао у даљој перспективи и једну универзалну цркву.

Другим речима, реч је о покушају интеграције политичких, економских и верских центара моћи на Западу. Треба констатовати да је нешто касније дошло до поделе унутар протестантских цркава, како у погледу подршке екуменизму, тако и опште политике Ватикана.

Док је према Српској православној цркви вођена отворена, брутална офанзива, према Руској цркви примењене су софистициране методе. Целокупна пропагандна машинерија Ватикана окренула се ка Русији, уз обилату финансијску помоћ бившим совјетским републикама, под етикетом „хуманитарне помоћи”.

После распада СССР-а, Русија је новим Уставом гарантовала верске слободе, што су искористиле католичке организације масовно упућујући у ову земљу тзв. мисионаре (...)

Основао је парохије у деловима Русије где није било католика. Штампала је забележила да је дошло до „католичког верског дивљања” (...)

На иницијативу васељенског патријарха госп. Вартоломеја, одржан је, 15. марта 1992, сабор „Предстојатеља православних цркава” у Фанару. У завршном акту констатован је „неуспех свих човекоцентричних идеологија које су у човеку нашег века створиле духовну празнину и егзистенцијалну несигурност”, а затим се додаје: „У истом духу заинтересованости и за јединство свих који верују у Христа узели смо учешћа у екуменском покрету наших дана. То учешће се заснива на уверењу да смо ми православни дужни да, онолико колико можемо, допринесемо васпостављању јединства тако што ћемо пружити сведочанство једне, неподељене цркве Светих апостола, отаца и васељенских сабора... Очекивали смо солидарност од свих који верују у Христа... Са великом тугом и жалошћу у срцу констатујемо да одређени кругови у крилу Римокатоличке цркве поступају у односу на нашу цркву на начин потпуно супротан духу дијалога, љубави и истине... После слома комунистичко-атеистичких режима, од којих су многе православне цркве претрпеле ужасно гоњење и толике невоље, очекивали смо братску подршку... Уместо тога, традиционално православне земље се сматрају за „мисионарска подручја” те се у њима стварају мисионарске мреже и практикује прозелитизам, уз примену свих, већ пре много деценија у свехришћанском опсегу осуђених и одбачених метода, а науштрб жељеног хода ка хришћанском јединству...

Ми православни осуђујемо апсолутно сваки облик прозелитизма, који ваља јасно разликовати од евангелизације и мисионарства. Прозелитизам је усмерен на народе који су већ хришћани, а у много случајева православни, и

делује се помоћу новца у виду материјалних добара, понекад помоћу разних облика насиља. Он трује односе међу хришћанима... Насупрот томе мисионарство се негује у нехришћанским земљама и народима и представља свету дужност цркве... Православна црква поздравља сваки напредак у правцу помирења и јединства, посебно ход Европе ка њеном јединству и подсећа на чињеницу да у њој живи велик број православаца... Најдубље жалимо због братоубилачког сукоба између Срба и Хрвата у Југославији. Жалимо све његове жртве. Мислимо да садашњи тренутак од вођа Римокатоличке цркве и од свих нас захтева посебну пажњу, пастирску одговорност... Да би се спречило искоришћавање верског осећања у политичке и националне сврхе”.

Са терена су и надаље стизале забрињавајуће вести. Према изјави проф. загребачког универзитета др Милорада Пуповца око 11.000 српске деце у Хрватској преведено је током 1992/1993. у католичанство. Жалбе су долазиле и из муслиманских средина под контролом Хрватске.

Руска Дума усвојила је, 14. јула 1993, Закон о ограничењу уласка у земљу страних мисионара. Уследио је оштар протест папе Јована Павла II председнику Русије Борису Јељцину. Протестно писмо упутило је и 160 чланова америчког конгреса уз претњу да ће Русија бити изложена изолацији и санкцијама. Под спољним притиском председник Јељцин одбио је да потпише тај закон. Дума је преиспитала текст, ублажила неке формулације, али је председник Јељцин под још тежим претњама споља одбио да стави свој потпис. Тек након трагичних догађаја, изазваних делатношћу мисионара и разних секти, откривањем шпијунских канала у којима су несвесно били злоупотребљени верници, Јељцин је потписао Закон 19. септембра 1997. Протести, међутим, нису престајали, уз образложење да су тиме „тешко прекршена људска права о слободи савести”. Патријарх московски госп. Алексеј II поздравио је усвајање Закона уз образложење да је „нужно заштитити младе Русе”.

У жељи да спречи даље погоршање ситуације московски патријарх срео се на сарајевском аеродрому са патријархом српским госп. Павлом и загребачким надбискупом Фрањом Кухарићем; потписали су заједничку Декларацију за мир. Реис-ул-улема Мустафа Церих одбио је да се сретне са руским патријархом. Злоупотреба вере ради оправдања непријатељстава „неморална је и представља грех” са становишта религије, констатовала су три висока верска достојанственика. Међутим, речи и дела у политици Римокатоличке цркве и надаље су се разилазили. У време најтежег страдања српског народа, масовног убијања, бомбардовања од стране НАТО-а, чему је папа дао своју пуну подршку, Римска курија проговорила је преко „L Osservatore Romano”, свих својих радио и ТВ станица, објашњавајући да се то не може сматрати као „рат него као враћање наде мученичком народу” тј. католицима. Пред масовним убијањем српског народа Ватикан није само затворио очи него је и подржао насиље равно геноциду. Звучи готово невероватно да је управо у то време папа предузео нову екуменску иницијативу.

У апостолском писму „Tertio Millennio Adveniente”, од 10. новембра 1994, папа је изложио амбициозни програм уједињења свих хришћанских цркава под жезлом Свете столице. Упутио је апел православцима, протестантима и католицима да јубилеј две хиљаде године од рођења Спаситеља бу-

де обележен екуменизмом. „После једног миленијума деоба”, наводи у писму папа, „намеће се испит савести... Болни резови у прошлости у супротности су са Христовим учењем”.

Пре но што је писмо добило дефинитивну физиономију, папа је априла 1994. Меморандумом обавестио кардинале, њих 140, о својој намери да се јубилеј двехиљадите претвори у „чистилиште цркве” за све њене грехе прошлости. „Како можемо ћутати о свим облицима насиља, које је почињено у име вере, о верским ратовима, трибуналима инквизиције и другим кршењима индивидуалних права? Важно је напоменути да су ове насилничке методе... касније примениле тоталитарне идеологије XX века”. Црква мора предузети независне кораке у правцу „ревизије мрачне стране своје историје”, закључује се у Меморандуму.

Када се тим поводом састао Колегијум кардинала, 13. јуна 1994, пружен је отпор папској иницијативи у погледу преиспитивања прошлости и помињања злочина цркве. Најжешће противљење долазило је из Хрватске, али и других источноевропских земаља. Други су опет сматрали да је питање „изузетно комплексно”, да прошлост треба препустити заборава и концентрисати се „на анализу садашњег времена”. Али и у том погледу остало се само на општим фразама.

У енциклици „Tertio Millennio” папа је визију за XXI век везао за Други ватикански сабор и за „мистерију Христа и његове цркве” (т.18). Централна тема овог документа је екуменизам, постављен веома прецизно у пројекту који треба да се оствари кроз три фазе.” (исто; стр. 195-202)

„Последња фаза славља планирана је да се одржи у Риму на „међународном еухаристичком конгресу”. Екуменска димензија „Светог јубилеја панхришћанских сусрета” била би круна пројекта који је папа поставио.

У време хрватске агресије на Западну Славонију, 2. маја 1995, у којој је убијено више од 2000 цивила и извршено комплетно етничко чишћење ове територије настањене Србима, папа није нашао ни једне једине речи саучешћа за страдања српског народа, нити је нашао за потребно да предузме кораке да се насиље спречи. Уместо тога, са крајњим цинизмом у апостолском писму „Orientale Lumen” (светлост Истока), позвао је католике и православне да убрзају процес јединства и скину са себе „грех хиљадугодишње шизме” између двеју грана хришћанства.

„Грех нашег раздвајања је велики... Ја осећам потребу да појачамо нашу заједничку искреност према Духу који нас позива па преобраћање, да прихватимо и признамо једни друге са братским поштовањем, да учинимо свеж, храбар потез, који је у стању да одагна свако искушење окретања прошлости... Нека Господ отвори наша срца, преокрене наше мисли и нека нас инспирише у правцу конкретних, храбрих корака, способних, уколико је то потребно, да сломимо клише, лаку резигнацију или пут у ћорсокак” (т. 17, 19). Већ 25. маја исте године издао је енциклику „Ut Unum Sint” (Да сви буду једно), у којој се залаже да хришћански јубилеј двехиљадите године сви хришћани дочекају као свети јубилеј, као „браћа и сестре који воле једни друге и захваљују једни другима на богатству које измењују”. По слову енциклике „екуменско ангажовање мора се заснивати па преобраћању срца и на молитви која подразумева нужно чишћење историјске меморије...

Католичка црква признаје и исповеда слабост својих синова, свесна да њихови греси представљају, поред осталог, препреку за остварење плана „Господњег” (т. 2, 3). У енциклици се додаје да је Христос позвао своје следбенике на јединство а то је „управо обавеза римског бискупа као наследника Св. Петра ... Христос је поверио Св. Петру ову специјалну мисију цркве” (т. 4). Папа подсећа на Декрет о екуменизму усвојен на Другом ватиканском концилу који „Не заборавља људске грешке обеју страна, признајући да одговорност не може бити приписана само другима... Али право екуменизма нема без унутрашњег преображаја”, коме енциклика у смислу „дијалога преображаја” посвећује неколико одељака. Обраћајући се Истоку, тј. Православној цркви, папа је нагласио да легитимитет различитости није ни на који начин препрека хришћанском јединству, него пре повећава њену славу и доприноси огромном испуњењу њене мисије. „Црква мора дисати са своја два плућна крила... Католичка црква не жели ништа мање до пуног заједништва Истока и Запада”.

Централну тачку у енциклици представља питање примата, које по речима папе не може бити оспорено Риму. У т. 88 записано је: „Међу свим црквама и црквеним заједницама католичка црква је свесна да је сачувала звање наследника Св. Петра, бискупа Рима, кога је Бог конституисао као вечни и очити принцип и основ јединства... Моја служба је *servus servorum Dei*. То је најбоља могућа одбрана од ризика дељења моћи (нарочито примата), јер би таква подела противуречила смислу моћи па основу Еванђеља... Бискуп Рима је бискуп цркве која је очувала својства мучеништва Петра и Павла. Тајанственим планом Провиђења то је Рим, где је (Петар) завршио своје путовање следећи Христа и у Риму је дао највећи доказ љубави и верности” (т. 90). Папа је поновио оно што је понављао од првог дана свог устоличења, да обавезу екуменизма сматра приоритетом свог понтификата.

Тешко је објашњив став васељенског патријарха Вартоломеја I, који је пружио подршку папи Јовану Павлу II приликом њиховог сусрета у Ватикану 29. јуна 1999, дакле нешто више од месец дана након објављивања енциклике. Више је него очито да је енциклика проткана тежњом за доминацијом, а не истинским екуменизмом. Изворном хришћанству стран је сваки облик доминације.

Поводом агресије хрватске војске на Републику Српску Крајину и страдања српског народа Синод Српске православне цркве упутио је апел папи да подигне свој глас против масовног убијања Срба и протеривања на стотине хиљада, „најстрашнијег етничког чишћења” у новијој историји. Тај апел остао је без икаквог одјека. Како је то умесно констатовао доктор Лазар Милин у чланку „Православна црква и папство”, да бисмо се једни другима приближили „не смемо истину скривати... него је рећи јасно једни другима у очи без позива на реванш и освету, и са дубоким жаљењем што је то тако како јесте. Оно што је ружно није довољно само заборавити, него искрено одбацити”.

Не обазирјући се на критике, папа је наставио са путовањима по источноевропским земљама. После посете Бугарске и Румуније посетио је и Грузију, једну од најстаријих православних земаља. У говору у Тбилбисију изја-

вио је да намерава ускоро да посети и Русију, те да „са патријархом Алексејем II одржи заједничку службу у неком од московских храмова”. Међутим, патријарх је одбио да се сретне са папом „због недопустиве активности Римокатоличке цркве, посебно у Украјини”. Према речима патријарха „Римокатоличка црква у условима религиозне слободе, извршила је насилни притисак и уништила православне епархије у западној Украјини. Са сестринском црквом тако се не поступа”, закључио је патријарх Алексеј II.

Екуменизам је у хладном рату забележио извесне резултате; био је то поред осталог, и инструмент солидарности у борби против атеизма. У постхладноратовском периоду добија другу димензију. Постао је инструмент продора на Исток, уз покушај Ватикана да успостави доминацију над православним црквама. Паул Мојзис умесно је приметио: „Римокатолички бискупи иницирали су процес национално религиозне конфронтације. Исход тог политичког покрета је катастрофичан и римокатоличко вођство сноси значајну одговорност за трагедију. Није била потребна велика мудрост да се схвати да та иницијатива, у том сложеном региону може водити само рату”, закључује уважени аналитичар.

У Јеванђељу по Матеју забележене су речи Христове: „Чувајте се лажних пророка. Они долазе у оделу овчијем, а изнутра су вуци грабљиви. По плодовима њиховим познаћете их”. Разорени домови и цркве, 600 000 прогнаних Срба из Хрватске, плодови су источне политике Ватикана и „екуменског” процеса.” (исто; стр. 203-205)

2. Реинтерпретација хришћанства у духу „новог доба”

Јеромонах Сава Јањић упозорава да је екуменизам највећа опасност за православну цркву, и да је основни циљ и задатак екуменског покрета реинтерпретација хришћанства, односно потпуно уништење православља.

„Православна црква која је вековима одолевајући разним јересима успела да очува неоскврњено исповедање богочовечанске вере, коју нам је предао Господ Христос преко светих апостола и Светих отаца, данас се налази суочена са досада највећом опасношћу. Нова јерес, свејерес екуменизма, са свих страна нагриза јединство Православне цркве, њено учење и вековно канонско устројство.

Феномен екуменизма није нешто ново и непознато. О њему се већ деценијама доста пише и с правом се може рећи да се ради о једној веома сложеној појави. За разлику од древних јереси које су унакажавале поједине тачке православног учења и богочовечанског лика Спаситеља Христа, екуменизам се манифестује на разним плановима црквеног живота. У суштини, ради се о читавом низу јереси које ударају на сам корен православне вере – њену цркву. Зато је екуменизам пре свега еклисиолошка јерес. „Данас циљ непријатеља људског рода није само да одвоји верне од пута спасења којим га води Црква Христова, већ да створи властиту „Цркву Христову” (лажног и фалсификованог Христа).., и да претвори само Тело Христово у једну „екуменску” организацију, како би на тај начин припремио долазак свог изабраника – Антихриста...” Екуменизам, дакле, самовласно „коригује” богочовечанско учење Господа Христа свдећи га на ниво социјалне, хуманистичке и

пацифистичке идеје и самога Христа замењује обезбоженим и секуларизованим европским човеком. Укратко речено, он реинтерпретира хришћанство у духу „Новог доба” (New Age) и тиме отвара двери цркве за све остале јереси и новотарије.

У древној цркви реч *оикоуменикој* (васељенски) коришћена је у значењу привођења свих народа у пуноћу и чистоту истине Православне католичанске цркве. Отуда је тај часни атрибут придодат називу Цариградске патријаршије. Данас се овај израз користи у сасвим супротном значењу остварења спољашњег јединства хришћанских (али, у последње време чак и нехришћанских) конфесија жртвовањем пуноће богочовечанске истине „компромису љубави”, са крајњим циљем остварења савршеног људског друштва, својеврсног раја на земљи, али без Бога.

Порекло ове идеје није тешко утврдити. Она је рођена у окриљу рационалистичког и хуманистичког Запада и потпуно је била страна начину размишљања православних хришћана све до почетка овога века, када улази у православну цркву на мала врата, потпомогнута новоствореном западноислаћом интелигенцијом и владајућом класом, преко појединих јерараха Цариградске патријаршије, образованих на папистичком и протестантском Западу.” (Јеремонах Сава Јањић; „Екуменизам и време апостасије”. Призрен, 1995; стр 4-5)

„Већ почетком двадесетог века, 1910. год. у Единбургу је, у организацији протестантских „цркава” одржана Светска мисионарска конференција (International Missionary Society), на којој је одлучено да се организује Светски покрет хришћана за питања вере и црквеног устројства (World Movement for Faith and Order). Истовремено са овим покретом деловао је и покрет „Живот и рад” (Life and Work) чији је задатак био да оствари јединство хришћана кроз њихову сарадњу у свакодневним животним питањима. Ова два покрета ће се 1948. године ујединити у тзв. „Светски савез цркава” (The World Council of Churches) са седиштем у Женеви. Паралелно са овом тежњом да се унифицира религија, радило се и на стварању друштвених међународних тела која ће омогућити стварање услова за политичко обједињење света. Тако је 1914. године формирана у Швајцарској тзв. „Лига народа” која представља зачетак „Организације уједињених нација”.

У деловању оба ова покрета приметна је јединствена намера да се оствари светско јединство у свим видовима живота али не у личности Богочовека Христа и његовој истини. У суштини, ради се о једној „хилијастичкој” идеји земаљског царства, која вековима инспирише Запад и која се пројављује у разним видовима кроз папизам, хуманизам, марксизам, масонерију и друге покрете сличне оријентације.

Међутим, највећу препреку овој идеји на религиозном плану представљало је православље са својим светоотачким и традиционално непомирљивим ставом према свакој модернистичкој реинтерпретацији хришћанства и ставом да је истинско мерило и начин превазилажења подвојености само свеспасавајућа истина Богочовека Господа Христа. Господ нас учи да се јединство свих људи може остварити једино у православној цркви, у његовој богочовечанској личности, у св. причешћу и јединственом исповедању апо-

столске вере. Требало је, дакле, увући и православну цркву у екуменски покрет и заменити њено учење о цркви екуменистичком еклисиолошком јереси. На првом удару су се нашле две патријаршије које имају највећи углед и утицај у целом православном свету. (Цариградска и Московска)” (исто; стр 5-6)

„У међувремену долази до горепоменутог организовања екуменског покрета који је коначно обједињен 1948. г. формирањем Светског савеза цркава. Четири године касније цариградски патријарх Атинагора издао је Енциклику 1952. г. у којој позива све поглаваре помесних православних цркава да се придруже Светском савезу цркава. Као основни разлог за то наводе се сасвим банални разлози – потреба „приближавања народа и нација” у циљу „суочавања са великим проблемима садашњице”. Патријарх хвали ССЦ, јер „он омогућава заједничке активности цркава и развија кооперацију”. Све у свему ради се о документу потпуно секуларистичке оријентације у коме се користи језик уобичајен у међународној политици и дипломатији.

Већ од 1952. г. поједине православне помесне цркве почеле су да се укључују у ССЦ, а 1955. г. Васељенска патријаршија шаље своје сталне представнике у централу ССЦ, у Женеви. Године 1959, Централни комитет ССЦ се састаје на Родосу са представницима свих православних цркава. На овоме скупу екуменизам је практично ушао међу зидове православља. Од 1961. православни екуменисти сазивали су низ конференција у циљу реализовања екуменистичких циљева. Године 1964. одржана је трећа конференција на Родосу. Папа, кентербериски англикански архиепископ и генерални секретар ССЦ послали су своје поздраве. Православни екуменисти су са захвалношћу узвратили. На овом скупу одлучено је да се воде „дијалози” са јеретцима „на равноправној основи”. Поред тога афирмисано је право да свака помесна православна црква самостално негује „братске односе” са јеретичким заједницама. Те исте године (1964), патријарх Атинагора се сусрео са римским папом у Јерусалиму, а наредне године Цариград скида анатеме против папске јереси из 1054. г. иако Рим остаје непокајан у свим својим новотаријама.” (исто; стр 11-12)

„Патријарх Атинагора познат је по својим проекуменистичким ставовима још из периода када је изабран за митрополита Крфа (1922) и архиепископа Америке (1947) године. Одмах по преузимању дужности у Цариграду (1949) он шаље архиепископа америчког Јакова како би папи Јовану Павлу XXIII пренео усмени панигирични поздрав називајући га „другим Претечом”!?! Његовим доласком на цариградски престо, екуменизам је на широка врата ушао у православну цркву. У својој екуменистичкој теологији „јединства цркава” патријарх Атинагора полази од чињенице да међу хришћанским вероисповестима не постоји суштинска разлика. Све оне чине једну јединствену католичанску и апостолску цркву, мада је међу њима дошло до извесног отуђења услед разлика у учењу. Основни задатак који се поставља пред хришћане нашег века јесте да се развије свест о томе да су сви браћа у Христу, једне и истините Цркве Христове.

Досадашњи покушаји остварења јединства кроз богословске расправе нису довеле до резултата јер су се догматске разлике испречавале на путу остварења заједништва, зато патријарх Атинагора, сматрајући да је сада до-

шло ново време, време „Светог Духа” верује да је једини пут ка јединству „дијалог љубави” кроз који ће сам Дух Свети пројавити јединство једне и неподељене Цркве Христове. Да би се дијалог љубави водио, потребно је, пре свега једноставно „оставити прошлост, теолошке проблеме који нас деле” и потрудити се да „увек будемо сједињени у Христовој љубави.” Како и сам у својој „надахнутој” беседи каже: „Дошло је време да љубав сахрани мртва слова, да закопа вековну мржњу, да ослободи заробљену истину и утамничену реалност.” „Хришћанство, по речима овог патријарха модернисте, има данас потребу за једном новом теологијом помирења.” Очигледно, потребно је извршити пуну ревизију православног учења, посебно његове еклесиологије. Вековно учење и дубоко уверење хиљада светих мученика и исповедника вере православне да је православна црква једина истинита Црква Христова и да је само у њој могуће спасење јавља се као анахронизам прошлости, за екуменисте толико бремените агресивношћу и нетолеранцијом. Држећи се духа бранш-теорије потребно је да све цркве заједно „поново оснују” једну Свету католичанску и апостолску цркву, да поново нађу Христа. Али на који начин? „Ми као средство сједињења предлагемо Свету чашу...” каже у једној беседи патријарх Атинагора. Управо *communio inter sacris* је основни циљ „дијалога љубави”. Дакле, треба остварити унију на бази догматског минимализма, а све разлике једноставно оставити као локална богословска предања која нису обавезна за друге.

Да би се створила повољна клима за напредовање у овом смеру било је неопходно укинути анатеме из 1054. године, што је и свечано учињено 7. 12. 1965. Једноставним потезом пера је избрисана анатема против папизма и Римска „црква” проглашена је за „сестринску цркву”. Након овога, у обраћању цариградског патријарха и његових митрополита папи не примећује се никакво устезање. Користе се изрази и титуле уобичајени за односе између две сестринске православне цркве. Штавише, име папе се уноси у диптихе Цариградске цркве што је један од основних показатеља признања православности онима који исповедају јереси осуђене Светим оцима и Светим саборима.

Идеја о уједињењу свих хришћанских, па и нехришћанских конфесија, у својој суштини очигледно је само први корак ка свеопштем обједињењу целог човечанства, што је један од важнијих задатака који пред собом виде патријарх Атинагора и папа Павле VI. Уједињење хришћанског света само је прва фаза у општем плану. Поглед патријарха Атинагоре на нехришћанске вере потпуно је неприхватљив за једног православног епископа. Он у потпуности изражава јеретичко схватање Бога и вере, и у исту раван ставља православну веру са разним незнабожачким и јеретичким учењима. Сliku патријарха Атинагоре употпуњава његова нескривена ревност за модернизацијом и реформацијом православне цркве, њених црквених обичаја и правила живота. Заправо пратећи његове изјаве по тим питањима примећујемо потпуно одсуство разумевања отачког предања и његовог значаја за очување духовног идентитета православне цркве. У сваком случају, као и у свим претходно наведеним примерима ради се о неканонском и јеретичком понашању.” (исто; стр 12-14)

„Званична Српска црква је пред свим овим ђутала. Једино се чуо глас архимандрита Јустина елијског, који је у послератном периоду опште апостасије и колаборационизма са безбожним властима, био и остао „духовни патријарх” православног српског народа. Он је, дубоко осећајући и литургијски проживљавајући дух апостолске и светоотачке истине написао поводом патријарха Атинагоре: „А патријарх цариградски? Он својим неопапистичким понашањем својим речима и делима саблажњава већ деценијама православне савести одричући јединствену и свеспасоносну истину православне цркве и вере, признавајући римског врховног првосвештеника са свом његовом демонском гордошћу....”

Ове речи јасно изражавају један зрео, искрен и светоотачки став према патријарху јеретику као и прецизну дијагнозу основних намера Цариграда које наследници патријарха Атинагоре све до данас спроводе на очиглед и прећутно одобравање званичника цркве. Сви ови догађаји и активности првојерарха Цариградске цркве и његових истомишљеника широм православног света пластично одражавају основни дух философије 20. века која, иако разједињена у стотинама разних философских праваца и идеологија, ипак има заједнички именитељ. Њу је можда најјасније изразио Иван Карамазов, који каже: „Бог је мртав, зато човек постаје Бог и све је могуће.” Ова мисао је срж савременог нихилизма, анархизма и екуменизма. Екуменисти упорно спомињу синтагму „Нова епоха”. У корену те идеје лежи древна јерес хилијазма, јер шта би друго могло оправдати такве радикалне промене и монструозна изопачења православља осим чињенице да улазимо у нове историјске околности, нову врсту времена у којој идеје прошлости више нису важне. Основни руководилац свих ових кретања заправо је дух времена. Римокатоличка „црква” вековима води борбу да преобрази хришћанство у хуманизам. На Другом ватиканском концилу истакнута је потреба осавремењења цркве у сваком погледу – *aggiornamento* (осавремењење).

Папа Павле VI пророчки изјављује: „*VOX TEMPI – VOX DEI*” („Глас времена је глас Божји”). Колико је то само супротно светоотачком начину размишљања великог исповедника православља – Св. Атанасија Великог, који је говорио „Знајте да морамо да служимо не (овом) времену већ Богу.” Било је, дакле, потребно да се реформа спроведе и на Истоку. Патријарх Атинагора је упорно радио на увођењу новог духа у цркву не обазирајући се на то да тиме крши десетине канона и целокупну свештену традицију цркве. Уосталом, његови истомишљеници никада нису ни покушавали да га оправдају као теолога или традиционалисту. За њих је он „пророк новог времена” чије се идеје не могу осудити зато што он већ живи у „новом времену” испред свога времена и своје генерације. Сам патријарх често је говорио о „Трећем добу Светога Духа”. Ради се о старој хилијастичкој идеји коју је проповедао и Берђајев, а може се пратити у прошлост директно до Јоакима од Фиоре, а индиректно до монтаниста.

Идеја Новог доба прожима готово целу европску мисао у периоду последња два века. Ове идеје посебно су актуелне у многим савременим покретима обједињеним под именом *New Age* (Ново доба), или *The Age of Aquarius* (Доба водолије) што означава почетак новог астролошког циклуса и

крај једног цивилизацијског периода у коме је доминирало хришћанство. У намери да коначно отшкрину двери хиљадугодишњег царства мира и благостања на земљи, главни инспиратори ових идеја константно су форсирали појам „прогреса” који је кључна реч свих европских револуција. Стално се говори о новој моралности, новом поимању религије, братству свих народа и вера, толеранцији и компромису, пролећу хришћанства и потреби реинтерпретације појма цркве. А све ове поменуте идеје, поред њима сличних, у области политике и економије саставни су део Новог светског поретка, који има за циљ да изврши преправку Божјег поретка, и да створи људско царство на земљи без Бога. Нажалост, и поред вероватно искрених добрих намера неких наивних екумениста, овај покрет служи управо сасвим супротном циљу, уништењу цркве и православне вере и остварењу земаљског царства Антихриста.” (исто; стр 19-20)

„Од 17. до 24. јуна 1993. одржана је 7. пленарна седница „Мешовите међународне комисије за богословски дијалог” између православних и римокатолика на теолошкој школи у Баламанду, близу Триполија у северном Либану. На њој је учествовало 24 представника Римокатоличке „цркве” и 13 православних делегата који су представљали 9 од 15 православних цркава. Копредседници су били архиепископ Стилијан и кардинал Едвард Касиди. Заједничка комисија се бавила теолошким и практичним питањима која су настала због активности унијатских заједница које су недавно оживеле у Централној и Источној Европи. На крају, комисија је развила текст који је припремљен од стране Координационог комитета у јуну 1991. г. у Ариџију код Рима, под насловом „Унија, стари метод сједињења и садашње тражење потпуног општења”. У овом документу остварени су следећи основни циљеви Рима: потпуна реинтерпретација православне патристичке еклисиологије и прихватање папистичког тумачења настанка и улоге тзв. унијатских „цркава”, мада је унија одбачена као модел и начин сједињења који припада прошлости (тзв. „теологија моста”); потпуно признавање Римокатоличке „цркве” као „сестринске цркве” од стране православних, као и признање свих њихових „светих тајни”; признање православне стране да унијатске заједнице имају право да и даље егзистирају; православна страна је практично подржала основне принципе декларације Другог ватиканског концила о тзв. источним црквама, уз још веће уступке.

1. Један од важнијих принципа, у Баламандском тексту, који су православни писмено подржали јесте принцип узајамног признавања римокатолика и православних као двају сестринских цркава. У тексту се конкретно каже:

„Католици и православни опет откривају једни друге као сестринске цркве (чл.12) и „признавају једни друге као сестринске цркве”. (чл.14)

Назив „сестринске цркве” није тек само ствар дипломатске пристojности, већ је фундаментална екуменистичка еклисиолошка категорија. У вези са теологијом „сестринских цркава” стоји и теологија о тзв. „два плућна крила” и „двоструком предању” (источном и римском, тј. латинском), на основу које паписти чврсто бране даље постојање унијатских „цркава”.

Заиста је невероватно како се ставови појединих екумениста брзо мењају. Копредседник мешовите комисије у Баламанду, митрополит Стилијан

аустралијски је још пре неколико година (1985. и 1987) отворено тврдио да се Рим „усудио да промени веру у најважнијим тачкама”, „да је црква подељена на Источну и Западну и да штовише у подељеном хришћанству, папа није први међу једнаким, чак ни једнаки међу једнаким, ... до те мере да је садашњи папа у шизми и јереси,” „да је папизам у разним периодима увео нечувене јереси у римски католички свет”, те да је немогуће „да сматрамо Римокатоличку цркву једнаком по статусу било којој аутокефалној или помесној цркви или институцијом од које можемо да примимо дарове Светога Духа и спасење.” Само неколико година касније председава сабору који све ове тачке тумачи потпуно супротно. *O tempora, o mores!*

2. „Са обе стране се признаје да оно што је Христос поверио својој цркви – исповедање апостолске вере, учествовање у истим светим тајнама, и изнад свега, једно свештенство које свештендејствује једну жртву Христову, апостолско прејемство епископа – не може се сматрати ексклузивним поседом једне од наших цркава.” (чл.13)

Православни екуменисти више не верују у сотириолошку и еклесиолошку ексклузивност православља, као једне и једине Цркве Христове, посебно када узмемо у обзир чињеницу, да су се у Бечу, 1990. године, једнодушно сагласили са римокатолицима у изјави која је у најблажу руку нечувена.

3. „...Јасно је да се у том смислу искључује свака врста прекрштавања.” (наставка чл. 13)

„Теологија повратка” се баламандским споразумом потпуно одбацује. (тј. прелазак неправославних хришћана у православну цркву преко једног и јединственог светог крштења). „Нова еклесиолошка основа општења, коју су обе цркве прихватиле у свом дијалогу, диктира да оне обе одбаце „теологију повратка”. Овим православни екуменисти одбацују оно што је православна црква у својој отачкој и синодалној традицији увек прихватала консензусом већ 10 векова – да су латини „јеретици” и „некрштени”, „да им је потребно крштење”, да „они који се враћају из латинства требају да се крсте, беспоговорно и обавезно.”

Прихватање ова три поменута принципа чини срж баламандског споразума јер по тврђењу екумениста, „међусобно признавање апостолске традиције, еклесиолошке и светотајинске структуре две цркве, заиста их чини „сестринским црквама” успркос догматским разликама које још постоје и које не дозвољавају њихово пуно канонско општење.” Оваквим ставом се ствара својеврсна еклесиолошка шизофренија и очигледан догматски синкретизам.” (исто; стр 55-57)

4. „Што се тиче источних католичких цркава (Мешовита комисија пажљиво избегава очигледно проблематичан термин „унијатске цркве”) јасно је да оне као део католичке заједнице и имају право да постоје и да делују како би одговориле духовним потребама својих верника”. (чл. 3)

Овом декларацијом православна црква „признаје католичку цркву у њеној пуноћи као сестринску цркву и индиректно признаје и Источне католичке цркве” (на основу тога и тзв. унијатске „цркве” су сестринске цркве). Практично се може рећи да су унијати после Баламанда изашли са већим правима на постојање и деловање него што су им предвиђена декретом Дру-

гог ватиканског концила (*Orientalium ecclesiarum*), јер православни не само да не оспоравају њихово постојање, него их *de facto* признају за сестринске цркве. Потписивање једног оваквог става, у најмању руку је контрадикторно, јер ако се осуђује унија као метод сједињења и са њом сваки прозелитизам, какав је даљи смисао постојања ових заједница које су плод таквог деловања и као такве стални су повод за наставак прозелитизма на штету православне цркве.” (исто; стр 58)

5. Такозване Источне цркве (тј. унијате) „треба потпуно укључити... у дијалог љубави... и да уђу у богословски дијалог са свим практичним обавезама које из њега буду проистицале.” (чл. 16, види и чл. 34)

Овај, као и други ставови са којима су се сагласили православни представници у Баламанду у погледу питања унијата, у потпуности негира став тзв. Треће свеправославне конференције (Родос 1-15. новембар 1964. г), која је заузела доста оштар став према декрету о „Источним црквама” донесеном на Другом ватиканском концилу и потврдила своје становиште по коме укидање унијатских заједница представља неопходан услов за почетак дијалога. Тада је тражено потпуно повлачење из свих православних земаља унијатских агената и ватиканских пропагандиста и потпуна инкорпорација тзв. унијатских „цркава” у Римску цркву, јер су унија и дијалог истовремено немогући. Али, овде у Баламанду видимо потпуну капитулацију по том питању и победу ватиканске дипломатије.

6. „Епископи и свештеници имају обавезу пред Богом да поштују власт, коју је Свети Дух дао епископима и свештеницима других цркава и зато да не избегавају да се укључују у духовни живот верника те цркве...поштујући светотајински поредак друге цркве. Такође је потребно да се католички и православни епископи међусобно саветују како би избегли паралелне мисионарске активности...” (чл. 29) „Вера у светотајинску реалност подразумева поштовање према богослужењима других цркава.” (чл. 28)

Ово је потпуни догматски минимализам, синкретизам и гажење свештеног канонског права православне цркве, имплементација екуменистичке патријархалне енциклике из 1920. г. у најсавршенијем виду. Инсистирање на сарадњи на свим нивоима црквеног живота нова је стратегија Рима према православнима. Код свих поменутих принципа из Баламанда јасна је генеза настанка: Рим одлучује – Женева потврђује – Фанар потписује. Три центра догматског синкретизма иду под руку. И овде се експлицитно признаје постојање пуноважне свете тајне свештенства код паписта. Самим тим и њихове све остале свете тајне су исправне и спасоносне. Питамо се, колико је још остало времена док се не оствари оно што је потписано?

7. Посебна пажња биће посвећена образовању будућих свештеника...Ово образовање у своме садржају треба да буде афирмативно према другим црквама. Сви требају од почетка да се упознају са апостолским наслеђем друге цркве и аутентичношћу њеног светотајинског живота. Свима је потребно омогућити један частан и целовит увид у историју, заснован на усаглашеној и заједничкој историографији двају цркава. На тај начин помоћи ћемо да се разбију предрасуде и избегнућемо да се историја користи у сврху конфронтација.” (чл. 30)

Још један корак доле на лествици компромиса савести. Ватикан упорно ради на развијању култа лажног покајања „колективне кривице”, и папа тражи опроштај на уопштен начин, у „колективистичком контексту”, што је сасвим без икакве вредности јер се конкретни догађаји уопште не спомињу. Сада и православни екуменисти учествују у прању савести и криминалних активности Рима и унијатских „цркава” прихватањем папског мита о тзв. „очишћењу памћења” на обе стране, о „неспоразуму мотива” и „једнакој тежини одговорности”, „заједничкој одговорности” за „историјске грешке” као и „међусобном праштању”.

На основу разраде ових основних принципа и елемената баламандског споразума можемо да стекнемо неку слику о тренутном стању и смеровима дијалога између Фанара и Рима. Практично, створени су сви услови за унију која је потпуно могућа и без тренутно потпуне сагласности у важним догматским питањима који се минимализују и свде на локалну богословску традицију необавезну за другу сестринску цркву. Сасвим је јасно да дијалог не само да није омогућио неправославнима да упознају истину православља и да се постепено врате богословској традицији отаца, већ је за латине послужио као тројански коњ којим су успели да утичу на православне да промене своје основне еклисиолошке и канонске принципе и поставке. Заступањем теорије да евхаристијско општење није толико видљиви знак догматског јединства колико пре свега средство за постизање јединства, убрзано се стварају услови за васпостављање заједничког причешћивања, заснованог на теологији „сестринских цркава” и тзв. „крштењској теологији.”

На крају овог прегледа баламандског споразума не можемо а да се не запитамо, да ли је Баламанд отворена победа ватиканске дипломатије или не? Да ли је он реализација принципа Ватиканског концила или је отишао још даље? Да ли смо у криву када говоримо о постигнутој унији у Баламонду?

Убрзо после споразума у Баламонду, Света Гора је издала једну подужу Декларацију у којој су истакнуте озбиљне стрепње пред закључцима поменутог споразума. У својој декларацији светогорски монаси осуђују „баламандску унију” и позивају одговорне да што пре дају објашњење за своје поступке. Какви су, међутим, одговори уследили, то можемо јасно видети из екуменистичких активности Цариграда и других помесних цркава у наредном периоду. Наиме, свеправославна делегација је у јулу 1993. узела учешће у „Светском екуменском скупу омладине и студената” у оквиру ССЦ, у Бразилу, где је преовладала синкретистичка атмосфера, кориштена је нехришћанска симболика (знаци јин и јанг), а један од главних предавача била је, др Чанг из Кореје, која нам је добро позната из Канбере, по својим спиритистичким ритуалима. Поред тога скупа, православни представници учествују на „Петој конференцији по питањима вере и поретка” у организацији ССЦ, у шпанском граду Сантјаго де Компостела те исте године у августу месецу. Након тога уследила је већ поменута посета патријарха Вартоломеја Упсали, а у септембру представници православних цркава учествовали су на „Панрелигиозном скупу у Милану”.

Православни представници учествују и у „Другом светском парламенту религија” у Чикагу, а у новембру исте године склапају предунионистички споразум са монофизитима. Да баламандски споразум није тек један безна-

чајни састанак, већ веома важан екуменистички скуп потврђује и сам патријарх Вартоломеј који је до сада у неколико прилика подржао његове одлуке. Ипак, можда најдаље од свих иде румунски митрополит Николај банатски, који на сва уста хвали текст из Либана и отворено проповеда теологију сестринских цркава и тзв. теологију „два плућна крила” (исто; стр 59-61)

„Римокатоличка „црква” данас представља само наизглед једну јединствену верску институцију, пошто у њеним оквирима видљивог канонског устројства постоје веома разнолики ставови и дубоке унутрашње подвојености по основним питањима хришћанске вере. Пошто се ради о једној псеудо-црквеној организацији која не поседује унутрашњу кохезију цркве коју руководи и чува благодат Светога Духа, Римокатоличка „црква” заснована је на чврстом ауторитету власти римског папе. У њој је дух православне саборности који је поседовала древна православна Римска црква замењен духом папизма. Без снажног култа папизма, који је основни камен темељац те организације, римокатолицизам би се потпуно дезинтегрисао и распао на хиљаде секти. Отуда су римокатолици спремни да се одрекну свега осим папизма који је уједно и главни генератор свих догматских и канонских аномалија Рима.

Данас се Римокатоличка „црква” налази у веома незавидном положају. Под сталним притиском европског рационалистичког и хуманистичког духа, који је и настао у њеном окриљу и отргао се од њене контроле, она је принуђена да свој опстанак тражи у константном прилагођавању и саображавању овоме свету и веку и да своје Еванђеље све више хуманизује и осавременава покушавајући на тај начин да одржи неки привид континуитета традиције, али још више да одржи корак са временом. Веома је наивно мишљење многих православних хришћана који сањају о унији са Римом да ће се јединство остварити када Римска „црква” одлучи да исправи неке своје погрешке. Заборавља се притом на чињеницу да је хришћански Запад већ десет векова одвојен од стабла Цркве Христове, да осушеним жилама њихових одсечених грана већ одавно не струји живоносни сок божанске благодати. На њима је тек понегде остао који зелени листић, али благодатних плодова истинске и непатворене светости нема. Зато се конкретно може говорити само о повратку појединаца или група римокатолика у наручје Мајке цркве, али нипошто о сједињењу једног целог оболелог организма са православном црквом.

Заиста, римокатоличка заједница само споља поседује обличје цркве, а у суштини је заснована на сасвим другачијим темељима, одише сасвим другачијим духом и мишљу него православна црква. То су извесне константе које су практично непромењиве јер су већ кроз векове добиле вредност традиције и на њима је изграђена целокупна грађевина папизма. Да би римокатолик истински постао православан потребно је да се у њему роди цели један нови свет, да прође кроз целовити процес преумљења. Нипошто није довољна само декларативна изјава да признаје и прихвата оно што учи православна црква, да прочита Симбол вере без *Filioque* или да прихвати друга православна учења. То посебно вреди у случају папистичких клирика и теолога који су дубоко инфицирани јеретичким умовањем. Данас у православном свету није ретка појава да недовољно оправослављени обраћеници из папизма, посебно они који су добили свештени чин, и даље размишљају на стари начин.

За целу православну цркву би било крајње погибелно успостављање уније са Римом. Та унија би једино могла бити заснована на неком компромису без покајања, на признању заједничке кривице и одговорности. Тада би се врата Цркве Христове широм отворила за несметани прилив најразорнијих духовних аномалија, новотарија и рационалистичких теорија које раздиру унутрашњи живот римокатоличког света. То би изазвало снажну реакцију свих оних православца који би, у настојању да сачувају континуитет традиције и духа, били присиљени да се одвоје од званичне цркве уколико се она сједини са Римом. У сваком случају оваква унија не само да не би донела мир цркви, већ би довела до нових раскола. Живи и здрави организам православне цркве не може да прихвати једно непокајано и оболело ткиво, јер ако се оно прицепи на његовој периферији поново отпада, заједно са оним делом ткива које је оно заразило. Када се ствари сагледају на овој основи, снови о неком повратку на стање пре 1054. г. сасвим су илузорни. Проблем више није ни у питању *Filioque*, проблему паполатрије и власти у цркви као и другим догматским разликама, већ у једном духу папизма који је у сталном и динамичком прилагођавању духу овога света и века и који опет генерише све друге разлике. Тај дух сам по себи нема ништа заједничко са благодатним духом православне цркве.

У том смислу активност православне цркве требала би искључиво да се огледа у сведочењу истинског, светоотачког православља уз непоколебиво исповедање да је једина истина под сунцем, Христос Господ и његова Света саборна и апостолска православна црква. Тада би црква православна постала уточиште свим оним хришћанима који су жедни живе воде еванђелске. Нажалост, екуменским покретом ова улога цркве је потпуно изневерена. У страху да се њен „тврди и непопустљив“ став не схвати у данашња времена толеранције и хуманизма као фанатичан и примитиван, православни јерарси и теолози хитају да у духу новог времена развијају лицемерни „дијалог љубави“ са Римом и све ужурбаније траже (не)частан компромис на основу кога би се прогласила унија са „сестринском црквом“ у Риму.

Данас се званични курс Ватикана налази разапет између сасвим противречних струјања са десне и леве стране. Традиционалисти који држе десно крило на све могуће начине настоје да зауставе незадрживу модернизацију која је отпочела са Другим ватиканским концилом. (На тој позицији стоји и контроверзни кардинал *Lefevr* и његови следбеници који већ деценијама пркосе новом курсу Рима). С друге стране либерални кругови покушавају притиском на Ватикан да озаконе укидање целибата свештенству, рукополагање жена, афирмацију права хомосексуалаца, либералнији став према масонерији, већу аутономију и слободу од Рима, модернизацију култа и др. У тим круговима, првенствено на америчком и азијском континенту, али и у Европи, већ се одавно иде у правцу све већег синкретизма. У Латинској Америци све су чешће појаве увођења извесних паганских култова у католичку богослужбену праксу. У Индији се све више пропагира нека врста хиндукатолицизма, у многим контемплативним манастирима уводе се методе јоге и точних медитација. На пољу друштвено-политичког живота иде се и ка прожимању марксизма и других левих идеја са хришћанством.” (исто; стр 61-63)

„Питање сексуалних (читај настраних) мањина такође постаје актуелно. У рочерстерској надбискупији у Енглеској, у априлу 1994. г. одржан је тронедељни семинар о положају хомосексуалаца у Римокатоличкој „цркви“. Са црквене предикаонице верници су могли да слушају врло авангардне „беседе“ бискупа Метјуа Кларка, великог поборника овог начина живота и професора теологије Дарела Ланса који је између осталог изнео невестоватну тврдњу да су „најстарији обреди у Римокатоличкој „цркви“ били у ствари хомосексуални брачни ритуали.“ Предавања семинара била су зачињена исповестима појединих верника који су износили своја запажања по овом питању. Садашњи папа, Јован Павле II, труди се да балансира између два супротна тabora. Док непоколебиво држи питање целибата и традиционални став према абортусу ипак, да би удовољио и другој страни далеко иде у прихватању разних синкретистичких идеја. Још 1983. године, када је издао ново Канонско право, изузета је казна екскомуникацијом за чланове масонског покрета. Папа на својим путовањима активно учествује у разним паганским обредима. Тако је у августу 1985. године присуствовао анимистичким ритуалима у „светој шуми“ поред Ломе и паганским обредима у Тоговилу. Пред муслиманима отворено говори да хришћани и муслимани имају истогa Бога, а приликом посете Индији 1986. године, ТВ камере су забележиле и детаљ када папа примио на чело знак „тилак“ од једне хиндуистичке свештенице. Јован Павле II је први римски папа који је посетио велику римску синагогу и присуствовао служби. Сви ови папини „испади“ често су били на мети традиционалистичких кругова и штампе.” (исто; стр 63-64)

„Да би се целокупна институција одржала услед ових дезинтеграционих сила Ватикан још интензивира улогу папског култа као суштинског кохезивног елемента. Приликом својих редовних јавних аудијенција папа све чешће истиче своју улогу „Христовог намесника“ као непогрешивог духовног вође и носиоца црквене власти. Наглашавање ових идеја је пре свега од унутрашњег значаја за римокатоличку заједницу, јер је једино снажан ауторитет папе у стању да дисциплинује бунтовне бискупе и теологе који не мисле на исти начин као Рим. У својим обраћањима верницима папа је више пута истицао да је римски епископ носилац посебне харизме коју је Господ дао апостолу Петру, која га онемогућава да греши по питањима вере и морала, и то не само када говори *ex cathedra* (како је утврђено тзв. догмом о непогрешивости). Другим речима, Свети Дух ексклузивно чува папу од погрешака и црква је непогрешива самим тим што је води непогрешив пастир. Отуда је црква за римокатолике незамислива без оне улоге папе која је дефинисана Првим ватиканским концилом.

На основу свега овога тешко је разумети каквог смисла има даљи православно-римокатолички дијалог када се ради о овако фундаменталним разликама, које нису само последица културноисторијских разлика које би се некако и могле превладати дијалогом, већ су сасвим супротних теолошких основа и схватања суштине цркве и домостроја спасења. Оно што православна црква највише може да учини за жртве папистичке јереси јесте да непоколебљиво и отворено сведочи светоотачку истину спасења и да очува своје учење неоскврњено духом овога света. Тада ће велики број римока-

толика, протестаната и других јеретика у православној цркви познати оно што су тражили у својим псеудо-црквама.” (исто; стр 64-65)

„Основни циљ и задатак екуменског покрета јесте реинтерпретација хришћанства или другим речима, потпуно уништење православља. Дијалози између разних хришћанских конфесија, али и хришћанства са исламом и јудаизмом, као и другим религијама једноставно су карике у ланцу општег плана за уједињење целог човечанства.” (исто; стр 72)

„Чињеница да екуменистички покрет, који је почео да ради на јединству хришћана све интензивније проширује дијалог и контакте са нехришћанима (пример Канбере, Асизија, Милана итд), показује да се циљеви екуменизма не исцрпљују на сједињењу хришћанских конфесија. Али управо на том плану задатак је најтежи, јер је истинско хришћанство, које једино поседује православна црква Христова, главна опасност за целу идеју. Отуда толико настојања да се православље разводни сједињењем са другим јересима. Тада остварење остатка плана неће бити нимало тешко пошто већина других религија не апсолутизује своје учење као једино исправно. Дакле, потребно је „јединство у разноликости”. Другим речима, задатак није створити једну нову религију са унифицираним култом и учењем, већ радије прогласити све религије манифестацијама једне исте духовне стварности. Ове идеје отворено развија и „слободно зидарство”, које је по мишљењу многих духовних ауторитета управо главни покретач целог покрета који делује на два плана: економско-политичком уједињењу света и религиозном. Зато су већина актера светског екуменизма, ако не директно укључени, онда барем под великим утицајем светске масонерије. Питамо се да ли је могуће бити масон, а уједно и хришћанин? Код окорелих екумениста ту нема дилеме. Они хришћанство схватају на један други начин, тачније као један од најснажнијих и најаутентичнијих израза божанске истине, мада, свакако, не и једини.” (исто; стр 73)

Из свега овога јасно је да екуменизам представља важну карику у читавом низу настојања европског човека да Бога замени човеком, да Царство Божје замени царством човечјим, да истину замени лажју и небеса трулежном земљом. У њему препознајемо исте елементе које можемо да приметимо у папизму, хуманизму, комунизму и многим другим „измима” европског палог човека. А као подлога свега тога лежи намера „кнеза овога света” – ђавола да на земљи оснује своје царство, своју псеудоцркву и на његово чело доведе свога изабраника, лажног Христа – Антихриста. То су основни циљеви и правци екуменистичке јереси”. (исто; стр 75)

3. Екуменизам из угла Мерчевих и Степинчевих греха

Др Зоран Милошевић поставља питање како проглашење Мерца за блаженог, када се има у виду његово дело, утиче на црквено јединство, тј. екуменизам у 21. веку.

„Поштовање светитеља хришћанска је традиција од настанка хришћанства. Расколом у 11. веку римокатолици крећу својим путем и од тада самостално и самоиницијативно проглашавају своје свеце. Да су на овом путу одступили од изворног хришћанства сведочи раскол у самој Римској цркви у 16. веку, када су се одвојили протестанти и у свом учењу истакли да немају свеце. Наиме, једна од кључних протестантских примедби римокатолицима

јесте да су за свеце проглашавали свакојаке људе. Протестанти су са „прљавом водом бацили и дете”, тј. одрекли се светитеља. Данас они не поштују ни старе (до 11. века), ни нове светитеље (после 11. века).

Једно од првих питања које се отвара поводом најављених беатификација Мерца (у међувремену Мерц је проглашен блаженим; нап. Е.Б.Т), Штадлера, Дринских мученица итд. јесте откуда (овакви) свеци? Познато је да протестанти немају свеце, управо због одбијања да контроверзне личности Римске цркве буду слављене као свеци. Између избора да уз праву светост стоји и неки преварант, протестанти су одбацили и једно и друго.” (Милошевић; цит. дело; стр. 57-59)

„Наравно, ако пратимо протестантизам који је много пре православаца уочио римокатоличку манипулацију са светитељима, мора се признати да им је мотив за овакво њихово понашање свакако исправан, мада не и крајња одлука о потпуном негирању светитељства. Како поштовати као свеца Степинца, Мерца или Штадлера? Ако би се претресао римокатолички календар, а то се све више намеће као екуменска потреба, у њему би се нашло доста ликова који, према мишљењима православних и протестаната, нису за поштовање. Према томе, ако се анализира хришћанска пракса (православна, протестантска и римокатоличка) очигледно је да се мора отворити питање римских светитеља и све оне који су проглашени политичким критеријумима треба из календара избацити.

Данашња светска политика намеће православнима (и другима) као императив црквено уједињење (екуменизам). При томе не улазе у суштину проблема. Да ли то значи да Мерц, Степинац и Штадлер остају у црквеном календару као свеци. Наравно, ако дође до уједињења. Да ли ће се, према томе, православни и други молити Степинцу, Мерцу итд.? Да ли ће се као свеци наћи заједно у календару српски новомученици свештеномученик Платон (Јовановић), епископ бањалучки кога су усташе 5. маја 1941. ухапсиле заједно са протом Душаном Суботићем, архијерејским намесником из Босанске Градишке, убили их бацили у реку Врбању; свештеномученик Петар (Зимоњић), митрополит дабро-босански, кога су усташе ухапсиле 12. маја 1941. године. Прво је био смештен у затвор „Беладија”, а 15. маја исте године отпремљен је у загребачки затвор „Керестинац”, где је добио број 29781. Ту је обријан и одузета су му сва епископска обележја. После тешких мука одведен је у Копривницу, а потом у Јасеновац.

По сведочењу Јове Фуртуле и Јове Лубуре из сарајевског среза, митрополит је убијен у Јасеновцу и бачен у ужалену пећ за паљење цигле. Мученик Вукашин из Клепаца, кога су усташе ухватиле почетком Другог светског рата и одвеле у злогласни логор Јасеновац. После ужасних дана мучења, доведен је пред усташу који је требало да изврши егзекуцију и који је рекао да ће му поштедети живот ако гласно викне: „Живео поглавник Анте Павелић!” Вукашин је мирно одговорио: „Само ти, дијете, ради свој посао”. Усташа му је одрезао уво и поновио свој захтев. Вукашин је поновио свој одговор. Пошто му је одсекао и друго уво и нос и унаказио лице, дошао је ред и на језик. После зликовачких речи да ускликне поглавнику, Вукашин је смирено поновио: „Само ти, дјете, ради свој посао!” Избезумљени усташа га је убио и потом полудео.

Свештеномученик Сава (Трлајић), епископ горњокарловачки кога су усташе ухапсиле 17. јула 1941. године и заточили у Плашком. После мучења усташе су владику убиле. Свештеномученик Георгије – Ђорђе Божић, парох нашички. Његово страдање забележио је Виктор Новак у знаменитој књизи „Magnum crimen” (коју данашњи римокатолички званичници називају памфлетом!). Ноћу 17. јуна 1941. године усташе су упале у стан Георгија и повеле га до римокатоличке капеле светог Мартина где су га везали за дрво, одрезали нос, уши, језик и браду са кожом. После овога ископали су му очи. Напокон му је један усташа распорио груди и трбух и извадивши црева замотао му их око врата. Тада је тек свештеник Божић клонуо, те су усташе пресекле конопца којим је био везан за дрво и он је пао на земљу, где су га најзад дотукли из пушака. За мученичко страдање Георгија – Ђорђа Божића главни је кривац римокатолички свештеник из Нашица Сидоније Шолц. Један од сведока је изјавио:

„Он (фра Шолц) је на најзверскији начин дао убити нашег мјесног пароха Ђорђа Божића. Извели су га из стана у пола ноћи и искасапили га...”. Свештеномученик Бранко Добросављевић ухваћен је на Ђурђевдан 6. маја 1941. године – на дан своје крсне славе – проту Бранка ухапсиле су усташе које је предводио Иван Шајфер из Вељуна. Тога дана ухапшено је преко 500 Срба. Најпре су били заточени у жандармеријској станици у Вељуну, а сутрадан (7. маја) одведени су и поубијани код Хрватског Благаја у шуми званој „Кестеновац”. Усташе су натерале проту Бранка да своме живом сину чита опело. Године 1946, мученичке мошти проту Бранка и осталих страдалих Срба пренесене су у заједничку гробницу у Вељуну. Свештеномученик Рафаило (Момчиловић) игуман манастира Шишатовца кога су усташе ухапсиле, заједно са тројицом шишатовачких монаха, 25. августа 1941. и отпремили возом за Славонску Пожегу. Током путовања игуман Рафаило је мучен. У логору у Славонској Пожеги настављено је страдање свештеномонаха Рафаила. После незапамћених мука издахнуо је 3. септембра 1941. године. До данас није познато где је сахрањен; и други. Да ли ће се о томе ко остаје у календару одлучивати аргументом политичке моћи? Да ли то значи да ће се из календара избацити српски новомученици а оставити Степинац, Мерц и Штадлер?

Јасно је да ова питања вапе за одговором, али је и јасно да проглашење Мерца за блаженог није екуменски чин.” (исто; стр. 61-64)

XXIV

ТЕОЛОГИЈА МАФИЈЕ

1. Савезништво Ватикана и „Коза ностре”

Чињенице које износе Вилијамс и Хачинсон о начину стварања крваве финансијске империје, или како је то Вилијамс назвао „предузећа Ватикан а.д.” само су још једна потврда да Света столица није никаква хришћанска, већ врло моћна мафијашка организација. Подаци које ови аутори наводе о

повезаности Ватикана и сицилијанске мафије, о тржишним шпекулацијама, о невероватним финансијским трансакцијама и малверзацијама, о нелегалним трансферима, прању новца, инвестирању у најјаче националне и међународне компаније, убиствима, шверцу оружја, дроге... толико су застрашујући да вам застаје дах. Све оно што мислите да постоји само на филму, заправо се догађа, а главни актер је Света столица. Део овог организованог међународног криминала су Римокатоличка црква – Ватиканска банка – Опус Деи – мафија – власт. Последњих година Ватиканска банка је у средишту међународних скандала за које се везују енормне суме новца, милијарде долара и многобројна убиства. Међутим, она остаје недодирљива.

И спекулације о убиству папе Јована Павла I (све је остало само у домену спекулација јер је свака истрага била онемогућена, али подаци који су доспели у јавност више него јасно указују на убиство), везују се управо за ове мафијашке послове Ватикана. Наиме, папа је најавио да планира да рашисти са свим аферама и скандалима, што је подразумевало и смену свих који су умешани. А, онда је изненада пронађен мртав.

Папски трон, после њега, преузима Јован Павле II, који заташкава све финансијске скандале и омогућава да се криминал настави и ојача. У време када је на врхунцу била афера везана за Банко Амброзијано и Ватиканску банку, а Калви (човек који је био на челу Банко Амброзиано и умешан у криминалне послове са Ватиканском банком), претио да ће све да открије ако одлуче да га пусте низ воду, папа Јован Павле II састао се са њим и замолио га да сачека и да им помогне у решавању проблема са Ватиканском банком. Убрзо после тога Калви је пронађен мртав. Све доказе који су могли да испливају и да доведу у директну везу Свету столицу са убиством Калвија, папа Јован Павле II је заташкао уз помоћ подземља. Истраживање о случају Калви довело је и до открића да је Опус Деи кријумчарио оружје у Хрватску преко извесног Силвана Витора. Тек много година касније пронађене су Калвијеве убице, али до данас нико није оптужен као налогодавац убиства.

Папа Јован Павле II омогућио је продор мафије у његову „вољену” Пољску, у којој су до невероватних размера развили своје делатности. Хачинсон наводи податак да је тако Пољска, у којој до 2002. године растурање дроге и зависност готово да нису постојали, постала главно дистрибутивно место за трговину наркотицима.

„Институт за верске послове (Istituto per le Opere di Religione) или ИОР, познатији као Ватиканска банка, јесте једна од најмистериознијих институција на свету.” (Williams; цит. дело; стр. 55)

„Ватиканска банка је на мети стотина законских тужби од којих су неке подигле жртве холокауста тужећи Ватикан због поседовања нацистичког злата, његовог деловања у вези са пацовским каналима и прања незаконито стеченог новца.

Ипак, Ватиканска банка остаје глува за све пријаве и оптужбе за криминално понашање. Банка представља фискалну агенцију једне суверене државе. Као таква, она се не може присилити да исправи грешке, чак и када су у питању најфлагрантнија кршења међународног закона. Ватикан може по-

стати предметом судског спора само на један начин, и то тако што би Ватикански Град био проглашен „марионетском државом” и Ватиканска банка „марионетском институцијом”.

Да би се ово остварило било би неопходно Римокатоличку цркву прогласити корумпираном организацијом и као таква подлеже гоњењу према одредбама уредбе против организација које се баве рекетирањем и корупцијом (Racketeer and Corrupt Organization: RICO) а која је у ближој прошлости примењивана у случајевима против чланова породица које су се бавиле организованим криминалом.

Упркос томе што они тврде другачије, Ватиканска банка није филијала Ватиканског града-државе (Stato della Citta del Vaticano). Она постоји као засебан ентитет без корпорацијских или црквених веза са било којом другом агенцијом у оквиру Свете столице. Под директном је папином надлежношћу. Он је један и једини деоничар. Он је власник; он је контролише.

За разлику од других финансијских институција, рад Ватиканске банке не надгледају нити унутрашње нити спољне агенције. Вредност Ватиканске банке предмет је нагађања, чак и за чланове конклаве. Нема никаквог писменог трага код других бирократија унутар Римокатоличке цркве, чак ни извештаја неке црквене финансијске агенције, који би потврђивао њене поседе или рачуне. Кардинал Edmund Szoka, интерни контролор Свете столице рекао је истражитељима да он нема никакав ауторитет над Ватиканском банком и не поседује сазнања о њеном деловању.

Још је бизарнија чињеница да Ватиканска банка сваких 10 година уништава све њене извештаје, тако да њено деловање остаје тајна и за јавност и за приватна истраживања. Било ко ко се интересује за банку, чак и за њену корпорацијску структуру, наићи ће на готово празну фасциклу у ватиканској архиви.

Унутрашње пословање у Ватиканској банци је невероватно компликовано. По утврђеном систему папири циркулишу између три различита, одвојена управна одбора. У једном су одбору кардинали високог ранга, у другом угледни међународни банкарски а у трећем ватикански финансијски стручњаци званичници. Њихови локални прописи под именом „chirographs” чувају се у Светој столици. Али чак ни ови извештаји нису под судском надлежношћу, тј. суд не би могао издати наредбу за претрес. Ти извештаји тичу се поверљивих питања суверене државе и могу се прегледати само уз специјалну дозволу од папе.

Ватикан послушно објављује годишњи финансијски извештај. Извештаји који приказују добитке и губитке скромних размера, делују исцрпно. Они садрже детаљне белешке о приходима и трошковима сваке агенције у оквиру Свете столице, сваке агенције изузев Ватиканске банке. Име ове агенције не појављује се ни на једном завршном рачуну. Из свих објављених извештаја могло би се закључити да ова црквена корпорација ни не постоји и да је Римокатоличка црква добротворна институција која постоји од данас до сутра. Примера ради, 1990. год. Ватикан је приказао дефицит од 78 милиона долара. Једино што уз ову тврдњу нису споменули имовину чија вредност увелико прелази 10 милијарди долара, а која се чува у трезорима Ватиканске банке.

Истражитељи који следе „писмени траг” унутар Свете столице увек западну у Њорсокак. Сви интерни документи или изјаве доступне јавности изузимају Ватиканску банку или ИОР од сваке пресуде или процедуре. Они увек бивају прекинути фразама типа „остављајући по страни посебни карактер ИОР-а”, „изузимајући ИОР” или „уз пуно поштовање за правни статус ИОР-а”. Чак ни ватикански званичници не могу завирити у богатство које се чува у трезору.

Године 1967, папа Павле VI основао је општи рачуноводствени уред унутар Ватикана назван Префектура за економска питања Свете столице. Основна намена уреда било је издавање годишњег извештаја о имовини и новчаним обавезама Свете мајке цркве. Папа је за шефа овог новог одсека поставио једног од најближих пријатеља, кардинала под именом Egidio Vagnozzi. Ипак, напори кардинала Vagnozziја одмах су осујећени. Забрањено му је да се распитује о поседима Ватиканске банке. Такве информације биле су доступне само Светом оцу. Кардинал Vagnozzi је то овако прокоментарисао: „Потребни су и КГБ и ЦИА и Интерпол заједно само да би се стекао наговештај о томе колико има новца као и где се налази.”

Захваљујући тајном пословању, у Ватиканску банку се могу депоновати милиони који ће нестати на рачуну Швајцарске банке. То се показало као идеалан метод за пословање са кривотвореним хартијама од вредности, новцем од мафије или нацистичким златом.

Темељи су постављени 9. марта 1939. године, када се Пије XII (бивши кардинал Евгеније Паћели) попео на папски трон.” (исто; стр. 56-58)

„Након победе над комунистима, Пије XII први пут је видео плаве облаке како се помаљају из послератне магле. Новоизабрани председник Де Гаспери, у знак захвалности Ватикану на његовој подршци, изменио је услове конкордата са Мусолинијем у корист цркве. Сва предузећа у власништву Ватикана унутар Италије и даље су била ослобођена пореза и, као дозвољена пословања суверене државе, ослобођена од уплива јавности. Ниједан део огромног црквеног богатства неће бити подређен владару.

Док је америчка помоћ пристизала у Италију, Ватикан је примио милионе за ревитализацију предузећа као што су Italgas i Immobiliare. Поред тога, Труманова администрација уз посредовање кардинала Спелмана (Spelman) почела је да усмерава велике суме новца из нелегалних токова Ватикану ради „консолидације антисовјетских активности у Западној Европи.” У једном од његових извештаја упућених Риму, Спелман је нагласио потребу за строгом тајношћу у вези са милионима америчких долара склоњених у коферима Римокатоличке цркве. „Субверзивне групе”, он каже, „узеће ово као згодан изговор за напад на америчку владу због новца који шаље у Ватикан, чак и ако то не буду формулисали баш на тај начин.”

Уз такву страну и домаћу подршку, Ватикан је постао главни корисник италијанског економског чуда („il miracolo economico”). Између 1953. и 1958. бруто национални производ (БНП) Италије порастао је за 150 одсто, достижући суму од 70 милијарди америчких долара. Од укупно 180 кредитних, банкарских институција и осигуравајућих друштава у држави, Ватикан је контролисао више од 90. Један од највећих концерна била је и La Centrale,

компанија која је обезбеђивала средњорочне и дугорочне кредите за пројекте у пољопривреди, хидроелектранама, инжењерству и рударству.

До 1968, када су демохришћани изгубили власт у Италији, власништво La Centralea је укључивало је 8.235 акција у једној електричној компанији процењених на 24,5 милиона долара и 1.417 акција у другој процењених на 25,2 милиона. До тог момента, La Centrale компанија поседовала је капитал у вредности од 107 милиона долара и 277 милиона долара вредну имовину. Ова компанија исказивала је индустријске зајмове у висини од 60 милиона и средњорочне зајмове у висини од 155 милиона. Нето профит La Centrale компаније износио је отприлике 16 милиона долара.

Italcementi, друга компанија под контролом Ватикана, обезбеђивала је готово 30 одсто цемента у Италији. Такође су поседовали финансијску компанију под називом Italmobiliare. С друге стране, Italmobiliare компанија поседовала је 8 банака са кумулативним средствима у износу од 512 милиона долара и резервама капитала у износу од 22 милиона долара. Поред тога, Banca Provinciale Lombarda и Credito Commerciale di Cremona чији депозит заједно прелази 1,2 милијарде долара, такође су биле под контролом ове финансијске компаније. Године 1968, када је напредак нагло заустављен, Italcementi компанија имала је 51,2 милиона долара вредности капитала са нето профитом од 5 милиона долара.

У истом овом периоду, Ватикан је постао већински власник у трима великим банкама: Banco di Roma, Banca Commerciale Italiana и Credito Italiano и 76 других банака широм Италије. Најугледнија међу тим банкама била је Banco Ambrosiano из Милана. Ватикан је такође купио две значајне осигуравајуће компаније са комбинованим капиталом у износу од 30 милиона долара и 9 мањих осигуравајућих компанија са комбинованим капиталом у износу од 10,7 милиона долара.

Када је индустрија у питању, Ватикан је задржао контролу над „Италгасом”, који је снабдевао гасом 35 градова у Италији. До 1968, „Италгас” је производио преко 680 милиона кубних метара гаса на годишњем нивоу и исказивао капитал у вредности од 59 милиона. Такође су дошли у посед великог предузећа за комуникације под називом Societa Finanziavia Telefonia, главног снабдевача телефонских и телеграфских услуга са годишњим профитом који премашује 20 милиона (америчких) долара.

Једна од првих послератних куповина Ватикана била је Finsader компанија, комбинат челика, већински власник и у аутомобилској компанији „Алфа Ромео”, у холдингу Finmeccanica који је обухватао 35 предузећа која су била специјализована за сваку фазу у машинству (укључујући производњу нуклеарног оружја); у Finmare компанији која је деловала на путничким бродским линијама; у Terni компанији која је правила производе од челика; и у компанији Италсидер која се бавила производњом сировог жељеза, жељеза у блоковима и производњом цеви. Ватикан је затим купио Montedison, предузеће специјализовано за рударство и у металуршкој производњи, фармацевтској индустрији, електричној енергији и текстилу. Монтедисон је 1968. год. имао продају у износу од 854 милиона долара и нето профит у износу од 67 милиона долара.

Једна од најуноснијих нових компанија за цркву, била је и холдинг компанија SNIA-Viscosa, водећи произвођач текстила, која је 1968. поседовала капитал у вредности од 90 милиона долара са приказаним годишњим профитом у износу од 15 милиона долара.

Огромно ватиканско царство обухватало је хиљаде других предузећа, великих и малих, широм Италије, чија су специјалност били свила, предрионице, издаваштво, крзна, шпагети, туризам, со, електроника, готова одећа, дечије играчке и робне куће.

Неки од ових поседа представљали би непријатност за Ватикан. Када је 1968. године папа Павле VI објавио чувену *Humanae Vitae* енциклику која се бавила контролом рађања, Ватикан је поседовао низ фармацеутских компанија, укључујући *Sereno*, компанију која је производила контрацептивне пилуле за оралну употребу под називом *Lutteolas*.

Ипак, за Ватикан је и даље главну бригу представљала компанија *Societa Generale Immobiliare*, гигантски конгломерат и највећа грађевинска фирма у Италији. Уз помоћ *Imobiliare*, Ватикан је је поседовао велике ланце италијанских хотела, укључујући римски Хилтон, италијанско-амерички *Nuovi Alberghi*, *Alberghi Ambrosiani*, *Compagnia Italiana Alberghi Cavalieri* и *Societa Italiani Alberghi Moderni*. Та компанија такође је омогућила Ватикану да знатно прошири утицај и на Запад. *Imobiliare* је у Француској градио блокове зграда и продавница у *Avenue des Champs Elysees* бр. 90, у *Rue de Ponthieu* бр. 61 и *Rue de Berry* бр. 6.

У Канади је у његовом власништву била зграда берзе у Монтреалу, једна од највиших зграда на свету, *Port Royal Tower* блок зграда са 224 стана и велики комплекс стамбених зграда у Гринсдејлу (*Greensdale*), изван Монтреала. У Мексику је Ватикан поседовао цео један мали град на ободу Мексико Ситија под именом *Lomas Verdes*. У САД-у поседовао је 5 великих стамбених комплекса у Вашингтону, укључујући и *Watergate hotel*, неколико хотела и пословних зграда у Њујорку и резиденцијални комплекс од 277 ари у *Oyster Bay* у Њујорку. За комплетан списак Ватиканових некретнина било би потребно посебно поглавље.

Поред некретнина, до 1968. године Ватикан је постао већински власник у разним америчким компанијама као што су *Shell Oil*, *Gulf Oil*, *General Motors*, *General Electrics*, *Bethlehem Steel*, *IBM* и *TWA*. Ако би дошло до промене вредности акција тих компанија на берзи, људи као што су Ногара или Пије XII били су њихов узрок.

Такве „инострани“ инвестиције биле су јако профитабилне али се богатство цркве ипак задржало у Италији, под заштитом владе, где је остварени профит био чист и слободан и где су изабрани званичници Хришћанске демократске странке били на услузи Светом оцу.” (Williams; цит. дело; стр. 82-85)

2. Мафијаш постаје водећи банкар Свете столице

„Италијанска влада, сада коалиција хришћанских демократа, социјалиста и комуниста, 1969. године одлучила је да одбаци услове конкордата са Мусолинијем из 1929. године којим је Ватикан ослобођен плаћања пореза на поседе широм Италије. Ватикан ће се третирати као било која пословна или

финансијска институција. Павле VI би побледео и на помисао да се такво нешто оствари. Дуг на рачун пореза процењен је на преко 720 милиона долара. Ватикан је био суочен не само са духовним превирањима већ и са финансијском пропашћу. Свети отац био је принуђен да предузме крајње мере. Контактирао је са Мишелом Синдоном (Michele Sindona), банкарот сицилијанске мафије.

Павле VI упознао се са Синдоном док је био Милански надбискуп. Године 1959. покушао је да скупи 2,4 милиона америчких долара за старачки дом Casa della Madonna, а Синдона је иступио и скупио потребну суму за један дан. Новац су дали бизнисмени, чланови мафије који су били нестрпљиви у жељи да успоставе радни однос са Светом столицом и, ма колико то чудно звучало, ЦИА-ом. Поводом учешћа америчке обавештајне службе у парохијским пословима Римокатоличке цркве, Victor Marchetti, бивши оперативац ЦИА-е открио је следеће:

„Педесетих и шездесетих година 20. века, ЦИА је економски подржавала многе активности католичке цркве, од сиротишта до мисија. Велики број свештеника и монсињора примао је милионе долара сваке године. Један од њих био је кардинал Ђовани Батиста Монтини. Постоји могућност да кардинал Монтини није знао одакле новац долази. Можда је мислио да га шаљу пријатељи.” (...)

„Имамо страشان проблем”, Павле VI рекао је Синдони, мислећи на одлуку парламента када је у питању изузеће Ватикана од плаћања пореза. Папа је објаснио да, ако Ватикан дозволи Италији да опорезује њихове инвестиције, биће то сигнал за друге земље да следе тај пример док огромно богатство цркве не буде протраћено. „Не постоји ништа важније од тога”, рекао је папа.

Синдона је одговорио предлогом да се ватикански ресурси преместе из Италије на профитабилно евро-долар тржиште које је ослобођено пореза помоћу мреже оф-шор порезних корпорација. Ово не само да ће сакрити ватиканске поседе под претњом закона ћутње, нешто што је Ватикан неговао колико и мафија, али би такође показало другим земљама да је Римокатоличка црква снажна институција и да би мешање у ватиканске финансије могло да има озбиљне последице по националну економију. Овај предлог представљао је огроман подухват, подухват који би финансијеру са Сицилије обезбедио контролу над скривеном имовином Специјалне администрације и Ватиканске банке.

Након што је чуо овај предлог, папа Павле предао је Синдони раније припремљени документ. Споразум је мафиози нудио више него што се надао или се усуђивао да претпостави. Синдона је постао Mercator Senesis Romanam Curiam, „водећи банкар Римске курије”, овлаштен да преузме потпуно контролу над ватиканском иностраном и домаћом инвестиционом политиком. У складу са условима споразума, Синдона ће блиско сарађивати са бискупом Полом Марчинкусом, новоизабраним председником Ватиканске банке и кардиналом Sergiom Guerijem, ватиканским гувернером. Али ови су званичници остали само саветници. Споразум је омогућио Синдони управљање ватиканским милијардама.

Када је мафијашки вођа стигао до последње стране споразума, погледао је у правцу Светог оца и насмешио се. Папа је већ био потписао и запечатио документ. То је био највиши степен указаног поверења коме се неко могао надати када је у питању Христов представник.

Након што је потписао документ, Синдона је клекнуо испред папе и принео папски прстен његовим уснама. Павле га је заузврат благословио. „Владавина Сатане” само што није почела.” (исто; стр. 99-101)

3. Католички прелати – партнери мафије

„Готово све што су Италијани јели, облачили, пушили или возили за време окупације од стране савезника стизало је из америчких војних база. „Како сам стекао богатство?”, објаснио је дон Luciano Leggio тужиоцима много година касније. „Бавио сам се шверцом за време и након рата. Замислите само! Могли сте купити квинтал жита од Удружења фармера за 2.000 или 2.500 лира и продавати га на црном тржишту за 15.000.”

Дон Luciano Leggio није био само мафијашки капо већ уједно и лидер квази-фашистичке групе у Палерму под називом Anonima Sequestri. Leggio је прихватио Синдону за пријатеља и увео га у његову мафијашку породицу. Преко капоа, Мишеле је упознао и фра Агостина Кополу (Agostino Copola) који је касније оптужен за организовање једног убиства и киднаповање неколицине водећих италијанских привредника и политичких вођа. Отац Копола није био једини католички свештеник у сицилијанској мафији. Свештенство је често прелазило границу мирне коегзистенције са мафијом. Четири фрањевца осуђена су 1962. године на 13 година затвора због завере, изнуде и убиства из нехата.

Fernando Taddei, надстојник катедрале Св. Анђела у Риму је 1978. године ухапшен због куповине новца, изнуђеног након киднаповања, за 70 одсто његове вредности од мафијашке породице ради прања тога новца у ватиканским финансијским институцијама. Прање новца било је неопходно јер је новац од отмица био обележен и било му је лако ући у траг. Од почетка каријере Синдона је научио да католичке прелате посматра не само као чуваре вере већ и као потенцијалне партнере када је криминал у питању.

Синдона се преселио у Милано 1946. године, где је основао канцеларију као порески стручњак и пословни саветник. Док је захваљујући „економском чуду” Де Гасперија и хришћанских демократа амерички капитал пристигао у послератну Италију, он је постао специјалиста у спровођењу таквих инвестиција кроз сложени италијански порески систем. Доказао је да је талентован, амбициозан и у потпуности поткупљив. Захваљујући пријатељским везама са Витом Ђеновезеом, научио је да цени важност *omerte*.

Штавише, захваљујући овој сарадњи са дон Luciano Leggiom, он је схватио важност сарадње са Римокатоличком црквом. Преко његових сарадника из Милана, Синдона се спријатељио са монсињором Амлетом Тондинијем, званичником Римске курије. Испоставило се да је монсињорова сестра била удата за Синдоновог рођака. Монсињор Тондини, као члан „породице”, упознао је Мишела са Масимом Спадом, припадником „Црног племства”, потомком аристократске породице који се супротстављао Гарибалди-

јевом заузимању папских држава. Спада је био изасланик Ватиканске банке под Бернардином Ногаром. Преко Спада, Синдона је упознао прогресивног кардинала кога је Пије XII прогнао у Милано. Кардинал се звао Ђовани Батиста Монтини.

Вито Ђеновезе вратио се у Америку на крају рата, након што су нестали сви сведоци убиства Ferdinanda Воссиае званог Сенка. Са Лакијем Лучаном у егзилу (депортован је на родну Сицилију након што је осуђен због трговине белим робљем), Ђеновезе је покренуо кампању убистава са циљем да стекне титулу „шефа над шефовима”. Био је одговоран за смрт Вилија Моретија (Villie Moretti) 1951. год, Stevea Fransea 1953. год. и Alberta Anastasia, шефа мафије 1957. год. Да би консолидовао снаге и да би започео међународну трговину дрогом, Ђеновезе је формирао савез са Карлом Гамбинијем (Carlo Gambini), уваженим капом из породице Гамбино из Њујорка. Гамбини је годинама одржавао контакт са Синдоном коме је дао надимак „млада ајкула”.

Онда је стигла позивница. Синдону су позвали на породичну вечеру у Гранд хотел (Grand hotel des palmes) у Палерму другог новембра 1957. год. Вечера је трајала дванаест и по сати у сепареу ресторана са морском храном и погледом на море. У оваквом окружењу, међу превише уштирканим стољњацима и ресама украшеним менијима, охлађеним вином и свећама, уз јела као што су – pasta alle sarde и pesce arrosto, настала је Коза ностра или „наша ствар” тј. интернационална мафија.

Утицајни људи мафије са два континента присуствовали су блештавом окупљању. Ту су били и Lucky Luciano, Joseph („Џо Банана”) Bonanno, Carmine Galante, Tommaso Busceto, Frank Costello (као представник породице Гамбино), заједно са представницима њујоршких породица Lucchese и Genovese. Из САД су стигли Antonio, Giuseppe и Gaspare Magadino који је управљао Бафалом и John Prizziola који је управљао Детроитом. Дон Giuseppe Genco Russo био је вођа Сицилијанаца. За столом је са њим било дванаестак острвских „најсветијих мајчиних синова” (mammasantissima), Salvatore „Cichieddu” (Птичица) Greco, потомак моћне породице Greco, Calcedino Di Pisa (Греков подређени) и La Barbera браћа.

Вечера је организована да би се формирала међународна трговина дрогом. Сицилијанци ће преузети одговорност за проток хероина из Златног троугла који чине Бурма, Лаос и Тајланд кроз прераду у Турској и Бугарској и у луке у Пољској, Португалу и Италији. Американци ће бити одговорни за дистрибуцију на „територији” широм САД и прикупљање „ренте”, тј. дела профита од дилера и дистрибутера који је припадао мафији.

Са огромним профитима од ове трговине, породицама је био потребан банкар који ће моћи пребацивати велике количине готовог новца у Италију и изван ње, без да узнемире пореске уреде у држави. Такође им је био потребан неко ко би могао да инвестира њихову зараду у угледне компаније широм света: неко да им омогући да се „озаконе”. Тај банкар је морао бити Сицилијанац повезан са мафијом, особа са искуством у бизнису и правним пословима да би разумела замршене послове у банкарству и финансијама. Mikele Sindona био је прави човек за тај посао.

Неколико седмица после сабора мафије, Синдона је са новцем од мафије основао у Лихтенштајну холдинг компанију под називом Fasco AG. Нова компанија купила је у Милану банку под називом Banca Privata Finanziaria или краће БПФ. Banca di Mesina је банка коју су купили на Синдониној родној Сицилији а Banque de Financement је банка коју су купили у Женеви. Синдона је продао пакете акција његових банака другим банкама, укључујући Nabros banku из Лондона, Continental Illinois и Ватиканску банку.

Синдонино банкарско царство цветало је док су милијарде долара од међународне трговине дрогом одлазиле са Сицилије у Швајцарску. У исто време Синдона је научио једно од основних правила за крађу: најбољи начин да се украде новац од банке јесте да се банка купи. И поред веза са подземљем и година искуства када су у питању вишемилионски послови у страним валутама, Carlo Bordinо је, након што је прегледао пословање БПФ-а 1966. године био запрепаштен оним што је открио. Дванаест година касније, Бордино је из затворске болнице у Каракасу причао о овим открићима властима у Милану. У изјави коју је потписао написао је следеће:

„Када сам у лето 1966. године почео да одлазим у БПФ, хаос који је владао у разним секторима оставио је дубок утисак на мене. То је била мала банка која је могла да опстане само захваљујући узимању маржи, и где је вршено безброј нелегалних операција које је БПФ обављао као заступник Credito Italiano банке, или Комерцијалне банке Италије (Banca Commerciale Italiana) и других важних националних банака. Незаконити извоз капитала и ова незаконита пословања са страним новцем обављана су сваки дан и то са великим сумама новца. Све се обављало на најгрубљи и „најкриминалнији” могући начин.

Бордино је нашао велики број прекорачених банковних рачуна без стварних гаранција и то на суме које су много превазилазиле законски лимит, тј. петину капитала и резерви. Наишао је и на многобројне примере крађа. Запослени у БПФ-у пребацивали су велике суме новца са рачуна клијената без њиховог знања. Овај новац пребацивали су на рачун Ватиканске банке. Ватиканска банка је, након што би узела 15 одсто провизије, заузврат пребацивала новац на Синдониин рачун у банци у Женеви (Banca de Financement). Синдониин рачун у Швајцарској банци добио је име по његовим синонимима: МАНИ, МА за Марка и НИ за Нина.

Ако би се клијент БПФ банке жалио да чек није имао покриће или да на његовом рачуну треба бити више новца, рекли би му да промени банку. Ако би наставио са жалбама, појавио би се управник са следећим речима: „У питању је само проблем у рачуноводству који ћемо исправити.” Ако би запретио да ће се обратити властима, био би бачен к рибама.”

Бординијева открића у Женевској банци изазивала су подједнако запрепаштење. Управници су проводили дане пребацујући акције и робу за Синдону. Када би изгубили, губици би били пребацивани на клијентов рачун. Када би победили, профит би завршио на Синдонином рачуну.

Поред тога што је поседовала 29 одсто ове банке, Ватиканска банка је имала неколико рачуна у овој Женевској банци (Banca de Financement). Бордони је био шокиран открићем да су ови рачуни „служили само за гигантске

сумњиве операције које су се завршавале огромним губицима”. Liberfinco (Либеријска финансијска компанија) финансирала је ове губитке, заједно са губицима других великих сумњивих инвеститора. У време када је Бордини вршио инспекцију, Liberfinco је био у мањку 30 милиона америчких долара. До тренутка појављивања званичника Швајцарске банке 1973. године губици ове компаније попели су се на 45 милиона долара. Када су Швајцарци обавестили Синдону да има на располагању 48 сати да затвори Liberfinco или ће прогласити банкрот Финансијске банке (Banque de Financement), Синдона је затворио Liberfinco и отворио другу компанију истог типа, која је одмах имала дефицит од 45 милиона америчких долара.

Након што је разоткрио такве преваре у Синдониној банци, Бордини је покушао да се дистанцира у односу на послодавца. Синдона је одговорио на то уобичајеном тактиком: уценом. Бордини је прекршио закон у иностраним пословима. Синдона је претио да ће пријавити ова сагрешења Италијанској банци. Бордини је остао и помогао Синдони у операцији крупног међународног брокерског посла у компанији под називом Moneuеу.

Moneuеу компанија коју је Синдона основао 1964. године успоставила је сарадњу са 850 банака клијената широм света са профитом од преко 200 милијарди долара годишње. Преко ове брокерске фирме, најбогатији и најмоћнији људи Италије могли су да пребаце огромна богатства незаконитим, али сигурним путем у стране банке. Синдона је обављао ове услуге уз провизију која је варирала између 15 и 20 одсто. Такође је водио тајно књиговодство којим је могао инкриминисати „клијенте од поверења”. Ова књига спасиће му живот када његов препуњени корпоративни брод почне да тоне.

До 1969. године Синдона је био најмоћнији финансијер у Италији и идеална особа за сарадњу између Ватикана и италијанске владе. „Синдонину групу” чинило је 6 банака у 6 земаља, међународни хотелски ланац ЦИГА, Libby hrana (Libby foods) и 500 других компанија. Контролисао је миланску берзу где је 40 одсто акција којима се трговало сваки дан било под његовом контролом. Његова способност и утицај на финансијску ситуацију у Италији били су тако велики да га је премијер Ђулио Андреоти прогласио „спасиоцем лире”.

Синдона је сада био „човек од части” и у сицилијанској и америчкој Ко-за ностри. Због тога је и примио позив да се учлани у тајно масонско друштво под називом „Propaganda Due”. Велики мајстор овог масонског друштва био је највећи стручњак за уцене у Италији: Licio „Луткар” Gelli.” (исто; стр. 104-109)

4. Мафијаш Ђели и Ватикан зарађивали организујући „пацовске канале”

„Gelli је био вођа батаљона црнокошуљаша за време Шпанског грађанског рата у време када су аристократе и католичка црква пружали активну подршку генералу Франку. За време Другог светског рата, Gelli је био главни официр за везу са елитном немачком СС дивизијом под руководством фелдмаршала Хермана Геринга. Шпијунирао је италијанске партизане и о томе извештавао немачке шефове.

Gelli је нагомилао поприлично богатство док је био стационаран и граду Катару (Cattaro) у Италији где су била скривена национална блага Југославије. Златне полуге никада нису враћене у Југославију. Италијанска полиција набасала је на 150 златних полуга вредности преко 2 милиона долара 1999. године, на стази оивиченој цвећем у саксијама и међу бегонијама које су украшавале Ђелијеву вилу у Тоскани.

Новац је зарађивао и сарадњом са фра Крунославом Драгановићем око ватиканских „пацовских канала”. Gelliјева надница износила је 40 одсто готовог новца који су добијали на руке за сваког одбеглог „пацова”. Збога оваквих захтева, и уделом Ватикана који је износио између 40 и 50 одсто, нацисти су стизали у Аргентину и друге неутралне земље без пребијене паре.

Један од најпознатијих „пацова” коме је Gelli помогао био је Клаус Барби (Klaus Barbie), „кољач из Лиона”. Ватикан је обезбеђивао склониште шефу Гестапоа неколико месеци пре него што су га предали Gelliju. Новац је обезбедила Контраобавештајна служба Сједињених Америчких Држава за коју је Барби радио све до 1951. године.

За време хладног рата, Gelli је постао вођа „Операције Глаудио”, подухвата ЦИА-е којом су желели да успоставе мрежу широм Европе с циљем спречавања ширења комунизма. Gelli се после спријатељио са шефом особља у Белој кући и бившим врховним заповедником НАТО снага Alexandrom Haigom, па је мрежа Глаудио до 1972. године имала више од 15.000 оперативаца широм света. Извор из обавештајне службе тврдио је да је Haig одобрио употребу милиона долара с циљем да се пружи подршка Gelliјевим покушајима да се угуши комунизам.

Да би остварио сан о васкрслном фашистичком поретку у модерној италијанској држави, Gelli се окренуо ка рехабилитованом масонском покрету. Иронично је било то што је његов вољени лидер Бенито Мусолини забрањено постојање слободне масонерије као „државе унутар државе”. Ипак, демократска италијанска влада дозволила је масонима да обнове активности, тако да су масонске ложе почеле да ничу широм земље.

Gelli је постао члан регуларне масонске ложе у новембру 1963. Брзо је догурао до трећег степена, до статуса који му је омогућавао да буде шеф ложе. Велики мајстор Giordano Gamberini наговарао је Gelliја да оформи кружоок утицајних масона који би могли да промовишу развој слободне масонерије широм Италије. Gelli му је одговорио тако што је формирао Пропанду 2 (П-2) познату и као „Raggruppamento Gelli”. Циљ овог веома тајног друштва унутар тајног друштва постао је грандиознији од повратка фашиста на власт у Италији. Тежили су ка успостављању екстремних десничарских влада широм света.

Gelliјев план личи на сценарио луђака у шпијунском трилеру, ако не на неку шалу Остина Пауерса (Austin Powers). Ипак, план је био заснован на добрим темељима и јако успешан. Тако је Gelli у кратком временском року постао богатији и моћнији него измишљени Blofeld, и његова организација, развијенија и опаснија него криминална мрежа Спектра у романима о Џејмсу Бонду.

До 1969. године када је Синдона постао члан реда, чланови П-2 ложе били су и командант италијанских оружаних снага Giovanni Torrisi, шефови Тајне службе Giuseppe Santovito и Giulio Grassini, шеф италијанске финансијске полиције Orazio Giannini, главни хирург доктор Joseph Micheli из криминалистичког одсека полиције из Палерма, генерал Vito Micili из СИД-а, генерал Raffaele Giudice из Финансијске службе, шеф секретаријата Врховног суда Ugo Zilletti, министри, представници свих политичких партија изузев Комунистичке партије, 30 генерала, 8 адмирала, уредници новина, директори разних телевизија и важни бизнисмени.

Једна од највећих Gelliјевих победа када је у питању регрутовање нових чланова било је учлањење Carmelo Spagnuolo у његово тајно друштво. Spagnuolo је био шеф адвокатске канцеларије за адвокате по службеној дужности и касније председник италијанског Врховног суда. С циљем да се обезбеди да правда буде на страни П-2.

Gelli је користио различите технике како би привукао нове чланове. Користио је стандардни метод, лични контакт и увођење у ред од стране већ постојећих чланова. Други метод био је мрачнији. Када би регрут постао члан П-2, имао је обавезу да демонстрира оданост тако што ће Gelliју доставити документа која компромитују не само њега већ и друге кандидате.

Након суочавања са доказима о њиховим сагрешењима, кандидати су већином попуштали и придруживали се реду. То је био случај са Giorgiom Mazzantijem, председником италијанске нафтне компаније ЕНИ (Ente Nazionale Idrocarburi). Суочен са доказима који су га оптуживали за примање мита у вези са недовршеним послом са нафтом у Саудијској Арабији, Mazzanti се закleo на ћутање, придружио се елитном масонском реду и Gelliју доставио чак и још више компромитујуће информације.

У десет година постојања, П-2 ложа отворила је филијале и Аргентини, Венецуели, Парагвају, Боливији, Француској, Португалу, Никарагви, Западној Немачкој и Енглеској. У САД-у, организацију су чинили чланови Гамбино и Luchesse мафијашких породица. Док су проучавали однос између мафије и индустрије отпада, новинари који се баве истраживачким новинарством открили су 1996. године да је неколико водећих власника отпада који се баве транспортом смећа у Пенсилванији и Њу Џерзију било повезано не само са њујоршким мафијашким породицама, већ и са П-2.

Gelli је сносио одговорност и за повратак на власт Хуана Перона, за владавину генерала Anastazia Somoze у Никарагви, за Три-А одреде смрти у Аргентини, Колумбији и Бразилу. Gelli је у Јужној Америци блиско сарађивао са Клаусом Барбијем, бившим шефом Гестапоа на успостављању групе под називом „Заручници смрти” у Боливији, групе одговорне за убиство социјалистичког лидера Marcelo Quirogaе и долазак на власт генерала Garciae Mezae. Уз благослов боливијске хунте, Gelli и Барби одлучили су да регулишу кокаинску индустрију, тако што су уништавали мале дилере да би велики трговци дрогом, сарадници сицилијанске мафије, постали моћни краљеви дроге са приватним војскама.

Gelli и Барби почели су са продајом оружја Боливији и другим десничарским јужноамеричким режимима. Чак су успели и да продају арсенал софистицираног оружја Израелу.

Судећи на основу извештаја ЦИА-е, П-2 компанија наставила је пословање у Италији, изазивајући хаос, желећи да спречи најгору могућу катастрофу: комунистичку владу изабрану демократским путем. Из недавно објављених докумената ЦИА-е сазнајемо за повезаност Gelliјеve масонске групе са терористичким нападима, укључујући бомбардовање експресног воза *Italicus* на линији Рим-Минхен, у коме је 1969. године убијено 12 а рањено 48 особа, бомбардовање Рјасе Fontana 1969. године у коме је настрадало 16 а рањено 88 особа и бомбардовање железничке станице у Болоњи 1980. године, када је настрадало 85 а рањено 182 људи.

П-2 компанија такође је била умешана у убиство италијанског премијера Алда Мора, кога су 1978. године убиле „Црвене бригаде” и ужасног убиства *Vittorio Ossorio*. Ова „стратегичка ширења ужаса” имала је великог успеха. За ова дела оптужени су припадници Црвене бригаде и других леви-чарских организација, чак су и покушаји да се дође до историјског компромиса између комуниста и хришћанских демократа насилно заустављени.

У међуверемени, Gelli је наставио да проширује круг својих пријатеља. Вођа П-2 1981. године имао је тако добре везе да је примио специјалну позивницу за инаугурацију председника Роналда Регана. Такође се спријатељио са Римокатоличком црквом, укључујући кардинала Паола Бертолија, земљака из Тоскане. Преко Бертолија, Gelli је упознао и кардинале *Sebastiana Baggio*, *Agostina Casaroli*, *Ugo Poletti* и *Jeana Villota*. Ови принчеви Свете мајке цркве омогућили су му неколико приватних аудијенција код папе Павла VI, који је био толико одушевљен Gelliјем да му је доделио звање витеза од Малте и витеза Светог гроба. Такви витезови треба да служе као папски заштитници. Очигледно, Свети отац није био свестан да Gelli није римокатолик, а камоли да је масон.

Римокатоличка црква презире слободну масонерију. По Канонском праву из 1917. године, чланство у масонској ложи повлачило је екскомуникацију. Ова одредба потврђена је законом из 1983, у коме се каже: „Негативан став цркве према масонским удружењима остаје непромењен јер су принципи масонерије увек били непомирљиви са црквеном доктрином.” Дале се каже: „Католици чланови масонских организација много су згрешили и не могу приступити светом причешћу.” Без обзира на ову снажну осуду, римокатолици су чинили велику већину чланства у П-2 јер су у овој организацији видели прилику да се супротставе ширењу социјализма и комунизма, као и прилику за успостављање корисних веза.

Без обзира на то, истражитељи задужени да истраже ширење П-2 били су шокирани открићем да су водећи ватикански (укључујући кардинале) и римокатолички званичници (укључујући угледне бискупе и надбискупе) били чланови масонских ложа а многи од њих неговали су везе са П-2. Њихова имена постала су доступна јавности након потврде одлуке италијанске владе да се обзнане сви припадници тајних друштава, као што су масонске ложе. *Bulletin de l'Occident Chretien* објавио је листу наводних масона на утицајним положајима у Римокатоличкој цркви и датуме учлањења, њихове тајне шифре и масонска имена ако су била доступна.” (исто; стр. 111-116)

Аутор преноси ову листу на којој се налази 63 имена.

„Објављивање листе изазвало је неколико хапшења (укључујући и хапшење Gelliја, који је успио да побегне из затвора након што је подмитио чувара) због завере, отпуштање два члана кабинета и оставку италијанског министра правде Адолфа Сартија. Сартијево име није било споменуто али су документи пронађени у Gelliјевом дому показали да је Сарти поднео пријаву за учлањење.

Када је Mikele Sindona постао члан П-2 1964. године појавио се пред великим мајстором Liciom Gellijem и поднео овакву заклетву:

„Заклињем се пред свим присутним особама, заклињем се свима чији су идентитети скривени у трезорима Пропаганде 2 и нарочито се заклињем вама, часном господару – Naja Hannah („Краљ Кобра” – Gelliјево масонско име) – да ћу бити лојалан браћи и нашем заједничком циљу. Заклињем се над овим челиком (Gelli је додао Синдони секиру) да ћу се борити против комунистичких зала, да ћу задати одлучујући ударац либерализму и да ћу се борити за успостављање председничког система. И ако не успем у томе, ако се лажно закунем (Gelli је у овом делу церемоније исекао Синдониу фотографију на четири дела) нека моје тело буде исечено у делове (Gelli је бадио делове у ватру) и претворено у прах као остац ове слике”.

Као члан П-2, Синдона је убрзо постао пријатељ са Paulom Marcinkusom, отреситим католичким чиновником из Чикага(...)

Након што је служио као парохиски свештеник у Чикагу, Марчинкусу је додељена служба у канцеларији Ватиканског државног секретаријата 1952. год, након интервенције његовог заштитника кардинала Samuela Stritcha.

Папа Павле VI је, током посете центру Рима 1964. године, био у опасности да га прегази претерано оптимистична гомила. Марчинкус је прискочио да помогне. Користећи рамена, лактове и руке, рашчистио је пут кроз гомилу за уплашеног понтифика. Следећег дана папа га је именовоао за папског саветника и „незваничног” телохранитеља. Од тада па надаље, у црквеним круговима су га знали као Горилу(...)

Проглашен је за бискупа 1964. године (prelato d' onore) и добио место специјалног асистента кардинала Alberta di Jorioa. Придружио се масонском реду „Пропаганда 2” 1967, а 1969. упознао је свог брата из ложе Mikelea Sindoni који је наименован за финансијског саветника Павла VI са потпуном контролом над свим ватиканским финансијама. Сусрет као да је био судбински предодређен и повољан. Бискуп Paul Marcinkus постављен је на место председника Ватиканске банке уместо кардинала Vagnozzija. У Синдониним очима, Марчинкус је био савршен за тај положај. „Немам искуства у банкарским пословима”, Горила је отворено признао новинарима.” (исто; стр. 120-121)

5. Синдона у договору са Ватиканом купује њихову имовину

„Први корак у распродаји огромних ватиканских добара у Италији, будући да је та добра италијанска влада сада сматрала опорезивим, била је продаја Società Generale Immobiliare (Главно друштво за некретнине) које је за Римокатоличку цркву згрнуло велико богатство пошто је Бернардино Ногара купио италијанску грађевинску компанију 1934. године, за време „велике депресије”.

Године 1969, акције Друштва за некретнине продавале су се по 350 лира. Mikele Sindona је купио од Ватикана 143 милиона акција по двострукој тржишној цени – 700 лира по акцији – новцем који је илегално пребачен на његов рачун са депозита „Banca Privata Finanziaria” (Приватна кредитна банка). Синдона је био спреман да плати много више од вредности акција да би придобио наклоност Свете столице. Штавише, плаћао је новцем који је украо од депонената у разним својим банкама.

На исти начин Синдона је купио већинско власништво Ватикана у „Condotta d’Acqua”, италијанској водној компанији, и у „Cemica Pozzi”, компанији за производњу хемикалија и порцелана. Да би поштедео папу било каквих непријатности, такође је купио Серено, ватиканску фармацеутску компанију која је производила таблете за контрацепцију.

Ове трансакције су вођене у великој тајности да би се избегла пажња италијанских порезника. Акције Друштва за некретнине најпре су пребачене на луксембуршки Paribas Transcontinental, огранак Banque de Paris et des Pays Bas. После тога су пребачене на Синдонину холдинг компанију, Fasco AG у Лихтенштајну.

Упркос овим техникама заваривања, штампа је сазнала за продају и тражила је одговор од Свете столице. Папа Павле VI рекао је преко портпарола: „Наша политика је да избегнемо држање контроле над нашим компанијама као у прошлости. Желимо да побољшамо инвестициону способност, која ће, наравно, бити у складу са суштински конзервативном инвестиционом филозофијом. Не би било добро за цркву да изгуби свој принцип у улагању новца.”

Када су италијански новинари питали Синдону о продаји, одбио је да коментарише, говорећи да је обавезан да чува тајност свог клијента, Свете мајке цркве.

Затим је папин банкар почео да распродаје преостале акције цркве у италијанским компанијама купцима као што су лондонска Hambros Bank, Continental Illinois и амерички концерн Gulf & Western. Ватикански профит из ових трансакција Синдона је уложио у америчке компаније, као што су General Foods, Chase Manhattan, Colgate, Standard Oil, Westinghouse, General Motors, Proctor & Gamble и Dan River.

Ликвидација огромних ватиканских добара, како ју је извео Синдона, имала је катастрофалне последице по италијанску привреду. Лира је стрмоглаво пала. Незапосленост је порасла. Трошкови живота су се повећали. Уштеђевина више милиона породица избрисана је готово преко ноћи.

У то време Синдона је развио блиске радне односе са Carlson Bladhornom из компаније Gulf & Western. Нови пријатељи су се ангажовали на трговини безвредним акцијама по тржишној цени да би створили лажно тржиште. Године 1972. Комисија за хартије од вредности и размену САД затражила је забрану бесконачне размене хартија од вредности ове двојице људи.

Такође у то време компанија Gulf & Western – преко своје филмске компаније „Paramount Pictures” – снимала је „Кума”, гламурозно виђење живота у мафији.

Друштво за некретнине (Imobiliare) – гигантска фирма за некретнине и грађевинарство коју је Синдона купио од Ватикана, била је власник Paramo-

unt Studios у Холивуду, где је овај филм сниман. Преко аранжмана са Bladhornom, профит од ове Кополине епопеје сливао се у Синдонине банке и компаније, скупа с милионима из међународне трговине наркотицима коју је водила мафија. Живот је заиста опонашао уметност.

Синдона је склопио друга важна пријатељства, укључујући пријатељство с Робертом Калвијем, чланом ложе П-2 и председником Амброзијанске банке (Banco Ambrosiano) у Милану, са Дејвидом Кенедијем, првим министром финансија председника Никсона и председником Continental Illinois National Bank & Trust Company. Синдона је успео да највећи део ватиканских инвестиција каналише у акције у САД преко Continental Illinois.

Слично томе, Кенеди је средио за Continental Illinois да купи 20 одсто Синдонине Приватне кредитне банке (Banca Privata Finanziaria) у Милану. Кенеди је постао директор Fasco International, једне од Синдониних холдинг компанија, а касније га је италијанска влада тужила за 54 милиона долара због незаконитог удруживања са Синдоном у продаји Talcott Corporation, која је била власништво Приватне кредитне банке, групи бизнисмена из Јуте.

Синдона се такође спријатељио с председником Никсоном. Њих двојица су неколико пута били на заједничком ручку. Никсон је, у ствари, препоручио многим клијентима и сарадницима да искористе Синдонине експертске услуге у инвестиционим и банкарским пословима.

Поред тако утицајних пријатеља, Синдона је окупио низ младих жена као љубавница, укључујући лепооку холивудску старлету познату као Лана Тарнер. Она је касније рекла новинарима да је Синдона једини човек с којим јој никад није било досадно. „Mikele је поседовао огромну храброст”, говорила је. „Био је велики борац, диван љубавник и племенит према пријатељима. Али је у исто време имао порив да буде налик Богу. Радио је шта је хтео. Није живео по законима и моралу осталих. Како је могао? Био је изнад свих нас. Фантазија која је живела. Био је као Кум.”

Године 1970, по сопственом признању, Mikele Sindona је контролисао Миланску берзу. Била је то контрола коју је непрестано користио за криминалну добит. Могао је сваког дана да доведе до раста и пада акција у разним компанијама, да скачу као јојо лоптица, јер је директно поседовао или управљао у име својих банкарских клијената са 40 одсто свих деоница којима се трговало. Начин на који је манипулисао тржиштем само за своју корист лепо се види у куповини мале, безначајне компаније за штављење кожа која се звала Raschetti (Паћети).

Синдона је одлучио да претвори Raschetti у концерн као што је Gulf & Western. Међутим, уместо да откупи интересе у филмским студијама, издавачким кућама и авио-компанијама као њен амерички узор, Синдонова фирма се позабавила куповином непрофитабилних челичана и компанија које су производиле комерцијално неуспешне производе за домаћинство. Raschetti је, у ствари, постала комерцијална канта за ђубре.

Међутим, она је поседовала једно добро од велике вредности – опцију куповине Banca Cattolica del Veneto, престижне католичке банке. Синдона је успео да купи ову опцију од бискупа Марчинкуса, који је био учесник у пројекту. Banca Cattolica del Veneto била је препуна уштеђевине верника из нај-

развијеније регије у северној Италији. Некретнине у њеном власништву, укључујући дивне средњовековне зграде у којима су радиле њене многобројне филијале, имале су огромну вредност.

Роберто Калви, трећи Синдонин партнер у криминалу, пристао је да одређеног датума купи од Синдоне инвеститорску компанију (investment company) Zitropo Holding. Овај споразум је трасирао пут за једну од Синдониних незаконитих манипулација Миланском берзом.

Књиговодствена вредност Паћетија 1971. године износила је 250 лира по акцији. Синдона је наредио берзанском одељењу Banca Unione, под управом члана ложе П-2 Uga de Luke, да откупи све расположиве акције Паћетија. Те акције су потом продате неколицини финансијских институција у Синдоном власништву по невероватно надуваним ценама. Цена акција је астрономски порасла, достигавши 1.600 лира на берзи за само неколико месеци.

У марту 1972, када је коначно стигао дан Калвијеве куповине Zitropo holdinga, Синдонине компаније су изненада распродале своје акције из Паћетија и почеле да купују крупне акције Zitropa, компаније која је дошла у посед опције куповине Banca Cattolica del Veneto. Ово лудило куповине одмах је надувало вредност Zitropa, компаније која је цела била у Калвијевом власништву. Синдона, будући да је финансирао целу операцију фиктивним гаранцијама без икаквих новчаних трансакција, имао је чист профит преко 40 милиона долара. Од те суме морао је да одвоји 6,5 милиона долара на име рекета: 3,25 милиона Калвију и 3,25 милиона бискупу Марчинкусу.

Кардинал Албино Лучани, патријарх Венеције, нањушио је да нешто смрди у продаји ове католичке банке Калвију. Банка је раније служила за финансирање католичких добротворних акција и градитељских пројеката. Сада ће капитал те институције служити за пуњење кесе једног похлепног миланског бизнисмена. Кардинал Лучани је пришао бискупу Марчинкусу у Ватиканској банци. Марчинкус га је саслушао и онда рекао:

„Ваша еминенцијо, зар немате ништа паметније да радите данас? Ради-те свој посао, а ја ћу радити мој.” Пошто је то рекао, Марчинкус је испратио Лучанија до врата. Био је то потез због којег ће председник Ватиканске банке касније зажалити. Године 1978. Лучани ће постати Јован Павле I, а саста-нак с Марчинкусом остаће дубоко урезан у његовом памћењу.

Новац који је коришћен за надување вредности Паћетија, чија је вредност изненада пала на 75 лира по акцији, потицао је од несрећних клијената у Синдониним банкама, од којих многи нису никада дали овлашћење за трансакције. Неколико њих – укључујући клијента по имену Ђакомети, који је изгубио преко 500 хиљада лира у овој трансакцији – покренуло је судске парнице. Међутим, њихове тужбе су сторниране преко „веза унутар судског система” Лича Ђелија и неколико „разговора” с оштећеним клијентима.

Калви је 1976, захваљујући удруживању са Синдоном, накупио 50 милиона долара, које је држао на четири тајна рачуна у Union de Banques Suisses и Циришке кредитне банке: рачун број 618934, рачун број 619112, рачун број Ralrov/G21 и рачун Ehrenkranz.” (исто; стр. 123-127)

6. Ватикан власник централне институције за прање новца

„Желећи напредак Светој мајци цркви, Синдона је подстакао Марчинкуса да уложи знатан део ватиканског капитала (стеченог продајом његових италијанских добара) у његову швајцарску банку – Banque de Financement у Женеви. Ватикан је са Синдоном и неколико њихових сарадника сада био власник централне институције за прање новца који је мафија стицала пре-продајом дроге.

Ова инвестиција је такође омогућила Римокатоличкој цркви да профитира од Синдоновог коришћења ове швајцарске банке за „двоструко фактурисање”. У вези с овом праксом Карло Бордони је касније рекао властима:

„То је било мање сочно од рекета добијених од незаконитог извоза пр-лавог новца, али је свеједно досегло високу цифру.”

Пракса „двоструког фактурисања”, како ју је спроводио Синдона, била је једноставна. Извозни артикли су фактурисани по цени која је била знатно нижа од стварне. Записи о овим исплатама одмах су прослеђивани Министарству за опорезивање Италије. То је значило да ће извозник бити опорезован по ниској стопи. Салдо ће платити примаоци извезене робе директном уплатом за Banque de Financement. У многим случајевима Синдонове извозне компаније ће приказивати губитак тако да ће незаконите трансакције резултирати убирањем tax credits од италијанске владе.

Годинама је Синдона подмазивао разне политичаре и изабране функционере да би се двоструко фактурисање наставило без службеног мешања. Био се навикао на такве исплате. Синдона је чак покушао да „покаже своју веру у Америку” испоруком кофера са милион долара у кешу Морису Стенсу, главном Никсоновом скупљачу новца у председничкој кампањи 1972. Када је Синдона инсистирао на томе да тај дар мора остати тајна, Стенс је одбио да прими кофер зато што су нови савезни прописи ставили ван закона анонимне изборне поклоне.

Синдонова звезда сјала је високо и јарко на небу. Године 1972, када се преселио из Милана у Женеву, био је један од најбогатијих људи на свету. Могао је да купи или да уради све што заголица његову машту. Имао је верну супругу и низ лепих љубавница. Имао је моћне пријатеље и сараднике који су увек били спремни да поступе према његовом налогу. Дана 17. фебруара 1972. „Wall Street Journal” га је описао као „италијанског Хауарда Хјуза”, који је био један од „најугледнијих банкара” на свету. У јануару 1974. Џон Волп, амерички амбасадор у Италији, прогласио је Синдону „човеком године” на свечаности у римском хотелу „Гранд”. Ђулио Андреоти, италијански премијер, пољубио је Синдонову руку и поздравио га као „спаситеља лире”. Међутим, ова звезда ће ускоро да угасне и да падне са висине. У октобру те године Синдона ће бити бегунац, а Ватикан ће бити умешан у разорни скандал у вези с лажним хартијама од вредности.” (исто; стр. 128-129)

7. „Света мајка црква” купује

милијарду долара у лажним хартијама од вредности

„Дана 29. јуна 1971. Винсент Рицо, један од нижих старешина криминалне групе Ђеновезе, отпутовао је у хотел „Черчил” у Лондону на састанак с

Леополдом Ледлом, аустријским човеком за везу. Овај састанак се односио на питање које је заинтересовало Матеа де Лоренца („чика Мартија”), који беше наследио Чарлса „Лакија” Лучана и Вита Ђеновезеа као „саро” криминалне групе.

Микеле Синдона, један од најцењенијих људи у групама Гамбино и Ђеновезе, беше скренуо пажњу чика Мартија на једну ствар. Римска католичка црква, рекао је Синдона, жели да купи милијарду долара у лажним хартијама од вредности преко Ледла, доказаног посредника, а чика Марти је прави човек за извршење поруџбине. Сама помисао да Света мајка црква жели да се укључи у такву трансакцију натерала је Рица да затресе главом. Међутим, чика Марти беше добио уверавања да је погодба „legit”, то јест, „сигурна ствар”. А Рицо није био у позицији да оспорава чика Мартија, а камоли поштованог члана групе као што је дон Микеле, папин банкар.

„Рицова оптужница испунила је неколико страница. Био је ухапшен за крађу кола, превоз украдених обвезница у међудржавној трговини, плачку, поседовање илегалног оружја и низ злочиначких напада пендрецима и пиштољима. Званичници Еф-Би-Аја и Интерпола знали су да Рицо такође руководи групом која је пребацивала украдено оружје у Јужну Америку; да је један од главних растурача кокаина и хероина; и да се бави лажним хартијама од вредности широм света.

Човек с којим је Рицо путовао због састанка – пријатни и префињени Леополд Ледл – био је такође предмет интересовања Еф-Би-Аја и Интерпола. Он је био умешан у трговину оружјем, дрогом и у кривотворење хартија од вредности. Овај аустријски милионер имао је важне везе у Италији. У његове пријатеље спадали су Марио Фољини, самозвани „гроф од Сан Франциска”, који је руководио осигуравајућу и банкарску компанију звану Nuova Sigse, с пословницама у Риму и Минхену; др Томасо Амато, милански адвокат и варалица, који се специјализовао за лажне слике, документа и хартије од вредности; и Ремиџо Бењи, један од водећих римских берзијанаца којег нису интересовали порекло и одредиште акција које продаје.

Преко Фољинија, којем Ватикан беше доделио почасни докторат из теологије, Ледл се спријатељио са мноштвом црквених достојанственика, укључујући кардинала Ђованија Бенелија, помоћника државног секретара Павла VI; кардинала Едиђа Вањоција, шефа ватиканске Канцеларије за економске послове; кардинала Амлета Ђованија Чикоњанија, пензионисаног државног секретара; и кардинала Ежена Тисерана, шефа Колегијума кардинала. Такве узвишене фигуре биле су редовни гости на вечери на Ледловом раскошном шумовитом имању у близини Беча.

Почетком те године кардинал Тисеран је позвао Ледла у канцеларију у Ватикану због разговора о питању од нарочите хитности. Тисеран је, како је касније детаље са састанка пренео Ледл агенту Еф-Би-Аја Ричарду Тамару и детективу града Њујорка Џоу Кофију, говорио о све тежем стању ватиканске државне благајне и о томе како је бискуп Марчинкус, у својству шефа Ватиканске банке, направио низ „непромишљених” инвестиција које су стајале цркву више милиона долара. Кардинал је тада питао Ледла да ли има идеју како би финансијска ситуација Ватикана могла да се поправи. Ледл је

имао много идеја, али мало оних које би хтео да подели са човеком такве моћи и достојанства, са поштованим принцом Свете мајке цркве.

„Дакле, нема никаквих идеја, мој пријатељу из Беча?“ наваљивао је Тисеран. „Наравно да човек с твојим искуством и везама мора да зна неки начин на који се може добити мноштво хартија од вредности које би у садашњој ситуацији помогле Ватикану.“

Ледл је упитао какве хартије од вредности.

„Првокласне, наравно“, одговорио је Тисеран. „у великим америчким компанијама.“

Такве хартије би биле скупе и тешко би их било добити, рекао је Ледл.

„Ако су лажне?“ упитао је Тисеран благо.

„Коју количину имате на уму?“ упитао је Ледл.

„Близу милијарду долара“, одговорио је Тисеран. У ствари, имао је на уму 950 милиона долара.

Међутим, Ледл је желео да зна да ли је Ватикан забринут шта може да се деси ако буде ухваћен са толико лажних сертификата. Излагање таквом подухвату ствар је за бизнисмена, као што је Ледл, или за велику корпорацију. Друга је ствар са тако светом институцијом као што је Римокатоличка црква.

Тисеран је рекао да уопште није забринут. Америчка влада не би никад оптужила Свету мајку цркву за бављење лажним акцијама и обвезницама. Сама помисао на такву оптужбу деловала би истражитељима као апсурдна. Ако би се открило да Ватикан поседује такве лажне хартије од вредности, америчке власти би једноставно сматрале да је црква била жртва неких безобзирних варалица и укључила би се у надокнаду губитака.

„Колико би Ватикан био спреман да плати за такву првокласну лажну робу?“ упитао је Ледл.

Шездесет пет одсто од стварне вредности или 625 милиона, одговорио је Тисеран. Наравно, од Ледла би се очекивало да обезбеди четвртину те количине – суму од 150 милиона – Тисерану и надбискупу Марчинкусу за зараду плана. Тако би Ледлу и сарадницима остало 450 милиона долара.

Нагодба је била неодољива. Двојица људи су се сложили и Ледл је кренуо да извршава поруџбину цркве. Успоставио је контакт с Мануелом „Рикијем“ Џекобсом у Њујорку, који је изнео ствар пред фамилију Гамбино. У исто време Синдона је успоставио контакт са чика Мартијем да га убеди да је захтев са лажним хартијама од вредности „стваран“ и да Ледл, на договореном састанку, може да пружи „описљив доказ“ овлашћења од Свете столице. Синдона је знао да је такав доказ нужан. Посао ће стајати много новца – за плоче, папир, металоресце, штампање и за курире. Ни чика Марти ни било који други припадник криминалних фамилија Гамбино и Ђеновезе није ништа знао о Леполду Ледлу.

На састанку у отменом апартаману хотела „Черчил“, као што пише истражитељ „Њујорк тајмса“ Ричард Хемер у „Ватиканској вези“, Ледл се налазио у пратњи Мориса Едена, који је служио као тумач. У апартаману с Рицом седела су тројица људи. Један је био Рики Џекобс, човек с којим је Ледл контактирао у вези с почињањем посла; други је био Рикијев син

Џери, амбициозна битанга. До Рица је седео ниски, здепасти чича полузаворених очију. Рицо га је представио као др Гринвалда, „пословног сарадника” из Лос Анђелеса.

Ледл је, после размене нужних формалности, отворио актовку и извадио документ који је тог јутра добио у Риму. У заглављу тог документа Свете конгрегације редовника (Sacra Congregazione dei religiosi), који се сада налази у поседу Еф-Би-Аја, писало је следеће:

„Заинтересованима:

После нашег састанка који је одржан данас, желимо да потврдимо следеће тачке:

Спремни смо да купимо укупан износ робе до своте од 950,000.000 долара.

Договорили смо се о условима и датумима доставе као што је видљиво доле:

9. 3. '71. – 100

10. 9. '71. – 200

10. 10. '71. – 200

10. 11. '71. – 250

10. 12. '71. – 200

Разуме се да две последње доставе, највероватније, могу да се изврше скупа 10. 11. '71.

Гарантујемо да роба неће бити препродата до 1. 6. '72. ни после.

С поштовањем

(потпис нечитак)

Рим, 29. јуни 1971.”

Рицо је погледао документ и показао га др Гринвалду, који је климнуо главом и насмешио се. Ово је било уверење обећано фамилији. Рицо је, после разговора са др Гринвалдом у четири ока, обавестио Ледла да ће његови сарадници почети да штампају фалсификате без одлагања тако да би се постављени датуми испоруке испоштовали. Рицо је такође рекао да ће фамилија бити спремна да плати казну од 1 одсто – што значи 9,5 милиона – ако испорука буде каснила. Та исплата, ако буде потребно, биће израз добре воље групе и вере у Свету мајку цркву.

Ледл је обавестио Рица и његове сараднике да ће Ватикан морати да погледа и испита пробни пакет да би се уверио да је роба прихватљива. Тај пакет треба да се припреми што пре. Рицо се окренуо др Гринвалду, који је климнуо главом у знак одобравања.

Ледл и Рицо су се сложили да узорак разних врста хартија од вредности у износу од 14,5 милиона долара треба да буде довољан. Курири мафије ће доставити пакет Ледлу и његовим сарадницима у хотелу „Кавалијери Хилтон” у Риму.

После сређивања свих ствари у вези с разилажењима, Рицо и сарадници су одбили Ледлов позив на вечеру. Они су једва чекали да се врате у САД да договоре све потребне аранжмане. Детаљи су размењени пре него што је стигла лимузина да пребаци гостујуће криминалце до римског аеродрома. Ледл је био усхићен. Договорило је посао живота. За аустријског човека за везу одређена је сума од 250 милиона долара, која ће му припасти у року од не-

колико месеци. Никада није схватио да тајанствени др Гринвалд није био нико други него Матео ди Лоренцо, „чика Марти”, подмукли капо фамилије Ђеновезе.

Чим се Рицо вратио у Њујорк, посао је кренуо. Луис Мајло је припремио плоче за сертификате у својој штампарији на Авенији А и Дванаестој улици у малој Италији. Помагао му је Ели Лубин, главни металорезац, који је радио с „дрним штампачима” (то јест, специјалистима у фалсификовању) у радионици на Авенији Мелроуз у Лос Анђелесу. Вилијам Бенџамин из Филаделфије, главни фалсификатор фамилије Ђеновезе, урадио је завршно дотеривање. Пробни пакет састојао се од 498 обвезница Америчког телефона и телеграфа (АТ&Т), процењених на 4,980.000 долара; 259 обвезница Џенерал електрика, процењених на 2,590.000; 412 обвезница Крајслера, процењених на 2,060.000; и 479 обвезница Пан Америкен Ворлд Ервејз, процењених на 4,780.000. Укупна стварна вредност лажних хартија од вредности била је 14,410.000 долара.

Обвезнице су Ледлу испоручили курири чика Мартија. Ледл је, са своје стране, пренео фалсификате у Ватикан да би их прегледао кардинал Тисеран, који је после прегледа сматрао да су задовољавајуће.

Док је Ватикан чекао на испоруку остатка хартија од вредности, бискуп Марчинкус је желео да утврди да ли ће обвезнице проћи као праве. Крајем јула наредио је Марију Фољини да изврши пробни улог од 1,5 милиона долара у Ханделсбанк у Цириху. Када је Фољини отворио рачун, као корисника је именовано монсињора Марија Форнасарија, једног од секретара у Ватикану. Хартије од вредности су прошле преглед службеника банке, што је представљало похвалу вештини фамилије Ђеновезе у фалсификовању.

Марчинкус је у септембру наредио Фољинију да изврши други пробни депозит – овај пут 2,5 милиона долара у Банко ди Рома, са Алфијем Маркинијем, власником хотела „Леонардо да Винчи” као корисником. Хартије су биле прегледане и прихваћене као аутентичне.

Проблем је настао када су обе банке послале узорке обвезница у Њујорк на физичко испитивање. Банкарска асоцијација у Њујорку закључила је да су хартије фалсификат. Обавештен је Интерпол. Када је Фољини испитиван, пропевао је као канаринац, наводећи да је те хартије добио од Ледла. Када је испитиван Ледл и он је пропевао, цвркућући о Винсенту Рицу, фамилији Ђеновезе, Ватикану и кардиналу Тисерану. Ледл и Рицо су ухапшени, суђено им је и осуђени су на затворску казну скупа с Рикијем Џекобсом, Џеријем Џекобсом, Вилијамом Бенџамином, Томасом Аамом, Ремијом Бењијем и чика Мартијем. Луис Мајло, главни фалсификатор, нађен је мртав у пртљажнику својих кола. Фољини је успео да избегне дугу руку закона тврдећи да је радио као заступник државног секретара Ватикана и да зато има дипломатски имунитет.

У време када су Вилијам Линч, шеф Одељења за организовани криминал и рекетирање при Министарству правде САД, и Вилијам Аронвалд, помоћник шефа Њујоршког ударног одреда, успели да пробију административне баријере у Ватикану и да договоре разговор с Тисераном, кардинал се већ био упокојио природном смрћу и био је сахрањен. Иследници су затим

тражили да испитају бискупа Пола Марчинкуса. Требало им је дуже од године дана да добију дозволу за посету унутрашњем свetišћу Ватиканске банке.

Разговор је, како су га снимили Линч и Аронвалд, почео тако што су иследници испитивали Марчинкуса о Микелеу Синдони.

„Микеле и ја смо добри пријатељи”, говорио је Марчинкус док је одбијао димове кубанске цигаре. „Познајемо се неколико година. Међутим, моји финансијски послови с њим били су веома ограничени. Он је, знате, један од најбогатијих индустријалаца у Италији. Далеко је испред свог времена по питању финансијских ствари.”

Када је упитан о својим „ограниченим” пословима са Синдоном, Марчинкус је одговорио: „Мислим да није потребно да кршим тајност банкарских закона да бих себе бранио.”

„Ако буде потребно, да ли сте спремни да сведочите на суду у Сједињеним Државама?” упитао је Линч.

„Овај, да”, рекао је Марчинкус, „ако је апсолутно нужно.”

Линч је прешао на посао и упитао: „Имате ли тајни рачун на Бахамима?”

„Не”, одговорио је Марчинкус.

„Имате ли обичан рачун на Бахамима?”

„Не”, одговорио је Марчинкус лежерно, „немам.”

„Јесте ли сасвим сигурни, бискупе?” био је упоран Линч.

„Ватикан заиста има финансијске послове на Бахамима”, одговорио је Марчинкус, „али је реч о строго пословној трансакцији сличној многим које контролише Ватикан. Није реч ни о каквом приватном финансијском профиту.”

„Не”, наставио је Линч, „нас интересују приватни рачуни које имате.”

„Ја немам никаквих приватних или личних рачуна на Бахамима нити било где другде”, рекао је Марчинкус.

Иследници су вероватно знали да све што Марчинкус говори није тачно. Бискуп је био члан борда директора Прекоморске Амброзијанске банке у Насауу од 1971; редовно је одлазио на Бахаме и лично је био власник 8 одсто акција банке у Насауу. Они су такође вероватно знали за бискупове приватне рачуне у Синдониним банкама широм Италије и за мало богатство које је Марчинкус оставио по страни, захваљујући пословима са Синдоном и П-2, у Banque de Financement у Женеви.

После овог састанка амерички истражитељи су затражили подизање оптужнице против Марчинкуса. Бискуп је, уосталом, био амерички грађанин и подложен америчкој правди. То је значило да може да буде изручен да би му било суђено. Таква мера је изгледала потребном. Преко 10 милиона долара у лажним хартијама од вредности још је држао Ватикан, а постојала је и велика могућност да буде потписана, запечаћена и испоручена поруџбина од преко милијарду долара.

Међутим, Никсонова администрација је наредила обустављање истраге. Ствар је била превише деликатна и могла је да резултира политичком реакцијом америчких католика. Закључено је да је боље заборавити на 10 милиона долара, бандите, Марчинкуса. Уосталом, влада није могла да шаље агенте преко Тибра са полуаутоматским оружјем, налозима за претрагу и лисицама.

– Нисмо желели да изгубимо толику количину новца пореских обвезника – говорио је касније Вилијам Аронвалд. – Уколико не приступимо прикупљању доказа заиста озбиљно, на крају истраге Марчинкусов случај је морао да буде стављен ад акта због недостатка доказа који би уверили пороту.” (исто; стр. 131-139)

„Како је бискуп Пол Марчинкус похвалио банкарску блиставост Микеа Синдоне америчким истражитељима, финансијске акције Шарка почеле су да се руше. Елементарно финансијско правило каже да ће свако ко украде велике своте новца из неке банке створити огромну рупу у тој финансијској установи. Како се та рупа шири, не може да се попуњава изјавама о лажном профиту. Она мора да се затвара чврстом готовином, приходима поравнањем књига и за враћање извесног степена фискалне равнотеже.

Међутим, када су се такве рупе појавиле у две велике банке – Banca Unione и Banca Privata Finanziaria – Синдона је покушао да реши проблем спајањем ове две фирме у гигантску фирму названу Banca Privata. Две велике рупе постале су једна рупетина коју није могао да занемари ни највећи слепац међу банкарским инспекторима у Милану. У јулу 1974. Синдонина нова банка показала је губитак од 200 милијарди лира. Синдона је успео да убеди директоре Banca di Roma да убаце 200 милиона долара у Banca Privata у покушају да попуни проблематичну рупу. Међутим, та тактика није дала резултат. Чврста готовина није била довољна да спречи крах ове установе. У септембру 1974, мање од три месеца после формирања, Banca Privata је отишла у обавезну ликвидацију са губицима преко 300 милиона долара.

Banca di Roma је дошла скоро до краха због непромишљеног покушаја да спасе Синдону. Ватикан је, по сопственом признању, изгубио преко 27 милиона долара приликом овог краха, скупа са свотама које је уложио у Banca Unione и Banca Privata Finanziaria. Губитак Свете мајке цркве, по швајцарским проценама, прелазило је 240 милиона долара. Други су рачунали да ти губици износе око милијарду долара.

У исто време појавила се велика рупа у Националној банци Френклин, финансијској установи коју је Синдона купио 1972, као резултат Ајкулиних повлачења новца на превару. Појава ове рупе деловала је необјашњиво. Национална банка Френклин била је осамнаеста банка по величини у САД и једна од најликвиднијих, с капиталом од 3,3 милијарде долара. Међутим, Синдона је за две године успео да испразни трезоре ове институције на Лонг Ајленду.

Америчка влада, плашећи се да би пад банке на Лонг Ајленду могао да има озбиљне последице широм земље, помогла је Синдони у неограниченим средствима да одржи солвентност банке. У септембру и октобру 1974. преко милијарду долара слило се у Френклин из Савезних резерви. Испоставило се да су такви напори узалудни. Дана 8. октобра Национална банка Френклин је пропала, узрокујући губитке од преко две милијарде долара за Савезну осигуравајућу компанију. Био је то највећи крах банке у америчкој историји и први после „велике депресије”.

Разгрћући пепео ове банке, амерички истражитељи су открили да је Синдона украо 45 милиона долара из ње уочи њене смрти – свота коју је про-

ћердао на покушаје манипулације девизним спекулацијама и на покривање губитака у својим италијанским операцијама.

После пропасти Приватне и Френклин банке звук падања Синдониних финансијских институција одјекивао је широм Европе. За само неколико недеља у рушевинама су лежале Банкхаус Волф у Хамбургу, Банкхаус Херштат у Келну и Аминкор банк у Цириху. Безбројне милијарде пропале су кроз огромну пукотину – пукотину која је у италијанској штампи постала позната као „Крах Синдона”.

Италијанске власти су издале налог за хапшење Синдоне, Ајкула је побегао из Швајцарске у Њујорк, где је одсео у дискретно отменом хотелу „Пјер” на Петој авенији и постао „финансијски консултант” компаније Џонија Гамбина Г&Г (Гамбино и Ђеновезе). По савету Дејвида Кенедија, бившег министра финансија под председником Никсоном, Синдона је ангажовао адвокатску фирму Ричард Никсон/Џон Мичел да му помогне у борби против екстрадиције. Такође је ангажовао приватног консултанта за односе с јавношћу који му је средио да држи предавања на водећим америчким универзитетима (...)

Појављивање Синдоне у тако угледним институцијама као да је било истргнуто са страница часописа „Маџ” („Лудак”). Финансијски „капо” сицилијанске мафије држао је предавања студентима елитних универзитета – будућим предводницима бизниса у Америци – о пословној етици, финансијским стратегијама и стварању идиличних „космокорпорација”.

У септембру 1975, када су се у међународној штампи појавиле фотографије на којима Синдону поздравља градоначелник Њујорка Абрахам Бим, крици гнева чули су се широм Италије (...)

У Сједињеним Државама Синдона је остао неосетљив на такве вапаје. Џони Гамбино и други њујоршки мафијашки третирани су Синдону као *uomo rispettato* (уважени човек). Звали су га дон Микеле и одржавали су банкете у његову част. Нино Гамбино, Џонијев син, касније се сећао да су чланови злочиначке фамилије стално тражили Синдону и узвикивали: „Дон Микеле, ви сте највећи Сицилијанац. Поносни смо на вас. Да вам помогнемо да решите проблеме. Реците нам кога треба да убијемо. Реците ко су те хуље. Учинимо то за вас зато што вас поштујемо. Без новца, дон Микеле. Убијамо само за своје пријатеље.”

Синдона је вероватно дао такав списак зато што је пет италијанских истражитеља који су се бавили пословима „папиног банкара” (укључујући заступника Банке Италије Ђорџа Амброзалија) убијено у масакрима бандитског стила. Други који су покушали да сведоче против „дон Микелеа” доживели су сличну судбину.” (исто; стр. 141-144)

„Микелеа Синдону су можда тражили представници закона у Италији и поздрављали мафијашки у Америци, али су бронзана врата Свете столице сада била затворена за њега. Како су италијански истражитељи открили „ватиканску везу”, Павле VI је постао предмет презира и поруге. У штампи су се појавиле приче да је Свети отац изгубио милијарду долара због тајних послова с мафијом. Слева у овом теолошком спектру, језуити су нападали папу због мешања у италијанску политику и због „предавања будућности цр-

кве у руке Сатане”. Здесна су тридентински конзервативци, укључујући француског надбискупа Марсела Лефевра, захтевали оставку Павла VI. „Традиционалист”, католички недељник, после детаљног приказа афере Синдона у фебруару 1973, назвао је папу „издајником цркве”.

Бискуп Марчинкус био је приморан да се преда нечовештву ислеђивања италијанских истражитеља у вези са трансакцијама које је имао са Синдоном на личној основи и као представник Ватикана. Марчинкус се понашао према очекивању. У априлу 1973. рекао је америчким истражитељима: „Микеле и ја смо веома добри пријатељи. Познајемо се више година.” Две године касније, у разговору за италијански часопис „Л’еспreso”, Марчинкус је рекао: „Истина је да не познајем Синдону. Како сам могао изгубити новац због њега?”

Папа Павле VI се смртно уплашио. Његово понашање је било чудно. Људима од поверења говорио је о могућности повлачења. Пре него што пристане да одложи папску круну, говорио је да ће морати да надокнади финансијске губитке које је донео цркви. Желео је да задржи право да именује наследника и захтевао је укидање четири стотине година старог указа који забрањује папама да продају свој посвећени положај Христовог изасланика ономе кардиналу који понуди највише. То би му омогућило да прикупи богатство за Свету мајку цркву – богатство које је изгубио због пословања с мафијом (...)

Свети отац је коначно дошао к себи. Знао је како ће превазићи проблеме. Дозволиће бискупу Марчинкусу да направи нови и бољи посао – овај пут са Синдониним замеником на месту финансијског капа мафије и благајника ложе П-2 – Робертом Калвијем, председником Банко Амброзијано.

Међутим, Роберто Калви није губио време за укључивање Ватикана у серију сумњивих послова; 19. новембра 1976. Калви је купио 53,3 одсто фирентинске Трговинске банке (Banco Mercantile) у име Ватиканске банке; 17. децембра акције су пребачене миланској брокерској фирми „Бамеј и друштво”. Опсенарском вештином ове акције су се истог дана „паркирале” у Ватиканској банци. Међутим, постојао је проблем. Ватикан није имао довољно средстава на рачуну на који су акције пребачене. Овај проблем је решен отварањем новог рачуна са изненадним и чудесним билансом од 8 милијарди лира (преко 10 милиона долара). Шест месеци после ових чудних трансакција, 29. јуна 1977, Бамеј и друштво су откупили натраг ове акције преко фирме зване Credito Commerciale iz Milana. У овом тренутку, Калви је, у име фирме „Некретнине” 20. септембра, купио банкарски капитал од Credito Commerciale.

Била је то врашка игра. Сваки пут када су акције мењале руке, показивале су драматично повећање вредности. Почетна вредност капитала Трговинске банке (Banco Mercantile) била је 14.000 лира по акцији; 29. јуна, када је Credito Commerciale продао акције Калвију, вредност капитала се повећала на 26.000 лира по акцији.

Продајући лично акције које је већ поседовао по двострукој цени у односу на почетну, Калви је вештачки повећао вредност банкарског капитала. Акције Трговинске банке сада су постале најпривлачније на Миланској бер-

зи. То је омогућило Калвију да распрода надувани капитал Ани Бономи, пословној супарници, за 33 милијарде лира (40 милиона долара). За привилегију коришћења имена и институције Ватикана у овом пројекту, Калви је великодушно платио рекет Ватиканској банци у износу од 800 милиона лира.

Трговинска банка је била само један од мноштва пројеката. Ватиканска банка почела је да зарађује огромне ануитете од Калвија због спремности да се укључи у лажне подухвате. Папски трезори су се још једном напунили до врха. Међутим, у августу 1978. прилив готовине изненада је престао. Папа Павле VI умро је од срчаног удара у Кастел Гандолфу, а његов наследник – Албино Лучани, који се прозвао Јованом Павлом I – позвао је на реформу.” (исто; стр. 145-147)

8. Како је стварана финансијска империја „Опуса Деи”

Без приче о Опусу Деи немогуће је добити комплетну слику функционисања те криминалне машинерије на релацији Римокатоличка црква – Ватиканска банка (ИОР) – Опус Деи – мафија – власт. Хачинсон износи чињенице које делују застрашујуће, јер показују како је под маском духовности и светости стварана политичко – финансијско – мултинационална организација.

Хачинсон, такође, потврђује и велики део података које налазимо код Вилијамса, из простог разлога јер су сви актери део једног круга, то је, заправо, иста прича. Само је тежиште Хачинсонове анализе на Опусу Деи, а Вилијамсове на самом Ватикану и Ватиканској банци.

„Опус Деи је изграђивао корпоративне пирамиде и развијао праксу књиговодства трансфера профита. Користећи *anstalts*, *stiftungs* и *off-shor* компаније развили су сустав корпоративне тајности како би сакрили њене многобројне пипке. *Stiftung* (фондација) је облик корпоративног организирања који су развили Швицарци и често се користи за комплициране финансијске трансакције. *Anstalt* (подузеће) је специјалитет *Liechtensteina*, створен по аустријском моделу, *Privatanstalt*. Има фиксиран капитал и не издаје акције.

И један и други облик су толико заогрнути повјерљивошћу да је њихове „праве осниваче” то јест праве власнике апсолутно немогуће идентифицирати. Ослањање Опус Деи на ове изуме је ишло у етапама како је растао у величини и сложености. Први корак је био оснивање обичних фондација у земљи како би се сакрило власништво над имовином, а нови слојеви су додани почев од педесетих година.

Један од најважнијих је био онај који је створио одвјетник *Alberto Ulastris*, прије него што је постао министар трговине. Познато као *Esfina*, с почетним капиталом испод милијуна долара, промовирала је нову Опусову идеју, такозвана „обична дјела”. Ово је било нешто сасвим различито од „корпоративних дјела”, која су била концентрирана на пољу образовања и отворено повезана с Опусом Деи, од којих је свеучилиште Наваре био главни примјер.

Обична дјела, с друге стране, иако су била дио апостолата, сматрана су комерцијалним средством, финансираним када год је било могуће туђим новцем, али којима је руководило особље Опуса Деи. Многи од Есфининих холдинга су били у АОП (Апостолат јавног мнијења) сектору, основаном

како би се вршио утјецај на јавно мнијење, под контролом надзорног комитета. У Шпањолској, први АОП су надзирали Laureano Loper Rodo, Alberto Ulastres и професор Hesus Arelano.

АОП је био маска за pilleria (прљаве послове) друге врсте. Опус Деи је био, и остао, привилегирана институција цркве која тврди, са свом побожношћу коју може прикупити, како је њен једини интерес духовна добробит чланова и да се никада не уплиће у њихов свакодневни живот. Она не посједује ништа, најмање банку, и никада се не бави политиком. Али сада, с АОП, Опус Деи је хтио потајно утјецати на јавно мнијење, пошто је прво припремио своје чланове за прихваћање скупа моралних вриједности који их одваја од остатка друштва.

У првој фази АОП се концентрирао на оснивање или преузимање јавних компанија из области емитирајућих медија или тисканих медија, издаваштва и комуникација. Већина акционарског капитала у свакој компанији држали су нумерарији Опуса Деи, супернумерарији или провјерени сурадници. У свим случајевима, од повјереника се захтијевало да потпишу недатиране уговоре о продаји акција, које су држали у сефу у регионалним сједиштима.

У Шпањолској су обична дјела финансирана кроз Есфину, која је прикупљала свој капитал од обитељи чланова и пријатеља. У сваком случају, тако прикупљени капитал третиран је као рачун са штедњом у приватној банци, на који се добивала камата која је била нешто изнад камата у комерцијалној банци, а сваким рачуном се индивидуално управљало с пуном марљивошћу и дискрецијом. Као додатак пореским предностима, улагачи Есфине имају задовољство вјеровати да се њиховим новцем финансира „Божје дјело”.

Први директор Есфине је био Pablo Bofill de Qvadras, нумерариј Опуса Деи, који је такођер сједио у управном одбору шпањолске подружнице компаније коју је контролирао Ватикан, Condote Española. Његов замјеник је био Jose Ferrer Bonsoms, млади банкар и супернумерариј, чија обитељ посједује велику имовину у Аргентини. Есфина је купила или основала новцем других, Ediciones Rialp, водећу издавачку кућу Опуса Деи, Editorial Magistero Español, издавача средњошколских књига и САРПЕ, који посједује „Alcazar”, конзервативне новине, „Actualidad Español” и „Actualidad Economica”, тједнике, „Telva”, популарни женски часопис и „Mundo Cristiano”, религиозни часопис.

Овим публикацијама, којима управљају и редакције чине чланови, била је потребна прес-агенција и тако је рођена Европа прес. Њиховим огласима и продајним промоцијама бавила се агенција у власништву Есфине, а користили су услуге тискара које су припадале Тотопресу С. А, такођер дијелу Есфине. Сви су били овисни о финансијској подршци Опуса Деи, и често су, служећи потребама АОП, а мање комерцијалним циљевима, били у дефициту.

Есфина је 1958. проширила пословање на банкарство, купујући малу приватну банку у Барселони, којој је промијенила име у Banco Latino. Неколико мјесеци касније додала је и Credit Andorra, највећу банку у Андори. У 1959, Есфина је формирала Свеучилиште de Inversiones S. A. која је управљала шпекулативним инвестицијама. Директор Свеучилишта био је Francisco Planel Fontrodona, до заређења 1964. Помагао му је Alfonso Lóre Rodó,

брат Laureana López Roda, док Алфонсо такођер није заређен.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 171-173)

„Највећи добротинитељ Опуса Деи, послвије грађанског рата, био је каталонски индустријалац Ferañ (Fernando) Valls Taberner, који је финансирао отварање НСРЦ-а у Барселони и осигурао да га воде нумерарији Опуса Деи, и који је основао Banco popular de los Previsores del Porvenir (Народну банку за будуће потребе) која је послвије значајних преправака постала педесетих година камен темељац финансијске зграде Опус Деи.

Изненадна Vallsova смрт 1942, на чело банке доводи Felixa Milleta Mari-staniya, ултрарелигиозног каталонског финансијера. Промијенио је име банке 1947. у Banco popular Español и унио је на Мадридску берзу. Његова десна рука је био Juan Manuel Fanjul Sedeño, супернумерариј Опуса Деи, који је, као и Millet, био близак Ferañu Vallsu. Fanjul је био овлаштени посједник значајног блока акција банке који је припадао обитељи Valls. Кроз Фањула је Опус Деи почео своје продирање у директорат банке.

Феранов најстарији син, Луис, постао је Опус Деи нумерариј. У двадесетчетвртој години био је асистент професор права, прво у Барселони, а потом у Мадриду. Његови Опус Деи надређени су га 1950. поставили за гласника св. Габријела, који се брине о духовним потребама супернумерарија и њихових обитељи. Послвије двије године борбе с дужностима арханђела, рекао је својем духовном директору како није рођен за савјетника у вези с душом, и како жели постати банкар. У свијету банкарства Luis Valls је постао за Опус Деи оно што је López Rodó представљао у свијејту политике.

У банку је ушао 1953. и о њему се старао Mariano Navarro Valls. До тада Banco popular Español је своје сједиште преселила у Мадрид. Преструктурирање Валсових холдинга је банкарске интересе концентрирало у рукама Луиса и његове браће Јавијера и Felixa. Manufacturas Valls, обитељска творница текстила, остављена је стричевима. У сваком случају, Луис и Felix, такођер нумерарији, задржали су своје акције у творници, која се ускоро проширила на послове нуклеарног инжењеринга. Пошто је Опус Деи био више заинтересиран за банкарство него за текстил, Banco popular је солидно била под његовом контролом. Опус Деи никада није посједовао банку, барем не законски, јер је контрола провођена кроз мрежу off-shor фондова.

Али Есфина је доносила и главобоље. Користећи обична дјела за промоцију политичке агенде Опус Деи, точније речено либерализацију економије и модернизацију шпањолске политичке структуре, носило је и ризик. Обична дјела су била и финансијски терет. Ови фактори су изазвали неочекивану одлуку из Опус Централне. Једног дана 1963, регионални администратор је обавијештен да је отац у Риму одлучио: „Укидамо обична дјела”!(...)

„Ликвидација обичних дјела није значила да се Опус Деи одрекао АОП концепта. Он је настављен у другом облику. Ипак је сачувано и неколико важних обичних дјела. Ово је укључивало издавачку кућу Rialp i Talleres d'Arte Grande, која је снабдијевала религиозном умјетношћу Опус Деи центре широм свијета.

Послвије затварања обичних дјела, Есфинин ослобођени капитал је инвестиран у банкарски сектор. Први циљ је био Banco Atlantico, мала регио-

нална банка чији је највећи акционар погинуо у жељезничкој несрећи. Преговори су повјерени индустријалцу из Барселоне Casimiru Molinsu Robitu, супернумерарију Опуса Деи, који је завео продавцаче и јавно мнијење да повјерује како наступа у корист Banco popular Español.

Посао је успјешно окончан, Молинс је постао нови директор Atlantica, а управљање је преузео двојац Bofil-Ferrer. Они су од банке направили једну од десет најбољих у шпањолској, мијењајући њен статус успут, који је дозвољавао да се 15 посто профита издвоји као донација за друштвене потребе. Када су Bofil i Ferrer сазнали како ће њихов брат по вјери, министар финансија Mariano Navarro-Rubio донијети нови закон који ће дозволити комерцијалним банкама да се прошире на трговинско банкарство, испланирали су да Atlantico оснује властиту трговачку банку, коју су назвали Bankunion. У нову банку су жељели довести и међународне партнере.

Оперативни директор Condotte d'Asqua S.P.A, коју је контролирао Ватикан, Loris Corbi упознао је Бофила с Johnom McCafferyem, представником Hambros банке у Риму. Бофил је понудио McCafferyу учешће, али Hambros се већ обвезао формирати трговачку банку с Banco popular Español. Стога је McCaffery предложио Bofilу i Ferreru да контактирају финансијера у успону из Милана Michele Sindonu.

Bankunion је регистриран у листопаду 1963, с дионичарским капиталом од 24 милијуна долара. Banco Atlantico је директно држао само 10 посто капитала. Није сигурно је ли се Синдона икада прикључио конзорцију. Ако је, учествовао је кроз једну од анонимних страних инестицијских компанија која је постала главни дионичар Bankuniona. Други инвеститори су били Есфина и Condotte Española. Као и код Banco Atlantico, статут Bankuniona је предвиђао издвајање 15 посто профита за добротворне активности.

Синдона је у међувремену успио продати 24 посто акција у својој банци (Banca Privata Finanziaria из Милана) Американцима, Continental Illinois Bank & Trust из Чикага. Continental Illinois је у то вријеме био седма највећа банка у Сједињеним Државама. Потез се показао мудрим јер је директор Continentala, мормонски бискуп именом Давид М. Кенеди, постао тајник за финансије Richarda Nixona. Синдону је с њим упознао Paul Marcinkus, свећеник из Чикага, који је постао дипломат и који је био директно путовање код папе Павла VI. Синдона је заузврат представио Бофила и Ферера Давиду Кенедију. Мормонском бискупу су били интересантни јер је Continental Illinois жељео купити 18 посто акција у Banco Atlantico. Трансакција је обављена преко компаније у Швицарској, Greyhound Finance AG. Greyhound се налазио у Цириху, у уредима једног од водећих европских финансијских експерата др Artura Wiederkehra. Тијekom преговора Бофил и Ферер су срели Wiederkehra, чији талент је био на великој цијени међу трговцима међународног капитала. Синдона је користио Wiederkehra, а такођер је колеги банкару из Милана Robertu Calviu препоручио услуге циришког одвјетника. Успут је Синдона упознао Calvia и с групом из Мадрида.

Опус Деи је у то вријеме реорганизирао своју корпоративну имовину у свијету, по упутама донесеним у Шпањолској. Власништво и управљање имовином генерално је подијељено између двије неовисне групације које су

биле у власништву једног или више приватних трустова или холдинг компанија. Ово је Опус Деи дало готово невидљив корпоративни профил али је теоретски дало и право на постотак од фондова који су примани као донација од њених помоћних друштава.” (исто; 174-177)

„Власништво Опуса над имовином у Француској је било комплицирано. Иако су отац Fernando Maicas i Alvaro Calleja стигли у Париз у листопаду 1947, Опус Деи није био регистриран по француским законима до свибња 1966. Обојица су стигли са НСРЦ стипендијом и комадом посмртног покрива Исидора Зорзана који је извјешен у капелици резиденције коју су отворили на авенији Sen Germainu у Латинском кварту.

Прва пословна јединица основана је 1955. под именом АЦУТ. Регистрирана је као добротворни труст и била је под патронатом три изузетна професора са Сорбоне, потпредседника француског Сената, бившег деголистичког министра и високог дипломата Quai d’Orsaz.

Можемо се запитати јесу ли покровитељи схваћали чији су покровитељи, јер се Опус Деи, који још није био регистриран у Француској, нигдје не спомиње у статуту АЦУТ-а. АЦУТ је купио дворца из седамнаестог столећа у близини Soassona, сјевероисточно од Париза, који је постао конференцијски центар Опуса. Оперативни директор АЦУТ-а је био 21-годишњи студент Института политичких студија у Паризу Аугустин Ромеро.

Пошто је завршио студиј, Ромеро је почео радити у Bank de l’Union European, која је била једна од кореспондентних банака Banco popular Española. Ова мало позната институција је дијелом била у власништву Banco Ambrosiano из Милана. Опус Деи ју је користио за трансфер новца у Француску. У међувремену, основана је читава серија холдинг компанија са чудним акронимима од имена попут SEPAL, SAIDES, SOCOFINA, SOFICO i TRIFER.

SAIDEC је основан 1962. с минималним капиталом од 2.000 долара. Nicolas Masarez, Шпањолац, уписан је као директор. Највећи акционар је био Ромеро, али је узастопним повећањем капитала, 90 посто њених акција преузео TRIFER. Како се чини, овај јасан детаљ је био замагљен чињеницом како је SAIDEC посједовао 90 посто TRIFER и да су двије компаније имале међусобно повезане управне одборе.

Ни у Енглеској пословно присуство Опуса није било ништа мање конфузно. У јесен 1946. Juan Antonio Galaraga, кемичар по професији, стигао је из Мадрида као стипендиста НСРЦ. До 1950. Galaraga је успио регрутирати само једног Британца. Био је то Michael Richards, бивши официр, који је у материјалима Опуса ускоро постао ратни херој. Escriva је о њему говорио као о „енглеском несташку”. Послан је у Кенију како би осмотрио ситуацију за ширење Опус Деи у источну Африку, након чега је отац открио његову праву вокацију и заредио га.

С новцем пребаченим из иноземства Опус Деи је купио мали хотел у Hampsteadu, који је од 1952. радио као студентски интернат под именом Netherhol Haus. Из Шпањолске је стигла група жена нумерарија како би водила бригу о интернату и исхрани, и изненада, Опус Деи је био у послу у Британији, иако није био регистриран. Регистрација је учињена у травњу 1954, када је основано свећеничко друштво Светог крижа и Опус Деи Добротворни

фонд. У оснивачком документу пише како је циљ фонда био „унапређење римокатоличке вјере”. Његов прави циљ је био ширење апостолата који одговара Опус Деи.

Три нумерарија Опус Деи су стигла у Швицарску у листопаду 1956. и отворила у Цириху прву резиденцију у дијелу града у којем живе имућни, Fluntern. Двојица од њих били су Каталонци. Вођа им је био отац Juan Vautista Torello. Пратили су га Pedro Turul, студент архитектуре и Hans Rudi Freitag, економиста Швицарац, који је радио у Валенсији.

Основали су 1961. Kulturgemeinschaft Arbor кроз који су ишли сви словни подухвати Дјела у Швицарској. Цирих је постао кључни финансијски центар за Опус Деи послје формирања Foundation General Mediterranea (ФГМ), „добротворног” фонда који је добивао постотак из прихода Banco Atlantico. ФГМ је имао двије подружнице за које се зна, Fundacion General Latinoamericana (Фундамерика), са сједиштем у Каракасу и ФГМ фондација у Цириху. Али се испоставило како посједује и трећи огранак у Аргентини који је помагао у финансирању неоперонистичких кадрова под Carlosom Menenom ФГМ је изродио Limat-Stiftung, труст у Цириху с почетним капиталом од 42.000 долара. Његова регистрација је изашла из уреда др Artura Wiederkehra. Трустови потхвати ће бити „искључиво у домени јавног интереса, посебно на пољу образовања, како у Швицарској, тако и у иноземству”, што му је осигурало изузеће од пореза. Лимат-Штифтунг је примао донације од Banco Atlantico док је у исто вријеме Bank-union био регистриран као власник акција. Wiederkehr је сједио у упавном одбору Лимат-Штифтунга.

За Wiederkehra се такођер говорило како је Опусу Деи продао циришку Nordfinanc Banku. Ова институција је била основана годину дана прије почетка Другог свјетског рата, када је овај циришки одвјетник започео са својом правном професијом. У 1964. је Wiederkehr продао 80 посто њеног капитала Nordik финансијској групацији.

Према шпањолском магнату José María Ruiz-Mateosu, Опус Деи је контролирао Nordfinanc, иако није објаснио како. С друге стране, Wiederkehr је остао директор банке дуго година, коначно напуштајући то мјесто у корист свог сина др Alfreda Juliusa Wiederkehra. Док је још био млад, таленти Artura Wiederkehra су пали у очи лорда Селборна, који је био британски министар ратне индустрије. Лорд Селборн је ставио циришког одвјетника 1942. на листу оних који тргују с непријатељем или дјелују као нацистички агенти. Wiederkehr је с низоземском Жидовком Аном Хохберт прибављао излазне визе из окупираних земаља за Жидове, који су то плаћали свиме што су посједовали. Послије рата Wiederkehr се појавио пред дисциплинском комисијом циришке одвјетничке коморе, која га је ослободила оптужби за непрофесионално понашање. Сједио је у борду Унион банке Швицарске од 1975. до 1981, у вријеме када је Филип де Век био њен директор. Опус Деи је сигурно цијенио његове услуге. Основао је за институт или његове партнере непознат број компанија, укључујући Supro Holding S. A, Цирих, с капиталом од милијун швицарских франака. Прочитано уназад, Супо постаје Опус.

Најуочљивија особина финансијских операција Опус Деи је била, и остала, тајност. „Опус Деи је сиромашан. Ми немамо новца”, изјавио је Ап-

drew Soan, британски портпарол. Соан је овлаштени књиговођа, што је необична квалификација за медијског портпарола, и у интервјуу са њим сам покушао сазнати о жељи Ескриве де Балагера да отвори Опус Деи колеџ у Оксфорду. Ово није био потхват за сиромашну организацију. Отац је дизајнирао и грб и нацртао планове за колеџ. Желио је имати и кулу са сатом на чијем ће врху бити статуа Дјевице Марије, која би тијekom ноћи била осветљена рефлекторима.

Како би конкретизирао очеве намјере, Опус Деи је поднио извјештај властима дијецезе тврдећи како су његови чланови помагали у борби против ширења комунизма у Африци тако што су индоктринирали афричке студенте западним идеологијама, што је личило политичком потхватом озбиљних размјера. Али Опус Деи је духовна организација. Вјеројатно је због тога управник њиховог Stratmoг Collegeа у Кенији, дипломац с Yaleа David Sperling, пријатељ председника Америчког мировног корпуса Sargenta Shriverа, дозволио америчком велелепосланству у Најробију да користи колеџ, који је дјеломично финансирао енглеска влада, као „центар за професионалну оријентацију” за афричке студенте који траже стипендије у Сједињеним Државама. „Центар за оријентацију” је еуфемизам ЦИА са значањем регрутне базе.

Послије неодлучне реакције оксфордских власти, Опус Деи фонд у Великој Британији је купио Grandpont House, дворац из осамнаестог столећа, на Темзи. Ескривин приједлог за колеџ у Оксфорду је одбијен, проузрочивши „велику бол”. Сматрао је како су га минирали управо католици па је дизајнирао нови грб за Grandpont House који је одражавао његову тугу. Дјевицу Марију с текстом Ipsa dux изнад моста с бијелим и плавим валовима испод њега.

Једна од поенти ове приче, поред очигледне спремности Дјела да дозволи да његов простор користи ЦИА, је да је „сиромашни Опус” био у стању прикупити значајне суме новца и финансирати своје потхвате. Још грандиознији потхват био је Светиште у Tereciudadu, које је отворено 1975. Причало се да је конструкција испод земље исте величине као и она на земљи. Сигурно је да се надземна грађевина може мјерити по опсегу са Св. Петром у Риму, а коштала је око тридесет милијуна долара.

Као што смо видјели, стратеги Опус Деи су развили сустав духовне контроле, више него физичке, својих пословних интереса. Али сустав није безгрјешан. У ствари, морао је бити озбиљно промијењен пошто је син који је уживао повјерење Gregorio Ortega Pardo изненада нестао средином шездесетих година. Регионални администратор у Португалу, Ортега је био „сакупљач мрвица поноса”, укључујући шпањолски Велики криж за јавне заслуге, који му је додијелен док је Ibanez Martin био велелепосланик у Лисабону, а посједовао је вражју љубав према луксузу.

За Опус Деи је осигурао контролу над Banco de Agricultura у Лисабону, дио у Banco Comercial de Angola, а 1963. је основао Lusofin, финансијску институцију која је уживала владину подршку. У јесен 1965, Ортега Пардо је ухићен у луксузном хотелу у Каракасу са два кофера у којима је било 225.000 долара у готовом и накита вриједног 40.000 долара, а властима га је пријави-

ла проститутка. Ибанез Мартин је објаснио да га је у Венецуелу послао да купи нову резиденцију за локално одјелење Опус Деи. У сваком случају, изручен је Шпањолској. Новинари су били разочарани јер га нису могли интервјуирати, пошто је одмах одвезен на психијатријску клинику којом је управљао Опусов лијечник. Оптужбе против њега одбачене су и двије године касније избачен је из Дјела с картом у једном смјеру за Аргентину.

Афера Ортега је показала велики број изненађујућих контрадикција. Организација инсистира на томе да је сиромашна, иако је сасвим јасно како контролира, кроз комплицирани сустав фондова и на други начин, велику имовину за коју не постоји јавно књиговодство. Извана покушава приказати тих, побожан лик, макар је у реалности вођена снажним унутарњим осјећањем мисије. Пориче мијешање у приватни живот и каријеру чланова, иако је очигледно супротно, до одређивања књига које читају. У ширем контексту, очигледно је да прогања противнике или оне за које мисли да су јој нанјели штету свим расположивим средствима, укључујући pilleria и физичку силу. Поврх свега, себе представља само као један огранак католичке цркве иако је развила јак секташки приступ, чији су посвећеници заглибили у фундаменталистичке доктрине које захтијевају њихову доживотну потчињеност и послушност не цркви, већ оцу.” (исто; стр. 179-184)

9. Политичке и финансијске мрачне игре „Опус Деи”

„Опус Деи је оптуживан како је играо значајне улоге иза сцене, у распону од државних удара у Латинској Америци до међународне трговине оружјем. Непотребно је рећи да Опус Деи негира своју умијешаност. Један од виших чланова организације је у Ирској конструирао оклопни транспортер који су купиле најмање три војске. Возило по лиценци производи подузеће у Чилеу, које је такођер и произвођач кластер бомби. У тијеку првог рата у Персијском заљеву, ово је подузеће продало велике количине споменутих бомби Ираку.

При крају владавине Павла, у Курији је избила борба између прогресивне и конзервативне струје. Прогресивна фракција је жељела већу финансијску контролу и опирала се растућем утјецају Опус Деи, а предводио ју је најближи Павлов помоћник, надбискуп Benelli. Био је заслужан за рјешење једне од највећих криза у постконцилском периоду живота цркве, покушају рушења Друштва Исусовог, које је наводно смишљено у Вили Тевере. Бенелијеви напори су осигурали да 26.000 језуита остане под командом једног генерала, који је у то вријеме био дон Педро Арупе. Бенели је хтио да језуити остану недирнути, јер су представљали једну протутежу Опусу. Штовише, била је позната Бенелијева нетрпељивост према меркантилном моралу бискупа Пола Марчинкуса, шефа Ватиканске банке којег је доживљавао као скраћени Опус Деи. Могло би се помислити како је Бенели, као Павлов државни подтајник, био у доброј позицији да истакне своје мишљење. Али ка да је обрачун коначно почео, Бенели је изгубио.

У липњу 1977, Павле је Бенелију дао црвени шешир и послао га у Фиренцу. Понтиф је имао још нешто више од годину дана живота.” (исто; 206-207)

„Последњих година Франкове владавине, с владом у рукама Опус Деи технократа, Мадрид је постао важно средиште европских инвестиција и политичких интереса Латинске Америке. Овакав развој су охрабривали Ватикан, десничарски демократи у Италији и Шпањолској.

Пажња Запада усмјерена према Латинској Америци, и посебно Аргентини, одражавала је интересе антикомунистичког лобија, без обзира је ли га предводила црква или је био чисто секуларни, с истовјетним циљем, да се заустави ширење марксистичке субверзије. Јачање ових снага, дјеломично захваљујући стратегији из Рима, али такођер и из афинитета према заједничком циљу, масонски покрет у Европи је био пун конзервативних католика. Главни стратеги иза ове еволуције су били Ђулио Андреоти из Италије и шпањолски министар иноземних послова Gregorio Lopez Bravo. Њих је подржавао велики ватикански „отварач врата” Umberto Ortolani, његов момак за тешке послове Licio Gelli и угледни масон Pio Cabanillas, који је био један од оснивача шпањолске Alianza Popular.

Од свих њих, Андреоти је имао првенство у стварима политике, јер је био најближи структурама моћи цркве и политичким суставима Слободног света. Андреоти је био најближи лаик Павлу VI и имао је пријатеље у сваком главном граду западног свијета (...)

„Субверзивне снаге у Аргентини разумјеле су значај пресијецања инвестицијског канала из Европе. Извели су серију дрских напада уперених против страних интереса, водећи свој подземни рат сада и у пословном и финансијском дјелу Буенос Ајреса. Два од њихових најсуровијих потеза била су убојства усред бијела дана финансијера Francisca Soldattia, угледног члана швицарског друштва и патријарха најбогатије обитељи у земљи и бизнисмена, Giuseppea Valoria, преко којег су ишле неке од највећих талијанских инвестиција у Аргентини.

Мадрид је тих година постао уточиште латиноамеричких политичких избјеглица. Најпознатији од њих је био бивши аргентински диктатор, Juan Domingo Peron. Он је инвестирао 250.000 долара, изплијена који је украо из државне благајне Аргентине, у луксузну вилу у предграђу коју је назвао Puerta de Hierro (Железна врата). Већи дио свог богатства, укључујући велику количину злата, дао је под контролу шпањолске владе за одобрени азил у Шпањолској.” (исто; стр. 209-210)

„Један од највјернијих заговорника Пероновог повратка био је Giancarlo Elia Valori, млађи брат убијеног Giuseppea Valoria. У двадесеттрећој години, 1960, именован је за тајног коморника папинског домаћинства, поставши један од Ортоланијевих штићеника. Средином шездесетих година именован је за тајника новоформираног Института за међународне односе, формализиране верзије Пинеј групе. Као такав, познавао је сваког проминентног антимарксисту на три континента. Када је Перон дошао у Рим, одсјео је у Валоријевој вили, док је своје послове у току дана обављао из хотела „Excelsior” у Via Veneto.

Ако би Перон пожелио упознавање с директором Banco Ambrosiano, Валори би то уредио. Ако је желио састанак с државним тајником Ватикана, Валори се побринуо да га уговори. Једног дана Ортолани је позвао Валори

рија у свој уред и упознао га с Liciom Gellijem који је предложио да се Валори придружи масонској ложи П-2. Валори није одмах одговорио. Али када је у травњу 1973. држао предавање у Мадриду с темом Концепт кршћанске државе, послао је топло писмо Gelliju позивајући га да присуствује.

Приликом Перонове слѣдеће посјете Риму, Валори није био изненађен када је срео Gellija у салону „Excelziora”. Gelli је замолио да буде представљен генераловом особном тајнику Lopezu Regi. „Ваша екселенцијо”, рекао је учитово Gelli на савршеном шпањолском, „кажу да сте ви Божји човјек”. Lopez Rega је заиста вјеровоа да је говорио директно с арканђелом Габријелом. Gelli је шармирао Regu, којега је ускоро увео у ложу П-2. Gelli је описао Перона као „несхваћеног генија”.

Почетком седамдесетих година било је јасно да ако војска остане на власти, држава Аргентина ће доживјети колапс. Ланусе је желио предати власт легално изабраном предсједнику али је постојећи закон спрјечавао Перона да поновно преузме јавну службу. Rega и Isabelita су савјетовали Перона да номинира једног од својих најприлагодљивијих слѣдбника др Hectora J. Campora, да се кандидира за предсјеника умјесто њега, знајући да ће Campora, ако побиједи, промијенити закон и расписати нове изборе.

Lanuse је најавио нове предсједничке изборе за свибањ 1973. на којима је Campora лако побиједио. Слѣдећи план, сачињен у Мадриду, опозвао је забрану против Перона, сазвао нове изборе за јесен и поднио оставку. Вјерује се како је Lopez Rega захтијевао подршку технократа из Опус Деи у организирању диктаторовог повратка. Перону је било потребно брдо новца за подмирење герилаца Montonerosa ради помирења и покривања трошкова Campore и своје предсједничке кампање.” (исто; стр. 212-213)

„Послије Пероновог тријумфа у рујну 1973. на изборима, поштовани мајстор ложе П-2 је именован за почасног конзула Аргентине у Фиренци и постао је један од економских савјетника владе.

У липњу 1974, Ескрива де Балагер је одлетео за Буенос Ајрес, што је била друга етапа велике латиноамеричке турнеје (...)

„Од отварања првог центра 1950, Чилеанци средње класе хрлили су у Опус Деи као легуани у море, у потрази за духовном храном. У врло кратком времену, Опус је тврдио како има 2.000 чланова и 15.000 сурадника. Чиле је био један од најбоље финансираних операција Опус Деи у Латинској Америци. Један од првих људи посланих из Шпањолске био је Jose Migel Ibanez Langloa, млади свећеник из Опус Деи, који је постао водећи латиноамерички идеолог.

Двојица од његових најранијих регрута су били десничарски активисти Jaime Guzman и Alvaro Puga. Шездесетих година Guzman и Puga су постали уредници „El Mercurio”, најстаријих чилеанских новина. Ibanez Langloa је хонорарно радио у „El Mercuriu” као литерарни критичар. Ватикан је у почетку подржавао демокршћанског лидера Eduarda Freia, али се нису лагодно осјећали када су почели стизати извјештаји од Ibaneza како Frei успоставља везе се радикалним радничким синдикатима. До тада, Ватикан је сматрао Чиле могућим моделом социјалних промјена у Латинској Америци. Док су се сумње Ватикана појачавале, језуити су наставили подржавати Freia као јединог човјека способног за заустављање марксизма у Чилеу.

Ово становиште нису дијелили ни Ibanez, ни његови политички активни регрути. С економистом Pablom Baraonom основали су конзервативни trust мозга, Institut for General Studies, који је привукао сљедбенике из кругова економиста присташа слободног тржишта, одвјетника, издавача и технократа. Freioв социјални програм је натјерао крв у лице америчком предсједнику Ричарду Никсону и, на његово тражење, ЦИА је почела финансирање Института у нади да ће то створити проту-елиту Демокршћанској партији. Иако је Freioва влада готово успјела савладати огромну инфлацију, Никсон је желио да Frei буде „прикован“ буде ли поновно победио на предсједничким изборима. Десничарски екстремисти, које су предводили Guzman и Puga, узели су дио гласова конзервативаца, што је резултирало тијесном побједом Салвадора Аљендеа. Мадридски технократи су били против Аљендеа (...)

„Под тим околностима, екстремна десница није дуго чекала на одговор. „Операција кварења“ коју је наредила ЦИА планирана је у Институту за опште студије и резултирала је у рујну 1973. ударом генерала Аугуста Пиночеа. Његов портпарол је био један од суоснивача Института Alvaro Puga. Други директор Института, Herman Cubillos, постао је Пиночев министар иноземних послова, а суоснивач Института, Pablo Baraona, био је министар економије. Трећи оснивач Института, Jaime Guzman, написао је нови устав. Најмање двојица чланова војне хунте, заповједник Jose Merino и генерал Jaime Estrada Leigh, били су, по причи, „синови“ Ескриве де Балагера. Естрада, који је претходно био на челу Комисије за нуклеарну енергију, постао је министар грађевинарства (...)

Технократи Опус Деи који су окруживали Пиночеа, управљали су земљом на врло сличан начин како су то радили њихови пријатељи у Шпањолској. Додуше, није прошло много времена, а отпочела је борба за власт између технократа и војске око дјеловања Пиночеве тајне полиције ДИНА. Пошто су извукли довољно искуства у Шпањолској и Аргентини, стратегије Института су жељели полагајано потиснути Пиночеа, као што су шпањолски технократи то учинили с Франком.” (исто; стр. 214-216)

„Под Иваном Павлом II чилеанска епископија је очишћена од „меких“ бискупа који су замијењени прелатима Опус Деи. Опус Деи је такођер отворио Свеучилиште Los Andes у Сантјагу. Теологија слободе, која је промовирала „много погоднију опцију за сиромашне у Латинској Америци“, није била на програму.” (исто; стр. 217)

„Да је Опус Деи непријатељски настројен према Теологији Слободе и да покушава спријечити католичке прогресивце од дјеловања у Латинској Америци, скренуо ми је пажњу отац Giuliano Ferrari. Крајем педесетих година постао је лаик асистент кардинала Eugena Tisserana.” (исто; стр. 218)

„Када је Павао VI произвео Самору у кардинала и ставио га на чело Прве секције државног секретаријата, за Ферарија је постало немогуће наставити вођење свог Божјег друштва за хуманост у Латинској Америци. Посљедњи од његових фондова су угашени, па је одлучио затворити друштво и вратити се у Рим. Када је умро кардинал Тисеран, Ферари се нашао без заштитника. Вратио се пасторалном раду у храмовима Guatemala Citya, али

не задуго. Једног дана је позван у дијецезу, која је још била у рукама Опус Деи, гдје су му рекли како је његов рад у favellas више политички него пасторалан и да зато више није пожељан у Гватемали. Добио је зракопловну карту у једном правцу за Швицарску, већ за сутрашњи дан. Како би били сигурни да неће пропустити лет, два свећеника Опус Деи су га ујутро одвезла у зракопловну луку. У аутомобилу су га упозорили да ако се покуша вратити у Латинску Америку, они ће за то сазнати, и да ће тада његов живот бити у опасности.

Аутор ове књиге је упознао Ферарија 1978. и добио књигу коју је овај написао о Латинској Америци и још једну о финансијама Ватикана. Рекао је да ће оно што зна о злоупотребама ватиканских фондова у Риму и Латинској Америци изазвати велики скандал. Затражио сам од њега да припреми неку документацију за наш следећи састанак, када ћемо даље разговарати о заједничком пројекту. Али ми се више није јавио. Неколико тједана касније чуо сам како је нађен мртав, у влаку, између Женева и Париза.

Отац Ферари, четрдесет осам година, по извјештају је умро од срчаног удара. Али колико се могло утврдити, аутопсија није направљена, бар то није учинило Правно одјељење за медицину из Женева. Шеснаест година после његове смрти, немогуће је пронаћи његову осмртницу у архивама града и кантона Женева.” (исто; стр. 221)

10. „Опус Деи” преузима финансије Ватикана

„Ескрива де Балагер није био у стању сакрити своје незадовољство због напора надбискупа Giovania Benellia да блокира трансформацију Опус Деи у Особну прелатуру. Он и Alvaro del Portillo су били одлучни да исфорсирају рјешење (...)

Ескрива је затражио од државног тајника, кардинала Villota, да уговори нову аудијенцију код папе. До ње је дошло 25. липња 1973. Павао VI је овом приликом био много пријемчивији. Што је лежало иза овог очигледног умекшавања?

Једини пријетећи облак на хоризонту Ватикана у то вријеме биле су финансије. Трошкови рада Курије и одржавања стања константног сјаја су се повећавали. Као резултат, држава Ватикан је почела објављивати годишње извјештаје о финансијском дефициту који ће у следећим годинама довести на руб банкрота. Постоји мала сумња, иако без правог доказа, да су у липњу 1973, прелати Опус Деи дали приједлог, који сам ја назвао Portillieva опција, како би се помогло Ватикану у рјешавању финансијских проблема.

Пошто је први пут саопћена, ускоро је почела добивати позитивну подршку у папином окружењу. Према неким изворима, коначно је постигнут договор по којем ће Опус Деи бити промовиран у особну прелатуру, а заузврат ће преузети у своје руке финансије Ватикана.

Потписан је прелиминарни протокол који је успоставио модалитете Portillieva опције. Његова копија се појавила међу папирима пред парламентарном комисијом која је истраживала аферу ложе П-2, али је после тога нестала. Било како било, банкар из Милана Roberto Calvi је испричао својој обитељи да је помагао Опус Деи у формулирању тог плана, који је укључи-

вао преузимање контроле над Ватиканском банком од Опус Деи. Причало се да је шеф Ватиканске банке бискуп Paul Marcinkus ишао у Мадрид ради дискусије о аспектима плана с Опус Деи банкарима. Опус Деи пориче да је постигнут било какав договор, то јест, да Portillieva опција никада није нити постојала.

„Свети отац је био задовољан и охрабрио је нашег оца да настави с радом конгреса”, било је све што је дон Alvaro Portillo рекао о аудијенцији липња 1973. За тренутак је питање „остало отворено”. Али једна је ствар сигурна. Portillo је искористио интервал како би се приближио кардиналу Villotu. Павао, чија се болест погоршавала, више се ослањао на Villota. Марчинкус је такођер схватио како у Опус Деи и кардиналу Villotu има савезнике.

Сви они су се бојали Benellia; он је наткриљивао Villota, желио да Марчинкуса пошаље натраг у Чикаго, а његови осјећаји према Опусу су били добро познати. Дискусије у Опус Деи како да се излијече финансијски проблеми Ватикна су озбиљно започели у рујну 1974, послје Балагеровог и Portillevog повратка с посљедње етапе њиховог тријумфалног пута у Јужну Америку. Тајминг је био значајан.

Несрећом по Ватикан, његов најповјерљивији финансијски партнер у то вријеме, Michele Sindona, био је велики валутни шпекулант. Прије Октобарског рата на Блиском истоку 1973, Синдона је шпекулирао с доларом на погрешан начин и када су унапријед склопљени уговори дошли за наплату, његово царство, повезано неуобичајеним суставом узастопних депозита, колабирало је.

У рујну 1974, министарском одлуком Синдонина банка је отишла у ликвидацију. Губици су били већи од 386 милијуна долара. Мјесец дана касније Синдонина банка у Њујорку, Franklin National Bank, доживјела је исту судбину, поставши тако највећи банкарски крах у америчкој повијести до данашњег дана. У сјјечњу 1975, швицарске власти су затвориле Finabank у Женеви, у којој је Ватикан имао 20 посто акција. Синдона је у то вријеме већ био бјегунац од талијанских власти.

Према ријечима принца Massima Spada, бившег генералног директора ИОР, Ватикан је изгубио 55 милијуна долара у краху Синдиног царства. Али Charles de Trepck, генерални директор Finabanka, процјењује како су „укупни губици Ватикана у инвестирању у Синдонину банку отприлике 240 милијуна долара”. Колика год да је сума била у питању, Павле VI је био шокиран.

Оклијевање да се прихвати Portilleova опција је почело блиједјети. Али, папини савјетници су инсистирали на увјетима. Жељели су да се величина доприноса Опуса фондовима Ватикана фиксира унапријед. Било какав протокол потписан између Опус Деи и Ватикана ће остати у тајним архивима Ватикана. Према несталом парламентарном документу папа је (или је то у ствари био Опус Деи?) инсистирао на томе да се заштити привилегирани аранжман између ИОР и Banco Ambrosiano.” (исто; 223-225)

11. Афера „Матеос”

„Од 1857. обитељ Руиз-Матеос је била у послу са шеријем. Обитељски посао се полако ширио, тако да је 1958. José María Ruiz-Mateos, који је био

млади заступник за шери у Jerez de la Frontera, успио постати ексклузивни снабдјевач подuzeћа Harvey iz Бристола.” (исто; стр. 231)

„До 1978. Румаса је постала највећи шпањолски конгломерат у приватним рукама. José María се бацио у вртоглави програм куповине, градећи мултинационални гигант који је контролирао 350 индустријских, транспортних, фармацеутских, туристичких и пољопривредних подuzeћа и 20 банака. Имао је 40.000 запослених и био један од највећих шпањолских извозника роба и услуга, извозећи у вриједности већој од 260 милијуна долара годишње (...)

За убацивање, у просјеку, 1,65 милијуна долара годишње у кофере Дјела Ruiz-Mateos је рекао: „Новац сам добио од Бога, и зато дајем новац Богу” (...)

Дозволио је стратезима Опус Деи да користе његово пословно царство, иако је он и даље држао контролу. Ипак, осам од петнаест његових оперативних директора, били су чланови Опус Деи. И зато што га је Опус Деи остављао да „слободно” води свој посао како најбоље зна, није примијетио парадокс када су му његови духовни ментори рекли да мора остати дискретан и порицати да је члан Ескривиног Corps Mobile (...)

С Руиз-Матеосом и Румасом још једном се срећемо с Опусовим двоструким стандардима, јер организација тврди да се не мијеша у професионални живот својих чланова (...)

Румаса је била тако пажљиво контролирана јер је створена готово савршена корпорацијска структура за потребе Опус Деи. Прво, Румаса је била приватно власништво Руиз-Матеоса, његових четворо браће (један од њих је био свећеник Опус Деи) и сестре. Због тога је Румаса могла чинити ствари које јавне компаније, с дионицама регистраним на бурзама, не могу. Друго, Група Румаса је постала изузетно разграната и разведена, са својим банкама у земљи и иноземству, и великим вањско-трговачким трансакцијама. Ово је значило да може бити искориштена, с једне стране, као камуфлажа за међународне трансфере, док је с друге могла бити цијеђена за донације. Треће, за Опус Деи је била за једнократну употребу. Зато је Румаса у очима Дјела имала квалитете повјерљивости, еластичности, искористивости и потрошивости, што је све било важно људима који су руководили финансијама Опус Деи (...)

Финансијски захтјеви Опуса били су велики. Са пет јужноамеричких свеучилишта направљених по моделу свеучилишта Навара, с десетином других високих академских институција које су постојале или биле планиране широм свијета, и седиштем од тридесет милијуна долара у Torreciudadu, било је потребно ослонити се на компаније попут Румасе. Постојао је стални притисак не само да се нађу нови чланови, већ и нови извори капитала. С тако тешким захтјевима стратеги су се припремали исциједити главне донаторе, а пребацити одговорност за исплату кредитора на владе. Ово је био посао високог ризика, јер ако су пропала подuzeћа била довољно велика, доводила су у опасност читав сектор којем су припадала. У ствари, био је потребан само један велики поремећај у економији (...)

Руиз-Матеос је био потпуно свјестан да је послушност по свим питањима била кључ да будете добар син Дјела. Он ју је звао „застрашујућом послушношћу”. Један од његових бивших савјетника и блиски пријатељ, који није

био члан Опус Деи, примијетио је: „Нумерарији и супернумерарији се завјетују на послушност. Опус Деи их зове 'обећањима', али му то дође на исто. И најмање оклијевање да се слиједи и најблажа сугестија, у ствари апсолутни императив, некога од надређених се тумачи као одбијање да се послуша Бог. То је одбијање Бога.

Josemaría, који се двадесет година борио са својом савјешћу како би оправдао моћ коју Дјело има над својим члановима, рекао је о људима у Опусу: 'Боже, ако они пристају на ову застрашујућу послушност, то значи да неће учинити ништа прије него што се конзултирају са својим духовним директором'.

Под таквим режимом потчињености, члан се мора покорити, а да не пита за разлог. Преиспитивати наређење је озбиљан прекршај. Ако духовни директор сугерира да би било добро за члана када би напустио свој посао и узео други, члан то мора учинити истог тренутка. Ако се од члана затражи прелажење у другу земљу, или да се никада више не врати у земљу у којој је рођен, он мора извршити наређење без тражења објашњења. Инсистирање на разјашњењу могло би изазвати бијес надређених или да ће чак бити пријетња за искључење из Опус Деи" (...)

У то вријеме годишњи промет Румасе је износио два посто шпанолског бруто националног дохотка. Било је то изузетно профитабилно подузеће, и било би довољно да се мало протресу његови рачуни па да се пронађу средства за било који Опусов пројект, изузев можда Portilleove опције. Такођер је религиозно наставио плаћати 10 посто Румасиних профита, у кварталним трансакцијама на рачуне Опуса у Швицарској, иако је Шпанолска строго контролирала трансфере новца све до уласка у Европску заједницу 1986. Операцијама су директно руководили Carlos Qvintas Alvarez, директор Румасиног банкарског сектора и Juan Francisco Montuenga, Опусов благајник за Шпанолску. Док је Qvintas био један од седам највиших директора Румасе који није био члан Опус Деи, његова жена Мерцедес била је супернумерариј.

Као додаток овим регуларним уплатама, Опус Деи би поставио повремени захтјев који је обично имао озбиљне посљедице на даљњи развој Румасе. Најзначајнији је био Румасино откупљење Banco Atlantico 1977. Операција је испала скупа и за Румасу и за Опус Деи.

Атлантикови проблеми су започели три године прије тога. Криза ликвидности из 1974. нанијела је много штете, и иако су депозити нарасли до 1977. на 730 милијуна долара, имала је проблема с ликвидношћу, а вриједност њених акција на бурзама је падала. Continental Illinois је одлучио продати своје акције Атлантика. Радије него да се суоче с могућношћу срамног колапса, хијерархија Опус Деи у Шпанолској је затражила од Руиз-Матеоса, радећи иза леђа Атлантиковим директорима, да преузме банку и спаси је пропасти. Руиз-Матеос је испланирао откуп од Румасе који је Атлантику одмах донио инфузију од готово стопедесет милијуна долара (...)

У циљу комплетирања већинског преузимања банке Атлантика, Опус Деи директори су тражили од Руиз-Матеоса да купи и Banco Latino, и то по високој цијени. Banco Latino је дала као аванс значајне зајмове многим Опус Деи концернима који су отписани као ненаплатива потраживања. „Купови-

ном Banco Latino ми смо преузели ове обавезе и отписали их”, објаснио је Краљ пчела. Тако је Румаса упумпала 13,5 милијуна долара у Esfinu, Fundacion General Mediteranca и сам Атлантико да би добила њихове акције у Латину. С отписаним зајмовима била је то скупа акција спасавања. Али, то је омогућило бившој Атлантиковој добротворној филијали Fundacion General Mediteranea, с капиталом од сто милијуна долара, наставак рада следећих шеснаест година. Коначно, куповином Атлантика Руиз-Матеос је наслиједио услуге циришког одвјетника Arthura Wiederkehra (...)

Због великих захтјева према благајни Румасе, није изненађујуће да је 1978. Banco de España упозорила Руиз-Матеоса да успори своју експанзију. Штотовише, Banco de España је тражила од Румасе да пружи финансијске извјештаје државним контролорима и одредила замјеника гувернера Мариана Рубиа да осигура извршење тога. Иако је Румаса у цијелости била у приватним рукама, неке компаније које је контролирала су биле јавно оглашене и њихове акције је посједовало око 100.000 малих инвеститора. Руиз-Матеос није био вољан уступити службене папире јер би они показали Румасине непријављене трансфере Опус Деи у иностранству. Бојећи се владине одмазде, с Arturoм Wiederkehром је почело расплињавање Румасине имовине.” (исто; стр. 231-239)

12. Опус Деи контролише транснационалну мрежу банака и финансијских институција

„Руиз-Матеос није био усамљен у мишљењу да Опус Деи контролира транснационалну мрежу банака и финансијских институција. Поред Banco popular Espanol и Credit Andora, знао је како мрежа укључује и Nordfinans Bank у Цириху. Може се замислити да дијелови суства постоје и у Аргентини, Перуу, Хонконгу или Сингапуру, гдје год Дјело има своје послове.

Опус Деи не инсистира на физичкој контроли банака у својој мрежи, и везе остају увијек добро сакривене, тако да их је готово немогуће открити.

Једна теорија коју ћемо истражити је да Опус Деи жели контролирати, мисли како контролира или је заиста контролирао Banco Ambrosiano у Милану. Као и увијек у оваквим ситуацијама, Опус Деи је радио с ограниченим кругом људи, од којих неки нису били свјесни да су искориштени, док су други, ако су и сумњали, били несигурни око тога тко је с киме манипулирао и с којим циљем.

Једна од кључних особа у афери Амброзиано је био Paul Casimir Marcinkus, свећеник из Чикага, који је у Риму био познат као „уговарач”. Био је амбициозан, желио је постати први амерички кардинал у Курији и велики електор будућих папа. Мислио је да све ово може постићи ако оствари контролу над папским финансијским концима. На почетку своје каријере скренуо је пажњу кардинала Francisa Spelmana из Њујорка, који је предложио Павлу VI да узме младог америчког прелата под своју заштиту (...)

Од почетка, финансијски проблеми су доминирали понтификатом Павла VI. Талијанска влада је најавила да ће опорезивати ватиканску имовину, што је натјерало папске банке да траже путеве диверзификације инвестиција Свете столице. То је довело до продаје ИОР-овог банкарског бисера

Banca Cattolica del Veneto, која је имала депозите од 700 милијуна долара. Опцију за куповину ове банке дали су миланском одвјетнику Michele Sindoni, који је у то вријеме сматран за једног од водећих талијанских финансијских чаробњака. Почетком 1969, детаљи послова Синдоне и Ватикана су процурили у тиску и он преко ноћи постаје национална фигура. Један од најближих Синдониних пријатеља у Риму је био Mark Antinucci, итали-амерички пословни човјек, власник листа „Rome Daily American”, који је имао везе са ЦИА. Antinucci и Марчинкус су играли голф заједно у римском Holy Waters Golf клубу. Још 1967. Antinucci је са Диндоном разговарао о Марчинкусу (...)

Послије Спелманове смрти у просинцу 1967, прилози из Америке у Ватикан су се значајно умањили. Отац Маџи је предложио Марчинкуса као човјека који би можда могао промијенити ситуацију. Идеја се допала понтификату који је одлучио пребацивати Марчинкуса на упражњено мјесто у ИОР, који је водио кардинал у поодмаклим годинама Di Jorio. Марчинкус је био одличан организатор али није имао искуства као банкар. Захтијевао је вријеме тијekom којег ће посјетити неколико великих финансијских центара, проучити њихове структуре и изнутра видјети како они раде. Захтјева је удовољено, отишао је у Chase Manhattan у Њујорк, по његовим ријечима „на дан или два ... да види како акције и те ствари функционирају”, а онда у Continental Illinois у Чикаго, гдје је прошао „као неки тродневни течај, гдје су ме провели сватдје”. Провео је следећи дан у Continental Finance Corporation у Чикагу да би научио како оперирају trustови и на крају турнеје једнодневна посјета малој локалној банци. У тих седам дана, Марчинкус је постао међународни банкар, обучен за играње водеће улоге у управљању ватиканским финансијама. На Божић 1968, Павао VI га је именовао за титуларног бискупа од Орта, а два тједна касније потврдио је његово именовање за тајника ИОР-а. Његова почетна плаћа је била 6.400 долара годишње.” (исто; стр. 241-243)

13. Прљаве трансакције у „Банко Амброзијано”

„Синдона је пребацио опцију Banca Cattolica на Роберта Калвија, централног менаџера у Banco Ambrosiano. Калви је постао Синдонина „алитернација” у тајним операцијама које су се сада развиле између Милана и Ватикана. Њих су се двојица срели неколико мјесеци прије тога. Синдона, који је ријетко имао лијепу ријеч за било кога, осјетио је како је Калви желио ставити неке од Ambrosianovih оф-шор фондова у заједничко улагање с њим. Синдона је закључио да је Калви не само заинтересиран за оф-шор операције, већ и за нерегистриране трансакције. Недуго пошто је упознао Синдону, Калви је унапријеђен у генералног директора. Основана 1896. по статути, Banco Ambrosiano је устројена да њене операције морају бити посвећене унапређењу кршћанских врлина, вјере и милосрђа. Тешко је повјеровати да је било која од ових врлина довела до оснивања компаније у Лихтенштајну 1956. по имену Lovelock.

Овај концерн, који је постао највећи акционар банке, у посједу је познатих власника. Можда га је контролирао Carlo Canesi, тада оперативни директор Амброзиана и Калвијев шеф, али ово је само претпоставка. Вјеројатније је како је припадала скривеном партнеру чији идентитет је можда, а

можда није, био познат Canesiju. Доведено до крајњег апсурда, застор тајновитости који је окружио Loveloka је значајно да је могао бити под контролом особно папе, или Опус Деи. Годину дана касније Lovelok је формирао Banca del Gottardo у Лугану, смјештајући 40 посто Gottardovог капитала у Амброзиано. Онда је, у свибњу 1963, Lovelok основао у Луксембургу подружницу по имену Compendium. S. A. ради куповине још акција Амброзиана, углавном готовином исцијеђеном из црквених институција и новцем посуђеним од самог Амброзиана (...)

Калвијева прва одлука, када је именован за генералног директора Банко Амброзиано, била је да извуче Compendium из његовог тајног постојања. Промијенио му је име у Банко Амброзиано холдинг С.А. и учинио га врхом оф-шор операција групе. Ово је дало Амброзиановом скривеном партнеру Lovoloku повећану моћ у пословима групе. До којег обима је овај план био унапријед договорен или чак смишљен од Ловолокових правих власника, остаје за нагађање. Наравно, чак име Banco Ambrosiano Holding је било двосмислено, јер је само 40 посто било у власништву претпостављеног оснивача Banco Ambrosiano. Других 20 посто је држала Banca del Gottardo, а преосталих 40 посто је контролирала још једна мистериозна компанија, Radowal AG из Лихтенштајна, кроз рачун у Ватиканској банци.

Банко Амброзиано холдинг је формирао подружницу банке на Бахамима, која је своје постојање започела под именом Cisalpin Overseas Banc, али је убрзо промијенила име у Banco Ambrosiano Overseas Limited. Canesi је потврдио Калвијево именовање за предсједника Ambrosiano Overseasa.

У травњу 1971, ИОР је постала мањински власник акција Nasau banke, купујући 32 посто акција с правом гласа. До тада је Марчинкус замијенио Ди Јоџија на мјесту предсједника ИОР. Тако чврсто је било повјерење Ватиканске банке у ову непровјерену оф-шор банку да је у току прве године имала ни мање ни више него 73,5 милијуна долара депозита у њој.

Штовише, „Господин Паул Ц. Марчинкус” је прихватио да постане директор Ambrosiano Overseas. Према Синдони, Марчинкус је уживао у улози међународног банкара. Такође је уживао играти голф на Nassau Paradise Island шампионском терену. Ускоро по првом састанку управног одбора, Банко Амброзиано се изјаснила за опцију куповине контроле Banca Cattolica del Veneto. Ово се догодило у колловозу 1971. али није објављено до ожујка сљедеће године.

Како је Калви прибавио опцију за Banca Cattolica је само по себи интересантна прича. Искупио је Синдону из гомиле проблема тако што је од њега купио безвезну компанију по имену Pacheti за четрдесет милијуна долара. Синдона је користио Pacheti, једно вријеме произвођача производа од коже, за послове промоције акција, али избачена из својих пословних ципела, није вриједила ни четвртину онога што је Калви платио. Како би зашећерио посао, Синдона му је понудио да откупи 50 посто Banca Cattolica del Veneto за 46,5 милијуна долара.

Као додатак, нагађа се да је Синдона платио провизију од 6,5 милијуна долара Калвију и Марчинкусу за куповину Паћетија. Кроз ове операције, Banco Ambrosiano је привремено ријешила и проблем ликвидности Синдо-

не и Ватиканске банке. Али може се поставити питање је ли Амброзиано купио Banca Cattolica новцем Ватиканске банке? Одговор изгледа да је позитиван, уколико, што је друга могућност, то није повјеренички новац који је припадао анонимном клијенту, на примјер Loveloku или Radowalu.

Прије него што је преузео Banca Cattolica, Калви је затражио од Марчинкуса да му омогући приватну аудијенцију код папе. Иако Ватикан пориче да се састанак одржао, у снимљеном разговору између банкара и бизнисмена са Сардиније, Flavia Carbonia, који је касније доспιο у руке миланског истражног суда, Калви је објаснио да је инсистирао да се види с папом како би био сигуран да је Свети отац упознат с оним што Марчинкус смјера. Не само да је папа био информиран, каже Калви, већ је захвалио банкарку за подршку Амброзиана (...)

Калви је 1971. почео редовно путовати у Рим, а његови послови су се интензивирали тијekom зиме 1974-1975. Међу именима која је својој жени Кларе споменуо су били др Francesco Cosentino, генерални тајник талијанског дома посланика (за којег је рекла да је савјетовао њеног мужа о политичким питањима), Flaminio Piccoli, председник Демокришћанске партије и Loris Corbi, директор Condote d' Akva. За Piccolija и Corbija се знало да су блиски Опус Деи, или, у случају Corbi, блиски високим достојанственицима Опус деи. Кроз Cosentina, Калви је такођер упознао Андреотија, Ortolanija i Gellija. Клара је о првом говорила као о великом интриганту, а другу двојицу је звала il Gato e la Folpe, по мачку и лисцу који су покрали Пинокија.

Калви је 1974. први пута употребио циришко подuzeће др Artura Wiederkehra, купивши United Trading Corporation S.A, панамску компанију. Све су индиције да Калви није радио у корист групе Амброзиано већ за повјерљивог клијента ИОР, или за сам ИОР, јер је Ватиканска банка преузела комплетан дионичарски капитал United Tradinga. Али оно што нам даје бољи увид у идентитет Амброзиановог скривеног партнера је да је United Trading преузео имовину Radwala и Loveloka, када су обе закључене. Што је Ватиканска банка жељела постићи с United Tradingom, у који је Калви унио око осамдесет милијуна долара постојећег дуга, интересантно је питање. Логично објашњење би било да је пребачени дуг био направљен у првој инстанци од ИОР-овог тајног клијента и гарантиран, што се Калвија тиче, од самог ИОР. Ако није тако, зашто би Ватиканска банка прихватила тако биједан посао?

United Trading је остао једна од великих непознаница финансијских операција Ватикана осамдесетих година. United Trading је имао подружницу Nordeurop AG, регистрирану у Лихтенштајну. Тијekom неколико година Nordeurop (пазите на сличност с Nordfinanz из Цириха Arthura Wiederkehra) ушао је у дуг готово четиристо милијуна долара подружници Банко Амброзиано из Лиме. Nordeurop ће одиграти важну улогу у пословима између Амброзиана, Ватиканске банке и неоткривеног мистериозног клијента, или како је то касније Марчинкус рекао, „недостајуће друге стране”.

У покушају да бацимо више свјетла на значај United Tradinga, морамо погледати што се дешавало у свјетским финансијама, и сјетити се да је 1974. била пета узастопна година у којој је Ватикан имао дефицит. Година је почела добро. Али, само је неколико банкара и економиста предвидјело по-

сљедице одлуке исламских земаља, из просинца 1973, да учетвероструче цијене нафте. Ово је створило велику потражњу за доларима, и од 5 посто годишње раста, свјетска економија је 1974. дошла на нулу или негативни раст и годишњу инфлацију од 12 посто. Ово је довело до пада Синдоновог банкарског царства, које је створило губитак Ватикану од 240 милијуна долара, што је био потрес катастрофалних размјера. Повећање цијена нафте у том опсегу је касније оцијењено као најдеструктивнији економски догађај од Другог свјетског рата (...)

Пошто је био опрезан, Калви је израдио уговор о управљању за United Trading од Banca del Gottardo. Био је то кључали лонац, али је у уговору писало да је United Trading формиран по инструкцијама из ИОР. Monsignor Donato de Bonis и још један службеник Ватиканске банке др Pellegrino de Strobel, потписали су менаџерски уговор. Али Марчинкус је касније тврдио да је уговор био недатиран када су га евентуално потписали и онда га је антидатирао Калви када је постао извршни директор у студеном 1975. Ову тврдњу је порекао Fernando Garconi, председник Banca del Gottardo. Обојица су увјеравали милански истражни суд да су већ потписали и датирали уговор када га је Калви донио у Рим, и да је „ИОР знао да је оперативан од тог дана”.

Ово је аутоматски бацило сјенку сумње на аутентичност писма које носи иницијале (није потписано) Калвија, у којем је руком написан датум 26. септембра 1977, у којем Калви признаје да је ИОР држао акције United Tradinga у корист Банке Амброзиано. Писмо преузима обавезу надокнадити штету ИОР као фидуцијалног власника и разрешава га одговорности за пословање United Tradinga. До тог тренутка Ватиканска банка је авансирала двјесто милијуна долара United Tradingu.

У најбољем случају писмо демонстрира да је Ватиканска банка била свјесна да је United Trading био варљиво средство. Још горе, био је фалсификат направљен дуго послје догађаја с којима је повезан. У досијеима Банко Амброзиано није нађен дупликат документа, одакле је наводно кренуо. Пун је основних граматичких погрешака, што сугерира да га је написао нетко коме талијански није матерњи језик. Али када је истражни судач желио испитати писмо, није то био у стању јер једина постојећа верзија је била у рукама ИОР. Пошто ИОР није на талијанском тлу, већ у граду Ватикану, документ није могао бити затражен за научну анализу.

У изјави под заклетвом, даном у сјечњу 1989, генерални директор Banca del Gottardo је рекао истражном суцу: „Марчинкус ми је потврдио да је Калви био овлашћен од ИОР да ради за њихов рачун”. Што може бити оптужујуће више од овога? Није имао разлога криво се заклети. Марчинкус је с друге стране одбио предати доказ и одлучио је скривати се иза ватиканских зидина.

Осим што је посједовао велики блок акција Банко Амброзиано, United Trading је такођер контролирао лепезу фиктивних компанија које су дуговале Амброзиану много новца. Калви никада не би дозволио тако велику концентрацију неосигураног дуга који је растао уколико није слиједио наређења највећег акционара и скривеног партнера Амброзиана. Због нарастајућег дуга United Tradinga, у другој половини 1977. појавиле су се прве пукотине у Амброзиановој корпорацијској згради.

У то вријеме је Синдона, бјегунац од талијанске правде, љенчарио у свом милијунски вриједном апартаману у Пјер хотелу у Њујорку, питајући се како ће платити рачуне за правне услуге. Федерална банка из резерве Њујорка је убацила милијарду и петсто милијуна долара у његову банкротирану Franklin National Bank. Онда је Синдони пало на памет затражити од Калвија да приложи петсто тисућа долара у његов фонд за одбрану. Калви је ескивирао, а резултат је био тај да су 13. студеног 1977. запослени у Банко Амброзиано, дошавши на посао тог дана, открили да је цијели финансијски центар Милана излијељен плакатима у којима је директор оптужен за „пријевару, издавање лажних рачуна, постојање тајних фондова, илегални извоз валуте и порезне пријеваре”.

Плакати су такођер оптуживали Калвија да је примио десетине милијуна долара непријављених провизија из својих мрачних послова са Синдоном. Калви је послао екипу за чишћење како би уклонила плакате, али је талијански магазин „L'Espresso” дошао до једног и објавио причу.

Luigi Cavallo, познат као il Provacatore, био је умјетник иза напада на интегритет Калвија. Водио је новинску агенцију „Agenzia A”. Пошто се појавио текст у листу „Espresso”, написао је Калвију пријетеће писмо и најавио нова открића уколико овај не размотри „могућност да награди потхвате које је тако слободно подузимао прије неколико година”. Калви се одлучио срести са Синдониним одвјетником у Риму и пристао је уплатити петсто тисућа долара на рачун у Швицарској. Новац је пребачен с рачуна United Trading у Насау”.

Као резултат Кавалове уцјене, Bank of Italy је наредила преглед пословања Банке Амброзиано. У травњу 1978. инспектор Народне банке Италије Ђулио Падалино стигао је у сједиште Амброзиано у Милану, с тимом од педесет контролора. Калви није изгледао узбуђено. Послије тједана копања и преокретања докумената, Падалино је установио да су Амброзианове домаће операције биле, у цјелини, успјешне и добро вођене.

Банчине иноземне операције, с друге стране, биле су такве сложености да је посумњао како оне прикривају начин трансфера талијанске валуте из Италије. Падалино се суочио с Калвијем. Банкар је порекао било какве неправилности. Ипак је преглед пословања указивао да је било кршења прописа о валути. Изнервиран Калвијевим одсуством кооперације, Падалино је обећао даље контроле. Увјерен да пријетња неће дати резултате, Калви је напустио Милано и отишао на дуго пословно путовање у Јужну Америку.

Док се истрага Banc of Italy настављала, активност у Вили Тевере се концентrirала на новом досијеу за папу Павла VI и бавила се трансформацијом Опус Деи у Особну прелатуру. У липњу 1978, папа Павао је „охрабрио” дон Alvara del Portilla да поднесе формалан захтјев ради добивања „жељеног правног статуса”. Ово се подударило с даљњим погоршањем ватиканских финансија. Кардинал Villot, сада активно на страни Опус Деи, већ двије године је вршио притисак на папу да учини нешто поводом погоршања ситуације. Али прије него што је дон Алваро написао петицију, 6. колотова 1978, Павао VI је умро. Док су се кардинали скупљали у Риму за конклаву, савезници Опус Деи су се потрудили да им финансијски проблеми Ватикана буду стално на уму (...)

Дефицит Ватикана је сада био између 30 и 40 милијуна долара годишње, и на првом Опћем окупљању кардинал Palasini је поставио питање треба ли промијенити статус ИОР и ставити га под већу контролу Курије. Кардинал Villot је журно спровео истрагу. У теорији, ИОР је био одговоран комисији од пет кардинала, којом је предсједавао Villot особно. Villot је у свом извјештају кардиналима неколико дана касније закључио да ИОР-ов независни статус треба одржати али да је потребан сустав строже унутарње контроле. Усред одржавања Опћих конгрегација, кардинал Војтила је отишао у посету Вили Тевере. Ушао је у цркву Наше Госпе од мира, док му се одјећа чешала о седамдесет три свјеже одрезане руже и клекнуо је да се моли испред гроба оснивача. Ово је била неуобичајена геста једног од кључних електора само тједан дана прије започињања Конклаве.” (исто; стр. 243-251)

14. Убиство папе Јована Павла I?

„Избор патријарха Венеције Albina Lucianiја био је један од највећих протестних гласања у повијести избора папе (...)

Пошто је узео име Иван Павао I, Luciani је објавио да жели бити више пастор, а мање понтиф, и да папинска помпа није за њега. Рекао је грађанима Рима да намјерава свој понтификат посветити примјени учења Другог ватиканског концила. То је по себи, коментирао је касније Роберто Калви, била опасно изречена одлука. Постојали су кругови унутар Курије, фундаменталисти до бити, који су жељели изузети, то јест исправити, закључке Ватикана II.

У недјељу, 27. колхоза, пошто се појавио на балкону Светог Петра како би благословио посјетитеље, Luciani је ручао с кардиналом Villotom. Затражио је да Villot настави као државни тајник, „док ја не нађем свој пут”. Заиста су његови либерални ставови о контроли рађања уздрмали традиционалисте, и био му је потребан Villotov савјет док не формира своју администрацију „новог лика”. Конзервативци су реагирани на погледе новог папе увјеравајући вјернике како је он у ствари апсолутно посвећен промовирању континуитета црквеног поглаварства.

Учинили су ово иако су били свјесни да је, док је још био бискуп, Luciani сматрао како Ватикан треба олабавити ставове по питању увјетне контроле рађања. Наравно, потајно су проклињали Lucianiјев став и одмах послали његовог избора тим повјерљивих свећеника из Тајништва државе је почео прегледавати и чистити архиве од оних докумената који су потврђивали ставове новог папе, а нису се слагали с њиховим виђењем пута цркве. У Венецији су, према бившем службенику дијецезе, уклонили из архиве патријархије сваки папир с Lucianiјевим погледима о контроли рађања. Неколико мјесеци прије објављивања Humanae Vitae Luciani је говорио о проблему контрацепције на конференцији дијецезе о браку.

Само неколико тједана послје тога, његов претпостављени кардинал Giovanni Urbani из Венеције затражио је од њега да припреми један текст о умјетној контроли рађања за Павла VI. Luciani је консултирао лијечнике, родитеље и теологе, и написао увјерљив теолшки аргумент за ревизију става цркве о контроли рађања. Кардинал Урбани је послао документ папи Па-

влу прије коначне верзије *Humanae Vitae*. Он је ојачао закључак већине на панелу експерата које је именовао папа и сматра се да је папу окренуо у правцу либералније политике према сексуалним питањима. Једино је енергична реакција кардинала Војтиле, његово готово проваљивање у папински стан, довела до поновног писања неких ставова *Humanae Vitae* од њега особно, што је спасило конзервативце. Од тада нема ни трага Лусијанијевом тексту, и данас Света столица пориче да је такав документ икада постојао.

Из концепта папинског првог говора, припремљеног за њега у Тајништву државе, Лусијани је избацио све сугерисане напомене о *Humanae Vitae* (...)

Већ тада је Опус Деи сматран највећом конзервативном снагом цркве. Она је била, и остала, најжешћи противник свих облика планирања обитељи осим природне методе ритма. Шокиран Лусијанијевим намјерама, Опус Деи је организирао све чланове кардиналата сличног мишљења, посебно Hoffnera из Cologna, Krola из Филаделфије, Sina из Маниле, Sirija из Ђенове, Војтиле из Кракова као и конзервативце из Курије, Baggia, Oddija, Palazzinija, Poelttija, Samorea и наравно, Villota. Отворени Odi је рекао да је Свети Дух направио погрешку када је дозволио избор Лусијанија.

Роберто Калви је био у Монтевидеу када је чуо вијест о избору Лусијанија. Ако ништа друго, осјетио је олакшање. Супротно од онога што се обично мисли, Калви није желио заташкавање послова које је Амброзиано имао с Ватиканском банком. У овом тренутку имао је разлога за незадовољство, и вјеровао је да ће резултат истраге бити такав да Банка Амброзиано добије увјеравања која је тражио. У ствари, сматрао је Ивана Павла I једним од ријетких људи спремних да започну и те како потребно чишћење у Ватиканској банци.

Калви је рекао жени и кћерки да више не вјерује Марчинкусу. Клара Калви је касније свједочила: „Знам да је радио на рјешењу ИОР-овог проблема уз помоћ Опус Деи. Једног дана ми је рекао да намјерава отпутовати у Мадрид. Упитала сам га зашто. Насмијао се и објаснио ми да је Опус Деи врло моћан у Шпањолској”.

Осим јадних финансија Ватикана, папа Лусијани је имао двије веће бригае на почетку свог понтификата, ревизија *Humanae Vitae*, и увјет да Giovanni Benelli постане његов државни тајник. Такав потез је значио огромну опасност за Опус Деи. Причало се да се Alvaro del Portillo бојао Benelliја више него иједне особе у цркви.” (исто; стр. 251-253)

Вилијамс детаљније од Хачинсона износи и анализира чињенице везане за смрт Јована Павла I.

„Тек што су резултати избора били обелодањени појавом белог дима из димњака Сикстинске капеле, талијанска штампа је тражила од новог папе да поново успостави „ред и моралност” унутар Свете столице. „Ил мондо”, талијански водећи економски часопис, објавио је отворено писмо Јовану Павлу, постављајући низ оштро интонираних питања. Часопис је питао: „Је ли истина да Ватикан делује на тржишту као шпекулант? Је ли истина да Ватикан поседује банку која потпомаже нелегални трансфер новца из Италије у друге земље? Је ли истина да та банка помаже Талијанима да избегавају плаћање пореза?”

„Ил мондо” је наставио постављајући питање о ватиканској вези са „најциничнијим финансијским дилером” као што је Микеле Синдона. У писму се постављало питање: „Зашто црква толерише инвестирање у компаније, националне и међународне, чији је једини циљ профит, компаније које, када је то потребно, јесу вољне да газе по људским правима милиона сиромашних, посебно у Трећем свету, а који су тако блиски вашем срцу?”

У писму, кога је потписао финансијски уредник часописа, такође су стајале следеће опаске о бискупу Полу Марчинкусу, председнику Ватиканске банке: „Он је једини бискуп који седи у одбору световњачке банке, која, не случајно, има огранак у једном од великих пореских рајева капиталистичког света. Мислимо на Cisalpine Overseas Bank у Nasau на Бахамима (која ће касније постати Banco Ambrosiano Overseas).

Коришћење пореских рајева је дозвољено према земаљским законима, и ниједан световни банкар не може бити изведен пред суд због искориштавања такве ситуације; но, то можда није допуштено према Божјем закону, према коме би се требала одвијати свака делатност цркве. Црква проповеда једнакост, но не изгледа нам да је најбољи начин да се осигура једнакост избегавање пореза, а плаћање пореза управо јесте начин на који световна држава покушава промовисати ту исту једнакост.”

Узевши к срцу такве коментаре и критике, нови је папа одлучио побољшати ствари и трансформисати предузеће Ватикан у апостолску цркву Светих апостола Петра и Павла. 27. августа, другог дана у Светом уреду, Јован Павле је објавио Жан Вијоу, ватиканском државном секретару, своју намеру да покрене истрагу о свим аспектима ватиканских финансија. „Ниједан одел, ниједна конгрегација, ниједан део не може бити искључен,” рекао је свети отац.

У року од недељу дана, Јован Павле је примио прелиминарни извештај о деловању Ватиканске банке. Банка, која је основана ради ширења „религиозних дела,” служила је сада у јасно секуларне намене. Од 11.000 рачуна у њеном регистру, мање од 1.650 су служили у црквене сврхе. Осталих више од 9.350 су служили као „фондови новца за подмићивање” посебних пријатеља Ватикана, као што су Синдона, Калви, Ђели и Марчинкус.

Седмог септембра кардинал Бенели (Benelli) пренио је Светом оцу још гору вест. Банка Италије је испитивала везе Роберта Калвија из Банке Амброзиано са Ватиканском банком, укључујући Калвијеву куповину Банка Cattolica del Veneto и манипулацију дионицама Banco Mercantile из Фиренце. Истражитељи су већ послали прелиминарни извештај у вези са нерегуларностима судији Емилију Алесандринију (Emilio Alessandrini).

Папа је пребледео. Извештај ће, веровао је, резултирати оптужницама за криминалну делатност не само против Калвија, него, такође, и против водећих ватиканских званичника, укључујући бискупа Марчинкуса и двојицу његових сарадника Луиђија Менинија и Пелегрини де Стробела. Папа је знао да ствар захтева хитну акцију.

Папа, без сумње, није био свестан да су ствари већ биле под контролом. Новост о истрази и извештају пренесена је Личу Ђелију и Роберту Калвију. За опасни је проблем изнађено решење које је Синдона назвао „талијанским

решењем.” Петорица убица су пуцала на судију Алесандринија када је његов наранџасти рено 5 стао на црвеном светлу у улици Виа Муратони у Риму. Акција је постигла свој циљ. Истрага о Калвију и Ватиканској банци ненадано је заустављена.

Најстрашније откриће се десило у уторак, 12. септембра, када је папа, седећи за својим столом, пронашао примерак “L’Osservatore Politico”. У новини, коју је издавао Мино Пекорели (Mino Pecorelli), је објављена листа са 121 именом водећих католичких клирика и лаика, који су били чланови масонских ложа са наводним везама са Личом Ђелијем и П-2. Ако би се листа показала тачном, папа би морао провести драстичне мере. Водећим кардиналима, надбискупима и бискупима би морали бити одузети чинови и службе и морали би бити екскомуницирани. Ствар би резултирала погромом папабилеја, појединаца блиских Светом уреду.

Док је Јован Павле проучавао новину, задрхтао је. На врху листе било је име његовог државног секретара, кардинала Жана Вијоа, са масонским именом „Jeanni,” ложа број 041/3, који је уведен у циришку ложу 6. августа 1966.

Папа је, преко својих блиских пријатеља кардинала Периклеа Феличија (Pericle Felici) и монсињора Ђованија Бенелија (Giovanni Benelli), а чија се имена нису налазила на листи, хтео проверити тачност информације путем контаката са талијанским званичницима. Пошто су, како је речено раније, сва тајна друштва морала регистровати имена њихових чланова код државе, талијански су званичници били у могућности да лоцирају талијанске масоне у циришкој ложи, а који су потврдили да је Жан Вијо стварно био уведен у Ред слободних масона.

Друго име на листи је било име Вијоовог помоћника, кардинала Себастиана Бађа (Sebastiano Baggio), масонског имена „SEBA,” број ложе 85-1640, уведен дана 14. августа 1967. Поново је папа успоставио контакт са властима и примио је потврду да је и Бађо члан тајног друштва.

До краја дана, Јован Павле је био видно потресен. Примио је сличне потврде у вези са чланством других највиших ватиканских званичника у масонским ложама, укључујући и: монсињора Агостина Цазаролија (Agostino Casaroli), његовог министра спољних послова; кардинала Уга Полетија (Ugo Poletti), викара Рима; монсињора Пасквалеа Мачија (Pasquale Macchi), поверљивог секретара папе Павла; монсињора Пасквалеа Мачија из Ватиканске банке; и на крају, али не и најмање битног, бискупа Пола Марчинкуса, који је контролисао огромно богатство Свете мајке цркве.

Убрзо након што је Личо Ђели обавештен да је папа прочитао новине, Мино Пекорели, уредник „L’Osservatore Politico”, убијен је испред свог уреда на Виа Орацио. Цев пиштоља му је гурнута низ грло и пуцано је двапут. Као класичну гесту мафијашке „sassa in bocca”, полицијски су службеници открили камен у Пекорелијевим устима као објаву да новинар никада више неће одати тајну.

Током целе недеље, папа је примао даље резултате истраге о Ватиканској банци. Сазнао је за увозно извозне шеме које је развио Синдона, фиктивне компаније које је основао Калви, шеме са кривотвореним обвезницама за прање милијарди које су потицале од мафијашке трговине дрогом.

Како је све већи и већи део унутаршњег деловања предузећа Ватикан излазио на видело, Марчинкус је знао да су му дани при Светој столици одбројани. „Можда и нећу још задуго бити овде,” казао је колеги из Ватиканске банке.

Марчинкус није био једини ватикански званичник који је био узнемирен деловањем новог папе. Број цигарета које је кардинал Вијо испушио током неког дана, служио је као показатељ његове нервне узнемирености. Од крунисања Јована Павла, његова дневна порција од шездесет је порасла на осамдесет. До краја септембра, чистачи би сваког јутра избројали преко сто опушака у његовим пепелјарама (...)

Приче о предстојећем спремању у Ватикану прошириле су се надалеко и нашироко. „Њусвик” је известио да је Јован Павле наредио кардиналу Вијоу да поднесе целовит извештај о црквеним финансијама и да је на путу смењивање бискупа Марчинкуса из Ватиканске банке.

До 28. септембра папа је био спреман да повуче потезе. Ујутро је позвао кардинала Бађа у своје одаје. Говорио је о томе да је свестан Бађовог чланства у масонској ложи и о својој намери да пребаци кардинала у жабокречину Венеције. Бађо се јасно тресао од беса и одговорио је крицима љутње. Папа је, према извештајима, остао миран.

Поподне се Јован Павле састао уз чај од камилице са кардиналом Вијоом. Почео је са темом Ватиканске банке. Вијоова се шољица почела трести. Марчинкуса се мора уклонити са места председника банке у року од 24 сата. Биће враћен у Чикаго, где ће бити постављен за помоћног бискупа. Сви банковни службеници са везама са Марчинкусом, Синдоном и Калвијем такође ће бити отпуштени и пребачени на ниже положаје изван Ватикана.

Папа се потом обратио на тему Бађа. Након разматрања кардиналових притужби, одлучио је да га треба пребацити из Ватикана не у Венецију, него у Фиренцу (...)

Јован Павле је усмерио своју пажњу на човека који је пред њим дрхтао. Кардинал Вијо, рекао је, мора дати оставку на место ватиканског државног секретара до следећег јутра и вратити се у уточиште његове родне Француске (...)

Пре него што је отпустио Вијоа, папа га је уверио да ће и његови другови чланови „Ватиканске масонске ложе” бити уклоњени из Свете столице и смештени на позиције у парохијама, где ће бити под паском бискупа и прелата који су „истински католички.” (...)

Следећег јутра, у 4 и 30, сестра Винћенца, следећи дневну рутину, покуцала је на врата папине спаваће собе (...)

Папине су усне биле повучене уназад у самртној гримаси; виделе су му се десни; очи као да су хтеле искочити из очних дупљи.

Опатица је активирала аларм и зазвонила је да би позвала оца Мегија (...)

Чим је Меги ушао у собу, телефонирао је кардиналу Вијоу, који је становао у стану унутар Латеранске палате. Вијо је, према ватиканским изворима, изустрио следећи крик изненађења на француском: „Mon Dieu, c'est vrais tous sa? (Мој, Боже, је ли то истина?)” Потом је оцу Мегију поставио чудно питање: „Зна ли још неко да је Свети отац мртав?” Меги је преко телефона рекао како нико други не зна, осим једне ватиканске опатице.

Вијо је потом рекао Мегију да се никоме – чак ни сестри Винћенци – не смије дозволити улазак у спаваћу собу и да ће он, као дужно постављени ватикански Camerlengo (тј. „ председавајући кардинал ”) средити ствари чим стигне. Вијо се у појавио у року од неколико минута. На Мегијево запрепаштење, кардинал је био обријан, ваљано дотеран и у пуној црквеној опреми. Изгледало је као да је Вијо спреман за јавни наступ. Било је 5 сати ујутру.

Пре него што је приступио последњем причешћу, Вијо је почео стављати предмете из папине собе у торбу: бочицу са леком против ниског крвног притиска коју је Јован Павле држао на сточићу крај узглавља, папире који су били разбацани међу чаршафима, омот списа који је остао стиснут у руци преминулог папе. Кардинал је отворио сто да би уклонио роковник, листу папиних премештаја и папин тестамент. Коначно, уклонио је папине начаре и његове папуче. Ниједна од тих ствари никад после није виђена (...)

Но, током тог ће се дана догађати још и чуднији догађаји. Убрзо након што је лекар отишао, двојица погребника, Ернесто (Ernesto Signoracci) и Алберто Сињорачи (Alberto Signoracci), појавили су се ниоткуда. Било је шест ујутру. Мора да је Вијо позвао погребнике чим је позван од стране оца Мегија, пре пет сати, пре него што је позвао лекара, пре него што је видео тело.

Иако се тела папа традиционално не балзамују, двојица погребника, по Вијоовом налогу, започела су са убризгавањем течности за балзмовање у тело Јована Павла. Ова неуобичајена мера балзмовања без претходног извлачења крви из тела требала је послужити томе да спречи било какву могућност потпуне аутопсије и прецизног утврђивања узрока смрти. Двојица су погребника, такође, померила измештену папину вилицу, исправљајући ужасну гримасу и затворили су му очи (...)

У 6 и 30, Вијо је пренео вест о папиној смрти кардиналу Конфалониерију (Confalonieri), 86-годишњем декану Светог збора; монсињору Касаролију, шефу ватиканског дипломатског тела; и нареднику Хансу Рогану (Hans Roggan) из швајцарске гарде.

У 6 и 45, наредник Роган је наишао на бискупа Пола Марчинкуса испред Ватиканске банке. То је било веома необично. Марчинкус, који је живио на двадесет минута од Ватикана у Villa Stritch у Риму, касно је устајао и никада није долазио у уред пре 9 сати ујутру. Роган је измуцао вест: „Свети отац је мртав. Нашли су га у кревету.” Марчинкус је буљио у Рогана, није показивао емоције и није ништа коментарисао. Касније, када је питан о његовом поступку, Марчинкус је рекао да је помислио да је Роган „полудео.” (...)

Упркос Вијоовој бризи око производње фикције, прича се убрзо почела распадати услед испитивања (...)

Првог октобра је „Коријере дела Сера”, миланска дневна новина, објављује чланак на насловној страни под насловом: „Зашто не аутопсији?” Чланак је позивао на потпуно откривање свих чињеница у вези са папином смрћу и закључен је речима:

„Црква се нема чега плашити, те стога ни нема шта изгубити. Насупрот, може много добити. Тако, знати од чега је папа умро јесте легитимна историјска чињеница, део је наше видљиве историје, и ни на који начин не утиче на духовно отајство његове смрти. Тело које остављамо за собом када умре-

мо можемо разумети помоћу наших слабих помагала, оно је остатак; душа је већ, или радије увек је и била, зависна од других закона, који нису људски и тако остају недодирљиви. Не чинимо од отајства тајну коју треба бранити из земаљских разлога и признајмо да су наше тајне малешне. Не проглашавајмо светим оно што није свето.”

Ови су захтеви појачани када је лични лекар Јована Павла рекао да је папа био врло доброг здравља. Др Карло Фрицерио (Carlo Frizzerio) је казао: „Он није имао никаквих кардиопатских карактеристика. Поред тога, његов би га ниски крвни притисак требао, бар, у теорији, учинити сигурним од акутних кардиоваскуларних удара. Једини пут кад сам га требао лечити био је када је имао грип.” Ову је дијагнозу потврдио др Ђузепе Дарос (Giuseppe Da Ros), који је папу испитао у суботу 23. септембра, и који је рекао новинарима: „Non sta bene ma benone (Он није само добро, он је врло добро).” Добро здравље Јована Павла је приписивано његовом начину живота. Редовно је вежбао, никад није пушио, само је ретко пио алкохол и држао се здраве прехране.

Бројни специјалисти за срце, из многих земаља света, укључујући ту и др Кристиана Барнарда (Christiaan Barnard) из Јужне Африке и др Шејмуса Банима (Seamus Banim) из Лондона, прекоревали су дијагнозу др Буцонетија (Buzzonetti) о инфаркту миокарда, дату без извршене аутопсије, као „невероватну” и „смешну.” Такве су примедбе натерале Вијоа да смисли другу причу. Он је, наиме, неколицини својих колега кардинала, који су захтевали аутопсију, рекао да узрок смрти Јована Павла заправо и није био срчани удар. Свети је отац, рекао је, несвесно узео фаталну прекомерну дозу Ефортила (Effortil), његовог лека за крвни притисак. Вијо је инсистирао на томе да, ако би се извршила аутопсија, ово би дало повода веровању како је папа извршио самоубиство.

Када ни ово објашњење није утишало бучне захтеве за аутопсијом, Вијо је устврдио да канонско право изричито забрањује да се папино тело подвргава аутопсији. Ова је изјава отворила нови проблем. Наиме, канонско право нити забрањује нити подстиче на аутопсије. Ова изјава напосто није одговарала на проблем. Штавише, истражиоци су открили да је 1830. извршена аутопсија на телу Пија VIII.

Убрзо је штампа открила да је сестра Винћенца, а не отац Меги, прва пронашла тело папе, те да је часна сестра затворена у самостан да би се осигурала њена ћутња. Убрзо су се прошириле гласине да је Јован Павле отрован. Неки су шпекулисали о томе да је „Ефортилу”, течном леку за низак крвни притисак, кога је папа држао крај узглавља, додата смртоносна доза дигиталиса. Таква би мешавина изазвала повраћање – тиме би се уједно и објаснило то што је Вијо склонио папине наочаре и папуче.

Ватикан је следећу конклаву заказао за најскорији могући датум, 14. октобар, те је издао завршну изјаву за штампу не би ли утишао све критике и не би ли зауставио све шпекулације: „На крају периода жаловања (Novendialis), директор службе за односе са јавношћу изражава своје чврсто неслагање са онима што су недавно допуштали себи ширење чудних гласина, непроверених, често погрешних, које су понекад досезале ниво најгорих инси-

нуација, то тим црних што могу имати последице у оним земљама где људи нису навикнути на претерано слободне начине изражавања.”

И тако је завршена ствар са „убиством” Јована Павла I. Смртница никада није дата на увид јавности, нити је икад извршен *post mortem*. Из деветнаест соба папског апартмана је уклоњен сваки знак да је Јован Павле ту икада живио и владао као врховни понтифекс Свете мајке цркве. Колеге су кардинали направили грешку тиме што су га изабрали, грешку коју неће бити поновљена. Током следеће конклаве, подузети су сви напори да би био изабран папа који ће дозволити да се Ватикан врати уобичајеном начину рада.

Било је то право време за Карола Војтилу из Пољске, који је постао Јован Павле II.” (Williams; цит. дело; стр. 150-161)

Ево неких извода из Хачинсонове анализе изненадне смрти Јована Павла.

„Послије само 33 дана на дужности, Иван Павао I је умро. Јагма за његово мјесто имала је све елементе детаљно припремљеног *coup d'etat* (...)

Чињенице које су у вези с папином смрти, у најмању су руку бизарне. Оне показују да Ватикан није, у првом тренутку, рекао истину и да можда још не говори истину. Прва чињеница коју су покушали сакрити је да је сестра Винћенца нашла папу мртвог око пет ујутро када му је донијела термошицу каве. Изјавила је да је сједио у кревету, искривљених усана. Примијетила је да стиска свежањ папира у руци. До данас није рашчишћена дилема око садржаја тих папира, јер су нестали. Једно од објашњења је да извјесни чланови Курије нису жељели да вањски свијет зна како се у Ватикану води борба за власт, коју је започела група која се противила *Benelliјевом* повратку у центар моћи.

Папири су наводно садржали детаље промјена које је *Luciani* намјеравао објавити тог истог дана. Али према саопћењу ватиканског центра за информације, папа је у руци држао књигу „Опонашање Христа”.

Гласине у вези с несталим папирима и друге аномалије у вези смрти Ивана Павла I су се појављивале у наредних шест година док се коначно, у липњу 1984. није појавио непотписани меморандум како би се гласине пресјекле једном заувјек. Био је припремљен за бискупску конференцију и одбацио је „Опонашање Христа” као причу коју је измислио тисак!

Овај документ је био неистинит баш као и први, направљен са циљем да се исправи повијест. Тај меморандум је сугерирао читатељима да су папири које је видјела сестра Винћенца биле једноставно биљешке које је папа правио за проповијед у сриједу и у следећу недјељу. Извјештај је пропустио споменути да је оригинални ватикански коминике тврдио да је папу нашао отац *John Magee*, један од двојице папних тајника.

Сестра Винћенца је у ствари позвала оца *Maggeeја*. Његова прва реакција је била да позове кардинала *Villota* чији је стан два ката ниже.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 257-258)

Хачинсон затим износи исте чињенице као и *Вилијамс* везане за кардинала *Вијоа* (*Viollot*).

„У Ватикану се почела стварати прича о папином слабом здрављу. Али ако је папино здравље било тако слабо, зашто није било лијекова, не рачунајући „ефортил”, нигдје у његовом стану? И што се десило с несталом бо-

чицом „ефортила“? Зашто кардинал Villot никада није испитан у вези с тим? Такођер се не смије заборавити да је Edoardo Luciani, папин брат, службено изјавио да Албино никада није боловао од срца.

Контроверзе око смрти папе Lucijana лебдјеле су у зраку над скупом Генералне конгрегације прије Конклаве. Као управник папинског домаћинства Villot се нашао на удару критике прогресивних кардинала. Признао је да је ватиканска прес-служба давала обманујуће информације. Незадовољни кардинали су жељели знати зашто није обављена аутопсија, ни издана службена осмртница, и тражили су да се донесе колегијална изјава о папиној смрти. Конзервативци су одбили овај приједлог.

Не постоји реакционарнија фигура у Курији од кардинала Силвија Одија. Он је био кардинал заштитник Опус Деи. Талијанске власти су захтијевале аутопсију, али Оди је тврдио да је он већ спровео истрагу за Колегиј кардинала и није нашао доказе за нечасне радње. Стога се противи аутопсији јер би то створило преседан, што није било точно. Аутопсије папа су се обављале и прије тога. Оди је рекао:

„Колегиј кардинала неће испитати могућност још једне истраге, и неће прихватити ничији надзор, и неће о томе више ни разговарати ... Ми знамо ... с потпуном сигурношћу да је смрт Ивана Павла I наступила јер је његово срце престало куцати због потпуно природних узрока“.

Онда је 12. листопада 1978, приликом отварања друге Конклаве, отац Pancirolli, ватикански аташе за тисак, објавио да је осмртницу потписао професор Mario Fontana и др Renato Buzzonetti. „Осмртница“ није јавни документ. С добрим разлогом. Садржи једва пет редова отиснутих стројем на талијанском, да је папа умро у Апостолској палачи у 23 сата 28. рујна, од инфаркта миокарда. Такав документ не би прошао испит у правном саставу у којем постоји развијен грађански закон.“ (исто; стр.259)

15. Избором папе Војтиле прикривен криминал, а Опус Деи јача

„Након његове крунидбе, Јован Павле II је одбацио све предлоге за промене које је изнио његов претходник. Уобичајени су се послови наставили у предузећу Ватикан. Кардинал Вијо је поново постављен за државног секретара; бискуп Марчинкус вратио се на положај у Ватиканској банци; а везе Свете столице са Робертом Калвијем и Личом Ђелијем су обновљене и ојачане. Све је било спремно за једну од најозлоглашенијих шема у историји међународних финансија, која је постала позната под именом афера Амброзиано.“ (Williams; цит. дело; стр. 165)

„Другу Конклаву су поново започели Siri и Benelli као фаворити. У почетним гласањима Benelli је готово добио потребну већину, двије трећине гласова плус један. Онда је Сири, на наговор Baggija, Krola, Oddija и Palazziniја, затражио од оних који га подржавају да своје гласове пребаце Каролу Војтили. Изјавио је да ће Војтила бити „добар доктринарни папа“.

Говорећи касније о ономе што се десило на Конклави, кардинал Enrique Tarazona изразио је своје гнушање због политикантства око избора папе, а Сири је изјавио: „Тајновитост сакрива неке врло немилостиве акције“. Сири никада није специфицирао што су те „акције“ могле бити, али је избор папе

негалијана послје 455 година значио да се Света столица укрцала на апостолски програм који се драстично разликовао од онога који је почео формулирати Иван Павао I.

Пошто је изабран, Војтила је хтио узети име Станислав, по првом краковском бискупу и мученику. Али Сири је препоручио, како би се излијечиле ране цркве, треба се узети име Иван Павао II. Одвјетник из Каракаса Albert Jaimes Verti који је познавао Сирија дуже од двадесет година, био је у Риму на папиној инаугурацији. Каже да је Сири био одушевљен. Подржао је Војтилу јер је у њему видио фигуру провиђења, послану како би уништила комунизам у свијету. „Морамо помоћи овом папи у остварењу његове мисије. Требати ће му новац, много новца”, цитирао је Берти Сирија.

Берти је у то вријеме руководио финансијама цркве у Венецуели. Тијеком посјете Риму, имао је разговор са Сиријем који му је рекао да црква жели основати латиноамеричку банку за развој трговине с Источном Европом. Нагласио је да банка треба имати добар капитал и мора радити с апсолутном повјерљивошћу.

Према Бертију, није било сумње да се скандал с Banco Ambrosiano не би десио да је Иван Павао I остао жив. Luciani би открио тајне операције Ватиканске банке и прекинуо с њима. С друге стране, то би био скандал за себе који би укључио не само Марчинкуса већ и Опус Деи, талијанску војну обавјештајну агенцију СИСМИ, и друге. С Војтилом на мјесту папе проблеми у Ватиканској банци су прикривени. Марчинкус је остао на мјесту предсједника банке. Villot је остао државни тајник. Тада већ није била тајна да је Villot био човјек Опус Деи (...)

Остали резултати избора папе Војтиле били су да је Baggio наставио као Префект конгрегације бискупа, а Полети је задржао свој посао викара Рима. Они су били важни како би се осигурала беатификација Оснивача и подизање Опус Деи на нивоу Особне прелатуре. Тако није дошло ни до аудијенције за америчког конгресмена Jamesa Scheuera, замјеника предсједавајућег Фонда за становништво Уједињених народа, јер је Војтила, подржан од Опус Деи, био чврсто против било каквог става Ватикана по питању контрацепције.

И заиста, тијеком прве године свог понтификата, Војтила је искористио водећег теолога Опус Деи у Латинској Америци монсињора Ibaneza Langloa, да изврши притисак на чилеанског директора Пиночеа да из земље врати медицинску опрему вриједну милијун долара намијењену програму стерилизације, коју је послала Међународна федерација за планирање обитељи из Лондона. Пропуст да се поведе рачуна о папиним жељама, упозорили су Пиночеа, довести ће до губљења папине подршке Чилеу у спору с Аргентином око Веагле канала. Пиноче је истог тренутка попустио. Под Lucianiјевим наслједником, иста екипа је наставила водити Ватиканску банку која је, на сличан начин, негирала своју умијешаност у финансијске скандале.

Није било кадровских промицања у Курији и језуити су се нашли под јаким притиском да „доведе у линију” конзервативну струју или се суоче с распуштањем. Под Иваном Павлом II, Опус Деи је подузео акције да сузбије сва дисидентска мишљења о сексуалном моралу. Штовише, у енциклици Veritas

splendor, папа Војтила је означио абортус, еутаназију, контрацепцију и хомосексуалност као „суштинско зло”.

Ово су биле омиљене фобије Опус Деи. Они су чак били оптужени да су индиректно финансирали формирање антиабортус група, деведесетих година, у Француској и Америци. Неупућен у борбу за власт у Риму, Роберто Калви је наставио с путовањима по Јужној Америци, посјетивши Лиму прије одласка за Вашингтон, на годишњу скупштину Свјетске банке и Међународног монетарног фонда. Док је био у Лими, срео се с министром за економију и председником Националне банке како би размотрио могућности за отварање банке у Перуу. Како би показао корисност таквог потеза, Калви је омогућио кредит Амброзиано банке Перуанској централној банци, на чијем је челу као директор био Emilio Castaño из Опус Деи, што је било неопходно да се плате фрегате наручене у талијанском бродоградилушту. Лиценца за нову банку је издана тијekom године.” (Хачинсон; цит. дело; стр. 259-262)

16. Религијска хегемонија зависи од финансијске хегемоније

„Javier Sainz Moreno, професор права на свеучилишту у Мадриду, опори је критичар Опуса Деи, који је формирао коначан став о његовом начину дјеловања који више личи на организацију специјализирану у пријеварама, него огранку католичке цркве.

„Опус Деи прави разлику између својих чланова и остатка свијта. Организација се не боји сурадње с људима сумњиве репутације, правим варалицама или чак политичарима социјалистима. Али се зато хијерархија Опус Деи пажљиво осигурава да ове особе не загаде или дођу превише близу Дјелу. Једном када их искористи, Опус Деи опере руке од њих, отпише их, остави и презре. Оно што даје Опус Деи на значају је утјецај којим маше и распоређивање огромних финансијских средстава којима шири свој апостолат... Опус Деи врло добро зна да новац влада свијетом и религијска хегемонија над земљом или континентом зависи од осигуравања финансијских хегемонија...

Својом дрскошћу Опус Деи се усуђује учинити оно што се други религиозни редови не би усудили, чак ни сањати: он користи исто оружје као и његови непријатељи. Зато се не устручава ангажирати људе које неће поштивати, како би ови за њих обављали прљаве послове. Ово им омогућава постизање њихових циљева, а да не би директно били умијешани. Циљ оправдава средства. Послије обављеног посла, Опус Деи исплаћује ове људе и одбацује их као што нетко одбаци употријебљене прљаве марамнице у канту за смеће.

Тако ће Опус Деи ангажирати одвјетнике који ће их савјетовати како избјећи плаћање пореза, и јасно је послије тога да ће тврдити да тако зарађен новац служи да се прошири њихов религиозни рад. Ангажирати ће архитекте да пронађу начин како да се изиграју урбанистичка ограничења за грађњу у појединим зонама и осигурању грађевне дозволе. Наравно, дозволе су за школе или старачке домове и служе социјалном добру. Ангажирати ће жене да направе скандале и дискредитирају политичаре који се супротстављају Дјелу. Јасно је да ће због свог ниског морала ови политичари свакако подлећи искушењу. Укратко, они ангажирају људе без морала ради испуњења њихових прљавих циљева”.

Размишљао сам о овоме дуго, прије него што сам схватио да је Роберто Калви био једна од тих „употријебљених марамица”, често је говорио својој жени Клари да је Опус Деи дубоко умијешан у његове послове с Ватиканом. Било како било, по ријечима његове жене, могао је навести имена само двије особе унутар Курије, кардинала Palazziniја и монсињора Hilaryа Franca као посреднике, иако нити један од њих, стриктно говорећи, није би члан Опус Деи. Наравно, Калви је био близак с Марчинкусом, али ни ватикански банкар није био члан Опус Деи. Он је био роб жеље за црвеним пеширом.

Иако није био посебно религиозан, Роберто Калви је поштовао цркву. Као и код Марчинкуса, његова слаба точка је била претјерана амбиција. У контексту тог времена, вјерујем да Роберто Калви није био нечасна особа, иако га је његова амбиција учинила подложним манипулацији. Калви је имао други проблем. Када је постао предсједник Банке Амброзиано наслиједио је тајног партнера, којег му је у наслеђе оставио Canesi, бивши предсједник. Скривени партнер је био, или касније постао, највећи акционар банке, и ма колико то изгледало лудо, и шта год је Калви учинио, а покушавао је врло снажно, није се могао ослободити тог акционара.

Идентитет скривеног акционара никада са сигурношћу није био утврђен. Постоје индиције да је то била Ватиканска банка, или клијент Ватиканске банке, али Ватиканска банка је тврдила да је радила у корист Калвија, дајући листе сумњивих или у најмању руку „паралелна” писма као „доказ”. Како нам здрави разум намеће закључак, у недостатку бољег доказа, Калви мора да је био свој властити тајни партнер. Штовише, логика налаже да вјерујемо, како би се освојио тако велики пакет акција банке, у којој је он био само службеник, он мора да је користио новац те банке. То значи да је био варалица.

Калвијева обитељ је годинама покушавала увјерити свјетску јавност да ово није истина. Тај циљ их је много коштао и практично поразио. Ипак, тијekom мојих истраживања развио сам извјесне симпатије за њихову борбу. Можда бих формирао другачије мишљење да су се људи за које је Калви рекао да су били његови партнери, који су управљали Ватиканском банком, конзистентно држали истините приче. Али они то никада нису учинили. Зато врједи проћи Калвијеву причу јер помаже да се установи кредибилитет оних истих људи који су дошли на власт унутар Ватикана.

Калви је тврдио да су „свећеници” били ти који су поткопавали капитал Банке Амброзиано и њиме финансирали своје тајне пројекте, а он их касније није могао натјерати да поштују своје обавезе. Ако је то тачно, онда је ријеч о заиста мефистофелском плану дјела „свећенства”. Како се план развијао, Мадрид је постао мјесто гдје се прао новац из многих послова, што значи да су он и његови пријатељи масони Licio Gelli и Umberto Ortolani често тамо одлазили.

Шездесетих година црква је одлучила ублажити свој став о масонерији. Промијењени кодекс канонског права није их више третирао као забрањену институцију. Извјесни кругови цркве су чак гледали на масонерију као на погодну оружје у борби против марксизма. Ложа Propagande Due (П2) у Италији, не права ложа у масонском смислу, већ тајна група проминентних

особа организованих баш у овом, антимарксистичком смислу, била је доказ овог става, јер су многи црквени прелати високог ранга били њени чланови. Црква је извршила „инвазију” на масонски покрет и „колонизирала” га.

П-2 је формирана крајем шездесетих година, наводно по налогу Giordana Gamberinija, Великог мајстора Великог оријента Италије и пријатеља Ђулиа Андреотија. Али је био много ближи Francescu Cosentinu, који је имао добре везе у ватиканским круговима. Или Андреоти или Cosentino, или можда обојица, предложили су стварање тајне ћелије повјерљивих десничара из кључних државних сектора, посебно банкарства, обавјештајних служби и тиска, као чуваре против онога што су они видјели као „надлазећу марксистичку пријетњу”.

Особа коју је Гамберини изабрао да развије Ложу П-2 је био мали текстилни магнат из Тоскане, из града Arezza, на пола пута између Фиренце и Перуђи, који се после двије године од пријема у масоне подигао до талијанског еквивалента масона мајстора. Његово име је, наравно, било Lucio Gelli. Али човек на врху П-2 је био, према Калвију, нитко други до Андреоти, испод којег су у ланцу командирања били Cosentino и Ortolani.

Андреоти је увијек порицао Калвијеве оптужбе. Остаје чињеница да се Калви бојао више Андреотија него Gelliја или Ортоланија. Cosentino је умро непосредно након што је почела истрага против П-2. У ствари, Javier Sainz каже да је Ложа П-2 била дио тајне десничарске организације створене уз благослов Ватикана, као дио западног бедема против марксизма. Ложа П-1 је била у Француској, а Ложа П-3 у Мадриду. П-3 је водио бивши министар правде, Pio Cabanillas Gallas.

Мој дојам је да се методологија Опус Деи састојала од кориштења, ако је потребно, прљавих руку да се постигну њени секуларни циљеви, и да су Калви, Gelli, Ortolani и организација Пропаганда, имајући сличне политичке циљеве, били погодни да буду искориштени, а онда одбачени. Што се тиче убацивања средстава у Латинску Америку у бици против марксизма, Опус Деи је наводно одлучио да би другоразредна шпањолска банка била добар партнер за Калви Banco Ambrosiano.

Средином седамдесетих година, Калви је почео показивати интересирање за Banco Occidental у Мадриду. Њене акције су биле котиране на бурзи у Мадриду. Блок од 100.000 акција, што је представљало 10 посто њеног капитала, био је у власништву швајцарске компаније Zenit Finance S.A. Доктор Artur Wiederkehr није био у Зенитовом управном одбору у то вријеме, али је 1980. постао директор. Калви је купио ове акције за 80 милијуна швајцарских франака, што је десет пута више него што је била тржишна цијена, а то је била необична ствар за једног лукавог банкара. Акције је ставио у компанију чији је власник био United Trading.

Banco Occidental је припадала Gregoriju de Diegu, бизнисмену гусару, родом из Саламанке. Диего је представљао све чему се Опус Деи дивио у оквирима неспутане трговачке етике, био је паметан, агресиван купац и очигледно талентиран у прикупљању капитала (...)

Послије рата у његовим рукама се налазила енормна количина новца, док је остатак Шпањолске грцао у финансијској неликвидности. Шездесе-

тих година је купио Banco Peninsular, којој је промијенио име у Banco Occidental. Његово сједиште на Тргу Еспања, с великим тамним стаклима, личило је на цркву.

Диего је умро од срчаног удара у наручју своје љубавнице. Иако то није био бод у његову корист, није засметало његовом сину, који се такођер звао Грегорио де Диего, да преузме обитељско царство. Мада није имао банкарског искуства, Диего млађи је постао оперативни директор Occidentala, а за предсједника је именовао грофа Томаса де Марсала, шпањолског племића, који је, као Ортолани, био тајни витез папинског домаћинства.

Под грофом Де Марсалом, Banco Occidental је ушла у инвестицијско банкарство, заузимајући позиције у индустријским концернима, као што је индустрија цемента, што се добро уклапа у Диегове грађевинске активности. Раних седамдесетих година банка је отворила представништво у Риму, првенствено како би се угодило Томасу де Марсалу, који је често ишао у Ватикан.

Банка Амброзиано је 1976. дала кредит Occidentalu који га је искористио да купи један посто акција Амброзиана. У исто вријеме, Банка Амброзиано је повећала своје учешће у Banco Occidental на 510.000 акција, за које је плаћено нових 40 милијуна швајцарских франака (око 18 милијуна долара), а Калви је ушао у борд директора Banco Occidentala. Поред грофа Де Марсала, којег су они који су га знали описали као вјерског фанатика, међу директорима је био Pio Cabanillas, велештовани мајстор ПЗ.

Као и његов исписник у П-2, Cabanillas је посједовао тајне досијее о већини најважнијих личности у Шпањолској. И био је пријатељ Luisa Vallsa Tabernerа. Диего се окружио члановима Опус Деи. У овом смислу његова банка је била на располагању Опус Деи. Десна рука му је била супернумераријус Eloy Ramirez, дугогодишњи представник Banco Español de Crédito (Banesto) највеће Шпањолске комерцијалне банке у Мексику. Диего га је ангажирао због његових веза у Латинској Америци. Увијек је пратио Диега на његовим путовањима у иностранство.

Када би стигли у неку земљу први пут, Рамирез би посјетио браћу у вјери која су отварао сва потребна врата. Али прави eminence grise је био Диегов зет Fernando Perez Minguez, љубитељ умјетности и трговац антиквitetима, чији је уред био у банци, иако није био на њеном платном попису. Као и брачни пар Рамирез, Фернандо Перез и његова жена су били супернумерарији Опус Деи. Banco Occidental се концентrirала на градњу објеката у Латинској Америци и на Флориди, купујући учешће у малим комерцијалним банкама и хотелима.

Један члан Occidentalovог правног одјељења је сумњао да Калви користи Banco Occidental као стожер трговине оружјем с латиноамеричким диктаторским режимима. Ове трансакције су захтијевале често присуство Калвија у Мадриду. Али би боравак преко ноћи у шпањолској пријестолници могао привући пажњу, па је United Tradinig купио пословни млажњак који га је возио до Мадрида и натраг у једном дану. Запослени у Occidentalu су имали инструкције да никада не спомињу Learjet у телефонским разговорима с уредима Амброзиане у Милану, што сугерира да запослени у Милану не требају знати за постојање зракоплова. У Мадриду се Калви често сретао с Cabi-

nillasom и дискутирао о могућности да се купи контрола над „El Paisom”, јер се бојао да су највеће дневне новине у Мадриду превише наклоњене љевици.

Пројект се лијепо уклапао у Апостолат јавног мишљења Опус Деи и план П-2 и Ватикана о преузимању листа „Corriere della Sera”, водећих талијанских новина. Matias Cortez Domingues, врхунски одвјетник из Мадрида, који је био неовисни савјетник Banco Occidentala, радио је експертизу о преузимању за Cabanillasa. Матијасов брат Антонио, такођер одвјетник, био је нумерариј Опус Деи. Неколико година прије тога Умберто Ортолани је купио Banco Financiero Sudamericano, малу банку у Монтевидеу, коју је назвао Bafisud.

Калви и Диего су почели користити Бафисуд за неке од својих јужноамеричких послова. Ambrosiano Overseas је купила пет посто интереса у Ортоланијевом Бафисуду, а такођер је пет посто купило и Occidentalovo предузеће Cogebel. Ортолани и Диего су постали добри пријатељи. Диего је описао Ортоланијеву резиденцију у Монтевидеу као „музеј гдје је половица експоната из Ватикана”.

У 1977. Banco Occidental и Руамса су започели сурадњу серијом међусобних депозита. Повезани односи су постојали између три банкарске групе, Амброзиано, Occidental и Румаса, и потврђени су једним средњорочним кредитом од 25 милијуна који је Румаса осигурао на тржишту 1980. У осигурању кредита је помогла и Banca del Gottardo, подружница Амброзиане у Швицарској, Bank de l'union Europeenne, у којој Амброзиано има такођер удио и који је чврсто повезан с операцијама Опус Деи у Француској и Прва национална банка Сент Луиса. Ова банка је повезана с обитељи произвођача пива Anheuser Buch, и за њих се прича да одржавају блиске везе с Опус Деи у Америци.

До тога тренутка камате на дуг United Tradinga Амброзиану су достигле око педесет милијуна долара годишње. Пошто је United Trading био оф-шор компанија, морала је бити „храњена” оф-шор новцем. Како је дуг растао, Калви је имао све више проблема да нађе извор оф-шор новца да га покрије. Талијанским банкама је потребно специјално одобрење како би извезиле капитал и како би га добио, Калви би морао открити финансијским организацијама постојање организације United Trading. То би значило откривање њених тајних операција у Јужној Америци и другдје. Постао је роб позиције United Tradinga, у складу с оном познатом дефиницијом да ако клијент дугује банци милијун долара и не може их вратити, онда има проблем, али ако клијент дугује банци сто милијуна долара и не плати, онда банка има проблем. Калви је имао проблем, а његово име је било United Trading.

Калвијева умјешаност у послове с Banco Occidental је била индикација за његове послове с особама и интересима блиским Опус Деи. Али је Опус Деи касније демантирао како је Калви имао било каквих послова с њеним члановима, било директно или индиректно. Друга индикација да је прикључен у Опус Деи сустав се појавила када Амброзианови оф-шор извори више нису могли подупријети терет дуга United Tradinga, а привремено рјешење је нађено у Јужној Америци, у земљи гдје је директор централне банке и неколико тадашњих и будућих министара било учлањено у Опус Деи.

Калви је отворио Banco Ambrosiano Andino у Лими у листопаду 1979. Нова банка је имала капитал од 12,5 милијуна долара, од чега је већину осигурао Banco Ambrosiano Holding из Луксембурга, који је такође био дјеломично у власништву United Trading. Banco Andino је сада постала уточиште за United Trading. На крају првог мјесеца пословања, Andinovi папири су показивали 435 милијуна долара вишка, што је углавном потицало из зајмова на папиру, који су били одобрени како би се сакрили прави извори и крајњи корисници новца осигураног од United Trading и њеног састава оф-шор компанија.

Чудно је да је Калви вјеровало како је Опус Деи био његов савезник. Сигурнији савезник је могао бити кардинал Egidio Vagnozzi, који је био на челу ватиканске Префектуре за економске послове. Vagnozzi је био забринут јер је Опус Деи предложио Павлу VI иза његових леђа, да преузме финансије Ватикана. Vagnozzi је био против да се Опус Деи допусти било какав утјецај у пословима Ватикана, од онога који већ има. Није вјеровало ни Марчинкусу, и говорио је с кардиналом Казаролијем, новим државним тајником, о својим страховима. Казароли, мајстор амбивалентности, пружио му је минималну подршку. Подржао је Vagnozzijев приједлог за сазивањем изванредног скупа 123 кардинала за понедељак, 5. студеног 1979. Vagnozzi је желео позвонити на узбуну, јер се Ватикан ближио стању финансијског колапса. Скуп кардинала из студеног 1979. је посљедњи велики скуп којим је Vagnozzi председавао. Умро је ускоро послје тога, а досије који је прикупио о Марчинкусу је нестао.

Отприлике у исто вријеме генерал Giuseppe Santovito, шеф СИСМИ-а, талијанске војне обавјештајне службе, ангажирао је као специјалисту за Ватикан и Палестину Francesca Pazienu. Pazienu је рођен 1946. у Таранту, у јужној Италији, у стриктној католичкој обитељи. Говорио је пет страних језика и познавао многе познате свјетске особе, између осталог Аристотела Оназиса, главнокомандирајућег НАТО пакта Aleksandra Neiga, међународног преваранта Roberta Vesca, шефа ПЛО Јасера Арафата и гомилу саудијских принчева. Имао је такође одличне везе у Латинској Америци, посебно у Аргентини, гдје је нунциј надбискуп Pio Laghi био његов близак пријатељ, као и стални представник Ватикана у Уједињеним народима, надбискуп Giovanni Cheli". (исто; стр. 265-273)

„21. јануара 1981. група акционара из Милана у Банци Амброзиано, у страху да ће се мехур од сапунице распрснути и да ће њихове акције постати безвредне, написали су дугачко писмо папи Јовану Павлу II, молећи га да истражи несвету алијансу између Марчинкуса, Калвија, Умберта Органија (Umberto Ortani) и Ђелија и огромни одлив новца ка корпорацијама под „покровитељством” Ватикана.

У писму, које је написано на пољском да би га папа могао читати на његовом матерњем језику, стајало је:

„ИОР (Ватиканска банка) није само дионичар у Банци Амброзиано. Она је, такође, сарадник и партнер Роберта Калвија. Показало се у све већем броју судских случајева да Калви данас јесте у вези како са најизопаченијом слободним зидарима (П-2), тако и са мафијашким круговима, а што је

результат наслеђивања Синдоне. Све се то чини уз учешће људи које издашно негује и за које се брине Ватикан, као што је то Орлани, а који се крећу између Ватикана и моћних група из међународног подземља.”

Јован Павле II никада није миланске акционаре удостојио одговора.

Уместо тога, он је одлучио, скоро у чину пркоса, да награди бискупа Марчинкуса за његову службу Светој столици уздигавши га на положај председника понтификалне комисије за државу града Ватикана. Овај га је положај у стварности учинио управитељем града Ватикана, уз његов положај шефа Ватиканске банке. Унапређење је носило са собом и положај надбискупа. Дрскост унапређења огледала се у чињеници да је оно начињено 28. септембра 1981, тј. на трећу годишњицу смрти Јована Павла I, папе који је тежио да уклони Марчинкуса и његове колеге из уреда.” (Williams; цит. дело; стр. 169)

17. Откуп Марчинкусовог досијеа за милион и по долара

„Pazienza је радио са СИСМИ готово двије године када је у Италији експлодирала нова криза, готово случајно, захваљујући двојници истражних судца. Средином ожујка 1981, као дио истраге о Синдониним криминалним активностима, суци су наредили претрес Gellioјеве куће и канцеларије. Осим фотокопија разних повјерљивих државних докумената, открили су попис чланова тајне масонске ложе. Међу 962 имена нашло се и неколико министара.

Остали с пописа били су високи часници војске и тајних служби, познати индустријалци, банкарџи, новинари, угледни странци, претендент на талијанско пријестоље и високи прелати Ватикана. Gelli се јавио у канцеларију из Јужне Америке док је претрес био у току и сазнао што се збива. Остатак свијета је остао без информације о овом открићу још неколико мјесеци.

Pazienzi шеф Сантовито био је на Gelliјевој листи П-2. Од њега је затражио да поднесе оставку. Без Сантовитове подршке каријера Pazienze као агента СИСМИ је била при крају. Пошто је отворио властиту агенцију за осигурање у Риму, контактирао га је Flaminio Piccoli, председavajuћи Кршћанско демократске партије. Piccoli, Андреотијев пријатељ, предложио је Pazienzi да се сретне с Робертом Калвијем, забринутим за интегритет људи који воде Ватиканску банку. Pazienza је предложио Калвију да му прибави нестали досије о Марчинкусу, који је прикупио покојни кардинал Vagnozzi.

Pazienza је познавао сенатора Марија Tedeschija, издавача десничарског часописа „Il Borghese”, који је имао страну посвећену збивањима у Ватикану. „Il Borghese” је већину трачева из Ватикана добивао од уцјењивача Ватикана Giorgia di Nunzija. Дотични Di Nunzio је знао да је Vagnozzi депонирао Марчинкусов досије код циришког одвјетника др Петера Дуфта, и тврдио да га се за новац може дочепати. Калви је постао значајан фактор у талијанској једнаци моћи и власти. Његова банка је располагала капиталом од готово 20 милијарди долара и имала 38.000 дионичара. Успркос проблему с ликвидношћу, била је профитабилна и далеко од банкрота. Али Калви је покушавао удаљити Амброзиано од њене традиционалне базе моћи – католичке деснице и да је уведе у неутралније воде.

По истом принципу, ово би резултирало слабљењем власничке позиције скривеног партнера и због тога је ово све сличило опасном показивању властите иницијативе. Започео је и послове са Социјалистичком партијом. Помагање социјалистима да прошире своју финансијску основу није се допало Биулију Андреотију, који је желио да се Банка Амброзиано врати у десничарску католичку орбиту. Pазienza је одређен за онога који ће помоћи у овом потхвату.

Pазienza је преговарао с Петером Дуфтом, Vagnozziјевим „човјеком од повјерења” у Швицарској, о куповини Марчинкусовог досијеа за милијун и пол долара. Исплата је извршена с рачуна United Tradinga, тако што је једна четвртина припала одвјетнику, а остатак је уплаћен на рачун Di Nunzija. Pазienza је особно уручио документе Калвију. Али, чудни су путови Господњи. Док се налазио у банци због свог рачуна, 1982, Di Nunzio је доживио изненадан срчани удар и умро.

Калви је мјесецима радио са Gellijem и Ортоланијем на реструктурирању издавачког царства Rizzoli, које је било власник листа „Corriere della Sera”. До краја 1980. United Trading је уплатио укупно 40,65 милијуна долара на Ортоланијев рачун у Швицарској, очигледно како би започео процес преузимања Rizzolija. Калви је претпостављао да Ортолани ради за Ватикан и да је сједио у управном одбору Rizzolija као представник Ватикана.

До ожујка 1981. уплате United Tradinga Ортоланију и Gelliju су достигле 76 милијуна долара. Калви је почео притискати Ватиканску банку како би смањио изложеност ризику United Tradinga. Није вјеровао Gelliju и Ортоланију, и бојао се Андреотија, вјерујући да је десничарска католичка опција, која је чинила традиционалну базу банке, штетна за раст Амброзиане, па је почео тражити нове партнере. Одмазда је била брза.

Усред преговора око Rizzolija судица у Милану је одузео Калвију путовницу, оптужујући га за илегално изношење капитала. Иако је сумњао, Калви никада није био у стању идентифицирати своје непријатеље. Сумњао је на Андреотија. Све су му се мање свиђали Gelli и Ортолани. Али је потпуно био обманут дволичношћу Ватикана.

Сматрао је Опус Деи и кардинала Palazzinija за савезнике. Гледао је на Casarolija, због приватног живота за који су се везали неки компромитирајући документи, и Марчинкуса, због његове похлепе и неспособности, као на опасне непријатеље.

У жељи за откривањем више о Ватиканској фракцији, за коју је мислио да му је противник, Калви је тражио од Pазienze, којега је ангажирао и исплатио му као аванс 500.000 долара, да уговори састанак с неким из Касаролијеве клике. Тједан дана пред Ускрс 1981. Pазienza је упознао Калвија с Casarolijевим подтајником, надбискупом Achillom Silvesterinijem.

Пошто није намјеравао обавијестити Силвестринија о својим трансакцијама с Ватиканском банком, Калви је причао о групи Rizzoli, али је Силвестрини остао незаинтересиран. Калви је желио разјаснити Ортоланијеву позицију у операцији Rizzoli. Силвестрини није рекао ништа, можда зато што ништа није знао.

Сљедећа фаза посла с Rizzolijem, вриједна 260 милијуна долара, догодила се крајем травња, с трансфером од 95 милијуна из Banco Ambrosiano Andino на рачун „Zirka corporation”, из Монровије у Ротшилд банци у Цириху. Овај новац је означен као посудба „Belatrix”, панамској компанији, која је била у саставу United Tradinga. Овом новцу за Belatrix се придружило још 46,5 милијуна који су трансферирани Ротшилд банци из предузећа „Ambrosiano Servisiz” из Луксембурга, почетком године, вјеројатно како би купили пакет од 189.000 Rizzolijevih акција које је држала Ротшилд банка, за цијену која је била двадесет пута већа од тржишне цијене. Овим трансферима треба додати још осам милијуна долара, што заокружује укупну суму коју је примио Belatrix, на око стопедесет милијуна.

Било је овдје неколико чудних аномалија, које су изашле на свјетлост дана касније, када су почеле истраге. Прво, иако је Belatrix припадао United Tradingu, Ортолани и Bruno Tazan Din, Rizzolijev оперативни директор, контролирали су његов рад. Друго, Ротшилд банка је тврдила да код ње не постоји рачун подuzeћа Belatrix. Треће, име Belatrix не постоји у Rizzolijevom регистру акционара.

Марчинкус је, у међувремену, окупљао своје снаге како би се обранио од Casarolijеве групе. Али док је планирао свој протунапад, дошло је до катастрофе.” (исто; стр. 273-276)

18. Сукоб различитих струја у Ватикану ломи се на Калвију

„Догодило се нешто што је промијенило омјер снага у Ватикану. Тринаестог свибња 1981. покушан је атентат на Ивана Павла II на тргу св. Петра. Док је папа био у болници, Casaroli је преузео власт у Ватикану. Ово је био озбиљан ударац Марчинкусу. Casaroli је имао много разлога да га уништи”, објаснио је Pазienza. Иван Павао II се од рањавања опорављао четири мјесеца. У том периоду Марчинкусова позиција је била даље уздрмана новим збивањима. Двадесетог свибња 1981, Талијанска фискална полиција, Guardia di Finanza, ухитила је Калвија у његовој кући у Милану, због илегалног изношења капитала кроз оф-шор подuzeће Амброзиане.

Пословање на међународном тржишту новца било је, на крају крајева, један од послова интернационалног банкара. По важећим талијанским законима пред банкарима су стајале бројне препреке за пословање у иностранству. Како би развили своје иностране послове морали су бити врхунски жонглери. Калви је, можда, био превише вјешт. Просвјешеник талијанског приватног банкарства провео је сљедећа два мјесеца у затвору, третиран као да је обичан криминалац, испаштајући због своје жеље да помогне цркви у њеним тајним финансијским комбинацијама.

Шок Кларе Калви због ухићења не може се описати. Све до тог тренутка била је увјерена да је Роберто водио узоран живот. Наивно је вјеровала да је њена обитељ заштићена од талијанских комбинације, подмићивања и покровитељства, што је вукло земљу у моралну кризу. Због валова киднапирања у Италији дјецу тјелохранитељи прате свуда. Била је то једноставно животна чињеница богатих Талијана седамдесетих и осамдесетих година. Када је Карло Калви добио позив за војну вјежбу, одвезли су га до војарне у

оклопној лимузини. Њихов љетњиковац у Drezzu, иако се налазио на врху брда, чували су дан и ноћ људи из осигурања. Опсег заштите, политичке и физичке, овисио је од нечије позиције: што је обитељ била угледнија, то је имала већу заштиту.

Онда је заштита изненада престала. Италија и Шпањолска су једине западне индустријске велесиле које још имају контролу над међународном трговином валутом. То је у супротности с прописима заједничког тржишта и ускоро ће бити измијењено. Али за сада је изношење капитала криминално дјело. Ипак, нема талијанског банкара који у одређеном тренутку није заобишао ове рестрикције како би могао бити конкуретан на међународном тржишту. Калви није био изузетак. Али је био отписан. Његово суђење се претворило у медијски циркус.

У Калвијевом одсуству Razienna је преузео контролу. Омогућио је Клару да изнесе случај свог мужа особно Ђулију Андреотију. „Велики сплеткарош” јој је саопштио да Роберто треба одступити. Рекао јој је да ће предложити да Талијанска банка именује два „пријатељска” пуномоћника – један би био финансијер Orazio Bagnasco, Сиријев пријатељ из Ђенове и председник Banco Popolare di Novara, мале провинцијске банке чији је био власник, да преузму контролу над Амбросианом.

Клара Калви је интерпретирала Андреотијев став као став Касаролијевог кампа, који је припремао своју лаку коњицу за напад на Марчинкуса. Али подземне струје у Курији су тако деликатне да је немогуће за неког извана да стекне праву слику.

Андреоти је у ствари припадао нечему што је било познато као Римска партија, трећа струја у Ватикану коју су чинили ултраконзервативци, доктринарно повезани с Опус Деи и папом. Марчинкус им је још био од користи, али ће на крају и он бити гурнут у страну и замијењен новим човјеком.

Послије хапшења Калвија, у свибњу 1981, Banco Occidental се нашла на рубу ликвидности, а почетком септембра 1981. „ударила у дно” с минусом од сто милијуна долара. Сумњало се на пријевару. Banco de España је преузела пропали Banco Occidental, купујући 51 посто њеног капитала за симболичну суму од једне пезете. Банко Амброзиано холдинг је продала своје акције у Occidentалу шпањолској регионалној банци Banco Vizcaya, за коју се знало да је у орбити Опус Деи, за један милијун долара, носећи тако губитак од 40 милијуна долара. Banco de España је онда промијенила тактику и продала оно што је остало од банкарског бизниса Occidentala истој Banco Vizcaya Occidental, ослобођен дугова, на тај начин је реконструирао унутар Banco Vizcaya, која се ускоро спојила с Banco Bilbao и престигла Banesto као највећу шпањолску комерцијалну банку.

Игром случаја, гувернер Banco de España у то вријеме је био Alvarez Rendueles, млади банкар кога Руиз-Матеос није хтио запослити. Неколико дана прије интервенције Banco de España, Диего млађи је добио савјет од високог функционера централне банке, такођер члана Опус Деи, да ако покрије дио Occidentalових губитака особном гаранцијом, за коју су обојица знали да је ненаплатива, дозволит ће му се да извуче Occidentalов хотелски дио из банчаних књига у посебну корпорацију гдје ће бити заштићена од банкротства.

Occidentalov хотелски сектор је посједовао два престижна хотела у Шпањолској, један у Будимпешти, дванаестак у Доминиканској Републици, неколико у Португалу, један у Венецуели, „Occidental Piazza” у Мајамију, „Feimont” у Сан Антонију и „Гранд хотел” у Атланти. Упозорен да се припрема налог за ухићење, Диего је одлетио у Атланту, гдје је посједовао огромно имање с великим возним парком луксузних аутомобила, базеном, тереном за бејзбол, тениским теренима и стајама за тридесет коња. Годину дана касније, у педесет петој години, доживио је тежак срчани удар, али му је живот spaшен хитном хируршком интервенцијом. Occidental Hotels S.A, на чије чело је дошао његов син Грегорио де Диего Трећи, постао је један од највећих шпањолских ланаца хотела.

Ортоланијев Vafisud није дуго надживио пропаст Occidentala. Банкротирао је и преузет је од Централне банке Уругваја. У свибњу 1983. оно што је преостало од Vafisudovог бизниса продано је низоземској банци за један пезос. Предсједник уругвајске Централне банке је био Рамон Диаз, члан Опус Деи.” (исто; стр. 276-278)

„Увјерени како је Марчинкус задржавао информације од талијанских власти, које би ослободиле Роберта, Калвијева обитељ је пожељела упути поруку папи. Послије сусрета Кларе Калви са Андреотијем, Paziienza је одлетио у Њујорк да се договори с Карлом Калвијем. Син је био на челу подружнице у Вашингтону Вансо Ambrosian Servis Corporation, са сједиштем у комплексу зграда Вотергејт. Paziienza је договорио састанак Карлу са шефом дипломатске мисије Ватикана при УН у Њујорку, надбискупом Giovannijем Chelijem. Paziienza је обавијестио Карла да Cheli жели Марчинкусов посао. Стога би се могло помислити да Cheli има интереса осигурати пролаз поруке.

Тројица Pazienzinih пријатеља су пратили Карла на састанак: отац Lorenzo Corca је био Chelijев помоћник; Алфонсо Бове, пословни човјек из Бруклина; Sebastiano Lustrisimi, члан талијанских тајних служби, стациониран у Њујорку. Они су причekali у Chelijевом пријемном уреду у УН, док је Карло разговарао насамо с надбискупом. Карло га је описао као арогантног човјека. Пошто је с очигледним нестрпљењем саслушао Карлов извјештај о заједничким пословима Банко Амброзиано и Ватиканске банке, Cheli је предложио да „први канал” за преношење такве информације у Рим буде апостолска делегација из Вашингтона. Уговорио је Карлу састанак с првим тајником, монсињором Eugenio Sbarbarom, и наложио оцу Zorzi да се придружи Карлу.

Приликом сусрета Карла са Sbarbarom, стекао се утисак да је овај још мање заинтерсиран од Chelija. Без подршке Ватиканске банке, Калви је проглашен кривим за кршење закона о девизном пословању, осуђен је на четири године затвора и казну од 13,5 милијуна долара, с правом жалбе. „Божји банкар”, како га је крстио свјетски тисак, пуштен је на слободу уз кауцију. Али му нису вратили путовницу. Мала утјеха је била да је за вријеме Калвијевог боравка у затвору Иван Павао II именовано комисију од петнаест кардинала за испитивање финансија Ватикана. На првом састанку управног одбора банке, директори су Калвија поздравили устајањем и плеском. Он је затим отпутовао у Сардинију не би ли се неколико тједана одморио.

Тек много година после банке смрти појавили су се у јавности нови елементи који су допринијели тези да је био жртва завјере у коју су били умјешани Ватиканска банка и скривени акционар Амброзиана, чији су идентитет због очигледних разлога, завјереници хтјели заштитити. Међу новим открићима је било постојање венецуеланске везе и улоге коју је играла талијанска тајна служба, која је знала у детаље што се дешава, али никада се није умјешала.

Pazienza, који је и сам поднио жалбу због дуге затворске казне коју је добио због своје улоге у банкроту Амброзиане, признао је постојање „окултних сила” које су утјецале на Банку Амброзиано иза Калвијевих леђа. Ова назнака завјере је била игнорирана од суда, можда зато што је Пациенца брзо „искључен са слике”, пошто је упознао Калвија са човјеком који је постао главни координатор завјере. Био је то грађевински подузетник са Сардиније Flavio Mario Carboni.

Клара Калви је вољела овог љубазног, слаткорјечивог човјека. Био је пажљив, доносио је поклоне у виду козјег сира са Сардиније и маслиновог уља. Ипак се питала зашто је увијек носио широке сакое, док једне вечери није примјетила да Карбони носи револвер затакнут за појас.

Клара је брзо заборавила инцидент. Сљедећих неколико тједана Калвијеви су крстарили на Карбонеовој јаhti. Међу гостима су били Nestor Coll Blasini, велепосланик Венецуеле при Светој столици, и венецуелански економиста Карло Бинети, члан венецуеланских кршћанских демократа. Блазини је имао блиске везе с Опус Деи, али Калвијеви то нису знали. Такођер је реформирано национално институто за менаџмент, искључивши све оне који су били љевичари, и био је близак пријатељ министра образовања, Enriquea Pereza Olivaresa, високорангираног нумерарија Опус Деи. Водио је дуге разговоре с Калвијем. Карбони је био у друштву Manuele Kleinszig, своје двадесеттворогодишње пријатељице из Аустрије. Имао је и жену и љубавницу у Риму, али оне нису путовале с њим. Усред љетовања, Калви је одлетио у Рим како би се срео с Марчинкусом. Ноћ прије тога Карбони је дошао на вечеру и Калви му се повјерио како има проблема са „свећеницима”.

На састанку у Риму, Калви је желио увјерити Марчинкуса да ликвидира United Trading, јер је ово предузеће изван њиховог надзора. То што је Калви морао тражити од Марчинкуса – обуставу пословања United Tradinga – био је јак доказ да ово предузеће тада, или икада прије тога, није припадало Амброзиану. Али једино што је успио овом приликом је било да увјери Марчинкуса како треба објавити два „утјешна писма”, наглашавајући да су United Trading и организација која га је основала, били „директно или индиректно” под контролом Ватиканске банке. Једно писмо је послано у Banco Ambrosiano Andino S.A. у Лими, друго на адресу Ambrosiano Group Banco Comercial S.A. у Манагву. Оба носе датум 1. рујан 1981.

Како би добио ова писма, Калви је потписао „контраписмо” осигурања, на бјанко меморандуму Banco Ambrosiano Overseas Limited. Носио је датум 26. коловоз 1981, дан његовог доласка у Рим. Нема копије тог писма у досијееима Амброзиана, нити међу Калвијевим особним папирима. У њему пише да Ambrosiano Overseas сматра да је слање писма од Ватиканске банке не-

шкодљиво. Оно такођер утврђује да групација United Trading неће започинати нове послове и пословне односе с Ватиканском банком, укључујући орочени депозит од двјесто милијуна долара, који ће бити разрочен најкасније 30. липња 1982. Успркос овом писму, акције United Tradinga су остале у Ватиканској банци у Риму. Само по себи ово је довољно говорило.

Намјера овог „контраписма” била је створити илузију како коначна одговорност за групацију United Trading припада Banco Ambrosiano Oversease из Nassaua. У овом случају Калви би био будала да га потпише. Уколико му то није наређено, банка у Nassau једном је петином била у посједу Ватиканске банке, а остатак је посједовала Банка Амброзиано холдинг из Луксембурга, чијих је 40 посто у то вријеме било у посједу Loveloka, скривеног партнера. Зато би се могло протумачити да је „контраписмо” само означавало како је Ватиканска банка или њен неименовани клијент, једноставно пребацивао United Trading из једне руке у другу. По истом принципу, Ватиканска банка је боље себе штитила од ризика да United Trading буде доведен у везу с Ватиканом ако његово постојање буде открила Национална банка Италије.

Друга улога „контраписма” било је инсистирање да се двјесто милијуна долара врати до краја липња 1982. Ватиканска банка се никад директно није изјаснила о депозиту. Неки сматрају да је то због тога што је депозит био дио међусобног прелијевања средстава између Ватиканске банке и Амброзиана, јер је тако новац напуљских инвеститора ишао у инвестицијске пројекте у Венецуели. Ватиканска банка је рекла Калвију како ће једном, када се новац повуче из циркулације, како би „мировао”, овај дуг United Tradinga бити враћен Амброзиану.

Када се Калви вратио у Сардинију, исте вечери је рекао Клари: „Свећеници ће ме натјерати да платим зато што сам у јавност пустио име Ватиканске банке. У ствари, већ сам почео плаћати”.

Како се корисност United Tradinga билижила крају, тако је и Марчинкусов значај почео блиједјети. Именован је за надбискупа 29. рујна 1981, а Иван Павао II га је наградио и другом титулом, гувернера града Ватикана. Задржао је и своју позицију на челу Ватиканске банке, али је стизао велики дио радног времена посветити побољшању рада администрације и прихода града Ватикана. Ако је Калвијева хипотеза била тачна, Опус Деи се припремао преузети контролу над Ватиканском банком.

Шест тједана касније Иван Павао II је обавијестио кардинала Baggia да је одлучио Опус Деи подићи у статус Особне прелатуре.

Међу Калвијевим алтернативама за рјешење проблема насталог због рока плаћања, двије су биле најреалније. Једна је била продаја 10 посто Банке Амброзиано по инфлаторној цијени од двјесто долара по акцији или враћање сто педесет милијуна долара уплаћених Belatrix у Ротшилд банку у Цириху. У сљедећих неколико мјесеци радио је на оба пројекта, ослањајући се на Pazienu. Умјесто да нађе купца за Амброзианове акције, Pazienu је вратио Flavija Carbonea у игру. Pazienu је успио наговорити Калвија да одобри кредит од три милијуна долара Carboneовој компанији Prato Verde S.P.A. са Сардиније, и за то је Pazienu примио провизију од двјестопедесет тисућа долара.

Када је Калви схватио да Pazienu није озбиљно заинтересиран за проналажење купца акцијама Амброзиане, почео је преговоре с Carlom de Ve-

nedettijem, човјеком који је спасио Оливети од банкрота. Де Бенедети се сложио да купи милијун акција Амброзиана, еквивалент два посто банчиног капитала, по 43 долара сваку, и придружио се борду директора као замјеник председавајућег. За Калвија, ово је био нови почетак. Није било блиставо, али је на тржишту ипак позитивно оцијењено.

Сљедећег дана Калви је отпутовао у Рим због важног састанка. Барем је тако рекао Клари. Али, пропустио јој је рећи с ким има састанак. Је ли то био велики министар финансија Опус Деи? Клара није знала. Истога дана, „La Repubblica” је објавила вијест о Де Бенедетијевом уласку у Амброзиано. Калви је побјеснио. Де Бенедетијево повезивање с Амброзианом је требало остати тајна. Калви је чекао два дана прије него што је обавијестио Де Бенедетија да је текст у „Републици” дочекан с „негативним” реакцијама у Риму. Тешко је замислити зашто је човјек Де Бенедетијевог калибра прихватио да буде замјеник председника, иако је било јасно како је он велики добитак за банку. Реакција је била негативна можда због тога што је Де Бенедети Жидов, а људи које је Калви срео у Риму нису жељели Жидова на утјецајној позицији у католичкој банци, која је обављала тајне финансијске операције за Ватикан.

Де Бенедети је вратио своје акције и отишао. Његово мјесто у борду директора Амброзиане заузео је Orazio Bagnasco, којег је седам мјесеци прије тога Андреоти предложио као замјену Калвију. Bagnasco се обогатио продајући акције јавних фондова, а Клара Калви га је назвала „финанцијером од врата до врата”. Bagnasco је с једним пријатељем, на бурзи купио два посто Амброзианових акција и захтијевао да буде именован у борд директора. Тешко се отети дојму да је Бањаско био замјена Римске партије за Де Бенедетија.

Калви је сада био очајан. Помислио је како је у Де Бенедетију нашао савезника, да би га изгубио и да би на његово мјесто дошао човјек нижег нивоа, којем није вјеровао. Због овога је одиграо своју посљедњу карту, послао је Pazienu у Цирих да уђе у траг новцу Belatrixa. Pazienu је говорио о свом задатку као о „Операцији вино веронезе”, зато што је кроз једну од компанија, кроз коју је прошло 14 милијуна Belatrixovog новца који је нестао, Riscioto S.A, носила име слично талијанском вину по имену „Richotta”, из регије Вероне.

Операција вино веронезе ударила је у зид, точније у Jurga Heera, човјека с тисућу тајни. Он је био директор кредита Ротшилд банке. Послије разговора с њим, Pazienu је закључио како је сто педесет милијуна долара у цијелости извјетрило. „Извукао сам велику нулу”, извјестио је. „Овај тип (Heer) заиста је мрачан”. Калви није био импресиониран. Операција вино веронезе је била Pazienuin посљедњи ангажман. Поље је остало слободно за Flavija Carbonija, који је постао Калвијев најближи повјереник.” (исто; стр. 279-284)

19. Папа Војтила тражи од Калвија да помогне у решавању проблема Ватиканске банке

„Почетком тог мјесеца Калви је тражио од Карбонија да пренесе поруку својим контактима у Ватикану, да уколико „свећеници” не буду испунили своју обавезу, и Банка Амброзиано и Ватиканска банка ће отићи у пропаст.

Карбони је поруку пренио кардиналу Palazziniju. Ово је могло дјеловати чудно, јер Palazzini није имао везе с финансијама. Али је Карбони знао да је Palazzini био највјернији подржаватељ Опус Деи у Курији и да је Калвијев проблем Опус Деи, а не Марчинкус. Од ове тачке надаље, и Ватикан и Опус Деи поричу опис догађаја који су дали Карбони или Калвијева обитељ. Карбони је уговорио састанак Калвија и Palazzinija. Послије њега, Калви је испричао својој жени како је одведен на тајни састанак с Иваном Павлом II, који је затражио од њега да помогне у сређивању ситуације у Ватиканској банци. Папа га је, рекао је Калви, увјеравао да ако буде имао успеха, награда ће бити велика. Дирнут, Калви је почео планирати реконструкцију Банке Амброзиано групе, док је у исто вријеме припремао приједлог за преглед пословања Ватиканске банке и вјеровао је како ће Опус Деи то презентирати папи.

Palazzini је ступио у везу с Карбонијем у ожујку 1982. и рекао му да је Ватиканска банка „неприступачна”. Предложио је да Калви посјети монсињора Hilary Franco, који је добро познавао Марчинкуса јер су обојица живјела у истој резиденцији. Кратак поглед на Annuario Pontificio показивао је да је Франко био асистент истраживања при Конгрегацији свећеништва. Annuario Pontificio није открио да је Франко био Palazziniјев особни тајник.

Као и Марчинкус, и Hilary Franco се надао блиставој каријери у Курији. Недавно је именован за почасног прелата папског домаћинства. Такво признање га је уздигло до нижег службеника првог разреда (ступањ 2) у комплицираној ватиканској бирократској машинерији. Према Карбонију, Hilary Franco је пристао посредовати код Ватиканске банке и Опус Деи.

Крајем травња 1982, Роберта Росонија, помоћника директора у Амброзиану, ранио је пуцњем у ноге човјек који се возио на помоћном сједишту мотора. Човјек из осигурања пуцао је два пута и погодио у главу атентатора. Овај је мртав пао на колник, али је возач неокрзнут побјегао. За атентатора се испоставило да се звао Danilo Abbruciati и био је члан римског криминалног удружења, познатог као Banda della Magliana.

Последњих неколико мјесеци је нестао, одлучивши операцију прања новца за Bandu della Magliana водити из Лондона. Али зашто је Росоне био на листи подземља за одстријел? Paziienza тврди да је полиција сумњала да је Росоне прао новац за подземље. Ово никада није доказано, а Росоне је то енергично порицао. Ускоро је почела кружити прича да је Калви наручио убојство Росонеа, јер је вјеровао да његов замјеник кује завјеру иза његових леђа. Али Калви је био ужасно потресен нападом који је схватио као упозорење њему самоме. Био је забринут и патио од несанице. Два тједна касније, Калви је писао Hilary Franco, захтијевајући хитан састанак ради проналажења начина за прикупљање двјесто педесет до тристо милијуна долара за Амброзиано. У овоме писму директор банке од 20 милијарди долара је дословно пузио пред нижим службеником првог разреда (Ступањ 2) Ватикана и учинио би то само јер је вјеровао како постоји неки јак разлог, као што је Франкова блискост с Опус Деи и папом.

О овом прелату су кружиле најневјеројатније приче. Клара Калви је написала у свом дневнику да су јој рекли да је био папин исповједник. Карбонијев асистент Emilio Pellicani, мислио је да је Франко имао уред у средишту

Опус Деи. Карбони је тврдио да је Франко имао одличне везе у Бијелој кући. Такође је одржавао добре везе с Јужном Африком и њеним „клијентом”, афричком „државом” Боцваном, јер се причало како је заинтересиран за инвестирање ватиканских фондова у касино и хиподром. Остала његова интересирања у Јужној Африци била су везана за Президент хотел у Кејптауну, у којем се одржавао годишњи избор мис обале.

Франко је обавијестио Карбонија да је Опус Деи спреман осигурати зајам за Амброзиано групу, тако да она може вратити двјесто милијуна долара Ватиканској банци у року. „Монсињор Франко зна све; зна да сам ја питао може ли Калви добити зајам од Опус Деи ... и увјеравао ме да ће све бити сређено, и то за мјесец или мјесец и пол”, изјавио је Карбони истражним суцима у Милану, двије године касније.

Успркос Калвијевом пузању, тон писма упућеног Франку 12. свибња 1982. у којем му захваљује за „вриједну интервенцију код ватиканских власти”, био је релативно нејасан, јер је банкар вјеровало да је рјешење на видику. Испричао је Клари и кћерки да је Опус Деи предложио папи нови план чији је централни дио било преузимање контроле над Ватиканском банком од Опус Деи, и ако то буде прихваћено, створити ће „потпуно нови однос снага у Ватикану”.

Послије разговора с Калвијевом обитељи увјерен сам да је банкар искрено вјеровало како је у контакту с представницима Опус Деи. Могуће да је намјерно доведен у заблуду. Али, његова путовања у Мадрид и његов план реконструкције Амброзиане који је укључивао Carla Pesentiја, члана управног одбора Амброзиане, блиског Ватикану и члану Опус Деи, нису били плод Калвијеве маште. Они су заиста постојали. Чак је било наговјештаја да га, ако поднесе оставку у Амброзиану, чека мјесто финансијског савјетника Ватикана.

Калвијев оптимизам је био краткотрајан. Приликом сљедеће посјете Ватиканској банци, у четвртак 20. свибња 1982, Марчинкус га је одбио примити. Умјесто њега, Калвија је примио помоћник, др Luigi Menzini. Сусрет је био изразито хладан. Марчинкус је тражио да се Калви појави пред комисијом кардинала која је испитивала финансијско пословање Ватикана. Комисија је, према Калвијевом меморандуму касније пронађеном у његовој торби, жељела знати зашто је искористио новац United Tradinga, без претходне сугласности, да подржи Амброзианове акције. Да су кардинали знали за постојање United Tradinga, већ је само по себи доста откривало. Калви је посумњао да Марчинкус припрема кривичну пријаву против њега, управо у тренутку када се његова жалба на пресуду, у вези с девизним прекршајима, припремала. Изгубио је самоконтролу. Дрекнуо је на Menziniја: „Ако се октрије да сте дали новац синдикату Солидарност, неће остати камен на камени у Ватикану”.

Детаљи овог састанка, које Ватикан пориче, изашли су на свјетлост дана јер је Карбони тајно снимљо свој разговор с Калвијем, који му је о томе све испричао на заједничком викенду у Drezzu. Калви је послао Клару у Вашингтон, да буде с њиховим сином Карлом, јер је мислио да је њен живот у Милану угрожен. Ана, њихова кћерка, одбила се придружити мајци, јер је у то вријеме имала испите на факултету у Милану.

Крајем свибња Калви је писао кардиналу Palazziniју, молећи га „да интервенира још једном код оних, којима је, као и вама, на срцу интерес цркве”. Послије тврдње како посједује доказе да су Казароли и Силвестрини прима-ли мито од Синдоне, тражио је од Palazziniја да му уговори још једну ауди-јенцију код папе, како би му могао објаснити проблем „у његовој цјеловито-сти, а изнад свега зауставити планове непријатеља цркве ... како не би успјели”.

За први липањски викенд Калви се с Аном вратио у Drezzo. Пошто се ни Palazzini ни Франко нису јављали, написао је посљедње писмо папи у ко-јем је оптужио ватиканске банке за немар и несавјесно пословање. У ди-јелу писма пише:

„Политика да се увијек дјелује из сјенке, апсурдни немар, тврдоглава бескомпромисност и други невјеројатни ставови неких високих ватиканских службеника су ме увјерили да је Ваша светост информирана врло мало, или никако, о природи односа моје групације с Ватиканом, свих ових година...

На директан захтјев ваших овлаштених представника осигурао сам фи-нанцијска средства за многе земље и политичко религиозне организације на Истоку и на Западу. Ја сам био тај који је, на захтјев Ватикана, координирао широм Јужне и Централне Америке стварање бројних банкарских органи-зација са циљем, између осталог, заустављања продора и ширења марксо-стичке идеологије. Послије свега овога, ја сам тај који је изнад и остављен од оних истих власти према којима сам увијек показивао максимум поштовања и покорности.

На крају, Калви је написао како жели папи предати доста значајних до-кумената који су у његовом посједу, и објаснити му обичним језиком како су се ове трансакције, о којима папа очигледно није био обавијештен, догоди-ле и како се могу догодити поновно.

У ово вријеме Licio Gelli се тајно вратио у Европу. Примјетили су га почетком свибња агенти тајне службе како руча у ресторану у Ђенови с Nap-som Albertom Kunzom, пословним партнером Карбонија. Ускоро затим, још моћни велеуважени мајстор распуштене ложе П-2 је контактирао Калвија и тражио новац. Притисак никада није престајао. Видјевши како јој је отац ра-стројен, Ана га је упитала за објашњење. Калви јој је рекао да је због рјеша-вања проблема Ватиканске банке „направљен и стављен у дјеловање план који омогућава директну интервенцију Опус Деи и да ће Опус Деи осигура-ти огромну суму ... како би покrio минус Ватиканске банке у Банци Амбро-зиано”.

Како је план преструктурирања Амброзиана напредовао, Калви је рекао својој жени: „Ако Андреоти не убади клип у котаче и сљедећих неколико тједана, све ће бити добро”. Два дана касније поновно је рекао Клари: „Оно што ми је Андреоти рекао данас, уопће ми није одговарало”. Онда је рекао да му је Андреоти пријетио како ће га убити.

„Живимо у сталној атмосфери страха и с константним предзнацима смрти”, рекла је. Један од његових посљедњих коментара је био: „Ако ме убију, папа ће морати поднијети оставку”.

Седмог липња 1982, Калви је обавијестио управни одбор Банке Амбро-зиано први пут да је милијарду и тристо милијуна долара под ризиком због

послова с Ватиканском банком. Сљедећег дана Калви је уклонио из банке двије кутије докумената које је сматрао битнима, као доказ да је доведен у заблуду од „свећеника” и послао их на непознато мјесто, вјеројатно Drezzo.

Калви је одлетио у Рим у сриједу навечер, 9. липња 1982. Његов возач у Риму, Tito Tesauri, дочекао га је у зракопловној луци и примијетио да је његова црна торба, набрекла од докумената, тежа него обично. Калви је ноћ провео у свом стану у старом дијелу града. Сљедећег јутра је телефоном рекао Menniniju како се одбио састати с комисијом кардинала, јер су документи који су му потребни како би објаснио своје послове с Ватиканском банком у иноземству и без путовнице их није у стању донијети. Без обзира на то, пристао се срести с Menninijem сљедећег јутра.

Негдје у току редовних састанака у четвртак Калвију је показан фалсифицирани налог за његово ухићење. Идеја с лажним налогом, према тајном агенту финансијске полиције, била је Licia Gellija. Агент, познат као 'Подгора', тврди да је Gelli чекао у Лондону под лажним именом. Талијански истражни суци, што је Калви већ знао, имали су овлаштења да га лако приведу. Вјерујући да је налог аутентичан, имао је много разлога за забринутост. Те ноћи је нестало.

Према Карбонију, Калви се преселио у стан Emilia Pellicanija, у римском предграђу Маљана. Pellicani је био Карбонијев посилни. Tito Tesauri је отишао како би повезао Калвија рано сљедећег јутра, у петак 11. липња 1982. на састанак у Ватиканску банку. Возач је стан нашао празан, кревет у којем није лежано, и поруку у кухињи коју је његов шеф написао дрхтавом руком: „Вратио сам се раније него што сам мислио”.

У 13,30 Калви је звао Menninija и испричао му се што није дошао на састанак тог јутра, али је обећао да ће се срести сљедећи тједан. Онда, у пратњи Pellicanija, Калви вјеројатно сједа у Алиталијин зракоплов из Рима за Венецију, а одатле га Pellicani вози у Трст, гдје га предаје Silvanu Vittoru, ситном кријумчару, чија је љубавница, Michala, сестра близнакиња Manuele Klainsizg.

Vittor је средио Калвијев тајни прелазак у Аустрију тијekom те ноћи. Једини проблем с овом верзијом догађаја је да је Tina Anselmi, предсједавајући парламентарне комисије за истаргу П-2, и неколико других особа добро познатих Калвију, било у том истом зракоплову и нитко од њих није примијетио Калвија. Могуће је да је стигао у Трст на неки други начин.

Градоначелник Drezza Leandro Balzaretти тврди да су Калви и Карбони стигли у Dezzo аутомобилом, касно у четвртак навечер. Balzaretти, агент осигурања, знао је добро Калвија. Калвијева обитељ је поријеклом из оближњег Сона и њих двојица су разговарали на локалном дијалекту. Је ли се Калви вратио у Drezzo како би покупио двије кутије с документима, које је овдје похранио почетком тједна?

„Калви ме позвао из своје куће и рекао да ће свратити сутра како би разговарао о осигурању за малу банку коју је купио на југу. Рекао ми је да послије тога одлази у Рим и неће се враћати у Drezzo до двадест и шестог датума. Чекао сам га до поднева, када се јавио телефоном из аутомобила да не може доћи. Никада га више нисам чуо”, испричао је Балзарети.” (исто; стр. 284-290)

20. Убиство Калвија

„Комо је 530 километара удаљен од Трста. Аутомобилом се та удаљеност лако може пријећи за шест сати. Калви и Pellicani су стигли у хотел Excelsior у Трсту рано ујутро. Калви је наводно са собом имао само торбу. Али, ако је дошао из Drezza, готово сигурно је имао и двије кутије докумената.

Калви је првобитно планирао отићи у Цирих, гдје га је чекала Ана, јер је желио истражити што је с несталих стопедест милијуна долара у Ротшилд банци. Али завјереници нису жељели Калвија у Цириху. Жељели су га у Лондону. Калвијево имање на брду у Drezzu је удаљено 50 метара од швицарске границе, и пошто је покупио документе и новац, могао је изаћи на врата, проћи низ шумовиту падину брда до швицарског села Педринате, у предграђу Chiassa. Или је могао ићи путем, јер на талијанској страни нема царине, и пријећи у Швицарску као талијански грађанин, само с особном картом коју је носио са собом. Али евидентно је да га је Карбони увјерио да се с Pellicaniјем одвезе у Трст, док се Карбони вратио у Рим својом приватном „цесном“.

Док су путовали ка својем одредишту мачка је изашла из торбе. Врховни тужитељ Рима др Domenico Sica обавијештен је да је банкар нестао. Sica је истога тренутка дао знак за узбуну.

Vittor је договорио са својим југославенским ортаком да овај превезе Калвија у току ноћи у кућу сестара Клајнзиг, у Клагенфурт, Асутрија. Витор је објаснио да ће искористити другу руту да прокријумчари Калвију торбу, и претпостављам, двије кутије докумената преко границе, и придружит ће се банкар у Клагенфурту како би дочекали долазак Карбонија. Калви је нервозно провео дан у Клагенфурту, чекајући тршћанског шверцера и своју пртљагу.

Витор се појавио око поноћи с торбом, а двије кутије докумената се више никада нису споменуле. Закашњење је значило да је тијekom од двадесет-четири сата био у посједу торбе и кутија што му је дало довољно времена како би фотокопирао њихов садржај.

Може се само претпоставити да су, између осталог, пртљага и кутије садржавали нестало књиговодство за United Trading, можда и пословне књиге угашених подuzeћа Lovelok и Radowal, и Vagnozziјев досије о Марчинкусу. Књиговодствена документација би сигурно дала доказе о томе тко је прави власник компелкса Lovelok-Radowal-United Trading и могао ослободити оптужбе Калвија.

Калви је остао при идеји да се сретне с Аном у Цириху. Пошто је Карбони стигао с Калвијевом особном пртљагом, која је спакирана у Drezzu и дана Карбонију у Милану прије него што је Калви отпутовао за Рим, одлучено је да Витор одвезе Калвија у Bregenz, на аустријско-швицарској граници, док ће Карбони, Мануела и Михаела одлетјети у Цирих и причекати да виде хоће ли Калви с лажном путовницом, коју је Карбони припремио, проћи без проблема.

У ствари, Карбони се у Цириху срео са друга два завјереника, швицарским пословним човјеком Hansom Kunzom и римским рестауратором Erne-

stom Diotallevijem и партнером покојног Danila Abbrucatiја. Шест тједана прије тога Карбони је платио Diotallevију, члану Bande dela Magliana, 530.000 долара из непознатих разлога у Цириху и обећао да ће Diotallevијевој свекрви исплатити такођер велику суму.

Из Цириха је Карбони звао Pellicaniја у Рим и замолио да овај провјери ред летења из Лондона за Каракас. Онда су се он и Кунц одвезли у Bregenz, гдје су стигли око девет навечер и имали дуготрајни састанак с Калвијем. Постоји само њихова верзија што се десило, али је очигледно био напетији него што су Карбони или Кунц спремни признати. Карбони је притисао Калвија да створи двјесто милијуна долара, како би се тај новац пребацио у Каракас до краја мјесеца.

Према Карбонију, тијekom састанка Калви им је рекао како је замољен да „у корист Опус Деи и других религијских редова у Јужној Америци оформи до рујна 1982. банкарску институцију која ће финансирати трговину између Латинске Америке и земаља источног блока”. Каракас је био предвиђен за сједиште банке.

Карбони је изјавио да је Калви припремио план за прикупљање тристопедесет милијуна долара у следећих неколико дана. Калви је рекао како има на чувању стопедесет милијуна долара у Banque Lambert у Женеви, следећих педесет милијуна у банци у Сједињеним Државама, и вјерује да може осигурати стопедесет милијуна долара од партнера у Лондону. Карбони је додао да је Калви предложио да пошто прикупи потребну готовину, одлети у Каракас.

Је ли Карбонију излетјело нешто што није уопће смио споменути? Како би прикрио своју погрешку, Карбони је испричао да су он и венецуелански економсит Carlo Binetti планирали да отпутоутју у Каракас, а Калви је, пошто није имао ништа друго за радити, предложио како ће им се придружити. У сваком случају, ово је било прво спомињање везе у Каракасу и изненада је израсла у нешто велико у Калвијевим плановима, у неколико дана колико му је преостало.

Карбони је предложио да Калви одлети директно у Лондон приватним зракопловом, који подлијеже лабавијој контроли имигрантских власти, а он ће отићи у Женеву како би узео сто педесет милијуна долара из сефа у Banque Lambert. Тада је већ знао да Калви има неколико кључева за сефове у торби и претпостављао је да је један био за „Извор св. Патриција”, како је сам крстио сеф у Ламберту. Такођер је предложио да Кунц одлети у Америку и купи педесет милијуна долара. Ово ће омогућити Калвију да се слободно бави дјелом посла с партнером у Лондону.

Калви мора да је до тога тренутка схватио с киме има посла. Није му било ни на крај памети да Карбонију преда кључ сефа у Banque Lambert, јер је вјеровао да је то посљедње осигурање које му је преостало. Умјесто тога је рекао како је потребан одвјетник његове жене како би се дошло до сефа. Карбони није био задовољан. Имао је очигледно жељу доћи до суме од двјесто милијуна долара и, изгледа, хитну потребу да буде у Каракасу прије краја мејсеца. Калви је увјерио Карбонија да све може средити у Лондону. Можда је споменуо да барон Ламберт, власник банке Ламберт, има првокла-

сног одвјетника који може средити да се садржај сефа у Женеви испоручи у Лондон. Затражио је да Кунц среди изнајмљивање луксузне куће у Лондону или апартману, како би се у дискрецији могао срести с трећим извором својих фондова, претпоставља се са човјеком на високој позицији.

Карборни и Кунц су се вратили у Цирих. Сљедећег јутра је Кунц средио да такси-зракоплов у Инсбруку покупи два „директора Фиата” и пребаци их на Gatwik. Због гужве на Gatwiki, промашили су возача изнајмљеног аутомобила посланог да их причека, па су таксијем отишли до Chelse Cloistersa, резиденцијалног хотела на Слоан авенији, гдје је Кунцов одвјетник из Лондона резервирао стан под именом „Витор плус један”. Калви није био задовољан удобним станом на осмом кату који је уз то дијелио са својим чуварем и горко се жалио. Али банкар више није био господар својих потеза. Витор му је одговорио да се ништа не може учинити док Карбони не стигне у Лондон сљедећег послјеподнева.

Сљедећег јутра Калви је контактирао Alberta Jaimesa Bertija, пријатеља кардинала Сирија. Од свибња 1980, Берти је живио углавном у Лондону гдје је посједовао стан у Hans Place, близу Harrodosa. Калви је први пута срео одвјетника из Каракаса 1975. или 1976. на пријему у Гранд хотелу у Риму на пријему за предсједника Венецуеле Carlosa Andresa Pereza.

Берти се сложио да се сретне с Калвијем у рано послјеподне, и када је стигао у Chelse Cloisters, Калви га је чекао у предворју, обучен у тамно одијело, уредан, са свјеже подрезаним брковима. Сјели су у један сепаре и ту провели пола сата у разговору. Калви је из торбе извадио нотес и прочитао из њега информацију која је била предметом разговора. Очигледно је знао да је Берти чувар запечаћене коверте у којој су акције панамске компаније вриједне двије милијарде двјесто милијуна долара и које су припадале шесторици принципала. Калви је вјеровао да су власници Ватиканска банка, шпанолски огранак Опус Деи, Румаса Руизи-Матеоса, Банко Амброзиано, можда Самота и још нетко. Приликом посљедњег боравка у Риму, Берти је разговарао с Donatom de Bonisom, свећеником, тајником Ватиканске банке, који му је савјетовао да о свему отворено разговара с Калвијем, што је потврђивало његов дојам да су Ватиканска банка и Амброзиано упознати с трансакцијом.

У једном тренутку Берти је изнио претпоставку да је новац био намијењен као капитал за Латиноамеричку трговачку банку, о којој су и он и Калви знали, иако из различитих извора. У међувремену, новац је инвестиран у акције највећих и најбољих компанија на бурзи у Њујорку. Калви је упитао може ли се тај портфељ искористити као гаранција за добивање кредита. Берти је рекао да мисли да је то могуће, али из техничких разлога ће бити потребно неколико дана да се то среди. Калви је с олакшањем рекао: „Значи, ствар је ријешена”. Договорили су се да ће бити у вези. Док је чекао да Карбони стигне, Калви је телефонирао Клари. Био је расположен.

„Догодити ће се нешто лудо, невјеројатно. То ће промијенити наше животе”, рекао је. Затражио је од Витора да му прибави ред летења Бритш ервејза.

Карбони је стигао у пратњи сестара Kleinszig, и одсјео у Park lejn Hiltonu. Позвао је Калвија око 6,15 истог послеподнева. Срели су се око 8 навечер и сљедећа два сата провели у шетњи Хајд парком. Опет имамо само Карбонијеву верзију онога што се десило, али се Калви вратио у Chelse Cloisters, потпуно уздрман.

У 7.30 сљедећег јутра је позвао Ану у Цирих. Објаснио јој је да више није сигуран оvdје и да истог тренутка треба отпутовати у Вашингтон. Ана је касније посвједочила да јој је отац звучао врло нервозно „и рекао је да ће се десити страшне ствари ако не отпутујем”.

Карборни није разговарао с Калвијем сљедећег дана, у четвртак, до 11 сати навечер. Тврди да је Калви одбио да се с њим сретне. Умјесто њега, сишао је Витор, па су он и Карбони отишли на пиће у оближњи паб Qenns Arms, гдје су чекале сестре Kleinszig. Када се Витор вратио касно, у један послије поноћи, није имао кључ од апартмана, па му је портир откључао врата. Телевизор је био укључен, али Калвија није било у соби.

Калвијев тобожњи тјелохранитељ, мртав хладан, легао је спавати. У изјави даној под заклетвом, једног од станара с тог истог, осмог ката, који је испитиван о тој ноћи седам година касније, јасно се види да су Витор и Карборни лагали. Cecil Coomber, умјетник из Јужне Африке, тих седамдесетих година, боравио је у соби 834, низ ходник од собе у којој су боравили Калви и Витор. Око 10 сати навечер, Coomber и његов пријатељ су кренули на вечеру. Испред лифта су стајала тројица људи. Двојица су била млађа и говорила су талијански међусобно, док је трећи, којег је Coomber идентифицирао као Калвија, дјеловао уплашено и шутио је. Сви заједно су сишли дизалом.

Док је Coomber кренуо предворјем ка главном улазу, тројка је кренула ка службеном излазу у позадини зграде, и последње што су Coomber и његов пријатељ видјели, накратко, био је црни аутомобил с возачем, паркиран испред службеног улаза. Овај Coomberов поглед у правцу Калвија, био је последње виђење Роберта Калвија живог.

Банкар са собом није носио торбу; имао је кравату и бркове. Калвијево тијело је пронађено како виси са скеле под мостом Црних фратора, рано сљедећег јутра. Био је обучен у свијетло сиво одијело, али није имао кравату. Није имао ни бркове. Ноге су му биле у води. Позвана је Ријечна полиција која је скинула тијело, и однијела га до полицијског дока. Полицајци су у џеповима жртве пронашли четири велика камена и циглу грубо затакнуту у хлаче, тако да је фалио један гумб распорка.

Аутопсија направљена тог послеподнева утврдила је да је жртва умрла око два сата ујутро од гушења изазваног вјешањем. Није било других тјелесних повреда.

Уз тијело је пронађена фалсифицирана талијанска путовница на име Gan Roberto Calvini, новчаник са седам тисућа фунти у разним валутама, два сата, четири пара наочара, али није било кључева. У једном џепу је био комадић папира с ручно исписаном адресом Chelse Cloistersa, посјетница на име Colin Mc Fadyean, и страница истргнута из адресара с телефонским бројем монсињора Hilarya Franca.

Детектив инспектор John White из Градске полиције Лондона је позван у полицијску станицу Snow Hill те вечери око седам сати. Стигао је телекс од Интерпола који је најавио долазак у Лондон из Рима истражног суца Domenico Sica, у пратњи тројице полицијских часника. Као дежурни инспектор те вечери, White је одређен да причека Талијане у зракопловној луци Heathrow у 3.30 сљедећег јутра. Довезао их је директно у мртвачницу. Др Sica је идентифицирао тијело као Калвијево. Није га требало увјеравати како је у питању убојство. Одмах се вратио у Рим и издао међународну потјерницу за несталим Карбонијем.

Оно што White није знао било је то да су Калвијеви компано̀ни већ побјегли из земље. Полазећи од комадића папира нађеног у Калвијевом џепу, отишао је у суботу ујутро у Chelse Cloisters, да провјери је ли Калви ту био регистриран. Није открио ништа. Пошто је Калвијева смрт проглашена самоубојством, није обављено никакво испитивање скеле испод моста Црних фратарара.

Клара Калви је сазнала за смрт мужа у петак ујутро. Њен брат Luciano Canetti позвао ју је пошто је на радију чуо вијест да је нестали банкар нађен мртав у Лондону. Шок је био огроман. Клара је колабирала. Позван је лијечник. Обитељ није знала што ће се даље догађати.

„Послије оштре, раздируће боли у првих неколико дана, када смо у Вотергејту потражили уточиште, заштићени наоружаним чуварима, наш дух је остао јак. Водила нас је константна вјера у њега и одлучност да искористимо правни сустав у Италији и Енглеској како бисмо открили истину. Била је то наша дужност, без обзира на цијену и ризик, јер смо знали да нема говора о самоубојству”, објаснио је касније Карло Калви.” (исто; стр. 290-296)

21. Јован Павле II подиже Опус Деи на ранг персоналне прелатуре

„Да је дошло до новог омјера снага унутар Ватикана, као што је Калви предвидио да ће се десити, потврђено је догађајима у Риму у сљедеће три године. Оживљени Амброзијано је дан новим власницима, како је Андреоти желио. United Trading је потонуо у корпорацијски пакао и о њему се више ништа није чуло. Ватиканска банка је спасена од невоља, а особе блиске Опус Деи су преузеле контролу над њом и папинским новчаником. Како су се ови догађаји догађали, постајало је све јасније како је Калви, иако мртав, био кључ за мноштво тајни које су остале пријетња за нову групу на власти у Ватикану. Посједовање ових тајни и њихово селективно уништавање морало се осигурати под сваку цијену. Тајне су, наравно, остале у Калвијевој набреклој црној торби и несталим картонским кутијама, и ту је био једини доказ који је повезивао мртвог банкара с онима који су били у вези с новом моћном групом у Ватикану.

Информације о томе што се догодило с торбом налазимо у извјештају талијанске тајне службе. Он открива како је истог дана када је откривено Калвијево тијело, приватним зракопловом из Женеве у Gatwick долетио гласник којему је Карбони предао дио садржаја торбе. Он је донесен натраг у Женеву и однесен у скровиту вилу поред језера гдје су чекали Gelli и Ор-

толани како би га испитали. Сама торба, с остатком докумената и неколико свежњева кључева, другим приватним зракопловом у недјељу је пребачена из Единбурга у Клагенфурт, гдје је сљедећег дана депонирана у сеф у Karmoner Savings банци.

У понедељак су се неки од завјереника окупили у Цириху да успореде своје алибије и да се телефоном консултирају с одвјетником у Риму Wilfredo Vitaloneom, братом Андреотијевог најближег пријатеља сенатора Claudia Vitalonea. Одлучили су да се Витор преда властима у Трсту, док ће се Карбони сакритвати. У најмању руку, гледано финансијски, Карбони себи може дозволити да извјесно вријеме проведе „на одмору”. Између сијечња и свибња 1982, Калви је одобрио неколико исплата на швицарске рачуне које је контролирао пословни човјек са Сардиније – укупан износ од 16.300.000 фунти. Ово није био лош приход за човјека који је претходног листопада издао чекове без покрића у износу од 352.000 фунти.

Другог српња 1982, трочлана комисија именована од Народне банке Италије, преузела је Банку Амброзиано. Прво што су учинили било је да се сретну с Марчинкусом у сједишту Ватиканске банке у Риму. Марчинкус је изјавио да се Ватиканска банка не осјећа обавезном по основу писама које је издала Амброзиану 1. рујна 1981. и да стога неће платити милијарду и тристо милијуна долара, на чему је комисија инсистирала.

Тринаестог српња 1982, кардинал Казароли је покушао стишати свеопће критике из свијета због ватиканске финансијске бескрупулозности, именујући комитет „три мудраца” који ће открити праву истину о пословима Ватиканске банке и Банко Амброзиано: Philipp de Weck, бивши предсједник Унион банке Швицарске, иначе умијешан у скандал око зракоплова који су превозили дрогу, Joseph Brennan, предсједник Emigrant Savings банке из Њујорка, и Carlo Cerutti, виши директор СТЕТ-а, талијанске државне компаније за телекомуникације.

У међувремену, Карбони је ухићен у близини Лугана. У његовој торби је пронађен свежањ докумената који су били у вези с раним аспектима Калвијевог нестанка, као и договорени алиби кључних конспиратора за временски период око банкареве смрти. Истог дана у Милану су издани судски позиви за Марчинкуса, Menninija и De Strobela. Бојећи се ухићења, Марчинкус се преселио у Палачу гувернера, унутар града Ватикана.

Петог коловоза 1982, Иван Павао II је одобрио подизање Опус Деи у Особну прелатуру, иако је до објављивања те одлуке прошло још двадесетак дана, због великог неслагања унутар Курије. Неслагање је показало да четворогодишње папство Ивана Павла II и клике која је била за његов избор, није изглађено с онима који су били против његовог избора те је потребан дужи временски период за даљње консолидирање.

Шестог коловоза 1982, Народна банка Италије је покренула процес ликвидације Банке Амброзиано. Седам водећих талијанских комерцијалних банака је формирало Нови банко Амброзиано, плативши 250.000.000 фунти за преосталих 1.460.000 фунти у Амброзиановим депозитима и домаћој мрежи од стотињак подружница. Страна мрежа, у којој је била већина обавеза, одвојена је од матичне банке и стога није била укључена у операцију отку-

па. Ови различити дијелови су отишли у ликвидацију у складу с јурисдикцијом под којом су пословали. Нови Амброзиано је отворио врата следећег понедјелка и почео с пословањем, као да се ништа није ни догодило.

Двадесет трећег коловоза 1982. представник Ватикана, отац Romeo Panciroli, објавио је да ће Опус Деи бити трансформиран у Особну прелатуру. Panciroli је додао како ипак неће бити могуће одмах објавити документ о овој одлуци, с насловом „С врло великом надом”, из техничких разлога. Ватикански извор је потврдио најважнији „технички разлог”; био је то кардинал Giovanni Benelli и његова стална и одлучна опозиција.

Ухићењем Карбонија, међу завјереницима је дошло до раздора, поготово што је Калвијева обитељ чинила све како би се службена верзија о самоубојству поништила. Одлука о самоубојству је донесена на основу закључака ислѣдника како на тијелу није било знакова насиља, иако је чињеница да је на лицу било огреботина насталих ноктом приликом навлачења омче преко банкареве главе с леђа. Један од именованих завјереника је почео тражити за себе већу суму новца.

Прије него што су ове несугласице биле ријешене, Gelli је процијенио да је вријеме изласка из сјенке. Тринаестог рујна 1982. покушао је подићи тридесет милијуна фунти с рачуна у Унион банци у Женеви, што је тешко било сматрати неуспјешном операцијом. Директор банке је љубазно замолио свог коминтента да причека док се заврше формалности око подизања оволике своте, а онда је позвао полицију. Gelli је ухићен на основу талијанске потјернице.

Причало се да се Sergio Vaccari и Licio Gelli познају. Gelli је био страстан колекционар, а Vaccari је имао одличне везе међу трговцима антиквитетима у Лондону. Поријеклом из Милана, говорио је четири страна језика, а његов бивши станодавац га је описао као елитисту који је мрзио људски род.

„Могао је убити за новац и то је било познато у подземљу. Видите, у насиљу је открио екстазу. Уживао је у страху других људи”, рекао је Бил Хопкинс. Толико се бојао Vaccariја да је у прољеће 1982. затражио од „трговца антиквитетима” исељење. Vaccari се сложио, ако му Хопкинс пронађе нови стан исте квалитете, негдје у близини. Хопкинс је то учинио, у Холанд парку број 68. Приликом исељења, Vaccari је оставио за собом фасцикл са исјечцима из новина који су се односили на Калвија. Не размишљајући, Хопкинс ју је бацио.

Неколико тједана касније Vaccari се вратио како би се распитао код Хопкинса о детаљима изнајмљивања стана у Chelse Cloistersu, гдје је Хопкинс познавао људе из управе.

Према агенту 'Подгора', Vaccari је био „потказивач”. Он је одвео Калвија из Chelse Cloistersa на коначни састанак с његовим убојицама. Vaccari је мислио како је његов рад заслуживао већу награду. Почетком рујна 1982. отишао је у Рим на неколико дана. Када се вратио, према Хопкинсу је био у „блиставом расположењу”.

Жени која му је чистила стан дао је одмор од неколико дана. Када се вратила спремању стана, ујутро 15. рујна 1982, два дана послје Gelliјевог ухићења у Женеви, нашла је свог послодавца како лежи у бијелој кожној фотели

у локви крви. Био је избоден ножем, осамнаест пута, у лице и груди. Претпоставка полиције била је како је Vassari познавао своје убојице. Завјесе су биле навучене. На столу су биле три чаше, допола напуњене вискијем, и отворена кутија чоколаде. На једној је столици стајала отворена торба у којој је нађен документ талијанских масона. На кухињској ваги су пронађени трагови дроге. Његов писаћи стол је био у неред, а ладице отворене и њихов садржај расипан.

Један од Vassariјевих сусједа је пријавио како је видио два човјека да излазе из зграде у претпостављено вијеме убојства и мисли да су говорили талијански. Међу осумњиченима, које је полиција испитивала, био је Giuseppe 'Pipo' Bellinghieri. Тридесетшестогодишњи Bellinghieri је признао како је познавао Vassariја и долазио у његов стан неколико пута. Но, тврдио је да је био у Пољској, на ходочашћу, у вријеме када је Vassari убијен. Истрага је затворена и злочин је остао нерасвијетљен. Завјереници су сада били сигурни. Gelli и Carboni су били у затвору, Vassari уклоњен с пута, а верзија о самоубојству Калвија је и даље била на снази, захваљујући градској полицији Лондона. Једна од њихових основних замисли била је приказати репутацију Роберта Калвија што је могуће гором. Шириле су се приче да је проневијери новац, примао мито, дружио се с варалицама, издржавао љубавницу у Риму – једном ријечју био је човјек без морала.

Изнанада су Опус Деи и Ватикан ушли у битку, такођер тврдећи како је Калви био лажов и преварант. Како би нетко вјеровао таквом човјеку? Његова репутација је методично рушена, успркос напорима обитељи да га оправда. Причало се, на примјер, да је једини њихов интерес у промјени судске одлуке да је ријеч о самоубојству, жеља за наплатом Калвијевог животног осигурања од 1,750.000 фунти.

Док се кампања блаћења Калвија настављала, ватиканска „три мудраца“ су објавила прелиминарни извјештај. По њиховом властитом признању, „извјештај нема карактер коначног закључка“, јер им није било омогућено прегледати сву релевантну документацију. Сходно томе, предложили су заједничку истрагу Ватикана и талијанске владе, која би се провела „на бази докумената који су у посједу обје стране како би се из тога извукли закључци који су законити“.

Ово је отворило вал нових гласина на такав начин да се Ватикан осјетио угроженим па је, 8. листопада 1982, у листу „l'Osservatore Romano“ изашао уводник у којем се пориче да је Опус Деи, или нетко од чланова, имао било какве послове с Калвијем или Банком Амброзиано. Онда је 17. листопада исти лист објавио деманти да је Ватиканска банка примила било какав новац од Амброзиана. Ово је поновљено у недјељном издању на енглеском језику, 28. листопада 1982.

Недавно је римски дневник објавио неке закључке ... који се тичу односа ИОР-а (Ватиканска банка носи еуфемистичко име ИОР – Институт за религиозни рад) и Групе Амброзиано. Приказани су као „резултат до којег је дошао међународни комитет експерата који је установио Ватикан, са циљем да се утврди стварно учешће ИОР-а у активностима Банке Амброзиано Роберта Калвија“.

У ствари, ријеч је о закључцима проистеклим из дуготрајног и пажљивог проучавања ИОР-а и њених правних експерата на основу докумената у посједу самог Института и укратко приказаним с обзиром на протурјечне изјаве које су се појавиле.

Због великог публициитета даног закључцима, и пошто су они били предмет бројних коментара, осјећамо потребу објавити их у цијелости:

1. Институт за религиозни рад није примио никаква средства било од Групе Амброзиано или од Роберта Калвија, те стога није обавезан вратити било што.

2. Стране компаније које дугују новац Амброзиану, нису никада биле у посједу ИОР, који нема никаквих сазнања о дјеловању ових компанија.

3. Све исплате које је Амброзиано учинио споменутиим компанијама су извршене у времену прије писања такозваних писама заштите.

4. Ова писма, због датума писања, не производе никакав утјецај на исплате о којима је ријеч.

5. Ако буде потребна верификација реченог, она се може спровести и све ово доказати.

Ове тврдње су биле лажне. Тврдити да „ИОР није примио никаква средства од Групе Амброзиано ... те стога није обавезан вратити било што”, једноставно не одговарају истини. У тренутку објављивања приопћења Ватиканска банка је била у процесу враћања депозита у лирама, вриједног 60 милијуна фунти. Изјава истиче како су закључци базирани на израђеној студији „проистеклој из дуготрајног и пажљивог проучавања докумената”. Одлично, али којој студији? Зашто никада она није објављена или макар стављена на увид тројици мудрих људи?

Студија је била све, само не поуздана. Било би врло интересантно, стога, видјети документацију на основи које су стручњаци донијели своје закључке. Јесу ли документи били фалсифицирани? Базирано на чињеници да ће послје деветнаест мјесеци Ватикан признати своју „моралну одговорност у афери”, питање фалсификата постаје релевантно.

Друго релевантно питање које такођер остаје је, тко заиста управља Ватиканском банком?

Човјек се може запитати, који су то правни стручњаци спровели истрагу и јесу ли били чланови Опус Деи. На то сугерира језик извјештаја. Свакако, кардинал Benelli, у чијим су рукама биле неке од чињеница, знао је да је извјештај лажан. Али за тренутак, енергија Римске курије је била концентрирана на пленарну сједицу Collegea кардинала, која се одржавала сваке треће године и која је требала почети крајем студеног.

У петак, 22. листопада 1982, непомирљиви непријатељ Опус Деи у Collegeu кардинала, надбискуп Фиренце Benelli, доживео је тежак срчани удар, како је стајало у медицинском билтену. Шездесетдвогодишњи Тосканац Benelli је био одличног здравља, изјавио је његов особни тајник. Волио је радити и ријетко је ноћу спавао дуже од четири сата. Први знаци проблема са срцем су почели два дана прије удара. Умро је 28. листопада 1982. Његова смрт је била чудо, важно за Опус Деи, као и необјашњено оздрављење сестре Conception, које је утрло пут беатификацији оснивача. Benelli се припремао

за супротстављање превођења Опус Деи у Особну прелатуру на конференцији кардинала.

Четири дана прије отварања сазива, регионални викар Опус Деи за Италију, дон Марио Лантини, написао је писмо Клари Калви и њеном сину Карлу, како би се пожалио због њихових изјава у тиску. Тон писма је био улизички. Осим положаја који је заузимао, треба се запитати зашто би се Лантини, доктор теологије и филозофије, уопће у ово петљао. Очигледан је одговор вјеројатно био у инстистирању обитељи Калви да је банкар био убијен, што је изазивало невоље великом броју људи. Пошто је упутио своје „кршћанско саучешће”, Лантини се осврнуо на три чланка која су недавно објављена у листовима „Wall Street Journal”, „La Stampa” и „L'Espresso” у којима су Калвијеви тврдили да је Роберто Калви био у вези с Опус Деи прије смрти.

Лантини пише:

„У мојем својству савјетника Опус Деи за Италију желио бих потврдити оно што је већ речено и објављено у тиску, да нитко тко би представљао Опус Деи није никада, директно или индиректно, одржавао било какве везе с Робертом Калвијем или с Ватиканском банком поводом трансакција с дигиталима, с Амброзијаном, или у било којој другој операцији (или планираној операцији) економског или финансијског карактера било које врсте или значаја.

Апсолутно дистанцирајући Опус Деи, са циљем да пуно свјетло падне на овај аспект, постаје неопходно како би сазнали на које елементе мислите када говорите о Опус Деи. Намјера је, између осталог, осигурање доказа о ономе који је злоупотребио име Опус Деи, или му покушао приписати лажне намјере. Стога вас молим, господо и господине Калви, да будете љубазни и упутите ме на људе, чињенице и околности и да специфицирате било који други материјал који би помогао објашњењу чињеница на које се позивате у интервјуима.

Лантини је злурадо уживао у чињеници да никада није добио одговор на писмо, а Опус Деи је одбацио изјаве удовице Калви као „емоционалне спекулације”. Оно што је сама изрекла је више од тога. Поред тога, писмо дон Марија Лантинија било је свадљиво. Клара Калви никада није скривала тко је био њен извор информација и њена свједочења су под заклетвом дана више пута. Дон Лантини је ово знао, па се поставља питање зашто се трудио поновно је прозивати. Чињеница да никада није одговорила зато није изненађујућа. Прави одговор био би да је писмо дон Лантинија адресирано на особе које су навеле Роберта Калвија да вјерује како говори, директно или индиректно, с Опус Деи.

Венелијевом смрћу, последња опозиција подизања Опус Деи у статус „покретне дијецезе” је нестала у Collegeu кардинала и три дана по окончању конференције, кардинали Казароли и Ваггио су у име папе Ивана Павла II издали папску булу, „С врло великом надом”, која је укључивала и апостолски устав познат као Ut sit, којим је Опус Деи трансформан у Особну прелатуру.

Папа је објавио:

„С врло великом надом, црква усмјерава своју пажњу и мајчинску бригу на Опус Деи, који је, божанском инспирацијом слуга Божји Josemaría Escrí-

va de Balaguer основао у Мадриду 2. листопада 1928, тако да може увијек бити спреман и ефикасан инструмент спаситељске мисије коју црква носи ради живота свијета.”

Сада је постало службено. Према овој декларацији папа се сложио да Опус Деи није створио Ескрива де Балагер, већ Бог. Ескрива де Балагер је само био његов гласник. Значајно је и то да *Ut sit* легализира канонски статус Опус Деи као државе унутар цркве.

Не само „с врло великом надом” и Апостолски устав *Ut sit* су чинили дон Alvara del Portilla „малим папом” из Виле Тевере, већ је потврдило да он одговара никоме другоме осим великом папи с друге стране Тибра, иако се, што се тиче великог папе, јасно видјело како је он више зависан од Опус Деи, него обрнуто. Ако из било којег разлога прелат Опус Деи не жели примати наређења од понтифа Рима, онда ће бити одговоран само Богу. Ако понтиф одлучи не слушати прелата, излаже се ризику смањења финансија у знатној мјери.

Конфирмација садржи једну кључну димензију, да је Опус Деи основан захваљујући „божанској инспирацији” дарованој Прелатури и да је то оправдање за њену врхунску ароганцију, јер је ставила Дјело изнад свих институција цркве, и тиме је постала једина, изузимајући само цркву, која се усудила тврдити како ју је основао Бог, а не човек. Ова је кориштена као божанска лиценца да је модус операнди Опус Деи у извјесним пословима граничио са законском легалношћу и друштвеним обичајима.

Службена церемонија подизања Опус Деи у једину Особну прелатуру у оквиру цркве одржана је, средином ожујка 1983, у Сант Еугенију. Било је то драматично финале полустољетне наде и планирања, али је на њега пала сјенка неочекиваног догађаја. Два тједна прије тога, Групу Румаса је експроприрала новоизабрана шпанолска социјалистичка влада и ставила је у ликвидацију.” (исто; стр. 299-307)

Тек 2005. су четири особе оптужене за убиство Калвија, али до данас нико није оптужен као налогодавац.

„18. април 2005; Сан Франциско: У неразрешеном скандалу Ватиканске банке, италијанске власти су објавиле данас да су четири особе оптужене за убиство у случају смрти италијанског финансијера Роберта Калвија, банкара са блиским везама са Ватиканом, који је 1982. године нађен обешен испод једног моста у Лондону.

Адвокати тужитеља у случају Алперин против Ватиканске банке (тужба за реституцију имовине преживелих из II светског рата Срба, Јевреја и Украјинаца) су Ли Бојд, професор права на Универзитету Пепердин, и Џонатан Леви и Том Истон. Према Тому Истону, Ватикан мора што пре да одговара за своје деловање у прошлости, „одавно је истекао рок за извињење”. Џонатан Леви, који је такође упознат са случајем Калви, изјавио је: „Ватиканска банка се предуго држала за скуте популарног папе (покојни Јован Павле II).” (www.remnantofgod.org/BN050419.htm)

22. Опус Деи искористио и Матеоса и пустио га низ воду

„José Maria Ruiz-Mateos не само да је вјеровало Luisu Vallsu као брату, већ га је сматрао једним од водећих стратега Дјела.” (исто; стр. 309)

„Осамдесетих година Опус Деи у Шпањолској је имао годишњи буџет од шест милијуна фунти. Иако изгледа скромно, он је покривао само оперативне трошкове регионалног викаријата и девет провинцијалних делегација. У стварности, кроз свој пословни сустав и стално запослене скупљаче новца шпањослки Опус Деи годишње прикупи око 160,000.000 фунти. Ова свота је два пута већа од годишњег буџета Католичке цркве у Шпањолској. Што Обра, која за себе тврди да је чисто „религозна организација без материјалних средстава”, ради с овим неевидентираним новцем? То је жељела знати и шпањолска Социјалистичка партија.

Већ неко вријеме било је очигледно да ће на сљедећим опћим изборима у Шпањолској, листопада 1982, на власт доћи социјалисти, први пута послје је грађанског рата. Неки социјалисти су оптуживали Опус Деи као подстрекача неуспјешног државног удара 23. вељаче 1981, што је одложило долазак социјалиста на власт, и очекивали су да ће Фелипе Гонзалес, вођа социјалиста, подузети неку осветничку акцију. Луис Valls, са своје стране, бојао се да ће социјалисти тежити национализирању банкарског сектора. Себе је промовирао у неслужбеног представника шпањолских приватних комерцијалних банака, у обрани права на слободно подузетништво.

Социјалистичка пријетња није могла доћи у горе вријеме. Претпостављајући да ће Света столица прихватити Portillo опцију, потреба Опус Деи за новцем је била огромна. Шпањолска је, као и обично, била предводник у прикупљању новца за Божје ситне потребе. Руиз-Матеос је сумњао да је Грегорико Лопез Bravo, који је с мјеста шпањолског министра иноземних послова дошао за потпредсједника Банеста, највеће шпањослке комерцијалне банке, добио задатак покрити Portillo опцију. Али због инсистирања Опус Деи на дискрецији, иако су били најбољи пријатељи, Лопез Bravo то никада не би признао. Неовисно од тога, у липњу 1980. оформио је Instituto de Educacion e Investigacion (ИЕИ), поставио себе за директора, а Enriqua Sendagorta Aramburua, другог супернумерарија, за помоћника директора. Сендагорта је био у борду Vanco Vizcaua, и био помоћник директора Indubana, инвестиционе банкарске руке Vizcaue. Особно је приложио више од милијун фунти покрету. Руиз-Матеос је „означен” за специјално плаћање ИЕИ од милијарду и пол пезета (7,900.000 фунти). Речено му је да је новац за свеучилиште Наваре, али је сумњао да је у ствари то јамство за преузимање Ватиканске банке од Опус Деи.

У немогућности да испуни ову индексацију у тренутку тражења, јер је била изван и изнад кварталне обавезе Румасе у „давању десетка”, Руиз-Матеос је предложио платити пуни износ у року од пет година у једнаким годишњим ратама од три стотине милијуна пезета (1,600.000 фунти), плус 10 посто годишње камате на неизмирени дио дуга. За ово је издао пет чекова који гласе на доноситеља, и дао их посреднику Hispano Alemana de Construcciones S.A. како би се могли дисконтирати. Чекови су издани 9. просинца 1980, платити од Banco Industrial del Sur у корист Hispano Alemana истог датума сваке године.

Прве године је на износ зарачуната камата од сто педесет милијуна пезета (789.000 фунти), што је давало укупну своту од четиристо педесет ми-

лијуна пезета (2,400.000 фунти). Као додатак, Руиз-Матеос је понудио директорима Опус Деи писану обавезу да обнови овај аранжман сваких пет година за следећих седамдесет пет. Уговор је прецизирао да су исплате Hispano Alemani биле за ИЕИ рачун.

Пошто су преузели Banco Atlantico, Румаса банке, укупно њих двадест, колективно су ишле у групу престижних осам највећих комерцијалних банака Шпањолске, одмах иза банке Luisa Vallsa Banco Popular Español. У естаблишменту банкара појавио се страх да је Руиз-Матеос открио нову врсту формуле пословања, и ако настави тако, без контроле, Румаса може израсти у банку број један у Шпањолској. Banco de España је реагирала тражећи да Румаса отвори своје књиге ради контроле.

Руиз-Матеос је закључио како је најутјецајнија особа шпањолског финансијског естаблишмента био Луис Валс. Приметио је да већина у директорију централне банке и борду гувернера су „Валсијанци”, људи који своју оданост дугују предсједнику Banco popular Español, укључујући гувернера Josea Ramona Alvarez Renduelesa и његовог замјеника Мариана Рубиа, који је био одговоран за тражење да се Румаса повинује наређењу централне банке о контроли. Руиз-Матеос је био више него свјестан да ако отвори пословне књиге Румасе инспекцији Banco de España, да ће прво на видјело изаћи непријављени трансфери Опус Деи, што ће и Дјелу и Румаси створити много проблема. С друге стране, ако одбије, излаже се ризику да испровоцира Румасину експропријацију. Стога је одлучио предмет расправити с Валсом.

Руиз-Матеос тврди да га је Луис Валс увјерио да се проблем с Banco de España може „ријешити новцем, давањем новаца”. Руиз-Матеос је рекао да га је Valls инструктирао како ће ангажирати специјалисту за политичке исплате, Antonia Navalon Sanchez, а за легални дио да се ослони на услуге Matias Cortes Dominguesa. „Обојица су људи који уживају моје потпуно повјерење”, рекао је Валс.

„Колико готовине је потребно”, упитао је Руиз-Матеос.

„Милијарду пезета (5,300.000 фунти) за сада”, наводно је одговорио Валс.

Matias Cortes је био водећи шпањолски одвјетник за криминалне случајеве. Међу његовим клијентима су били цар Jean Bedel Bokassa из централноафричког царства, локални представник Ротшилд банке, неколицина шпањолских водећих издавача, и Manuel de la Concha, предсједник бурзе у Мадриду, који ће касније, с Марианом Рубиом, отићи у затвор због корупције.

Кортес је одисао значајем; у његовој агенди се налазио краљев приватни број телефона, а ручао је с министрима и војводама. Посједовао је агенцију за паблик рилејшн и један талијански ресторан, а пословао је и с компанијом кућних апарата др Artura Widerkehr. Иако је био близак с Валсом, једном је приликом, при спомињању банкара Опус Деи, у друштву дао његову карактеристику, као арогантног, простог насилника из краја.

У ожујку 1982, Руиз-Матеос је ангажирао Навалона као консултанта. Руиз-Матеос каже да је платио Навалону, који је прије тога радио као политички торбар за Валса, мјесечну накнаду од 31.560 фунти и да никада није затражио признаницу за то. Кортес, Навалон и Валс су били пријатељи Рија

Cabanillasa, свеприсутног јавног билежника и министра правде у пријелазној влади која је Шпањолској донијела демократију.

Кортес је био искусан одвјетник – борац у школи „јаким ударача”. Као савјетник Банеста, учествовао је у преговорима 1978. приликом преузимања Banca Sose. Ignacio Sosa, који се уздигао за вријеме Франкове диктатуре, продао је банку за значајну суму и седам посто Банестових акција. Тек послије тога борд Банеста је откио да је Соса процијенио свој капитал, користећи фиктивно напухану вриједност имовине и вриједносних папира. Кортес је затражио од Сосе да надокнади осам милијарди пезета (42.000.000 фунти). Соса је извршио самоубојство.

Социјалисти су увјерљиво побиједили на изборима у листопаду 1982. Са Гонзалесом као предсједником владе, Руиз-Матеос је упитао Луиса Валса што ће се сада догодити. Каже како га је Валс посавјетовао да Навалону исплати још милијарду пезета, вјеројатно за функционаре централне банке или чланове нове социјалистичке владе. Новац је предан преко личног тајника Руиз-Матеоса, у готовини и чековима који гласе на доноситеља. Одушевљени Навалон је овај новац звао својим „слаткишима”.

Неколико мјесеци касније Опус Деи је послао два емисара како би испитали Руиз-Матеоса о томе тко је у Румаси знао о трансферима у Швицарску. Рекао им је да је трансферима руководио шеф банкарског сектора Carlos Quintas. Изгледа да их је овај одговор задовољио, али касније, Руиз-Матеос је закључио да су, знајући што ће се догодити, емисари жељели бити сигурни да ће Quintas из папира уклонити све податке о трансферима повезаним с Опус Деи. Такођер је, почетком 1983, од двојице наводних пријатеља, директора Banco Popular, Rafaela Termesa и Раса Curta Martineza, откупио назад, по великодушној цијени, акције фирме Руиз-Матеос и Циа, подружнице Румасе. Сјећајући се касније свих ових догађаја, Руиз-Матеосу је било јасно да је био једина особа која није знала да ће влада преузети Румасу, а да је иза свега, вукући конце, стајао Луис Валс.

Руиз-Матеос је дошао са састанка у сриједу, 23. вељаче 1983, на којем су били и Кортес и Навалон, увјерен да ће се наћи рјешење за проблеме Румасе. Касно тог послеподнева Кортес се срео с Петром Матеос, шефом кабинета Miguel Boyer Salvadora, супер-министра економије и финансија у влади социјалиста, која је свом шефу пренијела дефинитивни став Румасе, да се неће покорити наређењу. Boyer је одмах издао наређење парамилитарној полицији да уђе у зграде Румасе у Мадриду. Датум је био значајан, друга годишњица неуспјелог државног удара, за који је Руиз-Матеос сумњао да га је финансирао Валс. Руиз-Матеос је био код куће када су на телевизији објавили вијест, и до тог тренутка није имао ни најмањих назнака да је судбина Румасе запечаћена.

„Сазнао сам за експропријацију Румасе у исто вријеме када и сви Шпањолци, код куће, на телевизији. Данима се нисам могао чути с Валсом. Неколико тједана прије тога назвао ме је и мистериозно ми рекао да је експропријација Румасе једна од могућности које разматрају социјалисти, али да не бринем, и због свега овога сам му и даље вјеровао”, написао је Руиз-Матеос у писму дон Alvaru del Portilly 31. свибња 1985.

Сви Навалонови „слаткиши” су пропали. Miguel Boyer је објаснио нацији да је Румаса одбила да се подвргне владиној контроли. Boyer је рекао да се плашио да ће царство Руиз-Матеоса колабирати, јер је било превише натегнуто. Иако је то била приватна холдинг компанија, истакнуо је да је Румаса контролирала многе јавне банке и корпорације. Ако би изненада ово пословно царство колабирало, то би могло изазвати националну кризу. Ова опасност је оправдала његову интервенцију.

Потиштени Руиз-Матеос је упитао Луиса Валса: „Што сада да урадим”?
„Држи уста затворена, и иди из земље. Помоћи ћемо ти, али мораш направити оно што ће ти Кортес рећи”.

И тако, на начин сличан Калвијевом бијегу из Италије, Руиз-Матеос је нестало из јавности. Стигао је у Лондон у пратњи свог приватног тајника Пепа Диаза, директора банкарства Carlosa Quintasa и чете приватних тјелохранитеља. Био је исцрпљен и нерасположен. Речено му је да ни под коју цијену не открива своје чланство у Дјелу. Како би се осигурала његова послушност добио је новог духовног старатеља Франка 'Кика' Митјанса, Каталонца којег је волио, и сталног исповједника Benedicta Whyta, којег је описао као „врло благог и послушног човјека”.

Боравиште Руиз-Матеоса је остало тајна за шпањолски тисак, изазивајући разноврсне гласине о његовом непоштењу и законској одговорности због изазивања кризе у Румаси. Осјећао се изолираним али његова вјера је остала јака. Свакодневно је ишао на мису у цркви Св. Марије у Codogan street, у Белгравији. Увијек је долазио у црној лимузини, испред које је ишло идентично возило с тјелохранитељима. Сједио би у посљедњим редовима цркве. Када је дошао тренутак да организира свадбу своје најстарије кћерке, пастор цркве св. Марије био је замољен уступити цркву Опус Деи за ту прилику.

Прошли су тједни и Руиз-Матеос је схватио како га је Валс издао како би спасио Banco popular Español од национализације. Власти и тисак су га сваким даном све више оцрњивали. Boyer је тврдио да у Румаси постоји рупа од двије милијарде долара. По властитом сјећању, Руиз-Матеос је процјењивао нето вриједност Групе Румаса на три милијарде тристо милијуна долара. Из Лондона је дао инструкције свом одвјетнику, Опус Деи супернумерарију Crispinu de Vicenteu, да тужи владу и затражи поврат имовине. Влада је одговорила оптужујући Руиз-Матеоса за пријевару, вођење лажних књига и илегални извоз капитала. Издао је и налог за његово хапшење.

Истражитељи су пронашли копије Румасиних чекова на 9,300.000 фунти (укључујући камату) у корист ИЕИ. Лопез Браво је потврдио да је ИЕИ, који је по његовим ријечима осигуравао финансијску помоћ студентима и истраживачима, примио 870,000.000 пезета (4,600.000 фунти) од Руиза-Матеоса али је негирао да је институт пребадио новац у Опус Деи, што је било тачно само у случају да је новац ишао даље у Ватиканску банку. Опус Деи је такођер порекао да је икада примио новац од Руиз-Матеоса.

„Ја нисам члан Опус Деи, иако сам симпатизер њихових циљева”, изјавио је Руиз-Матеос новинару лондонског „Сандеј тајмса” 24. травња 1983. Тједан дана касније рекао је у „Фајненшл тајмсу”: „Никада нисам срео Калвија, али неки људи кажу да ћу завршити као он”.

Његове изјаве довеле су два Опус Деи супернумерарија у Лондон како би га посаветовали да настави шутјети. Један од њих, Луис Коронел де Палма, гувернер Banco de España од 1970. до 1976, наговијестио је да је експропријација била договор да се спаси Banco popular Español од национализације. С Коронелом у друштву је био Лопез Браво. Као пријатељ, Лопез Браво је био узнемирен. Он је већ упозорио Руиз-Матеоса да не вјерује Валсу, на елиптичан начин. Члановима Опус Деи је забрањено говорити лоше о другом члану. Овога пута Лопез Браво, који је и сам почео имати неке сумње по питању етике Опуса, рекао је Руиз-Матеосу: „Луис Валс ти дугује објашњење”.

У следећа четири мјесеца Луис Валс је звао два пута. „Рекао ми је да ако останем стрпљив, будућност ће бити фасцинантна. Такођер ми је казао да ће се ускоро срести с нашом браћом у земљи и да ће с њима о свему разговарати.” Онда је, последице посјете Навалона, Валс дошао у Лондон посјетити свог несретног пријатеља.

„Издао си ме”, рекао му је Руиз-Матеос.

„О чему ти говориш?” одговорио је Валс.

Валс је избегао било какво објашњење. Руиз-Матеосу је постало јасно да постоје два Дјела: Опус Деи, духовно чист, како је оригинално замислио оснивач, и Опус Хомини, неко ново Дјело, које су створили људи. Одлучио је пресећи све везе с Опус Хомини. Отпустио је Matias Cortesa, одбио било какву везу са својим „духовником” у Лондону Ben Whytom и престао се конзултирати с Киком Митјансом.

Опус Деи је послао свог бившег духовног директора Bora Nachera у Лондон да га покуша уразумити. Али Руиз-Матеос се одбио срести с њим, јер је био сигуран да је Nachera знао све вријеме како су Валс и директори у Мадриду ковали завјеру да жртвују Румасу социјалистима.

Руиз-Матеос је тврдио да никада није чуо како се спомиње одвјетник из Каракаса Alberto Jaime Berti или пројект с некретнинама Парапарал. Ако обојица, он и Берти, говоре истину, онда је Опус Деи радио иза његових леђа дуго прије експропријације, гурајући новац кроз банкарски сектор Румасе без његовог знања или пристанка.

Према Бертију, агент у овој операцији је био Руиз-Матеосов зет Luis Baron Mora-Figueroa. Руиз-Матеос је описао свог зета као „стопостотног члана Опус Деи. Он је диван човјек, али фанатик Опус Деи. Разговарати с њим данас је као обраћати се зиду од цигала”. Луис Барон је порекао да је икада срео Бертија, а Руиз-Матеос је сумњао да је његов зет путовао у Каракас 1980. у вези с инвестицијама.

До раних осамдесетих година, поред вођења финансија цркве у Венецуели, Берти је био правни савјетник Апостолске нунцијатуре у Каракасу. Формирао је свећенички мировни фонд кроз компанију коју је основао под именом Inpreclero, и по налогу надбискупа Venellija, употребио је другу компанију Inesclasia, да анонимно инвестира новац цркве у вриједносне папире америчких компанија или у посебне пројекте. Иако је био извршни директор обију компанија, контрола над њима је била у рукама венецуеланске бискупске конференције кроз њен финансијски комитет. Inesclasia је имала уписан капитал од милијарду и четиристо милијуна долара.

Берти је био први који је признао да није био велики штовалац Ескриве де Балагера или организације коју је основао. Као савјетник Апостолске нунцијатуре годинама се морао бавити разним задацима, који су били извор неугодности за Прелатуру. Први се догодио 1970. када је нунциј у Каракасу примио пријаву родитеља два малолетна дјечака из дијецезе Маргарита, групе отока уз венецуеланску обалу. Родитељи су припријетили кривичном пријавом против локалног бискупа јер је сексуално злоупотребљавао њихове синове и нунциј се уплашио скандала. Затражио је од Бертија да интервенира. Бискуп Маргарите је био Francisco de Guiseaga, први професионалац Опус Деи у Венецуели.

Берти је одлетио у Ла Асунсион на Маргариту и уз помоћ тужитељице у одјелу за сексуалне деликте дошао до Guiseaginog досијеа. Онда се с родитељима нагодио да одустану од тужбе за 160.000 долара. Нунциј је послао Guiseaga у Лондон на дужи допуст, гдје је сљедеће три године живио секларним животом, доста путујући.

Нови нунције монсињор Antonio del Giudice дао је 1973. Guiseagi нову прилику и именовао га бискупом La Guaire, мале дијецезе и лучког града у федералном дистрикту Каракаса. Према Бертију, Guiseaga је себе сматрао трговачким прелатом, овлаштеним да заради новац за Божје дјело. Један од Guiseaginih послова је била продаја 1975. године, дјела земље који је припадао дијецези, за два и пол милијуна долара. Новац је нестао. Насљедник Giudice је затражио од Бертија испитивање случаја. Берти каже како је купио доказе о цијелој трансакцији, а нунциј је његов извјештај послао у Рим, државном тајнику кардиналу Villoti. О афери се послѣје тога ништа није чуло.

На Бенелијев захтјев, Inecclasia је помагала људима који су били блиски цркви, да инвестирају новац на америчким бурзама. За почетак такав клијент је морао Бертију донијети писане препоруке од неке важне црквене особе или организације као што су Малтешки витезови. Ако прихвати клијента, Берти је тада давао број банкарског рачуна Inecclasia у Панама Ситију. Новац се послѣје тога пребацивао на компанију која је служила као параван, и у чије име су куповани амерички вриједносни папири. Када би се новац инвестирао, Берти је клијенту давао сертификат о власништву акција панамске компаније.

Ово је била процедура коју је Берти проводио када га је 1980. контактирао Luis Baron Mora-Figueroa, предсједник Banco del Norte, једне од двадесет банака Румаса групе и члан борда директора Румаса. Каже да му је Луис Барон дао неколико писама препорука из Ватикана и других црквених власти, укључујући државног тајника кардинала Касаролија, и прелата-тајника Ватиканске банке Доната де Бониса. Луис Барон је рекао Бертију да он представља синдикат инвеститора у дугорочном пројекту.

У почетку је Берти мислио да је ријеч о пројекту који је кардинал Сири спомињао, Латиноамеричка трговачка банка. Тек касније, када су планови за банку стопирани, Берти је посумњао да је ријеч о пројекту Парапарал, највећем венецуеланском грађевинском потхвату.

Парапарал је планиран као град са 14.000 становника, на обалама Lago de Valencia, и овај пројект је започет 1976. Градитељ насеља је био Giuseppe

Milone, који је годину дана прије тога стигао из Напуља. Цијена Парапарала на тржишту је грубо процијењена на двије милијарде долара. Берти је био Милонеов одвјетник у Каракасу. Како је Берти истакнуо, није било много инвеститора са двије милијарде неискориштених новаца. Црква је била једна; мафија (напуљски синдикат злочина – *Самонга*) други. За првог, Берти, као менаџер црквеног новца, сигурно је био квалифициран за пружање одговора.

Луис Барон је точно знао дистрибуцију ликвидних средстава унутар Групе Румаса. Његов Банко дел Норте је прикупљао и сређивао финансијске податке за *Banco de España*, а у вези с Румасином банкарском групацијом, а такођер је припремао редовне извјештаје које је слао монетарним властима у вези с међународним финансијским трансакцијама групе. Берти тврди да је Луис Барон повјерио *Inecclasiu* на чување двије милијарде долара, што је касније повећано за још двијесто милијуна долара. Берти каже да је слиједио нормалну процедуру. Новац је трансфериран у неколико рата у панамску компанију, а одатле прослијеђен одређеним брокерима у Њујорку ради инвестирања.

У то вријеме Берти је путовао послом у Рим и ту се сreo с Де Бонисом из Ватиканске банке. Тврди да је открио како је Де Бонис све знао о Бароновим трансакцијама. Познавање детаља је увјерило Бертија да је Ватиканска банка такођер умијешана. Штовише, према Бертију, Де Бонис је споменуо Роберта Калвија као још једног учесника који је све знао о операцији. Ово је имало смисла, јер је дио новца примљен у Панами кроз пословни систем Амброзиана.

Отприлике у то вријеме је у Конференцији венецуеланских бискупа избила „дворска револуција”. *Francisco de Guruceaga* је преузео финансијски комитет конференције и истог тренутка довео *Inpreclero* и *Inecclasiu* под своју контролу. Берти је свој мандат добивао од шестерочланог борда директора, од којих је он био један, од тројице лаика у борду.

Guruceaga је заобишао директоре и у вељачи 1983. именовао себе за председника обију компанија, у процедури коју је Берти сматрао незаконитом. Берти је одбио предати пословне књиге новом председнику. У знак одмазде *Guruceaga* га је оптужио за проневјеру педесет милијуна долара из свјетског мировног фонда.

Преузимање контроле над обје компаније је било у складу с политиком Опус Деи да монополира управљање црквеним финансијама гдје год је то могуће. Опус Деи, на примјер, успио је то у Чилеу под *Pinochetom*, када су њени чланови преузели финансије цркве у тој земљи. Оно што је шокирало Бертија је била њихова тактика: „Опус Деи је био бескрупулозан и неморалан у кампањи како би ме уклонио. Покушали су ме уништити. Осам мјесеци су користили радио, ТВ и тисак у добро организираној кампањи лажи и мржње којој је било немогуће супротставити се”.

Тијеком свог окршаја с Опус Деи, Берти је открио још нешто што је сматрао доказом да су двије милијарде двјесто милијуна биле намијењене за пројект Парапарал. Знао је да је 1981. пројект био у једној од својих безбројних криза ликвидности и да се излагао ризику да оде под лед. *Milone* је очај-

нички тражио двjesto милијуна долара. Тада је затражено од Калвија да инвестира у Парапарал. Али је и Амброзиано у то вријеме имао својих проблема, захваљујући открићу United Tradinga. И поред свега, Калви се сложио али је тражио као знак добре воље да синдикат направи компензацијски депозит од двjesto милијуна долара с Амброзианом. Ово је учињено кроз Ватиканску банку, али Берти је закључио да Калви није извршио свој дио погодбе, јер каже да га је банкар звао у Каракас и затражио да интервенира код Milonea да га овај престане притискати за новац.

Пошто су се Амброзианови проблеми продубљивали, Калви није био у стању осигурати двjesto милијуна долара за пројект, али ни вратити „компензацијски” депозит. Као резултат, Парапарал се излагао ризику пропасти ако се потребни новац не пронађе. Ово објашњава одлагање у примању последње рате у износу од двије милијарде двjesto милијуна долара, јер Берти мисли да је тада један од Miloneovih спаситеља ушао у пројект и спасио га. Ако је то тачно, од овог тренутка Калви је био обиљежен човјек. Иако овај опис догађаја има смисла, Бертијево закључивање је базирано више на дедукцији, а мање на чињеницама, док једног дана није отпутовао у Рим да среди папире с Miloneom.

Ту му је извјесни „господин Тортола”, који се представио као партнер Samotte, рекао: „Пронашли смо Калвија у Лондону, а и вас можемо пронаћи гдје год да одете”.

Берти претпоставља да је преглед Румасиних књига у вези с Бароновом операцијом. Али када је Румаса експроприрана, да би се владини ликвидатори спријечили да то установе, власништво над пројектом Парапарал је пребачено на нову компанију по имену Кали С.А. Основана у Панаму истог дана када је Румаса национализирана, добила је парнична права жалитеља који је повео процес против Парапарала. Кали је добила процес, и ставила Парапарал компанију у легалну позицију да не изврши своју обавезу, омогућујући тако преузимање власништва. „Био је ово врло необичан начин продаје”, закључио је Берти. И био је, али врло чист, такођер, јер ништа није повезивало Кали с оригиналним синдикатом инвеститора.

Бертијева прича је мјешавина претпоставки и познавања детаља посла. Ватикан и Опус Деи су стално негирали умјешаност у Калвијеве „петљанице”. Али, крајем 1983, Ватикан је схватио да ће га кредитори Банке Амброзиано послати на суд. Ово је натјерало Ватикан да направи први оклијевајући корак ка нагодби. У сирјечњу 1984, преко једног римског одвјетника најавили су да би свотом од двjesto педесет милијуна долара закључили аферу Амброзиано. Али Ватиканска банка није ту своту имала на располагању. Подузети су кораци да се узме комерцијални зајам од деведесет милијуна долара. Онда је крајем сирјечња Марчинкус изјавио да је Ватиканска банка договорила „ново финансирање”.

Извор „новог финансирања” никада није био откривен. Двдесет и четвртог свибња 1984, Ватиканска банка се сугласила да плати 244,000.000 долара у нагодби према свим потраживањима. Када је овај износ додан другим исплатама, депозитима, и суми од 99,000.000 долара у лирама које је исплатила, укупни губитак Ватиканске банке у Амброзиановом фијаску је дости-

гао 510,000.000 долара. Нагодба је, практично, довела Ватиканску банку до банкрота. Марчинкус је протестирао: „Нагодба нас није потпуно ослободила, морати ћемо снизити ниво нашег капитала”. Али Ватиканска банка није имала ниво капитала, јер није посједовала дионички капитал *per se*. Можда је имала резерве и имала је улагаче. Ватиканска банка се држала у животу захваљујући лојалности својих улагача. Највећи улагач је био Опус Деи.

Нагодба је имала и „кодицил”, по којем се Ватиканска банка слаже да кредиторима преда изабрани број акција које су припадале групацији компанија United Trading, што се спомиње у „утјешним писмима”. Оне су укључивале цјелокупан дионичарски капитал самог United Tradinga, као и 53.300 акција, 23 посто дионичарског капитала Банке Амброзиано Холдинга из Луксембурга.

На потресној скали финансијске катастрофе, 1984, дефинитивно је било „вулканских девет” за Ватикан. Одакле је дошао новац за покривање ове огромне рупе, објашњено је најнејаснијим могућим фразама на састанку кардинала, одржаном девет мјесеци касније. Обавијештени су како је исплата од двјесто четрдесет четири милијуна долара „у цијелости покривена од саме Ватиканске банке, без доприноса Свете столице и без повлачења фондова повјерених администрацији Института”.

Jose Maria Ruiz-Mateos је још негирао своје везе с Прелатуром. Почео је излазити из дугог периода декомпресије са сазнањем како је био издан. Ускоро, пошто је отпустио свог енглеског одвејтника, Британци су му одбили обновити резидентну дозволу, налажући му да напусти земљу. На основу шпањолског налога, ухићен је у Франкфурту и задржан у затвору три мјесеца прије него што је пуштен на увјетну слободу, јер је платио кауцију од 2,700.000 фунти. Затражио је политички азил, који му је одбијен, и слједећих годину и пол борио се да не буде изручен.

Усред процедуре екстрадиције, 31. свибња 1985, Руиз-Матеос је написао писмо од 45 страница дон Alvaru del Portillu, које је искрено, дирљиво, пуно бола, али без горчине, писмо сина који ослобађа пред оцем своју душу од терета, надајући се разумијевању, водству и некој врсти људске топлине. На почетку пише:

„Увјеравам вас, оче, да су све чињенице о којима говорим истините, и Бог то зна. Мој једини циљ је информирати вас о ономе што се десило, и ако је могуће, добити савјет од вас. Све ми је одузето. Они нису поштовали нити једну ствар. Осрамоћен сам, дискредитиран у послу и избачен из Шпањолске. Прогонили су ме и оговарали. Отишао сам у затвор и раздвојен сам од обитељи. Има ли још нечега што се није догодило?”

Преклињем вас, оче, ставите се у моју ситуацију и покушајте ме разумјети. Сигуран сам да ћете се сажалити ... и ако ви разумијете што осјећам, да ће ми то помоћи ублажити бол...

Набројао је све уважене чланове Опус Деи који су га дошли посјетити у Лондону, и касније, у затвору у Франкфурту. Тражили су од њега шутњу, али се он питао: „Тко заиста има користи ако наставим шутјети”? Можете бити увјерени, оче, да нити једног тренутка нисам желио умијешати установу и вјерујем да сам то показао на херојски начин...” Али како је био награђен за

своју шутњу? Тврди да га је регионални викар за Њемачку упозорио: „Могао би сутра умријети од срчаног удара...” У писму се даље каже:

Мој обитељски круг је уско повезан с Дјелом: жена, дјеца, браћа, зет, чак и мој одвјетник (Crispin de Vicente). Колико пута сам плакао пред њима због моје ситуације, да би ме дочекала мртва тишина и примијетио сам да ме сви они гледају с резервом, како бих коначно схватио да ме не разумију...”

Цитирао је затим писмо које је добио од Луиса Vallsa, поричући да има било какве везе с његовим проблемима с Banco de España. „Ако вас је нетко преварио, то нисам био ја”, тврдио је Валс.

Како би осигурао да његово писмо сигурно стигне у руке врховног прелата, Руиз-Матеос је послао својег најстаријег сина Зоила како би га особно однио у Вилу Тевере. Руиз-Матеос никада није примио одговор. Једног дана је дошао из Рима Amadeo de Fuenmayor како би га посјетио.

„Како је твоја душа?”, упитао је Fuenmayor. „Придржаваш ли се правила”. Руиз-Матеос је занемарио питање и желио је знати што се десило с његовим писмом.

„Које писмо”, одговорио је дон Амадео. „Знаш ли да можеш умријети вечерас? Доживјети срчани удар? Или умријети од рака?” (исто; стр. 309-324)

23. Матеос за Опус Деи пребацио 40 милиона фунти у иностранство

„У студеном 1985. њемачке власти су одобриле екстрадицију и пребациле га војним зракопловом у Мадрид. Сљедећих неколико тједана провео је у крилу максималне сигурности затвора Alcala-Meco и имао је довољно времена за размишљање. На саслушању је био почетком сљедеће године и успио је умакнути стражи, маскирајући се лажним брковима, периком и огртачем који су га чакали у судском WC-у, како би се послѣ неколико дана појавио на добро организираној конференцији за тисак и пожалио на увјете у којима је затворен. Одмах послѣје тога зајапурене власти су се сложиле да ће га смјестити у кућни притвор.

Већ тада није видио разлог, поврх свега, зашто би био оптужен за илегално изношење капитала, када они који су га на то натјерали нису оптужени заједно с њим. Тако је обавијестио суд у Мадриду да три национална директора Опус Деи, Alejandro Cantero, Juan Francisco Montuenga и Salvador Nacher не само да су га притискали на издвајање великих прилога за Опус Деи, већ су тражили да за њих трансферира новац у иностранство. На тај начин је за Опус Деи у иностранству пребацио готово 40 милијуна фунти Румасиног новца. Његове оптужбе је одмах побилло национално сједиште Опус Деи, иако се сада морало признати да је Руиз-Матеос био члан Обра.

У свибњу 1986, директор Опус Деи у Шпањолској је упутио ултиматум Руиз-Матеосу, пријетећи да ће га искључити из својих редова ако не повуче оптужбе против тројице директора. Умјесто да се повуче, Руиз-Матеос је објавио петнаест фотокопија трансакција које су се тичале Румасиних трансфера кроз Nordfinanz bank, Цирих, на рачун „Ривер Инвест” у Унион банци Швицарске у Женеви. Док се јавно тужилаштво премишљало што ће учинити, државни тужитељ Francisco Jimenez Lablanc је био члан Опус Деи.

Опус Деи је самоувјерено порекао како има било какве везе с Руиз-Матеосовим пословима, и покушао се лошем публицићету супротставити интервјуом на осам страница који је за лист „Ероса” дао Tomas Gutierrez Calzada, регионални викар за Шпањолску. Интервју је имао наслов „Непријатељи слободе нас нападају”. „Слобода” је у опусовском рјечнику била замјена за ријеч „црква”. „Непријатељи” цркве, како се видјело из даљњег текста, односило се на Руиз-Матеоса, јер је „пријетио јавним скандалом”.

Схваћајући како је кренуо путем без повратка, Руиз-Матеос се почео бојати за свој живот. „Не само да сам свјестан како ми се нешто може десити, изненађен сам да се већ није догодило. Много Шпањолаца је умрло мистериозном смрћу за много мање ствари, а повијест је препуна злочина извршених у име Бога”, рекао је у интервјуу у липњу 1986. Три мјесеца прије тога Michele Sindona је умро у затвору у Милану попивши отров у кафи, и тај догађај, као и Калвијево убојство, било му је у свјежем сјећању.

Кућни притвор му је укинут ускоро, након што је пала прва оптужба за пријевару, због недостатка доказа. До тога тренутка царство Румаса је било ликвидирано. Држава је продала Banco Atlantico једној арапској групацији по смијешној цијени, што је нагнало новине из Барселоне да утврде како је ликвидација Румаса коштала шпањолске пореске обвезнике два пута више од оне милијарде фунти за колико је тужитељ теретио Руиз-Матеоса, да је држава била оштећена. Остале оптужбе су и даље биле у току.

Чинило се да би Фелипе Гонзалес био врло сретан да се афера око Румаса закопа и заборави. Али Руиз-Матеос није дозволио да се то догоди. Повео је акцију против владе тражећи одштету од 842,000.000 фунти. Најважније тачке свог случаја презентирао је на прес конференцијама испред зграда владиних институција, обучен као гусар или Супермен.

То је био једини начин, рекао је, да свој случај задржи у фокусу интересирања јавности. У липњу 1989. стекао је привремени имунитет од кривичног гоњења јер је изабран у Европски парламент. Прије него што је прославио своју побједу, хитно је пренесен у болницу гдје му је оперативним путем уклоњен метар цријева као резултат тромбозе трбушне марамице. Овај тип тромбозе, обично фаталан, може настати једино због васкуларне блокаде ако сте појели отровну рибу, ако вас је угризо отровни паук или сте отровани. Руиз-Матеос је отишао на клинику Мауо на постоперативни опоравак. Лијечници су сматрали да је био отрован. На основу њиховог извјештаја, када се вратио у Мадрид, поднио је тужбу за покушај убојства, против непознатих починитеља.

Шпањолски Уставни суд је добио захтјев да се изјасни о легалности експропријације Румаса. Суд има једанаест судца и председника, чији глас вреди двоструко. Послије дуготрајног разматрања, шест судца је гласало против легитимности закона; пет је било у његову корист. Председник, Manuel Garcia-Pelajo, који се тада ближио осамдесетој години, одлучио је, пошто га је позвао Фелипе Гонзалес, да гласа с мањином. Двије године касније Garcia-Pelajo се повукао у Венецуелу. Прије него што је умро, изјавио је да је доношењем одлуке у случају Румаса интегритет Уставног суда био умањен.

Због ове одлуке Руиз-Матеос се жалио Европском суду правде у Стразбуру који је подржао његову тврдњу да је шпањолска влада поступила неуставно и последице тога му пропустила омогућити поштено суђење. Али суд у Стразбуру је изјавио да није компетентан пресудити у вези с његовим захтјевом за компензацијом. Дванаест година последице експропријације Румасе Руиз-Матеос још није добио свој дан у суду, „дан” за који неки експерти мисле да би трајао неколико година и био изузетно неугодан за Опус Деи. Када су га упитали тко је одговоран за његов пад, одговорио је: „Исти они људи који су организирали државни удар су организирали и експропријацију Румасе”.

„Тко су били ти ’исти људи’?”, упитао сам га.

„Vallsijevci”, одговорио је.” (исто; стр. 324-327)

„Схема завјере налази се у снимкама Карбонијевих телефонских разговора, док је пратио Калвијев пут од Трста до Лондона, који су презентирани приликом друге истраге у Лондону. Прибављени из хотела у којима је Карбони боравио, они потврђују да је био у свакодневном котнакту с Hilariyem Francom, римским одвјетником Wilfredom Vataloneom и главном ватиканском централом. Нема сумње да су наређења стизала из Рима.

Сједећи продор су направили одвјетници који су заступали обитељ Калви, када су налетјели на криминалистички случај у Трсту, поводом покушаја Silvana Vittora да прода агенту ’Подгора’ дио садржаја из Калвијеве нестале торбе. Право име тајног агента је било Eligio Paoli, и у Трсту је радио за Guardia di Finanza, и вјеројатно СИСМИ. Он је био једини, од најмање четири агента који су радили за различите талијанске агенције, који је знао детаље Калвијевог лета. ’Подгора’ је био тај који је сазнао да је Sergio Vaccari био ангажиран као саучесник у Калвијевом убојству.

До тада је Gelliju дојадило сједити иза решетака и успио је подмитити чувара који га је прокријумчарио из затвора у кошари с рубљем. У току од неколико дана од бјега, нашао се у Женеви гдје га је у кући Фердинанда Мора, талијанског генералног конзула и бившег члана П-2, чекала шпањолска путовница. На свом путу у Јужну Америку, Gelli се задржао у Мадриду, гдје се срео и разговарао с Грегориом Лопезом Бравом.

Послије Калвијеве смрти Francisco Paziienza је увјерио Клару да се увијек може обратити за помоћ двојици његових најближих пријатеља у Њујорку, оцу Лагују Zorzi и Alfonsu Boveu. Ова двојица су били партнери у погребном подухвату у Brooklynu, а Бове је посједовао и двије путничке агенције на Менхетну. Једном или два пута се јављао Карлу и распитивао о трансферу фондова са Сицилије у Nassau. Тијеком тих разговора Бове није крио своје везе с мафијом.

Отац Zorza, с друге стране, морао је поднијети оставку као сурадник надбискупа Chelija у Уједињеним народима, јер је ухићен приликом кријумчарења украдених слика у Сједињене Државе. Приликом привођења рекао је агенту царине: „Надам се да ово неће дуго трајати. Морам служити мису у пет сати”. Zorza је суцу све представио као погрешку. „Учинио сам то вођен искреном жељом да помогнем једној особи, и страшно ми је жао ... Научио сам много”. Осуђен је на три године увјетне казне. Недуго затим поновно је ухићен, док је покушавао продати украдене улазнице за бродвејски хит „Јад-

ници” у вриједности од 40.000 долара, и то подужећу из које су биле украдене. „Моји пријатељи ми нису рекли цијелу причу о тим улазницама”, увјеравао је суца. Док је судач размишљао о осуди, Zorza је ухићен трећи пут, овог пута због своје умијешаности у уношење сицилијанског хероина у Сједињене Државе.

Pazienza је ухићен у Њујорку на основу налога талијанских власти због своје умијешаности у банкрот Банке Амброзиано. Полиција га је шчепала док је преносио „врло вриједне информације о тероризму и другим стварима” америчким агентима обавјештајне службе. Официр америчке царине је свједочио у његову корист, тврдећи да прије него што се уплео у посао с Банком Амброзиано, Pazienza је био један од врхунских обавјештајних оперативаца своје земље и због тога га „неидентифицирана група људи” жели мртвог.

Док је држан у Њујорку, Pazienza је открио неколико нејверојатних ствари које су могле имати везе с пријетњама његовом животу. Изјавио је да је новац Амброзиана, убачен у подужећа United Tradinga, био намијењен за разне активности Ватикана. Додао је да је трећина новца украдена од разних посредника и мешетара. Имена Gellija, Ortolanija и Tassana Dina нашла су се у писменој изјави ликвидатора Banco Andino. Друга трећина је отишла на учвршћивање контроле Ватиканске банке над самим Амброзианом. Последња трећина, подвукао је, искориштена је за тајне политичке циљеве Ватикана. У сваком од ова три случаја радило се о четристо педесет милијуна долара, више или мање.

Који су то били „циљеви Ватикана”? Споменуо је пољски покрет „Солидарност”, наравно, Ирску републиканску војску, као и разне групе и диктаторске режиме који су се супротстављали ширењу марксизма и либералне теологије у Латинској Америци.

У реорганизацији ватиканских финансија који је услиједила, при Ватиканској банци је створен надзорни одбор од пет чланова, цивилних експерата. Њихов предсједнк је био Angelo Caloia, предсједник Medicredito Lombardo банке. Потпредсједник је био Philipp de Weck. Преостала тројица су били доктор Jose Angel Sanchez Asiain, бивши директор Banco Bilboa, Thomas Rijetzcker, директор Deutssche банке и Thomas Macioce, амерички пословни човјек. Нови извршни директор је био Giovanni Bodio, такођер из Mediocredito Lombardo.

Galoia i Bodio су били повезани с Giuseppeom Garofanom, својевремено предсједником Montedisona и једним од руководиоца Feruci Financiarina S.P.A, друге приватне индустријске групе по величини, послје Фиата. Garofano, Опус Деи супернумерариј, био је с Caloijом члан ватиканског Комитета за етику и финансије, до ухићења 1993, у вези са шемом политичког подмићивања у висини од деведесет четири милијуна долара, што је значајна свота која је прошла преко Ferruzzijевог рачуна у Ватиканској банци, на име „Фондације св. Серафина”.

Sancheza Asiaina је Руиз-Матеос описао као једног од „Vallsijevaca”. Био је близак с Alvarom del Portillom и пријатељ из дјетињства Javiera Echevarrije, иако је Опус Деи порекао да је њихов члан.

Вријеме за уређивање је дошло. Калви је био мртав, Руиз-Матеос дискредитиран, Jaime Verti ван игре, и могло би се рећи да је тајна машинерија тријумфирала. у Италији је бесконачни круг парница у вези с Амброзианом и П-2 (пазите, нема афере „ИОР“) ишао својим током и вјеројатно се неће окончати прије краја тисућљећа. У Шпањолској, све је било мирно на правничком фронту, али је било проблема у врховима Опус Хомини.

У истово вријеме започела је реконструкција шпањолске банкарске индустрије и појавила се понуда да Banco Bilbao, четврта по величини банка у земљи, преузме Banesto, највећу банку. Замјеник предсједника Банеста Лопез Браво, подржан од свог пријатеља и инвестицијског партнера Ricarda Tejera Magroa, и другог партнера, магната челика Josea Maria Aristraina Noaina, успјешно се обранио од преузимања. Умјесто тога, мањи Билбао се интегрирао с Banco Vizcaya и постао највећа шпањолска комерцијална банка, под именом Banco Bilbao-Vizcaya, док је Банесто пао на треће мјесто, испред Banco popular Español.

По ријечима професора Sainza Morena, Lopez Bravo је пролазио кроз кризу савјести. Послије више од тридесет година лојалног чланства, желио је напустити Опус Деи. „Конечно је схватио да Опус Деи није спиритуална организација већ финансијска мултинационална, а био је у дубоком конфлику с Луисом Валсом“, рекао је професор. Поред тога, Лопез Браво је знао многе мрачне тајне Дјела.

У ствари, његово напуштање Опус Деи је почело послије сусрета с Liciom Gelliјем у Мадриду крајем коловоза 1983, када је овај као бјегунац био на пропутовању у Монтевидео. Што му је Gelli рекао? И кога је Gelli још срео у Мадриду? И швицарски и француски обавјештајни извори су пријавили да се срео с „пријатељима из Опус Деи“.

Да ли је Gelli говорио о тајнама које су се криле у Калвијевој несталој торби? Или о убојству Sergia Vassarija? Чудно, талијански истражни органи су добили информацију да је високи члан Опус Деи из Шпањолске боравио у Лондону у вријеме Калвијеве смрти. Такођер би било интересантно знати је ли Лопез Браво говорио о својим бригама најближим сурадницима у то вријеме Ricardu Tejeru и Jose Maria Aristraniu.

За Тејера се знало како нема никаквих веза с Опус Деи и био је један од ријетких шпањолских банкара који се супротстављао Луису Валсу. Што год да били разлози његовог разочарања, 19. вељаче 1985. Лопез Браво је планирао ићи у Билбао пословно. Имао је резервацију у првој класи за девет сати ујутро. Каснио је у зракопловну луку, носећи само торбу, и био је посљедњи путник који се укрцао у зракоплов. Боинг 727 је узлетио с мадридске зракопловне луке уз петнаест минута закашњења, са 148 путника и чланова посаде. Приближавајући се по лошем времену зракопловној луци у Билбаоу, зракоплов је експлодирао у зраку и срушио се. Сви који су се налазили у њему погинули су.

Први извјештаји су говорили о бомби коју је поставила ЕТА. Техничка комисија која је истраживала несрећу је открила да је зракоплов скренуо с курса и запео о телевизијску антену на брду Оиз. У тиску је сугерирано да је пилот пио прије узлијетања. Пад је приписан погрешци пилота. Чудна ствар,

коментирао је професор Sainz Moreno, била је та да од свих жртава, Лопез Браво је био једини чији остаци нису пронађени. „Чак ни његов Rolex”, рекао је.

Осам минута послје узлијетања зракоплова из Мадрида, Ricardo Тејеро је напустио свој стан и сишао до подземне гараже гдје је држао аутомобил, директно преко пута сједишта Banco popular Español. Када је застао како би откључао аутомобил, пришла су му двојица људи и пуцала му у главу. Убојице су неопажено побјегле. Полиција је потврдила да је то дјело мадридске команде ЕТА милитар. Свој закључак су заснивали на чињеници да су се убојице представиле портиру на улазу у зграду као чланови Генералне дирекције за сигурност, показујући старе значке ове службе. Такве значке су биле нађене међу стварима које су припадале ЕТА у Француској и које је заплијенила Француска антитерористичка бригада, неколико тједана прије тога. Лист „La Vanguardia” из Барселоне је био једини који је повезао ова два догађаја.

Њихов репортер који је извјештавао о Тејеровом убојству прешао је улицу до сједишта банке, надајући се како ће добити изјаву од предсједника банке. Рекли су му да је напустио просторије банке и вратио се у свој стан на кату изнад. Када је напоскон репортер стигао до банкара, Луис Валс му је рекао: „Сви су јако потресени. То се могло догодити и мени”. Луис Валс је држао своја два спортска аутомобила у истој гаражи.

Трећи партнер у баскијском бродарском подухвату, који су поставили Лопез Браво и Тејеро, био је Jose Maria Aristrain. Он и његова жена су били супернумерарији Опус Деи. За Аристраина се причало да је био избачен из Дјела јер је напустио жену и узео гламурозну Ању Лопез, жену водећег француског композитора оперета, за љубавницу. Аристриан је надживио своја два пријатеља за нешто више од годину дана.

Он и Ања Лопез су провели свој посљедњи викенд у свибњу 1986. на Монте Карло Гранд прију. Изнајмио је хеликоптер како би га пребацио на траг у Кан у зракопловну луку, гдје га је чекао његов приватни зракоплов. Хеликоптер, модел squirrel са четири сједишта, узлетио је, направио круг над Cap d' Antibes и надомак Croisette нагло пао и експлодирао при удару у воду. Није било преживјелих. Одмах је започета истрага. Очевици су изјавили да им се учинило како је отказао задњи мотор, што је довело до пада хеликоптера у море.

На хеликоптеру типа squirrel најосјетљивији дио је управо задњи мотор. Неки репортери су изнијели претпоставку да је одговорна ЕТА.

Шест тједана прије несреће у Кану црна торба Роберта Калвија се мистериозно појавила у телевизијском студију у Милану. Ова медијска цака је била марљив покушај Флавија Карбонија да себе у јавности прикаже као бранитеља интереса Ватикана. Карбонијева врста заштите коштала је новца, много новца. Наравно да је имао платити и велике рачуне за правне услуге.

Послје ухићења у Лугану, Карбони је изручен Италији крајем листопада 1982. и пребачен је у затвор у Парми док се истраже оптужбе против њега. Остао је под „превентивним притвором” у Парми до коловоза 1984, када су га пребацили у кућни притвор у граду. Изнајмио је апартман у хотелу Maria Luigia, и одмах се бацио на посао.

У свибњу 1984, Карбонијев одвјетник у Риму, Luigi D'Agostino, поставио је темељ контактирајући пољског језуита који је радио за Ватикан. D'Agostino је замолио оца Casimira Przydateka да посјети Карбонија у затвору „из пасторских разлога”. D'Agostino је имао одличне везе у Ватикану јер је одавно помогао Карбонију да се сретне с кардиналом Palazzinijem и монсињором Hilarijem Francom. Интересантно је, да умјесто да нову мисију повјери Hilariju Francu, Карбони бира пољског свећеника који је једва говорио талијански.

Карбони је рекао оцу Казимиру да му није потребан исповједник већ жели да нетко пренесе поруку црквеној хијерархији да има важне документе које жели продати. Карбони то баш није рекао тим ријечима, али је смиао био тај. „Карбони је предложио себе за бранитеља цркве. Рекао је да жели започети међународну прес кампању која ће опрати име Ватикана од афере Амброзиано, јер зна гдје су сакривени Калвијеви документи. Увјеравао ме је да ће документи доказати невиност Ватикана и да он може уговорити њихову куповину”, рекао је пољски свећеник.” (исто; стр. 329-335)

24. Лажни бискуп и криминалац Хнилица, за Ватикан откупљивао компромитујуће документе из афере „Калви”

Овде се поново срећемо са лажним бискупом Павелом Хнилицом о којем смо говорили у поглављу „Демонске обмане Ватикана”. Исти тај лажни бискуп, за кога је полиција доказала да се бави кријумчарским пословима по Европи, Азији, САД, тачније шверцом оружја, дроге, лекова, деце за снабдевање педофила, порнографа и макроа, врло је близак са врхом Свете столице и за њу је обављао заташкавање информација које би могле да је доведу у везу са убиством Калвија.

„Вративши се у Рим, отац Казимир је разговарао с бискупом Павелом Хнилицом који је био његов исповједник и права мета Карбонијеве стратегије. Хнилицу су описивали као папина најближег савјетника за послове цркве у Источној Европи. Родом из Трнавe, у срцу католичке Словачке, заређен је као језуит у тајности 1950, у вријеме када су све власти Чехословачке активно прогониле свећенике као издајнике. Павао VI га је у тајности подигао у ранг бискупа непостојеће бискупије Русадо (смјештене у Mauritaniji Casariensis, данашњи Алжир). У Рим је прешао у вријеме најжешћег периода хладног рата, и постављен на чело организације Про Фратрибус, која је кријумчарила помоћ и библије у земље иза жељезне завјесе и помагала католичким избјеглицама.

Хнилица је послао оца Virgilija Rotondija, за којег се такођер причало да има приступ папи, у Парму да упозна Карбонија. У слједећа два мјесеца Карбони и Ротонди су конципирали међународну кампању, замишљену да привуче симпатије Ватикану, базирану на изабраним документима из Калвијеве торбе. Названа је „Операција С.Ц.И.В.” по талијанским иницијалима за ватиканску државу.

Карбони је тражио готово двадесет милијуна фунти за ову операцију. Рекао је да новцем треба купити Калвијеве документе, као и подмитити политичаре, новинаре, издаваче и судове. Тражио је и шест милијуна фунти унапријед како би покрио „преткампањске трошкове и хонораре”. Ротонди је његов приједлог однио Хнилицу који је конзултирао своје претпостављене.

Бискуп Русада је имао први контакт с Карбонијем у студеном 1984, пошто су увјети његовог кућног притвора промијењени, тако да му је дозвољено да се врати у своју вилу у Риму. Хнилица тврди да је од претпостављених добио дозволу да настави разговоре с Карбонијем. Као знак добрих намјера, Карбони је бискупу предао три писма упућена Калвију 1980. од Luigija Cavalla, уцјењивача из Торина, од којих су два била оригинална. Рекао је Хнилици да зна гдје су други документи али како би их добио, потребан му је новац.

Док су Cavallova писма представљала Калвија у лошем свјетлу, она нису била материјал који је доказивао невиност Ватикана у афери Амброзиано. Сљедећи састанак је уговорен за почетак сијечња 1985. с оцем Ротондијем. За овај разговор Карбони је прибавио копије два писма која је написао Калви, једно од 30. свибња 1982. упућено кардиналу Palazziniју, друго од 6. липња 1982. за монсињора Hilariya Franca, као и нешто скраћени документ који почиње ријечима: „Монсињор Марчинкус ме је прекорио...” За ова три документа, отац Ротонди је дао Карбонију чек на 190.000 фунти.

Да лакше осигура Хнилицу законит договор, Карбони се уортачио са човјеком из свијета подземља, по имену Giulio Lena. Карбони је рекао Хнилицу да је Лена уложио новац да откупи дио Калвијевих докумената. Лена је био један од римских дилера дроге. Али бискуп Русада ово није знао. Напротив, оцијенио је Лену као шармантног и културног. Како би добио посто-так од посла, Лена је уложио у Карбонијеву комбинацију 600.000 фунти. Ово је било тешко оптерећење за Лену, чија је финансијска ситуација била далеко од ружичасте.

У свибњу 1985, Лена је дао Хнилицу недатирано писмо које је потписао Калви, с којега су били уклоњени и адреса и име приматеља, али очигледно намијењено особи за коју је вјеровао да може, као Beelzebub, принц доњег свијета, истјерати демоне. У њему је критизирао Gellija и Ортоланија, називајући их агентима врага. Рекао је како је био увјерен да ће колапс Амброзиана проузрочити колапс Ватикана, додајући:

„Пошто сам напуштен и издан од оних које сам сматрао мојим најпоузданијим савезницима, не могу а да се не сјетим операција које сам извео у корист представника св. Петра... Осигурао сам финансирање широм Латинске Америке за куповину ратних бродова и друге војне опреме како би се сузбиле активности добро организованих комунистичких снага. Захваљујући овим операцијама, црква данас има нов ауторитет у земљама као што су Аргентина, Колумбија, Перу и Никарагва...”

Писмо је завршио ријечима...

„Уморан сам, заиста уморан, превише уморан... Оквири мог дуготрајног стрпљења су одавно заобиђени... Инсистирам на томе да све трансакције које се тичу политичке и економске експанзије цркве морају бити надокнађене; мора ми се вратити милијарду долара коју сам осигурао на експресни захтјев Ватикана у корист Солидарности; мора ми се вратити новац искориштен да се организирају финансијски центри и политичка моћ у пет јужноамеричких земаља, у укупном износу од 175 милијуна долара; да останем, под увјетима који се требају договорити, на мјесту финансијског конзултан-

та због мог дјеловања као посредника у многим источноевропским и латиноамеричким земљама; мој душевни мир мора ми се вратити...; нека ме Казароли, Силвестрини, Марчинкус и Менини оставе на миру! Сам ћу се посветити мојим другим обавезама!!!”

Пошто је примио овај документ, Хнилица је дао Карбонију два чека Ватиканске банке на укупно 61.000 фунти. У међувремену, Ленина финансијска позиција је изазивала бригу па је Карбони предложио да се Андреоти замоли за зајам. Још раније је Карбони продискутирао могућност са својим братом Андреом да се неки документи из Калвијеве торбе понуде директно Palazziniју и такођер, преко сенатора Claudija Vitalonea, Андреотију.

Лени је речено да је писмо о њему уручено Андреотију преко сестре Sandre Mennini, кћерке директора Ватиканске банке др Luigija Menninija. Она је ово касније порекла. Било како било, у року од неколико дана пошто је писмо написано, Лена је добио четворомјесечни кредит на четиристо милијуна лира (168.000 фунти) од Roma Savings Bank. Како би покрио зајам, Хнилица му је 15. студеног 1985. дао два бланко чека, потписана, с инструкцијама да их задржи док му се не каже на коју своту могу бити наплаћена. Неколико тједана касније Лена је обавијештен да их може попунити на шесто милијуна лира сваки (252.000 фунти) и наплатити их у размаку од двадесет дана.

Ленина радост је била краткотрајна, јер су оба чека била одбијена. Када је то чуо, бискуп од Русада је био ван себе. Увјеравао је Карбонија да чекови имају покриће и да их Ватиканска банка блокира из политичких разлога. Карбони је прихватио ово објашњење, али је захтијевао да Хнилица замени чекове, што је бискуп учинио, дајући крајем ожујка 1986. нових дванаест чекова који су гласили на различите банке, укупно на 458.000 фунти. Када је касније испитиван, Хнилица је рекао како му је Карбони тврдио „да ће чувена Калвијева торба коју ми је показао”, бити показана јавности на телевизији у емисији „Спот”. „Карбони ми је рекао да ће послје емитирања морати торбу предати суду у Милану”. „Спот” је емисија политичког карактера и водио ју је политички коментатор Enzo Biagi.

Са замијењеним чековима Про Фратрибуса у рукама Карбони је увјеравао Хнилицу да ће емисија Спот, у коју је позван, бити тријумф за Ватикан, јер ће доказати да Ватикан нема разлога бојати се духа Роберта Калвија. Пред камере Enzo Biagi је довео неофашистичког сенатора Giorgia Pisana и представио га гледатељима као особу која је открила торбу. Pisano, који је написао књигу под насловом „Калвијево убојство”, испричао је како је торбу купио за двадесет тисућа фунти приликом поноћног сусрета са двије непознате особе. Разлог његове заинтересаности, нагласио је, био је тај што је желио да овај кључни доказ преда у руке властима.

У емисији су учествовали и Карбони и Silvano Vittor да посвједоче како је то иста торба која је била у Калвијевом посједу у Лондону. „Држао ју је као што се дављеник држи појаса за спашавање”, деликатно се присјетио Карбони.

Оно што је Калвијев возач у Риму описао као „пуну, тежу него обичну” торбу, пред камерама је било прилично спљоштено. Када је отворена, на-

водно први пут од нестанка, камере су зумирале како би откриле њен садржај. Као што се могло предвидјети, у њој није било биљежнице, агенде, адресара, ни свежња кључева од сефова. Садржала је Калвијеву возачку дозволу, никарагванску путовницу на његово име и кључеве Калвијевог стана у Милану и његове куће у Drezzu. Такођер је садржала осам докумената, не баш јак арсенал који би Божји банкар могао употребити против Белзебузових демона. Документи су били следећи:

1. Писмо Калвија кардиналу Palazziniју од 30. свибња 1982.
2. Писмо Калвија монсињору Hilariју Francu од 6. липња 1982.
3. Карбонијево писмо Калвију од 6. липња 1982.
4. Недатирана биљешка: „Монсињор Марчинкус ме је прекорио...”
5. Недатирани меморандум који потиче: „Рц: Разговор с Робертом Калвијем, банкаром Амброзиана и перачем прљавог новца...”
6. Писмо Luigija Cavalla упућено Калвију, 9. српња 1980, „Као што можеш замислити...”
7. Писмо Luigija Cavalla упућено Калвију, „Међу племенима Уганде...”
8. Писмо Luigija Cavalla упућено Калвију, „Прије неколико дана сам провео викенд на мору...”

Завиривање државне телевизије у торбу мртвог човјека због материјалне користи и престижа телевизијских промотора, с двојицом главних конспиратора у банкаревом нестанку у студију, био је врхунац лошег укуса. Мада је то био Дан луда, 1. травањ 1986. Јавност, наравно, није била упозната с договором између Карбонија и бискупа од Русада. Двије године касније све је избило на видјело када су се талијански полицајци силом попели на јахту под шпањолском заставом. На јахти су пронашли 1.800 килограма либанског хашиша. Приматељ робе је био Giulio Lena. На челу истраге је био римски истражни судач др Mario Almerighi, који је добио судски налог да претресе Ленине виле у Риму.

Almerighi не само да је нашао доказе о важном ланцу кријумчарења дроге и фалсифицирању банкнота Централноафричке Републике, већ је открио и Ленине послове с бискупом Русада. Ово је натјерало истражни суд да нареди претрес уреда Про Фратрибуса. Хнилица је у почетку све порицао, али докази су били више него увјерљиви. Нађени документи су показали да је Хнилица радио са знањем највиших ватиканских власти, иако је финансијска помоћ била ускраћена усред посла, па се Хнилица морао окренути зеленашима из подземља како би скупио новац који је Карбони захтијевао. Међу заплијењеним доказима у Про Фратрибусу је био СИСМИ-јев досије о Флавију Карбонију, дванаест Калвијевих докумената, писмо Хнилице за државног тајника кардинала Касаролија, у којем објашњава своје преговоре с Карбонијем, и уновчени чекови на укупно 1,500.000 фунти.” (исто; стр. 329-340)

25. Папа Војтила све знао и заташкавао уз помоћ подземља

„Али најоптужјујући доказ је био одговор кардинала Касаролија Хнилици у којем државни тајник Ватикана открива да је обавијестио папу о развоју ситуације. Касароли у писму каже:

„Уважена Екселенцијо,

Примио сам и прочитао с великом пажњом ваше писмо од 25. колозова које се тиче ваших напора око проблема ИОР-а (Ватиканске банке).

Цијенећи значај и тежину ситуације коју сте изнијели, мислим да је важно обавијестити Светог оца прије него што вам одговорим.

У његово име могу вам пренијети велику бол и заокупљеност оним што смо сазнали из вашег писма. Ни Свети отац ни Света столица нису били обавијештени о активностима с којима сте нас укратко упознали. Неопходно је прво рећи, како би се избјегли сви неспоразуми, како су ваши подухвати подузети без икаквог наређења, овлаштења или одобрења од Свете столице. Поред тога, не може се порећи да је економска ситуација у коју је Света столица, озбиљно у дефициту, упала, и учинила јако тешком, у сваком случају, могућност да испуни захтјев који је ваша екселенција формулирала, и да тако ослободи Свету столицу и вас особно, терета огромне задужености који сте нам открили.

Узимајући у обзир циљеве и модалитете ваших напора да нас у потпуности упознате с овим дуговањима, потребно је, наравно, процијенити законске конзеквенце које ваша интервенција, базирана на најбољим намјерама, може очекивати. Овим писмом користим се околностима да потврдим велико поштовање с којим вас заступамо пред нашим Господом.”

Било је то врло чудно писмо, да га напише државни тајник. Покушало је дистанцирати Свету столицу од Хнилициних потхвата. „Нисмо имали појма...” Је ли ово заузимање лажног става имало за циљ заштиту због забринутости државног тајника око законских последица Хнилицине активности? Тај се закључак може извести због тога што је први Ротондијев чек на 190.000 фунти дошао директно из ватиканских благајни. Али оно што више изненађује је да писмо не садржи никакво наређење да се одустане, већ да се настави с великом опрезношћу, без директног мијешања Свете столице, и са свим другим ресурсима које Хнилица особно може пронаћи, а све то уз „велико поштовање” два највиша ауторитета католичке цркве. Казаролијево писмо је стога овлаштење Хнилице за наставак, али наставак властитог ризика и опасности.

Казорилијево писмо отвара бројна питања:

1. „Поштовање” папе и државног тајника за резултате које је Хнилица већ остварио намеће питање које документе је бискуп Русада већ прибавио од Карбонија. Алмериди је био прилично сигуран да је за 1,500.000 фунти које су Ватикан и Про Фратрибус платили, Карбони дао много више него што је Хнилица био спреман признати. „Хнилица није рекао сву истину”, рекао је Алмериди приватно.

2. Што се догодило с документима United Tradinga? Тајно књиговодство које је Калви водио за групацију United Tradinga је била прва црта његове обране. Банкар је јасно истакао да се само с овим документима може оборити од Марчинкусових оптужби да је прекршио повјерење Ватиканске банке. Ажурно књиговодство United Tradinga је постојало. Карло Калви је видио свог оца да ради на њему. У свом свједочењу, Карло Калви је рекао: „Сјећам се да сам у ожујку 1982. видио мог оца у Drezzu да ради на верзији ових рачуна за 1982....

Ове таблице никада нису пронађене, ни у кући у Drezzu, ни у стану у Милану, или било гдје другдје. Мој отац је увијек са собом носио ове обрачуне. Можемо претпоставити да су били у његовој торби у вријеме његовог последњег путовања у Лондону... У ствари, сјећам се да сам видио свог оца како ове таблице ставља у торбу..."

3. Што су били разлози да Ватиканска банка саботира иницијативу Хнилице? Је ли то било због тога што је директорат Ватиканске банке склопио сепаратни договор с Карбонијем како би се дочепало несталих књиговодствених докумената које је желио? Нестанак ових докумената сугерира да је Ватиканска банка, до тада већ под контролом Опус Деи, ако можемо вјеровати Калвијевим последњим ријечима, заиста постигла сепаратни договор.

4. Моралне импликације умијешаности Ватикана у ове махинације су биле узнемирујуће. Је ли Света столица морала крити тако страшне ствари да је било потребно да се ослони на Карбонијеве услуге? У Калвијевом писму папи, од 5. липња 1982, спомиње се банкарева улога у финансирању куповине наоружања за диктаторске режиме Латинске Америке, осигурање финансијске помоћи за Солидарност, и финансирање других дисидентских група у Источној Европи. Калви ово не би изрекао да није у руци држао документацију. Што се догодило с овим документима?

5. Остављајући Хнилицу на вјетрометини, је ли државни тајник схватио да гура бискупа Русада у послове са зеленашима подземља? Док је Карбони настављао пријетити, 17. ожујка 1987, Про Фратрибус је овластио Vittorea Pascucci да узме шестомјесечни кредит на десет милијуна долара. Про Фратрибус је примио аванс од 1,260.000 фунти од Pascucciја с лихварском каматом. Pascucci је описао у тајном извјештају Финансијске полиције као „доминус” иза Eurotrust Bank Limited of Stocus Hilla, главног града оточне државе Anguilla, на Малим Антилима. Иако није лиценциран за пословање у иностранству, Еуротруст банк је имао подружницу у Риму под именом Еуротруст С.П.А. Еуротруст банк је био под истрагом због сумње у прање новца од наркодилера за мафију (...)

Желећи добити неке од ових одговора, Алмериди је позвао на разговор монсињора Hilariya Franco. Открио је како је Франково право (крсно) име било Pario Carmine Franco, да није рођен у Њујорку већ у Калабрији. Испитивао је Франка 45 минута прије него што је одустао. Установио је да нижи службеник првог разреда (Ступањ 2) Римске курије „измиче и не говори истину”.

Штовише, Опус Деи у Риму је издао службену изјаву понављајући да Прелатура „апсолутно нема никакве везе с афером Калви” и да Hilary Franco „није никада имао било каквих контаката с Опус Деи, нити с било којим њеним чланом”. Ово дјелује невјеројатно, ако не из другог разлога, а оно зато што је Франко био у штабу Конгергације свећенства, којем је Alvaro del Portillo био савјетник, а из Опус Деи је Alberto Cozme do Amaral, бискуп Leire, био члан директората.

Изјава је такођер износила стари аргумент да је дон Марио Лантини, регионални викар Италије, „позвао” Калвијеву удовицу писмом да „оправда, са свим детаљима, основу на којој је заснивала своје оптужбе” да је њен муж сурађивао с Опус Деи.

„Још није примио одговор”.

Изгледа да је Карбони користио садржај Калвијеве торбе како му је одговарало, уклонивши гомилу докумената док је оставио оне за које је мислио да ће помоћи његовим плановима и умећући друге који оригинално нису били ту. Тешко је, на примјер, разумјети зашто би Калви са собом носио на пут документе који су били у вези с наводном издајом Синдоне. Нити зашто би са собом носио документ „Разговор с Робертом Калвијем, банкарот Амброзиана и перачем прљавог новца”.

Присуство таквих докумената у торби приказаној на телевизији логично одговара потребама Карбонија и оних којима је то сврсисходно да одрже став како је Калви био човек без морала и кредибилитета, човек који када каже „Опус Деи је контролирао Ватиканску банку”, није онај којем се може вјеровати. „Требало је упрљати лик Калвија ... и представити га као преваранта број један у пљачки Ватиканске банке”, закључио је Almerighi.

Almerighi је препоручио да Карбонију, Лени и Хнилици буде суђено по чланку 648 кривичног закона. Чланак 648 односи се на релативно мала дјела промета украдених ствари, с максималном казном до пет година затвора. Није било много, али ипак довољно за почетак. У ожујку 1993. сва тројица су проглашена кривима, али је касније пресуда одбачена због 'погрешне правне процедуре'." (исто; стр. 340-344)

„Хнилица остаје ватикански човек задужен за новац и не устручава се да од богатих римокатолика тражи издашне донације. Они који одбију, као Филип Кронзер, богати бизнисмен из Силиконске долине, од свог богатства се одвајају на друге начине. Кронзерова жена се развела од њега пошто је пала под Хнилицин утицај; Кронзерове бројне некретности и инвестиције у Калифорнији су по судском налогу подељене и пронашле су свој пут до рачуна Про Фратрибуса у ИОР-у.” (Guyatt; “Masters of persuasion”; прев. СРС; стр. 64)

26. Опус Деи – опасна организација без морала

„Опус Деи је сиромашна обитељ с много дјеце. Сваком тко има неке односе с Прелатуром, ова тема се понавља учесталошћу којом редовници рецитирају своје молитве. Опус Деи нема новца. Одбија објавити извјештаје о својим финансијама, иако се свака три мјесеца припрема један за главног прелата и његов ужи круг. Опус Деи је био у таквој оскудици с новцем 1992, да је све оне који су позвани присуствовати беатификацији Есцриве де Балагера замолио за прилог, поред путних трошкова, од 3.000 долара, како би се покрили трошкови церемоније (...)

Чак и када би се узео најмање процијењени број назочних ходочасника који су присуствовали чину беатификације, и брза калкулација по 3.000 долара по глави, претпоставља се да је Опус Деи узео минимум четиристо педесет милијуна долара за спектакл, којему је био назочан и папа.

Ово је био блистав примјер специјалне комбинације Опус Деи која спаја етос капиталисте и традиционалну религију, која је успјешно развијена како би се супротставила Теологији слободе. Комбинација би се могла назвати Теологија врећа за новац. Она нуди јаку потврду да Опус Деи није искључиво заинтересиран за спашавање душа већ и за високе финансије.

Опус Деи је одраз свог модус операнди, који налази Прелатури неопходне ресурсе који осигуравају њену експанзију (...)

Опус Деи мање дјелује као покретна дијецеза, а више као компактна, чврста меркантилна држава, с властитим тијелима, вањском политиком, министарством финансија и државном религијом, чак и властитим територијама – дијецезама које су јој повјерене на старање. Све ово би могло звучати и бесмислено да није чињенице да чланови Опус Деи нису оптуживани за пријевару, производњу софистицираних сустава наоружања, умијешаности у државне ударе, дружење с варалицама и сурадњу у војним антитерористичким операцијама.

Опус Деи је опасан јер ништа не открива, јер је конфронтирајући и зато што је то асоцијација у којој је велики постотак ватрених присташа. Нумерарији у Опус Деи, унутарњи круг, вјерују да су морално исправни, доктринарно непобједиви и да су чувари кршћанске савјести. Josemaría Escrivá de Balaguer је обећао члановима Опус Деи спас ако буду слиједили његове норме и одредбе. „Cronica”, интерна публикација, која није доступна обичним супернумераријима, цитира из Ecclesiasticus (Апокрифа 44:20-21), приписујући блаженом Josemaríји овај одломак:

„Када је кушан, био је одан. Због тога Бог му је дао обећање да ће у његовим потомцима народ бити благословљен...”

Одломак се, наравно, односи на Аврама, али „Cronica” се не срами интерпретирати библијске текстове као да су то пророчанства која се односе на судбину Опус Деи. Нове чланове уче да је Опус Деи савршен Божји инструмент, безгрјешан и непогрјешив и да су позвани извршити Божји план и заштитити цркву (...)

Опус Деи је „покрет који се уздиже”; његови чланови су Крстови војници и све што раде је у Очевој слави. Зато је за Оца све дозвољено. John Roch је испричао да је на Свеучилишту Навара 1972. слушао од нумерарија Опус Деи о скандалу Матеса, у којем је сто осамдесет милијуна долара очигледно испарило без трага у међународном монетарном саставу, што је било ремек-дјело финансијске дисимилације. Roch каже: „Чланови нису видјели ништа лоше у злоупотреби овог новца. Мисле да је то било паметно изведено. Опус Деи има врло мало друштвеног или пословног морала”.

Опус Деи се не либи киднапирања чланова (Raimundo Panikkar), изолације (María del Carmen Tapia, Gregorio Ortega Prado), пријетњи свећеницима за које сумња да су им активности више политичке него пасторалне (Giuliano Ferrari), кори чланове који се не држе прописане црте или их подстиче на лаж (José María Ruiz-Mateos) и лажно представља родитељима младих чланова о правим циљевима Дјела (Elizabeth Demichel).

Зашто би, онда, били ограничени у кориштењу било којег облика pilleria?

Уредник Католичке међународне новинске агенције каже да је добио информацију с „високог мјеста”, од бискупа Рјетта Мамíја, да су свећеници Опус Деи закуцали на сва епископска врата тражећи писма подршке у корист беатификације Ескриве де Балагера и јасно ставили до знања да ће позитивни одзив изазвати подршку Опус Деи, у виду чека, за вриједне пројекте у дијецези по избору локалног бискупа. Једна трећина свјетских епископија није оклијевала написати такво писмо.

Опус Деи је сиромашна обитељ с много дјеце. А опет је инвестирано 300.000 долара да се покрију трошкови беатификације, што је оцијењено као јефтино. Јесу ли у цијену укључени прилози у добротворне сврхе оних бискупа који су подржали подизање Ескриве де Балагера на олтаре? Јесу ли ту такођер укључени трошкови медицинске процјене који су потврдили чудесно излечење сестре Concepcion Rubino?" (исто; стр. 345-348)

„Шефови подземља и неки прелати цркве, иако вођени различитим идеологијама, често су се преплитали у „зони сумрака” гдје кршћански морал и етика силе често бивају замагљени. Већ смо се упознали са случајем надбискупа Chelija, супредседника савјета папинског домаћинства, чији асистент у УН је био умијешан у аферу Pizza Connection, а поред тога је прао и новац, док је сам Cheli имао везе са службеницима тајне службе. У ствари, Калвијев случај је добар примјер овог преплитања власти, свећенства и организованог криминала. Високи службеници Ватикана, данас је познато, били су информирани о завјери против Калвија, а ипак су наставили сурађивати с типовима као што је Флавио Карбони.

Теологија организованог криминала је било једино у чему се обучавао Francesco Marino Mannonia. Сакраменте Црне руке је знао добро. Знао је понешто и о кемји, јер је био добар у дестилирању опијумске базе у хероин. Био је један од људи ухићених у првој афери Pizza Connection у Њујорку 1985. Ријеч је о организацији мафије која је продавала сицилијански хероин кроз ланац продаваоница пице у Америци.

Радије него да проведе остатак живота у затвору, Mannonia је држави понудио своје информације. У српњу 1991. пет талијанских истражних судација је одлетјело у Њујорк како би чули што им има рећи.

Према Mannoni, „министру финансија” мафије, Pippo Calu речено је да је Калви постао „непоуздан”. Calo је одржавао везу између мафије и Camore, и познавао се с Карбонијем и Gellijem. Од тога тренутка завјера је срасла око ове тројице људи. Gelli је био мозак; Карбони координатор; Calo је осигурао мишиће. Из стратешких разлога, Calo је знао да је Лондон сигурнији од Италије за оно што је имао на уму. Наредио је Francescu Di Carlu да изврши овај задатак.

Својим сусједима у Wokingu, покрајина Surrey, Frank di Carlo је био знан као углађен послован човјек који је свакога дана ишао на посао у Лондон гдје је имао мали хотел, путничку агенцију и мјењачницу новца у Kongs Crossu. На Сицилији је био познат као „Месар из Алтофонтеа”. И царини Њеног краљевског величанства је био познат из „Операције Оданост”, која је у свибњу 1985. резултирала зашљеном 60 кила чистог хероина на доковима Саутхамптона. У ожујку 1987. Di Carlo је осуђен на двадесет пет година затвора. Тијekom суђења, на галерији у публици сједио је Pipo Belinghieri, Di Carlov човјек и осумњиченик у убојству Sergia Vaccara.

Послије Mannoinih открића главни детектив White из лондонске полиције посјетио је Di Carla у затвору. Di Carlo је изјавио да има жељезни алиби за ноћ када је Калви убијен али да ће рећи све што зна о банкаревој смрти ако буде пребачен у неки талијански затвор. Захтјев је прослијеђен службеним каналима, али талијанске власти нису биле заинтересиране.

Као резултат Mannoine приче Карло Калви и његова мајка су одлучили ангажирати међународно детективско предузеће ради даље истраге. У Њу-јорку, Карло се упознао с извршним директором предузећа Kroll Associates Incorporated, који себе описује као „предузеће за истраживање и конзалтинг с више од двјесто запослених и девет сједишта широм свијета”. Kroll је тражио депозит од милијун долара. Рекао је Калвију: „Имамо малу војску доушника који шећу улицама Лондона и који би радили за вас”.

Калви је затрептао, али извадио своју чековну књижицу. Kroll је истрагу додијелио Jeffriju M. Katzu, бившем обавештајном часнику америчког зракопловства.” (исто; стр. 350-351)

27. Опус Деи кријумчарио оружје у Хрватску преко Силвана Витора

„Кац је одредио и тим истраживача за овај пројекат, и после десет година од злочина, открили су да су докази које је имала полиција нестали или били намијењени довођењу у заблуду. Кац је претпоставио да је слаба карика у случају Калви био Silvano Vittor. Krollови истраживачи су открили да је Витор умјешан у кријумчарење оружја у Хрватску, земљу на рубу духовне завјесе и један од најновијих центара активности Опус Деи.

Кац је такођер открио у досјеима Калвијевих одвјетника копију листића за регистрацију гостију који је вјеројатно попунио Ханс Алберт Кунц када је стигао у „Holiday Inn” на циришкој зракопловној луци срести се с Карбонијем, 20. липња 1982, два дана после Калвијевог убојства.

Ханс Алберт Кунц никада није био детаљно испитан. Познавао је Ernesta Diotallevija из Bande della Magliana за којег се мислило да тргује оружјем у заједници с Liciom Gellijem, и који је био конзултант Карбонијеве компаније „Софинт” у Риму. Његова жена је дала Ани Калви, док је у Цириху чекала оца, 14.500 фунти да може одлетјети у Вашингтон, оног јутра када је Калви нађен мртав.

Иако је листић био на његово име, очигледно га је попунио нетко други. Кунц је рођен 14. вељаче 1923. Листић показује датум рођења 10. проси-нац 1923. Потпис није Кунцов. И наводна његова адреса је у Лондону, иако је Кунц живио у Женеви. Адреса је Grove Park Road број 80. Лондон SE 9.

Када је Кац провјерио, обитељ која је ту живјела никада није чула за Ханса Алберта Кунца. Кац је открио још један Grove Park Road у Strand-on-the-Green, Cheswick. Али кућни бројеви се завршавају са 78. Тамо гдје би требало бити број 80, био је насип до Темзе. Strand-on-the Green је удаљен двадесетак минута вожње аутомобилом од Chelsea Cloistersa. Katz је узео брод од Cheswicka под истим плимним околностима као у ноћи од 18. липња 1982. Борећи се са струјом, требала су му два сата. Калви је виђен како напушта Chelsea Cloisters око 10 сати навечер. Ако дозволимо да је био потребан један сат вожње до Chiswicka и укрцавање у брод, ово може значити да је објешен на скелу моста Blackfriars у оном распону времена који је дао лијечник који је радио аутопсију.

Kroll Associates су ангажирали др Angelu Gallor, бившег шефа Лабораторија за судску медицину Министарству унутарњих послова, да учини лабо-

раторијску ревизију постојећих доказа. Помогао јој је др Cliv Candi, који је годинама био главни истраживач у таквој лабораторији градске полиције. Њихов закључак је гласио: „Мишљење да је Роберто Калви убијен је неизбјежно”.

Научна претрага Калвијеве одјеће и ципела показала је да није могао ходати по скелама, како је претпоставила полиција. Ово значи да је ту доведен бродом и да је већ мртав објешен о скелу. Др Галоп је такођер истакла да је патолог који је извео прву аутопсију „пропустио примјетити огреботине на Калвијевим образима”. Када су биле испитане на другој аутопсији у Милану, професор Форнари је рекао како су направљене прије смрти, вјеројатно ноктима особе која је брзо намакла омчу око Калвијевог врата.

Кључни доказ полиције није био доступан, микроскопски узорци зелене боје састругани с потплата Калијевих ципела. Једини траг боје који је остао на ципелама послје десет година није био исте боје као уска зелена трака на неким шипкама скеле. У сваком случају, ове шипке су углавном биле обојене у наранчасту боју и биле су захрђале, чега није било на његовим ципелама. Одакле је, онда, дошла зелена боја? Одговор се никада неће знати јер су преостали трагови били превише мали како би се адекватно анализирали. Научна истрага Калвијеве смрти коштала је обитељ више од 150.000 фунти.

Резултат је био јасан, лондонска полиција није спровела „правилно научно испитивање” на мјесту гдје је тијело пронађено. Још важније, на дипломатски начин је исмијала полицијску теорију да је Калви, 62-годишњи, физички неприпремљен банкар који је пио лијекове против вртоглавице, добивши самоубилачке идеје прво скинуо ремен с хлача и кравату, који никада нису пронађени, затим бацио кључ своје хотелске собе, обријао бркове усред ноћи, напунио џепове с 5,4 киле камења и угурао циглу коју је вјеројатно нашао на оближњем градилишту у распорак хлача, одшетао више од сто метара стазом, попео се на висок парапет, спустио се нека три метра на металне лестве изнад мрачне и брзе ријеке, прескочио метар широк пролаз до несигурних скела, прошао њом од другог краја, извадио три метра бродског конопа који је баш имао у џепу, везао омчу себи око врата, провукао други крај кроз отвор на једном од зглобова који спаја шипке и онда се бацио у ријеку и умро на најпонижавајући начин.

Инсистирање на томе да Роберто Калви није био убијен увијек је пркошење логици. Такођер показује недостатак познавања језика знакова мафије и талијанске масонерије. Камење у џеповима мртвог човјека је упозорење другима да украдени новац даје јалов резултат. Цигла у распорку хлача је награда за невјерност. Истражни суци у Риму су покушали наћи допадљиву Neude Toscano, четрдесетједногодишњу Бразилку, за коју се причало да је Калвијева љубавница. Поната је била по томе што се причало да има везе с Banda della Magliana i Samogom, јер је бивша љубавница наполитанског шефа подземља Nunciја Gvida. Али Роберто Калви није био познат као човјек који се разбацује новцем на забавама с проституткама у римским ноћним клубовима. Могуће је да је лијепа госпођица Toscano била бачена у његово наручје, или чак у његов кревет, с намјером да то касније послужи за уцјенљивање, али полиција никада није добила прилику то испитати. Нестала је и никада је нису нашли.

Карло и његова мајка су послали извјештај британском министру унутарњих послова, тада је то био Кенет Кларк. У пропратном писму нагласили су да су најновија открића која се тичу случаја таква да би обновљени напор полиције постигао значајан преокрет. „Вјерујем да, ако би се даље полицијско истраживање сада обавило ... било могуће прикупити довољно прихватљивих доказа који би, чак и послје десет година, привели убојице правди”.

Три тиједна касније министар унутарњих послова је у својем писму одговорио да нема „овлаштења интервенирати у овом случају”. Карло није могао вјеровати када је прочитао одговор Кенета Кларка. Ако министар унутарњих послова нема овлаштења интервенирати у полицијским случајевима, онда тко има?

Опус Деи има 80.000 чланова широм свијета. Према професору Sainz Mogeni, за спровођење своје стратегије дискреције у секуларном свијету, ослања се на „људе од повјерења”. Ово је пракса Теологије врећа за новац. У Италији, „људи од повјерења” Опус Деи су били између осталих Ђулијано Андреоти, Flaminio Piccoli i Силвијо Берлускони. Берлусконијева издавачка кућа „Мондадори”, навјећа у Италији, објавила је велико издање Дјела, његове телевизијске станице су биле најбоље вријеме емитирања документарних филмова Опус Деи, а Берлускони је топло замољен да приложи новац у разне фондове, између осталог 62.000 фунти добровољног прилога који је дао 1994. за женски теолошки институт Опус Деи.

Прије него што је Берлускони постао предсједник владе, Ђулио Андреоти је био највећи политички помагач Дјела. Хвалио се податком да је био прва особа која је поднијела петицију Павлу VI да се Ескрива де Балагер прогласи за свеца. Било је то 1975, у години када је умро оснивач. Андреоти је изјавио да у својој политичкој каријери дугој четири десетљећа никада није издао своје кршћанске принципе. Држао је примјерак „Пута” покрај кревета и посјећивао је редовито центре Опус Деи у Италији. Био је пријатељ с тројицом папа, Пијем XII, Павлом VI и Иваном Павлом II, и сви су му помогли у каријери. Био је министар у тридесет талијанских влада и седам пута предсједник владе.

Андреотијев утјецај је био добро познат. Вођа социјалиста Бетино Кракси, његов смртни непријатељ у парламенту, назвао је Андреотиа Белзевубом талијанске политике. Андреоти је свакако био Белзевуб, барем што се тиче Кларе Калви. Године стреса су довеле до развоја Паркинсонове болести и једва је била у стању ходати. Свакога дана највећи дио времена је проводила сједећи на једној од двије велике фотеле у дневној соби рукама искривљеним од болести листала талијански тисак тражећи и најмањи детаљ који је на било који начин био повезан са смрћу њеног мужа. Окружила се успоменама из сретнијих времена: фотографијама на којима је била с Робертом, и дјецом, на одмору покрај мора, на вечерама у Милану, за Божић у Drezzu. Њезин ум никада није мировао.

Манипулације политичком моћи у Италији кроз корупцију резултирале су паралелном економијом којом су доминирале интриге и лажно књиговодство, што је оставило отворена врата организираном криминалу да постане партнер политичарима у административној машинерији државе. За Карла

Калвија, пад Банке Амброзиано и смрт његовог оца су били прве институционалне манифестације овог тренда. Ако је његов отац био у стању проксити „окултним силама”, а да не буде прогутан од њих, Карло се питао је ли кампања „Чисте руке”, која је почела у Италији почетком деведесетих година, могла почети и десет година прије тога.

Сигурно је јасно да је Андреоти био добро упознат с талијанским синдромом Buserella, подмићивања. Истрага „Чисте руке” је испитивала оптужбе како је примио милијун долара за организовање прикривања велике пријеваре са зајмовима у коју је била умијешана федерација талијанских штедионица.

Двије ствари су се десиле. Mino Pecorelli, издавач римског трачерског часописа ОП, обавијестио је Андреотија да има доказ да је прање новца извршено кроз Карбонијеву компанију „Софинт” и намјеравао је то објелоданити у сљедећем броју ОП-а. Никада није искористио ту прилику. У ноћи 20. ожујка 1979. нађен је за воланом својег аутомобила, са четири метка у глави. Андреотијев пријатељ и бивши министар трговине Claudio Vitalone, брат одвјетника Вилфреда с којим је Карбони био у свакодневном телефонском контакту док су пратили Калвијев лет у Лондон, оптужен је 1994. да је наредио ликвидацију Pecorellija. С њим су оптужени шефови мафије Gaetano Badalamenti i Pippo Calo.

Андреоти, пријатељ тројице папа, који је тврдио да никада у својој дугој каријери јавног радника није заборавио своје католичке принципе, придружио им се на суђењу, јер је оптужен да је наручио „уговор” против Pecorellija. Суци у Палерму су већ запањили свијет оптужујући „Стрица Ђулија” за „заштиту, помагање и сурадњу с Коза ностром”, у замјену за подршку на изборима која је одржавала демокршћане и Андеотија на врху талијанског политичког живота дуже од три десетљећа.

„Ово је заиста богохуљење које се мора избрисати”, рекао је Андреоти репортерима. Друге бласфемije које су заслуживале позорност су биле оне које је направио швицарски банкар Jurg Neer. Био је менаџер сектора кредита у Ротшилд банци у Цириху, одговоран за управљање рачуном Belatrixa, док није био отпуштен. Одстрањен због свог грубог начина реда, Neer је подигао поклопац Пандорине кутије. Тврдио је да је 1982. примио телефонски налог од Licia Gellija да спреми пет милијуна долара у готовом и преда их двојици људи, који су у банку дошли у блиндираном мерцедесу. Neer је касније тражио објашњење. Речено му је: „Новац је за Калвијеве убојице”.

Ротшилд банци, треба се присјетити, била је та у коју је Банка Амброзиано уплатио стопедесет милијуна долара на рачун Belatrixa, члана United Tradinga, који су залутали на слијепи колосјек. Мање од 20 посто тог новца су вратили ликвидатори Амброзиана. Neerovo откриће је наметнуло интересантно питање: јесу ли Калвијеве убојице плаћене новцем United Tradinga?

Neera је испитивао истражни судија у Цириху, а онда је он нестао. Посљедњи пут је виђен у Мадриду око Божића 1992. Купио је зракопловну карту за Тајланд, одакле су задужења за његову кедитну картицу стизала још неколико мјесеци. Neerova открића су изазвала значајан интерес међу истражитељима који су радили на Калвијевом случају. Сви би радо испитали банкара, али постоји озбиљна сумња да можда више није у животу.

Као што је Руиз-Матеос рекао у Лондону десет година прије тога, ово је био само почетак врло дугог филма. Осуда Карбонија, Лене и Хнилице у случају Калвијеве торбе поништена је због „погрешне правне процедуре”. Тада је и Лена, као Toscano и Neer, нестао и такођер се мисли да је мртав. Almerigi се надао да ће искористити сву тројицу као материјалне свједоке у поновно отвореној истрази поводом Калвијевог убојства. Almerigi је обавијестио Gellija, Carbonija, Pippa Cala i Franca Di Carla да су службено осумњичени, али је био тотално запањен када је обавијештен да је Di Carlov трансфер у талијански затвор одбијен од талијанских затворских власти јер „не служи интересу правде”.

„Још постоје људи у овој земљи који не желе да убојице Роберта Калвија изађу пред лице правде”, прокоментирао је Almerigi.

Razienza је био тај који је упозорио на једну од најчуднијих нелогичности. Изјавио је да 1982, када су службеници Банке Италије преузели послове, Банка Амброзиано није банкротирала.

„Банка Амброзиано је можда имала пролема с ликвидношћу, али није била ’црна рупа’. То је срање! Када је стављена у ликвидацију Амброзиано је била још банка способна за живот. Како може банка која је тобоже банкротирала годину дана касније исказати профит од тристо милијуна долара?”

Gelli се у међувремену предао швицарским властима под увјетом да буде одмах изручен Италији, гдје су више од пет година послје тога све оптужбе против њега биле у фази жалбе. Његов повратак у Италију и залазак Андреотија је означио пролазак једне ере. Генерација ратника хладног рата којој су припадали је застарјела и више није била потребна. Запад се суочио с новим односом снага који је захтијевао нове умове и друга лица. Како се ближи крај другог тисућљећа, ријечи Andrea Malrauxa се чине точније него икада: ’Двадесетпрво стољеће ће бити или стољеће религије или је уопће неће бити.’” (исто; стр. 352-358)

27. Папа Војтила са сексуалним манијаком пљачкао осигуравајућа друштва

„Док се фирма Ватикан вратила уобичајеном пословању, током дугог понтификата Јована Павла II су се догађали и други финансијски скандали. Један од њих изгледа да је био америчка верзија афере Амброзиано.

Шему је осмислио Мартин Франкел, несвршени средњошколац из Охаја. Франкел, који се угледао на Роберта Калвија, дошао је на идеју о стварању осигуравајућег царства од милијарду долара – које и није нудило осигурање – уз помоћ Ватиканске банке. Да би остварио тај циљ, осигурао је услуге Тома Болана – адвокатског партнера Роја Кона (Roy Cohn), оснивача Њујоршке конзервативне партије, и саветника председника Роналда Регана и сенатора Алфонса Дамата (Alfonse DeAmato) у правним наименовањима.

18. августа 1998. Болан је стигао у Ватикан да би се сусрео са: монсињором Емилиом Колођованијем (Emilio Cologiovanni), еминентним судијом Римске Роте, важног црквеног трибунала; монсињором Ђанфранком Пиованом (Gianfranco Piovano), службеником ватиканског Државног секретаријата; и бискупом Франческом Салерном (Francesco Salerno), секретаром

Врховног суда Свете столице. Састанак је договорио отац Питер Џекобс (Peter Jacobs), њујоршки свештеник са везама у Ватикану.

Болан је казао ватиканским званичницима да представља јеврејског филантропа Дејвида Роса (David Rosse), а што је био псеудоним Мартина Франкела, који је желио установити ватиканску фондацију да би дао стотине милиона долара за различите католичке намјене. Ватикански званичници су били опчињени. Зашто би Света столица одбила било чије милионе – био тај неко Јеврејин или не. Изгледало је да је та ствар напросто предобра да би то било вероватно. И, наравно да није било вероватно.

По службеном предлогу датом на шест страница, кога је Болан представио Ватикану на дан 22. августа, Рос (Франкел) би установио фондацију у Лихтенштајну. Фондацијом би се управљало помоћу „тајног сета унутрашњих правила.” Рос би био изворни даваатељ у висини фондова од 55 милиона долара. Ови би фондови били пребачени фондацији из швајцарске банке. Од тих 55 милиона, 50 би било пребачено на брокерски рачун на име фондације у САД-у, а које би ексклузивно могао користити Рос. Додатних пет милиона би било преусмерено на рачун који контролише Ватикан.

Но, великодушна исплата пет милиона долара имала је и квачу. Рос је у писму Болану нагласио да:

„Наш договор ће укључивати обећање Ватикана да ће ми Ватикан помоћи у мом настојању да преузем осигуравајуће компаније на тај начин што ће ватикански званичници потврдити властима, ако је то неопходно, да је извор фондова за Фондацију заправо Ватикан.”

Франкел је тројици ватиканских званичника представио исти договор што су га Синдона и Ђели представили Марчинкусу. Ватикан ће послужити за прање новца у замјену за десет посто удјела у милионима које ће Франкел опљачкати од осигуравајућих компанија из САД, а у име Свете мајке цркве.

Да је у послу понуђено само пет милиона долара, ватикански би званичници вероватно само окренули главу и напустили би састанак са пуним правом гњевни. Но, Болан је, заступајући Франкела, нудио много више. Путем његових деведесет посто Франкел би куповао све веће и веће осигуравајуће компаније у САД све док не би створио царство у вриједности више милијарди долара. Франкел би контролисао фондацију (која би имала ватиканске креденцијале) која би посједовала осигуравајуће компаније, чак и док би (под псеудонимом) управљао имовином те фондације путем брокерске фирме под његовом контролом. А Ватикан би зарадио богатство од преко сто милиона долара напросто тако што би обезбеђивао одобрење за шему.

Пре него што би договор био закључен, Франкел је био обавезан да Ватиканској банци обезбеди документацију о томе да поседује фондове потребне за план. Франкел је одговорио дајући приватни телефонски број швајцарског банкара Жан-Марија Верија (Jean-Mary Wery), управљачког директора „Banque SCS Alliance”. Вери је уверио Свету столицу да је Франкел (Рос) врло богат човек који је имао фондове довољно велике да би се покренуо посао у вредности од милијарду долара.

Првог септембра 1998, монсињор Колођовани, монсињор Пиовано и бискуп Салерно ступили су у везу са Боланом да би потврдили да Свети отац

Јован Павле II јесте вољан да створи нову црквену фондацију, којој би председник био Дејвид Рос (Франкел). Такође су исказали задовољство зато што су могли извести Роса да може отворити његов властити рачун у Ватиканској банци, што је била привилегија која је понуђена само малом броју људи.

Месец дана касније, тројица су ватиканских званичника предложила њихову властиту шему која би обезбедила Ватикан од оптужби за крађу и криминалну уроту, док би још увек дозвољавала да Ватикан заради на тој шеми. Рос је требало да установити његову властиту хуманитарну организацију – Фондацију Светог Фрање Асишког за служење и помоћ сиромашнима и за ублажавање патње – која не би била упадљиво везана за Ватикан.

Фондација Светог Фрање би била сједињена са другом фондацијом – Monitor Ecclesiasticus – која је била директно под папском контролом. Монсињор Колођовани је Росу написао писмо у коме је понудио јамство да ће „сви фондови или донације дате Фондацији Monitor Ecclesiasticus” потпасти под заштиту „веома строгих закона о поверљивости и тајности” који се примењују на оне који су у вези са Ватиканском банком. „Само лично папа,” наставио је монсињор, „може разоткрити детаље о било којим депозитима или донацијама.”

Путем „Monitor Ecclesiastica”, фондације која издаје часопис о канонском праву који се дистрибуише кардиналима и бискупима широм света, Света мајка црква би Франкелу обезбедила беспрекорну везу са Ватиканом, а заправо начине путем којих би Јеврејин, мајстор преваре, могао опљачкати стотине милиона долара од америчких осигуравајућих компанија, а све под праведним именом Светог Фрање Асишког, свеца заштитника сиромашних и оскудних.

Франкел се одмах латио куповања осигуравајућих фирми широм САД-а. Усред преговора око Франкеловог преузимања фирме „Капитол Лајф” (Capitol Life), осигуравајуће компаније из Колорада, адвокат Кеј Тејтум (Kay Tatum) је испитивао одакле је Фондација Светог Фрање Асишког прибављала новац за куповину. Тејтуму је речено да новац долази од Свете столице, која је путем „Monitor Ecclesiastica” дотирала 51 милион долара Франкеловој фондацији. Пошто је био веома марљив, Тејтум је позвао монсињора Колођованија у Ватикан, а и забиљежио је разговор у подсетник. Монсињор Колођовани га је уверавао да је „Monitor Ecclesiasticus” стварно ватиканска фондација, те да је Свети отац обезбедио новац.

То, наравно, није било истинито. Света столица није Фондацији Светог Фрање Асишког обезбедила ни цента. Ватикан није давао прилоге тој разрађеној превари. Франкел се морао појавити са новцем. Света мајка црква је била ту само на добитку.

Да би проширио превару, монсињор Колођовани је потписао изјаву у којој је стајало да је „Monitor Ecclesiasticus” „канал и инструмент испуњавања воље и жеље врховног администратора,” тј. папе.

Неколико дана касније, Франкел се спремао да од „Metropolitan Mortgage & Securities” купи осигуравајућу компанију у Спокејну, Вашингтон (Spokane, Washington). Ц. Пол Сандифур (C. Paul Sandifur), председник „Metropolitan Mortgage & Securities”, написао је писмо у Ватикан да би се распитао

о фондацијама „Monitor Ecclesiasticus” и Светог Фрање Асишког. Сандифур је писао:

„Фондација (Светог Фрање) тврди да је агент Свете столице и да жели да се укључи у пословну трансакцију од 120 милиона долара. Фондација, такође, тврди да ју је установила фондација „Monitor Ecclesiasticus”, коју, пак, представљају као ватиканску фондацију.” У року од две недеље, Сандифур је примио одговор од надбискупа Ђованија Батиста Реа (Giovanni Battista Re), трећег по рангу ватиканског званичника. Надбискуп није спомињао „Monitor Ecclesiasticus” и њен званични статус као издавачке гране Римокатоличке цркве. У свом се одговору, који се састојао од једне реченице, ограничио само на Фондацију Светог Фрање Асишког и рекао је да: „Ниједна таква фондација нема одобрење Свете столице нити да постоји у Ватикану.”

Узнемирени Сандифур је упозорио Кеј Тејтума на одговор надбискупа Реа, који, је, пак, поново контактирао монсињора Колођованија у Ватикану и поново је примио лажну изјаву под заклетвом. У овој изјави, датираној 13. фебруара 1999, Колођовани је изјавио да је „Monitor Ecclesiasticus” дао милијарде долара Фондацији Светог Фрање Асишког, те да је новац потицао од „различитих римокатоличких судова и добротворних организација.”

Након што је купио седам осигуравајућих компанија у пет држава, Франкел је започео пребацавање залиха готовине из тих компанија у офшор инвестиционе фирме. Један од тих рачуна на које је Франкел пребацавао новац био је „Jupiter Capital Growth Fund” са британских Дјевичанских Острва. „Jupiter Capital” није имао стварну имовину и није служио ничему другом до да омогући одвијање шеме.

Само један поглед на трансакције које су се у периоду од шест месеци одвијале путем ове фиктивне фирме, показује како се одвијала та шема преваге. У децембру 1997. године 51 милион долара је пребачен на „Јупитеров” рачун код Мерила Линча (Merrill Lynch); месец дана касније, 40,34 милиона долара је пребачено на Франкелове банковне рачуне у Швајцарској и Италији. Петог фебруара 1998. године 40,38 милиона долара је пребачено на тај рачун; деветнаест дана касније, иста је сума пребачена са тог рачуна. Четрнаестог априла 1998. године 90 милиона је пребачено на рачун; два дана касније, иста сума је пребачена са рачуна. Двадесет осмог априла 1998. године 50 милиона је пребачено на рачун; десет дана касније, иста сума је пребачена са рачуна.

Франкел је новац користио да би куповао виле, доста скувих аутомобила, дијаманте и злато. У једној од његове двије виле у Гринвичу (Greenwich) у Конектикату, Франкел је успоставио штаб са мрежом од осамдесет компјутерских терминала повезаних на сателитске антене и са виртуелним харемом од преко стотину помоћница, које је одабрао путем интернета и путем личних огласа у новинама. Према изјавама неколицине жена које су биле у вили, Франкел је крстарио имањем попут Хјуа Хефнера из области високих финансија. Викендима је често посећивао „Vault” њујоршки ноћни клуб за садомазохисте. Записи су показали да је Мартин Франкел, оснивач Фондације Светог Фрање Асишког, био опседнут настраним сексом и астрологијом.

Детаљи о Франкеловој приватности су изашли на видело 8. августа 1997. када је двадесетдвогодишња Frances Burge пронађена обешена о уже са задње стране Франкелове виле. Бурге је била једна од Франкелових „гошћи.“ Сусрела се с њим захваљујући личној огласу у „Вилиџ Воису“ (Village Voice). Судије према Франкелу, његов однос са Бургеовом је био „немиран“ од самог почетка. „Францес није изгледала онако како сам очекивао,” казао је полицији након њене смрти. „Имала је вишак килограма, но била је красна особа. Током те вечери, Францес је скинула одећу и жељела је секс. Ја нисам желио.”

Као и многе друге жене које су биле под финансијеревим окриљем, Бурге је имала лаке задатке и мајци је рекла да код финансијера служи као „уредска помоћница.“ Када је полиција претресла собу Бургеове на имању, пронашли су филмове и литературу о сексуалном везивању, кожни јахачки бич и ужад. Такође су пронашли подсетник са нацртом за лични оглас у коме је стајало: „Млада жена жели везу са посебно необичном забавном еротичном особом.”

Франкелова се шема лепо одвијала све док Џорџ Дејл, комесар за осигурање у Мисисипију, није приметио велике трансфере новца са рачуна за резерве трију осигуравајућих компанија из Мисисипија, а које су биле у власништву Фондације Светог Фрање Асишког. Дејл је приметио да се новац шаље фирми „Liberty National Securities” из Њујорка. Након доста телефонирања, открио је да та фирма и није ништа друго до поштански претинац са услугом секретарице. Након што је трагао даље, Дејл је схватио да Фондација Светог Фрање Асишког, власник компанија, и не служи ни за какву парохијалну или добротворну сврху, осим за то да преусмерава фондове на банковне рачуне у Швајцарској, Италији и Ватикану.

Када се у вези са свим тим обратио Светој столици, примио је службени одговор од Курије у коме се тврдило да нити „Monitor Ecclesiasticus”, нити Фондација Светог Фрање Асишког не потпадају под јурисдикцију Ватикана. Била је то трећа лажна изјава коју је дала Света мајка црква у вези са том прљавом ствари.

Пре него што су налози за хапшење били издати, Франкел је консултовао свог астролошког водича у једној од вила и приметио је како му звезде нису у слози. На брзину је спаковао ствари, изнајмио је авион и, заједно са двије своје девојке, упутио се ка Европи.

У октобру 1999, федерална велика порота оптужила је Франкела за плачку преко 200 милиона долара од седам осигуравајућих компанија. Два месеца касније, мајстор преваре је ухапшен у Немачкој због поседовања лажног пасоша и покушаја кријумчарења милиона долара у дијамантима у Немачку.

У мају 2000, ФБИ је запленио једно од Франкелових имања у Гринвичу, процењено на 3 милиона долара, тврдећи да је служило као штаб за операције прања новца и преваре. Истовремено ИРС (Пореска служба) преузела је његово друго имање у Гринвичу, тврдећи да је имовина купљена новцем украденим од осигуравајућих фондова.

Следећег месеца Франкел се изјаснио да је крив за неплаћање 1,2 милиона долара царинских такси на 5,35 милиона долара у дијамантима, које је покушао прошверцовати у земљу. Његово је изјашњавање одгодило испоручење у САД. Улазећи у судницу, Франкел је рекао да ће радије служити затворску казну у Немачкој него у САД, где су затворски услови „нехумани.” Рекао је: „Немачки устав има законе који омогућавају да се човек рехабилитује и мени се суди према немачким законима.” Осуђен је на три године затвора и на 1,6 милиона долара глобе.

У марту 2001, схвативши да је његово изручење у САД неминовно, Франкел је очајнички покушао побећи из затвора у Хамбургу. Користећи парче жице, покушао је пресећи решетке своје затворске ћелије. Није приметио да сигурносна камера бележи све његове поступке. Две недеље касније, пред властима САД-а изјаснио се да није крив по оптужбама за велику крађу, рекетирање, прање новца и превару.

Комесари за осигурање из пет држава су у мају 2001. покренули велику судску тужбу против Римокатоличке цркве, тврдећи да је Ватикан деловао као параван за Франкелове криминалне делатности. У тужби се каже: „Високоранжирани службеници Ватикана одобрили су и ратификовали су план према коме би „Monitor Ecclesiasticus” служио као проводник Франкеловог новца ка Фондацији Светог Фрање Асишког за куповину осигуравајућих компанија у САД.”

У тужби се захтевала одштета од преко 200 милиона долара. Но, шансе да се од Ватикана, који има статус суверене државе, наплати и цент јесу веома мале. Франкел, који је починио највећу крађу у вези са осигурањем у историји САД-а, научио је лекцију од сицилијанске мафије: Света столица, како је истакао Ричард Бехар (Richard Behar) у његовом сензационалном чланку у „Форчуну” („Fortune”), јесте савршено место за „прање прљавог новца.” (Williams; цит. дело; стр. 181-188)

„Франкел се сада суочава са 150 година у затвору пошто се изјаснио кривим по бројним оптужбама за превару, заверу и сигурносну превару. Он активно помаже тужитељима и запосленима у осигуравајућим компанијама у повраћају стотина милиона долара који су нестали (...)

Улога Ватиканске банке у превари са осигуравајућим друштвима, према наводима случаја Дејл против Свете столице, велика је и укључује бројне банковне трансфере и једно писмо које потврђује „непрекидне односе” завереника са ИОР-ом, које је потписао директор ИОР-а, др Лелио Скалет, као и још један званичник ИОР-а, др Антони Чиминело, а банка је коришћена да би се преварили званичници и вође америчких осигуравајућих компанија.” (David Guyatt; Masters of persuasion; прев. СРС; стр; 65-66)

„Афера Франкел дала је живо сведочанство о томе да Римокатоличка црква није променила своје похлепно понашање након афере Амброзиано. Ватикан је остао вољан и жељан да уђе у непријатне везе ради добитака. Потписивање Латеранског споразума усмерило је цркву у правцу који није могао променити. То је био правац који је водио ка конкордату са Хитлером, успостављању фашистичке државе Хрватске, нацистичких пацовских канала, споразума са Синдоном и сицилијанском мафијом, кривотворења вред-

носних папира, смрти Јована Павла I, банкротства стотина послова, опћени-то геноцида, бандитских убистава и финансијског уништавања стотина по-родица. Договор са ђаволом, што га је тако давно склопио папа Пије XI, ни-је могао бити избегнут или поништен.” (Williams; цит. дело; стр. 188)

28. Продор Опуса Деи у Источну Европу

„Од када се зна, Пољска је била прва операција дубоког уласка Опус Деи. Започела је када је Банка Амброзиано у Милану почела развијати сво-ју оф-шор мрежу и појачала активност пошто је створен United Trading. Операција је одражавала савршенство Де Балагеровог става да је Опус Деи била „деорганизирана организација”. Тиме није мислио на неструктурира-ну организацију, јер са својим упутама, нормама и обичајима, уставима и ко-дексом, Опус Деи је био готово гушећи структуриран. Али у реакцијама на пријетње цркви остала је еластична, покретна, на опрезу.

Архитекта продора Опус Деи у Источну Европу је био Laureano Lopez Rodo, шпанолски велепосланик у Бечу од 1972. до 1974. Његова стратегија је претходила оснивању пољског слободног синдиката Солидарност, седам или осам година. Због тога је главни град Аустрије постао најфреквентнија врата ка Источној Европи која је користила milites Christi Опус Деи, а и да-нас Опус Деи остаје активно присутан у Бечу, под водством монсињора Јуа-на Bautiste Torella, њиховог водећег психолога, поред којег ради политички научник Мартин Каснер, припадник богате трговачке обитељи, и др Ricardo Estarriola Sesera, дописник листа из Барцелоне „La Vanguardia”. Estarriol и Kastner су активно учествовали у регрутирању чланова пољске заједнице у егзилу која се окупља око Института хуманих наука, основаног у вријеме Лопеза Рода, од двојице најближих Војтилиних пријатеља из Кракова, Krzyszofa Michalskog и оца Jozefa Tischnera. Војтила је особно често посјећи-вао аустријски главни град седамдесетих година.

Беч је био добро познат и Павелу Хнилици, бискупу Русада, јер је био западна станица за Про Фратрибусово кријумчарење библија у јужну Пољ-ску. Хнилица, који је осамесетих година уживао папино повјерење, постао је ривал Опус Деи, када је Прелатура почела ширити свој утјецај унутар па-пинске администрације. Према неким западним познаваатељима Ватикана, ово је можда довело до увлачења Хнилице у мрачне операције Флавија Кар-бонија.

Док шездесетих година Пољске нигдје није било на политичком хори-зонту Опус Деи, седамдесетих и осамдесетих она постаје главна. Када је Иван Павао II учинио своју прву папинску посјету Пољској у липњу 1979, због прославе 900 година мучеништва св. Станислава, првог бискупа Крако-ва, у пратњи је био штаб Опус Деи укључујући његовог особног тајника, оца Stanislava Dziwisca. Esetarriol је такођер био у папиној пратњи, извјештава-јући о делирију одушевљења више од милијуна Пољака који су дочекали папу.

Milites Christi Опус Деи су донијели у Пољску финансијска средства за стварање католичког илегалног покрета који ће дјеловати, ако не одмах инатно против, а оно бар паралелно с владом. Њихови циљеви су били дво-струки: створити јак католички тисак; ангажирати и организирати широк

круг интелектуалаца и технократа, од којих ће мали број постати чланови, а остали су били доктринарно исправни, са задатком да поведу народни препород. Један од њих је био млади електричар из државног бродоградилшта у Гдањску, Лех Валенса. Било је и других и из њихових напора је никнуо КОР, Раднички обрамбени комитет, на чијем челу је био Jacek Kuron. Осигурана су му средства, која су давали анонимни донатори са Запада, како би се помогло обитељима затворених радника или оних истјераних с посла. Кључна особа у преношењу њихових потреба у Риму био је Estarriol.

До краја седамдесетих година Пољска више није била у стању сервисирати чернаест милијарди дуга Западу, а економија је доживјела потпуну замрлост. У коловозу 1980, влада је укинула субвенције за храну, што је преко ноћи подигло цијене за 40 посто. У Гдањску, радници су окупирали бродоградилшта и формирали илегални штрајкачки савјет који је крштен именом Солидарност. Подршка Солидарности проширила се цијелом земљом и натјерала владу на преговоре о Гдањском споразуму у 21 точки. Estarriol је био тамо, шаљући детаљне извјештаје о тротједној кризи. Био је први који је обавијештен када је влада прихватила преговарати са Солидарности. Када су преговори прекинути, пет дана касније, његове новине „La Vanguardia” су објавиле ексклузивни интервју с Валенсом, а крајем коловоза Estarriol је јавио да су власти прихватиле радничке захтјеве. Такођер је открио да је црква под кардиналом Wyzynskim одиграла кључну улогу у завршној фази преговора.

Уступци изборени у Гдањску за пољске раднике укључивали су право да се оснују слободни синдикати, изабери њихови представници, штрајка у знак протеста и тискају синдикалне новине, неовисне од владине контроле. Солидарност је одмах одлучила основати свој национални тједник. Али Солидарност није имала средства, ни тискару. Новац да се купи тискара и осигурају плаће морао је бити намакнут однекуда. Поново је Estarriol био тај који је захтјеве Солидарности пренио Риму.

Покрет Солидарност је револуционирао пољску политику. Али, објаснио је Валенса, „Ништа не би било могуће без избора папе Војтале, његовог пута у Пољску и непрекидног, тврдоглавог и мудрог рада цркве. Без цркве ништа се не би догодило”.

Jerzy Turowicz, који је постао уредник католичког тједника „Tzgodnik Pobjscachny”, једног од најутјецајнијих у земљи, рекао је да су се због посјете Ивана Павла II, „Пољаци први пута осјетили јаким”.

Када је збуњени Валенса посјетио Рим, у сијечњу 1981, Estarriol је пошао с њим. Обично чланство Солидарности није било под контролом, одбијало је извршавати налоге централног директора и Совјети су били забринути. Estarriol је тједнима прије тога објавио да је Леонид Брежњев сазвао тајни састанак Варшавског пакта у Москви. Валенса се бојао да ће Совјети кренути сломити Солидарност. Прича се да се срео с високим функционарима Опуса и ЦИА стратезима у Риму. Три тједна касније, 9. вељаче 1981, генерал Војчек Јерузелски је преузео контролу у Варшави и припремио одбацивање Гдањског споразума.

Солидарност је планирала протестне штрајкове у цијелој земљи који су пријетили да се претворе у свеопће nerede. Брежњев је одговорио наредивши совјетску инвазију. Када је папа био обавијештен, позвао је Кремљ и рекао Брежњеву да ће штрајк бити обустављен ако он опозове инвазију. Извјештај „Одјела 20”, источноњемачког Министарства јавне сигурности, је забиљежио да је у „року од једног сата, Брежњев обавијестио папу да неће бити војне интервенције”. Иван Павао II је позвао кардинала Wiszynskog, тада већ тешко болесног. Wiszynski је позвао Валенсу и из болесничког кревета му пренио папино наређење. Без консултације с директоратом Солидарности, Валенса је отказао штрајк. Тако је Иван Павао II спасио Пољску од совјетске инвазије.

Расположење у творницама широм земље било је мрачно. Несигурни у то хоће ли моћи исхранити своје обитељи или загријати своје куће тијekom зиме, дјелатници су одговорили организирајући сљедеће штрајкове у творницама. Ситуација се погоршавала и, у просинцу 1981, Јарузелски је увео опсадно стање. Одговарајући на притисак из Москве, био је одлучан вратити земљу раду, и како би показао да је чврст у тој намјери, преко ноћи је ухватио 5.000 активиста Солидарности.

Финансирање Солидарности је у почетку ишло од United Tradinga кроз оф-шор мрежу Банке Амброзиано. Али сада је то практично значило субвенционирање цијелокупне пољске економије. Опус Деи се обратио Вашингтону. У исто вријеме Дјело је покушавало створити ближи контакт с директором ЦИА Виљемом Кејсијем.

Бистри ирско-амерички католик из Квинса, Кејси је био један од Реганових најпажљивијих вањскополитичких савјетника. На себе је први пута скренуо пажњу тијekom свјетског рата када је, као члан ОСС слао агенте у Њемачку. Послије рата је започео с приватном одвјетничком праксом у Њујорку и зарадио свој први милијун долара на Вол стриту прије своје четрдесете године. Ово га је препоручило да постане Никсонов шеф Комисије за вриједносне папире. Под Реганом, Кејси је добио задатак координирати одговор Вашингтона на пољску кризу.

Прва Кејсијева реакција је била одлетјети у Рим на консултације с папом. Он и друга два члана ужег Регановог тима, Aleksander Heig i Vernon Walters, били су витезови Сувереног реда Малте, што им је давало тренутан и повјерљив приступ папи. Када је избила пољска криза Кејсијева морална подобност да буде на челу ЦИА је била провјеравана од Сенатског комитета за обавјештајни рад, па није могао напустити Вашингтон. Одредио је генерала Waltersa да га замијени. У сљедећих пет мјесеци Walters је у више наврата посјетио Ватикан.

Waltresova путовања су припремила састанак између Регана и Ивана Павла II, до којег је дошло 7. липња 1982. Амерички председник се сложио подржати план Ватикана да се Солидарност одржи у животу. Кроз Опус Деи је црква већ потрошила много новца на циљевима Солидарности, милијарду долара, ако је вјеровати Калвију; нешто мање од четиристо педесет милијуна долара, према Razienci; или четрдесет милијуна долара, према левицарском америчком часопису „Mother Jones”. Док су председник и папа раз-

матрали ситуацију у Пољској, у другом куту папинске резиденције Реганов државни тајник Aleksander Heig и савјетник за националну сигурност William Clark су разговали с кардиналом Казаролијем и надбискупом Силвестринијем о Источној Европи и Блиском истоку.

Према ватиканским изворима, Кејси је такођер намјеравао бити присутан али су његов пут у последњем тренутку омеле три међународне кризе, које су избиле готово симултано. Шестог липња 1982. Израел је напао Либанон. Сљедећег дана опозицијски вођа Hissan Habre је преузео власт у Чаду, успјешно закључивши дуго планирану операцију ЦИА која је у тој земљи окончала Гадафијев утјецај. ЦИА је такођер очекивала да ће Иран започети нову офензиву против Багдада, у сљедећих неколико дана, и бојала се како ће то резултирати формирањем фундаменталистичке шиитске државе у јужном Ираку. Све три кризне ситуације су показале висок ступањ забринутости америчке администрације због радикалног ислама. Сходно томе, разговори с Касаролијем и Силвестринијем били су фокусирани углавном на то како сузбити исламску пријетњу, мада се ова тема није појавила нити у једном службеном документу.

Као додатак неформалном договору око Пољске, Реганов сусрет у Ватикану је био важан због два друга разлога. Прво, до њега је дошло као резултат растућег утјецаја Опус Деи и у Вашингтону и унутар Ватикана. Дјело је одиграло кључну улогу у обликовању реакције Ватикана у вези с Пољском, што је довело до готово бизантинског ривалства и љубоморе између Portilla и Касаролија. Друга кључна точка која је произашла из састанка била је та да, док је папина позорност остала фиксирана на Пољску, позорност америчке вањске политике окренула се ка дјеловању против радикалног ислама.

Наравно, последњи трзаји совјетског царства, пријетња Кремља да ће послати Црвену армију у Пољску и инвазија на Афганистан, биле су преокупација регановаца, али су били све више забринуте над сигурношћу нафтоносних поља на Блиском истоку, поготово ако би исламски екстремисти преузели регију.

У Бијелој кући је, као човјек за везу између интересних група, радио у то вријеме др Carl A. Anderson. Одржавао је везу између Бијеле куће и Опус Деи, јер је био члан Опус Деи, и његов је задатак био привући некога од људи с којима је радио у Дјело.Тешко да је био једини члан који је радио у Регановој администрацији, а Опус Деи одбија о томе пружити било какву информацију. Било како било, с Кејсијем на челу ЦИА, агенција се борила против Телогје ослобођења у Латинској Америци као никада прије тога. Као Реганов виши савјетник и експерт за Источну Европу и Блиски исток, Кејси је ријетко подузимао путовања у Европу и на Блиски исток а да није прво свратио у Рим на размјену мишљења с папом." (Хачинсон; цит. цело; стр. 361-366)

„Послије одговора у Ватикану Кејси је изјавио да је био „позитивно осокљен могућношћу да преплави Пољску скупом опремом и јефтним агентима. Био је одушевљен могућношћу да се савјетује с кардиналом Johnom J. Krolom (напола Пољак, а напола Американац), надбискупом Филадельфије

и да користи свећенике у Пољској за ширење субверзије”. Остали које је радо слушао били су кардинал из Њујорка Terence Cooke и нови апостолски делегат у Вашингтону, надбискуп (сада кардинал) Pio Laghi, бивши највиши прелат Ватикана у Буенос Аиресу, све јаки подржаватељи Опус Деи.

Поред тога, Cooke је био Велики заштитник и духовни савјетник Витезова с Малте. Послије папине посјете Пољској, milites Christi Опус Деи су постали активни у организирању течајева за обуку, конференција и дебата међу пољским интелектуалцима. Организирали су 1986. први програм размјене студената између Пољске и Запада. Тог љета Европски студентски форум са сједиштем у Бечу је послао 400 студената из десет европских земаља како би радили на изградњи цркава. Док су били у Пољској, волонтери су учествовали у серији семинара на Тему „Европа 2000 – Нови лик човјека”.

У липњу 1989, пољска комунистичка партија је поражена на првим слободним изборима од Другог свјетског рата. Повратак демократије у Пољску је најавио смрт комунизма широм источне Европе. Мјесец дана касније Варшава је поновно успоставила дипломатске односе с Ватиканом, а Опус Деи је службено отворио регионални викаријат у Варшави.

Послије пада Берлинског зида, у студеном 1989, Опус Деи је убрзао свој продор у Источну Европу, консолидирајући службено своје присуство, које је прије тога било скривено. Alvaro del Portillo је посјетио Варшаву 15. травања 1990. У зракопловној луци га је дочекао регионални викар, инжењер електронике из Аргентине, Esteban Moszoro, којег је заредио особно Иван Павао II у цркви Св. Петра, осам година прије тога, и новоименовани нунциј, монсињор Joseph Kowalczyk. Сљедећег дана бискуп прелат Опус Деи се срео с кардиналом Jozefom Glempom, новим примасом Пољске.

Тада је већ Гадањск имао своју џамију, а очекивало се давање сугласности за изградњу исламског центра и џамије у граду на сјевероистоку земље, које су финансирали Саудијци, како би обиљежили 600 година од насељавања Татара у тој регији. Још постоји око 20.000 њихових потомака.

На крају другог тисућљећа, Пољска је поновно била у фокусу исламских стремљења, али сада из других разлога.

С колапсом Варшавског пакта, главни град Пољске је постао центар међународне тржнице совјетским оружјем и трговци смрћу су обављали сјајан посао продајући отписано оружје арапским трговцима. Оружје је првенствено било намијењено исламским фундаменталистичким групама у Сјеверној Африци, на Блиском истоку, рогу Африке и Босни.

Према аутор Yvon Le Valliantu, Опус Деи је био умијешан у шпијунажу преко главе. Шпањолски часопис „Tiempo” је објавио у броју 219, од 21. септембра 1986, како је шпањолски ЦЕСИД, поготово одјељење за „контрареволуцију”, био „лијепа дјевојка Опус Деи”.

Опус Централ је стога био добро позициониран за праћење међународне трговине оружјем и отприлике у ово вријеме, почео је стварати контакте с умјереним исламским представницима. Убрзо по уједињењу Њемачке, синови Ескриве де Балагера су отворили центре у Прагу, Брну, Будимпешти, Риги и Стетину.

Прелатура је посебно била забринута развојем ситуације на Балкану, гдје је отац Станислав Црница основао први центар Дјела у Загребу. Удаљеност између Рима и главног града Хрватске је само 535 километара. Неред на Балкану може преплавити Италију избјеглицама, који ће неизбјежно доћи с оживљенима конфликта и повећати тензију ако локални извори за живот постану неадекватни. Недовољни ресурси одгајају несигурност, а несигурност води у конфликт. Ова формула се показала у пуном свјетлу на рогу Африке, а деведестих година из Ирана је пренесена на Балкан, гдје су постојали сви састојци за силазак у фундаменталистички пакао: три религије с наслеђем међусобне мржње које мјеркају једна другу, сигурне да су уводне битке сљедећег крижарског рата већ почеле.

Прије него што црква објави нови крижарски рат, морају се испунити моралне идеје водиле доктрине праведног рата. Али доктрина праведног рата није била спомињана на Западу још од Битке код Лепанта, у шеснаестом столећу. За вријеме Реганове администрације, с властитим легатом у Багдаду и проматрачима свагдје по арапском свијету, папини „бескомпромисни хусари” су почели преправљати доктрину праведног рата. Ерупција сукоба на Балкану је њихове напоре учинила сврсисходнијим и временски ургентнијим. Али прије него што се доктрина може обновити, нову верзију мора прихватити црквена хијерархија. Послије беатификације оснивача и контроле ватиканских финансија, ово је постао најважнији циљ Опус Деи.” (исто; стр. 367-369)

29. Папа Јован Павле II учврстио везе са мафијом

И Вилијамс говори о продору мафије уз помоћ Ватикана у Пољску.

„Још од успона папе Јована Павла II на трон Светог Петра 1978, сицилијанска је мафија била врло активна у Пољској. У том се времену удружила са руском мафијом – најизразитије са њеним чеченским парњацима – да би проширила своје глобалне делатности.

До 2002. Пољска, земља у којој овисност о дрогама и растурање дроге практично и нису постојали, постала је главно дистрибутивно место за трговину наркотицима. Више од петнаест тона хероина улази у Пољску сваке године преко турске морске луке Софија, гдје хероин препродају тзв. „бабас” (турски трговци дрогом) агентима сицилијанске мафије. Хероин није некавалитетни производ трећег нивоа, који је добар једино за пушење и који долази са далеког Истока. То је производ четвртог нивоа, идеалан за убризгавање инјекцијом, који се узгаја и прерађује у Златном полумесецу између Ирана, Пакистана и Авганистана. Из Софије, хероин се бродовима пребацује преко Црног мора у Украјину, а из Украјине у Пољску. Ова је рута идеална, не само зато што је Пољска на централној локацији између источне и западне Европе, већ и зато што је источна граница Пољске тако слабо чувана.

И други аспекти трговине дрогом се развијају у Пољској. Преко четрдесет посто амфетамина који се продају у Европи и САД-у долазе из Пољске. Она је постала главна база за господаре дроге из Јужне Америке (захваљујући везама Лича Ђелија и П-2) за процес прераде и прављења кокаина.

Та је трговина имала значајан утицај на становништво; 1978. било је мање од 5.000 корисника кокаина и хероина у Пољској. Двадесет четири године касније, идентификовано је 200.000 уживалаца, а половина од њих су били овисници.

Та је источноевропска земља постала центар за продају оружја и муниције диктаторским владама и терористичким групама. ПЛО, на примјер, купује у Пољској више од половине свог оружја. На базарима у великим градовима Варшави и Кракову посетитељ може купити широк спектар софистицираног оружја: мине, гранате, инфрацрвена средства за ноћно посматрање, топове од 105 милиметара, ракете земља-ваздух, хеликоптере Кобра и тенкове Леопард.

Још један посао цвета у Пољској захваљујући сицилијанској мафији: трговина белим робљем. Жене и деца се редовно отимају у Пољској и пребацију се у Милано и на друге дестинације у Италији, где бивају продати богатим арапским бизнисменима.

Али, далеко, далеко најпрофитабилнији посао сицилијанске мафије у Пољској јесте одлагање отпада. У Пољској је могуће просути, истоварити или закопати материјале које је немогуће бацити било где другде у свету: опасни медицински отпад, отровне материје из хемијских фабрика, опасне материјале са градилишта и отпад из нуклеарних електрана. Отпад и одлагање отпада постали су главна брига сицилијанске мафије посљедњих година у Европи и у САД.

Мафија је – од породица Ђеновезе, Гамбино и Лукезе из Њујорка до породица Инцерило, Бушета и Греко са Сицилије – постала префињена. Пребацила се са оружја на смеће. ФБИ је током 2002. проценио да је „Камора” (тајно злочиначко удружење из Напуља, старије, чак, и од мафије) згрнула између 3,5 и 8,5 милијарди долара од нелегалног бацања отровног отпада у Пољској. Зачудо да су места за одлагање отпада тражили мафиози и бизнисмени са правим везама широм света.

У јесен 1996, Мич Гроховски (Mitch Grochowski) и ја, двојица репортера Метроа, награђиваног недељника из североисточне Пенсилваније, сусрели смо се са Ренатом Маријанијем (Renato Mariani), власником и оператором „Empire Landfill”, једног од највећих одлагалишта отпада у САД. Маријани је касније постао осуђени преступник због преусмеравања новца од отпада у председничку кампању 1996. Током нашег састанка, Маријани је расправљао о постројењу Емпајр и плановима за отварањем одлагалишта поред Кракова у Пољској. Маријани се хвалисао јаким везама у Пољској преко бизнисмена, који, према упућеним изворима, имају везе са организованим криминалом, криминалним породицама у Њујорку и Њу Џерсију. Бизнисмен, са базом у Пољској, служио је као „неслужбени” амбасадор Ватикана, са пуним и изравним приступом папи.

Маријани је казао како није желио пословати са било којим изабраним званичником у Пољској, било демократом или комунистом. Његове су га везе увериле да је једини начин да се припреме било какве операције у Пољској био уз посредовање Светог оца Римокатоличке цркве. „Не можеш добити или учинити било шта осим ако идеш преко папе,” рекао је Маријани.

И тако то иде.

Веза између сицилијанске мафије и предузећа Ватикан остаје недирнута. Понтификат Јована Павла II није резултирао ни прогресивним реформама Јована XXIII и Павла VI ни повратком на традиционално католичко богоштовање и учење. Пре је резултирао стабилизацијом предузећа Ватикан као финансијске и политичке институције. Првенствени циљ ове институције није да трага и да шири духовне истине у времену неизвесности, него пре овековечавање властитих корпоративних интереса путем интрига, лажи, крађа и, када ситуација налаже, крвопролића.

Свакако, Јован Павле II није ни носилац чланске карте породице Коза ностре, нити је активни члан П-2. Но, дозволио је члановима Ђелијевог друштва да остану на позицијама у Ватикану и пропустио је да раскине везе цркве са мафијом. Заправо, ојачао је те везе и одбио је да покрене било какве реформе унутар Ватиканске банке. Штавише, из неких тајновитих разлога заштитио је надбискупа Марчинкуса од правде и, чак, покушао је да осрамоћеног ватиканског банкара уздигне у збор кардинала.

Истина је да је Јован Павле II говорио против мафије током његове посете Сицилији 1993. Папа је у омилији рекао: „Не убиј. Ниједан човек, ниједна организација, ни мафија не може променити нити погазити право на живот. То најсветије право припада Богу.” Такође је истина да је папа озлогласио мафијашко убиство оца Ђузепеа Пуљизија (Giuseppe Puglisi), активног противника организованог криминала на Сицилији.

Али, папине речи одзвањају у празно усред упорних нелегалних финансијских трансакција између породица организованог криминала и Ватикана. 3. октобра 1999. године, три године након што је Јован Павле II извршио притисак да се изврши беатификација оца Пуљизија, двадесет један члан сицилијанске мафије је ухапшен у Палерму због провођења разрађене онлајн банкарске преваре уз помоћ Ватиканске банке.

Антонио Орландо (Antonio Orlando), капо који је смислио ову операцију, успио је у пребацивању 264 милијарди лира (око 115 милиона долара) из банака широм Европе. Новац је слан и Емилију Ромању у северном делу Италије. Одатле је преусмераван на бројне рачуне у Ватиканској банци. Нешто пре хапшења, Орландо и његова екипа су покренули план за пребацивање 2 милиона лира (око милијарду долара) из Банке Сицилије. Ђузепе Лимија (Giuseppe Limia), вођа талијанске антимафијашке комисије, рекао је да је хапшење показало како је мафија постала опасна у коришћењу интернета за злочиначке намере. Упркос хапшењима и каснијим осудама, италијански су истражитељи спречени у испитивању удела Ватиканске банке у схеми и то због сувереног статуса Ватикана.

Као даљњи доказ да је посао настављен уобичајено, током владавине Јована Павла II, „Дејли Телеграф”, угледна лондонска новина, објавио је 19. новембра 2001. чланак у коме је идентификовао Ватиканску банку, заједно са банкама у „издвојеним” земљама попут Маурицијуса, Макаоа, Науруа и Луксембурга, као једно од главних места на свету за прање прљавог новца.

Јован Павле II, током једног од најдужих понтификата у црквеној историји, остао је имун на критике. Иако је скандал замењивао скандал, преви-

ше репортера истражитеља и коментатора јесу одбијали да узму за тему папу, нису чак нити испитивали његову просудбу да дозволи да у светом храму остану мењачи новца. Нигде та чињеница није прочитана до у биографији пољског папе од Карла Бернштајна (Carl Bernstein) и Марка Политија (Marco Politi).

Сам наслов дела, „Његова светост Јован Павле II и историја нашег времена,” одаје покорност аутора пред узвишеном темом. Широм дугачког текста ова двојица водећих светских новинара никада нису испитала питање које се наметало о папиним „изгубљеним годинама”; никада нису направили референцу на Синдону, Калвија или Ђелија; никада нису инсистирали на информацијама о афери Амброзијано или сицилијанској вези; и никада нису ни споменули надбискупа Марчинкуса и Ватиканску банку.

Извештаји на овим страницама нису претеривања и нису били подвргнути уредничком увеличавању ради популарне употребе. Они су ствар забележене историје. Забележени су камером и задржани су као докази у криминалистичким лабораторијама, полицијским досијеима и, чак, у Музеју холокауста. Подупрли су их водећи историчари и новинари као што су Ричард Хаммер (Richard Hammer), Дејвид Јеллоп (David Yallop), Клер Стерлинг (Claire Sterling), Ник Тосчес (Nick Tosches) и Џон Корнвел (John Cornwell). Емитовали су их репортери и коментатори широм света иако ствари нису привукле велику пажњу медија. Такве ствари не могу се третирали као ствари без садржаја или без значаја. Утицале су на све аспекте живота – морални, духовни, политички и економски – на размеђу векова.

Недуго пре смрти, 1977, папа Павле VI је рекао: „Сатански је дим ушао у цркву. Ово се око олтара.” Када је Сатана ушао у светињу Римокатоличке цркве? Када му се врата рајска нису могла одупрети? Неки кажу да је ушао при потписивању Латеранског уговора 22. фебруара 1929. Други кажу да се то догодило много раније, у светло октобарско јутро 312, када је Милтијад, стари и слаби римски бискуп, клекао пред римског цара Константина да би примио титулу понтифекса максимуса и обећање блага изван сваке мере.” (Williams; цит. дело; стр. 197-202)

XXV

ХОМОСЕКСУАЛНА КАТОЛИЧКА ПРИЧА

1. Ескалација педофилије међу католичким свештеницима и прелатима

Чињенице које овде износимо су толико невероватне и страшне да сваком нормалном мора да припадне мука. Римокатоличка црква је легло педофилије и неморала. Вилијамс износи податак да је, од 1985. године, када је доспео у јавност први случај везан за сексуално злостављање дечака од стране свештеника, па до 2002. године, преко 600 свештеника оптужено за злостављање деце. А до те године, католичка црква у САД је исплатила више од једне милијарде долара да би се намирили захтеви жртава. Папа Војтила

је тек те 2002. године окупио америчке кардинале да расправљају о скандалу. Али расправа није имала никаквог ефекта, и после тога се ђутање наставило. Папа је наставио да заташкава и штити сексуалне манијаке и одбијао је да разреши службе свештенике оптужене за сексуално злостављање деце. Морално распадање и духовно пропадање је достигло такве размере да је потпуни апсурд да тај кушлерај, са читавом оном хипотеком злочина из прошлости, може да буде духовна, верска институција.

„На почетку новог миленијума, Света мајка црква била је свједоком прљавог скандала друге врсте: куги педофилије међу њеним прелатима, која је дала повода стотинама судских случајева за сексуално злостављање.

Проблем се прво појавио 1985. када је отац Gilbert Gauthier из Лафајета у Луизијани признао злостављање 11 дечака, а касније је признао још и сексуалне нападе на још десетине њих. Осуђен је на двадесет година затвора, а са жртвама је постигнута вансудска нагодба. Но, случај оца Gilberta Gauthiera никако није био изолован. Пажња штампе која је била усмерена на хапшење свештеника и његову осуду послужила је да се подигне брана. У истој дијецези у Луизијани, још је деветнаест свештеника оптужено за злостављање у наредне две године, док је бискуп поделио милионе да би се о томе ђутало. Али, новац није могао угасити ватру. Она се распламсала и, попут пожара у прерији, наставило се ширење скандала.

Године 1985, исте године када је отац Gilbert Gauthier послан у затвор, отац Томас Дојл, канонски правник Ватикана у Вашингтону, написао је повјерљиви допис америчким бискупима наводећи 30 случајева са преко стотину жртава и са пројектованим трошковима Америчке католичке дијецезе од преко једне милијарде долара у наредних десет година.

Године 1989, бискуп Џозеф Ферарио са Хаваја постао је први члан Католичке хијерархије у САД који је оптужен за злостављање деце. Суд је одбацио случај, не због недостатка доказа, него пре због техничке грешке: тужитељи су закаснили са подношењем тужбе. Бискуп Ферарио, који је порекао све оптужбе, пензионисан је почетком 1993.

Ситуација се и погоршавала. Отац Брус Ритер, слављени вођа Ковенант Хауса за тинејџере који су побегли од куће, одступио је услед оптужби да је миловао дечака о коме се бринуо. Отац Ритер је порекао оптужбе, но још је неколицина дечака иступила и подржала оптужбе. Да би смирили буку, Ритерови претпостављени из фрањевачког реда су га пребацили у Индију.

До 1992, преко 400 америчких свештеника су оптужени за злостављање деце и потрошено је више од 400 милиона долара да би се намирили захтеви жртава. Свештеницима који су били умешани у такве случајеве није била одузета свештеничка служба, нити су били послати у установе за психијатријски третман. Уместо тога су прераспоређени у друге парохије у другим дијецезама. На тај је начин рак унутар цркве метастазирао, ширећи се са једног места на друго на непроверен начин.

Порота у Даласу саслушала је оптужбе једанаест жртва оца Рудија Коса и 1997. пресудила одштету од 120 милиона долара. Износ је касније смањен на 30 милиона долара, но дијецеза је свеједно морала ставити имовину под хипотеку и продавати имовину да би намирила пресуђени износ.

Две године касније, бискуп J. Keith Symons из Палм Бича на Флориди постао је први амерички бискуп који је поднео оставку након што је признао оптужбе за злостављање деце. Symonsa је заменио бискуп Ентони Оконел који је, такође, био присиљен да поднесе оставку након што је „St. Louis Post-Dispatch” открио да је злостављао студента семинарије у Мисурију 1975. Студенту који је злостављан од дијецезе у Мисурију је исплаћено 125.000 долара да би ћутао. Али, размера проблема унутар цркве постајала је сада очигледна. За бискупа који је постављен да би залечио дијецезу због сексуалних грехова испоставило се да је и он сам био сексуални напасник.

Године 2002. отац John Geoghan је осуђен због сексуалног злостављања 130-оро деце током свештеничке службе у Надбискупији бостонској. Осуђен је на десет година затвора. Кардинал Бернард Ло је стога потпао под напад широких размера пошто се сазнало да никада није хтео отпустити Geoghana са његових свештеничких дужности, него га је радије пребацивао из парохије у парохију, где би, пак, овај чинио нове сексуалне злочине.

До тренутка када је 2002. папа Јован Павле II окупио америчке кардинале у Ватикану да би расправљали о скандалу, преко 600 свештеника су оптужени за злостављање деце. Папино одбијање да разреши свештеничке службе оне свештенике који су проглашени кривим за злостављање деце, покренуло је широке критике. Његово је ћутање о овој ствари упоређивано са ћутањем Пија XII током нацистичког холокауста. Црквени су званичници казали да је Ватикан изабрао да остане на удаљености од скандала зато што је сексуално злостављање видио као амерички проблем.

Но, проблем није био ограничен на САД. Био је истински „католички” по обиму и раширио се у скоро сваку дијецезу „цивилизованог” света. У Пољској, родној земљи Јована Павла II, надбискуп Juliusz Paetz из Познања оптужен је злостављање младих семинариста. Оптужбе су постале јавне у јануару 2002. Шездесетседмогодишњи Paetz, кога је на његову катедру поставио папа, порекао је све оптужбе, но остао је у центру све ширих извештаја о другим случајевима злостављања у његовој дијецези.

У Аустрији је јавни притисак присилио на повлачење кардинала Ханса Хермана Гроера, надбискупа Беча, који је оптужен да је миловао младиће и дечаке у семинарији. Кардинал Гроер је порекао оптужбе, но његова замена, кардинал Кристоф Шенборн је казао да су оне истините и извинио се у име Свете мајке цркве.

У Ирској се римокатоличка хијарархија сложила да плати више од 110 милиона долара одштете да би компензирала хиљаде жртава сексуалног злостављања од стране свештеника и опатица у школама и домовима за бригу о деци које води црква, током протеклих педесет година.

До септембра 2002, више од тридесет француских свештеника је осуђено због сексуалног злостављања деце, а једанаест их је послато у затвор. Бискуп Пјер Пикан из дијецезе Бајо-Лисио суспендован је на три месеца зато што је пропустио да цивилним властима пријави свештенике педофиле. Он је, попут својих америчких колега, напросто те свештенике пребацивао у друге парохије.

Многи су амерички адвокати, који су прихватили такве случајеве, неизбежно гледали на Свету столицу, са њеним енормним богатством, као на лаку мету – из које су хтели измустити милионе за своје клијенте. Та је претпоставка била потврђена начином на који су локалне дијецезе биле вољне да плате да би сузбиле ствар и да би се одбраниле од јавне осуде.

До 2002, Католичка црква у САД је исплатила више од једне милијарде долара од тренутка кад је на површину испливао први случај у Луизијани 1985. Такве исплате, према Родерику Меклишу млађем, адвокату из Бостона, који је водио више од стотину таквих случајева, „јесу само врх леденог брега, који ће нарасти на износ од више милијарди пре него што буде завршен.” Само неколицина би могла довести у питање тачност Меклишових прогноза. У мају 2002. надбискупија бостонска повукла се из нагодбе са осамдесет шест жртава само једног свештеника, тврдећи да би их огромна исплата спречила да надокнаде износе тужитељима који су чекали на новчану надокнаду. Адвокат, који је у Лос Анђелесу постигао споразум са црквом у висини од 5,2 милиона долара, у року од шест недеља прихватио је више од стотину нових клијената (...)

До 2002, дијецезе широм земље исказивале су масовне губитке: надбискупија бостонска исказала је дефицит од пет милиона долара; надбискупија њујоршка – 20 милиона долара.

Но, Ватикан је за све то остао недодирљив. Његови су банковни рачуни остали изван домашаја дечака олтарских послужитеља које су сексуално злостављали њихови парохијски свештеници. Као суверена држава, није могао бити тужен. Милијарде у ватиканској имовини придносиће милионе у каматама, чак и ако се доприноси верних сведу на капалку.

Бискупи који председавају над 194 дијецезе широм САД примају своју власт од папе. Они су у обавези према њему једнако као што су средњевековни вазали били у обавези према феудалном господару. Они му дугују потпуну послушност и верност. Верност се састоји не само у вечној лојалности, него, такође, и у исплати десетине од целокупне њихове имовине. Папа, као суверени владар Свете мајке цркве, има право да ову исплату убере на захтев. Он, такође, придржава и право да конфискује целокупну имовину било које дијецезе, ако тако пожели. Сва имовина Свете мајке цркве остаје му на располагању.

У пракси, Свети отац дозвољава бискупима да владају њиховим дијецезама са мало или нимало мешања, под условом, наравно, да плаћају одговарајући део помоћи Светој столици. Пошто ток новца увек иде ка Ватикану, а никад од њега, 3000 парохија у САД морају сакупљати новац да би платили оно што је потребно за њихово деловање, укључујући трошкове парохијских школа. Оне су заправо кметови из феудалног система. Парохије су у обавези да дају део свог прихода – 10 до 20 посто – дијецезама.

Дијецезе користе новац да би издржавале „ченсери” (назив за клерикалну бирократију у хијерархији испод бискупа), заједно са католичким болницама, коначиштима, јавним кухињама, семинаријама, установама за бригу о немоћним и другим друштвеним службама. Приход из парохија се увећава кампањама за прикупљање прилога, зарадама од предузећа и улагања, даро-

вима добротинитеља. Неке су дијецезе веома богате, неке су, пак, изнимно сиромашне. Неке дају детаљне финансијске изјаве; неке, пак, не обезбеђују никакве финансијске показатеље. Но, све дијецезе морају поднети финансијски извештај Светом оцу сваких пет година.

Сексуални скандал је нешто разарајуће за 194 америчке дијецезе, нарочито за оне најсиромашније. До 1999. дијецеза Санта Роза била је присиљена скресати своје духовничке програме, зауставити програме изградње и посудити 6 милиона долара од других дијецеза. „Коначни утицај судских тужби јесте тај да народ, који није одговоран за злостављање, плаћа због тога,” какао је „Њујорк тајмс” Р. Скот Еплби, директор Кушва центра за католичке студије на Универзитету Нотр Дам. „Програми бивају скресани и највише страдају сиромашни.”

Током 1995, надбискупија Санта Феа у Новом Мексику била је приморана да прода уточиште које су водиле доминиканске опатице, као и другу имовину, да би исплатила трошкове нагодби који нису били покривени полисама осигурања. Процењено је да ови трошкови прелазе 30 милиона долара.

Током 1997, дијецеза Даласа морала је да под хипотеку стави зграду за „ченсери,” неколико слободних парцела, те имовину у којој је некад била основна школа да би исплатила њен дио од 30 милиона долара тешког случаја сексуалног злостављања. Алтернатива је била, како је рекао Бронсон Харвард, службеник даласке цркве, банкротство. Током 2002, кардинал Френсис И. Џорџ из надбискупије чикашке је какао да ће можда бити присиљен да прода његову 15 милиона долара вредну вилу да би могао надокнадити постојеће случајеве нагодби због злостављања.

Осигуравајуће компаније су одговориле на скандал тако што су повећале премије, искључиле покривање сексуалног злостављања од стране свештеника, или тако што су отказале полисе. „Нема покрића за педофилију,” каже Мајкл Шон Квин, који је бранио цркве у случајевима сексуалног злостављања и који предаје право у области осигурања на Универзитету у Тексасу.

До 2002, шест осигуравајућих кућа су одбиле да исплате захтеве због инцидента који су избили у парохији Стоктон у Калифорнији, због „намјерних дела” (нелагалних или недоличних дела која су почињена од стране власника полисе са свешћу да ће таква дела довести до парничења) као разлога за искључивање обавезе за исплату полисе. Компаније су тврдиле да су вође цркве игнорисале документацију о томе да су свештеници који су у питању могућа претња за дечаке који су олтарски помоћници.

Скандал је резултирао наглим падом донација не само од радничких католичких породица, него, такође, од највећих филантропа и католичких фондација. „Црква треба отворити своје књиге,” каже Ерика П. Џон, наследница богатства „Милер” пиваре и председница приватне фондације која доприноси са 5 милиона долара католичким циљевима у Милвокију. „Црква није тајно друштво. Ми смо народ Божји и ми хоћемо транспарентност.” Подсећајући на то да је црква „народ Божји,” госпођа Џон је подупрла учење Павла VI и изнела на видело унутрашњи сукоб којег је он преживљавао између његових социјалистичких тенденција и његове жеље да осигура

огромно богатство Свете столице, сукоб који је резултирао у афери Амброзиано и дугом понтификату Јована Павла II.

Скандал везан за сексуално злостављање је, према оцу Ендрјуу Грилију, истакнутом социологу и аутору, „можда највећи скандал у историји религије у Америци и можда најозбиљнија криза католицизма од реформације.” Криза је резултирала у оштром кресању давања, смањењу услуга за сиромашне, напуштању католичких мисија и банкротству дијецеза. И свеједно је Ватикан остао по страни и недодирнут таквим развојем. Његова је имовина осигурана и сигурна од сваке претње парничењем. Он делује првенствено не као религијска или добротворна институција, већ као огромна корпорација. Из тог разлога, Света столица, како су то бројни критичари приметили, показује неосетљивост на молбе жртава и плач верних. Стекла је цели свет и, можда, при том изгубила душу.”

(Williams; цит. дело; стр. 190-196)

2. Ватикан заташкавао

сексуалне перверзије својих свештеника и прелата

Џејсон Бери и Џералд Ренер су своје истраживачко новинарство о злостављању деце преточили у књигу „Завети ћутања: злоупотреба моћи у папству Јована Павла II” („Vows of Silence: The Abuse of Power in the Papacy of John Paul II”). Детаљно и документовано износи чињенице о стравичном злостављању деце у католичкој цркви. Прича почиње из угла свештеника Хуана Ваке, кога је, још од 1949. и наредних дванаест година, злостављао отац Масијел Деголадо, оснивач Христових легионара. Вака се од 1978. године, када је Војтила постао папа, обраћао и папи и Ватикану изnoseћи детаљно непријатне појединости о злостављању које је трпео и он и још 20 других дечака за које је знао, али папа апсолутно ништа није учинио. И не само што ништа није учинио, већ, како му је отац Масијел био врло значајан и близак сарадник, он је том сексуалном манијаку, који је уз то био и тежак наркоман, дао све могуће почасте, и брижно га штитио.

Иначе, постоје велике сличности између Опус Деи и Христових легионара. И Легионари имају све одлике секте као и Опус Деи, имају култ личности (Масијела), користе методе менталне контроле над својим члановима, одвајање од породице, главни приоритет је регрутовање, имају и црту опсесивне тајности као и Опус Деи и такође су веома способни у прикушљању финансијских средстава. Као што је у потпуности био наклоњен Опусу Деи, папа Војтила је исто тако био наклоњен и Легионарима.

Касније је случај Масијел преузео Јозеф Рацингер, тадашњи префект Конгрегације за начело вере, сада папа Бенедикт XVI, али и он наставља да заташкава целу ствар.

Аутори наводе многобројне случајеве злостављања и истичу бестидно ћутање Ватикана. Папа Војтила није дозволио да се разреши службе ниједан оптужени педофил. Био је апсолутно неосетљив за патње кроз које су прошле жртве. Папа Војтила и Рацингер су све време штитили изопачене сексуалне манијаке.

Преносимо најупечатљивије делове из Беријеве и Ренерове књиге.

„Прича коју је испричао Жуан Вака била је барокна и језовита, али је он желео да бискуп Џон Рејмонд Мекган схвати због чега је дошао у бискупију Роквил центра на Лонг Ајленду. Био је април 1976 (...)

Вака се прикључио бискупији Лонг Ајленда баш када се повлачио Мекганов претходник. Људи из монашких редова, као што су језуити и фрањевци, често служе у бискупији, али је мало њих тражило да званично промене статус из монашаког свештенства у бискупијско. Отац Вака имао је беспрекорне препоруке. У Оранџу, Конектикат, служио је пет година као директор америчких Христових легионара, монашког реда са седиштем у Риму.

Легију је у Мексику основао Марсијал Масијел Дегиоладо 1941. године. Под оцем Масијелом легионари су изградили мрежу школа и универзитета у Мексику, а проширили су се са препарандијама и семеништима у Шпанији, Латинској Америци, Ирској и сада Америци. Како се Легија развијала тако је растао Масијелов углед у очима Римске курије. Године 2003. Легија ће располагати са 11 универзитета и преко 150 школа.

Регрутован од Масијела као десетогодишњак у Мексику, Вака је одрастао у Легији, учећи на семеништима реда у Европи. Вака је рекао бискупу Мекгану да га је Масијел почео сексуално злостављати као дванаестогодишњака. Рекао је да га *Nuestro Padre* – Наш отац, како легионари називају генералног оснивача – искоришћавао у перверзном полном односу до Вакине двадесет пете године. Масијел је, по Вакином мишљењу, водио Легију као диктатор, а њиме је владао тако што га је потпуно одвојио од породице. Бискуп Мекган је све лепо слушао, а онда је поставио класично америчко питање: *Зар нико није то провалио?*

Колико ја знам, није, одговорио је Вака (...)

Мекгана је за бискупа именовано папа Павле VI и он је био њему одговоран. Мекганов свештеник је износио тешке моралне злочине предводника међународног реда. Свети отац мора бити обавештен о томе. Отац Вака је замолио свог бискупа да му *помогне*.

Мекган је био почивши када је велика порота Лонг Ајленда пунила ступце штампе, 2002, обимним извештајем који је осуђивао бискупију Роквил центар за системски образац скривања свештеника који злостављају децу и који лажу породицама злостављаних. У случају оца Ваке бискуп је покушао да уради исто.

Мекган је рекао мексичком духовнику да ће Масијела пријавити Ватикану. Вака је био скептичан; сматрао је да Масијел има утицаја у Курији да блокира истрагу. Мекган је инсистирао на томе да поднесу извештај преко редовних канала; писаће папском представнику у Вашингтону. Међутим, документ такве тежине мора бити специфичан: Вака мора да предузме следећи корак. Током лета Вака се дао на парохијски посао у граду Болдвину, а 20. октобра 1976. сео је у парохијској кући св. Кристофера и написао Масијелу писмо с нормалним проредом на 12 страница. Пошто се захвалио Масијелу на пуштању из Легије, Вака је наступио отворено:

„За мене, оче, срамота и морална тортура у животу почеле су оне децембарске ноћи 1949. Користећи изговор да сте болесни наредили сте ми да останем у вашем кревету. Нисам још имао ни тринаест година; ви сте знали

да ме је Бог до тада оставио нетакнутог, чистог, без икаквог прљања невиности мог детињства, када сте те ноћи, сред моје страшне збуњености и стрепње, поцепали моју мушку невиност. Бејак стигао у Легију као дете, без сексуалног искуства било какве врсте... Ви сте те ноћи почели блудно и богохулно злостављање; злостављање које ће трајати тринаест болних година.

Вакин *cri de coeur* (крик из срца) представља закивни документ чак и сред најновијег таласа правних радњи против свештеника и медијског покривања двоструког живота који воде многи духовници. Вака је навео двадесет људи с мексичким или шпанским презименима, с местом боравка наведеним у заградама. „Сви они, добри и надарени дечади... лично су ми рекли да сте на исти начин сексуално злостављали њих, чија имена стављам пред Бога као сведока.”

Вака је такође напао Регнум кристи (Regnum Christi), организацију коју је неговала Легија да мотивише лаике као јеванђељисте за Христово царство на земљи. Вака је осудио „сам покрет Регнум кристи, са поступцима тајности, апсолутизма и системима испирања мозга, с методима тајних друштава уместо отворених и једноставних јеванђељских метода... (и) коришћењем суптилне ароганције и таштине, (обмањујући чланове) да верују да су повлашћена бића и да их је одабрао Бог.” Вака је имао сестру која се као „посвећена жена” заветовала у Мексику организацији Регнум кристи; захтевао је од Масијела да је врати породици. Вака је желео да буде остављен на миру да обнови сопствени живот. Најзад, „за добро цркве”, рекао је Масијелу, „одреците се свог положаја”.

Вака није никада добио одговор од Масијела (...)

По Кодексу канонског права Мекган је имао одговорност да поступи по писму или да га одбаци, зависно од сопствене процене Вакиног карактера и кредибилитета. Од 20 жртава које је Вака навео, један је био свешеник у бискупији Лонг Ајленд. Велечасни Феликс Аларкон, тада четрдесттворогодишњак, одрастао је у Шпанији и прикључио се Легији у доби ране адолесценције. Аларкон је 1965. отворио Легију Христовог центра у Конектикату и следеће године је отишао и приступио бискупији Роквилски центар. „Ово бих био однео у гроб”, говорио је касније отац Аларкон, „али када ме је мој бискуп упитао да потврдим шта је Вака рекао, уплашио сам се. Масијел га је, навео је он, често сексуално злостављао, као семеништарца. Мекган се саветовао са својим канонским адвокатом, велечасним Џоном А. Алесандром. Канониста је припремио досије који је садржавао Аларконову изјаву да би била потпора Вакином оптужујућем писму упућеном Масијелу. Јемчећи за два бивша легионара, Мекган и Алесандро су позивали Ватикан да обави истрагу над човеком са чврстом базом у структури духовне власти у Риму.

Резултат је био – ништа. Ниједан ватикански функционер није тражио додатне информације. Тврдња да је оснивач једног међународног монашког реда педер и да његова организација користи испирање мозга, наишла је на хладно ћутање Рима.” (Jason Berry and Gerald Renner; „Vows of Silence: The Abuse of Power in the Papacy of the John Paul II”; „Free Press”; New York; 2004; прев. СРС; стр. 1-4)

3. Папа Војтила штити сексуалног манијака

„Две године касније, августа 1978, Вака је отишао авионом у Мексико да буде с породицом пошто је његов отац умирао од рака. Његова сестра, још увек у Регнум кристи, одупирала се његовим молбама да напусти групу (...)

Такође је обновио захтев за уклањање Масијела. Канониста Алесандро је још једном послао досије апостолском представнику Свете столице у Вашингтону. 16. октобра 1978. кардинал Карол Војтила, надбискуп краковски, постао је папа и узео је име Јован Павле II. Света конгрегација за питања вере у Ватикану послала је потврду о пријему жалбе. Године 1997, када је Џералд Ренер упитао монсињора Алесандра зашто се ништа не догађа, овај је нерадо одговорио: „Једино што могу да кажем јесте да постоје разни нивои на којима се људи информишу о овоме. Наша дужност је била да проследимо ствар у праве руке. Не знам због чега се нису предузеле правне радње (...) То је тешка оптужба и требало је да се радње предузму.”

„То је зачуђујуће”, размишљао је отац Аларкон. „У Риму има великих људи који ово избегавају.”

Хуан Вака је напустио свештенички позив после психотерапије и додатне борбе с целибатом. 31. августа 1989, венчао се на грађанској свечаности. 28. октобра 1989. Вака је написао писмо од седам страница папи Јовану Павлу II захтевајући разрешење од завета. Иако више није функционисао као свештеник, Вака и његова супруга су желели да њихов брак благослови црква. За бившег свештеника или бискупа у таквом случају је потребно папино одобрење посветовљења.

Монсињор Алесандро је поново послао документ о Ваки Апостолској амбасадри у Вашингтону. И поново је добио потврду о пријему из Рима. Вака је писао као да се лично обраћа папи Јовану Павлу II, износећи размишљања о свом животу, неуспесима, браку. Писао је да су га „лоше учили” за свештенички позив „због тешких траума које сам годинама трпео зато што ме је сексуално и психолошки злостављао главни старешина и оснивач, Марсијал Масијел (...) на исти начин како сам ускоро схватио да ради с другим богословима”.

Четири године касније Вака је добио разрешење, једно од више хиљада с папиним потписом. Године 1997, у одговору на наша питања у вези с извештајем, Масијел је негирао све тврдње и то и даље наставља.

Зашто је папа Јован Павле II штитио Масијела?

Ватикан нема никакву обавезу да помаже новинарима истраживачима. За седам година откад смо први пут контактирали с канцеларијом папиног портпарола, Хоакина Наваро Валса, да добијемо коментар у вези с оптужбама деветорице бивших припадника Легије да их је Масијел злостављао, Ватикан је стално одбијао да да коментар. Ниједан ватикански званичник није никада рекао да је Масијел *невин*. Једноставно није било никаквог одговора на оптужбе у извештајима медија. Оптужнице које су Вака и остали поднели против Масијела Ватиканском канонском суду 1998. су уклоњене: никаква одлука није донета. Уместо тога папа Јован Павле II је, 2001. године, на прослави шездесете годишњице оснивања Легије, хвалио Масијела.

То симболично проглашење невиним од папе који се залагао за људска права у диктаторским режимима представља грозну поруку о стању правде у цркви.

Наш први извештај о Масијелу, објављен 23. фебруара 1997. у новинама „Хартфорд карент“, ослањао се на приказе Ваке, Аларкона и седморице других бивших легионара. Масијел није пристао на разговор. Христова легија је ангажовала једну вашингтонску адвокатску фирму да покуша да уништи тај извештај. Легија користи своје новине, публицисте и апологете на веб-сајту да прикажу Масијела као жртву лажне оптужбе. Међу његовим присталицама налазе се неки најбогатији грађани Шпаније и Латинске Америке, чија деца похађају или су похађала школе или колеџе Легије. Међу Американцима који бране Легију налази се Џорџ Вајгел, биограф папе Јована Павла II, и Вилијам Ц. Бенет, писац и предавач о моралним вредностима. У Масијелове заштитнике спадају велечасни Ричард Џон Нојхаус, уредник листа „First Things“; Вилијам Донахју, директор Католичке лиге за верска и цивилна права; Мери Ен Глендон, професор права на Харварду; и Дил Хадсон, уредник часописа „Crisis“.

Већина католика на енглеском говорном подручју не зна ништа о оцу Масијелу, о чудној историји организације Регнум кристи или о методима Легије за психолошку присилу. У Америци су школе Легије оставиле траг парничења и огорчене бивше следбенике баш у часу када ред планира да оснује универзитете у Сакраменту, Калифорнија, и Весчестерској грофовији, Њујорк. У Латинској Америци и Шпанији легионари су велики верски покрет, а у Мексику национална институција.

Како ватикански судови третирају оптужбе за велике моралне злочине неког свештеника блиског папи? Како је Ватикан одговорио на велику сексуалну кризу у редовима свештенства? Ова питања односе се не само на Масијела и одговор многих бискупа у вези с напасницима деце, него на рушење претпоставки о духовничком животу. Велечасни Доналд Б. Козенс, бивши ректор једног семеништа, написао је да свештенички позив „јесте или постаје педерска професија“ – одговарајући на питање које је 1992. поставио Џејсон Бери у „Не уведи нас у искушење“.

Од две хиљаде и сто свештеника који су идентификовани у судским процесима од седамдесетих година XX века, велика већина је нападала дечаке, каже адвокат из Даласа Силвија Димарест, која има обимну базу података. Терапеути неколико установа које се специјализују у лечењу таквих свештеника молили су бискупе да финансирају студију која би дала оцену клиничких налаза. „Бискупи су одбацили тај предлог“, изјавила је Лесли Лотштајн, клинички психолог на институту Ливинг, одељење у Хартфорду, Конектикат, са историјом лечења сексуалних напасника. „Студија коју не желе људи из цркве односи се на упоредно девијантно понашање протестантског, јеврејског и католичког свештенства. Видели смо преко 200 свештеника који су напастовали тинејдере или децу (...) Од око 50 свештеника других вероисповести с којима сам разговарала велика већина је имала везу с одраслим женама.“

Јуна 2002, три године после примедбе Лотштајнове, амерички бискупи су именовали Национални контролни одбор за прикупљање података о сексуалним напасницима из редова свештенства у бискупијама. Та студија је била у току док смо завршавали ову књигу. Бискупско негирање сексуалних престапа у властитим редовима било је последица закона о целибату. Тиме не желимо да кажемо да је целибат узрок што људи злостављају децу, као што се брак не може окривити за инцест. Сексуално понашање је укорене-но у развој личности. Педерска свештеничка култура која је настала у последњој генерацији била је још један споредни производ целибата као камена темељца владајућег система. Како је папа Јован Павле II реаговао на ове промене које су кидале централни нервни систем цркве? Ми постављамо ово питање као продукти католичких породица и школовања, са благона-клоним сећањима на свештенике и монахиње у улози учитеља и на свеште-нике које сматрамо пријатељима. Ниједан од нас није био злостављан, ни сексуално ни на неки други начин.

Најстрашнији утицај ове кризе био је у Ирској, у културном смислу нај-католичкије земље на свету, где су семеништа сада скоро празна. Студије по-казују дубоко ирско незадовољство, не у односу на веру него на нечасност и контролне механизме црквене бирократије. То разочарење се проширило деведесетих година XX века када су скандали погодили Северну Америку, Аустралију и западну Европу, достижући критичну масу 2002, с ланчаном реакцијом медија на истраживања „Бостон глоуба”.

Шта се догађало пре него што је папа окупио америчке кардинале у Ри-му на ванредном састанку априла 2002? Да бисмо одговорили на ово питање пратили смо географију кризе и како су се линије одговорности враћале у Рим. Неуспех Јована Павла по овом питању проистиче из неколико факто-ра које истражујемо. Један фактор је став Ватикана према скандалу као про-дукту разузданих америчких судова и антикатоличких медија. Иако сигурно постоји један пагански елемент у нашим забавним медијима и неукусан зао-крет у озбиљним новинама према таблоидним опсесијама, америчко извештавање следило је законите поступке. Насупрот томе, италијански правни систем нема обухватне откривачке моћи држава код којих је основ енглеско обичајно право, па су италијански медији имали далеко мање грађанских парница на које би се ослонили.

Код оца Масијела ми се суочавамо с папинским забашуривањем ствари. Каријера оца Масијела је студија дезинформација – извртање истине да би се стекла власт, и фабриковање моралне слике из патолошког понашања; Ватикан је, међутим, годинама помагао овај процес пропуштајући да истра-жи тешке оптужбе. Масијел, који је 20. марта 2003. напунио осамдесет две године, можда је највећи приложник католичке цркве XX века; он је кон-тролисао Легију када је ова књига отишла у штампу.

Масијелов покрет користи школе као средство за стицање новца и вла-сти унутар цркве. Легија тврди да има пет стотина свештеника и две и по хи-љаде семеништараца у двадесет земаља и на „десетине хиљада” лаика и би-скупијских свештеника и ђакона у Регнум кристи. Док ми не сумњамо у ду-ховно поштење многих ових људи, докази јасно указују да је Легија римока-

толичка секта, саздана на култу личности који се концентрише око њеног оснивача. Масијел негује милитантну духовност, опонашајући фашистичке принципе којима се дивио код шпанског диктатора Франциска Франка. Још више узнемирава чињеница да легионари користе технике психолошке при- нуде својствене култовима.

Црква сматра Легију верским редом. Редови који су стари више векова, као фрањевци и језуити, заветују се на сиромаштво, честитост и послушност. Христови легионари имају два додатна „приватна” завета: да никада не говоре лоше о Масијелу и својим старешинама и да пријављују оне који то чине; и да никада не теже ка руководећим положајима. Ови завети награђују шпијунирање као израз вере. Док смо копали по историји Масијела и његове организације, сексуално понашање у духовничкој култури постало је међународна медијска тема и једна од највећих институционалних трагедија нашег времена.

Папа Јован Павле II, његови бискупи и саветници у Римској курији могли су ову кризу да зауставе пре више година да су водили рачуна о упозорењима једног пророка у својој средини. Велечасни Томас П. Дојл, доминикански свештеник, радио је почетком деведесетих година XX века као канониста у Ватиканској амбасади у Вашингтону. Нема појединца који је одиграо тако катализаторску улогу у тражењу правде као отац Дојл.

Као војни свештеник и потпуковник ваздухопловства САД, отац Дојл својом каријером даје историјску призму. Његов (животни) пут – као млади богослов почетком шездесетих; као савршени инсајдер осамдесетих; и затим као изгнаник и прокаженик – обухвата време у којем је велико обећање реформи на Другом ватиканском сабору (концилу) шездесетих година наишло на снажну реакцију под папством Јована Павла II. Док је Ватикан покушавао да зачепи уста теолозима који су поштено истраживали црквено учење, сексуално подземље у духовничком животу, које су скривали црквени званичници, правило је спрдњу од присилне правоверности. У току двадесетогодишњег периода Том Дојл је био тамо – писао је извештаје, упозоравао бискупе, извештавао кардинале, борио се за вредности правде, затим везао судбину са жртвама и њиховим адвокатима, помагао новинарима и притом прерађивао смисао свога живота (...)

Године 2002, док се налазио у војној бази у Рамштајну, Немачка, Дојл је био под опсадом репортера и ТВ продуцентата из многих земаља док су случајеви сексуалног злостављања од стране духовника постајали међународна медијска прича. Његов глас је био међу ретким гласовима савести, глас свештеника који говори истину црквеним властима.

Књига „Завети ћутања” истражује ватиканско забашуривање преко живота двојице свештеника, Дојла и Масијела: једног који тражи правду и другог који представља тврђаву неправде. Приказујући главне догађаје који окружују ове људе, ми такође стављамо под лупу прогон теолога и црквених мислилаца под кардиналом Јозефом Рацингером. Овај нови лов на вештице једнак је одбијању Јована Павла да се суочи с великом кризом свештеничког позива тиме што би дозволио слободну расправу о алтернативама целибата (...)

Ми не делимо идеолошки став оних који тврде да је свештеничка криза условљена „хомосексуалном мрежом”. Али не делимо ни менталитет политичке исправности који условљава да неки коментатори у медијима и научном свету избегавају сваку критику свих димензија педерске културе.” (исто; стр. 4-10)

„Године 1964, Пет Дојл је пришао доминиканцима, реду проповедника старом седам стотина година, и уписао се у семениште Дабјук у Ајови, названо по светом Томи Аквинском, доминиканцу из Средњег века који је накалемио аристотеловску мисао на теологију. Студенти и факултет пратили су Ватикан II док су вође радиле на примени визије Јована XXIII у вези са прилагођавањем цркве свету који се мења. Доминиканци су традиционално мењали имена својим богословима (семеништарцима). Петрик Мајкл Дојл (рођен 3. августа 1944 у Шебојгану, Висконсин) постао је Томас.” (исто; стр. 13-14)

„Томас П. Дојл се заредио у Дабјуку, Ајова, 16. маја 1970.” (исто; стр. 17)

„У Чикагу је тиранско понашање кардинала Кодија изазвало лавину лоших написа у штампи и спекулације о његовој стабилности, што је дошло до Рима. „Све док немам проблема с Богом, није ме брига шта говоре моји критичари”, разметао се он. Године 1978, за време болести папе Павла, велечасни Ендру М. Грили запазио је долазак једног кардинала из Римске курије:

„*Себастиано Бађо је био у нашем граду. На тајном месту, на путу на састанак у Латинској Америци, посетио је кардинала Кодија са „захтевом” папе да преда власт. Кардинал већ прича о тој посети. Чујем да је једне ноћи, у кардиналовој вили, била велика галама због семеништа у Манделајну, при чему је кардинал непоколебљиво одбијао да се повинује захтеву (...) Кардинал често не одговара на писма различитих римских конгрегација, а у једном случају није одговарао неколико месеци на писмо које је папа Павле VI својеручно написао (хвалисао се другима како је игнорисао ово писмо, говорећи да је „Бађо натерао папу да то уради”).*”

Два дана касније папа је умро. Коди је одлетео у Рим на погреб и конклаву која је изабрала кардинала Албина Лучанија као Јована Павла I. Месеца дана касније и Лучано је умро. Када се вратио у Рим, Коди је седео у конклави с кардиналима који су изабрали Карола Војтилу, надбискупа краковског, за првог пољског папу, Јована Павла II (...)

Године 1973, Дојл је отишао у Рим да слуша предавања из црквеног права. Становао је на Ангеликуму, доминиканском универзитету, а слушао је предавања на Грегоријануму, језуитском универзитету. Гледао је Христове легионаре како иду у паровима, попут војника. На часовима су толико причали о правоверности да су „деловали параноично – толико им је недостајала независна мисао”, присећао се он. Мало шта друго је знао о њима.

Из Рима је отишао у Отаву, стекавши титулу магистра црквеног права на Универзитету светог Павла, а потом на Амерички католички универзитет у Вашингтону, где је одбранио докторат (...)

Године 1981, један канониста који је радио у Ватиканској амбасди у Вашингтону, повукао се са тог места и постао је доминикански старешина. Апостолски делегат, или папски изасланик, био је италијански надбискуп Пио Лаги. Дојл је био запањен када је позван на разговор у Вашингтон ради прихватања дужности канонског адвоката.” (исто; стр. 18-20)

„Дојл се упознао с Јованом Павлом, октобра месеца 1979, на пријему чикашких свештеника у току његове прве папске посете Америци.” (исто; стр. 24)

„Ђутање је било моћна сила у духовничкој култури – неречене ствари могле су да буду важне као благовремена реч. Под Јованом Павлом, ниједан свештеник који је желео да буде бискуп није смео да прича о целибату или о забрани контроле рађања, или у корист рукоположења жена. Дојл је знао да будући бискупи углавном не деле позиције Рима.” (исто; стр. 25)

„У односима Рима и Америке теологија је била непредвидива вокација. Теолози су се излагали ризику истраживања питања етике и савести. Долазили су у невољу с Конгрегацијом за начело вере, допадљив назив који је Павле VI дао Светом уреду Инквизиције. Кардинал Јозеф Рацингер, Немац, био је префект Конгрегације за начело вере. Као млад свештеник на Ватикану II, Рацингер је био напредан теолог који је саветовао своју националну хијерархију пишући о „пророчанском протесту против надмености институције (...) Бог кроз целу историју није на страни институције него на страни оних који пате и који су прогоњени” (...)

Рацингер је скренуо своје теолошко интересовање са структурних промена на институционалну стабилност када га је папа Павле VI, у мају 1978, поставио за надбискупа минхенског. Месец дана касније папа га је произвео у кардинала. На конклави тог августа, после Павлове смрти, Рацингер се упознао с краковским кардиналом Војтилом, с којим је размењивао књиге већ неколико година. Месец дана после тога Војтила је постао Јован Павле II. Рацингер је у међувремену имао много публиковану свађу с Хансом Кингом. Теолог критичан према папској непогрешивости, Кинг је био свештеник посвећен променама црквених структура. Његова визија цркве која би се посветила дубоким структурним променама сударала се с визијом немачких бискупа и Конгрегације за начело вере, који су га 1979. прогласили невалификованим да предаје као католички теолог.

Рацингер ће касније говорити да се није променио он него његове бивше колеге. Године 1981, Јован Павле II га је изабрао да предводи Конгрегацију за начело вере.

Када га је 1983. упознао Том Дојл, Рацингер је прикупљао доказе против велечасног Чарлса Карена са Америчког католичког универзитета, утицајног моралног теолога. Карен је истраживао симетрију између теологије и биологије. Како се црквена учења о људској сексуалности, непромењена вековима, усклађују с напретком науке? За Рим је нерешено питање била Каренова улога 1968, када је предводио теологе који су били против забране контроле рађања. Рацингер је желео послушност црквеном учењу. Како је Конгрегација за начело вере прикупила доказе против Карена, теолози су сматрали да Рацингер издаје Ватикан II. Није тако, понављао је упорно Рацингер. „Све изразитији процес пропадања”, објашњавао је, „открива се под знаком позивања на претпостављени ’дух Сабора (Концила)’” (...)

Знамење онога што је Рацингер презирао пало је на његов сто у Риму 1983: „Изазов љубави: педери и лезбијке у Католичкој цркви”, антологија есеја коју је издао Роберт Нудент, свештеник раније запослен у Филадельфиској надбискупији који је имао магистратуру из теологије са Јејла. Без ика-

кве помисли на лични скандал, Нуцент је дошао у сукоб с надбискупом вашингтонским, Џејмсом Хикијем, због рада са свештенством новог кова, педерским и лезбијским огранком који је основао с монахињом Џинин Гремик у једном вашингтонском предграђу.

Хики им је забранио да одржавају радионице у његовој надбискупији и почео је дуготрајну истрагу против овог пара због кршења црквеног учења. У кратком уводу за Нуцентову књигу бискуп Волтер Саливен из Ричмонда, Вирџинија, цитирао је бискупску посланицу из 1976. која предлаже самилост према онима „који се нађу, без своје грешке, на хомосексуалном путу”. Саливен је писао: „Неки гласови нас терају да волимо и прихватимо хомосексуалне католике; неки представљају изазов за наше схватање људске сексуалности.” На путу у Рим Саливен је посетио Рацингера. Упирући прстом у књигу, Рацингер је рекао. „Шта ово значи?” Наредио је Саливену да скине своје име са корице будућих издања. Саливен је послушао. Конгрегација за начело вере захтевала је да салваторијанци, Нуцентов ред, обуставе даљње штампање, што ред, наравно, није имао право да уради.

Нуцентов есеј који је тврдио да црква има суштинску педерску свештеничку културу нарушио је логику тајности у духовничком животу. Године 1961, Света конгрегација за монахе (редовнике) издала је строго упозорење: „Напредовање ка верским заветима и рукоположењу треба забранити онима који су заражени злим стремљењима ка хомосексуалности и педерастичности, за које заједнички живот и свештеничка служба представљају озбиљну опасност.” Том Дојл је знао за поједине свештенике који су хомосексуалци, неки сасвим отворено. Био је толерантан према онима који то нису отворено показивали. Међутим, приметио је да се верске заједнице цепају по линијама сексуалне оријентације. Нормални су се питали кога педери туцају; педери су називали хомофобију грехом који ствара духовне ране. Дојлу је било драго и то што није имао улогу у Хикијевој истрази.” (исто; стр. 27-30)

„Седамдесетих година XX века, када је отприлике сто Американаца месечно напуштало свештенички позив, већина њих да би склопила брак, стопа хомосексуалаца међу онима који су остали повећавала се. До средине осамдесетих културна динамика педерског света ухватила је корене у парохјама, верским редовима и у многим семеништима. Историјски гледано, свештенство је одувек имало већу стопу хомосексуалаца од укупне мушке популације (...)

Године 1973, Америчко психијатријско друштво скинуло је хомосексуалност са списка менталних поремећаја. Католички директори за професионалну оријентацију почели су да примају људе који *изгледају* педерски (или су признавали да јесу), под условом да се обавезу на прихватање чедности. Схватање да већина људи не бира своју полну оријентацију подударило се са свештеничким прихватањем психотерапије, што је Ватикан некад сматрао проклетством. Док су се реформски јудаизам и либералне протестантске цркве удаљавали од обележја хомосексуализма као претње друштву, једна америчка бискупска посланица из 1976. констатовала је да бити хомосексуалац није грешно; али је истополни однос био грех. Та позиција принудне непорочности сукобљавала се с идеалом пуног друштвеног прихватања педер-

ра, нарочито с обзиром на то да је свештенички позив постао педерско уточиште. Очито знак дуплих стандарда појавио се 2002, када је надбискуп Милвокија Викланд дао оставку после признања да је неколико година пре тајно исплатио 450.000 долара да би ућуткао човека из своје прошлости (...)

„Поседујем на десетине извештаја свештеника о нежним или полним наступима или одговорима наставника или старешина за време школовања”, пише А. В. Ричард Сајп, психотерапеут, бивши бенедиктински свештеник, ауторитет у вези с целибатом.

„Не постоји ниједан други елемент који је толико разоран за сексуалну одговорност код свештенства као што је систем тајности, који истовремено штити њихово понашање и појачава порицање.”

Утицај свештеничке педерске културе можда је несразмеран стварном броју хомосексуалних свештеника. Најобимнији преглед америчких свештеника који је користио стандардне анкетне поступке сачинио је 2002. „Лос Анђелес тајмс”. Ослањајући се на 1854 упитника, ова студија је показала да је две трећине испитаника било хетеросексуалне нежење, да је отприлике 20 одсто било хомосексуално, од којих је половина било нежењено. Око 28 одсто свештеника између 46 и 55 година били су хомосексуалци, што је одраз прилива педера током седамдесетих и осамдесетих година, скупа са одливом хетеросексуалаца који су се на крају оженили. Отац Доналд Казенс, ректор семеништа у Кливленду тих година, констатовао је да свештенички позив „постаје педерско занимање”, забринутост коју су изражавали многи свештеници пре него што је Ватикан II променио слику и тон духовничког живота. Анкете, наравно, нису непогрешиве; ипак, ако прихватимо податке „Лос Анђелес тајмса” да међу свештеницима има 20 одсто педера, та бројка је скоро три пута већа од процента у укупној мушкој популацији (...)

Како су осамдесетих година педери преплавили семеништа и парохije, Рим је зажмурио на једно око док су бискупи и старешине затварали очи. На папском северноамеричком колеџу „средином осамдесетих година студенти су (...) знали плесати-један с другим”. Током 1990-91, један немачки социолог је у Риму интервјуисао 64 свештеника или богослова који су били педери, пошто их је предложио духовник ван Ватикана.

Неки педери су се уписали у семениште несигурни у своју оријентацију или очекујући да буду подстакнути у непорочности. Многи други су се јатили у верске енклаве где је хомоеротични програм био против старих образаца асимилације у свештенички живот. Један бивши богослов (семеништарца) назвао је Колеџ св. Петра у Вексфорду, Ирска, „академијом разврата”. Други га је означио „тако су користили логор за јурњавау као девојке из неког романа сестара Бронте”.

Педерско ослобођење разлило се по семеништима, старо окружење је скинуло забране и неки семеништарци су формирали клике, туцајући се или опонашајући туцање у представама, истовремено осуђујући хомофобију у цркви. Факултетски свештеници почели су да излазе из својих скровишта, гневни на цркву. Педерске клике судариле су се с очекивањима људи за које је свештенички позив, не полна оријентација, био упориште. Педерске клике су присутне „у једној четвртини семеништа, можда и више”, каже социоло-

лог Дин Хоуд. Нека семеништа била су бастиони правоверности. У други-ма, као у Св. Фрањи у Сан Дијегу, млади бивши маринац по имену Марк Брукс био је избачен 1983. зато што се побунио против промискуитета и упорног пиљења педера.

Њуорлеанска надбискупија платила је одштету од 600.000 долара породици једног средњошколца кога је приликом посете Богородичној богословији 1986. опио и сексуално напастовао један одрасли богослов.

Семениште Маунт Калвари у Висконсину, које воде капучини, било је изрешетано судским парницама због круга насилничких свештеника који су нападали младе студенте током седамдесетих и осамдесетих година XX века. У Балтимору је шест семеништараца, који су остали да буду свештеници, оптужено да су узнемиравали младиће када су ови, за време студија у Семеништу св. Марије, обављали парохијску праксу. Промене у богословском животу нису биле једини узрок скандала који су касније избили на светло дана, јер су многе друге жртве биле девојке.

Многи свештеници који су случајно педери, живе искреним животом хришћасног сведока. Ипак, култура политичке коректности ухватила је корене када се програм педерских апологета сударио са правоверним учењем. Бискупи и старешине редова пратили су одвијање промена, али су претпостављали да ће духовничка култура издржати, са завидним угледом у друштву који није био пољуљан, да „унутрашња прича” неће бити откривена. „Педерска католичка” прича из осамдесетих година више се концентрисала на сукобе између бискупа и активиста поводом супротстављања цркве употреби кондома приликом ширења епидемије сиде. Парадокс свештенства које је пуно педера помињао се само спорадично. До 1990. године, више од 200 америчких свештеника имало је ХИВ, укључујући једног у центру за лечење у Чикагу који је тврдио да је заразио осам других свештеника. Католичка семеништа почела су да захтевају подвргавање кандидата ХИВ тесту пре него што буду примљени.

Препрека за поштено сагледавање ове суштинске промене била је сама црквена традиција. Како бискупи нису успели да створе генерацију наследника, Јован Павле II био је изричит по питању целибата, „сјајног драгуља”, искључујући сваку расправу о опцији брака која би привукла хетеросексуалце. Папа је полагао наду у фундаменталистичке покрете као што је Опус Деи, који је почео у Шпанији; у италијанску групу Заједништво и слобода; и у Христове легионаре из Мексика.

Докази о нареченим стварима засенили су преузимање власти. Као што је спознавао Том Дојл, велики грех у црквеној култури нарушиће њен етос тајности. Кардинали полажу заклетву папи да ће чувати цркву од скандала да би *спречили да лоша информација постане јавна*. Ниједан бискуп или нунције није желео ни да се приближи причама о свештеницима педерима или да каже да би црква била боља ако би се свештеници могли женити или бити жене. Многи су јерарси гледали надалеко: црква стара скоро две хиљаде година преживела је многе скандале. Неки будући папа би могао да препусти целибат слободном избору једним потезом пера.” (исто; стр. 33-36)

4. У грађанској парници за злостављање дечака, оптужен и папа Војтила

„У септембру 1984, велика порота у Лафајету, Лујзијана, подигла је оптужницу против свештеника по имену Гилберт Готи, у тридесет четири тачке, за полна злостављања извршена над девет дечака. Једна тачка силовање детета млађег од 12 година повлачила је за собом доживотну робију. Била је то област Кејдун, дубоко католичка. Када је адвокат у грађанској парници *оптужио папу Јована Павла II*, Дојл је назвао бискупову канцеларију; неки свештеник га је уверавао да је то био део законског поступка. Грађанске тужбе с породицама дечака биле су решене преговорима (...)

Шта се, дођавола, тамо дешава? питао се Дојл баш у тренутку када је телефонирао свештеник из Минесоте да адвокат у Сент Полу тужи цркву зато што је отац Том Адамсон предузимао недоличне радње с дечацима. Још један! (...)

Обавестио је Лагија како породице могу да туже бискупију и компаније које држе њене полисе осигурања. Преговори у Лујзијани вођени су тајно док неколико родитеља није одлучило да јавно поднесу тужбу. Лафајетски бискуп Џерард Фреј није могао то да спречи. Отац Готи ће вероватно завршити у затвору (...)

Шта тера човека да сексуално задовољење потражи код дечака? Дојл се стресао од туге због тридесетдеветогодишњег Готија, који је био годину дана млађи од њега; прочитао је молитву за оба свештеника. Затим је назвао величасног Мајкла Петерсона, оснивача Института св. Луке, болнице у оближњем Сутленду, Мериленд, која је лечила свештенике алкохоличаре и изнурене (...)

Као главни референт Светог Луке, Мајкл Петерсон је живео сам у кући покрај болнице, одређивао је сопствени распоред и непрестано је путовао авионима. Дојл га је упознао са ситуацијом у Лујзијани и Минесоти, а Петерсон му је у поверењу саопштио да се други бискупи баве таквим духовницима, од којих се већина качи за тинејџере. Психијатар је дошао у сукоб с надбискупом Хикијем, који му је по канонском праву био претпостављени, због филмова о људској сексуалности, које је особље Светог Луке приказивало свештеницима пацијентима. Петерсон је рекао Хикију да свештеници који се лече не знају ништа о сексуалности, што је велики разлог за њихово понашање. Уз уверавања да се Свети Лука држи католичког учења, Хики је дозволио болници да користи те филмове у свом програму.

Један од најтежих задатака терапеута био је како навести људе који су имали полне односе с дечацима да виде своје очајнички незреле чиновне (који често проистичу из траума запечаћених још у детињству) као злоупотребу власти. Морали су да признају своју праву полну оријентацију и да се онда држе целибата. Сваки од њих је морао да напише полну историју. После посматрања упитника један свештеник се истртљао: „Ја не могу да будем хомосексуалац – црква то забрањује!”

Бискупи су желели да свештенике врате њиховом позиву; Петерсон је рекао Дојлу да има проблема да да гаранције да дотични свештеник више неће тражити жртве.” (исто; стр. 37-39)

„У Дојлу је Петерсон нашао савезника у манипулисању најмучнијим црквеним тајнама, свештеника који се не клања бискупима. Дојл је имао отворен, адвокатски приступ стварности: утврдите чињенице, нађите решење. Док је Том постепено откривао стрепње у вези с радом у амбасади, Мајкл је размишљао о кратковидости бискупа у вези с полним питањима.

Дојл је назвао Лафајет, предлажући генералном викару, монсињору Алексу Лароку, да Гилберт Готи иде у Светог Луку. Ларок је објаснио да је отац отишао у Кућу потврђивања, католичку установу у близини Вустера, али га је адвокат пребацио у Парохијски институт у Хартфорду.

Када је Дојл то пренео Петерсону био је изненађен што чује Мајкла да се подсмева Кући потврђивања као нечему што је испод стандарда. Парохијски институт је сматрао веома солидним (...)

Дојл је био у недоумици у вези с квалитетом обавештења из Луизијане.

Његова забринутост јавила се ураганским доласком Ф. Реја Маутона Млађег, адвоката који је бранио Готија од криминалних оптужби, а који је долетео из Вашингтона по јануарском леду 1985. да потражи савет од Петерсона. Рагби звезда у средњој школи, Маутон који је сада имао тридесет седам година, био је ожењен и имао је троје деце. Истакао се као адвокат тужилац у парницама везаним за физичке повреде; такође је бранио велике дилере дроге. Случај Готи је уздрмао његову веру.

У изјави под заклетвом свештеник је признао да је полно општио са *тридесет седам* дечака, четвороструко више жртава него у оптужници. Готи је снимао фотографије дечака у полном чину, мазио их при исповести, имао орални секс на рибарским излетима и у парохијској кући села у којој је живео сам до 1983, када су три брата коначно рекла свом оцу. Отац и његов адвокат отишли су код генералног викара, монсињора Х. А. Ларока, који је суспендовао Готија са свештеничких дужности и послао га у Кућу потврђивања.

Црквени званичници нису обавестили парохијане куд је свештеник отишао, нити шта је урадио изван „мрског понашања (...) неморалне природе”. Као што је рекао Маутон, да је бискуп средио с људима, послао дечаке на терапију, *понашао се као црква*, могли су избећи парницу. Уместо тога, адвокати тужиоци су се постарали за терапију, а годину дана касније дечаци су сведочили пред кривичном великом поротом. Када се Маутон упознао са својим клијентом у јесен 1984, Готи је сликао слике на терапији у Кући потврђивања, коју је водио свештеник по имену Томас Кејн. Кућа потврђивања таман је хтела да пошаље Готија да ради као возач хитне помоћи у Мисисипију. Маутон га је пребацио у Хартфордску болницу, која није имала никакво црквено братство и није дозвољавала пацијентима да напуштају објекат. Ту је Готи чекао док је Реј Маутон планирао стратегију за суђење које је било месецима далеко.

Мајкл Петерсон и Реј Маутон имали су оправдане слутње у вези с Кућом потврђивања. Године 1987, управни одбор је отпустио директора, оца Томаса Кејна због крађе новца ради куповине кућа на Флориди и у Мејну. Кејн је вратио део средстава, али није никада био гоњен. 1989. године, Кућа потврђивања је затворена. А 1993. један младић је тужио Кејна, Вустерску бискупију и Кућу потврђивања, оптужујући Кејна да је почео да га напаствује 1968, кад му је било девет година, у парохијској цркви и у Кући.

Оптуживао је Кејна за сексуално иживљавање над њим, скупа с другим свештеницима који су радили у Кући. Жртва је 1995. године добила 42 хиљаде долара одштете. Пре него што је Кејн банкротирао почетком деведесетих година, пренео је власништво над имањем на Флориди на једног другог службеника и на монсињора Алана Плаку из бискупије Роквил центар на Лонг Ајленду. Плака је био правник и помагао је у оркестрацији одговора бискупије Роквил центар деци коју су злостављали свештеници. „Као адвокати нисмо били обавезни да обавештавамо о наводима, али као свештеници јесмо”, признао је касније. Године 2002, Плака је суспендован због оптужби двојице бивших ученика у семеништу у Јуниондејлу, Њујорк. Негирајући оптужбе, запослио се код дугогодишњег пријатеља Рудија Ђулијанија, бившег градоначелника. Кејн је нашао спас у Гвадалахари, Мексико, као директор нечега што се звало Светски наставни институт. Новинарка Кетлин Шо открила је да универзитет за који је Кејн тврдио да је на њему докторирао нема никаквог записника о томе.” (исто; стр. 40-42)

„Маутон је играо на карту неурачунљивости да би испословао пресуду мању од доживотне робије. Петерсон је био скептичан. Педофилија није облик лудила. Готи је напаствовао децу кад год је за то имао прилику.

Адвокати њуорлеанских осигуравајућих друштава тихо су преговарали дуже од годину дана да би се избегао публицитет, плативши 4,2 милиона долара за девет случајева. Маутон је израчунао да је удео цркве 15 одсто. Адвокати осигуравајућих друштава нису ни схватили импликације Готијевог зависног понашања. Све више породица подносило је тужбе. Маутон се рогушио на адвокате из фирми с педигреом који нису успели да издејствују да судија запечати изјаву бискупа дату под заклетвом. Чему призивати медијску хајку (...)

Дојл је истакао важност довођења заблуделих свештеника у установу као што је Свети Лука; такође им је саветовао да прихвате обавезе у грађанским парницама, спрече законска открића, дођу до финансијског решења. На том састанку је сазнао да су још два свештеника напустила парохије због навода о сексуалној активности с дечацима – један је склоњен у неки самостан у Алабама, други је ускоро доспео у Светог Луку – што је значило да у бискупији има четири свештеника који напаствују децу.

Лафајетски бискуп и генерални викар осетили су се угроженим због инсистирања Реја Маутона на томе да црква престане са опструкцијом. Маутонова тврдња да католици могу да опросте ако је црква искрена чинила се разумном за Дојла, иако га је терала на размишљање о менталитету унутар Ватиканске амбасаде. Лаги и италијанско особље гнушали су се медија. Дојл је у почетку тумачио њихов став као одговор на антиклерикализам у италијанској штампи. Међутим, њега је бринуо елитизам, снисходљиво држање према писмима која су долазила од лаика (...)

Дојлова забринутост се увећала када је адвокат из Лафајета, Џ. Мајнос Сајмон, предао захтев са именима 27 свештеника, тражећи информације о њиховим хомосексуалним и педофилским активностима. Тврдио је да клерикални систем не поседује никаква заштитна документа. На списку је Лејн Фонтенот; као и још један духовник који је упућен у Светог Луку зато што

је наставао дечаке. И неколико свештеника запослених у суду правичности или бискупијском трибуналу. Иако њихова имена нису објављена у медијима, њихови сексуални сусрети с мушкарцима познати су другим свештеницима, што поткрепљује адвокату теорију да бискупија, прикривањем хомосексуалног понашања, проширује копрену на напаснике деце. Сајмон је добио информације од хоровађе лаика упознатог с најпрљавијим тајнама бискупије. Овај човек је на крају и сам доспео у затвор због наставања младића. Умро је у затвору од сиде.

Свештеници и бискупијски инсајдери достављали су информације Џејсону Берију за објављивање у наставцима у лафајетском недељнику „Тајмс оф Акадијана” („Times of Acadiana”). (У то време Бери није знао да Дојл постоји). Кроз разговор с Рејем Маутоном Дојл је схватио да су њихова бискупије суочене с тешким законским казнама, поред плаћања жртвама, ако Свети Лука има десет педофила (...)

Ако би неки бискуп посрнуо, Рим је обично слао истражитеља, „надзорника”, да обави разговор и достави извештај. Таква посета је узрујавала бискупа само ако би била објављена. Надзорников извештај увек је тајан и омогућује му да докаже лојалност Риму. Доминиканци имају израз: *Буди фин према типовима приликом успона, јер ћеш их срести приликом силаска.*

Дојл је за надзорника хтео А. Џејмса Квина, педесетдвогодишњег помоћног бискупа из Кливленда (...)

Дојлов извештај у којем предлаже Квина за надзорника отишао је кардиналу филаделфијском, Кролу, који је ишао за Рим. Убрзо после тога Ватикан је послао одобрење Лагију (...)

Извештај хијерархији, који је Дојл предвидео, такође је попримао облик. Маутон се определио за отворен приступ. Наставање деце је злочин, писао је. „Да би се свештенику дозволило да настави да функционише, довођење у опасност здравља деце после пријема поверљивих информација да је дотични свештеник мучио неко дете, сматра се 'криминалним запостављањем' (што је у многим државама злочин).” Залагао се за отворено понашање с верницима и медијима и за покоравање законима о опуномоћеном извештавању, при чему професионалци који се баве децом морају да обавесте власти о оптужбама. Осигуравајућа друштва ће искључити „извештавање о захтевима који настају као резултат полног контакта између свештеника и парохијана”. Губици цркве од „Једну милијарду долара (...) у периоду од 10 година опрезна су процена трошкова”.

Дојл се плашио да би дебакл из Лафајета могао да се понови у Минесоти. Желео је да бискупи престану с праксом премештања починилаца. Ако нека оптужба завређује пажњу, онда бискуп треба да суспендује духовника и да га одстрани из парохије – „исказ да човек није способен да обавља своје свете функције или свештенички позив док се не заврши процена” – писао је он. „Како ће моћи дете да појми да су свештеници аутентичне, несебичне слуге јеванђеља и цркве као Христовог тела?”

Петерсон је пречистио клинички језик и додао тачке из професионалне литературе. Маутон, тврдокорни реалиста, додао је: „То су доживотне болести за које нема много наде да ће се повући и да ће се поремећаји контролисати, али никакве наде у овом тренутку да ће се 'излечити’.”

Дојл је био забринут да ће бискупи, толико навикнути на тајност у односима с Римом, прекршити законе САД. Извештај је о томе говорио директно: „Изнета је идеја о фризирању или пречишћавању досијеа о потенцијално штетним материјалима. То би представљало неуважавање суда и опструкцију правде ако су досијеи већ били затражени (...) Друга сугестија у вези са досијеима била је да се пребаце у апостолску нунцијатуру, где се верује да би остали безбедни, на слободној територији. Такав би поступак по свој прилици довео до тога да грађански судови оштете или потпуно униште имунитет нунцијатуре.” (исто; стр. 43-46)

„Нерасположен за рушење моста, Дојл је отишао у Бостон на састанак с кардиналом Берни Лоом у вези са оснивањем Института о католичким учењима. Ло га је позвао да буде његов канонски правник. Дојл је упитао због чега његов одбор није ништа урадио поводом извештаја о педофилији. „Отишао је другом одбору”, рекао је Ло. Бискупи ће предузети акцију, рекао је утешно. Дојлу је било јасно да Лоу недостаје утицај у унутрашњим бискупским трвењима; кардинал је био превише везан за с програмом Рима за проналажење бискупа који су подешени на послушност папи пре него на заједништво. Ло није показивао никакво гађење према педофилији. Уместо тога, живнуо је када је почео да говори о бостонској замршености, о изазову скупљања средстава. Дојл је задржао пријатељски тон, говорећи да ће размислити о послу – понуди за коју није био нимало заинтересован (...)

2001, Кристен Ломбарди из недељника „Бостон феникс” (Boston Phoenix) почео је да истражује Лоов третман Џона Гејгана, рашчињеног свештеника. Многе његове сексуалне жртве заступали су адвокати, укључујући Родрика „Ерика” Меклиша Млађег и Мичела Гарабедијана, у грађанским парницама. Са више десетина нерешених парница, унутрашња црквена документа била су заштићена једном заштитном наредбом. Убрзо затим, „Бостон глоуб”, предвођен репортером Волтером В. Робинсоном и уз подршку енергичног уредника Мартина Берона, упутио је молбу суду да ослободи документа. До тог тренутка стратегија надбискупије, која се састојала од давања новца за ћутање жртава, лепо се уклапала у Лоово поимање власти: чувајте тајне. Међутим, Америка се променила после претходног извештавања о свештеницима педофилима и након скандала Клинтон–Левински. Гејганова дуга педофилска каријера завршила се 1996, десет година после Готијевог одласка у затвор. Због чега је Ло дозволио да такав човек настави да функционише? Судија Констанца М. Свини удовољила је захтеву „Глоуба” да отпечати документа. Апелациони суд одбио је жалбу надбискупије. „Глоуб” је у јануару 2002. почео да истражује сексуалну историју надбискупије.

Гејган је оставио преко 130 жртава у низу парохија, почевши 1962, када је напаствовао четири дечака из исте породице. Премештан у нове парохије (уз путну годину одмора у Риму), заштићен од одговорности за злочине, Гејган је представљао огледало система који је Том Дојл једва почињао да схвата када се упознао са Лоом. У септембру 1984, једна жена је писала Лоу, упозоравајући га да Гејган, „познат у прошлости по напаствовању дечака”, довози дечаке кући ноћу. Ло је одговорио две недеље касније: „Ствар ваше забринутости се испитује и донеће се одговарајуће одлуке и за свештеника и за Божији народ.”

Кардинал који је послао Тому Дојлу хиљаду долара преместио је Гејгана у нову парохију, обавештавајући надлежног монсињора о његовом проблему. 7. децембра, један помоћни бискуп писао је Лоу о Гејгановој „историји хомосексуалног односа са дечацима”. Додао је да ће „ако се нешто деси, парохијани . . . бити убеђени да надбискупији није стало до њихове добробити и да им једноставно шаље проблематичне свештенике” (...)

Тронедељним испитивањем у Институту светог Луке утврђено је да је он „хомосексуални педофил” високог ризика. Требало је да Ло започне поступак његовог уклањања из свештеничке службе; уместо тога надбискупија га је послала у Парохијски институт. Помоћни бискуп Роберт Бенкс није био задовољан закључком у отпусној листи, у којој је писало да се „умерено поправио”. Бенкс је тражио јача уверавања из Хартфорда. „Вероватност да ће поново деловати веома је ниска”, стајало је у напомени болнице. „Међутим, не можемо гарантовати да се неће поновити.” Ло је одобрио Гејганов повратак.

Године 1994, после више притужби, он је поново избачен и послат на боловање. У писму Гејгану за Божић 1996, Ло је речима изразио менталитет безбројних бискупа, захваљујући којем су огуглали на страхоте деце коју су силовали свештеници:

„Твој живот у свештеничкој служби био је плодан, тужно погоршан болешћу. У име оних којима си лепо служио, и у моје лично име, хтео бих да ти се захвалим. Схватам да је твоја ситуација болна. Страст коју делимо може заиста да изгледа неподношљиво и немилосрдно. Најбољи смо када одговарамо искрено и с поверењем. Бог те благословио, Џек.”

Ова последња реченица може да послужи као епиграм за Лоове изјаве под заклетвом које је дао у грађанској парници јуна 2002. Адвокат Ерик Меклиш заступао је наводне жртве још једног свештеника, Пола Шенлија, чији су судови о Северноамеричком друштву за љубав човека и дечака 1977 („деца могу касније да зажале што су некога отерала у затвор, знајући да су кривци за то”) довели до упућивања многих жалби бискупској канцеларији. Документа у његовом црквеном досијеу имала су *шеснаест стотина страница*. Како је Шенли затражио одлазак у пензију, Ло је написао: „Тридесет година у свештеничком позиву доносио си Божију реч и љубав Његовом народу и знам да је то и даље твој циљ упркос неким тешким ограничењима.”

Меклиш је дуго испитивао Лоа. Кардинал је рекао да није лично видео много материјала; ствари су водили његови помоћници; досије бискупијске канцеларије био је оскудан: „Мислим да је наше институционално сећање било непотпуно.” Упитан о Готијевом случају, Ло је рекао: „Тог се не сећам.” Није се сећао свештеника који је избачен са Јозефинума у току његове последње године у семеништу (...)

Можда се најпоузданији знак Лоовог владарског менталитета јавио 24. априла 1989, на сахрани оца Џозефа Бирмингема у Бостону. Том Бланшет је приметио да кардинал Ло сам пије кафу. „Много је младића у бискупији којима ће бити потребни савети као резултат њиховог односа са оцем Бирмингемом”, рекао му је Бланшет. Поверио му се како је свештеник напаствовао њега, његова четири брата, друге младиће. Ло га је повукао у стра-

ну и замолио га да се врати у цркву. „То води бискуп Бенкс и желим да договориш састанак.”

Положивши руку на Бланшетову главу, кардинал се тихо молио.

Затим је рекао: 'Обавезујем те снагом исповедаонице да о овоме никоме другом никада не говориш'." (исто; стр. 49-52)

5. Ватикан не одстрањује напаснике

„Times of Acadijana” је, 31. јануара 1986, известио да се Лафајетска бискупија играла премештаљки са седморицом напасника деце током више година. У једном уводнику тражила се оставка бискупа Фреја и монсињора Ларока, или да их Лаги одстрани. Рим, међутим, није желео да понижава бискупе. Обичај је био да се пошаље бискупски помоћник који је служио као наследник, пре извлачећи него деградирајући опседнутог прелата. Дојл је ставио монсињора Харија Ц. Флина, бившег ректора семеништа у Мериленду и пастора бискупије у Албанију, Њујорк, на врх кандидатске листе.

Мајкл Петерсон је отишао у Рим у марту, надајући се да ће убедити званичнике Курије о потреби обавезујућих норми одстрањивања напасника деце. Петерсон, који је неколико недеља био прикован за кревет после операције леђа, састао се с кардиналом Одијем у Конгрегацији за свештенство. По повратку је изгледао очајно. „Они то не схватају”, роптао је (...)

Дојлу није ишло добро. У амбасади су се његове италијанске колеге држале на емоционалној дистанци, шаљући депеше да је луд што се бави таквим питањем. Када га је један колега упитао када ће очистити канцеларију, Дојл је схватио да су стигла отпусна документа. Нико му није рекао, *отпуштен си*. Лаги је предложио вечеру у његову част, једно формално хвала за скоро пет година служења Светој столици. Дојл је прекршио неписано правило тиме што се превише приближио скандалу. Његово поимање правде, изразито америчко, одударало је од безличног италијанског стила. Није било никаквог запаљивог догађаја, што је био проблем за Дојла, који га је делио од њих.” (исто; стр. 54-55)

„28. априла 1986, Дојл и Маутон су се нашли у Мористауну, Њу Џерси, да би присуствовали ускршњем регионалном састанку Америчког друштва за канонско право. Маутон је упитао да ли је знао да ће бити присутни новинари. Немој да бринеш, узвратио је Дојл; само ти реци свој став.

„Римокатоличка црква”, изјавио је Маутон, „не може да поуздано врши моралну власт споља ни у једној области у којој народ примећује да је она неспособна да одржи моралну власт изнутра.” Тужиоци ће постати строжији, као и полицајци. „Ако не будемо деловали одмах, последице ће бити катастрофалне. Ако деца остану без третмана, онда ћете у својој заједници имати темпирану бомбу која хода.”

Због напаствовања деце амбасади је било пријављено преко 40 свештеника. На основу учесталости позива које је добијао, Дојл је рачунао да ће се тај број за годину дана утростручити. Он је педофилију називао „најтежим проблемом с којим се ми у цркви сусрећемо после више векова”. Стојећи пред смртно озбиљним колегама, Дојл их је подстицао да се изједначе с парохијанима, да прекину са условљавањем ћутања „за добро цркве”. Истицао

је потребу за добијањем терапеутске помоћи за породице. „Не треба да шаљете неког надменог духовника да им покаже колико лоше треба да се осећају због тога што им се црква вуче по блату”.

Најтежи проблем с којим се ми у цркви сусрећемо после више векова – његове речи у „Њујорк тајмсу” уздрмале су хијерархију. Кардинал Бернардин писао је из Чикага, грдећи га што је јавно говорио о овој теми.

Дојл је у јуну организовао затворену конференцију у доминиканском самостану у Ривер Форесту, Илиној, где је провео своје најсрећније године као млади свештеник. Маутон му се придружио. Дојл је желео да одабрани бискупи, верске старешине, кардинал Бернардин и његов штаб, виде све што је у питању. Међутим, ни Бернардинов штаб ни кардинал нису се појавили (...)

Адвокат Чикашке надбискупије био је присутан: Џејмс А. Серитела, огроман, трапав човек који је помогао у изврдавању федералне истраге против кардинала Кодија. Тамо где је Реј Маутон упозорио слушаоце да буду душебрижнички расположени, Серитела је трештао: „Ви треба да запамтите да када дође до једне од ових ситуација, ти људи – породице – представљају непријатеља, а ја сам на вашој страни!” Дојл је био пренеражен.” (исто; стр. 56-57)

„До 1988, амбасади је пријављено 135 америчких свештеника због нападања малолетника. Нова администрација је најзад стабилизовала ово место. Најнегоднија димензија Светог Луке била је процена опасности која прети од пацијената. Бискупи су желели да се свештеници врате на посао ако је могуће. Већина пацијената није никада била кривично гоњена; њихови бискупи или старешине нису их пријављивали полицији. Болница је била против повратка неких људи на свештеничку дужност; Свети Лука се поносио ниском стопом рецидива међу пацијентима. Без независне истраге, права процена улоге Светог Луке у сексуалној кризи није могућа. Већина свештеника дијагностификована је као ефебофили. Регресивна хомосексуалност нарцистичка фиксација на тинејџере – представљала је само једну нит у комплексности свештеничке педерске културе коју су бискупи тихо избегавали.” (исто; стр. 59)

„Како је његова амбиција јењавала, Том Дојл се суочавао с променљивим низом сексуалних жртава, по неколико у истом маху, које су улазиле у његов живот са мучним причама често саопштаним јецајући на телефону неколико вечери у току једне недеље. Он је постао иронични исповедник који се извињавао због грехова цркве. Дојл је покушавао да замисли њихова лица, те гласове смрскане вере, при чему га је њихов гнев мењао у стварима које је таман почињао да схвата.” (исто; стр. 59-60)

„Једног пролећног дана 1987, репортер „Сан Хозе меркури њуза” по имену Карл М. Кенон, који је радио у редакцији у Вашингтону, отпутовао је у Калифорнију да би се састао са својим уредницима. Кенон је заинтригирало оно што беше прочитао о узорку бискупа који напаствују децу. „Узорак?” упитао је његов уредник, Боб Рајан. Колико примера тог „узорка” може Кенон да докаже? Барем шест, одговорио је он. „Меркури њуз” је део ланца Најта Ридера; од истраживања се очекивало да донесе серију за овај ланац. Рајан му је дао зелено светло.”

До јесени је Кенон пронашао 35 свештеника у преко 24 бискупије које су бискупи прекомандовали на послу. У Доминиканској научној библиотеци лоцирао је оца Дојла (...)

Дојл му је дао један примерак извештаја који је 1985. упутио црквеној хијерархији.

Кенон је био запањен визионарским ставом аутора и глупошћу бискупа зато што су игнорисали њихове савете. Његова серија кренула је крајем децембра 1987. у листовима „Филаделфија инквајерер“, „Мајами хералд“ и „Детроит фри прес“, као и у још некима. „Неспремност суочавања с проблемом представља темпирану бомбу која ће експлодирати унутар америчког католицизма“, писао је Кенон имајући сопствени предосећај (...)

Почетком 1989, нови главни надбискуп Филаделфије, Ентони Бевилатка, замолио је Дојла да напише пропратни реферат о питањима рашчињења за бискупску конференцију. Дојл је саставио извештај који је садржавао три хиљаде речи. „Света столица је јасно дала до знања да Свети отац неће рашчинити свештеника против његове воље“, написао је он. „Упркос свим практичним циљевима, свођење духовника на лаички статус, као казна, не може се спровести у случајевима сексуалног узнемиравања.“

Судски процеси свештеним лицима суочили су се с нерешивом ситуацијом: свештеник који има психолошке сметње може да доказује да је његова слобода деловања, његова морална одговорност нарушена. „Будући да већина духовника, ако не сви, који уђу у полне односе с малолетницима, чине то због психолошког поремећаја, тешко је видети на који начин кривични поступак може уопште да почне.“ Дојл је заговарао убрзани административни процес којим би бискупи рашчинили преступнике који су „неподобни за свештенички позив“, који одбијају лечење или не признају штету коју су нанели.

Крајем 1989. представници Конференције католичких бискупа почели су расправу с Римском куријом о бржем начину рашчињења педофила у складу с канонским правом. Следећи Дојлова упутства бискупи су желели сопствени административни поступак, без дугог чекања на интервенцију папе. Тај захтев је довео до жестоке расправе на неколико ватиканских конгрегација чији префекти функционишу отприлике као шефови кабинета у влади. Конгрегација за свештенство, за бискупе и за начело вере, као и Концил за тумачење законодавних текстова, умешали су се у расправу.

„Заједничко осећање било је да оно што они предлажу није прави начин“, говорио је отац Х, канонски правник у Риму који је учествовао на састанцима и разговарао с Беријем под условом да остане анониман. Седео је у неукрашеној сали једне старе зграде. „Они су тражили специјалне норме не предлажући законодавство“, наставио је он. „Света столица је узвратила, 'Ми имамо давно успотстављене норме. Примените те норме!' Амерички бискупи су остављали утисак да немају одговарајућа средства за бављење тим случајевима.“

Папа у сваком тренутку може да обустави канонску процедуру.

Норме или правила подразумевали су да кривични поступци одреде да ли људи могу да буду лишени свештеничког чина. На тим судовима оптужени се не суочава с тужитељима пред поротом. Кодекс налаже тајност ради

заштите угледа оптуженог. Канонисти дају изјаве у име жртава судији или неколицини судија, обично бискупу или неколицини канониста. Још један канониста представља одбрану. Нема унакрсних испитивања с пресудом која значи дискредитовање сведока. Једина карактеристика коју ови поступци деле са грађанским парницама јесте да могу да трају годинама. Многи бискупци су сматрали застарелим кривичне поступке. „Починилац прекршаја није ослобођен казне”, наводи канон 1324, али „покајање може да је замени ако је прекршај починио (...) неко ко је могао само да мањкаво користи разум”. (исто; стр. 61-64)

„Одбијање Ватикана да убрза поступак изbacивања за сексуалне нападне биле је још један знак јаза између папе Јована Павла II и бискупа Северне Америке, Ирске и Аустралије приликом избијања скандала (...)

Питер Хеблтвајт, цењени дописник из Ватикана, процењујући Норме рапчињења из 1980, писао је да папа на такве захтеве гледа као на „срамоту и признање неуспеха. Поступак је отежан колико год је било могуће (...) Узор свештеника за Јована Павла био је мушкарац, нежењен, везан доживотно, обучен у црну свештеничку одору, послушан, посвећен молитвама, ако треба и јунак, свет и аполитичан”. (исто; стр. 66-67)

Г. Морисеј, један је од водећих канониста у Отави, Канада.

„Ствари иду много дубље од наставања деце”, писао је Морисеј Дојлу.

„Питам се није ли целокупан животни стил свештенства доведен у питање. Понекад осећам као да је цео наш систем „локварен” у смислу да изгледа да се више заснива на борби за власт него на јеванђељским вредностима (...) Разумем да кардинал Рацингер и остали можда не посматрају ствари на исти начин. Осећам да ћемо морати да преуредимо нашу целокупну грађевину, али данас као да нико није способен да стисне зубе.”

Морисеј, Дојлов ментор, запазио је системско распадање. Као и Бери М. Колдри, аустралијски научник и припадник Хришћанске браће, који је написао интерну студију за свој ред после извештаја о сиротиштима у Аустралији. Године 1994. Колдри је провео шест недеља у Риму вршећи истраживања у архивима Хришћанске браће пре него што је предао документ брату Колму Китингу, главном старешини. „Он није био одушевљен што је документ написан, иако ме је лепо примио”, каже брат Колдри. „Расправљао сам темељито о документу с њим и његовим помоћником.” Како је време пролазило, каже Колдри, „поштено је казати да сам био маргинализован (...) Било је много омаловажавања и негирања онога што радим.” Колдри процењује да је 10 одсто од четири хиљаде припадника овог међународног реда злостављало омладину. У књизи о ширем проблему Колдри је написао: „Сексуално злостављање малолетника и општа свештеничка невера заветима целибата представља тамно наличје старе ирско-аустралијске цркве радничке класе, дуго година скривано племенском лојалношћу.” Писао је даље:

„Сексуалну мрежу чини мала група или круг свештеника, браћа или запослени лаици који живе у несагласју са заветима везаним за питања секса – двојке или тројке који се међусобно помажу ћутањем и покривањем. Сексуално подземље представља већу, аморфнију државу унутар државе у некој бискупији или верској конгрегацији, где постоји знатан број људи који не

живе у складу са заветима (или нису живели у неким прошлим периодима) и који сарађују у скривању ванпрограмских активности (...) (Они) који злостављају малолетнике и чине криминална дела способни су да се скривају унутар сродног подземља других свештеника и црквених радника који крше завете упражњавајући хетеросексуалне или хомосексуалне односе са одраслима који на то пристају (...) Они деле неутврђену способност међусобног уцењивања.”

Термин „сексуално подземље” даје још једну димензију расправи о тајним кривичним поступцима.

Када један оптужени свештеник зна за сексуални терет оних који му суде, колико ефикасно то суђење може да буде? Рим није ни сањао да ће патолошко подземље бити изложено јавности у земљама обичајног права – Аустралија, Северна Америка и Ирска – деведесетих година XX века. Курија, као и лакомислени бискупи, желела је да такво понашање види као грех, као људску слабост. Када је примењено канонско право, његова функција није била да поправи штету нанету деци.” (исто; стр. 70-71)

6. Новац за ћутање

„Главни медији посветили су велику пажњу открићима из 1992. о бившем свештенику Џејмсу Портеру, некад из Фол Ривера, Масачусетс. Портерове деценије злостављања биле су изложене у телефонском разговору који је снимео Френк Фицпетрик, кога је он злостављао као дете. Уследила је бујица извештаја и законска акција. Кардинал Ло је оптужио медије, издвајајући „Бостон глоуб”. (...)

Адвокати одбране обично су улазили у нагодбу „новац за ћутање”. Сам новац не објашњава због чега је, почетком деведесетих година, дошло до слабљења медијског праћења (...)

Кратак шок због неког Столинга или Ритера, ток-шоуа или вести о лошим свештеницима, бледели су под епском причом која је започета 1989, када су Берлински зид и Совјетско царство почели да се руше на телевизији. Папа Јован Павле II стекао је узвишени статус на глобалној позорници захваљујући запаљивим говорима о људским правима и подршци пољској Солидарности. Као што је Михаил Горбачов рекао папском биографу, Џонатану Квитнију: „Све што се десило у источној Европи током последњих неколико година било би немогуће без папе, без политичке улоге коју је он одиграо” – што ни издалека не одговара Стаљиновој циничној примедби, „колико дивизија има папа” (...)

Став Јована Павла био је обесхрабрујући у односу на темељно новинско истраживање у вези са свештеничким сексуалним злостављањем. Ло, О’Конор и више десетина бискупа морали су да скривају грозне ствари; стратегија адвоката одбране, кад год је било могуће, била је да се жртве исплате за ћутање и да се досијеи запечате. Већини жртава, оптерећених патњом, лакнуло је што могу да се нагоде. Неке од њих нису желеле никакав публицитет. Ипак, свест о томе да отац неће бити гоњен остављала је крупна питања, као што је улога бискупа као де факто судија који дозвољавају оцу да настави.

Адвокати одбране су се надали да ће нагодбе спречити више жртава да поднесу тужбу. Адвокати тужилаца узимали су најбољу погодбу за клијента, нарочито ако су имали више случајева на видику, или ако закон о заставању није слутио на добро тешко трауматизованом клијенту.

Што се тиче оштећених, њих је црква, која је обећавала пут спасења, издала два пута – најпре као децу, када су трпели сексуалне насртаје; а затим као одрасле, када су видели да бискупи или верске старешине играју улогу адвоката. Новац их је ућуткао. Као што је канонско право обавезивало свештеника да никада не открије оно што људи говоре кад се исповедају, тако су запечаћени споразуми затварали уста жртвама да не говоре о свештеницима.” (исто; стр. 73-74)

7. Неосетљивост папе Војтиле за жртве

„У марту 1993 – осам година пошто је отац Дојл известио кардинала Одија – папа Јован Павле II говорио је о овом скандалу групи америчких бискупа после оставке надбискупа Роберта Ф. Санчеза из Санта Феа, Њу Мексико. Три младе жене беху обелоданиле, у емисији телевизије Си-Би-Ес „60 минута”, Санчезове полне односе с њима, који су почели у зрелој фази адолесценције. Позивајући на молитве за „нашег брата из Санта Феа (...) (и) особе погођене његовим чином”, папа је рекао да човеков пад, „који је сам по себи болно искуство, не сме да постане питање сензационализма (...) Нажалост, међутим, сензационализам је постао стил нашег доба. Насупрот томе, дух Јеванђеља је дух сажаљења, као што каже Христ, 'Иди и не греши више'.”

Санчез је оставио надбискупију у каљуги случајева напастовања који су довели до продаје основних некретнина да би се спречио банкрот. Лечилиште Слуге утешителя у Хемез Спрингсу, Њу Мексико, било је толико уроњено у парнице да је морало да се затвори. Утешители су дозволили Џејмсу Портеру, међу двадесет пацијената, да о викенду врши парохијску службу, омогућајући му освајање нових жртава.

Насупрот примедбама о Санчезу, Јован Павле је звучао шкрто у саосећању са „особама погођеним његовим чином”. Ово је била прва у низу папских изјава које ће постепено показивати више жалости како се ланац сексуалних преступа од Ирске до Аустралије буде ругао стандарду братске корекције „Иди и не греши више”.

Није било папске изјаве у вези с бискупом Хубертом О’Конором из Британске Колумбије. У децембру 1991. О’Конор се налазио у Риму поводом беатификације првог свеца рођеног у Канади, када је сазнао да се код куће налази под истрагом. Његова бискупија Принц Џорџ имала је много становника Првих нација, како се у Канади називају Индијанци; као млади свештеник шездесетих година водио је школу у Вилијамс Лејку. Када се у јануару 1992, вратио из Рима, бискуп О’Конор је објавио писмо у којем осуђује „злонамеран напад” и „гужну и болну вест” о полицијској истрази. „Да зло буде горе (...) налазио сам се у Риму и био сам тако беспомоћан.” Два друга посвећеника Девице Марије, његовог реда, били су оптужени за напастовање дечака за време његовог службовања у тој школи.

„Ја нисам тада, нити било када у животу, сексуално напаствовао било које дете, било мушко или женско (...) Испоставља се да је, с обзиром на то да сам био директор школе у току две године док је (други) свештеник био у тој области, требало да знам да се ти преступи догађају. Ако нисам знао, онда сам то крио или сам и сâм чинио такве преступе. . . . Веома непоштена и штетна претпоставка.”

Против бискупа је подигнута оптужница за силовање две младе жене под његовим покровитељством много година пре. Једна је била свештеничка шваља и с њом је добио дете. О’Конор је на својој крштеници променио име приликом усвајања детета. На суђењу 1992. та жена је рекла да јој је О’Конор дао књигу да би могла да прати „циклус женског тела”. Имала је тада двадесет једну годину; почео је да је љуби у биоскопу. Објаснила је како је све текло даље.

„Сећам се да сам стајала покрај кревета (...) као да је трајало вечност. Рекао ми је да се свучем. Тако сам се плашила. Никада пре нисам дозволила неком мушкарцу да види моје голо тело.

Осећала сам да немам избора него да радим оно што ми наређује. Свукла сам све са себе. Толико сам се стицела, било ме је срам (...) Окренула сам се и видела пешкир на кревету. (...) Тада сам још била девица (...) Сећам се да сам била престрављена. О’Конор је био тако крупан (...) У глави ми се мотало, „Он је свештеник.” Осетила сам га на себи, био је тежак. Гурнуо је пенис унутра.”

Пратећи њен менструални циклус О’Конор је знао када је време да она уђе у дом за невенчане мајке; беба је предата после два дана. Уништена, мајка није никада више видела своју кћер. Ипак, у друштву које је прожето очинством, њен однос са О’Конором остао је срдачан све док он није отишао. Чувала је тајну тридесет година; онда је један полицијски истражитељ, који је испитивао друге свештенике, пришао њој. Кратер срама је избио када је схватила колико је изгубила. О’Конор је дао оставку и узео је врхунског адвоката. Био је поштеђен сведочења када је судија обуставио поступак пошто је сазнао да је тужилаштво пропустило да пружи одбрани неке доказе. На новом суђењу О’Конор је рекао: „Као што знате, ја сам нежења”, што је требало да значи да је био заведен. Судија који је водио поступак прогласио га је да није крив за силовање због недоследности у женином сведочењу. Проглашен је кривим у случају друге жене и одлежао је шест месеци иза решетака. Судско веће које је расправљало о условном пуштању на слободу, констатовало је: „Ви презирете своје жртве.” Пресуда је оборена због техничких питања.

У гунгули која је окруживала пропало суђење из 1992, председавајући Скупштине првих нација писао је папи Јовану Павлу, захтевајући канонски поступак против овог бискупа. По канонском праву бискуп је заувек бискуп, чак и без бискупије. Ватикан је ћутао о О’Конору.

У марту 1993, када се делегација америчких бискупа (укључујући кардинале Бевилакву из Филадельфије и О’Конора из Њујорка) састала с Јованом Павлом, тражили су већу аутономију по канонском праву да би могли одстрањивати напаснике деце из свештеничке службе. Четири године пошто

су се бискупски канонисти САД први пут састали с ватиканским властима у вези са овим питањем, Римска курија је остала чврсто при ставу о коришћењу тајних судских поступака да би се папи предочиле информације о којима може да донесе одлуку.

Амерички бискупи су осујетили примену ритуала који су многи сматрали застарелим при бављењу скупим кривичним и грађанским парницама. Американци су хтели да пронађу начин за истеривање лоших свештеника. „Драги моји бискупи”, рекао је папа, „ја сам све оне године живео под комунизмом. Нећу дозволити да он дође у цркву.” Посматрајући убрзани начин рапчињења сексуалних преступника као гажење свештеничких права у тоталитарном режиму, Јован Павле је претпоставио грех преступу, коме су многи бискупи приписивали своје грешке, гледајући на злостављање деце као на морално посрнуће које треба опростити. У Риму су бискупи причали о финансијским губицима насталим због парничења; папа им је рекао да су спендоване свештенике држе на платном списку. „Од мене нећете добити хитне смернице”, рекао је он.

Десетог марта њујоршки кардинал О’Конор држао је слово семеништарцима Римског северноамеричког колеџа: „За неке свештенике и за неке бискупе постаје све теже да гордо држе главу. Сви се налазе под сумњом.” О’Конор је признао оно што су неки лаици сада видели. „У многим случајевима је учињена велика штета, стварно застрашујућа штета.” Ипак, поновио је мишљење Јована Павла називајући нападе на цркву „немилосрдним”. Лоши медији вређају морал свештеника и одвраћају људе с потенцијалним склоностима.

Јован Павле је учврстио свој став у писму бискупима. Признајући бол који су претрпеле „мале (...) жртве”, он је захтевао да се примењују одредбе канонског права. Нудећи шкрту анализу погрешних црта у духовничкој култури, папа је окривио медије:

Признајући право на закониту слободу штампе, човек не може да се помири с тим да се морално зло третира као прилика за сензационализам. . . . Масовни медији играју нарочиту улогу. Сензационализам води ка губитку нечег битног за морал друштва. Чини се штета основном праву појединаца да не буду изложени порузи јавног мњења. Још горе, ствара се искривљена слика људског живота.

Реторика Јована Павла била је неухватљива. Скандалом измучени бискупи имали су посла с папом који нуди мало вођства ка разрешењу кризе. Иза високих камених зидина који деле Ватикан од града Рима, ко је у Курији желео да истражује узроке проблема који је папа сматрао маргиналним? Италија није уопште дизала грају на свештенике напаснике деце.” (исто; стр. 91-94)

8. Такмичили се ко ће први да силује дечака 100 пута

„Док су се Канађани тетурали од вести о жртвама које се подижу у сиrotиштима и од О’Конорове представе, Ирска је пратила ескалацију репортажа о свештеницима који злостављају децу или живе двоструки живот с мушкарцима или женама.

У Аустралији је већи акценат бачен на сиротишта и на школе, нарочито оне под управом Ирске хришћанске браће. Августа 1993, више од две стотине бивших ученика који су становали у кућама браће у западној Аустралији предало је тужбу у Новом Јужном Велсу, наводећи физичко и сексуално злостављање, као и тешку запуштеност. Суочавајући се с препреком закона о застаревању, ова група се коначно нагодила за суму од 5 милиона долара. У медијима широм Аустралије мушкарци и жене подигнути у таквим установама говорили су о изгубљеним породицама. „Они су били у многим случајевима транспортовани без дозволе родитеља или старатеља, који су по закону морали бити консултовани”, пише Ален Гил у тексту „Сирочад Царства”. „За модерне очи то мирише на отмицу.”

Британско пребацивање око десет хиљада „сирочади” у Аустралију, између 1920. и 1967, било је равно канадском „лудом покривачу усвајања и доношењу правила и прописа (...) (што) није нимало олакшало домородачкој деци да сазнају ко су.” Англиканска црква и друге вероисповести учествовале су у школама за обуку у Аустралији и Канади и на крају су плаћале део договорених сума с владама. Распон злостављања унутар Ирске хришћанске браће, од Ирске до Канаде и Аустралије, био је на сасвим другом нивоу. Многа браћа нису била обучена да се старају о деци; неки су били емоционални адолесценти или социопате. Године 1935, један аустралијски брат упозорио је врховног старешину у Даблину: „Ако не заузмемо чврст став у односу на ово питање, онда ћемо у блиској будућности имати много проблема.” Године 1938. директор другог сиротишта Хришћанске браће у Аустралији тражио је од ирске владе да шаље децу и финансијску помоћ; био је одбијен. Током деведестих година XX века, пошто је канадска влада исплатила одштету жртвама из Маунт Кешела, Хришћанска браћа су користила различиту правну тактику да би избегла плаћање финансијске накнаде.

Теорија Берија Колдрија о „сексуалном подземљу” у духовничкој култури одјекнула је у студији Доњег дома из 1998. о британском присилном пресељавању омладине у Аустралију, која је осудила „агенције католичке цркве, нарочито Хришћанску браћу и Милосрдне сестре” за „најтеже случајеве криминалног злостављања”.

„Тешко је пренети праву тежину сведочења које смо добили (...) Нешто од онога што је чињено спадало је у изузетну изопаченост, тако да термини као што је „сексуално злостављање” нису довољни да то пренесу. На пример (...) исказ човека који је као дечак био нарочити миљеник хришћанске браће у Тардуну, који су се такмичили ко ће бити први који ће га силовати 100 пута, његов опис страшних болова, крварења и ошамућености.”

Како су се такве информације шириле, међу ирским католицима се развијала снажна реакција.

Антиклерикализам није био ништа ново за папу Јована Павла; међутим, *католички гнев* према свештеницима у западним земљама представљао је квантни скок са непријатељстава којима је црква одолевала за папиног живота. Будући да је био потајни семенишгарац у Пољској за време нацистичког мрака и надбискуп краковски у дугом отпору комунизму, његово поимање цркве као моралне опозиције превазилазило је сваку идеју структур-

не промене, као што је прелазак на необавезни целибат. Године 1993, како су разни бискупи путовали у Рим *ad limina* на сусрет с папом сваке пете године ради увида у живот дотичне бискупије, Јован Павле је добијао информације о случајевима сексуалног злостављања. Бискуп Роналд Малкернс из Баларата, Аустралија, известио је папу о својој деветнаестомесечној „мори”. „Многим људима нанет је велики бол”, писао је у једној посланици. „Признао сам Светом оцу да је прошла година била далеко најтежа у мом бискупском искуству.”

„Папа се интересовао и био је забринут због свих ових питања и подсетио ме на Христово искуство и на притисак који је осећао у Гетсеманском врту и да је „будући у агонији молио дуже”. Осећао сам да то није баналан одговор, нити побожна примедба, него да то наследник светог Петра кризма једног од своје браће у бискупској служби.”

Малкернс, који је тражио рашчињење једног педофила, осећао се обавезним да брани примедбу Јована Павла у вези с молитвом. Међутим, пад бискупа у Ирској, Канади и Њу Мексику, као ни захтеви америчких кардинала за бржим одстрањењем преступника, нису натерали Јована Павла да се замисли *зашто* се скандали шире. Као што истиче папски биограф Џорџ Вајгел, папа се 1990. концентрисао на проблем струке, инсистирајући на томе да семинари буду ригорознији, са „захтевним академским образовањем из филозофије и теологије”. Вајгел ово назива кључном реформом, иако се папа није осврнуо на психологију или хомосексуалну динамику у семеништима и верским редовима, или на општу праксу скривања сексуалних преступника у духовничком свету.” (исто; стр. 94-97)

9. Света столица захтевала ћутање

„Свештеничко сексуално злостављање готово се игнорише у биографији Јована Павла, на 992 стране, коју је написао Џорџ Вајгел. Вајгел је био амерички писац с ретком могућношћу приступа папи. Био је саветник Јована Павла у пролеће 2002, када су амерички кардинали ишли у Ватикан поводом скандала који је експлодирао у Бостону.

Тада се Пио Лаги био вратио из Вашингтона после десетогодишњег службовања као папски изасланик. Током Лагијевог мандата у Америци бискупи су слали амбасади бујицу информација о духовницима преступницима. Јован Павле је поставио Лагија за префекта Конгрегације католичког образовања, који има надлежност над семеништима, и промовисао га је у кардинала. Шта је папа радио са информацијама у првим годинама скандала?

Лаги је одбио наш захтев за интервјуом, мада је у кратком телефонском разговору навео истрагу у семеништима из осамдесетих година (коју је водио вермонтски бискуп Џон Маршал, уз асистенцију Доналда Вуерла, актуелног питсбуршког бискупа): „Ја нисам видео те извештаје. Они су ишли директно у Рим.” У то је тешко поверовати. Конгрегација је надгледала инспекцију под својим префектом, кардиналом Вилијамом Вејкфилдом Баумом, некадашњим бискупом вашингтонским, кога је о сексуалном злостављању обавестио отац Дојл у амбасади. Када је упитан о извештају чији је коаутор био Дојл, Лаги је праснуо: „То није моја ствар! Молим вас, то је све! Не могу да кажем ништа више (...) Ја сам био одсечен.”

У тексту „Храброст је бити католик”, који је написан као одговор на кризу из 2002, Џорџ Вајгел окривљује истрагу у семеништима из осамдесетих година „зато што су се у инспекцијском тиму налазили људи одговорни за пропаст неких семеништа у деценијама непосредно после Ватикана II”, међутим, он не даје никаква имена или друге детаље. Вајгел пише: „Црква у Сједињеним Државама је очекивала да Ватикан проживљава америчку католичку трауму с почетка 2002. у стварном времену, преко одговарајућих информација из Вашингтонске нунцијатуре и са Интернета. Ватикан је није проживљавао зато што он просто није део интернетске културе, а доток информација из Вашингтона није био адекватан.”

Вајгелова тврдња је апсурдна. „Доток информација” почео је извештајем из 1985, који су саставили Дојл и колеге. Дојл је обавестио Баума и почившег кардинала Одија; Мајкл Петерсон је обавестио Одија у Риму. Године 1989, канонисти америчких бискупа почели су да се састају са својим римским колегама, док су саопштења мреже папских нунција и медијско праћење током деведесетих година чинили праву реку информација много пре писања „Бостон глоуба” 2002. Нити је Ватикан сиромашно пасторче дигиталног доба, у што би Вајгел хтео да поверујемо. Света столица има свој веб сајт; модерну прес канцеларију на Тргу св. Петра; способно особље које помаже сталним дописницима Асошијетед преса, Католичког сервиса вести, „Фигароа” и Италијанског и Јапанског радија; компјутере за гостујуће репортере; телевизију затвореног типа за прес конференције и за праћење путовања Светог оца. Ватикан свакодневно објављује на Интернету информације о папским аудијенцијама и изјавама. Многи ватикански званичници користе електронску пошту (и-мејл), укључујући изворе за ову књигу.

Уместо да преиспита одговор Јована Павла, Вајгел окривљује бискупе: „Неспособност америчких бискупа да се ухвате у коштац с проблемом у сопственој конференцији била је праћена очитом несклоношћу многих америчких бискупа да отворено и искрено предоче овај проблем Јовану Павлу и Курији.”

Супротно Вајгеловој теорији жртвеног јарца, ова криза је настала из историје сексуалне тајности коју је захтевало папство. Бискупски завет који полажу кардинали да би заштитили цркву од скандала беше постао етос обманљивања јавности у вези са сексуалним преступима. Малкернс из Аустралије (који је касније дао оставку због поплаве лоших вести) није једини расправљао с папом о злостављању деце. Католички сервис вести објавио је да су приликом *ad limina* посета бискупи са Средњег запада „разговарали о широком спектру пастирских питања, укључујући недостатак свештеника, целибат, педофилију (...) и описали су седнице као продуктивне и охрабрујуће, нарочито сусрете у четири ока с папом.” Шта је био резултат?

Новинар Роберт Микенс радио је 1993. на Ватиканском радију и извештавао је о овим посетама. Емисије из тог периода очито нису сачуване, према архивском увиду који је извршен у наше име (...)

У то време се канонистички тим америчких бискупа већ четири године рвао с колегама из Ватикана поводом одговора на ствари ван тајних судских поступака. Јован Павле је знао да је Санчез напустио Њу Мексико, да је Кеј-

си отишао из Ирске, да је надбискуп Њуфаундленда дао оставку услед скандала у Маунт Кешелу. Канадски бискуп О'Конор био је под оптужницом за силовање. Бискуп Хонолула Џозеф Ферарио смењен је 1993, пошто је младих оболео од сиде, који је 1986. пријавио Пију Лагију историју злостављања од стране Ферарија давао интервјуе за штампу. Ферарио је негирао ове оптужбе.

Зашто је папа, који је иначе био веома вешт у односима с масовним медијима, пропустио да разреши кризу толико погубну по цркву? Најмилосрднији одговор је да Јован Павле није примећивао никакву кризу, *зато што није имао контакт са жртвама*. Он се о њима старао на апстрактан начин; али његова визија прочишћавајуће црквене истине није имала места за неустрашиво самоиспитивање клерикалне државе. Он је одговарао захтевајући тајне кривичне поступке и држећи предавања бискупима.

У марту 1993, оптуживао је „селективност у приклањању ауторитативном црквеном учењу” и подстицао је бискупе да „се издигну изнад сукоба супротстављених мишљења енергичношћу и снагом истине”. Ове речи су одражавале једну ватиканску наредбу из 1989, која је захтевала од теолога да се зајму на верност: „Сачуваћу улог вере у целисти (...) свих супротних начела ћу се клонити.” Инсистирање Јована Павла на покорвању истини, како ју је дефинисао Рим, најјачало је слободу истраживања теолога. Отпадништво унутар цркве га је забрињавало и обликовало је његову призму о сексуалном понашању свештенства. „По нашем кривичном поступку, када свештеник изрази жалост, то прекида поступак”, писао је 1990. бискуп (касније кардинал) Адам Меида. „Ако он тражи измирење, по канонском праву можемо да му дамо опрост и да кажемо, 'Не греши више' (...) Ми смо ограничени зато што бискупија не може да донесе коначну одлуку о преводу свештеника у лаика.”

Идеализација црквене истине Јована Павла штрчала је много у односу на оне према којима се грешило, у односу на жртве чији је број у САД Ендру Грили процењивао 1993. на стотину хиљада. Игнорисање оштећених представљало је важан сигнал за његове бискупе. Неки скуп, па чак и симболичан гест Светог оца, има великог одјека. Када је Ватикан објавио „Шоа: Памтимо”, Јован Павле је посетио једну синагогу у знак измирења. Бискупи у многим земљама почели су да се извињавају Јеврејима. Неколико бискупа у разним земљама имало је састанке на којима су слушали жртве сексуалног злостављања. До пролећа 2003. папа то није учинио.

Бискупи су имали разлога да буду сумњичави према тајним кривичним поступцима. „Ми смо у један поступак отпуштања укључени већ осам година”, говорио је 1993. велечасни Мајк Цемаил, психолог из Хјустона. „Тај човек је суспендован из службе. Ми плаћамо све његове трошкове лечења и дајемо му плату. На самом почетку сам рекао мом бискупу, 'Очекујте да ће трајати десет година'. Није ми веровао.”

Поступак Свете столице показао је своје карактеристике у једном барокнијем спору.

Исте недеље, у години 1993, када су амерички бискупи имали састанке с Јованом Павлом, Апостолска сигнатура – највиши ватикански суд – издала

је тајно решење од 9. марта којим се *поништава* суспензија једног свештеника из Питсбурга који је био суочен са грађанским судским поступком за сексуално злостављање. 12. марта примерак овог документа, који је имао девет страница и био исписан на латинском језику, сишао је са факс машине у редакцији „Питсбург Пост-газета”, адресован на Ен Роџерс-Мелник, вистрену новинарку с докторатом теолошких наука. Адвокат који је заступао свештеника добио је примерак факсом од свештениковог канонског адвоката у Италији. Питсбург је био захваћен међавом и саобраћај није радио. Роџерс-Мелникова је назвала бискупу канцеларију, надајући се да ће добити превод. „Ви имате – *шта?*” упитао ју је глас са друге стране. Овај тајни документ је стигао из Рима у Вашингтон у дипломатској торби и биће прослеђен бискупу Доналду Вуерлу. Роџерс-Мелникова је свој примерак послала бискупу факсом. Бискупов канонски адвокат препешачио је миљу кроз снежне сметове, од парохијске куће до бискупове резиденције. Вуерл је био веома нестрпљив да с њим расправи како да оборе то решење.

Роџерс-Мелникова је у међувремену замолила велечасног Ладисласа Орсија, чувеног професора канонског права на Католичком универзитету, за помоћ. Он јој је усмено протумачио кључне делове решења. (Орси је касније прешао на факултет у Џорџтауну).

Овај спор је започет 1988, када је бискуп Вуерл уклонио велечасног Ентонија Чиполу са капеланске дужности пошто је један деветнаестогодишњак поднео тужбу против тог свештеника и бискупије због сексуалног напастовања у детињству. Вуерл је у почетку био сумњичав зато што је тај исти тужилац, иначе бивши семеништарац, оптуживао и друге. Тужилац је одбио да подигне оптужницу против Чиполе.

Вуерл је упутио Чиполу на Институт св. Луке, који је препоручио да он не ради с децом и да иде у неку психијатријску болницу у Пенсилванији. Чипола је одбио. Вуерл је на то суспендовао Чиполино право да врши причешће и да се облачи као свештеник. Вуерл је упутио писмо Конгрегацији за свештенство у Риму: „Било би морално немогуће доделити оцу Чиполи, којем је потребан озбиљан психолошки третман, пастирску бригу о верницима.” Касније је младићев адвокат ископао један полицијски извештај из 1978, у којем је писало да је Чипола миловао потпуно наог деветогодишњег дечака.

Чипола је био популаран говорник међу следбеницима оца Пија, италијанског мистика чије су ране од њега учиниле култну фигуру свеца. „Многи људи који познају Чиполу захваљујући раду везаном за оца Пија писали су Вуерлу у Чиполино име”, записала је Ен Роџерс-Мелник. „Судски досије такође показује да је и Ватикан добијао таква писма.”

Чипола је отишао у установу која је закључила да њему није потребна хоспитализација или лечење. Он је затим ангажовао извесног грофа Нерија Капонија, професора канонског права у Фиренци и фигуру која се редовно појављивала на ватиканским судовима, да поднесе жалбу Конгрегацији за свештенство за укидање суспензије (...)

Гроф Капони је у својој жалби Апостолској сигнатури оспорио „одлуку Његове екселенције, бискупа питсбуршког”. Гроф је тврдио да је „велечасни

Чипола потпуно здрав, како умно тако и телесно (...) Постоји мноштво психолошких и психијатријских система који (...) су просто туђи свакој хришћанској антропологији”. Капони је изнео оптужбу да је бискуп злоупотребио канон о ментално оболелим свештеницима и да није испоштовао процедуру (...)

Сигнатура је побила Конгрегацију за свештенство. „Отац Чипола је потпуно ослобођен”, изјавио је Орси, експерт, за „Пост-газету”. „Ова одлука је сурова према бискупу. Она експлицитно наводи колико пута он није поштовао процедуру, а није правилно разматрао ни доказе.” Други су у овоме видели да је Рим удаљен од стварности. „Сигнатура је направила страшну грешку”, изјавио је Ендру Грили. „Ако желе да учине све што је у њиховој моћи да униште цркву у САД, онда су то учинили. Ако ово постане преседан, онда ће морати да распореде по парохијама све ове педофиле. Мислим да све више власти или кардинали треба сместа да иду у Рим” и протестују (...)

Бискуп Вуерл је одлетео за Вашингтон, састао се са замеником папског нунција, надбискупом Агостином Качавиланом, и упутио молбу Сигнатури да понови парницу. Вуерлов захтев да суд дозволи његовом канонисти да одбије Капонијев захтев бацио је светло на ватикански надреалистички правни систем, који није никада саопштио бискупу да се његова одлука налази под жалбом! Пресуда на седам страница није ни поменула да се води грађанска парница. „У европском правном систему”, објашњавао је отац Орси, „ако нема криминалних оптужби, не можете имати грађанску парницу. Можда (судијама Сигнатуре) није пало на памет да постоји грађанска тужба. Можда се нису сетили да питају.” Сигнатура је одмах прихватила Вуерлов захтев и вратила његову суспензију Чиполе.

Парница против свештеника и бискупије разрешена је ван суда.

Чипола се ускоро појавио на ТВ мрежи „Вечна реч” („Eternal Word”), обучен у љубичасту одору, дајући свету причест. „Тип је управо пролазио”, рекао је председник мреже када му је саопштен Чиполин статус. „Јадни свештеник има право да држи мису, зар не?” У јесен 1995, Сигнатура је оборила своје решење, подржала је Вуерлову одлуку и проширила канонску дефиницију „психичког дефекта”, што значи да свештеник који није луд може да буде суспендован због „општег менталног поремећаја”.

Упркос суспензији, Чипола је наставио да води уточишта и ходочашћа у иностранство, одржавајући популарност код католика који су га сматрали жртвом хијерархије која је равнодушна према његовом вапају да се врати права вера. У мају 2002, пошто је Чипола био препознат како држи мису у једној цркви у Риму, Вуерл је упутио захтев Конгрегацији за начело вере да тражи од папе да разреши Чиполу свештеничке службе. Његов захтев је одобрен у новембру 2002.

„Рим је средином деведесетих био у фази негирања”, приметио је Бери М. Колдри, историчар и хришћански брат у Аустралији. Колдри је рутински слао примерке свог истраживања о кризи повезаној са злостављањем ватиканским конгрегацијама и папском нунцију у Аустралији. ’Људи у Риму, они наклоњени, знају истину и имају приступ њој. Шта раде с њом – елем, Бог ме није у то увукао.’” (исто; стр. 98-104)

„Ватикан је град-држава површине 107 јутара, са разбацаном имовином и универзитетима у самом Риму. Годишњи буџет од 200 милиона долара безначајан је у поређењу с калифорнијским. Ватикан извлачи највећу добит од јерарха у Сједињеним Државама, Великој Британији и Немачкој. Иако су судски спорови деведесетих година у вези са злостављањем исцрпљивали фондове многих бискупија, Ватикан није осетио никакво тешко цимање. Вести о овим скандалима нису биле у фокусу италијанских медија.” (исто; стр. 125)

„Када је папа Јован Павле одбацио захтеве бискупа САД да им се да овлашћење да одстрањују свештенике педофиле на мање тегобан начин него што дозвољава канонско право, представници америчке хијерархије су отишли у Рим да преговарају о том питању. Ватикански званичници су их одбили. Рекли су да рђав начин на који амерички судови воде поништења бракова показује да модернизовање поступка канонског права у вези са оптуженим напасницима деце може представљати претњу њиховим правима.” (исто; стр. 130)

10. Бискуп Масијел дванаест година злостављао Хуана Ваку

„Новинар, Џералд Ренер је у међувремену упознао Хуана Ваку. Вака је становао у кући и Кејп Коду у Холбруку, општини на Лонг Ајленду.” (исто; стр. 141)

„Вака се сећао првих речи које му је упутио Масијел: „Тражим дечаке као што си ти” (...)

Током 1949. године Масијел је саопштио Вакиним родитељима да је њихов син одабран да учи у Шпанији, почасна прилика због које је Хуан био крајње поносан. 3. октобра 1949. дечаци су се укрцали у аутобус за луку Веракруз. Одатле су, као путници треће класе, путовали двадесет шест дана бродом *Magaganes* до Билбаоа, Шпанија. Одредиште им је било језуитски универзитет Комиљас на северу провинције Сантандер. Комиљас је касније премештен у Мадрид.

У Шпанији, како је причао Вака, имао је дванаест година када га је из првог сна пробудио брат легионар. „Нуестро Падре жели да разговара с тобом.” У спаваћој соби Масијел је причао о боловима у стомаку. „Рекао ми је, ’Трљај ме, трљај ме’, цртајући круг на стомаку да ми покаже”, говорио је Вака. „Дрхтао сам. Био сам преплашен, али сам почео да трљам. Говорио је, ’Ниже, ниже.’ Масијел је доживео ерекцију. Ја нисам знао ништа о мастурбацији. Тек сам улазио у пубертет. Он је померио моју руку на свој пенис. Био сам згранут. Најзад се олакшао и претварао се да спава.

„Био сам у шоку”, објашњавао је Вака. „Он је био свети човек (...) веома драг. Био ми је отац. Најпре ми је то урадио са угашеним светлом. Касније је то радио пред упаљеним светлом. Понекад ме користио као девојчицу. Стављао је пенис међу моје ноге. Наредио ми је да зовнем још једног дечака. Злостављао нас је скупа.”

Вака, који је у свему зависио од Масијела, осећао је да је упао у замку. „Говорио сам му да се ружно осећам. Желео сам да идем на исповест. Рекао ми је, ’Нема ту ничег грешног. Не мораш да идеш на исповест’.” Међутим, то није разуверило Ваку. „Масијел је рекао, ’Слушај, ја ћу ти дати опрост’.”

и прекрстио ме дајући ми благослов. Био је то почетак психосексуалних односа за које је Вака рекао да ће трајати преко дванаест година. Нико, изузев неких другова који су доживели иста злостављања, неће му никада веровати – барем не у оно време. Ипак, осећао је да га „свештенички позив привлачи као магнет”, тај сан није могао да напусти, то што су родитељи желели да постане.” (исто; стр. 142-143)

11. Злостављач Масијел, упркос доказима, остаје близак сарадник папе Војтиле

„Упркос оптужујућем писму Хуана Ваке папи, у октобру 1978, отац Масијел је летео с папом као најближи сарадник, што је била награда за његов припремни рад (...)

Јован Павле је посматрао Христове легионаре као витешки ред у савезу с васкрсавајућом националном црквом. Док су протестантски јеванђељисти претакали католике у Гватемали и другим латинским земљама, Мексико је деловао као регионални модел-црква која неће нагињати ка теологији ослобођења, покрету повезаном са сиротињом, нарочито у сиромашним хришћанским заједницама Бразила. Иако ће се Јован Павле борити за људска права, често и речито, желео је да се теолошки покрети повинују ватиканској власти. Како је кардинал Рацингер почео истрагу над заговорницима теологије ослобођења који су тражили да Свето писмо инспирише алтернативе сиромаштву и прогонима, Легија је нарочиту пажњу посвећивала званичницима Аргентине и Чилеа, где је тортура била део политичке стратегије.

Масијел је наштимовао апел Легије католицима незадовољним црквеном „преференцијалном опцијом за сиротињу”. Многи тврдокорни интелектуалци гледају легионаре као знак обнове у рестаурацији цркве Јована Павла. Ипак, чак и богати Мексиканци, свесни њихове улоге као васпитача деце више класе, називају овај ред „Христовим милионерима”.

Масијел је прави модел за дезинформисање и култ личности.

Прича о Марсијалу Масијелу Деголаду почиње 10. марта 1920. у Котија де ла Пас, граду у држави Мичоакан, 220 миља западно од Мексико Ситија. Масијелово родно место је познато као „град мантија” због мноштва свештеника које је дао. У Котихи се налази статуа бискупа Рафаела Гизара Валенсије, Масијеловог ујака. Године 1995. бискуп Гизар је посађен на пут који ће га довести до свеца, када га је Јован Павле II прогласио „блаженим”, чин који је показао Масијелов утицај на папу.” (исто; стр. 146-147)

„Ватикан ће коначно чути извештаје деветорице људи да их је Марсијал Масијел сексуално злостављао док се се школовали у семеништу, али тек после одисеје осенчене страховима од одмазде Легије и њеног оснивача. Хуан Вака, уз подршку оца Аларкона, упутио је жалбе 1976, 1978. и 1989. Вођа веће групе био је професор Хозе де Хесус Барба Мартин.

У мноштву омладинаца који су се уписали у семениште у Tlalpam четрдесетих година XX века, Хозе Барба се посебно истицао изузетним интелектом. Барба је провео тринаест година као легионар, напустивши легију са 24 године, 1978 (...)

Хозе Барба није никада заборавио Масијелово злостављање; логика опстанка била је против сукобљавања с Масијелом, кога је касније ретко виђао. Његово ћутање мешало се са жудњом за правдом која је била све јача како су године одмицале. 1989 (...)

Документовање Масијелових злостављања било је спор, болан процес поновног повезивања с људима које није видео годинама. Они нису имали правно уточиште у Мексику; Масијел их је злостављао у Шпанији и Риму. Грђанска парница ионако није била њихов циљ.

Објављивање скандала везаних за северноамеричко свештенство током 1993. године побудило је бујицу емоција код Барбине групе. *Како се он извлачи?* – питали су се у вези с Масијелом. 5. децембра 1994. оглас на пола стране у „Ел Универсалу” и још шест великих дневних листова у Мексику Ситију приказивао је фотографију на којој Масијел љуби прстен Јована Павла II, уз коју је објављено папино отворено писмо које слави Масијелов педесети рођендан као свештеника и „ефикасног предводника младих”.

Хозеу Барби се смучило када је видео тај оглас. Папине речи биле су одвећ безбожне да би се заобишле и појачале су његову решеност да делује. Међутим, скандали који су дрмали католичке заједнице Северне Америке, Ирске и Аустралије једва беху дотакли Латинску Америку. Легионари су у Мексику били национална институција. Масијел беше прикупио огромна средства у Шпанији, основавши Универзитет Francisco de Vitoria у савезу са добротворима, укључујући богату породицу Ориол, чија су четири сина постала легионарски свештеници. Масијел је доводио оперски тенор Пласида Доминга да пева на донаторским скуповима.

Када је Чиле изишао из крваве Пиночеове диктатуре, Легија је имала два универзитета, две приватне школе и радио-станицу у тој земљи. Легионарско семениште у Ирској нагло се ширило у Фоксроку, селу јужно од Даблина, где су богати Мексиканци слали своју децу да уче енглески. 1998. ред је продао двадесет јутара замљишта за 25 милиона ирских фунти. 1996. Легија је купила канцеларијски комплекс површине 264 јутра у Маунт Плезенту, Њујорк, од Ај-Би-Ема за 33 милиона долара, да би га користила као верски центар. Портпарол је рекао да Легија има велике дугове. Масијел се, међутим, није нимало колебао када је требало да плати 9 хиљада долара за авионску карту за лет преко Атлантика суперсоничним конкордом или да унајми хеликоптер за одлазак на састанке у Мексику, Колумбији и Конектикату.

Пристанком на снимање изјава у новембру 1996, Барба и његове кохорте су знали да се излажу осуди Легије и могућем исмевању у латинским друштвима. Они су, међутим, желели да папа призна оно што је Масијел учинио њима и да изврши истрагу у Легији.” (исто; стр. 166-167)

Масијелов култ личности претворен је у четврти завет да никада не говоре лоше о Nuestro Padre и да пријаве свакога ко то чини. Верски редови се заветују на сиромаштво, невиност и послушност. Четврти завет Легије значио је да се међусобно шпијунирање награђује као израз вере. Овај завет је пружао Масијелу дубоко личну информацију о онима који би могли открити његово понашање. (Неколико година касније Легија је додала пети завет, обећање да неће никада тражити руководећи положај и да ће пријавити онога ко буде изразио такве амбиције) (...)

Почетком педесетих година XX века сви дечаки су прешли у Шпанију. На семеништу у Онтанеди, од омладинаца који улазе у пубертет очекивало се да сачувају полну чистоту. Професори су им говорили да су жене заводнице које треба избегавати. Мастурбација је била смртни грех, кажњив вечитим проклетством, уколико се дотични не покаје на исповести. Чак и данас званично учење Римокатоличке цркве сматра мастурбацију смртним грехом, иако је мало озбиљних теолога који је сматрају разлогом за губитак неба. Педесетих година друга католичка семеништа заузела су овај женомрзачки став; али је Легија била култура екстрема. На енциклопедијске табле Ботичелијеве Венере и друга дела која приказују голе жене у класичној уметности био је налепљен тамни папир.

Да би се дисциплиновала њихова свест, дечаки су били бичевани. Ноћу је тишина спаваонице била нарушавана пуцањем коже по ногама и леђима. Друго оруђе самокажњавања било је *cilicio*, кожни појас начичкан кукицама од ланца и омотан око бутина. Пракса самобичевања представљала је аскетску праксу која је почела са древним монасима, али је постала уобичајена у Средњем веку као испаштање својих и туђих грехова. Бичевање се примењивало у побожном такмичењу с Христом, који је шибан бичем пре него што је разапет.” (исто; стр. 171-172)

12. Педофилски ритуали

„Као оправдање својих насртаја Масијел је некима говорио да му је доктор наредио да ослобађа вишак семена; другима је говорио да му је натекла простата, изјава која је откривала незнање семеништараца који су били премлади и превише наивни да би знали да натекла простата узрокује импотенцију. Такође им је рекао да му је папа Пије XII дао специјални опрост за секс узрокован хроничним болом.

Припремни ритуали су уобичајени за педофиле. Позивање дечака у своју собу, представљање себе као човека савладаног боловима, тражење њиховог исцелитељског додира, били су технике завођења. Неки су одолели; други су после неколико малтретирања падали у немилост. Они који су редовно долазили добијали су привилегован статус. „Шалили смо се што Вака све време спава”, говорио је Барба, не схватајући да је Вака био исцрпљен од ноћи проведених с Нашим оцем (Nuestro Padre)”. (исто; стр. 174)

13. Отац Масијел тежак наркоман

„Док су пролазили кроз адолесценцију дечаки су гледали како Масијел прима инјекције због хроничних болова у болници, у приватним одајама, у хотелима. „Гледао сам како му дају инјекције два, три пута дневно”, говорио је Алехандро Еспиноза. Његова рука била је сва од модрица од убода игле, а задњица му је изгледала као јасгучић за игле... Посматрао сам га како бени кад не би добио лек. Једном, када се Саул вратио са коферчетом, он га је одмах узео.”

Саул Баралес, „милосрдни” који је спавао на поду Масијелове собе, послат је на остврце на реци Тибар, да добије наркотик долантин. У САД познатији као деморол, доводио је до крајње зависности. Ако би једна болница одбила, возач је јурио у другу (...)” (исто; стр. 178)

Према историји Легије, извештаји „гарнирани свакојаким увредама” слати су у Рим у првим годинама постојања реда. Међутим, Легија упорно понавља да није било притужби везаних за недозвољене полне односе и изричито негира Масијелово коришћење дроге.

Историја Легије из 1991. уопште не помиње ватиканску истрагу спроведену између 1956. и 1958. Унутар Легије ово време се зове „Рат”. Масијел га касније назива „Велики благослов”. То је стварно био рат: рат против унутрашњих непријатеља.

Федерико Домингез, шпански семеништарац који се старао о Масијеловој преписци, посматрао је давање инјекција за смирење болова и знао је да је тај човек у невољи. На путовању у Мексико 1955, Домингез је био узнемирен због Масијеловог сталног контакта с дечацима у семеништу у Tlalpam. Своје сумње је поверио оцу Луису Фереири Кореи, директору школе. Фереира је био чуо исповести семеништарца (...)

Притужбе су стигле на Конгрегацију вере, коју је водио кардинал Валерио Валери, слабашан учени човек и ватикански дипломата пре добијања црвене капе 1953.

У октобру 1956, Масијел је са сузама у очима говорио семеништарцима у Риму да их је учио да буду послушни папи, а сада он мора да покаже послушност својим повлачењем, иако су ватикански званичници погрешили. Он није прецизирао на који начин је Ватикан погрешио. У заједници је дошло до конфузије. Они који нису били укључени у Масијелове насртаје чудили су се због чега Пије XII, који је одобрио статус легионара, суспендује оца Масијела са дужности. Он је отишао у болницу ван Рима, под забраном уласка у Ватикан или семениште.

Кардинал Валери и моћнији кардинал Алфредо Отавијани, секретар Светог уреда, озбиљно су сумњали у Масијелово поштење. Валери је видео Масијела у болници Салватор Мунди у пролеће 1956, како каже Вака. Кардинал је „ушао у његову собу у седам часова ујутру са секретаром и видео га је у дрогираном стању” (...)

На Великој школи (Collegio Massimo) било је испитано преко педесет семеништарца. Притисак на њих био је огроман. Као Христови легионари беху се заклели на четврти завет – да никада неће говорити лоше о оцу Масијелу или о легији, и да ће потказивати оне који то чине. Изненада су морали да се одреде између завета и визитатора – спољних људи високих овлашћења. Старијим студентима признавање полних активности било какве врсте могло је упропастити свештенички живот за који су се припремали више година. Као у безбројним студијама инцеста, искушење скривања прљавих породичних тајни било је као магнетска сила. Ко их је довео из поља и села Мексика на праг рукоположења у Риму? *Наш отац.*

Отац Лагоа им је рекао да су ватикански инспектори „зли људи, с лошим намерама”, дао је примедбу Артуро Хурадо.

„Речено нам је да ти непријатељи Бога желе да избаце Масијела”, говорио је Хуан Вака. „Ја сам негирао његову злоупотребу лека. Много сам бранио и хвалио Масијела.” Кармелитски инспектори очито нису свима постављали истоветна питања. Неки су били питани о сексуалним активностима,

други нису. Сваки студент је стављао руку на Библију и заклињао се да ће говорити истину, да не би био изопштен. Упитан шта мисли о Масијелу, Хозе Барба је одговорио: „Он је светац.” *Зашто?* „Зато што сам у болници гледао како пати.”

Под оштријим испитивањем Барба се повукао. „Био сам преплашен (...) Нисам му рекао о мом искуству. Лагао сам.”

И Артуро Хурадо је лагао. „За мене је то била послушност”, рекао је приликом објашњавања зашто није открио сексуално злостављање. (исто; стр. 180-182)

„Масијел је још вукао конце. Семеништарци су позивани из Рима да се повере Масијелу по личним питањима. Он је кажњавао или терао оне у чију је лојалност сумњао.” (исто; стр. 182)

„Кармелити су закључили истрагу у другој половини 1958. године. Иако Легија тврди да је истрага утврдила Масијелову невиност, у складу с ватиканском политиком тај извештај није никада обнародован. Марсијал Масијел Деголадо вратио се на свој положај четири дана после смрти папе Пија XII, 9. октобра 1958, и петнаест дана пре избора његовог наследника 28. октобра, папе Јована XXIII.

У документу који нуди Легија, датираном 6. фебруара 1959, кардинал Клементе Микара-који је био Пијев викар за Рим рекао је да је 13. октобра 1958. носио наређења за Свету конгрегацију вере да поново устоличи Масијела. Није необично да документ Свете столице буде објављен много касније од датума кад почиње да важи. Међутим, Легија не нуди докуменат од 13. октобра којим се наређује поновно устоличење. Микара је благословио камен темељац цркве Госпа од Гвадалупеа, за коју је Масијел сакупио новац. Сада је Микара направио највећу животну услугу Масијелу.

Масијел је поново стекао власт у ретком међувремену без папе.” (исто; стр. 183)

14. Почасти за изопаченог Масијела од папе Војгиле

„Џорџ Вајгел, папски биограф који је саветовао Јована Павла у току кардиналског скупа априла 2002. у Риму, приложио је своје писмо 24. јуна те године. Вајгел засипа похвалама Легију, не говорећи директно да верује да је Масијел невин.

Дубоко сам импресиониран радом Христових легионара у САД, Мексику и у Риму (...) У Мексику универзитети Легије помажу припремању цркве за улогу у мексичком јавном животу која тамо није била могућа дуже од једног века (...) Ако оца Масијелу и његову харизму као оснивача треба ценити по плодовима његовог рада, онда су ти плодови заиста импресивни” (...)

Папа Јован Павле II дао је одговор у јесен 1997, именујући Масијела једним од 21 папског делегата за Синод за Америку, који је одржан у Риму тог новембра и децембра (...)

Масијелово именовање било је поражавајућа вест за Барбу и његове другове после дуге борбе за изношење оптужби у јавност. Барба се дао на писање формалне изјаве папи, која је достигла скоро пет хиљада речи и била објављена, као отворено писмо групе, у недељнику „Миленијум”, две недеље пре Божића 1997, у Мексико Ситију.

„Ми смо католичкој хијерархији деловали тако безначајно, Свети оче”, гласио је почетак писма. „Упркос огромне тежине чињеница које смо открили, тада и сада, још нисмо добили никакав одговор, барем бирократски (...)”

Ако је постојала завера (...) није била са наше стране, зато што своју акцију сматрамо тешком и опасном службом цркви и друштву. Пре је реч о завери људи који поседују власт унутар Христове легије и црквене хијерархије (...) о завери бесрамног прикривања и новог најнеправеднијег жртвовања нас у име лица у римској хијерархији, људи који су већ проказани у Ватикану.”

Ове речи које су отиснуте на папиру одавале су Барбин карактер, достојанственог професора који није вољан да одустане од свог моралног гнева.” (исто; стр. 202-204)

„Palazzo del Sant' Ufficio – Палата Свете канцеларије – камена грађевина боје рђе, висока неколико спратова, која моћно стоји иза неодољивих колонија на Тргу св. Петра, лево од велике базилике (...).

Саграђена четрдесетих година XVI века, Врховна света конгрегација Свете канцеларије била је седиште Инквизиције у Риму и водила је суђења јеретикима. Када је 1599. умро папа Павле IV, руља је напала „његову најдражу институцију, ослободивши затворенике и спаливши досијее”. Ово је зграда где је 1633. Галилео проглашен кривим зато што је тврдио да се земља окреће око сунца, супротно црквеном предању да се земља не врти. Инквизиција је била механизам црквене власти у многим деловима Европе, са историјом која је комплекснија од угледа који је стекла казнама, од којих је најсуровија била спаљивање вештица и јеретика на јавним трговима. Иронија је да је уредба Свете канцеларије о адвокату одбране у случајевима јереси утицала на процедуру римског права у XVI веку, док су енглески судови чак 1836. ускраћивали злочинцима право на браниоца. Како су ратови у Европи ослабили световну власт цркве, Света канцеларија је постала најважнији црквени суд, моћан арбитар начела и каријера.

Године 1860. републиканска Италија анектирала је територије познате као папске државе, остављајући мали простор, који је касније назван Град Ватикан, под влашћу папе. 1870, када су италијански националисти заузели Рим, папа Пије IX, без заштите војске, сазвао је Први ватикански сабор (концил). Желео је да подупре власт своје канцеларије. Склон нападама беса још из детињства, Пије IX је био подложен наглим променама расположења. Његов *Силабус грешака* „био је величанствен на свој људи начин – борио се против науке, секуларизма, материјализма, релативизма, демократије, слободе говора и надлежности свих модерних влада”, пише Гери Вилс. Овај папа подарио је Ватикану I начело непогрешивости – да папа не може да погреша када се свечано изјашњава о питањима вере и морала. Када је група забринутих немачких бискупа дошла на аудијенцију, Пије није пружио папски прстен ради уобичајеног пољупца него им је показао стопало, које су један по један пољубили. Код првог гласања о непогрешивости било је 88 гласова против, 62 за и око 85 уздржаних, будући да су бискупи почели да напуштају ратом захваћен Рим. Отишло је још отпадника; гласање се претворило у тријумф. „Било је нечег јаловог у овој победи, што је чак и оне тврдокорне спречило да покажу радост”, примећује Вилс.

Опште је прихваћено да је непогрешивост експлицитно примењена само једном после 1870. – када је 1950. Пије XII прогласио Маријино телесно успење у небо. Међутим, ово начело је прожело папство и Курију менталитетом супериорности. Тај елитизам је допринео појави низа теолога који су ухваћени између отпадништва и академске слободе.

„У неким случајевима Света канцеларија ће осудити дело неког човека, забраниће му да га објави, а онда ће му забранити чак и то да каже да је забрањено”, записао је 1963. познати дописник из Ватикана Роберт Блер Кајзер (...)

Последњег дана Ватикана II, Павле VI је дао Светој канцеларији ново име, Конгрегација за начело вере. „Љубав одбацује страх”, рекао је он, сугеришући да ће подстицање теолога ојачати начело. Међутим, окамењене навике власти не бледе тако лако. Павле је дао Отавијанију задатак да оснује нове норме у Конгрегацији, на што се један белгијски теолог нашалио да је то „као да тражите од мафије да реформише мафију” (...)

Рацингер беше постао дубоко конзервативан мислилац када га је Јован Павле поставио за префекта Конгрегације за начело вере (1981) (...)

Он је веровао у супремацију истине коју артикулише Света столица. „За Рацингера, црква превазилази историју”, написао је аустралијски теолог Пол Колинс. „Она је узнети и васкрсли Христ који стоји у сјају ван токова света, као спаситељ и судија, која је његово главно жариште” (...)

Свештеничка сексуална криза ушла је у Рацингеров живот попут црног облака крајем деведесетих година. На згради је још писало *Palazzo del Sant' Uffizio*.

Седмог октобра 1998, Хозе Барба и један канонски правник из Мексико Ситија дошли су авионом у рим. Ту су се састали с Артуром Хурадом Гуманом, који је долетео из Калифорније. Њихов циљ био је да поднесу тужбу против оца Масијела за тешке преступе или злочине, као што стоји у канонском праву. Барба није био у Риму четрдесет година. Сећања на Масијела кварила су уживање у лепотама Рима. Испред њих, два швајцарска гардиста стајали су пред улазом у Палату Свете канцеларије као пајаци на маскенбалу.

Артуро Хурадо је носио сопствени психолошки бол кроз четири деценије по напуштању Легије; његови сексуални сусрети с Масијелом били су много бројнији од Барбиних. Четври завет је створио године разливеног срама. Обојица њих су подигла децу и гледала су на неуспеле бракове као на нешто што је узроковала Масијелова психолошка суровост.” (исто; стр. 205-209)

15. Случај Масијел преузима Рацингер и наставља да заташкава

„Када је Антонио Рокењи, канониста, прочитао отворено писмо бивших легионара Јовану Павлу од 8. децембра 1997, у часопису „Миленијум”, речи су звучале истинито. Продуцент документарца о Масијелу са Канала 40 саветовао је Хозеа Барбу да се састане с Рокењијем. Крајем децембра канониста је вечерао с Барбом и његовим пријатељем Хозеом Антонијем Пересом Олвером. Када су двојица злостављаних испричала своју причу, Рокењи је био згрожен. Понудио се да им помогне да припреме канонску тужбу против Масијела. Иронија да свештеник који је доживео успон преко Опус

Деи планира канонску тужбу против ултраортодоксног Масијела није промакла Рокењију. Међутим, кад је размислио, много касније, „За мене је ово било правно питање – питање црквеног права.”

Да би нека канонска парница успела, говорио им је Рокењи, треба да препусте Риму да ради без одавања свега медијима. Држећи се тог савета, Барба и Саул Баралес отишли су у резиденцију новог нунција, надбискупа Хустоа Мулора Гарсије, уручујући оригинал писма папи са осам потписа. Једна часна сестра дозволила је Барби да телефонски разговара с Мулором, и то из гостинске собе. „Обећавам да ће ваше писмо стићи у руке Светог оца”, рекао му је папски амбасадор.

Пролеће је прешло у лето 1998. без икаквог одговора. Барба је у јулу телефонирао Малору; разговарали су скоро тридесет минута. Нунције је убедио Барбу да је предао писмо папи. Мулор му је такође рекао да треба да престану да разговарају с медијима уколико жели да добије одговор од цркве. „Црква има сопствене судове”, говорио је Мулор, понављајући савет оца Рокењија.

После даљњег истраживања и планирања отишли су у Рим – Барба, Рокењи и Артуро Хурадо. Канонска парница је морала да се достави Ватикану да би имала утицаја. Рокењи је знао да ће им бити потребан канониста с искуством пред ватиканским судовима; прибавио је списак 130 канонских адвоката акредитованих при Сигнатури, врховном суду, и Роти, апелационом суду. Судови се такође држе у неким конгрегацијама Курије. Рокењи је договорио процедурални састанак с велечасним Висентеом Карселом Ортијем, председником Сигнатуре (...)

На Рокењијев захтев Карсел је препоручио неколико канониста у Ватикану, од којих се један звао Марта Веган. Овај састанак је трајао тридесет минута.

Мексиканце је заинтриговало име Марта Веган. Барба је мислио да то што их представља жена може да буде увредљиво за Масијела. Када су је назвали, она се сложила да их прими тог дана. Рођена Аустријанка, Веганова је имала близу шездесет година, била је са добрим академским уверењима и практичним искуством. Била је отворена и пријатна и посматрала је оне који желе да буду њени клијенти, одмеравајући тежину навода. Веганова им је рекла да је представљала један канадски брачни пар који је желео да ослободи сина из Христове легије; они су веровали да је младићу подваљено да се учлани у култ. Барба се живо заинтересовао. Овај случај је одбачен зато што је Конгрегација за верске и секуларне институте закључила да је син довољно одрастао да доноси сопствене одлуке.

„Морате да прихватите оно што каже Ватикан”, понављала је Веганова. Она може да поднесе тужбу, али ће ватикански званичници одлучити да ли она заслужује пажњу. Отац Рокењи је климнуо главом. Он је некад био разочаран исходом парнице у које је био укључен; али канони су црквено право.

Тужба против Масијела наишла је на тежак процедурални гребен. Четири деценије беху прошле од истраге коју су водили кармелитски инспектори. По канонском праву постојао је десетогодишњи пропис или закон о за-

старевању, за сексуалне преступе духовника. Рокењи је желео приступ познат као *absolutionis complicitis*. Хуан Вака, Артуро Хурадо и неколико других добили су опрост од Масијела, као свог исповедника, пошто их је сексуално злостављао. Јер је свештеник који би дао опрост сопственој жртви (што се покривало флексибилнијим термином „саучесник”) кршио завет покајања. Ово се могло чути у Конгрегацији за начело вере. За тај деликт и за друге канонске преступе који су приписивани Масијелу није постојао никакав закон о застаревању (...)

Веганова је обезбедила састанак с велечасним Ђанфранком Ђиротијем, фрањевцем и једним од тројице Рацингерових секретара, за 17. октобар 1998 (...)

Барба је пренео Ђиротију да су они провели много година не поседујући свест о томе колико је припадника њихове групе било злостављано; указао је на папину похвалу Масијела у великом новинском огласу 1994. И више од тога, Хуан Вака је писао Светој столици још 1976, а Јовану Павлу 1978. и 1989. Они су као група два пута писали Светом оцу. Ђироти је изгледао задовољно; састанак је скренуо на канонска питања која захтева Конгрегација.

„Морате се уздржати од обраћања новинарима”, рекао је отац Ђироти.

„Али ми смо то већ учинили”, узвратио је Барба. Објаснио је да су се састанали са Сандром Мађистером, верским дописником „L'espresa”, недељу дана пре, када нису имали појма да ће конгрегација примити њихову тужбу. Ђироти је схватио да су наводи објављени. Он није желео да медији прате канонски поступак: морају да ћуте. Обећали су му да ће тако поступити.

Марта Веган је упознала Ђиротију с наводом оптужбе у којем се цитира канон 997 („опрост саучеснику у греху против Шесте заповести (...) није валидан”) и канон 1378 („свештеник који делује против прописа канона 997 добија аутоматско изопштење”). Последњи цитирани канон, 1362, подразумевао је пропис – питања благовременог подношења по закону о застаревању – који може да буде заустављен због „прекршаја резервисаних за Свету конгрегацију за начело вере”.

Они су у суштини оптуживали Масијела за богохуљење, скрнављење свете тајне исповести. Случај изопштења Масијела – његовог проглашења некатоликом – сада је био у Рацингеровој надлежности.” (исто; стр. 211-214)

„Масијел се удварао утицајним личностима у Курији на богатим вечерама, а међу њима су били кардинал Рацингер, кардинал Анђело Содано, државни секретар и моћан савезник из времена када је био нунције у Чилеу, и кардинали Пио Лаги, француски Рожер Ешегареј и нигеријски Франсис Аринзе. „Иако нису волели Легију, бити почасни гост тамо представљало је статусни симбол”, сећао се Глен Фавро, који је напустио Легију 1997.” (исто; стр. 216)

„20. фебруара 1999, једва месец дана после путовања Јована Павла у Мексико, Марта Веган је писала својим клијентима јављајући им охрабрујућу вест. Конгрегација за начело вере сматра њихову тужбу добро утемељеном и службено ју је завела као случај за свој суд.

Док су Барба, Хурадо и Рокењи чекали на даљње вести из Рима, отац Атије је улагао сопствене напоре (...)

Желео је да Рацингер прочита садржину писма. Ако не буде могао да то постигне лично, Атије је одлучио да документ повери некоме ко има утицаја и може да види Рацингера. По повратку у Мексико срео се са дугогодишњим пријатељем, бискупом Карлосом Талавером Рамирезом у Коасакоалкоси, у држави Веракруз, који се спремао да отпутује у Рим. Талавера, иако није био Масијелов пријатељ, одбио је наше захтеве за разговором. Ипак, у одвојеним разговорима са Атијеом и Рокењијем, бискуп је дао идентичан приказ свог састанка с префектом Конгрегације за начело вере.

Пошто је прочитао писмо, Рацингер је упитао Талаверу да ли се оцу Атијеу „може веровати”. Свакако, одговорио је бискуп.

То је деликатно питање, признао је Рацингер. Отац Масијел је учинио толико добра за цркву увођењем великог броја младића у свештенички позив. Кардинал се питао да ли је „разборито” покретати то питање.

„Одговор је био много важнији од питања”, размишљао је гласно отац Атије. „Бискуп је био увређен и узнемирен, изненађен и шокиран одговором.”

Ускоро је дошла реакција.

Кардинал Ривера је отпустио оца Рокењија из суда у Мексико Ситију, где је радио двадесет година. Атије је изгубио посао у Каритасу. Ни у једном случају разлог није био званично повезан с Масијелом. Као свештеници они су имали друге опције унутар цркве и очекивало се да их искористе. Рокењи је почео да ради за једну фондацију. Атије је узео годину дана одмора и посветио се студијама у Чикашкој теолошкој унији (...)

Адвокат до сржи, Рокењи је 1. марта 2000. написао Рацингером секретару, оцу Ђиротију, да Конгрегација за начело вере не ради свој посао.

„Чињеница је да је прошло више од седамнаест месеци и да је једино обавештење које тужитељи имају, добијено од вашег адвоката (Марте Веган), да је питање крајње деликатно, да постоје друге сличне тужбе и да судија (Рацингер) одмерава скандал који би његово судско решење узроковало, ако би било осуђивачко за туженика или повољно за тужитеље.

Тужитељи се плаше да, упркос мноштву доказа који су достављени до овог тренутка у односу на пријављене недозвољене чинове, тужба се и даље одлаже и нема закључења парнице.”

Рокењи је изразио изненађење што је процедура „уобичајена у сваком формалном поступку” била игнорисана. „Легитимне власти су везане правилима цркве, не остављајући по страни самовољну дискрецију у примени тих правила ни под каквим изговором.”

Ђироти је ћутао. Ни писма ни речи од свештеника од речи.

17. маја 2000. држано је бденије на Тргу св. Петра поводом папине прославе Године опроста за свештенике. Ако му је због канонске парнице био велики терет приликом папине посете Мексику годину дана пре, Масијел је у Риму уживао милост Јована Павла.” (исто; стр. 217-219)

„Ипак, сред свега овога, Конгрегација за начело вере није одбацила оптужбе. Случај је једноставно стајао тамо, сахрањен у ћутању црквеног суда.

Ватиканска канцеларија за штампу негирала је да је кардинал Рацингер рекао речи које му је приписао бискуп Талавера у разговорима с Рокењијем и Атијеом (...)

Деморалисаност оца Алберта Атијеа била је сасвим опипљива када је Ренер разговарао с њим у соби обложеној ламперијом у Чикашкој теолошкој унији хладног априлског дана 2001. Имао је белу браду, снежну косу и тихо држање. Атијеу је било непријатно да разговара о тајнама цркве; раскравио се, међутим, откривајући сопствену одисеју кроз овај лавиринт. Када је упитан шта мисли о Рацингеровом вођењу овог случаја, рекао је једноставно: 'То је неморално.' (исто; стр. 220-221)

„Стив Рубино је употребио фразу „верска принуда” приликом објашњавања зашто је жртвама било потребно више година да прекину ћутање (...)

Дојл је размишљао о „верској принуди”. Зашто злостављани тако дуго ћуте? Зашто бискупи скривају сексуалне напаснике, избегавају жртве или са проповедаонице упоређују адвоката с терористом? Овај концепт га је навео на дуг истражителски пут. Користио је овај термин у сведочанству и у научном есеју који се ослањао на сопствену област при мукотрпној реализацији анализе. Црквено право је настало из мрачних времена када су удаљени бискупи доносили локално законодавство (...)

Када је 1917. кодификовано канонско право, „духовници су били заштићени од било какве штете коју би им могли нанети лаици”, писао је Дојл. Канон 119 је гласио: „Сви верници дугују поштовање духовницима у складу с њиховим степеном и функцијом и скрнавe ако нанесу стварну увреду духовнику.” По једном другом канону у старом кодексу сматрало се да позивање духовника пред лаички суд без црквене дозволе значи позивање на изопштење. Само је папа могао да да дозвољу кардиналима, бискупима и опатима да сведоче на суду.

Кодекс из 1983. елиминисао је такве изузетке (...)

Упркос свим реформама Ватикана II, Римска курија се није много променила.

’Ватикански функционери морају да дају свечану заклетву да ће чувати „бискупску тајну” (...) У спреси са тајношћу налази се свеприсутни страх да ће сви недостаци у систему или код носиоца његових функција бити обелодањени. Грешке, неспособност, немар и намерни преступи, све то је мрско вишем вођству. Све се негира, скрива и рационализује једнаким жаром. Духовнички свет заиста верује да га је основао Бог и да његове припаднике бира и фаворизује Свевишњи (...) Више личности у хијерархији посматрају се с мешавином страха и поштовања од свих који се налазе испод њих. Кругови моћи су затворени, а најчвршћи су они међу бискупима (...) Тајност обезбеђује слој изолације између онога на власти и свакога ко би могао да дође у искушење да доведе у питање њену функцију.’ (исто; стр. 225-227)

16. Сличности између Опуса Деи и Христове легије

„Христова Легија представља један од нових јеванђелистичких покрета у католичкој цркви чији се фундаментализам и организациона динамика сударају с колегијалним духом Ватикана II. Критичари ових покрета, нарочито бивши припадници, често их називају култовима. Легију, иако саздану на култу личности око Масијела, критичари посматрају више као секту, искривљени огранак правога католицизма који користи психолошки присилне и обмањујуће методе.

Најпознатији међу овим новим покретима је Опус Деи (Божје дело), који је 1928. основао у Шпанији свештеник Хоземарија Ескрива де Балагер. Његово порекло има сличности с Масијеловим. Један хроничар Опус Деи пише о Ескриви као шеснаестогодишњаку:

„Одбацивање оца, идентификација с мајком и неизвесност у вези са будућношћу постали су покретачке силе његове духовности. Постепено је одбацивао предмете из детињства да би експериментисао са cilicio, бодљикавом металном наруквицом коју је стављао око бутине, и да би се дисциплиновао уплетеним инструментом поборе налик бичу.” (исто; стр. 243)

„Легија је себи дала задатак да придобија католике за своју борбу да би се одупрли прогресивцима у цркви. Од чланова Регнум Кристи очекује се да слушају наређења и да прилажу новац Легији. Регрутовање је главни приоритет; као и прикривање циљева ради придобијања регрута.

Као што следбеници Опус Деи читају „Пут”, збирку Ескривиних максима, чланови Регнум Кристи размишљају о „Изасланику”, збирци Масијелових писама која кружи међу његовим следбеницима. „Јединство је врховно добро”, саветује он, „јер је Покрет тело и војска у служби Христовог краљевства (...) Директор представља ауторитет Христа, главе, а поданик испуњену послушност Христову”. На располагању „Покрету” налази се 25 увезаних томова Масијелових писама. Приручници до најситнијих детаља упућују на који начин треба регрутовати младе, како свештеници треба да се облаче, како школе да се организују, молитве читају и воде састанци Регнум Кристи. Униформност је је толико битна да неке шаљивције у Ватикану називају легионаре „Степфордовим свештеницима”.

Контролни механизми избацују људе из Легије који замерају завереничком менталитету. Питер Кронин, ирски свештеник који је напустио Легију после 20 година, назвао је обуку и регрутовање семеништарца у Конектикату „карактеристичнијим за секте или култове”. Кронин је написао тешку критику Легије у једном писму из 1996. које је упутио популарном радио водитељу у Ирској, Пету Кенију са RTE:

„Важан је број регрута, јер се на њега гледа као на вредност Легије и као на начин наметања власти у цркви. Међутим, процес снимања је минималан и нема уопште правога разумевања позива, да ли је овај начин живота добар или здрав за дотичног појединца (...) Свако има склоност према Легији док Легија не одлучи другачије. Кад ред једном одобри приступ младој особи, све његове моћи убеђивања и привлачења усмеравају се на невестан циљ.”

Што млађи то бољи, писао је Кронин, јер „незрелост кандидата чини га рањивим у односу на испирање мозга”.

„Испирање мозга се врши комбинацијом разних елемената који ефикасно утичу на личност и контролишу је: на пример, „духовно усмеравање” и „исповест”. Канонско право наводи да семеништарци и свештеници треба да имају потпуну слободу избора исповедника и духовног директора. У Легији (...) слободе уопште нема: сви легионари имају духовно усмеравање и исповест код својих старешина, у испуњеништву, током година формирања, па чак и као свештеници. Ово је ненормално зато што човека ставља потпуно под контролу старешине. То значи да старешина који препоручује чо-

века за унапређење у завете, степене или позиције одговорности у овом реду има приступ његовој савести (...) Исповест и духовно вођство у суштини су оруђе у рукама Легије за испирање мозга појединаца да би остали у Легији.”

Кронин је навео и друге црте, које Легија снажно негира: опсесивну тајност; систематско одвајање од породице, шире цркве и друштва; неповерење према свима који нису у Легији; подстицање на ухођење других; отварање писама која читају старешине; слепо поштивање правила као од Бога постављених; изоловање или протеривање неистомишљеника „у нека забачена места (као што су мисије у Кинтана Роу, Мексико) (...) Када смо се прикључили Легији мислили смо да је у питању нормалан ред као што су доминиканци, фрањевци, језуити. Били смо обманути (...) Биће нам потребно више година пре него што добијемо праву слику”.” (исто; стр. 245-247)

17. Папа Војтила с нарочитом љубављу поздравља Масијела

„Дана 4. јануара 2001, папа Јован Павле појавио се у Риму на церемонији која је обележавала шездесету годишњицу оснивања Легије. Маси од двадесет хиљада људи рекао је: „С нарочитом љубављу поздрављам вашег вољеног оснивача, оца Марсијала Масијела и упућујем му своје најсрдачније честитке” (...)

Дана 18. маја 2001, папа је потписао тајну одлуку којом Конгрегацији за начело вере даје овлашћења за шест канонских престапа, укључујући „опрост саучеснику”, оптужба која је 1998. поднета против Масијела. Објављена у децембру, ова одлука је наређивала америчким бискупима да обавесте Конгрегацију за начело вере да ли је неки свештеник оптужен. Рацингерово конгрегација могла је да одржи тајно суђење или да дозволи бискупији да она одржи суђење. Конгрегација ће доносити одлуке у случајевима рашчињења. „Судски поступак штити права жртава”, констатовао је надбискуп Тарчизо Бертоне, секретар Конгрегације за начело вере, „црквену заједницу која је претрпела скандал и штету и права (...) оптужених.” Међутим, како је пренео Џон Тејвис из Католичког сервиса вести:

„Један бискуп који је одлично обавештен о овом питању, а који је тражио да не буде именован, рекао је да тајност захтевана нормама даје привид „скривања” са стране цркве. Рекао је да су норме превише легалистичке и да игноришу пастирске потребе настале захваљујући случајевима педофилије. Изразио је сумњу да ће жртве у суду састављеном само од свештеника наћи прихватљив форум.”

У Америци је број активних педофила које су бискупи премештали нагло пао због спорова, медијског покривања и покрета жртава; ипак, многи свештеници с некадашњим преступима остали су на послу док се плима оптужница настављала.

Одлука папе Јована Павла дошла је, случајно, два месеца после шокантног приказа сексуалног злостављања афричких монахиња од стране свештеника у Подсахари. Курија је претходно игнорисала пет унутрашњих извештаја који су стигли од старешина часних сестара. У многим земљама у којима хара сида „младе монахиње се понекад посматрају као безбедне мете сексуалне активности”, писали су Џон Ален и Памела Шефер. „У неколико

случајева (...) свештеници су обременили монахиње и онда их подстицали на абортус.” Године 1995, једна монахиња која је била лекар и аутор једног унутрашњег извештаја обавестила је кардинала Едуарда Мартинеза, префекта Конгрегације за свештенство, како је генерални викар једне афричке бискупије рекао, „Целибат у афричком контексту значи да се свештеник не жени, али то не значи да нема децу.”

Портпарол Ватикана је рекао: „Ми радимо на два фронта: на обуци народа и проналажењу решења за индивидуалне случајеве.”

Дана 6. јануара 2002, „Бостон глоуб” је почео да објављује серију написа која је изазвала глобалну ланчану реакцију. Преко ноћи је Том Дојл био засут позивима новинара и ТВ продуцената. Жртве које је добро познавао почеле су да се појављују на Си-Ен-Ену, док је штампа откривала обрасце скривања. У јануару су Ирска конференција о свештенству и национална влада најавили плаћање одштете жртвама злостављања у школама под руководством цркве између 1940. и 1970. године, у износу од 110 милиона долара (...)

8. марта Ентони О’Конел дао је оставку на место бискупа у Палм Бичу, Флорида – други тамошњи узастопни бискуп који се повукао због уживања у сексу с малолетником пре више година. 17. марта „Хартфорд карент” је ископао документа која показују да је кардинал њујоршки, Едвард Еган, као бискуп Брицпорта „дозволио неколицини свештеника суоченим са вишеструким оптужбама за сексуално злостављање да годинама наставе да раде.” Дана 23. марта, бискуп санктпетербуршки Роберт Линч признао је да је бискупшија платила 100.000 долара да би разрешила оптужбу за сексуално узнемиравање против бискупа коју је изнео лаик, његов бивши портпарол. Линч, бивши генерални секретар Националне конференције католичких бискупа, негирао је оптужбе. Рим је ћутао. Линч је остао на послу.

Жртве су функционисале као хор у грчкој трагедији, упозоравајући да је морални ред поремећен. Како се у Бостону дигла галама да кардинал Ло поднесе оставку, Јован Павле му је рекао да остане. Протестанти су демонстрирали пред Бостонском катедралом када је кардинал служио мису. Дојл је осећао више гнев него тугу према Лоу. Кардинал Мексико Ситија, Ривера, бранио је Лоа као жртву „кампање медијског прогона (...) целе цркве” као код „Нерона (...) у нацистичкој Немачкој и у многим комунистичким земљама”.

У годишњој посланици свештеницима поводом Великог четвртка, 21. марта 2002, Јован Павле је констатовао:

„Ми смо лично и дубоко погођени греховима неке наше браће који су издали милост рукоположења подлежући и најтежим облицима „mysterium iniquitatis” која је на делу у свету (...) Тамна сенка сумње надвила се над све друге fine свештенике који врше службу часно и поштено (...) Црква показује забринутост за жртве и настоји да одговори истинито и праведно на сваку од ових болних ситуација.”

„Мистерија зла” телеграфски је одражавала апстрактан став Јована Павла у вези с кризом која је од 1985. слабо привлачила његову пажњу (...)

Он је цензуришао сваки разговор о целибату као фактор ове кризе. Од средине века сто хиљада људи широм света напустило је свештенички позив – више него што их је ушло. Бујица студија о психолошким проблемима свештеничког живота појавила се после реферата једног психијатра који је поднет на Ватиканском бискупском сабору (концилу) 1971. Традиција игнорисања сексуалне стварности омогућила је да свештенички позив постане огроман клозет за педере, од којих су се многи ругали целибату. Жене су већа претња, како је истицао Јован Павле у посланици из 1992, којом им је забранио улазак у свештенство.

Изјаве ватиканских званичника током 2002. показивале су моралну кратковидост Римске курије (од латинске речи *covir*, „сабран човек”).” (исто; стр. 274-277)

„У чланцима и на телевизији конзервативци су за кризу окривљивали свештенике педере. Педерска свештеничка поткултура *јесте била* један фактор, јер је у редовима свештенства мала бујица вребала на несразмеран број жртава. Међутим, групе жртава су брзо истицале да су многи међу њима жене. Нико није комплетирао податке. Већи проблем је била бискупска патологија лагања и пропуст Јована Павла да се суочи са сексуалном тајношћу која је подривала црквену управу. Римокатоличка хијерархија није показала материнску милост. Бискупи и кардинали, који нису имали своју децу, мазили су напаснике деце у чудној пародији инцеста. Конзервативци нису успели да виде како лакмус тест Јована Павла за избор бискупа, као и његова кампања против „дисидентских” теолога, проистичу из поимања вере као послушности која је слепа за психодинамику која стоји иза грешног стања цркве” (...)

Дана 28. марта дошло је до оставке Јулиуша Паеца, шездесетседмогодишњег надбискупа познањског, кога је истерао кардинал Содано, државни секретар. Паец је негирао извештаје да је сексуално злостављао семеништарце, што ватикански истражитељи беху потврдили *претходног новембра*. Паец је тврдио да Ватикан не оптужује њега, нити га подвргава суђењу. „Нису сви разумели моју природну отвореност и спонтаност према људима”, рекао је он за једну пољску католичку агенцију.

„Чланови папског двора не усуђују се да кажу папи целу истину о скандалима (јер такво је стање око краља: они му говоре само оно што он жели да чује)”, написао је Роберт Блер Кајзер, писац који изврсно познаје Ватикан. Паец је почетком деведесетих био део папског домаћинства. „Последња два дана налетео сам на двојицу свештеника који су познавали Паеца када је радио у Ватикану”, наставио је Кајзер у свом „Римском дневнику” на Интернету:

„Један је рекао: „Увек је био навалентан.” Други је рекао да му се Паец набацивао два пута. Паецу је на крају ректор семеништа забранио да настрће на младиће који се школују за свештенике. „А ми данас не можемо да кажемо Светом оцу за Паеца”, рекао ми је један извор у Ватикану. „Та вест би га убила.”

Спречивши разговор о целибату, контроли рађања и свештеничкој улози за жене, Јован Павле је осујетио реформске планове када су цркви били

најпотребнији. Како се сексуално подземље ширило, папски климоглавци су ангажовали људе сличне кардиналу Мексика Ривери, који су штитили Масијела; Грер, чија је лична поквареност оличавала сексуалну тајност; и Лоа који се 1997. подсмевао Америчком католичком теолошком друштву као „пустари” за довођење под сумњу подучавајуће функције цркве, магистеријума. Ови прелати су опонашали одговор Јована Павла на сексуалну изопаченост: ђутите, негирајте, извињавајте се ако је потребно, а када сте у шкрипцу, нападните гласника.

„Убеђени да знају истину, било у религији или политици, ентузијастички могу сматрати лажу у име ове истине оправданим”, пише филозоф Сисела Бок. „Они могу да скриве такозване побожне подвале да би преобратили неверујуће или појачали убеђења верних. Они не виде ништа рђаво у саопштавању неистина у име онога што сматрају ’вишом’ истином.”

Католичке хијерархије су скривиле много побожних подвала, као када је кардинал Рацингер обезбедио оцу Масијелу окриље које га штити од правде. Тај имунитет захтева проверу високог чувара верске „истине” (исто; стр. 279-280)

18. Света столица штити кривце

„Како је Ватикан препустио бискупима да се баве кризом, анкета листа „USA Today” показала је да 87 одсто анкетираних католика жели да бискупи који су скривали напаснике деце напусте свој положај. Само папа може да уклони бискупа, а Јовану Павлу се није уопште журило да изврши такве промене. Конференција католичких бискупа САД ангажовала је фирму за односе с јавношћу, Р. Ф. Бајндер, из Авеније Медисон, која се специјализовала за контролу штете корпорација.

Главна ствар у сценарију за Далас била је одлука (којој су се неки бискупи супротставили) којом су четири жртве стављене пред овај скуп. У тим болним приказима људска тежина кризе преплављивала је нему халу са 325 бискупа. Седам стотина новинара пратило је све преко затворене телевизије у прес центру који је био испуњен снажним емоцијама. Маратон је започео када су се вође ШАП-а Дејвид Клоси, Барбара Блејн, Питер Ајсли и Марк Серано обратили новинарима у предворју док су бискупи на спрату водили парламентарну расправу у циљу доношења повеље за заштиту омладине. Свака бискупија ће донети мере, формирати инспекцијски одбор за истрагу оптужби и радиће на примени закона. Бискупска конференција именовала је гувернера Оклахоме, Френка Китинга, бившег агента Еф-Би-Аја и тужиоца, за председника Националног инспекцијског одбора, састављаног од истакнутих световњака, и за састављање извештаја о узроцима кризе и препорукама за реформу. Једна клаузула у повељи о заштити омладине послала је сигнале Риму: „За један једини чин сексуалног злостављања малолетника, прошли, садашњи или будући свештеник или ђакон преступник биће трајно одстрањен из свештеничког позива.”

У недељама које су уследиле бискупи су почели да одстрањују свештенике са преступима из прошлости – много више од три стотине до краја године. Рим није желео да каже колико је свештеника уложило канонске протесте у Конгрегацији за начело вере.” (исто; стр. 291-292)

„У октобру су амерички канонисти поново дошли у Рим на преговоре у вези с ватиканским одобрењем норми које ће њиховој повељи о заштити омладине дати снагу закона. Бертоне и Кастриљон тражили су већу прецизност у дефинисању „сексуалног злостављања” да би заштитили свештенике који су тврдили да су неправедно одстрањени – разумљива брига, а ипак толико у неравнотежи са реалношћу: духовнички систем заштитио је на стотине криваца док је газио права њихових жртава. Јавило се мноштво размисљања о томе да ли педере треба искључити из семеништа, а избегавало се важније питање како привући стабилне хетеросексуалце. Избегавајући питања свештеничке културе изопачене сексуалном тајношћу, Ватикан је, са својом прослављеном лепотом, увек био спреман да поздрави контузоване ходочаснике који га посећују из Новог света.

Глас верника одржао је своју прву конференцију 20. јула те године у Бостону. За пет месеци ВОФТ се повећао у броју са 25 људи који су се састали у подруму једне парохије у предграђу на 19 хиљада присталица у четрдесет држава. Његов циљ био је подршка жртвама и добрим свештеницима, као и присиљавање цркве на увођење структурних промена. За радионице и предавања окупило се око четири хиљаде и двеста људи. Те вечери Том Дојл је добио награду Честити свештеник (...)

„Оно што смо доживели у току живота представља катастрофу чији је ужас можда раван крвопролићу инквизиције, али која сигурно чини подвалу с опростима који су узроковали реформацију веома бледом”, почео је он, уз спорадичан пригушен смех. „Најсмртоноснији симптом јесте необуздана зависност од власти (...) Ми, ви, нисмо посматрачи чија је главна дужност да плаћамо и покоравимо се. Највиталнији припадници цркве нису они који носе фине плашгеве, него маргинализовани, увређени, одбачени.”

Преклињао их је да ускрате новац онима који су злоупотребили власт. „Нема више места плашљивости или бојажљивом поштовању према оним структурама које су нас издале”, декламовао је он. „Ова мора сексуалног злостављања натерала је многе од нас да све у вези с нашом црквом доведемо у питање, да се чак запитамо да ли Господ брине (...) Бог је жив и здрав у цркви и ви сте доказ за то. Ваш одговор на његове подстицаје кроз ову трагедију можда је најречитији и најубедљивији доказ да он брине” (...)

Напустио је позорницу, рукујући се, грлећи се са знанцима и незнанцима. Са педесет и седам година био је далеко од свештеничког позива своје младости. Сада је био радикал – од латинског *radix*, што значи „корен, главна ствар” – испуњен љубављу за свој народ, човек са огњем у души.” (исто; стр. 292-293)

19. Кардинал Содано интервенисао код Рацингера да се Масијелов случај не покреће

„Папа Јован Павле је у позно лето 2002. по пети пут дошао у Мексико да би присуствовао миси посвећења Хуана Дијега, индијанског сељака познатог по томе што је видео појаву Госпе од Гвадалупеа. Оптужбе против Масијела беху постале догађај у Мексику, нарочито после извештаја у емисији „20/20” телевизије Еи-Би-Си, где се види како Рацингер удара репорте-

ра по руци, а погрбљени Јован Павле даје братски пољубац оцу Масијелу. Овај пут Масијел није летео папским авионом за Мексико, како је радио на пређашњим путовањима. Чланови Курије који су планирали путовање схватили су да главни легионар представља оптерећење.

Упркос томе, Христови легионари су одиграли главну улогу у логистичком планирању путовања. У Мексику су ученици из школа Легије радили као добровољци у прес центру. Када је миса почела, без знања већине новинара, Масијел је ушао у базилику и заузео место међу црквеним достојанственицима на олтару иза папе.

Хозе Барба и његови другови давали су интервјуе новинарима током месеци који су претходили овом путовању, вршећи притисак на Масијела и цркву. Барба је сада имао шездесет две године, а године покушаја да се избори за правду оставиле су још понеки трачак наде. Када га је група која се борила за право на абортус, звана Католици за слободан избор, позвала да присуствује конференцијама за штампу те јесени у Риму и Женеви с темом о свештеничкој сексуалној злоупотреби, прихватио је позив. Конференција у Риму, одржана 8. октобра 2002, имала је слаб одјек, али је Барба одлучио да назове Марту Веган, канонског правника, и позове је на вечеру.

Њихова жалба у Палати Свете канцеларије налазила се у канонском чистиолишту, није била одбијена, као да је замрзнута у времену. Дана 13. октобра њих двоје су ишли пешице из стана Веганове у ресторан у близини Кампо деи фјори (Цветног трга), који има статуу филозофа из XVI века који је због јереси спаљен на ломачи. „Рекла ми је да је можда боље да пати осам невиних људи него да хиљаде других изгубе веру”, говорио је Барба. „Рекла је нешто такво 1999, када смо ми покушавали да добијемо одговор у вези с нашим случајем.”

Он јој је енергично одговорио да се не слаже с њом.

У ствари, њену изјаву је сматрао запањујућом, уверавајући себе да је није она смислила, него су јој је вероватније пренели Рацингер и Ђироти, секретар Конгрегације за начело вере.

Стигли су у ресторан. „На моје велико изненађење рекла је да је кардинал Содано интервенисао код Рацингера у Масијеловом случају”, наставио је Барба. „Рекла је да је то тешко разумети, али је понављала да је тачно”. (исто; стр. 295-296)

„Хозе Барба је последњи пут ишао у Рим у новембру 2002. у друштву канонисте из Мексико Ситија, оца Рокењија. Барба је носио пољски превод писма упућеног папи, у којем се тражи обнављање случаја Масијел; он га је лично уручио најближем помоћнику Јована Павла, бискупу Станиславу Цивишу.

У Риму су Барба и Рокењи последњи пут покушали да виде оца Ђиротија, надајући се да ће се уверити у могућности оживљавања жалбе у Конгрегацији за начело вере. Ђироти беше премештен на други положај, у Апостолском поправиолишту, одељењу Курије које се бави изузетним случајевима свештеника који крше свете тајне и случајевима који не могу да се реше на црквеним судовима (...)

Ђироти се одмах појавио, низак, тамнокос, с наочарима, и позвао их је у канцеларију.

Отац Рокењи је питао због чега није одговорио на његово дуго писмо из 1999, које се односило на непримењивање канонског права на Масијелов случај.

Ђироти је слегнуо раменима, као да је хтео да каже, *Ја примам толико писама (...).*

Барба је упорно тражио објашњење у вези с одлагањем парнице против Масијела. Ђироти је рекао да није требало да се обраћа новинарима. Барба га је подсетио да две године по подношењу жалбе нису никоме говорили и да се чланак у „L'espresu” из 1999. бавио случајевима из прошлости, не самим тим случајем. Отац Рокењи је упорно понављао да чланак у том часопису, ионако, нема никакве везе с канонским поступком. „То је правно питање.”

Ђироти се насмешио, не говорећи ништа.

Барба му је дао шпански превод писма Џивишу. Прочитао га је. „Дакле”, рекао је Ђироти, „шта желите?”

Замолити су га да то писмо преда Рацингеру. Клигнуо је главом. То ће бити лако учинити, али Ђироти више није имао никакву улогу у овом случају.” (исто; стр. 297-298)

„Овај парадокс је ужасан. Папа који је штитио слободу од политичких диктатура оглушио се о људска права унутар цркве – парадокс утолико тежи када се упореди с линијом јавних извињења Јована Павла, у којима позира католике да признају тешке периоде у нашој историји. Вековима није било папе који је тако визионарски понављао да „црква мора да постане свеснија грехова своје деце, сећајући се свих оних времена у историји када су се она удаљавала од духа Христа и његовог јеванђеља, уместо да нуде свету сведочанство о животу инспирисаном вредностима вере, препуштала су се начинима мишљења и делања који су били прави облици контрасведочанстава и скандала”.” (исто; стр. 300)

„Уместо да се отворено суочи са сексуалном револуцијом у свештеничким редовима, да се упита због чега је толико добрих људи отишло а други нису хтели да дођу, Јован Павле је одобрио кажњавање учених свештеника и интелектуалаца који су постављали тешка питања и залагали се за поштенје и структурне промене.” (исто; стр. 301)

„Римокатоличка црква има очајничку потребу за одвајањем власти. Канонски судови једва да су независни. Црква нема надзорни механизам који би одстрањивао бискупе или свештенике који тешко изневерују поверење верника, а још мање поступак избора бискупа који би узео у обзир лаике.” (исто; стр. 302)

20. Папа Војтила наградио оне који ћуте

„Структура црквене власти сасвим је друго питање, као што је спознао Френк Китинг, бивши гувернер Оклахоме, док је председавао бискупским Националним инспекцијским одбором. Китинг је дао оставку у мају 2003, пошто је оптужио неке бискупе да се понашају као припадници Коза ностре, примедба која је расрдила кардинала лосанђелеског Махонија будући да се

он бавио правном каљугом. Одбор је још радио на извештају када је Китинг размишљао о свом бурном мандату:

„Неки кажу да је скандал претерано надуван (...) жртве претерују (...) то није фер према цркви (...) реч је о примеру антикатоличких предрасуда (...) и друге цркве су затрпане оптужбама за сексуално злостављање (...) и тако даље и тако даље.

Проблем је у томе да то није тачно. Америчка католичка црква суочава се са сеизмичким превратом, а католичка световна заједница бива све огорченија. Бискупије плаћају огромне своте лаичког новца да би се нагодиле. Недавно је државни тужилац Масачусетса, и сам католик, пишући о Бостонској бискупији, обелоданио да је малтретирање деце тамо било „тако масовно и тако дуго да се граничи с невероватним“. Један бискуп из Финикса ухапшен је зато што је колима прегазио пешака и побегао. Надбискуп Милвокија је дао оставку после открића да је користио бискупијске фондове да би плаћао момка.

Световна заједница је с правом у неверици.”

Далеко у Риму папа Јован Павле наградио је неколико људи који су оличавали корозивну тајност Ватикана. Тарчизо Бертоне, канонски правник под Рацингером који је штитио Масијела, истовремено одобравајући „професионалну тајност“ за свештенство, постао је надбискуп ђеновски. У октобру 2003. Јован Павле га је унапредио у Колегијум кардинала. Бертоне, као и Рацингер, одбио је наше захтеве за интервјуом, држећи се завета бискупског ћутања.

Други новоименовани кардинал, надбискуп Хулијан Еранз, био је једини члан Опуса Деи задужен за једну ватиканску канцеларију; председавао је Папским саветом за тумачење законодавних текстова. Еранз је, у ствари, био ватикански државни тужилац. У једном говору из априла 2002. на Католичком универзитету у Милану, Еранз је критиковао штампу због „непопуштљивог, скандалистичког стила“ приликом извештавања о свештеничким злоупотребама. Овај канониста је поновио мишљења других чланова Курије о „неправедној клими сумње и амбиваленције према свештенику (...) у којој медији испољавају свакојаке оптужбе.“ Узнемирујућим скоком логике Еранз је говорио о „конкретној форми хомосексуалности, то јест педофилији“. Еранз је поновио Бертонеове речи у вези с подршком психолошком склопу који је нанео такву срамоту цркви: „Међусобно поверење и тајност службе који су својствени односима између бискупа и његових свештеничких сарадника, и између свештеника и верника, морају се поштовати.”

Јован Павле је бивао све слабији док су се црквене вође и ходочасници скупљали у Риму за прославу двадесет пете годишњице његовог понтификата средином октобра 2003. Папа је унапредио дугогодишњег личног помоћника, бискупа Станислава Џивиша (за кога је Хозе Барба дао своје последње писмо да се преведе на пољски), у надбискупа. Јован Павле је такође именовано шефа папског домаћинства, бискупа Џејмса М. Харвеја, за надбискупа.

Харвејево унапређење дошло је упркос открићу „Далас морнинг њуза“ да је амерички свештеник, монсињор Данијел Пејтер, претходно унапређен

уз Харвејеву подршку у ватикански дипломатски кор без обзира на информацију добијену од црквених званичника у Синсинатију да је, десет година пре тога, сексуално злостављао тринаестогодишњу девојчицу. Црква је платила жртви вансудску нагодбу 1995, а Пејтер се свеједно попео на дипломатску лествицу Свете столице. Налазио се на служби у Индији када је истрага Риса Данклина из „Морнинг њуза” довела до његовог повлачења из дипломатије и повратка у Сједињене Државе. Бискуп Харвеј „један је од најмоћнијих Американаца у Ватикану и један од неколицине људи уопште који свакодневно има приступ папи”, написао је Данклин. Као што су новине објавиле: „Ватикан је знао за статус овог случаја.”

„Човек који је алармирао бискупа Харвеја о Пејтеровом случају је велечасни Лоренс Бреслин, пастор цркве у Синсинатијској бискупији где се злостављање догодило. Он је раније био један од највиших функционера Папског северноамеричког колеџа, семеништа у Риму у које амерички бискупи шаљу неке од својих најперспективнијих свештеничких кандидата.

Монсињор Бреслин је рекао да је први пут обавестио пријатеља о овом случају 1995. Бискуп Харвеј, рекао је он, одговорио је да високи званичници у Министарству спољних послова Ватикана знају да тај свештеник „има неких проблема у Сједињеним Државама, а то ће проћи”.

„Рекао сам овом човеку, 'То неће проћи'”, казао је монсињор Бреслин.

Сећао се да је за време њиховог другог разговора, 1999, бискуп Харвеј рекао да је за монсињора Пејтера уведено једно ограничење због чина злостављања: Никада неће добити амбасадорско место.

„Нисам био изненађен, али мислим да је требало да га склоне”, говорио је монсињор Бреслин, који је јавно критиковао однос сопствене надбискупије према другим случајевима сексуалног злостављања на подручју Синсинатија. „Требало би да скоро убије некога.”

„То је Ватикан”, додао је он. „Тешко је тамо бити најурен.”

Бискуп Харвеј је рекао да се не сећа многих детаља разговора с монсињором Бреслином.”

У јесен 2003, Јован Павле је такође повукао седамдесетосмогодишњег надбискупа Луиђија де Мађистриса из Апостолског поправилишта, не промовишући га у кардинала, и на његово место је усталичио кардинала Ц. Френсиса Стафорда, Американца. Неки су сматрали да је Де Мађистрисов пад последица његове отворености; иако он не даје интервјуе, познат је унутар Свете столице по томе што приватно изражава искрене ставове”, писао је Џон Ален. „Када је Де Мађистрис био судија за Конгрегацију за проглашење светаца, гласао је против беатификације Хоземарије Ескриве, оснивача Опус Деи.” (исто; стр. 304-307)

21. Ватикан упутио бискупе да прикривају сексуално злостављање

Лист „Обсервер” потврђује чињенице које наводе Бери и Ренер о „завету ћутања”. Овај лист је дошао до папског документа из 1962. године који прописује бискупима строгу тајност о случајевима сексуалног злостављања под претњом екскомуникације. Маја 2001, бискупима је упућено писмо које

је потписао Рацингер, у којем се каже да је документ из 1962. године још на снази.

(Пише: Ентони Барет, уредник за јавна питања; недеља, 17. август 2003; „Обсервер”)

„Ватикан је упутио инструкцију католичким бискупима широм света да прикривају сексуално злостављање или ризикују да буду избачени из цркве.

Лист „Обсервер” је дошао до 40 година старог поверљивог документа из тајне архиве Ватикана који правници називају ’матрица за превару и прикривање’. Један британски адвокат који ради за децу – жртве злостављања (од стране) цркве, описао га је као ’експлозиван’.

Документ од 69 страна на латинском са печатом папе Јована XXIII, послат је сваком бискупу у свету. Упутство истиче политику ’најстроже’ тајности у поступању са оптужбама за сексуално злостављање и прети екскомуникацијом онима који о томе проговоре.

Такође позивају жртве да се закуну на тајност у исто време када званичницима цркве подносе жалбу. Наводи се да упутства „треба брижљиво одложити у тајну архиву Курије (Ватикан) као строго поверљива. Такође се не смеју објављивати нити додавати уз било какве коментаре.”

Документ, који је Римокатоличка црква у Енглеској и Велсу потврдила као оригиналан, назива се ’Crimine sollicitationes’, што се преводи као ’упутство за поступање у случајевима изнуђивања’.

Документ се фокусира на сексуално злостављање иницирано као део односа исповедања између свештеника и члана његове пастве. Али упутства такође покривају оно што се назива ’најгорим злочиним’, описаним као обшцени чин извршен од стране свештеног лица са ’младима оба пола или са бесловесним животињама (бестијалност)’.

Бискупи се упућују да воде те случајеве ’на најтајнији начин (...) обуздани сталном ћутњом (...) и свако (...) мора да поштује најстрожу тајну која се опште сматра као тајна свете службе (...) под (претњом) казном екскомуникације’.

Тексашки адвокат Данијел Шиа открио је документ као део свог рада за жртве злоупотребе од стране католичких свештеника у САД. Он га је предао властима САД, позивајући их да покрену федералну истагу о наводном прикривању сексуалног злостављања од стране свештенства.

Он је рекао: „Ова упутства су послата сваком бискупу у свету и свакако су примењивана у Британији. Ово доказује да постоји међународна завера цркве да заташка питања сексуалног злостављања. То је заобилазан покушај да се сакрије криминално понашање и представља матрицу за превару и прикривање.’

Британски адвокат Ричард Скорер за децу коју су злоупотребили католички свештеници у Уједињеном краљевству, има исти став и описао је овај документ као ’експлозиван’,

Он је рекао: „Увек смо сумњали да католичка црква систематски прикрива злостављање и покушава да ућутка жртве. Овај документ то изгледа доказује. Претња екскомуникацијом свакоме ко проговори показује докле су највише личности у Ватикану спремне да иду да би спречиле да информације допру до јавности.”

Скорер је истакао да пошто документ датира из 1962. године он не по-
сматра безобзирно тврдњу католичке цркве да је питање сексуалног злоста-
вљања феномен модерног доба.

Он тврди да ће откривање овог документа покренути нова питања о де-
лима кардинала Кормак Марфи О'Конора, поглавара Римокатоличке цр-
кве у Енглеској и Велсу.

Марфи О'Конор је оптужен за прикривање оптужби о злостављању де-
це када је био бискуп Арандела и Брајтона. Уместо да полицији пријави оп-
тужбе о злостављању против Мајкла Хила, свештеника у његовој надле-
жности, он га је преместио на друго место где је касније осуђен због злоста-
вљања деветоро деце.

Иако се Марфи О'Конор јавно извинио за своју грешку, Скорер тврди
да тајни документ Ватикана покреће питање да ли је његов пропуст да при-
јави Хила последица тога што је следио ово упутство из Рима.

Скорер, који ради за неке од Хилових жртава, је рекао: „Желим да знам
да ли је Марфи-О'Конор знао за ово упутство Ватикана и, ако јесте, да ли га
је применио. Ако не, може ли нам рећи зашто?“

Портпарол католичке цркве је негирао да су тајна наређења Ватикана
била део било каквог организованог прикривања и тврди да адвокати узи-
мају документ 'ван контекста' и 'изврћу га'.

Он је рекао: „У овом документу се ради о дисциплинском поступку уну-
тар Цркве уколико би свештеник био оптужен за коришћење исповести за
изнуђивање секса. Он не забрањује жртвама да пријаве грађански злочин.
Тајност о којој се говори има за циљ да заштити оптуженог, што се приме-
њује и у судском поступку данас. Он такође узима у обзир и посебну приро-
ду тајности коју обухвата чин исповедања.“ Он је такође рекао да је 1983.
године католичка црква у Енглеској и Велсу увела сопствени кодекс који се
бавио сексуалним злостављањем који је заменио упутства из 1962. године.
Упитан да ли је Марфи О'Конор био упознат са ватиканским едиктом, он је
одговорио: „Никада ми то није поменуо.“

Адвокати указују на писмо које је маја 2001. године Ватикан упутио би-
скупима, у коме се каже да је упутство из 1962. године до тада на снази. Пи-
смо је потписао кардинал Рацингер, најмоћнији човек у Риму поред папе и
који је на челу Конгрегације за Доктрину о вери – службе која је у средњем
веку водила Инквизицију.

Томас Дојл, капелан Ваздухопловних снага САД у Немачкој и специја-
листа за црквено право, проучавао је документ. Он је рекао за „Обсервер“:
„То је свакако индикација патолошке опсесије тајношћу у католичкој цркви,
али сам по себи не представља доказ.“

„Ако је, међутим, овај документ заправо био основа сталне политике
прикривања злочина свештенства по сваку цену, онда имамо потпуно другу
ствар. Постоји превише потврђених аутентичних извештаја о жртвама које
су црквене власти озбиљно заплашиле да ћуте, да би потврдили да то застра-
шивање представља изузетак а не правило.“

Ако је овај документ коришћен као оправдање за ово застрашивање,
онда је могуће да имамо оно што су неки коментатори наводили, наиме, ма-

трицу за прикривање. Ово је очигледно велико 'ако' које захтева конкретан доказ."

([http://observer.co.uk/international/story/o"1020400,00.html](http://observer.co.uk/international/story/o)) (прев. СРС)

XXVI

ОД ИНКВИЗИЦИЈЕ ДО КОНГРЕГАЦИЈЕ ЗА НАУК ВЕРЕ

1. Инквизицијске методе мучења и застрашивања

Нема краја злочинима и насиљу које је Римокатоличка црква починила у име вере. Део те мрачне историје Римокатоличке цркве чини и инквизиција и њене окрутне, дивљачке, варварске методе мучења којима је основни циљ био ширење страха, чиме се постизала потпуна контрола над верницима. Вагент и Leigh истичу да је запањујуће ефикасна била методологија застрашивања и надзора и да бисмо инквизицију „могли назвати претечом Стаљинове тајне полиције или нацистичког СС-а и Гестапоа". Римска инквизиција је утемељена почетком 13. века и постоји још и данас, само под другим именом – „Конгрегација за наук вере". Инквизиција је прво променила име 1908. у „Конгрегација Свете службе", скраћено „Света служба", а 1965. у „Конгрегација за наук вере".

Инквизиција јесте променила име, али није променила методе – на то су шездесетих година почели да указују поједини католички свештеници и прелати и да критикују идеологију која је остала иста. Посебно су истицали да Конгрегација постоји искључиво како би „подупирала папство и служила папинској моћи, а не духовној служби цркве".

Вагент и Leigh наглашавају да је Конгрегација за наук вере најмоћнија ватиканска институција. За време папе Војтила на челу ове Конгрегације био је Јозеф Рацингер, иначе најближи папин сарадник, његова десна рука. Папа Војтила и Рацингер су се брутално обрачунавали са „непослушним" теолозима. У потпуности су надзирали теологију и нису дозвољавали никаква одступања. Аутори наводе оцену Ханса Кинга који је рекао: „Кардинал Рацингер је преплашен. Попут великог инквизитора Достојевског, највише се боји слободе." Иначе, један од Рацингерових надимака био је „Божји ротвајлер".

О деловању хрватске инквизиције нема много података. Фрањо Шањек у предговору Вагентове и Leighове књиге наводи неке податке. Појава хрватске инквизиције подудара се са појавом доминиканаца и фрањеваца, а у 13. веку били су послати „кривовјерцима у Босну и Далмацију који се у њих зову Славонском црквом, гдје је много душа пропадало због кривовјерних заблуда". Такође се зна да су многи „кривовјерци" били „предани огњу", што значи да су били спаљени.

„У бројним историјским споровима између Истока и Запада, који ће 1054. коначно довести до великог раскола, римска црква или поједине папе у многим енцикликама или изјавама износили су не само нетолерантне ква-

лификације, већ и отворене негације сваке вриједности православне цркве, њених апостолских коријена и аутентичности. Ишло се чак и дотле да су православни вјерници третирани као „јеретици”, „шизматички”, или чак као *pestiferus virus schismatic* (смрад кужне шизме). Блажих атрибуција било је много више, немогуће их је све набројати. Једна од римских теолога радо цитирана фраза јесте она која православну вјеру вреднује као никакву: *Græca fide nulla fede*.

Овај став римских теолога у литератури се често може наћи и у другој, обрнутој варијанти: *Extra Roma nulla salus* (Ван Рима нема спасења).

Ова екстремност, која ће попримати природу бруталних и нечовјечних поступака према свим неримокатолицима, нашла је практичну примјену, нарочито у Шпанији током инквизиције у XVI, XVII и XVIII вијеку, према „морискосима” и „мараносима” (Арапима и Јеврејима којима се није вјеровало да су искрено прешли на римокатоличку вјеру). Наводимо тек неколико слогана који су везани за тај период људског страдања. Мало ко данас да није чуо израз *autodafe* (свечани чин спаљивања тијела грешника, али не и његове душе).

У римској цркви „нема проливања крви”, јер она не „тежи ка томе”. То је исказано фразом *Ecclesia abhoret Sanguine*. Она једино уништава грешно тијело јеретика или невјерника, док његову душу „предаје Богу у вјечни загрљај”, за што такође постоји фраза: *Abbandonato all Braccio secolore* (Препуштамо те вјечном Божјем загрљају).

Уз све наведено, очигледна је и расна дискриминација, јер је као највеће „светогрђе” осуђивана брачна веза између Шпанаца и Јевреја или Арапа. Истицана је „крвна чистоћа” посебним термином на шпанском: *Limpieza de Sangre*.” (Јепосавић; цит. дело; стр. 495-496)

„За већину данашњих људи, инквизиција значи само једно – шпањолска инквизиција. У потрази за установом која одражава Римокатоличку цркву у цјелини, и Достојевски се послужио шпањолском инквизицијом. Но, инквизиција, у облику у којему је постојала у Шпањолској и Португалу, била је јединствена организација која је у једнакој мјери била одговорна цркви и круни.

То, наравно, не значи да инквизиција није постојала и дјеловала у другим земљама. Но, папинска или римска инквизиција – како се испрва неслужбено, а потом службено називала – разликовала се од инквизиције на Иберском полуотоку. За разлику од својих иберских супарница, папинска или римска инквизиција није била одговорна ниједном свјетовном моћнику. Дјелујући диљем Еуропе, своју је вјерност полагала само цркви. Утемељена почетком 13. стољећа, била је 250 година старија од шпањолске инквизиције, а своју је иберску супарницу чак и надживјела. Она постоји и дјелује још и данас, иако под новим, мање емотивним и мање стигматичним именом. Као Конгрегација за наук вјере, она још увијек има кључну улогу у животима милијуна католика диљем свијета.” (Michael Baigent; Richard Leigh; „Инквизиција”; „Стари град”; Загреб; 2002; стр. xiv)

„Тијekom посљедње трећине 19. стољећа, црква је била приморана одрећи се свакога облика свјетовне и политичке власти. Како би надокнадила тај губитак, настојала је консолидирати свој духовни и психолошки утјецај ка-

ко би вршила још ригорознији надзор над срцима и умовима вјерника. Као посљедица, папство се све више централизирано, а инквизиција је постала његов кључан инструмент. У том својству инквизиција, преименована у Конгрегацију за наук вјере, дјелује данас. Но, она се још увијек није успјела посве наметнути. Доиста, њезин положај угрожавају образовани католици диљем свијета, који су довољно храбри да преиспитују утемељеност њезиних тврдих стајалишта.” (исто; стр. xvi)

„Инквизиција је веома брзо развила запањујуће учинковиту методологију застрашивања и надзора, заправо, толико учинковиту да бисмо је могли назвати претечом Стаљинове тајне полиције, или нацистичкога СС-а и Гестапоа. Понекад би инквизитор и његова пратња без упозорења ушли у неки град, мјесто, свеучилиште или, као у роману „Име руже”, у опатију. Но, његов је долазак обично био унапријед најављиван на мисама, опширним огласима на црквеним вратима и јавним огласним плочама. Они који су знали читати, о томе су извјешћивали неписмене. Инквизитор би стигао у пратњи писара, тајника, савјетника, помоћника, лијечника и слугу, а неријетко и с оружаном пратњом. Изрежиравши тако свој долазак, инквизитор би позвао све становнике и локалне клерике на заједничку мису у којој је проповиједао о своме посланству и сврси свога посјета. Тада би, као да великодушно позива назочне на обилну гозбу, позвао све који су жељели признати кривњу за херезу нека то учине.

Осумњиченима за херезу додијељено је „вријеме милости” – обично петнаест до тридесет дана – да се предају. Ако би то учинили у заданом року, обично би били поновно примљени у окриље цркве, уз казну која није била тежа од покорене. Но, били су обавезни разоткрити имена и појединости о другим херетицима које су познавали. Инквизиција је првенствено била заинтересирана за количину. Била је спремна на благост према једном преступнику, па чак ако је овај био крив, уз увјет да им дотични подастре барем туцет имена других, па чак и недужних људи. Као посљедица, читав је народ био у страху, који је омогућио манипулације. Сватко је, добровољно или не, постао уходом.

Чак је и најблажа казна, покора, могла бити тешка. Најлакша казна, која се изрицала онима који су тијekom „времена милости” иступили и признали своје гријехе, била је такозвана „дисциплина”. Колико су то добар укус и временске прилике допуштали, новоисповијеђени се херетик морао сваке недјеље појављивати гол у цркви са штапом у руци. У одређеном тренутку, свећеник би га почео занесено бичевати пред окупљеним вјерницима. Један је повјесничар тај поступак назвао „прикладним увођењем у мистерије божанске службе”. Међутим, то није било све. Сваке прве недјеље у мјесецу, покајник је морао обићи све куће у којима се састајао с другим херетицима, и ондје би поновно бивао бичеван. Надаље, на благоданске је дане морао судјеловати у процесијама и трпјети додатно бичевање. Таква тешка тјелесна злостављања покајник је морао трпјети до краја свога живота, осим ако се инквизитор који га је осудио, не би вратио и ослободио га мука, што није било вјеројатно.

Други облик покорe, једнако благ и милостив, било је ходочашће. Ходочаснички се пут морао прелазити пјешнице, а каткад је трајао годинама, тијekom којих је гријешникова обитељ могла дословце умирати од глади. Постојала су два облика ходочашћа. „Мање” је укључивало обилазак деветнаест светишта дилем Француске, а у сваком од њих покајник би био бичеван. „Велико” ходочашће значило је дуго путовање – од Languedoca до Santiago de Compostele, Рима, Келна и Canterburуја. Тијekom 13. стољећа покајницима је понекад досуђивано ходочашће у Свету земљу, у улози крижара, у трајању од двије до осам година. Преживјели су били дужни са собом донијети писмо јерусалемскога патријарха, које је свједочило о њиховој служби. Једном је приликом у крижарски рат послан толико велик број херетика да је папа био присиљен забранити ту праксу, страхујући да ће читава Света земља бити заражена херетичком мишљу.

Исповијеђени херетик могао је, такођер, бити осуђен да остатак живота носи велик жути криж пришивен на предњу и стражњу страну његове одјеће. Покајник би тиме био извргнут сталном понижењу, исмијавању и злостављању. Људи стигматизирани таквим крижевима били су избачени из друштва, а младе жене остајале су без мужева.

Коначно, покора је могла имати облик новчане казне. Такве су казне убрзо постале извором скандала, будући да су инквизитори често изнуђивали големе своте новца. Мито и корупција постали су уобичајеним средствима. Године 1251, чак је један папа забранио изрицање новчаних казни. Међутим, забрана није дуго била на снази, те је инквизиторима „враћено право на досуђивање новчаних покора према дискрецијском начелу”.

Смрт никако није значила ослобођење од покорe. Ако би осуђени умро прије извршења наметнуте му покорe, његова би се смрт протумачила као божанска осуда – као знак да, у Божјим очима, казна није била довољно строга. У таквим случајевима, кости умрлога су се ископавале и јавно спаљивале. Његова имовина била би заплијењена, а казна би се преносила на његову обитељ, као и дужност отплате његових дугова.

Такве су биле лакше казне, милостиво наметнуте онима који су добровољно признали своје гријехе и оптужили друге. Подаци добивени од доушника прецизно су се билежили до најситније појединости. Прикупљена је голема „база података”, којој се непрестано додавала нова документација. Сав тај материјал био је помно каталогизиран, те су се осумњичени лако могли наћи пред судом за дјела која су починили, или наводно починили, прије тридесет или четрдесет година.

На примјер, 1316. показало се да је једна жена први пут била ухићена због херезе 1268. Била је то врста парадигме за поступке којима се модерне државе служе како би надзирале своје грађане. Био је то прототип компјуторизираних архива модерне полиције, по којима се малољетнички прекршај, попут пушења марихуане, може након много година искористити за дискредитирање неког политичара или друге јавне личности.

Стигавши на одређено мјесто, инквизитори би ондје установили привремени стожер и започели проводити саслушања. Сустав је нудио неодољиве могућности да се намире рачуни и непријатељима проузроче неприли-

ке. Жене су се често охрабривале да свједоче против својих мужева, док су дјеца свједочила против родитеља. Њихове су изјаве поткрепљивали додатни свједоци. Појединац којег су оптужиле двије особе био је дужан појавити се пред инквизицијским судом. Позив на суд укључивао је и попис доказа против окривљеног, но имена његових оптужитеља и свједока нису се разоткривала.

Оптужени који је покушао побјећи, јавно се позивао на суд три недјеље за редом. Ако се ни послје исте тога рока не би појавио, био је службено изопћен и проглашен отпадником. Под пријетњом изопћења, осталима је било забрањено давати му храну или склониште.

С друге стране, ако би се оптужени одазвао позивима инквизитора, докази против њега били би службено изнесени. Ако би се показали достатнима, слиједило је ухићење. Будући да ниједан инквизитор није желио чинити погрешке, примјењивале су се све методе које су могле добити или изнудити признање. Испитивања су често била дуготрајна и исцрпна. Према ријечима једнога тадашњег дужносника, „није било разлога за журбу (...) јер, муке и безнађе заточеништва често воде до промјене мишљења”. Осумњиченици су понекад једноставно држани у строгој изолацији, док не би били спремни признати. Каткада су их везали ланцима, ускраћујући им права на посјете. Неријетко су их изгладњивали или „благо” упозоравали на посљедице ускраћивања признања. Наравно, једна од најчешће примјењиваних метода било је мучење.

По грађанском праву, лијечници, војници, витезови и племићи били су изузети од мучења. Инквизиција је настојала демократизирати бол и учинити је доступном свакоме, без обзира на доб, спол или друштвени положај. Инквизиторима је испрва било забрањено особно вршити тјелесно мучење; могли су дјеловати само као надзорници, дајући напутке свјетовним дужносницима и биљежећи све што би оптуженик казао под присилом. Године 1252. папа Иноцент IV издао је булу којом је службено овластио инквизиторе да особно врше мучење – „уз ограничење да таква врста принуде не смије укључивати рањавање или смрт.” Инквизитори су веома брзо пронашли начин да избјегну ту забрану. Њихове упорне јадиковке о властитој немоћи уродиле су плодом 1260, када им је нови папа Александар IV омогућио међусобно давање опроста за све „неправилности” које би се збиле тијekom поступка испитивања.

Традиционална црквена забрана пролијевања крви остала је на снази. Тако су се шиљасти и оштри предмети избјегавали, а користиле су се направе за ломљење костију, прстију и остали изуми који су за посљедицу имали „случајно” истјецање крви. Клијешта и слична средства припадала су сивој зони. Откидање мяса клијештима било је само по себи довољно језиво. Међутим, ако су клијешта била ужарена, врући је метал смјеста каутеризирао рану и зауставио истјецање крви. Једнако разрађене методе примјењивале су се на трајање и учесталост мучења. У почетку је оптужени могао бити мучен само једанпут – не дуже од тридесет минута. Инквизитори су убрзо почели заобилазити ту забрану, тврдећи како је свака накнадна тридесетоминутна тортура тек наставак прве. Оптужени је могао бити мучен за једну

точку оптужбе, а свака сљедећа точка оправдавала је додатно мучење. Многи су били мучени чак два пута на дан читав тједан и дуже, а о томе постоје бројни подаци.

У пракси, оптужени је био мучен све док није признао свој гријех – што се у големој већини случајева и догађало. Када је изразио спремност на признање, био је одведен у посебну просторију за саслушање, гдје се његово признање записивало. Послије читања признања, оптуженик је морао одговорити је ли његов исказ истинит. Ако је одговорио потврдно, у записнику се биљежило како је признање дано „слободно и драговољно”, без утјецаја „силе или страха”. Томе је слиједило изрицање казне.

Опћенито узевши, смртна је казна била крајња мјера. Инквизитори су углавном желели „спашену” душу сачувати у више-мање нетакнутом тијелу које је, кроз покору или ходочашће, свједочило о милости и снази вјере. Дапаче, примијетио је један повјесничар, „обраћеник који је издао своје пријатеље био је кориснији од спрженога трупла”.

Инквизитори су такођер добро знали да су неки херетици управо жудјели за мучеништвом, „а инквизитор нипошто није смио удовољавати тим жељама”. У таквим случајевима, вријеме и непрестана бол били су учинковита средства за утишавање страсти за мучеништвом. Тврдоглавије су жртве, стога, подвргаване дуготрајнијим и језивијим мукама. Службено се препоручало да их се држи оковане у тамници, у строгој изолацији, барем шест мјесеци, а неријетко и више од године дана. Њихови су их супружници или дјеца повремено смјели посјећивати, не би ли их потакнули на промјену мишљења. Посјети су били допуштени и теолозима, чија је сврха била увјеравање или обмањивање оптуженика логичним аргументима или изнудама.

Без обзира на невољност изрицања смртних пресуда, оне су се унаточ тому изрицале. Клерикално лицемјерје у тим је случајевима понајвише долазило до изражаја. Инквизитори нису смјели особно вршити мучења, јер је то било некршћански. Умјесто тога, били су обавезни предати оптуженога свјетовним властима, обично уз свечано изрицање формуле: „Отпуштамо те из нашега црквенога форума и предајемо у свјетовне руке. Но, умољавамо свјетовни суд нека своју казну изврши тако да избјегне пролијевање крви или смрт.” Према опћем мишљењу и схваћању, била је то испразна рецитација, која је инквизитору, као Пилату, омогућавала да опере руке. Нитко није двојио да те ријечи значе било што друго осим ломаче.

Како би се осигурао максималан број гледалаца, смакнућа су се, када је год то било могуће, одржавала за јавних благодана. Осуђени би се везао за ступ изнад хрпе сухога грања, довољно високо да га види окупљено мноштво. У Шпањолској је послвије био уведен обичај даљења жртве прије паљења ломаче, чиме се она милостиво спасавала од агоније у пламену. Рана инквизиција није показивала такву великодушност, иако је гушење димом каткада претходило ватри, те је смрт била мање језива. По завршетку обреда, слиједио је одвратан поступак уништења напола спаљенога тијела – његово комадање, ломљење костију и бацање тако раскомаданих дијелова и изнутрица у ватру. Такво је дефинитивно уништење сматрано изнимно значајним у случају утјецајних херетика, јер је осигуравало да никаква реликвија не дође у руке евентуалних тајних сљедбеника.

Инквизитори су били изнимно марљиви књиговође. На примјер, 24. травња 1323. год. један је инквизитор из Carcassonnea пописао трошкове спаљивања четворице херетика:

Велике цјепанице: 55 сола и 6 динара;

Грање винове лозе: 21 сол и 3 динара;

Слама: 2 сола и 6 динара;

Четири ломаче: 10 сола и 9 динара;

Ужад за везање осуђених: 4 сола и 7 динара;

Крвници: сваки 20 сола, укупно 80 сола.

У наведеним бројкама има неке мрачне поетске правде. Наиме, вриједност једнога крвника била је отприлике једнака вриједности осам ломача, те нешто нижа од грања винове лозе. Попут већине других институција, хуманитарних и оних мање хуманих, и инквизиција је изњедрила своје јунаке. Један од првих био је злогласни Конрад из Марбурга, који је тјелесно и душевно злостављање сматрао пречицом до спасења. На почетку своје каријере Конрад је био савјетник њемачке краљевне, последице канонизираних Елизабете Турингишке.

Под његовим садистичким режимом, Елизабета је умрла у двадесет четвртој години, од посљедица депривације коју си је сама наметнула. Међутим, Конрад је до тада већ имао епископалне овласти за прогон херетика. Године 1227, папа га је именовао за великога инквизитора читаве Њемачке с готово неограниченим овластима. Новостечена моћ брзо му је ударила у главу, те се Конрад обрушио на неке од највиших племића у земљи. Они су се показали много неовиснијима и моћнијима од француских великаша. Многи од њих присегнули су на вјерност светом римском цару Фридриху II, који је ионако и сам био изопћен. Када је Конрад почео проповиједати о крижарскоме рату против њемачких племића, био је дочекан у засједи у близини Марбурга и убијен.

Године 1233, још је један инквизитор, Конрад Торс, кренуо у свој убилачки поход, сијући страх и смрт гдје год би се појавио. „Спалит ћу стотину недужних,” објавио је, „ако се међу њима налази само један кривац.” Када је Конрад из Марбурга био убијен, папа је наредио Конраду Торсу нека преузме његову дужност. Конрада Торса није требало дуго наговарати, те је овај наставио мисију с појачаним жаром. Међутим, и њему је горљивост помутила разум. Неки тврдоглав и самовољан племић истјерао је Конрада из града када га је овај оптужио за херезу и позвао пред инквизицијски суд.

Један од најгласовитијих – или најзлогласнијих – раних инквизитора био је Бернард Гуи. Рођен око 1261. у Лимоусину, Бернард је 1280. постао доминиканац, а 1307. именован је главним инквизитором Тлуза. Године 1317, папа му је повјерио задатак „пацификације” сјеверне Италије, која је у то доба била „заражена озбиљном херетичком болешћу”. Бернард је остао активним инквизитором до 1324, а умро је 1331.

Сачувани су записници пресуда које је Бернард донио тијekom раздобља у којему је обнашао дужност великога инквизитора Тлуза. Између 1308. и 1322. осудио је 636 херетика, што би просјечно износило – један тједно. Четрдесет његових жртава било је спаљено на ломачи. Отприлике 300 је иструнуло у тамницама. Тридесетшесторо их је успјело побјећи.

Бернардова озлоглашеност дјеломице произлази из приручника „Инквизициска пракса” из 1324. који је намијенио својим колегама. У том дјелу, од којег је сачувано неколико пријеписа из 14. стољећа, Бернард описује све могуће облике херезе с којима би се савјестан инквизитор могао сусрести – херезе чије припаднике назива „сувременим манихејцима” и „псеудоапостолима”. Навео је низ аргумената које би оптуженици могли изнијети у обра- ни, објаснио методологију испитивања и понудио неколико примјера могу- ћег тијека саслушања. Бернард је сматрао да је у потрази за истином тјеле- сно мучење нужна метода којој се морају подвргнути не само оптуженици, него и свједоци. Када је папа, одговарајући на просвједу јавности, покушао ограничити примјену тортуре, Бернард се смјеста успротивио, наводећи да ће тиме дјелотворност инквизиције бити знатно умањена.

Бернард закључује своју књигу опћим упутама о томе како би се инкви- зитор морао понашати у јавности. Самохвалу и претјерану занесеност сма- трао је особито непожељнима.

При извршењу тјелесне казне, инквизиторово лице мора одавати сами- лост, док он сам мора остати непоколебан. Тако се неће доимати охолом, те ће избјећи опћем гњеву и оптужбама за округлост.

Чак су се и инквизитори бринули за односе с јавношћу. И у то је доба до- бар дојам био проблем истакнутих појединаца.” (исто; стр. 28-37)

2. Торквемада – најокрутнији шпански инквизитор

„Дана 1. студенога 1478, папа Сиксто IV издао је булу којом је допустио стварање јединствене шпањолске инквизиције. Два или три свећеника ста- рија од четрдесет година имали су бити именовани инквизиторима, док пра- во њихова именовања и разрјешења није припадало доминиканцима или би- ло којој другој папинској институцији, него шпањолским монарсима. Дана 27. рујна 1480, Фердинанд и Изабела именовали су два доминиканска инкви- зитора, који су започели дјеловати на југу, подручју које је још увијек припа- дало маурском краљевству Гранаде. Први ауто да фе изведен је 6. вељаче 1481, када је спаљено шестеро људи. Почетком студенога исте године у Се- виљи је на ломачи умрло 288 људи, док је седамдесет деветеро било осуђено на доживотан затвор.

Четири мјесеца послје, у вељачи 1482, папа је допустио именовање још седморице доминиканских инквизитора. Један од њих, приор самостана у Серговији, ушао је у повијест као утјеловљење шпањолске инквизиције и њезин најокрутнији представник. Био је то Томас де Торквемада. Три годи- не послје Торквемадина именовања, инквизицијски су судови установљени на још четири локације, а до 1492. дјеловали су у осам највећих градова.

Шпањолска је инквизиција до тада већ била у пуном замаху. Међутим, притужбе су почеле пристизати већ неколико мјесеци послје Торквема- дина именовања. У травњу 1482, одговарајући на огорчена писма шпањол- ских бискупа, папа је издао булу у којој је изразио запрепаштење чињени- цом да су многи истински и вјерни кршћани, на темељу свједочанстава не- пријатеља, супарника и робова без икаква ваљана доказа бачени у свјетов- не затворе, гдје су подвргавани мучењима. Одузета су им добра и имовина,

те су предани у свјетовне руке како би били смакнути, што у многим изазива згражање.

У истом документу папа закључује:

Инквизиција није вођена горљивошћу вјере и жељом за спасењем душа, него жудњом за богатством.

У складу с тим закључком, папа је инквизицији одузео све овласти, захтијевајући да се инквизитори ставе под надзор мјесних бискупа. Наравно, такве су мјере биле израван изазов монархији, што је разгњевило краља Фердинанда. Претварајући се како двоји да је булу саставио папа, послао је свој одговор понтифексу. Писмо је завршавало отвореном пријетњом: „Стога, немојте даље тјерати ту ствар, него рјешавање тих питања повјерите нама.”

Пред краљевом је ароганцијом папа коначно капитулирао. Дана 17. listopada 1483, издао је нову булу којом је утемељио вијеће, Consejo de la Suprema General Inquisición, које је имало дјеловати као инквизицијска врховна власт. Утемељена је la Suprema, нова служба главног инквизитора. Њезин је први челник био Торквемада. Сви су инквизицијски судови диљем кршћанске Шпањолске тако учинковито стављени под судбеност централизоване управе на чијем је челу стајао Торквемада.

Тијekom петнаест година, прије своје смрти 1498, Торквемада је задобио моћ и утјецај који се могао споредити с оним Фердинанда и Изабеле.” (исто; стр. 62-63)

„Под бескомпромисном владавином Торквемаде, Шпањолска је инквизиција наставила дјеловати с обновљеном енергијом. Дана 23. вељаче 1484, тридесет је жртава било живо спаљено у Ciudad Realu. Између 1485. и 1501, 250 је људи спаљено у Толеду. У Барселони је 1491. погубљено троје, а 220 их је у одсућности осуђено на смрт. У Valladolidu су 1492. тридесет двије жртве биле истодобно убијене. Попис звјерстава могао би се наставити унедоглед. Једном су пригодом угледници Барселоне упутили писмо краљу Фердинанду, у којему су изјавили следеће: „Згрожени смо вијестима које смо примили о смакнућима која се, према казивањима, збивају у Кастилији.” У рујну 1485. инквизитор Зарагозе убијен је док је молио пред високим олтаром у катедрали, но његова је смрт само покренула нови вал смакнућа. Међутим, инквизиција није трговала само смрћу. Године 1499, само годину дана послеје Торквемадине смрти, инквизитор Кордобе био је оптужен за изнуду и пријевару. Његов је наследник наставио истим путем, вршећи ухићења богатих људи – чак и чланова побожних кршћанских обитељи – како би плиженио и присвајао њихова добра.

По својој методологији и техникама, шпањолска је инквизиција слиједила изворну папинску инквизицију из 13. столећа. Дакуче, ту је методологију и технику примијењивала још строже и циничније. Међу собом, инквизитори су били мање лицемјерни, те су говорили с отвореношћу која је остављала мало мјеста побожности, управо попут Достојевскијева измишљена лика. Примјерице, године 1378. један је инквизитор изјавио пред својим колегама следеће: „Морамо упамтити да основна сврха суђења и смакнућа није спас оптуженикове душе, него постизање јавнога мира и улијевање страха.” (исто; стр. 64-65)

„Без обзира на садистичко задовољство инквизитора, ваља нагласити како њихов основни циљ није било извлачење признања од једне жртве, него прибављање доказа помоћу којих су могли становништво држати у страху и покорности. Од оптуженога се није очекивало само признање властитих гријеха, него и додатни докази, ма колико лабави, који су се могли употребити против других. Стога није чудно да су појединци у страху од мучења изрицали имена која су им прва падала на памет, или било које име које је инквизитор желио чути.” (исто; стр; 69)

3. Исусовци у Европи – ударна снага у оживљавању инквизиције

„Како би се одупрла протестантизму, црква 16. стољећа морала је створити организацију сличну доминиканском братству, састављену од високообразованих и обучених појединаца који су са својим противницима могли расправљати на једнакој интелектуалној и психолошкој разини. Ако се протестантизам доиста одупирао свим покушајима искоријењивања, црква је морала успоставити барем квантитативну надмоћ која ће се очитовати у бројности њезине пастве и територију на којему је вршила духовну власт. Између осталог, црква је морала консолидирати свој положај у дијеловима свијета који су се тек почели истраживати, и преобратити читаве поганске континенте прије него што их похара протестантизам. Другим ријечима, црква је требала институцију или организацију образованих, интелигентних и високомотивираних мисионара – нових „Кристових војника” – који ће водити крижарске ратове у интелектуалној сфери, онако како су то темплари и хоспиталци чинили на бојиштима Свете земље. Институција која се показала дораслом тој задаћи била је Дружба Исусова.

Дружбу Исусову утемељио је Шпањолац Игњацио Лојола (Ignatius Loyola), око 1491-1556, чије су амбиције испрва биле оријентиране ка постицању војне славе.” (исто; стр. 122-123)

„Године 1526. Лојола је започео јавно проповиједати, чиме је изазвао позорност шпанолске инквизиције која га је ухитила због сумње у херезу и држала га у ланцима три тједна, за које су врење „Духовне вјежбе” помно испитане и оцијењене. Након тога Лојола је био ослобођен, а све оптужбе против њега биле су одбачене. Међутим, следеће четири године није смио јавно расправљати о теологији. Како би избјегао ту забрану, Лојола се 1528. настанио у Паризу. Ондје је окупио мален круг оданих слѣдбеника, изворних исусоваца. Године 1534. његови су му ученици присегнули на вјерност у цркви у Монтмартру.

Дана 27. рујна, 1540. папа Павао III службено је установио исусовачки ред под њиховим изворним именом „Дружба Исусова”. Иако нису носили оружје, њихова обученост, дисциплина и номенклатура биле су суштински војне. Често се истицало, не без темеља, да је Лојола обликовао исусовачку хијерархију и организацију по узору на темпларски ред.

У стотину педесет година које су слиједиле, исусовци су постали главни носитељи протуреформације и реализатори црквених настојања за успостављањем нове сфере утјецаја и повратом дијела територија које јој је прео-

тео протестантизам. Исусовци су организирали своје кампање у складу са стратешким размишљањем. Како би успоставили досљедност и вјеродостојност, били су спремни укључити се у прогон вјештица. Hugh Trevor Roper закључио је сљедеће:

Ако су доминиканци били еванђелисти средњовјековне протуреформације, исусовци су били еванђелисти протуреформације 16. стољећа. Ако су протестантски еванђелисти пренијели лудило на реформирана подручја, ти католички еванђелисти пренијели су лудило на земље које су освојили у име Рима. Неки од најгласовитијих исусовачких мисионара истакнули су се управо по „вјештичјем лудилу”.

Међутим, за исусовце су враџбине биле од секундарнога значаја. Њихови су главни интереси почивали другдје. На примјер, Чешка и Пољска, које су се показале погодним тлом за бујање протестантизма, убрзо су враћене у окриље цркве. У само неколико година мрежа исусовачких мисија, попут старих прецептората темплара и хоспиталаца, обухватила је читав познати свијет. Исусовци су се проширили на запад преко Атлантскога океана до Америке, на исток до индијскога потконтинента, Кине, Јапана и отока Тихога океана. У Еуропи су исусовци представљали ударну снагу у реформи, преобликовању и поновном оживљавању инквизиције. (...)

Као увод у концил у Тренту, папа Павао започео је коријениту реформу папинске власти и управе. Створене су бројне одвојене службе које су требале надzirати специфичне послове цркве. Подвргнуте изравном папинском надзору, оне су означене „конгрегацијама” или „савјетима”. Инквизиција је такођер постала „конгрегацијом” (...)

Углавном на потицај исусоваца, стара папинска или римска инквизиција била је преобликована по узору на своју шпањолску супарницу. Као што је шпањолска инквизиција служила као инструмент краљевске полиције, тако је и папинска или римска инквизиција постала инструментом црквене полиције.

Другим ријечима, њезин приоритет више није била наводна „чистоћа” вјере, него стабилност и добробит папинства и цркве. Њезин службени назив гласио је: „Света римска конгрегација и универзална инквизиција, или Света служба”. Године 1908, тај је назив промијењен у „Конгрегација Свете службе”. Многи ће се коментатори од тада служити скраћеним називом „Света служба”. У настојању да се та институција додатно прочисти и стерилизира, инквизиција је 1965. поновно преименована, овај пут у „Конгрегацију за наук вјере”. Под тим називом дјелује и данас, као израван потомак изворне инквизиције утемељене 1234. и реконструираних 1542. године” (исто, стр. 122-126)

4. Обавештајна мрежа монсињора Бенињија

„Утјецај који је имао кардинал Merry del Val, префект Свете службе, или велики инквизитор, наставио се у двадесетоме стољећу. Када је умро 1930, једанаест кардинала који су сачињавали Главно вијеће Свете службе били су његови штићеници. Један од њих, кардинал Eugenio Pacelli, 1939. је постао папа Пио XII. Кардинал Donato Sbarretti постао је нови префект; а службу је

обнашао тијеком тридесетих и четрдесетих година. Савјетници Свете службе у доба Merryja del Vala биле су двије особе које су наслиједиле Sbarrettiја од почетка четрдесетих година до 1982. Један од савјетника у доба Sbarrettiја био је Giovanni Battista Montini, који је 1963. постао папа Павао VI. На тај се начин утјецај Merry del Vala распростирао Светом службом и папинством највећим дијелом 20. ст. Ускоро ћемо видјети да тај утјецај дјеломице постоји и данас.

Не изненађује да су кардинал и његови сљедбеници настојали, и то веома успјешно, проширити свој утјецај на политику. У томе је најзаслуженији био један од Дел Валових најоданијих штићеника, монсињор Umberto Benigni (1862.-1934), којега је један савременик описао као особу „необична карактера и без имало моралних двојби”. Рођен у Перуђи, Benigni се заредио 1884. и постао учитељ повијести цркве у локалном сјеменишту. Након тога се посветио новинарству основавши популаран католички часопис. Године 1901. преселио се у Рим, гдје је наставио с учитељским радом, што је убрзо напустио како би радио у Курији као тајник Конгрегације за промицање вјере. Након тога је, 1906. приступио новинарској служби ватиканскога државнога тајника дел Вала. Сљедећих неколико година Benigni је радио под покровитељством будућега великога инквизитора. Коначно је, 1911. уз Дел Валов благослов напустио службу и потпуно се посветио управљању тајним друштвом Sodalitium pianum (Побожно друштво), које је основао двије године прије тога.

Првотни циљ тога друштва било је проводити и наметати протумодернистичке мјере папе Пија X. Године 1907, Пије је „заповједио бискупима да будно надзиру подучавања у сјемеништима и писмена дјела свећеника, те да у свакој бискупији установе надзорне одборе.” У складу с тим налогом Benigni је основао тајно друштво као међународну мрежу доушника који су требали шпијунирати, скупљати и успоређивати податке о сумњивим симпатизерима модернизма, које су затим јавно разоткривали и осуђивали. Дјелујући као својеврсна самозвана инквизиција, друштво Sodalitium pianum користило се шифрама, псеудонимима и свим другим средствима обавјештајних агенција. Многе су његове дјелатности и тајне везе, скривене иза вјерских и политичких институција, до данас остале непознате. Сви документи који су припадали друштву Sodalitium pianum чувају се под кључем међу ватиканским архивима и никада нису били објављени.

Осим што је створио ту тајну мрежу, Benigni је објављивао и мјесечник „Corrispondenza di Roma”, чији је назив убрзо промијењен у француску иначицу „Correspondance de Rome” како би се истакнула његова оријентација према основном дијелу читалачке публике. Попут друштва Sodalitium pianum, те су новине биле усмјерене на разоткривање модернизма и његових симпатизера, потказивање учитеља, знанственика и свећеника који су наводно скренули с пута доктринарне ортодоксије. Оба су Benigniјева потхвата добила велику потпору папе Пија X и кардинала Дел Вала. Међутим, након папине смрти та је потпора слабљела. Године 1913, престао је излазити часопис „Correspondance”. Убрзо након почетка Првога свјетскога рата 1914, њемачке снаге у Белгији заплијениле су архив с документима који су припа-

дали друштву Sodalitium pianum. Међу њима су се налазили компромитирајући докази, те је Ватикан био присиљен спријечити даље Benigniјево активности. Коначно, 1921, папа Бенедикт XV укинуо је друштво Sodalitium pianum.

Међутим, Benignija је штитио моћан Merry del Val под чијим је окриљем наставио подузмати друге спорне дјелатности. Црква је стољећима тежила створити упориште у Русији и на тај је начин поступно истиснути или своје надзору подвргнути Руску православну цркву. Ако би јој то успјело, Грчка православна црква била би маргинализирана, а Рим би се нашао на стратешкоме положају с којег би могао ријешити проблем раскола с Бизантом, који је прије више од тисућлијећа подијелио кршћански свијет. Управо је зато папа Пије X створио иначе рускога обреда из 1907. и именовao јединственога надбискупа у Лавову у данашњој Пољској. Убрзо након тога, Benigni се почео мијешати у послове Русије. До 1910. успоставио је веома блиске односе са свеславенским – односно, крајње десничарски настројеним – руским дипломатима и политичарима.

Међутим, све његове намјере и планови заустављени су избијањем Првога свјетскога рата, односно Револуцијом и крвавим цивилним сукобима који су слиједили. Побједом болшевика Benignija је постало јасно да је Русија, барем за њега, заувјек изгубљена.” (исто; стр. 207-210)

„Између Ватикана и Бенита Мусолинија, који је 1922. постао талијанским премијером, потписан је, 11. вељаче 1929, Латерански споразум. Према њему Ватикански Град је постао неовисна и самостална држава, затворена енклава одвојена од талијанскога тла. Цркви је дана одштета због изгубљених старих папинских држава, а католичанство је проглашено службеном религијом у Италији. Папинство се за узврат обвезало признати Италију као краљевину, а Рим као њезино средиште. Први пут након 1870. папа се одважио ступити на тло Вјечнога Града.

Монсињор Benigni био је задовољан. Послије ће блиско сурађивати с организацијом ОВРА, талијанским Гестапом. Можемо само замислити с коликим би одушевљењем Benigni, да је био жив, пригрлио Франков фалангистички покрет у Шпањолској.” (исто; стр. 211-212)

5. Римокатоличка црква забрањује књиге

„Изопћење је било једно од средстава којима је црква путем Свете службе проводила надзор над својом заједницом вјерника. Друго средство је био попис забрањених књига, којим се католицима на дјелотворан начин забрањивао приступ дјелима које је Рим сматрао штетнима – међу њима су биле и повијесне студије о слободном зидарству и самој инквизицији. Како смо претходно споменули, наведени је попис први пут уведен 1559, а остао је на снази слједећих 400 година. Шездесетих година 20. стољећа католичким студентима и професорима на свеучилиштима није било забрањено читати само класичне писце попут Волтера и Стендала, него и значајна дјела, примјерице оних Сартра, Симон де Бовоар и Андреа Гидеа – која су се налазила на попису готово свих свеучилишта тога доба.

До тога је раздобља, међутим, попис забрањених књига постао неодржив. Дјела која су свјетовне власти првотно забрањивале – „Ulysses” („Одисеј”), „Љубавник лејди Четерли”, „Лолита” – већ су била на полицама готово свих градских књижница и свеучилишта. Сама књижевност постала је већ ома отворена, а „недоличне” ријечи, сексуална графика и богохулни одломци који се неколико година прије тога нису смјели тискати сада су постали готово обвезатни.

У књизи „The Last Temptation” („Последње искушење”, оп. прев) Nikos Kazantzakis је Исуса приказао не само као кривовјерника, него га је, иако само у сновима, довео у сексуалну везу с Маријом Магдаленом. Унаточ прихваћању међусобно толико различитих писаца попут Томаса Мана и Alberta Schweitzera, Kazantzakisov је роман одмах стављен на попис цркве. Но, чак ни најгорљивији инквизитори нису могли надзирати све већи број других, често врхунских књижевних дјела. Папа Павао VI је 1966. службено укинуо попис забрањених књига.

Укидање пописа забрањених књига зацијело је била тек пука формалност. Неколико година прије тога његову је судбину одредио тијек савремене свјетовне културе. Унаточ црквеним забранама писмени су католици већ били привучени теолошки неприхватљивом градиву.” (исто; стр. 215-217)

О забрањивању књига пише и Силвије Томашевић.

„Католичка црква није само прешућивала неке догађаје који јој нису одговарали, већ је забрањивала књиге, па чак их и палила. Тек је 6. просинца 1966. кардинал Alfredo Ottaviani, прочелник Sant’Uffizija најавио да попис (index) забрањених књига више неће бити објављиван. Закључена је тако дуга повијест црквене цензуре, коју је отворио 1559. Павао IV (1555-1559) објавом забрањених књига, „Index librorum prohibitorum” на запрепаштење издавача, читатеља, судца и свећеника. Истина, и раније је црква одређивала што је и што није за читање, па је прву такву цензуру начинио Gelazij (492-496), али прави „Index” објављен је у 16. стољећу. Колико је књига забрањено у тих четири стољећа и које су књиге у 20. стољећу, на примјер, биле забрањиване.

Прикупити тај попис било је готово немогуће, што довољно показује колико је потребно рада у архиву за долазак до неког податка, барем приближно тачног. У тај готово Sizifov посао упустио се Jesus M. De Вујанда, професор на канадском свеучилишту Sherbrooke уз помоћ сурадника и послао је завршио тек 1996. објавом десетог и посљедњег свеска цјеловите едције пописа свих књига које је црква забранила тијekom четири стољећа. То је вријеме трију инквизиција, односно осим папинске дјеловале су и шпањолска и португалска. De Вујанда је не само пописивао која су дјела била забрањена, већ је трагао за њима по свијету, како би се показало како ни моћна инквизиција није могла уништити све књиге забрањених аутора. Највећи дио књига је пронађен, дакле, нису све завршиле на ломачи инквизиције.

Чудан је био метар по којем су инквизитори одређивали подобност неке књиге. Забрањиване су и неке књиге свећеника, на примјер медитације опата Giovanniја Sevasca из Ђенове из 1707. Забрањивани су, на примјер Стендал или Балзак, а не Хегел или Маркс. Нису забрањена ни дјела Хитле-

ра, Мусолинија, Лењина и Стаљина, али су на примјер, забрањена сва дјела Alberta Moravije темелем декрета Sant'Uffizija, од 2. травња 1952, или неке књиге Симон де Бовоар налогом од 27. липња 1956. Забрањена је књига „Живот Исуса” Jeana Steinmanna налогом од 26. липња 1961. Забране које су изрицане у последњем стољећу нису значиле много за саме књиге и писце. Дачаче, можда је било драже купити књигу коју брани црква неголи неку другу. „Index” је постао неком врстом бесплатне пропаганде. Но, када је црква имала и свјетовну власт, када је усмјеравала цјелокупан живот у Европи, онда је могло потпуно нестати неко дјело. Управо је тај дио занимљив за проучавање. Што је наводило неког папу на забрањивање књига, што их је у неком дјелу сметало. Тијеком четири стољећа забрањено је више од 5200 наслова, од којих већина у првим стољећима „Indexa”. Чини се да су ипак нацистички и совјетски режими уништили много више наслова. Истодобно се треба поставити и питање колико је дјела цензурирано прије одласка у тискарну, или колико је дјела аутоцензурирано из страха да неће бити тискана.” (Силвије Томашевић; „Папе кроз повијест”; Ријека; „Адамић”; 2003; стр. 60-62)

6. Инквизиција мења име али не мења методе

„У студеноме 1963, тијеком једне од расправа Другога ватиканскога концила, кардинал Frings из Келна дрзнуо се критизирати Свету службу. Тврдио је да њезине методе „нису у складу са сувременим свијетом и изазивају свеопћу саблазан. Никоме се не може судити и нитко не може бити осуђен без претходнога саслушања, без могућности да сазна због чега је оптужен.”

Кардинал Alfredo Ottaviani, који је у то доба предсједао Светом службом, настојао је одржати режим који је успоставио његов претеча и учитељ, злослутни Merry del Val. Сваки напад на Свету службу, одговорио је Ottaviani „израван је напад на папу.”

У доба телевизије и масовних медија, међутим, чак ни Света служба није могла остати равнодушна према своме угледу у јавности и односима с јавношћу. Под покровитељством папе Павла VI, установа је 1965. својим именом стољећима изазивала страх и одбојност. Под водством новог префекта, југославенскога кардинала Фрање Шепера, промијенила је име – које није било толико пријетеће колико језгровито – поставши Конгрегација за науку вјере. Бивша је инквизиција од тада наставила дјеловати под новим незграпним именом, као да је тим духу милоснијим називом могла прикрити своју крваву прошлост. Међутим, 1997. др. Paul Collins, свећеник који је дипломирао на Харварду, написао је следеће:

„Света служба је можда промијенила име, али њезина темелна идеологија није нестала. Сигурно је да није промијенила своје методе. Још увијек прихваћа анонимне оптужбе, ријетко се изравно суочава с оптужеником, инзистира на повлачењима и намеће шутњу, те наставља запошљавати треће-разредне теологе као своје процјенитеље. Томе тијелу нема мјеста у сувременој цркви. Оно је потпуно непромијењиво и због тога би га требало укинути.”

Др Колинс надаље примјећује да погрешке Конгрегације за науку вјере представљају погрешке читаве Римске курије – која постоји искључиво ка-

ко би „подупирала папинство и служила папинској моћи, а не духовној служби цркве” (...)

Конгрегацију је најприје потврдио папа Павао VI, који је изјавио да ће разматрати „питања од највећега значења”, која су постављена на Другој ватиканској концилу. Сада то више није била многобројна установа. Више није могла слати војску насртљивих инквизитора у различите дијелове свијета. Претпоставља се да у њој даноноћно ради отприлике тридесет особа. Иако је службена задаћа Конгрегације очувати „чистоћу” вјере, њезина је права сврха заштитити папинску моћ и спријечити отпадништво. Њезини су дјелатници постали вјешти у „умјетности *sopressedere*”, како то назива њихов префект – што је талијанска ријеч за одгађање одлука – а том се вјештином користи како би одређена ситуација довољно „сазрела”. Другим ријечима, Конгрегација ће дјеловати на свој начин када је увјерена да ће то проћи некажњено – на примјер, ушуткавати, истраживати, потискивати па чак и екскомуницирати теологе отпаднике.

Када неће моћи дјеловати некажњено – на примјер, када постоји опасност од протунапада вјерника – Конгрегација ће на неко вријеме одгађати и промјену и поступак доношења одлука. За то ће се вријеме наоружати мржњом, пријезиром и осветољубивошћу жељно очекујући тренутак када ће моћи остварити своје намјере. Средином деведесетих година међу ватиканским службеницима проширила се сљедећа досјетка: у просторијама Конгрегације за наук вјере пронађено је новорођенче, а саблажљени је префект помислио да је за то био одговоран један од његових свећеника. Међутим, монсињор га је позвао на страну како би га умирио: „Сигурно за то није крив нитко од нас. У овој служби ништа није готово за девет мјесеци.” Ускоро им се придружио други службеник који је додао: „Дијете је дивна ствар, оно је плод љубави. Зато сигурно не припада некоме од нас”. (Baigent i Leigh; цит. дело; стр. 230-232)

7. Конгрегација за наук вере – најмоћнија ватиканска институција

„Конгрегација за наук вјере најзначајнија је од свих такозваних конгрегација, одјела и саме Курије. Она доминира Куријом. Увијек се налази на првом мјесту. Зато је то најмоћнија ватиканска институција. Њезин је службени предсједник папа. Челник Конгрегације, савремена инкарнација великога инквизитора, јест префект. *Catholic Encyclopaedia* (Католичка енциклопедија, оп. прев) биљежи да је „основни задатак (Конгрегације) одувјек био помагати папи у његовој задаћи чувања интегритета црквене доктрине о вјери и моралу.” Истодобно неовиснији коментатор тврди да од Првога ватиканскога концила 1870, а можда и прије тога, папинство „одлучно настоји надзирати теологију”; а Конгрегација је његово основно средство у постизању тога циља.

Конгрегација је смјештена у некадашњој Палачи инквизиције, *Casa Santa*, великоме здању с импресивним улазним вратима, у улици *Via del Sant'Ufficio*, недалеко од Трга св. Петра. Првотне тамнице претворене су у уреду и архиве. У томе сједишту Конгрегација води своје послове (...)

грегацијским судом увијек предсједају доминиканци, а најмање двојица помоћних судца такођер су доминиканци. На тај се начин његује традиционална повезаност с првотном инквизицијом тринаестог столјећа.

Године 1967, када је Конгрегација за наук вјере прихватила данашњи назив, створена је још једна установа која с њоме блиско сарађује – Међународна теолошка комисија. Та комисија имала је савјетодавну улогу. Године 1976, хитно је предложила Конгрегацији да прихвати методе које ће бити мање „инквизиторске” а више помирљиве. У досадашњему раду Конгрегација је у већини случајева занемаривала тај савјет. Један је коментатор овако описао њезине недавне активности:

„Осим што разматра именована и промоције на црквеним факултетима, Конгрегација за наук вјере прегледава и писана дјела теолога на које су јој позорност усмјерили бискупи, нунцији и остали теолози. Већу позорност привлаче теолози који су постали популарни у јавним медијима и чије књиге чита распрострањена публика. Ватикан се усредоточава и на теологе који се баве одређеним темама: сексуалном етиком, контролом рађања, побачајем, свећеничким целибатом, разводима и поновним вјенчањима, папинском влашћу, епископалном влашћу, ускрснућем и божанском природом Исуса. Либерални теолози у Јужној Америци и Африци привукли су позорност због својих писања о црквеној власти и класноме сукобу. Азијски теолози који пишу о повезаности кршћанства и азијских религија такођер су подвргнути истрази. Ватикан је забринут и за феминистичке теологе, који пишу о сексуалности, патријархалној цркви и женама као свећеницама.”

Конгрегација за наук вјере истражује свакога теолога, учитеља или еклезијаста чије се изјаве, писане или усмене, на неки начин супротстављају службеној ортодоксији. Добро је прихваћено ако такве пријеступнике поткажу други теолози, учитељи или клирици. У тренутку када Конгрегација започне истрагу, отвара се досје са свим нужним материјалом – изјавама појединаца данима након испитивања, новинским исјечцима, извјешћима из других медија, писмима с притужбама колега или жупљана. На темељу поступака уведених 1971, све особље и високи службеници Конгрегације састају се суботом како би расправљали о спорноме случају. Одлуче ли да се доиста ради о повреди вјере, подузет ће све потребно – увијек у строгој тајности.

Конгрегација се најприје обраћа особи која је непосредно надлежна оптуженику, примјерице локалном бискупу, који га наговара да опозове или промијени своје мишљење. Ако Конгрегација сматра да су погрешна или опасна стајалишта промицана писменим путем, тада се може изравно обратити њихову аутору. Први знак да је оптужени под истрагом бит ће упозорење његова поглавара или саме Конгрегације. У томе случају допуштен му је рок од мјесец дана у којему мора одговорити на оптужбе. Исто тако, може бити позван у Рим како би ондје особно објаснио своја дјела.

Недуго након избора Ивана Павла II као папе 1978, Конгрегација је проводила истрагу над француским доминиканцем Jacquesom Pohicrom, којему је забранила подучавати. Сљедеће године дозвола за подучавање теологије одузета је и Hansu Küngu, једноме од најутјецајнијих савремених католичких теолога. Убрзо након тога, Küng је смијењен са свога положаја на

Свеучилишту у Тлибингену. Кад му је понуђено да подучава теологију на другоме мјесту за које није била потребна дозвола Рима, Küng је прокоментирао:

„Осудио ме папа који је одбацио моју теологију а да никада није прочитао ниједну моју књигу и који је увијек одбијао састати се са мном. Истина је да Рим не чека дијалог него покорност.”

Према новоме Канонском закону из 1983, сви учитељи теологије у установама вишега учења обвезатни су посједовати пуномоћ или одобрење „овлашћенога црквенога ауторитета” – што значи барем локалнога бискупа. Другим ријечима, како је устврдио један коменатор: „Теолози морају служити, а не сумњати.” Убрзо након тога, више од 500 њемачких теолога потписало је просвједно писмо познато под називом Келнска декларација. У њој су истакнули своју забринутост све већим бројем квалифицираних појединаца којима је одузета дозвола за подучавање. Према Келнској декларацији: „Злоупотребљава се моћ ускраћивања службене дозволе за подучавање; она је постала средство да се дисциплинирају теолози.”

Конгрегација за наук вјере остала је равнодушна према таквим приговорима. У рујну 1984. бразилски фрањевац, отац Leonardo Boff позван је у Рим – гдје је, након што се појавио пред Конгрегацијом, осуђен на годину дана шутње. У студеноме исте године, истакнути низоземски доминикански писац, отац Edward Schillebeeckx примио је сличан позив, трећи позив од 1979, у којему му је заповјеђено да објасни своја стајалишта пред Конгрегацијом. У ожујку 1986. опозвана је дозвола за подучавање оцу Charlesu Curran, теологу при Католичком свеучилишту у Вашингтону, који је годину дана послје смијењен с положаја. Исте године, 1987, надбискуп Hunthausen из Сијетла, истакнути поборник духа Другога ватиканскога концила, подвргнут је неугодној истрази. Индијански исусовац Luis Vermejo осуђен је 1988. Амерички исусовац отац Terence Sweeney добио је заповијед да престане истраживати црквена стајалишта о браку свећеника те нека спали све своје документе. Побунивши се против тога покушаја поновнога паљења традиционалних инквизицијских ломача, отац Sweeney је одступио из језуитскога реда. Његову огорченост таквим поступањем дијелио је и њемачки морални теолог, отац Bernard Häring. Саслушавала га је Конгрегација, и то је сматрао много већим нападом него када је био натјеран да се четири пута појави пред нацистичким судом.

Конгрегација је 1989, службено захтијевала да новоименовани сјемеништарци и чланови католичких свеучилишта – ректори, равнатељи, професори теологије и филозофије – исповиједају вјеру, али такођер да присежу на оданост. Сличну присегу морали су положити и нови жупници. Стандардно исповиједање вјере измијењено је додатном реченицом: „Такођер ћу чврсто пристајати уз наук цркве који се односи на доктрину о вјери и моралу.” О увођењу тих мјера Конгрегација је одлучила сама. Прије тога се није савјетовала с теолошком заједницом или са судионицима епископалних конференција. Чак су и друге службе у склопу Курије биле изненађене том одлуком. У католичком академском свијету завладао је „дубок и мрачан немир”.

У свибњу 1990, Конгрегација је израдила први нацрт приједлога новог Универзалног катекизма католичке цркве. У њему је, на 354 странице поновно потврђена папинска непогрешивост, а могућност обнове пријатељских односа с другим вјерама и сљедбама уведена Другим ватиканским концилом безувјетно је одбачена. Текст Конгрегације, између осталог, гласио је овако:

„Задатак преношења изворног тумачења Божје ријечи, у писаном облику или предајом, повјерен је искључиво учитељској служби цркве.”

Приједлог Катекизма, уз захтјев за коментарима, одаслан је свим римокатоличким бискупима на свијету, а укупно је био 2421 бискуп. Међутим, није се могло избјећи да, јавни медији дођу у посјед дијела текста, који је ускоро објављен у новинама. Диљем свијета, католици и некатолици били су изненађени и запањени сировом ограниченошћу, психолошком простодушношћу и махнитом реакционарношћу којом је одисао садржај наведеног документа. Окрутно је изневјерена нада у напредну цркву која би се темељила на реформама Другог ватиканског концила. Конгрегација за наук вјере показала се одлучном у намјери да уништи споменуте реформе, одређујући тијек повијести која се убрзано кретала унатраг, још више одвајајући цркву од савременог свијета који се око ње рађао.

Убрзо након што је нацрт текста новог катекизма одаслан бискупима, кардинал Рацингер, префект Конгрегације подузео је мјере за одбрану од могућих дисидената. То је учинио написавши документ од двадесет седам страница под именом Црквени позив теолога, који је службено објавила Конгрегација за наук вјере. Тим документом Рацингер није осудио само појединце отпаднике, него такођер „опорбу јавности која се такођер има сматрати отпадничком.” Кардинал је свакоме одлучно занијекао „право на отпадничтво”. Умјесто тога, у тексту је јасно истакнуо да католички теолози немају право разилазити се са службеним учењима цркве те да „теолог мора проводити вјеру, а не бити њезин аналитичар”. Осим тога, само отпадничтво има се сматрати гријехом: „Подлећи искушењу отпадничтва (повлачи за собом) невјеру Духу Светоме.” Црква није истицала лажну демократију: „Поступци подобни за управљање грађанским друштвом или начин дјеловања демократије не могу се на једноставан начин примијенити на цркву.” На њу се не може примијенити ни било каква особна веза с оним што је свето. „Позивање појединца на обвезу да слиједи властиту савјест не оправдава отпадничтво.” Текст документа завршава сљедећим упозорењем:

„Слобода вјере не може оправдати право на отпадничтво. Та слобода не подразумијева слободу с обзиром на истину, али значи слободу одлучивања појединца да у складу са својом моралном обвезом прихвати истину.”

Другим ријечима, ако се овај излет у казуистику може одгонетнути, појединац је слободан дјеловати само у складу с учењима цркве. Дјеловати на другачији начин не значи слободу него погрешку. Слобода се састоји искључиво од прихваћања „истине”, а „истина” је искључив монопол папинства, који је тумачи како жели.

На примјер, 1992. амерички доминиканац, отац Matthev Fox смијењен је са своје дужности у Чикагу након што је у Калифорнији основао установу

посвећену креативним и духовним учењима међу којима је члановима била и извјесна самопрозвана „вјештица“. Године 1993. Конгрегација је обвезала три њемачка бискупа да повуку своје тврдње да католици, који су се развели без одобрења цркве, могу поновно примити причест. Бискуп Jacques Gaillot из Еугеиха смијењен је 1995. с положаја након што је пружио потпору свећенику који се оженио, промицао употребу презерватива као обране од АИДС-а, те разматрао могућност благослова хомосексуалних „бракова“. Када је одбио дати оставку, Ватикан га је силом избацио. Више од 20.000 људи присуствовало је његовој опроштајној миси.

Исте године, бразилска је редовница Ивоне Гебара протјерана у аугустински самостан у Белгији, гдје је провела двије године у такозваноме „учењу“ како би њезине „теолошке неточности“ биле „исправљене“. Тијеком тога раздобља било јој је забрањено да пише и да разговара у јавности. Исте године, 1995, америчка редовница Carmel McEnroy отпуштена је с Теолошког института у Индијани јер је потписала изјаву којом подупиरे стајалиште о заређењу жена. У сијечњу 1997, отац Tissa Balasuriya из Шри Ланке – који је дипломирао на Грегоријанскоме свеучилишту у Риму те био оснивач и предсједник Центра за друштво и религију у Шри Ланки те један од оснивача и члан Екуменске удруге теолога Трећег свијета – био је изопћен јер је седам година прије тога објавио есеј о Дјевици Марији и правима жена у цркви. Отац Balasuriya дрзнуо се истакнути мишљеље да жене у црквеној заједници требају имати једнак положај као и мушкарци.

На тај је начин, дакле, дјеловала Конгрегација за наук вјере посљедњих двадесет година. Наведени примјери говоре довољно. Како је Ханс Кинг утврдио: 'Кардинал Рацингер је преплашен. Попут великог инквизитора Достојевског, највише се боји слободе.' (исто; стр. 232-240)

8. Велики инквизитор Рацингер

„Кардинал Јозеф Рацингер представља великог инквизитора данашњице, а тренутачно обнаша службу префекта Конгрегације за наук вјере. Рођен је у Баварској 1927, а заредио се 1954. Док је служио у Freisingu, који се налази под минхенском дијецезом, написао је дисертацију о св. Аугустину и предавао на различитим њемачким свеучилиштима – у Бону, Минстеру, Тибингену и Регенсбургу. Присуствовао је Другоме ватиканском концилу и објавио много књига. Папа Павао VI, тадашњи надбискуп Минхена, именовао га је кардиналом 1977. У сијечњу 1982, папа Иван Павао II поставио га је на чело Конгрегације.

Кардинал Рацингер је особни пријатељ и одани повјереник папе с којим се свакога петка састаје да расправљају. Због њихова међусобна односа, али и због његова положаја као префекта Конгрегације, кардинал је папина „десна рука“. Коментатори су непрестано запањени – што показују својим примједбама – реакционарном природом папинства, његовом тврдокорном склоношћу да гура главу у пијесак и самовољно одабраном равнодушносту према догађајима у свијету који га окружује. Такве се особине доиста оправдано приписују папи Ивану Павлу II; но могу се приписати и Рацингеру. Коначно, управо је он ватикански „главни теолог“ и, као такав, одговоран за највећи дио црквене политике (...)

Из патиниране култивираниости његова израза, међутим, ријетко произлази разумско промишљање. За разлику од великога инквизитора Достојевскога, Рацингер није циник који је уморан од свијета. Управо супротно, нимало не требамо двојити у искреност његових стајалишта те у његову дубоку и горљиву увјереност у властите ријечи и дјела. Заиста, искреност и жестина његових увјерења понекад граничи с фанатизмом. Можемо се запитати је ли прихватљивији фанатизам великога инквизитора од макијавелистичкога цинизма. Обје особине могу коначно довести до арогантне окрутности и нехумане једнакости ума.

Рацингер је дубоко забринут тренутним и будућим пословима цркве. Нестрпљив је у спречавању бројних криза – кризе вјере, повјерења у догму, кризе морала – које, како сматра, опседају цркву. Вјерује да црква мора бити поштеђена таквих неугодности. Постојећи унутар својих рафинираних оквира, црква мора бити имуна и изолирана од искварених и контроверзних „обичних” људских институција. За Рацингера црква дословно представља „тајанствено тијело Крислово”. Он одбацује сваку тврдњу да се ради о људској творевини. Супротно томе, њезине „темељне структуре настале су вољом самога Бога, и због тога су неповредиве. Иза људске вањштине налази се тајанственост надљудске стварности у којој реформатори, социолози, организатори немају никакве овласти.”

Рацингер толико чврсто вјерује у цркву да се чини како је спреман, када се то покаже нужним, уздигнути је изнад Светога писма: „Не може се једноставно окупити скупина људи, који ће прочитати Нови завјет и рећи: Ми смо сада црква зато што је Господин присутан ондје гдје се у његово име окупило двоје, троје људи.”

Сама вјера, тврди Рацингер, није довољна. Осим ње, мора постојати организација, структура, хијерархиизирано здање: „Црква је стварно присутна у свим законски организираним локалним скупинама вјерника, које се, ако су уједињене под својим пасторима (...) називају црквама.”

Подразумијева се, наравно, да „законски организирана” у наведеноме смислу значи да је скупина вјерника подложна само Риму, који ју је створио. А вјерници „уједињени под својим пасторима” примају причест од свећеника који је произашао на темељу овлаштенога и исправнога апостолскога наслијеђа – свећеника којег је заредио бискуп који припада низу наводних апостолских насљедника св. Петра. Црквени сакраменти су, како вјерује Рацингер, легитимни на темељу чињенице да се преносе нараштајима, тијekom читаве повијести. Прекине ли се тај ланац, сакрамент губи своју вриједност. Чињеница да је тај ланац доиста често био прекинут – а често је био искривљен и искварен – за Рацингера није нимало значајна. „Црква није нешто што човек може створити него оно што може узети с мјеста на којему се она налази и на којему одувјек постоји: из сакраменталне заједнице (Крислово) тијела која напредује кроз повијест.”

Дакле, према Рацингеровом поимању, црква не може изаћи у сусрет индивидуалноме доживљају божанственога, никаквоме мистичноме искуству или особноме откривењу. Доиста, Рацингер јасно тврди: „Откривење је завршено с Исусом Крислом”, те додаје: „Откривење је завршило, али његово

тумачење није.” Тумачење је, наравно, искључива повластица цркве. Појединац не смије покушати тумачити. Појединац не смије мислити. Појединац мора једноставно прихватити тумачење које предлажу они који су за то законски овлаштени.

Из таквога увјерења произлази Рацингерова нетрпеливост према критикама и отпадништву. Он запрепаштено примјећује: „Чак с извјесним теолозима црква се доима као људска творевина.” Тиме упорно заборавља да је црква, каква постоји данас и каква је постојала у повијести, доиста људска творевина. Заборавља, на примјер, да је на концилу у Никеји, 325. године, Исусова божанственост изгласана већином од 217 према 3 гласа. Заборавља да је папи 1870. изгласана непогрешивост – већином од само 535 од укупно 1084 еклезијаста, који су за то добили овлаштење. Спокојно равнодушан према наведеним чињеницама, Рацингер истиче да се „власт не темељи на већини гласова.” Она произлази искључиво из „власти Христа” – који није нити помишљао на оснивање цркве, а поготово не догматскога комплекса у Риму. Без имало ироније, Рацингер тврди да се „истина не може створити гласовањем.” Црква не истиче жељу за демократијом. „У стварима које се тичу вјере и морала нитко не може бити везан одлукама већине.” Заиста: „О стварима које се тичу вјере и морала чак и екуменски концили могу одлучивати само на темељу моралнога једногласја, будући да се истина не може усврдити одлуком него се може само препознати и прихватити.”

На себи својствен начин Рацингер се користи реторичким и нејасним дистинкцијама, изјављујући: „Ми гријешимо, али црква, носитељица вјере, не гријеши.” Но, не објашњава како црква остаје безгрешна остваривањем својих одлука које се односе на грешне појединце. Нејасно је и то признаје ли он да црква, будући да не може гријешити, може барем погријешити – иако недавна рехабилитација појединаца, попут Галилеја, упућује на њезину невољку спремност на такве уступке. У таквоме се случају, претпоставимо, стотине тисуће особа чија су тијела била силом жртвована у име наводнога спасења њихових душа могу сматрати жртвама погрешке или, пак, омашке.

Јасно је и опћенито се признаје да је црква преживјела само захваљујући својој спремности, иако нежељеној, да се прилагоди. Опстала је тек захваљујући столетним промјенама својих структура, своје политике, учења и стајалишта. Свјесно заборављајући ту очиту и основну чињеницу, Рацингер тврди да католичка догма, коју смо наслиједили, представља „поруку која нам је повјерена те зато немамо право мијењати је на начин на који то сами желимо.” Управо зато он не придаје никакво значење екуменизму: „Морам бити на опрезу од сувише једноставнога екуменизма, који може довести до тога да католичке каризматске скупине изгубе идентитет и да се у име „духа” некритички повезују с облицима пентекостелизма некатоличкога подријетла.”

Рацингер непоколебљиво остаје при стајалишту да се католицима забрањује примати причест у другим кршћанским црквама: „Католичка исповијед значи да без апостолскога наслијеђа не постоји изворно свећенство, због чега не може постојати нити еухаристија у њезину правој смислу.”

Односи ли се кардинал непријатељски према осталим кршћанским сљедбама, тада је искрено узнемирен ширењем интереса на друге религије и остала подручја наводно духовне дјелатности. Ту забринутост на огорчен је начин показао у једноме разговору: „Када сам посјетио католичку књижицу, уочио сам да су духовне расправе из повијести замијењене популарним приручницима о психоанализи, а у многим религиозним домовима (мушкараца и жена) криж је замијењен симболима азијске религијске традиције. На неким првотним мјестима богослужја сада се проучава јога или технике зен-будизма.”

На исти начин, Рацингер оплакује „претјерано наглашавање некршћанских религија”, које описује као „краљевства страха и неслободе” – као да црква није пролазила ниједним од њих. Према кардиналову крутоме, средњовјековноме догматизму у земаљском краљевству Божјему нема мјеста јудаизму, исламу, хиндуизму, будизму или некој другој религији. Постоји само Римска црква, као једино, право, живуће утјеловљење Бога. Све остало је незнање – односно, све остале вјере постоје у „поганском мраку незнања” – или хереза. Према сувременоме Канонском праву, хереза, која се још увијек сматра злом, дефинирана је као „тврдоглаво порицање или сумња, након крштења, у истину у коју се мора вјеровати на темељу божанске и католичке вјере.” На тај би се начин сви облици протестантизма могли сматрати херетичним.

За сувремене католике, наставља Рацингер, једна од најзначајнијих потреба јест зауставити сувени свијет. У разговору с новинаром у коловозу 1984. изјавио је: „Увјерен сам да су штете којима смо били изложени посљедњих двадесет година резултат ослобађања скривених полемичких и центрифугалних сила унутар цркве; а изван цркве оне су резултат суочавања с културном револуцијом на Западу.”

Надаље тврди: „Један од најхитнијих задатака који стоји пред кршћанима јест поновно задобивање способности нонконформизма, односно, способности супротставити се многим облицима развоја културе којом смо окружени.” (исто; стр. 241-246)

9. Рацингерова нацистичка прошлост

Пре него што је изабран за папу, док се спекулисало да је Рацингер главни кандидат, медији су износили податке из његовог живота. Тако је западна штампа као велику сензацију објавила да је Рацингер био припадник Хитлерове омладине (Хитлерјугенд) и да је неко време провео у немачкој противавионској јединици. Рацингер тврди да је био противник нацистичког режима, али да је схватио да би отпор био узалудан. Ове тврдње демантују његови постуци. У једном од претходних поглавља помињали смо Рацингерову наклоност према фашистима, нацистима и усташама. Наиме, он се педесетих година, као генерални секретар Билдерберг групе, заложии и издејствовао обуставу прогона ратних злочинаца из Другог светског рата. Ето колики је био противник.

„Син руралног баварског полицајца, Рацингер, имао је шест година када је Хитлер дошао на власт 1933. Његов отац Јозеф био је противник наци-

ста и због његовог покушаја да обузда Хитлерове присталице породица је морала неколико пута да се сели.

Године 1937, Рацингеров отац одлази у пензију и породица се сели у Тарунштајн, католичко упориште у Баварији, у близини Хитлеровог планинског летњиковца у Бехтерзгадену. Придружио се Хитлеровој омладини када је имао 14 година (...)

Две године касније Рацингер постаје припадник противавионске јединице која је била у обезбеђењу BMW фабрике за производњу авионских мотора. У фабрици је радио велики број логораша из Дахауа.

Рацингер инсистира да никада није опалио ни метка (због неке инфекције на прсту) и ускоро је премештен у Мађарску где је постављао mine за тенкове и био сведок слања великог броја Јевреја у концентрационе логоре (...)

Тврди да је био велики противник нацистичког режима, али да је схватио да би сваки отпор био узалудан, што је овог викенда изјавио и његов брат Георг, такође свештеник, али у пензији.

Али, Рацингерови суграђани из Тарунштајна, као Елизабет Лохнер (84), чији је зет био затвореник у Дахауу, мисле сасвим друкчије.

– Било је могуће супротставити се и логораша су најбољи пример за то. Рацингер је био млад и изабрао је други пут – каже Лохнерова.

Рацингер је узнемирио многе Јевреје изјавом из 1987. да јеврејска историја и Свето писмо постижу своје потпуно испуњење једино у Христу – став који је окарактерисан као „теолошки антисемитизам”. Додатне непријатеље је стекао потписивањем документа Dominus Isus у којем тврди: „Само у католичкој цркви постоји вечно спасење”.

Један од западних кардинала који има подељено мишљење о њему каже: „Он би вероватно био добар папа, али ја немам појма како бих код куће објаснио његов избор”. Један теолог либералних ставова, био је још директнији на питање шта мисли о Рацингеру на месту папе: „То ме испуњава ужасом.” („Српски национал”, понедељак, 18. април 2005)

XXVII

ПАПСКА НЕПОГРЕШИВОСТ И ЦЕНТРАЛИЗАМ

1. Супротстављање папи брутално кажњавано

Кроз читаву историју Римокатоличка црква је политичку и финансијску моћ стицала на прљав начин – фалсификатима, злочинима, савезништвима са злочинцима, диктаторима, мафијом. Како би обезбедила себи што већу моћ увела је догму о непогрешивости папе, али чак и то је урадила на превару. Управо проглашавање ове догме је била сврха Првог ватиканског концила. Међутим, сама процедура проглашења није испоштована и догма је уведена на превару и под претњама.

Смиља Аврамов објашњава како функционише сложен механизам из кога папа црпи своју моћ. Она наводи оцену америчког теоретичара Хука да је „католицизам најстарији и највећи тоталитарни покрет у историји.”

Рој Ливзи цитира врло занимљиве текстове чија је теза да је идеју римске световне владавине Римокатоличка црква подигла изнад правде и Бога. Достојевски је у потпуности оголио и разобличио праву суштину римокатолицизма. Он истиче: „...Догмом о својој непогрешивости папа је уједно с тим прогласио и тезу: да без световне власти хришћанство не може опстати на земљи – то јест, у ствари, прогласио се владарем света, а римокатолицизму наметнуо, сасвим догматски, као прави циљ: свесветску монархију, којој је препоручио да тежи слави Божијој и Христовој на земљи. Та идеја која је поникла од ђавола за време Христовог кушања у пустињи, та идеја не може и неће лако умрети.”

Лепосавић указује када је црква почела да показује претензије ка световној власти:

„Након пропасти Римског царства због инвазије „барбара” и унутрашњих слабости почела је хијерархија цркве у Риму на челу с папом да преузима свјетовну, политичку власт и да, штовише, издиже духовну власт изнад свјетовне. Црква тако показује претензије за свјетовном влашћу на Западу и настоји да владаре западних европских земаља учини зависним од папине инвеституре. Црквени владајући слој се преображава у класну категорију с одређеним материјалним интересима. То се понавља у свим епохама друштвеног развитка.

Пишући о апокрифној Константиновој даровници, талијански историчар Габриел Пепе истиче да је „фалсификат учињен вјеројатно да се добије јуридична основа за папину интервенцију у политичком животу Запада и да фалсификат потврђује декаденцију цркве. Он је знак одлучног заокрета који је претворио један организам милосрђа и социјалности у организам силе. Црква постаје богата и моћна служећи се средствима која су нечасна с етичког гледишта...” Константинова даровница требало је да оправда моћ цркве и њену државу.

„Ако је свака држава орган класе, онда се за папину државу може рећи да је то држава тонзуриране касте”, закључује Пепе.” (Цврље; Ватикан...; стр. 10-11)

„Апсолутну земаљску моћ РКЦ је достигла крајем XI, те током XII и XIII столећа, а папа Григорије VII (1073-1085) и папа Иноћентије III (1198-1216) били су праве војсковође, политичари и владари, не пастири или апостоли. Чудно је да таквима на ум никада нису падале Христове ријечи: „Царство моје није од овога свијета”. Уживање им бјеше када би владари, било цареви или краљеви, маниром праве „прострације”, молили за круну, а они, папе, у улози оног што им је додјељује кроз чин „миропомазања по милости Божјој”, исказивали готово „божанску моћ”.

Све што је казано није, сматрали су, довољно, већ је за опстанак „на власти” потребно увести „догме” попут догми о Мајци Божјој или о „непогрешивости” папе; допуњавати Свето писмо елементима „традиције” прилагођене потребама РКЦ. Тек, када би недостајало новца за раскошан монденски живот, јер „дећиме” су биле недовољне, уведене су индулгенције.

Развојем друштва, развијала се, међутим, и свијест вјерника, а тиме и критички однос према понашању Рима, Римске курије и римских папа. Али

одмах је узвраћано и посебном блокадом „јеретичких мисли”, било моћним ембаргом Индекса или „Силабуса”, а када би требало – умијешале би се и обавјештајне службе РЦ, попут „Sodalitium pianum”. А ако би било нужно да се и крв пролије, ту бјеху аутодафе масовне егзекуције попут Вартоломејске ноћи, Тридесетогодишњег или крсташких ратова, међународних или локалних.

Природно, и папску власт нападале су унутрашње болести и спољне опасности, које је она готово увијек успјешно пребољевала или избјегавала, било да се ради о „авињонском ропству”, „великој шизми”, „епископализму”, „концилијаризму”, или опасности протестантизма, јансенизма и других сличних бољки.

Гениј који је умио превладати све те историјске перипетије, нашао је своју потврду у миленијумској опстојности папства, примарно утемељеног на чињеници да су милиони вјерника, из генерације у генерацију, свједочили вјеру у Христа, хришћанство, начела декалога – десет Божјих заповијести, и сваки покушај критике и приговора због удаљавања РКЦ од тог циља немилосрдно је спречаван помоћу метода о којима је већ било говора. Вјерници, искрени или скептични, нису имали друге цркве осим РЦ. И поред свега онога што је могао видјети око себе, искрени вјерник је одлазио у храм да би се молио и приносио жртву. Велике масе вјерника нису исказивале бунт само зато што то није у природи хришћанства.” (Лепосавић; цит. дело; стр. 372-373)

„Први ватикански концил није био слободан. Супротно, био је обиљежен тиранизирањем, застрашивањима и присилама. На њему су доминирале папине жеље, а нису се проводила тајна гласовања којима би се заштитили отпадници. Сви који су се супротставили папинској вољи знали су што их очекује. У најбољему случају, били би присиљени дати оставку или би једноставно били смијењени с дужности. У најгорему случају, могла их је ухитити папинска полиција, која је дјеловала према упутама инквизиције.” (Baigent; Leigh; цит. дело; стр. 194)

„Убрзо је постало јасно да је коначан циљ и основна сврха Првога ватиканскога концила била прогласити доктрину о папинској непогрешивости. Међутим, тај наум није био унапријед објављен. Заиста, био је чуван у строгој тајности. Префект ватиканских тајних архива био је смијењен јер је неким пријатељима допустио да виде папине одлуке за расправљање; а како својему насљеднику не би могао дати кључ, зазидана су врата која су водила од његових просторија до архива.

Међутим, инквизиција је била упућена у папинске планове. Било је нужно да се они држе у тајности док не наступи повољан тренутак када ће их се законски провести без обзира на могућа супротстављања. Првим ватиканским концилом председавало је пет особа, од којих су тројица били кардинали, чланови инквизиције. Међу различитим комисијама које су дјеловале у склопу концила, најзначајнија је била комисија задужена за теологију и догму. На савјет кардинала Giuseppea Bizzariја, такођер припадника инквизиције, утврђено је „да Света служба мора творити основну језгру комисије задужене за питања доктрине.” Када је један од кардинала изразио забринутост због увођења питања папинске непогрешивости у расправу, речено му је да се не брине и да све препусти инквизицији и Светоме Духу.

У були којом је проглашено засједање концила, није нити споменуто питање папинске непогрешивости. Оно није било споменуто ни у припремној литератури ни у прелиминарном дневном реду. Први је пут објављено тек у вељачи 1870, када је концил засједао већ пуна два мјесеца, а папински противници су се до тада прориједили. Дакле, када је наведено питање стигло на дневни ред, већина је окупљених бискупа остала затечена и неспремна. Многи су од њих били дубоко запрепаштени. Многи су били искрено ужаснути.

Као што обично бива и у мање важним питањима, противници су били подвргнути великоме притиску и застрашивањима. Некима од њих црква је запрјетила ускраћењем финансијске потпоре. Када је врховни опат арменскога монастичкога реда проговорио против непогрешивости, разбјешњели му је папа рекао да ће бити смијењен и осуђен на „присилне духовне вјежбе” у локалном самостану – што је био облик кућнога притвора. Други арменски црквењак осуђен је на сличну казну. Када се супротставио одлуци, папинска га је полиција покушала ухитити на улици, а сукоб је прерастао у свеопћу побуну. Убрзо након тога, арменски бискупи су затражили допуштење да напусте концил. Када је оно одбијено, два су бискупа побјегла.

Коначно, на Првоме ватиканском концилу право судјеловања и гласовања добило је 1084 бискупа, но само 700 их је ондје доиста било. Отприлике педесет бискупа били су горљиви присташе папине одлуке да се прогласи непогрешивим, 130 их се томе одлучно супротстављало, а остали су бискупи првотно били равнодушни или неодлучни. Када је стигло вријеме гласовања, папинска је „војна” тактика недвојбено успјела. Након првога гласовања 13. септембра 1870, за папину одлуку био је 451 бискуп, а 55 бискупа били су против. Након четири дана, 17. септембра 1870, педесет пет бискупа службено је објавило своју одлуку, али и то да ће се, из поштовања према папи, суздржати од гласовања предвиђенога за сљедећи дан. Након тога су сви напустили Рим, као што су многи други учинили прије њих. Друго и коначно гласовање било је 18. септембра. Број присташа папинске одлуке нарастао је на 535. Само су два бискупа гласовала против. Један од њих био је бискуп Едвард Фиццералд из Литл Рока у Арканзасу. Од укупно 1084 бискупа, који су добили право гласовања о питању папинске непогрешивости, 535 је ту одлуку коначно и потврдило – радило се о „већини” од тек нешто више од 49 одсто. Захваљујући наведеној „већини”, папа је 18. септембра 1870. службено проглашен непогрешивим на темељу свога права, не „на темељу сугласности цркве”. Један је коментатор примијетио: „Тиме су била уклоњена сва тумачења о посредничкој улози папинства”.

Одлука донесена 18. септембра дошла је у јеку великих политичких промјена. Сљедећега дана, 19. септембра, Француско царство под Наполеоном III објавило је рат Прусији. Каос који је у Француској након тога уследио скренуо је позорност на вјерска питања и недвојбено ослабио могућу побуњеничку реакцију слободоумнога францускога свећенства. Међутим, противнички су одговори долазили из других дијелова свијета. Предрасуде против цркве коначно су биле оправдане; протукатоличка стајалишта чула су се дилем Еуропе и Сјеверне Америке. У Низоземској је наступио својеврстан црквени раскол. У Аустро-Угарској је влада опозвала првотно склопљен конкор-

дат с папом. Папински нунциј у Бечу обавијестио је ватиканскога државнога тајника да су „готово сви аустро-угарски бискупи који су се вратили из Рима бијесни због одлуке о непогрешивости”; два су бискупа јавно захтијевала расправу о промјени одлуке концила. Мађарски су бискупи више од годину дана одбијали прихватити наведену одлуку.

Бискуп Ротенбурга јавно је осудио папу да „узнемирава цркву”. У Браунсбергу је један цијењени професор објавио манифест у којему осуђује папу као „херетика и разарача цркве”; а локални су кардинал и бискуп потајно одобрили ту осуду. У Прусији је Бизмарк донио законе који су радикално измијенили статус цркве и њезин однос с државом, а језуити су успјешно протјерани из краљевства. Уведен је законски поступак именовања свећенства, а обвезнима су постали обреди цивилнога вјенчања. Све школе су стављене под надзор државе.

Суочен с таквим реакцијама папа је дјеловао још агресивније. Сви бискупи су се морали обвезати да ће се писменим путем подвргнути новој догми; они који су то одбили, били су кажњени или смијењени са својих дужности, а исто се односило на побуњене учитеље и професоре теологије. Папински су нунцији добили заповијед да отпадничке еклезијасте и учитеље прогласе херетицима. Све књиге и чланци у којима се изражавала сумња, па чак и расправљало о догми о папинској непогрешивости, стављени су на попис забрањених књига. Непожељне књиге се најмање у једноме случају покушало потиснути подмићивањем: многи записи самога концила били су заплијењени, привремено одузети, цензурирани или уништени. На примјер, један од противника нове догме, надбискуп Vincenzo Tizzani, професор повијести цркве при папинском свеучилишту у Риму, написао је детаљно извјешће о наведеним поступцима. Недуго након његове смрти, Ватикан је набавио његов рукопис, који се од тада држи далеко од очију јавности.

Међутим, слједећи догађаји убрзо су показали да је папинска новостечена непогрешивост готово бескорисна. Почетком рујна, француска се војска предала у Седану, Наполеон III је абдицирао и Друго царство је пропало. У безнадноме покушају да избјегне катастрофу, Ватикан је опозвао француску војску која га је штитила. Талијански су војници 20. рујна побједоносно умарширали у Рим. Одлуке Првога ватиканскога концила су опозване, а четрнаест дана након тога концил је завршио. У српњу 1871, Рим је постао средиште новоједињене и секуларизиране Краљевине Италије. Краљ Виктор Емануел преселио се у бившу папинску палачу на Квириналу.

Два мјесеца прије, у свибњу, талијанска је влада донијела Закон о јамствима. Према томе закону зајамчена је папина сигурност, а њему је одобрен статус ватиканскога суверена. Ватикански град – који је смјештен унутар древних зидина самога Ватикана на површини од око 4400 јутара – проглашен је неовисном државом одвојеном од талијанскога тла.

Непомирљиви је папа због тога изражавао незадовољство. Одбијао је напустити Ватикан тврдећи да је у њему заточен. Обитавајући у границама властитога маленога краљевства, настојао је заборавити вањски свијет; постоје докази да је у то доба био потпуно увјерен у своју непогрешивост. Један је сувременик прокоментирао слједеће:

„Папа је недавно постао обузет идејом да искуша своју непогрешивост. Једнога дана док је шетао, узвикнуо је паралитичару: „Устани и ходај.” Јадник је покушао и срушио се на под, што је Божјега намјесника веома озловољило ... Заиста сам увјерен да је луд.”

Сљедећих педесет осам година папство је упорно одбијало признати талијанску државу. Тијеком тога раздобља, ниједан папа није посјетио Рим или се удостојио крочити на тло Италије. Коначно, у вељачи 1929, закључен је Латерански споразум. Ватикански град је службено признат, а међународним је законом добио статус самосталне државе. Католичанство је проглашено државном религијом талијанскога народа. Света столица је, заузврат, службено признала талијанску владу – владу Бенита Мусолинија.

До тада је папа Пије IX био одавно мртав. Умро је 1878. а био је један од најутјецајнијих, али и најомраженијих папа сувременога доба. Године 1881. његово је тијело ношено у величанственој погребној процесiji која је водила од Трга св. Петра преко Тибера и Рима. Народ је притом погрдно узвикивао: „Живјела Италија!”, „Смрт папи!” и „Баците свињу у ријеку!” С цеста којима је водила процесija бацано је камење, при чему је ухићено шест особа – из разлога да су наводно покушали украсти папин лијес и бацити га у Тибер. Били су оптужени за „ометање вјерске службе”, а тадашњи је папа, Лео XIII, поднио службени приговор талијанској влади због „грубе повреде” папинскога достојанства.” (исто; стр. 195-200)

„Помним проучавањем Библије разоткрило се мноштво несугласја и протусловља, која су се на забрињавајући начин супротстављала службеној догми – и још више повећавала сумње у доктрину о папинској непогрешивости. Прије неголи је итко схватио што се доиста догађа, модернисти су почели сумњати и поткопавати управо она стајалишта која су првотнo морали обранити. Осим тога, довели су у питање и централизовану власт цркве.

Тако је, примјерице, Alfred Loisy, један од најистакнутијих и најцјењенијих модерниста јавно поставио питање колико се римских доктрина још увијек може поткријепити сувременим библијским и археолошким истраживањима. „Исус је објавио долазеће краљевство”, устврдио је Loisy, послуживши се наводом великога инквизитора из Достојевског, „но, умјесто њега стигла је црква.” Loisy је показао да су многа упоришта на којима се темељи службено учење резултат повијесно увјетованих реакција на одређене догађаје, мјеста и раздобља. Управо зато се не смију сматрати непромјенивим и неоспоривим истинама него симболима. Према Loisyју, темељне поставке учења цркве, попут безгрешнога зачећа и Исусове божанствености, не могу се више одржати као дословне и истините.

Године 1893, Loisy је смијењен с учитељскога положаја, но то га није спријечило у даљњем јавном дјеловању. Што се тиче Loisyја и његових колега модерниста, црква се затекла у клопци коју је сама поставила. Модернизам више није представљао само неприлику. Кретао се у опасноме смјеру раскола и уништења.

Девет мјесеци прије своје смрти, 1902. године, папа Лео XIII установио је Понтификалну библијску комисију, која је требала надзирати рад католичких библијских знанственика. Службено, задатак комисије био је: „На-

стојање да се уз највећу скрб Божје ријечи не заштите само од свакога погрешнога даха него чак од свакога несмотренога стајалишта.” Требало је осигурати да знанственици „теже очувати вјеродостојност Библије и промицати њезина исправнога тумачења.”

Папа Лео XIII умро је у септембру 1903, а наслиједио га је Пије X. Нови папа је свој положај осигурао именованима двију особа, које ће имати пресудан утјецај у обликовању цркве двадесетог столјећа. Једна од њих био је прорачунат и злокобан кардинал Rafael Merry del Val (1865-1930), који је рођен у Лондону у браку Енглескиње и шпанолскога дипломата племићкога подријетла. Радио је у ватиканској дипломатској служби, а 1898. постао је саветник при Одјелу за одржавање пописа забрањених књига. Кардинал Merry del Val одиграо је кључну улогу у избору новог папе Пија X над којим је имао велик утјецај и који га је именовао ватиканским државним тајником – тај положај је обнашао до смрти Пија X 1914. године. Особном и доктринарном ригидношћу обликовао је читаво раздобље владавине Пија X. Био је жесток противник модерниста и посветио се борби за њихово уништење, а у ту је сврху створио мрежу доушника који су му помагали у потказивању свећеника и учитеља који су били склони модернистичким стајалиштима. Када је умро папа Пио X, Merry del Val постао је префект Свете службе, односно велики инквизитор, који је положај задржао до смрти 1930.

Друга значајна особа коју је Пије X именовао био је кардинал Mariano Rampolla del Tindaro (1843-1913), изданак сицилијанскога племства. Године 1887, постао је кардинал и наследник Merryја del Valа на служби ватиканскога државнога тајника. Под владавином Пија X постао је тајником Свете инквизиције. Осим тога, био је члан, а послије предсједник, Понтификалне библијске комисије – која је стављена под надзор инквизиције. Rampolla del Tindaro и Merry del Val претворили су ту комисију у „борбенога гласноговорника њихових интереса”, како је описао један коментатор. Комисија је 1905. службено објавила да се библијски текстови имају сматрати апсолутном и дословном „истинитом” повијешћу. Осим тога, објавила је и службене одлуке о „правој начину подучавања Библије” – а које је папа Пио X 1907. потврдио као обвезатне.

Када је 1903. био изабран за папу, уз потпору Rampolle del Tindara и Merryја del Valа, Пије X је модернистичка дјела Alfreda Loisyја одмах ставио на попис забрањених књига. Нови папа је, 1904, издао двије енциклике којима је забранио сва знанствена дјеловања за која се претпостављало да се баве истраживањем извора и почетака повијести кршћанства. Сјеменишта и теолошке школе све су чешће посјећивале инспекције ватиканских посланика. Сви католички учитељи у које се сумњало да прихваћају модернистичка стајалишта суспендирани су или смијењени с дужности.

Модернисти, припадници најученије и најелоквентније црквене енклаве, нису се нимало прибојавали одговорити на такве нападе. Велику потпору пружили су им свјетовни творци идеја – цијењени мислиоци, угледни културни и књижевни дјелатници попут Талијана Antonija Fogazzara и Francuza Rogera Martina du Garda, којем је послије додијељена Нобелова награда за књижевност. Fogazzaro је, 1896, постао сенатором, а уживао је и углед „воде-

Њега католичкога лаика свога доба”, а његови су га сувременници називали највећим талијанским романописцем од времена Манзонија. У дјелу „The Saint” („Светац”, оп. прев), који је објавио 1905, Fogazzaro је написао:

„Католичка црква, која саму себе назива врелом истине, данас, када су њезини темељи, свете књиге, правила њезиних догми, њезина наводна непогрешивост постали предметом истраживања, она се супротставља потрази за истином. За нас је то знак да црква више не вјерује самој себи.”

Није потребно истакнути да је Fogazzarovo дјело одмах стављено на попис забрањених књига. Црквена кампања против покрета који је то дјело потицало постала је још жешћа. Папа је, 1907, издао енциклику којом је службено осудио модернизам. Исте године инквизиција је објавила одлуку којом се кажњава модернистичко пропиткивање црквене доктрине, папинске власти и повијесне вјеродостојности библијских текстова. У рујну 1907, модернизам је проглашен херезом, а читав је покрет службено забрањен. Попис забрањених књига изненада је нарастао. Уведена је нова, много строжа цензура. Црквени су повјереници надзирали учење доктринарном неумољивошћу, каква се проводила тијekom протуреформације. Коначно, 1910, донесена је одлука којом се обвезивало све католике који су се бавили проповиједањем или подучавањем да положе заклетву како ће одбацити „све погрешке модернизма” – та је заклетва укинута тек 1967. Многи су модернистички писци били екскомуницирани. Студентима у сјемеништима и на теолошким студијима било је забрањено чак читати новине.

Првотно је црква потицала и финансијирала модернистички покрет настојећи тако ући у сувени свијет и искористити његове интелектуалне ресурсе и знанствену методологију. Оправдано је закључити да су црква и сувени свијет потпуно неспојиви. То је, недвојбено, било и стајалиште цркве. Рим се повукао у сигурност својих одаја, гдје је остао до шездесетих година 20. стољећа.

Будући да је због борбе против модернизма, углед цркве у јавности био окаљан, Инквизиција је захтијевала хитну промјену. Године 1908, назив „инквизиција” је избачен и умјесто њега је успостављена Света конгрегација Свете службе.” (исто; стр. 203-207)

2. Механизам моћи којим располаже папа као врховни поглавар

„Кроз цијелу повијест цркве, и све до II ватиканског концила, екуменског концила, који је трајао од 1962. до 1965, и који је значио одређени прекид, суверенитет папе непрестано је јачао и све се више ширио, погодујући централизацији власти коју неки, попут бранитеља галиканизма, сматрају претјераном. Први ватикански концил, на потицај Пија IX, којег су подупирали ултрамонтанци из разних земаља, доведи ће ту централизацију на врло висок ступањ, толико висок да је Света столица, тј. папа заједно с римским конгрегацијама „доласком Лава XIII на папинско пријестоље доиста постао средишњи ступ католичке цркве у мјери у којој то никада прије није био, чак ни кад су папе били на врхунцу моћи у средњем вијеку, а губитак свјетовне власти томе је само придонио”, премда су многи страховали управо од супротног.

До реакције против све веће централизације власти путем онога што многи називају „ауторитативношћу” врло јаким папа, попут Пија XI (1922.-1939) и Пија XII (1939.-1958), дошло је на II ватиканском концилу. Унаточ противљењу Курије папе Иван XXIII (1958.-1963) и Павао VI прихватили су да олабаве везе између локалних цркава и Апостолске столице, признавши националним бискупским конференцијама одређена права и дајући бискупским тијелима нове димензије. Рим међутим и даље остаје средишњи живац. А тко каже Рим каже папа. Папа именује бискупе или ратифицира избор бискупа које предлажу источне цркве, он сазива екуменски концил и синоду бискупа, папа проглашава канонизације и беатификације оних који су својим врлинама и чудесима заслужили да буду уздигнути на олтар, он суверено одлучује на многим подручјима, од обране вјере до евангелизације народа, од поштивања сакрамената до студијског програма у сјемеништима, он је напослетку последња судска инстанција.

Папа суверено обнаша своју власт уз помоћ Кардиналског колегија, тј. збора, и органа управљања, Државног тајништва, Вијећа за јавне послове цркве, римских конгрегација, административних органа, дворских уреда и администрације, судова и савјетодавних тијела, вијећа, повјеренстава и одбора. Сви они чине врло сложену цјелину коју недовољно познајемо.” (Жак Мерсије; „Повијест Ватикана”; Загреб; „Барбат”; 2001; стр. 299)

Смиља Аврамов анализира шта подразумевају Латерански споразуми на којима почива данашњи правни статус Римокатоличке цркве.

„Латерански споразуми састављени су из три правна акта: Политичког споразума, Финансијске конвенције, којом је регулисано обештећење Св. столице за одузету имовину од стране Италије, и Конкордата којим је утврђен положај Римокатоличке цркве у Италији. Конкордат је ревидиран 1984. Духовне прерогативе папе утврђене су унутрашњим актима Ватикана. У члану 22 Догматске конституције, усвојене на Другом ватиканском концилу, утврђено је да папа располаже „универзалном влашћу над целокупном Римокатоличком црквом и своју моћ остварује слободно”. Под његовом непосредном влашћу налази се преко 4.000 бискупа и надбискупа из целог света и око 400.000 свештеника.

На основу члана 3 Политичког споразума Италија је признала Св. столицу „власништво, искључиву, апсолутну власт и суверену јурисдикцију над „Ватиканским градом”. „Држава града” обухвата простор од 0,44 км или 44 ха, на коме се налази 50 монументалних здања и 6 цркава од историјског значаја. Ван зидина Ватиканског града папи је признато власништво над извесним поседима и зградама, летњом резиденцијом „Castel Gandolfo” али не и суверено право. У „држави града” са симболичном територијом папа располаже јавноправном влашћу: законодавном, извршном и судском.

Према тексту уговора Ватикан је дефинисан као држава под необичним називом „Држава Ватиканског града”. Папа се јавља као носилац световних и духовних прерогатива. Но, поставља се питање да ли се Ватикан уистину може сматрати државом. Битан елеменат државе је постојано становништво, а Ватикан то нема; у зидинама Ватикана живи између 500-600 становника регрутованих из разних католичких земаља. Они поседују дупло држа-

вљанство, тј. не губе своје оригинално, а стичу ватиканско за време трајања службеничког положаја. Од тог броја 150 чини ватиканска гарда коју обезбеђује Швајцарска на добровољној основи. Поред осталог, услов за ступање у гарду је да лица не буду нижа од 1,86 м. Гардисти носе средњовековне униформе и копља из времена династије Медичи. Становништво Ватикана се не обнавља природним путем, него административним, постављањем лица из католичких земаља на одређене положаје. Уколико се и роди дете у оном малом броју породица, њих свега око десетак, преосталих у зидинама Ватикана из ранијих времена, оно се региструје у Италији. На обављању текућих послова ангажовано је још око 4.000 људи настањених у Риму. Символ државности је застава жуто-беле боје. Ватикан има своју сопствену железничку станицу, ковницу новца, поштанску службу, електричну централу, штампарију, своје банке, санитарну службу, радио и ТВ мрежу. Службени језик је латински, радни италијански, а дипломатски француски. Лист „L Osservatore Romano” сматра се полувластичним органом Св. столице.

„Држава града Ватикана” поседује активно и пасивно право посланства и данас одржава односе са 157 држава у свету, члан је међународних организација које се баве хуманитарним и културнопросветним питањима. У међународним организацијама политичког карактера, као што су Уједињене нације, поједине специјализоване агенције, Ватикан има статус посматрача. Међутим, у последње време забележене су промене у правцу активног учешћа и у политичким организацијама, као што је случај са организацијом за Европску безбедност и сарадњу. Постоје разлике између амбасадора које једна земља акредитује код друге и нунција. Амбасадори имају само једну мисију, да одржавају везе са владом и развијају међудржавне односе на бази реципроцитета. Нунцији имају двоструку мисију: акредитовани су при влади али контролишу живот цркве и националну црквену хијерархију, што значи да дубоко улазе у унутрашњи живот држава.

Природа „Државе града Ватикана”, као што се може закључити из претходног излагања, различита је од осталих држава. Територијални суверенитет над минијатурном територијом признат је Св. столици као гаранција слободног и несметаног обављања духовне власти. Уговори које закључи са државама у виду конкордата регулишу положај цркве на територији односне државе. Имајући у виду суштину папске моћи, која је по својој природи духовна, тешко да се Ватикану може признати својство државе. У овом случају пре се може говорити о транснационалној верској организацији. Државност Ватикана у ствари је чиста фикција. Св. столица као персонификација цркве нема друге позиције у међународној заједници, осим у односу на религију. Природа цркве као институције суштински се разликује од природе државе. Црква је заједница верника, држава је заједница грађана.

Своју власт папа остварује преко сложеног, строго централизованог механизма. У хијерархијској структури Св. столице државни секретар заузима друго место, одмах иза папе и његов положај може се упоредити са положајем председника владе, али је његова надлежност дефинисана „Ad nutum Summi Pontifici” односно према вољи папе. У случају папине смрти државни секретар преузима папске функције до избора новог папе. Државни се-

кретар координира радом Римске курије састављене из 9 конгрегација, 3 суда, 12 понтификалних савета и 10 комисија за специфичне послове.

Синод бискупа као колегијално тело представља ембрионални облик парламентаризма, али и ту папа има последњу реч. Он решава спорове између бискупа, располаже дискрецијом моћи и сваког часа може да интервенише у пословима појединих дијецеза.” (Аврамов; Опус...; стра. 38-40)

„Ватикан је и моћна економска сила укључена у светске економске и финансијске токове. За тај сектор делатности установљена је посебна администрација. Ватикан је акумулирао своје богатство кроз векове путем поклона владара, системом пореза и такса, прихода са огромних поседа у власништву цркве. Након нестанка папске државе папа је дошао до закључка да духовну моћ може обезбедити само финансијском независношћу. Идеју папе Леона XIII да некадашњу територијалну власт надомести „менаџментом” у сфери економије и финансија, прихватио је и даље разрадио његов наследник Пије XI. Ту леже корени савременог банкарског система Ватикана, који је у току 100 година израстао у моћног финансијског гиганта, који само у Италији покрива готово половину финансијског тржишта. Данас је тешко пронаћи индустријску грану у којој није инвестиран ватикански капитал; заступљен је у телекомуникацијама, у металургији, прехрамбеној индустрији, туризму, робним кућама, изградњи стамбених насеља, хидроцентрала, метроа итд, па чак и у „Riviera Casino” у Сан Рему. Ватикански капитал инвестиран је не само у Италији него широм света, на свим континентима. Налази се, на пример, у америчким компанијама „American Anasonda Copper Company”, „Sinclair Oil Company”, „Ciffic Gas And Electric”, „Denver Joint Stock Land Bank” итд.” (исто; стр. 41)

„(...)У трезоре ватиканских банака сливају се приходи од светилишта, религиозног туризма, повременог проглашавања „свете године”, када милионске масе остављају у Ватикану огромне своте новца (...)Поодавно су се унутар католичких кругова чули гласови протеста против комерцијализације цркве и религије и захтев да се обелодани финансијско стање Ватикана. На Другом ватиканском концилу указано је на потребу да се црква врати својим коренима, јер се, како су истакли поједини говорници „хришћанство појавило као социјални покрет потлачених у Римској империји”. До тога, међутим, није дошло.” (исто; стр. 42)

„Финансијске, често зеленашке, трансакције дубоко су супротне Христовом учењу, а о световној, територијалној владавини у Светом писму нема ни речи.

Католичка црква кроз финансијске трансакције постала је један од најутицајнијих фактора у тој сфери у савременом свету. Како то констатује италијански теоретичар Нино Ло Бело у књизи „Ватиканско царство”, Ватикан је „више него религиозна институција, више него политичка институција. Он је значајна економска јединка дубоко ушанчена у свет бизниса и финансија”. Нова инвестициона политика Ватикана, чији зачеци падају крајем четрдесетих своди се на диверсификацију, тј. инвестирање у неколико великих светских компанија. „Ми не желимо да ангажујемо цркву у само једном инвестиционом подручју, или само једној националној економији” изја-

вио је шеф префектуре за економске послове (кардинал Vagnozzi), један од најугицајнијих људи у Римској курији. Управљање данас вишеструким идентитетом цркве кроз аутократски систем папства скопчано је са великим тешкоћама. Папа говори колективним гласом „ми” ослањајући се на догме, али се у тај простор ни термилошки, ни концептуално не могу сместити различити идентитети савременог римокатоличанства. Девије сматра да Римокатоличка црква, са папом на челу данас представља „последњу диктатуру у свету”.” (исто; стр. 42-43)

„Разумевање механизма моћи којим располаже папа као врховни поглавар Римокатоличке цркве од изузетног је значаја за данашње збуњујуће постхладноратовске догађаје. Током миленијумске историје Римокатоличка црква доживела је многобројне промене, преживела је многе кризе, али је у погледу система одлучивања остала непромењена од времена свог конституисања; задржала је папско-монархистички систем, уз репресивни теократски режим. Амерички теоретичар Хук сматра да је „католицизам најстарији и највећи тоталитарни покрет у историји”. У оперативној сфери Римокатоличка црква прихватила је модерну технику, коју користе световне транснационалне организације, технику мас-медија, формирања лобија, група за притисак итд. Укључена је у главне финансијске токове Запада. У савременим условима функционисање Римокатоличке цркве као транснационалне институције представља спој крутог догматизма и техничких иновација, са наглашеним политичким циљевима.

Папство, само по себи, није имало шансу да оствари своје амбиције овладавања светом, чак ни у време постојања папске државе. Били су му потребни савези са моћним државама и владарима, уз чију су помоћ вођени најокрутнији ратови, уз тешку злоупотребу религије. Задњи у том ланцу, савез са моћном суперсилом САД, према томе, не представља изузетак. Реганова доктрина конструисана је на бази голе силе, без дубљег филозофског понирања у суштину светских односа, па и историју сопствене земље, која је и сама чедо револуције. Амерички научни кругови немају, нити су имали, високо мишљење о свом бившем председнику и његовом интелектуалном капацитету. То су изразили једном духовитом опаском, наиме, да „Реган има више коња на својој фарми, него књига у својој кући”. Данас је Реганова доктрина подвргнута критичком преиспитивању. Међутим, остаје чињеница да се кумулативни капацитет Ватикана и Вашингтона показао као веома успешан у фази деструкције Источног блока. Тај талас захватио је и Југославију. У рату против ове земље Ватикан је одиграо кључну улогу уз ослонац на католичке организације и на сецесионистичке снаге у Словенији и Хрватској. Био је то први рат у Европи после Другог светског рата, вођен против једне суверене државе Југославије. Идејни архитекта тог рата био је папа Јован Павле II, а САД и Европска унија били су извршни органи. У историјској димензији разарање Југославије представља завршну фазу политике коју је Ватикан пројектовао још 1918. У том смислу овај рат превазилази идеолошке категорије, као што су комунизам или социјализам; точак историје враћен је 100 година уназад.

За разлику од конзистентног и континуираног става Ватикана у односу на Југославију, у политици САД рат против Југославије значи дисконтинуитет, оштар прекид са прошлошћу и заокрет. САД су жртвовале нормативни легитимитет и целокупну универзалну правну инфраструктуру за рачун једне превазиђене шеме, коју је понудио Ватикан. Јалтски споразум имао је ограничен домет, сводио се на биполарну структуру света; правна инфраструктура је нешто сасвим друго, далеко шире. Нормативни систем какав је изграђен после два светска рата садржавао је одређене темељне вредности, универзално прихваћене, као руководећа начела у вођењу конкретне политике. Тај систем је разорен. Није овде реч о очувању мртвог слова на хартији, него о бескрупулозном гажењу универзалних, цивилизацијских темеља светске заједнице. Кроз савез Вашингтон – Ватикан није дошло до интеграције политичке и духовне димензије у смислу новог вредносног система, него је реч о класичној алијанси, заснованој на голој сили, у ствари на комбинацији духовног терора и терора високе технологије. Суштину хришћанства чини етика и ненасиље, па се ова алијанса јавља као дубоко антихришћанска. Проблем није у религији него у злоупотреби религије од стране цркве као институције.

После успешне битке против комунизма и рата против Југославије, на целом простору заједничког деловања САД-а и Ватикана, остала је духовна и идејна празнина, а појавили су се и први неспоразуми ратних савезника. Објективно, они нису им могли да свету представе једну кохерентну платформу. Оба, истина, заступају идеју транснационалног повезивања света, манихејски пројектованог, али у бити су то два света са различитим историјским коренима и различитом историјском свешћу.

Папа своју моћ изводи вербално из „божанског права” и спроводи кроз симболичну силу као посредник између „земље и неба”. Светски поредак у тој оптици је „воља Божија”. САД, које су рођене кроз револуцију и грађански рат, ауторитет своје власти заснивају на „вољи народа” и спровode га путем физичке силе којом располажу. Структура моћи им је различита. Геополитика Ватикана и геоекономија у пројекцији стратега глобалистичке идеологије су два супротна пола. Експеримент који су извели одвео је свет у хаос, при чему је, како то наводи познати амерички писац Вајгл „Америка изгубила морални нерв”. Власт која не познаје никаква ограничења, како је то много пута констатовано у литератури, није диктаторска него тиранска; а ниједна тиранија није била дугог века. А што се тиче Римокатоличке цркве ваља се сложити са истакнутим католичким теологом Секондином да црква „која о себи ствара представу путем самохипнозе, која у стварности не постоји, не служи ничему”.

Када је реч о друштвеној природи Римокатоличке цркве, др Зоран Милошевић цитира Петра Ковачича Першина, познатог словеначког ватиканолога који сматра да сукоб између Римске цркве и цивилног друштва није могуће елиминисати, баш због друштвене природе римокатолицизма.

Ковачич пише: „Најновији Катехизис Римокатоличке цркве из 1993. године, позивајући се на канон 747 СС, одређује: „Црква је надлежна да увек и свуда проповеда честита начела, такође и у погледу друштвеног поретка и

да изриче суд о свим питањима која се тичу човека, уколико то захтевају основна права човечије личности и спасење људи”. И даље: „Највиши степен учешћа Христовог ауторитета је обезбеђен с харизмом непогрешивости”, при чему се Катехизис позива на концилску догматску конституцију о цркви – *Lumen gentium*. Из ових изјава следи да Римокатоличка црква сама себи приписује право највишег тумача, како у етичким и друштвеним питањима, која су на било који начин повезана са веровањем, тако и са друштвеном и моралном праксом верника и околностима њиховог јавног деловања. Пошто су то све морална, друштвена и политичка питања, то значи да Римокатоличка црква истрајава на својој догматској премиси о божјеpravном примату”. Дакле, према овом схватању Римска црква истрајава на принципима које је она сама поставила. То увек, пре или касније, води државу ка сукобу са Римском црквом. О томе Ковачич пише:

„Основу сукоба између секуларизоване државе и Римокатоличке цркве није могуће елиминисати, могуће га је само ублажити са доследним поштовањем демократског друштвеног поретка. Друштвени систем кога смо успоставили и у кога се заклињемо јесте демократија западног типа. То је, пре свега, формална демократија. Формална демократија истрајава на строго формализованим поступцима друштвеног понашања са јасно одређеним правилима игре. Дакле, код ње се не ради о доследном поштовању правног поретка. Ради се о нечему већем, о друштвеном понашању које претпоставља прегледност деловања свих друштвених субјеката”. Из наведеног следи да се цивилно друштво, па ни друге цркве, посебно православне, не могу ослонити на демократију да би се заштитиле од поримокатоличавања православних верника (прозелитизма) које спроводи Римска црква.

Другим речима, друштвена природа Римске цркве је таква да се неће одрећи својих људи, без обзира колики и какви злочинци били и какве неправде нанели другим верама. Када се догоди извињење, оно не мења ништа. Обично је тада већ процес поримокатоличавања завршен, односно налази се при крају.” (Милошевић; цит. дело; стр. 13-15)

3. Римски католицизам

Рој Ливзи цитира делове недатираног и незаведеног списка „Римски католицизам” (Фонд Николаја Велимировића. Архив Србије, Београд; преузето из: Драгољуб Живојиновић/Дејан Лучић, „Варварстао у име Христово”, „Нова књига”, Београд, 1988, стр. 119-124) Преносимо изводе из цитираног текста:

„Наследници спасоносних дела Христових јесу свештеници. Свештенство је од самог Бога установљено, изабрано и благодари Св. Духа, издигнуто над обичним светом у средини између Бога и људи. Свештеник је одговоран за своју паству. Најстроже треба двојити обичног хришћанина лаика од свештеника. Лаик је одговоран пред свештеником... свештеник пред Богом, зато је лаик да слуша, свештеник да заповеда. Над лаичким светом стоји клер, на врху клера папа (постоји и највиша инстанција власти достојанства на земљи), овај на земљи нема претпостављеног. Он је непосредни намесник Св. Петра; он је глава хришћанска, као што је Ап. Петар глава апосто-

ла; он веже и дреши, подиже и обара престоле, благосиља и куне, грехове уписује и разрешава. Он је непогрешан; њему је дата пуна власт над људима и анђелима. Само Христос има веће достојанство од папе и то на страшном суду, на земљи је папа раван Христу.

Овако је конструисана она моћна грађевина која и данас пркоси свим покушајима реконструкције. То је римска црква. Католицизам римски је најконзервативнији међу западним вероисповестима. Философија његова то је философија изображена још у средњем веку. Августин, Тома и Гргур VII, то су три моћна стуба на којима католицизам почива. Августин и Тома су створили сву црквену философију. Гргур црквену политику. Четврти темељ ове зграде је етика, језуитска, то је језуитизам, његов морал и његово васпитање.

Речено је често да римско црквено уређење представља само продужење старог класичног империјализма римског. Папа није ништа друго до апсолутистички цезар, језуити његова војска и гарда, епископи његови полицијски префекти, Рим метропола, све државе провинције, цео обредни систем анатемисања и индулгенција, благослова и разрешница, замењују римско моћно оружје и многобројне кохорте.

У овоме има доста истине. Римски дух је навикао да влада; кад му је изломљено једно оружје, он се прихватио другог. Верски Рим наследио је војнички." (Рој Ливзи; „Како разумети нови светски поредак: Улога Римокатоличке цркве"; библиотека „Хришћанство и антихришћанство"; Београд; 2004; стр. vii-viii)

„Заповедати ма у ком облику, у пурпурној тоги или црној мантији; било је свеједно, то је лежало у карактеру историјски посталом центру света. Римски епископи, који су под штитом хришћанства обраћали хришћанство у право антихришћанство, тј. у стари римски систем освајања и господарења, најдоследнији су потомци својих цезарских предака, тај педантни, тај неуништљив извршилац римског програма. Владати светом – то је римски програм. Ништа у њему нема хришћанскога осим велике енергије и великих потеза у плановима. Рим стари и нови, са својим системом сушта је противност хришћанству. Рим није приклонио своје тежње пред хришћанством. Он је умео употребити све, па и хришћанство пар екселанс као оруђе своје владавине. Хришћанство је допринело пропасти старога војног, освајачког Рима. Папски рим је пак покорио и заробио хришћанство. рим није могао да служи, зато је нашао слугу у хришћанству. Он је дресирао и маскирао тога слугу сходно својој плану освајања света. Где год би се тај смирени слуга противио својој господару, овај би заташкао његове протесте звуком сјајних прапораца или играњем жмуре са њим, при чему су слуги увек очи везане. Отуда, Рим има све црте једне опсенарске радионице. Папа је велики мађионичар чија је историја, чија су дела и успеси равни невероватностима из 1001 ноћи, чији су само смерови реалнији – него они фантастичне деце из ових романа." (нагласио аутор) (исто; стр. viii-ix)

„...Римски католицизам или ултрамонтанизам и данас је моћан, врло моћан. Он је издржао многе ударе. Ни реформација ни рационализам XVII века, ни Русо ни Волтер са њиховим силним непријатељством против римске цркве, ни цео 19. век, најмрачнији критичар не само цркве но и хришћанских

докумената, нису га могли срушити. Модернизам, што се модерне науке тиче, он је са њом начисто. Године 1864, проклео је папа Пије IX сву модерну цивилизацију. Познат је у свету *Syllabus errorum* због заблуде модерног времена, кога је римски прелат у својству намесника Христовог света, прогласио непогрешивим. Не наука но мисија је задатак римске цркве. Ултрамонтанизам је философско политички систем. Ултрамонтанизам не заступа само клер римске цркве, но и лаици помоћу журналистике и политичке агитације...

Кад је Рим, притешњен од научних критичара цркве и хришћанства у 19. веку, а љут на модерне струје у цркви, одговорио проклетством једних и екскомуникацијом других, и повукавши крајње консеквенце Гргурског система, прогласивши себе непогрешним, тад се појавио старокатолицизам. Старокатолицизам се родио 1870. године као последица злогласног ватиканског сабора...

Историја ватиканског сабора најлуђа је епизода 19. века. То је лудиња једног неморалног старца коме цела Европа читаше књигу грехова но који упркос свима тврди, да је једини он као и Бог непогрешан. Поштен свет се пред тим актом заруменео, многи се грохотом насмејали, а индиферентна већина одмахује главом. То је последњи акт, с којим је званични Рим раскинуо савршено сваку везу са Христом и јеванђељем..." (исто; стр. ix-x)

„Свођењем хришћанства, са свима његовим бескрајним истинама богочовечанским, на човека, учињено је то, да је западно хришћанство претворено у хуманизам. Ово може изгледати парадоксално, али је истинито својом неоодољивом и неуклоњивом историјском стварношћу. Јер је западно хришћанство, у суштини својој, најодлучнији хуманизам, пошто је човека прогласило непогрешивим, и богочовечанску религију претворило у хуманистичку. А да је тако, показује то што је Богочовек потиснут на небо, а на Његово упражњено на земљи место постављен је Његов заменик, *Vicarius Christi* папа. Каква трагична нелогичност: свуда присутном Богу и Господу Христу постављати заменика! Али ова се нелогичност оваплотила у западном хришћанству: црква је претворена у државу, папа је постао владар, владике су проглашене за кнезове, свештеници су постали вође клерикалних партија, верници су проглашени за папске поданике, Еванђеље је замењено ватиканским зборником канонског права, еванђелска етика и методика љубави замењена је казуистиком, језуистиком и „светом” инквизицијом. А то значи: систематским уклањањем, уништавањем свега што не клања папи, па чак и насилним превођењем у папску веру и спаљивањем грешника у славу Кроткога и Благога Господа Исуса!

Господо, све се ове чињенице саме сливају у један неоодољиво логичан закључак: на Западу нема цркве, нема Богочовека, зато нема ни правог богочовечанског друштва; друштва, у коме је човек човеку бесмртни брат и вечни сабрат. Хуманистичко хришћанство је у ствари најодлучнији протест и устанак против Богочовека Христа и свих еванђелских, богочовечанских вредности и мерила..."

(аутор цит. Архим. др Јустин Поповић, професор Универзитета: „Светосавље као философија живота”; Ваљево, 1993, стр. 83-85)" (исто; стр. xii-xiii)

4. Узрок идејног и моралног хаоса Европе Достојевски пронашао у римокатолицизму

„Вековима се Европа мучи да реши „проклети проблем” човечије личности, и никако не успева. Јер га увек решава човеком и човекобогом, а не Богочовеком. Достојевског је страшно мучио идејни и морални хаос Европе; дуго му је тражио узрок, и најзад га пронашао у – римокатолицизму.

Зашто, зашто у римокатолицизму? Узнегодоваће многи. Зар римокатолицизам не проповеда Христа? – Да, проповеда, одговара Достојевски, али унакаженог Христа, Христа поевропљеног, Христа пресазданог по слици и прилици европског човека. У безмерној гордости европски човек није хтео да себе прилагоди Богочовеку, већ је Богочовека прилагодио себи. На разне начине европски човек је дуго и систематски прецењивао човека на рачун Богочовека, док у своме самољубљу није дошао до врха безумља: до гордог догмата о непогрешивости човека. А овај догмат синтезира дух Европе, све њене вредности, све њене идеале, сва њена стремљења. Човек је најзад потиснуо и готово сасвим заменио Богочовека. Дуго и напорно европски човек је обоготворавао себе и кроз философију, и кроз науку, и кроз религију (папизам), и кроз културу, и кроз цивилизацију. Али у свему томе и кроза све то дела један и исти дух – дух римокатолицизма. Пошто је догматом о непогрешивости човека – обоготворио човека и прогласио га за врховно мерило у свету човечанских вредности, римокатолицизам је посредно и непосредно, постао узрок атеизма, социјализма, анархизма и свеколике европске културе, човекобошке и човекопоклоничке. Европски човекобог потиснуо је Богочовека. Догматом о непогрешивости човека римокатолицизам је санкционисао човекобоштво у свима његовим функцијама и манифестацијама. Европа се свим силама труди да то човекобоштво зацари у свима областима људске делатности и стваралаштва. Отуда све њене муке, све њене трагедије, све њене смрти.

Проблем Европе је у ствари проблем римокатолицизма – то је закључак до кога је видовити Достојевски дошао изучавајући Европу...”

(аутор цит; др Јустин Поповић: „Достојевски о Европи и словенству”; Манастир Ђелије код Ваљева; Београд, 1995. г; стр. 276-277)

„Нема у Европи политичког и социјалног питања, које на посредан или непосредан начин не би било у вези са римокатоличким питањем. По мишљењу Достојевског, у Европи је римокатоличко питање – најважније питање. Све негативне, христоворске силе европског духа састале су се у догми о папској непогрешивости као у жижи, и добиле своју низменљиву религиозну санкцију. У своме Дневнику Достојевски пише 1873. године: „Римска црква, у оваквом виду каквом је сада, постојати не може. Она је то сама громко објавила, када је изјавила да је њено царство од овога света и да њен Христос „не може опстати у свету без земаљског царства”. Идеју римске световне владавине Римокатоличка црква је подигла изнад правде и Бога. Са тим циљем је она прогласила и непогрешивост свога вође, и то прогласила онда када је у Рим – већ куцала и улазила световна власт: подударност значајна и сведочи о „крају крајева”. (аутор цит; исто, стр. 279)

„Све мале и велике тајне европског духа састале су се и слиле у једну огромну и неизменљиву догму: догму о непогрешивости човека. Тиме су остварене главне тежње свеколиког европског хуманизма: и световног и религиозног. Човек је проглашен за човекобога. У самој ствари, догма о непогрешивости човека открила је главну тајну европског човека. Кроз њу, европски се човек јавно и искрено исповедио и земаљском и небеском свету, и казао шта је шта хоће, чему стреми. Том догмом, он је одлучно и потпуно протерао из Европе Богочовека а зацарио човекобога. Тиме је заувек предодредио будућност Европе: она се неминовно мора кретати по начелима и смерницама непогрешивог човека – европског човекобога.

Достојевски с болом и ужасом осећа све то и пише 1876. године: „Римокатолицизам давно себе сматра над свим човечанством. Он се досада проводио само са моћнима на земљи, и надао се у њ до последњег часа. Тај час је, изгледа, сад коначно дошао, и римокатолицизам ће сигурно напустити властодршце овога света, који су га уосталом сами издали, и давно већ започели свеопшту хајку у Европи против римокатолицизма, која се сад, у наше време, коначно организује. Римокатолицизам је и горе наступао некад, кад му је требало; он је не размишљајући много, продао Христа за земаљску власт. Прогласивши догму „да хришћанство не може опстати на земљи без световне папске власти”, самим тим је прогласио новог Христа, нимало сличног ранијем; који се полакомио на треће ђаволово искушење, на земаљско царство. „Све ћу ти ово дати, поклони ми се!” (аутор цит; исто, стр. 280-281)

„...папа се много векова претварао да је задовољан са својим мајушним имањем, са папском облашћу, а све то само у алегорији. Важно је да се у тој алегорији скривало зрно главне мисли, пуне, неоспорне, вечите наде папства: да ће се у будућности зрно развити у гранато дрво и прекрилити целу Земљу. И гле, у задњем часу, кад су му отимали последњу десетину његове земаљске државе, господар римокатолицизма, видећи своју смрт, наједном устаје и признаје праву истину о себи целом свету. „Зар сте збиља мислили да ћу се задовољити само титулом господара папске области? Знајте, дакле, увек сам себе сматрао владарем целог света и свих земаљских царева, и не само да сам се сматрао духовним владарем, него и земаљским! Ја сам – цар царева и господар господара, ја једини на земљи делим судбине, времена и судње дане, и зато то широм целог света објављујем у догми о својој непогрешивости.” – Нека се каже шта се хоће – али ово је моћ! Ово је величанствено, а не смешно! Ово је – васкрс старе римске идеје о свесветској владавини и јединству, које није никад ни умирало у римокатолицизму; то је Рим Јулијана Одступника, али не кога је Христос победио, него који је победио Христа у новој, последњој бици. На тај начин се збила продаја истинитог Христа за царство земаљско.” (Дневник писатеља, т. X, стр. 108-109) (аутор цит; исто, стр. 282)

„...Догмом о својој непогрешивости, пише Достојевски, папа је уједно с тим прогласио и тезу: да без световне власти хришћанство не може опстати на земљи – то јест, у ствари, прогласио се владарем света, а римокатолицизму наметнуо, сасвим догматски, као прави циљ: свесветску монархију, којој је препоручио да тежи слави Божијој и Христовој на земљи. Та идеја која је

поникла од ђавола за време Христовог кушања у пустињи, та идеја не може и неће лако умрети.” (исто, том IX, стр. 191,192) (аутор цит; исто, стр. 282)

„... Ако је „непогрешивом” човеку потребно да, ма из којих разлога уклони или прода и највећу вредност наше планете – Богочовека Христа, он ће то и учинити, ношен охолом човекобошким заносом.

У царству непогрешивог човека, у Европи, довршиће се продаја Христа, која је почета, ради земљске власти. Достојевски то силно предосећа. Оствариоци земаљског царства непогрешивог човека поћи ће на све уступке и компромисе, јер им је, са благословом „непогрешивог”, све допуштено. Страшна црна армија „непогрешивог” зна када се на кога има ослонити... Изгубивши савезнике царева, римокатолицизам ће се сигурно окренути народу. Он има десетину хиљада саблазнитеља, премудрих, вештих заводника срдаца и психолога, дијалектичара и исповедника, а народ је увек и свуда био простодушан и добар... Сви ти срцевадници и психолози нагрнуће у народ и донеће му новог Христа, Христа који на све пристаје, Христа проглашеног на последњем римском нечастивом сабору... Знајте дакле, папа има кључеве светог Петра, а вера у Бога није ништа друго до вера у папу, кога је сами Бог поставио да на земљи буде уместо Бога.

Непогрешив је, дана му је божанска власт, и он је владар времена и судњих дана; и сад је одлучио да је куцнуо час. Раније се главна моћ вере састојала у смерности, али је сад дошао крај смерности, и папа има право да је укине, јер он има сва права. Да, сви сте ви браћа, и Христос вам је свима и заповедио да то будете. Ако ваша старија браћа неће да вас приме себи као браћу, узмите мотке и уђите сами у њихову кућу, па их силом натерајте да вам буду браћа. Христос је дуго чекао да се ваша покварена старија браћа покају, а сад вам он сам допушта да то објавите: „Fraternité ou la mort!” (Братство или смрт!). Ако твој брат неће да подели своју имовину на пола, узми од њега све, јер је Христос дуго чекао његово покајање, а сад је куцнуо час гнева и одмазде. Знајте и то, да нисте криви ни за своје пређашње ни будуће грехе, јер сви ваши греси произлазе из вашег сиромаштва. А ако су вам говорили о томе и раније ваши бивши вођи и учитељи, знајте баш да су вам и истину говорили, нису имали власти да вам о томе говоре пре времена, јер ту је власт добио једини папа од самога Бога; а доказ је тај, што вас ти ваши учитељи нису довели ни до чега доброг, сем казни и још тежег сиромаштва; сваки њихов покрет пропадао је сам од себе; при том су вас сви они и варали: да би ослањајући се на вас, постали моћни, и потом се продали скупље вашим непријатељима. А папа вас неће продати, јер од њега нема нико моћнији; он је први међу првима. Само верујте дакле, па ма и не у Бога већ само у папу, и у то, да је једини он земаљски цар, и да други треба да нестану, јер им је час куцнуо. Радујте се сад и веселите се, јер је настао рај земаљски, сви ћете постати богати, а помоћу богатства и праведни, јер ће вам све жеље бити испуњене и од вас ће се одузети сваки узрок за зло.”

(аутор цит; исто, стр. 282-285)

„...Главне идеје и покрети у Западној Европи, посредно или непосредно, у битној су зависности од римокатоличке идеје. Она је у њима невидљиво присутна, као душа у телу, али је и силна као душа. Ма којим путевима ишла

мисао европског човека, она свесно и несвесно изграђује све на човеку као на темељу, а избегава Богочовека и Његово Еванђеље. Из свега провирује или чежња за непогрешивошћу и аутаркичношћу човека, или самозвана непогрешивост и охола самодовољност. На срцу свега је печат римокатолицизма...” (аутор цит; исто, стр, 285-286)

„... Идеја о уједињењу људи у свесветску империју ма којим путем – идеја је старог паганског Рима. Насупрот њој стоји хришћанска идеја о духовном уједињењу људи као деце једног небеског Оца и браће међу собом, и то уједињење путем еванђелских средстава. Идеју старога Рима усвојио је римокатолицизам са извесним, не битним, изменама...” (аутор цит; исто, стр. 287-288)” (исто; стр. xiv-xx)

„... Једна иста тајанствена мрачна сила дела и у творцима човекобога и у идеолозима европског „непогрешивог” човека. На последњем њиховом дну таји се мрачни дух зла и уништења, чији је крајњи циљ: уклонити Богочовека и заменити га „непогрешивим” човекобогом. То је за Достојевског очигледна и непобитна аксиома. Он се држи тога и пред крај свога живота када у своме „исповедању вере” (profession de foi) изриче свој завршни суд о римокатолицизму.

Он вели: „На Западу се Христос помрачио, кад је западна црква унаказила Христов лик претворивши се у Римско царство, и оваплотивши га поново у облику папства. Доиста, на Западу не постоји више ни хришћанство ни црква, мада има још много хришћана, који никад неће нестати. Римокатолицизам већ није више хришћанство, него прелази у идолопоклонство; а протестантизам се гигантским корацима приближује атеизму и колебљивој, несталној (не вечитој) науци о моралу.” (исто; стр. xx-xxi)

XXVIII

НЕМОРАЛ НА ПАПСКОМ ДВОРУ

1. Пороци папа кроз историју

Да Римокатоличка црква не може да буде ништа боља од онога што је данас – мрачна, злочиначка, мафијашка институција, сведоче темељи на којима се стварала и обликовала кроз векове – на крви, отимачини и блуду. Владавину папа кроз историју карактеришу убиства, тровања, злочини, блудничења, завере... То је историја непрестаног духовног и моралног пропадања.

„Папски дворови по свом „земаљском животу” нису се разликовали од бројних европских краљевских дворова. У појединим периодима, на примјер у X вијеку, живот на папском двору одликовао је шири и већи неморал него на дворовима најизопаченијих земаљских владара. У врху РЦ, углавном у Риму, одиграле су се бројне завјере, убиства, сплетке, сумњива савезништва, „употреба жена”, и све друге могуће методе, тек да би се засјело у „Петрову катедру”, моћну столицу римског понтифекса. Природно, неколико вијекова одвијала се и политичка борба између утицајних фракција „dei nobili”, као

и сукоби двију политичких странака за превласт на глобалном плану, сукоби *guelfa* и *gibelina*. Први су били присталице универзалне превласти папског, а други присталице превласти примарног утицаја цара – императора.

Подручје непрекидних сукоба, трвења и борбе, одређено је жестоким настојањем супарника „ко ће над ким да влада” – да ли духовна власт над земаљском, односно да ли папа над императором, или обрнуто. Папска жеђ за влашћу земаљском одвлачила је РЦ све даље од пастирске мисије. Што је жеђ бивала јача, посртање у пороцима бивало је све веће. Хедонизам, симонија, непотизам и готово јавно блудничење одликују понтификате бројних папа. Кардинал Ђезаре Баронио отуда је тај X вијек окарактерисао као *saeculum obscurum*, а други као „вијек порнократије”. Шта друго рећи, ако већ један од папа продаје своју тијару и трипут долази на папску столицу? Или када црквом истовремено управљају тројица легитимно бираних папа? Или када свог мртвог претходника нови папа вади из гроба да би му судио? На једној страни су екскомуникације, интердикти читавом граду, а на другој *prebende* и *komende*, кардиналски чиновници за сопствене синовце од којих ће бар двадесеторица постати папе. Док је РЦ неке монашке редове потврђивала и подржавала, како би се уз њихову помоћ бранила и одржавала на власти, друге је затирала под изговором да су јеретици. Тако су ликвидирани албиџени, катарии, богумили или валдензи.” (Лепосавић; цит. дело; стр. 372)

„У средњем вијеку има више папа за које се може рећи да су убијени. Но, за многе не постоје докази, односно претпоставља се да су отровани, али њихова насилна смрт није утврђена, па се тако само осам папа води или сматра убијенима. Прва двојица су Иван I и Силверије, који се уврштени и међу мученике, јер су затворени и убијени. Осталих шест се не би могло сматрати мученицима, јер су убијени у мрачном средњем вијеку и то не због њихове устрајности у борби за вјеру, за истину, већ из особних разлога неких од ондашњих моћника. Стјепан VI, који је судио лешу папе *Formosusa*, изазвао је бијес масе, био је затворен и удављен 897. Иван X био је затворен у Анђеојској тврђави гдје је његово убојство наручила перфидна *Marozia* 928. Исту је судбину имао Бенедикт VI 974, а Иван XIV је 984. био отрован. Оба је убојства наводно наручио Бонифације VII. У свибњу 964. папа Иван XII је погинуо јер га је наводно љубоморни муж, нашавши га у кревету са женом, бацио кроз прозор. Луције II је 1145. умро пошто га је камен погодио у главу за вријеме нереда у Риму. Дакле, не може се рећи да су то папе мученици.” (Силвије Томашевић; „Папе кроз повијест”; Ријека; „Адамић”; 2003; стр. 177-178)

2. Папа Јован Павле II егзорцист

Томашевић наводи податак да се папа Војтила бавио истеривањем ђавола, али вероватније је да је био запоседнут ђаволом, па би то донекле могло да објасни све оно што је учинио.

„Било је и папа за које се говорило како имају посла с врагом, као и оних који су били егзорцисти (...) Постоје и свједочења свећеника о папи Ивану Павлу II као егзорцисту. То се догодило 4. травња 1982, када је папа интервенирао као егзорцист.” (исто; стр. 179)

„Различита пророчанства, предсказања, сукоби међу обитељима које су давале папе, унутарња ривалства, болести и ратови, несреће и убојства, све је то као и штошта другога прошло кроз повијест папа. Црква је проживјела и преживјела двије тисуће година и ушла је у треће тисуљеће, а да се по оцјенама многих критичара није измијенила.” (исто; стр. 180)

3. Убиством до папског трона

„VIGIL (537-555) – Још за живота Силверија, за новог папу изабран је, 29. ожујка 537, Vigil, који је учинио све да се ријеша свога претходника. Velisario је, и под притиском царице Теодоре, остварио сан амбициозном Vigilу, који ће затим морати подносити најгора понижења, каква никада није подносио ниједан папа. Vigil, који је могао бити и оптужен за судиоништво у убојству свога претходника, умире 7. липња 555. Улази у повијест као папа који је дао душу за долазак до врховне црквене власти – улази међу оне који желе освојити власт по сваку цијену, па и убојствима.” (исто; стр. 86)

„СТЈЕПАН III (768-772) – Прије његова избора за папу, 7. колхоза 768, постојала су двојица протупапа, Константин II звани и Узурпатор (28. српња 767-6. колхоза 768) и Филип (768). Успио је превладати нередима које су протупапе оставили. Стјепан III је наводно дао ослијепити и осакатити Константина II, а лоше су прошли и бискупи и кардинали које је тај протупапа именовао, спомиње се да су им биле ископане очи. Стјепан III је забранио лаицима судјеловање у избору папа. Умро 24. сирјечња 772. године.” (исто; стр. 93)

„Свети ЛЕОН IV (847-855) – Изабран је 10. травња 847. и био је први папа који је увео уписивање датума на документе. Леон IV је, како наводе легенде, показавши криж према римској четврти (Vergo) у пламену, зауставио пожар. О томе постоји и Рафаелова слика у Ватиканским музејима (Рафаелове собе). Леон IV је дао изградити зидине око Ватикана (852. су биле завршене када је организирана и велика процесија) ради обране од Сарацена, које се и данас називају Леониане. Будући енглески краљ Алфред Велики дошао је у Рим када му је било само пет година и Леон IV га је помазао као краља, поједностављено, на тај начин му је потврдио како је Богом изабран. Тих година (847-852) створен је и један од највећих фалсификата у повијести. Заправо, ријеч је о писмима папа, од Клемента I до Гргура II (од 90. до 731. године) која су фалсифицирана како би се бискупима дале веће овласти у односу на свјетовну власт. Исто тако се у фалсифицираним документима давало папама веће овласти, па до апсолутне власти над цијелим црквеним свијетом. Тек у 15. стољећу су кардинали Niccolo' Cusano и Giovanni de Torquemada обзнанили постојање фалсифицираних докумената. Папа Леон IV је умро 17. српња 855. године.” (исто; стр. 96-97)

4. Проституција и порнокрација

„СЕРГИЈЕ III (904-911) – Долазимо до Сергија, којег смо спомињали као главног покретача процеса против Formosusa. Након што је био изопћен и протјеран, Сергије постаје првим папом, 29. сирјечња 904, по вољи снажне римске племићке обитељи, војводе од Tuscola, конзула Teofilatta, са же-

988

ном Теодором и кћерима Марозијом те Теодором које су владале папама. Отвара се заправо раздобље режима „проституције” и „порнокрације”, како је названо оно у којем су папама и свим сплеткама владале најприје Теодора, па затим њезине, вјеројатно још блудније кћери, Марозиа и Теодора. Повјесничари тога времена приписују љубавној вези папе Сергија III и Марозије рођење сина, који ће постати папа Иван XI. Стварала се одређена интелектуална опорба таквог режиму, али је Сергије III био прејак и без предрасуда, а да би му сметали одређени натписи који су се преко ноћи појављивали на зидовима римских зграда попут неке врсте тадашњих графита. Дао је обновити базилику Светог Ивана у Риму, коју је уништио пожар. Умро је 14. травња 911. године.” (исто; стр. 101)

„LANDON (913-914) – У записима стоји како је Римска црква тих година постала „борделом”, јавном кућом, а обитељ Teofilatta је поставила и Landonu у Петрову столицу у српњу 913. О њему нема записано ништа посебно, што се тумачи као чињеница да је као папа или морао шутјети и држати се заповиједи римске племићке обитељи, или би га прогутало мрак. Landon је умро на мистериозан начин у вељачи 914. године,

ИВАН X (914-928) – Био је љубавник Теодоре, жене племића Teofilatta, па је тако дошао на Петрову столицу кроз њезину постељу у ожујку 914. Ипак је показао одређену чврстоћу, па је записан као готово једини у том раздобљу који није био само лутка на концима римске аристократије. У липњу 916, организирао је битку против Сарацена и код Garigliana их потпуно поразио, што је уједно и коначан опстанак Сарацена на Апенинском полуострву. Сплитски национални црквени сабор 925. расправља о устројству цркве у Хрватској у назочности Томислава, којег Иван X признаје као краља. Након смрти Teofilatta, Иван X је преузео политичку власт у своје руке, те брата Петру дао велике овласти. На тај је начин ушао у сукоб с моћном представницом „порнокрације” Марозијом, да би најприје био затворен у тамнице Анђеоске тврђаве те коначно убијен у свибњу 928. године.” (исто; стр. 101-102)

„СТЈЕПАН VII (928-931) – Још један папа изабран је по жељи Марозије у просинцу 928. Но, о папи Стјепану VII нема много података. То је, дакле, још увијек вријеме владања моћних војвода од Tuscola, а у Риму је ведрила и облачила маркиза Марозиа, чији син затим постаје папом Иваном XI. Стјепан VII је умро у вељачи 931. године.

ИВАН XI (931-935) – Марозиа је, у ожујку 931, за новог папу поставила свога сина, који је рођен из њезине љубавне везе, према неким, с папом Сергијем III. Иван XI је умро са само 29 година, у просинцу 935, а његов полубрат Alberico II, којег је маркиза Марозиа имала с Albericom I, преузима сву свјетовну власт. Марозиа умире 936, а тиме престаје и раздобље владања женског дијела војвода од Tuscola над римским бискупима.” (исто; стр. 102-103)

„ИВАН XIII (955-964) – За папу је 16. просинца 955. изабран Ottaviano, син Alberica II, који је промијенио име у Иван XII. Име је промијенио након њега и Иван XIV, те Гргур V након чега промјена имена папа постаје правом. Иван XII није имао црквено образовање, већ је папом постао само за-

то што је био син Alberica II, припадника моћне племићке обитељи војвода од Tuscola. У вријеме Ивана XII, латеранска папинска палача је постала правим борделом у који су улазиле проститутке високе разине, али и младићи. Спомињу се и љубави Ивана XII према дјечацима. Иван XII је ипак обновио Свето Римско Царство уз помоћ Отона I којег је окрунио за њемачког краља и тиме се отвара ново поглавље за папе. Отон I оптужује затим Ивана XII за убојства, оскврнуће, инцест итд, те га смјењује 4. просинца 963. како би поставио новог папу, Леона VIII.

Но, Иван XII је покушао из избјеглиштва на Корзици преокренути ствари у своју корист и вратити се у Рим, али га је 14. свибња 964. задесила чудна смрт. Наиме, постоје најмање три верзије његове смрти. Према једној је умро од инфаркта, по другој верзији од мождане капи, а трећа говори како га је у кревету с једном женом открио љубоморни муж и једноставно га бацио кроз прозор. Каже се такођер како је у смрти Ивана XI враг имао своје прсте.” (исто; стр. 103-104)

„БЕНЕДИКТ VI (973-974) – Послије смрти Отона I, германски папа Бенедикт VI је изабран 19. сивјечња 973, али бива затворен у Анђеоску тврђаву, гдје је и задављен. Још за његова живота изабран је за папу Бонифације VII, који је у папинске књиге уврштен као протупапа, и који је вјеројатно дао убити правог папу Бенедикта VI у липњу 974. Бонифације VII је побјегао у Константинопољ, однијевши са собом црквена блага.” (исто; стр. 105)

„ГРГУР VI (1045-1047) – Њему, Giovanniју Graziano Ријерлеонију, је његов претходник Бенедикт IX продао положај 5. свибња 1045. У Риму су владали немири и Гргур VI је основао папинску војску. У мјесту Sutriју у Италији је, за 20. просинца 1046, сазван концил тројице папа, Бенедикта IX, Силвестра III и Гргура VI. Дошли су само Силвестар III, који је послије тога остао бискуп и не зна се више ништа о његову животу, те Гргур VI, којег се оптуживало за трговање црквеном имовином, те је због тога био и прогнан у Њемачку гдје је и умро 1047. године.

КЛЕМЕНТ II (1046-1047) – Рођен у Њемачкој, Suitger од војвода Morsleben и Hornburg, изабран је за папу 25. просинца 1046. Умро је у Pesaro гдје су га отровали људи Бенедикта IX, 9. листопада 1047, и једини је папа покопан у Њемачкој.

БЕНЕДИКТ IX (1047-1048) – Трећи пута постављен за папу 8. студенога 1047, но одустао је од положаја након осам мјесеци, 17. српња 1048, када се повукао у самостан S. Basilio у Grottaferrati покрај Рима гдје је и умро.

ДАМАЗ II (1048.- 1048) – Попон из Баварске замијенио је Бенедикта IX по жељи њемачког цара Хенрика III 17. српња 1048, али му се Рим није свидио, па је отишао у Палестрину покрај Рима, гдје је умро вјеројатно од маларије 9. коловоза 1048. Владао је дакле само 23 дана, а држи се и да га је можда дао отровати Бенедикт IX.” (исто; стр. 109-110)

„Свети ГРГУР VII (1073-1085) – Hildebrand di Soana је био сурадник четирице папа прије неголи је 22. травња 1073. постао Grgur VII. На концилу изошћује све оне који су се окористили на црквеним положајима, али његове реформе доводе и до унутарцрквених расцијепа, па у сљедећих 50 година готово да није било папе који није имао једнога протупапу. Обзнањује „Dis-

tatus papae” по којем папа може судити свима, а нитко папи, и како Римска црква није никада у прошлости гријешила, не може гријешити ни у будућности.” (исто; стр. 111)

5. Отимање око новца

„КЛЕМЕНТ V (1305-1314) – Bertrand de Got из Француске изабран је, 14. студенога 1305, у Лиону, те је као папинско сједиште одредио Авињон, гдје је оно и остало 70 година и гдје је столовало седам папа. Клемент V је покренуо 15. екуменски концил и укинуо је ред темплара. Наиме, као прво је оцијенио да је тај ред, који је био везан за Свету земљу, престанком крижарских ратова непотребан. Но, иза такве одлуке лежи, највјеројатније, и много приземнија. Темплари су, посебно у Француској, почели градити самостане и у њих похрањивати своје благо, постајали су све моћнијим и проширенијим редом. Почели су се бавити банкарским и другим пословима и постајали су све већа економска сила. Код њих су и други почели похрањивати своје благо. Могли су се ширити и због тога што су уживали многе привилегије и имунитете које су добили за вријеме крижарских ратова од других папа. Француски краљ Филип IV Лијепи хтио се, на неки начин, домоћи њихова богатства па је притискао папу Клемента V да их забрани као ред.

Папа је лукаво предао инквизицији на разматрање сваки случај везан за темпларе у свакој појединој бискупији. Инквизиција је мучењима појединаца од темплара добила „признање” о херези и пресуђивала им смрт на ломачи. Дакле, није било ријечи о некој промијењеној црквеној науци, о неким херетичким мислима, већ једноставно о новцу. Богати темплари су на справама за мучење „признавали” своју херетичност. Били су убијени, а њихово благо су узимали други. Дошло се до 15. концила у мјесту Vienne у Француској, којем је присуствовао и Филип IV. На приједлог папе, на концилу је 1311. расправљано о судбини темплара, а на основу извјешћа инквизиторских комисија. Ипак, нису сви присутни били за њихово укидање, па је папа Клемент V тек 3. травња 1312, с булом „Vox in excelsis”, укинуо ред темплара, а њихово богатство је подијељено на остала два реда, али практички се обогатио Филип IV. Клемент V је на наговор Филипа IV прогласио 1313. свецем Целестина V, папу који је абдицирао. То се тада тумачило као „одговор” Клемента V на одлуку Бонифација VIII који је затворио и вјеројатно убио Целестина V. Но, исто тако, а посебно након неких нових истраживања по којима је, наводно, Целестин V био повезан с темпларима, тај би се потез уздицања папе ереmitа на олтар светаца могао схватити и као жеља Клемента V да се искупи за укидање и прогањање темплара. Умро је 20. травња 1314. године.” (исто; стр. 126-127)

„INOCENT VIII (1484-1492) – Giovanni Battista Cybo из Ђенове, за којег се говорило да је имао седмеро дјеце од једне жене из Напуља, али је мало вјеројатно да је могао од исте љубавнице имати толико дјеце. Признао је двоје, Franceschetta и Teodorini, док су остали вођени као „нећаци”. То се, да како, догађало прије неголи је изабран за папу 12. рујна 1484. Но, вјеројатно се због бројне обитељи више бринуо за новац неголи за црквена питања. Заложиио је чак и папинску круну у једној римској банци. Измислио је и нова

радна мјеста у ватиканској служби, која је продавао па су тако на та мјеста долазили неспособни чланови богатих обитељи. У уреду за печатање била запослио је чак 52 особе, које су затим створиле право тајно подuzeће, самосталну иницијативу, за производњу и продају лажних ватиканских докумената. Када је откривена њихова дјелатност, завршили су на вјешалима. Као прави очев син, Franceschetto је на коцки с једним кардиналом, Raffaeleom Riariom, изгубио силне новце. Inocent VIII је с булом „Summis desederantes” ауторизирао лов на вјештице. Умро је 25. септембра 1492. године.” (исто; стр. 133-134)

6. Инцест

„АЛЕКСАНДАР VI (1492-1503) – Шпањолац Rodrigo de Borgia (Борџија) изабран је, 26. септембра 1492, за папу који је имао љубавни однос с Vanzozzo de Cattanei, која је била три пута удана и која му је родила четворо дјеце (Cesara, Giovannija, Goffreda и Lucrezija). Александар VI је имао још троје дјеце с непознатим женама. Но, очито је био добар љубавник, јер је добио још двоје дјеце, од којих једно на концу понтификата, а неки кажу да је и умро прије неголи је видио своје посљедње дијете. Његова службена љубавница, док је био папа, била је супруга Orsina Orsiniја, лијепа Giulia Farnese. Неке књиге биљеже како је сексуалност Александра VI била готово патолошка. Лукреција, гледе патолошке сексуалности није заостајала за оцем, па је оптужена и за инцест с оцем и братом Цезаром. Осим тога, била је и у три брака. Александар VI тијekom своја два путовања изван Рима, повјерио је кћери Лукрецији владање над Петровом столицом, именовавши је „вицепапом”, дакле правом „папицом”. Папа се сукобљује с доминиканцем Girolantom Savanarolom из Фиренце, који је на концу завршио на ломачи. Обиљежио је Осми јубилеј (1500); том су приликом по први пута отворена Света врата на свима четирима римским базиликама. У његово вријеме Микеланђело је исклесало кип Рјета’. Премда се претпоставља да је Александар VI, за којега се каже да је био без предрасуда, без вјере и без морала, те ужасан папа (али истодобно и велики монарх), био отрован, вјеројатно је умро 18. септембра 1503. од маларије.” (исто; стр. 134-135)

7. Прва заједница хомосексуалаца

„ГРГУР XIII (1572-1585) – Ugo Boncompagni из Bologne имао је сина Giacomu прије неголи је именован папом 25. септембра 1572. Проституција је слободно „ходила” Римом, а у једној цркви (San Giovanni a porta Latina) основана је права заједница хомосексуалаца, који су се у њој и вјенчавали. Гргур XIII је сазвао Једанаести јубилеј (1575) те је за ту прилику основао и више националних завода, те је основано и Грегоријанско свеучилиште. Реформирао је календар који се и данас употребљава, а што је тада, 1582, довело до једноставног брисања 10 дана, па је тако, једним потезом, 4. септембра постао 15. септембра. „Нестали” су међудани који више никада нису „надокнађени”.

Ту промјену су одмах прихватили Италија, Шпањолска и Португал, а затим и остале земље све до Велике Британије, која је усвојила грегоријански календар тек 1700. Умро је 10. септембра 1585.

СИКСТО V (1585-1590) – Felice Peretti из Grottammare покрај Ascolija у Италији именован је за папу 1. свибња 1585. и, према неким кроничарима онога доба, већ у првој години његова понтификата одсјечено је толико глава да их је улицама Рима било више неголи лубеница. Тај опис довољно говори о његовој строгоћи, па је то још једна потврда и оне легенде око постављања обелиска на Трг Светог Петра (иначе је дао подићи обелиске на готово свим важнијим трговима и обновио је градски водовод), што описујемо на претходним страницама. Увео је прави полицијски режим у Риму. Забрањено је ношење оружја и већ је на дан именовања дао објесити четири младића само зато јер су имали ножеве. Строг је био не само према лоповима и бандитима, већ и према онима који су их сакривали или им давали уточиште, без обзира којем су друштвеном слоју припадали. Проститутке су опет протјеране у посебну зону, а кажњаване су и мајке које су слале своје кћери у најстарији занат. Но, Сиксто V је истодобно реорганизирао кардиналски збор који је могао имати 70 кардинала. Увео је и обвезне посјете бискупа папи „Ad limina”, које и данас постоје, с тиме да су они из ближних крајева морали долазити сваких три године, они из удаљенијих сваких четири, а најудаљенијих крајева сваких пет година како би извјештавали папу о стању у њиховим заједницама.” (исто; стр. 142-143)

„КЛЕМЕНТ VIII (1592-1605) – Тијekom године дана умрла су тројица папа, а то зато јер су их кардинали бирали знајући да су стари и болесни, односно да неће дуго живјети. Дошло је, дакле, вријеме избора некога који ће нешто дуже владати с Петрове столице. Но, подијелили су се на двије групе, једна је група била у Сикстинској капели, а друга у капели Паолини. Именован је Ippolito Aldobrandini из Фиренце, 9. вељаче 1592, за папу Клемент VIII који је сазвао и Дванаести јубилеј (1600). Света је година уједно и година опроста, али је ипак те године на римском тргу Campo de' Fiori спаљен Ђордано Бруно, којег су годину дана прије на ломачу осудили суди Sant'Uffiziја, односно инквизиције. Клемент VIII је по вањском изгледу и строгости у тумачењу старог наука (због тога је и допустио спаљивање знанственика доминиканца Бруна) био сасвим другачији неголи приватно. Волио је луксуз, а што се видјело и по чињеници да се преселио у Quirinal, папинску љетну резиденцију, која још није била ни завршена; затим, волио је путовати, али не на пасторална, већ на путовања из задовољства. Дао је осликати куполу цркве Светог Петра, уредити велику дворану Клементину у Ватикану. Умро је 3. ожујка 1605. године.” (исто; стр. 145)

„INOCENT X (1644-1655) – Giovanni Battista Pamphili из Рима пошто је именован 4. листопада 1644. за папу, почео је, дакако, с непотизмом, али су му чланови обитељи били лоши управитељи, па се тако наметнула једна жена, Olimpia Maidalchini, удовица папина брата Pamphiliја. Можда су само зли језици хтјели неку већу, дубљу везу између папе и шогорице, али остаје чињеница да је Inocent X Олимпију обасипао даровима и титулама, те је она, у правом смислу те ријечи, постала другим, ако не и првим човјеком на Петровој столици. Чак су се њој обраћали велепосланици и племићи, а Inocent X јој је поклонили, на примјер, имање и тврђаву у San Martinu al Cimino покрај Рима, те палачу на тргу Navona. Олимпија је у то вријеме била права римска

владарица, те је под заштиту узела и проститутке. Дакако, успут се толико обогатила да је тијekom сљедећег понтификата, онога Александра VII дoна Олимпија требала пред судом одговарати због нелегалног стјецања имовине. Посебно се обогатила тијekom Четрнаестог јубилеја (1650). Inocent X је умро 7. сибјечња 1655. и његово тијело није нитко хтио покопати. Olimpia, која је и иначе према Inocentu X била поприлично груба, оправдавала се како је сиромашна удовица (папина брата), а њезин син Camillo, који је био и кардинал и државни тајник, те је све напустио за једну другу Олимпију, на коњу јој се смилио и организовао сахрану папе у цркви обитељи Pamphili (која је као и Борчезе уредила големи парк с вилом у Риму) на тргу Navona.” (исто; стр. 148)

Закључак

1. Лице антихриста

Из обиља чињеница које смо изнели могуће је извући само један закључак. Политика непријатељства Римокатоличке цркве према српском народу има видан континуитет, а у време Аустроугарске, коначно и прецизно је дефинисана као политика потпуног уништавања, затирања српског народа и српске вере – утврђена је геноцидна политика према Србима.

У спровођењу ове политике Света столица је увек имала свој главни инструмент, своје главно оружје – хрватску „нацију” коју је сама стварала од покатоличених Срба и других народа. У различитим историјским околностима користила је све што је водило ка пројектованом циљу сатирања Срба и православља. Света столица је била креатор, иницијатор и учесник свих непријатељских деловања, свих злочина почињених над српским народом. Своје злочиначко деловање је остваривала преко Аустроугарске, нацистичке Немачке, преко монструма које је сама стварала – усташких делата, а крајем XX века преко повампириених усташа и новог светског поретка.

Ватикан је био учесник у једном од најварварскијих геноцида – геноциду које су усташе и католички клер починили над српским народом. И зато Ватикан никада није, нити ће икада признати и осудити злочине почињене над Србима за време Другог светског рата. А, како да призна и осуди злочине усташа и католичког клера и прелата када су они успели да готово до краја реализију зацртани ватикански план о уништавању Срба и православља. Захваљујући Ватикану, најмоштруознији злочини и злочинци не добијају осуду него глорификацију и подижу се на пиједестал светости. А свето и праведно је само оно што одговара интересима Ватикана.

Ватикан се примакао још ближе потпуном остварењу свога плана када је изазвавши рат на простору претходне Југославије у крви створио нову, чисту, католичку хрватску државу.

2. Папа Јован Павле II – крсташки злочинац са маском миротворца

Главни кривац за изазивање рата на простору бивше Југославије и за крвопролиће које је уследило и за све злочине који су почињени у том суко-

бу је папа Јован Павле II. Много пре самог почетка рата 1991. године, папа Војтила је показао какву политику намерава да води према бившој Југославији. Само годину дана по избору за папу, 1979. године, Војтила се заложии за стварање чисте независне Хрватске у поруци коју је упутио хрватским ходочасницима. Тако је почело његово залагање за разбијање једне суверене земље.

Временом коцкице су се слагале. Папа Војтила је упорно покушавао и коначно придобио подршку Америке за своју разбијачку политику према бившој Југославији, а то му није било тешко с обзиром на савез Ватикан–Вашингтон, створен 1982, и улогу коју Ватикан има у светским „тајним” организацијама и у креирању глобалне политике. Затим, долази до оживљавања усташтва. Туђман, бивши комунистички генерал, кога су херцеговачки франџевци и Римокатоличка црква идентификовали као добитну комбинацију за остварење циља – стварање чисте, независне, католичке Хрватске са границом на Дрини, управо захваљујући подршци Римокатоличке цркве, побеђује на изборима. Створени су идеални услови за изазивање сукоба.

Папа Јован Павле II форсира, подржава и ради на томе да се Туђманова расистичка, геноцидна политика што више размаше. Коначно, 13. јануара 1992. године, први, пре свих признаје хрватску независност. А онда злоупотребљава дипломатске привилегије и ауторитет како би издејствовао признање Хрватске од моћних сила. То безобзирно, неодговорно признање довело је до грађанског рата и крвопролића. Папа Војтила је био иницијатор и учесник разбијања суверене државе, њеног насилног комадања. Он је одговоран за убијање, расељавање, за све злочине који су се догодили на простору бивше Југославије.

Папа Јован Павле II ниједног тренутка није покушао да издејствује решење договором, компромисом, јер му то никако није одговарало. Сам је признао да је било могућности и за мирно решење кризе. Ту његову изјаву наводи Томашевић: „ У то вријеме се још могао спасити мир покушајима преговарања о новом рјешењу, на примјер конфедеративног типа. Нажалост, ствари су брзо отишле у другом смјеру.”

Папи Јовану Павлу II је било неопходно изазивање сукоба, био му је неопходан рат. Једино су му одговарали услови у којима ће моћи да се „почисти” и збрише српски народ и православна вера. Тај крсташки злочинац је бестидно, док су трајала крвопролића која је он изазвао, под маском миротворца слао поруке „мира”, „љубави”, „братског суживота”...

Папа Војтила је творац концепта „хуманитарног посредовања”, што у преводу значи – дозвола за убијање под маском „хуманитарног” циља. Прихватио је још један циничније назван концепт – концепт „праведног рата”. Тиме је одбацио енциклику Јована XXIII *Pacem in terris* (Мир на земљи) која осуђује и одбацује „праведни рат”. Папа Војтила поново „одобрава” „праведни рат” јер му је то послужило и омогућило подстицање рата. Тако је Јован Павле II обезбедио све услове за „чишћење” Срба. Отворено је позивао Сједињене Америчке Државе и НАТО да бомбардују босанске и крајишке Србе.

Ниједну српску жртву никада није поменуо, ниједна српска жртва га није заболела. Био је неосетљив и нем када је извршено највеће етничко чишћење, када су Хрвати уз помоћ САД „очистили” преко 500.000 Срба у „Олуји”. Био је неосетљив и нем на све порушене и спаљене православне храмове.

Своју мржњу према православном српском народу папа Војтила показао је бетафикацијом хрватског надбискупа Алојзија Степинца, злочинца и учесника у геноциду над српским народом за време Другог светског рата, као и беатификацијом Ханса Ивана Мерца, утемељивача усташког покрета. „Mea culpa” папе Јована Павла II односила се само на зла и недела почињена над Јеврејима и уопштено над православним црквама. Само за то се покајао и затражио опрост. Злочин над православним српским народом је прећутан. Никада није признао улогу Ватикана и Римокатоличке цркве у геноциду над Србима, нити је признао да је уопште било клероусташког геноцида. Никада није посетио логор смрти – Јасеновац, највећи концентрациони логор на Балкану у току Другог светског рата.

Био је неосетљив и нем и када је извршена агресија на Југославију 1999. године и окупација Косова и Метохије. Био је неосетљив и нем када су албански терористи дивљачки палили српске православне светиње и убијали недужан народ. Увек је био неосетљив и нем када је у питању страдање српског народа, јер је страдање српског народа значило испуњење његовог циља.

Папа Јован Павле II је одговоран за изазивање рата, за крвопролиће, убијање и за све злочине који су почињени у сукобу на простору бивше Југославије. Био је крсташки злочинац који је успео скоро у потпуности да оствари свој циљ. Створио је католичку Хрватску очишћену од православних Срба. Али, план није до краја реализован док год има и Срба и православља.

Настављач Војтилине политике је актуелни папа Бенедикт XVI. Он има све предиспозиције да успешно настави Војтилин пут, узимајући у обзир његову нацистичку прошлост и његово успешно залагање да се обустави прогон ратних злочинаца из II светског рата. То су одлични темељи за добро развијену србомржњу.

3. Католички монструм

Историја Римокатоличке цркве је пуна крви и насиља. Римокатоличка црква је иницијатор и учесник многих злочина. Уосталом, она је креатор и антисемитизма. Римокатоличка црква, односно Ватикан је монструозна машинерија за коју религија никада није имала духовни циљ, сврху, смисао, вредност, већ је једино и увек била само средство злоупотребе за агресивно ширење католичанства и остваривање доминације.

То је мафијашка институција која поседује огромну финансијску моћ, на тржишту делује као мултинационална корпорација али са много повољнијим положајем јер има Ватиканску банку која не подлеже међународним законима. Енормно богатство стварала је уз помоћ мафије, што је праћено многобројним скандалима и убиствима. Ватиканска банка је постала главна, најпожељнија дестинација за прање новца.

Историја Римокатоличке цркве и Ватикана је историја непрестане декаденције, непрестаног духовног и моралног пропадања, које је дошло до најнижих грана ескалацијом педофилије у редовима католичких свештеника и прелата. Уместо да учини нешто на сузбијању злостављања деце, Ватикан је штитио и неговао сексуалне манијаке.

Заиста је застрашујућа чињеница да у рукама таквог монструма лежи толика политичка и финансијска моћ. Ватикан је добио све, али је поклонио душу ђаволу.

(Приредила члан стручног тима *Елена Божић Талијан*)

Проф. др Војислав Шешел

Садржај:

Судски документи

Поднесак број 162

Елаборат о улози Ватикана и папе Јована Павла

Другог у злочинима извршеним на територији

бивше Југославије од 1991. године 5

(Део други, наставак из књиге „Ватикан главно

Савиано гнездо”)

**Сабрана дела
проф. др Војислава Шешелџа**

1. Време преиспитивања
2. Хајка на јеретика
3. Феноменологија балканског деспотизма
4. Велеиздајнички процес
5. Наркоманија Вука манитога
6. Политика као изазов савести
7. Милан Панић мора пасти
8. На међународној сцени
9. Сучељавање са седмом силом
10. Народни трибун
11. Посланичке беседе
12. Филипике четничког војводе
13. Пали, жари, дедињски диздаре
14. Црвени тиранин са Дедиња
15. Да све српско буде као земунско
16. Промене по вољи народа
17. Без длаке на језику
18. Моћ аргумената
19. Фалсификована воља народа
20. Влада националног јединства
21. Србија под америчким бомбама
22. Док патриоте обнављају издајници разарају
23. Радикали се нису обрुкали
24. Паклени планови Запада
25. Контрареволуционар у булдожер револуцији
26. Досманлијски зулум над Србијом
27. Континуитет радикалске доследности
28. Главни Милошевићев политички робијаш
29. Убиство министра одбране Павла Булатовића
30. Досманлијски сејмени на Правном факултету
31. Глоггов колац у досовском срцу
32. Досманлије као нови јањичари
33. Четничка сабља над досманлијском главом
34. На јуначким рукама кроз српску Боку
35. Кора од банане
36. Српски четнички покрет
37. Српска радикална странка
38. Пети отаџбински конгрес

39. Суданије непокорног војводе
40. Идеологија српског национализма
41. Афирмација парламентаризма
42. Слом савезне државе
43. Жигосање досманлијског бешчашћа
44. Челични војвода
45. Стазом славе, у служби отаџбине
46. Храброст и савесност у историјским ломовима
47. Упорна одбрана Српства
48. Станко Суботић – Цане Жабац, краљ дуванске мафије
49. Мафијашка пудлица Небојша Човић
50. Цијин мајор Грујица Спасовић
51. Четнички војвода пред Хашким трибуналом
52. Суочавање са хашким инквизиторима
53. Хашки досије набеђеног ратног злочинца
54. Поцепана хашка инквизиторска одежда
55. У чељустима Курве дел Понте
56. Геноцидни израелски дипломата Теодор Мерон
57. Ђаволов шегрт злочиначки римски папа Јован Павле Други
58. Вашингтонски сексуални манијак Бил Клинтон
59. Хашко бајрамско прасе
60. Лажљива хашка педерчина Џефри Најс
61. Сведок одбране Слободана Милошевића у хашком процесу
62. Енглески педерски испрдак Тони Блер
63. Криминалац и ратни злочинац Хавијер Солана
64. Подмукли галски пицопевац Жак Ширак
65. Хитлерови највернији следбеници Хелмут Кол и Ханс Геншер
66. Крваве ручерде Мадлен Олбрајт
67. Понтифекс максимус сатанистичке цркве Јован Павле Други
68. Антихристов намесник зликовачки римски папа Бенедикт Шеснаести
69. Највећи издајник Русије Борис Јељцин
70. Борис Тадић нови Синан Паша Коџа
71. Мило Ђукановић нови Скендербег Црнојевић
72. Издајнички акредитиви усташког конзула Вука Драшковића
73. Политички ортаклук Курве дел Понте и Курве дел Коштуннице
74. Ватикан главно Сатанино гнездо
75. Римска курија вечито жедна српске крви
76. Европска унија сатанистичка творевина
77. Ватикански антисрпски инструмент Фрањо Туђман
78. Амерички антисрпски инструмент Алија Изетбеговић
79. Питомац Минхенске пивнице Волфганг Шомбург
80. Подмукли малтешки пацов Кармел Агијус